Aiis Petri Fran.ci Malucelli
Medic.s 14.19.Q.8

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
14
19 Q
MS

14.19.Q.8

ALEXANDRI ACHILLINI BONONIENSIS

PHILOSOPHI CELEBERRIMI OPERA OMNIA IN VNVM COLLECTA.

De Intelligentijs.
De Orbibus.
De Vniuerſalibus.
De Phyſico Auditu.
De Elementis.
De ſubiecto Phyſionomiæ & Chiromantiæ.
De Subiecto Medicinæ.
De prima Poteſtate Syllogiſmi.
De Diſtinctionibus.
De Proportione motuum.

CVM ANNOTATIONIBVS EXCELLENTISSIMI DOCTORIS Pamphili Montij Bononienſis ſcholæ Patauinæ publici profeſſoris.

Omnia poſt primas editiones nunc primum emendatiora in lucem prodeunt.

VENETIIS,
APVD HIERONYMVM SCOTVM.
M D LXVIII.

INDEX TOTIVS OPERIS DVBIORVM, CAPITVLORVM, ET EORVM QVAE NOTATV DIGNA VIDENTVR.

In libro de Intelligentijs.

DVBIVM primum. Vtrum infiniti vigoris ſit Deus. pag. 1.
Vtrum tantum Deum Deus intelligat. 3
Vtrum prima forma quæ eſt vltimus finis, ſit primus motor. 6
Vtrum Deus, libere moueat cælum. 7
Vtrum intelligẽtiæ mediæ ſint productæ. 9
Vtrum ponenda ſit creatio. 12
Vtrum intelligentiæ inferiores intelligant ſuperioram. 13
Vtrum quodam ordine recedant intelligentiæ mediæ à prima. 15
Vtrum intellectus ſit virtus materialis. 16
Vtrum intellectum poſsibilem habeat omnis homo. 17
Vtrum intellectus poſsibilis ſit pure potentialis. 20
Vtrum intellectus poſsibilis ſubijciatur accidentibus. 21
Vtrum intellectos poſsibilis ſit forma dans eſſe hominẽ. 23
Vtrum Deus ſit intellectus agens. 26
Vtrum felicitas ſit Deus. 27
Vtrum poſsibile ſit ꝙ homo antequam moriatur intelligat ſubſtantias ſeparatas. 28
Quid intellectus adeptus. 30
Nouem gradus felicitatis ſecundum Ariſtotelem & Commẽtatorem. ibidem.
Quid ſit copolatio. 32
Quomodo intelligitur propoſitio dicens recipiens debet eſſe denudatum à natura recepti. ibidem.
Vtrum latitudo intellectuũ ſit vniformiter difformis. 33
Vtrum quaruncunq; intelligentiarum perfectio attendatur penes appropinquationem ſummo. ibidem
Vtrum ſequatur, Deus eſt infiniti vigoris, ergo mouet in inſtanti. 35
Vtrũ valeat hoc naturaliter mouet: ergo ipſum mouet quantum poteſt. 36
Vtrũ talis ſit proportio mouentiũ, qualis eſt reſiſtẽtiarũ. ibi.
Vtrum talis ſit proportio motus ad motum in velocitate, qualis eſt deſiderij ad deſiderium. ibidem
Vtrũ apud Theologũ independentia inferat infinitatẽ. ibid.
An homo cognoſcat infinitatem Dei. ibidem
Vtrom infinitum ſit cognoſcibile. ibidem
Vtrum in ſubſtantia ponendus ſit gradus. ibidem
Vtrum aliquis ſit appetitus inclinationi naturali conformis non bonus. ibidem
Quid per infinitatem intelligendum ſit. ibidem
Vtrum quanto naturæ ſunt viciniores materiæ, tãto ſint imperfectiores. 37
Vtrum poſsibile ſit imaginare Deum eſſe potentialẽ. ibid.
Vtrum Deus conſeruat intelligentias. ibidem
Vtrum intelligentiæ ſe conſeruent. ibidem
Vtrum ex maiore de neceſſario ſequatur concluſio de neceſſario in figura prima. ibidem
Vtrum 1. de generatione, tex. com. 23. probetur ab Ariſtotele materiam eſſe æternam. ibidem
Vtrum intelligentiæ dependeant à phantaſmatibus. ibid.
Vtrum Plato ponat formam quæ non eſt idea. ibidem.

In libro de Orbibus.

VTRVM in cælo ſit materia. 37
Cælum eſt neceſſarium & æternum.
Cælum eſt ingenerabile.
Cælum eſt incorruptibile.
Cælum non eſt alterabile niſi intẽtionaliter.
Cælum non eſt calidum niſi virtualiter.
Cælum non eſt augmentabile neq; diminuibile.
Cælom non eſt rareſactibile neque condenſabile.
Cælum non eſt ſeneſcibile neque fatigabile.
Cælum eſt tantum actiuum.
Cælum eſt corpus ſpirituale & diuinum.
Cælum eſt graue aut leue.
Cælum non indiget Athlante, neq; anima cogente.
Cælum eſt naturæ neutræ.
Cælum non eſt ſenſibile niſi viſu.
Dubium ſecundum. Vtrum ſpecie differant ſtella, & orbis eius. 44
Stella mouetur ad motum ſui orbis.
Stella eſt continua ſuo orbi.
Stella eſt dextrum cæli.
Aggregatum omniom cælorum eſt quaſi vnum animal.
Nullo motu mouentur corpora cæleſtia niſi circulari.
Dubium tertium. Vtrũ eccentrici, & epicicli ſint ponẽdi. 48
Vnum eſt centrum mundi.
Cæli non ſunt perforati.
Inter cælos non eſt corpus replens vacuum.
Omnes diuerſitas ſtellarum pene proportionabilem habet in Sole.
Non eſt ſtella terræ aliquando propinqua, & aliquando remota.
Maxima ſphærarum eſt ſtellata.
Tantum motu diurno cælum ſtellatum mouetur.
Puncto velociſsimo diorni motus non deſcribitur æquinoctialis.
Sufficit Aſtrologis imaginarium eſſe orbem, quem putant primum mobile.
Primus orbis mouet alios.
Infra Solem ſunt Venus & Mercurius.
Regolaris eſt motus cæli.
Dubium quartum. Vtrum intelligentia ſit. 60
Solius natoralis eſt ſubſtantiã abſtractã eſſe demõſtrare. 62
Dubium quintum. Vtrum Dæmon ſit. 63
Dubium ſextum. Vtrom intellectus moueatur. 63
Deus eſt ingenerabilis & incorruptibilis.
Deus non eſt augmentabilis, neq; diminuibilis.
Deus non eſt condenſabilis, neq; rarefactibilis.
Deus non eſt alterabilis.
Deus non eſt localiter mobilis, neq; per ſe, neq; per partem, neq; per accidens.
Deus non eſt intentionaliter variabilis.
Non eſt intellectus agens in Deo, niſi identice, neq; poſsibilis aliquo modo.
Intelligentiæ mediæ ſunt ingenerabiles, & incorruptibiles.
Intelligentiæ mediæ ſunt non augmentabiles, & non diminuibiles.
Intelligentiæ mediæ non ſunt rarefactibiles, aut condenſabiles.
Intelligentiæ mediæ non ſunt alterabiles.

Intelligentiæ mediæ ſunt localiter mobiles per accidẽs ab alio non à ſe.
Intelligentiæ mediæ non ſunt intentionaliter variabiles.
In intelligentijs medijs eſt aliquo modo intellectus agens, & intellectus poſsibilis.
Intellectus poſsibilis eſt generabilis, & corruptibilis.
Intellectus poſsibilis eſt augmentabilis, & diminuibilis.
Intellectus eſt realiter alterabilis, terminatiue, non ſubiectiue.
Intellectus poſsibilis eſt localiter mobilis per accidens.
Intellectus poſsibilis eſt intentionaliter variabilis.
In intellectu poſsibili eſt intellectus agens.
Dubium ſeptimum. Vtrum cœlum recipiat eſſe ab intelligentia. 72
Cœlum eſt compoſitum ex materia & forma.
Cœlum eſt viuens, & non eſt negatiuum.
Cœlum eſt animal, & non eſt ſenſibile.
Cœlum eſt intellectiuum, & appetitiuum.
Cœlum eſt finaliter, formaliter, & materialiter cauſatum.
Cœlum eſt effectiue conſeruatum.
Dubium octauum. Vtrum cœlum mutationem terminauerit. 81
Non eſt mutatum cœlum ad eſſe mutatione non habente ſubiectum neq; tali motatione mutabitur ad non eſſe.
Non concederet Ariſtoteles cœlum fuiſſe creatum, neq; annihilabitur.
Non fuit mundus generatus, neq; corrumpetur.
Apud Ariſto. non incipit mundus eſſe neq; deſinet.
Vtrum ex nihilo aliquid fiat. 86
Dubium nonum. Vtrum cœlum ſit finitæ magnitudinis in actu. 89
Dubium decimum. Vtrum cœlum ſit vnum. 70
Dubium vndecimum. Vtrum cœlum ſit ſphæricum. 72
Dubium duodecimũ. Vtrum cœlum ſit luminoſum de ſe. 73
Non eſt lumen lunæ reflexum tantum.
Vtrum motus cœli fuerit æternus. 74
Vtrum motus cœli ſit naturalis.
Cœlum mouetur ſine fatigatione & pœna.
Quid ſit moueri localiter, ſecundum formam, & ſecundum materiam.
Dubium tertiumdecimum. Vtrum quieſcente cœlo parient contenta. 98
Cœlum eſt effectiuum habentium naturam in inferioribus.
Cœlum eſt conſeruatiuum horum inferiorum.
Ad omnes operationes in iſtis inferioribus cœlum concurrit.
Cœlum iſtis inferioribus non imponit neceſsitatem.
In intellectum humanum non directe agit cœlum.
Non eſt influentia cœli inſtrumentum diſtinctum à motu & lumine.

In Tractatu de Vniuerſalibus.

DVBIVM primum. Vtrum vniuerſalia exiſtant in intellectu. 104
Vtrum vniuerſale ſit nomen tantum. 105
Vtrum vniuerſale ſit ens rationis.
Vtrum vniuerſale ſit reſpectiuum.
Vtrum vniuerſalia ſint ſcientia rei.
Vtrum vniuerſale ſit extra animam in re abſtractum.
Vtrum vniuerſalia ſint extra animam.
Vtrum vniuerſalia ſubſtantiarum ſint ſubſtantiæ.
Vtrum vniuerſalia ſint formæ. 106
Vtrum vniuerſale à natura denominata differat. 106
Vtrum vniuerſale quantum eſt de ſe non eſt in intellectu, nec extra. 106
Vtrum vniuerſale ſit corporale.
Vtrum vniuerſale ſit corruptibile.
Vtrum vniuerſale ſit in ſingulari.
Vtrum vniuerſale ſit idem vel diuerſum à ſingulari.
Vtrum vniuerſale ſit cauſa ſingularis.
Vtrum vniuerſalia declarent quidditatem ſingularium. 107
Vtrum vniuerſalia prædicentur de ſingularibus.
Vtrum vniuerſale exiſtat nullo ſingulari illius exiſtente.
Vtrum vniuerſale ſenſibilium, cuius nullum ſingulare fuerit ſenſatum ſit in intellectu.
Vtrum vniuerſale ſit notius ſingulari.
Vtrum ſpecies prius apprehendatur quàm genus.
Vtrum formæ intentionales educantur de potẽtia materiæ.
Vtrum vniuerſale ſit innatum intellectui poſsibili.
Vtrum vniuerſalia ſint obiectum intellectus.
Vtrum vniuerſalia in actu ſint in intellectu.
Vtrum forma in intellectu habeat eſſe ſingulare.
Vtrum vniuerſale verius habeat eſſe in intellectu quàm extra. 108
Vtrum ſcientia ſit ipſum ſcitum.

In Libro de Phyſico auditu.

VTRVM naturatum ſit ſubiectum in philoſophia naturali. 109
Vtrum ſubiectum contineat omnes veritates ad ſcientiam pertinentes.
Vtrum corpus ſub ratione qua mouetur ſit ſubiectum.
Vtrum aliquid quod non mouetur ex ſe, ſit ſubiectum in naturali philoſophia.
Vtrum cœlum ſit ſubiectum principale naturalium. 111
Vtrum ſubiectum attributionis in naturalibus ſit cœlum.
Vtrum ſubiectum philoſophiæ ſit amplius quàm corpus.
Vtrum melius ſit ponere in ratione formali ſubiecti mobile quàm moueri.
Vtrum natura ſit ſubiectum libri phyſicorum.
Quid ſit ordo corporum in philoſophia naturali.
Quid ſit ordo perfectionis corporum naturæ.
Vtrum omnium ſenſibilium corporum formas Philoſophus naturalis quidditatiue conſideret.
An cœlum Philoſophus naturalis quidditatiue conſideret.
An naturalis ſcientia pcedat ordine doctrinæ metaphyſicam.
Naturalis non habet de cœlo perfectiſsimam cognitionem.
Quare in mathematica non poſſumus à poſteriori demonſtrare.
Quæ intelligibilia cõſiderantur à mathematico, q̃ à metaphy.
Quomodo cœlum alteratur. 112
Vtrum vnum & idem ſit cauſa ſubiecti & accidentis.
Ratio formalis ſubiecti naturalis philoſophiæ.
Non totum genus cauſæ formalis cõſideratur à philoſopho naturali, neq; cauſæ finalis.
Efficiens duplex.
Ante ſenſum eſſe vegetationem.
primum efficiens à naturali conſideratur.
Quomodo corpora cœleſtia ſunt in loco. 113
Quomodo mouens primum conſideratur à metaphyſico.
Vtrum moralis ſcientia ſit excludẽda à trina philoſophiæ diuiſione poſita ab Ariſt. 6. metaphyſicæ tex. com. 2. in mathematicam, naturalem, & metaphyſicam.
Intellectus agens deus.
An felicitas conſiderat in ſcientia ſpeculatiua.
An felicitas ſit vita.
An felicitas ſit ſempiterna vita.
An homo ſit æquiuocum.
An tanta ſit æquiuocatio q̃ dicatur de viuo & lapideo.
Vtrum ad felicitatem requiratur ſcientia moralis.
Quomodo ex dicto ſpeculatiuo ſequatur practicum. 115
Vtrum finiti ad infinitum nulla ſit proportio.
Vtrum mors ſequatur ad naturam materie philoſophia naturalis prima ordine doctrinæ præparans intellectum ad felicitatem.
Quid demonſtratio ſigni, cauſæ tantum, & cauſæ & eſſe.
De quibus cauſis conſiderat naturalis, mathematicus, & diuinus. 116
Quomodo, materia à mathematico conſideratur.
Quomodo naturalis quatuor cauſas conſiderat.
Cœlum quatuor cauſas habet.
Error Galeni de certitudine Medicinæ practicæ.
Vtrum cuiuſq; cauſati ſcientia ſit per omnes eius cauſas.
Medicinam ſubalternari naturali philoſophiæ.
Quid materia prima quid ſecunda, & quid forma ſimplex.

Vnde doctrina ordinaria. 117
An demonſtrationes in mathematica procedant per cauſam.
Vtrum eadem ſint nobis nota & naturæ. 118
Melius eſt dicere cauſas eſſe notiores natura quàm naturæ.
Demonſtrationes in philoſophia naturali, quæ à priori.
Quomodo homo cognoſcit in cognitione naturæ. 119
Quomodo artifici notior eſt cauſa. 120
Forma lapidis extra intellectum eſt vniuerſale intentio, aliud à ſubiecto. 120
Vtrum vniuerſalia ſint realia. 121
Vniuerſale triplex.
Vtrum ſingulare ſit per ſe intelligibile. 122
Vtrum vniuerſalia ſint prius nota ſingularibus.
Primum cognitum à nobis ſingulare, & ſecundo cognitum eſt vniuerſale. 123
Conceptū ſpecificū dat intellectus agens, & nō genericū. 124
Ab intellectu agente non datur definitio.
Principium per quod indiuiduum eſt hoc, eſt forma. 125
Vtrum magis vniuerſale ſit primo cognitum.
Quomodo logica conſiderat de ente reali.
Scientiæ naturalis duplicia ſunt principia.
Vtrum philoſophi naturalis ſit probare ſua principia.
Quæ principia poſsint in ſcientia probari. 126
Quomodo intelligentiæ ſunt mobiles.
Vtrum ens ſit vniuocum.
Quare in conceptu differentiæ nō includitur genus cuius eſt differentia. 128
Vtrum quantitas realiter diſtinguatur à materia.
Quid ſit realiter diſtingui.
Vniuerſalia ratione intellectus in quo ſunt habent aliquid æterni. 129
Vtrum materia ſine quantitate ſit diuiſibilis.
Vtrum tres dimenſiones ſint paſsiones quantitatis.
Vtrum quantitas terminetur terminis proprij generis.
Vtrum totum ſit ſuæ partes.
Vtrum poſsibile ſit toto continuo quieſcente partem illius moueri localiter. 130
Duplex generaliſsimum ſubſtantiæ. 131
Quid requiritur ad hoc vt aliqua ſint idem ſimpliciter.
Concretum principaliter ſignificat qualitate, & quare.
De accidentibus cæli notandum.
Vtrū forma antequā generetur præexiſtat in materia. 133
Opiniones tres de præexiſtentia formæ in materia.
Vtrum infinitum ſit ignotum.
Vtrum ſit dare minimum. 134
Quid maximum ſit, & quid minimum non.
Termini accidentales ex quibus ſit aliquid.
Quæ res ſint prima principia.
Termini generationis & corruptionis.
Vtrum tranſmutatio fieri poſsit de indiuiduo vnius ſpeciei ad indiuiduum eiuſdem ſpeciei. 136
Vtrum inductio ſit bona conſequentia.
Vtrum principia ſint eadem. 137
Vtrum principia ſint contraria.
Quomodo priuatio ſub forma comprehenditur.
Vtrum in ſubſtantia ſit contrarietas. 138
Quare forma ſubſtantialis contrarium non habet.
An frigiditas aquæ minor ſit frigiditas terræ.
Quare magis priuatio eſt idem materiæ quàm formæ. 139
Vtrum tantum tria ſint principia rerum naturalium.
Priuatio, quare principium per accidens.
Vtrum materia fluat. 140
Vtrum generatio ſit ſubita.
Quid generatio ſimpliciter, & ſecundum quid. 141
Sperma propria eſſe maſculi, & non feminæ. Et quid de opinione Galeni.
A Muliere duplicem exire humiditatem.
Opinio Alexandri de intellecto poſsibili.
Vtrum generatio accidentalis ſequatur alterationem.
Sex poſitionis differentia. 142
Auicennæ opinio de forma corporeitatis.
Vtrum priuatio ſit principium. 144
Vtrum priuatio ſit principium per ſe.
Cogitatiua vltimata præparatio ad intellectum. 145
Quomodo materia medium dicitur inter nihil & actū.
Quomodo materiæ accidit quod ſit potentia.
Quæ diffinitio deſcriptiua.
Quomodo aliquid eſt in prædicamento ad aliquid.
Vtrum materia ſit ſua potentia. 146
Vtrum materia ſit potentia omnes formæ.
Vtrum tria principia ex æquo principient motum.
Quomodo conſuetudo altera natura.
Quomodo priuatio principium per accidens.
Quomodo ex non ente per accidens ſit aliquid.
Vtrū eadem proportio materiæ ſit potētiæ oēs formæ. 147
Vtrum intelligentiæ habeant materiam.
Vtrum materia ſit minus perfecta accidente.
Vtrum in cælo ſit materia.
Vtrum materia poſsit eſſe ſine priuatione. 148
Materia cæli, nunquam ſine priuatione.
Trinitas principiorum platonica.
Appetitus duplex materialis, & cum ſenſu.
Vtrum materia appetat. 149
Vtrum forma appetat materiam.
Vtrū priuatio ſit cauſa appetitus materiæ definitio materiæ.
Quid materia ſecunda. 150
Materia tertia, & quarta.
Intellectus poſsibilis corruptibilis & generabilis.
Metaphyſicæ, triplex ſubiectum.
Vtrū philoſophus naturalis debeat probare materiā eſſe. 151
Vtrum compoſitum ex materia & forma eſſe ſit acceptum à metaphyſico.
Vtrum materia ſit Deus.
Vtrum materia ſit producta à Deo.
Vtrum materia ſit forma.
Vtrum forma ſit ab agente.
Vtrū metaphyſici ſit probare ſubſtantia abſtractus eſſe. 152
Propoſitiones per ſe notæ in philoſophia naturali.
Diuiſio formæ, & naturæ. 153
De principio motus augmentationis, & alterationis.
Quomodo cælum variat locum ſecundum formam. 154

In libris de Elementis.

VTRVM materia exiſtat. 154
Quid ſit tranſmutatio ſubſtantialis quid accidentalis.
Quomodo conueniunt, quomodo differūt.
Quid generatio ſimpliciter, quid ſecundum quid.
Quomodo materia eſt ens.
Quomodo ipſa eſt in prædicamento.
Quomodo materia eſt vnum cum priuatione.
Quomodo ipſa eſt medium inter ens & non ens.
Dubium ſecundū an Sorte non exiſtente Sortes ſit hō. 158
Dubium tertium quid eſt materia. 159
Materia prima conſideratur à philoſopho naturali.
Dubium qoartum vtrum materia ſit ſubſtantia. 160
Philoſophi naturalis eſt probare materiam eſſe, formam eſſe, compoſitum eſſe.
Materia eſt in duobus prædicamentis.
Materia habet differentiam, circunſcriptiuam, non conſtitutiuam.
Dubium quintum vtrum materia ſit forma. 161
Materiam non eſt in actu motiuo intellectus.
Materia non eſt operatiua niſi patiendo.
Materia non per ſe exiſtit ſed in alio ſcilicet compoſito & per alterum ſcilicet per formam.
Differentia materiæ eſt potentia, & non actus niſi negatiue.
Dubium ſextum vtrum materia habeat aliquam formā ſubſtantialem ſibi propriam. 162
Materia non eſt compoſitum. neq; aliquod quatuor elementorum.
Materia non habet formam ab ipſa inſeparabilem, ſed quam libet perdere poteſt.
Dubium 7. vtrum materia poſsit exiſtere ſine forma. 162

Materia

Materia non eſt vnum eſſe in actu,
Dubium octauum, vtrum materia prima ſit vna numero omnium generabilium, & corruptibilium. 163
Materia cæli non poteſt præſcindi à forma.
Materia inferior aliquo modo præſcindi poteſt,
Materia non eſt ſpecies.
Dubiom nonum vtrum poſsit eſſe q in codē ſuppoſito ſint multæ materiæ. 164
Quare qualitates elementorum dictæ ſunt eſſe elementis ſubſtantiales.
Latitudines in elementis compleri per contraria.
Dubium 10. vtrum materia ſit per ſe intelligibilis. 165
Materia non poteſt effectiue neque formaliter mouere intellectum,
Dubium 11. vtrum materia ſit genus. 166
Dubiū 12. vtrū materia ſit generabilis & corruptibilis. 167
Quomodo intelligitur priuationem per ſe corrumpi.
Materia apud philoſophum eſt intellecta.
Materia non eſt de ſe in actu entitatino.
Dubium 13. vtrum materia ſit ſua potentia. 168
Non eſt potentia de eſſentiali diffinitione materiæ.
Potentia deſcribit materiam.
Potentiæ propinquæ materiæ ſunt quatuor.
Remotæ potentiæ numerantur numeratione ſpecierum.
Materia eſt potentia ſubiectiua intellectui.
Dubium 14. vtrum materia ſit quantitas. 170
Dubiom 15. vtrū materia ſine quantitate habeat partes. 171
Dubiom 16. vtrum quantitati ſuccedere poſsit alia quantitas in materia. 172
Dubium 17. vtrum quantitas præueniat formam ſubſtantialem in materia. 173
Dubium 18. vtrum quantitas interminata ſit quantitas terminata. 174
Dubium 19. vtrum materia prima ſit cauſa generabilitatis & corroptibilitatis. 175
Dubium 20. vtrum materia appetat formam. 175
Dobium 21. vtrum appetitus ſit naturalis materiæ. 176
Dobiom 22. vtrum materia ſit pars quidditatis. 176
Quantitas eſt quod & quo aliquid eſt.
Materia non eſt quidditas niſi improprie.
Dubium 23. vtrum eſſentia ſit eſſe. 177
Ens & eſſe ſunt idem.
Eſſentia & exiſtentia ſunt idem.
Forma eſt eſſe actu.
Materia eſt eſſe potentia.
Compoſitum eſt vtroque participans,
Dubium 24. vtrum totom ſit ſuæ partes. 178
Dubium 25. vtrum forma ante generationem habeat eſſe reale in materia. 179
Dubium 26. vtrum forma ſubſtantialis ſit principium indiuiduationis primæ ſobſtantiæ. 180
Dubium 27. vtrum priuatio ſit res. 181
Dubium 28. vtrum priuatio principium. 182
Si eſt Elementom, præſupponitur, quia ipſum eſt ſubiectum conſiderationi 183
An in compoſito ſubſtantiali plores ſubſtantiales formæ reperiantur, 184
Vtrum cælum componatur ex quiditatibus, & videtur q ſit, quia ſub ente continetur, & ſub corpore. 188
Artic. Secundo principaliter cōſiderandum eſt compoſitum generabile. 189
Artic. Tertio principaliter cōſiderandū eſt circa mixta. 197
Artic. Quarto principaliter conſiderandum circa animata vegetatiua, aut ſenſitiua. 212
Artic. Quinto principaliter conſiderandum de homine an ipſo animam intellectiuam expectet ſenſitiua. 215
Vtrum detur minimum in naturalibus. 223
Vtrum aliquid moueat ſe. 229
Vtrum tantom quatuor ſint elementa. 241
Vtrum primæ qualitates ſint formæ ſobſtantiales elementorum. 243
Vtrum caliditas, frigiditas, ſiccitas, & humiditas, ſint qualitates primæ. 244
Vtrum ambæ qualitates quas vnum elementum ſibi determinat ſint ſummæ. 245
Vtrum figuram aliquam ſibi determinet elementum. 246
Vtrum vnum elementum ſit locus naturalis alterius. 247
Vtrum vnum elementum in alterum immediate tranſmutari poſsit. 248
Condenſare & rarefacere non per ſe ſequuntur qualitates primas. 249
Vtrum qualitates ſymbolæ elementorum ſint eiuſdem ſpeciei. 250
Vtrom ignis ſit primo calidus, 250
Vtrum elementa media æqualiter habeant de grauitate & leuitate. 251
Vtrum aër ſit frigidus. 252
An aër ſit primo humidus. 253
Vtrum terra ſit frigidior aqua. 253
Vtrum terra ſit centrum mondi. 254
Vtrum terra reſpectu cæli ſit vt punctom. 254
Vtrum terra ſi eſſet lucida, & exiſteret in cælo videretur à nobis. 255
Vtrum terra ſit vbiq; habitabiles. 255.

In Quæſtione de ſubiecto Phyſionomiæ.

QVID principium cognitionis tantum, & cognitionis & eſſe. 256
Principiorum incōplexorum proprietates quæruntur in naturalibus.
Principiorum complexorum quærit metaphyſicus proprietates.
Homo inquantum ſanabile à naturali conſideratur.
Homo ſecundum quòd natura bonus ſubiectum in phyſionomia.
Contra Scotum de ſubiecti continentia. 257
Propriom non a genere ſolum fluit, ſed à differentia, & genere ſimul.
Solum ponenda ſunt prædicamentorum genera logicalia.
Quomodo aliquando paſsio eſt nota. & id quod eſt eius cauſa, & tamen propoſitio eſt ignota,
Subiectum, quomodo per ſe notum in ſcientia.
In demōſtratione ſimpliciter paſsio de ſubiecto concluditur.
Quid ſubiectum primum per attributionem. 258
Quare ſubſtantia in metaphyſica ſubiectum eſt per attributionem,
Subiectū non debet prædicari de principijs ſubiecti, & quare.
Quid requiritur ad hoc vt ſubiectum ſit adæquatum:
Quid requiritor ad hoc vt ſubiectum ſit primum primitate principalitatis.
Quid bonum animi.
Ratio formalis ſubiecti, quid. 260
Aegrotabile in ratione formali ſubiecti medicinæ cadere non poteſt.
Phyſionomia, & chiromantia ſcientiæ.
Phyſionomia & chiromantia naturali ſubalternantur.
Contra Galenum de numero complexionum.
De via in phyſionomia & chiromantia.
Scientia alterum duorum modorum dicitur practica. 262
Quomodo theologia tota practica.
Quomodo medicina partim practica, & partim theorica, ſimiliter & theologia, ſimiliter & logica.
Quomodo intellectus ſit practicus.
Quæ operationes praxes dicuntor.
Eidem ſcientiæ ſubalternari practicam & ſpeculatiuam.
Prudentia circa quæ.
Experientia quid.
Cogitatiuam virtutem componere.
Genita ex putrefactione alterius ſunt rationis a generante.
Genita per putrefactionem non eſſe eiuſdem rationis cum genitis per propagationem contra Scotum.
Cor eſſe primam ſenſus radicem ſecundom Ariſt. 264
Quæſtio de prima ſyllogiſmi poteſtate. 266
Quæſtio de ſubiecto medicinæ. 268

In libro de Diſtinctionibus.

CAPVT primum de entis ſignificationibus. pagina. 260
De eſſe an ab eſſentia diſtinguatur.
Vtrum cum Sortes non eſt ipſe ſit ens. 272
Entis diuiſio. 274
Caput ſecundum de vno. 275
Error Auer. de neceſſarij ſignificatione. 276
Caput tertium, de vero. 278
Caput quartum, de bono. 279
Caput qointum, de quo. 280
Ens tripliciter eſt quid. 281
Quidditatiuum de quibus dicitur.
Quid eſt aliquid ſynonyma.
Caput ſextum, de re. 281
Ens, res, aut ſubſtancia genera ſunt analogice dicta de Deo pagina. 282
Differentia inter hominem metaphyſicum, & hominem naturalem ſecundum Scotum.
Caput ſeptimum, de eodem ſubiecto.
De ſenſu communi quid Auer. & Ariſt. 283
Quomodo phantaſmata ſunt intellectus ſpeculatiui materia. 284
Caput octauum de eodem ſecundum formam.
Quomodo pars formæ fluit.
Eſſe idem in forma quatuor habet gradus. 285
Caput nonum, de eodem ſecundum materiam.
Cogitatiua, & intellectus idem materialiter.
Caput 10. de eodem ſecundum modum. 286
Caput 11. de eodem ſecundum eſſe. 287
Intellectum appetere contra Scotum. & ſecundum Sanctum Thomam. & appetitiuam cognoſcere.
Vtrum diſtinctio ſecundum modum differt à diſtinctione ſecundum eſſe.
Vtrum diſtinctio ſecũdum eſſe ſit ſufficiens ad hoc vt contradictoria verificentor de aliquo. 288
Caput 12. de eodem difinitione.
Memoratiuam in medio ventriculo cerebri manifeſtari.
Quomodo intelligitur ſecundam intelligentiam eſſe vnam formam in ſubiecto, & multa in diffinitione. 289
Vtrum eſſe diffinitione idem, ſit eſſe idem ſecundum eſſe.
Vtrum diſtinctio per diffinitionem ſit diſtinctio per ſolum opus intellectus.
Caput 13. de eodem habilitate.
Potentia ſubſtantialis prior eſt accidentali. & de prædicamento ſubſtantiæ.
Caput 14. de eodem in re demonſtrata. 290
Caput 15. de eodem ſecundum poſitionem.
De differentia inter poſitionem quæ eſt prædicamentum, & poſitionem quæ eſt differentia quanti.
Capite 16. de eodem eſſentialiter.
Vtrum ex eo q̃ eſſentialiter dicitur aliqui de aliquo dicatur vniuerſaliter de eodem & ſemper. 191
Caput 17. de eodem actu vel potentia.
Quomodo intellectus poſsibilis & agens ſunt vnum, & quomodo duo. 292
Caput 18. de eodem ſecundum diſpoſitionem.
Quæ ſit maxima identitas.
De ſubiecto & propria paſsione, quomodo ſunt idem.
Caput 19. de diſtinctione rationis. 293
Vtrum actus intellectus poſsibilis collatiuus ſit in prima operatione intellectus.
Vtrum ex cõparatione intellectus poſsibilis, fiant reſpectus, qui ſunt genus aut ſpecies.
Vtrum ſit aliquis conceptus fictos.
Vtrum ſecluſa operatione intellectus poſsibilis res ratione differant.
Vtrum conceptus à rebus quarum ſunt conceptus, ſint ratione diſtincti. 194
Vtrum quælibet conceptus ab alio conceptu, ſola ratione diſtinguatur.
Q̃o genus, & differentia ratione diſtinguantur, & non re.
Intellectus & volontas ſunt idem.
Quomodo ſpecies re intelligibilis, actus intelligendi, & habitus intellectus ſunt idem.
Quomodo Deus eſt felicitas.
De diſtinctione caloris naturalis ab artificiali.
Materiam & formam non diſtingui ſecundum eſſe, quomodo intelligitur.
Caput 20. de diſtinctione ex natura rei. 294
Vtrum diſtinctio ex natura rei ſit accepta ab Ariſt. 295
Vtrum diffinitio & definitum ex natura rei diſtinguatur.
Vtrum intellectus agens & poſsibilis diſtinguantur ex natura rei non realiter.
An communicabile, & prædicabile differant.
Capnt 21. de diſtinctione modali. 296
Differentia indiuidualis eſt ipſa forma incompoſita ex materia & forma.
Caput 22. de diſtinctione formali. 297
Igneitas, leuitas eſt ſimpliciter, & forma ignis ſubſtantialis.
Vtrum prædicatio ſpeciei de genere ſit per ſe. 298
An Deo attributa propriam habeant infinitatem. 299
An iſta propoſitio ſit per ſe, homo albos eſt homo albus.
Vtrum concretum & abſtractum formaliter differant.
Vtrum humanitas ſit animalitas.
Caput 23. de diſtinctione reali.
Accidens non realiter diſtingui à ſubſtantia rei ſubiecta. 300
Materiam & formam realiter diſtingui vult Scotus, & Sãctus Thomas oppoſitom, ſimiliter & Auer.
Duo modi realis diſtinctionis.
Caput 24. de diſtinctione eſſentiali.
Caput 25. de diſtinctione ſe totis ſubiectiue. 301
Caput 26. de diſtinctione ſe totis obiectiue. 302
An diuerſitas & differentia coincidant in idem.
An inter diſtinctiones datas à Scotiſtis ſit ordo.
Vtrom omnis diſtinctio ex natuta rei ſit diſtinctio rationis. 303
Vtrum omnia formaliter diſtincta ex natura rei differant.
Vtrum ſi aliqua realiter differant. illa formaliter differant pagina. 304
Vtrum omnia formaliter diſtincta realiter differant.
Vtrum omnia quæ ſunt idem formaliter alicui, ſint idem realiter illi.
An omnia quæ ſunt idem realiter alicui, ſint illi formaliter idem.
Vtrum ſi aliqua eſſentialiter differant, realiter differant.
Vtrum ſi aliqua realiter differant, illa eſſentialiter differant.
Vtrum ſi aliqua ſint idem realiter, illa ſint idem eſſentialiter.
An ſi aliqua ſint idem eſſentialiter, illa ſint idem realiter.
Vtrum ſi aliqua ſe totis ſubiectiõe differant, illa eſſentialiter differant.
An ſi aliqua eſſentialiter differant, illa ſe totis ſubiectiue differant.
An ſi aliqua ſint idem ſe totis ſubiectiõe, illa ſint eſſentialiter idem.
An ſi aliqua ſint eſſentialiter idem, illa ſint ſe totis ſubiectiue differant.
An ſi aliqua ſe tutis ſubiectiue differant, illa ſe tutis obiectiue differant.
An ſi aliqua ſe totis ſubiectiue differant, illa ſe totis obiectiue idem. 305
An ſi aliqua ſit idem ſe totis ſubiectiua, illa ſint idem ſe totis obiectiue.
An ſi aliqua ſint ſe totis obiectiue idem, illa ſint ſe totis ſubiectiue idem.
Vtrum omnis diſtinctio ſit realis aut rationis.
Vtrum omnis diſtinctio ſit aliquid poſitiuum.
Vtrum diſtinctio ſit reſpectiuum. 306
Vtrum omnis diſtinctio ſit de genere relationis.
Vtrum prædicamenta realiter differant.
An relatio differat à fundamento.

Quomodo

Quomodo ſenſus in prædicamento qualitatis, actionis, paſſionis, & relationis.
Vtrum propria paſsio differat à ſubiecto re. 307
Vtrum veritas differat à propoſitione vera. 308
An propoſitio aliqua.
Cogitatiua ratio particularis.
In intellectu ordo. 309
An intellectus in actu, vt intellectus intelligentiarum propoſitiones habere poſsint. 310
An Deus glorioſus, aut aliqua aliarum intelligentiarum ſimpliciter abſtractarum aliquam veritatem videat per ſuam eſſentiam.
Melius eſt non videre quædam, quàm videre, quomodo intelligitur.
Themiſtij opinio de cognitione Dei. 312
Voluit Ariſt. deum cognoſcere hæc inferiora. 313
An deus cognoſcat chimeram aut aliud fictum. 314

In quæſtione de motuum proportionibus.

QVID ſit proportio. 315
Proportionis diuiſio.
Regulæ tres proportionum ſecundum Ariſtotelem. 317
Octupla quare dupla eſt quadruplæ. 317
Productio proportionis vnius ex altera non eſt compoſitio, neq; duplicatio. 317
Proportio maior eſt, quæ maiorem habet denominationem.
Quod proportio ſit finita inter æqualitatem, maioritatem, & minoritatem. 318
Motus ſequitur dominium agentis ſupra reſiſtentiam. 323

INDEX FINIS.

ALEXANDRI ACHILLINI BONONIENSIS DE INTELLIGENTIIS,

QVOLIBETVM PRIMVM.

VTRVM latitudo intellectuum ſit vniformiter difformis.

Hoc primum opus in quinq; quolibeta partior. In primo de ſuprema intelligentia. In ſecundo de intelligentijs medijs. In tertio de intellectu poſsibili. In quarto de intellectu agente. In quinto determinaſ quæſtio.

QVANTVM ad primū: quinque preſuppono. Primū: latitudo intellectum eſt ipſi intellectus ordinati ſecundum q ex ſe ſunt ordinabiles. Secundum: infinitum eſt quantum non terminatum, primo phyſicorum, commento 15. Applicabile eſt hoc ſuppoſitum infinito molis & virtutis, ſiue ſit infinitum per ſe, ſiue per accidens. * Tertium: infinite intenſa latitudo eſt, cuius infinite intenſa eſt aliqua pars. Quartum: latitudinis intellectuum quinimmo entium terminus intrinſecus extremi intenſioris eſt Deus, quia ipſe eſt intellectus, quo nihil ſupra. ſed quodlibet aliud ab eo infra eſt. : Quintum: ſi infinitus vigor datur, infinite diſtanti à nō gradu perfectionis entis in eſſentia reperitur. Ex his ſequitur, q ſi infinitæ virtutis eſt Deus, infinite intenſa eſt intellectuū latitudo, & ſi finitæ, finite. Ideo de infinitate vigoris primi entis duo videnda ſunt. Primum, mens Philoſophi fuit deū eſſe finiti vigoris. Secundum ad oppoſitum eſt veritas. Primum dupliciter probatur. Primo ratione Auerrois optimi Ariſtotelis Commentatoris ſecundo cœli, commento 38. & 63. Si Deus eſſet infinitus intenſiue, motus eſſet in inſtanti, & corpus motum eſſet infinitum. cōſequentis prima pars deducitur. Deus naturaliter mouet, & non aliter circunſtantionabile eſt mouens, motum, aut aliud, circunſtantia faciente pro intenſione aut remiſsione motus cœli, ergo Deus mouet quantum mouere poteſt. ergo ſi infinitus, in inſtanti. patet conſequentia, quia quantumcunq; paruo tempore moueret imaginabile eſſet virtutem finitam mouere in illo, patet, augendo virtutem ſecundum q augetur quarto phyſicorum textu commenti 72. ſubtilitas medij. difficultas maioris eſt dubium tertium. Secunda pars conſequentis deducitur. quia duodecimo metaphyſicæ, commento 44. ſubſtantiæ ſeparatæ mouentes, excedunt ſe in nobilitate ſecundum ordinem & magnitudine motorum. ergo infinite nobilis intelligentia infinite magnum cœlum mouere. Secundo, ſi in cœlo eſſent plures ſtellæ aut maiores, cœlum tardaret motum ſuum, aut quieſceret, ſecundo cœli, textu commenti 71. Hoc non eſt ex fatigatione agentis. patet ſecundo cœli. commento 36. quia caret magnitudine, & ſi etiam ex hoc eſſet, mouens eſſet finitum in vigore. ergo ex defectu proportionis eſt. vt patet à Commentatore duodecimo metaphyſicæ commento 41. ergo finita eſt proportio mouētis ad motum. ergo mouens eſt finitæ virtutis. patet ſecūdo cœli commento 38. Et commento 58. quanto deſiderium eſt fortius, tanto motus eſt velocior. Quod Deus ſecundum Ariſt. immediate effectiue moueat, patet dubio 2.

CONTRA Philoſophū quatuor vijs arguitur. Prima eſt via efficientis. nulla virtus finita poteſt infinito tempore mouere, quia maioris perfectionis eſt maiori tempore mouere quàm paruo. ſed Deus poteſt, &c. Secundo. nulla virtus finita poteſt in infinitum effectos cauſare. ſed Deus poteſt, &c. Tertio. omnis cauſa infinite multos effectus cōtinens eſt infinita. ſed Deus eſt cauſa, &c. quia infinitas reuolutiones vel rerum ſpecies Deus continet. Quarto, omne infinite multa potens intelligere eſt infinite perfectionis quia maioris perfectionis eſt multa potens intelligere, quàm pauca potens intelligere. ſed Deus eſt infinite multa potens intelligere, &c. Ad hæc præmitto q vbi philoſophum introducam reſpondentem, non teneo reſpōſionem illam. Ad primum, intelligendo de finitate vigoris, negatur maior. patet de intelligentia citra primam, et habetur octauo phyſicorum commento 79. & in libro de ſuſiſtantia orbis capite ſextio Et ſi prædicato maioris addas independenter, diceret Philoſophus q independentia nō infert infinitatem, quia primo poſteriorum, & primo phyſicorum, textu commenti 35 infinitum ſecundum q infinitum eſt ignotum, ſiue ſit infinitum in multitudine, ſiue in magnitudine, ſiue in forma. ergo Deus non eſt infinitus, aut neq; ipſe aut alius cognoſcit infinitatem dei, neq; impediret q loquatur Ariſt. de cognitione hominis, quia apud ipſum quæ intellectu poſsibili capi non poſſunt, nullo intellectu capi poſſunt. Ad probationem maioris prætermiſſa diſtinctione inter longius durare, & longius agere, quia primo ethicorum, capite ſeptimo, non eſt nobilior albedo vnius diei, quàm vnius anni. negatur aſſumptū. quia autem intelligentia eſt infatigabilis, & cœlum non eſt magis ex ſe reſiſtitiuum vno tempore, quàm alio, non variatur proportio potentiæ motiuæ ſupra mobile; & ſic intelligentia potens mouere per diem, perpetuo poteſt mouere. ideo non ſi infinito tempore mouebit, infinitæ virtutis erit.

Ad ſecundum. negatur maior. patet de ſole, neq; ſucceſſio impedit, quia nihil virtutis aduenit ſoli cauſato primo effectu, ergo dum cauſat primum, ita virtualiter cōtinet ſecundum ſicut poſt. Ad tertium. negatur maior. Ad minorem cum probatione, ſpecies ſunt in numero determinato, quō ad naturam, quia quarumlibet differentiæ ſunt finite. tertio metaphyſicæ. commento 11. Neque in infinitum multiplicabiles ſunt à natura. & ſi quantum eſt ex ratione numeri in infinitum multiplicabilis eſſet numerus, quantum eſt tamen ex natura rei numeratæ. in poſsibile eſt in infinitum multiplicari numerum, neq; ſi infinitæ erunt reuolutiones, in infinitum multiplicabuntur reuolutiones. * Contra. ſi infiniti leones exiſterent, infinite eſſent perfectionis, & cauſa æquiuoca ſimul cōtinet eos. * ergo infinite perfectionis eſt cauſa.

Reſpondeo, aut menſuratur perfectio penes diſtantiam à non gradu ſpeciei, & tunc conceditur antecedens, & negatur conſequentia, aut menſuratur penes diſtantiam à non gradu perfectionis & tunc conceditur conſequentia. & negatur antecedens. * Ad quartum, negat philoſophus maiorem, quia tantum intellectus poſsibilis vel homo eſt infinita potēs intelligere, & negat minorem tertio errori innitendo. ſcilicet tantum deum deus intelligit, patet dubio primo.

SECVNDA eſt via appetitus. Appetitus qui quocunq; finito dato poteſt plus appetere non ſatiatur niſi infinito, ſed humanus appetitus quocunq; finito dato poteſt, &c. maior patet

[Left margin:] t qualitas ne ſubiecti.

[Right margin:] Nam ſequitur duæ erūt reuolutiones, tres & quatuor & ſic in infinitū ergo infinite erūt reuolutiones, vt patet per exponentes terminū infinite, qū ſincategorematice tenetur, nō tū ex hoc ſequitur, ergo in infinitū multiplicabuntur, cū hæ reuolutiones ſimul eſſe non poſsint. Et ſupple, nō eſt maioris perfectionis cauſa nunc quam tunc.

[Right margin:] Nō ſi infiniti eſſent leones, infinite eſſent perfectionis ſecundū ſpeciē, q duo plus ſunt in ſubſtātia in duplo, quam vnus, & ideo cōceditur antecedens, duo autē leones nō ſunt maioris perfectionis quā vnus.

patet quia appetitus naturaliter ſic vt in ſuum quietatiuum fertur in vltimum finem, minor patet, quia intellectus poteſt. voluntati præſentare quoque finito maius. Secundo. finis eſt perfectior ordinatis in finem. ergo finis omnis alia excedit. infinita autem ſunt ordinabilia. ergo infinitus eſt finis vltimus. Tertio. omne finitum habet finem, Deus non habet finem, &c. quia in nihil eſt ordinabile. Quarto, ſi omnis finis eſt finitus, proceditur in infinitum in finibus, aut in circulum. Conſequens autem eſt in poſsibile.

Ad primum. de appetitu naturali, aut animali conformi inclinationi naturali aut recte regulato. conceditur maior, & negat philoſophus minorem. Non enim probatur ea tendere in infinitum, niſi probetur infinitum eſſe. Sed de appetitu confeſſo errori, aut renuente rectum dictamen. maior eſt falſa, quia voluntas eſt aliquando impoſsibilium. tertio ethicorum capite quinto. vnde ſecundo Phyſicorum commento 21. vltimum in voluntarijs multotiens videtur bonum. & non eſt in rei veritate. Interum vero in rebus naturalibus bonum eſt, ſecundum philoſophum in libello de bona fortuna. De rigore tamen ſermonis concederet philoſophus. non maius deo poteſt intellectus præſentare voluntati, * licet poſsit intellectus præſentare voluntati maius deo, & ſic minor eſt vera, ſed difformiter ſumptis maiori & minori veris, negatur conſequentia. Ad ſecundum. rationi finis requiritur ad exceſſus. ſed non infinitus. ſecundo enim phyſicorum textu commenti 24. corporalium vel artificialium ſumus nos finis. Tum quia primo politicorum, animalia alia hominum gratia ſunt. Tum quia capacitate finita, cuiuſmodi eſt ſecundæ intelligentiæ comprehenſum eſt finitum, ſecundo Metaphyſicæ. commento decimo tertio. Tum quia primo de generatione commento decimo ſexto infinitum ſecundum ꝙ poſsibile, eſt in potentia. Tum quia 15. de animalibus. infinitum natura reſpuit. Ad tertium. negatur maior à Philoſopho. quia omne finitum eſt finis vel habens finem. Tertio. enim phyſicorum commento 31. ꝙ finitum finitur ad aliquid extra ſe, eſt famoſum & falſum. Ad quartum. negatur conſequentia.

Patet per ſuã cõtradictoriã.

TERTIA eſt via eminentiæ. Vniuerſum eſt optime diſpoſitum, ſed melius diſponitur, ſi ponitur. ens infinitum quàm ſi non ponitur. ergo oportet ponere infinitũ. Secundo. vna perfectio ſimpliciter eſt compoſsibilis alteri. ſed infinitas eſt perfectio ſimpliciter, quia in quocunque eſt melius ipſa quam non ipſa, ergo infinitas. eſt impoſsibilis deo. ergo neceſſario deus eſt infinitus. Tertio. In nulla perfectione ſimpliciter includitur imperfectio, ſed finitas eſt imperfectio, quia quanto aliquid eſt limitatius tanto eſt imperfectius. ergo in deo nulla reperitur finitas. Quarto. nullum prohibitum eſt perfectius non prohibito. ſed ſi infinitum eſſet, eſſet perfectius finito, ergo infinitum non eſt prohibitum. Reſpondeo. via eminentiæ concludit deum eſſe perfectiorem alijs, ſed non infinite. Ad primum, non valet conſequentia, patet in ſimili octauo Phyſicorum. commento 56. quia oportet addere antecedenti, & poſsibile eſt quòd Deus ſit infinitus in vigore, & tunc philoſophus negat minorem. Ad ſecundum. negat philoſophus minorem cum probatione. quia tunc deſtrueretur vniuerſum.

Ad tertium. patet ex quarta via. Ad quartum. negat philoſophus minorem. de forma, quia ſi infinitum eſſet, nõ eſſet perfectius finito, quia nullum finitum eſſet. quia tertio Phyſicorum commento. 30. Alietas exigit finitatem. ſed ſi infinitum eſſet & finitum. infinitum eſſet aliud à finito. Tũ quia poſito infinito in magnitudine nullum magnum aliud ab eo, aut eius partibus eſſet. Infinitum autem in vigore non partibus partes. ergo nihil eſt compoſsibile infinito in vigore. Ex his ſequitur. ꝙ diſtinctio de infinito in vigore intenſiue & extenſiue non admittitur eſſe pro aliquo membro eius à philoſopho.

QVARTA eſt via remotionis. Nulla imperfectio eſt ponenda in Deo. ſed finitas eſt imperfectio, &c. minorem probo quadrupliciter. Primo. quanto res eſt limitatior, tanto eſt imperfectior, ſed omne ad cuius augmentum ſequitur augmentum imperfectionis, eſt imperfectum, vel non eſt ſine imperfectione, &c. Secundo, quanto aliquid eſt propinquius non enti tanto eſt imperfectius, ſed quanto aliquid eſt limitatius tanto eſt propinquius non enti. ergo limitatio dicit imperfectionem, &c. Tertio. quanto naturæ ſunt viciniores materiæ, tanto ſunt imperfectiores, ſed quodlibet finitum finitam habet diſtantiam ad materiam. ergo eſt imperfectum, & non niſi quia finitum. ergo finitas dicit imperfectionem. Quarto. omnis carentia perfectionis dicit imperfectionem. ſed omnis finitas dicit carentiam vlterioris perfectionis, ſecundum illud genus cui additur. Reſpondeo. nobis naturaliter inſertum eſt entia nolle male diſponi duodecimo Metaphyſicæ in fine. ideo nihil eſt in Deo, quod dicatur imperfectum. Auerrois etiam ſexto ethicorum capite primo. Deus eſt ſanus, in quo non eſt additio, neque diminutio. oportet igitur philoſophum negare minorem. Ad probationem primam, finitas quantitatem virtutis importat, & virtutis augmentum dicit perfectionem, & importat negationem maioris virtutis, tunc ſi maiori virtuti negare non ſit aptum aliquid correſpondere, tunc entitati non adiuncta eſt dependentia. & ſic eſſe in deo dicit philoſophus. Ad ſecundum limitatum duo dicit, * ſicut & finitũ, tunc ſi virtuti additur maioratio negatur minor, quia tunc limitatius eſt diſtantius à non grado entis, ſed ſi fertur maioratio ad maiorem virtutem ibi negatiue incluſam, tunc minor eſt vera, & non eſt deo applicabilis. Ad tertium. negatur prima conſequentia, & minor ſecundæ. Ad quartum. negatur minor. quia carentia ibi præſupponit aptitudinem ad maiorem perfectionem eſſentialem, ſed ſumpta carentia præciſe negatiue. negatur maior à philoſopho.

Scilicet tan… & non plus

CONTRA duabus ijs. Prima contra opinantem eſt, omne finite intenſum eſt finite remiſſum, ergo omne finite perfectum eſt finite imperfectum. Secundo. in deo nulla eſt imperfectio. ergo infinita in eo eſt perfectio. patet conſequẽtia, quia nõ eſt aliud non gradus imperfectionis quàm infinita perfectio. Tertio. deus nihil non intelligibilitatis habet vel nobilitatis, ergo infinite intelligibilis, vel nobilis eſt.

Quarto. deus entitatem habet à ſe. ergo cum tota plenitudine, ergo cum infinitate. prima conſequentia patet, quia nihil limitatem habetur, niſi ab agente limitante illud ad certum gradum. Quinto. ſi non poſſet eſſe infinitum ens, perciperet apprehendens ens infinitatem repugnare. Ad hæc philoſophus. Ad primum negatur conſequentia. quia infinite latitudini intenſionis remiſsio priuatiue opponitur. ſed finite latitudini perfectionis non pure priuatiue opponitur imperfectio. quia imperfectio duo dicit primum, & priuatiuũ, finitam propinquitatem non gradui perfectionis. Secundum & poſitiuum potentialitatem finite diſtantis, hoc ſecundum repugnat deo, licet enim deum poſsibile ſit imaginari potentialem, non tamen poſsibile eſt imaginari deum eſſe potentialem. * Ad ſecundum. negatur conſequentia. Ad probationem negatur aſſumptum, Sed impoſito ꝙ imperfectio ſolum ſignificet finitam propinquitatem non gradui perfectionis, admiſſo caſu iterum hanc nego, deus eſt imperfectus, quia non varianda eſt reſponſio propter impoſitionẽ ſignificationis termino authentice ſignificante. Similiter poſito, quod conuertantur illæ, Deus eſt finite propinquus non gradui perfectionis, & deus eſt imperfectus, adhuc concedet philoſophus primam. & nego ſecundam. Sed eſto ꝙ perfectio & imperfectio priuatiue opponantur, & quòd imperfectio præciſe importet finitam propinquitatem non gradui perfectionis, concederetur ꝙ omne finite perfectum eſſet finite imperfectum. & ſic deus eſſet imperfectus quia eius finite intenſa eſſet perfectio. ergo finite remiſſa, non tamen reſpectu intenſioris perfectionis poſsibilis. ſed reſpectu intenſioris gradus motus. vel proportionis. vel reſpectu imaginabilis perfectioris gradus. Non oportet autem cuilibet imaginationi aliquid poſſe in re correſpondere. tertio phyſicorũ textu commenti 75. neque inconuenit variato caſu, & ſignificatione terminorum, concederet propoſitionem ſimilem in voce propoſitione prius negate, & diuerſam in ſignificato, & ſic non eſt redargutio. Et tunc ſequitur non eſſe dabilem non gradum imperfectionis, ſicut non eſt dabilis infinita perfectio. niſi forte ad imaginationem. Ex hoc ſequitur ꝙ imaginato, licet non ſit poſsibile, quòd a, creſcat à non gradu perfectionis

Differunt … duo, quia … ctio hoc … hum, ima… ner, … actum … hunc ter… deum … dit, & non … primo. E… illa eſt falſ… imaginal… eſſe pote… lem, quia … deũ, cum l… potentiale, … plicat, quia … dicitur deũ … nulla dicit… potentialitat…

Quia eſſet latere ꝙ a fine creſceret ad perfectionē, quæ eſt in deo.

perfectionis finite velociter in hora ad ſummum. * b, vero creſcat à non gradu motus in eadem hora in duplo velocius continue quàm a, ꝙ continue ante finem & in fine horæ erit b, remiſſum. & in duplo intenſius. quàm a, dummodo nihil ſubito acquiratur. aut deperdatur vni eorum. & tamen a, erit in fine horæ ſumme perfectum, & b, imperfectum.

Ad tertium. negatur conſequentia. Ad quartum. de rigore ſermonis concedit philoſophus primam conſequentiam, & negat ſecundam, quia plenitudo ſupponit in conſequente pro exiſtente aut potente exiſtere, cuiuſmodi non eſt infinita plenitudo. ſed de bonitate intellectus ſumpta plenitudine in conſequente pro plenitudine imaginabili ſiue poſſibili ſiue non, conceſſa ſecunda conſequentia, negat primam.

Ad quintum. negatur conſequentia, quia ſola repugnantia ex rationibus formalibus terminorum cuilibet apprehendenti terminos poteſt apparere. licet conſequens philoſophus concedat.

SECVNDA eſt via contra concluſionem Ariſtoteles octauo Phyſicorum textu commenti 19. & 12. Metaphyſicæ textu commenti 41. ſic demonſtratiue arguit. deus eſt infinitus. ergo eſt ſine magnitudine, ſed de infinitate durationis conſequentia non valet. ergo de infinitate intenſiua eam intelligit. Secundo per conſequentiam philoſophi. ſi eſſet virtus infinito tempore mouens, & in magnitudine finita, moueret in inſtanti, quæ non valet de infinitate durationis. patet de cœlo, ergo de infinitate intenſiua ea intelligit.

Tertio. per conſequentiam Commentatoris in libro de ſubſtantia orbis, motor eſt infinitæ potentiæ, ergo non eſt cauſa continuationis æternæ, & non ex oppoſito conſequentis ſequitur oppoſitum antecedentis. Ad primum. non eſt illa ratio Ariſtoteles, ſed hæc vel alia formata à Commentatore ibi, nullum corpus, aut virtus in corpore mouet infinito tempore, ſed primus motor mouet infinito tempore. ergo primus motor, &c. Et ſi cœlum mouet ſphæram ignis in gyrum. tertio cœli commento vigeſimo. Dico primo quòd motus ille eſt ab intelligentia, mediate tamen. Secundo dico. quòd nullus eſt motus ignis qui ſit æternus, quia non eſt idem ignis numero continue, & variato mobili variatur motus, licet æterne mouebitur ignis ſecundum philoſophos.

Corollarium. forma corporeitatis non eſt ſubſtantia æterna in materia. quia dato oppoſito daretur forma æterna, quæ nunquam aut perpetuo operaretur aut, &c. * & ſic daretur forma materialis infatigabilis, propter hæc, & alia reprehendit Auerrois Auicen. primo Phyſicorum commento 63. Ad propoſitum. Non loquitur igitur Ariſtoteles ibi de infinitate intenſiua, quia non dixiſſet ibi textu commenti 78. tria ſunt, infinita, mouens, motum, & tempus, & ſi ſic. nulla eſt ſermonis continuatio, per primum motorem intellige omne quod mouet cœlum. ſiue deus ſiue non. ſiue vnus ſiue plures. patet octauo Phyſicorum textu commenti 45. Ad ſecundum omnis virtus in magnitudine eſt fatigabilis. ergo ſi infinito tempore mouens eſt aliqua virtus in magnitudine, infiniti vigoris eſt, & ſi ſic, in inſtanti mouet. patet in libro de ſubſtantia orbis, capite tertio. & ſic patet implicatio contradictionis incluſa in hac propoſitione, infinito tempore mouebit virtus in magnitudine. Ex hoc patet conſequentia philoſophi in libro de ſenſu, & ſenſato, ſcilicet in infinitum minorato viſibili, in infinitum maioraretur viſus illud debens videre, & hoc eſſet propter materialitatem virtutis. alıter concluderet intellectum poſſibilem eſſe infinitum, & cætera.

Scilicet aliqñ & aliquando non.

Ad tertium diſtinguit Commentator octauo Phyſicorum commento 79. & in libro de ſubſtantia Orbis. & ſecundo cœlo, commento 71. finitatem, ſcilicet temporis, & de hac conſequentia valet, & antecedens eſt falſum, & actionis, & de hac antecedens eſt verum, & negatur conſequentia, aut intelligatur de motore cœli dependente, deſinitate temporis, & potentiæ ad operandum vel mouendũ quantum eſt ex ſe.

SED quia hæc opinio in pluribus errat, vt patet conſideranti ea, in quibus introducitur philoſophus reſpondens. Ideo ea dimiſſa pono ſecundum dictum principale. Deus eſt infiniti vigoris in eſſendo, & operando in tempore. & actione. Ex quo ſequitur infinitam eſſe intellectuum latitudinẽ.

Contra. nullum in infinitum excedens latitudinem aliquam terminat illam. ſed deus latitudinem creatorem in infinitum excedit, &c. maior patet. quia in latitudine vniformiter difformi gradus ſummus excedit remiſſum, & in nulla proportione. * Secundo. omnis gradus ex gradibus remiſſioribus intenſiue componitur. ſed deus non componitur. ergo deus non eſt terminans. Tertio. omnis gradus latitudinis infinities ſumptus reddit gradum infinitum terminantem latitudinem illam, ſed nullus gradus creatorum infinities ſumptus reddit deum. ergo deus non eſt infinitum terminans. Quarto. omnis gradus terminans latitudinem menſoratur ea. ſed deus nullo extrinſeco menſuratur. ergo non eſt terminus, maior patet, quia tanta eſt gradus intenſio, quanta eſt latitudo media inter ipſum & non gradum.

Et ſic in infinitum propinquus ē aliquis gradus gradui ſummo, pater expoſito.

Ad primum terminare eſt dupliciter, intrinſece & extrinſece. maior eſt vera primo modo, & non ſecundo modo. Ad probationem, non eſt hæc latitudo vniformiter difformis, patet quolibeto quinto. Ad ſecundum. ſi per compoſitionẽ intelligis diuerſorum vnionem negatur maior, quia iſti gradus diuerſarum ſpecierum non ſunt acquiſibiles, vel deperdibiles ab eis, quorum ſunt. ſed ſumpta compoſitione pro eminenti continentia conceſſa maiore negatur minor, & eſto ꝙ difformiter ſumatur in maiori minori. negatur conſequentia. Ad tertium. duplices ſunt latitudines. quædam ſunt rei eiuſdem ſpeciei & ſic qualibet pars latitudinis eſt eiuſdem ſpeciei cum alia parte. & de iſtis maiores concedi poſſunt. quia in infinitum creſcente aliquo, ipſum cuilibet maiori ſe aliquando æquabitur, alijs non mutatis. in his enim gradibus maior minorem ſimiliter & actualiter continet. aliæ ſunt latitudines eſſentiarum, & in iſtis vna pars latitudinis eſt alterius ſpeciei ab altera. & de iſtis maiores ſunt falſæ, quia in iſtis maior minorem diſsimiliter continet, & eminenter, & quanto eſſentia eſt altior, tanto diſsimilibus continet. deus igitur infinite diſsimiliter continet. Ad quartum. duplex eſt diſtantia, intrinſeca, & eſt eſſentia diſtans, ideo tanta eſt perfectio, quanta eſt diſtantia, & ſic eſſentia ſe ipſe eſt aliquantæ perfectionis, & ſic ſeipſa excedit inferiores ſpecies, non tamen ipſa tota eſt exceſſus, quia non ſe tota excedit, quia ſi ſic, nullius perfectionis eſſet exceſſum, ex quo ſequitur quòd nulla eſſentia alia à prima infinite excedit aliquid, quia qualibet eſſentia alia à prima eſt finita, & exceſſus quo ipſa excedit non eſt tanta nobilitas ſicut ipſa, & ſic inter excedens, & id quo excedit non eſt omnimoda identitas. Alia eſt diſtantia extrinſeca, & eſt eſſentia, non ita perfecte medians, non in eſſendo, ſed in cognoſcendo, non intrinſece, non à priori, ſed à poſteriori, non adæquate, ſed minutæ menſuræ reſpectu finitorum, & improportionabiliter reſpectu primi. & ſic mẽſurari non repugnat deo. * Rationes autem philoſophorum ſuper dictis ab eis fundantur. ideo non difficile eſt eas ſoluere.

Si diſto a te, diſtantia intrinſeca, erit, idem ꝙ ego diſtã, ſed extrinſeca erit medium inter te & me. Ita ſunt ſiter intelligẽtiæ mediæ, ubi diſtãtia extrinſeca non in eſſendo, menſurantes deum, quã ſic eſſent priores deo, ſed bene in cognoſcendo.

TRIA occurrunt dubia. Primum vtrum tantum deum deus intelligat. Reſpondeo per duo dicta. Primum. Opinio Ariſtoteles eſt quòd ſic. Secundum. illa opinio non eſt vera. primum patet ſex rationibus, quarum quinq; habentur 12. Metaphyſicæ commento 51. vbi principaliter ſoluitur hæc quæſtio. ideo hoc commentum allego per vbi ſupra.

PRIMA eſt via nobilitatis. Nullus intellectus in actu intelligit minus nobile, ſed deus eſt intellectus in actu, &c. maior eſt Ariſtotelis vbi ſupra. Nobilius non intelligit, & ſupplet Commentator in vna expoſitione minus nobile, & expoſitionem confirmat. Impoſsibile eſt deum intelligere vilius aut nobilius. Secundo per Commentatorem vbi ſupra, ſi intelligit deus aliud ſubſtantia eius non erit nobiliſsima omnium entium. probatur conſequentia, quia nobilitas non eſt ei, niſi quia perficitur per aliud, quod aliud neceſſe eſt, vt ſit nobilius eo, quia intellectum eſt, perfectius intellectu. Tertio per Commentatorem tertio de anima commento 36. contra Themiſtum. Quod comprehendit minus perfectũ ex eis comprehendentibus, quæ non ſunt admixta materiæ, neceſſe eſt vt comprehendat perfectius, & non è contrario. Quarto per Commentatorem. vbi ſupra. ſi primum

intelligit vilia, contingit vt ſua nobilitas ſit intelligendo vilia, &c. Quinto per Commẽta. tertio de anima commento 19. intellectus agens non intelligit aliquid eorum quæ ſunt hic. quomodo igitur aliæ intelligentiæ hæc intelligent? Confirmatur per Commentato. in libello de beatitudine animæ, non eſt alia natura, quæ apprehẽdat intelligibilia. niſi homo. Intelligo intelligibilia materialia.

SECVNDA eſt via actualitatis. Omne intelligens aliud patitur perfectiue. deus non patitur, &c. maior eſt eorum vbi ſupra, propter hoc philoſophus ibi, melius non eſt non videre quædam quàm videre. * Intelligo melius eſt ſimpliciter, non nobis, non videre quædam ſcilicet imperfectiora intellecto vidente. Secundo Cõmentator vbi ſupra. Quod intelligit aliud, trãſmutatur in ſua ſubſtantia in aliud, & cum primum intelligit quodlibet, neceſſe eſt vt tranſmutatur in vilius. Tertio. Commentator vbi ſupra. Si primum intelligit aliud, ſua ſubſtantia non eſt actio eius, ſed neceſſario perficitur per hanc actionem, ſicut intellectus perficitur in nobis per id quod intelligit. Quarto. omne intellectum eſt perfectio intelligentis, ſaltem intellectum per ſe, ſed viliora perfectiorum intelligentiarum actualium perfectiones eſſe non poſſunt. ergo, &c. maior eſt Commentato. vbi ſupra, & tertio de anima commento 28. Intellectio appellatur actio perfecta, immo complementum. minor eſt Commentatoris 12. metaphyſicæ commento 36. Nullus intellectus ſeparatus ordinatur in minus bonum ſeipſo. Quinto. in omni intelligentia intelligente aliud eſt aliquid ſimile materiæ, ſed in deo non eſt aliquid ſimile materiæ. ergo, &c. tota ratio eſt Commentatoris. tertio de anima, commento quinto.

Euidenter cõparat videre, non autẽ modũ videndi.

Sexto. Intellectus ſemper eſt ſub eo, quod intelligit, patet ex eis vbi ſupra. ergo ſi deus intelligit aliud, deus eſt ſub alio antecedens intelligo vbi intellectum eſt aliud ab intelligente.

TERTIA eſt via independentiæ, omne intelligens multa intelligit aliqua, quæ ſunt cauſa ipſius. per Commenta. vbi ſupra, ſed deus non intelligit aliqua, quæ ſint cauſa ipſius. ergo, &c. Secũdo. ſi deus intelligit aliud, indiget altero, quod eſt contra poſitum de primo principio, conditionalis eſt Cõmentatoris vbi ſupra.

QVARTA eſt via ſimplicitatis. Quandocunque intellectus & intellectum adunantur perfecta adunatione, illa ſunt vnum omnibus modis, quoniam ſi intellecta ſunt plura, non adunantur cum eſſentia intellectus, & ſic eſſentia intelligentis erit aliud ab intellectis, ſed in deo intellectus & intellectum adunantur, &c. maior cum probatione & minor ſunt Commentatoris, vt ſupra. Secundo. per Commentatorem duodecimo metaphyſicæ commẽto 36. intellectus, intellectum, & intelligens reducuntur in vnum, & non differunt niſi reſpecto diſpoſitionum. Tertio. per Ariſt. tertio de anima. Idem ſecundum actum eſt ſcientia rei. vbi Commentator commẽto 19. innuit aliquid proprium intellectui agenti, in quo differt à materiali, ſcilicet, quod in intelligentia agente ſcientia in acto eadem eſt cum ſcito: intelligo proprium conuertibile. Quarto. per philoſophum tertio de anima. Idem autem ſecundum actum eſt ſcientia rei. vbi Commentator commento 17. ſcientia abſtractorum eſt ipſum ſcitum omnibus modis. Econtrario diſpoſitioni in ſcitis intellectus materialis. Quinto. per Commẽtato. tertio de anima commento 36. intellectus debet eſſe intellectum omnibus modis, & maxime in rebus liberatis à materia. Idem dixerat commento 53. licet arguẽdo. Sexto. primus eſt ſimplicior intelligẽtiarum, ideo eſt vnus ſine multiplicitate, quia eſt ſine alietate intellectus & intellecti, & ſine multitudine intellectorum. patet ex Commentatore vbi ſupra.

Et ſic deũ eſſe intellectũ agẽtem dicet.

QVINTA via. aſſumptum Commenta. tertio de anima commen. 26. ad probandum quod intellectus, quorum intellectum eſt abſtractum à materia, ſemper viridicat eſt, quia ſuũ intellectum eſt abſtractum à materia. Si autem inferiora à ſuperioribus intelliguntur, conſequentia non valet, aut aſſumptum non eſt verum, * ſicut neque de intellectu poſsibili. limitent qui velint antecedens cum ly primum. Ego autem non reſtringo quæ poſſum abſolute intelligere. Secundo per conſequentiam Commenta. tertio de anima. commento 25. Si non inuenitur quandoq; intelligens, & quandoque non, nihil intelligit extra ſe ergo ſi intelligit aliquid extra ſe, ipſe intelligit quandoque, & quandoq; non. ſed deus nõ quandoq; intelligit, q̃nque non. ergo nõ intelligit aliquid extra ſe.

Huius conſequentiæ. intellectum iſtius intellectus eſt abſtractũ. ergo iſte intellectus ſemp vẽ

ſubdicat. particulariter intellecto antecedente conſequentia nõ valet: vniuerſaliter vero intellecto antecedente, aſſumptum eſt negandũ.

Tertio. intellectus intelligitur à rebus ſeparatis in actu, & nihil non intellectus intelligitur ab eis. ergo tantũ intellectus intelligitur ab eis. minor eſt Commenta. vbi ſupra. Quarto Commentator vbi ſupra reprehẽdit Themiſtium in duobus. primum, deus intelligit multa ſubito, ſecundum deus intelligit omnia, ex quo intelligit ſe eſſe principium eorum, quia hoc contradicit ſermoni noſtro, cum dicimus quod intelligit ſe, & nihil extrinſecum, & quod intellectus & intellectum in eo ſunt idem omnibus modis, & ſubdit. hæc duo dicta ſunt non intelligentis demonſtrationes Ariſtotelis. Ex his ſequitur non intelligere multa, quia non ſubito, neque ſucceſsiue. vt dixit Commentator vbi ſupra, quia laſſaretur. patet conſequentia, quia non reperibilis eſt ſucceſsio, niſi intellectu coniuncto ſenſui cui accidit laſſari per accidens, &c.

SEXTA via. Si prima intelligentia cognoſceret ſecundam, prima eſſe cognitio ſecũdæ. * & ſecunda cognoſcit primam. ergo ſecunda duabus cognitionibus realiter diſtinctis ſe cognoſceret, quod ſuperfluit. patet conſequentia, quia per primam & per ſeipſam, immo perfectius ſe intelligeret ſecunda in prima quam in ſe: quod non apparet, quia nulla quidditas alia ab a. eſt perfectius formalis notitia ipſius a, quàm ipſummet, ſicut nihil aliud ab a, eſt verius a, quàm ipſummet. patet conſequentia, quia prima eſt notitia ſecũdæ, alterius rationis à notitia, quæ eſt ſecunda de ſemet: ergo non ſunt illæ notitiæ æque perfectæ, neque priora eſt minus perfecta quàm ſecunda, quia tunc prima imperfectius intelligeret ſecundam quàm ſecunda ſeipſam. ergo prima eſſentia eſt perfectius notitia ſecundæ intelligentiæ quàm ipſamet ſecunda ſui ſit notitia. Secundo. ſi actu intelligentia intelligeret formas materiales, aut per eſſentiam intelligentis, aut per intentionem intellecti. Non enim eſt alius modus intelligendi aliquid per ſe non primum, quia æternum & inuariabile nõ eſt repræſentatiuũ variabilis, & corruptibilis, vt ſic, non ſecundum, quia indigerent intelligentiæ intellecto agente abſtrahente, & fantaſia, à cuius intentionibus fit abſtractio, & ſic intellectus intelligentiarum dependeret ab exiſtente in corpore, & ſi non dependerent intentiones ille à fantaſmatibus, reuerteretur ratio Commentatoris tertio de anima, commento quinto, contra Themiſtium. Si formare per intellectum eſſet æternum, formatum eſſet æternum. ergo formæ ſenſibiles eſſent intellectæ in actu extra animam, & non materiales omnino, aut aliquod intelligere intelligentiarum non eſſet æternum, quia intentiones corruptibiliũ ſunt corruptibiles ſecundum Commentatorẽ ibi, & commento 30. Iſtarum rationum concluſionem ponit Commentator tertio de anima commento quinto & octauo, primum non intelligit aliquid extra ſe, & 12. Metaphyſicæ. commento 39. Illud quod eſt intelligens, quia intelligit ſe, non quia intelligit aliud, eſt viuum, quod habet vitam in fine nobilitatis. ideo vita & ſcientia proprie dicuntur de eo. Ex his de mente philoſophi habentur quinque. Primum. deus intelligit ſe, & non aliud. Et ſi dixeris. verum eſt recipiendo, ſed aliter non. Dicam quod non poteſt aliquid intelligere aliud à ſe niſi recipiendo, ideo non potens recipere non poteſt intelligere aliud. Productio autem vilium non infert paſsionem in agente. ideo quamuis deus non intelligat vilia, producere tamen poteſt. Secundum, aliæ intelligentiæ in actu intelligunt ſe, & perfectius ſe, & nihil vilius eis. Tertium intellectus poſsibilis intelligit ſe viliora, & nobiliora. Quartũ. nullus intellectus, niſi forte poſsibilis, intelligit aliquid extra ſe. Quintum. deus eſt ſimpliciter primo notum. Sed primum principium complexum, de quo quarto Metaphyſicæ commento octauo, eſt notiſsimum nobis.

Quia eſt qua ſecunda ſeipſam cognoſceret, quia ſi prima cognoſcit ſecundam ſecunda cognitione primæ, ſeipſam cognoſcere.

CONTRA tribus vijs. Prima eſt via ſapientiæ, quia reuertitur argumentum Ariſto. contra Empedoclem tertio Metaphyſicæ commento 15. & primo de anima. commento 80. Inſipientiſsimum eſſe deum. Secundo quòd animal mortale ſit ſcientius eo. Tertio quòd ſit ignorans ea quæ ſunt hic. Quarto. quòd diſtinctiſsime cognoſcens cauſam non cognoſcit cauſatum, & ſic tollitur diſcurſus.

Quinto.

Quinto. quicquid virtus inferior cognoſcit, cognoſcit ſuperior, ſed inferiora intellectus poſsibilis cognoſcit, &c. Sexto, omne perfectiſsime cognoſcēs aliquam naturam ſufficienter cognoſcit omnia demonſtrabilia de illa, ſed deus perfectiſsime cognoſcit ſe, & de ipſo demonſtrabilia ſunt, non eſſe corpus, non habere materiam partem ſui, &c. Et hæc ſine iſtorum inferiorum cognitione cognoſci non poſſunt. Septimo. omne perfectiſsime cognoſcens alicuius aliquam naturam perfectiſsime cognoſcit omnia quidditatiue in eo incluſa. ſed quidditas entis ſubſtantiæ & ſpiritus ſunt quidditatiue in deo incluſa. ergo ſunt ab ipſo perfectiſsime cognita, quod non eſt poſsibile non cognoſcendo aptitudinem illorum vniuerſalium ad eſſe in alijs a deo. Ad primum. argumentum eſt contra Empedoclem, quia amicitia non eſt natura entis ſimpliciter, quia non inimicitia. Sed non contra philoſophum, patet per Commentatorem duodecimo metaphyſicæ commento 51. quia primus ſcit naturam entis in eo quod eſt ens ſimpliciter. Ex quo patet quod ſapientia dei eſt de ente inquantum ens. Et ſi Commentator. 12. metaphyſicæ commento 36. dixit. Non mouetur cœli, niſi quia intelligunt ex ſe, quod perfectio & ſubſtantia eorum eſt in motu, Intelligo quod intelligendo ſe intelligunt ſubſtantiam, quæ conſeruatur in ſua diſpoſitione mouendo. Ad ſecundum, aut magis ſciens dicit perfectiorem modum cognoſcendi, & tūc negatur conſequentia, quia nullus intellectus citra primum ſuperat aut æquat primum. Si autem dicit extenſionem ad plura obiecta, imperfectionis eſt, apud philoſophum, ideo repugnat deo. Ad tertium negatur conſequentia, quia nō diſponitur per ignorantiam aut ſcientiam, quod non eſt natum habere alterum duodecimo metaphyſicæ cōmento 51. ideo deus ſcientia vniuerſalium vel particularium non diſponitur. Ad quartum. cognoſcit deus apud philoſophum ſeipſum cognitione abſoluta, & non reſpectiua. ideo cognoſcere ex forma materiam, ex quidditate indiuiduum materiale. ex habitu priuationem, &c. ex ſupplente imperfectionem eſt. ideo non competit intellectus in actu, ſiue ſit primus, ſiue non, neque propter hoc tollitur diſcurſus ab intellectu poſsibili, licet non ponatur in deo, aut alijs intelligentijs. Ad quintum, nullus intellectus apud philoſophum cognoſcit omne cognitum ab inferiori intellectu, immo comparando intellectū ſenſui ſtando in per ſe cognitis. negatur illa maior. Corullarium. non ſi deus ſumme bonum cognoſcit, cognoſcit non bonum, vel malum, vel remiſſe bonū, &c. Ad ſextum. nō ponitur in deo aut intelligentijs ſupra poſsibilem compoſitio aut diuiſio. ideo non cognoſcit demonſtrabilia. deus igitur non corpus cognoſcit, & tamen nō ſcit deus hanc propoſitionem. deus non eſt corpus. Ad ſeptimum. non pono ens aut ſpiritum, &c. eſſe vniuocum deo & creaturæ, &c. ideo negatur minor.

SECVNDA eſt via ſolicitudinis, quia ſolicitudo circa indiuidua, quam declarat Cōmentator. 12. metaphyſicæ commento 37. & 52. & concedit Ariſtot. 10. ethicorum cap. 10. & Commentator ſecundo cœli. commento 34 & 37. habere deum, infert deum cognoſcere indiuidua. vnde primo œconomicorum, ſic præordinata fuit à deo vtiq; natura maſculi & feminæ ad communicationem, &c. Secundo. quia miſeretur eis, ſecundo de anima commento 34. Tertio dat aliquas res non ex neceſsitate, ſecundo cœli, cōmen. 34.

Quarto. dat prophetā in libello de ſomno & vigilia. Ad primum. cura iſtorum quæ ſunt hic, non infert deum cognoſcere hæc, ſed infert cauſare ea, & operari propter ea, quia deum ſolicitari probatur ex hoc quod natura agit propter finem, ſecundo phyſicorum, commento 75. & nō plus ſequitur ex conſequente quàm ex antecedente. * Infer etiā ſapientiam, & quia ſapientis eſt cognoſcere omnia, vt contingit procemio metaphyſicæ. ideo deus cognoſcendo ſe cognoſcit, non dico omnia, ſed aliquid quod eſt quodammodo omnia, ſaltem incomplexa. Sic intelligo Commentatorem 12. metaphyſicæ commento 51. veritas eſt quod primū ſcit omnia ſecundum quod ſcit ſe tantum ſcientia ineſſe, quod eſt cauſa eorum eſſe, deus enim eſt omnia quodammodo ſcilicet cauſaliter & eminenter, Dixit enim Cōmentator 12. metaphyſicæ cōmen. 24. forma primi mouentis eſt quodāmodo

Deus ſolicitat circa hæc. ergo cognoſcit hæc dicit philoſophus quod ſi valet cōſequētia quia aliquid antecedit ad antecedens. deum a genere propter hæc quod nō antecedit ad conſequens.

omnes formæ. Et ſi 12. metaphyſicæ commento 36. habetur formas materiales ſecundum eſſe in actu eſſe in materia, & ſecundum eſſe in potentia eſſe in primo motore, & 12. metaphyſicæ commento 18. formæ ſunt in materia in potentia, & in actu in primo motore. Solum differentia eſt ſermone, quia materia antequam habeat formam eſt in potentia ad eam, & tunc deus eſt in actu, quia ſecundum Commentatorem ibi. commento 18. materiam ad actum poteſt reducere, ſed materia habens formam eſt in actu, & tunc deus habet illam in potentia actiua, quia non habet eam formaliter, nec habere poteſt, ſed potuit vel poteſt ipſam producere de potentia ad actum. Ad ſecundum deus facit effectum habentis miſericordiam, in intelligentijs enim ſecundum Ariſtotelem & Auerroim 10. Ethicorum capite 10. non ſunt virtutes morales. Ad tertium. non eſt ſenſus naturā dare nō neceſſario, neq; recipiens recipere non neceſſario, ſed datum non eſſe neceſſarium pro eſſe habēti, patet in exemplo Commentatoris, poſsibile eſt animal eſſe ſine viſu. Ad quartū. ab agēte neceſſario eſt effectus nouus ex diſpoſitione paſsi.

TERTIA eſt via intelligibilis. Commenta. in libro de ſomno & vigilia. Cum iſta indiuidua habeant determinatum eſſe, neceſſe eſt vt natura eorum ſit intellecta apud formam abſtractam. cuius proportio ad illam eſt, ſicut proportio formæ artificis ad artificiatum. Secundo. Ariſtot. in libello de bona fortuna concedit deum cognoſcere futura. Tertio. Ariſtoteles quinto ethicorum capite ſecundo. docet orare deum. ergo deus cognoſcit hæc inferiora, & cōtingēter agit. patet conſequentia. quia aliter fruſtraretur tempus & opus neq; Auerrois illud negat, immo quinto colliget in fine implorat conſenſum dei, vt perueniat ad vltimam perfectionem, quæ beatitudo ſempiterna appellatur. Quarto. Ariſtoteles 10. ethicorum capite 10. deus gaudet de eo qui nititur ſibi aſsimilari. & ſubdit Auerrois. Dignius eſt ergo vt benefaciat eis, qui amat ipſum plus. & vt honorificet eos, & viſitet eos, ſicut diſpoſitio amici cum amico, & quomodo ſtat cum iſtis deum non cognoſcere iſta, & neceſſario agere?

Quinto, felicitas eſt donum datum à deo, primo ethicorum. capite 13. ergo deus libere dat patet conſequentia. ex quid nominis doni. Ad hæc philoſophus, ad primum. Natura iſtorum indiuiduorum intellecta apud formam abſtractam eſt ipſamet intelligentia. * Quod innuit Cōmen. parū infra modus accidentium determinatarum cauſarum neceſſario habet naturam vniuerſalem intellectam, quæ eſt prima cauſa in eſſe eorum, &c. hoc confirmat eſſe artificium eorum quæ fiunt, quia competit intelligentiæ 12. enim metaphyſi. commento 18. eſſe formarum in actu eſt in primo motore, * & aſsimilatur aliquo modo eſſe eius, quod fit in anima artificis, & declaratur ſimilitudo à Commenta. 12. metaphy. commento 44. Et iſto modo concedo intelligentiam eſſe plenam formis, &c. Ad ſecundum. homo fortunatus non cognoſcit futura, vel ſaltem nō oportet quod cognoſcat, quia principio meliori operatur quàm ſit intellectus & conſilium, & ſubdit philoſophus. Deo autem per ſe hoc & bene videre futurum, & præſens, id eſt deo per ſe conuenit dirigere fortunatum in præſentibus, & futuris ratione carētibus. Ad tertium educandi ſunt liberi, & regendi ſunt vulgares in timore dei, vt melius & facilius reducantur ad bene & moraliter viuendum. propter hoc multa ſunt ſecreta phyſica, quæ non ſunt diuulganda, vnde ſeptimo politicorum. dimittit lex eos qui habent ætatem amplius prouectam, & pro ipſis & pueris honorare deos. Secundo dico quòd poſſet eſſe quòd homo orando præpararetur ad recipiendum aliquam cognitionem, vel aliud ab agente, quantumcunque neceſſario & naturaliter operante, vt colligi poteſt 10. ethicorum cap. 11. ab Auerroe & Ariſtoteles. Quidam ſunt boni per naturam, & hoc non eſt à nobis, ſed per gratiam quandam diuinam illis, quorum bona eſt fortuna & veraciter: ideo ſemper obſeruanda eſt lex naturæ. Deum vnum cole. tenemur enim magnificare Creatorem, vt tangit commentator primo cœli, commento ſecundo, & quinto ethicorum capite 12. ſacrificare naturale eſt. Ad quartum. facit deus effectum gaudij, & benefacit amantibus eum, quia ſe donat eis, & honorificat illos, quia dat eis rem maxime honorabilem, quia

Quia eſt natura virtualiter continens. & non formaliter conſtituēs.

Vt forma lapidis, quia primus motor eſt productiuus eius, & ſic in primo eſt motore virtualiter, & nō formaliter.

ſeipſum: & viſitat eos, quia ſe vnit eis, quia intellectum vnitur intelligenti, & amatum vnitur amanti patet quolibeto 4.

Ad quintũ. loquitur Ariſt. conditionaliter. Secundo capitur ibi donũ pro præmio dato merenti, ſiue libere, ſiue non.

Tertio, infinitis cauſis naturalibus ad vnũ effectum cõcurrentibus cum vna cauſa libera effectus eſt liber: ita in propoſito, quia diſpoſitio hominis ad ſcientias & virtutes eſt libera: ideo vnio Dei cum homine qua eſt felicitas, libera eſt, ſed nõ ex parte vniti apud Ariſtotelẽ, ſed ex parte hominis cui vnitur. iſta tamen bona diſpoſitio hominis à cœlo habet dependentiam. Sed propter multa falſa, quæ ſequuntur ad hanc poſitionem, eam cum auctoribus eius dimittamus. Tenemus igitur quòd Deus cognoſcit omnia: ex quo ſequitur ꝙ non omnis intellectus intelligens aliud à ſe patitur ab eo. Sequitur ſecundo, ꝙ non omnis intellectio, qua materialia intelliguntur eſt collecta ab intellectu agente ex ſingularibus. Ex his duobus fundamentis ſoluuntur rationes Philoſophorum, quia ſuper oppoſitis corollariorum fundantur. Quòd autem infinitas partes continui intelligat Deus, & non intelligat infinitas partes continui: & ꝙ infinitum numerum intelligat, & non intelligat numerum infinitum. & ꝙ in infinitas partes continuum ſit diuiſum, & non ſit diuiſum in infinitas partes: patet ex logica, &c. Quòd autem ex determinatione voluntatis contingentia cognoſcat Deus: patet ex Theologia, &c.

DVBIVM ſecundum. Vtrum prima forma, quæ eſt vltimus finis, ſit primus motor. Reſpondeo ꝙ ſic. probatur tripliciter: primo, quia ſi non, tunc prima forma eſſet finis communis, quæ non moueret: conſequens eſt contra Commentatorem 12. metaphyſicæ, commento 44. Nulla forma eſt qua finis & vniuerſalis, niſi illa quæ mouet primum cœlũ motu diuino: patet conſequentia, quia non poteſt eſſe ꝙ prima ſubſtantia ſit ſecundus, aut tertius motor, &c. ideo ſi ipſa non eſt primus motor, ipſa non eſt motor: ideo Commentator ibi, qualibet ſubſtantia abſtracta eſt principium ſubſtantiæ ſenſibilis ſecundum motorem, & ſecundum finem: & habetur hæc vniuerſalis, ſi ex redoplicatioa, licet inferte vniuerſalem, ex duodecimo metaphyſicæ, commento 38. intelligentia in eo ꝙ abſtracta eſt mouens & finis. Secundo: ſi non, tunc prima ſubſtantia eſſet prior motore totius: conſequens eſt contra Commentatorem, duodecimo metaphyſicæ, commento 44. & in libro de ſubſtantia orbis, dicentem contra Auicennam, qui dicunt primam ſubſtantiam eſſe priorem motore totius, falſum dicunt: patet conſequentia, quia non poteſt eſſe ꝙ prima ſubſtantia ſit æqualis, neque inferior primo motore: ideo ſi ipſa eſt non primus motor: ipſa eſt prior motore primo. Tertio: ſi eſſent aliquæ ſubſtantiæ abſtractæ non mouentes, eſſent otioſe, duodecim metaphiſicæ, commento 44. auctoritate Ariſtotelis, ſed prima ſubſtantia nõ eſt otioſa: ergo &c. Quarto, ſi eſt aliqua ſubſtantia, quæ non mouet, eſt in diſpoſitione diminuta, duodecimo metaphiſicæ, commento 48. ſed prima ſubſtantia non eſt in diſpoſitione &c. immo Commentator ibi: nulla eſt ſubſtantia abſtracta, quæ non moueat: & ſi eſſent ſubſtantiæ abſtracte, aliæ ab iſtis eſſent mouentes corpora alia ab iſtis: ideo intendit ꝙ omnis ſubſtantia abſtracta mouet corpus, intelligo effectiue hic, & in tertia ratione.

Quinto, ſi forma balnei eſt forma, non in materia mouet vtroq; modo, ſcilicet finaliter & effectiue: ergo ſi Deus eſt forma non in materia: mouet vtroque modo: conſequentia & antecedens ſunt Commentatorem duodecimo metaphyſic. commento 36. & 55.

SECVNDO principaliter. Omnis via inueniẽdi ſubſtantiam abſtractam eſt motus, primo phyſicorum, commento vltimo. ſecundo phyſicorum, commento 22. octauo phyſicorum, commento 3. & duodecimo metaphyſicorum, commento 5. & non alia ab illa: octauo phyſicorum, textu commenti 79. & 12. metaphyſicæ, textu cõmenti 41. ſcilicet mouet infinito tempore: ergo eſt ſine magnitudine, quæ procedit de motione actiua locali, vt patet: ergo Deus mouet effectiue, aut neſcimus Deum eſſe. Vnde ſecundo metaphyſicorum, commento 4. ſi eſt hic prima cauſa omniũ entium, vt declaratum eſt in ſcientia naturalium, quòd illa cauſa eſt magis digna, & in eſſe & in veritate quàm omnia entis, &c. Secundo, cauſa adæquata propter quam aliqua ſubſtantia mouet effectiue, & finaliter, eſt quia eſt intelligens, & intellecta, ſed prima ſubſtantia eſt intelligens & intellecta, &c. patet maior, quia quocunq; eſt dato, quo ſecunda mouet, eodem prima mouet, vt per motum explicentur formæ, quæ ſunt in virtute illius: vt largiatur ſuam bonitatem, vt iuſtitia & liberalitas non pereant, aut propter ordinem eorum, & ſi ſecunda propter primam mouet, etiam prima propter primam: & ſi ſecunda mouet, vt aſſimiletur primæ, prima mouet effectiue: patet conſequentia, quia aliter non aſſimilaretur ſecunda primæ in mouendo. Confirmatur duodecimo metaphyſicæ, textu commenti 52. Ariſtoles attribuit duci & patrifamilias operationes magno conſilio indigentes: & illis Deum comparat, quam actionem omnes intendunt ſub principe: non ſeruiunt autem aliæ intelligentiæ primæ ſubſtantiæ in operatione qua prima intelligit ſe: ergo in alia, qua prima mouet effectiue. Tertio: ſi non, numerus ſubſtantiarum ſeparatarum excederet numerum corporum cœleſtium, & numerum motuum: conſequens eſt contra Commentatorem 12. metaphyſicæ, commento 43. & 48. primo cœli, commento 5. * & 3. de anima, cõmento 5. patet conſequentia, quia cuilibet motui correſpondet propria intelligentia efficiens, & cuilibet cœlo propria intelligentia informans. Quarto: ſi non, principia ſcientiæ naturalis, & metaphyſicæ eſſent duæ res diſtinctæ, ſcilicet primus motor, & primus finis: conſequens eſt contra Commentatorem 12. metaphyſicæ, commento 6.

In vniuerſali

TERTIO principaliter. Primus motor eſt prima forma, quæ non eſt in materia 7. metaphyſicæ, cõm. 9. ſed ſolũ Deus eſt prima forma, quæ non eſt materia: ergo Deus eſt primus motor. Secundo: omnis actus vltimus nullo modo potentialis eſt Deus, ſed primus motor declaratus à naturali eſt actus vltimus, &c. 10. metaphyſicæ, commento ſeptimo. Tertio: Deus eſt mouens per ſe 1. de anima, textu cõmenti 29. & in hoc laudantur antiqui, ſed Deus eſt prima ſubſtantia, &c. Confirmatur maior, ſecundo de generatione, commento 59. Deus eſt faciens continuam generationem: & 12 metaphiſicæ, commento 39. Quod mouet omne, eſt Deus: ſed maior & minor colliguntur ex 12. metaphyſicorum, commento 37. vbi Commentator diſtinguens inter principia abſtracta voluit vt faciens motum diurnum ſit electum propter ſe, & amatum omnibus. Tale autem eſt perfectum in fine: & commento 38. poſtquam dixerat ꝙ primus motor mouet, ſubiunxit ipſum eſſe in fine voluptatis & gaudij. Quarto: omnis prima cauſa omnium eſt principium: vnde motus, ſed prima ſubſtantia, quæ eſt vltimus finis, eſt prima cauſa omnium: ergo ipſa eſt principium, vnde motus: ergo ipſa eſt efficiens: maior colligitur ab Ariſtotele primo meteororum, diffiniente primam cauſam omniũ per principium, vnde motus. * vltima conſequentia patet ex diffinitione veri efficientis habita ſecundo phyſicorum, texto commenti 29. Quinto primum immobile facit primum motum æternum 12. metaphyſi. commento 43. ſed prima ſubſtantia, quæ eſt vltimus finis eſt primũ mobile, &c. neq; puto ꝙ aliqua ſubſtantia faciat æternitatem. Alia vero motum eundem, qui eſt æternus. concluſionem harum rationum intendit Commentator 8. phyſi. commento 46.

Primo.n. corpori competit mouere tõne pria formæ.

CONTRA. quod eſt optime habens non indiget actione, ſecundo cœli, cõmento 62. & 67. ſed prima ſubſtãtia, &c. eſt optime habens, &c. Secundo. Commentator in libro de ſubſtantia orbis. Cauſa continuationis motus non eſt illa virtus, qua mouetur: ergo ibi finis non eſt efficiens. Tertio: primum mouet vt amatum, & non vt amans 12. metaphy. tex. & com. 36. ergo non mouet effectiue, patet conſequentia, quia efficiens mouet: vt amans id quod efficit, vel propter quod efficit. Quarto 12. metaphyſicorum. commento 36. intellectus maius bonum ipſo appetit, & cõm. 55. omne quod mouet, propter aliquid mouet: & id propter quod mouet eſt magis bonum quàm id bonum mouens: & Commentator in libro de ſubſtantia orbis. Cum conſiderauit Ariſt. in virtutibus appetitiuis mouentibus corpora cœleſtia, vidit eas mouere propter aliquid nobilius ſe: ergo intel-

lectus

lectus primi mouentis appetit maius ſe. Ad primum: per optimum intelligit Commentator genus intelligentiarum: ideo ibi com.63. Hæc autem non indigent actione qua ſine nobilia, quoniam propter talia entia fit omnis operatio: ideo ibi cōm.66. ordo primus entium quæ comprehendunt nobilitatem perfectam, & ſine operatione diuerſantur ſecundum magis & minus: & hæc ſunt entia abſtracta, & per actionem intelligit motum localem quo intelligentiæ mouentur: quia ibi commen.66. terram dixit eſſe ſine operatione, quia quieſcit: ideo ſicut auctoritas non concludit nullam intelligētiam mouere, ita non cōcludit aliquam non mouere, ſed bene concludit aliquam non, immo nullam moueri. Ad ſecundum: vna virtus nō eſt alia ſecundum eſſe, ſed bene ſubiecto. * hoc dictum ſit ad Commentatorem 12. Metaphy. commēto 41. ſed in orbe erratico diſtinguuntur re.. Ad tertium negatur conſequentia, quia mouens, vt amans eſt mouēs, quod in mouendo mouetur, primum autem non mouetur 12. Metaph. textu & commen.43. mouet autem primum, vt amatum, id eſt, mouet non motum: & per primum intelligit, non tantum Deum, ſed omnes motores orbium. Si igitur ratio valeret: concluderet nullam intelligentiā mouere effectiue. Ad quartum, negatur conſequentia. Tum quia antecedens eſt indefinita, & verificatur pro intelligentijs alijs a prima, intelligendo per ly ipſo .ſ. intellectu mouente. Tum quia per ly ipſo, intelligitur corpore moto: ſed non oportet intellectum appetere nobilius mouente: vt patet 12. Metaphyſi. com. 30. licet animal appetendo ſuam formam, appetat aliquid nobilius ſe. Sed intelligendo de prima intelligentia, vt ſonat litera, commento 55. Reſpondeo: quando plura prædicata vni intelligētiæ attribuuntur, poſſibile eſt q vnum illorum, maior nobilitas conſequatur q̄ alterum: ſecundum Commentatorem 3. Metaph. com. 3. Sed Dei eſſentia triplex eſt cauſa, quia intelligentiarum eſt finis: cœli eſt forma, motus eſt efficiens. Ratio autem finis nobilior eſt ratione efficientis, quia rationem efficientis conſequitur appetere appetitu naturali vel animali. Rationem autem finis appeti: ideo appetitum eſt nobilius ratione appetente, ſed non ſemper re, cum aliquando ſit eadem res, ſicut in propoſito, quia eandem ſubſtantiam, vt intelligentia ſeparata, conſequitur eſſe finē. Et quia non oportet ex augmento finis variari velocitatem in motu: ideo. 8. Phyſico. com. 29. intelligentiæ vocantur, non finite vel infinite, & ſic non comparantur, ſed intelligentiam, vt eſt anima: conſequitur eſſe efficiens, quia finis non mouet niſi mediante efficiente: ideo efficiens reſpectu finis dicitur appropriatum. Et quia mouens eſt in actu, quod dixit Philoſophus finitum in virtute, & naturaliter mouens & motum eſt in potentia: ſecundo cœli, commen.63. ideo contrarium eſt mouens moto: ideo finita eſt proportio mouentis ad motum: ideo finite velox motus a mouente prouenit: ideo perfectiones mouentium ſecundum proportionem velocitatum ab eis prouenientium ſunt proportionabiles 12. Meta. com. 36. & 41. & 2. cœli, commento. 39. Et quia augumentum potentiæ naturaliter mouentis cæteris non variatis conſequitur motus intenſior: ideo intelligentia finitæ velocitati comparata eſt actiua: ideo ſecundum q ſunt actiue inuicem comparantur.

Quare efficiēs non eſt finis ſecundum eſſe, in ratiōe, ſed ſubiecto eſt idem .ſ. re.

Ex quo patet q diuerſitas rationis terminorum, quamuis illi nulla diuerſitas ex parte rei correſpondeat, fictionem tollit, & ſynonymitatem terminorum. Patet ſecundo q hæc prædicata diuerſis medijs inueſtigantur 12. Meta. com. 39. ideo poteſt eſſe q ſcito vno prædicatorum conuenientium vni, non ſciatur alterum. 8. enim Phyſic. demonſtratur ex primo motu primum mouens eſſe. Non autem primum intelligens: aut primam formam eſſe, aut primum finem: vt dixit Commentator 7. Phy. commento 9. Patet tertio, q iſta prædicatorum diuerſitas aliquando ſufficit pro diuerſitate ſcientiarum de eodem: vnde in prologo primi Phyſic. & 4. Meta. commen. 7. & pluries alibi naturalis non conſiderat de ante primo: & tamen conſiderat primum motorem. Ex his patet, quare ſecundo de Anima, com. 22. habetur q intellectus eſt abſtractus, ſecundum q eſt non anima, quia rationem animæ conſequitur potius appropriatio q̄ abſtractio. Patet ſecundo, quare dicitur 12. Metaphyſi. com. 36. anima cœli, quæ eſt deſiderium non eſt abſtracta, quia intelligentiam appropriatam ad mouendum, vocamus deſiderium: licet non tollat appetitus ibi determinationem operantis, ſicut in nobis.

Patet tertio quòd anima & prima forma ſunt propinqua, quia non obſtante diſtinctione rationis, ſunt idem in re. Patet quarto, quare enumerādo principia ſubſtantiæ 12. Meta. com. 25. dixit duo, ſcilicet animam & corpus, quia ſunt duæ res. *aut intellectus deſiderium & corpus, quia ſunt tria ratione diſtincta. Patet quinto, quare intelligentia aliquando dicitur mediate mouens, quia finis eſt: aliquando vero immediate, quia efficiens eſt. Patet ſexto, quare. 8. Metaphyſicæ, commento vltimo dixit Cōmentator intelligentiam abſtractam eſſe attributum corpori cœleſti, ſecundum q anima attribuitur corpori, quia intelligentia eſt eadem re q anima: ideo ibi cœlum eſt ſubiectum ſimplex formæ abſtractæ. Et ſic licet intelligentiam dare eſſe. Patet ſeptimo, quare virtus, quæ eſt in materia cœleſti, eſt ſimilis formæ naturali & abſtractæ: ſecundum q dixit Commentator, ſecundo Cœli, commento 3. quia ratio animæ eſt media inter rationem formæ abſtractæ: & rationem formæ omnino materialis. * Patet vltimo, quòd Philoſophus in hoc quæſito non recedit a veritate, ſed bene in circunſtantia: quia dictum eſt de mente eius, q Deus eſt motor immediate: & appropriate mouens cœlum, & quòd nulla alia intelligentia ab ipſo mouet primum cœlum, ſed hoc non eſt verum, &c.

Impropriè tamen. non .n. poſſunt ſeorſum exiſtere.

Quoniam definitur anima per eſſe actū, quo corpus animatum eſt & hæc tam de forma abſtracta, q̄ de omnino materiali, q̄ eſt actus corporis de potentia materiæ eductus prædicantur.

TERTIVM dubium. Vtrum Deus libere moueat cœlum. Reſpondeo per duo dicta: Primum ſententia Philoſophi eſt q non. Secundum prædicta opinio non eſt vera. Primum declaratur ſuppoſitis duobus, Primum: Deus mouet: intelligo effectiue, per naturam, per intellectum, per artem, & per volūtatem: ad hunc ſenſum, quia mouetur per ſeipſum, & per eſſentiam ſuam, quæ eſt natura, intellectus, ars, & voluntas, non pono in primo motore potentiam executiuam, ex natura rei diſtinctam ab intellecto aut voluntate. Secundum ſuppoſitum ſenſus quæſtionis eſt: nō iſte, Deus mouet propter ſe primo: neq; iſte, Deus mouet per voluntatem quæ eſt libertas, qui ſunt veri: neq; iſte falſus: Deus habet principium intrinſecum, quo ſpōte mouet, ſed iſte: Deus mouet cœlum, & poteſt non mouere cœlum. Si .n. q Deus moueat libere & neceſſario concederes, non eſſet contentio niſi ad nomen. Huius autem copulatiue. *Prima pars patet ex dubio præcedenti. Secunda vero tripliciter probatur.

Quæ exponit dictum primū .ſ. mouere, & non poteſt nō mouere.

Primo: omne quod mouetur per principium, quod eſt in eo, mouetur per naturam. 8. Phyſic. tex. com. 27. intelligo in ſubiecto maioris, per ſe, primo, & non ſecundum accidens: & tunc patet propoſitio ex diffinitione naturæ, ſecundo Phyſi. tex com. 3. Sed cœlum mouetur per principium, &c. vt vult Commentator Ariſt. declaraſſe in principio ſeptimi Phy. &c.

Secundo mouet primum ſup. corpus, per naturam 3. Cœli, com. 20. ergo mouetur primum corpus naturaliter: ergo motor, qui eſt Deus, mouet naturaliter. Tertio ſi ſic: conſequentia Commen. facta in principio quolibeti huius non valeret. ſ. ſi eſt infinitus, mouet in inſtanti. Quarto: ſignum q Deus mouet naturaliter, eſt motus cordis in homine.

SECVNDO principaliter: ſi primum poteſt non mouere, poteſt eſſe q quodlibet iſtorum inferiorum quieſcat, aut non ſit. Secundo: ſi poteſt primum non mouere, poteſt primum non regulariter mouere: conſequens eſt contra tex. com. 35. ſecundi cœli. Tertio: ſi poteſt primum non mouere, poteſt motus cœli non eſſe æternus: cuius oppoſitum habetur, 8. Phyſic. Quarto: ſi poſsibile eſt corpora cœleſtia quieſcere, neceſſe eſſet vt eſſent partes alterius mundi. 8. Phyſicor. commen. 9.

TERTIO principaliter. Neceſſe eſt generationem eſſe 2. cœli, com. 21. &. 1. de Generatione: tex. com. 16. & ſecundo de Generatione, textu 56. ergo neceſſe eſt motum cœli eſſe: patet conſequentia. 1. Metaphy. com. 21. Secundo: non eſt poſſibile vt motus cœli ſit alterius modi, 5. Meta. com. 8. ergo non poteſt eſſe q primum non moueat. Tertio, neceſsitas eſt in cœlo in modo recipiendi: in motore vero in modo agendi. 8. Phyſi. com. 83. intelligendo non de neceſsitate coactionis, quia in ea motor eſt extrinſecus. 3. Ethicorū. & ſuperior eſt eo, cui imponitur neceſsitas: ſed neceſsitate, quia effectus connaturalis eſt inſeparabilis a cauſa: ſecundum

enim

enim Commentatorem in lib. de Subſtãtia orbis: motus circularis naturaliter & propriè ſequitur animam. Et quia ex dictis ſequitur Deum eſſe, non motorem naturalem: eo modo quo ſumitur ab Ariſt. 2. Phyſi. tex. com. 73. pro habente in ſe principium quo mouet, licet animal cœleſte ſic ſit naturalis motor, vt 2. Phyſi. com. 1. Cœlum. n. habet naturam 5. Meta. com. 22. ſed naturam mouentem, & ſic eſſe comprehenſum ſub diffinitione naturæ. Dici poſſet hoc ſtare ſimul: q Deus ſit natura mouens, & q poſſit non mouere. Contra: aut oritur poſſe non mouere ex parte mouentis, aut mobili, aut circunſtãtiæ. Si primum: tunc præſentato agenti ipſo mobili in diſpoſitione qua moueri poteſt: nullo extrinſeco impediente: poſſet mouens ſua voluntate non mouere. Si ſecundum: poſſet mobile eſſe tantæ virtutis aut maioris in reſiſtendo, q̃ ſit mouens in mouendo. Si tertium poſſet motum tantum diſtare a mouente: q virtus mouentis non attingeret motum, aut præſente mobili agenti, poſſet adeſſe extrinſecum impediens motionem motoris in mobili. Hæc diuiſio ponitur ſufficiens a Comment. in libro peri herme. Sed neutrum iſtorum impedit in propoſito. Non tertium: conuincitur. n. ex vnione naturali Dei ad cœlum: aut immenſitate Dei, aut fortitudine ad agendum, aut non mobilitate cœli motu recto, aut æternitate eius: non poſſe cœlum exire periferiam virtutis motoris. Non ſecundum, quia non habet cœlum ex ſe: vnde ſuperet, aut æquet virtutem Dei motoris: neq; ab alio poteſt recipere: ſiue illud aliud ſit Deus, ſiue non. Non. n. poteſt minus Deo facere virtutem æqualem in reſiſtendo virtuti actiuæ Dei: neq; poteſt Deus facere q aliquid extra ſe ſit ita potens ad reſiſtẽdum, ſicut ipſe eſt potens ad mouendum, quia ſi ſic: poſſet Deus ſe facere q pro aliquo inſtanti cum circunſtantijs datis non poſſet aliquid producere neq; poteſt cœlum apud Philoſophum non eſſe, &c. Neq; primum, quia 2. Cœli, com. 37. Non eſt poſsibile vt motus in corporibus cœleſtibus ſit mutatus, niſi eſſet poſsibile vt haberet intelligentia imaginationes aliquando in actu, aliquando in potentia: hæc propoſitio æquiualet vni conditionali: cuius antecedens eſt de mente Philoſophorum. * Secundo: quia ratio originalis libertatis contingentiæ ex compoſitione eſt vel diuiſione intellectus diſcurſiua, quia intellectus poteſt differenter affirmatiuam vel negatiuã concludere, & conſequenter ad vtramque partem poſsibilis eſt aſſenſus, ſed ab intelligentijs negatur diſcurſus, & etiam compoſitio. 3. de Anima, com. 27. propter hæc dixit Commentator 12. Metaphy. com. 30. Neceſſe eſt vt motus æternus habeat motorem, qui eſt actio pura ſine aliqua potentia. i. qui in nulla hora ſit motor in potentia diſtante ab actu, tam ad motum, q̃ ad gradum motus. Ex his ſequitur quòd non ſolum prima intelligentia: immo omnis alia intelligentia mouens cœlum: naturaliter mouet ipſum, ſic quòd ſi cognoſcerent motum quem agunt, cognoſcerent operationem, quæ eſſet eis ſine violentia, labore, moleſtia, & faſtidio: ſed delectabilis, & ſuauis. Secundo: ſequitur nullam eſſe in rebus libertatis cõtingentiam, ad quas non concurrit homo &c.

Quia ly, niſi reſolui habet in ly ſi non.

CONTRA Philoſophum, quatuor vijs arguitur. Prima, eſt via actionis. Deus contra naturam terræ tenet eam diſcopertam aquis propter ſalutem aliquorum animalium: ergo libere & contingenter agit: patet conſequentia, quia agens naturale, eſt agens ſecundum q effectus aptus natus eſt fieri: ſi nihil impediat 2. Phyſic. tex. & com. 78. & ſi non agit effectum, vt eſt aptus natus fieri naturaliter, non agit naturaliter. Secundo, Deus prohibet quòd aqua cooperiat terram, quod eſt naturale aquæ. Tertio perpetuat violentiam. ſ. aerem immediari terræ. Quarto: in paſſo vniformi ſaluat difformitatem, quia vnam partem terræ coopertam aquis, aliam vero non. Ad primum, prætermitto diſtinctionem de terra. ſ. elementari, & ad mixta: & nego conſequentiam, quia ſtat q a naturaliter agente, proueniat effectus præternaturalis: vel violentus paſſo, neq; ratio ibi inducta eam probat. Et ſic patet ad alia.

SECVNDA eſt via potentiæ: Deus poteſt mouere elementum terræ rectè, aut circulariter: & non mouet, &c. maior patet, quia aliquo illorum motuum poteſt mouere partem, ergo & totam: patet conſequentia ex homogeneitate.

Secundo: poteſt firmare cœlum, &c. quia huic parti cœli non repugnat q centrum eius ſit zenith pro inſtanti, ergo neq; pro tempore. Tertio: poteſt mouere cœlum ad ſiniſtram per poſt, &c. patet conſequentia, & probatur antecedẽs quia eiuſdem rationis eſt mouere per poſt, & per ante: patet conſequentia, quia duorum eiuſdem rationis: ſi vnum non repugnat Deo, aut cœlo, neq; alterum. Si dicas illos motus eſſe oppoſitos. Contra, ſunt ad terminum eiuſdem rationis. ſ. ad vbi, vel ſitum. Item q vnum oppoſitorum inſit, & non alterum, ex libertate eſt. Quarto: poteſt æque velociter mouere vnum cœlũ ſicut & aliud, &c. quia ſubiecta eiuſdem rationis ſunt apta recipere formam ad quencunq; gradum 6. enim Phyſic. tex. & com. 15. omne quod mouetur conuenit velocius moueri & tardius, & ſi cœli ſint alterius rationis: fiat ratio de partibus ꝓpinquis polo, & remotis. Quinto: Deus poteſt velle praua, & non vult, ergo, &c. & patet maior 4. Topico. capite 11. Ad primũ negat Philoſophus aſſumptum: vnde Commenta. in lib. de Subſtantia orbis, capite vltimo: quies in terra contingit neceſſario vt ſit fortior virtute cœli, qua mouetur, vt declaratum eſt in lib. de motibus, & teſtatur Commentator 2. cœli, com. 17. ad probationem, negat conſequentiam, quia cum non poſsit elementum terræ produci, neq; coaceruari extra ſuum locum naturalem: & debeat moueri in ſuum locum: oportet ipſum fuiſſe violenter motum: & quia maioris reſiſtentiæ, reſpectu trahentium extra locum naturalem eſt pars terræ maior quàm minor cæteris partibus: ſtat reperibilem eſſe virtutem dominatiuam ſupra reſiſtentiam a, partis vel b, & non eſſe reperibilem virtutem dominatiuam ſupra reſiſtentiam totius: non poteſt igitur eſſe q elementum terræ moueatur localiter 2. cœli, textu & commen. 18. quamuis pars eius poſſit moueri. Et dictum 2. cœli, textu commenti 19. in idem feretur tota terra ſecundum naturam & paruus bolus: intelligitur conditionaliter: ſi terra eſſet extra locum ſuum, ſecundum expoſitionem Commentatoris ibi. Ad ſecundum negat Philoſophus aſſumptum. Ad probationem negat conſequentiam: vnde 12. Metaphy. com. 41. auctoritate Ariſtotelis 1. Metaph. tex. com. 17 Non eſt timendum cœlum quieſcere, & incidentaliter 7. Phyſicor. com. 2. impoſsibile eſt partem cœli quieſcere. Ad tertium: Negat Philoſophus aſſumptum. Ad probationem negat conſequentiam: quia in æternis poſsibile eſt neceſſarium 2. cœli, commento 34. & 3. Phyſicor. textu commenti 32. & textu commenti 76. arguendo: & a Commentatore aſſeritur. & 2. Phyſicor. com. 74. ex agente ſequitur actum neceſſario in rebus æternis: vnde Commenta. 10 libro periherme. Poſsibile inuentum in rebus immobilibus ſequitur neceſſarium. Ad primam confirmationem, negatur conſequentia, ſunt ad eundem terminum: ergo ſunt eiuſdem rationis: quia ad identitatem motus non ſufficit identitas termini, licet requiratur, 5. Phyſico. textu commenti 34. & 35. pertranſeo nunc difficultatem antecedentis. Ad ſecundam, reſpõdet Commen. 8. Metaphi. commen. 14. Subiectum, cum fuerit vnum contrariorum in actu, ſit alterum in potentia: non eſt verum, niſi in veris contrarijs: & ſic conditionalis confirmationis * negatur, quia. 2. cœli, com. 34. melius duorum poſsibilium in æternis eſt neceſſarium. * & regula. 2. Topicorum eſt limitata. ſ. altero contrariorum non potente ineſſe ſubiecto, deſtruitur problema. Ad quartum: negatur aſſumptum, cum probatione. Ad Ariſto. dicit Commentator ibi, licet impoſsibile ſit cœlum moueri velocius, tamen hæc impoſsibilitas non ſequitur rationem formalem motus. Vnde 2. cœli, com. 71. nõ poteſt corpus cœleſte moueri tardius neque velocius. Ad quintum: loquitur Ariſtote. exemplariter, intelligendo per Deum, Deum terreſtrem, ad modum loquendi Socratis, quia poſſe velle praua non eſt potentia, ſed defectus potentiæ & impotentia: ideo non conuenit altiſsimo. Diſtinctio autem inter velle praue, & velle praua, non eſt ad propoſitum Philoſophi ibi: vt patet.

Ex confirmatione intelligibilis ad quã reſpondetur.

Nota q illa ſint duo poſsibilia in æternis, ſed illorũ duorum poſsibilium melius quod eſt in æternis eſt neceſſarium.

TERTIA eſt via mobilis. Bootes, aut polus arcticus nobis Bononienſibus non occidit aut occultatur: ergo quælibet alia ſtella vel alius polus apta eſt Bononienſibus non occidere vel non occultari: patet conſequentia, quia ſunt eiuſdem rationis. Secundo. Sol prius producit vnum radium quàm alium,

alium, & non eſt maior ratio quare vnus producatur prius altero. igitur determinatio eſt a diuina voluntate. Tertio: partes Solis aliter ordinabiles ſunt, quia inter eas non eſt ordo eſſentialis, &c. Quarto, quando agens naturale non determinatus ex ſe ad vnum vnius rationis, non determinatur ex ſe ad certum numerum: ſed ſtellæ ſunt eiuſdem rationis: ergo ꝙ non ſint plures, ab agente libero eſt. Ad primum. & probationem negat Philoſophus conſequentiam: patet, quia aliqua pars cœli quadrata per deſignationem, & impoſsibile eſt totum eſſe quadratum. Ad ſecundum: negatur minor, patet apud communem opinionem de puncto, inſtanti, mutato eſſe gradu formæ, &c. Ad tertium: negatur aſſumptum: eſſentiæ.n. non in ordine ſuo eſſentialiter ordinantur, & tamen non eſt poſsibile eas aliter ordinari. Ad quartum: ſupponit negatum a Philoſophis, ſ. intelligentias: cœlum, ſpecies ſubſtantiarum corruptibilium, eſſe productas: tum quia multitudo effectuum non ſolum ab agente eſt, duodecimo Metaphyſicorum, commento 11.

QVARTA via. Si Deus agit naturaliter: & omne agens naturale perficitur. aut in ſe, aut in ſimili, aut in toto, &c. * conſequens autem eſt falſum, quia Deus eſt perfectiſsimus.

Aut natura capit eſſe in alio ſuppoſito, vt patet æternus generando, &c.

Secundo: ſequitur Deum neceſſario referri ad extra: & ſic terminum relationis neceſſariæ eſſe contingentem. Tertio, ſequitur omnia neceſſario euenire, quia non mouent ſecunda, niſi in mouēte primo, & primo mouente, alia mouēt.

Quarto. tunc Deus omnium aliorum effectum cauſaret, quia continens eſt cauſas: ergo & effectus, ideo Deus omnia producibilia produceret, & omnia quæ poſſet, & non dimitteret malum in vniuerſo. Quinto, ſi Deus neceſſario ageret, produceret effectum perfectiſsime, patet conſequentia: quia agens naturale agit ſecundum vltimū ſuæ virtutis: quia in cuius actione non eſt agere, in eius actione non eſt modus agendi. Ad primum. Deus agit propter ſe, & eſt perfectio & finis vltimus, & propter alia ſecundarie, ideo negatur minor. Ad ſecundum: concedit Philoſophus primum conſequens: & negat ſecundum, ideo negat conſequentiam ſecundi ex primo, quia apud ipſum plura neceſſaria ſunt, neq; omne citra primum eſt productum, quāuis omne citra primum ſit cauſatum. Ad tertium: negatur conſequentia propter libertatem hominis: cuius actio dependentia generali conſeruatur a ſuperioribus: & ſic libertas contingentiæ non ſequitur naturam intellectus abſolute, ſed naturam intellectus infime potentialis. Ad quartum: Philoſophus negat conſequentiam, quia cauſas finaliter & eminenter cōtinet, ſed non effectiue: ideo non poteſt Deus ſine cauſa ſecunda ponere effectus in eſſe. Ad quintum: natura de poſsibilibus facit quòd melius eſt, ſecundo de Generatione textu cōment. 58. & 2. cœli, comment. 34. & 8. Phyſicor. commen. 56. & pluries alibi.

HIS prætermiſsis ad veritatem reuertamur: & dicamus Deum ad extra mere libere & contingenter agere. Concedamus inſuper quòd in Deo eſſe, & agere ſunt idem, & tamen non ſi neceſſe eſt Deum eſſe neceſſe eſt Deum agere ad extra. Dicamus tertio, quòd licet neceſsitas ſit melior conditio eſſendi, non tamen eſt melior conditio operandi ad extra. Neque immutabilitas diuina tollit nouitatem in effectu, quia ab æterno determinauit Deus agere nunc. Ideo contra Philoſophos dicamus, quòd ab antiqua voluntate poteſt aliquid non poni in eſſe, ſine mutatione operantis, vt remotione impedimenti, &c. Addo inſuper, licet neceſſe ſit Deum eſſe productiuum ad extra, non tamen neceſſe eſt ipſum producere ad extra Concedo etiam nullam rem quæ eſt Deus eſſe contingentem: dimitto naturam aſſumptam, & tamen de Deo formabiles ſunt propoſitiones per accidens, & contingentes, propter connotationem extrinſeci. Neque propter hoc quòd Deus multa producibilia poteſt producere, quorum nullum producet: concedendum eſt potentiam diuinam fruſtrari, quia reduci poteſt: & in aliquo illius generis reducta eſt ad actum. Et in hoc terminatur ſententia quolibeti primi.

QVOLIBETVM PRIMVM FINIS.

ALEXANDRI ACHILLINI Bononienſis de intelligentijs,

QVOLIBETVM SECVNDVM.

VT LATITVDINIS intellectuū pars media euidentius cognoſcatur. De intelligentijs medijs duo dicam. Intelligo intelligentias medias, quæ ſunt infra ſupremam, & ſupra infimam intelligentiarum. Primum dictum: opinio Ariſtotelis eſt intelligentias medias eſſe improductas, & conſequenter æternas. Secundum, veritas ad oppoſitum.

DECLARATVR primum quatuor vijs. Prima eſt via efficientis. Omne agens extrahit id quod eſt in potentia ad actum: ſed in intelligentijs non eſt potentia extrahibilis ad actum. Intelligo de potentia diſtante ab actu, & de actu informatiuo earum, aut potentialis, ex quo & alio fiat vna intelligentia: ergo in eis non eſt agens: ratio tota eſt Commentatoris 12. Meta. com. 44 Ex hoc ſequitur ꝙ intelligētiæ non componuntur ex eſſe & eſſentia, tanꝗ ex duobus principijs intrinſece componentibus intelligentiam. Secundo, ſiue agens fuerit naturale ſiue voluntariū, oportet præfuiſſe cauſam quare tunc produxit, & nunc non: patet. 8. Phyſicorum, commento 4. Tertio, priuatio non recipit eſſe, ergo intelligentiæ non ſunt, aut ſemper fuerunt: patet ratio primo cœli, commento 106. de mundo.

SECVNDA eſt via effecti. Omnis ſubſtantia non habens verum agēs eſt improducta, ſed omnis intellectus æternus eſt ſubſtantia non habens verum agens, &c. Secundo, omnis ſubſtantia non habens ex quatuor cauſis, niſi formalem vel finalem, eſt improducta: ſed omnis intellectus eſt ſubſtantia, &c. patet maior, quia omne productum a vero efficiente eſt productum: minores ſunt Commenta. 4. cœli, com. 5.

TERTIA eſt via modi efficiendi: vbi non eſt generatio in tempore, ibi non eſt productio ſubſtantiæ, ſed intelligentijs non eſt generatio in tēpore, ergo, &c. maior eſt Commentatoris 3. de Anima, com. 5. & 20. cōtra Theophraſtum & Themiſtium dicentes intellectum ſpeculatiuum eſſe æternum, & eſſe factum dicentis, ſequitur vt non ſit agens, neque factum, cum agens & factum non intelligantur, niſi cum generatione in tempore, aut diceret hoc agens, & hoc factum ſecundum ſimilitudinem: & videtur eam intelligere. Commentator 8. Phyſi. com. 46. Secundo: omnis generatio & omnis factio generaliter eſt motus vel mutatio 5. Phy. textu commenti 6. & 5. Phyſic. textu commenti ſeptimi, omnisq́; motus finitus tempore finito menſuratur: & omnis mutatio inſtanti. Si ergo ſubſtantia æterna eſt genita, aut in tempore, aut in inſtanti: ſi primum, ſed iam non fit, ſed facta eſt, ergo fieri præceſsit factum eſſe, ergo ipſa non eſt æterna. Si ſecundum, ergo non eſt æterna, quia nullum inſtans fuit ab æterno, immo quod cunque inſtans præceſsit tempus. Tertio omnis mutatio eſt de oppoſito in oppoſitum 1. Phyſicorum commen. 44. & 5. Phyſicorum, commento 6. In ea.n. non eſt dubium, niſi de primo motu, vt tangitur 8. Phyſicorum, tex. com. 16. * ergo nulla ſubſtantia mutata eſt æterna. Quarto: omnem generationem præceſsit alteratio, ergo nulla ſubſtantia genita eſt æterna. antecedens eſt Commentatoris, primo phyſicorum, com. 62. & aliqualiter 6. Phyſicor. com. 49. & 59. propter hæc dixit Commētator 2. Metaphyſicorum, commento 7. principium non intelligitur, niſi in re, quæ habet finem. Quinto, non poteſt intelligentia produci, niſi creetur. Negat autem Philoſophus creationem, vt dubio primo oſtendetur

Solum cœli, text. & cōmento 85.

QVARTA eſt via durationis. Omnis ſubſtātia æterna eſt ingenita. omnis intelligentia eſt ſubſtantia æterna, &c. patet maior primo cœli, textu & commen. 125. quia æternum & ingenitum

& ingenitum conuertuntur. Secundo: omnis ſubſtantia incorruptibilis eſt ingenita: omnis intelligentia eſt ſubſtantia incorruptibilis, &c. maior eſt concluſio probata primo cœli, textu commenti 129. Tertio: omnis intelligentia, aut eſt genita, aut ingenita, non primom, quia genitum eſt ens, quod conuenit primum non eſſe primo cœli, textu cōmenti 112. & com. 121. & 134. generabile eſt, quod in tempore præterito eſt non ens Nunc autem ens, & 2. de generatione, textu & commen. 51. genitum non ſemper eſt ens, neq; ſemper non ens, ſed medium inter vtrunq;. ſ. quandoq; ens, & quandoq; non ens: patet primo cœli, textu & commē. 128. Quarto: omnis ſubſtantia, quæ nunc eſt, & non verum erat prius dicere nō eſſe, eſt ingenita, ſed omnis intelligētia eſt ſubſtātia, &c. maior patet 1. cœli, tex. & commē. 125. Minores autem non ſunt dubiæ in doctrina Ariſtotelis, quamuis ſint falſæ.

CONTRA. Philoſophum tribus vijs arguitur. Prima eſt via ꝓductiui. Cuiuslibet notitiæ obiectum eſt ꝓductiuum 12. Metaphy. tex. com. 37. Intellectus ab intelligibili mouetur, ſed omnis intelligentia citra primam eſt notitia primæ, quia ſecunda ſeipſa cognoſcit primam, &c.* Secundo: eadem ratio de volitione 12. Metaphyſi com. 36. forma animæ balnei inquantū eſt in anima eſt agens deſiderium & motum.

Ergo prima intelligentia eſt productiua ſecūda. patet conſequentia, quia prima eſt obiectū, & ſecunda eſt notitia quia ſecunda ſeipſa primā cognoſcit.

Tertio: duæ intelligentiæ primo cœlo applicantur, vt moueant 12. Meta. com. 41. ergo ſecunda capit eſſe vel influentiam a prima, & ſic eſt intentum, quia nihil eſt in ſecunda intelligentia realiter diſtinctum ab ea: aut ambæ attingunt effectom, ſecunda minus principaliter q̄ prima, & ſic diſparia mouentia, etiam naturalia, in tempore æquali, etiā infinito, æque velociter mouerent. Quarto. Auicenna 9. Meta. vna intelligentia eſt creatiua alterius: ibi. n. non eſſe natura præcedit eſſe. Ad primum negatur maior: immo apud Philoſophū, nulla notitia intelligētia ſupra poſsibilem intellectum eſt producibilis. Ad probationem, intelligibile mouet formaliter, non effectiue. Contra: æquiuocaſſet Commentator de mouere 3. de Anima, commen. 4. Dum diſtinxit virtutem actiuam a paſsiua, * quia actiua mouet, & paſsiua mouetur. Reſpondeo: ſe æquiuocaſſe oſtendit, cum ſubdit, mens aufert eas materijs. Intelligit autem Ariſt. 12. Meta. tex. com. 36. Primum mouet ſicut appetibile. i. mouet non motom, patet cōmento ſequenti, primum mouēs, mouet primum motum ab eo: ſicut mouet amatum primum amans, abſq; q amatum moueatur. Expoſitio eſt Commentatoris 3. de Anima, com. 54. Secundo negatur minor cum probatione, quia ſecunda cognoſcit primam prima, & non ſecunda, patet dubio ſecundo.

Mouetur dupliciter.

Ad ſecundum: vt ad primum. Si enim primum efficeret deſiderium ſui in intelligentia inferiori, tunc intelligētia moueret mota a re extrinſeca deſiderata, & ſic animal cœleſte non eſſet ex vno motore, & vno moto tantum: conſequens eſt contra Commentatorem in libro de Subſtantia orbis: diſtinguētem inter animalia cœleſtia, & animalia quæ ſunt hic, quia prima componuntur ex vno motore tantum, & vno moto. Secunda vero, vt teſtatur Ariſt. 3. de Anima, tex. commenti 54. ex duobus motoribus & duobus motis. ſ. ex anima & re extrinſeca mouente animam, vt patet in libro de motu cordis: patet conſequentia, quia deſideratum per te eſt extra intelligentiam, & mouet eam, ergo ibi eſt duplex mouens. ſ. res extrinſeca deſiderata, & intelligētia deſiderans, & duplex motum, ſcilicet corpus cœleſte, & intelligentia mota a primo principio: & licet Ariſto. ordinet rem amatam & amantem, tanquam duo mouentia, non tamen vult quodlibet illorum proprie effectiue mouere. Ad Com. anima per formā balnei mouet hominem effectiue: patet 3. de Anima, com. 49.

Ad tertium, negatur aſſumptum. Ad Com. Quodlibet cœlum duæ intelligentiæ mouēt: vna effectiue, alia finaliter 12. Meta. com. 36. & 41. non tamen realiter diſtinguuntur, ſed ratione: patet vt quolibeto primo 12. Meta. com. 6. forma, finis, & mouens, ſunt vnum ſubiecto, & tria ratione: & ſubdit principia vtriuſque ſcientiæ ſ. Metaphyſicalis & naturalis ſunt diuerſa in modo tātum, & non in eſſe. Si autē eſſet Deus finis, & non efficiens, eſſent finis & efficiens duæ res, patet ſupra. Sic intelligo 2. cœli, tex. com. 64. omnis actio conſiſtit in duobus. i. huius gratia, & cuius gratia. i. efficiente & fine, & 3. de Anima tex. com. 54. omnis motus fit per tres res. ſ. moto re non moto, motore moto, & moto non motore, fit igitur primus motus tribus: intelligentia, anima, & cœlo, ſed duo prima ſunt idem re, & duo ratione. * Ex his ſequitur vt quolibeto 1. in primo cœlo idem eſſe primum motorem & vltimum finem: ita in omni cœlo citra primum motorem appropriatum eſſe finem appropriatum: vt ſæpe dixit Commentator in lib. de Subſtantia orbis. Ad quartum. Auerrois in illo reprehendit Auicennam: patet dubio 1. neq; ſufficit q non eſſe natura præcedat eſſe, quia tamē apud Ariſto. mundus eſſet productos, quia partes eius ſunt natura priores, ſed tempore, noo 1. cœli, commen. 105. Secundo, quia conſequentia Commentatoris, coomen. 106. primi cœli non valeret, ſi mundus eſt factus, ea ex quibus fit ſont priora tempore mundo: neq; inducitur argumentum ſolum contra Platonem, ſed contra generationem abſolute, patet in com. ibi. Tertio genecatum & corruptum eſt: cuius extrema exceduntur tempore. 3. Phyſi. com. 31. neq; intelligo copulatim, ſed diuiſiue.

Poteſt ex his ſolui argumētum quo probatur q intelligētia, de anima non eſt de naturali conſideratiōe, quia quę mouēt nō mota nō ſunt phyſicæ conſiderationis. Et anima dicitur motor motus, quia a fine mouetur.

Quarto: potentia præcedit indiuiduum generatum ſecundum tempus 12. Meta. com. 32. & 9. Meta. com. 20. Quinto: ſecundo Poſteriorum cauſa efficiens prior eſt generatione ſuo effectu. 12. Meta. tex. & com. 16. Sic intelligo Com. 2. Phyſico. com. 64. & 75. ſi priuatio formæ non præcederet in ſubiecto, non generaretur ex eo, & in lib. de Subſtantia orbis, omnem mutationem ſiue in ſubſtantia ſiue in qualitate non eſſe in ſubiecto præcedit eſſe. Dixit. n. 8. Phyſi. com. 4. oportet q ſubiectum ſit prius tempore ſub non eſſe, deinde ſub eſſe.

Ad propoſitum eſt diffinitio elementi conceſſa ab antiquis 1. Metaphy. com. 13. ſcilicet cuius ordo eſt prius in eſſe, & poſterius in tēpore. & 1. cœli, com. 130. impoſsibile eſt vt idem ſit factum noue, & ſemper æternum, &c.

SECVNDA eſt via producibilis. Secunda intelligentia eſt ens contingens, ergo eſt producta: patet conſequētia, quia omne improductum eſt neceſſarium: antecedens probatur, non ſi ſecunda intelligentia non eſt, prima non eſt, ergo poteſt eſſe q ſecunda non ſit, &c. i. & prima ſit: patet cōſequentia a negatione conſequētiæ ad poſsibilitatē copulatiuæ ex antecedente, & oppoſito conſequētis: probatur antecedēs, quia ex minus impoſsibili non ſequitur maius impoſsibile, quia ſi ſic, vbi antecedens haberet tm̄ vnam rationem impoſsibilitatis: & conſequēs duas imaginabile eſſet ex poſsibili ſequi impoſsibile: quod eſt contra Ariſt. 1. priorū patet, remouendo vnam rationem impoſsibilitatis ab antecedenta, & vnam a conſequente. Secundo: ſecunda intelligentia eſſentialiter dependet a prima, ergo ſecunda eſt cauſata a prima: patet cōſequentia, quia non eſt aliud eſſentialiter dependere q̄ cauſari. Tertio. ſi ſecunda intelligentia eſſet neceſſaria, duabus rationibus neceſsitatis eſſet neceſſaria. conſequens impoſsibile eſt, quia tunc ſecunda intelligentia eſſet neceſſaria per aliquid, quo ſublato maneret neceſſaria: patet conſequētia, quia ſecunda intelligentia eſt neceſſaria neceſsitate diſtincta a prima, & neceſsitate conueniente primæ, quia prima & ſecunda ſunt duo neceſſaria: ergo in vna ratione formali neceſsitatis conueniunt, & in alia differunt: non conuenienter autem additur numerus non plurificabili, ergo ratio neceſsitatis eſt vna in duobus ſuppoſitis. Quarto. ſecunda intelligentia ſibi derelicta eſt non ens, ergo producta probatur antecedens, aut remoto primo ſecunda manet, & ſic non eſſentialiter dependeret ſecunda a prima, aut non, & eſt intentum. Quinto, omne habens finem, habet efficiens, quia finis eſt cuius gratia aliquid fit, tum quia in abſtractis idem eſt finis & efficiens, ſed ſecunda habet finem, &c. Ad primum: negat Philoſophus antecedens, & ad probationem etiam negat antecedens, propter regulam logicalem. Si alicuius conſequentiæ antecedens eſt impoſsibile, illa valet. Non enim concedo inter intelligentias prioritatem naturæ: de qua 8. Phyſic. com. 56. ſcilicet cum non fuerit primum, non erit ſecundum: & cum fuerit primum, non de neceſsitate erit ſecundum. Ad probationem, per magis impoſsibile intelligitur implicans formaliter contradictionē, per minus impoſsibile vero nō implicās, &c. licet ſit abuſio, quia maxime neceſſario, cuiuſmodi eſt Deum eſſe maximum impoſsibile, cuiuſmodi eſt Deum non eſſe opponitur. Non. n. omne eſſe cuius non eſſe implicat contradictionem eſt firmius eſſe, quàm eſſe, cuius non eſſe non implicat con-

Quia non ſi-mi·us eſt te nō eſſe aliud a te quàm ſis Deū eſſe.

cat contradictionem, *quia contradictio ſequitur potius mo dom ſignificandi quàm firmitatem rei ſignificatæ. Concedo ꝙ magis impoſsibile nō infertur de forma ex minus impoſſibili: 4.Phyſic.com.93.ſed infertur,neq; antecedens,aut conſequens in illa conditionali negatiua implicat formaliter contradictitionem,cum ſit pure negatiuum. Ad probationem admiſſo caſu,nego ꝙ ex poſsibili ſequatur impoſsibile. Et ad probationem, nego ꝙ antecedēs perdat ſuam rationem impoſsibilitatis conſequenti remanente vna ratione impoſsibilitatis, quia nulla illius cauſa veritatis eſt vera quia dum perduntur impoſsibilitates eorum,perduntur æque proportionabiliter,& æque cito, ſed non æque velociter: primum igitur non eſſe impoſsibilitatis antecedētis eſt primum non eſſe impoſsibilitatis conſequentis,licet in quolibeto inſtanti temporis menſorantis perditionem impoſsibilitatum remiſsior erit impoſsibilitas antecedentis impoſsibilitate conſequentis. Sed eſto ꝙ vniformiter & æque velociter perdantur impoſſibilitates, dico ꝙ per totum temporis perditionis impoſsibilitatis antecedentis huius conſequentiæ, ſi ſecunda non eſt, prima non eſt,eſt bona,ſed in inſtanti terminante illud tempus,incipit nō valere,& tunc primo non valet,quia non aliunde valebat.niſi ex impoſsibilitate antecedentis,quæ remota eſt. Neq; inconuenit conſequentiam bonam materialem tantum imaginari deſinere eſſe bonam. Ad ſecundum,concedit Philoſophus ſecundam intelligentiam eſſe cauſatam finaliter,ſed non effectiue. Ad tertium. quælibet intelligentia eſt neceſſaria vna neceſsitate,& non duabus,apud Philoſophum,neq; ratio neceſsitatis eſt illis vniuoca, ſed analoga, eſt autem analogum numerabile. Ad quartum. negatur conſequentia. quod.n.remanet non ens ex remotione impoſsibilis remoueri non oportet eſſe productum aut producibile, cuius oppoſitum conceditur de remanente non ens: ex remotione poſsibilis remoueri. Ad quintum.negatur maior.

Ad hunc ſenſum ꝙ omnis finis ſit motiuus efficientis ad producendum rem habentē finem.

*quia finis præſuppoſitus operationi non infert efficiēs operantis. vnde 12.Metaphyſicæ com.37.perfectionum, ꝓpter quas mouetur perfectum,quædā ſunt qualitates, quibus perficitur,quod mouetur, quædam ſunt ſubſtantiæ extrinſecæ a re,quæ mouetur ad eas,vt aſsimiletur eis,vt actiones ſeruorum. dominus autem ſeruum non afficit. Contra. ad minus prima intelligentia conſeruat alias. Reſpondeo Philoſo-

13. phi ꝙ non. Et ſciendum ꝙ triplex eſt finis. primus quem agēs intendit producere. vt laborans ſanitatem. & iſte ab intelligentijs eſt motus,generatio,& forma materialis.ſed eſt ſecundarius,patet ſecundo cœli Com.17.& 21.& 12.Meta.cō.26. Secundus eſt finis,quem agens intendit conſeruare, vt ſanus ſanitatem exercendo ſe.& hoc eſt tripliciter.aut quia intendit acquirere diſpoſitionem qua conſeruari poſsit: vt homo cibum. Secundo.quia intendit repellere nocumentum. & hoc modo corruptibilia agunt pro ſui cōſeruatione. Tertio.quia intendit operari in quo conſiſtit eius perfectio. & hoc modo agunt intelligentiæ ſecundæ pro ſui conſeruatione,quia mouendo conſeruant ſe ſimiles primo, quia intendunt id quod primum intendit.patet.12.Metaphy.com.36.& 2.de Anima com.48.& ſecundarie actionem intendant. actio tamen earum eſt propter ipſas. vnde. 2.Phy.com.88. Diſpoſitio entis neceſſarij ſimpliciter eſt. vt non ſit propter ſuam actionem, ſed actio eius propter ipſum. Tertius eſt finis cui agens intendit ſe aſsimilare.vt in bono exercitu omnes intendunt finem principis.ſ.victoriam,& ſic aſsimilari illi. prima autem intelligentia non intendit ſibi aſsimilari,quia eſt idem ſibi.aliæ autem intendunt aſsimilari primæ 2.Phy.com.81.non vt fiant ei æquales,aut æque perfectę,aut eiuſdē naturæ cum ea.Omnia enim hæc impoſsibilia ſunt, ſed agere intendunt ad eandem intentionem,ad quam prima agit. Ex his igitur patet ꝙ

14. non concedit Philoſophus primam conſeruare alias,ſed aliæ quodammodo ſe conſeruant. Ad confirmationem,eadem intelligentia,quæ eſt finis,eſt efficiens,ſed non omnium quorum eſt finis, &c.

TERTIA eſt via modi producendi. Artifex ſupponit ens in actu ſubiectum actioni eius, & natura ſupponit ens in potentia.ergo deus nihil præſupponit.ergo poteſt creare.patet prima conſequentia,quia deus eſt nobilius eis, & non datur prius,aut imperfectius ſubijcibile materia prima Secundo.nulla imperfectio eſt deo tribuenda,ſed ſupponere ſubiectum actui eſt imperfectio, quia prouenit ex defectu agentis non totaliter virtualiter continentis effectum. Tertio.poteſt deus aliquid immediate efficere.ergo creare,patet antecedens,quia ſi nihil poſſet immediate,neq; mediate aliquid poſſet,& ſic nihil produceret.conſequentia probatur.ſi immediate aliquid efficit,cauſatum non requirit ſubiectum, quia ſi ſic, non immediate eſſet effectum,ſed mediate ſubiecto. Quarto,diſtātiam inter eſſe & non eſſe,quæ eſt infinita,poteſt deus tranſire, ergo creare. Quinto compoſitum fit & non forma.7.Meta.com.26.& etiam.8.Meta.tex.& com.8.ergo cœlum motum efficitor. ergo cœlum efficitur. Ad primum. negatur conſequentia, concluderet.n.ſecundam intelligentiam poſſe creare. Ad ſecundum.nego minorem,quia agēs non poſſe facere aliquid impoſsibile non dicitur eſſe diminutio,ſed dicere ipſum facere,aut poſſe facere aliquid impoſsibile eſt deceptio.8. Phy.com.4. Ad tertium, & probationes negat,Philoſophus conſequentias.nullum.n.efficiens præter deum efficit motum diurnum, nō tamen mediat mobile inter mouens & motum, licet motui præſupponatur mobile.

Ad quartum.negatur conſequentia,quia concluderet agēs naturale poſſe creare.Secundo negatur antecedēs,quia quodlibet præciſe tantum diſtat a, non eſſe quātum eſt in entitate, quodlibet autem producibile finitum eſt.ergo quodlibet producibile finite diſtat,&c. Ad quintum.negatur conſequentia ſecunda. patet in compoſitis ſubſtantialibus & materialibus.quorum ſubiectum eſt materia & æternum. *neq; oportet ꝙ competens toti per ſe primo competat parti per ſe ſecundo.patet de proprijs paſsionibus, &c. Pro veritate autem habenda dico primo ꝙ intelligentiæ mediæ ſunt creatæ. Et ꝙ inter eas eſt inuenire perfectiſsimum, & ꝙ non ab æterno fuerunt. Et ꝙ in infinitum diſtant à prima. Secundo dico ꝙ latitudo creabilium terminabilis eſt excluſiue verſus ſupra. quia nulla intelligentia poteſt eſſe ita perfecta, quin dabilis ſit perfectior. In infinitum.n.perfectioris ſpeciei intelligentiam a.deus poteſt producere,& ſic poteſt eſſe ꝙ infinite perfectam intelligentiam deus produxerit, quia nulla eſt repugnantia ex parte productiui,aut producibilis. Et eſto ꝙ infinite perfectam produxiſſet.non ſibi æquale,aut maius ſe in perfectione produxiſſet. Non.n.independenti.aut improducibili, æquabile eſt depēdens,productum, aut exceſsiuum adhuc.n.alterius rationis eſſet productum à producente, & non ſupra producens,& ſic non infinitum ens produxiſſet,quia nunquam infinite perfecta creatura eſſet infinite perfectum ens,niſi forte per vnionem. Tertio dico ꝙ infinitum ens deum ad extra producere claudit cōtradictionem, quia aut eſſet productum ſupra diuinitatem,aut infra,aut intra,non primum,quia non exceſsibile eſt infinitum, non tertium, quia tunc productio non eſſet ad extra.ergo ſecundum, ergo non infinitum ens. Et ſi aggregatum ex omnibus deo compares, infinite perfectior eſt pars aggregato. Quòd autem 3.Politicorum dicitur pars non eſt nata excellere ſuum totū, verum de parte quantitatiua,tamen non toto aggregato deus eſt perfectior. patet prima pars,quia aggregatum eſt contingens, & deſinens eſſe indigens gubernari, ad contingentiam, deſitionem, & indigentiam gubernationis partis,quia congregatum ex neceſſario & contingenti eſt contingens,patet in ſyllogiſmo complicanti maiorem neceſſariā minori contingenti,tum quia quodlibet cauſis ad a.effectum concurrentibus ex concurſu vnius libere,&c. *Patet ſecunda pars, quia deus non ſe excedit,neque continere hoc & aliquid vltra,arguit perfectionem maiorem in aggregato q̃ in deo,quia ſecundum rem omnia in deo eminenter continentur, & ſecundum imaginationem, non additur in longum, ſed in latum, & hæc eſt apud multos congruentia ad infinitatem dei, quia per additionem finite perfectionis finite perfecto redditur perfectius, & eſt argumētum Platonis, vt recitat Ariſtoteles. 10.Ethicorum capi.2.ſi per additionem boni alicui redditur melius, tunc illud, cui additur, non fuit per ſe bonum. Contra præſertim dicta in ſecundo dicto. 1.Poſteriorum,& 5.Phyſi.com.12.in eſſentialiter ordinatis nō eſt proceſſus in infinitum, & datis extremis non eſt procedere in infinitum in medijs, tertio Phyſicorum com.49. Secundo. natura vniuerſi imperfectionem habet remouere,

Non.n ſequitur. Materia in actu efficitur.ergo materia efficitur.

15.

Effectus eſt liber.

commen.12.& 106. Quinto.qui dicit generatum ex non ente, contingit ei alterum duorum dicere. aut quòd eſt hic tranſmutatum ſine tranſmutatione, aut quòd tranſmutatio eſt in priuatione, & hoc totum eſt impoſsibile, primo Phyſic. commen.71.pro prima parte conſequentis dixit Commeta. 7.Metaphyſi.commen.17.ſi aliquid fieret ſine tranſmutatione, fieret ex nihilo. pro ſecunda parte conſequẽtis dixit Commen.pri.Phyſicor.commen.75.tunc priuatio poſſet alterari.

Sexto. nullam mutationem ad ſubſtantiam poſuit Ariſto. quinto Phyſico.niſi generationem, huic autem aſsignauit ſubiectum, ſcilicet materiam. primo de Generatione.tex.commento. 23. Tum quia generationem vnius dixit eſſe alterius corruptionem.primo de Generatione textu commento vigeſimo, &c.

TERTIA eſt via repugnantiæ, quia perit ratio Ariſtot. primo Phyſico.tex.commen.62. Ad probandum materiam eſſe principium naturalium. Secundo: perit ratio philoſophi.primo de Generatione tex.commento.13.&c. Ad probandum materiam eſſe æternam. Tertio.perit ratio philoſophi.12.Metaphyſi.tex.commento.10. & primo Phyſicor. tex. & commen.82. Ad probandum materiam eſſe ingenitam. Fundantur enim ſuper hoc. Omni agenti aliquid ſubijcitur, patet ex ratione mutationis. Quarto, data creatione, dabilis etiam eſſet annihilatio, quia eadem difficultas eſt hic, & ibi conſequens eſt contra Philoſophum, quia annihilato a, corpore, aut eſſet vacuum, aut circunſtantis corporis motus in inſtanti.* Quinto.data creatione, datur via ad reditionem eiuſdem in numero, quod negatur à Philoſopho. ſecundo de Generatione.tex. & com.vltimo, & tangitur à Commenta. quarto Meta.commen.20.

Quia aer circunſtãs ipſum corpus ſubito ad locũ replẽdũ in quo erat illud corpus aliter datur vacuum.

CONTRA quorundam neceſſariorum eſt altera cauſa. quinto Meta.ca.de neceſſario, &.8.Phy.textu commenti.15. laudatur Democritus hoc aſſerens, quod non videtur poſſibile, niſi per creationem. Secundo mouit Ariſ.ad ponendum mouens ſeparatum à materia in factione virtutum intellectualium, &c.7.Metaphy.com.21.ergo virtutes intellectuales ſunt factæ, & non niſi creatione, &c. Tertio, omnia entia non acquirunt eſſe & veritatem, niſi à prima cauſa. ſecundo Meta.commen.4.non acquiritur autem eſſe, niſi productione. Quarto.ſi negatur ab intelligentijs creatio, non videtur, niſi propter æternitatem earum, ſed hoc non impedit, quia elementa habent verũ efficiens, & ſunt æterna. Quinto. Commentator in libro de Subſtantia orbis, quædam ſunt priora natura, vt agens orbes. ergo orbes ſunt facti, &c. Ad primum. loquitur Philoſophus de concluſionibus demonſtrationis, & eſto quòd de incomplexis loquatur, eſt fallacia conſequentis arguere, horum eſt cauſa. ergo horum eſt efficiens. primo enim cœli, textu & commento.106. Impoſsibile eſt ſempiternum eſſe, & eſſe factum. Ad ſecundum, per virtutes intellectuales intelligit intellectum in actu, quod eſt rei materialis intellectio, quia formæ materiales ſunt de ſe intellectæ in potentia, ſed vt efficiantur intellectæ in actu oportet ponere intellectum agentem, qui ſit virtus abſtracta à materia, abſtrahentem à materia, & à conditionibus eius. Ad tertium. potentiale non poteſt eſſe ſine actu, eſt autem deus actus vitalis intelligentiarum & finis, & cœli, eſt forma & finis, corruptibilibus autem dat eſſe, & conſeruat mouendo. primo enim Metheorum, eſt autem ex neceſsitate continuus iſte ſuperioribus lationibus, vt omnis eius virtus gubernetur inde. Ideo primo remoto omnia deſtruuntur. ideo duodecimo Metaphyſicæ.textu & commento.38. Ex tali igitur principio cœlum & natura dependet. & primo cœli commento. 100. A primo quidem ente datum eſt eſſe & viuere. His quidem clarius, his vero obſcurius. Et in libro de ſubſtantia orbis. verſus finem. Ex quo verificatur, quòd dator continuationis motui eſt dator eſſe omnibus alijs entibus. Ad quartum. æternum eſt elementum ſecundum philoſophum, quia. exempli gratia, ſemper fuit aliquis ignis, & non datur agens faciens quód incipiat eſſe ignis, nullum tamen elementum ſemper fuit, quia variatis partibus variatur totum, præſertim inanimatum, ideo partibus ignis attributum fuit efficiẽs, & ſic patet quód elemẽtis competit æternitas ſecundum identitatem ſpecificam, neque vt ſic eis datur efficiens, ſed ſecundum numerum eis datur efficiens, & non æternitas, & ſic patet ratio diſsimilitudinis inter intelligentiam & elementum.

Ad quintum, agens eſt duplex, ſcilicet verum, & eſt productiuum rei. Aliud ſecundum ſimilitudinem & eſt forma dans eſſe. patet diſtinctio quarto cœli, commen.primo. Cœlum habet agens ſecundum ſimilitudinem, quia formam dantem eſſe, ſcilicet intelligentiam, quæ eſt anima eius, & apud Ariſto.non habet cœlum efficiens verum, vt patet, &c. Accedamus ad veritatem, & dicamus omnem intellectum citra primum eſſe creatum. Ex hoc ſequitur quòd non omni agenti aliquid ſubijcitur in agendo. Secundo, quòd non omnis potentia actiua eſt tranſmutans. Tertio, quòd non omnis actio eſt idem paſsioni. Quarto, quòd ex nihilo tanquam termino à quo, & ex nihilo tanquam ex ſubiecto aliquid fieri poteſt, & conſequenter aliqua eſt actio ſine tranſmutatione, niſi aliquis ponat terminum ſubiectum tranſmutationis, quia ipſe prius non erat, & nunc eſt. Quinto. ponendum eſt annihilationem eſſe poſsibilem, neque oportet ſequi aliquod illorum, quæ pro inconuenientibus ibi relinquuntur. patet minorando corpus ad non quantum vniformiter, non dixi vniformiter proportionabiliter.* Sexto. conceditur quod idem in numero reuertetur, & his fundamentis rationes in oppoſitum ſoluuntur. Neque inconuenit ponere aliquam productionem terminari ad ſubſtãtiam quæ non ſit generatio. immo neceſſe eam dari vt patet de ſpiratione ſpiritus ſancti.

Quare illud non eſt poſſibile.

SECVNDVM dubium eſt, vtrum intelligentiæ inferiores intelligant ſuperiorem. Reſpondeo quòd ſic. Mentem autem philoſophi tribus dictis declaramus.

PRIMVM intelligentia inferior non intelligit ſuperiorem per aliquod accidens, vt ſpecies, actus, vel habitus, &c. probatur primo. quia in intelligentijs non eſt aliquod accidẽs patet quolibeto.2. Secundo. omne cõpoſitum eſt nouum, ſed in intelligentijs non eſt nouitas. ergo neque compoſitio. maior eſt Commentatoris 12. Meta commento.39. ſiue ſit compoſitum ſubſtantiale, ſiue accidentale, ſiue in intelligentijs, ſiue non. ea enim probat ibi Commentator ꝙ intellectio non eſt accidens in deo. Cœlum autem, quia ſubiectum eſt accidenti, nouitatem habet. ſ. motum 8.Phyſi.com.15. Tertio. ſi ſic, cum ſecunda intelligentia intelligat ſe per eſſentiam 3.de Anima, commen.13. perfectior eſſet intellectio ſecundæ de ſe, quàm intellectio ſecundæ de prima. & ſic ſecunda intelligentia eſſet felix cognoſcendo ſe, & non primam. vel intelligentia duas intellectiones habens felicitaretur intellectione imperfectiori. Quarto. ſi ſic, tunc ſcientia earum non eſſet ſcitum. conſequens eſt contra determinata quolibeto primo. & tertio de Anima.commen.14. Intellectus in formis abſtractis eſt idem cum intellecto. & incidentaliter. 8. Phyſicorum, com.40. in abſtractis intellectus & intellectum ſunt. Quinto. quia tunc intellectio, qua ſecunda intelligentia intelligeret primam, & intellectio, qua ſecunda intelligentia intelligeret ſe, eſſent alterius generis, quia vna eſſet ſubſtantia, & alia eſſet accidens.

SECVNDVM dictum, intelligentia inferior nòn intelligit ſuperiorem per eſſentiam inferioris. probatur primo, quia tunc ſcientia non eſſet ſcitum. patet conſequentia, quia tunc ſecunda eſſet ſcientia ipſi ſecundæ de prima, &c. Secundo. nulla res diſtincta à perfectiori eſt ſufficienter repræſentatiua perfectioris, ſed ſecunda non eſt ita perfecta ſicut prima ergo, &c. Tertio. ſi ſic, tunc non dependeret intelligentia inferior in ſuo intelligere à prima, & ſic ſecũda eſſet actus purus, quia non eſſet potentialis reſpectu alicuius perfectiui eius formaliter. Quarto. quia tunc intelligentia inferior beatificaretur in ſeipſa tanquam in obiecto repræſentatiuo omnium intelligibilium ab ea, aut felicitaretur in obiecto ſecundarie cognito. Quinto. quia tunc aliqua cognitio dei dependeret, quia omnis intelligentia inferior dependet, & omnis intelligentia inferior eſſet cognitio dei per te. Sexto. quia tunc nulla eſſet compoſitio in intelligentijs. niſi forte ex perfectione & defectu eius. de qua non loquor nunc. Septimo. quia non ſaluaretur efficientia dei ſuper motu prouenientem ab inferioribus intelligentijs.

phyſicæ. commento. 36. volentis materialia intelligi per aſsimilationem, quia per formalem vnionem intellectionis aſsimilantis intelligẽs obiectio. ideo 6. Ethicorum. capi. 2. ſecundum ſimilitudinem cognitio exiſtit ipſi. Sed immaterialia nõ. quia intelliguntur per eſſentiam etiam à nobis, cum ſumus beati. vnde 3. de Anima, commen 18. intellectus poſsibilis efficitur omne modo ſimilitudinis & receptionis, & 12. Metaphyſicæ com. 51. intellectus nõ eſt in nobis intellectum omnibus modis, * & infra, eſſentia intellectus non eſt eadem cum intelligere, quod eſt actio intellectus in nobis, quia intellectũ in nobis eſt aliud ab intelligente, & infra ibi tangitur ratio, quoniam ſi intellectus & intellectum in eo eſſent vnum omnibus modis, non contingeret ei vt in intellectu eius eſſent plura, & cauſa multitudinis eſt alietas inter intellectum & rem intellectam in nobis. An autem hic intelligendi modus ſit repugnans veritati, dicamus ꝙ ipſum in nullo repugnantem his, quæ ſunt de ſubſtantia fidei, inuenimus.

Quia intellectus non eſt ia pis omnibus modis.

TERTIVM dubium. Vtrum ordine quodam recedant intelligentiæ mediæ à prima. Reſpondeo per duo dicta. Primum. opinio Ariſt. eſt ꝙ ſic. Secundum, prædicta opinio non eſt vera. Primum dictum, aſsignando tres ordines, declaratur. Primus eſt ordo ſecundum gradum perfectionis eſſentialis earum, ſic ꝙ quanto vna intelligentia eſt perfectior alia, tanto eſt primo propinquior, non tamen ſecundum proportionem geometricam. patet quolibeto. 5. Hic autem ordo, qui rationes formales intelligentiarum conſequitur, cauſa eſt aliorum ordinum, qui ſequũtur. Secundus eſt ordo cœlorum ſecundum magnitudinem eorum, ſecundum quam cœlum maius continet cœlum minus. perfectiore igitur intelligentia cœlum maius regitur: & gubernatur. Oportet enim informabile correſpondere formæ ſic, quòd altiori cœlo altior intelligentia appropriatur. de primo cœlo habetur ſecundo cœli commen. 62. primum cœlum, quod mouetur motu diurno, eſt nobilius eorum quæ ſunt illius generis. De alijs autem ſecundo cœli, commen. 58. propinquitas in loco illic eſt ſimilis propinquitati eſſentiarum adinuicem, quæ eſt propinquitas in ſcientia, & intellecto rationali. Colligitur hæc ſententia. 12. Meta. commen. 44. Ordo ſubſtantiarum eſt ſecundum ordinem orbium: & prima mouet omne. Ex hoc ſequitur ꝙ non eſt in cœlo ſicut in elementis, ꝙ contentum ſit nobilius continente. * Tertius eſt ordo velocitatis in motu. Cœlum. n. maius velociori motu mouetur diſtinguendo inter mouere & circuire, huius ſententiæ fundamentum ponit Commentator ſecundo cœli, commen. 58. ſuper eorum intelligentiarum intellectus eſt fortior, & deſiderium eſt fortius. ideo ab eis motus eſt velocior. neque ſententiam hanc moleſtat imaginabile eſſe oppoſitum illius, imaginando ſuperabundantiam potentiæ vnius non eſſe proportionabilem diſtantiæ motorum. Quartum ordinem, ſcilicet diuerſitatum in motu, ſic ꝙ cœlum maius paucioribus motibus, aut diuerſitatibus in motu moueatur, ſecundum ꝙ dicitur ſecundo cœli. tex. & commen. 58. & 60. quia intellecta intelligentiarum inferiorum multiplicata ſunt, quia omnem intelligentiam ſuperiorem intelligentia inferior intelligit. ideo quanto arithmetice plures intelligentias intelligit vna quàm alia, tanto pluribus motibus, aut diuerſitatibus in motu moueat, non pono, quia ſecundo cœli. commen. 62. & alibi. dixit Commentator rationem Ptolemæi ad probãdum pluralitatem motuum fundari ſuper fundamentis falſis, ſcilicet epicidis & eccentricis. Ex his ſequitur primo, ꝙ via euidentior à poſteriori, oſtendans ordinem ſeparatorum ſubſtãtiarum, eſt ordo magnitudinis cœlorum. ideo maximum cœlum altiſsima intelligentia informatur, & medij medijs, & infimum infima, inter ſimpliciter abſtracta informatur, & coniungendo determinata in præcedenti dubio. prima intelligentia. primum cœlum informãs intelligit ſe, & non aliud. Secunda intelligentia ſecundum cœlum informans intelligit ſeipſam, & primam, tertia tertium cœlum informans intelligit ſeipſam, ſecundam & primam, & ſic gradatim deſcendendo vſq; ad intellectum poſsibilem excluſiue. Hunc autem ordinem ex operationibus cœlorum in his inferioribus inueſtigamus. primum cœlum eſt ſtellatũ, à quo eſt forma in iſtis inferioribus, non tamen inducente, ſed educente. ideo propter multitudinem ſtellarum eſt multitudo formarum & diuerſitas earum inquantitate & figura, & efficaciter influit in terram dantem animalibus & plantis figuras. Saturnus dominatur ſuper longam permanentiam rei. ideo appropinquat primo danti perpetuitatem, & eſſe. 12. Meta. com. 33. & 34. Dat enim frigidum & ſiccum, ſecundo cœli, commento 68. quæ faciunt potentiam bene tenendi, & male recipiendi. & quia hæ qualitates mortificatiuæ ſunt, & mixtionem impedientes, decuit dominum earum eſſe valde diſtantem à loco mixtionis. Iuppiter vero ſuper bonam diſpoſitionem. ideo dicitur fortuna maior, mouet enim calidum non intenſum cum humido ſpirituoſo, ex quo fiunt ſpiritus, qui ſunt vectores vitæ. Et quia propter temperamentum non poſſet mouere materiam mixtionis, ſed materiæ iam motæ ſe influere poteſt. ideo ſuper ſtellas mouentes eleuatur. Mars autem ſuper virtutem actiuam, ideo bellicoſus, mouet enim calidum feruens, & vincẽs, & mediocriter elongatur, vt mouere poſsit, & non incendere. Sol influit generaliter ſuper motum & mutationem, vt generationem, & corruptionem, ſecundo de Generatione. tex. com. 55. Non enim dat vitam fortius alijs, ſed primum cœlum, ſecundo cœli, textu & commen. 68. mouet autem calidum digeſtiuum, & maturatiuum ſeminum, & conceptuum. Venus dominatur ſuper motus particulares ad ſpeciei conſeruationem, & mouet humidum complexionale, quod eſt ſubiectum vitæ. Mercurius ad diſtinctionem indiuiduorum operatur. ideo à multis dicitur anima, licet etiam propter aliud. * virtutem habet commiſcibilem & applicabilem. ideo diuerſitatem magnam habet in motu ſuo, & mouet frigidum & humidum. Luna vero diſponit materiam, vt recipiantur aliorum influentiæ, quam oportuit eſſe propinquam loco mixtionis: vt humidum elementale, cui dominatur, miſcibilibus ingeratur, & propter hoc fluxus & refluxus maris motum lunæ in ſuis quadris * inſequitur. Eſt autem luna ſimilis terræ, primo cœli com. 16. quia infima eſt in cœlo ſicut terra in elementis, & etiam, &c. * Hanc autem mentem habuerunt Ariſto. & Commen. 12. Metaph. commen. 44. Sequitur ſecundo, cum maxima intelligẽtia ſit deus glorioſus, & maximum cœlum ſit in aſcendendo octauum. Quinto enim Metaphy. com. 22. Orbis ſtellatus eſt finis corporum, quæ ſunt intra, quoniam extra ipſum nihil eſt. & ratio eſt Commen. 12. Metaph. commen 48. Cœlum enim eſt propter ſtellam. ergo vbi non eſt ſtella, non eſt cœlum, ſed ſupra cœlum ſtellatum non eſt ſtella. ergo ſupra ſtellatum cœlum non eſt orbis. Congruum enim eſt, cum ſtella ſit nobilior pars orbis, ſecundo cœli, commen. 41. & 42. cœlum plenum ſtellis ſit primum cœlum, & alijs cœlis perfectius. ideo cœlum ſtellatũ deo informatur, & ſic à priori perfectio cœli eſt à perfectione formæ. Sequitur tertio ꝙ cum apud Philoſophum tantum octo cœlos ponamus, quòd tantum octo intelligentias ſimpliciter abſtractas ponimus.

Comparando elementum mixto, non autem elementum elemento.

Quia habẽtes Mercuriũ bene diſpoſitum boni ſunt ingenij.

Diurnis.

Quia defecti ſũ lumen clarum, & denſitas eam non reddit ſplendentem clare.

Sequitur quarto, quòd plus proportionabiliter excedit prima intelligentia ſecundam quàm ſecunda tertium. patet ex multitudine ſtellarum in ſupremo cœlum exiſtentium, & ex vnitate ſtellæ in ſeptimo cœlo vel ſexto, &c.

CONTRA Aſtronomorum obſeruantia quam aliquo modo tangit. Commentator. ſecundo cœli. com. 67. oſtendit cœlum ſtellatum duobus, vel tribus motibus moueri, ſcilicet ab oriente in occidens, & à ſeptentrione in meridiem, vel econtra. Ex quo ſequuntur duo. Primum, cœlum ſtellatum præſupponit aliud, vel alios cœlos, quia tantum vnus motus conuenit primo mobili. Secundo, quòd non tantum vnus motus vni cœlo attribuitur. Secundo arguitur: quia Ariſtoteles ſecundo de Generatione. commento. 60. ponit motum nonæ ſphæræ, & confirmatur, quia in procemio Meta. mordentur pithagorici, ponentes decimam ſphæram ſolis nouem exiſtentibus manifeſtis. Et confirmatur ſecundo cœli, textu commenti. 67. Cœlum ſtellatum eſt propinquum primo cœlo, &c. Tertio. epicidi & eccentrici ponendi ſunt vt aſtronomorum experientijs conuincitur, & ſic erraticis plures motus conueniunt, ſecundo cœli, textu commenti. 70. Quarto, aut intellectus agens & poſsibilis, non ſunt intelligentiæ, aut intelligentiæ ſunt plures quàm octo. Ad primum Commentator ſecundo cœli, commento. 69. Or-

gendo per virtutem materialem formam eductam de potentia materiæ, q non probatur quatuor vijs.

PRIMA eſt ex natura cognoſcẽtis. Nullum receptiuum quarumcunq; formarum materialium eſt virtus materialis: ſed intellectus poſsibilis eſt receptiuus, &c. maior patet, quia dato oppoſito illa forma reciperet ſe: aut non reciperet omnes formas materiales. ratio eſt Ariſtote. 3. de Anima, textu commen. 4. & Commen. in libello de beatitudine animæ, & 3. de Anima, commen. 19. Corollarium intellectus poſsibilis recipit cogitatiuam, &c. Secundo, nullum puræ potentiale eſt generabile aut corruptibile, ſed intellectus poſsibilis eſt puræ potentialis. ergo intellectus poſsibilis non eſt generabilis aut corruptibilis. ergo non eſt virtus materialis, patet maior ex ratione de materia prima, patet minor dubio tertio, patet vltima conſequentia ex libro de Subſtantia orbis, quia omnes formæ materiales ſunt in materia mediantibus dimẽſionibus, & ſic ſunt diuiſibiles & extenſæ, ratio eſt Commen. in libello de beatitudine animæ. Tertio. ratione ſufficienti, ſi intellectus eſſet corruptibilis fatigaretur apud ſenectutem, conſequens eſt falſum ergo, &c. ratio eſt Ariſtote. primo de Anima, textu commen. 65. & Commenta. tertio de Anima, commen. 20.

SECVNDA eſt via ex obiecto. Omne cognoſcitiuum infinitorum in proportione vniuerſali eſt abſtractũ, ſed intellectus poſsibilis eſt cognoſcitiuus, &c. patet maior, quia ſolum finita iudicantur à virtute materiali ratio eſt Commen. 3. de Anima, commen. 19. Secundo abſtracta ſimpliciter: intellectus poſsibilis poteſt intelligere ergo nõ eſt virtus materialis, patet antecedens Quolibeto quarto conſequentiam deducit Commen. in libello de beatitudine animæ, quia intellectus eſt idem quod apprehenſio. * & apprehenſio eſt idem quod apprehenſum. ideo intellectus poſsibilis intelligendo abſtracta fieret æternus ratio eſt Auerrois. 3. de Anima Commen. 36. contra Alexandrum. Tertio, ſi intellectus eſſet virtus in corpore: non apprehẽderet ſeipſam. ratio eſt Auer. in libello de beatitudine animæ: neque apprehenderet rem ſibi appropriatam. ideo. 3. de Anima, tex. commen. 4. Ariſto. intus apparens prohiberet extraneum, quomodo autem ſenſus apprehendat ſe per accidens, & quomodo non &c. alias.

Saltem genere: quia actua & potentia ſunt eiuſdem generis, quia de genere abſtractorum.

TERTIA eſt via diuiſiua, ſi intellectus eſſet virtus in corpore, aut eſſet forma elementi: aut eſſet virtus attributa complexioni: patet conſequentia, quia omnis virtus in corpore, aut eſt forma elementi, aut cauſata à formis elementorum, & hanc voco attributam complexioni, aut licet non cauſetur ab elementis, neceſſario eſt requirens complexionem pro ſui eſſe quantum eſt ex ſe. primum iſtorum non eſt intellectus poſsibilis. quia nullam qualitatum primarum in ſommo ſibi determinat animatum, immo ipſum deſtruunt, anima. n. præcedit elementa: primo de Anima com. 82. Non ſecundum: quia vt dicit Commen. 3. de Anima, commen. 6. tunc ſicut dicit Ariſto. eſſe lapidis in anima eſſet idem cum eſſe eius extra animam, ergo lapis eſſet comprehendens. patet prima conſequentia: quia eſſe lapidis in anima, eſſet eſſe materiale & ſingulare, ſicut eſt extra animam, patet ſecunda conſequentia, quia aliquod eſſe lapidis eſt cognitio: & eſſe lapidis in lapide eſt eodem modo quo in anima. ergo eſſe lapidis in lapide eſt cognitio: & ſic lapis cognoſceret. Secundo, quia à natura elementorum non poteſt fieri virtus comprehendens, quia tunc poſtrema perfectio, quæ eſt intellecta: eſſet facta à ſubſtantia eorum. 3. de Anima. commen. 5. ergo ſi eſſet anima elementis: non eſſet cognoſcens, & tunc ſi aliquod eſſe lapidis ſit cognitio, oporter quod eſſe lapidis in lapide eſſet cognitio, & ſic lapis cognoſceret, & ex alia parte non cognoſceret: quia cauſatus ex elementis. Neque tertium: quia tunc intellectus poſſibilis eſſet organicus, quod non eſt poſsibile, quia nullum organum corruptibile poteſt eſſe diſpoſitum ad recipiendum omnia materialia, patet. 3. de Anima, tex. & commen. 6. & in libello de beatitudine animæ. Secundo, quia virtus cognoſcitiua organica poſt fortiter imprimentia: non bene iudicat de debiliter imprimente: cuius oppoſitum eſt de intellectu. 3. de Anima, tex. & commen. 7. Tertio, ſi intellectus eſſet virtus in corpore: cum apprehenderet vnum contrarium, non reciperet aliud, aut ſi ſic, reciperet imperfectum & permutatum. ratio eſt Commen. in libello de beatitudine animæ. Quarto, omnis forma intrans ab extrinſeco eſt nõ educta, &c. ſed intellectus poſsibilis eſt forma intrans ex extrinſeco. 15. de animalibus Ariſtoteles.

QVARTA via argueret Auerrois. Omnis forma ſubſtantialis non apta multiplicari ſecundum numerum eſt abſtracta, ſed intellectus poſsibilis eſt forma, &c. vnde tertio de Anima commen. 5. Omne generabile eſt hoc: intellectus non eſt hoc. ergo, &c. Tum quia omne non paſsiuum ſeparabile ſimplex eſt non eductũ, ſed intellectus poſsibilis non eſt paſſiuum, &c. Ad cuius * oppoſitum omnis forma potens exiſtere ſine materia eſt abſtracta, ſed intellectus poſsibilis eſt forma potens, &c. Habet enim operationem quæ non dependet à corpore, ergo & eſſe: & ſi non operetur ſine fantaſmate, poteſt tamen operari ſine eo. Ratio autem cõmunis vtrique eſt, omnis forma perpetuabilis eſt abſtracta, ſed intellectus poſsibilis eſt forma perpetuabilis, ergo &c. Intelligo maiorem ſic, quòd quantum eſt de ſe, illa forma non ſubeſt virtuti agentis naturalis. Concluſionem iſtarum rationum ponit Commentator. 2. Metaphyſicæ, commen. 16. Intellectus qui eſt poſtrema perfectio hominis: eſt abſtractus à materia, & 12. Metaphyſicæ, commen. 51. Intellectus humanus eſt liberatus à materia in ſe, quamuis non ſit liberatus ſimpliciter, & primo de Anima commen. 12. ſententia Ariſtotelis eſt q intellectus materialis eſt abſtractus à corpore: & in eodem primo commento. 71. infert tanquam impoſsibile animam non eſſe abſtractam à corpore, & ſecundo de Anima, ſeparatur autem hoc ab hoc tanquam perpetuum à corruptibili. vbi Commentator commen. 21. non corrumpitur per corruptionem corporis, & 12. Metaphy. tex. commen. 17. nihil prohibet intellectum remanere, &c. neq; dictionem dubitatiuam: ſcilicet forſan: addit illi clauſulæ, ſed huic, omnem animam manere impoſsibile. Ex tertio autem de anima alias ſæpe allegatum eſt com. 5. 6. 19. &c.

Auerrois. 2.

CONTRA primo de Anima, tex. & commen. 66, & 3. de Anima, com. 20. intelligere noſtrum corrumpitur quodam interius corrupto. ergo intellectus noſter eſt corruptibilis, patet conſequentia, quia perpetuata ſubſtantia, perpetuatur operatio, aliter ſtaret ſubſtantia ſine operatione. Secundo. intellectus eſt extenſus, quia eſt ſubiectum figuræ, quia figura hominis eſt in materia. Nõ autem, niſi quia forma eam ſibi determinat, quod non eſt poſsibile, niſi forma ſubijciatur illi. Tertio. omnis forma, quæ adæquatur ſuo ſubiecto: quæ non excedit ipſum, neque exceditur ab ipſo, diuiditur ad diuiſionem illius ſubiecti: ſed intellectus eſt forma, quæ adæquatur, &c. maior eſt Ariſto. demonſtrantis. 6. Phyſic. textu. commen. 35. motum eſſe diuiſibilem ad diuiſionem ſubiecti.

Ad primum corruptibilitas operationis ſufficienter arguit corruptibilitatem operãtis cuiuſcunque, operatio enim, qua homo intelligit, eſt ſuppoſiti corruptibilis operatio, ſed à principio incorruptibili. neque remanet intellectus ſine operatione, quia alia ſuccedit operatio. Ad ſecundum negatur aſſumptum. Ad probationem anima cogitatiua eam requirit in materia, & ab ea denominatur figurata per accidens tamen, & quamuis nulla eſſet forma in homine ſibi determinãs talem figuram, niſi intellectus, adhuc non eſſet intellectus extenſus, neque denominaretur figuratus per accidens, neque per ſe, quia non eſt forma educta de potentia materiæ. patet in libro de Subſtantia orbis de figura ſphærica & intelligentia. neque eſt tanta diuerſitas hic & ibi ſicut communiter putatur. * Ad tertium negatur minor. quia ad ſenſum philoſophi. ibi. Adæquatio eſt quantorum æqualitas. ideo de motu ſtat ratio, & non de intellectu. Hæc difficultas dubio quarto diffuſe pertractatur.

Quia intelligentia format orbem hominem autem intellectus.

SECVNDVM dubium. Verum intellectum poſsibilem habeat omnis homo: * Reſpondeo per duo dicta. Primum. opinio philoſophi eſt quòd ſic. Secundum, illa opinio non eſt vera. patet primum quatuor vijs. Et quia hæc quæſtio principaliter determinatur. 3. de Anima, commen. 5. ideo allego hoc com. per ſupra.

Sent li. intellectum, poſsibilem determinare.

PRIMA eſt via cognoſcẽtis. Si intellectus poſsibilis eſſet multiplicatus ad numerũ hominũ, tunc eſſet aliquid hoc, aut corpus, aut virtus in corpore, patet conſequentia, quia omne

Quia omne ſingulare, aut eſt materia aut forma materialis, aut cõpoſitum, & cũ intellectus non ſit materia, ut probatum Ariſtot. ſecundo de anima de omni anima. ergo eſſet corpus, ſcilicet cõpoſitũ, aut virtus in corpore .ſ. forma materialis. Formaliter, nõ effectiue.

ſingulare multiplicatum eſt corpus, aut virtus in corpore: * intelligo per virtutem in corpore, virtutem conſtitutam in eſſe per corpus. patet ratio ſupra. Secundo: ſi ſit, tunc intellectus poſsibilis eſſet intellectus in potentia, patet conſequentia, quia omne ſingulare multiplicatum eſt intellectum in potentia, quia quibuslibet indiuidualibus formis eiuſdem naturæ correſpondet intentio, qua actu ſunt intellecta. falſitas conſequentis probatur. omnis intentio intellecta in potentia eſt mouens intellectum recipientem * ſi igitur ipſius intellectus poſsibilis eſſet intentio intellecta: tunc moueret intellectus poſsibilis ſeipſum, quod eſt impoſsibile. ratio patet ſupra.

Tertio, ſi ſic, intellectus poſsibilis reciperet materialia, vt diuiſa, quia tunc indiuidualiter reciperet, ergo non diſtinguaretur intellectus à ſenſu, patet conſequentia, quia omnis virtus ſingulariter cognitionis receptiua eſt ſenſus, ratio patet ſupra. Quarto, omne ſeparatum à ſubiecto impoſsibile eſt vt inueniatur plus vno indiuiduo ex vna ſpecie. ſed intellectus poſsibilis eſt ſeparatus, ergo, &c.

SECVNDA eſt via cogniti, ſi ſic, tunc intellectus poſsibilis non eſſet cognoſcitiuus vniuerſalium, quia indiuidualiter receptiuo recepta ſunt ſingularia, & non vniuerſalia. Confirmatur, omne receptum in ſingulari eſt hoc, vniuerſale non eſt hoc, ergo vniuerſale nõ eſt receptum in ſingulari, ſed vniuerſale recipitur in intellectu poſsibili. ergo intellectus poſsibilis non eſt ſingulare multiplicatum. Secundo ſi ſic, non eſſet intellectus poſsibilis per ſe cognoſcitiuus indiuiſibilium, cuiuſmodi ſunt mathematicalia, quia quantum non poteſt per ſe cognoſcere non quanta. Tertio, ſi ſic, non eſſet intellectus cognoſcitiuus abſtractorum, quia materiale, & ſingulare immaterialium vniuerſalium non eſt cognoſcitiuum, quia immaterialia & vniuerſalia ſolum immaterialiter & vniuerſaliter ſunt receptibilia: qui modus recipiendi repugnat ſingulari multiplicato, &c. Quarto, ſi ſic, non eſſet intellectus poſsibilis intellectiuus, quia receptum in eo non eſſet intellectio, vel actu intellectum, quia in indiuidualiter receptiuo omne receptum eſt intellectum in potentia, conſequens eſt falſum, quia tunc nulla eſſet differentia inter eſſe formæ in anima & extra animam, quo ſcilicet ad eſſe vniuerſale & ſingulare, quia tam intra quàm extra eſſe formæ eſſet ſingulare: ratio patet ſupra.

TERTIA eſt via cognitionis. Si ſic, contingeret vt ens intellecta apud te, & apud me ſit vnum in ſpecie, & duo in indiuiduo * ratio patet ſupra. Secundo, ſi ſic, procederetur in infinitum in conceptibus: quia conceptus eſſent numero diuerſi, & ab omni per ſe intelligibili numeraliter multiplicato abſtrahibilis eſt conceptus. ideo ab illis conceptibus eſſent alij conceptus abſtrahibiles. patet ſupra. Tertio, vnus eſt conceptus eſſentialis omnium indiuiduorum eiuſdem ſpeciei. ergo vnus eſt intellectus poſsibilis omnium hominum. Quarto, ſi ſic: tunc non poſſet diſcipulus addiſcere à magiſtro, aut ſcientia eſſet qualitas actiua. probatur conſequentia, aut ſcientia magiſtri eſt vna numero cum ſcientia diſcipuli, aut non, ſi primum; etiam intellectus poſsibilis eſt vnus numero eorundem, ſi ſecundum, ſed omne illud, ad cuius generationem concurrit indiuiduum eiuſdem ſpeciei, neceſſario & per ſe generat à ſibi ſimili ſecundum ſpeciem, ergo oportet ſcientiam magiſtri effectiuæ produxiſſe ſcientiam in diſcipulo: patet ratio ſupra, & ſi Ariſtot. aut Commenta. ſecundo de Generatione, commen. 52. dixit quòd doctori doctrinam facit, intelligit quòd facit tam in diſcipulo, ſed non facit eam ſimpliciter.

Patet quia ſi intelligam a, lapidem, & tu etiam intellecta ſunt enim in ſpecie, vt patet, & duo in indiuiduo, quia duæ ſunt intentiones, quia duo intellectus.

QVARTA via. Data eſt ratio multiplicationis ad ſalutem multiplicati, & æternitatem. ſecundo de Anima. tex. & commen. 34. & 35. de Anima, ergo in corruptibilibus ſimpliciter ratio multiplicationis non datur. patet conſequentia, quia remoto fine principali, remota ſunt quæ neceſſario ordinantur in finem illum, ſed intellectus eſt ſimpliciter incorruptibilis, &c. additur ly ſimpliciter, propter materiam, quæ diuiſione deſinit eſſe totum. Secundo, auctoritate Auerrois Theophraſti, & Themiſtij. Omne generabile eſt hoc. Intellectus poſsibilis non eſt hoc. ergo intellectus poſsibilis nõ eſt generabilis, patet ſupra. negata autem minore, non eſt illa ratio demonſtratiua. Tertio, ſi ſic, aut infiniti intellectus poſſibiles exiſtunt, vel aliquis intellectus poſsibilis deſinit vel deſinit eſſe, patet conſequentia, quia infiniti fuerunt homines.

Quarto, omne habens principium temporis habet finem temporis: ſed intellectus poſsibilis non habet finem temporis, ergo nec principium, & exiſtit. ideo eſt æternus, ergo vnus, patet maior. 1. Metaphy. co. commen. 39. per ſe notum eſt, quòd nulla natura eſt medium inter abſtractum & materiale, cuius oppoſitum eſſet data natura habente principium, & non finem. Tum quia ſecundo Metaphyſic. commen. 7. non intelligitur principium, niſi in re, quæ habet finem. Tum primo cœli patet alias. Hoc confirmat diuiſio Ariſtote. 15. de animalibus: vel ſecundo de Generatione animalium, non curo. Rerum aliæ ſunt ſempiternæ. Aliæ vero poſſunt eſſe & non eſſe.

CONTRA, intellectus poſsibilis dat eſſe hoc homini: ſed plures ſunt homines quorum quodlibet eſt hoc, ergo plures ſunt intellectus poſsibiles, patet conſequentia, quia non ſtat multiplicatio cauſatorum formalium ſine multiplicatione formæ. Confirmatur. ſunt plures homines, quorum quilibet habet eſſe intrinſece & formaliter ab intellectu, ergo plures ſunt intellectus. Quod ſi neges conſequentiam: perit demonſtratio Ariſtote. 12. Metaphyſic. textu commen. 49. probantis non eſſe plures cœlos primos, quia non poſſunt eſſe plures primi motores. arguo igitur ſic, non poſſunt eſſe plures intellectus poſsibiles, ergo non poſſunt eſſe plures homines, qua conſequentia negata, negatur hæc non poſſunt eſſe plures motores primi, ergo non poſſunt eſſe plures cœli primi, neque in eis eſt diuerſitas, quia quodlibet illorum intellectuum comparatur ſuo proprio perfectibili per ipſum formaliter & intrinſece. ratio patet ſupra. Confirmatur etiam per conſequentiam Ariſto. tertio Metaphy. textu com. 13. Si vna, eſt forma numero indiuiduorum eiuſdem ſpeciei, illa indiuidua ſunt vnum idem numero, & ex oppoſito, ſi materia eſt diuiſa ſub ſpecie, etiam forma. Secundo, poſita vnitate intellectus, contraria ſunt in illo, vt opiniones contradictoriorum, aſſenſus eorum, acquirere Geometriam & perdere, ignorare & ſcire & dubitare, eſſe fœlicem, & miſerum, rudem & perſpicacem. Ponit enim Com. ſecundo Metaphyſic. commen. 15. aliquem intellectum comprehendere, & retinere, & aliquem non ergo aut ponit multos intellectus, aut verificat contradictoria de eodem. Tertio, ſi ſic, tunc poſſet idem intellectus numero operari circa idem obiectum nunc eo duabus operationibus numero diſtinctis, patet de Sor. & Pla. conſiderantibus a, lapidem. Quarto, ſi intellectus poſsibilis eſt vnus numero, ipſe eſt æternus. ſed conſequens eſt falſum, quia ipſe in principio eſt tanquam tabula raſa. ergo non eſt æternus, patet conſequentia, quia æternum non habet principium. Tum quia ſi æternus, &c. ſemper informabatur aliqua ſpecie intelligibili, conſequens eſt falſum, quia tunc aliqua intellectio fuiſſet æterna, patet conſequentia, per Commen. ſupra, neceſſe eſt intellectum non eſſe denudatum à principijs naturalibus. Ad hæc ſupponamus quòd iſte terminus, homo, ſignificat compoſitum ex corpore & intellectu, & quòd homo eſt per ſe vnum, directe reponibile in prædicamento ſubſtantiæ ſub animali intrinſece denominatum intellectionem, &c. Secundo. non poteſt intellectus informare materiam non informante cogitatiua: quia non ſtat materia ſine forma conſtituta in eſſe per eam, & non poteſt intellectus informare ſine ſua proxima diſpoſitione & vltima, quæ eſt cogitatiua. Et ſic patet cogitatiuam ordinari in intellectiuam, quamuis cogitatiua non ſit forma generica: Ex quo patet quare operatio cogitatiuæ, & intellectus poſsibilis ſe concomitantur. * vt tangit Commentator ſecundo de Anima, commen. 52. neque poteſt cogitatiua informare, non informante intellectu, quia dato informabili vltimate diſpoſito & informatiuo, ponitur informatio. Eſt autem materia informata cogitatiua informabile propinquum, & vltimatæ diſpoſitum ad recipiendum intellectum, & ſic poteſt vna forma ſubſtantialis eſſe diſpoſitio ad aliam, dummodo illa forma præparans non ſit materiæ ratio recipiendi, hucuſq; nihil mali dictum eſt. Tertio, præmittendum apud Auerroim quòd intelligentiæ ſunt hæc & indiuiduæ in indiuiduatione non repugnãte eſſe vniuerſali: quia eſſe carũ in

Sic quòd intellectu operante, cogitatiua operatur, & nõ oportet quòd econtra.

anima

Barũ eſſe extra animã, eſt cum comparantur ad ſuũ orbem: ſed in anima cũ cõparãtur ad intelligentiã inferiorẽ: idem de vitra, cum cõparatur ad intellectũ poſſibilẽ eam recipientem.

anima & extra animam eſt idem. * 3. de anima commẽ. 9. & 7. Metaphyſicæ commento 41. in abſtractis non differt quidditas ab eo cuius eſt. Eſt autem intellectus poſſibilis de genere intelligentiarum, ideo non repugnat intellectum dare eſſe hoc, quamuis etiam ſit vniuerſalis. ideo concedo ſor. habere ſuum eſſe hoc ab intellectu. Sed à materia diuiſa, informabili cogitatiua, informante mediantibus dimenſionibus, oritur poſsibilitas multiplicationis indiuiduorum ſub eadem ſpecie, quæ omnia ſecundum Commentatorem. propter eſſe vniuerſale intellectus informari poſſunt illo, & ab illo ſumere ſuum eſſe hoc, & vnum, & verius vnum quam bruta à ſenſu, quia mediantibus dimenſionibus vnitur ſenſus materiæ, ſed non intellectus. Ad formam argumenti negat Commentator. conſequentiam. Ad probationem. multitudo poſterioris non arguit multiplicationem in priori, quia multitudo effectuum in vnam cauſam reducitur. *

Dicere tamen Auerrois, licet intellectus potentiæ ſit vnus in ſe, ipſe tñ eſt plures reſpectum formabilium.

Ad confirmationem clara eſt reſponſio ex Commentatore, q conſequentia de primo motore, & primo cœlo valet, ſed de intellectu non valet. quia dicit ibi Commen. motum motu continuo, certum eſt autem cœlum moueri motu continuo, & eſſe verum inſtrumentum primi motori, ſed nullus homo mouetur motu continuo, propter corruptibilitatem mobilis, ideo non eſt homo vere inſtrumentum intellectus: ſed quaſi inſtrumentum, vt aliàs * dixit Commenta. &c.

Tertio de anima commẽ. 5. & 36.

Quod vnio metap. Ariſt. arguẽdo procedit, & non determinãdo.

Ad alia cõfirmationem, ſi quam habet veritatem ratio illa: * intelligo illam de forma cõſtituta in eſſe per materiam, cuiuſmodi nõ eſt intellectus poſsibilis. Ad ſecundum. duplex eſt eſſe contrariorum: ſcilicet reale, & obiectiuum, ſecundum primum eſſe repugnat, & non ſecundum ſecundum, ſed ſecundum habent contraria in intellectu, & nõ primum. vnde Commentator 6. Metaphyſicæ commento 8. intendebat per hunc ſermonem declarare diuerſitatem duorum entium, ſcilicet entis, quod eſt intellectu, & entis quod eſt extra intellectũ, quod enim eſt in anima cõtingit vt recipiat duo oppoſita in ſimul. Quod autem eſt extra animam non, & ſic concedimus opiniones contradictoriorum eſſe contrarias, vt ſecundo perihermenias & 4. Metaphyſicæ commento 19. & dato q iſte perdat Geometriam, non oportet intellectum eam perdere: quia ſtat q ad alterius hominis cognitionem ipſam ſciat intellectus ruditatis autẽ & perſpicacitatis cauſa eſt diſpoſitio ſenſuum in compoſitione, figura & complexione, & ſpirituum qualitate, & quantitate, & aliquando exercitium. Ex quo patet quomodo contingit hominem maiori conatu operãtem melius intelligere. quia ex maiori conatu cogitatiue melior prouenit operatio cogitatiuæ, & per conſequens clarior intellectio. patet etiam intellectionem eſſe in noſtra poteſtate, non ſolum, quia intellectus eſt nobis forma: ſed etiam, quia ſenſuum operatio, quam ſequitur intellectio eſt in noſtra poteſtate, & ſi in intellectu concederetur eſſe miſeria reſpectu alicuius, non tamen ſimpliciter, quia de duobus oppoſitis poſitiuum & dignius denominat. Non autem priuatiuum & vilius: ſed conceditur antecedens, quia miſeria hominis iſtius non infert intellectum miſerum. Ad tertium. negatur cõſequẽtia. Ad probationem eadem operatione numero apud Auerroim operari poſſunt ſor. & pla. quemadmodum & eodem intellectu. Dicamus igitur q non poteſt intellectus habere duas ſpecies intelligibiles eiuſdem obiecti ſpecie ſpecialiſſima. ſecundo enim Metaphyſicæ. commen. 56. vniuerſalia innata ſunt iterati, intellectum enim animalis inuenitur magis vno. Item quod eſt immateriale non iteratur ſecundum indiuiduum. Item qualitas eſt in vna re propter materiam. vnde 2. de anima cõmento 5. hæc intellecta ſunt vnica ſecundũ recipiens: & multa ſecundum intentionem acceptam. & ſic infra concludit intellectum ſpeculatiuum eſſe vnum in omnibus hominibus poteſt tamen intellectus poſsibilis ſpeciẽ obiecti diuerſimode componere. ſecundum q diuerſi homines diuerſimode intelligunt. Contra. ſecunda perfectio multiplicatur, ergo & prima. Reſpondeo Comment. 2. de anima. comment. 5. licet ex multiplicatione primæ perfectionis multiplicetur ſecunda, non tamen econtra. * ideo negatur conſequentia. Si enim intentiones multiplicarentur ſub eadem ſpecie, valeret, ſed multiplicantur ſub eodem genere, vel diuerſis, vel ſunt ipſa genera, ſed non ſub ſpecie ſpecialiſsima.

Quia bene ſequitur. plures eſſe intellectus. ergo plures intellectiones. ſed nõ cõtra.

Contra vniuerſalia ſunt cauſata ſecundo Phyſicorum cõmento 35. ergo ſunt ſingularia. Reſpondeo 12. Metaphyſicæ commento 27. & 8. Metaphyſicæ commento 14. vniuerſale non generat. neque generatur. ideo dico q res transfertur de eſſe ſingulari ad eſſe vniuerſale ab intellectu agente. ideo primo de anima commen. 8. intellectus agens facit vniuerſalitatem in rebus. & propter hoc vniuerſalia ex ſingularibus collecta ſunt 12. Metaphyſicæ cõmen. 4. & ſecundo Poſteriorum. Ex identitate tamen vniuerſalis cum ſingulari prædicata conuenientia rei ſecundum eſſe ſingulare & reale attribuuntur vniuerſali, non tamen ſecundum q vniuerſale: * vt patet ex ſyllogiſmo expoſitorio: & fallacia figuræ dictionis. Ex quo patet quòd vniuerſalia: vt primo Poſteriorum, ſunt æterna non ſolum quia ſemper eſt aliquod indiuiduum, ſed quia ſpecies, quæ eſt vniuerſalis: perpetuatur. Ex quo patet quomodo vniuerſale: vt ſecundo Poſteriorum habetur, eſt vnum in multis, & eſt vnum præter multa &c. Ad quartũ concedit Commentator primam conſequentiam & conſequens Ad probationem negatur antecedens. Non. n. in textu. philoſophi 3. de anima. textu commen. 14. eſt ly in principio, licet ſit ibi, & nihil eſt antequam intelligat. Illud autem nihil eſt de rigore ſermonis, quia eſt negatiua, cuius contradictoria eſt contra Commentatorem. Dicamus tamen q nullam intellectionem ſibi determinat intellectus poſsibilis tanquam formam ſibi naturalem, &c.

Animal quia de Socr. ideo de hoie, nõ tamen ſecundũ q vniuerſale, non. n homo ſecundum q vniuerſale eſt eſt animal.

SED quia hæc opinio falſa eſt, oſtendamus falſitates in ſuis fundamentis incluſas. Ad primam viam. prima conditionalis eſt falſa, & maior, quæ aſſumitur ad eam probandũ, falſa eſt ſolum in propoſito: & in ſequente ex hoc, vt intellectione. Ad ſecundum, quia per potentia intellecta non intelligimus, quæ nõ intelliguntur & intelligi poſſunt, ſed intelligimus ea quæ ad hoc vt intelligantur abſtractione intellectus agentis indigent, negatur conditionalis. Ad probationẽ negatur vniuerſalis. Ad probationem nego etiam illam. quibuſlibet indiuidualibus formis, &c. Ad tertium negatur conſequentia quia licet intellectus poſsibilis ſit ſingularis: & receptũ in eo ſit ſingulare, non tamẽ propter hoc recipit ſingulariter immo recipit intentionẽ repræſentantẽ ſine hic & nunc, quod nulli ſenſui cõuenit. Ad quartũ negatur maior.

AD ſecundam viam. Ad primum receptum eſt ſingulare in eſſendo, & vniuerſale in præſentãdo. Ad confirmationem diſtinguitur minor, quia vniuerſale, nõ eſt in eſſendo vniuerſale, & non eſt ſingulare in repræſentãdo. Ad ſecundũ. quãuis intellectus ponatur multiplicatus, non tamen ponitur quartus. ideo negatur conſequentia. Ad probationem negatur minor ibi ſub intellecta. Ad tertiũ negatur conſequentia. Ad probationem patet ſupra quomodo intellectus poſsibilis ſit materialis, & quomodo non, & q non repugnat poſſibili intellectui, qui eſt vniuerſalis in intelligendo: * recipere abſtracta. patet cõmento 4. Ad quartum non ſit ibi differentia inter intellectionem, ſpeciem intelligibilem, & obiectum cognitum. ideo non procedit.

Quia vniuerſaliter intelligit.

AD tertiam viam. Ad primum multiplicata perfectione prima, multiplicatur ſecunda. ideo intellectiones ſunt numeratæ. Ad ſecundum dicendum in intentionibus vt ſignum aſtrahendo non proceditur in infinitum, ſed deuenimus ad generaliſsima vel ad conceptum tranſcendentem, ſed variando de ſignis ad ſignata, non inconuenit. Ad tertium, vnus eſt conceptus eſſentialis non numerando alios illi omnino ſimiles in ſignificato & modo ſignificandi. Ad quartum. negatur conſequentia quia magiſter proferendo voces, quarũ ſcit diſcipulus ſignificationem facit q diſcipulus fertur in ordinatam cognitionem præmiſſarum inferentium notitiã cõcluſionis. & ſic patet: q poteſt eſſe q diſcipulus incipiat tunc habere ſpecies eorum, quæ docet magiſter, & poſsibile eſt q præhabuerit diſcipulus ſpecies, & non propoſitiones, & poſſibile eſt q præhabuerit propoſitiones, ſed non ordinatas. & poſsibile eſt q præhabuerit ordinatas: ſed non videat bonitatem illationis: & tũc defectibus diſcipuli ſupplet magiſter, &c.

AD quartam viam, negatur conſequentia, quia alia ratio poteſt eſſe quare detur multiplicatio, vt voluntas diuina, &c. Ad ſecundum per eſſe hoc, ſi intelligitur ſingulare, negatur minor. ſi intelligitur conſtitutum in eſſe per ſubiectum, conceditur

conceditur totum. Ad tertium, non ab æterno fuit mundus. Ad quartum, ſi intelligitur actualiter negatur maior. ſi aptitudinaliter: conceſſa maiori negatur minor, Ad probationem negatur Comment. &c.

TERTIVM dubium. Verum intellectus poſsibili ſit puræ potentialis. Reſpondeo q ſic. in genere intelligibilium. probatur duplici via.

PRIMA omne quod eſt omnia fieri eſt purum potentiale in genere intelligibilium. ſed intellectus poſsibilis eſt omnia fieri 2. de anima tex. & côm. 23. ergo, &c. maior patet, quia ſi aliquid eſt in genere intelligibilium non purum potentiale, ipſum aliquo modo actus eſt. & ſic non eſt omnia fieri.

Datur actus intelligibilis, datur mixtum ex actu & potentia ergo datur potentia in intelligibilium.

Secundo. poſsibilitas intelligibilium primo ineſt alicui intellectui: * ſed nulli primo ineſt, niſi intellectui, qui eſt omnia fieri. Tertio, intellectus poſsibilis eſt quartum genus ſimile materiæ 2. de anima cômen. 5. Quarto, quorūcunq; actui intellectorum intellectus poſsibilis eſt receptiuus, ergo ipſe non eſt intellectus in actu. patet conſequentia, quia aliter ipſe ſeipſum reciperet.

SECVNDA via. Illud cuius intelligere eſt pati, eſt pure potentiale in genere intelligibilium. ſed intellectus poſsibilis intelligere eſt pati, &c. Secūdo de anima. cômen. 148. & 2. de anima tex. commenti 2. ergo, &c. Secundo ille intellectus, qui eſt receptiuus, & non eſt actiuus, eſt pure potentialis. ſed intellectus poſsibilis eſt receptiuus, &c. 3. de anima commento. 4. Intellectus eſt virtus recipiens & non actiua, intelligo in ſimplici operatione. & tex. cômen. 3. Intellectus eſt ſuſceptiuus ſpeciei, & potentia huiuſmodi. Tertio intellectus, qui nullam habet naturam: niſi q poſsibilis vocatus eſt, eſt pure potentialis. ſed intellectus poſsibilis eſt intellectus qui nullam, &c. 3. de anima tex. & commen. 5. vbi Commentator. natura eius eſt vt recipiat. Quarto. intellectus, qui eſt potentia intelligibilia, ſed actu nihil antequam intelligat * eſt purum potentiale, &c. Sed intellectus poſsibilis eſt intellectus in potentia, &c. 3. de anima tex. commen. 14. & tex. commen. 25. oportet potentia eſſe cognoſcens & comm. 6. anima eſt materiales formæ non actu, ſed potentia. Iſtā potentialitatem dixit Commentator 3. de anima côm. 5 a. & 54 eſſe principium conſiderationis in intellectu & 3. de anima cômen. 5. eſſe principium cognoſcendi multitudinem ſeparatorum.

Intellige non ſimpliciter.

VT AVTEM ſciatur a quibus patitur intellectus perfectæ, diſtinguo. Intelligibilium quædam ſunt intelligibilia per accidens, & ſunt negationes, priuationes, potentiæ, ſingularia materialia. Prima, per affirmationes. ſecunda per habitus. tertia per actus, ſub potentia comprehendo materiā primam: quæ eſt potentia formæ materiales: & intellectum poſſibilem: qui eſt materia intelligibilium. * quarta intelliguntur per vniuerſalia, addunt aliqui quintum: ſcilicet reſpectiuū per abſolutum. * Alia ſunt intelligibilia per ſe, & ſunt duplicia, quædam ſunt actu intellecta de ſe, & ſunt intelligētiæ ſimpliciter abſtractæ, quibus duplex eſſe correſpondet, non re, ſed ratione diſtinctum, ſcilicet intentionale & reale. Eſſe earum reali ſubijcitur materiam in actu. & eſt ſubſtantia orbis ſubiecti intelligentiæ, eſſe earum intentionali ſubijcitur materia intelligibilium, quæ eſt intellectus poſsibilis: extendendo nomen intellectus poſsibilis vſq; ad ſecundam intelligentiam incluſiue. ab iſtis igitur patitur intellectus poſsibilis, quando eſt fœlix. Alia ſunt de ſe potentia intellecta: & ſunt duplicia, quædam ſunt compoſita. & ab iſtis non patitur intellectus, niſi ratione partis: ſcilicet formæ. ideo 1. de generatione. tex. cômenti 31. Nulla eſt materia in potentia corporis: inquantum corpus eſt genus, quoniam non eſt materia, niſi iſtius corporis, neque intelligo corpus abſolute, commune corruptibili, & incorruptibili. quia illud apud Commētatorem nō eſt genus, niſi forte analogum. Tum quia aliquod corpus ſibi non determinat eam. ideo non oportet Commentatorem dixiſſe illud, ſecundum q corpus, &c. Iſtam intentionem habet Commentator 3. de anima exponens quomodo lapis nō eſt anima: ſed ſpecies lapidis. vt patet intuenti commen. 38. Alia ſunt intelligibilia ſimplicia: vt formæ ſubſtantiales vel accidentales, ſaltem abſolute: & hæ habent duplex eſſe, vnum reale, vel etiam non vltimate abſtractum: * & ſecundū hoc eſſe non informant intellectum: ſed materiam: diaphanum,

Et conſequenter mediū inter illas materias ſ materia in actu, quæ eſt materia [illegible]

Vt ſimilitudo per albedinem.

Vt q ſunt in medio vel in ſenſu.

vel organum ſenſus: vel potentiam ſenſitiuam Aliud eſt eſſe vltimate abſtractum: & iſtud habent ab intellectu agente facētе eas de potentia intellectis actu intellecta, & ſecundum hoc eſſe informant formæ intellectum poſsibilem. hoc tamen eſſe vltimate abſtractum non conſiſtit in indiuiſibili. ſed latitudinem habet ſecundum ordinem prædicamenti. Ex quo patet q obiectum & intellectus aliquando ſunt idem in forma, vt tertio de anima côm. 4 & 5. contra Auempace dixit Cômentator. Ex his diligenter conſideratis, quia non exiuimus mentem Commentatoris paucis additis, habebis euidentem notitiam diffinitionis intellectus poſsibilis, poſitæ à Cômē. 3. de anima cômento 5. ſcilicet eſt id quod eſt in potētia omnes intentiones formarum materialium & vniuerſalium, & non eſt actu aliquod entium antequam intelligat.

CONTRA quatuor vijs arguitur. Prima eſt via actualitatis. Nullus actus corporis eſt purum potentiale, &c. Sed intellectus poſsibilis eſt actus corporis, &c. vel ſic. nullum informans eſt purum potentiale, &c. Secundo. nullum diſtinctum à materia eſt purum potentiale, &c. Sed intellectus poſſibilis diſtinguitur a materia, &c. vel ſic. nullum collocabile in latitudine entium ſupra materiam eſt pura potentia, &c.

Tertio. nullum impaſsibile eſt purum potentiale. ſed intellectus poſsibilis eſt impaſsibilis 3. de anima. commē. 7. &c.

Ad primum, eſſe actum corporis eſt dupliciter. vno modo, conſtitutum in eſſe per corpus, & eſt ille, qui quantum eſt de ſe, indiget corpore in ſuo eſſe, vt tangit Comentator primo Phyſicorum cômen. 70. Alio modo non conſtitutū, propter hanc diſtinctionem. dixit Cômentator 3 de anima commento 5. & 7. q perfectio in anima rationali & alijs virtutibus dicitur pura æquiuocatione. Primum dictum, intellectus poſsibilis non eſt actus primo modo, hoc voluit Ariſt. ſecundo de anima tex. cômenti 11. Secundum dictum. Intellectus poſsibilis eſt actus ſecundo modo, & ſub iſto ſenſu minoris negatur maior, quia non inconuenit purum potentiale intelligibilium informare potentiale materiale, vel materialium. Ad cōfirmatione inconueneris purum potentiale in vno genere informare aliquid in illo genere: aut q potentiale generis inferioris informaret aliquid ſuperioris generis. ſed non inconuenit ſuperiorioris generis potentiale formare potentiale inferioris generis: immo neceſſe eſt pro colligantia omnium entium cū primo, a quo dependet, &c. * potentiale. n. intelligibilium forma eſt, ſed potentiale materialium non.

Cœlum & natura.

Ad ſecundum conceſſa minore. quia commento 5. tertij de anima, vnum eſt cognoſcitiuū, & vniuerſaliter receptiuū, & reliquum non. negatur maior. Ad cōfirmationem: ſuppoſito q materia ſit in latitudine perfectionis, ſaltē ſicut terminus excluſiuus, negatur maior. Ad tertium, de impaſsibili corruptiue, negatur maior, & conceditur minor, ſed de impaſsibili perfectiue, cōceſſa maiori, negatur minor, ſed ſumptis maiori, & minori veris, negatur cōſequentia. * vt patet.

Propter æquiuocationes.

SECVNDA via operationis. Nullum operatiuū * eſt pura potentia, &c. ſed intellectus poſsibilis eſt operatiuus, &c. maior colligitur 2. de generatione tex. commenti 53. materiæ eſt pati, & facere eſt alterius potentiæ. Tum quia dato oppoſito: caderet idem ſub oppoſitis differentijs eiuſdem: ſcilicet ſub potentia actiua & paſsiua. Tum quia cauſa effectiua materialis concideret. minor eſt Commentat. 3. de anima commento 19. Iudicium & diſtinctio non attribuitur nobis, niſi intellectui materiali etiam commento 20. Intellectus materialis componit & diuidit. Idem habetur 6. Metaphy. commento 8. Confirmatur 3. de anima commento 36. Intellectus in nobis habet duas actiones, &c. & cômento. 19. fuit neceſſe attribuere has duas actiones animæ in nobis, &c. Confirmatur nullum potentiale habet operationem æternam. ſed intellectus poſsibilis habet operationē æternam, quia ab æterno intellexit ſubſtantias ſeparatas, &c. Ad primum negatur maior, neq; auctoritas inducta eam probat, quia intellectus poſsibilis eo modo, quo eſt materia patitur. eo vero modo. quo eſt forma agit, neq; idem cadit ſub oppoſitis differentijs, quia non opponuntur eſſe receptiuum in prima operatione, & eſſe actiuum in ſecunda, immo eſſe potentia intelligibilium infert eſſe actuabilem per intellectionem. neque efficiens, & materia naturalis coincidunt. Ad confirmationem,

Scilicet actu.

intellectus

intellectus aliquãdo nominat omnem intellectum principiantem operationem in nobis, & ſic ſumit Commentator in allegatis. & ſic ſunt duo intellectus in nobis. vnus agens: alius poſsibilis, & ſic intellectui noſtro duæ operationes cõueniũt, quarum vna eſt agere, ſecunda vero recipere, ſed de hoc intellectu nunc non loquimur, neq; de actiuo. Alio modo nominat nobis intellectum poſsibilem, & illi etiam duæ operationes conueniunt, quarum vna eſt, qua intellectus poſsibilis formatur intellectione. Alia qua intellectus poſsibilis componit intellecta vel diuidit. patet 3. de anima tex. commenti 21. prima dicitur paſsio, ſecunda vero actio. de qua Commentator tertio de anima commen. 19. Iudicium eſt aliquid in cap. perfectionis iudicis. Eſt autem iudicare aliud à recipere. Ad tertium negatur minor, ſed Commen. diceret, vt patet 2. de anima cõmen. 20. ꝙ operatio intellectus dupliciter ſumitur, vno modo abſolute non comparando huic vel illi. alio modo reſpectu Sor. vel Pla. primo modo non inconuenit perpetuari operationem vt ſpeciem aliquam æternaliter informaſſe, licet alterius & alterius fantaſmata illam ſpeciem conſeruauerint. & ex his noticijs incomplexis habetur primum principium complexum 2. Metaph. commen. 1. & 3. de anima commento 36. Neſcimus vnde veniant, &c. hoc voluit Commenta. 3. de anima commẽto. 5. volens intellectum poſſibilem nunquam eſſe denodatum à primis formationibus communibus omnibus ſingularibus & à primis propoſitionibus. poſſe tamen eſſe ꝙ non perpetuarentur hæ ſpecies. vnde in libello de ſomno & vigilia primæ propoſitiones acquiruntur. In compoſitione autem & diuiſione aliquãdo error contingit, & impoſsibile eſt perpetuari errorem illum. vnde tertio de anima commẽto. 36. Intellecta falſa impoſsibile eſt vt habeant continuationem, quia non ſunt aliquid currens curſu naturali. ſed ſunt aliquid, quod non intenditur. ſicut monſtrum. Et ſi intellectus adhuc vere componat, non oportet æternam eſſe intellectionem illam. * primo. n. Poſteriorum, & primo, metaph. tex. cõmenti 48. omnis doctrina & omnis diſciplina ex præexiſtenti fit cognitione, & ꝙ demonſtratio eſt ſyllogiſmus faciens ſcire, & ſic ſaluatur notitiã præmiſſarum gignere notitiam concluſionis. & de his intellexit Commentator 6. Phyſicorum commento 59. Aliqua ſunt generabilia indiuiſibilia, vt intelligere. Cum his etiam ſtat ꝙ ſemper homo intelliget. Et 2. ethicorum cap. 1. Virtus intellectualis ex doctrina generationem habet: & augmentum.

abſolute, ſed cõparando huic vel il

TERTIA eſt via compoſitionis. Nullum compoſitũ ex actu & potentia eſt potentiale, &c. Sed intellectus poſsibilis eſt compoſitus, &c. 3. de anima commen. 20. Intellectus in nobis componitur ex intellectu in actu, & intellecto in potentia. & cõmen. 17. Neceſſe eſt in anima noſtra eſſe duas differẽtias. ſ. intellectum agentem & poſsibilem. Idem commen. 4. & 5. In anima ſunt duæ partes, quarum vna eſt recipiens, alia agens. Confirmatur. omne inuentum in diſpoſitione agendi & patiendi eſt compoſitum, ſed intellectus poſsibilis inuenitur, &c. tertio: de anima commento 19. Intellectus agens eſt pura actio, materialis vero in vtraq; diſpoſitione. Confirmatur. nihil agit niſi per formam. ſed nos agimus per intellectum agentem & poſsibilem, ſunt ergo forma in nobis, quod non eſſet, niſi componerentur. maior & minor ſunt Commentato. 3. de anima commento 18. Ad primum diſtinguo minorem. vel compoſitione ex his, & in hoc ſenſu maior eſt vera: ſed negatur minor, vel compoſitione cum his, & ſic minor conceditur: & negatur maior. componitur. n. intellectus poſsibilis agenti. tali tamen compoſitione ꝙ remanent duæ ſubſtantiæ in actu. * Ideo 3. de anima cõmen. 20. Iſtæ ſubſtantiæ ſunt duæ vno modo: & vnum alio modo. Sunt. n. duæ per diuerſitatem actionis. & ſunt vnum, quia intellectus materialis perficitur per agentem. & ſecundo de anima cõmen. 74. & 3. de anima cõmen. 36. omnis actio attributa alicui propter aliqua duo exiſtẽtia in eo, neceſſe eſt, vt vnũ ſit materia & aliud forma. ſed nos intelligimus per intellectũ agentem & poſsibilem 3. de anima cõme. 18. & ſic aliquo modo intellectus agens eſt forma in nobis, vt patet 3. de anima cõmen. 36. & de hoc compoſito auctoritates allegatæ loquũtur. ſed cum ſumus felices: nobis coniungitur intellectus agẽs vt forma, ſic ꝙ illa intellectione intellectus agens nõ eſt producens ſubſtantiam: neq; accidens abſolutum, ſed eſt vniens, quia efficitur a ſe intellectio intellectus poſsibilis. Ad confirmationem 12. metaphy. cõm. 37. Compoſitum eſt omne, cui potentia admiſcetur. intelligo receptiua: & cum intellectus poſsibilis ſit potentia receptiua ideo eſt compoſitum, nõ tamen ex his: ſed compoſsibile eſt cum intellectu ſpeculatiuo, & cum intellectu agente. & ſic patet ꝙ intellectus poſsibilis ſecundum ſuum eſſe reale eſt actus, cui correſpondet corpus organicum potentia vitam habens pro materiali, ſed ſecũdum ſuum eſſe intentionale non eſt actus. ſed potẽtia, &c. Ad confirmationem conceſſum eſt intellectum agentem eſſe in nobis formam. & quòd per ipſum operamur.

Quia poſsibiles iterũ ſeorſum exiſtere.

QVARTA eſt via receptionis. Nullum immediate receptiuum accidentiũ terminatorum eſt purũ potentiale, &c. Sed intellectus poſsibilis eſt receptiuus, &c. patet maior. quia non eſt via probandi materiam, non immediate ſubijci accidentibus, quæ non concludat de intellectu poſsibili. minor patet de potentia intellectiua, ſpecie intelligibili, actu intelligẽdi, aut habitu intellectus, &c. *.

HIC aliquantulum morabimur propter difficultatem, quæ tangitur, an intellectus poſsibilis ſubijciatur accidentibus. Reſpondeo igitur per duo dicta. Primũ, opinio Ariſt. eſt ꝙ non. Secundum, dicta opinio non eſt vera. Pro primo dicto præmittitur ꝙ accidentium duplex eſt eſſe, ſcilicet reale, & intentionale, ſed de eſſe intentionali non eſt ſermo. ſed de reali. Secundo præmitto ꝙ denominatio accidentium eſt duplex. ſ. intrinſeca, & extrinſeca, de denominatione extrinſeca non eſt dubium. denominãtur. n. mouentes intelligentiæ. patet dubio primo, &c. Eſt igitur ſenſus quæſtionis. Verũ intellectus poſsibilis ab aliquo accidenti ſecũdum eſſe reale illius denominari poſsit intrinſece. Et ſi oſtendatur pars negatiua quæſtionis ex Cõmen. probatum erit à fortiori nullam intelligentiam ſupra intellectum poſsibilẽ ab accidẽte abſoluto, de quo ſermo: ſecundũ eſſe illius reale denominari intrinſece. Tribus igitur vijs ꝓbatur primũ dictũ.

Et hoc maxime ſecundum uolentes hanc potentia eſſe realiter diſtinctam ab intellectu, & de ſecunda ſpecie qualitatis.

PRIMA eſt via recipiẽtis. Omnis ſubſtantia habens accidentia eſt ſenſibilis nullus intellectus eſt ſenſibilis, &c. totum antecedens eſt Commenta. 12. Metaphy. cõmen. 25. diſtinguẽtis inter ſubſtantiam habentem accidentia & non habentem. Prima eſt ſenſibilis. Secunda vero intelligibilis. Omnes autẽ aliæ formæ ſubſtantiales ab intellectu ad minus ſunt figuratæ per accidens, & ſic habent aliquid quo ſentiri poſſunt per accidens ſenſu exteriori. Secundo. nulla pura potentia in genere intelligibilium, ſicut materia in genere materialium, poteſt immediate recipere accidens: ſed intellectus poſsibilis eſt pura potẽtia, &c. maior patet: quia omnis ratio, quæ probaret ꝙ materia non eſt primo receptiua formæ accidẽtalis, ſed ſubſtantialis. ſ. ex quo eſt pura potentia. ſibi correſpondet naturaliter prius actus ſubſtantialis quam accidẽtalis. vel quia omne accidens præſupponit ſubiectum in actu, vel quia omnis compoſitio accidentalis præſupponit ſubſtantialem. idem probaret de intellectu poſsibili, ſi igitur intellectus poſsibilis non eſt receptiuus formæ ſubſtantialis ſecundum eſſe reale illius formæ. non erit etiam receptiuus accidentium. Tertio. illud quod non eſt compoſitum non recipit accidentia contingentia: in lib. de ſubſtantia orbis cap. 2. quam probat, quia ſubiectum recipit accidentia contingentia, in eo ꝙ nõ eſt ſimplex. ſed intellectus poſsibilis non eſt compoſitus, &c.

Quarto. nulli actui ſimplici poſſunt inhærere accidentia, ſed intellectus poſsibilis eſt actus ſimplex, &c. maior eſt Commenta. in libro de ſubſtantia orbis. cap. 1. quam probat, quia pati contrarium eſt actui.

SECVNDA eſt via modi recipiendi. Non aliter recipit intellectus poſsibilis formas ſpeculatiuas quàm corpora cœleſtia formas abſtractas: et quàm vna intelligentia aliã. ſed corpora cæleſtia non poſſunt inhærenter recipere formas abſtractas, neq; vna intelligentia aliã. ergo, &c. maior & concluſio ſunt Cõmentat. 3. de anima cõm. 14. Receptio æquiuoce dicitur, &c. minor patet, quia omnia illa ſunt ſubſtantiæ, ergo non inhærenter receptibilia, &c. Secundo. omne recipiens accidens in eſſe reali ſingulariter recipit. ſed intellectus poſsibilis non recipit ſingulariter 3. enim de anima cõmento 28. Non recipit receptione indiuiduali, vt nõ ſit ma-

teriale

teriale aliquo modo. Tertio. nullum recipiens ſolum vniuerſaliter recipit accidentia in eſſe reali, ſed intellectus poſsibilis ſolum vniuerſaliter recipit, quia dato oppoſito, ſequitur q diuerſis hominibus intelligentibus formam lapidis, duabus ſpeciebus numeraliter diſtinctis, & eiuſdem ſpeciei, intelligerent, quod euitatur à Cōme. 3. de anima cōm. 5. Quarto. nullum vniuerſale in eſſendo recipit accidentia ſecundum eſſe reale. ſed intellectus poſsibilis eſt vniuerſale in eſſendo. ergo, &c. patet maior, quia dato oppoſito oportet dare accidentia abſtracta, quemadmodum dantur ſubſtantiæ abſtractæ, quod contradictionem implicat. patet minor 3. de anima cōmento 5. intellectus poſsibilis eſt vnus numero æternus, &c.

Vult Scotus S. Tomas Egidius, & alij ſpeciem intelligibilem eſſe accid[en]s ſingulare realiter ab obiecto diſtinctum.

TERTIA eſt via recepti. Si recipitur accidens ſingulare intellectu poſsibili, ſit ſpecies intelligibilis, * tūc accipio demonſtrationem tertij de anima tex. commen. 4. Omne recipiens debet eſſe denudatum à natura recepti, ſed intellectus poſsibilis eſt recipiens formas materiales ergo intellectus poſſibilis non eſt forma materialis, tunc ſi ratio valet. Non recipit Intellectus poſsibilis ſpeciem intelligibilem realiter diſtinctam ab obiecto: probatur, quia ſi ſic, non concluderet demōſtratio, niſi intellectū poſsibilē nō eſſe ſpeciē intelligibilē. quia recipiens diſtinguitur a recepto, & per te receptum eſt ſpecies intelligibilis. ergo intellectus poſsibilis non eſt ſpecies intelligibilis. & quia ponis ſecundum Commenta. ſpeciem intelligibilem realiter diſtinctam ab obiecto, & ſpecifice, ſufficit pro demonſtratione Ariſt. q inter recipiens & receptum ſit ſpecifica diſtinctio. ergo non repugnat intellectum poſsibilem eſſe formam materialem, & eſſe cognoſcitiuum materialium, quia intellectus poſsibilis non recipit materialia, ſed ſpeciem intelligibilem realiter & ſpecifice diſtinctam à re materiali, & ab intellectu poſsibili. * Confirmatur 3. de anima commē. 3. non habet intellectus de intentione paſsionis, niſi hoc q recipit formam, quam comprehēdit, ex hac exceptiua negatiua, ſequitur q nihil non formam comprehenſam recipit. ergo ſi ſpeciem intelligibilem recipit, ipſa eſt forma comprehenſa.

Ideo volens Philoſophus probare, q intellectus non eſſe forma materialis, arguebat, q nō erat forma æqui, nec forma lapidis, & ſic de alijs materialibus formis, per hoc q recipiens debet eſſe denudatū a materia recepti.

Secundo. ſi ſpeciem intelligibilem recipit intellectus ſequitur q intellectus poſsibilis eſſet actu antequam intelligeret. conſequens eſt contra determinata, &c. patet conſequentia. quia ſpeciem intelligibilē recipit intellectus prius natura vel tempore antequam intelligat. Ex his ſequitur ſpeciem intelligibilem eſſe quod obiectum vel forma ob obiecti: ſed multa obiecta vel formæ ſunt, quæ inhærere non poſſunt, quia ſunt ſubſtantiæ. ergo id minus aliqua intellectio vel ſpecies intelligibilis non inhæret intellectui. Ex his patet q intellectus melius poteſt diſcernere verum à veriſimili: ponendo ſpeciem intelligibilem eſſe eandem rem q obiectum quàm ponendo eam eſſe realiter diſtinctam, &c. Tertio. Eſto q ſpecies intelligibilis ſit accidens reale inhærens intellectui. Contra. omne ens immateriale eſt intellectiuum: & ſemper intelligit, ſed ſpecies intelligibilis eſt ens immateriale. ergo, &c. maior eſt. Comment. 3. de anima cōm. 16. Illud ex intellectis quod non habet materiam ſuum intellectum eſt intellectus in ſe, & ipſe ſemper intelligit. minor & oppoſitum concluſionis ſunt aduerſarij. Confirmatur: omne immateriale eſt æternum, ſed ſpecies intelligibilis eſt immateriali, &c. ergo, &c. limitent maiores qui volunt, &c. Confirmatur: omne per ſe intelligibile aut eſt intellectum in actu, aut in potentia, ſed talia accidētia non ſunt intelligibilia in potentia, quia ſunt inſenſibilia, non indigentia abſtractione intellectus agentis. ergo, &c. Cōfirmatur. quia datis talibus accidentibus, nō dependeret intellectus intelligendo res materiales ab indiuiduo humano, quia non apparet q fixa in intellectu dependeant à fantaſmatibus: quantumcunque fuerit fantaſmata neceſſario requiſita ad hoc vt ſint hæ ſpecies in intellectu: & ſic eſſent perpetuæ: quia à nullo agēte expelli poſſunt ab intellectu. * Conſequēs eſt contra Commenta. 3. de anima. commen. 39. nolentem eas habere eſſe fixum: ſed eſſe velocis tranſmutationis. Confirmatur. quia non apparet, quare per ſpeciem habitam ab vno non poſſet alter intelligere. & ſic non oportet eam ponere indiuiduam. & conſequenter neq; multiplicatā: ſed quēadmodum apud Commenta. ſufficit vnus intellectus: ita ſufficit vna ſpecies intelligibilis indiuiduorum eiuſdem naturæ. Confirmatur. datis talibus accidētibus inhærentibus intellectui: & exiſtente vno intellectu: contraria inhærent ei, &c.

Argumentum eſt contra tenentes q ſpes intelligibiles habeat eſſe fixum in intellectu.

Quarto. eſto q eſſet tale accidens, a quo eſſet ſingulare, nō ex ſe: quia ex ſe eſt cōceptus eſſentialis multorum indiuiduorum, & dicibilis in quid de eis: non ab intellectu agente, quia eſt cauſa vniuerſalis, neq; ab intellectu receptiuo, quia ſecundum Auerroim ipſum eſt vniuerſale. Si dicatur intentiones imaginatas eſſe cauſas. * Contra hæ in aliquo genere cauſæ cauſare non poſſunt, niſi effectiue. ſed hoc non, quia nulla eſſet differentia inter ſingulare, & vniuerſale * & tunc intellectus eſſet de genere virtutis imaginatiue. Tum quia nō poteſt indiuiduum ſe transferre de ordine in ordinem, aliter nō oporteret ponere intellectum agentem. Tum quia intentio imaginata, & quæcunq; forma ſibi imprimeretur ab intellectu agente: eſſet materialis. Tum quia nunquam eſſe poteſt, q ſingulare repreſentet ipſum vniuerſale neq; accidens ſubſtantiam: nedum infinitam. Tunc enim talium accidentium aliquod eſſet imperfectiorum ſe repræſentatiuum. aliquod vero perfectorum, immo ſubſtātiæ diſtincte repræſentatiuū eſſet aliquod eorum quod non apparet. Ex his patet reſpōſio ad argumentum intelligendo in ſubiecto maioris. in exiſtentia reali: conceditur maior, & negatur minor, ſed intelligendo in exiſtentia intentionali, negatur maior. Sed de potētia intellectiua, dico q eſt eadem res cum intellectu. De ſpecie intelligibili actu intelligēdi, aut habitu intellectus: dico q ſunt exiſtentiæ diminutæ rerum quæ ſunt in anima *, ſicut locatum in loco 2. de anima tex. cōm 6. & 12. Metaphyſicæ commento 17. dico igitur q inhærentia actualis accidentis ſequitur ipſum accidens in exiſtentia reali, & non intentionali, quamuis igitur intellectus ſit informatus accidentibus, non propter hoc illa ſibi inhærent, & hæc informatio ſine inhærentia ſufficit ad verificandum prædicationes accidentales & denominatiuas illorum de anima.

Vt phantaſmata.

Cum phāſma ſit ſingulare, a quo cauſatur.

Quia eſſe eorum in anima eſt extranū.

CONTRA ad minus volitio eſt accidens cauſatum à voluntate: quia præſente obiecto eodem modo, aut poteſt voluntas velle & non velle, & ſic volitio eſt accidens cauſatū à voluntate. Non enim eſt in poteſtate paſsi pati: aut in poteſtate agentis naturalis cauſare effectus oppoſitos reſpectu eiuſdem paſsi eodem modo ſe habentis: aut non poteſt voluntas velle & non velle: & ſic perit liberum arbitrium contingens.

Secundo auctor ſex principiorum dixit ſcientiam eſſe accidens ſingulare. Tertio ſubſtantia immobilis habet accidētia propria 4. metaphy. cōmen. 5. & ibi cōm. 23. natura immobilis eſt ſpecies & genera, & forte ſubſtantiæ abſtractæ.

Quarto non potes euitare: quin ponas habitus intellectus 1. & 2. Poſteriorum & 6. ethic. Hi autem non ſunt ſubſtantiales intellectui, ſed accidunt illi. Ad primum. voluntas & intellectus ſunt idem re: licet ſecundum eſſe vel ratione differant. Eſt autem libertas principaliter in ratiocinio apto indifferenter declinare ad affirmatiuum vel negatiuum. ſecundū q ſibi occurrit ratio magis ad vnum quàm alterum, vt tangitur quol. 1. propter hoc 3. ethic. nos ſumus domini noſtrarum operationum. propter hoc etiam 3. de anima cōm. 36. vocat Com. concluſiones voluntarias. quia diſcurſum ſequuntur. Contra. tunc non poſſe voluntas contra præiudicatū a ratione. quod eſt contra Ariſt. 7. ethic. cap. 5. & 3. ethic. ca. 5. multi opinantur quod melius eſt: propter maliciam vero ſuā eligunt, quod deterius eſt. Reſpondeo negando conſequentiam, quia poteſt voluntas aſſentire rationi debiliori, contra quam determinat intellectus. Ad ſecundum. in illo contra dicit Auerroi. Ad tertium. non negātur proprietates ab intelligentijs. neq; à rebus ſecundum eſſe vniuerſale ſumptis.

Ad quartum, eadem ſunt ſpecies, actus, & habitus, ſed rationibus diuerſis, quia fantaſiante homine, ſpecies ſunt actuales intellectiones, ſed non fantaſiante ſunt habitus vel diſpoſitiones. Et promptitudine exiſtente ad fantaſiandum, habitus ſunt, & ſic ſunt ſpecies accidentia intellectui, ſed non ſcd̄m eſſe reale, aut realiter inhærentia Ex quo patet q eū actus, & habitus, & ſpecies ſint quodāmodo idē: quod ſufficienter enumeraui. Ariſt. 2. ethic. cap. 5. quæ ſunt in anima tantum tria enumerando, ſcilicet paſsiones, potentias, & habitus, quoniā data eſſentia intellectus ipſa habet potētias, quibus poteſt agere vel pati. Secundo habitus habet, qui ſunt operationes, ſpecies, &c. tertio habet paſsiones, quæ ſunt gaudiū triſtitia, &c.

Contra

CONTRA ex actibus generatur habitus 2.ethic.ca.1. ergo aut idem cauſatur ex ſe.aut aliquis habitus nõ eſt actus. Secundo. habitus eſt cauſa actus, quia virtus opus bonum reddit. ideo 2.ethic, cap. 2. præſens negotium non contemplationis gratia eſt, ſed vt boni efficiamur. Tertio in libello de ſomno & vigilia.& ſecundo de anima tex.com. 156. & 162. abeuntibus ſenſibilibus remanent ſpecies & fantaſiæ. ergo recedente actuali cognitione remanet ſpecies. ergo ſpecies non eſt actualis cognitio. Ad primum ex aliquibus actibus corporeis acquiſibilis eſt habitus corporeus, ſed de habitus animæ,& præſertim intellectus, aliter dicendum. Ad ſecundum multas operationes poteſt habitus regulare: à quibus diſtinguitur. patet de operationibus virtutum inferiorũ potentia habituata, &c. Ad tertium oſtendit illa ratio diſtinctionem rationis, quæ eſt inter actualem cognitionem & ſpeciem, quia diximus ab actuali cognitione conotari operationem fantaſiæ, quam ſtat tranſire, remanente habitu, &c.

Sed quia in hoc quæſito Commentator de ſuum falſum fundamentum de vnitate intellectus conſequenter loquitur: poſito.n.intellectu vno non multiplicato: ponit accidentia non inhærere illi. Nos autem oppoſitum illius fundamenti tenemus. ideo non oportet nos concordare in concluſione ſequente ex illo.

QVARTVM dubium. Vtrum intellectus poſsibilis ſit forma dans eſſe hominem. Reſpondeo q́ ſic: probatur ſeptem vijs.

PRIMA eſt via operationis: quia homo intelligit & mouetur ab intellectu. Omne compoſitum intelligens habet eſſe ab intellectu. ſed homo eſt compoſitum intelligens, &c. Secundo. nullum aggregatũ ex aſsiſtentibus denominatur operari operatione conueniente alteri aſsiſtentium. Non.n.denominatur aggregatum ex nauta & naui intelligere, quamuis etiam eſſet nauta inſeparabilis a naui: & ſi aggregatum denominaretur: eſſet intellectio operatio nõ immanens: quod eſt contra Ariſt. 9.Metaphy.tex.commenti 16.aut eſſet ibi potior denominatio in forma quàm in compoſito. cuius oppoſitum vult Ariſt. 1.de anima text. & commen. 64. ſed homo intelligit. immo intelligendo felicitatur, & attingit finẽ proprium 1.& 10.ethic. vnde primo ethic.cap. 9. Remanet igitur vt ſit ratio actus proprius homini: in quo ipſi aliud non participat. Tertio. appetitus ſenſitiuus trahit intellectiuũ tertio de anima tex.& cõm.57.& 1.ethic.cap.13. Hoc autem quo modo eſt poſsibile appetitu ſenſitiuo in exiſtente & intellectiuo aſsiſtente. Quarto. homo quem fatentur eſſe partem aggregati, intelligi: ex experientia conſtat.

SECVNDA eſt via habitus, quia habitibus intellectus homo eſt habituatus. Omne habituatum habitus intellectus habet eſſe ab intellectu, ſed homo eſt habituatus, &c. quia homo faciliter prompte & delectabiliter operatur ſecundum intellectum. Iſta autẽ ſunt ſigna habitus 2.ethic.cap. 3. & proœmio Metaphy. ſignum ſcientis eſt poſse docere. Tum quia homo habet intellectum in habitu 3.de anima cõmen. 18. Confirmatur. ille qui prõpte & delectabiliter operatur eſt homo: quem dicunt eſſe partem aggregati. ergo homo quẽ dicunt partem aggregati ex cogitatiuo & intellectu eſt habituatus, & cætera. ideo ponant intellectionem & habitum extra aſsiſtentem qui volunt.

TERTIA eſt via vnitatis. Homo eſt vnum eſſentialiter, ergo non aſsiſtit intellectus corpori informato per cogitatiuam: intelligo in antecedente hominem compoſitum ex intellectu & corpore. patet conſequentia, quia vnitas eſſentialis eſt maior vnitate, quæ per ſolam aſsiſtentia eſt. aſſumptum probatur per Cõm. 5.Metaphy. commen. 7. Si eſt aliqua differentia ſubſtantialis alicuius, tunc aggregatum ex eis eſt vnũ eſſentiale. Homo autem habet differentiam eſſentialem, vt patet infra. Tunc quia 7. Metaphy. cõm. 42.& 12. Metaphyſi. commen. 49. homo eſt vnus diffinitione. Secundo, omne compoſitum, quod eſt aliquo modo idem cum ſua forma, habet eſſe ab ea, ſed homo eſt compoſitum, &c. patet. 7. Metaph, commen. 21. quidditas hominis eſt homo vno modo, & non alio modo. Itẽ homo et ſua quidditas ſunt idem in eo in actu, & duo in potentia.* & 8. Metaphy. commen. 8. apparet q́ anima hominis & homo ſunt idem quodammodo: & non idem alio modo. & 8.Metaph.commen. 16. anima eſt perfectio corporis. neq; ſunt duo diuerſa. Tum quia 10.ethi.ca. 8. verus homo eſt intellectus, qui principatur in ipſo. idem dixerunt Ariſt. & Commenta. 9.ethic.cap. 9. Tertio. de non per ſe vno nihil per ſe verificatur: ſed de homine aliquid per ſe verificatur, &c. quia 5. Metaphy. cõm. 22. homo eſt animal per ſe & viuũ. Quarto. non eſt vni eſſentialiter nihil eſt eſſentialiter idem: ſed homini aliquid eſt eſſentialiter idem, &c. 5. Metaphyſi. commen. 13. homo & animal, ſunt idem eſſentialiter vno modo *, &c.

Quia ſunt idẽ e, non tamen unũ eſt aliud,

Et ſũt duo in potentia, quia non ſunt duo quæ poſsint per ſe exiſtere.

Sunt idẽ iſto modo, q̃a animal eſt de diffinitiõe hominis: ſed nõ iſto modo, quia homo ingreditur deffinitiõ nẽ animalis.

QVARTA eſt via potẽtia, quia homo eſt intellectiuus. Omne naturaliter potens intelligere eſt viuens intellectu: ſed homo eſt naturaliter potens, &c. patet maior: quia potentia intellectus aut eſt eadem res quod intellectus: aut aliquid neceſſario conſequens intellectum. Secundo. embrio aut puer tranſit de non intellectiuo ad intellectiuum. ergo incipit intellectus informare hoc quod prius non informabat. Decet nos præfixum ordinem variare, & quam volebamus ſeptimam viam.ſ.ſumptam ab eſſe hic quinto loco inſerere. Eſt enim inter cæteras euidentior, quia homo habet eſſentiam & exiſtentiam ab intellectu. Dixit enim Auerrois 10.ethi.ca. 9. Conueniens eſt opinari q́ exiſtentia cuiuſcunq; hominis inquantum homo eſt per hanc ſubſtantiam, quæ nominatur intellectus, cum ſit honorabilius & melius, quod eſt in eo. Secundo, intellectus poſsibilis prima continuatione continuatur nobis per naturam. ergo eſt eſſentia nobis naturalis. patet conſequentia ex conuertibilitate. antecedens eſt Cõmentat. tertio de anima commento 20. Tertio rationalitas eſt differentias exiſtens in quidditate animalis rationalis ſeptimo Metaphyſicæ commenti 11. tunc ſic eſſe rationale eſt eſſe ſubſtantiale ſumptum ab intellectu: ergo intellectus dat homini eſſe formaliter. Confirmatur: quia ibi comment. 12. homo cõponitur ex duabus ſubſtantijs: animalitate & rationalitate, & 4. Phyſic.cõm. 24. Rationalitas inuenitur in corpore hominis: & rationalitas & corpus ſunt partes hominis: & homo diſponitur per rationalitatem. Quarto. omne habens vitam ſecundum intellectum habet eſſe ab intellectum: ſed homo habet vitam ſecundum intellectum 10. ethi.ca.9. vbi Ariſtot. intellectus eſt forma exiſtens in homine, neq; loquuntur ibi de vita ſumpta ſolum pro operatione. maior patet ſecundo de anima tex. commen. 24. anima eſt qua viuimus. & textu commenti 37. viuere viuentibus eſt eſſe. Confirmatur, quia intellectus eſt principium homini intelligendi, & cætera. Confirmatur, viuum eſt tripliciter, vno modo: quia eſt eſſentialiter vita vt anima. Secundo modo, quia habens animam partem ſui vt compoſitum. Tertio modo, quia eſt ſubiectum informatum vita: vt corpus ſubiectum animæ. impoſsibile eſt autem q́ homo ſit viuens niſi ſecundo modo.

QVINTA via. per conſequentias Commen. 3. de anima cõm. 5. Si vnus eſſet intellectus: non eſſet homo corruptibilis inquantum homo non habet conſequentia euidentiam: niſi ex hoc medio eſſe hominem ſumitur ab intellectu. Item ſi vnus eſſet intellectus, tu eſſes per eſſe mei, & ego eſſem per eſſe tui: & eſſe præcederet id cuius eſt eſſe, & ſi ego acquirerẽ aliquod intellectũ: tu etiam acquireres: & ſi perderem, perderes. Et q́ homo eſſet ens antequam eſſet. has conſequentias ponit Commentator tanquam ſibi dubias: immo ita ambiguas q́ non clare ſoluit eas. ergo non clare apparet Commẽtatori eas eſſe negandas. Sed ſi euidens eſſet intellectum non dare eſſe: nullam penitus haberent euidentiam: neq; mererẽtur poni pro dubitationibus tanti viri. Confirmatur. intellectus eſt ſubſtantia, non materia, neque compoſitum: ergo forma erit vnita corpori cauſaliter: & non effectiue diſtinguendo efficiens contra forma: neque materialiter: neq; finaliter. ſolum ergo formaliter. Omnis autem forma dat eſſe. patet ex diffinitione formæ. Dat igitur intellectus eſſe, aut ſubſtantiale aut accidentale: ſecundum non, quia tunc conuenientia homini per intellectum, ei accidentaliter conuenirent. ergo ſubſtantiale: ſic intelligo Commen. 3. de anima commẽ. 1. homo differt ab alijs per rationale; & quod illa differentia eſt eſſentialis: vt poſuit in Porphyrio: & non accidentalis: nõ cõmunis, ſed propria, ſumpta a forma, non extrinſece aſsiſtente, ſed intrinſece informante, & ſi rationale diceret aptitudinem:

nem: adhuc eſt intentum, quia propriæ aptitudines ſubſtantialium compoſitorum ad operandum ſumuntur à formis ſubſtantialibus dantibus illis eſſe. Tum quia remoto intellectu ab aliquo non remanet homo niſi æquiuoce. ergo intellectus eſt eius forma ſubſtantialis dans eſſe hominem. aſſumptum patet, quia primo politicorum Ariſt. omnia opere deſinita ſunt & virtute: quare non talia exiſtentia non idem dicendum eſſe, ſed æquiuoca ſed homo: amoto intellectu, non eſt intellectiuus, niſi forte in potentia remota. Sic intelligo Commentatorem 3. de anima, commento 5. Intellectus poſſibilis eſt prima perfectio hominis: vt declaratum eſt in diffinitione animæ: ſcilicet ſubſtantialis dans eſſe. Ex his ſequitur: quod omnis anima dat eſſe. Non enim eſt dubium: niſi de intellectu, ſecundo de anima tex. commen. 2. & 10. ethi. cap. 8. de quo nunc aſſeritur. ideo 3. de anima cõmen. 5. cum dixiſſet intellectum non perficere corpus: addidit, aut ſi perficit, perficit alio modo, quæ diſiunctiua non eſt intelligenda: niſi pro ſecunda parte. Ex qua ſequitur quod cum intellectus non det operationem corpori tantum, quod dabit eſſe illi.

SEXTA via. Omnis forma, quæ eſt in materia: dat eſſe. ſed intellectus poſsibilis eſt forma quæ, &c. maior patet: quia effectus formalis eſt inſeparabilis à forma exiſtente in receptiuo. minor patet: quia diuiſio formarum: per eſſe in materijs, & non eſſe in materijs, poſita à Commenta. 12. Metaphyſicæ commen. 25. & 39. diuidit conſiderationem ſcientiarum de forma, ſecundum Commenta. 1. Phyſic. commẽ. vlt. & 2. Phyſi. cõmen. 18. & 26. & ſic omnis forma conſiderata à Philoſopho naturali eſt in materia. ideo 12. Metaph. commẽto 2. naturalis habet conſiderare de forma impoſsibili reperiri ſine materia. ſed intellectus poſsibilis pertinet ad naturalem 3. de anima commen. 17. & practicatur ibi. Non enim fit ſermo principalis eius 12. Metaph. immo probando numerũ abſtractorum ex numero orbium, excluditur intellectus poſſibilis, quia non eſt ſimpliciter abſtractus. Confirmatur 8. Metaphy. commen. 5. Si fuerit vnus homo maioris humanitatis quàm alius. erit ſecundum quod forma eſt in eo in materia. vide 5. Metaphy. cõmen. 22. Forma hominis eſt finis ſuæ materiæ: quod ſatis intelligi poteſt de intellectu. Et propter hoc 3. de anima tex. commen. 36. Intellectus non eſt ſeparatatus à magnitudine. & 4. Phyſicorum commento 17. rationalitas eſt in homine: ſicut forma in ſubiecto. Confirmatur. principia ſubſtantiæ corruptibilis ſunt declarata in naturalibus 12. Metaphyſicæ commento 29. Eſt autem intellectus principiũ hominis corruptibilis, &c.

CONTRA quintupliciter. Prima eſt via efficiẽtis. Omnis forma dans eſſe compoſito producitur à producẽte compoſitum: ſed intellectus poſsibilis non producitur, &c. maior patet. quia 12. Metap. tex. cõm. 16. cauſa quæ eſt vt forma: eſt ſimul cum compoſito. Secundo. quia impoſsibile eſt compoſitum incipere eſſe non incipiente forma dare eſſe. ergo incipiente. a compoſito eſſe. forma illius incipit eſſe forma: ergo forma illius incipit eſſe. Tertio. quia deſinente eſſe compoſito deſinit eſſe forma. ſeptimo. n. Metaphyſicæ cõmẽ. 60. diſſoluto compoſito, quæ remanent ſunt partes materiales: & ſic reuertitur opinio Alexandri. Quarto. ſi forma non producitur à producente compoſitum tunc largiretur agẽs multitudinem & perfectionem: quod eſt contra Commenta. 8. Metaphyſi. cõmen. 15. & non educeret de potentia materiæ: neq; trãſmutaret ex materia, & ſic pereũt rationes Quolibeto ſecundo poſitæ ad probandum quòd intelligẽtiæ apud Commentatorem non ſunt productæ: & ſequitur agens copulare intellectum cum corpore: & tamen quis ſit copulãs: non apparet, quia non deus, non alia intelligentia, neque ipſemet intellectus poſsibilis, &c. Ad primum maior eſt dubia: licet in pluribus ſit vera, ſed tempore reſurrectionis erit falſa. Dubito autem an aliquid reſurgat: licet ſim certus de futuro: ſed negatur minor: quia intellectus poſsibilis producitur à deo, à quo iſte homo producitur. Auctoritas autẽ Ariſtoteles indefinita eſt. ideo conceditur, ſed ſi proponitur vniuerſalis negatur. Commentator autem negat maiorem, quia ſubſtantialium formarum ſolum educibiles de potentia materiæ productione compoſiti producuntur. quia verò agente contra diſtinctio formæ * eſt quod informent. ſed ſubſtantiales non elucidibiles, &c. à ſecundum ſimilitudinem agente eſt quod informent, & ſi Commen. aut Ariſt. 7. ethicorum cap. 2. aſſeruit quod aliqui habent debilem intellectum, & primo Phyſi. cõmen. 5. vigoratur intellectus, &c. & ſæpe alibi. Reſpondeo, hoc eſt ratione ſenſus ſibi adiuncti. & ſic per accidens, & non per ſe: ideo melius dicitur hominem fatigari quàm intellectum. Ad probationem maioris. formæ eſſentiale eſt dare eſſe, ideo nulla forma æterna incipit dare eſſe. Si enim ab æterno fuit forma. ab æterno fuit formatum, & contra, ſed formæ æternæ plura informanti accidit dare eſſe huic. ideo ſi inciperet eſſe homo, ſicut homo incipit eſſe, ita inciperet eſſe intellectus poſsibilis. ſicut intellectus poſsibilis incipit eſſe in hoc. Correſpondentem conditionalem pono de deſinit.

Probat.

Ad ſecundum negatur ſecunda conſequentia, & ſi ly forma, eſſet terminus ſignificans ſubſtantiam formæ abſolutæ, negatur prima, patet in reſurrectione. Commen. autem negaret aſſumptum, quamuis concederet impoſsibile eſſe compoſitum incipere eſſe, non incipiente forma dare eſſe illi, etiam nulla forma eſſe incipiente. Ad tertium: ſi tẽporaliter propoſitio aſſumpta ſumitur: eſt poſsibilis dubia. ſi conditionaliter, & ly forma ſit terminus reſpectiuus, conceditur, ſed ſi ſit terminus abſolutus: negatur. Cõmentator autem diceret quemadmodum poſsibilis intellectus præcedit hoc vel illud, ſed non præcedit hominem: ita remanet poſt hoc, ſed non remanet poſt hominem. ideo iſto deſinente, deſinit intellectus eſſe forma huius. ſed non deſinit eſſe, quamuis etiam concedatur aſſumptum. * non ſequitur inconueniens. Septimo autem Metaphy. loquitur Ariſt. de compoſito, cuius quælibet forma eſt corruptibilis, aut de diuiſione in partes quantitatiuas. Ad quartum, quæ inducuntur non inconueniunt. Cõmenta. autem inconuenit verum agens diſtinctum à forma introducibili, non tranſmutare, non educere, dare multitudinem, copulare, ſed hæc propria ſunt agenti ſecundum ſimilitudinem. ſed de puræ agente ſuperiores rationes procedebant, quemadmodum igitur ab æterno informauerunt intelligentiæ æternum informabile, nullo agẽte alio ab illis cõcurrente, ita intellectus poſsibilis nullo agente propinquo & immediato alio à ſe concurrente nouum informabile productũ à natura incipit informare. Et ſi ſol & homo generant hominem, eſt propter cogitatiuam eductam de potentia materiæ, hoc igitur homine generato, hæc cogitatiua generatur, & corrupto corrumpitur. & ſi nutritur iſte homo: pars cogitatiuæ incipit eſſe. * hinc eſt quod homo non reuertitur, quia cogitatiua non reuertitur, neq; potentia ad ipſam. Si igitur intellectus poſsibilis debet dici terminus generationis, hoc eſt per accidens: & extrinſecus, quia ſol & homo præparant materiã, vt ſit inſtrumentum conueniens operation intellectus. & ſic patet quomodo homo eſt nexus ſuperiorum & inferiorum. quis vniuntur in homine infima intelligentiarum * cum ſuprema forma corruptibili, quæ eſt cogitatiua, &c.

SECVNDA eſt via effecti. homo habet eſſe à forma ſubſtantiali alia ab intellectu. ergo non ab intellectu. patet conſequentia quia impoſsibile eſt eandem materiam numero ſimul ſecundum ſe & quamlibet ſui partem habere eſſe a pluribus formis ſubſtantialibus, ſecundum Commenta. in libro de ſubſtantia orbis. probatur antecedens. omne compoſitum ex duobus, quorum alterum poteſt eſſe per ſe, poſsibile eſt alterum eſſe per ſe, niſi ſit compoſitio ex ſubſtantia, & accidente 12. Metaphyſi. tex. & cõm. 35. & 8. Phy. cõm. 27. ſed intellectus, quia incorruptibilis manet poſt ſor. ergo ſor. habet vnã formam, qua corpus eius poteſt manere ſine intellectu. Secundo. materia non poteſt eſſe ſine forma educta de potentia illius. ergo vltra intellectum habet aliam dantem ſibi eſſe. Tertio. ſi intellectus daret eſſe homini, homo eſſet per ſe intellectiuus, patet conſequentia, quia eſſe intellectiuum eſſet aptitudo ſequens formam hominis. conſequens eſt contra Commenta. in libro de ſubſtantia orbis, cap. 1. diſtinguentem inter cœlum & hominem, quia cœlum intelligit, nõ per partem, homo vero per partẽ, & nõ per ſe. Quarto ſequitur, quod quilibet homo eſſet aptus perfici per ſcientias ſpeculatiuas, quod eſt cõtra Com. in prologo primi & octaui Phyſi. Ad primũ nego cõſequentiã. Ad Com. verum eſt de formis dantibus eſſe vltimate & cõplete, cuiuſmodi non eſt cogitatiua.

Oĝia for[...] finẽte e[...] ſinit eius [...] tamua eſſe.

Vt in [...] conu[...] ſubſ[...] nutrit.

Vt in[...] poſsibilis.

Ad ſecundum conceditur conſequens. Ad tertium dico, q̃ omnis homo eſt per ſe intellectiuus, & eſt aptus exire in opus in hac vita, vel in alia: ſemper tamen experietur ſe intelligere, quando intelliget per caput, vel per cor. Commen. autem diceret quòd eſſe intellectiuum, aut dicit aptitudinem ſumptã ex parte formæ. & ſic homo eſt intellectiuus per ſe. Eſt autem intellectus cõmunis omnibus hominibus 3. de anima commen. primo. Si autem dicit aptitudinem ſumptã ex corporis diſpoſitione, quam requirit intellectus in materia, vt exeat in opus, ſic illa non eſt per ſe. quia 2.phy.cõm.6. qui diminuitur in natura, caret virtute intellectus naturalis: quare impoſsibile eſt ipſum comprehendere propoſitiones primas, primo cœli cõmen. 22, Cõmẽ. autem intelligit, quia in capite vel in corde reperitur diſpoſitio * apta ſeruire intellectui, & non in alijs partibus, vt pede vel manu. ideo homo experitur ſe intelligere in capite vel in corde. ſed non eſt ſic de cœlo, quia nullam diſpoſitionem requirit intelligentia magis in vna parte quàm in alia: immo comparatur corpori, vt communicans perfectiones, nõ vt recipiens. Ad quartum. aptitudine ſumpta à forma ſubſtantiali, omnis homo eſt aptus perfici per ſcientias ſpeculatiuas, ſed aptitudine ſumpta ex forma exiſtente in materia diſpoſita. non hoc voluit Commen. 3.de anima. commen. 1. cum dixit intellectum ſpeculatiuum non eſſe communem omnibus hominibus. Secundo enim phyſi.tex.& cõmen. 3. Non omnis homo eſt aptus vt ſit medicus. Ex hoc ſequitur non quemlibet hominem eſſe felicitabilem, ſed felicitabilitas eſt proprium nõ orbati ad virtutem, per quandam diſciplinam & ſtudium: ſecundum philoſophum & Auerroim 1.ethi.ca.13. & hæc eſt æquiuocatio hominis ad doctum vel docilem & indoctum Com. in prologo 1.Phy. quæ nõ ſumitur à forma ſubſtantiali dante eſſe hominem. Hoc enim eſt dictum inſipientum philoſophorum, vt patet in prologo octaui phyſicorum & habetur pro incõueniẽti à Com. 8.phy. cõm. 46. contra Auicen. ſed ſumpta ab operatione & fine, quia aptum operari aliqua operatione eſt alterius rationis ſumptæ à fine, qui eſt operatio, ab eo qui non eſt aptus operari illa operatione. vnde 4. metheo. textu commento 54. quæ quidem poſſunt facere ipſorum opus, vere ſunt vnumquodq;, quæ vero non poſſunt, æquiuoce. colligitur diſtinctio 1.ethi.ca.5. auctoritate Heſiodi. Optimus de ſe omnia intelligit, bonus autem bene dicẽti obedit, qui autem non intelligit, neque à ſe, neq; ab alio, hic eſt vir inutilis, propter hoc 5.methphy.commen. 27. homo ciuilis eſt iuſtus vel iniuſtus, ſed homo non ciuilis non eſt bonus vel malus, neq; iuſtus vel iniuſtus. propter hoc dixerant Ariſt. & Com. primo de anima cõmen. 24. intellectum non exiſtere eodem modo in omnibus hominibus.

Fantaſia fantaſmatibus formata. Vult Gale. q̃ phantaſia ſit in capite, & Ariſt. in corde. Et dixit Auerroes, in corde radicaliter, & in capite manifeſtatiue.

TERTIA eſt via materiæ. Si intellectus daret eſſe materiæ, depẽderet à materia, ſed non dependet intellectus à materia, &c. probatur minor, quia intelligere non dependet a materia. ergo neque intellectus. patet conſequentia, quia non plus dependet forma quàm illius operatio. Secundo. omnis forma dans eſſe materiæ eſt in materia, ſed intellectus nõ eſt materia 3.de anima commen.6. ergo, &c. Tertio. omnis forma dãs eſſe materiæ eſt materialis, ſed intellectus non eſt materialis 3. de anima tex. & commen. 4. Quarto. omnis forma materiæ eſt actus corporis, ſed intellectus non eſt actus corporis 2.de anima tex.cõm.2. Quinto ſequitur manum intelligere. quia in quibuſcunq; reperitur intellectio, illa intelligunt. ſed in manu & pede reperitur intellectio ergo, &c. Ad primum nego maiorem. Commen. autem, diceret: Non ſi non poteſt intellectus eſſe ſine materia, dependet ab ea.* Data enim conditionali oppoſita, concluderetur primum finem dependere. Formarum enim ſubſtantialium ſolum conſtitutæ in eſſe per materiam dependent ab ea, & ſunt quantæ extenſæ, figuratæ diuiſibiles per accidẽs, quia mediantibus interminatis dimenſionibus ſunt in materia, & ſic ſunt virtutes in corpore, communicantes in materia, non præcedentes tempore, aut ſequentes materiam ei propriam per diſpoſitiones hoc voluit Commenta. 8. phyſic. cõmmen. 57. ſi primus motor eſſet in materia. pateretur à rebus quas mouet, & ſic contingeret tranſmutatio, & corruptio. & ſic non eſſet motor æternus. Et dato q̃ eſſent cognoſcitiuæ, eſſent ſolum ſingulariter receptiuæ, & ſic non eſſent abſtractorum aut vniuerſalium cognoſcitiuæ: quinimmo neq; ſenſibilium debiliter imprimentium in ipſis ſtatim poſt fortiter imprimẽtia. harum imperfectionum nulla conſequitur formam non conſtitutã ineſſe per materiam vel ſubiectum, quia tamen intellectus poſsibilis informat materiam, intelligere depende, & ſi non immediate à corpore. dependet tamen ab exiſtentibus in exiſtenti in corpore. quia à fantaſmatibus, quæ ſunt in fantaſia. ideo 3.de anima tex.cõm. 39. Neceſſe eſt intelligentem fantaſmata ſpeculari. & in lib. de ſenſu & ſenſato, neq; intelligit intellectus, quæ exterius, non cum ſenſu. Et in libello de memoria & reminiſcẽtia intelligere non eſt ſine fantaſmate. Hæc autem fantaſia, licet ſit virtus ſuperaddita complexioni, eſt tamen virtus in corpore 1.de anima cõm. 12. & intelligit intellectus iſte poſsibilis cum continuo & tempore, patet in libello de memoria, & reminiſcentia. & intelligit ſucceſsiue vnum poſt aliud, vt experientia oſtendit, & componẽdo & diuidendo & diſcurrendo, quorum nullum ſuperioribus intelligentijs competit. Ad ſecundũ negatur minor ad Cõ. formam eſſe in materia eſt dupliciter. vno modo conſtitutam ineſſe per materiã, & ſic intelligit Com. alio modo, non cõſtitutã ineſſe per materiã, & hoc modo intellectus eſt in materia. Aliæ.n. animæ ab intellectu cõſtituuntur ineſſe per ſubiectũ: ſed intellectus ſecundũ Com. in lib. de ſubſtantia orbis. & 8.phy.cõm. 44. Ad tertium. intellectus eſt immaterialis. i. eſt forma non cõſtituta in eſſe per materiã: & intellectus eſt materialis. i. eſt forma informans materiã. Hæc aũt non repugnant, vt patet. primã probant Ariſt. & Com. ſecundã vero ſupra conceſsimus. Ad quartũ, intellectus non eſt actus corporis, id eſt non eſt forma educta de potentia materiæ ab agente naturali, & hoc vult philoſophus, cum hoc tamen ſtat quòd eſt actus corporis, id eſt forma informans corpus: & dans eſſe corpori. Ad quintum. intellectus non informat mediantibus dimenſionibus ideo non communicatur intelligere partibus quantitatiuis aut materiæ. quia licet in eis ſit intelligere, aut intellectus: non tamen denominat ea: quia operatio vitalis non eſt apta denominare, niſi principium vitale: aut compoſitum ex illo. Materia autem aut partes quantitatiuæ non ſunt principium vitale, neq; compoſitum totale, vel ſuppoſitum. Et licet recipiatur intelligere in recepto in materia, non tamen recipitur intelligere in materia, ſecũdum enim Commen. 3. de anima cõm. 14. Materia eſt receptiua ſingulariter, aut cum tranſmutatione corruptiua. Propoſitio autem dicens, omne receptum in recepto recipitur in recipiente, eſt vera, ſaluato eodem genere recipiendi.*

[...] enim ſequitur hoc. nõ poteſt eſſe ſine hoc. ergo [...] dependet [...] hoc: deus [...] ſine [...] eſſe nõ poteſt, & tamen non dependet ab [...].

Ideo nõ ſequitur ſenſatio recipitur in ſenſu, & ſenſus in organo, ergo ſenſatio in organo, quia ſenſatio recipitur ſpiritu aliter, & ſenſus realiter.

QVARTA eſt via formæ. Nullum æternum dat eſſe generabili, & corruptibili. ſed intellectus poſsibilis eſt æternus. & homo generabilis. patet maior 2.metaphy.cõm. 49. ſecundum antiquorum allegationes, poſtponẽtes cõmento. hodie primo inſerta: ſexdecim commentis ſecundi. ideo in aliquibus libris eſt in commẽ. 35. quia non eſſet generatio neque corruptio, quia remanente forma in eſſe poſt ſeparationem eius à corpore, non eſt corruptio & præcedente forma ante vnionem materiæ, non eſt generatio. Secundo. ſequitur quòd nullum indiuiduum humanum inquantum tale erit generabile vel corruptibile, quia à forma æterna nõ prouenit corruptibilitas: hæc eſt ratio Ariſt. contra ideas Platonis. Tertio. nullum æternum poteſt eſſe pars rei generabilis & corruptibilis: ſed idea eſt æterna, &c. primo metaphyſi. commen. 35. & 31. ſumo hanc minorem: ſed intellectus poſsibilis eſt æternus, &c. Quarto ſi intellectus dat eſſe, eodem eſſe tu eſſes & ego, & etiã eiſe forma & ſcientia præceſsiſſent compoſitum, & eandem ſcientiam acquirerem quam tu. Quinto. ſequitur, q̃ eadem forma diuerſis loco & ſitu diſtinctis daret eſſe, quod videtur inconueniens: poſſet enim, æque faciliter vel facilius dici quod tãtum vna intelligentia moueret cœlum, quãtumcunq; cœli ſint multiplicati. Sexto ſequitur quòd corruptibile & incorruptibile ſunt eiuſdem generis phyſici. ſcilicet materiæ primæ, patet de intellectu & ſenſu. conſequens eſt contra Ariſt. & Commẽ. 10. metaphyſi. textu & commento 26. Ad primum conceſſa maiori, nego minorẽ, quia intellectus poſsibilis habuit principium. In corruptione autem poteſt eſſe q̃ forma deſinat

eſſe per naturam agentem: ſed intellectus non poteſt tamen deſinere intellectus per annihilationem, & ſofficit in morte hominis quòd ſeparatur intellectus à materia hac, & ſi reſurrectio eſſet generatio, ſufficeret in inceptione hominis formam incipere vniri materiæ, quamuis ſubſtantia intellectus non inciperet eſſe. Commen. autem negat maiorem, & militat ratio contra Platonem. quia non ponebat ſubſtantialem formam, quæ non eſſet idea: ſed cogitatiuam ponit Commẽ. ſecũdum quam homo poteſt corrumpi, vt patet primo ethi. cap. 18. apparent in homine duæ animæ, vna rationalis, alia contrarians rationali. & 3. de anima commento 33. declaratur à Comment. Ad ſecundum, corruptibilitas oritur ex materia prima. eo igitur quòd materia eſt tranſmutabilis de forma in formam, compoſitum habens materiam partẽ ſui eſt corruptibile, conceditur igitur ꝙ homo inquantum homo eſt corruptibilis, quia homo eſt corruptibilis. & ſi aliquid eſt homo, illud eſt corruptibile licet igitur intellectus iſte perpetuabitur, tamen iſtam materiam deſinet informare, quia hæc cogitatiua corrumpetur. Ad tertium negatur minor. Comme. autem negat minorem, ſicut negat theologus hãc, nihil quod perpetuabitur eſt pars illius quod corrumpetur.

Differimus à Pla. quia materia & forma cõmunis. ſunt aliquo modo corruptibilia: ſed idea non apud Plato.

Ad Ariſto.* intelligit de materia & de forma appropriatis, quia materia non appropriata eſt æterna, etiam forma communis. Ad quartum negatur conſequentia, quia intellectus eſt plurificatus, ſimiliter ad quintum. Commenta. autem quia eadem eſt forma plurium, eadem eſt pars eſſentialis plurium: ideo idem eſt eſſe plurium. Et illud ſecundi metaphyſicæ textu, & commen. 37. vnum oumero non inuenitur in pluribus intelligitur de vno numero, quod non eſt vniuerſale, cuiuſmodi non eſt intellectus. poteſt autem forma vniuerſalis præcedere hoc compoſitum. ideo non inconuenit eſſe formæ abſolute præcedere hoc compoſitum, quia tamẽ nunquam forma eſt eſſe compoſiti, niſi ſit in materia. ideo ſicut non prius tempore eſt in materia hac quàm hoc compoſitũ ſit, ita non prius eſt eſſe huius quàm ſit hoc. Similiter non inconuenit formam alterius eſſe priuſquam ſit hoc, non tamen prius eſt forma huius quàm ſit hoc, niſi forte natura. Similiter licet aliud compoſitum prius ſciat quàm hoc: non tamen prius eſt ſcientia huius quam ſit hoc. Quòd autem ego incipiam ſcire quod prius ſciuiſti, non inconuenit, ita non inconuenit ꝙ eandem ſcientiam acquiram, quam tu prius acquiſiuiſti, ſtat tamen ꝙ non eque cito ſicut incipit intellectus eſſe forma iſtius, incipiat ſcientia intellectus eſſe ſcientia iſtius: immo ſecundum Commenta. neceſſe eſt ꝙ non, quia non poteſt eſſe quin prius tempore incipiat iſte homo eſſe quàm incipiat intelligere, quemadmodum igitur non ſi huic materiæ aduenit intellectus, alteri aduenit, ita non ſi huic, ſcientia acquiritur, alteri acquiritur. ponitur igitur non inconuenire conceptum incomplexum perpetuari, quemadmodum 3. de anima commen. 20. dixit Commenta. intellectum æqui perpetuari, propter hoc approbat Commenta. 3. de anima commento quinto opinionem Platonis, ꝙ noſtrum ſcire ſit reminiſci aliquo modo. Argumentum autem Ariſt. ſecundo Poſteriorum. ꝙ nobiliſſimo habitus haberemus, & nos laterẽt,

Plato ponit intellectum multiplicatum.

procedit, contra Platonem. quia ſimpliciter laterent, quia ponit intellectum multiplicatum. ſed contra Commen. nõ, quia non latent ſimpliciter, quia ſemper homo cognoſcit & intelligit, licet lateant hunc. Tum quia apud Platonem eſſent habitus connaturales, ſed apud Commen. non, vt habetur primo Metaphyſi. commen. 49. Ad quintum concedit Commen. conſequens non, tamen ſic eſt de intelligentia, quia illi correſpondet inſtrumentum æternum, & illi inſtrumento nõ correſpondet alia forma appropriata diſtincta ab intelligentia. Non enim bene ſaluarentur diuerſitates in motu appropriate vni cœlo, quando tantum vna numero intelligentia exiſteret, ſed intellectui poſsibili conuenit inſtrumentum corruptibile informatum forma corruptibili diſtincta à forma alterius hominis, quia igitur inſtrumentum corruptibile non poteſt perpetuo manere, neque poteſt eſſe ꝙ ſemper ſit fuerit aut erit, ita quòd tantum vnus homo ſit. ideo æternitati agẽtis vel formæ infinitate inſtrumentorum ſucceſsiua ſupplétur, vt patet octauo phyſico. cõm. 47. Ad ſextum ſi intelligitur de incorruptibili ſimpliciter, negatur cõſequẽtia, quia intellectus noſter nõ eſt ſimpliciter incorruptibilis. Si autem intelligitur de incorruptibili ſiue ſimpliciter ſiue ſecundum quid, conceditur conſequens, neq; illud eſt contra Ariſtotelẽ aut Commentatorem ibi, quia loquuntur de genere prædicamentali, & non phyſic. neq; Commen. in prædicabilibus conſentit Porphyrio ponenti ſubſtantias incorporeas in genere ſubſtantiæ vniuoco. Tum etiam ſatis genere diſtinguuntur formæ: quarum vna eſt abſtracta à materia, ſic quòd non eſt educta de potentia illius, alia vero eſt educta, & tunc materia ſub ratione materiæ ſenſui comparatur, ſed ſub ratione ſubiecti comparatur intellectui.

QVINTA eſt via compoſiti. Omne compoſitum eſt finis formæ dãtis ſibi eſſe. ſed homo nõ eſt finis intellectus, &c. patet maior, quia eſſe compoſiti eſt magis completum & perfectum. Reſpondeo. compoſitum non eſt finis formæ. ſed oppoſitum eſt. ſecundo de anima tex. & cõm. 26. Neq; compoſitum eſt nobilius forma aut perfectius. ſed oppoſitum, ſecundo de anima cõm. 3. 8. 9. & ſecundo phyſi. cõm. 4. & 7. & 7. Meta. cõm. 7. & 8. Meta. cõm. 7. & ab Ariſto. & Auerroi. 10. ethi. cap. 9. cõparantibus intellectum hominis cõpoſito homini dicentibus intellectum eſſe nobiliorem, & vitam ſecundum intellectum eſt nobiliorem vita ſecundum ꝙ homo eſt. Hic autem perfectionis exceſſus nõ ſumitur à principatione, quia materia eſt vilior compoſito, & eſt principium. neque à ſimplicitate, quia materia eſt principium & ſimplex ſimplicitate oppoſita compoſitioni ex materia & forma. ſumo principium large. Neq; ab operatione, quia nulla eſt operatio formæ, quæ non ſit compoſiti, ſed ſumitur ex independentia eſſe & operationis formæ. Cõpoſitum. n. depẽdet in eſſe & operari à forma, & non econtra. Negata eſt autem conſequentia huic ſimilis ſupra, forma non poteſt operari ſine cõpoſito. ergo forma dependet à compoſito. Ex his ſequitur ꝙ nõ ſi a, includit b, a, eſt perfectius q̃ b, patet, ſi a, compoſitum & b, forma, &c. Hoc autem quolib. tertium hoc dicto claudimus ꝙ nõ errat Commentatorem in hoc quæſito, an intellectus poſsibilis eſſet de homini, ſed in alio huic circumſtanti errat, vt prius patuit, &c.

ALEXANDRI ACHILLINI
Bononienſis de intelligentijs,

QVOLIBETVM QVARTVM.

QVARTI quolibeti concluſio eſt, intellectus agens eſt extremum intenſiſsimum latitudinis intellectum, probatur, deus eſt extremum intenſiſsimum latitudinis intellectuum, & deus eſt intellectus agens. ergo & cætera.

SED quatuor mouentur dubia. Primum an intellectus agens ſit deus? Reſpondeo ꝙ ſic, & quinque rationibus probatur. Primo. omnis felicitas eſt deus, ſed intellectus agens eſt felicitas. ergo, &c. maior & minor in ſecundo dubio & tertio declarantur. Secundo. omnis intellectus qui eſt omnia facere eſt deus, ſed intellectus agens eſt intellectus, qui eſt omnia facere tertio de anima textu cõmento 18. &c. patet maior, quia eſſe omnia facere eſt ad omnia receptibilia in intellectu poſsibili, ad hoc vt in eo recipiantur, effectiue concurrere, vel eſt ad omnia factibilia effectiue concurrere, vel omnia facere. i. purus actus, & quomodocunq; intelligatur, ſoli deo competit. Tertio. illud cuius ſubſtantia eſt ſua operatio omnimode, eſt deus, ſed intellectus agentis ſubſtãtia eſt illius operatio omnimode 3. de anima cõmen. 19. & eſt in ſua ſubſtantia actio. i. non eſt in eo potentia ad aliquid. Quarto. omne quod eſt primum educens formam de materia, eſt deus. patet ex Quoli. primo, ſed intelligentia agens eſt primũ educẽs, &c. 2. de anima cõm. 19.

Quinto.

Quinto. omne quod animæ noſtræ infundit intellectum, eſt intellectus agens, ſed deus animæ noſtræ infundit intellectum. patet maior, quia intellectum ſpeculatiuum facit intellectus agens eſſe in intellectus poſsibili faciendo de potẽtia intellectis actu intellecta. minor eſt Ariſt. exemplum 2. Rhetoricorum. intellectui deus lumen accendit in anima. Ex hoc patet quare. Com. 3. de anima commen. 20. dixit ſe differre à Themiſtio in modo ponendi intellectum agentem, & conuenire cum Alexandro. quia Themiſtius voluit intellectum agẽtem non eſſe deum. quia animæ noſtræ eſt pars. ſed Alexander voluit intellectum agentem eſſe deum. patet ex 3. de anima commen. 36. vbi Com. recitando opinionem Alexandri dixit. Intellectus agens eſt prima cauſa agens intellectum materialem. Patet 2. quare nos Quoli. primo intendentes oſtendere deum non cognoſcere hæc inferiora de mente Auerrois induximus auctoritatem de intellectu agente 3. de anima cõm. 29.* patet 3. quare Com. 3. de anima cõm. 20. intellectum agentem præpoſuit intellectui poſsibili omnibus modis ipſis abſolute ſumptis, quia licet non poſtponatur ſecundum ipſum intellectus poſsibilis agenti tẽpore, tamen in omni comparatione, qua ipſi ordinem habent, cum abſolute ſumuntur, præponitur intellectus agens poſsibili.

Quæ opinio fuit Themiſtij & Alex. de intellectu agẽte.

Hic ait intelligentia agens nihil intelligit eorum quæ ſunt hic.

CONTRA ſequitur actionem diuinam eſſe reductam ad voluntatem humanam, quia operatio intellectus agẽtis. ſ. abſtrahere reducta eſt 3. de anima cõm. 18. Secundo. ſequitur intellectum agentem eſſe nimis improportionatum intellectui poſsibili, quia propter perfectionem dei eſt deus nimiũ excedens intellectus poſsibilis perfectionem. Tertio. ſequitur ꝙ intellectus agens haberet aliã principaliorem operationem ab illa, quæ eſt abſtrahere, quia intelligere ſe. conſequens eſt contra Commentatorem 3. de anima cõmento 36.

Quarto. ſequitur, ꝙ conſideratio intellectus agentis non pertineret ad tertium de anima. Quinto. nullum repatiẽs eſt deus, ſed intellectus agẽs eſt repatiens 3. de anima cõm. 20. vbi approbat Com. ſimilitudinẽ Alex. de igne, qui in agendo repatitur, & de intellecto agẽte, ideo ſubdit. Eſt. n. agens vno modo, & recipiens alio modo. Sexto. nullum quandoq; intelligens quandoq; non, eſt deus. ſed intellectus agens quandoq; intelligit quandoq; non, &c. minor probatur 3. de anima cõm. 5. cũ intellectus agens quandoq; intelligit cum fuerit copulatus nobiſcum, quandoq; non intelligi, accidit ei propter mixtionẽ eius cum intellectu materiali. Septimo. Com. in libello de beatitudine animæ, aſſentit philoſophis concedentibus intellectum agentem intelligere primum, & omnia ſecunda, & ſe ipſum. ergo clare ponit primum intellectum non eſſe intellectum agentem. Tum quia loquitur copulatiue, cuius membra oportet diſtingui. Tum quia ſecundum ipſum ex quoli. primo, deus non intelligit omnia ſecunda, ſed intellectus agẽs intelligit omnia ſecunda. ergo intellectus agens non eſt deus.

Octauo. Com. in libello de beatitudine animæ ponit iſtum ordinem in entibus. primum ens eſt deus. ſecundo loco ſunt intelligentiæ. tertio eſt intellectus agens. quarto eſt anima in quinto eſt forma. in ſexto eſt materia. Quid euidẽtius? Nono. ſequitur deum eſſe partem animæ noſtræ, quod non videtur, &c. Ad primum. non inconuenit id ad quod deducit argumentũ. quia in poteſtate noſtra eſt cogitare, qui eſt actus immediate præparans ad abſtractionem. Conſueuimus enim dicere actionem ignis eſſe in poteſtate noſtra, quia actiua paſſiuis poſſumus applicare. ideo 2. de anima tex. comm. 55. Ille autem, quia volens, poſsibilis eſt conſiderare, niſi aliquid exterius impediat. Ad ſecundum licet deus in quantitate virtutis ſit intellectui poſsibili improportionalis. non tamen in cognoſcibilitate aut actiuitate. Negat autem Philoſophus aſſumptũ quia infinitas nõ impedit. patet Quoli. 1. Ad tertiũ conceditur conſequens & conſequentia. Neq; Cõmen. voluit oppoſitum, ſed dixit duas eſſe operationes intellectus non abſolute. ſed ſecundum ꝙ attribuitur nobis intelligens, quòd intellectui abſolute ſumpto etiam aliæ operationes debẽtur. quæ à metaphyſico ſunt inquirendæ. de quarum multis loquitur Com. in libello de ſomno & vigilia, quarum aliquã dicit eſſe in libro de animalibus declaratam, vt patet ſecũdo de anima cõm. 59. Ad quartum conceditur conſequens. Probat enim naturalis 3. de anima tex. cõm. 17. intellectum agentem eſſe, ſed quidditatem eius habet metaphyſicus conſiderare, cum ſit ſimpliciter primum ens, & quia multis videbatur demonſtrationem illam Ariſto. ſolum oſtendere quòd agens intellectum eſt, non autem oſtendere ꝙ intellectus agens eſt. ideo iſtis ſe opponens Commen. in libello de beatitudine animæ dixit, omne faciens alia eſſe intellectus. neceſſario eſt intellectus. ſed agens intellectum eſt faciens alia eſſe intellectus, ergo agens intellectum eſt intellectus. Ad quintum. negatur minor. Ad probationem: loquitur ibi Com. de intellectu, vt nominat omne principium intellectionis in nobis actiuum vel paſsiuum. ideo illi ratione agentis compẽtit abſtrahere, ratione vero poſsibilis informari. vt pauloante dixerat, purus igitur intellectus agens nõ patitur. Ad ſextum ponit. Illud Commenatorẽ de opinione Themiſtij vel Theophraſti, vt patet, vbi recitat opiniones eorum. & patet tertio de anima cõm. 20. Contra Commentator ibi aſſerit, intellectum agentem dupliciter ſumi poſſe, vno modo reſpectu determinati indiuidui, & ſic intelligit quandoq;, & quandoq; non. alio modo ſimpliciter & abſolute, & ſic non quandoq; intelligit, & quandoq; non, quia ſemper intelligit. Vult. n. eodem modo eſſe dicendum de intellectu agente & poſsibili, vt patet ibi. Reſpondeo. non euidenter ponitur ibi intellectum agentem quandoq; non intelligere reſpectu indiuidui. & dato ꝙ poneretur implicite vel explicite. primo illud verum eſt da abſtractione intellectus, quæ eſt operatio, ſecundum quam attribuitur nobis intellectus agens. ſecundo illud eſt verum de intellectione, qua intelligit ſe. ſecundum ꝙ nobis eſt illa intellectio felicitas, quia ſemper eſt homo felix, licet nõ ſemper ſit iſte homo felix, &c. Ad ſeptimum & octauum dicta ſunt illa de opinione Auenaſar. non. n. vocaret Commen. intellectũ immediatum intellectui poſsibili ſpiritum ſanctum, neq; diceret felicitatem hominis conſiſtere in ſpeculatione alicuius intelligentiæ citra prima. ideo multa dicta Auenaſar ſunt grata Com. & quamuis teneat Com. oppoſitum illorum duorũ dictorum Auenaſar & tertij. ſ. animas cœli ab intelligentijs diſtinguere, adhuc poſſunt eſſe grata ſibi propter probabilitatẽ quam habent. & quòd ad alium locum ſe remittat Com. põt eſſe ꝙ intendat reprobare illius opinionem. & forte reprobatam haberemus, ſi opus illud completum haberemus. & ſic patet reſponſio ad octauum. Ad nonum, declaratum eſt ſupra quomodo deus eſt pars animæ noſtræ, & quomodo nõ.

SECVNDVM dubium. Vtrum felicitas ſit deus. Reſpondeo quòd ſic. probatur multipliciter. Omne ſimpliciter perfectum, quod ſecundum ſe eſt eligibile ſemper, eſt deus, ſed felicitas eſt ſimpliciter perfectum, &c. primo ethico. textu cõm. 8. & Auerrois ibi. felicitas eſt finis perfectus, & optimus ſemper propter ſe, & nũquam propter aliud eligibilis. & ideo decimo. ethicorum capite 9. ipſa ſola propter ſe diligitur, & primo ethi. cap. 6. felicitas non quæritur niſi propter ſe. Conſtat autem quòd omne citra primum eſt propter primum, &c. Secundo. omne optimum eſt deus, ſed felicitas eſt optimum, &c. primo ethi. cap. 9. & 19. Tertio. omne optimum pulcherrimum & delectabiliſsimum eſt deus, ſed felicitas eſt optimum, &c primo ethicorum cap. 12.

Quarto. omne quod eſt omnimode finis, & perfectum omnino, eſt deus, ſed felicitas eſt omnimode finis, &c. primo ethicorum cap. 14. & cap. 16. felicitas eſt honorabilium & perfectorum & 10. ethicorum capite ſeptimo, finẽ felicitatẽ ponimus humanorum. Quinto. quod nullo indiget eſt deus. ſed felicitas nullo indiget 10. ethicorum capite ſeptimo, & ſi ibi cap. 8. oſtenditur felicem indigere, & in libello de bona fortuna. Sine his, quorum domina eſt fortuna, non contingit felicem eſſe, non tamen oſtenditur felicitatem indigere. Sexto. quod eſt principium bonorum, & cauſa ipſorũ, quoniam eſt res diuina, eſt deus, ſed felicitas eſt principiũ, &c. primo ethico. cap. 16. Septimo. omne quod eſt bonũ excellentius, & altius omnium bonorum. eſt deus, ſed felicitas eſt bonum, &c. 5. ethi. ca 4. Octauo. omne, quod nõ eſt laudandum, ſed magnificãdum ſecũdum ꝙ eſt, res diuina & optima, eſt deus, ſed felicitas non eſt laudãda, ſed magnificãda, &c. maior, & minor probantur ab Ariſt. & Auerroi primo ethic. cap. 16. Res præſtantiores laudationẽ, deus eſt excelſus, & bonum abſolute. Ex his patet non eſſe ad mentem Ariſtotelis

aut Com. felicitatem eſſe homini optimum, & non ſimpliciter. Sciuerunt enim ipſi 7. ethi. cap. primo, ponentes virtutē heroicā eſſe diuinam, declarare quo modo nō erat deus, neq; in deo. ideo quando voluiſſent felicitatem eſſe diuinū quid, & non deum, declaraſſent, & principalius fuiſſet declarādum de felicitate quàm de virtute heroica.* Concluſionem iſtarū rationum habent Auerrois & Ariſt. 10. ethi. cap. 7. ſolum igitur deus eſt felicitas ſibi aut alijs intelligentijs aut homini, quia ſolum ipſe eſt perfectiſsimum intelligibile & appetibile propter ſe. In eo enim eminenter reperitur ratio obiecti intellectus & voluntatis, immo ſolum ipſe eſt eminenter omnia bona continens. Repugnat enim deum in aliquo citra ſe felicitari, & repugnat ꝙ ſint duo perfectiſsima, duo vltimo appetibilia, duo vltimi fines in quibus poſsit aliquid felicitari, & quia tunc felicitaretur aliquid in aliquo, quod empto non minus felicitaretur, finiretur, &c. Contra. deus nō eſt operatio noſtra, ſed felicitas eſt operatio noſtra. ergo, &c. patet maior, omnis operatio diſtincta ab operante depēdet ab operante. Deus autem à nullo dependet. patet minor ex diffinitione felicitatis poſita ab Auerroi 1. ethico. cap. 9. felicitas eſt animæ operatio ſecundum virtutem vel ſecundum optimā virtutem in vita perfecta. Secundum. ſi deus eſſet felicitas non dubitaret Ariſt. 1. ethi. cap. 13. an ſit donum dei, quia nulli dubium eſt an donet ſe deus homini.* Tertio. nullum obiectū operationis quæ eſt felicitas eſt illa operatio quæ eſt circa illud obiectum. patet ex differentia inter obiectum operationis & operationem, ſed deus eſt obiectū operationis quæ eſt felicitas. patet 10. ethi. cap. 10 perfecta felicitas eſt operatio ſpeculatiua optimorum. ergo, &c. Ad primum. nego maiorem. conceſſum eſt. n. quolib. ſecundo, deum eſſe intellectionem intelligentiarum, nunc conceditur deum eſſe intellectionem intellectus poſsibilis & hominis. Ad probationē negatur propoſitio aſſumpta, quia quādo operatio eſt finis principalis & vltimatus eſt oppoſitum, quia operans dependet ab operatione. Dicendum igitur ꝙ felicitas eſt operatio, ſecundum ꝙ bene probatur in minori primi & tertij argomenti, vt habetur 9. ethi. cap. 10. & 2. Phyſi. cōm. 58. felicitas praxis quædam eſt. Eupraxia enim eſt, & primo ethi. cap. 17. felicitas eſt quædam. operatio animæ ſecundum virtutem perfectam.

Quia maiorē habet conuenientiam cum deo felicitas quàm virtus heroica.

Ad ſecundum. optima eſt dubitatio, quia deus eſt felicitas, & informat hominem, verum informat hominem nulla hominis operatione præcedente, aut aliqua, & volt ꝙ aliqua, negatur igitur conditionalis argumenti. Ad probationem conceſſum eſt quolib. primo deum ſemet donare, &c. Ex quo patet ꝙ felicitas eſt optimum deorum donum, quia non eſt donum excellentius quàm donare ſeipſum, & præſertim ſi donatum ſit perfectiſsimum entium. Hinc apparet quàm commodo potuit Ariſt. 13. de animalibus ſubſtantiam hominis diuinam appellare. Ad tertium negatur maior. quia ſufficit inter operationē & obiectum diſtinctiu rationis, dico igitur ꝙ felicitas, non intelligo politica, quæ eſt vſus virtutis ſeptimo politicorum: ſed contemplatiua, quæ ſecundum Philoſophum decimo ethi. cap. 8. eſt ſecūdum nobiliſsimum habitū, qui eſt ſapientia, & ſecundum eundē ſeptimo politicorum, eſt melior quàm politica. Non eſt actus qualitatibus inhærens intellectui aut voluntati, quia ſi ſic, tunc non tenderent intellectus & voluntas in felicitatem tanquam in vltimum finem. Secundo. quia ille actus non eſt perfectiſsimū. Tertio. quia oporteret ponere duas felicitates, vnam formalem & intrinſecam, & aliam obiectiuam & extrinſecam. & ſic Ariſtote. & Commentatorem indiſtinctæ proceſsiſſe in æquiuoco, cum dixerunt felicitatem eſſe vltimum finem & operationem animæ. Quarto. quia ex quoli. tertio. non datur accidens inhærens intellectui. Concludo igitur quòd tantum vna eſt felicitas, & quòd ea omnia vere felicitabilia felicitantur. & iſta eſt deus. hanc ſententiam posuit Commentator 10. ethi. cap. 10. deo eſſe felix eſt in ſpeculatione ſui, in nobis eſſe felix eſt in eo, in quo eſt ſibi, prout nobis eſt poſsibile, & in hanc felicitatem naturaliter inclinamur, neque poteſt eſſe quòd natura le deſiderium fruſtretur à tota ſpecie. Ideo ſemper eſt homo felix, vt tangit Commentator tertio de anima commento 36. An autem amitteret felix moriendo felicitatem volens, aut nolens. Reſpondeo nec ſic, nec ſic. Teſtatur enim Ariſt. quinto ethi. cap. 13. Multa enim & natura exiſtentium ſcientes & operamur, & patimur: quorum nullum neq; voluntarium neq; inuoluntarium eſt, puta ſeneſcere vel mori. Conditio. n. ſuæ naturæ, quam ſcit eſſe mortalem, non patitur nolle, & quia mors non eſt finis, neque bonum 2. Phyſic. tex. & cōm. 23. ideo non vult felix mortem. Neq; deſiderio naturali permanentiam ſempiternam appeti: in indiuiduo, ſed in ſpecie. ſecundo de anima commento 34. & primo phyſicorum cōm. 81. & propter hoc in procemio octaui Phyſicorum dixit Comment. fortunitatem vltimam eſſe ſecundum fatuos vitam æternam. Multa autem mala felicitas hominis compatitur, quæ felicitati dei aut intelligentiarum repugnāt. Eſt enim inter veros felicitatis gradus humanus infimus. ideo primo ethi. capite 14. Sepientem omnes extimamus fortunas decenter ferre. Felicitatem autem in alia vita, quam non potuerūt Philoſophi naturali ratione inquirere, theologis relinquimus conſiderandam.

Felicitas duplex.

TERTIVM dubium. Vtrum poſsibile ſit ꝙ homo, antequam moriatur, intelligat ſubſtantias ſeparatas. Reſpondeo quòd ſic, & præmitto ꝙ de raptu Pauli, quia dixit ſe vidiſſe archana quæ non licet homini loqui, nihil dicemus. tria igitur faciam: primo quaſdam rationes naturales inducam ad partem quæſtionis affirmatiuam. ſecū do quædam fundamenta per notabilia diſtinguemus, a felicitate hominis præparantia. tertio quædam argumenta quæ in materia fieri ſolent ſoluam. arguo igitur primo ſic. Si impoſsibile eſt hominem, &c. deſiderium humanum eſſe fruſtra, patet conſequentia, quia communiter conceſſum eſt ſubſtantias ſeparatas eſſe, maxime ab his qui ad metaphyſicam accedunt, quia eis demonſtratum eſt in philoſophia naturalis, eas eſſe, & ex hoc naſcitur deſiderium, quo inquirunt cognitionem earum. & ſic deſiderio naturali animale coniungitur. ratio eſt Auerrois. ſecundo Metaph. cōm. primo. Confirmatur. omnes homines natura ſcire deſiderant. procemio metaphyſicæ. ergo maximam ſcientiam maxime deſiderāt. Eſt autem metaphyſica maxime ſcientia, quæ ſecūdum Commentatorem de ſubſtantijs ſeparatis tradit cognitionem. Eſt enim ſecundum Commen. ſecundo phyſicorum comm. 26. differentia inter naturalem & metaphyſicum in conſiderando ſubſtantias ſeparatus, quia naturalis ſeparatorum conſiderat, quia eſt, metaphyſicus vero: quid. Confirmatur: ſi impoſsibile eſſet hominem intelligere abſtracta, non inquireret homo intelligere ea. conſequens eſt contra experientiam & patet conſequentia ex ſecundo metaphyſicæ textu commenti 8. Nullus conabitur aliquid facere ad terminum non futurus venire. Confirmatur experientia. Experiuntur multi ſe multas proprietates abſtractorum didiciſſe. ex octauo phyſi. & ex 12. metaphy.* Secundo ſi impoſsibile eſſet intellectu poſsibilē intelligere ſubſtantias abſtractas, ocioſe egiſſet natura, quia feciſſet, quod eſt in ſe naturaliter intellectū, non intellectum ab aliquo. ratio eſt Auerrois ſecundo metaphy. commento primo ſuppono in hac ratione ꝙ omnis intellectio cōueniens intellectui poſsibili conuenit homini, ſic quòd non eſt poſsibile quòd intellectui competat, quin homini conueniat. hoc voluit Ariſtote. primo de anima textu commenti 64. & hoc ſuppoſito negato, clauditur via Commentatori ad oſtendēdum cœlum intelligere,* ideo ſi poſsibile eſt ſubſtantia ſeparatas intelligi ab intellectu poſsibili, poſsibile eſt ſubſtantias ſeparatas intelligi ab homine. hoc ſtante arguo ſic. Quandocunq; eſt aliqua forma non apta recipi in maxime receptiuo alicuius generis, illa non eſt receptibilis in minus receptiuo illius generis, ſed intellectus poſsibilis in genere intelligentiarum eſt maxime receptiuus, patet ex quolibet tertio. ergo ſi primam formam non eſt poſsibile intellectum poſsibilem recipere, non eſt poſsibile alium intellectum recipere primam formam. & ſic iam fruſtrarentur intelligentiæ mediæ ab hoc fine, qui eſt deum glorioſum intelligere, tunc vltra quandocunq; intellectus abſtractus non poteſt intelligere inferiora, vt quolibet primo dictum eſt eſſe de mēte Auerrois. Sed nulla intelligentia media poteſt primam intelligere, vt ex ratione ſuperiori ſequitur. ergo nulla intelligentia media poteſt intelligētiam mediam intelligere, ſed neq; deus poteſt intelligētias medias intelligere ſecundū Auerroim, vt

Et in eis contēplandis valde delectati.

Vt intelligentia intelligit. ergo cœlum intelligit.

patet

patet quolibet primo, neq; intellectum poſsibilis poteſt eas intelligere. per te ergo intellectum naturaliter in ſe non eſt intellectum ab aliquo. patet conſequentia de intelligentijs medijs, quia non à deo, qui eſt ſupra, non à ſeipſis, vt ſequitur, neque ab intellectu poſsibili, qui eſt intra. per te intelligũtur, & non eſt alius intellectus ab iſtis. & ſic patet alia ocioſitas in natura, & maxima. & ſic patet q͏ quamuis non ſit homo finis intelligentiarum, tamen ſi non ſunt intelligibiles ab homine, fruſtrantur à ſuo fine: & ſic ocioſe ſunt intelligibiles, &c. Hæc omnia ex modis intelligendi dei intelligentiarum & intellectus poſsibilis ſupra declaratis ſunt euidentia. neque variatio propoſitionũ à ſenſu compoſito ad diuiſum, aut econtra, variationem facit in propoſito, &c. Confirmatur, ſi non eſt poſſibile intellectum poſsibilem recipere abſtracta, fruſtratur, & ocioſa eſt potentia intellectus poſsibilis, patet conſequentia ſecundum Cõmentatorem in libello de beatitudine animæ. intellectus poſsibilis habet potentiã recipiendi abſtracta. Confirmatur per conſequentiam Cõmentatoris in libello de beatitudine animæ, receptio quã habet intellectus, qui eſt in potentia, eſt ſpeciei receptionis naturæ intellectuum abſtractorum, ergo debitum eſt vt vniatur cum abſtracto. Confirmatur, quia omnis intelligentia media eſt receptiua dei, ſi igitur intellectus poſsibilis non ſit receptiuus earum, non eſſet intellectus poſsibilis eiuſdem generis cum eis. Tertio. per conſequentiam Ariſt. 2. Metaphy. tex. commenti 9. ſi fines eſſent infiniti, nullum eſſet agens per intellectum. quæ non valet, niſi oporteat omne agens per intellectum cognoſcere vltimũ finem, propter quem agit. Multarum autem humanarũ operationum deus eſt vltimatus finis. Confirmatur per aliam cõſequentiam phyloſophi 2. Metaphy. tex. cõmenti 53. ſi cauſæ eſſent infinitæ, nihil eſſet cognoſcibile. ergo ad cognitionem effectus, oportet omnes eius per ſe cauſas cognoſcere. ergo homo cognoſcit deum, aut nihil perfecte cognoſcit. Quarto. ſi intellectus poſsibilis poteſt ſeipſum cognoſcere poteſt altiores intelligentias cognoſcere. patet conſequentia ratione Themiſtij adducta à Commentatore 2. de anima. cõmen. 36. quaſi minus intelligibilia intelligimus, à fortiori magis intelligibilia, non enim apud Philoſophum impedit infinitas. Secundo, promouet, quia deus & aliæ intelligentiæ ſuperiores intellectu poſsibili poſſunt eſſe alteri formalis notitia remiſſius q̃ ſint ibi notitia. patet quolib. ſecundo, cum igitur intellectus poſsibilis non exeat genus intelligentiarum. quolibet tertio, poterit ad minus ſub remiſſiſsimo gradu notitiæ deus informare intellectum poſsibilem, & propter hoc ſecũdo cœli. textu commenti 60. ſe excuſat Ariſt. & Commentator ibi in pluribus non poſſumus dicere, niſi ſecundum potentiam noſtram naturalem, dixit tamen hoc Commẽtator propter aliud de quo alias.* Tertio. non impedit poſsibilitas intellectus poſsibilis, quia tota ratio quare non quælibet viſus poteſt lucem in rota ſolis intueri eſt, quia eſt virtus organica, vtens corpore vt inſtrumento. nullum autem horum impedit intellectum poſsibilem in cognitione ſeparatorum. Nõ tamen maior poſsibilitas intellectus poſsibilis clariorem arguit cognitionẽ, ſed arguit ad plura ſe extendentem receptionẽ. Quòd autem intellectus poſsibilis poſsit ſeipſum cognoſcere patet experientia, & 3. de anima. aliter eſſent hõ & intellectus poſsibilis naturaliter incogniti, cuius oppoſitum vult Commentator 2. Phyſicorum cõm. 47. hic ſermo eſt irrationalis, vt ſit hic cauſa ignorata naturaliter. patet cõſequentia de homine, quia formam ſuam homo intelligere non poſſet, & de intellectu poſsibili patet, quia ex fundamentis poſitis ſecundum Auerroim nulla intelligentia ſuperior intelligit inferiorem & nullus ſenſus ſiue interior ſiue exterior poteſt intellectum poſsibilem percipere, ergo ſi intellectus poſsibilis nõ ſemetipſum poteſt cognoſcere, eſſet intellectus poſsibilis naturaliter incognitus, quia nulla cognitione intellectiua aut ſenſitiua cognoſci poſſet. Confirmatur per Commentatorem in libello de beatitudine animæ, intellectũ abſtractorũ proprietas eſt vt ſe comprehendant, & proprietas inquãtum eſt proprie, conuertitur. Dicendum eſt igitur intellectum poſsibilẽ poſſe cognoſcere ſeipſum, & ſic infimã intelligentiarũ poteſt intellectus poſsibilis intelligere, ergo ſuperiores poteſt intelligere, patet conſequentia. quia in abſtractis intelligens inferiora intelligit ſuperiora, &c. Confirmatur per Cõmentatorem in libello de beatitudine animæ omne faciens alia eſſe actu intelligibilia ab intellectu materiali eſt magis intelligibile ab intellectu materiali, ſed intellectus agens eſt faciens actu intelligibilia, &c. Quinto. homo eſt felicitabilis, ergo eſt intellectiuus dei. patet conſequentia. quia ſolum intellectio dei eſt felicitas. finis igitur hominis eſt deo vniri. quod non eſt poſsibile, niſi per intellectum. Confirmatur inquirendo in quo cõſiſtat felicitas hominis, an in bonis exteriorib⁹, an in bonis corporei, an in cognitione ſenſitiua, & teſtatur Ariſt. 7. politicorum q͏ non. Deus. n. & intelligentiæ ſunt felices, & non in aliquo iſtorum, hominis autem felicitas eadem eſt cum felicitate intelligentiarum, &c. Non. n. ſenſu coniungimur optimo. Neque ſenſus operatio eſt perfectiſsima hominis operatio. neq; virtus ſenſitiua eſt virtus in homine perfectiſsima. ideo 10. ethic. cap. 13. puer aut equus non eſt felix, quia nõ participat tali operatione. Ideo conſiſtit felicitas in operatione intellectus vt habetur 10. ethi. cap. 8. & 10. Inquirit autẽ ſexto ethi. Ariſt. cap. 17. an ſapientia ſit perfectiſsimus habitus? & ca. 18. concludit q͏ ſic. & 10. ethic. cap. 8. ſecundum optimum habitum, qui eſt ſapientialis, felicitas conſiſtit. An autem in operatione habituali? Concludit q͏ non. quia tunc dormienti ineſſet, & infortunato. Patet primo ethi. c. 10. & propter hoc primo ethi. cap. 18. felix non differt à miſero per dimidium vitæ, &c.* Conſiſtit igitur. felicitas in actuali intellectionẽ ſecũdum perfectiſsimum habitũ obiecti perfectiſsimi. Hæc autem eſt cognitio dei glorioſi. ideo homo felicitabilis eſt dei cognoſcitiuus. Confirmatur. cuicunq; immediate effectiue vnibilis eſt intelligentia abſtracta, eidem eadẽ eſt formaliter vnibilis. hanc formalem vnionem tangit Cõmentator 3. de anima cõm. 5. ſicut lux eſt perfectio diaphani, ſic intellectus agẽs eſt perfectio materialis intellectus. Vtrũq; n. eſt forma perfectiſsima percepta, & ratio alijs q͏ percipiantur, ſed intellectui poſsibili eſt intellectus agẽs immediate effectiue vnibilis ergo intellectui poſsibili eſt intellectus agẽs formaliter vnibilis, q̃d non eſſet poſsibile niſi intellectus agens ſit intellectio intellectus poſsibilis. ratio eſt Auerrois 3. de anima cõm. 36. vbi arguit contra Alex. Idẽ habetur 12. Meta. cõm. 38. & 17. Cõfirmatur. oĩs copulatio intellectus agentis cũ poſsibili ſecundũ q͏ agẽs, eſt præciſe potẽtialis, licet actualitati admixta.* ergo talis copulationis modus eſt motio ad actualitatẽ maiorẽ, & per conſequens cũ intellectus agens fuerit copulatus vt agens cum intellectu poſsibili per adeptionem intellectorum ſpeculatiuorũ, tunc intellectus poſsibilis eſt ſumme diſpoſitus ad formalem vnionẽ. patet 3. de anima cõm. 36. Quantũ ad ſecundũ articulũ, Notãda ſunt quædã. primũ ſecundũ Com. in libello de beatitudine animæ, oportet q͏ reperiantur indiuidua, quæ cõprehendãt hunc intellectũ agentẽ ex neceſsitate. Prima cõgruentia eſt Cõmentatoris 3. de anima cõm. 36. quia cõtinuantur artes, quæ non ſunt ita intẽte, neq; ſimpliciter neceſſariæ. Secunda congruẽtia, melius eſt cõſeruare entia materialia cõtinuata ſuo principio, à quo dependet q̃ nõ. Tertia cõgruentia, melius eſt conſeruare naturã humanã fruentẽ ſuo fine q̃ nõ. Quarta congruentia. Melius eſt ſubſtantiã ſeparatam, cuiuſmodi eſt intellectus poſsibilis perpetue felicitari q̃ interrupte. Hãc ſententiã ponit Cõ. in libello de beatitudine animæ, dicens. oportet receptionẽ, qua recipit abſtracta, eſſe ſine nouatione & generatione. Quinto euidens eſt ratio theologica ad propoſitum.* ſed pertranſeo. Notandũ ſecũdo q͏ duplex eſt in hoĩe cognitio de intelligẽtijs & de deo. prima eſt acquiſitione, licet nõ perfectione circũſcriptiua ſi incomplexa, & ſi cõplexa eſt, per rationes naturales, aut metaphyſicales eſt acquiſita, & iſta eſt ſciẽtia ſpeculatiua naturalis, vel metaphyſicalis. & iſta non denominatur intellectus poſsibilis aut homo felix, quãuis ſciremus intelligentiarũ quid nominis, & eis nominare imponere, & de eis paſsiones à poſteriori demõſtrare, immo etiam ſciremus quod rei, & à priori demonſtrationes haberemus. Secunda eſt intuitiua notitia, qua cognoſcimus ſubſtantias ſeparatas per earũ eſſentias proprias, & in hac cognitione cõſiſtit felicitas intellectus poſsibilis & hominis. Hoc voluit Com. 3. de anima cõm. 36. felicitas nõ eſt aliquid acquiſitũ per ſciẽtias ſpeculatiuas, ſed poſt ipſarũ acquiſitionẽ acquiritur, & propter hoc 9. Meta. cõm. vltimo

[Margin notes:]
ſcilicet non poſſumus cœ[lo] appropinquare.

Quia non eſt homo felix niſi poſt mediã ætatem.

Et ſic nõ vnitur, vt forma, patet infra.

Quia Chriſtus bñdictus in perpetuum felicitabitur. & vſq; in natiuitatẽ Chriſti fuit prophetia prouidens vnionem verbi, &c.

reprehenditur Auempace ponens acquiſitionem felicitatis eſſe per ſcientias ſpeculatiuas, & propter hoc etiam habetur 3. de anima cõm. 15. pro impoſsibili ꝙ intellectus agẽs per ſciẽtiam ſpeculatiuã ſciatur, ꝙ oportet intelligere de ſcientia qua cognoſcens ipſum felicitetur. Notandũ tertio, ꝙ cum dictum ſit, intellectum agentẽ eſſe deum, & deum eſſe felicitatẽ, ſequitur, ꝙ intellectus agens ſit felicitas, ideo ponimus omnẽ intellectũ felicitari intelligendo intellectum agentẽ. ideo ſolũ deus per eſſentiam eſt felix. Omnis autẽ alia intelligentia per formalem copulationem intellectus agẽtis ſecum felicitatur, ad hoc.n.ut receptiuum ſit denominabile intrinſece ab aliqua forma, oportet ꝙ recipiat illam, ideo conſequenter ponimus felicitatem intellectus poſsibilis & hominis cõſiſtere in formali copulatione intellectus agentis cum intellectu poſsibili & cum homine, &c. Notandum quarto ad hoc vt intellectus poſsibilis ſit felix, ſufficit illi habere intellectũ agentẽ ſibi formaliter copulatum & nihil aliud ſibi requiritur, quia tũc forma, quæ eſt felicitas eſt in receptiuo conuenienti apta denominare felicem, & non eſt impedita, &c. Sed ad hoc vt intellectus poſsibilis habeat intellectũ hunc agentem ſibi formaliter copulatũ oportet ipſum intellectum poſsibilẽ eſſe ſufficienter præparatũ, & diſpoſitum. Sufficiens autẽ diſpoſitio eſt ſcientia naturalis & metaphyſicalis, hoc nõ dicerem, niſi ſeparatorum cognitio quidditatiua ſpectaret ad metaphyſicum. Mathematicalia autem potius ſunt ad exercitandum animos ꝙ ad præparandum felicitati, vt teſtatur Commen. in prologo primi Phyſicorum. Moralibus autem virtutibus, aut ſciẽtijs, intellectus poſsibilis nõ indiget, niſi forte per accidens, & hæc accidentalitas ex colligantia intellectus poſsibilis cum homine ortum habet. Pro his autem duabus ſpeculatiuis ſcientijs acquirendis neceſſaria eſt dialectica, vt ſecundo Metaph. tex. & cõm. 15. tangitur. Et quia nullus poteſt per ſe inuenire has duas ſcientias, aut in maiori parte earum, quia non complentur ſcientiæ, niſi per iuuamentum prioris ad ſequentem, & ſi non fuiſſet prior, nõ fuiſſet ſequens 2. Meta. tex & cõm 2. neceſſaria eſt ars terminorũ ſignificationes exprimens: & hæc nũc eſt grãmatica, & ſic iſtæ quatuor artes, vel ſciẽtiæ ad præparandũ felicitati intellectus poſsibilis neceſſario ſunt requiſite, & ſufficiunt. Notandum quinto. ꝙ ad hoc vt ſit homo felix requiritur vt intellectus poſsibilis ſecũdum ꝙ informatus felicitate, ſit continuatus homini, quod fit diligẽter inquirente homine vt in ſcientijs ſpeculatiuis erudiatur ſufficienter, ſed vltra hoc requiritur, vt hanc perfectam ſpeculatiuã cognitionem virtutes morales conſequantur, & ſequelam declarat Com. in prologo primi Phyſicorum auctoritate Alex. ex perfecta enim cognitione dei glorioſi habetur intenſus amor dei, & fruitio illius, & ſic ſecundum virtutes morales inducitur homo ad viuendum, cum igitur fuerit homo ſecũdum virtutes morales ſufficienter habituatus, ſic ꝙ ceſſauerit diſcordia inter ſenſitiuum appetitum & intellectiuum, ſic ꝙ rationi regimen tributum erit ſine intrinſeco repugnanti, ſic ꝙ verum erit dominiũ rationis ſuper viribus ſenſitiuus, tũc continuabitur intellectus poſsibilis ſecundum ꝙ felix homini, & dominabit hominem felicem. Ex quo patet ꝙ quia in habituatione hominis ſecundum virtutes & ſciẽtias, magnũ tempus vitæ hominis labitur. Dixit Commentator 12. Metaph. cõm. 38. auctoritate Ariſto. ꝙ homo felix paruo tẽpore durat, tũ quia multis operabilium principijs non aſſentit homo niſi per longam experientiã, vt 6. ethi. Ariſt. cap. 14. Patet ſecundo ꝙ non contingit ſine imperio felicem eſſe, regali enim principatu dominatur intellectus appetitui primo politicorum. Notandum ſexto. ꝙ in homine felici duo ſunt ſubiecta, quæ à felicitate denominantur: vnũ propinquũ, & eſt intellectus poſsibilis, aliud mediatũ, & eſt homo. Cauſa autem formalis denominans eſt vna tantum felicitas, quæ eſt deus glorioſus. Cauſa autem efficiens eſt intellectus agens, qui quodcunq; ſufficienter diſpoſitum informat felicitate. Cauſa autem finalis eſt, vt homo, &c. materialia, deo vniantur, materialia.n. ſecundum eſſe eorum reale nõ ſunt deo vnibilia, ſed ſecundum eſſe eorum ſpirituale, quod eſt eſſe intellectum ſpeculatiuum præparando intellectum poſsibilem, vt deũ recipiat, deo vniſitur, & ſic ad finẽ ſuum redeunt reditione cõpleta. Ex hoc ſequuntur aliqua, primum ꝙ eadẽ res, quæ eſt deus glorioſus eſt cauſa formali, qua dominatur homo felix, & cauſa efficiens dans formam. Patet ſecundo quomodo materialium homo eſt finis, quia in homine vniuntur materialia immaterialibus, & ſic patet quomodo homo eſt nexus ſuperiorum cum inferioribus, vltra hoc ꝙ forma hominis ſit intelligentia. Patet etiam quomodo intellectus agens eſt forma intellectus ſpeculatiui, intellectus poſsibilis, & hominis. ratio primi, quia ſunt in eodem, & intellectus agens eſt dignus. hoc tangit à Com. 3. de anima cõm. 36 & Com. 30. dixerat intellectus in nobis eſt compoſitus ex intellectu agente & ſpeculatiuo. Tum quia præparationes ſubiecti ad cauſam materialẽ reducuntur, ratio ſecũdi, quia per ſe intelligi à poſsibili. ratio tertij. quia homo mediante illo operatur, nõ intelligo abſtrahendo, quia tertio de anima cõm 36. etiam ante felicitatem homo illo operabatur abſtrahendo, ſed eo operatur homo in felicitate intelligendo deum, & omnia alia, & ſic patet ꝙ longe relegata eſt materia à deo, quia ipſa propter potentialitatem ſuam non poteſt informare intellectum, vnitur tamẽ materia deo, quia aliqua materia informatur intellectu qui informatur deo, & ſucceſsiue omnis prima materia informabitur intellectu apud Auerroim, ſed aliæ materiæ alijs formis materialium informantur, quæ formæ materiales ſecundum eſſe earum intellectum deo informantur, & ſic patet quantum homini felici rerum materialiũ natura debetur. Notandum ſeptimo, cum homo incipit eſſe felix, ipſe incipit intelligere intellectum agentem per ſubſtãtiam intellectus agẽtis, quia ſubſtantia intellectus agentis hominis incipit eſſe intellectio, hoc voluit Comm. 3. de anima cõm. 36. Cum efficietur intellectus agens forma nobis in actu. quod erit apud continuationem eius in actu, tũc intelligemus per ipſum omnia quæ intelligimus, * & agimus per illorum actionẽ ſibi propriam, videmus enim dependentiam cunctorum a primo, & quemadmodum forma eſt cognito materiæ, ſic deus eſt cognitio aliorum ab ipſo, & quia actio propria dei eſt deum intelligere per eſſentiam, & cum homo eſt fælix intelligit deum per eſſentiam dei, ideo operatur actione deo propria, ex quo patet quomodo in hac vnione dependemus ab eo intellectu à quo cœlum & natura dependet, vt teſtatur Com. 12. Met. cõm. 38. * differt tamen continuatio noſtra à continuatione primi cœli cum principio, quod eſt intellectus. qui eſt in fine gaudij & voluptatis, quia prima eſt ſecundum eſſe intentionale, ſecunda vero eſt ſecundum eſſe reale, & diceret Cõmen. ꝙ continuatio cœli æterna eſt, quia æternum eſt omne requiſitum ad eam, ſed continuatio noſtra licet quantũ eſt ex parte dei eſſet æterna, eſt tamen temporalis. quia homo, cui continuatur, eſt corruptibilis, & intellectus ſpeculatiuus, quo mediante intellectui poſsibili continuatur, eſt etiam corruptibilis, vt dixit Com. 12. Metaph. cõm. 17. & 3. de anima cõm. 5. vt patet ſupra. Et quia in hac diſpoſitione homo eſt adeptus intellectũ agentẽ, patet quid Com. voluit. 3. de anima cõm. 5. Cum intellectus materialis fuerit copulatus ſecundum ꝙ perficitur per intellectum agentẽ, tunc nos ſumus copulati cũ intellectu agẽte, & iſta diſpoſitio dicitur adeptio, & intellectus adeptus. Notandum octauo. ꝙ cum intellectus agẽs ſit ſuprema intelligentia, & intellectus poſsibilis ſit infima, nõ poteſt naturaliter vniri intellectus agens intellectui poſsibili immediate, quia aliæ intelligẽtiæ naturaliter mediãt, ideo oportet ꝙ æque cito ſicut incipit intellectus agens eſſe forma, & intellectio iſtius hominis, incipiat qualibet alia intelligẽtia media informare hunc hominẽ. Ex hoc patebunt apud Ariſtot. & Com. nouem gradus felicitatis, ſicut nouem ſunt apud eos intellectus felicitabiles, quorum graduũ primus & maximus deo conuenit, nonus vero & infimus intellectui poſsibili, medij vero medijs intelligentijs aptantur ordinate, &c. quia intellectus cognoſcẽs deũ per plura media remiſsius cognoſcit & imperfectius. ideo prima quæ eſt ſua cognitio per eſſentiã ſe perfectiſsime cognoſcit. Secunda autem intelligentia recipiendo cognoſcit primã, licet immediate eã recipiat. Tertia vero mediante ſecunda, & ſic gradatim deſcendendo. Hunc ordinem felicitatis tangit Cõ. 12. Meta. cõm. 39. quod eſt maioris intellectus eſt maioris voluptatis. Notandũ nono. ꝙ in informatione qua intelligẽtiæ ſuperiores informãt intellectum poſsibilem eſt duplex ordo, primus eſt præſuppoſitionis

Nũc de homine, ſed ſupra de intellectu poſsibili.

Quomodo in- tellectus a[...] eſt forma in[...] tellectu ſpec[...] tiui.

Dices ex h[...] videtur ſeq[...] intellectũ [...] te hæc in[...] ra intellig[...] ſed conſeq[...] tia non va[...] ſecundũ A[...] roem.

Ex qua [...] auctorum, [...] quitur d[...] eſſe intell[...] agentem.

Quid intel[...] ctus adep[...]

Nouem [...] dus felic[...] ſecundũ A[...] & Cõm[...] torem.

vel originis, & ſic quanto intelligẽtia media eſt imperfectior, tanto arithmetice in vnione eſt prior, & ſic nullo vel vno vel pluribus medijs vnitur, & ſic deus ſeptem media requirit, ſecunda vero intelligentia ſex media requirit. tertia vero quinque, & ſic gradatim deſcendendo vſq; ad octauam intelligentiam, quæ nullum medium quod ſit intelligentia in actu, requirit. * & ſic patent apud Ariſto. & Com. 8 gradus intellectiuæ potentiæ. quorum primus & minimus eſt in ſecunda intelligentiæ, octauus vero & maximus eſt in intellectu poſſibili vel eſt ipſe, &c. medij vero ſunt intelligentiæ mediæ. Alius eſt ordo intentionis, & hic eſt ſecundum ordinem perfectionis earum, ſic q intelligentia quanto nobilior eſt, tanto eſt magis intenta, & ſic intellectus poſſibilis & homo primitate intentionis in deum glorioſum tendunt, in quo quietantur, quia eſt lux clariſſima, ens perfectiſſimum, & bonum optimum, & ſic in maxime eleuato ſtatu huius vitæ reconditur homo. vt dixit Com. ex Nicolao peripatetico. 12. Meta. com. 44. per hanc acquiſitionem ab homine inuenitur homo in perfectione ſua eſſendi vnde. 2. Phy. com. 70. finis hominis ſecundum q ens, eſt ipſum eſſe in ſua vltima perfectione. & in hac felici vita eſt delectatio ſine triſtitia, vt. 2. Politicorum tangit Ariſtot. Notandum vltimo, q omnia prædicta in hoc tam ſublimi quæſito ſuppoſita intellectus poſſibilis multiplicatione, & deum libere & contingenter vniri homini, veritati conſona ſunt, & forte aliquos paſſus ſubtiles in theologia non communiter intellectos aperientia. * Si autem æternitatem intellectus poſſibilis cum vnitate illius numerali, & deum naturaliter vniri homini, & perpetuo obſeruaueris, habebis opinionem Commen. bene declaratam.

Intellectus. n. ſpeculatiuus acquiſitus in felicitate intellectus poſſibilis, non eſt intelligentia in actu.

Dixit. n. magiſter ſententiarum auctoritate Pauli, deũ eſſe caritatem ſemẽtibus noſtris infundentẽ, & benedixit, licet communiter reprehendatur in hoc.

QVANTVM ad tertium articulum contra determinata. Arguitur primo Ariſt. 2. Meta. cõm. 1. Sicut nycticoracum oculi ad lucem diei ſe habent, ſic animæ noſtræ intellectus ad ea quæ ſunt omnium naturæ maniſeſtiſſima. Sed nycticoracis oculum impoſſibile eſt videre ſolem in rota. ergo impoſſibile eſt intellectum noſtrũ intelligere deum. Secundo ignorantia abſtractorum eſt ſicut cæcitas intellectus. 9. Meta. tex. & com. vlti. ſed impoſſibile eſt cæcum videre. ergo impoſſibile eſt intellectum noſtrum intelligere abſtracta. Tertio. æquantur intellectus agens & poſſibilis in actiuitate & receptibilitate, quia agens eſt omnia facere eorum, quorum intellectus poſſibilis eſt omnia fieri, ergo ſi intellectus agens ad immaterialia eius actiuitatem non extendit, neq; poſſibilis ad illa eius receptibilitatem extendet. Non poteſt autem intellectus agens intelligentias abſtrahere, ſunt enim de ſe abſtractæ. ergo, &c. Quarto omnis noſtra cognitio ortum habet à ſenſu, primo & 2. Poſteriorum, ſed nulla de intelligentijs cognitio ex ſenſu oriri poteſt. ergo nulla de intelligentijs cognitio eſt noſtra cognitio. patet minor, quia ſubiectum intellectus noſtri ad abſtracta non ſe extendit. ſ. quidditas rei ſenſibilis, vel rei materialis. Tum quia modus ſe habendi intellectus noſtri, qui eſt in materia, eſt improportionalis abſtractis à materia. Ad primum reſpondet Com. ibi. q exemplum non oſtendit impoſſibilitatem, ſed difficultatem, ſimilitudo autem inter oculum noctuæ & intellectum poſſibilem eſt, quemadmodum non poteſt oculus noctuæ lucem ſolis in rota intueri, ſed bene in obtenebrato aere eam videt. ita non poteſt naturaliter intellectus poſſibilis immediate eſſentiam dei intueri, ſed illam intuetur in intelligentia multum diſtanti in perfectione, à prima intelligentia. Ad ſecundum dimiſſa tranſlationum contradictione. dico q intellectus noſter eſt aptus immediate videre deum, & clare, ſed non eſt poſſibile q intellectus noſter exiſtens in ſtatu iſto videat deum & clare, ideo in intellectu poſſibili eſt carentia clare & immediate viſionis in ſubiecto apto nato, & ſic eſt priuatio in eo ſicut cæcitas, quemadmodum enim à ſolo deo illuminabilis eſt cæcus, ita à ſolo deo felicitabilis eſt intellectus poſſibilis. Com. autem ibi diſtinguit de ignorantia, ſecundum habitum, quæ eſt deceptio per compoſitionem, & ignorantia ſecundum priuationem, & eſt defectus intellectionis, quæ eſt formatio, volens Com. oſtendere contra Auempa. q felicitas noſtra conſiſtit in ſimplici intelligentiarum cognitione, & non diſcurſiua, aut cõpoſitiua, dixit q ignorantia, quam habemus in principio de intelligentijs, non eſt ignorantia ſecundum habitum, ſed ſecundum priuationem, & in hac ignorantia non eſt falſitas, quia non eſt falſitas ſine compoſitione, ideo hæc ignorantia ſimilis eſt cæcitati, q̃ dicit ſimplicis formæ, puta viſionis carentiam, licet ſit diſſimilitudo in alio, quia à cæcitate ad viſionem impoſſibilis eſt regreſſus, ſed ab ignorantia ſecundum priuationem ad habitum non, &c. Contra Com. ibi ignorantia ineſt nobis in poſtremo & in principio, ergo nunquam ſumus felices, & ſic non datur à priuatione felicitatis ad felicitatem greſſus. Reſponſio per poſtremum vitæ non intelligo indiuiſibile, ſed partito tempore vitæ vnius hominis, quod ſecundum Com. 2. de Generatione. com. 58. eſt annorum. 70. in duas partes, non curo q æquales, ſecundam partem vitæ illius intelligo, & tunc qui nunquam felicitantur, poſtremum vitæ eorum agunt in ignorantia, qui autem felicitantur, in ſecunda parte ætatis felicitantur, & multi eorum magnam partem huius ſecundæ ætatis degunt non felices, & quidam paruam, & quiquidam mediocrem, ſecundum quòd aliter, & aliter ſunt complexionati, & magis vel minus ſtudio aut virtutibus intenti, & ſecundum quòd meliorum doctorum vel librorum copiam habent, &c. Ad tertium ſtricte ſumpta abſtractione, quæ eſt de potentia intellectis actu intellecta facere intelligendo per potentia intellecta, fantaſmata, aut quorum operatio eſt in fantaſia, non ſe extendit abſtractio ad intelligentias, & hoc modo poteſtas intellectus poſſibilis excedit virtutem abſtractiuam intellectus agentis, quia omnia abſtrahibilia poteſt intellectus poſſibilis recipere, & aliqua non abſtrahibilia, vt puta intelligentias, & hoc modo virtus agentis excedit virtutem abſtractiuam eiuſdem. Alia eſt operatio intellectus agentis, quæ eſt copulare intentionem cum fantaſmatibus, & ſic excedunt intellectus agens & poſſibilis iſtam operationem. Alia eſt copulatio intellectus agentis cum fantaſmatibus, vel cũ intellectu ſpeculatiuo, & hoc modo æquantur in intellectus agens & poſſibilis reſpectu eiuſdem, quia omnia receptabilia in intellectu poſſibili intellectu agẽte concurrente vniuntur, & omnes intentiones copulabiles cum fantaſmatibus, aut cum intellectu ſpeculatiuo ab intellectu poſſibili recipiuntur, & ſic ſe extendit intellectus agens ad ſubſtantias ſeparatas. * Ad quartum conceditur maior, patet de intellectione ſeparatorum, quæ præſupponit intellectum ſpeculatiuum, & intellectus ſpeculatiuus fantaſmata, quia ab illis conſeruatur in intellectu poſſibili, & ſic negatur minor, ſed concedo ad hoc vt intelligamus intellectione, quæ eſt ſubſtãtia ſeparata, oportet nos ſentire ſenſu interiori, qui eſt virtus cogitatiua. Secundo principaliter ſint tantum decem homines, quorum quilibet habeat decimam partem intellectus ſpeculatiui, * & non habeat aliquod illorum illam decimam, quam habet alter, neq; in toto, neq; in parte, tunc aut intellectus poſſibilis eſt felix, aut non, nõ ſecundum, quia ſufficienter diſpoſitus eſt intellectus poſſibilis ad informari ab agente. Si. n. intellectus iſte ſpeculatiuus ad intellectionem vnius hominis haberetur, eſſet ille homo felix. ergo & tunc eſt intellectus poſſibilis felix. Non primum, quia tũc non eſſet homo felix quando intellectus poſſibilis eſſet felix, quod inconuenit, quia operatio formæ ſubſtantialis communicatur compoſito, immo melius q̃ formæ, &c. Secundo ſequeretur q ex modica cognitione acquiſita vel deperdita felicitas acquireretur aut perderetur, patet habeat Sor. intellectum ſpeculatiuum ſibi coniunctum excepto intellecto equi vel alterius, ſecundum. n. Com. 3. de Anima. com. 36. Manifeſtum eſt q cum omnia ſpeculatiua fuerit exiſtẽtia in nobis in actu, erit tunc ipſe copulatus nobis in actu, & cum quædam fuerit in potentia, & quædam in actu, tunc ipſe erit copulatus ſecundum partem & ſecundum partem non, & tunc dicitur moueri ad continuationem. Et manifeſtum eſt q cum iſte motus cõplebitur, q ſtatim iſte intellectus copulabitur nobiſcũ omnibus modis, &c. Ex hac auctoritate ſequi videtur q ſucceſſiua eſt intellectus agentis acquiſitio, & q partes habeat intellectus agens, ſecundum quarum vnam poſſit eſſe acquiſitus, & ſecundum aliam non. Tertio ſequitur, q æterna intellectione homo intelligit, & ſic corruptibile intelligit æterna intellectione, conſequens eſt impoſſibile, quia tunc corruptibile efficeretur incorruptibile, & ſi non, tunc ratio Auerrois contra Alexandrum. 3. de Anima. com. 36. ad probandum q intelle

Reſponſio Thom.

Quia illæ in felicitate hominis ab intellectu agẽte in intellectu ſpeculatiuo ſunt coniunctæ.

Per intellectũ ſpeculatiuum hic intellige, id quod ſufficit pro felicitate.

ctus

ctus poſsibilis non ſit corruptibilis, quia eſt intellectiuus immaterialium, nihil valet. Quarto ſequitor intellectionem æternam dependere ab intellecto ſpeculatiuo tanquam à diſpoſitione neceſſario requiſita, & ſic æternum à corruptibili dependere. Ad primum non admitteret Com. cattum, quia non eſt rationabile habitus eſſe ſic inconnexos, &c. Tum quia eo dato, non eſſet homo felix, vt patet inductiue, cuius oppoſitum habetur in primo notabili. Sed eo admiſſo, & conceſſo ꝙ non ſit homo felix. dico ꝙ intellectus poſsibilis non eſt felix, quia non eſt poſsibile intellectum poſsibilem operari aliqua operatione, qua non operatur homo, & ſic negator ꝙ ſit ſufficienter diſpoſitus intellectus poſsibilis. Ad probationem negatur conſequentia. Ad hoc igitur vt intellecta ſpeculatiua ſint ſufficienter præparantia intellectum poſsibilem ad recipiendum intellectum agentem, requiritur dependentia intellectus ſpeculatiui à fantaſmatibus vnius determinatu hominis. Item poſsibile eſt ꝙ conſequentiæ negate non ſit antecedens verum, quia poſsibile eſt Sor. vel Pla. intellecta ſpeculatiua male componere, & ſic habere ex illis propoſitiones falſas, ideo diximus eruditionem in naturalibus & metaphyſica eſſe diſpoſitionem ad felicitatem, vt ignorantiam ſecundum habitum in iſtis ſcientijs remoueremus. Ad ſecundũ quemadmodum oportet in diſpoſitionibus præparantibus ad aliquam formam ſubſtantialem, ad hoc vt forma introducatur, meliorari diſpoſitiones, donec ſufficiant pro introductione formæ, & cum ſunt diſpoſitiones prope complementum, parum eſt illud quod eſt amplius inducendum, quo pauco poſito introducitur forma, & quo non poſito non introducitur, ita proportionabiliter dicendum eſt in continuatione intellectus agentis cum homine, quod eſt deuenire ad aliquid modicum in diſpoſitione, quo poſito fit continuatio, & quo non poſito, non fit, & non eſt ſignabile modicum, &c. propter diuerſitatem magnam contingentem in illis, quibus fit continuatio. Succeſsio autem quæ tangitur ibi, eſt in acquiſitione intellectorum ſpeculatiuorum & ſcientiarum ſpeculatiuarũ, & non in formatione intellectus poſsibilis ab intellectu agente felicitatiua, non. n. intelligo intellectum agentem aut poſsibilem habere partes, ſecundum quarum aliquam acquiratur, & ſecundum aliam non. Sed intelligo ꝙ diſponi ex parte intellectus poſsibilis, & copulari effectiue ex parte intellectus agentis, poteſt eſſe dupliciter. ſ. totaliter vel partialiter, vel perfecte & imperfecte. Ad tertium, quemadmodum non eſt impoſsibile a. corpus organicum corruptibile informari forma apta remanere poſt corruptionem eius, ita non eſt impoſsibile hominem hunc eſſe intellectiuum intellectione quæ eſt ęterna, quẽadmodum. n. iſte homo eſt corruptibilis & corrũpetur, ita æterna intellectio deſinere apta eſt eſſe intellectio iſtius. Inconueniens autẽ & impoſsibile eſſet ꝙ æterna intellectio eſſet æterne intellectio huius rei corruptibilis, proportionabiliter ſicut ſuppoſita æternitate mũdi, Sor. videt ſolem & viſum eſt æternum, ſed nõ eſt æterne viſum à Sor. neq; in æternum videbitur ab eodem. Eſt autem ratio Auer. apparẽs contra Alexandrũ, quia intellectus agens ſecundum eſſentiã, vel ſecundum eſſe, non differens ab eſſentia, niſi ratione, vnitur poſsibili, ſed non de viſu, quia lux ſolis vnitur ſenſui per intentionem. Ad quartum negator conſequentia, abſu. n. quòd concedamus deum dependere, ſed concedimus quòd ad hoc, vt deus ſpiritualiter informet, requiritur diſpoſitio ex parte hominis, vnde deum eſſe intellectionem hominis ex abundantia diuinæ perfectionis eſt.

TERTIO principaliter impoſsibile eſt hominem felicitari in hac vita. probatur, quia impoſsibilis eſt diſpoſitio ſufficienter præparans ad felicitatem, quia omnia intellecta ſpeculatiua requiruntur, & ꝙ habeantur omnia, eſt impoſsibile, quia cuilibet ſpeciei ſuum intellectum correſpondet, & quis ad minus, ſi poſsibile eſt omnium accidentium ſpecies intelligit? immo ſubſtantiarum, & cæteris omiſsis, quis ſtellas? aut quis ſpecies animalium enumerabit in terra, aut aqua viuentium? Secundo ſequi videtur ex determinatis, ꝙ poſsibile ſit intellectum poſsibilem eſſe felicem, non exiſtente homine felici, patet, quia ſtat continuatum eſſe intellectum agentem hominibus doctis & vitioſis, & non alijs hominibus. Tertio dato homine felici, ſequitur ꝙ non curabit patriam, parentes, amicos, &c. quia ſola actione, quæ eſt intellectus agens, intelliget, vt teſtatur Com. 12. Meta. tex. com. 17. Quarto ſi intellectus poſsibilis ſubſtãtias ſeparatas intelligit. ergo non eſt recipiens denudatum à natura recepti, patet conſequentia, quia intellectus poſsibilis eſt de genere intelligentiarũ, &c.

Ad primum non diximus diſpoſitionem eſſe generaliter omnem intellectum ſpeculatiuum, quia illud non videbam bene poſsibile, ſed dixi naturalium & metaphyſicalium cognitionem, & apparet nobis ꝙ optime ſufficiant, quæ in libris Ariſt. & Com. continentur, ſi bene intelligantur, ideo firmiter teneo ipſos fuiſſe felices, licet imperfecte, propter aliquas circunſtantias finis aliter habendas, q̃ ipſi intellexerint. Ad ſecundum dico ꝙ nunquam verificatur concluſio illa, tamen imaginabile eſt ꝙ verificetur, quia licet felicitas & felix ſe habeant, ſicut concretum & abſtractum, & reſpectu intellectus poſsibilis nulla alia circunſtantia requiratur vltra hoc ꝙ felicitas ipſum informet. tamen reſpectu hominis aliæ circunſtantiæ requiruntur, vt virtutes. quas ſtat non ineſſe ſtante copulatione. * Ad tertium negatur conſequentia, quia ſecundum Commen. 3. de Anima, commen. 5. illud quod intelligit intellectus materialis ex formis abſtractis, verbi gratia ex intelligentia agente, non impedit ipſum intelligere formas materiales. Et confirmatur, quia formæ materiales ſunt remote præparantes ad receptionem intellectus agentis, quia ſecundum Commen. 3. de Anima. com. 36. intellectus poſsibilis eſt ſubiectum intellectus ſpeculatiui & agentis, & rationem contra ſe, quomodo generabile, cuiuſmodi eſt intellectus ſpeculatiuus, ſit materia æterni, cuiuſmodi eſt intellectus agens, ſoluit licet generabile non poſsit eſſe materia, poteſt tamen eſſe quaſi materia, non inſtrumentum, ſed quaſi inſtrumentum. Ad quartum reſpondet Commen. 3. de Anima. commen. 5. non oportet ꝙ non ſit intelligentia immo non oportet ꝙ non ſit intelligentia in actu, ſed requiritur ꝙ non ſit in actu illa intelligentia, quam debet recipere. Idem 3. de Anima commen. 4. propoſitio dicens ꝙ recipiens debet eſſe denudatum à natura recepti, intelligitur à natura illius recepti, & non à natura ſui generis, & maxime remoti, & maxime eius quod dictum eſt ſecundum æquiuocationem. Ex dictis in hac quæſtione ſatis patet quod dicitur à Commen. 3. de Anima. & Ariſt. tex. & commen. 47. aliquod intelligere eſt res intellecta, quia deus eſt intelligere hominis felicis, & intellectum eadem intellectione, &c. Et in hoc patet concordantia multorum ſupra dictorum cum præſentibus.

Ariſtot. & Auer. fuiſſe felices.

Non eſt poſsibile eſſe eam verificari, q omnis ... ignorans ... tio ethi. cap. 3

QVARTVM dubium quid ſit copulatio? Reſpondeo ꝙ eſt præexiſtentium vnio. Ex quo patet copulatio differt à generatione, quia in generatione forma incipit eſſe, ſed in copulatione non, patet ſecundo quod mixtio ad ſenſum ſuperaddit copulationi diuiſionem partium, vt patet. 1. de Generatione. tex. com. 85. patet tertio ꝙ mixtio vera, licet non intelligatur, niſi poſt ſegregationem, requirit tamen alterationem mixtibilium, donec fiat forma media. 1. Metaph. com. 16. & 1. de Generatione. tex. & com. 90. Ex his apparet quare Alexan ſecundum ꝙ infert Cõmen. 3. de Anima. commen. 20. poſuit intellectum, qui eſt in potentia, eſſe in nobis per generationem & non per continuationem. Quia igitur præexiſtunt intellectus & materia ipſi compoſito, ideo cum vniuntur vocatur vnio illa copulatio. triplex autem ad propoſitum eſt principalis copulatio, cuius quodlibet membrum bipartitur: Prima eſt intellectus poſsibilis corpori. Secunda eſt intellectus agentis poſsibili. Tertia eſt intellectus agentis homini. Prima copulatio eſt duplex, quarum prima eſt copulatio ſecundum eſſe, & iſta incipit iſte, homo eſſe, ſecundum. n. Commen. 3. de Anima. commen. 20. intellectus qui eſt in potentia, prius copulatur nobis quàm intellectus agens. iſta autem prima copulatio, aut eſt ſecundum operationem, aut ſecundum eſſe. Non primum, quia 3. de Anima. commen. 36. iſta actio, quæ eſt creare intellecta, & facere ea, eſt prior in nobis quàm actio, quæ eſt intelligere, ergo illa prima copulatio eſt ſecundum eſſe, patet conſequentia à ſufficienti diuiſione, & hæc eſt copulatio per naturam, & eſt vnio intellectus huic materiæ, & non huic homini, quia materia præfuit, ſed non hic homo. Copulatione autem quæ eſt ſecundum operationem, * incipit iſte homo intelligere, & illa

Quomodo intelligitur propoſitio dicẽs, recipiens debet eſſe denudatum a natura recepti.

Dicitur copulari huic homi

copulatione

copulatione non incipit eſſe iſte homo, ſed incipit iſta homo eſſe intelligens, & iſta copulatio eſt copulatio homini, & eſt poſterior prima per multos annos. ideo. 2. Phy. tex. com. 59. puer non habet propoſitum, & Commen. ibi puer non habet cognitionem, & non loquitur de ſenſitiua, vt patet, ſed de intellectiua, & ſic à puero vel infante negatur operatio intellectus, propter indiſpoſitionem ſenſuum, non tamen exteriorum, ſed interioris à quibus non negatur ſubſtantia intellectus. Secunda eſt copulatio intellectus agentis cum materiali Et eſt duplex, vna eſt agentis cum paſſo & iſta incipit intellectus agens abſtrahere à fantaſmatibus iſtius. Iſtam autem copulationem intellectus agentis in iſto nulla copulatio intellectus agentis præceſſit, niſi copulatio in potentia, quæ non eſt aliud quàm poſſe copulari, de qua non eſt nūc ſermo, non enim dixi ſupra ꝙ intellectus poſsibilis prius poterat copulari huic materiæ antequam copularetur. Patet. 3. de Anima. commen. 36. Alia eſt copulatio intellectus agentis cum materiali, & eſt copulatio formæ, quia ſi iſta copulatio incipit eſſe, iſta copulatione incipit intellectus agens eſſe forma, & intellectio intellectus poſsibilis, & iſta copulatione redditur intellectus poſsibilis felix. Et iſti copulationi copulatio intellectus agentis vt agens eſt, eſt potentialis vel totaliter, quando iſte homo exiſtit, & non incipit aut incipit intelligere vel partialiter, quādo iſte homo intelligit aliqua * & aliqua non. Tertia eſt copulatio intellectus agentis nobiſcum, & eſt duplex prima eſt agentis vt agens eſt, & fit quandovnitur intellectus agens, vt agens eſt poſsibili, quia quando incipit iſte homo intelligere, incipit intellectus iuuare ipſum, licet potius (quia intellectus agens incipit abſtrahere ab iſtius fantaſmatibus) incipiat iſte homo intelligere, quàm econtra. vnde 3. de Anima. commen. 36. copulatio eſt cauſa intellectionis, non autem intellectio copulationis. quia præſupponitur copulatio intellectioni, & non econtra. Alia eſt copulatio intellectus agentis cum homine, vt forma eſt, & eſt copulatio, qua intellectus agens incipit eſſe intellectio iſtius hominis, & fit quando vnitur intellectus agens poſsibili, vt forma poſsibilis, quia tunc incipit iſte homo eſſe felix, & hæc copulatio nō eſt niſi in ætate perfecta. Intelligo de facto, non de poſsibili, quia iſta copulatio præſupponit intellectum poſsibilem ſufficienter præparatum ſpeciebus materialium, non dico omnibus, * dependentibus à fantaſmatibus iſtius, cui copulatur intellectus agēs vt forma, patet. 3. de Anima. commen. 5. & 36. Comparatur etiam intellectus agens intellectui ſpeculatiuo vt forma, & poſſet poni quarta vnio vel ſeptima copulatio. Patet 3. de Anima. cōmen. 36. omnis actio facta à congregato duorum diuerſorum neceſſe eſt vt alterum duorum ſit quaſi materia, & inſtrumentum, & aliud ſit quaſi forma aut agens, ab iſtis autem duobus prouenit ſcientia, &c. Item omnia duo, quorum vnum eſt ſubiectum, & quorum alterum eſt perfectius altero, neceſſe eſt vt reſpectus perfectioris ad imperfectius ſit reſpectus formæ ad materiam, licet ad aliam intentionem vadat, &c. Reducantur hæc ad familiare exemplum. quando naſcitur Sor. * tunc copulatur illius corpori intellectus poſsibilis ſecundum eſſe, apud Auerroim. ſecundum enim veritatem, tunc incipit iſte intellectus poſsibilis eſſe, & ſic non eſt copulatio. Eo autem creſcente ad annos diſcretionis, & incipiente intelligere, continuatur vel copulatur intellectus agens, vt agens materiali intellectui, & etiam Sorti, & etiam intellectus poſsibilis Sorti continuatur ſecundum operationem, quæ eſt intelligere, & ſic fiunt tres copulationes, & poſſet addi alia, quæ eſt vnio fantaſmatis vel melius rei fantaſiatæ cum intellecto poſsibili, qualis enim eſt vnio coloris ad viſum, talis eſt vnio rei fantaſiatæ ad intellectum poſsibilem, in vnione enim coloris viſui redditur color viſus, & non videns, & redditur homo videns & non viſus, ita in vnione rei fantaſiatæ ad intellectum poſsibilem redditur res fantaſiata intellecta, & non intelligens, & homo redditur intelligens, & non intellectus, ſed paries ſubiectus colori non redditur videns, quia viſio non eſt forma illius. Sorte autem accedente ad ætatem perfectam ſecundum varias complexiones, impedimenta vt corporis labor ſecundum Ariſto. 8. politicorum vel commoda, exercitia, virtutes & ſcientias, tardari poteſt, & accelerari vnio intellectus agētis vt forma intellectui poſſibili, & ſic eorum felicitas. Ex his apparet quid. commen. 36. tertij de Anima. voluit Commen. dicens. intellectus materialis non copulatur nobiſcum per ſe & primo, ſed non copulatur nobiſcum, niſi per ſuam copulationem cum formis imaginabilibus, loquitur enim ibi de copulatione ſecundum operationem, &c. Et hæc volumus pro quarti quoliberti complemento ſufficere. Et ad quintum accedamus, quod inter cæteros breuius duximus pertranſeundum, &c.

ALEXANDRI ACHILLINI Bononienſis de intelligentijs,

QVOLIBETVM QVINTVM.

CONCLVSIO reſponſiua ad quæſitum latitudo intellectuum non eſt vniformiter difformis, quia ſi ſic vna intelligentia aliam indiuiſibiliter excederet, * & ſic per ſolam additionem perfectionis punctualis intelligentiæ inferiori fieret intelligentia inferior eiuſdem vel æqualis perfectionis cum proxima ſuperiori intelligentia, ſaltem ad imaginationem, conſequens falſum quia punctum additum puncto, aut cōtinuo, non facit maius. Primo de Anima. com. 70. & 1. de Generatione. commen. 8. arguendo. & 6. Phyſico. commen. 2 aut non eſſent dabiles duæ intelligentiæ inter quas non daretur intelligētia media, quod eſt inconueniens, quamuis enim eſſet inter quaſcunq; intelligentias dabilis intelligentia media, non tamen datur. Secundo ſi ſic, & intelligentiæ ſunt numero finite, tunc darentur tres intelligentiæ immediate ſe habentes, vt a, perfectior ꝙ̃ b, & b, quàm c, tunc quæro an a, plus excedat c, quàm b, aut nō ſi ſic, ergo non indiuiſibiliter ſe excedunt. Patet conſequentia, quia ex duobus exceſsibus indiuiſibilibus non reſultaret maior exceſſus, quàm ex vno illorum, ſi non a, non excedit b, ſed ſunt æqualia, patet conſequentia, quia æqualem exceſſum habentia ſupra tertium ſunt æqualia. primo elementorum Euclidis, & ſic æqualiter diſtarēt a non gradu entis. Tertio ex fundamentis theologicis, nulla latitudo terminata ad extremum infinitum eſt vniformiter difformis, ſed latitudo intelligentiarum eſt terminata ad infinitum. ergo, &c. Quarto poſsibile eſt deum creare intelligentiam perfectiorem his quæ ſunt. ergo, &c. Quinto ſi ſic, infinite intenſa eſſet aliqua intelligentia citra primam.

SED dubitatur vtrum quarumcunque intelligentiarum perfectio attēdatur penes appropinquationem ſummo: Reſpondeo ꝙ non, quia ſi ſic, nullius perfectionis eſſet ſummum, quia eiuſdem ad ſe nulla eſt propinquitas, ſed identitas. Sed de exiſtentibus citra ſummum, Reſpondeo, ꝙ non, quia ſi ſic, nulla intelligentia citra primam eſt propinqua primæ, quia inter quæcunq; infinitæ magna eſt diſtantia nulla eſt propinquitas, ſed cuiuslibet intelligentiæ citra primam infinitæ magna eſt diſtātia a prima, quia finiti ad infinitum nulla eſt propinquitas. immo nulla eſt proportio. primo cœli, tex. & com. 52. & 64. & 8. Phyſi. aliqualiter. tex. commen. 15.

Secundo. ſi ſecunda intelligētia eſſet dupla ad tertiam menſurando ab infinito, oportet ſecundam intelligentiam eſſe ſubduplam infinito, & tertiam ſubquadruplam, &c. * Et ſic ſequitur infinitæ magnam eſſe intelligentiam citra primam, aut ꝙ finitum finities ſumptum reddit infinitum. Tertio in eodem caſo ſequitur ſecundam intelligentiam æqualiter * diſtare a tertia & prima, ergo ſi infinitæ diſtat ſecunda a prima, infinitæ diſtat ſecunda a tertia, vel ſi finite diſtat ſecunda a tertia, finite diſtat ſecunda a prima. Sed apud Philoſophos concedentes primum eſſe finitum: Quæro, cum proportionantur perfectiones, an proportionentur geometrice, vel arithmetice. Si primū reſpondeo, ꝙ non, quia ſi eſſet gradus ſummus. vt. 8. gradus vt ſex eſſet ſubduplus ad gradum. vt ſeptem,

Margin notes (left):

...quia inten... onibus ima... inatis iſtius, ...g tranſlare ...t ab intel... ...ctu agēte, in ...rmatur intel... ...ctus poſsibi...

...Secunda om... ...ibus indiui... ...uis.

...lei aliquib... ...ua, cōmuni ...es omni ho... ...ini.

...iſta verum.

Margin notes (right):

Quia in latitudine uniformiter difformi gradus ſummus indiuiſibiliter excedit, quia in infinitū propinquior eſt aliquis gradus gradui ſūmo.

Quia ſi penes appropinquationē ad ſummum attenditur eius perfectio ſi ſecunda ad tertiam eſt dupla, ad primam erit ſubdupla.

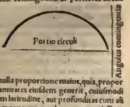
Improprie, ſcilicet quo ad finite, vel infinite diſtare.

ſeptem, quia in duplo minor eſt propinquitas ſex ad octo q̄ ſeptem ad octo. Secundo ſequitur quòd gradu.vt quatuor non eſſet gradus ſubduplus, * quia non eſſet gradus eo in duplo minus propinquos. Tertio. in formis intenſibilibus in infinitum propinquior eſt aliquis gradus gradui vt octo quàm gradus vt ſeptem, & tamen non infinitæ intenſus eſt aliquis gradus citra ſommum, neq; ſummus gradus eſt infiniti tæ intenſus, neq; infinitæ remiſſus eſt gradus, vt ſeptem. Si autem proportione arithmetica comparantur perfectiones, concedo q̄ qualis eſt proportio propinquitatis ad propinquitatem, talis eſt proportio perfectionis ad perfectionem, quia enim propinquitas ſeptem ad octo eſt maior propinquitate ſex ad octo per vnum gradum, ideo perfectio gradus vt ſeptem eſt maior perfectione gradus vt ſex per vnum gradũ, hoc potuerunt voluiſſe Ariſto. & Commen. 4. Meta. com. 18. Neceſſe eſt vt ſit verum, cui appropinquat, quod eſt maioris veritatis &. 5. Metaphy. commen. 1. Omnia de primo principio dicuntur ſecundum comparationem ad dignius dici principium, diuerſimode tamen. i. ſecundum propinquum & remotum, & ſecundo de Generatione. com. 59. impoſsibile eſt in iſtis rebus eſſe ſimpliciter nobile, propter remotionem à prima cauſa. Et 5. Metaphy. commen. 16. Illud eſt prius, quod eſt primo propinquous. Et ſecundo cœli. commen. 66. innuentes perfectionem attendi penes propinquitatem perfectiſsimo. Et duodecimo Metaphyſi. commen. 51. Res compoſitæ non addunt ſibi in nobilitate adinuicem niſi in paucitate compoſitionis, & propinquitate eorum primo ſimplici in illo genere. Et 2. de Generatione. tex. commento. 59. impoſsibile eſt omnia ſemper remanere eadem numero, propter longe diſtare à primo principio, & primo de animalibus. diſpoſitiones animalium manifeſtantur, cum ad hominem comparantur. Si autem intelligatur conſequentiam hanc valere, a. eſt propinquius perfectiſsimo quàm b, ergo a, eſt perfectius b: non eſt verum, quia per quatuor gradus, gradus medius eſt propinquior gradui ſummo quàm non gradus, & tamẽ non eſt perfectior grados vt quatuor non gradu, quia non gradus nullam dicit perfectionem illius latitudinis, cuius eſt non gradus, conſequens tamen verum eſt, vt in pluribus, dum antecedens eſt verum. De geometrica etiam proportione intelligendo, concedo q̄ qualis eſt proportio geometrica propinquitatum ad ſummum, talis eſt proportio geometrica exceſſuum quibus gradus ſummus excedit gradus remiſſos, quorum propinquitates comparantur. Remanet igitur quando concludenda eſt geometrica perfectionum proportio vt arguamus ex geometrica proportione diſtantiarum à non grado perfectionis. Patet in formis acquiſibilibus per alterationem ſucceſsiuam, quia quorumcunq; graduum recedentium à non gradibus tanta eſt proportio, quanta eſt mutationum quibus recedunt, ſed mutationum præciſe tanta eſt proportio quanta eſt diſtantia inter terminum à quo & terminum ad quem, ergo graduum recedentium à non gradibus tanta eſt proportio quanta eſt proportio diſtantiarum termini à quo, qui eſt non gradus, & termini ad quem, qui ſunt gradus diſtantes, non tamen diſtantia a non gradu eſt cauſa intenſionis. Patet exemplo, quia dato calefactibili medio inter aquam & ignem, diſtantia ab aqua non eſt cauſa quare calefactibile ſit calidum, ſed caliditas in ipſo recepta eſt cauſa formalis, & virtus calefacientis effectiue. Sed non gradus eſt id a quo menſuratur intenſio, & apud multos intenſio ex propinquitate ad ſummum cognoſcitur, licet non inde menſuretur. Eodem modo intenſio motus menſuratur, vnde. 8. Phyſic. tex. com. 76. Omnia enim quanto magis remouentur a quieſcente tanto velocius mouentur, & licet verba aperte ſonent, aliqua tamen diuerſitas eſt in ſententia, vt patet ex commen. ibi. * velocitatem tamen motus menſuramus penes proportionem agentis ſupra reſiſtentiam tanquam penes cauſam, & penes ſpatium pertranſitum vel um, &c. vel formam, &c. tanquam penes effectum nobis faciliter notum.

Et a fortiori nullo minus intenſo quam gradus, vt quatuor.

Intēdit in motu naturali p. pinquiora facta velocius moueſt ut cæteris paribus.

CONTRA, perfectio intellectus poſsibilis eſt nota, & diſtantia eius a non gradu, non. ergo diſtantia eius a non gradu non eſt menſura. Patet conſequentia, quia incertum non menſurat certum. Secundo. nulla perfectio menſuratur per priuationem vel diſtantiam a priuatione vel negatione, ſed nõ gradus eſt priuatio vel negatio perfectionis, ergo &c. patet maior, quia quælibet perfectio infinitæ diſtat a priuatione, quia infinita eſt diſtantia inter eſſe, & non eſſe. Tertio ex determinatis, cum diſtantia ſecundæ intelligentiæ a non gradu entis ſit finita, ſequitur intelligentias medias eſſe finitas conſequens probator eſſe falſum, quia ſi ſic, ſit a, intelligentia in duplo perfectior b, tunc dabilis eſt alia intelligentia, puta c, eiuſdem rationis, cum b, & in duplo perfectior b, & tamen non attingeret ad perfectionem a etiam dato q̄ in infinitum perficeretur c. ergo infinitus eſt exceſſus inter a, & b, tũ quia imaginabile eſt a, habere ad aliquid ſui maiorem proportionem quàm ſit dupla immo in infinitum magnam, ſed quodlibet ipſius a, eſt duplum ad b, ergo a, eſt pluſquam duplum ad b. Tum quia imaginabile eſſet a, intelligentiam bipartiri, ſcilicet in id quo æquatur b, & in id quo excedit b. Patet conſequentia. 4. Phy. tex. commen. 71. conſequens eſt falſum, quia eſſentia & præſertim intelligentiæ in indiuiſibili cõſiſtit. Tum quia ſi ex omnibus intelligentijs medijs inter a, & c, conſtaretur b, intelligentia, infinitæ perfecta eſſet b, intelligentia & infinitæ excederet c, ſed a, nunc plus excedit c, q̄ tunc excederet b. ergo infinitæ perfectionis eſt a. Quarto. 3. Topico. & 5. Phy. com. 19 Albius eſt quod nigro eſt impermixtius, ergo attenditur intenſio penes minorem admixtionem cum contrario. Ad primum, & ſi non cognoſcatur diſtantia a non gradu perfectionis intellectus poſsibilis, eſt tamen cognoſcibilis. ideo licet non certificet nos de perfectione intellectus poſsibilis, tamen eſt apta nos certificare, ideo cum illa ſit menſura quo ad rem, eſſet etiam menſura quo ad nos, ſi eſſet a nobis cognita. Secundo dico q̄ perfectio rei ignorata eius diſtantia a non gradu, non perfecte cognoſcitur ab ignorante diſtantiam illam, & ſicut perfectio rei eſt imperfecte cognita ex perfectione operationis aut aliunde ita diſtãtia ex eodem medio eſt imperfecte cognita. Ad ſecundum, nego maiorem cum probatione, quia quodlibet eſſe, tãtum diſtat a non eſſe, quantum eſt, vt dictum ſupra, ſed quodlibet præter primum eſt finitum. ergo quodlibet citra primum finite diſtat a ſui non eſſe. Ad tertium inter intelligentias non eſt ſignabilis proportio proprie, quia proportio proprie eſt habitudo quantitatum, licet inter eas concedatur proportio quæ reperitur inter ea quæ per modum quantitatis imaginantur, Negatur tamen conſequentia, quæ ibi occulte innuitur, ſunt finita, ergo ſignabili proportione proportionabilia, quia angulus rectus, in angulum contingentiæ & portionis circuli partitur tertio elementorum propoſitione. 15. * & tamen vtroq; eorum eſt finite maior & in nulla ſignabili proportione maior. Addũt aliqui q̄ corpus eſt

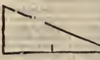

maius ſuperficie, & in nulla proportione maius, quia, proportio eſt ſolum inter quantitates eiuſdem generis, cuiuſmodi non ſunt longitudo cum latitudine, aut profunditas cum aliquo illorum, patet Campano quinto elementorum diffinitione tertia, ideo dicunt q̄ corpus excedit ſuperficiem indiuiſibiliter, ideo in nulla proportione excedit, quia quantumcunque modicum imaginaremur ſuperficiem fluere in profundum, cauſaret corpus. Et ſi Ariſto. 8. Metaphy. commen. decimo dixit ſpecies rerum ſe habent ſicut numeri, non intelligit q̄ ſolum proportione rationali proportionabiles ſunt ſpecies rerum quemadmodum ſola proportione rationali proportionabiles ſunt numeri, quia ſi a, intelligentia eſſet dupla ad b, intelligentiam & imaginaremur c, intelligentiam mutari a deo a, c, ad a, tunc aut aliquando eſſet proportio c, ad b, ſicut proportio diametri quadrati vere ad coſtã ſuam, & ſic inter illa eſſet proportio irrationalis, quia medietas duple, aut non, & tunc eſſet trãſitus de extremo ad extremum, & non per medium. Sed intelligit Philoſophus, ſicut non dãtur duæ numerorum ſpecies æqualiter diſtãtes ab vnitate, ſic nec duæ ſpecies dantur æqualiter diſtantes a non gradu entis. Secundo ſicut quacunque vnitate addita, vel remota variatur numerus, ſic quacunq; differentia eſſentiali addita vel ſubtracta

non

...nifeſter quã perfectius, virtualiter, ...ando aliud ...eſt produ-cere.
Quia pars ... in toto in ...
Quia quacum... data, poteſt deus aliã producere.
Quia diuiſio terminatur ad qualitatem, et ... ad ... & differentiam.

non remanet eadem ſpecies, patet ibi in commen. Tertio, ſicut maior numerus cõtinet minorem, ita vna ſpecies eſt continens aliam in perfectione, eminenter tamen. * Quarto ſicut numerus, minor eſt in maiori non actualiter, * ita ſpecies imperfecta eſt in ſpecie perfecta, non actualiter. Quinto quemadmodum in numeris in infinitum aſcẽditur, ſic in ſpeciebus. * Sexto quemadmodum numerorum diuiſio non in infinitum procedit ita neq; diffinitionum diuiſio. * Septimo quemadmodum in numeris non eſt magis aut minus, ſic multe ſunt formæ, in quibus non eſt magis aut minus, & quemadmodum omnis numerus diſtat ab vnitate, ita omnis intelligentia per quantum imaginari debet & non per punctum. Ad caſum igitur argumenti ſignatis a, & b, intelligentijs quia non in infinitum modica aut magna eſt a, quantitas licet infinitæ modica ſit aliqua quantitas, admitto ꝙ a, ſit duplum ad b, & cum dicis dabile eſt c, eiuſdem rationis cum b, duplum ad b, negatur à Philoſophis & à multis Theologis. tamen diſtinguo, quædem eſt perfectio quæ menſuratur penes non gradum perfectionis entis, ſic quod qualis eſt proportio geometrica diſtantiæ ad diſtantiam, vel arithmetica, talis eſt proportio perfectionum ſic diſtantium. & de hac negatur aſſumptum. Alia eſt perfectio, quæ menſuratur penes diſtantiam à non gradu proprie ſpeciei, & eſt b, intelligentiam diſtare à non gradu proprie ſpeciei, idem quòd ipſam eſſe aliquantæ perfectionis in propria ſpecie. Quod autem differant iſtæ perfectiones, patet in qualitatibus intenſibilibus, quia qualibet ſpecie imperfectiori caliditate poteſt caliditas plus appropinquare non gradui caliditatis quàm ſpecies imperfectio caliditate appropinquet non gradui entis * non enim datur minima caliditas intẽſiue ſaltem inexiſtens, quicunque enim gradus caliditatis remiſſus poteſt eſſe terminus, ſuperior, vel inferior, incluſiue, vel excluſiue, alicuius diſtantiæ, & alicuius medium intrinſecum, æqualiter, vel inequaliter diſtans ab extremis. Secundo remiſſa a, caliditate ad non gradum continue, æqualiter diſtabit caliditas a nõ gradu entis, ſicut in principio, quia erit continue eiuſdem ſpeciei, & tamen continue minus & minus diſtabit a non gradu caliditatis. Tertio caliditas a non gradu caliditatis diſtat ſolum per media eiuſdem rationis, & a non gradu entis diſtat per media alterius rationis. Quarto intenſa caliditate a non gradu caliditatis, ab infinitæ modica caliditate incipit intendi caliditas, ſed non ab infinitæ modica qualitate aut ente. Quinto, tranſmutato ſubiecto ab albedine in nigredinem, peruenit ſubiectum ad non gradum albedinis, & non ad non gradum coloris aut entis. Sexto ſi non poſſet eſſe, quin non gradus albedinis eſſet non gradus coloris aut entis, ſequeretur nõ album, ergo non coloratum vel non ens, & ſic ab inferiori diſtributiue, &c. valeret conſequentia. de hac autem perfectione ſpecifica, eſto ꝙ aſſumptum eſſet verum, quia poſsibile eſt, ꝙ aliquid continue æqualiter diſtando a non gradu entis in infinitum plus diſtare aut minus a non gradu ſpeciei ꝗ prius, * & ſic non ſecundum augmentum vel decrementum perfectionis ſpecifice augetur vel minuitur perfectio entitatiua, aut ecõtra. Negatur etiam conſequentia. quia infinita pedalia lateraliter addita non augent longitudinem, aliqualiter enim aliter eſt accipere perfectionem entitatiuam & latitudinem ſpecificam illius perfectionis, quia infinitæ magnam latitudinem poſſum accipere in a, intelligentia, ſed tantum finitam perfectionem entitatiuam. * Corollarium, quamuis annihilatis duabus intelligentijs, illæ æque cito veniant ad non gradum entis, ſicut ad non gradum proprie ſpeciei, non tamen æqualiter diſtabant ab illis, quia non tranſiuerunt per media perfectionis entitatiue, & quantumcunq; diſtaret intelligentia a, à non gradu proprie ſpeciei per duos gradus, & a non gradu entis per duos, adhuc non æqualiter diſtaret ab illis non gradibus, quia diſtantiæ alterius rationis non comparantur ſaltem incomplexe. Ad confirmationem primam in abſtractis & ſimplicibus, quia non habent aliquid ſui, ideo negatur antecedens, ſed in qualitatibus intenſibilibus, verificatur antecedens, & negatur conſequentia, licet enim eſſentiæ rerum conſiſtant in indiuiſibili, ſic ꝙ augeri non poſsint, aut minui, quia non ſit intenſio formæ ſecundum gradus perfectionis eſſentialis, nullam enim eſſentiam poteſt deus intẽdere aut remittere quo ad gradum perfectionis eſſentialis, niſi vertat eam ad aliam ſpeciem, quia qualitercunq; varietur intelligentia, aut remanet eiuſdem naturæ vt prius, & ſic eſt æqualis pfectionis eſſentialis vt prius, aut non remanet eiuſdem naturæ, & ſic vertitur in aliam ſpeciem ſuperiorem aut inferiorem, aut ſub nulla manet, quia totaliter annihilatur. Non tamẽ ſunt punctalis perfectionis. i. infinitæ modice, perfectionis, quia quamlibet diſtantia diuiſibili diſtat à non gradu entis, & ſic ſi imaginaretur habere ad aliquid ſui proportionem duplam vel infinitæ magnam, hoc eſſet ſolum loquendo de perfectione determinate naturæ ſecundum ꝙ recedit in ſua natura a non gradu ſuæ naturæ determinate, ſed cum comparator a, ad b, eſt comparatio ſecundum diſtantiam à non gradu entis. Non. n. comparari debent vt non ſunt in eadem latitudine. Ad ſecundam confirmationem negatur aſſumptum in continentibus eminenter & excedentibus alterius rationis. Ad tertiam non admittitur caſus. quia ſi alterius rationis ſimplicia eſſentiam conſtituunt, oportet vnum eorum eſſe vt forma, & reliquum vt materia. Sed admiſſo caſu b, eſt finita quidditatiue. ſi enim infinitæ partes pedalis proportionales ſecundum ſubduplam proportionem adderentur, efficeretur maius ex pedali & additis, non tamen infinite maius, ſed præciſe in duplo. Signatis enim extremis vt in argumento. ſ. a, & c, conceditur a theologis in infinitum poſsibilis proceſſus in medijs intelligentijs non tamen æqualiter ſe excedentibus exceſſu certo, quantũcunq; enim parum excedit a, b, in infinitum diuidi poteſt exceſſus illæ ſubduplando vel ſubtripando, &c. & ſic inter illas imaginabilis eſt æque velociter proportionabiliter deſcenſus a maiori in minorem, & econtra aſcenſus, ſaltem vſq; ad certam partem illius exceſſus. Sed ſi extremum ſupra non ſignaretur, imaginato aſcenſu ſecundum eandem proportionem, non daretur vltimum, ad quod perueniretur, & non eſſet hic ordo infinitus ſimpliciter, immo poſſet deus alium ordinem producere, cuius qualibet pars eſſet in duplo vel in quadruplo, &c. perfectior alia parte correſpondente illi in alio ordine. Ad quartum negatur conſequentia. Ad Ariſto. vel mixta ibi ſunt contraria, & tunc quãto ibi eſt minus de vno, tanto eſt ibi plus de alio, intelligo arithmetice reſpectu medij latitudinis, quia quanto vnum contrarium per plures gradus eſt ſupra medium latitudinis eius, tãto per plures eſt alterum infra medium, donec deueniatur ad ſummum, quod eſt ſimpliciter impermixtum, ſaltem ſuppoſito ꝙ oporteat latitudines compleri, & vt impermixtius verificetur de ſummo, intelligitur imprrmixtius verificari de minus permixto, & de nullo modo permixto, eiuſdem tamen ſpeciei ſpecialiſsime cum permixto, aut permiſcibili, non tamen oportet dictum Ariſtot. intelligi vniuerſaliter in omnibus remiſsis, quia aut forte in elementis latitudines qualitatum primarũ non complentur, aut quia non omnia remiſſa habent contrarium, cui permiſceantur, vt lumen, &c. ſed ſuppoſito ꝙ contraria non comparantur ſe in gradibus remiſsis intelligitur impermixtius. i. diſtantius a non gradu, &c. Hæc pro nunc de intelligentijs dicta ſint, vt ex his facile ſit comprehendere quid reſpondendum ſit ex fundamentis Ariſt. ad difficultates philoſophorum contra ipſum determinantium. vt euidenter cognita opinione Ariſt. quid in ea falſum ſit refutandum, aut verum eligendum, lucide cognoſcatur ad magnificentiam ſummæ veritatis, cui ſemper ſint laus honor & gloria.

Quia aliquãliter plus, & in duplo plus & in triplo, &c. pbt a non gradu ſpeciei, ſcilicet caliditatis.

Quia imaginabile eſt intelligentiã intra ſpeciẽ creſcere in infinitũ, ſed cũ imaginatur a, ſumi illã ... perfectionem enti...

tatiuã variare, imaginatur ipſam eſſe alterius ſpẽi.

PRIMVM dubium, videtur ꝙ non ſi deus eſt infiniti vigoris, ipſe moueat in inſtanti, quia ſufficit ipſum in infinitæ modico tempore mouere. Reſpondeo. imagineris deum glorioſum maximo coelo applicatum, vt ipſe effectiue & immediate, localiter moueat, & naturaliter, quibus in antecedẽte aſſumptis. dico ꝙ conditionalis affirmatiua eſt vera, neq; ſufficit quòd ipſe in infinitæ modico tempore moueat, quia

ueat, quia in infinitæ modico tempore mouere poteſt virtus finita, & infinitæ modico tempore dabile eſt tempus finitum minus menſuratiuum motus facti à virtute finita. patet ex logica illarum propoſitionum expoſitione, & quia ſignata eſt cœli reſiſtentia, ſi ſignaueris temporis quātitatem, in qua fiat motus, ſignabo motorem, * & ſi non ſignaueris tempus, neque ego motorem. ideo effectui facto à virtute infinita inſtās pro menſura conueniret, & non tempus, quia infinita virtus ſupra finitas virtutes eſt in tempore mouentes.

Nō eſt mouentem in infinito modico ſ. poſſe.

SECVNDVM dubium. videtur ꝙ ſine alijs circunſtantijs valeat hæc conſequentia. hoc naturaliter mouet, ergo ipſum mouet quantum poteſt, patet ex differentia rationalis potentiæ ab irrrationali. Reſpondeo non valet illa conſequentia, quia imaginabile eſt motoris virtutem creſcere, alijs non variatis, & tūc velocius moueret motor naturalis quàm prius. Secundo imaginabile eſt reſiſtētiam decreſcere. Tertio imaginabile eſt applicationem agentis ad paſſum meliorari. Quartò imaginabile eſt remoueri impedimentum. Ad argumentum potentia naturalis mouet, quantum poteſt mouere cum circunſtantijs præſentibus, ſed ſtat variari eas, vt patet agentibus naturalibus inferioribus, & agente præſente paſſo non impedito pati, non eſt in poteſtate naturalis agentis non agere, ſed bene eſt in poteſtate rationalis agentis non agere.

TERTIVM dubium. videtur ꝙ non ſit talis proportio mouentium, qualis eſt reſiſtentiarum, quia tunc æque velociter mouerent omnes motores cœli, conſequens falſum, patet conſequentia, quia ex æquali proportione motoris ſupra reſiſtētiam æqualis prouenit motus, tunc autem æquales ibi eſſent proportiones. patet exemplo, ſit reſiſtentia primi cœli, vt. a. ſit reſiſtentia ſecundi cœli, vt. 1. quia cœlum maius plus reſiſt^r, tunc ſi a dupla proportione mouet primum, erit virtus primi, vt. 4. cuius virtutis medietas erit ſecundus motor, & ſic erit ſecundus motor. vt. a. & ſic vterq; eorum eque velociter mouebit cum altero. ſ. a dupla proportione. Reſpondeo, litera dicit ſubſtantiæ ſeparatæ excedunt ſe in nobilitate ſecundum ordinem & magnitudinem motorum, ſic ꝙ altius cœlum & maius nobiliore intelligentia regitur, & non dicit illam, qualis eſt proportio reſiſtētiarum, talis eſt proportio mouentium, quæ tamen vera eſt quantum ad proportionem finitā vel infinitā, & in illo ſenſu ſufficit ipſa in ꝓpoſito.

QVARTVM dubium. dicit litera quanto deſiderium eſt fortius, tanto motus eſt velocior. ergo qualis eſt proportio deſiderij ad deſiderium in motoribus, talis eſt proportio motus ad motum in velocitate, ergo eadem eſt reſiſtentia cœlorum, quod non eſt verum, cum vnum cœlorum ſit maius alio, patet conſequentia exemplo, ſit maior motor, vt. 4. ſit minor motor. vt. a. tunc quia proportio deſideriorum eſt dupla, oportet motus eſſe ſecundum duplam proportionem, ſed dupla proportio eſt cum quatuor mouent vnum ad proportionem qua duo mouent vnum. * Reſpondeo, intelligi poteſt deſiderium eſſe fortius dupliciter, abſolute, & eſt deſiderium maioris potentiæ, reſpectiue. ſ. comparando ipſum ad reſiſtentiam, & eſt deſiderium fortius quod maiorē habet proportionem ſupra reſiſtentiam, & tunc. a. modo intelligitur ꝓpoſitio Aoer. quia velocitas motus ſequitur dominum agentis ſupra reſiſtētiam, & ſic proportio velocitatum ſequitur proportionem dominiorum agentium ſupra reſiſtētias.

dupla dupla
4 2 1
quadrupla

QVINTVM dubium. inducitur Philoſophus, dicens ꝙ indepentia non infert infinitatem, & ratio propter quam non tenentur dicta à Philoſophis eſt, quia contra veritatem ſunt, vt ex iſtis operibus theologus fructum hunc referat. ſ. ſcire diſcernere dicta Philoſophorum veritati non repugnantia a dictis eorundem veritati repugnantibus. Contra. videtur etiam ꝙ apud theologum independentia non infert infinitatem, quia reſolutio diuina, vt paternitas, eſt independēs, quia ipſa eſt deus, & tamen ipſa non eſt infinita, quia ipſa non eſt quanta quantitate perfectionis, quia tunc aliquam perfectionem haberet pater diuinus, quam non haberet filius eius, & aliquam haberet filius, quam non haberet pater, quod non bene conſonat dictis ſanctorum. Reſpondeo, reſolutiones in diuinis. ſ. filiatio, & ſpiratio, ſunt identice infinitæ, quia ipſæ ſunt deus, qui eſt infinitus, licet ipſe non ſint formaliter infinitæ. ideo non ſequitur inconueniens adductum. Secundo dico. ꝙ non inconuenit aliquam perfectionem reſpectiuam eſſe in vna perſona, quæ non ſit in altera. dico igitur. ꝙ omne independens eſt formaliter vel identice infinitum, & hoc negatur a Philoſopho.

SEXTVM dubium an homo cognoſcat infinitatē dei, aut non, ſi cognoſcit, tunc Ariſt. dicit falſum. Si homo non cognoſcit dei infinitatem, quomodo concedit homo deum eſſe infinitum? quia illa quæ homo non cognoſcit, ipſe concedere non debet. Reſpondeo, infinitam dei naturam pure homo apprehendit, non autem comprehendit eam, & ſic verum dicit Philoſophus. Secundo dico, ꝙ homo, qui eſt homo & deus cognoſcit infinitatem dei. Tertio dico ꝙ homo, qui non eſt deus, fide inducitur ad credendum deum eſſe infinitum, & ſic ſcit homo illud accipiendo ſcire ſecundum communem vulgarium locutionem, quia firmiter credit abſq; dubitatione, & ita eſt. hoc ſcire eſt ita large acceptum ꝙ errorem aliquem admittit & compatitur, vt dato ꝙ ſcirem ꝙ iſte eſſet rex, & iſte eſt Socrates, & tamē credo ipſum eſſe Platonem & Plato eſt rex, ſed non iſte rex præſens, ſed alius, tunc ſcio Platonem eſſe regem, & iſtam ſciētiam comitatur error hic. ſ. iſte, quem ſcio regem, eſt Plato.

SEPTIMVM dubium. Si infinitum non eſt cognoſcibile apud Philoſophum, quomodo homo infinita intelligit?

Reſpondeo, infinitum ignotum eſt infinitum in actu, non autem infinitum in potentia. infinitas. n. temporis & motus eſt in potentia propter ſucceſſionem partis ad partem, in magnitudine autem permanenti infinitas eſt in potentia in diuiſione, quia ſemper remanet aliquid per diuiſionem accipiēdum, altero autem iſtorum modorum eſt infinitas indiuiduorum in propoſitione vniuerſali cognitorum.

OCTAVVM dubium, quia ponitur non gradus in leonibus, ergo gradus in illis eſt ponendus, ergo ſubſtantia nedum ſimplex, ſed mixta, & perfecta, ſuſcipit magis & minus, quod eſt contra Philoſophum, &c. Reſpondeo ſufficit pro argumento ponere in leonibus plus vel minus, non autem magis, quia duo leones dicūt plus de perfectione leonis quàm. vnus leo, non autem dicunt magis leones eſſe duos leones quàm ſit vnus leo, vel tres quàm duos.

DVBIVM nonum, videtur ꝙ aliquis appetitus conformis inclinationi naturali nō ſit bonus, quia potuit Abraham nolle interficere filium ſuum, tunc ſi ſic noluiſſet habuiſſet Abraham appetitum voluntarium conformem naturali inclinationi, & malum, quia non obediuiſſet Abraham altiſſimo præcipienti immolationem filij. Reſpondeo appetitus ſeruandi filium quantum eſt ex ſe erat bonus: ſed per accidēs. ſ. deo oſtendente ſe contradicere illi, efficiebatur non bonus. tenebatur. n. Abraham obedire his quæ oſtendebat deus ſe velle. non. n. homo archana dei attingit. immo neq; alterius hominis ſecretum, oportet igitur deum reuelare per ſe vel per alium quid ipſe velit. a dico. cum duo domini ſe habentes ſecundum ſub & ſupra diſcordant, tenetur homo obedire maiori domino & dimittere minorem, præſertim citra altare, cum maior dominus fuerit potens errare in ꝓpoſito, ſi deus, & natura hominis diſcordaſſent, quod non contingit, quia naturæ valde conuenientia & æquitati ſunt mandata dei, ſic ꝙ deus efficaciter voluiſſet mortem Iſaac in ſacrificio, oportebat Abraham dimiſſa inclinatione ſuæ naturæ obedire altiſſimo. aliter grauiter peccaſſet, &c.

DVBIVM decimum. quid per infinitatem extenſiuam intelligēdum ſit. non. n. ad propoſitum eſt intelligere magnitudinem non terminatam. Reſpondeo, infinitas extenſiua intelligitur qua omne ens formaliter eſt comprehenſum, & hac infinitate, neq; theologus, neq; Philoſophus deum eſſe infinitum poſuerunt. infinitas autem intenſiua in certo ente reperitur, vt in diuinitate, quæ non omnia entia formaliter includit, ſed bene virtualiter aut eminenter, & de iſta infinitate eſt diſcordia inter theologum & Philoſophum, & ſic vtranq; infinitatem reperiri in deo negauit Philoſophus.

DVBIVM vndecimum. Quanto naturæ ſunt viciniores materiæ: tanto ſunt imperfectiores, ſed ſecundum ens apud philoſophum eſt vicinius materiæ, ꝙ̄ primum: ergo primum eſt imperfectum. conſequens falſum eſt. patet cōſequentia, quia comparatiuum præſupponit poſitiuum. Reſpondeo

deo maioris comparatio eſt abuſiua ſic ꝙ vicinius materiæ, vel eſt imperfectius, vel non ita perfectum, ſicut illud quo vicinius eſt. idem dicitur de maiore ſecundi argumenti.

DVBIVM duodecimum. Vtrum poſsibile ſit imaginari deum eſſe potentialem: & videtur ꝙ ſic, quia imaginatio eſt ad impoſsibilia. Reſpondeo. imaginatio aliquando eſt cum aſſenſu: aliquando non: cum ſequela contradictionis, & ſine ſequela contradictionis ex dicto ſuper quod cadit imaginatio tunc dico ꝙ non eſt imaginabile deum eſſe potentialem quin idem ſequatur contradictio, quia deus & potentialitas paſsiua repugnant: ſic quòd de eadem re verificari non poſſunt, quia deus eſt actus purus: & ſic intelligit litera.

DVBIVM decimum tertium. vtrum deus conſeruet intelligẽtias, ꝙ ſic: quia forma cõſeruat id cuius eſt forma, deus autem intelligẽtiarum eſt forma, &c. Reſpondeo ꝙ ſic: ſed apud philoſophũ conſeruatio rei intelligi poteſt ſequens productionem, & ſic non concedit philoſophus deum cõſeruare intelligentias: quia apud eum eas non produxit, & hoc vult litera: ſed conſeruatione alia, quæ eſt per formam formantem deus conſeruat intelligentias, quia deus eſt actus omnis intelligentiæ alterius à ſe formatiuus, & hoc petit argumentum.

DVBIVM decimum quartum. vtrum intelligentiæ ſe conſeruent. videtur ꝙ non, quia inter conſeruãs & conſeruatum eſt diſtinctio rei. Reſpondeo poſitiue: non ſe conſeruant, quia non ſe producunt, neq; aliqua carũ format ſeipſam nec ſe conſeruant conſeruatione ſequente productionem, & hoc ſufficit argumento, ſed negatiue ſe conſeruãt ſic. ſ. ꝙ non ab alio conſeruantur, conſeruatione earum productionẽ ſequente: ſed conſeruatione ſequente formam: dependentes intelligentiæ ſe conſeruant, quia in eis eſt quo conſeruantur, & ſic ab intra potius eſt conſeruatio illa ꝙ̃ ab extra, & ſic patet ꝙ improprietatem modi loquendi explicat iſta dictio quodam modo in litera poſita, quum dicitur intelligentias ſe quodam modo conſeruare, & hic eſt ſenſus literæ.

DVBIVM decimum quintum. vtrum ex maiore de neceſſario ſequatur concluſio de neceſſario in prima figura: & videtur ꝙ ſic per Ariſt. 1. Priorum. Reſpondeo maiore exiſtente vera quo ad ſuppoſita in actu & in potentia, tunc concluſio eſt neceſſaria, & ſic intelligit Ariſt. 1. priorum. & ſic exponit ipſum Auer. ib. Si autem intelligitur maior de neceſſario vera quo ad ſuppoſita in actu tantum, tunc non oportet concluſionem eſſe de neceſſerio, vt omnis homo eſt animal neceſſario. Hoc album eſt homo, ergo hoc album eſt animal neceſſario, poteſt tamen fieri aduertentia circa minorem, an ſit inuenta vel ne, ſed hic non eſt locus eius. litera intelligit in modis arguendi de ineſſe: non autem modalibus.

DVBIVM decimum ſextum, vtrum. 1. de Generatione ab Ariſt. tex. com. 23. probetur materiam eſſe æternam. Reſpondeo. 1. de Generat. tex. com. 2. conſtituitur generatio in eſſe, quærendo an ex non ente ſimpliciter ſit generatio, & ſoluitur ꝙ ex ente in potentia eſt generatio, & ex non ente in actu, ſed tex. com. 13. de cauſis generationis dicendum eſt, vt poſsibile eſt. ſ. referendo alibi determinata, & de cauſis æternitatis eius. Et tex. com. 14. duæ ſunt cauſæ generationis efficiẽs & finis. & vtraq; iſtarum eſt æterna, vt declaratum eſt in phyſicis, quia vna ſemper mouet: alia vero ſemper mouetur, quia agenti ſemper mouenti, oportet ſubijci paſſum quod ſemper moueatur ſemper nõ dico vniuerſaliter ꝙ omne paſſum motum à mouente ſit æternũ, patet de materia ſecunda, &c. mouens aũt eſt duplex immobile & mobile, immobile ſpectat ad metaphyſicum, mobile vero ad naturalẽ. De cauſa autem cuius eſt continue moueri alia mouẽte, ſ. de natura mota ab efficiente dicendum eſt, & text. com. 15. de cauſa materiali dicamus eius æternitatẽ eſſe cauſam, quare ſemper ſit generatio, & poteſt antecedens declarari per conſequens. ſ. ſemper eſt generatio, ergo æterna eſt materia, patet antecedens ex his quæ per ꝓpagationem generãtur, quia tunc ſemel interruptis iſtis indiuiduis non eſſet poſsibile naturæ iterũ reparare aliquod illorum, ideo oportet ſemper eſſe aliquod illorum, & ſic generationem eſſe, quia illa per generationem in eſſe ſunt, non oportet tamen generationem cũ generatione cõtinuari, &c. immo oportet ꝙ non, & ſic quæſtionis titulus affirmatiuus verus eſt, quomodo ponebat litera.

DVBIVM decimum ſeptimum. vtrum intelligere dependeat à fantaſmatibus, & videtur ꝙ non, quia abſtractum à materiali non dependet, ſi. n. intelligere dependeret, oporteret intellectum à corpore depẽdere, quod eſt contra Ariſ. & veritatem, quia ſubſtantiæ operanti proportionalis eſt modus operandi quo ad eſſe abſtractum vel non. Reſpondeo impropriè dicitur depẽdere, ſed non in genere cauſæ finalis, quia abſtracti finis primus eſt abſtractum, non efficientis: quia ſingulare non efficit vniuerſale, non formalis, quia formæ non eſt forma, ſed materialis non tñ proprie, ſ. ex qua componatur ipſum intelligere, quia intelligere eſt abſtractum à conditionibus materiæ nedum à materia, ſed circa quam eſt intelligere, & vnde eleuatum eſt intelligere ab intellectu agente, & ſic ratio concludit ibi non eſſe proprie dependentiam.

DVBIVM decimum octauũ. vtrum Plato poneret formam, quæ non eſt idea. ꝙ ſic, quia ponit Plato formas materiales ſenſibiles. 1. Metaphyſicæ, com. 39. Reſpondeo, loquitur ibi Plato de forma totius, & non de forma partis, de qua loquitur modo litera præſens.

ALEXANDRI ACHILLINI BONONIENSIS,

DE ORBIBVS, LIBER PRIMVS.

CAELVM ſubijciens. hoc ſecũdum opus in quatuor libros diuido. In primo materiã cæli. In ſecundo formam eius. In tertio congregatum ex vtriſque. In quarto accidentia illius ſpeculabor. Circa primũ dubitatur. vtrũ materia ſit pars cœli eſſentialis. Reſpondeo duplicem diſtinctionem præmittendo duobus dictis reſpõſiuis. Prima eſt diſtinctio Ari. 1. cæli tex. cõ. 96. cœlum capitur tripliciter primo ꝓ maxima ſphæra. a. pro orbibus ſtellarum erraticarum & fixarum. tertio pro mundo. ſecundo mẽbro hic vtimur. Secunda diſtinctio eſt Ari. 8. Meta. tex. com. 12. duplex eſt materia. ſ. in actu, & in potentia, quam declarans Auer. in lib. de Subſtantia orb. ca. 2. dixit, materia eſt in potentia forma fixa in ea: ſed materia in actu eſt fixa formæ. vel ſubiectũ quod idem eſt, intelligo materiam figi formæ illam quæ capit eſſe forma ab agente: ſic ꝙ forma eſt cauſa in genere cauſæ formalis ipſi materiæ vel cauſato ex vtriſq;. formam aũt figi materia eſt formã ex materia in genere cauſæ materialis cauſari * proportionaliter. n. ſicut duplex eſt forma. ſ. materialis & abſtracta ſimpliciter. vt dixit Auer. 1. Phy. com. vlti. &. 2. Phy. com. 26. &. 12. Meta. cõ. 37. eſt aũt materialis forma: forma cauſata à materia, aut ex ea perfectionẽ ſuam habens. loquẽs. n. Auer. de forma educta de potẽtia materiæ dixit. 2. Phy. cõ. 30. materia eſt cauſa formæ & forma materiæ, &. 1. Phy. com. 70. ſubiectum ſubſtẽtat formam, & forma ſubiectũ. ſubſtentari autem cauſari eſt materialiter vel formaliter, & propter hoc materia & forma inſeparabilia ſunt in eſſe, vt dixit Auer. 1. Phyſi. com. 65. & alibi propter hoc etiam in diffinitione materialis formæ materiam cadere oportet. 1. de Anima textu commenti. 16. &. 3. de Anima com. 9. forma ſemper intelligitur cum materia, & ideo ſcire formam abſq; materia & materiã abſq; forma impoſsibile eſt, vt teſtatur Auer. 4. Phyſi. com. 16. forma autem immaterialis ſimpliciter eſt forma nõ cauſata a materia neq; ex ea perfectionem habens. propterea. n. aſtracta dicitur ſecundum diffinitionem & ſecundũ eſſe. Ita duplex eſt materia quarum vna formæ materiali ſubijcitur, quã deffinit Auer. in lib.

De hoc vide infra.

de Subſtantia orbis.ca.1. per eſſe ſobſtantiam in potẽtia, quia ea forma quam non habet materia hæc actuari poteſt.ideo 2. Phy.com.64.dixit Auer. ſubiectum nunquam eſt extra non eſſe, &.1.Phyſi.com.66.priuatio vniuerſaliter non ſeparatur à materia, & vocans Ariſt. 12. Meta.tex.commenti.10.materiam ſempiternorum non generabilem occulte innuit non ſempiternorum materiam dici debere, ſed expreſſe 8.Meta. textu cõmenti.4.generabilem, quia ipſa ſubiectum eſt generationis. Alia eſt materia quæ formæ ſimpliciter abſtractæ obijcitur quæ materia dicitur, quia forma formatur & cauſator, in actu dicitor, quia formam habet ſibi propriam inſeparabilem ab ea, non.n.actuabilis eſt à forma quã non habet, & hãc materiam vocat Ariſto.8.Meta.tex.com.12.ſolum localiter mobilem, quia non ſubſtantiali: non quantitatiue: non reali qualitatiue, ſed locali tñ ſubijci poteſt trãſmutationi, vocauit autem cam.8.Phy. Auer.com.78. materiam ſimplicem cum dixit, corpora cæleſtia ſunt materiæ ſimplices, quia corporis ſimplicis quod alteri miſceri noo poteſt pars eſt, de abſtractionem autem ſecundum diffinitionem & non ſecũdum eſſe de qua Auer.1.de Generatione.com.44.aut Ariſ.2. Phyſi.textu commenti.17.& 6.Meta.&c.nihil ad præſens, qũo autem intellectus potentia ſit materialis & abſtractus, dixi in.1.opere quolibeto.3.& infra etiam. Iſtis corollarie ſubiũgo per motorem, animam, aut formam, conſtituta in eſſe per ſubiectum intelligẽda ſunt apud Auerroim 8. Phy.com.44.& 52.in lib. de Subſtantia orbia cap.1.& 3.de Anima & alibi.hæc materialiter cauſata, & licet præcedant aliquo modo materiam, quia ipſa ſunt illios cauſæ, non tñ eam ſimpliciter præcedunt, qoia ipſa à materia cauſantur. Secundo per formam aſsiſtẽtem materiæ intelligo formaliter caoſantem materiam vel compoſitum ex his & nõ caoſatam à materia, & ſolum intellectus eſt huiuſmodi. Tertio materia in acto potius dicitur ſubiectum q̃ materia, ſecundum Auerroim 8. Meta.com.12.& in lib.de Subſtantia orb.cap.2.quia proprie materia dicitur propter grnerationem & corruptionem: quæ in cœlo non reperitur, ſed ſubiectũ dicitur propter circuitionẽ, eum igitur inter motus vel mutationes reales non reperiatur in cœlo niſi motus localis ideo ſolum ꝓpter eundẽ corpus cæleſte dicitur ſubiectum colligitur ſententeræ ex Auerroe.in lib de Sabſtantia orbia in fine tertij capitoli. Quarto materia in actu non eſt forma ſubſtãtialis, quia omnis forma ſubſtãtialis ſimplicis eſt principium actiuum motus localis, ſaltem in partibus, ſed orbis cæli quem ſolum dicimus materiã in acto, non: quia nõ rectũ, quia cœlũ non eſt graue aut leue: vt patet.1.cœli à tex. com.17.&c.neq; circularis quia illæ eſt ꝓprius animæ, ſecundum Auerroim in lib.de Subſtantia orbis ca.2. Tum quia orbi aſsiſtit, forma, & non aſsiſtit orbis materiæ. Quod aũt contentum reſpectu continentis ſit materia, vt dixit Ariſt.4.cæli tex.com.35.non eſt ad propoſitum. Tum quia 9.Meta.textu com.17.potentia ad vbi non prohibet vt ſit materia, ſed prohibet vt ſit forma. Quinto materia in actu à materia in potentia differt, quia abſtractis formis à materia in potẽtia, ipſa eſſet vna numero priuatiue, vt patet.12.Met.com.14.ſed abſtractis formis à materia in actu non, vt virtualiter colligitur ab Auer.in lib.de Subſtantia orb.ca.1.quia ipſa eſt vna numero ſimpliciter. Sexto materia in actu, ſcdm Auerroim in libro de Subſtantia orb.ca.5.eſt medium inter materiã quæ eſt omnino in potentia, & purum actum.ſ.tres dimẽſiones, quia purus actua via imperfectionis & ꝓpinquus materiæ *quem hic intelligo per purum actum: cum non ſit materia, neq; includens ipſam tanq̃ partem, eſt quantitas, materia autẽ in actu non eſt ita potentialis, ſicut eſt materia in potentia, & tñ materia in actu non eſt ita actus, q᷑ ſit forma, & hoc eſt quarti corollarij confirmatio. Reuertamur ad ſemitã à qua noa latens veritas diſſoere coegerat, & ponamus duo dicta propoſitam quæſtionem ſoluentia. Primum materia in potẽtia non eſt cælom, neq; pars cæli eſſentialis. Secundum dictũ, pars cæli eſſentialis eſt materia in actu, intelligo per cælum animal cœleſte cõpoſitum ex intelligentia & orbe.vt 3.lib.huius aperiã intelligo per partem eſſentialem quidditatem vel deferentem quiditatem, *ambe quidem partes ſunt eſſentiales, quia diffinitionem ingrediũtur, non qoia ſint partes quiditatis, de hoc alias, habẽtur hæc duo dicta ab Ariſt.8.Meta.tex.com.4.Non

Nam purus actus proprie dicitur Deus uia perfectionis, ſed quãtitas via imperfectiõis, & eſt materiæ propinqua.

Deferens quiditatem eſt materia.

eſt neceſſe ſi quid materiã habet localem: hoc & g̃nabilem & corruptibilem habere, & ab Auerroe 1.cœli, com.95.& ab vtroq; 12.Meta.tex.& com.10. Pro primo dicto arguo primo ſic. Omne continuum habens materiã in potẽtia partem ſui eſt potens non eſſe: ſed cælum non eſt potens non eſſe.ergo, &c.colligitur maior ex Ariſt.7.Meta.tex.com.22.& 2.de Generatione tex.com.51.& 1.cœli, tex.com.136.ſecundum numerum cõmentorom impreſsionis anni 1483.materia eſt qua aliquid poteſt eſſe & non eſſe, & pro hoc facit quod dicit Ariſt.9. Met.tex.com.17.omnia potentia ſimul contradictionis eſt, ſed in minore eſt diſcordia inter theologum & Philoſophum, colligitur tñ ipſa 1.cæli, tex.com.20.Rationabile eſt extimare de cœlo q᷑ ipſum ingenitom & incorruptibile eſt, & 2.cœli, textu com.1.ex dictis licet accipere fidem q᷑ cælum non contingit corrumpi neq; factum eſt, & 3.cœli, tex.commenti primi de cœlo & aſtris, quoniam ingenita & incorruptibilia tranſiuimus ratio eſt Auer.1.Phyſico.com.79. & 63.

Reſponſio Egidij.

Moleſtatur hæc ratio à negantibus maiorem aſſerentibus q᷑ potens eſſe & non eſſe non eſt prædicatum ſequens materiam abſolute, ſed priuationi coniunctam, qualia non eſt cæli materia. Contra iſtam reſponſionem quæ facit propoſitionem Ariſt.inductam in probatione maioris contingẽtem, & quæ dat materiam primam cui nulla priuatio cõiuncta eſt, vltra auctoritatem Auer.dicentis 1. Phyſic.com.81.priuatio accidit materiæ de neceſsitate, indoco rationem Auer.8.Phy. commen.79.& in libro de Subſtantia orbia cap.3.omnis potentia in materia eſt finitæ dorationis, ſiue ſit actiua, ſiue paſsiua, qoia ipſa eſt diuiſibilis ad diuiſionẽ ſubiecti, & ſic non ſemper ſub eadem forma aut operatione durare poteſt. Secundo aut materia cœli eſt in potentia formæ ſublonares, aut non. Si primum & per te ipſa non eſt coniuncta priuationi, ergo non omnis carentia formæ in ſubiecto apto nato eſt priuatio falſitas conſequentis colligitur ex diffinitione priuationis 9. Met.tex.com.3.& 4.Meta.textu com.27.Si ſecundum, ergo non omnis materia prima eſt in potentia omnes formæ potentes eam informare. Confirmatur, ſi materia cœli in formam cœli inclinatur, & non in aliam, & materia ſublunaris in formas ſublunares: & non in alias: tũc illæ materiæ alterius rationis ſunt, vt naturalis earũ inclinatio in dioerſas formas oſtendit: ſpecificatur.n.natura potentiæ ab actu. Prætereà corruptibila & incorruptibilis idẽ eſſet principium intrinſecum, quod horret philoſophia. Et quia hæc opinio ponit aptitudinem materiæ cæli ad formas inferiores tolli à forma exiſtẽte in ea. Contra arguitur, licet aliqualiter videretur hæc poſitio euadere de materia cæli cõparata formis corruptibiliom, non tñ fugeret de materia miſcibilium cõparata formis incorruptibilium, non.n.poſsibile eſt materiæ inferioris aptitudines ad ſuperiores formas tolli a quacunq; forma ſublunari ſibi impreſſa, quia nulla forma miſcibilium virtualiter aut eminenter continet formã cæli, quæro igitur an iſta materia inferior eſt in potẽtia formæ cæleſtes, & tũc quia in ipſa non eſt priuatio earum, quia formæ habẽtes priuatiue oppoſitom non ſunt æternæ, ergo non omnis carentia in ſubiecto apto nato eſt priuatio. Si autem iſta materia non eſt in potẽtia formæ cæleſtes, & illæ formæ ſunt per te potẽtea informare materiam primam, ergo non omnis materia prima eſt in potentia oẽs formæ informatiue materiæ primæ. Secundo omne incõpoſsibile aptitudini per ſe ſequenti naturam eſt incõpoſsibile illi naturæ, aliter falſificaretur propõnes ſecundi modi dicendi per ſe, ſed per te forma cæli eſt incõpoſsibilis aptitudini per ſe materiã ſequenti, ſ.receptibilitati formarũ non habitarũ, ergo forma cæli eſt incõpoſsibilis materiæ. Prætereà nulla forma non actuãs materiã eo modo quo forma eſt potẽtia in materia ſatiat appetitũ materie, ſed materia cæli per te eſt in potẽtia ad formas inferiores actualiter habẽdas, ergo ſolũ virtualiter eas habẽdo non ſatiatur materia; habeo igitur hãc ꝑ deſcriptione materiæ, caoſa qua res põt eſſe & non eſſe, per cuius primã partem circũſcribitur cõios, per reſiduum vero appropriatũ materiæ.ſ. potẽtialitas ad eſſe ſubſtantiale. Secundo moleſtatur ratio præindocta principalis à negantibus hanc cõſequentiã a, eſt incorruptibile, ergo a, eſt nõ potẽs non eſſe, q̃a annihilabile eſt aliquid incorruptibile. Tollitur euaſio per oſtẽſa in primo opere quolibeto. a.ſcilicet creationẽ & annihilationem

nihilationem negaſſe Ariſ. Tom ex Ariſt. 2. Phy. probante æternitatem motoris & mobilis. Tum quia ponere q̃ incorruptibile ſit contingens: aut q̃ neceſſarium ſit potens non eſſe impoſsibilia ſunt, patet conſequentia, quia cælum aut eſt neceſſarium, & habetur ſecunda pars, aut eſt contingẽs: & habetur prima. Remotis igitur euaſionibus rõnem dictam tribus congruentis philoſophi. 1. cœli. text. cõm. 22. confirma. prima ex deo incorruptibili io cælo locato aut ex cõmuni fama, quia omnes leges conueniunt in hoc q̃ deus habitat in cælo, vt dixit Auer. 8. Phy. com. 84. aut per operationem: manifeſtiores. n. ſunt diuinæ & nobiles operationes circa cæleſtia quam circa non cæleſtia. Secunda, quia longiſsimis antiquorum obſeruationibus non corrũpitur cælum aut pars, hanc ponit Aoer. in deſtructione deſtructionum diſputatione. 2. dubio. 3. & 4. Tertia ex nomine q̃ eſt ſempiterne currẽs: hãc tangit philoſophus 1. Metheo. Ex his igitur concloditur cœlum apud philoſophum eſſe neceſſarium & æternũ quod patet, quia diuiſio ente per neceſſariũ, impoſsibile, & contingens vt diuidit philoſophus 2. de Generat. tex. cõm. 50. & 1. perihermenias cælum inter impoſsibilia oculus non patitur, neq; inter contingentia, vt ex dictis Ariſt. ſequitur, remanet igitur tertium, per vim diuiſionis. Primum dictũ probant aliqui auctoritate philoſophi 8. Meta tex. cõm. 14. Non omnium eadem eſt materia, ſed corũ quorum eſt tranſmutatio ad inuicẽ, ſed cœlum noo eſt tranſmutabile, ergo &c. Secundo arguit Auer. 1. cœli, com. 20. ſi in cælo ſit materia, ſequitur potẽtiam naturalem materiæ eſſe fruſtra: quia nunquam materia cœli exit ad actum formæ inferioris neq; materiæ inferior ad formam ſuperioris. Tum quia oon eſſet materia cœli pp generationem, conſequens eſt inconueniens, & contra Ariſt. dicentem 1. cæli, tex. com. 32. & 3. de Anima, tex. com. 45. & in lib. de reſpiratiooe, & 1. politico. deus & natura nihil faciunt fruſtra, & nihil eſt ocioſum in fundamẽto naturæ vt dixit Auer. 2. Meta. com. 1. & alibi, &c. Ad primum formaretur ratio de a, & b, igne, hæc non ſunt trãſmutabilia ad inuicem, ergo non eandem habent materiam. Dicunt aliqui q̃ mediate & pluribus tranſmutationibus tranſmutabilia ſunt, licet non immediate. * Contra, ſubiectũ tranſmutationis nõ eſt totum cõpoſitum, non forma, ergo materia, ergo tranſmutato a, in b, materia quæ nunc eſt pars a, erit ſub forma, quæ nunc eſt pars b, hoc aũt eſſe noo põt, quia ignis qui erit facta hac tranſmutatione non erit a, quia non habebit formam a, neq; erit b, quia non habebit materiã b, & ſic datis generaliter duobus indiuiduis exiſtentibus nunquam vnum eſt tranſmotabile in alterum. Tum quia inciperet eſſe id quod deſiuiſſet, & ſic materia tranſmutaretur ad formã ad quam non eſt in potentia propinqua neq; remota, vt dicit Auer. 4. Meta. com. 20. Tum quia ſupponebatur a, & b, eſſe indiuidua materialia, forma materialis poſſet eſſe numero eadẽ in duabus materijs, quod eſt impoſsibile, quia materia eſt cauſa formæ, & variata cauſa formali vel materiali variatur effectus, ſaltẽ inanimatus. Dicendum eſt igitur, ſi a, tranſmutabile eſt in b, aut econtra, oportet eorundẽ materiam eſſe poſſe numero vnã ſucceſsiue 4. n. cæli tex. com. 37. ex vnitate materiæ ſequitur inuicem generabilitas, & ex inuicem generari ſequitor vnitas materiæ, & ſic verum concludit ratio inducta q̃ a, & b, non habent materiam eandẽ numero, & ſic ratio principalis, quæ ſoluitur, concludit q̃ materia cæli cum nulla materia iſtorum inferiorum eſt eadẽ numero ſucceſsiue quod nullus negat. Sed quia intellectus Ariſt. ibi eſt. Non inuenitur materia vna cõis vnicuiq; rerum naturalium, niſi ex rebus habentibus generationem & corruptionẽ: ſiue vnum in alterum trãſmutetur, ſiue in aliud eiuſdem ſpecie, vel generis vniuoci cum eo, * & cælum non eſt ex habẽtibus generationem & corrup. ideo cæli materia cum materia iſtorum inferiorum non eſt vna cõis, ſic q̃ abſtractis formis ab vtraq; iſtarum materierũ, eſſent iſtæ materiæ vnum priuatiue: & tunc ratio per illos inducta ſic per nos declarata eſt Auer. 4. cœli, com. 37. Ad ſecundum oon fruſtratur appetitus à tota ſpecie, & eſt reſponſio Auer. in lib. de beatitudine animæ, ſed indiuiduo fruſtrari non inconoenit, ſed intentum Auer. eſt omnis potẽtia paſsiua, quæ non poteſt in natura habere actiuam deducentem illam de potẽtia ad actum: eſt fruſtra, ſed potẽtia materiæ cæli ad formam materialem recipiendam eſt non potens habere actiuum deducens eam in actum, quia cælum à nullo agente eſt tranſmutabile, ergo &c.

Quod primũ dictum iſtorũ ſit falſum.

Vt a, ignis primo in aerem, deinde in b, ignem.

Vt ignis in ignem, vel in corpus.

Quod ſecundum dictum ſit falſum.

Secundo principaliter ad primum dictum arguitur omne continuum habens materiam in potentia partem ſui eſt generabile, ſed cælũ non eſt generabile: ergo &c. probatur minor aſſumendo propoſitionẽ negatam à theologo cuilibet potentiæ paſsiuæ correſpõdet ſua actiua naturalis, ſed in natura non datur agens potẽs generare cælũ, ergo &c. maior habetur ex diffinitione potentiæ poſita 5. Met. tex. cõ. 17. & 2. de Anima com. 118. omne patiẽs habet agens. Iſta etiam ꝓpoſitione vtitur Ari. ad probandom dari intellectũ agentem. 3. de Anima tex. com. 17. & 1. cœli, com. 124. impoſsibile eſt imaginari aliquid eſſe poſsibile reſpectu patientis & impoſsibile reſpectu agentis, idem dicit Auer. de igne & cõbuſtibili 2. cæli com. 21.

Secundo probatur cælom eſſe ingenerabile. Nulla generatio eſt ſine elementis 2. de Generat. tex. cõ. 1. & 3. cœli, tex. com. ſecundi, ſed in cælo non ſunt elementa 1. cœli, com. 57. corpus cæleſte nulli eſt elementum ſicut ex nullo elemẽto eſt & ſi Ariſt. 1. Metheo. ipſum vocauit elemẽtum, patet q̃ æquiuoce, non. n. in mixtionem venit quamuis ſit principium materiale animalium cæleſtium. Tertio omne generabile terminatur tẽpore. 1. cæli, com. 100. & 4. Phy. tex. com. 117. ſed cælum apud philoſophum non terminatur tpe vnde Auer. 3. Phy. com. 30. vltimum gñationis eſt principium corruptionis. i. eſſe quod eſt terminus ad quẽ generationis eſt terminus à quo corruptionis. ideo terminatiuum generationis eſt terminatiuũ corruptionis, ideo terminabile eſt tẽpus mẽſurans eſſe generabilis. Quarto ſi cælũ eſſet generabile motus eius non eſſet primus motus, patet conſequentia, quia cælum præcederet alius motus. ſ. motus quo generaretur cælum, ratio eſt Auer. in lib. de Subſtantia orbis, cap. 4. & Ariſt. 8. Phy. tex. com. 12. & Auer. in deſtructione deſtructionũ. Moleſtatur hæc ratio negando maiorem principalem. ſ. omne cõtinuum habẽs materiam in potentia partẽ ſui eſt generabile, (dicitur continuum propter mundũ.) * Contra, ſuſceptiuum non ex ſe habet formã, neq; forma: cum ſit materialis, eſt ex ſe in materia, ergo requiritur agẽs diſtinctum à materia & forma vniens formam materiæ aut educens formã de potentia materiæ, & ſic cõpoſitum generabile eſt. Ex hac ratione elicio concluſionẽ hanc pro cognoſcenda natura corporis cæleſtis. Cælum eſt ingenerabile, qm̃ generabile & ingenerabile diuidunt ens quẽadmodum contradictoria ipſum diuiderent aut contraria immediata 1. cæli, com. 126. ideo cælo non cadente ſub generabili, vt ſupra dictũ eſt: cadet cælũ ſub ingenerabili.

Quia partes mundi non continuantur.

Tertio omne continuum habens materiã in potentia partẽ ſui eſt corruptibile, ſed cælũ non eſt corruptibile, ergo &c. probatur maior, quia materia in potentia nullã habet formã ſibi propriam 1. Phy. tex. & cõ. 69 ergo quacunq; forma data quã habet materia aliam habere põt, & ſequitur præexiſtẽtis corruptio per nouæ formæ eductionem de materia patet minor principalis vt ſupra allegatum eſt ad idem confirmandum. 1 cæli, tex com. 20. & 3. cæli, tex. com. 1 & 1. Metheor. ab Auerroe. Tum quia cum cælum ſit ſubſtantia æterna vt prædictom eſt ſequitur naturã contingẽtis mutari in neceſſariam, quod eſt impoſsibile vt dixit Auer. 12. Meta. com. 41. & 2 Phyſi. com 48. ratio eſt Aoer. 8. Phyſi. com. 79. Secundo Ariſt. 1. cæli, à textu com. 218. vſq; in finem conatur oſtendere cõuertibilitatem inter generabile & corruptibile, ſi igitur cælum non eſt vnum eorum, neq; alterum. Idem habetur. 2. Meta tex. & com 7. Tertio omne gñatum vel corruptum eſt ex ſuo cõtrario generatum vel corruptũ, ſed cælum non habet contrarium, dixit n. Auer. 4 Meta com 6. corpus quintum neq; eſt contrarium neq; ex cõtrario, motus n eius contrarium non habet, ratio eſt Ari. 1. cæli, tex com 20 & Auer. in lib de beatitudine animæ. Confirmatur minor, quia ſi cælum haberet contrarium, ſex eſſent corpora ſimplicia, & corpus rotundum haberet contrariũ, & etiam motus circularis, vt tangit Auer. 1. cæli, com 18. conſequens eſt contra Ariſt. 1. cæli, tex. cõ. 23. Quarto omne habens materiam habet contrarium, vt dixit Ariſt in lib de cauſa longitudinis & breuitatis vitæ, impoſsibile eſt materiam habenti non exiſtere aliqualiter contrariũ, intellige de materia in potentia, de qua Auer. 2. Phy. cõ. 15. in lib. de Generatione, declarabit Ariſt. q̃ priua

tio quæ eſt in prima materia non denudatur à primis contrarijs, quæ ſunt quatuor qualitates, ſed cælum non habet cõtrarium. ergo, &c. Sed difficultas eſt, quia motus habet priuatiue oppoſitum. ſ. quietẽ & termini generationis ſunt priuatio & forma, ſi igitur ex natura motus ſuper naturã formæ concludimus, inueniemus formã cæli habere priuatiue oppoſitum, & ſic ipſam inueniemus terminare mutationem in ſubſtantia. Reſpondeo licet ex non habere contrariũ in motu inferatur non habere contrarium in ſubſtantia, loquendo de cõtrario poſitiuo. non tñ ex priuatiue oppoſito in motu, licet inferre oppoſitum in ſubſtãtia ſiue poſitiuũ ſiue priuatiuum, quia in accidentibus pura accidẽtis priuatio reperiri põt quæ nulli in formam poſitiuam inſeparabiliter cõmittetur. patet in ſphæra materiali quieſcente circulariter mobili, ſed in ſubſtãtia non eſt ſic, quia in ea pura priuatio reperiri non põt, ſed ſemper oppoſitam formã ſubſtantiæ priuatio inſeparabiliter cõmittatur. ideo habens priuatiue oppoſitum in ſubſtãtia habet etiam formã contrariam vel diſperatam non ſimul, ſed ſucceſsiue receptibilem in eadem materia. Intelligentiæ aũt, propter ſuæ informationis æternitatẽ, quæ ex natura formæ ſimpliciter abſtractæ oritur, non patiuntur priuatiue oppoſitum. neq; formam diſperatam ſucceſsiue receptibilẽ in eadem materia, quia tunc eſſent intelligentiæ aliqualiter poſteriores materia. Eſt igitur inter formam materialẽ & ſimpliciter abſtractã differẽtia, quia forma materialis priuatiue oppoſitum habet. ſed forma ſimpliciter abſtracta non. Hoc voluit philoſophus. 12. Met. tex. cõm. 53. non in omnibus eſt cõtrarietas. vbi Auer. quia in principijs corporum cæleſtium non eſt contrarietas. Ariſt. etiam in lib. de cauſa longitudinis & breuitatis vitæ. Aeterna nuſquam quibuſcunq; contraria erunt, & conſequenter patet differentia inter materiã in acto & materiam in potentia: quia materia in actu nunq̃ priuationi ſubſtantialis formæ ſubijcitur, ſed materia in potentia ſemper priuationi ſubiecta eſt. Auer. aũt. 2. Phy. com. 15. dicens cum albedinẽ non coniungi priuationem, intelligit de priuatione in natura formæ reperta. non aũt de priuatione in materia cum forma reperta. non. n. eſt albedo imperfectior nigredine, licet materia ſubiecta albedini poſsit ſubijci nigredini, &c. Ex hac ratione elicio cœlum eſſe incorruptibile, quia corruptibile & incorruptibile immediate diuidunt ens, oſtenſo q cœlum ſub corruptibili non cadit, reliquum eſt ipſum ſub incorruptibili contineri. Si. n. corrũperetur cœlum, omnia inferiora ſecum perirent & corrumperentur. cum igitur omnis generatio, & corruptio ex elementaribus qualitatibus ortum habeat eleuato cœlo ſuper elementa & eorum qualitates, non erit ipſum generabile aut corruptibile. Quarto principaliter omne continuum habens materiã in potentia partẽ ſui eſt alterabile, ſed coelum non eſt alterabile: vt probat Ariſt. 1. cœli. tex. com. 22. quia cœlum non recipit additionẽ. Tum quia omne alterabile habet corpus alterans prius, ſed cœlum non habet corpus alterans prius vt infinitum à corporibus ſe continentibus abſcindatur. * ratio eſt Auer. 1. cœ. cõ. 22. Moleſtatur hæc ratio propter eclipſim lunæ. Propter quod dicendum qualitatum quædã habent eſſe fixum & permanẽs: quædam habent eſſe non fixum, ſed velociter tranſmutabile. tunc dicendum cœlũ non alterari ſcdm qualitates fixas, quia alteratio in eis corruptiua eſt, vnde Auer. in lib. de Subſtantia orb. cap. 2. alteratio ſcdm quam tranſmutatur ſubſtantia alterati videtur eſſe propria corporibus quorũ ſubſtantiæ admiſcentur potentiæ, ſed alteratio in qualitatibus non fixis in cælo reperitur, vt patet ex Auerroe. 1. cœli. cõm. 21. & 8. Met. com. 22. ſi igitur luna eclipſatur, non eſt pp mutationẽ in ſubſtantia. neq; in qualitate fixa, ſed propter motum localẽ, quia ſubintrat luna vmbram terræ. poſsibile aũt eſt q ſolo motu locali perdatur qualitas habens eſſe velocis trãſmutationis, cuiuſmodi eſt lumen in luna, quia eſſe lucis ſolaris in luna eſt eſſe intentionale, quẽadmodũ eſſe lucis eſt in aere intentionale. Si. n. haberet lux in luna eſſe naturale. & non extraneum, tũc non perderetur lux illa ſolo motu locali, vt patet reſiduo lumine lunæ naturali, quod motu perdi nequit hanc ſententiã voluit Auer. 1. cœ. cõm. 21. dicens, qualitates quarum alteratio non eſt contradictio ſcdm ſuum eſſe non eſt poſsibile vt ſint in eo ſcdm mutationem & ſecundum eſſe. i. qualitates quarum alteratio non realiter illas abijcit, non eſt poſsibile vt mutentur, & ſunt in cœlo ſecundum eſſe reale. alibi aũt ſic, vnde quia ſoli realiter inexiſtit lux, ipſa non mutatur. Sed cũ mutatur in cælo non eſt vbi lux naturaliter, ſed intentionaliter. exẽpli gratia. ſtellarum fixarũ luces in cælis inferioribus ſpiritualiter recipiuntur, aliter viſu non cõprehenderentur. Secundo omne cõicans in materia cum iſtis inferioribus eſt repaſsiuum ab eis, ſed cœlum non eſt repaſsiuum ab inferioribus, ergo &c. maiorẽ innuit Ariſt. 8. Phy. tex. cõ. 37. approbando dictũ Anaxagoræ, primum motor vniuerſaliter non admiſcetur materiæ: quia ſi ſic, tunc pateretur à rebus quas mouet, omne. n. eſt ſimul actiuum & paſsiuum 3. Phy. tex. cõ. 8. ratio eſt Auer. 1. de Generat. tex. cõ. 54. cum neceſſe eſt vt primum agens non patiatur, neceſſe eſt vt non ſit in materia patientis, & ſic eſt de primo agente. ſ. corpore cœleſti, quia eſt in ſubiecto diuerſo à ſubiecto in quo ſunt res recipientes. Ex hac ratione collige, quamuis non repugnet cœlũ recipere intentionaliter à ſuperiori, neq; etiam ab inferiori, non tñ, eſt realiter alterabile, & dicit philoſophus 12. Met. tex. cõ. 41. ignis. n. cælo lunæ iuxta poſitus nihil caloris imprimit, neq; impreſsiuus eſt, quia cælũ non eſt calidum. 1. Metheo. Ariſt. quia ex velociſsimo motu non ignitur. Tum etiam ex caloris in ſole apparentia. Tum etiam cælum non eſt caloris receptiuum quia materiã in potentia non habet. Cælum. n. peregrinas impreſsiones nõ recipit. Ideo Ari. 2. cœli. tex. cõ. 3. loquens de cælo, adhuc aũt impaſsibile eſt omnis mortalis difficultatis, in cælo igitur non ſunt qualitates primæ, niſi virtualiter, intelligo virtualiter calidũ eſſe cælum, non eodẽ modo quo piper aut vinum calida virtualiter ponuntur, quia hæc alteratione indigent qua in rẽ actu calidam conuertantur: vt in fumum vaporẽ aut humorem calidũ: ad hoc vt in actum calefaciendi reducãtur, ſed ſic virtualiter ſicut effectus in cauſæ ſufficiẽtis æquiuoce virtute cõtinetur, quo modo intelligẽdus eſt Ari. 25. problematũ problemate. 17. dicens, cælum aũt & ſtellæ calida, hunc intellectũ habet Auer. in lib. de Subſtantia orb. ca. 2. & 2. cœli. cõ. 42. dicens. in corpore. n. cœleſti inueniuntur hæ qualitates, quãuis æquiuoce dicantur in eis & elementis. Ariſt. autẽ. 25. problematum. ꝓblemate. 20. ſtellas. n. eſſe frigidas, valde abſurdũ eſt & conſequenter cœli raritas, & denſitas non conſequuntur qualitates primas, ſed multitudinẽ aut paucitatem materiæ in actu in cõparatione ad quantitatem. * Colores aũt ſtellarum ſequuntur mixtionẽ lucis cum opaco, & hac mixtione altera & altera exiſtente ſtellarũ color diuerſus eſt, vt Mars rubicundus, & Venus argentea, non aũt qualitatum primarum refractiones hi colores cõſequuntur. ideo ſimplices nominari poſſunt. Cælum igitur à contrarijs alterãtibus exẽptum eſt. ideo Auer. 9. Met cõm. 17. Iſtæ qualitates quæ poſſunt eſſe, & non eſſe in corporibus cæleſtibus ſunt aliæ ab eis quæ attribuũtur alterationi vt obſcuritas lunæ, & illuminatio, & ſimilia. Cælũ etiam conſequenter non eſt augumẽtabile, neq; diminuibile, & ſub augumẽtatione & diminutione rarefactionem & condenſationem cõprehendendo, ſi. n. cælum maximum rarefieret, dum eius interior ſuperficies quieſcit, tunc niſi pars illius condẽſaretur oporteret extra cælum eſſe vacuum. patet conſequentia, quia intraret corpus cæleſte vbi nullũ corpus præfuiſſet. Neq; etiam ſeneſcibile eſt cælum, neq; etiam fatigabile, vt teſtatur Auer. 9. Meta. cõm. 17. quia hæc ſine alteratione fieri non poſſunt. Eſt igitur cælum actiuum tñ, quia actiuum eſt, & non paſsiuum, vt 2. cœli cõm. 42. dixit Auer. Tactis rationibus ex natura materiæ procedentibus, alias rationes ex natura formæ ſumptas aggrediamur. Prima, omne continuum habens materiam in potentia partẽ ſui habet formam eductam de potẽtia materiæ, ſed cælum non habet formam eductam, &c. patet maior, quia non dabilis eſt materia in potẽtia ſine forma educta de potẽtia illius, impoſsibile. n. eſt formam ſeparari à materia ſecundum eſſe. 8. Met. cõ. 3. & 2. Phy. cõm. 12. & 2. Phy. com. 67. prima materia non poteſt denudari à forma. ideo. 2. de Generatione Ari. tex. cõ. 6. materiam dixit non ſeparabilem, ſed ſemper cum contrarietate, minor patet, quia omnis forma educta de potentia materiæ eſt ꝓducta per gñationem, ſed cælũ ex determinatis à Philoſopho nedũ non eſt generabile, ſed productũ non eſt. Tum quia ſi ſic, coelum haberet principiũ intrinſecum actiuum aliud ab intelligentia:

Quia ſi haberet in infinitũ procederetur.

Quia materia magis denſa, aut minus denſa eſt. Et nota de colore ſtellarum.

telligētia.quia omnis forma, quæ eſt principiū eſſendi ſubſtantiæ alicui:eſt eidem principium operandi.quam igitur operationē faceret hæc forma ſi non moueret? Tum quia omnis forma educta de potentia materiæ inclinat ad motū rectum vel circularem non pure,ſed cœlum non ſic inclinatur, quia ſi ſic, eſſet graue aut leue. Tum qa omnis forma educta, &c. eſt diuiſibilis.quia in maiori quanto eſt maior virtus.8.Phyſi. cō.81.& eſt fundamentū ſuper quo firmatur Ari.4. Metheo. tex.cō.13. & alibi quia forma diuiſibilis diuiditur ſecundum totum & partem, vt patet in lib.de Subſtantia orb.ca 1.& 5.

Præterea.ſequitur cælos ſub genere vniuoco cum iſtis inferioribus cōtineri.conſequens oſtēdit eſſe falſum. Auer.2.cœ. com.49.patet conſequentia, quia principium intrinſecum & eſſentiale in illis eſt eiuſdē rationis,puta materia prima. quare concludendum eſt cœlū non habere materiam,quemadmodum demonſtratiue concludit Auer.1.cœ.cōm.25.quia cœlum non habet contrarium. Tum quia periret demōſtratiō Auer.2.cœ.cō.45.ad oſtendendum in cœlo non eſſe caſum, quia in cœlo non eſt materia. Tum quia periret demoſtratio Auer.1.cœ.cō.22.ad oſtēdendum cœlum non eſſe alterabile quia caret materia,quæ omnia intelliguntur in hoc ſenſu.cœlum non habet materiam quæ eſt in potentia ad formā ſubſtantia.,& conſequenter ad formā accidentalem in eſſe reali. neq;.n.cœlū eſt proprie in potentia ad motum,quia actu mouetur. neq; ad terminū motus,quia quod non eſt in actu non proprie terminat.ſed omne mutatum eſſe motus cœli eſt in potentia,quia motum continuat,&c. Dixit tñ Auer.9.Meta. com.7.ſed illud quod inuenitur ex eis potentia ante actū, eſt ſicut ſingulæ partes illarum tranſmutationum. Secundum autem dictum.ſ.in cœlo eſſe materiā in actu,arguitur primo ratione accidētium in cœlo repertorū primo quantitas cœli requirit materiam pro ſubiecto,ſed non materiam in potētia quia maxima dimenſio,q̄ recipit materia prima,eſt dimenſio ignis,deinde aeris: vt ponit Auer.2.de Anima.cō.97.non.n. eſt dicendum quantitatem cœli eſſe ſubſtantiam. auctoritate Auer.1. Phy.cō.63.& alibi.neq; ipſam eſſe accidens carens ſubiecto.neq; ſubiectari eam in intelligētia. ſed in aliqua ſubſtantia quam vocauit Auer.materiam in actu.Et tunc cōmode ſaluamus motui circulari,quem dixit Ariſt.8.Phy.tex.cōm.75. perfectiorem recto, ſubiectum perfectius correſpondere.ſiue cōparemus remotum ſubiectū ſimplex remotu ſubiecto ſiue cōpoſitum compoſito. Confirmatur ex natura motus æterni qui in ſubiecto in potentia ad ſubſtantialē formam recipi non poteſt, qm ob generabilitatem aut corruptibilitatē ſubiecti æternitas motus interrumperetur.nō.n.forma materialis infinito tempore operatur in lib.de Subſtantia orb.ca.1.neq; in.2. ſubiecto corruptibilis forma abſtracta æternæ operari poteſt localiter mouēdo b,motu. Secundo ex parte formæ omni formæ materiā ſubijci oportet.ſed intelligentia eſt forma vt patet infra.ergo intelligentiæ materiam ſubijci oportet,ſed non materiā in potentia, quia tunc intelligētia eſſet aliquo modo materialis.& ſic non eſſet abſtracta ſimpliciter.materiā igitur in actu informat. Tertio ex parte cōpoſitis omnis cōpoſiti incorruptibilis principiū materiale eſt incorruptibile,ſed animal cœleſte eſt cōpoſitum incorruptibile.ergo illius intrinſecum principium materiale eſt incorruptibile. ſed materia in potētia aliquo modu corruptibilis eſt.1. Phy.tex. com.82.non aūt materia in actu niſi forte quantum ad vbi. hoc voluit Philoſophus.1.Metheo.dicens q̄ nulli eorum quæ ſunt apud nos idem exiſtens,ſic q̄ cæleſte corpus differt ab inferioribus in materia & in forma.hoc idē voluit Auer.2.phy. com.primo.1.cœli.cō.5.& pluries alibi ponens principia corporum cœleſtiū & ſublunarium eſſe dicta ſm prius & poſterius immo æquiuoce.2.Meta.cōm.vlti.æquiuocatione tñ analogiam cōpatiente.vt igitur æterni & corruptibilis non idem ſit principium intrinſecum vt voluit Auer.in lib.de Subſtantia orb.ca.1.ſecundū dicta Ariſ.1.Met.ſic arguentis ideæ ſunt æternæ, & iſtæ res ſunt generabiles. ergo illæ non ſunt cauſa iſtorum,neq; ſecundum formas, neq; ſecundum agentes,ſecundum q̄ rōnem format Auer.ibi.cō.31.& ibi etiam cō.38. paſſiua neceſſario cōponuntur ex paſſiuis.& Ariſ.oportet q̄ forte ſenſibilium ſenſibilia,ſempiternorū ſempiterna,corruptibilium aūt corruptibilia, eſſe principia.3.cœ.tex.cōm.61.

nun ponimus in cœlu materiam in potentia, ſed materia in actu. alia.n aliorum ſunt principia 2 de Anima tex com 5?. intrinſeca & ꝓpinqua,ad propoſitū dixit Auer.1.Met.cō.12. cœlum habet naturam ſibi ꝓpriam aliam ab ea quæ eſt generabilium & corruptibilium qm ſemper eſt cœlum in præſenti præterito & futuro, ſed omnia generabilia ſunt corruptibilia. Ad probandum aūt ſecundum dictū principale arguunt aliqui per Ariſt.2. Met.tex.cō.12.in omni quod mouetur neceſſe eſt intelligere materiam,ſed cœlū mouetur,&c. Secundo omnia ſenſibilia habent materiam.dixit.n Ariſto.ſenſibile omne in materia exiſtit.1.cœ.tex.cō.92.&.8.Meta.tex.cō.3. ſenſibiles ſubſtātiæ omnes materiam habent,&.2.de Genera. tex.cō.6.nos aūt dicimus aliquam eſſe materiā vnam corporum ſenſibilium,& ibi tex.cō.3.impoſſibile eſt ſine contrarietate eſſe hoc corpus ſenſibile,non eſt aūt contrarietas ſine materia,& implicite.2.cœ tex. cōm.8.ſed cœlum eſt ſenſibile.1. cæli tex.cō.92.& patet ſatis quia ipſum viſu cōprehenditur.ſ. partes eius luminoſe vt dixit Auer.2.Phy.cōm.48. Soluitur primum per Auer.ibi dicentem Ariſt.intelligere de motu generationis quia ibi probat philoſophus non eſſe ꝓcedendum in infinitum in formis materialibus,quia terminans interminationē materiæ non eſt interminatum.forma autem per generationem terminat materiæ interminationē,& ſic non eſt auctoritas ad ꝓpoſitum.& ſi ſumatur moueri pro motu locali,& materia pro ſubiecto gñationis.ratio eſſet cōtra primum dictum.ſed negatur maior, ſed dato q̄ de Ari.auctoritate nō eſſet cura,ſic intelligeretur ratio in ꝓpoſitu. In omni qđ mouetur localiter neceſſe eſt intelligere materiā ſubſtantiam motui,ſed cœlum localiter mouetur.ergo, &c. Ad ſecundum Aue.3.Phy.cō.54.exponit ſenſibile.ſ.tangibile.omne aūt tangibile alteratiuis qualitatibus eſt informatū aut intenſis aut remiſſis. & omne informatum qualitatibus alteratiuis eſt generabile ſecundum ſubſtantiā. ideo Auer.2.de Anima, cō.117. textū Ariſ.dicentem qualitates ſenſibiles ſunt differentiæ corporis ſcđm q̄ corpus ſupplet generabile & ſic maior rationis non eſt ad ꝓpoſitum minuris. ſed quia licet ſic exponātur aliquæ illarum auctoritatum. non tñ prima auctoritas patitur ſic exponi,quia ſtatim ſubiungitur ipſa huic clauſulæ, cælum eſt ſenſibile, ſuper ſenſibilitate viſus argumētum fundari pōt ſic.nullam formā abſtractam à materia poteſt viſus cōprehendere,ſed lucem & motum cœli viſus pōt comprehendere,ergo nullū illorum eſt forma abſtracta,patet maior,quia ſenſus cum ſit virtus ſingularis & organica,ſolū ſingularia ſenſibilia poteſt cōprehēdere, & ſic omne obiectum ſenſibile ſingulare eſt.& omnis forma ſenſibilis ſingularis eſt in materia.ergo cælum habet materiam ſubſtantiā motui & lumini. ideo trāſeat ratio probans idem quod præcedens,cui ſi addatur,nullā formam ſenſibilem cœli ſenſus alius à viſu pōt comprehendere; ſatis concluderetur materiam ſubſtantiā illis formis eſſe materiam in actu.neq; aſſumptum eſt multū latens,quia ſenſus exteriores à nullo ſenſibili immutantur ipſis non immutatis à proprio ſenſibili,ſed nullū ſenſibile ꝓpriorum alterius ſenſus à viſu eſt ibi vt patet. Ex his elicio cælum eſſe corpus ſpirituale ſecundum Auerroim in lib.de Subſtantia orb.ca.5.&.1.cœli.cō.100. quia omne corpus abſtractum à materia prima ſecūdum diffinitionem & ſcđm eſſe ſpirituale eſt.patet ex quid nominis ſpiritualis,ſed cœlum eſt abſtractū,ergo &c. Tum quia corpus cuius nulla forma ſubſtantialis eſt materialis: ſed ſpiritualis eſt ſpirituale.ſed huiuſmodi eſt cœlum. Sequitur 2.cœlum non graue eſſe aut leue: vt demonſtrauit Ariſto.1. cæli.tex.cō.17.& Auer.in lib.de Subſtantia orb.cap.2.&.4.& incidentaliter.3.cœli.cō.55. Primo ex parte materiæ,quia cælū non habet materiam ſubijcibilē grauitati,& leuitati quia materia ſubijcibilis grauitati & leuitati eſt in potentia ad ſubſtantiam, quia materia habens formam ſubſtantialem grauis eſt potentia forma ſubſtantialis leuis,&c. cœli autem materia non eſt potentia formalis ſubſtantialis,&c. Secundo ex parte formæ omnis forma ſubſtantialis qua aliquid eſt graue aut leue habet formam oppoſitam incompoſſibilem ſimul in illa materia in qua eſt,& receptibilem ſucceſſiue in eadem,ſed cœlorum formæ non habent oppoſitum, cum ſint formantes æterne. Tum quia ſibi determinant motum perpetuum & circularem,qui contrarium non habet. Præterea.omnis for

ma ſubſtantialis qua aliquid eſt graue aut leue eſt diuiſibilis ad diuiſionem ſubiecti, & mobilis per accidẽs, vt tangit Auer. in lib. de Subſtantia orbis. ca. 2. 3. ex parte totius, quia grauia & leuia præſuponunt corpus mouens prius, quod ipſa conſeruet, & eorum ſucceſſiuam generationẽ, ſed cœlo non eſt corpus prius ergo, &c. Tum quia omne graue aut leue ſibi motum rectum determinat, ſed cœlum non, quia non accedit ad centrum, neq; recedit ab eodẽ. ratio eſt Auer. 1. cœ. tex. com. 28. cum igitur cœlum determinet ſibi motum circularẽ tanq̃ naturalem, nullum alium motum ſimplicem ſibi determinat neq; naturaliter, neq; violenter, quia tunc duos motus naturales haberet, nullum igitur cœlum grauitatem habet aut leuitatem, neq; illius pars. 1. cœli. tex. com. 19. Non igitur indiget Atlante aut anima cogente manere ſempiternum. vt tangitur 2. cœ. tex. com. 4. & 5. poeticum n. eſt hoc fingere, vt teſtatur Ariſt. 5. Meta. tex. com. 28. Sed ipſum naturæ neutræ exiſtens contraria conſeruat. Imaginata autem ſtella aut cœli parte in medio aere ſuæ naturæ derelicta, quid dicẽdum? non quieſcit, quia non violente, quia tunc receſſus inde eſſet ei naturalis, non naturaliter, quia ipſa nimis propinqua eſſet centro, non aſcenderet quia leuis eſſet. non deſcenderet, quia grauis eſſet: non circulariter moueretur, quia abeſt anima ſic mouens, & ſi addeſſet anima, mobile non eſt in loco vbi motus proprie circularis fieri poſsit, non ſubito mutaretur, quia cuilibet diuidenti aerẽ reſiſtit aer: ſiue contrario in qualitatibus, ſiue non. Tum etiam magis reſiſtit virtuti finitæ qualis eſt virtus partis cœli aer quam ignis, quia denſior eſt aer igne vel minus rarus, neq; ſtella ſuperfertur ab elementis naturaliter appetentibus eſſe ſub illa: ſic ꝙ motus ſit ſtellæ non naturalis, quia ſaltem elementa extra cœlum lunæ ſtellam ducere non poſſent, & ſic remanet argumentum à quo ducatur in locæ, vnde imaginabatur extrahi vel ad cœlum cui ſubſtantialiter ſimilis ponebatur. Tum quia eſſet contrarietas inter corpora cœleſtia & elementaria. Reſpondeo caſus non eſt poſsibilis, quia imaginari cœlum à quo ſit pars extracta, aut etiam imaginari partem cœli integralem extractam contradictionem claudit, qm̃ diuiſio & corruptibilitas ſunt ſimul. Sed modus imaginandi mundum maiorem aut minorem, licet ſit impoſsibilis admittitur proportionaliter ponendo velocitatem motus magnitudinem mobilis, & diſtantiam à centro, creſcere vel decreſcere, & intelligentiam eſſe magis nobilem vel minus. & conſequenter ſphæram elementorum maiorem vel minorem, quibus poſitis faciliter defenditur poſitio.

CONTRA determinata multis vijs arguitur. prima eſt via ſumpta ex nam materiæ. in vnoquoq; genere cauſæ eſt deuenire ad vnam primã cauſam 2. Meta. tex. & cõ. 7. & 5. cuius oppoſitum dicitur ponendo duplicem materiam. ſ. in actu & in potentia. Secundo vnicuiq; mutationi ſubiectam materiam deffiniuit Ariſ. 1. Phyſi. tex. cõ. 82. per eſſe ſubiectum ex quo ſit, ſi ergo in cœlo eſt materia, cœlũ ſit. Tertio ſi eſſent duæ materiæ, vnde diſtinguerentur? non per habitudinẽ ad diuerſas formas, quia illa habitudo non eſt dans eſſe materiæ, ergo neq; diſtinctionem eſſentialem. patet conſequentia, quia eadẽ ſunt principia eſſendi, & diſtinguendi, quia illa habitudo & ſi ſit ad formã ſubſtantialem priorem, eſt tñ poſterior materia. quia omne fundans eſt naturaliter prius fundamento. Tum quia actus eſt qui diſtinguit & ſeparat. 7. Met. tex. cõ. 49. ergo natura materiæ nõ diſtinguit. neq; habitudo ſed forma.

Tum quia diſtinguendo materiam cœli à materia elementorum propter non tranſmutabilitatẽ vnius in alterum vt diſtinguit Auer. in lib. de Subſtantia orbis. ca. 1. oportet etiam diſtinguere materiam vnius cœli à materia alterius, quia non ſunt cœli tranſmutabiles adinuicẽ, conſequens eſt contra Ari. & Auer. 2. cœli. cõ. 42. vbi ponunt omnes cœlos eiuſdem naturæ. Quarto, ſi orbis eſſet materia, non poſſet orbis agere in iſtis inferioribus. 2. cœlũ pateretur ab elementis. 3. poſſet cœlum quantum eſt ex ſe non eſſe. patent conſequentiæ, quia materiæ non eſt agere ſed pati. Secundo de generatione. tex. com. 53. & quantũ eſt ex ſe non habet materia eſſe. & ſic compoſitum ex ea quantum eſt ex illius materiæ natura: poſſet non eſſe. Ad primum proportionaliter formæ quæ eſt genus cauſæ analogum diuiſibile in materialem, & abſtractam, quarum reductio ſtat ad primum analogatum. ſ. formam abſtractam, & reſolutio formarum abſtractarum ſtat ad primã inter eas, quæ eſt deus. materia viſu ſenſibilium eſt genus commune analogum diuiſibile per materiã in actu & materiam in potentia, quarum reſolutio ſtat ad primum genus analogatorum, ſcilicet ad materiam in actu, & reſolutio materierum in actu ſtat ad materiam primi cœli. ſ. ſtellati. quod ſecundum Philoſophum deo informatur, & hæc eſt reſolutio perfectionis, qua minus perfecta reſoluũtur ad perfectiora. vnde Auer. in lib. de Subſtantia orbis. ca. 2. de materia in actu dixit, & vt ſit perfectius omnibus modis materiæ intelligo corporalis, & hac reſolutione vtitur Ariſt. 12. Metaphyſi. tex. com. 25. dum aſsignat prima principia animam & corpus: perfectio tamen cauſalitati annectitur ibi, &c. Reſolutio autem minus potentialis ad magis potentiale ſtat ad materiam primam, quia ipſa propter ſui maximam potentialitatem meretur ad ſemet ſaluare potentialitatis analogiam cum ipſa ſit potentialis qua nihil ſingulare potentialius eſt. infinita. n. formarum indiuidua poteſt materia prima ſingulariter recipere: quorũ omnium dimiſſo antecedentis ſincategurematẽ: poteſt intellectus poſſibilis intentiones vniuerſaliter recipere, & etiam alias plures tantum tñ finitæ ſunt omnes intentiones in illo eſſe in quo in intellectu ſunt receptibiles. Cum autem dixit Ariſt. 10. Meta. tex. cõm. 26. corruptibile & incorruptibile differunt genere verum eſt vniuoco, ſed analogo non. vt colligitur ex Auer. in deſtructione deſtructionum diſputatione. 7. dubio. 5. Ad ſecundum loquitur Ariſt. de ſubiecto generationis, ibi. n. declarat quo modo materia generatur vel corrumpitur, & qño non, & quia cœlum, licet non ſit generabile quantum ad ſubſtantiam, eſt tñ generabile quantum ad vbi. ideo diſtinguo de fieri, aut dicit mutationẽ ſimplicem, aut ſecundum quid ſi primum non ſit animal cæleſte apud Philoſophum, niſi capiatur fieri pro conſtare ad modum loquendi Ari. 1. cœ. tex. cõ. 95. in tranſlatione ex Arabico. Cœlum eſt factum ex tota materia. ſed. 1. modo cœlum ſit, quia localiter mouetur. Ad tertium licet formæ abſtracte conſiderari poſsint ſine materia quã informant, quia ab ea non cauſantur. neq; ex aliquo illius perfectionem eliciunt qua actuentur. tñ non ſic poſſunt materiæ ſine formis conſiderari, quia tam materia in actu q̃ materia in potentia à ſuis formis cauſantur, & perficiuntur, & ſic per ſuas formas, à quibus trahunt eſſe ſubſtantiale: diſtinguuntur, & ſic ab eſſe formæ materia abſtrahi non poteſt. materia enim in actu naturaliter poſterior eſt ſua forma, & nullam prioritatem habet reſpectu eiuſdem. & materia in potentia; cum prioritate quam habet in genere cauſæ materialis, habet poſterioritatẽ in genere cauſæ formalis, Seclusis tñ formis ab iſtis ſubiectis per poſsibile vel impoſsibile, adhuc vna earum non eſſet altera, & ſic ſe ipſis diſtinguerentur. principia. n. ſimplicia non habent principium intrinſecum diſtinguans, qm̃ ſi ſic, eſſent principiata cõpoſita & non ſimplicia principia. Philoſophus etiam concedens primum ens eſſe non infinitum diceret materiam in actu eſſe propinquiorem primo enti q̃ materia in potẽtia. habitudines etiam earum ad diuerſas formas poſſunt eſſe medium ad concludendum ꝙ vna iſtarum materierum non eſt altera, quia nĩ iſtæ habitudines ſunt ad aliud prius, ſecludi non poſſunt, ſicut neq; poſterius ab eſſentialiter priori ſecludi poteſt. actus igitur diſtinguit eas. ſit cũ dicitur, fundans eſt prius fundato. aut intelligitur cõparando materiam formæ ſic ꝙ receptiuum ſit prius recepto. & tunc negatum eſt hoc de materia in actu. & de materia in potentia dictum eſt ꝙ in vno genere cauſæ prior eſt, in alio vero poſterior. Si autem comparatur habitudo rei cuius eſt habitudo, ſi intendit prioritatem requirentem realem diſtinctionem, adhuc negatur propoſitio, ſi diſtinctionem rationis tãtum, conceditur dictum ad minus in relato ad rem poſteriorem à qua fundans ſeparari poteſt. Ad confirmationem. materiæ cœlorum ſunt eiuſdem generis propinqui: analogici tñ. & non vniuoci. immo ſunt eiuſdẽ ſpeciei analogicæ ſecũdum Auer. 2. cœli. cõ. 49. Sed materia iſtorum inferiorum cum materia ſuperiorum eſt eiuſdem generis remoti analogici & non vniuoci. Ad quartũ negatur prima conſequẽtia, quia animal cæleſte eſt quod agit per qualitates tñ inhærẽtes non formæ, ſed materiæ, ratione tñ formæ actio eſt. ſecundo dicendum prætermiſſo ꝙ materia ſubſtantia formæ agat, ꝙ actio eſt formæ principaliter.

principaliter. vnde Auer. 1.cœ.cõm. 95. hanc rationem tacite ſoluens dixit non operatur per corpus cæleſte niſi inquantum eſt ſubiectũ formæ operationis intellectus. intelligo ſubiectum intellectui, qui eſt forma operans. non poteſt etiã non corpus, cuiuſmodi eſt intelligentia, agere, vt infra eſt agere ad mouere. in corpus niſi mediante inſtrumento corporeo. vt patet 7. meta. com. 31. &c. mediat autẽ cœlum inter intelligẽtias. quæ ſunt incorruptibile non corpus, & corpora incorruptibilia, quia cœlum eſt corpus incorruptibile. non. n. mediare poteſt non corpus corruptibile. patet hoc ex Auer. 1. cœli cõm. 22. Ad ſecundam conſequẽtiam ea negatur, quia materia in actu non eſt paſſiua ab elemẽtaribus qualitatibus propter actualitatem ſuam. requirunt enim qualitate primæ ſubiectum magis potentiale quàm ſit materia in actu, & in quo ſint, & in quod agant. Ad tertiam conſequentiam reſpondet Auer. in lib. de ſub. orbis cap. 2. ꝙ cum orbem poſuerit intellectus per ſe exiſtente abſq; largiente orbi permanentiam & æternitatem, neceſſe eſſe vt finiatur eius permanẽtia & eius actio. ideo neceſſe eſt intellectum largiri permanentiam æternam, motum æternũ circularẽ, & figuram ſphæricam, menſuram propriam, ordinem, & quantitatem. Contra. caderet Auer. in opionem Alexandri, & Auic. ſ. cœlum eſſe corruptibile ex ſe, & incorruptibile ab alio. quam reprehẽdit 12. Metaph. cõm. 41. & alibi. Secũdo daret cœlo cauſam agentem. Ad primum Alex. & Auic. ponebant materiam cœli eiuſdem rationis cum materia iſtorũ inferiorum, quos in hoc ſequitur Scotus, Egidius Ocam, &c. & ponebant cœlũ eſſe incorruptibile ab intelligentia. Hos reprehendit Auer. quia habenti cauſam poſitiuam corruptibilitatis dant cauſam poſitiuam incorruptibilitatis, quæ repugnant. Auer. autẽ Alber. & Tho. &c. dixerunt materiam cœli non eſſe eiuſdem rationis cum materia horum inferiorũ. ideo materia cœli non eſt cauſa corruptibilis poſitiua. ſed quantum eſt ex ſe ipſa nõ exiſteret niſi intelligentia daret illi eſſe. Ad ſecundum. cœlum habet agens conſeruans ipſum. ſed nõ producens apud Philoſophum. vt patet in primo opere quolib. 2. & ex Auer. inſtructione deſtructionum diſputatione 3. dubio 7.

De materia cœli.

SECVNDA eſt via ex natura formæ. primo aut forma cœli eſt hoc ſenſatum, aut aliud. ſi primum tunc res intellecta erit eadem cum re ſenſata. ſi ſecundum, tunc cœlum componeretur ex metateria & forma. ratio eſt Ariſt. 1. cœli textu cõm. 95. Reſpondeo res intellecta cœli eſt forma ſubſtantialis eius, res ſenſata eſt materia vel compoſitum, neutrum tamen eorum informat ſenſum, quia ſenſata per accidens, quia ſenſibilis eſt ſubſtentia per accidens ſecundo de anima textu commento 65. quia ſubijcitur formæ ſenſibili. cœli autem ſubijciũtur formæ ſenſum informanti vt luci omnia ſenſibilia cõmunia habeãt propriam ſpeciem in ſenſu: magnitudini, figuræ, motui, &c. * ideo diſtinguitur res intellecta in ſubſtantia corporea & ſenſata eadem diſtinct. qua forma à materia vel cõpoſito. Econtra Auer. 1. cœli cõm. 92. Impoſſibile eſt ſenſibile eſſe ſenſibile per formam, quia eſt intelligibile per formam, & ſenſibile per materiam. Reſpondeo forma habet duplex eſſe, ſcilicet in actu, & in potentia tũc forma ſecundum ſuũ eſſe in actu intelligitur *. vnde Auer. in lib. de ſubſtantia orbis. cap. 2. forma non habet eſſe in actu, niſi ſecundum ꝙ intelligitur, ſed ipſa ſecundum ſuum eſſe in potentia ſentitur. vnde Auer. 1. cœ. cõm. 92. ſenſu comprehẽditur forma cũ materia, & in lib. de ſubſtantia orbis. ca. 2. materia non eſt in actu niſi ſecundum ꝙ ſentitur.

Sic cõditionaliter loquitur, quia aliqui volunt, ꝙ ſenſibilia cõmunia per propriam ſpẽm non ſunt ſenſibilia, ſed per aliud. ſed de hoc in via Auer. eſt difficultas.

Et ſic aliquo modo dici poteſt ſubſtantia per ſe ſentiri, quia per naturam ſuã, quæ eſt forma eius ſentitur.

TERTIA eſt via ex natura cõpoſiti omne corpus naturale componitur ex materia & forma ſed cœlum eſt corpus naturale 1. cœ. tex. cõm. 5. & 1. cœ. cõm. 96. ergo, &c. maior probatur. corporeitas ſubſtantialis non dicit extenſionẽ neq; aptitudinẽ ad extenſionẽ. ergo compoſitum ex materia & forma, ratio eſt Auer. 1. cœ. cõm. 92. Secũdo Ariſt. 1. cœli tex. cõm. 92. hoc cœlum vt materia mixtũ. Tertio cœlũ eſt corruptibile ergo ipſum habet materiã in potentia. probatur antecedens, primo ſi corpora cæleſtia eſſent eadem genere & plura ſpecie, eſſent compoſita ex materia & forma, & ſi ſic, eſſent generabilia & corruptibilia, conditionales ſunt Auer. 2. cœ. cõm. 49. quarum primum antecedẽs eſt verum, quia vnum abſtrũ eſt luminoſum de ſe vt ſol, aliud non, vt luna. & vnũ calefacit vt Mars, & aliud infrigidat, vt Saturnus, vt ex Ariſt. in lib. de proprietatibus elementorũ colligitur.

Tum quia omne diuiſibile eſt corruptibile 2. cœli cõm. 47. Sed cœlum eſt diuiſibile, quia quãtum. Præterea argumento ſcrupuloſo. omne habens potentiam finitam eſt corruptibile 12. Meta. tex. cõm. 41. ſed cœlum habet potentiam finitã 2. cœli tex. cõm. 71. ex Arabica translatione & 1. cœli à commento 33. &c. habetur ratio ab Auer. 12. Meta. cõm. 41. & 8. Phyſi. cõm. 79. Quarto cœlum eſt vere factũ, ergo ipſum habet materiam. probatur antecedens 1. cœ. cõm. 20. recitãs Auer. opiniones de mundo dixit. aliquos poſuiſſe mundum creatum à prima cauſa & opinari ꝙ ipſe nõ eſt generabile ab alio. & illam opinionem non reprobat. & eandem opi. dimittit Ariſt. intactam. vult igitur Ariſt. ꝙ licet non fuerit mundus genitus ex aliquo, ipſe tamen eſt factus ex nihilo. Tum etiam ratione Auer. cõm. 20. 1. cœli agens prudens facit rem conformem voluntati ſuæ ſi igitur vult perpetuare cœlum, ipſe facit ipſum incorruptibile. ergo cœlum eſt factum. Ad primum conceditur cœlũ componi ex materia in actu & forma, quæ eſt intelligentia ſimpliciter abſtracta. maiorem rationis concedit Philoſophus 1. cœli tex. cõm. 92. minorem vero concedit Auer. Ad ſecundum loquitur Ariſ. de mundo. Secundo Ariſt non determinando procedit. Tertio concedo ꝙ cœlum eſt vt materia mixtum, quia ratione ſuæ materiæ eſt ſenſatum, non tamen tactu ſed viſu. Contra. quantitas eſt ſenſibile per ſe licet commune ad minus à tactu & viſu. ergo tãgibile eſt cœlum. patet antecedens 2. de anima cõm. 64.

Tum quia ſenſibilis corporis qualitates primæ ſunt differẽtiæ 2. de generatione tex. cõm. 8. & 2. de anima tex. cõm. 117 cœlum autem eſt corpus ſenſibile. Reſponſio. non ſenſibilia ſunt communia obiecta à ſenſu exteriori, niſi ſint coniuncta proprio obiecta. ſed quantitas vel magnitudo figuras motus numerus cœli vel vnitas nulli ſenſibili proprio tactus cõiunguntur. ſed tantum ſenſibili viſus, vt luci. non. n. ſonum cauſat cœlum. ideo noſtro ſenſu exteriori niſi viſu ſenſibilia cœli communia ſentiri poſſunt. ex hoc ſequitur non omnem quantitatem figuram, &c. eſſe ſenſibilem tactu. Contra applicetur manus cœlo ſaltem ad imaginationem, nonne tãget manus illud? non ne ſentiet manus illud moueri, & eſſe ſphæricum, & lene? oportet. n. manum curuari vt ſphærico bene applicetur. immo iudicabit ſaltem cum errore cœlum eſſe calidum, quia motus cœli & lumen cauſant calorem in manu.

Reſponſio non eſt caſus naturaliter poſſibilis 2. eo admiſſo non ſaluaretur organum, quia fere in infinite modico tempore animal illud corrumperetur, quia non eſt ibi locus conueniens vitæ animalis. ſed eſto ꝙ ſaluaretur animal in vita, adhuc continuum organi ſaluaretur, vt patet in applicatione manus rotæ velociter motæ, quã tñ conſtat in valde magna proportione tardius moueri quã cœlum, niſi forte imaginaremur manum æque velociter aut quaſi circunduci ſicut cœlum. aut cœlum ob ſui lenitatem manum non offendere, aut imaginemur cœlũ nõ ſic velociter moueri, &c. 4. admiſſo ꝙ manus quieſcens immediata cœlo ſaluetur, tunc ſi ab extra applicatur manus cœlo, manui conanti accedere ad centrum cœlum reſiſtere. & motũ manus prohiberet, quia non eſt cœlum compreſſibile, neq; realiter ab agente finito diuiſibile, neque impelli poteſt, neq; virtus animalis habentis manum, ſuperare aut æquare poteſt virtutem cœli. neq; penetrãt ſe corpora. ſimiliter receſſus à centro manus applicatæ cõcauo prohiberetur. ſed non immutaret cœlum manum ſpirituali formatione, quæ ſenſatio eſt, quia vt dixit ſenſibilium communium ſenſationem præcedit ſenſibilis proprij cognitio diſtincta vel confuſa. Tum etiam in corpore ita magno ſicut cœlum nõ apparet ſphæricitas in parte ita parua ſicut eſt illa cui manus applicatur. ſed potius appareret planities. ſed neutrũ vt dixi apparet ſenſui exteriori. & ſi motu aut lumine cauſetur calor in organo. quia ſenſationem non facit ſola realis impreſſio, niſi qualitas igitur informans organum immutaret illud ſpiritualiter, non fieret ſenſatio caloris, & tunc ſi ſenſus calorem iudicaret verus eſſet, ſed iudicans ex hoc cœlum eſſe formaliter calidũ erraret. Ex hoc ſequitur dictum Ariſt. 3. de anima tex. cõm. 63. ſcilicet omne corpus eſſe tangibile, eſt verum de ſublunaribus, nõ autem de corporibus cæleſtibus.

expoſitio eſt Auer. 3. Phy cō. 48. & 2. de anima cōm. 117. &c. patet ad confirmationē. ex hoc patet maiorem eſſe potentiarum colligantiam. ſ. ſenſus viſus cū tactu quàm obiecti viſibilis cū obiecti tangibili. Ad tertium negatur antecedens primæ conditionalis eſſe verum. procedit aūt ratio contra Aui. ponentem in cæleſtibus & inferioribus genus vniuocum. ſed non contra ponētes genus analogum, & de genere analogo prima conſequentia Auer. non tenet, neq; de illo eam intelligit, ſed de vniuoco aſſumens cōceſſum ab Auicen. Ad confirmationem cœlum eſt diuiſibile inquantum corpus. non inquantum cæleſte, niſi per deſignationem. Ad aliam rationem potentia finita duratione corruptibilitatem infert, non autem finita vigore & tempore infinita. qualis eſt potentia cœli. Contra. ibi finitæ ſunt dimenſiones. ergo potentia ad durandum eſt finita. Reſponſio. finitas dimenſionum ſequens formā extenſam finitatem durationis infert, ſed finitas dimenſionum ſequentium formam abſtractam non. In corporibus. n. cæleſtibus dimenſionum finitas à finitate vigoris eſt, non autem à finita temporis Aliter ſoluetur argumentum infra, ſcilicet iuxta reſponſionem Auer. in deſtructione deſtruc. diſputatione 5. dubio 1. Ad quartum negatur antecedens, & quia ex malo intellectu dato verbis Auer. proceſſit, mentē illius aperiamus. Duas opiniones recitat ibi Auer. prima eſt ponentium cœlum eſſe primam cauſam. & iſti ponunt cœlum ingenerabile omnino. Iſta autem opinio reprobata eſt 7. & 8. Phyſic. oſtendendo q nihil mouet ſe, & q dantur ſubſtantiæ ſeparatæ. Secunda eſt opinio ſecundum q recitat Auer. 8. Phyſi. cōm. 79. Alex. & Auicen. ponentium mundum & cœlū eſſe generabile ex ſe, ingenerabile vero ab alio. Contra iſtam opinionem quam alibi reprobauit Aue. vt. 12. Metaphy. cōm. 41. & 2. Phyſi. cōm. 48. & in deſtructione deſtructionum. diſputatione tertia dubio. 24. &c. ſolum dicit Auer. ſi concederent iſti cœlū eſſe generabile. & à nullo agēte generabile. & in nullo tempore generabile. bene poſſet inſtitui hæc vox generabile quæ de ſui principali ſignificato ſignificat terminatum tēpore generabile ab aliquo agente ad deſignandum ſecundum vocem & ſecundum tranſumptionem, id eſt æquiuoce & tranſumptiue, ſcilicet ſecundum ſecundum modum æquiuocationis ipſum cœlum. neq; Alber. magnus ibi ſepulchre diffundens hunc locum Auer. interpretatur.

QVARTA eſt via accidentium. quantitas eſt eiuſdem rationis in ſuperioribus & inferioribus, ergo ſubiectum illius eſt eiuſdem rationis, patet conſequentia quia non in quocunque ſubiecto, eſt apta quæcunque forma recipi, ſed in determinato 2. de anima tex. cōm. 24. & 26. & 7. Phyſi. tex. & cō. 29. Amplius receptiuum cuiuſlibet accidentis non cōtingens eſt, ſed vnū vnius primū. Secundo quæ cōparantur ſecundum quantitatem communicant in materia 2. de generatione tex. cōm. 37. dixit Ariſt. Si ergo ſecundum quantum neceſſe idem aliquid eſſe exiſtens in omnibus comparabilibus, ſed cœlū & inferiora comparantur. ſol. n. maior eſt terra, luna vero minor. Tertio determinatæ dimenſiones ſunt in cœlo. ergo & interminatæ, patet conſequentia. quia in eodē ſubiecto ſiunt terminatæ dimenſiones naturaliter poſteriores indeterminatis vel eædem cum eis. ergo in cœlo eſt materia generationis, patet conſequentia quia ſola materia in potentia eſt interminatarum dimenſionum ſubiectum. Quarto cœlum eſt rarum & denſum ſecundum diuerſas partes. ergo cœlū habet materiam, patet antecedens 2. cœli cōm. 42. ſtella eſt denſior pars orbis, probatur conſequentia, quia denſum eſt multam habens materiam ſub parua quantitatis extenſione.

Quinto omne plurificatum habet materiam, ſed cœlū eſt plurificatum, & non ſolum plurificatione vnius intra aliud, ſed multiplicatione non ſe continentium, quia cælitas eſt forma, eſt autem forma ſubiectum vniuerſalitatis 1. cœ. cō. 92. & vniuerſale eſt quod in pluribus natum eſt prædicari 1. periherme. & 2. Poſteriorum, vniuerſale eſt vnum in multis & præter multa. Ad primum dupliciter ſumitur quantitas 1. Mathematice, & ſic eiuſdem rationis eſt quantitas cæleſtis & inferiorum, vt patet perſcrutanti diffinitiones mathem. quia mathematicorum rationes dantur de quantitatibus ſecundū abſtractionem à materia, vt tangit Aue. 1. de anima cōm. 17. & ſic non differunt quantitas cæleſtis & inferior in diffinitione data per formam, quam mathematica conſiderat. alio modo naturaliter. & ſic eſt quantitas alterius rationis, quia diffinitiones naturales formarum ſubſtantialium vel accidentalium dantur per ſubſtantia quibus inſunt implicite vel explicite, vt patet primo de anima com. 16. & 7. met. tex. cōm. 57. & 29. ſed ſubiecta diuerſa ſunt in ſuperioribus & inferiorib⁹. Ideo ad formam rationis, intelligendo eſſe eiuſdem rationis mathematicæ conceditur antecedens, & negetur conſequentia quia abſtrahunt mathematica à ſubiecto Si autem intelligitur eſſe eiuſdem rationis naturalis, conceditur conſequentia, & negatur antecedens. Ad ſecundum comparantur in quantitate vt mathematica eſt, & vt ſic non requirunt ſubiectum idem. Comparantur 2. vt naturali, tum, & ſic requirūt ſubiectum idem analogice, non autem vniuoce idem. Ad tertium duplici forma terminantur quantitates, ſcilicet materiali, & iſtæ ſunt naturaliter aut ratione poſteriores dimenſionibus interminatis * quia ſubiectum quantum a, formā materialem præcedit qua extracta in actum forma terminantur quantitas & materia, forma principio, & exteriori ſuperficie, termino, quæ figura eſt, forma * etiam immateriali terminatur quantitas, & tunc quantitates terminatæ ordinem non habent ad interminatas, quia ibi ſubiectum quantum non præcedit a, forma. ideo nunquam quantitas ibi habet rationem interminati. Contra. ſubiectum præcedit formam. aut igitur ſubiectum quantum, & eſt intentum, aut non quantum, & tunc ex non quanto quantum fieret. Reſpondeo negando ſubiectum cæleſte eſſe prius forma, ſed eſt ibi naturæ & nō ſucceſsionis ordo, hic forma, materia, quantitas. Ex quo ſequitur q ordo librorum huius operis non eſt ordo ſecundū naturam, ſed materia notior eſt nobis quam forma abſtracta. ideo prius de materia cœli habetur ſermo quam de illius forma. Ad quartum ſecundum Ariſt. in prædicamento qualitatis denſitas dicit partium propinquitatē propinquitas aūt partium materiæ in actu eſt in cœlo, ſed propinquitas partiū materiæ in potentia in ſubcæleſtibus corporibus reperitur.

Quia ſi eſſent naturaliter priores quantitatibus interminatis non eſſent diuiſibiles ad diuiſionē quātitatis. Et dixit ratione, quia quod eſt natura, eſt etiam prius apud intellectū. Forma, hoc eſt, per formam, principio tam quam principio & exteriori ſuperficie terminatur, tanquā termino.

Ad quintum maior eſt vera de multitudine numerali ſub vniuoca ſpecie. in quo ſenſu minor eſt falſa. Ad probationem formæ cœli inquantum forma non repugnat pluralitas. ſed inquantum eſt forma cœli ſibi repugnat.

DVBITATVR ſecundo verum ſtella & eius orbis differant ſpecifice. Proſupponit quæſtio q orbis inueniuntur, ideo ſolutioni quæſtionis veritatis præſuppoſitum præmittatur. Stellam circulariter moueri viſu auxiliante reperimus. Non enim dubitandum eſt de quiete terræ ſecūdum Ariſt. 2. cœli tex. cōm. 101. non enim contingit de ſtella id quod de ripa fluminis apparet exiſtenti in naui mota in flumine, ſcilicet ripam moueri propter motum organi in quo fit viſio, vt tangit Auer. 2. cœ. cōm. 42. & Ariſt. in lib. de ſomno & vigil a. Neq; id de ſtella eſt quod de circunſtantibus apparet ebrio. ſ. ea moueri propter ſpirituum oculi vertiginem, vt tangit Philoſophus 3. problematum problemate 9. Quies enim terræ ex diſcenſu grauium ſurſum proiectorum in eundem locum, vnde diſcedebāt facile percipitur, vt 2. cœli tex. cōm. 101. arguit Philoſophus. Tum etiam æqualis impetos animalis gradiētis facit quocūq; vadat animal pro æquali ſpatij pertrāſitionem in tempore æquali niſi lutū, aut aliquis, aut arena, aut aliud huiuſmodi, impediat, cuius oppoſitū eſſet, ſi terra moueretur. Et dato q de quiete terræ dubitaretur, adhuc planetarum coniunctiones & oppoſitiones cœli motū indicant, vt dixit Aue. 2. cœ. cōm. 43. Tum etiā quia cœlū indiget fixo circa qd', &c. localiter igitur ſtella mouetur, aut igitur in vacuo, aut in pleno, non primum, quia vacuum eſſe reprobatum eſſe 4. phy. à tex. cōm. 50. &c. ſi in pleno, vt vi diuiſionis ſequitur, oportet ſtellæ circunſtare corpus. aut ſimplex, aut compoſitū, non ſecundū, quia talia ſunt corruptibilia grauia vel leuia naturaliter locata intra elemēta, ex quibus conſtant, quia ex grauiſsimo & leuiſsimo conſtans & ex alio non grauiſsimo neq; leuiſsimo nō ſibi determinat locum ita ſupra ſicut leuiſsimum neq; ita infra ſicut grauiſsimum. leuiſſimum. n. eſt quod omnibus ſupereminet ſuperlatis. Grauiſſimum vero eſt q omnibus ſubſtat deorſum latis 1. cœli text. cōm. 17. Si ergo corpus ſtellæ circunfuſum eſt ſimplex. ergo graue, aut neutrum patet conſequentia ex ſufficienti diuiſio-

ne motus localis ſimplicis in id quod à centro eſt, vel ad centrum, vel circa centrum 1.cœli cóm.23. & 78. Non eſt autem ſtellæ corpus circumpoſitum graue aut leue, vt ex præhabitis deduci poteſt. Præterea cum non ſit ille locus, ita præter naturalis leui ſicut graui, neq; leui ſimpliciter ſicut leui ſecundum quid, quia minus diſtaret leuiſsimum à ſuo loco naturali, ſi inter ſtellas exiſteret, quàm graue vel leue ſecundum quid, maxime videretur eſſe ignis inter ſtellas diffuſus ad vacuum replendum. ſupponimus autem nunc .ex præcedentibus ſtellas non eſſe de natura ignis. non.n.lucet ignis niſi in materia extranea pabuletur. 1.Methor. lux autem ſtellæ in materia extranea non eſt, quia tunc ſtella eſſet corruptibilis, &c. ſed ꝙ ſtellæ non circuniaceat ignis, probatur quia tūc præter naturam ignis particularem ibi eſſet ignis, aut non eſſet ignis corpus ſublunare, paret conſequentia qoia locus ille eſt natoralis ſtellæ. Tum quia ſi ſic, tunc in motu cœli eſſet reſiſtentia ex medio. & ſic non repugnaret motum illum velocitari aut tardari, ſecundum ꝙ illi motui plus de igne reſiſtere vna vice quã alia. contingens.n.eſt ꝙ eſſet ibi ignis æqualiter rarus omni tempore. Tum quia oporteret motũ præter naturam eſſe æque velocem motui naturali velociſsimo, quia quàm cito recederet ſtella, tam cito oporteret ignem impelli aut proſequi. Tum quia eſſet ignis maximum corporum. Tum quia oporteret corpora cæleſtia valde magnũ ſonũ cauſare ſuo motu ex velociſsima medij diuiſiua percuſſione argumentum eſt. Ariſt. 2.cœli tex.cõm. 56.immo non ſolum ad hæc inferiora attingentem, ſed illa perimentem.

Tum quia oporteret medium hoc aduenienti ſtellæ cedẽs aut eſſe æternum in ſuis partibus, aut corruptibile. ſi primũ, non eſſet ignis. Si ſecundum, aut ibi corrumperetur, aut diſcederet, aut detruderetur, &c. Tum quia, vt arguam ratione. Ariſ. 1.metheo. contra Anaxagorã, tunc ignis corrumperet omnia inferiora, & quamuis ignis inter ſtellas noo eſſet denſior quàm nũc oeq; intẽſiorem habens qualitatem, neq; maioris quantitatis, quam oune tamen ſibi reſiſtitur tunc à cœlo conſeruante elementa igni cõtraria, vt ponit Ariſt. 1.metheor. de mediæ regionis aeris frigiditate, à quo tunc non reſiſteretur. Melius eſt ergo tertium, vt explicat Auer. 2.cœ. cõm.41.ſcilicet neutrum eſſe corpus ſtellæ circunſtans, quod cœlum appellamus, de quo 1.metho. Ariſt. loquens dixit, totus qui circa lationes ſuperiores mundus illo corpore plenus eſt. Et hanc opinionem non ſolum nos extimamus, verum etiam antiqua eſt. præſentia igitur corporis huius non eſt vacuum inter ſtellas. Et ex motu ſtellæ ſphærico conuincitur hoc corpus ſphæricum eſſe, &c. Oportet igitur ſtellam ab orbe contineri. & tunc quæritur ſequendo Ariſt. 2.cœli text. cõm.43.an ſtella & orbis quieſcant. aut cœlum quieſcit, & ſtella mouetur. aut ſtella quieſcit, & cœlum mouetur. aut vtrunque mouetur, & tunc deſtructis alijs membris, remanet ſtellam & orbem circulariter moueri, ſi enim cœlum quieſceret, & ſtella moueretur, daretur orbis cœli diuiſio. aut compreſſio & dilatatio, non.n.datur ibi aliud corpus replẽs vacuum, neque dimenſionum penetratio, quorum quodlibet eſt inconueniens. ad ea enim ſequitur cœli corruptibilitas, &c. ſi autem orbis moueretur, & non ſtella, tunc non eſſet ſtella modo in oriente modo in occidente. quod eſt contra communẽ apprehenſionem. Tum quia ſtella quieſcens diuideret orbem, aut comprimeret, aut vtrumq; ſimul. &c. oportet igitur vtrunq; ſimul moueri. & ad eandem poſuionis differentiam. ſi enim à ſe inuicem aut contra ſe ferrentur: aut ſe impedirent in motu, aut penetrarent: aut ſibi cæderẽt compreſſione aut diuiſione. Vlterius quærendum eſt an æque velociter moueantur orbis & ſtella, aut non, non ſecundum propter diuiſionem aut compreſsionem, &c. Ergo æque velociter mouentur. Aut igitur cælum per ſe mouetur & ſtella per ſe, aut cælum à ſtella aut ſtella à cælo. ſi ſecundum ſcilicet cælum à ſtella, ſequitur ꝙ corpus minus daret motum maiori, etenim quia valde minor eſt quantitas ſtellæ quantitate orbis, tonc valde tardius naturaliter deberet ſtella mooeri ſuo orbe. Neceſſarium.n.eſt habere proportionales ſuis velocitatibus magnitudines, vt dixit Ariſt. 2.cæli cõm. 44. ſi daretur primum. ſ.vtrumq; per ſe moueri etiam minori corpori daretur motus æqualis motui maioris corporis, & ſic naturali neceſsitate eſſe non poſſunt. Item tranſponantur ſtellæ ad intellectum ſaltem ſaluatis orbibus, vt ſol in cælo lunæ. & luna in cælo vbi eſt ſol reponatur. Si enim per ſe mouentur admitti debet: & tunc velocius ſtella mouetur orbe, aut ecõtra, neq; à caſu eſt æqualitas in motu ſtellæ & cæ. quia 2.cæ.tex.cõmẽti 32.in cælo nõ eſt caſus. & 2.phy.tex.cõ.44. & 45. & 46.

Tum quia ſic eſt in omnibus cæli & ſemper. Quod autem à caſu eſt in paucioribus reperitur & raro patent iſta 2.cæli cõm.44. & tex. commen. 45. Præterea.nõ appararet quin alter illorum motuũm, ſcilicet ſtellæ aut orbis ſuperflueret.

Item ſtellæ orbium maiorum velocius mooerentur, ſtellis minorum orbium, ſed in cælo maiori contingit eſſe ſtellam minorem: vt patet de Marte reſpectu ſolis aut Mercurio reſpecto lune. ergo minori corpori, vt ſtellæ, velocior naturaliter daretur motus. Itẽ quãuis maioris cæli maior eſſet ſtella: imaginabile eſſet illas ſtellas trãſponi, & ſequitur idem incõueniens. Item ſtellæ ſtellati orbis inæqualis ſunt magnitudinis, quas oportet æquales habere motus naturales ſaltem de æqualiter diſtantibus à polis: ꝙ ſi non, non remanerent æqualiter diſtantes. Item Auer. 2.cæli cõm. 56.ſi ſtellæ eſſent motæ per ſe, neceſſario corrumperent ea quæ ſunt hic, patet conſequentia, quia ſi per ſe mouerentur, recte mourrentur, vel ſimpliciter, vel compoſite, & ſic nimium accederent, aut recederent. Oportet igitur dare vt bene infert Ariſto. ſecundo cæli tex.commenti 46.ſcilicet ſtellam moueri ad motum orbis, & non niſi tanquam pars ad motum totius. Eſt igitur ſtella orbi infixa. Si enim ſtella eſſet orbi diſcontinua, ipſa etiam haberet motum ſibi naturalem. Omne enim corpus eſt naturaliter mobile, ſi igitur motum ſibi naturalem nõ habet. quia non augmentationis, aut diminutionis, neq; alterationis, neq; localis mutationis, niſi ad motũ alterius. oportet eam eſſe alteri continuam, ſcilicet illi ad cuius motum mouetur. Non tamen infigitur ſtella orbi tanquam grauis. Nõ enim apta eſt motum rectum recipere, neq; naturaliter, neq; violente, & ſi violente reciperet, etiam naturaliter reciperet contrarium illus motus, quem volente recipiebat, neq; diuiſionem recipere poteſt, quia ſi ſic, corruptionem reciperet & motum rectum 3.cæli tex cõm.46. & 47. Item non apparet nobis lunam circungirari, neq; reuolui. ergo neq; alijs ſtellis putandum eſt illos motus ineſſe, argumentum eſt Ariſt. 2.cæli tex.commen.49.fundamentum conſequẽtiæ eſt, quia ſunt eiuſdem naturæ, & cum nõ appareant motus alij ab iſtis proprij ſtellis, nullum motum ſibi proprium ſtella habebit.

Item nullum organum motus natura dedit eis. ergo ſtellæ virtutem propriam motiuam non habent. non enim curãs natura hæc inferiora tanta ſollecitudine ita nobilia corpora, qualia ſunt ſtellæ, neglexiſſet vniuerſalitet. argumentum eſt Ariſt. 2.cæli tex.cõmẽ.50. Et ſi hæc ratio infeſtetur, quia grauia & leuia organis non indigent, ergo neq; cæli. ergo ſtellæ organis non indigent vt localiter moueantur. Reſponde. Ariſt. rationem illam introduxiſſe contra quoſdam dicentes ſtellas habere virtutem motiuam. Sed eas nõ exire in actũ ſecundum illam propter organorum defectum. Et tunc inſtantia nulla eſt. aliter introducitur ratio abſolute ſic, non habent ſtellæ organa, ergo neq; habent virtutem per ſe motiuam, & tunc ad rationem cæli aut grauia non indigent organis, quia vnum locum ſibi determinant in quo ſunt cæli, elementa autem in quem oaturaliter feruntur, ſed nõ ſic ſtellæ, quemadmodum enim animalia oon magis ad vnam differentiam poſitionis determinata ꝗ ad alteram organis indigent, quibus attrahendo aut impellendo molem ſui corporis regerent, ita etiam ſtellæ ex interminatione ad eſſe in oriente & occidente organis indigerent, non tamen repugnantia eſt inter animam mouentem & orbem motum, ſicut eſt animali corruptibili inter animam & corpus, quia in motum rectum corpus inclinat & in circularem anima. Ex his tandem colligamus reſponſionem ad dubium principale in duabus concluſionibus, ſcilicet ſtellæ ad eius orbis ſont eiuſdem oaturæ, hæc eſt ſententia Ariſt. 2.cæli textu cõm.4.probatur, quia materia eorum in actu eſt eiuſdem rationis & continua, & eorũ forma ſubſtantialis eſt eadem eſſentialiter & numero. Non enim eidem orbi duas damus Intelligentias aut animas. vnã pro ſtella, aliam vero pro corporis reſiduo, quia cælum eſt

corpus

corpus ſimplex. ergo eſt non habens heterogeneitatem ſubſtantialem in partibus quantitatiuis, quia elementa homogenea ſunt. ergo & cælum, patet antecedens ex diffinitione elementi 5. Meta. tex. cõm. 4.* patet conſequentia, quia cælum animal elentum habet orbem, &c. Diuerſitas autem formarũ aut materierum cauſa eſt compoſitionis in forma aut materia, & ſic tolliitor eorum ſimplicitas. Præterea ſtellæ nõ datur motus alius à motu orbis eius, ergo neq; natura eius ſubſtantialis eſt alia à natura orbis, immo eadem eſt. Eſt.n natura principium motus 2. phy. &c. Ideo ex vnico eorũ motu vnicam eorũ naturam concludimus, & ex pluritate naturarum pluritas motuũ infertur, aliter daretur corpus naturale nõ per ſe mobile, & eſſet aliqua natura quæ nõ eſſet principium motus eius in quo eſt per ſe, &c. hãc ſentẽtiã voluit Aoc. cũ in de ſubſtantia orbis dicit cap. 2. ſtellarũ & ſubſtãtia cæli eadem eſt natura, auctoritate antiquorum & Ariſt. 2. cæli cõm. 42. 49. 59. 75. & ſuper hoc fundamento multæ demõſtrationes Ariſtoteles fundantur. Corollarium, ſtellę eiuſdem orbis. ſ. ſtellati non diuerſarum ſubſtantialium naturarum ſunt, quia nõ ex forma, non ex materia, neq; ex motu. diuerſitatem earũ ſubſtantialem poſſumus concludere, & conſequẽter non ex propinquitate vel diſtantia à centro aut horizonte, ſed ex illis idẽtitatem, licet inferre, &c. Secunda concluſio. ſtellæ diuerſorum orbium eſſentialiter diſtinguuntur, & eadem diſtinctione differunt orbes diuerſarum ſtellarum, & etiam ſtella & orbis alterius ſtellæ, quia materia in actu eorum eſt alterius rationis, & forma eorum ſubſtantialis, eſt etiam alterius rationis & motus eis appropriati, & ſi quo ad rationem generalem non differant: quia circa idem centrum ſunt, tamen motuum rationes naturales proprias habent diuerſas, quia motus eorum proprij à motoribus proprijs diuerſarum rationum pendent, cum intelligentiæ non ſub eadem ſpecie vniuoca multiplicentur, ſed ipſi in ſubiectis alterius rationis ſunt requirentibus maiorem vel minorem in motibus proprijs velocitatem. Hoc voluit Auer. in deſtructione deſtructionũ, diſputatione 1. dubio. 52. dicens corpora orbium non ſunt vna in ſpecie multa in numero, immo ſunt multa in ſpecie, quamuis nõ inueniatur de illa ſpecie niſi vnum indiuiduum:

Scilicet id ex quo componitur, & eſt in eo & indiuiſibile in alterã ſpeciem.

Præterea non apparet via ad tenendum omnes ſtellas eſſe eiuſdem naturæ, niſi eas omnes in eodẽ orbe aptemus, quod non eſt poſsibile: negata ab eis corporibus dilatatione & cõpreſsione, cum non æqualem inter ſe diſtantiam ſeruent ſtellæ, quas erraticas vocãt. Cõtra. ſtella in hæc inferiora agit: & non corporis cæli reſiduum. aliter cæli ſolis præſentia cõtinuaretur etiam in hyeme, cum ſol abeſt, generatio in his inferioribus neq; fieret variatio ab æſtate ad hyemem, aut econtra, differunt ergo ſpecie. Secundo ſtella luminoſa eſt, & nõ eiuſdem orbis reſiduum. Tertio ſenſibilis eſt ſtella, & non eiuſdem orbis pars reſidua. Quarto auctoritate Ariſtotelis in libro de proprietatibus elementorum volentis ſtellam ab orbe ſpecifice diſtingui. Ad primum. diuerſitas cadens inter ſtellam & orbem poteſt intelligi eſſentialis: quæ ex parte eſſentiali alterius rationis ſumenda eſt in compoſitis ex materia & forma, de quibus eſt hic ſermo, & iſtam diſtinctionem cadere inter ſtellam & eius orbem negatum eſt. Alia eſt diſtinctio accidentalis potẽs intelligi cadere inter illa. & hæc penes diuerſum accidens in ſic differentibus ſumenda eſt, vt inter partem cæli concauam & connexam, aut inter partem flammæ ſuperiorem & inferiorem ignitis propinquam, & hanc concedimus inter ſtellam & orbem, & hanc infert argumentum, quia eadẽ forma in materia rara ad minorem diſtãtiam agit q̃ dẽſiori, quia virtus vnita fortior eſt ſemet diſperſa, primo metheo. Lux autem ſtellæ calcata eſt. Lux autem reſidui orbis diſperſa eſt. ideo ad hæc inferiora ſtella ſui luce poteſt attingere. Colliguntur hæc ex Auerroe, ſecundo cæli commento 42. Decuit autem & oportuit in vna parte cæli virtutem alteratiuam inferiorum cumulari, vt motu eius adduci poſsit virtus cœli ſuper determinata parte hemiſperij, à qua per motus continuationem abduceretur, ne res continuatione cæleſtis directe, actionis in ipſam deſtrueretur. Tum etiam vt ſuperiorum ſtellarum lumẽ in hæc inferiora multiplicaretur, per partem enim cæli raram lumen ſtellarum tranſlucet, vbi per denſam non transfunditur. hi tamen fines ſecundarij ſunt.

Ad ſecundum. ſtellam eſſe lucidam ſic q ſtella poſsit diaphanum actuare, & reſiduum cæli illius ſtellæ hoc non poſsit, ſolum accidẽtalem arguit diuerſitatem, quemadmodum etiam partes a polis diſtantes velociter mouentur, & partes eis propinquæ tardius, ſimiliter q vnæ partes cæli ſit polos vel circa polum. Alia vero pars cæli non hæc ex natura ſpherici ſunt, vt ex Auer in deſtructione deſtructionum colligitur. Ad tertium, ſenſibilitas ibi ex inculcata luce pẽdet diaphani actuatiua: vt prædixi, quæ ea denſitate eſt, vt dixit Auer. in de ſubſtantia orbis cap. 2. Hæc autem tranſmotationem non faciũt in ſubſtantia, neq; in qualitate quũ ſint de ſitu, vt dixit Auer. 2. Metaphyſi. commento 31. Ex his patet ſolutio rationis, quam contra ſe facit Philoſophus 2. cæli tex. commenti 13: quia dextrum & ſiniſtrum diuerſitatem requirunt. ideo cælum, cum non habeat in partibus differentiam, dextrum nõ habet neq; ſiniſtrum. Solutio eſt, quia dextri, & ſiniſtri diuerſitatem non oportet eſſe ſubſtantialem, ſed ſufficit vt ſit accidentalis, vt ſi incipiiſſet motus, hinc incepiſſet. ſ. ab oriente noſtro, & non illinc. Cõtra à quocũq; puncto ſphæræ incipit motus, ab omni incipit. ergo non magis ab a, puncto q̃ à b, incipit. Tertium quia quod eſt oriens nobis eſt occidens, ſi qui ſint circũcolis, & ſic quod nobis ſurſum eſt, illis eſt deorſum, & ſic de alijs poſitionis differentijs. Ad primum, ſi cælum inciperet moueri ab alijs punctis inciperet propter punctum vnum à quo principaliter inciperet, & ſic licet omnes puncti ſimul incipiant moueri, non tamen tollitur ratio primitatis. Contra. quemcunq; elegeris, voluntarie accipies in primum. Reſpondeo negãdo aſſumptum, & de ſole particulariter loquar ſtellarum nobis notiſsima, vt ab eo ſuper alios cælos facilius cadat imaginatio, punctum à quo ſol inciperet, &c. eſt medium quaſi per æque diſtãtiam à maxime ſolis declinationibus ab æquinoctiali, terminans ſubtẽſam quaſi diametrum æquinoctiali cadentem ſuper contermino terræ, & oceani terram circuentis in oriente & occidente. Ad ſecundum. hemiſperium noſtrum habitabile eſt ab homine: Non autem aliud hemiſperium, vt ſaltem non tam bene habituabile eſt, & hinc tanquam ſigno infertur q dextrum nobis ipſius cæli eſt dextrum ſimpliciter. & conſequenter q oriens nobis eſt eiuſdem oriens ſimpliciter & conſequenter motus cæli ſuper alio hemiſperio eſt propter motum ſtellarum ſuper noſtro, colligitur reſponſio ex Auerroe 2. cæli cõmẽ. 13.

Cõtra. alteri & alteri parti hemiſperij noſtri aliud & aliud oriens correſpondet. ergo nullum eſt oriens ſimpliciter, neq; datur cælum immobile, penes cuius partem eandem continue ſumatur dextrum ſimpliciter, quia hoc repugnat naturæ quoniam natura, eſt principium motus. dixit etiam Auerrois 8. Phyſi. cõm. 52. ſi cælum quieſceret, haberet cælum corpus extra ſe, neq; ponendus eſt motor primus in oriente, ſic q pars illa dextra cæli ſit & nobilior. Alij vero motores ſint in occidente. quia intelligentia eſt anima cæli totum cælum. indiuiſibiliter informans, & nõ vnam partem & ſic & aliam non, quemadmodum neq; anima ſenſitiua informat pũctum corporis aut minimum cordis aut cor tantum, vt ex operibus virtutis vegetatiue & ſenſitiue perpenditur. Sunt.n. extrã ſe & educte de potẽtia materiæ, &c. Tum etiam alia & alia continue eſſet cæli pars quæ dextrum eſſet, quemadmodum alia & alia cæli pars intelligẽtiæ orientali adeſſet. Tum etiã, quia intelligentiæ locatio per manifeſtam operationem eſt, ſcilicet velocitatem motus, & ideo in circunferentia locatur. Non eſt autem motus velocior in oriente q̃ in occidente. Neque dextrum cæli eſt ſtella, quoniam ſtellati cæli multa eſſent dextra. Tum etiam, quia dextrum cæli moueretur, quia ſtella mouetur. hoc argumento vtitur Auerro. 2. cæli commenti 15. neq; dicendum eſt q illud quod eſt oriens parti mediæ noſtri hemiſperij eſt oriens ſimpliciter, & licet ſit continue alia & alia pars cæli, ſufficit q ſit eadem per æquiualentiam, quia hoc inſtantiam habet, quia tunc non ex natura rei eſſet diſtinctio partis orientalis ab occidentali, quia eidem parti ſucceſsiue competeret eſſe oriens & occidens, & ſic de diuerſis partibus cæli ſucceſsiue diceretur eſſe oriens. Tum quia ſtellæ diſcedenti ab oriente pars cæli eiuſdem non ſtellata nõ æquiualet. Reſpondeo datis duobus coluris maximarum ſolis, gratia exempli, declinationum ab æquinoctiali pars cæli

meridionalis

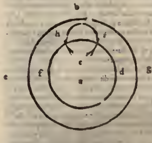
meridionalis declinationis contẽta coluro ſurſum eſt, & oppoſita ſeptentrionalis deorſum. Reſidua autẽ cæli pars inter duos coluros cõtenta in duas ſemicirculares partes diuiditur in pũctis lineæ diametralis æquinoctialis ſubtẽſe. Iſtarũ duarũ partium pars illa in qua medium cæli eſſe dicitur in tres partes æquales diuiditur, in primam quæ ab oriẽte verſus zenith aſcendit quæ tanta eſt, quantam ſol motu diurno in quatuor horis quaſi deſcribit, & hanc dextrum cæli nominamus. Secũdam vero priori continuam & conterminam ante ſimpliciter. Tertiam vero ſiniſtrum ſimpliciter. In alia autem parte cæli, in qua angulus noctis cõtinetur, tres partes iſtis proportionales repertæ ſunt tales ſecundum quid, nota hanc diuiſionem, quoniam limitat Auer. 2. cæli commen. 16. diuidentam terram habitabilem in duo æqualia, quorum vnum eſt orientale, alterum vero occidentale. Hac enim diuiſione data non relinquitur ſitus pro alia differentia poſitionis ſcilicet pro ipſo ante, niſi eſſet ꝙ ante partem capit dextri & partem ſiniſtri, & quantam partem vtriuſq; capiat, declarat diuiſio prius poſita. Dicendum eſt igitur reſoluendo quid eſt ſolis ſphæræ dextrum ſimpliciter? ſol eſt vt in prima parte exiſtens, quid eſt ante ſimpliciter? ſol vt in media parte, quid ſiniſtrum ſimpliciter? ſol vt in tertio ſitu. & ſic proportionaliter in alijs erraticis ſtellis dicendum eſt, colligitur reſpõſio ex Auerroe ſecundo cæli cõm. 15. In ſtellata autem ſphæra quemadmodũ in animali membrorum multitudo ad vnum primum membrum reſoluitur cæteris prius & nobilius, ita inter ſtellati orbis ſtellas ad vnam vel ad ſidus vnum ponenda eſt reſolutio, cuius ſideris locus partem æquinoctialis habet comprehendere tanquam alijs nobiliorem, & tunc de hoc ſidere dicendum eſt ſicut de ſole nuper dictum eſt. Ad quartum negatur illũ eſſe intentionem Philoſophi ibi. Dicit enim, & ſimiliter oportet vt ſubſtantia corporis orbis ſit alia à ſubſtãtia corporis ſolis & ſtellæ, quam concloſionem ex hoc antecedẽte infert, ſol habet lumen ex ſe, & luna & ſtellæ & orbis non. ergo, &c. Et patet ex dictis ꝙ ex illo antecedente ſolum ſequitur diuerſitas accidentalis inter illa & non ſubſtantialis, quoniam per rarum, & denſum eſt ibi diuerſitas. ideo non in alio ſenſu intelligenda eſt concluſio ꝙ̃ ſequatur ex ſuo antecedente. Si enim iuxta ſonum verborum intelligitur cõcluſio de diſtinctione eſſentiali oporret ſtellam eſſe diſcontinuam ab orbe. Dicit.n. ſtellam eſſe ſubſtantiam per ſe, & patet ex dictis hoc non eſſe concedendum, ſententiam ſolutionis huius innuere videtur Auerrois in deſtructione deſtructionum, diſputatione tertia dubio 23. Secundo principaliter arguitur cælos eſſe eiuſdẽ naturæ inter ſe, primo quia eadẽ figura figurantur, quia ſphærica. Tum quia eodem motu mouentur, quia circulari. Tum quia eodem loco locantur, quia centro. Secundo. totum cælum eſt animal. ergo ipſum eſt eiuſdem rationis in toto & partibus, patet conſequentia, quia vnum animal vnã habet formam in toto & partibus, à qua diffinitio totius & partis ſumpta eſt eadem, antecedens eſt Auerrois 2. cæli commen. 42. & 71. Tertio ſi cæli differunt ſpecie, non requiretur diuerſitas cælorum in motibus eorum, vt in hæc inferiora diuerſimode influeret. Quarto ſi ſic. tunc plura ꝙ̃ quanque eſſent corpora ſimplicia, & quintum ex corporibus alterius rationis integraretur. Quinto. ſtellæ ſunt eiuſdem naturæ ſecundum Auerroim 2. cæli cõm. 48. & alibi, &c. Ad primum ex doctrina Auerrois 2. cæli comm. 49. colliguntur duo dicta, primum cæli non ſunt eiuſdem ſpeciei vniuoce, quoniam ſi ſic, eſſent materiales, vt etiam aſſerit Auerrois in de ſubſtantia orbis cap. 5. ſecundum, cæli ſunt eiuſdem ſpeciei analogice, quia intelligentiæ etiam huiuſmodi ſunt. Ad primam probationem figura mathematice ſumpta eſt eiuſdem rationis. Non autem ſi naturaliter ſumatur, quia ipſa à principijs ſolum analogice conuenientibus procedit tam effectiuis vel formalibus ꝙ̃ materialibus vel ſubiectiuis. Motus autem valde ſimiles inuenimus in animalibus diuerſarum naturarum, vt in aquaticis, & etiã terreſtribus vt aſino & mulo, &c. Locus autem cæli centrum eſt, à quo tamẽ cæli recedunt vnũ ad maiorem diſtantiam altero, & hoc ſufficit ad diuerſitatem ſubſtantialem in eis, dummodo cum latitudine quadam intelligatur. Alterius enim diſtantiæ à centro eſt cõuexum vnius ſphæræ à concauo eiuſdem, & eiuſdem eſt conuexo ſuperioris immediato. Ad ſecundum. non dixit Auer. vnum animal, ſed diſtinctionem addidit diſtractiuam dicens quaſi vnũ animal, & in deſtructione deſtructionum, diſputatione 3. dubio 18. corpus cæleſte eſt ſimile vni animali, &c. Et hoc propter multas conuenientias inter cælorum multitudinem & animal, & in de ſubſtantia orbis capite ſecundo colligitur, cũ dixit. Ex omnibus perficitur vnus actus ſcilicet totius mundus. Prima. quemadmodum in organis inferiorum animalium diuerſitas eſt, ita orbium animæ ſubiectorum eſt diuerſitas, qui diuinorum animalium organa ſunt: in vniuſcuiuſque tamen animalis cæleſtis partibus poſt reperiuntur membris animalium corruptibilium proportionati, vt dixit Auerrois in deſtructione deſtructionũ diſputatione prima, dubio 11. Secunda. quemadmodum partes animalis inuicem colligantur, ita cæli inuicem connectuntur. Eſt tamen alterius rationis colligantia, quia hæc materia reſiſtit animæ mouendo ad contrarium animæ. * ideo oportet partes corruptibilis animalis corporaliter conuinciri & ratione materiæ. Ab oſſe.n. iuncturæ ligamẽta oriuntur, quæ neruis obuiantia in modũ chordæ circunducuntur quæ muſculi extremitas eſt. ideo muſculo moto dilatatione ipſum ab breuitate aut elongatione, oſſa membrorum poſt muſculum ad partem ſilueſtrem vel domeſticam cotrahuntur, & propter hanc pugnam materiæ cum anima, oportet animam vti ſpiritu tanquam inſtrumento, vt dixit Ariſt. in libro de morte & vita, qui eſt corpus faciliime mobile ſecundum animæ appetitum, ad cuius ſpiritus motum contractionis aut extenſionis neruus aut muſculus extenditur aut contrahitur, vt ex Ariſt. in libro de motibus animalium ſcolligitur. Sed cælum non reſiſtit intelligentiæ mouendo ad oppoſitum animæ. ideo non oporret ibi eſſe ligamentum corporale, ſed ſecundum Auerr. 2. cæli cõmẽ. 71. eſt ibi ligamentum ſpirituale & intentionale formarum inuicẽ, quia vna eſt in altera vt intellectum in intelligente, vt alias dictum eſt. Tertia: quemadmodum hic ſtat membrorum reſolutio ad vnum primum membrum, quod eſt cor vel proportionabile cordi, ita eſt ibi cælorum reſolutio ad vnum primum cælum, eſt tamen differentia ſecundum Auerroim in deſtructione deſtructionum, diſputatione prima, dubio 11. quia non ſphæricorum animalium membra differunt figura & potentia, ſed ſphæricorum animalium non differunt figura, ſed bene potentia. Eſt tamen alia differentia, quia primum hic in medio eſt, vt melius poſſit influere ſuper toto, & vt melius tueri poſſit ac defendi per circunſtantium membrorum tutelam ab extrinſecis occurrentijs, & propterea melius fuit cor magis declinare ad ſuperiora quã ad inferiora, magis ad dextrum quàm ad ſiniſtrũ, magis ad ante quàm ad poſt, &c. Sed in cælo primum eſt ſupra & continens, neq; deficit virtus quam diffundat vſq; in centrum eius. Quarta quemadmodum cor vel proportionale cordi fons eſt animæ corruptibilis animalis, & in eo nobiliori operatione operatur anima. Sunt enim ſenſus interiores primo in corde ſecundum Philoſophum in libro de ſomno & vigilia. licet manifeſtentur operationes in cameris cerebri, vt declarat Auerrois in 2. colliget. Ita fons intelligentiæ in primo cælo eſt, & ibi nobilius operatur. ſed tamen diuerſitas eſt ad propoſitum, quia diuerſitati membrorum animalium corruptibilium non neceſſe eſt conuenire animarum diuerſitatem, immo neceſſe eſt ꝙ non, ſed cælis diuerſis diuerſe appropriantur intelligẽtiæ, immo animal corruptibile eſt vnum animal, & cælorum aggregatiuum non eſt vnum animal, quamuis ſit quaſi vnum animal. Addimus quintam conuenientiam, quemadmodum hic aliorum membrorum operationes propter cordis vel proportionalis ei operationes ſunt, ita aliorum calorũ operationes propter primi cæli operationes ſunt. Sexta: quẽadmodum deſinẽte corde moueri moritur animal, ita ceſſante motu primi cæli, deſtrueretur orbis. Ad tertium oportet cælos diuerſitatem motus circularis habere, vt ex his ſecũdario, vt tangit Auerrois in deſtructiane deſtructionum diſputatione 14. dubio primo, magnæ fiant coniunctiones, ex quibus fiant aliquando in his inferioribus mirabiles effectus, quæ & qui deinde diſſoluantur. Ad quartum conceditur multitudo ſecundum rationes ſpeciales in 5. eſſentia, quæ nõ cõceditur in graui & leui, propter varietatem rerum in eodem

Vt quãdo animal ſatat materia aiæ reſiſtis ad cõtrariũ mouendo, quia anima in ſurſum, & materia in deorſum mouet.

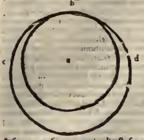
Senſus interiores primo in corde, idem infra.

dem generabili ſaltem animato fiendarum, ſufficit corporũ ſimplicium numerum quinarium ad ſpeciem analogam ſeruare pro Ariſ. & eius intimi interpretis Auerrois grauiſsimis ſententijs implendis, quia aggregato cælorum vtitur vt corpore vno poſtponẽdo partium eius diuerſitatem. Ad quintum eiuſdem ſunt rationis analogice, vt ſupra. Tertio principaliter arguitur ſtellas habere motus eis proprios, primo quia fixe ſolem inſpicienti apparet ſolem rotari circa centrũ proprium. Tum quia radium ſolis per foramen tranſeuntem ad magnam diſtantiam apparet titubare, vt patet in contermino radij cum vmbra, quod non eſt niſi per motum luminoſi. Tum quia ſol in oriente apparet moueri motu ſaltationis. Secundo: luna non poteſt tenere imaginem apparentem in ea rectam niſi motu proprio quia pars lunæ prius oriens prius occideret niſi luna verteretur altero duorũ modorum aut epicido aut moto eius proprio circa illius met cẽtrum, ſed epicidum in ea ponere non oportet, quia in ea non apparent retrogradatio, neq; ſtatio, &c. ergo motu proprio luna rectitudinem imaginis ſeruat. Tertio: ſtellæ apparent ſcintillare, quod non ſemper ex diſtantia eſt, vt in Mercurio: ergo ex motu ſtellæ trementis eſt. Quarto. cuilibet corpori non quieſcenti debetur motus localis, ſtellæ ſunt corpora mota, & non violenter: ergo naturaliter. Tũ quia cuilibet corpori ſphærico debetur motus circa illius centrũ. Stellæ autem ſphæricæ ſunt. Tum quia mouentur ſtellæ ab intelligentia quæ eſt earum natura propria: ergo motum eis naturalem & proprium habent. Tum quia ſi ſtella non haberet motum proprium, tunc haberet quietem infinitam, quæ eſt priuatio motus vt dixit Auer. in lib. de ſubſtantia orbis ca. 5. tunc ſic conſequens eſt falſum, quia quieſcens non mouetur in tẽpore in quo pōt moueri 6. Phy. tex. cõ 72. & 30. Auer. n. 5. phy. cõmen. 55. in ente, aut in non ente quies, non eſt vere quies, ſed ſimilis quieti. cum igitur ſtella moueri non poſsit motu proprio, non quieſcit. Ad primum lumine ſolis humores oculi & ſpiritus calefacti ponuntur in motu giratiuo, propter cõtinentis, concauitatem: hinc apparet ſolem ſic moueri, quemadmodum velociter circungirato homini apparet circunſtantia moueri. Ad confirmationẽ teſtatur Ariſt. 15. problematũ problemate vltimo. impoſsibile huius apparentiæ cauſam ſolis aut ſphæræ illius motum in contraria. Tremor. n. eſt, quia à cælis abijciendus eſt, ſed ob viſus noſtri infirmitatem eſt, vt 2. cæli, tangit Philoſophus tex. cõmenti. 48. diſtantia obiecti, & eiuſdem luminoſitate concurrẽtibus. Ad aliam confirmationem, vaporum multitudo cadẽs inter oculum & ſolem facit ſolem apparere maiorem, vt aquis immerſa maiora apparent, & vaporum motus facit apparere ſolem moueri. Ad ſecundum: macula lunæ ex opacitate corporis lunæ eſt, quoniam circa partes medias centrales luna illuminari non poteſt, ſicut circa exteriores partes illuminatur à ſole: quia igitur ſecundum eundem ſitum imprimit luna in oculum in ortu & occaſu: ideo ſecundũ eundem modum apparet imago, & ſic negatur argumentũ & diuiſio facta in probatione illius, aut ex diuerſitate dẽſitatis eius eſt. Ad tertiũ. Ariſt. 2. cæli tex. cõm. 48. & primo poſteriorum tex. cõm. 30. dixit apparentia prouenire ex obiecti magna diſtantia, & hãc cauſam adiuuat viſus debilitas, & medij diſpoſitio, & vbi non ſit magna diſtantia abſolute, erit magna in comparatione ad tantitatem corporis niſi, vt in Mercurio. Ad quartum: ſtellis eſt ille motus naturalis. Eſt n. à principio ſtellæ intrinſeco, quia tamen natura mouẽs ſtellam eſt natura totius cæli: ideo circa centrum totius cæli mouet intelligentia ſtellam, & non circa centrum ſtellæ aſſumptum igitur confirmationis eſt verum diſtributo ſphærico pro corporibus per ſe exiſtentibus motis & non pro partialibus. Eſt autem ſtella pars cæli integralis & continua. aliter cæli ſphæricitas deſtrueretur ob diſtantiam partium cæli vt ſtellæ locus relinquatur, & tunc eſt ratio fortis contra Platonem ad probandum ſtellas non circungirari, quia ſunt corpora cælo cõtinuata. Ad vltimam confirmationem negatur conſequens eſſe falſum. Ad probationem dicit Auerrois in de ſubſtantia orbis capite quinto quòd cum quies priuatiua eſt ſcilicet propter defectum agentis motum, impoſsibile eſt ineſſe motum quieſcenti, vt patet de quiete tert æ. Ad auctoritatem Auer. ſtellæ inquantum quieſcenti motus poteſt ineſſe. Non autem inquantum talẽ quieſcens eſt.

DVBITABITVR tertio an excentrici ſint ponendi. In hac quæſtione acceptis quorundam terminorum quid nominis concluſio negatiua firmiſsimis fundamentis Auer. roboratur, & quid in vnoquoq; cælo Philoſophum ſentire ſufficiat explicatur: vltimo rationibus in oppoſitum inducibilibus ſatisfit. Præmitto igitur primo q̃ corpus mundo concentricum eſt corpus cuius centrum eſt centrum mundi. Ex hac deſcriptione cum vero & naturali fundamento ſequitur non ſolum cælum eſſe concẽtricum, ſed etiam elementum: in propoſito autem intelligitur deſcriptum & deſcriptionem ad cæleſtia contrahi oppoſito modo datur deſcriptio excentrici. Excentricum ſimpliciter eſt corpus cuius nullius ſuperficiei actu centrum eſt centrum mundi. Excentricum vero ſecundum quid eſt corpus cuius vnius ſuperficiei in actu centrum eſt centrum mundi, & alterius ſuperficiei in actu centrum non eſt centrũ mundi. His deſcriptionibus compoſsibile eſt imaginari exteriorẽ ſuperficiem corporis eſſe concentricam, & etiam excentricam, & ſimiliter de interiori, & poteſt imaginari excentricum ſimpliciter. concauum & non concauum, ſed excentricum ſimpliciter oportet eſſe concauum, niſi centrum ſuperficiei alicuius eſſet punctum exterioris ſuperficiei corpori. Corollarium corpora quæ mathematici vocant epiciclos ſub excentrici ſignificatione comprehenduntur, ſiue concaua ponantur, ſiue non: ad propoſitum tamen eſt quod intra ſuperficiem excentrici ſimpliciter & ſecundum quintã concauũ q̃ conuexam cẽtrum mundi contineri, ſiue in medio earum vel alterius, ſiue non, & tunc excluditur epicidus. Mathematicorum tamẽ imaginationi propinqui⁹ accedẽdo in plana ſuperficie proijciantur, dato puncto a in plana ſuperficie circa ipsũ deſcribantur duo circuli, vn⁹ maior altero, ipſis vndique æqualiter diſtantib⁹, paralelli enim ſunt: ſit maior e, f, g, tunc erit linea continuans e, b, diameter comprehendens ſpiſsitudinem ſphæræ cuius circulus ſit b, h, c, i. Diſtãtia. n. circulorum nobis ſpiſsitudinẽ ſphæræ indicabit. & ſi a, ſit centrum mundi, tũc deſignatum corpus concentricum eſt. Si aũt a, non ſit centrum mundi, tunc corpus deſignatum eſt excentricum ſimpliciter, & cum corporibus cæleſtibus excentricum ſimpliciter applicatur, à mathematicis nominatur deferens ſu. corpus planetæ. Circulus autem b, h, c, i, corporibus cæleſtibus applicatus deſignat epicidum.

Quod ſi intra circulum b, c, d, deſcripſerimus circulum contingentẽ circulum b, c, d, in puncto exempli gratia b, claudentem tamen in ſe a, centrum, tunc indicabit nobis excentricum ſecundum quid. Et talium excentricorum ſecũdum quid ponit vnũ extra deferens, aliud vero intra.

& ſemper groſsior pars vnius directe ſupponitur vel ſuperponitur

ponitur tenuiori parti alterius, & per iſta tanquam per ſimpliciores hypotheſes apparanrias cæleſtes ſaluant, ſine vacuo, penetratione corporum, rarefactione & condenſatione, diuiſione, & abſq; corpore replente vacuum. Contra quos ponitur hæc concluſio. Nullum corpus cæleſte eſt excentricum, & eſt concluſio Auerrois 12. Metaph. commento 45. excentricum autem & epiciclum dicere eſt extra naturam. Epiciclum autem eſt impoſsibile vt ſit omnino, & 2. cæli commento. 32. Ex hoc apparet quod dicunt mathematici de excentricis eſt impoſsibile, idem cõmen. 35. & in ſuo libro Almageſti. Item 2. cæli cõm. 62. Motus quos ponit Ptolemæus fundantur ſuper duo fundamenta quæ non conueniunt ſcientiæ naturali excetricum & epiciclum, quorum vtrunq; eſt falſum.

Ad hanc autem concluſinnem probandam, vt dicta Auerrois aperiantur tribus vijs incedam.

PRIMA eſt via centri vnius, vbi præmitto q duplex eſt centrum mundi. ſ. naturale, & eſt elementum terræ. Aliud vero mathematicum, & eſt punctum medium grauitatis elementi terræ, ſi centrum magnitudinis ſit aliud à centro grauitatis, illud licet dici poſsit centrum terræ, non tamen centrum mundi: colligitur diſtinctio 8. phyſi cõm. 76. & loquendo de centro mathematico centrum terræ & mundi differunt ſecundum eſſe & diffinitione, non q ſint duo centra diuerſa, vt teſtatur Auer. quarto cæli cõm. 22. eſſe declaratum 2. cæli tex. cõm. 99. & 100. Arguo igitur primo ſic, tantum eſt vnum centrum mathematicum, vel tantum eſt vnum centrũ naturale cæli. ergo non eſt corpus cæleſte excentricum. patet conſequentia ex diffinitione excentrici. probatur antecedens, quia cælũ ſuo motu diurno centrũ facit, & tantũ vnum facit, & de centro mathematico. tñ vnum eſt punctum in ſphæra, à quo omnes lineæ rectæ exeuntes ad circumferentiã ſunt æquales. ratio eſt Auerrois 12. Meta. cõm. 45. & addidit ſi eſſet motus extra hunc centrum eſſet aliud centrum extra hoc. Si negatur huius rationis aſſumptum principale. perit demonſtratio Ariſt. 1. cæli tex. cõm. 80. ad oſtendendum tantũ vnũ eſſe mundum, & perit ſolutio quarti problematis 15. particulæ propter quid apparitiones figurarum videntur nobis eædem quarum fundamentum eſt illud aſſumptum. ſ. tantum vnum eſt centrum Auer. etiam diſputatione prima. dubio 11. in deſtructione deſtructionũ, dixit quoddã eſt graue abſolute vt terra, quæ eſt centrum omnium orbium. Secũdo. ſi cælũ eſſet excentricũ, duo eſſent elementa terræ vel plura. patet cõſequentia, quia motus cæli circularis non põt non circa terrã fieri, quæ eſt centrũ eius, conſequens eſt falſum, quia tunc medium nõ eſſet vnũ, ſed eſſet diuiſum, & haberet latitudinẽ, ratio eſt Auer. 12. Meta cõm. 45. & 2. cæli cõm. 35. Tertio ſi aliquod cælum eſſet excentricũ eſſet aliquod graue corpus extra terrã iſtam quã habitamus. patet conſequentia, quia in cẽtro excentrici eſſet corpus graue, & centrum excentrici eſſet extra locũ terræ. ratio eſt Auer. 12. Meta. cõm. 45. Tũ etiã elementũ terræ eſſet extra centrum epicicli & excentrici, ratio eſt Auerrois 2. cæli cõmen 35. Quarto: ſi aliquod cælũ eſſet excentricum, centra cælorum eſſent diuerſa, & ſi ſic, eſſent diuerſa ſpecie, licet eſſent eadem genera, conſequens eſt falſum, quia tunc eſſent corruptibilia, & ſic ab aliquo, & ſic eſſent corpora priora iſtis, & omne hoc eſt impoſsibile. Ratio eſt Auerrois 2. cæli cõm. 49. Quinto: idem eſt locus totius & partis. primo cæli textu cõm. 19. & cõm. 58. & 3. phy. textu cõm. 48. & ſecundo cæli textu cõm. 100. ergo in cælo cuius centrum eſt locus erit idem centrum totius cæli & partiũ eius. Ratio eſt Auerrois ſecundo cæli cõmen. 35. Solet reſponderi q tantum eſt vnum centrum maximi coporis, & illud eſt in quo terra locatur, ad quem extra exiſtẽs mouetur, à quo leuia recedunt. Ex his arguo. ergo illud centrum eſt etiam circa quod omne cælum circulat. patet conſequentia, quia omnis motus ſimplex reſpicit idem centrum numero.

Tum etiam prima intelligentia ad omnem motum cæli concurrit effectiue cauſandum, & intendit circulare circa centrum terræ. ergo non poterit intelligentia propria contra intentionem primæ. quemadmodum alias motus circunſtantias intelligentia dependens variare non poteſt ab eo quod prima intendit.

SECVNDA eſt via ex natura corporis cæliſtis, quia ſi epicicli & excentrici ponuntur, tunc aliquod corpus cæleſte non eſt perfecte ſphæricum, conſequens eſt contra Philoſophum: ſecundo cæli textu cõm. 26. patet conſequẽtia, primo ratione epicicli interrumpentis perfectam ſphæricitatem deferentis. Non enim epiciclus eſt pars corporis deferentis cui includitur, quia epiciclus eſt à deferente ipſum diſcontinuus. ratio eſt Auerrois ſecundo cæli cõm. 32. patet 2. conſequentia ratione excentricorum, qui non ſunt epicicli, quoniam aliquod eorum ab Aſtronomis ponitur ſecundum exteriorem ſuperficiem excentricũ, licet ſecundum interiorem ſuperficiem ipſum ponant perfecte ſphæricum, quia igitur nõ quælibet linea recta à centro mundi ducta vſq; in exteriorem ſuperficiem eſt æque longa, nõ perfecte ſphæricum eſt illud excentricum ſecundũ quid, & ſi acceperis aliud centrum à cẽtro mundi à quo lineas rectas æque longas in ſuperficiẽ exteriorem ducas, tunc centra multiplicas. Tum etiam ſatis inconueniens eſt dare corpus cæleſte in ſui ſpiſsitudine perforatũ, neq; alijs cæli à deferentibus ab eis ſic ponuntur perforati.

Tum etiã inconuenit dari corpus cæleſte groſſum in vna parte & exile in alia, neq; alij cæli tale difformitate participant, & forte hæc difformitas ſimilem tolleret proportionem intelligentiæ ſuper partes orbis diuerſas qualem nõ tollit orbis & ſtellæ difformitas. Tum etiam inconuenit dari orbem cæleſtem non concauum. Alij enim concaui ſunt, & elementa continentes: intelligentiæ enim quæ cælorum animæ ſunt, non proportionabilem iſtis habent diuerſitatem.

Secundo. ſi eſſent excentrici, neceſſe eſſet inuenire corpora ſuperflua ſine aliqua vtilitate, niſi ad replendum vacuum. ratio eſt Auer. 12. Meta. cõm. 45. & ſecundo cæli cõ. 32. & 35. & eſt argumentum ad hominem contra Aſtronomos concedentes corpus replens vacuum, vt thebit quem in hoc ſequitur Albertus magnus, cũ maxime eleuationis ſtella inferior recedit à longitudine longiori ſtellæ ſuperioris, cum igitur inter cælos vacuum abhorreant & rarefactionem, tunc ponũt corpus replens. contra quos Auerrois inſurgit, quia corpus illud vacuum ibi replens eſſet corpus in actu & motum. & tamen non haberet motum proprium neque rectum neq; circularem. Tum 2. quia iſti ponunt datum corpus eſſe rarefactibile, & condenſabile, & non corruptibile, neque alterabile: ideo pereunt demonſtrationes Ariſtoteles, primo cæli tex. cõm. 21. & cõm. 22. ad oſtendendum cælum non eſſe rarefactibile neq; condenſabile, & multa etiam dicta primo & quarto metheor. &c. Tum etiam 2. de generatione cõmento 17. ſacientia raritatem & denſitatem neceſſario faciunt caliditatem & frigiditatem, corpus igitur tale eſſet calefactibile, &c. Tertio data imaginatione huiuſmodi corporis replentis condenſabilis & rarefactibilis ſaluari poteſt omnes planetas eidem cælo numero infigi, cui fixæ ſtellæ inſunt. & ſic cælum eſſet vnum vnitate continuitatis vere & non cõtiguitatis, quod nedum contra Ariſtote. & Auerrois ſuppoſitionem eſt 2. cæli textu commenti 17. ſed etiam contra ipſoſmet eſt, deſtruerent etiam demonſtrationem Ariſt. ſecundo cæli textu cõmenti 27. ad probandum cælum non eſſe alterius figuræ à ſphærica, quia daretur vacuum. Non. n. valeret conſequentia. Tum quia imaginabile eſſet eleuationẽ angularem, exempli gratia, in directo zenith exiſtentem ſemper in eodem ſitu manere & loco, quamuis cælũ reuolueretur circolariter, quia à maxima diſtantia à centro partes cæli recedentes comprimerentur. & ad maximam à cen. ro diſtantiã partes accedentes dilatarẽtur, & ſic vbicunq; fuiſſet plenum, plenum remaneret, ſiue fuiſſet imaginatum cælum eſſe triangulare, ſiue quadrangulare, &c. Succederet enim alia pars cæli priori parti, neq; curarem his dilatationibus aut compreſsionibus finem dare alium à vacui repletione, quemadmodum nullum alium finem dat reſpondens corpori inter cæleſtia concluſo. patet conſequentia principalis, quia dato eo corpore ſic rarefactibili aut condenſabili diuerſitas motuũ & planetarum ſaluatur, & eclypſium, creſentiarum & decreſentiarum lunarium, &c. ſine corporum penetratione, ſine vacuo, ſine diuiſione, & cætera per ſolam corporis cæli rarefactionem & condenſationem. Cum enim corpus concluſum nõ ſit elementare. aliter corrumperetur, &c. oportet ipſum eſſe cæleſtis naturæ, & ſic ſi illi corpori rarefactio, &

condenſatio non repugnant, neq; cælo repugnabit. Tum quarto ſequeretur motum ſtellarum eſſe in medio, & ſic ibi eſſe extrinſecum reſiſtens motori cæli, quo tamen non indigeret cælum: dixit Auerrois quarto phy. cóm. 71. quia diuiditur in motorem in actu & motum in acto animal cæleſte.

Ex quo ſequitur, vt dixit Auerrois 8. phyſ. cóm. 8 a. in fine motũ cæli non eſſe continuũ vere, quia ipſe eſt in medio, &c.

Tum quinto deſtrueretur demonſtratio Ariſt. 3. cæli tex. cómenti 11. ad oſtendendom punctum non eſſe graue aut leue quæ fundatur ſuper hoc. omne cedens aut non cedens eſt diuiſibile, quam habes negare, quia illud corpus cæleſte, quod das, cedens eſt, & non eſt diuiſibile, & ſi ſit diuiſibile, erit corruptibile, & motu recto mobile, vt ex Aoer. a. cæli prææallegator. Redeo ad principale tertio ſic orbis eſt propter ſtellã. ergo non ſunt excentrici in cælo. patet conſequẽtia, quia nõ ponitur ſtella in excentrico, ſiue ſit excentricum ſimpliciter, ſiue ſecundum qoid, ſaltem in habentibus epiciclos apud eos.

Neq; valet reſponſio diceus cælum excentricum eſſe propter ſtellam in epiciclo exiſtentem, quia tunc oportet cælum ſuperius principaliter eſſe propter cælũ inferius. patet de excentrico poſito ab eis ſopra deferens, & propter ſtellam in deferente aut epiciclo deferentis exiſtentem. Quarto auctoritate Ptolemæi tertia Almageſti vtar contra eos. ſoli ſufficit excentricus ſine epiciclo, aut epiciclus ſine excentrico, vt etiã in ſuo Almageſto declarat Auerrois ad principium. ergo nõ habet ſol vtrunq;: patet conſequeotia, quia non abundat natora in ſuperfluis, &c. Ex quo infero q̃ alterum illorom nõ eſt alijs planetis neceſſarium, patet conſequẽtia, quia ferè nulle apparentia eſt ſaluanda in alijs planetis quin illi quaſi conſimilis aot proportionalis in ſole poſsit reperiri, vt bene aduertenti poterit faciliter apparere. Idem eſt argumentum dato q̃ non oporteat epiciclum poocre in luna, quia nunquã ipſa eſt ſtationaria neq; retrograda, patet conſequentia, quia ſtellæ ſunt eiuſdem naturæ vt prædictum eſt.

TERTIA eſt via motus circularis facit circa centrum. primo quia vni corpori ſimplici tantom vnus motus naturalis conuenit. primo cæli textu cõmenti 9. ſed datis excentricis & epicitlis moltos motus dabis quorum motuum alter eſſet violentus vel præter naturam, patet cõſequentia, quia vni ſimplici corpori tantum vnus motus naturalis ineſt ſed non violentus, quia nullum violentum perpetuum, primo cæli tex. cómenti 18. neq; præter naturam, quia tunc cælum haberet contrarium. ſ. illod cui motus naturaliter ineſſet qui præter naturam ineſt cælo. Secundo dubitans Ariſt. a. cæli tex. cóm. 35. de regularitate motus, reſpõdet in inferioribus ſphæris multos motus congregari ad mouendum vnam ſtellam. Ex quo patet euidenter ipſum fuiſſe valde remotum ab opinione ponente excentricos & epiciclos, & hoc notauit Auer. ibi: immo Ariſt. illudentem aſtronomiam 18. problematum. problemate 6. exponens Petrus Aponenſis in vna expoſitione, dixit, hoc eſſe propter epiciclos & excentricos, quoniam naturæ ſunt repugnantes, quos ex pitagoricis ſententijs olfecerat Ariſt. eandem etiã expoſitionẽ repetit lucidatoris differentia prima. Tertio ſequitur q̃ aliud q̃ ſphæra naturaliter moueretur circulariter. Non. n. ſunt excentrica vere ſphærica, vt ſupra dixi. Ad hoc incõuenĩẽs deducit Ptolemæũ Auerrois 1. cæli cõmento 50. ponentem ſphæras habere polos perforatos. Quarto: nõ poteſt motus circularis eſſe circa aliud quàm circa centrum totius a. cæli cóm. 35. & 12 Meta cõ. 45. Præterea inquirendæ ſunt cauſæ motus & diuerſitatis eius in corporibus animatis ex principio illis intrinſeco, & naturali, non autem ex corpore extrinſeco. & hic eſt lapſus mathematicorum manifeſtus, non eſſentialis tamen, cum in naturalibus errent. Præterea. dato q̃ extrinſecam & corporalẽ cauſam in his motibus quæramus, ſtellata ſphæra melius moueret Saturnum ſecundum motum appropriatum ipſimet ſtellatæ ſphæræ quàm faceret excentricus ſecundum quid ſuperpoſitus deferenti Saturni, eſſet enim ſtellata ſphæra Saturno immediata. Et ſi huic rationi obijcitur quòd licet motus ſaluaretur in Saturno à ſtellata ſphæra non tamen ſaluaretur acceſſus ad terram & receſſus ab ea. Contra. reſponſio ſupponit falſum, ſcilicet Saturnum eſſe aliquando terræ propinquiorem & aliqoando remotiorem, qoia tũc ſequitur cælum aliquando aſcendere & aliquando deſcendere: patet conſequentia, quia appropinquans terræ deſcendit, & ab eadem recedens aſcendit: conſequens eſt falſum, & illius falſitatem deducit Ariſt. primo cæli textu cõmenti 17. quia cælum non eſt graue neq; leue, vt etiam 4. phyſi. tangit Auer. cõ. 4 a.

Neq; valet. reſponſio dicens q̃ non omne quod fit cẽtro propinqui⁹ deſcẽdit, quia ad deſenſom requiritur eſſe intra ſphæram actiuorum, quia hoc dato perit demonſtratio Ariſtotelis primo cæli textu cõmen. 18. ad probandom cælum non eſſe graue, neq; leue, quia non accedit ad centrum, neque recedit à centro, quia ſi ſic, aut accederet ad centrum naturaliter, vel violenter, vel neutraliter, non primom, quia corpori ſimplici tantum eſt vnus motus natoralis. cælo aotem motus circularis eſt naturalis. Tom quia cælum eſſe terra aut aqua, neq; violentus quia oppoſitus motus illi ineſſet naturaliter. ſ. receſſus. Tum quia eſſet cælum ignis aut aer. neqoe ambo, ſcilicet acceſſus & receſſus inſunt illi neutraliter, quia tunc corpus illud, cui alterum illorum motuum natoraliter ineſſet, eſſet contrarium cælo, ſphæricum autem corpus non habet contrarium patet ratio ex Auerroe ibi in cõmento. Et ſi dixeris motum circularem eſſe præter naturam in igne cui cælum naturaliter circulariter motum non contrariatur. reſpondent Ariſtoteles & Auerrois primo cæli textu commenti 10. negando aliquod elementum moueri circulariter, niſi æquiuoce, quia motus elemẽtorum circularis ex recto eſt compoſitus & circulari, quia plures elemẽtorum partes aſcẽdunt, multis partibos alijs eorum deſcẽdentibus. Præterea. omnis motus conueniens alicui corpori nõ ſecundom naturam cõuenit illi propter aliquod corpus cui ille motos prius naturaliter conuenit. omnẽ. n. motum non ſecundũ naturam præcedit alius motus ſecundum naturam a. cæli textu commen. 18. Si igitur cælum mouetor non naturaliter vel præter naturam, quod apud Philoſophos idem eſt, oportet iſtum motum cõuenire cælo ratione alicuius corporis, cui primo naturaliter cõueniret, & ſic oportet elemẽtum dare motum cælo, aut ſupra cælõ dari aliquod corpus continens cælũ, &c.

Præterea motus cæli eſt ſimplex. primo cæli textu cõmenti 61. ergo non eſt mixtus ex acceſſu & receſſu à centro. vel ad centrũ, ſiue acceſſom nomines deſcenſum ſiue non. Præterea Ariſtoteles primo cæli textu commenti 5. deſcenſum diffinit per eſſe motum ad medium. ſi igitur ponis cælum accedere ad medium, ipſum habes concedere deſcendere ad medium. Præterea Ariſt. primo cæli. tex cõmenti 77. & 79. ſi plores eſſent mundi, tunc ignis vnius mũdi ferretur ad medium alterius mundi, non tameo attingẽdo illud mediũ, ſed attingendo concauũ lunæ illius mundi, ſed non ferretur ad medium illud intra ſphæram actiuorum & paſsiuorum, vt patet. ergo approximatio ad centrum quàuis non intra ſphæram actiuorũ & paſsiuorum ſit, deſcenſus eſt, non. n. deſcẽſus eſt prædicatũ accidentaliter verificabile de approximatione ad centrũ, ſed eſſentiale, dico igitur approximationẽ ſtellæ ad centrũ, aut receſſom eius ab eodẽ, à mathematicis eſſe poſitã, quia ex eorũ ſuperpoſitis ſequebatur, & non ex aliquo ſenſibili apparente, quia approximatio lunæ ad terram, & ſolis ad eandẽ, & etiam eorũ remotio ab ea in eclipſibus nullam facit variationem ſenſibilem, quã tamen faceret, ſi notabiliter magis appropinquaret aut recederet. Quartum argumentũ huius viæ. ſequitur non omnem motum ſimplicem eſſe à medio, vel ad medium vel circa medium cuius oppoſitum vult Philoſophus primo cæli. textu cõm. 6. patet conſequentia, quia motus ſtellæ. in epiciclo non eſt aliquod iſtorum, niſi per accidens. Quinto: ſeqoitur ſtellam moueri, non ſolum ad motum ſui orbis, quia motum in epiciclo non habet ſtella ab orbe deferente eam circa terram. cuius oppoſitũ vult Philoſophus ſecundo cæli à textu cõm. 43. &c. Si obuies dicendo eam moueri ad motum epicicli. Dicam q̃ eadem incõuenientia quæ ſunt contra motum ſtellæ propriom, ſunt cõtra motu ſtellæ in epiciclo. dixit enim Ariſtoteles ſecundo cæli textu commenti 47. vnus motus continuus debet eſſe ſuper vno moto continuo, & non habente in partibus diſcontinuationem. Concluſio quoq; Ariſtotelis ſecundo cæli. tex. cóm. 44. vnomquodq; aſtrum erit æque velox circulo ſecundum quẽ fertur, eſt abſolute vera, quamuis Aue. ibi intelligat

eam in motu diurno. Similiter quod dicitur ſecundo cæli textu commenti 46. velocitas maioris orbis ſecundum proportionem orbium eſt abſolute verum, & limitationes ibi additæ ab Auerroe. ſ. cum fuerint moti orbis in eodem loco, & ſuper eundẽ polum, & idem cẽtrum, prout limitãt ad corpora cæleſtia admittũtur. Quia igitur motus ſtellarũ ſecundũ Ariſtotelem ſecundo cæli, textu commen. 44. eſt ſecundum magnitudinem circulorum, vt probatur ab Auerroe, ſecundo cæli commento 46. & iſtud ſolum eſt verum de motu ab oriente in occidens; ideo non de ſtellis alium motum. Præterea oportet Aſtronomum concedere aliquem eſſe motum corporis cæleſtis ab oriente in occidens præter diurnum, patet de motu epicicli, &c. Præterea deſtruunt demonſtrationem Ariſtotelis ſecundo cæli, à tex. cõm. 26. &c. ſcilicet ex motu circulari ſtellæ conuinci cælum eſſe ſphæricũ, quia eo q cælum, cui ſtella eſt fixa, habet cælũ extra ſe. imaginabile eſſet excentricum circa ſtellam ſupra poſitum nõ eſſe ſphæricum.

Præterea ſequitur aliquod datum cælum citra primum dare motum inferiori cælo, & aliquod nõ, aliter luna multa pluribus motibus moueretur q̃ cõcedant eam moueri, quia multo plures ponunt orbes ſupra lunam quàm ſint motus quos lunæ attribuunt. Præterea ſequitur vnicuiq; ſphæræ citra primam velociorem ineſſe motum præter naturam quàm ſit motus ei naturalis. patet de motu epicicli à deferente. hoc probat particularem concluſionẽ, ſed vniuerſali motus diurnus in qualibet ſphæra poſt primã eſt velocior quàm ſit alius motus quem attribuant, ſed hoc conſequens in ſphæra ignis non negatur. Sed pro mente philoſophorum habẽda præmitto quædam quæ in primo operæ noſtræ tacta ſunt quolibeto 2. ſcilicet extra ſtellatam cælum non eſſe corpus, vt quinto Metaphyſicæ cõm. 22. allegabatur. quemadmodum enim extra cutim animalis non eſt membrum eiuſdem, ita extra ſtellatum non eſt corpus. non tamen hic inquirimus nunc cæli aut mundi finitatem, ſed præſupponimus vſque in tertium librum, rationẽ tamen hanc induximus, quia ſecundum Ariſ. & Auerroim 12. Meta. tex. & cõ. 48. Cælum ſtellatũ eſt propter ſtellam. ergo vbi non eſt ſtella non eſt cælum, ſed ſuper ſtellarum cælum non eſt ſtella: ergo ſupra ſtellatum cælum non eſt orbis, recidit enim error in preſſura noſtri operis annis 1494. vt patet ex ſerie literæ mentem noſtrã inſpicienti, & quia cõmentum quod ibi alligatur, rationem illam non attigit in forma. ideo intelligo cælum eſſe propter ſtellã, tanq̃ propter partem principaliorẽ integralem. non. n. rationi conſonum eſt cælũ ſuperius eſſe propter ſtellam quæ ſit in orbe inferiori. Intelligo a. q ly vbi in conſequẽte oſtendat tantam vel tantã à centro mundi diſtantiã, ſic q ad quantã à centro mundi diſtantiã contingit eſſe ſtellã, contingit etiam eſſe cælũ. & ad quantam diſtantiam à centro non contingit eſſe ſtellam non cõtingit eſſe cælum. patet. n. partem cæli diaphanam non poſſe mutare ſitum, qui eſt ordo partiũ in toto cũ ſtella, hic. n. eſt vna differentiarum quanti 5. Meta. cõm. 24. quia igitur vltra circunferentiã ſtellatæ ſphæræ non cõtingit eſſe ſtellam, cum illã ſenſus non apprehendat, & vt cõmuniter conceditur: ideo vltra diſtantiam ſtellatæ ſphæræ à centro non dabile eſt cælum. Hoc Auerrois ponit aperte 1. cæ. cõ. 96. Hoc nomen cælum dicitur de orbe vltimo continente totũ, quoniam ſtellæ ſunt in eo fixæ. Item 1. cæ. cõ. 91. præter vltimam partem. v. g. præter ſphæram ſtellarum fixarũ. Itẽ 2. cæli cõm. 35. primum cælum. i. orbis ſtellatus. Item 12. Meta. cõm. 34. per primum cælum intelligẽdũ eſt aut totum cælũ, aut octauam ſphæram. Item ſecundo cæli cõm. 26. per corpus primum intelligi poteſt orbis ſtellatus. & totus orbis contẽtus à ſuperioritate orbis ſtellati & à ſuperficie ignis. Præterea. illud cælum quod eſt nobilius in altiori loco locari debet, ſed ſtellatũ cælũ eſt nobilius, patet ex multitudine ſtellarũ eſt. n. ſtella nobilior pars orbis, 2. cæli cõ. 15. 56. & 68. vnde 12. Meta. cõm. 44. dat Auer. primo mobili quattuor primitates ſcilicet loci, magnitudinis, multitudinis, ſtellarum, & velocitatis in motu, quæ in nullo cælo niſi in ſtellata ſphæra congregabiles ſunt. Item ſecundo cæli commento 62. primũ quod mouetur motu diurno eſt nobilius eorum quæ ſunt illius generis. neq; alteri à ſtellato orbe attribuit Auerrois diurnum motum. Præterea Ariſtoteles 2. cæli textu cõm. 68. reddens rationẽ quare ſtellatus orbis multas habet ſtellas alijs cælis tantum vnam ſtellam habentibus dixit, quia eſt vitæ principium, ſed vitæ principium eſt primum cælum. Et dixit multas ſtellas, ſecundum primam lationem. ergo primum corpus multas ſtellas habet. primo enim corpori latio prima cõuenit; vbi nota in titulo quæſtionis ſupponi omne cælum habere ſtellam vel ſtellas, quod eſt contra excentricos. Præterea ille eſt primus motus, quem alij intendunt, & illud eſt primum corpus, quod primo motui ſubijcitur. non enim tenet Philoſophus conceſſum à theologis primum corpus quieſcere, ſed motus aliorum orbium intendũt motum orbis ſtellati 12. Meta. Auer. cõm. 44. vel 43. ſecundum aliorum allegationes, & infra parum alij motus proprij ſunt propter iſtũ & conſequens eũ. Octaua igitur ſphæra eſt maximus orbis, immo antiquorum eſt hæc opinio, ſecundum q reſtatur Auerrois ſecundo cæli cõm. 67. Secundo dico ipſam tantũ vno motu moueri ſcilicet ab oriente in occidens. vnde Auerrois ſecundo cæli cõm. 97. de ſphæris loquens dixit ſaltẽ duobus motibus mouetur, niſi orbis ſtellatus, qui habet tantum vnum motum. Item ſecundo metheorum Auerrois: nam maximum cælum mouetur ab oriente in occidens ſolum. Item Auerrois 2. cæli cõm. 69. orbis ſtellatus impoſſibile eſt vt moueatur pluribus motibus. Item Auerrois 2. cæli cõmen. 70. orbis ſtellatus non habet alium motorẽ, à quo prohibeatur à ſuo motu. Præterea. ſi ſtellata ſphæra pluribus motibus moueretur, maxime moueretur ab oriente in occidens, & motu ab occidente in oriens, & tunc oportet inter intelligentiam facientem motum diurnum, gratia exempli gradus 15. in hora, & intelligentiam facientem motum ab occidente in oriens, verbi gratia in 100. annis vnum gradum, eſſe proportionem quæ cadit inter. 1728962010000000. & vnum. quia cum conceſſum fuerit proportionem potentiarum eſſe tantam quanta eſt proportio velocitatum in ſemet reducta, & q proportio reſiſtentiarum ſit eadem porportioni velocitatum, oportet proportionem intelligentiarum eſſe illã quæ dicta eſt, quia proportio velocitatũ eſt, 1314900[la]. & hanc in ſe reducta, ſi huic eadem eſt proportio reſiſtentiarum, habebitur primã proportio poſita, quæ forte maioranda eſt per proportionẽ magnitudinis gradus ſuperioris ſphæræ ad magnitudinẽ gradus ſtellatæ ſphæræ. Cauſa aũt apparentiæ q ſtellatæ ſphæra moueatur ab occidẽte in oriẽs eſt ſtellatam ſphæram tardius circuere q̃ circueret æquinoctialis imaginarius faciẽs in 24 horis æquinoctialibus completã circulationem. ſit q ad imaginarium pũctum fixum, vnde incepit moueri præciſe reuerteretur in dato tempore. exempli gratia, numerus circulationum imaginarij æquinoctialis in 36000. annorum ſuperaret numerum circuitionum ſtellatæ ſphæræ per vnitatem. Cauſa autem apparentiæ q ſtellatæ fiant boreales aut auſtrales poſitæ ſeptimo Almageſti eſt polos ſphærarum gyrum deſcribere, in quanto autem tempore poli octauæ ſphæræ gyrum deſcribant. & quantus ſit diameter illius gyri eſt obſeruationibus antiquorum concordantium admittatur, quoniam vitam vnius hominis, immo multorum tranſcendit, & licet in primo operæ quod de intelligentijs inſcripſimus ſatisfecerimus ſecundum poſſe noſtrum Auerroi tertio de anima cõmento quinto roganti fratres ſcribere dubitationes de intellectu. nunc tamen cum in philoſophia naturali loquamur, aſtrologiam complere non intendimus. cuius complementum ſperans in iuuentute Auerrois ſecundo cæli, commento trigeſimo quinto, & in ſuo Almageſti in ſenectute deſperauit 12. Metaphyſicæ commento 45. non ob ignorantiam aſtrologiæ. vt opera illius oſtendunt, & præſertim almageſtum eius, ſed ob laborem componendi & obſeruandi difficultatem, & quaſi impoſsibilitatem. Naturalis autem ſecundum Auerroim ſecundo cæli commento 57. non conſiderat de his rebus, ſcilicet ordine ſtellarum quantitate motus earum & de ſitu earum, &c. niſi in cauſis quarum eſſe declaratum eſt in aſtrologia. verum etiam aſtronomica dogmata mathematicis innixa fundamentis à principijs naturalibus minime diſcordantia eſſe oſtendemus, veritas enim ſibi omni modo atteſtatur vt Ariſtotelis auctoritate primo ethicorũ capite decimo dixit Auerrois tertio de anima commẽto quinto. Ex his tamen alius

Extra ſtellatum cælũ non eſſe corpus.

Stella nobilior pars orbis.

Theorica ſtellati fixarum.

panditur mathematicorum error in naturalibus, quia cum oſtendiſſet Ariſt. 2. cæli texti cômenti 15. motum cæli naturalem eſſe ab oriente in occidens per meridiem. tūc à primo mobili non eſt hic motus negandus. quod tamen faciunt mathematici, quia illud cælum non mouetur per meridiẽ, quod æquinoctialem circulum ſuo motu perpetuo deſcribit. aut circulos æquinoctiali æqualiter diſtantes, ſed primum cælum apud eos parte media æquinoctialẽ deſcribit, & laterali æquidiſtantem æquinoctiali. ergo, &c. volunt tamen ꝙ ſufficiat ꝙ per ante moueatur cælum, &c. In poſitione autem noſtra ſi æquinoctialem vis eſſe verum circulum ille mobilis eſt, quia quodlibet punctum maxime ſphæræ mouetur, quia mouentur poli de quibus minus videtur. ſi ipſum vis immobilem. tunc imaginarium eum tenet. Contra hanc determinationẽ arguitur primo ab vno motore ſimplici in eo mobili quod primo mouetur ab eo non eſt niſi vnus motus. ergo ſi in aliquo mobili non eſt tantũ vnus motus ſimplex, non eſt illud primum mobile, ſed in ſtellata ſphæra ſunt tres motus, primus ab oriente in occidens in 24. horis ferè, ſecundus ab occidentes in oriens in 36000. annorum vel plus vel minus ſecundum varias obſeruationes, tertius eſt acceſſus & receſſus ad meredíem vel à meredie exempli gratia in 80. annis vno gradu, quorum duos tangunt Ariſtoteles & Auer. 2. cæ. tex. côm. 67. Secundo in genere corporum non ponitur primum eſſe diuerſum & multiforme, ſed ſtellata ſphæra eſt diuerſa & multiformis. ergo, &c. patet maior, quia prius natura in vno vnoquoq; genere eſt vnum multis, & ſimplex compoſitis, vt 5. Metaph. texto cômen. 16. colligi poteſt. 29. Meta. tex. côm. 2. Tertio: ante corpus participans bonitatem multis motibus datur participans eam vno motu. Quarto correſpôdet primæ cauſæ primum mobile, & primus motus. non autem duo motus. Quinto. omne quod eſt in multis per rationem vnam exiſtens in illis eſt in aliquo vno priore illis quod eſt cauſa omnium illorum 2. Metap. tex. côm. 4. ſed motus diurnus ſuper polis mundi & motus ab occidente in oriens ſuper polis zodiaci reperiuntur eadem ratione in inferioribus: ergo vterq; eorum eſt in vno primo: ergo ante orbem ſtellatum ſunt duo orbes qui ſunt cauſa illorũ duorum motuum in inferioribus orbibus, aut ſaltem eſt vnus orbis prior qui eſt principium alterius illorum duorum motuũ. Sexto: iudicantes ſecundum aſcendentia ſigna in ſtellata ſphæra erant, differt enim ſatis notabiliter ortus ſignorum in illis duabus ſphæris. Septimo: ſecundum obſeruationes mathematicorum ſaluatur continue vſq; in hodiernum diem æqualis eleuatio poli arctici exempli gratia ſuper nos Bononiæ habentes graduum 44. cum dimidio: ergo nõ mouentur poli aliter tota coſmographia periret. huius rationis concluſionem ponit Ariſt. ſecundo cæli textu côm. 14. ponens polos quieſcere. Tum quia tempore hyparci diſtãs aliqua ſtella ab arctico per 12. gradus nũc diſtat per duos gradus: ergo polus ſtellatæ ſphæræ non eſt polus ſuper quo fit motus diurnus. patet conſequentia quia polus ſuper quo fit motus diurnus non variatur, vt ex vmbris ſolis percipitur. Octauo. Ariſtoteles ſecundo cæli textu côm. 67. Cælum ſtellatum eſt propinquum primo cælo, & ſecundo de generatione textu côm. 60. ponitur motus nonæ ſphæræ. & in procœmio Metaphyſi. mordentur pytagorici ponẽtes decem ſphæras, ſolis nouem exiſtentibus manifeſtis. & Auerro. 4 phyſi. côm. 45. dubitauit an octaua ſphæra ſit primum mobile, dicens vltimus orbis, qui habet proprium motũ diurnũ, ſiue fuerit ſtellatus ſiue non, non debet habere motum præter diurnũ. Nono. ſtellata ſphæra recipit lumen à ſole. ergo ipſa eſt vilior ſole. patet conſequentia, quia ipſa eſt in potẽtia ad aliquid ad quod ſol eſt in actu. Tum quia ſol eſt principium dandi vitam, vt 12. Metaph. dixit Auerrois commẽto 44. Tum quia ſol eſt maximus planetarum: immo maior eſt ſtellis fixis, ex magnitudine autem corporis nobilitas conuincitur. eſt enim tanquam rex, cui aſsiſtunt conſiliarij.

Decimo ꝙ aliqua ſtella fixa nunquam exiuerit viam ſolis, & multæ aliæ ſic oſtendit varios motus in ſtellata ſphæra.

Tum quia ſaluator motus 8. per paruos circulos in capitibus Arietis & Libræ deſcriptos. Ad primum vnico motu ille tres diuerſitates ſaluantur. ꝙ enim motus ab occidente in orientem ſit diſtinctus à motu diurno re, contra naturam intelligentiæ eſt habentis mouere à dextro in ſiniſtrum per ante; ideo motum illum nulli cælo attribuo, ſed veris polis ſtellatæ ſphæræ duos gyros imaginarios deſcribentibus in 7. vel 8. vel 9. vel 36. millibus annorum habentes diametrũ 9. vel 10. vel aliter graduum. ſaluatur exitus ſtellarum fixarum ab æquatore in meridiem aut ſeptentrionem. & poſteriorantur à locis in quibus præfuerunt, & ſic ſequitur populatio & rectificatio alicuius loci, vbi non præfuerat, aut econtra, vt tangunt Ariſt. & Aurrois ſecundo metheorũ: exemplum inſulæ Atlantis inundatio, quæ verſus Hiſpanicas Herculis columnas olim fuit florentiſsima & potentiſsima, ut Platonis auctoritate comprobatur. Ad ſecundum: ſi diuerſitas & multiformitas ex multitudine virtutum ſit & ſtellarum, primitatem infert, & non poſterioritatem, immo mathematici etiam in primo mobili ſigna ponunt: & licet cor animalis ob ſui paruitatem, non poterat omnibus virtutibus quarum erat radix & principium eſſe organum diſtinctum. decuit tamen cælum ſui magnitudine ampliſſimum varijs organis exornari, præſertim, quia nullam heterogeneitatẽ ſubſtantialem includit talis organizatio. & ab eff. ſiue lacteo nõ lactei diſtinctio, vt nobiliſsima forma ex multis partibus lucem ſuam diffunderet. Ad tertium conceſſum eſt ſtellatam ſphæram non pluribus motibus moueri. Contra: diuerſitates motuum nominant Ariſto. & Auerrois motum, vt in fundamentis Auerrois prætactum eſt ſaltem in planetis: ergo ſi ſtellata ſphæra tres diuerſitates motus habet, tres motus habet. Reſpondeo: ad nomen contentio eſt. Et quamuis tres ſint motus diuerſitates in ſtellato, impoſsibile eſt eas diuerſitates eſſe plures motus, nec eas vnquam nominarunt Ariſto. & Auerrois motus plures, neq; ob ſtellatæ ſphæræ primitatem, decuit eos motuum pluritatem explicare. Contra: Auerrois, 12. Meta. côm. 45. motus latitudinis & motus longitudinis ſunt duo numerali. Reſpondeo: illud aliorum auctoritate dicitur, & non propria, cui auctoritati oppoſitã ſententiam ſubdit Auerrois: mathematicorum ſui temporis, ponentium illũ motũ eſſe vnũ cui dictæ diuerſitates accidebant.

Ad quartum: ſtellati orbis motus poſt eſt, & primi nobilis, & à primo motore, qui eſt prima cauſa. Ad quintũ: maior nõ eſt abſolute uera, ut patet de ſpecie ſpecialiſsima ſuis indiuiduis comparata: neq; ex textu allegato elicienda eſt, ſed hæc vnumquodq; principiorum in vnoquoq; genere eſt cauſa diſpoſitionum conuenientium rebus locatis in illo genere, vt patet ex Auerroe ibi. & iſtam intendit Philoſophus, vt oſtendat rem eſſe ſcibilem per ſua principia minor etiam principalis rationis ſupponit motum occidente in oriens diſtingui re à motu ab oriente in occidens, quod negatum eſt. ideo conceditur motum diurnum, qui ſibi identificat motum ab occidente in oriens, & motus acceſſus ad ſeptentrionem aut receſſus ab eodem, primo mobili ineſſe, & primo ſibi ineſſe, & omnibus alijs cælis, & ineſſe ab ipſo, & propter ipſum. Ad ſextum. dicit Auer. 12. Meta. côm. 45. Aſtronomia huius tẽporis nihil eſt in eſſe, ſed eſt conueniens computationi, nõ eſſe oportet tñ calculantes noſtri tẽporis recordari ꝙ inſenſibiliũ aggregatio fit ſenſibilis, ideo oportet radices tabularum variare quibus limitatis loca planetarum, & cõiunctiones eorũ taliter habentur ꝙ iudicia ſuper eis fundata vera ſunt, ſi autem iudicaret Aſtronomus: ſecundũ ortus ſignorum imaginatæ ſphæræ ſupra ſtellatam ſecundũ ꝙ ortus ſignorũ: in ea non conuenit ortui ſignorum ſtellatæ ſphæræ, erraret; vbi bene iudicaret ſecũdum ortus ſignorum ſtellatæ ſphæræ. Ad ſeptimum pro calculãdis motibus corporũ cæleſtiũ oportet aſtronomum habere aliquid regulare præciſe et notum ſuper quo fundatus radicetur, & ita imaginatur ſphærã quæ in 24. horis æquinoctialis præciſe reuolutionem integrã & completam faceret, & huius ſphæræ polos conatur ſituare muenta maxima ſolis eleuatione, vt hic ad primum punctum cancri circa 14. Iunij quæ eſt 69. graduum, ex minima gnomonis vmbra à ſole in meridie exciſo percipitur, & inuẽta maxima declinatione, vt hic ad primum punctum Capri. circa 12. Decembris quæ eſt graduũ. 22. in medio æquidiſtanti à maxima eleuatione et maxima depreſsione, quod eſt graduũ 23. et minutorũ 30. et ſup iſtũ polũ fixũ et ſtabilẽ dicũt moueri primũ

cælum

cælum diurne,ſed aſtronomis & coſmographis regulãdis ſufficit q ipſi hanc imaginatã ſphæram in mente habeant, & nõ oportet ram eſſe realem, quẽadmodum medicũ deret tẽperatiſsimam cõplexionẽ humanam in mente habere ipſius regulatiuam in graduandis diſcretis cõplexionibus. medicinis, & dictis,quã tñ fatentur midicorũ primi noo reperibilẽ in rerũ natura,aut per iſtãs tñ parmanere,vt in tractatu de tyriacha tangit Auerrois.Nec illud ab eorum doctrina eſt abijciunt vt extraneum, com motus medios ſolui ſint imaginari, quibus in inueniendis veris planetarum locis regulentur. Non igitur inuenta eleuatiorione poli imaginati ſphæræ ſolis ſuper horizonte inueniũtur poli veri primi mobilis, quia nõ oportet polum imaginatum ſphæræ ſolis dirrẽte ſupponi polo vero primi mobilis neq; imaginato,immo probabile eſt,& ſi in æternom reuolueretur cælum q tantum ſemel & in inſtanti contigit cõtingit aut cõtinget dicta ſuppoſitio. Ad dictũ Ariſto. reſpondet Auerrois ibi.poli quieſcunt geometrice,& non vere, ideo cum poli ſtellatæ ſphære faciunt gyrum,quẽadmodom in medio illius imaginamur punctum aut polum quieſcere,& ſic propter motum poli veri primi mobilis apparet ſtellam fixam acceſsiſſe ad punctum quod imaginabatur eſſe polus mundi, & ſir negatur ſuppoſitum ibi.ſ.dari punctũ in ſphæra altiori quàm ſit ſtellata ſphæra. Ad octauum nõ habetur illud in tranſlatione noſtra, & innuit Auerrois tranſlationem habentem illud non eſſe bonam, & q ſic ſit, oſtendit textus ſequens.ſ.commento 68. Aliter ſoluitur in primo opere non variato textu.ſ.Ariſtotelem loqui ſecundum opinionem Babylonicorum, & eſt ſolutio Auerrois ibi. Aut 3. dic commumrari ſphæram actiuorũ & paſsiuorũ,ſecundũ.n. cælum ipſa circunducitur,ad minus ſecundom tria elementa. Auer.autem 4.phy.nõ dixit illud,quia dubitaret quod ſæpiſsime aſſeruaret, vt patet ex cõmmto 42.eiuſdem quarti aſſerẽte ſtellatã ſphæram non eſſe contentam,quia eſt rorpus maximum,ſed vtitur illo modo loquendi quaſi innoens, licet eſſet diſrordia quod eſt illud quod eſt primum cælũ:tñ non eſt nec eſſe debet diſcordia in hoc: an primo cælo conueniat motus diurnus proprie: immo certum eſſe debet tantum illum primo mobili conuenire. Ad nonũ conceſſum eſt ſtellas ex ſe lucem habere. & licet ipſe aliqualem diaphaneitatem habẽtes aliquale lomen à ſole reciperent, negatur conſequentia ioferens ſolem eſſe nobiliorem eis ſimpliciter, quia oritur nobilitas ſimpliciter in rompoſitis ex materia & forma, ex formæ perfectione, & materiæ, quæ maior eſt in maxima ſphæra q̃ in ſolari.Sola autem luna,quæ eſt ſimilis terræ 2.cæ.cõm.49. & pluries alibi, quia denſa eſt & opaca vt verbis vtar Aue. 2. cæli cõm.32.propter defectum luminis in ſe lumen ſuum eui drntius à ſole recipit, & etiam ſole ignorabilior eſt. Et ſi dicatur aliorum cælorũ motus per motum ſolis rrgulari. Reſpondeo ſolis motus regula eſt quo ad nos, quia eius motus eſt nobis notior & euidentior potens nos ducere in cognitionem motuum latentiorum,ſed ſolis motus nõ eſt notius ſimpliciter: neq; menſura ſimpliciter,ſed primo motui eſſe menſurã ſimpliciter conuenit,& primã,vt patet 5.Meta.tex.commen.16.& 10.meta.tex.cõ.4.quia velociſsimus eſt & in minimo tẽpore factus,& 2.cæli tex.cõ.28.hinc eſt q vulgus accepit tẽpus à matu ſolis aut lunæ,tanquã à ſibi notiori & hominibus cõi diuerſorũ climatũ. Error eſt aũt mathematicorũ in naturalibus, ponere ſolẽ in medio tanquã regẽ aut cor. quia proportionale cordi animali corruptibilis eſt primũ cælum in nõ corruptibili animali, vt patet ſopra.dixit aũt Auerrois illud dictũ.ſ.ſolem dare vitam eſſe mrnte antiquorũ, nõ aũt Philoſophi. Ad confirmationẽ. ordo cælorum eſt ſecũdum magnitudinem orbium,quia continens eſt nobilius contento ſimplici, & non ſecundũ ordinẽ magnitudinis ſtellarũ, & ordini cælorum eſt magnitudine eorũ proportionatur influxus eorum in inferioribus, quoniam ſecundũ Ptolemæũ in fine quarti,quadripartiti effectus Saturni ad vniuerſalia loca & tẽpora apẽtãt or, Iouis ad annos,Martis Solis Veneris & Mercurij ad menſes. Lunæ vero ad dies. An aũt ratio mathematicorum probãs ſolem eſſe maiorẽ ſtella fixa ſit efficacax, nõ curo.pro nunc ſufficiat q cõcluſionẽ conceſsit Auer. 2.cæ. cõ.42.ſol eſt maximus ſtellarũ,& denſior, & magis luminoſus,&c. Ad 10.negatur aſſumptũ ſufficit.n.vnus cũ diuerſitate ſua. De erraticis aũt teneo q nulli planetarũ multa corpora,niſi forte partialia,in potentia,& continua,ſubſeruiũt.

Secũdo: nulli planetæ duo motus realiter diſtincti iniunt. & tũt efficacior eſt pro nobis ratio Ptolemæi q natura nihil facit fruſtra:qua vtitur Auer.12.Meta.cõm.45.oſtendens ex pluralitate motuũ cæleſtium, non concludendã eſſe mobiliũ pluralitatẽ: ideo natura potens diuerſitates oẽs motus, quas intendit in ſtella,vno cælo tantum,& vno motu tantũ implere,tũt nõ ploribus cælis aut pluribus motibus realiter diſtinctis vtetur: aliter ocioſe operaretur natora,vt dixit Auer. 1. phy.cõm.50. Cuilibet igitur planetæ tantum vnus motus conuenit,ſecundario tamen,quia ratione ſtellatæ ſphæræ, & hunc motũ dicimus eſſe ab oriente in occidens per meridiẽ. ſequountur.n.alij cæli ſtellatam ſphæram in illo motu, & in diuerſitatibus illius motus.licet cum de aliqua inter ſe ſpeciali differentia,quæ ex intelligentijs planetarum ortũ habet primam intelligẽtiam diuerſimode intelligentibus. Eſt.n.prima intelligentia intellecta primum motus principium naturaliter ſequentis ad illam in illo orbe, cuius eſt forma intelligẽtia primam intelligens,& ſecundum q perfectior eſt intelligentia planetæ, perfectius intelligit ipſa primam intelligentiã, & ſic prima intelligentia velociorem motum cauſat io orbem planetæ, & ſir ſuo proprio motui magis ſimilem in ſecundo orbe quam in tertio, & in 3. quam in 4. &c. & ſir ad Saturni motum cauſandum duæ intelligentiæ effectiue concurrunt, & ambæ finaliter,prima eſt vniuerſale efficiens,& remotũ,& finis reſolutiſsimus, & intelligentia Saturni eſt efficiens particulare aliquo modo,& propinquũ, & finis reſolubilis in altiorem finẽ, & ſic in eundem motũ eſt apta prima intelligentia principiare in eſſe intentionali & cognito, qualem ipſa principiat in eſſe reali, dũmodo cõmoueat principium particulare motiuũ illo motu,quia igitur intellectus poſsibilis nõ eſt principium particulare motiuum illo motu. ideo quamuis intelligatur deus ab intellectu poſsibili & homine felici, tamen illũ motum non principiat deus in homine. Sed miſſa hæc faciamus ad horam ad propoſitum primum reuertentes, vnde diſceſsimus. Saturnus apparet moueri ab occidente in oriẽs, Theorica Saturni.
quia in 30.annis ferè facit vnam reuolutionem minus quàm faceret. ſi in 24. horis æquinoctialis cõpleret circulationem. Naturæ.n.& conſonum & decens poſt velociſsimum motũ aliũ non ita velocẽ,cæteris tamen inferioribus velociorẽ ordinare,oportuit tamen tardiorẽ eſſe & motũ & circuitionem inferiorẽ, vt cũ vnoquoq; ſigno, & etiam planeta ſuperiori, ſi quis eſſet,coniungi poſsit,ad varios effectus in his inferioribus faciendos, & factos conſeruandos. ſi.n.eſſet æque velox eorum circuitio,non fierent nouæ magnæ coniunctiones,neque velocior poterat eſſe inferiorum ſtellarum circuitionibus ſuperiorum, propter dependentiam efficiens inferiorem circuitionem ab efficiente ſuperiorem circuitionem,quia nõ eſt mouens vniuerſale motiuum velociori circuitione,vel circulatione non curo (voluntaria &.n.eſt illorum terminorum varia acceptio) quã velox ſit circuitio primi orbis, ergo nullum agens particulare põt velocius circuere agente vniuerſali. patet conſequentia,quia aliter faceret inferior intelligentia aliquam velocitatem circuitionis, ad quam ſuperior concurrere non poſſet. De velocitate autem motus, quàm impoſſibile eſt intelligentiam inferiorẽ ſupra primam dominari,tã impoſsibile eſt intelligentiam inferiorem velocius mouere q̃ primam. Aſtronomo autem ſatis eſſe debet ſcire Saturnum morari in vnoquoq; ſigno per duos annos cũ dimidio ferè, nõ curando an hoc ſit per motum realiter contra diſtinctum motui ab oriente in occidens, aut propter diuerſitatem in motu. naſcentem eſt hoc q non tantum angulum deſcribit Saturnus circa axem aut centrum in tãto tempore. deſcribit ſic ſtellata ſphæra. hoc enim eſt metas aſtronomi tranſcendere. Quemadmodum autẽ poli veri ſtellatæ ſphæræ in magno tempore gyros deſcribunt, vnum in meridie, & reliquũ in ſeptentrione,ita etiam poli veri ſuper quos Saturnus mouetur gyros duos deſcribunt, vnum in meridie,alterum in ſeptentrione: in minori tamen tempore gyros ſuos facit Saturnus q̃ ſtellata ſphæra, quantitatem autẽ diametri ſphæræ quã facit Saturnus obſeruet mathematicus cum inſtrumentis ſuis an ſit 52.graduum.& an in 59.annis reuertatur cũ omni

ſua diuerſitate : maximas autẽ periodicationes obſeruet quis
poteſt, & ſic patet tres diuerſitates repertas in ſtellata ſphæra
in Saturno reperiri, & non plures, licet differenter, quia mo-
tus circularis, qui eſt circuitio tardior quàm ſi fieret in 24. ho
ris æquinoctialibus eſt tardior circuitio in Saturno quàm in
ſtellato, quia cum quancunq; ſtella fixa oriens Saturnus poſte
rius occidit, niſi retrogradus fuerit aut in termino retrogra
dationis. Et ſciendum, vt prædixi ꝙ pars nobilior cæli eſt
ſtella 2. cæli cõm. 41. pars aũt principalior orbis vbi eſt intelli
gentia ſecundũ Ariſt. 8. phy. textu. cõm. 84 eſt circunferentia
ſphæræ, quia illius ibi maxima viget operatio. ſi igitur erit ali
qua circunferentiæ pars nobilior alijs, in ea maxime vigebit
operatio. & in ea principalius forma reperitur. ideo in circũ
ferentia cæli ponimus ſtellam & intelligentiam principaliter,
ſicut animalis corruptibilis animã ponimus in corde aut pro
portionali, & ſic æqualiter à ſuis veris polis oportet ſtellã eſſe
diſtantẽ. ideo ſi inæquales declinationes mathematicus inue-
nerit in planeta, in aliam cauſam reducat quàm in diſtantiam
ſtellæ à polis veris ſui orbis inæqualẽ. Conſideret etiã aſtro
nomus, an melius ſaluentur apparentiæ, ſi ſpiræ, aut circuitio
nes, quas poli ſphærarũ deſcribunt, circa imaginatum axẽ zo
diaci, aut æquatoris, aptandæ ſint. Sed miſſa hæc faciamus.

Magnũ igitur fundamentũ noſtrum in recedendo ab opi-
nione mathematicorũ eſt, quia mathematici cauſam motus
cæleſtis inquirunt extrinſecã à corpore cæleſti, & corpus quæ
runt extrinſecũ datiuum motus ſtellæ, & ſic cælos rapi conce
dunt. nos aũt ſcimus opiniones philoſophorũ in hoc ꝙ mo-
tus cæli eſt naturalis 1. cæ. tex. cõm. 15. quia violenta citiſsime
corrupta ſunt: & quia localis eſt, hinc motus principiatur ef
fectiuæ à natura corporis non aſsiſtente ſi ꝙ non informet.
Corpus aũt cæleſte ſimplex eſt & animatũ: ideo motus à na-
tura illius corporis principiatus, ab anima q̃ eſt intelligentia
cauſator effectiue. ideo ponimus motuum cæleſtiũ colligan-
tiam, & animaliũ cæleſtiũ cõplantationem eſſe ex animarum
cæli cõnexione & inſertione, qua poſterior intelligentia per
formalẽ & intrinſecam vnionẽ prioris cũ ea priorẽ intelligẽ
tiam amat & intelligit, & hæc colligantia formarũ cauſa eſt il
lius ligationis corporalis, q̃ tãgit Philoſophus 2. cæ. tex. com
men. 70. in multis ſphæris vbi ſphæra infixa fertur. & q̃ dixit
Auer. intelligendã eſſe in motu & cõſequentia, &c. & hæc eſt
colligantia ſpiritualis de qua Auer. 2. cæ. cõ. 71. mundus eſt li
gatus potentia ſpirituali diuiſa in ſui toto, quia intellectus in
partibus orbis diuiſus eſt, quia alteri & alteri orbi alia & alia
intelligentia diſtributa eſt. Differentia tñ eſt inter eſſe rerũ
materialiũ in intellectu & eſſe in intellectu rerũ abſtractarũ,
quia res materiales in ſuo eſſe intentionali nõ ſunt principiũ
operationum earum quarũ ſunt principium in eſſe reali. non
enim medicus æger, quamuis ſanitatem concipiat aut optet,
ſanis operatur operationibus, qualibus ſanum animal opera
tur, vt dixerunt Ariſt. & Auer. 12. Meta. tex. & cõ 23. licet ali
quam operationem principiet ſanitas in eſſe intẽtionali, quia
ad ſanitatem in eſſe reali infirmo acquirendam mouet ſanitas
intentionalis medici cũ appetitu effectiue cõcurrens ad opus,
vt 7. Meta. colligitur cõm. 23. & alibi, ſed in rebus abſtractis ip
ſe in eſſe intentionali ſunt principium talium operationum,
quarum ſunt in eſſe reali origo. ideo cum recipiuntur intelli-
gentiæ in aliquo intellectu potente exequi operationes tales,
tunc ipſæ intelligentiæ ſunt cauſe remotæ illarum operatio-
num. & intellectus recipiens eſt cauſa propinqua: hinc elice ſe
cretum ſecretorum, quo poteſt homo mirabilibus & diuinis
operationibus operari: ideo ſicut prædixi cum à 2. intelligen
tia intelligitur prima quæ apta, eſt cælũ localiter mouere, tũc
prima intelligentia eſt cauſa remota & principalis motus fa-
cti à 2. intelligentia, & ſecunda intelligentia eſt ſufficiens pro
pinquum illius motus. ideo dat ſecunda intelligentia ſuo mo
tui velocitatem, cui prima dat conditiones motus appropria
ti primæ. ſ. æternitatem, eſſe ab oriente per meridiẽ, vt tangit
Auer. de ſubſtantia orbis ca. 4. Ex quo patet deum eſſe cau
ſam effectiuam & finalẽ cuiuſlibet motus cæli, ſed primi mo-
tus ſolum ipſe eſt efficiens: ſolum ipſe eſt finis & aliorum au-
tem cæli motuum Deus eſt cauſam efficiẽs remota & finis vl
timus: intendunt. n. aliæ intelligẽtiæ aſsimilari primo 1. phy.
cõm. 81. & 2. cæli cõm. 64. & 12. Meta. cõm. 37. & alia intelli-
gentia eſt eiuſdem motus efficiens propinquum, & finis non
vltimus. Et tunc patet q̃ eleganter dixerit Auer. 12. Meta.
cõm. 55. ſi ſanitas non eſſet in ſubiecto ſicut eſt de primo prin
cipio, tunc ipſa moueret vtroq; modo. ſ. finaliter, & effectiue.
quod tamen non facit ſanitas, quia licet ipſa ſit cauſa effectiua,
ipſa tamen non eſt finis in eſſe intentionali, ſed reali, in quo eſ
ſe appetitur propter operationes bonas, quas in eſſe reali effi
cit, quas in eſſe intentionali facere non poteſt. Patet etiam
motuum cæleſtium catenationem eſſe nobiliſsimam, & natu
raliſsimam, ſine corporeis ligamentis, ſine raptu, ſine violen-
tia, à principio vitali naturaliter ligante corpora mobilia, &
ea ex deſiderio rationali mouente, vt 2. cæ. cõm. 58. & 3. de
anima tex. & cõ. 57. clare colligitur. hæc per principia primo
operi inſerta, & multis infra deducendis firmiſsime roboran
tur. Ex quo patet q̃ bene dixit Aue. 2. cæ. tex. cõ. 71. in trãſ
latione arabica: ꝙ prius orbis mouet alios. Et ꝙ creſcente
reſiſtentia cæli erratici ob crementum ſtellæ aut magnitudi-
nis cæli, & etiam ob multitudinẽ numeri ſtellarũ, tũc tardare
tur aut auferretur motus cæli erratici, quod dictum non vi-
detur verum, niſi effectiue moueat orbis primus erraticos or
bes, & à proportione finita. Modus igitur, quo orbis ſtellatus
effectiue mouet erraticos eſt, quia forma ſubſtantialis orbis
ſtellati cælos erraticos effectiue mouet, vt dixit Auerrois in
deſtruc. deſtruc. diſputatione 3. dubio 18. omnia corpora cæ
leſtia in diuino motu mouẽtur ab vno motore. ſ. motore or
bis ſtellarum fixarũ. Iuppiter autem ſuo motu qui ab oriẽ Theorica
te in occidens eſt, ſtellatam ſphæram ſequitur, tardius tameſi Iouis.
circuendo q̃ ipſa, & q̃ Saturnus, ſic ꝙ in 12. annis vnicuiq; ſi-
gno ſemel coniungitur, & ſic ſtellata ſphæra in vnoquoq; an
no Iouem præuenit per vnum ſignum, & ſic in vnoquoq; ſi
gno moratur Iuppiter per annum. ſphæræ autem Iouis ve-
ri poli ſuo motu ſpirã deſcribunt: circa imaginatum punctũ
gratia exempli æquinoctialis polũ. Quantus autẽ ſit hic ima-
ginatus circulus, & quanta illius diameter & in quanto tẽpo-
re deſcribatur, quẽ ventũ mouet. & ſic de alijs multis in hoc
cælo & in conſequẽtibus, mathematicis dimittimus ſpeculan
dum. Mars autem ſtellatam ſphæram ſequitur ab ortu per Theorica
meridiem ad occaſum, & in minori tempore q̃ ſint duo anni Martis.
ſignis 12. zodiaci coniungitur. & ſic ferre in 60. diebus & ho
ris 21. præuenit ſtellata ſphæra Martem per vnum ſignum,
& hoc modo apparet Martem facere circulationem vnã ab
occidente in oriens in duobus annis. Deſcribunt autem po'i
eius veri imaginatum circulum, &c. Solem autem ſequen Theorica
tem ab ortu in occaſum ſtellatam ſphæram in 365. diebus & Solis.
vna 4. ferè: præuenit octaua ſphæra in vna reuolutione diur
na. quanto autem minus quàm quarta dixit Ptolemæus ter-
tia Almageſti ſignari non poſſe ſine errore, ſit tamen per 12.
minuta minus quàm quarta. ſolis autem veri poli circa ima-
ginatum polum æquinoctialis vel zodiaci gyrum deſcribũt,
cuius ſemidiameter eſt quãtitas declinationis ſolis ab æquino
ctiali, & ſic eſt in alijs, ſi æqualem hinc inde habuerint declina
tionem. Venus ſequitur in motu ſtellatam globum, & in Theorica
tempore parum minore quàm ſit annus, præuenitur à ſtella Veneris.
ta per vnam circulationem diurnam. Ex quo ſequitur appa-
rentia qua indicant mathematici ipſam moueri ab occidente
in oriens, &c. cuius verus polus circa punctum imaginarium
deſcribit ſpiram imaginatam, &c. An autem Venus & Mer-
curius ſupra ſolem locanda ſint, cum non eclipſent ipſum.

Reſpondet Ptolemæus nona Almageſti. ſe non potuiſſe di
ſcernere an ſupra ſint vel infra, neq; ſequitur, non eclipſant
ſolem, ergo ſupra ſunt, quia ſtat illa nunquam diametrali-
ter interponi ſoli & oculis noſtris, ſicut lunam ſæpe contin-
git non obſcurare ſolem, quam ſoli cõiungatur. Prætera.
nullius ſtellæ habentis diuerſitatem ſenſibilem longitudo ſu-
mitur cum videtur, &c. vbi nota ꝙ licet Ptolemæus neget
conſequentiam quæ de forma non valet, tamen ipſe 2. Alma
geſti cap. 1. concedit Mercurium & Venerem cadere ſuper ea
dem linea inter ſolem & oculum noſtrum, & demonſtrat ꝙ
neceſſe eſt ſic eſſe, & zebet ibidem, & ſic videtur contradictio
in dictis Ptolemæi, in huc an Venus & Mercurius cadant in
eodem Epipodo cum ſole, &c. Dicamus igitur ꝙ infra ſolẽ
ſunt. Venus. n. in 344. diebus vnam circulationem minus fa
cit q̃ ſtellata ſphæra, & ſic in vno ſigno moratur diebus 28.
& 16.

&.16.horis. In quo ſol moratur 30. diebus & horis 10.fere.

Quòd autem ſolem non eclipſent, oculis noſtris & ſoli interſcadentia, ex eorum luminoſitate eſt, & ſic non remanet obſcurum, quemadmodum lumen lucernæ inter oculum & ignis flammam apparet pars ignis, neq; habentia ſunt eorum lumen principale à ſole, quia eodem modo lucent, ſiue propinqua ſint ſoli, ſiue remota, neq; etiam in eis lumē arcuatur. neq; eorum pars obſcura apparet. Secunda cauſa poteſt eſſe ex eorum diaphaneitate, non prohibente ſolares radios ad nos venire, non.n.ſunt eorum corpora opaca, vt lunæ corpus. Tertia cauſa ex paruitate corporis eorum eſt, non.n. quantitatem, & ſolis ſplendorem, poſſunt nobis occultare, & cum hac cauſa nititur Auer. in Almageſto paliare dicta Ptolemæi & addit. Cum eclipſauerit luna ſolem per tantam ſui corporis quantitatem, quanta eſt Veneris aut Mercurij corporis quātitas, tunc ſolis eclipſis non erit viſibilis. ideo non poſſunt illi duo planetæ ſolem eclipſare, ſup. ſenſibiliter. Quarta cauſa eſt eorum diſtantia à terra, promouens conum vmbræ illorum corporum in aere perdi aut terminari, & non vſque ad terram peruenire, ſaltem habitatam, non prohibet igitur ratio, inducta de nō eclipſando Sole, quin Venus & Mercurius infra ſolem eſſe poſsint. immo ſi poſſemus videre Solem & Venerem ſimul orientia, videremus etiam ſolem prius occidere, idem de Sole & Venere reſpectu ſtellæ fixæ, ꝙ præueniret ſtella Solem per minorem diſtātiam q̄ Venerem, dempta

Theorica Mercurij. tamen arcus diei, inæqualitate cum arco noctis. Mercurius autem ſequitur ſtellatam ſphæram ab oriente verſus occidēs circuendo per meridiem ſic ꝙ in.355.diebus duodecim ſigna zodiaci diſcurrit, & ſic in vno quoq; ſigno moratur diebus. 27.& horis.12.& gyrum facit eius verus polus, &c. Huic ordini planetarum conformatur experientia per exquiſita inſtrumenta diuerſitatis aſpectus accipienda ſimul tempore in diuerſis locis latitudine multum diſtantibus, & apparebit diuerſitas aſpectus ſenſibilior in Venere q̄ in Sole poſsit rationabiliter coniecturari, & in Mercurio ſenſibilior quàm in Venere. Ex hoc apparet non oportere dicere Ariſtotelem opinari oppoſito modo Ptolemæo. vt dixit Auerrois. 2.cæli, com.58. argumentum.n. philoſophi. 2.cœli, tex.com.60. ſtat in hoc. ſol & luna, quorum vnum eſt in medio planetarum, alterum vero eſt infimum pauciuribus motibus mouentur quàm alij. ergo non eſt ordo in receſſu à primo aut appropinquatione primo cœlo ſecundum motum multitudinem aut paucitatem, ſed pro auctoritate Auer. ſtat ꝙ ſic imaginari potuerit Ariſt. &c. Ordo igitur cœlorum, in quo non diſcordāt Ariſtot. & Auer. ſecundum ordinem quantitatis corporum, & velocitatis motuum, & etiam velocitatis circuitionum, facillime ſaluatur. An autem Mercurius bis in anno circuat ſuo vera polo circa polum æquatoris aut zodiaci aſtronomus inquirat, vt exquiſite & in particulari notam habeat corū quæ

Theorica lunæ. ad ipſum ſpectant. Luna ſtellatam ſphærā ſequitur ab oriente in occidens, ſic tamen tarde circuit ꝙ ſtellata ſphæra ipſam in menſe præuenit per vnam circuitionem, & ſic in.29.diebus.12.ſigna peragrat & ſic in vno quoq; ſigno moratur per duos dies cum dimidio fere, & quia exitus eius ab æquinoctiali & ab ecliptica eſt magnus. ideo magnum valde deſcribunt imaginatum circulum poli eius veri circa polum imaginatum primi mobilis. An autem ventū moueat occidentalem. An in aquis operetur. An in menſe eius imaginatus polus gyrum deſcribat, & huiuſmodi multa negocij eſt alterius inquirere. Ex quo patet q̄ eleganter dicit philoſophus. 1. Meteororum, lunam in motu ſuo valde tardam, quia in motu eius circuitionis ab oriente in occidēs, quem habet, & non alium verum motum, cæteris tardior eſt, vbi à mathematicis in motu ab occidente in oriens, quem circuitionem appellant, quo circulum ſignorum pertranſit, cæteris velocior diceretur, & in motu latitudinali non eſt cæteris minus exiens, iſtis igitur gyris potius ſpiralibus q̄ ſphæralibus à veris pollis ſphærarum imaginarie deſcriptis, apparentium rationes redduntur, non contradicendo philoſophiæ naturali. Quos dicit Auer. 2.cæli com.49. eſſe dictos ab Ariſt. & hos vocauit Auer. motus lembab vel leulebic. i. ſpirales non terminati in eodem puncto à quo incipiunt, ſed iuxta illud in alio vt tetigit Auer. 2.cœli, com.35.& 12. Meta.com.45.& 47. Themiſtius quoq; ſuper hoc teſtatur ſolem in ſolſtitijs hyemalibus & eſtiualibus non in eodem puncto oriri, &c. Contra, multis vijs arguitur. primu oſtende. do in doctrina philoſophi multiplicādos eſſe motus in eadem ſtella, & primo per Auerroim. 12.Meta. com.44. Comprehenſum eſt ſenſu, ꝙ ſtellæ erraticæ habent plures motus, vt patet aliquantulum inſtructu in mathematicis, idem 2.cæli, tex.com.16.54.62.& 3. de Anima com.57. Qui autem ſint iſti motus, ſpecificat Auer. 8.Phy.com.52. orbes erraticorum mouentur motu diurno, & motu proprio.

Tum etiam 12.Meta.com.57. ideo planetæ habēt motum duplicem. Dubitatio etiam ariſtotelica eſt 2.cœli.tex.com. 70. quare ſoli & lunæ pauci motus conueniunt, & tamen intermedijs & ſuperioribus plures. Secundo impoſsibile eſt vnum motum eſſe velociorem ſeipſo. Eſt autem motus vnus ſtellæ velocior altero eiuſdem 12. Meta.com.57. verſus primum mouetur omne cœlum motu velociori motibus proprijs vnicuiq; eorum Tertio, quandocunq; aliqua componuntur illa plura ſunt, pluralitas.n. eſt natura prior compoſitione, alter non opponeretur ſimplicitas compoſitioni, ſed motus cœleſtes vnius ſtellæ componuntur, quia 2.cœli, tex. & cōmēto 35. in erraticis non eſt vnus motus, ſed plures qui congregantur ad mouendum ſtellam, & 12. Meta.com.44. oportet vt motus cœleſtis, qui aliquando velocior eſt & aliquando tardior, ſit compoſitus ex pluribus motibus, aut ſint ibi orbes excentrici. Vtrumq; autem negatum eſt. In eodem etiam cōmēto parum ſupra iſti motus ſecundum rationem & naturam ſunt compoſiti. Tum quia 12. Meta.com.47. impoſsibile eſt vt motus eiuſdem ſtellæ ſit velox & tardus ſimul niſi ſit compoſitus ex motibus. Quarto. 12.Meta. & com.44. Tripliciter motus cœleſtium comprehenditur. ſ. à vulgo viſu, alius non niſi inſtrumentis & conſiderationibus, & horum quidam longiſsimis temporibus, quidam vero paruis. Tertius vero ratione, quia ſtellarum motus errantium inuenitur quandoq; velocior, quandoq; tardior, quandoq; retrogradus, & quia eorum motus debet eſſe regularis, oportet addere in motibus ad reducendum ad regularitatem. Cum igitur non ponas motum in cælo niſi vulgo comprehenſum ab Ariſt. ab Auerroe & ab Aſtronomis ſimul recedis. Quinto, motus idem in contrarias partes eſſe non poteſt. Stellæ autem eiuſdem ſic poſſunt eſſe motus, quia 2.cœli, com.45.58. 65.69.70. ſtellæ erratice habent duos motus. ſ. ex oriente in occidens, & ex occidēte in oriens, & in deſtruc. deſtruc. Auer. de natura illorum orbium eſt ꝙ moueantur in contrariam partem. Tum etiam niſi contra ferretur orbis ſuperior inferiori, ſed omnes orbes in eandem poſitionis differentiam circunducerentur, orbes cœleſtes ſecum terram reuoluerent, quod eſt impoſsibile. Non.n. haberet cœlum aliquod quieſcēs circa quod circularet. Sexto impoſsibile eſt vnum motum circularem fieri ſuper diuerſis polis. Fiunt autem motus erraticorum ſuper diuerſis polis, vt 12.Meta.com.45. teſtatur Auerrois. Aſtrologia vera quæ eſt ſuper fundamenta naturalia fundata eſt apud me ſuper motum eiuſdem orbis & polos duos diuerſos aut plures, ſecundum ꝙ conuenit apparentibus, ergo non poteſt eſſe ꝙ fiat vnus motus ab oriente & ab occidente in oriens & occidens. Tum etiam 12.Meta.com. 47. motus cælorum ſunt ſuper polis diuerſis. Septimo. impoſsibile eſt vni motui duo dextra aſsignare. Impoſsibile eſt enim vnum motum ex duobus terminis oppoſitis incipere, ſed motibus eiuſdem ſtellæ duo dextra aſsignantur 2. cœli, tex.com.16. Oriens eſt dextrum primæ ſphæræ, ſed occidēs eſt dextrum planetarum, ſed motus primæ ſphæræ in planetis reperitur, ergo ſuum dextrum ſaluat in eis, & proprium retinet alius motus, ergo &c. Ad primum mathematicus in inueniēdis ſtellarum locis, motum ab oriente ſuppoſitum tanquam regulam accipit, à quo demit motum ab occidente. ideo motus plures concedit. Iſtis ſuperuenientes Philoſophus & Auerrois, ſecundum regulam Ariſtotelis. 2. Topicorum.cap.6. loquuntur vt plures, & ſapiunt vt pauci, & vt philoſophi, non habentes curam de nominibus, vbi de re cōſtet. Neq;.n. aduertere habet mathematicus neq; poteſt, an motu vel diuerſitate motus ſit planeta in loco inuento, quia ſenſu & aſtronomicis inſtrumentis vtendū eſt in certificandis ſtellarum locis & motibus, vt dixit Auer. 12.Meta.com.44. qui-

bus

bus inter motum & motus diuerſitarem differenria nequit perpendi. Vnitatem aotem motus ſcit philoſophus ex vnitate motoris, mobilis, temporis, &c. & propter hoc aliquando dixerunt philoſophi motus plures, non abſolute, ſed congregatos in vnum.ſ. motum, & ſubiectum. Aliquando vero dixerunt illos motus componi, quæ autem componitur ad vnitatem veniunt, Eſt igitur vnius cæli motus vnus numero cum diuerſirate quadam. Tales autem motus diuerſitates ſtare poſſe cum identitate numerali motus clare oſtendit Auer. & tenet de ſtellata ſphæra. Ego autem conſequenter explico idem cõtingere in erraticis iunt igitur motus vnius cæli plures ratione, ſed in re & natura pluralitas eſt in motus diuerſitatibus, cum vnitate tamen motus numerali. Ad ſecundum, motum vnum eſſe velocem vel tardum intelligi poteſt vel in comparatione ad proprium circulum vel ad alium, ſi ad alium circulum exteriorem, cõceditoe vnum motum eſſe aliquãdo velociorem ꝙ prius, quamuis velocitas eius non creuerit neq; decreuerit, & hoc propter inclinatũ motum quem habet ſtella. In comparatione autem ad proprium circulum difformitas velocitatis in partibus ſtat cum regularitate motus, in proprio etiam circulo ſtella reſpecto diuerſarum motus diuerſitatum poteſt dici tarda vt in motus diuerſitate, ꝙ ſeptentrionalis ſit vel meridionalis, reſpecto motus quo dior ne mouetur, & econtra velox. Sciendum eſt igitur ꝙ motus localis poteſt dici ſimplex vel compoſitus, vniformis & difformis, regularis & irregularis. Dicitur autem ſimplex aut cõpoſitus motus naturalis. Cuiuslibet.n. ralis motus principium actiuum oportet eſſe intrinſecum. Videndum eſt igitur an principio intrinſeco actiuo motus reſiſtat aliquid intrinſecum rrahens ad oppoſitum, aut non, ſi non, runc ſimplex eſt motus, ſi ſic, tunc eſt compoſitus, & ſic faciliter apparet quomodo corporum ſimpliciom ſunt motus ſimplices, compoſitorum vero compoſiti. Vniforme autem & difforme ſunt generaliores differentiæ. Eſt autem vniformitas doplex, quo ad partes ſubiecti, & quo ad rempus, vniformitas motus quo ad paetes ſubiecti eſt, cum mooetur quælibet pars integralis mobilis æque velociter cum altera, vt in deſcẽſu lapidis, vniformitas quo ad tempus eſt quum in partibus temporis æqualibus ſpatium pertranſitur æquale. Regularitas autem in motu attẽditur penes ſpatium verum vel imaginatum regulariter deſcriptum. Sũt autem lineæ ſpatiorum menſoratiue regulares duæ, vna recta, qua aſcenſus vel deſcenſus regulari menſuratur. Alia vero circularis, qua motus ſphæricus menſuratur. Ex iſtis principijs ſequitur primo ꝙ motus cœli eſt ſimplex, quia licet reſiſtat orbis intelligentiæ, non tamen inclinat orbis in motum oppoſitum, & ex hoc ſequitur motoris infatigabilitas, qoia fatigationem cauſat inclinatio ad oppoſitum, &c. Sequitur ſecundo ꝙ motus cœli non eſt vniformis quo ad paetes ſubiecti, quia partes cœli diſtantes à polis velocios mooentur ꝙ partes propinquæ polis moueantur. Sequitur tertio ꝙ motus cœli eſt vniformis quo ad rempus. Difformitas.n. quo ad partes remporis æquales reſpecto pũcti velociſsime moti cæteris paribus eſt, quam negat Ariſt. à cœlo. 1. cœli, à tex. com. 35. &c. Quoniam pendet hæc difformitas ex diuerſa proportione agentis ſupra reſiſtẽtiam, cuius dioerſitatis proportionis cauſam opoetet eſſe intenſionem virtutis mouentis, aut remiſsioné aut crementom ceſiſtentiæ vel decremẽtum, aut aduentum impedimenti vel illius remotionem. Horom autem oullum in cœlo reperiri poteſt, quia.n. abſtracta ſimpliciter eſt ipſa intelligencia, neceſſe eſt ipſam circulariter & vniformiter mouere. Iſte.n. motus continuus eſt & æqualis, ſecundom Auerroim. 8. Phy. com. 83. patet conſequentia, quia abſtractum ſimpliciter ab intelligente per intellectionem reuertitur ſuper intellectum idem & inuariabiliter. Cœlum autem cõtrarium non habet, neq; materiam. ideo nou eſt alterabile, neq; abinuicem remoueri poſſunt, neq; approximari motor & mobile, quia æterne vnita ſunt ſecundum philoſophum ſicut actus & potentia, & hoc voluit Auer. 8. Phy. com. 48. hanc autem approximationem.ſ. motoris mobili, debemus intelligere ſecundum eſſe, non ſecundum locum neq; poteſt cœlum habere aliquid ſibi præter naturam conueniens. Præterea. omnis motus, qui intendi poteſt aut remitti, eſt de cõtrario in contrarium, neq; perpetuari poteſt. Eſt autem motus cœli perpetuus & econtrarietate carens. Tum quia non in infinitum velocitari aut tardari poteſt motus cœli Sed tempus habet determinatum in quo fieri poreſt. 2. cœli, tex. commenti. 39. & 10. Meta. tex. com. quarti. & hoc etiam antiquorum obſeruationibus manifeſtantur. Sequitur quarto ꝙ motus cæli eſt regularis, eo quia circulariter deſcribit ſpatium. Cauſam autem ee gularitatis reddit Auer. 1. cœli, com. 7. ſcilicet propter eſſe à principio vno irregularitatis autẽ motus cauſa eſt eſſe à principijs pluribus. Ex his patet regularitatem motus compati difformitatem quo ad paetes ſubiecti, patet in cœlo. Patet ſecundo regularitatem non compati difformitatem quo ad tempus quæ apparet in deſcenſu lapidis. Hoc autẽ dixit Ariſt. 5. Phyſi. tex. commenti. 44. motus cuius velocitas non eſt eadem, eſt irregularis, intelligitur regularis, ideſt æqualis, & irregularis, ſ. diuerſus. Patet tertio regularitatem motus non compati compoſitionem ex tractu & pulſu, vt in rota fabri circulum deſcribente. Ad tertium non eſt ibi vera compoſitio, niſi ratione diuerſitatum motus, quia ſimplicia quæ imaginãtur vniri non ſunt poſsibilia exiſtere, vt motus ab oriente in occidens nullo modo declinans ad polum, ſimiliter ab occidente in oriens non declinando ad alterum polorum, ſimiliter de motu a polo ad polum. Ad quartum diuerſitas motuum ſunt, quæ per obſeruationes inueniunroe. Non autem motus re diſtincti a præcognitis eorum motibus. Ad quintum non eſt idem motus in contraria, ſed illo non ita cito attingitur circuitio compleca ſicut motu ſuperiore, ſi quis eſt ſuperior, ad hunc ſenſum intelligo Auerroim in deſtructione deſtructionum. Ad confirmationem quomodocunque moueatur cœlum ipſum circulariter mouetur, ergo neceſſe eſt manere aliquid in medio, patet antecedens. 1. cœli, textu commenti. 17. ideo negatur aſſumptum confirmationis. Ad ſextum. vnaquæq; ſphæra duos polos veros habet, & duos imaginarios, veri ſuper aliqua regione magis eleuantor ꝙ prius vel eleuari poſſone & deprimi. Sed imaginarij nõ præſertim magnarum ſphærarum, niſi in magnis temporibus. Ad ſeptimum conceſſo motu, conceditur dextrum. vnde incipieret illæ motus ſi inciperet, ſed quemadmodum antecedens de rigore ſermonis non conceditur, ſed de bonitate intellectus, ſimiliter conſequens in bono ſenſu capi oporter, occidens igitur nobis eſt vere & ſimpliciter ſiniſtrum, licet nominari poſsit dextrum reſpecto alicuius diuerſitatis, qoæ loquendo vt mathematici cõmuniter loquuntur, motus nominatur, etiam diſtinctus a motu ab oriente in occidens.

Et ſi cuidam apparuerit nos in hoc quæſito verba Ariſto. aut Auer. aliquantulum violentare aut extorquere, quod tamen non fit, non multom curandum eſt, qoia dum præſentem quæſtionem agitaret Ariſt. 12. Meta. tex. com. 48. ſe pro runc exonerando prouinciam dimiſit, dicens neceſſarium dimittatur fortioribus dicere, quem imitatus Linconienſis in libro de motibus ſupercœleſtibus, quibuſdam argumẽtis ractis, dixit ſuperſedendum. Conſueuit igitur Ariſtote. in locis non principalibos loqui ſecundum cõmunem opinionem, ne fingere videretur, ſed in locis principalibus ſolet opiniones falſas confutare, & propriam eligere, & determinare, & tunc iuxta ſententiam Auer. 1. de Generatione. com. 38. Non creditur magiſtrum primum aliquid dixiſſe ſine forti probatione, ſed in præſenti ſola recitatione opinionis Eudoxi & Calippi propriam tacendo contentabatur. Cui ſuccedens Auer. epicidos & excentricos à præceſſoribus ſuis poſt Ariſt. euocatos in lucem apertiſsime reprobauit, ſed ꝓprium modum ſaluandi apparentias ꝙ pancitsimis ſuis verbis & arabicis truncauit. ideo mihi licuit in hoc quantum philoſopho naturali ſufficiat quid ſentiam poſteris aperire. Secundo principaliter planeta eſt aliquãdo terræ propinquior ꝙ prius, ergo mouetur planeta ſuper excentrico, patet conſequentia, quia impoſsibile eſt aliter planetam magis appropinquare terræ nũc quàm prius, cum a centro mundi ad ſphæricum concẽtricum omnes lineæ rectæ ſunt æquales, peobatur antecedens ex obſeruationibus mathematicorum ſupponendo ꝙ cum planeta eſt ad zenith nullam permutationem facit a loco vero, quia linea recta exiens ab oculo cum recta exeunte a centro tranſeuntes per centrum planetæ vſq; in circulum ſignorum ſecundum

eundem partẽ coincidunt, ſed cum planeta eſt extra zenith, tunc facit permutationem à loco vero, præſertim ſi ſit de inferioribus, quia apparet vbi non eſt. Recta.n. à centro mundi per centrum planetæ in aliud punctum terminatur in circulo ſignorum quàm terminetur recta exiens à ſuperficie terræ per centrum planetæ tranſiens, planeta igitur notabiliter diſtante à zenith, ſenſibilem facit permutationem, tunc ſic luna reſpectu ſolis æqualiter diſtans, & à zenith, non æqualem facit permutationem à loco vero nunc ſicut prius, ergo non eſt terræ æqualiter propinqua, patet conſequentia, quia non alia poteſt cauſa ſignari variæ permutationis. Suppono.n. terram non notabiliter variari in quantitate, licet.n. terra reſpectu cœli non habeat ſenſibilem quantitatem, ſic ꝙ quantitas ſecundum quam egreditur circulus terræ à centro non facit ꝙ videatur de circulo ſignorum minus quã medietas. 2. cœli com. 75. Tum etiam ſol ſub æquinoctiali vmbras facit in mane & in ſero in eadem recta linea, quãuis ſimus inter æquinoctialem & ſeptentrionalem, hic tamen conſideret mathematicus ꝙ melius eſt vt huius cauſa ſit ſolaris corporis magnitudo, quemadmodum & columnarum ad meridiem conuerſarum vmbræ æquis interuallibus iactantur. habet tamen terra ſenſibilem quantitatem reſpectu inferiorum planetarum, & quo ad permutationem faciendam ſenſibilem vt. 5. Almageſti dixit Ptolæmus. Confirmatur primo timpanum duorum digitorum diametri æqualiter diſtans ab oculo aliquando lunam occultat plenam, & aliquando non. ergo luna eſt aliquando terræ propinquior q̃ prius. Confirmatur ſecundo, luna nullam aut paruam latitudinem habente terra diametraliter interpoſita, aliquando luna eclipſatur, & aliquando non, & hoc non poteſt eſſe, niſi ſint luna aut ſol diſtantiora aut propinquiora terræ q̃ prius, vt. 5. Almageſti capitulo. 15. Similiter aliquãdo eclipſis eſt diuturnior, & tamen terra non eſt localiter mota, neq; notabiliter creuit. ergo luminoſum eſt propinquius aut luna. Confirmatur, quia viſa eſt aliquando pars centralis lunæ eclipſata partibus circunferentialibus vndiq; illuminatis. Secundo Mars aliquando apparet notabilis quantitatis maioris q̃ prius, quamuis ſit ſuper eodem puncto terræ, ergo tunc eſt terræ propinquior, patet conſequentia, quia non apparet res ſub maiori angulo, niſi ſit propinquior. Tertio Venus aliquando vmbras excidit à corporibus, ergo tunc eſt propinquior. patet cõſequentia, quia non eſt lumen eius intenſius neq; fortius. ergo luminoſum eſt propinquius. Quarto. Sol in principio geminorum eſt remotior à terra quàm in principio capricorni, vt patet. 3. Almageſti, & ſic in Ariete & Libra ſol eſt terræ propinquior q̃ in Geminis & Cancro. Aliter.n. ſaluari non poteſt ſolem æqualiter à zenith recedentem, ſub inæqualibus angulis videri. Quinto planetæ vt luna tranſeunt vnum ſignum in minori tempore q̃ aliud, & etiam idem ſignum nunc velocius quàm prius. ergo propinquior eſt planeta aliquando q̃ prius, patet conſequentia, quia hoc non eſt ex irregularitate motus, neq; inæqualitate ſignorum, ergo &c. Tum etiam ſol quartas cœli æquales in partibus temporis inæqualibus pertranſit, ergo &c. aſſumptum patet. 3. Almageſti. Sexto Mercurius in vna ſui reuolutione bis accedit ad terram, & tantum ſemel recedit. ergo excẽtricum habet. Ad primum propinquitas planetæ poteſt intelligi ad zenith, & iſtam intelligit Ariſto. 2. de Generatione. tex. com. 58. & Auer. ibi com. 56. & alibi, vbi non explicando cõcedunt approximationem vel remotionem à nobis vel ad nos, vt explicat Auer. 2. cœli com. 42. & hæc propinquitas excẽtricitatem non infert. Alia eſt propinquitas terræ, & hanc nego creſcere aut decreſcere. Hæc enim ſequitur hypotheſes mathematicorum, ſed ex obſeruationibus non habetur, de hac tamen propinquitate aut remotione loqui videtur Auer. 12. Meta. com. 45. & apparet ex hoc propinquitas & remotio vt accidit in luna, & hæc eſt vna cauſarum propter quam dixit Auer. 2. cœli, com. 32. & forte impoſsibile eſt inuenire aſtronomiam conuenientem eſſe huic ꝙ apparet de luna ſine orbe excentrico. Iudicium autem ſenſus exterioris de obiecto proprio validum eſt, ſed de obiecto communi non ſic. Dixit.n. Auer. 5. Meta. com. 8. Et forte erunt neceſſarij hi duo ſenſus. ſ. viſus & tactus, in iudicando de continuitate, quia vnus iuuat alterum, & multotiens coniunguntur corpora per artificium tali modo ꝙ viſus & tactus falluntur, & reputant ea eſſe continua, & cauſa huius, quia continuatio eſt de ſenſibilibus communibus, ob hoc. 2. cœli, com. 76. non impoſsibile eſt vt ſit error in ſenſu, ſed diſtantia & ꝓpinquitas non eſt ſenſibile proprium immo ſecundum Ariſt. ſenſibilia cõmunia enumerantem. 2. de Anima, tex. com. 64. & 133. & primo de ſenſu & ſenſato neque commune, licet contra perſpectiuos ſit ideo iudicare de propinquitate vel remotione per ſenſum exteriorem in valde magnis diſtantijs, quales ſunt in propoſito non eſt certum iudicium de diſtantia neq; de alijs. Solem quidem apparentem quieſcere ſcimus valde velociter moueri, apparentes quoq; ſæpe quaſi maculæ nubiloſæ multis ſtadijs diſtantes circa ſolem aut aliud ſydus videntur. Sol etiam cum à montis cacumine oritur aut occidit, præ ſe fert nobis ſpeciem cacumen tangentis, cum tamen ab eo tantum quaſi ſol diſtet quantum centrum à circunferentia per motum ſolis deſcripta. Præterea ſolis motus velocitatem celeritatemq; vix oratione explicare quiſquam poteſt, & tamen ſenſibilem temporis partem apponit: poſtquàm ſe nobis manifeſtari cæpit. antequàm totus appareat, qui tamen pedalis, quantitatis oculo ſe offert iudicandus quamuis vt concedit Auer. in deſtruc. deſtruc. diſputatione. 3. dubio. 18. quaſi. 166. vicibus ſol ſit maior terra. Vmbra.n. terræ ob ſolis magnitudinem tendit in acutum. aliter ſtellæ ſoli oppoſitæ, ſi quod lumen a ſole haberent, illud perderent, immo vna eſt de. 750. partibus ſui orbis. Si enim quo tempore ſol totus ab horizonte emerſit, exempli gratia, cyathus aquæ fluxerit, dimiſſa ſubinde aqua die ac nocte fluat ſeptingentos & quinquaginta cyathos fluxiſſe comperitur. Hac cauſa vtitur Ariſto. 2. cœli, tex. com. 76. reddens cauſam quare in ortu ſolis aut occaſu non apparet ſolem ſecari à terra, quæ ſphærica eſt, per portionem circuli, ſicut patet in eclipſibus ſecari, dicens propter remotionem ſolis a terra ſecante, & ſic diſtantia cauſa eſt erroris. Propter quam non firmum eſt etiam mathematicorum iudicium de quantitate diametri ſolis ſiue per inſtrumenta capiatur, ſiue per eclipſes, & earũ quantitates. Ptolemæus quoq; tertia Almageſti. Nam quis ob ipſarum obſeruationum infirmitatem, quamuis diligenter & artificioſe fiant, factum ſentiet mendacium. Neq; etiam valet conſequentia, res apparet maior. ergo eſt propinquior, immo pictores ſic colorando ſituant figuras ꝙ in diſtantia apparent maiores quàm in propinquitate, & etiam in diſtantia aliquando apparent propinquiores q̃ ſint. Nona etiam Almageſti in obſeruandis per viſum & inſtrumenta locis planetarum. poſsibile eſt vt ſit error, ꝓpter diuerſitatem aeris & viſum eorum qui conſiderant, immo propter mediorum diaphanorum varietatem in groſsitie, & denſitate decipitur & errat ſæpe viſus noſter. Oculi quoq; deceptionem à leui cauſa poſſe contingere oſtenditur ſubmittentibus oculo digitum & facientibus ex vno videri duo, vt tangit philoſophus 11. Metaphy. Sol etiam in medio cœli apparet minor & propinquior, & in horizonte maior & remotior. Imo aliquando apparet homini hominem præire, vt. 3. Metheo. dixit Ariſt. & Auer. ibi addit qualem proportionem habet viſus debilis ad aerem ratum, talem habet viſus fortis ad ſpiſſum, colligitur ſententia, ſecundo cœli, tex. & com. 48. Philoſophus etiam 3. Metheo. aſtra coroſcãte apparent maiora.

Item philoſophus. 15. problematum problemate 6. & 7. oſtendit cauſam, quare tranſiens radius per quadratum foramen non apparet quadratus, & quare luna, & ſi ſit ſphærica, apparet tamen aliquando recte diuiſa, vide ibi. Præterea, inſtrumenti compoſitio cum omni præciſione, & cum indubitata verificatione ſituatio, propinquum impoſsibili reputatur, vt ex hiſtoria refertur Incidatoris differentia ſecunda.

Præterea. ſol in mane maioris apparet quantitatis Vapores.n. ſenſibiliter variant quantitatẽ vſq; ad eleuationem. 20. graduum vt nona Almagiſti conceditur, propterea ꝙ per aerem denſiorem & humectiorem ipſum videmus. In medio autem cœli, quia in puriore cernimus viſualis radius non ſic refrangitur. vt etiam apud Aegyptios contingit, & licet apud perſpectiuos teneatur radium perpendicularem non frangi, non ſumus tamen certi de aeris vniformitate vel difformitate in raritate aut denſitate, immo expertus ſum à nocte ad

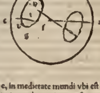
noctem

noctem ſtellas: & ſi ad aenith, in quantitat n apparentia notabiliter variari. Dico igitur ad argumentum q insenſibilis diſtantia lunæ à loco in quo prius obſeruabarur redditur ſenſibilis in ſtellata aut alia ſuperiorum, & ſic ſi medium, ſit diſpoſitum: & organum & luna ſit in eadem diſtantia à aenith reſpectu ſolis ſicut prius erat, nunquam variabitur permutario.

Ad primam confirmationem conceſſum eſt corpora cæleſtia aliquando apparere maiora, immo luna noua arcualiter illuminata reſpectu viſus noſtri aliquando apparent cornua exire partem lunæ obſcuram. ideo neceſſe eſt ſenſum decipi in iſtis caſibus. Ad ſecundam cõfirmationem ſi aſſumptum eſſet verum, erraſſent mathematici & philoſophi ponentes diametralem terræ interpoſitionem ſoli & lunæ eſſe cauſam eclipſis adequatam, quia limitandum eſſet ad certam luminarium diſtantiam à terra. Dico igitur cum Auerroe. 2. cœli, com. 109. Cauſam eclipſis lunæ eſſe caſum lunæ in vmbra terræ. Secundo dico q eclipſis lunæ cauſa adæquata eſt terræ diametralis interpoſitio luminaribus. 2. cœli, tex. com. 109. Fabula. n. eſt q luminaribus ſuper eodem hemiſperio exiſtentibus aliquando per naturam fuerit eclipſis. Poſſet enim, tunc luna non plena deficere. neque parua noſtri eminentia ſuper terram facit quod vltra medietatem cœli ſenſibiliter videamus. Fieri tamen poteſt demerſo iam ſub orizonte ſole, vt nondum occidiſſe videretur, ob denſiorem nubem a radijs illuminatam ſolaribus ſpeciem ſolis referentem, aut ob aniſolem factum qualiter multa in aere conſpiciuntur. præſertim in mari. poſſet etiam viſualis radius in humidum rorantemque aerem incidens reflecti, & ſic ſol ſub horizonte demerſus videretur, quemadmodum in poculo aquæ anulus impoſitus per vaſis labra in oculum percurrit: inter quem & anulum vaſis parietes diametraliter interiacent, & anuli viſionem abſente aqua prohiberent. Non etiam luminarium diſtantia a terra variari poteſt a natura, ſed propter propinquitatem ad diametralem interpoſitionem ad quam ducũt tabulæ, &c. Cum non ſit eclipſis, iudicant maiorem a terra luminaris diſtantiam, &c. Teneo igitur cum Auerroe. 2. cœli, com. 35. Et poteſt accidere ei hoc propter diuerſitatem ſui ſitus ex loco, cum imaginati fuerimus q poli ſui motus mouentur ſuper polis alterius orbis. Ad tertiam confirmationẽ, dixit Auer. 2. cœli, cõmen. 35. cauſa eſt, quia tranſit luna per pyramidem vmbræ terræ per loca diuerſa ſecundum eleuationem & depreſsionem, neque eſt eleuatio lunæ a terra aut depreſsio ad terrã, ſed certam eleuationem intelligo cum luna intrat vmbram approximãdo medio vmbræ, vtriſq; per certum quid ſe comitantibus, & cum non ſe comitantur, & cum non appropinquat, &c. Aliquando depreſsio eſt. Cum igitur luna & vmbra in motu ſe comitantur diuturna eſt eclipſis, & cum non, non ſic, non valet igitur cõſequentia diuturnior eſt eclipſis nunc quàm tunc. Luna & Sole, diametraliter oppoſitis, ergo vnum illorum eſt terræ propinquius. in eclipſibus quoque ſolis ſequi poteſt luna ſolem, & non ſequi, ideo &c. Quod ſi lunam eclipticæ propinquam eſſe & non intrare vmbram terræ contigerit, & ipſam ab eadem diſtantiorem vmbrari. hoc ex varijs vmbrarum terræ proiectionibus a ſole prouenire oportet. Ad ſecundum negatur conſequentia, patet de Venere aut luna quæ ſoli propinquiora apparent maiora.

Ad tertium negatur conſequentia, luminis. n. maioris præſentia lumen minus obfuſcatur. ideo Venus præſente luna nõ excidit vmbras a corporibus, a quibus abſente eadem medio diſpoſito eas abſcindit. Neq; etiam luminis maior intenſio melius ſemper vmbras excidit, quia aliquando forti lumine locus vmbræ radio reflexo illuminatur, ideo aliquantulum diſtantiore facto luminoſo ab opaco ſecernetur vmbra.

Ad quartum non eſt ſtella terræ propinquior q̃ prius, niſi receſſu terræ a ſphæricitate, & ſi apparet ſolem ſub inæquali angulo videri, ex diſpoſitione organi aut medij pẽdere oportet. Non. n. poſsibile eſt ſtellam orbis concentrici fieri terræ propinquiorem, niſi concentricum fieret excẽtricum aut terra tumeſceret. Ad quintum poteſt corpus æque velox in proprio circulo eſſe velocius aut tardius in alio circulo, vt reſpectu circuli ſignorum, & poteſt ſol idem ſignum non per eandem lineam percurrere. Ad confirmationem, ſecundo de Generatione. tex. & com. 37. tempus acceſſus ſolis ad nos eſt æquale tempori receſſus ſolis a nobis. Clarius Auer. numerus reuolutionum præparantium corruptioni eſt æqualis numero reuolutionum præparantium cremento. Sed quia ex his verbis non clare colligitur ſolem æqualiter declinare ab æquinoctiali, ideo concedamus mathematicis q longiori tempore moretur ſol in quarta Meridionali, quàm Septentrionali. Si enim ſub æquinoctiali eſſemus de hoc faciliter certificaremur, quia eo Meridionali exiſtente: Septentrionalem vmbram facit. eo vero Septentrionali, Meridionalem. Et dicamus ſolem ſuo motu regulari quartas zodiaci inæqualiter pertranſire abſq; excentrico aut epiciclo aut inæquali eius diſtantia a polis propriæ ſphæræ. Circulum imaginarium circa axẽ mundi ſol deſcribit in ann per polum verum. exempli gratia. Septentrionalem ſui orbis. Et arcus quem deſcribit polus eius verus ſupra noſtrum hemiſperium eſt maior arcu deſcripto ab eodem infra noſtrum hemiſperium, & ſic axis imaginatus ſphæræ ſolis eſt in iſtis temporibus, ſcilicet donec durat hoc. ſ. ſolem quartam Meridionalem circuli ſignorum tardius deſcribere q̃ quartam. Septentrionalem, ſupra axem imaginatum primi mobilis, ſic q propinquior eſt zenith capitum noſtrorum quàm axis imaginatus ſphæræ primi mobilis. Cum igitur arcum ſupra noſtrũ hemiſperium polus ſphæræ ſolis verus deſcribit, ſol eſt Meridionalis. Cum vero arcum deſcribit idem polus in alio hemiſperio, tunc ſol eſt ſeptentrionalis. Et cum eſt polus in ſuperficie horizontis eſt ſol ſub æquinoctiali. Cum igitur arcus alterius hemiſperij ſit minor medietate circuli citius deſcribetur a ſolis polo vero, & ſic minori tempore erit ſol Septentrionalis. Exemplum, ſit diameter mundi a, b, c, cuius a, & c, ſint poli æquinoctialis b, punctũ orientis in linea circulari æquinoctialis, tunc in medietate mundi in qua eſt aenith noſtrum reperitur centrum circuli imaginati deſcripti, a ſolis polo vero Septentrionali ſit iſte circulus d, e, f, g, cuius d, & f, ſint in ſuperficie diametri mundi, & ſit e, in medietate mundi vbi eſt aenith, ſit h, centrum, & ſit g, in medietate in qua eſt angulus noctis. Tunc continuetur e, cum g, per lineam e, h, i, g. Habet enim hæc linea tranſire per centrum circuli, cum ſit eius diameter. Sit autem. i. punctum contactus huius diametri cum diametro mundi ſuper quo hæc linea orthogonaliter cadit, tũc proportionatur linea h, i, manſio m ſolis plus in Meridionali quàm Septentrionali quartã, quia centrum h, eſt in medietate in qua eſt zenith. diuiditur igitur circulus d, e, f, g, a diametro a, b, c, in partes inæquales, & arcus maior continetur in medietate in qua eſt aenith. arcus vero minor in medietate mundi in qua eſt angulus noctis, & ſecundum proportionem arcus maioris ad arcum minorem proportionatur mora ſolis in quarta Meridionali ad moram in quarta Boreali.

Correſpondenter a vero polo ſolis Meridionali deſcribitur circulus imaginarius, qui a diametro a, b, c, ſecatur in portionem circuli maiorem & minorem, ſed minor eſt in medietate in qua eſt zenith. & maior eſt in medietate in qua eſt angulus noctis. Cum igitur ſol in quartam Meridionalem intrat, incipit verus polus ſolis Meridionalis arcum circuli d, e, f, g, incipit deſcribere maiorem in medietate mundi contentum, vbi eſt angulus noctis, & cum incipit ſol intrare quartã Septentrionalem, incipit eius verus polus Meridionalis arcum deſcribere, qui eſt in medietate mundi, vbi eſt zenith, & eſt arcus minor, cum igitur ſol eſt ſub æquinoctiali, poli eius ſunt in contactu diametri mundi, donec igitur durabit centrum h, in medietate mundi, in qua eſt zenith, ſemper plus morabitur ſol in quarta auſtrali: q ſi incipiet aliquando centrum h, intrare medietatem mundi. in qua eſt angulus noctis, tunc incipiet ſol morari longiori tempore in quarta Septentrionali q̃ moretur in medietate Meridionali. Ad ſextum negatur aſſumptum. Tertio principaliter arguitur. planetæ aliquando ſunt ſtationarij, & aliquando directi, aliquando

retrogradi,

retrogradi, quod non eſt poſsibile ſine excentricis & epiciclis. Secundo ſphæræ per te abbreuiant circuitiones ſuas: ſic ꝙ in tempore in quo ſphæra ſuperior complet circuitionem ſuam inferior non complet eam, ergo Venus & Mercurius aliquando radijs ſolis opponuntur. patet conſequentia, quia aggregatio defectuom, quæ in breui tempore non manifeſtatur, in longis temporibus manifeſtabitur. falſitas conſequētis patet, quia Venus ad plus elongatur à Sole per 48. gradus, ſed Mercurius per. 26. Tertio ſequitur ex poſitione ꝙ cœlum quanto magis diſtat à ſtellato tanto magis abbreuiat circuitionem ſuam. conſeqoēs eſt falſum, quia Venus quæ ſub ſole eſt minos abbreuiat q̃ Sol & Mercurius magis abbreuiat quam ſol, licet non multum differant inter ſe. Quarto ſtellata, eo quia velocior eſt alijs in ſuo motu & circuitione, deberet alijs velocius circuere, cuius oppoſitū patet, quia ipſa tardius circuit q̃ aliæ ſphæræ. Quinto ex poſitione ſequitur quanto ſphæra eſt diſtātior à primo, tanto tardius mouetur, cuius oppoſitum patet, quia luna tempore Ariſto. vt patet. 2. cœli. tex. com. 60. eclipſauit Martem, & ex alia parte receſsit ab eo, quare cōcluſit Ariſt. Martem tardius moueri q̃ lunam.

Sexto ſi ſuperiora velocius mouentur tunc ipſa inferioribus coniungerentur potius quàm inferiora eis, quia velocius mota attingunt tardiora, & eis ſuperueniunt, conſequens falſum, quia tunc non eſſet Saturnus ponderoſiſsimus. Ad primum quantam præciſe ſtationem retrogradationē, aut proceſsionem, poteſt mathematicus ſaluare cum epiciclo, tantam præciſe ſaluat circulus imaginarie deſcriptus per verum polum planetæ: & in eiſdem locis & tēporibus præciſe, quia ex veri poli motu fit vt ex effectu comitante, & ab intelligentia ſic mouente vt à cauſa, ſtellam maiori vel minori tēpore ſtare ſuper vno hemiſperio q̃ ſuper altero, & conſequenter aliquando æqualiter. ſit igitur a, ſtella fixa ſtans exempli gratia, ſuper hemiſperio noſtro per. 12. horas, & ſit b, planeta coniunctus ei, exempli gratia in medio cœli, ſtans per totidem tēpus ſuper noſtro hemiſperio: & incipiat ſtare b, ſoper hoc hemiſperio per plus q̃ ſint. 12. horæ ſic ampliando tempus, exempli gratia ad horas. 16. per tempus c, tunc b, per totum c, remanebit magis & magis diſtans ab a, in fine autem c, incipiet b, iterum fieri propinquius & propinqnius ipſi a, donec iterum æque cito circuat hemiſperium hoc ipſum b, cum a, & ſic per cauſam naturalem ſaluantur retrogradatio, proceſsio, & ſtatio, & hoc voluit Auer. 12. Meta. com. 45. dicens per diuerſitatem in talibus motibus poteſt ſtellis accidere velocitas, tarditas, proceſſus, retrogradatio, & alia huiuſmodi, quibus non potuit Ptolemæus ponere aſtrologiā. Idem com. 47. Qoòd ſi negaueris à planeta motum ſibi datum in eſſe, hoc facillime patefiet motum ſolis conſiderati ſtantis in æſtate longo tempore ſuper hemiſperio noſtro, & in hyeme breui, & in temporibus medijs medio modo, hoc idem alijs planetis ineſſe docet experiētia. Scias Ptolemæum in epiciclis quorundam planetarum vt Veneris & Mercurij poſoiſſe duos diametros ſe ortogonaliter ſecantes, & ꝙ vna extremitate diametri exiſtente in ſuperficie deferentis, altera alterius diametri extremitate magnam tenent latitudinem ſeu diſtantiam ab illa ſuperficie deferentis: quæ repugnāt. Et epiciclo dat motum diuerſum & inæqualem, ideo non potuit Ptolemæus complere aſtronomiam, &c. Ad ſecundum finita eſt velocitas iſtorum, & finitus eſt receſſus eorum adinuicē. ideo citius reuertitur tempus in quo debent iterum appropinquare ſoli q̃ compleatur tēpus quod requirunt ad tranſeundū. 50. gradus, &c.

Ad tertium conceditur conſequens, & negatur Venerem nō magis abbreuiare q̃ ſol. licet igitur imaginabile ſit eſſe maiorem proportionem inter orbes quàm inter intelligentias vt teſtatur Auer. 12. Metaphyſicæ. com. 44. & 2. cœli, com. 58. non tamen poſsibile eſt, &c. Ad quartum licet non valeat conſequentia, hoc velocius mouetur. ergo velocius circuit, conceditur tamen conſequens, quia in. 24. horis fere circuit, & vix in. 100. annis manifeſtatur defectus circuitionis illius per vnum gradum vel, &c. Illud igitur quod vocas tardiſsime circuere ab occidente, eſt quaſi velociſsime circuere ab oriente. Alij vero planetæ in breuiori tempore pandunt defectum ſuum, & hoc, quia tardius circuunt q̃ ſtellata ſphæra. Ad quintum conceditur conſequens. Ad rationem Ari. illud contingit, quia in breuiori tempore luna hemiſperium noſtrum peragrabat q̃ Mars. non quia velocius moueretur luna Marte, neq; ex hoc ſequitur lunā velocius circuere Marte, quia aliud hemiſperium in valde minori tempore pertranſiebatur à Marte q̃ a luna, & ſic in vna circuitione citius reuertebatur Mars vnde diſceſſerat q̃ luna. Ad ſextum conceditur conſequens, propter hoc autem ꝙ Saturnus longo tempore moratur in vno ſigno, dixerūt mathematici Saturnum eſſe ponderoſiſsimum. Hoc autem velocitati eius attribuendum erat, non autem illius tarditati. Quarto quæro an ſol æque velociter circuat ſicut ſtellata, aut non, ſi primum, non percurreret ſol. 12. ſigna. Si ſecundum, aut ſol citius, aut tardius. Si primum, ſecūdum hunc ordinem percorreret Piſcis, Aquarius, Capricornus, &c. Si ſecundum, non nobis manifeſtari poteſt defectus ſtellatæ a circuitione completa, quia continue eadem ſtella fixa oriens cum ſole prius occideret quam Sol. Secundo q̄ ſaluatur lunam recedentem à ſole continentiæ magis incendi donec ſoli opponatur, quia melius illuminatur diaphanum ꝓpinquum luminoſo quàm remotum.

Tertio illa ſunt ponenda: quæ longo tempore & infallibiliter ſunt obſeruata, ſine quibus apparentia ſaluari non poſſunt, ſed epicicli & excentrici ſunt huiuſmodi. Quarto auctoritate Ptolemæi, & cuilibet experto in ſua arte credēdum eſt. Item auctoritate Auer. 5. Metheo. Item Auer. librum Almageſti compoſuit, in quo excentricos tenet & epiciclos.

Ad primum ſol tardios circuit q̃ ſtellata ſphæra Plos. n. diſtat tempus menſurans reuolutionem diurnam Solis a. 24. horis æquinoctialis q̃ tempus mēſurans circulationem ſtellatæ diſtat ab eodem. Ad ſecundum recipit luna lumen à Sole, & continue illios pluſquam medietas illuminatur niſi eclipſetur, quanto igitur eſt luna ſoli propinquior minus nobis apparet pars lunæ illuminata, quia Sol ſupra lunam exiſtens partem ſibi oppoſitam illuminat, quanto magis diſtat luna à Sole tanto nobis magis apparet pars lunæ illuminata. aggregatio igitur retardationum medietatem ſphæræ lunæ dant ſemimenſtrualium & ſic radijs ſolaribus oppoſita eſt ſecundum partem a nobis viſibilem, vbi ſecundum non viſibilem tempore coniunctionis obijciebatur. Ad tertium negatur minor, quia apparentium alias cauſas reddidimus, neq; aſtronomi excentricos aut epiciclos demonſtrant aliquo genere demonſtrationis. 2. cæli. com. 35. & 62. quia non a priori, vt patet, neq; a poſteriori, quia aliunde poteſt effectus apparens prouenire, colligitur reſponſio ab Auerroe in Almageſto.

Ad quartum error eſt Ptolemæi in naturalibus in reddendis apparentium cauſis ex fictis corporibus. Cauſa autem quare multiplicauit motus ſtellis ex. 12. Met. colligitur. com. 44. quia ſecundum computationem inueniebat ſtellas in vno loco, & ſecundum inſtrumenta in alio loco, & forte accidit error ex inſtrumentis. 2. cœli. com. 60. Oportebat quoque Ptolemæum ſcire antiquos non erraſſe, aut ꝙ inſenſibilis antiquorum error non reddebatur lapſo temporis ſenſibilis, & in hoc ſe fuiſſe aliquando deceptum cōcedit Ptolemæus quarta almageſti, & propter hoc. 5. Almageſti. Eas de toto ſeculo obſeruationes a veritate, & doctrina arbitramur alienas in propoſito Auer. 12. Meta. com. 45. talia principia in maiori parte tantum ſunt famoſa, cum ſint, &c. vide ibi. Vlterius Ptolemæum ſibi ipſi contradixiſſe illiūs auctoritatem minuit in aſtrologia, cum nona almageſti voluit ſolem facere permutationem ſenſibilem, & non Venerē, licet infra ſit. Ad Auerroim. 5. Metheo. duas opiniones recitat Auer. primam ponentem ſolem ſemper terræ æqualiter propinquum, & ſic ipſum tenet Auer. non habere excentricum neq; epicidum. ſecundam vero ponit dantem ſoli excentricum aut epicidum, ſed cum iſtarum duarum opinionum nullam ibi eligat Auer. locus ab auctoritate nihil valet, ſed primam eligimus, ſecunda neglecta, quia nobilior eſt, quia ad minimum numerum ibi poſsibilem corpora cæleſtia redigit, & naturam ſaluat. Et ſi dixeris Auerroim ibi ponere finem ſecundarium excentricorum & epiciclorum. ſ. contemperare calorem hic, quia ſi eſſet in noſtra æſtate ſol nobis propinquior ex forti radiorum reflexione combureremur, ſed calor ex radiorum reflexióne à diſtantia radiorum ſolis à terra remittitur, & hyeme venien te, licet remittatur calor ex reflexione radij. tamen intēditur

aliquo

aliquo modo ex propinquitate maiori ſolis ad nos. Tum quia Auer. ibi mediam & minimam ſolis a terra diſtantiā demonſtrat. Dicendum q ſi ponerentur epicicli aut excentrici, poſſet illæ finis eſſe illis ſecundarios. Ex quo tamen fundamento ſequeretur Meridionalem plagam eſſe inhabitabilem, quia ſol ad eos accederet maxima propinquitate & maxima radiorum reflexione, cuius oppoſitum extrahit Auer. 2. cœli com. 16. ex verbis Ariſt. ibi. & 4. de Anima, com. 5. concedit, ideo conditionaliter intelligendus eſt Auer. ſicut ipſemet alibi cōditionaliter loquitur. Ad aliud fondatur ratio ſuper hoc q maxima diſtantia detur quod probare oportet. ideo non conceditur media neque minima. Ad auctoritatem aliam, Auer librum Almageſti edidit, non vt acceptaret cauſas quas ipſi aſſignauerunt, immo illas dicit eſſe impoſsibile, & contra naturam, ſed vt daret viam imaginandi illos motus, & vt recitaret opinionem Aſtrologorum cum intentione alias aliter determinādi, hoc patet legenti Almageſtum eius, &c. Quinto principaliter ponendi ſunt epicicli ad ſaluandas diuerſites planetarum in acceſſu eorum à Sole & receſſu etiam in zodiaco, vt conſequentia almageſti colligitur de tempore maxime motionis in mediam & minimam. Secundo ſequitur partem Meridionalem eſſe ſurſum, tam quo ad motum ſtellatæ q̄ planetarum, conſequens falſum, quia Septentrionalis habitatur, & non Meridionalis. Confirmatur. 2 mare fluit ab Aquilone in meridiem, & à dextro incipit motus. Confirmatur tertio quia plures ſtellæ ſunt in Septentrione q̄ in Meridie. & ſic maior eſt ibi virtus. Quarto luna oppoſita aut coniuncta æquationem habet minorem q̄ quando ſolem aſpicit de quadrato forte per duos gradus. quod contingere non poteſt ſine approximatione eius ad terram. Item luna in ſuperiori parte epicicli mouetur ab oriente in occidens. ſed in inferiori econtra, alij planetæ omnes econtra faciunt. Ad primum negatur argumentum. Et cauſa illius diuerſitatis eſt, quia quando tempora, quibus à planeta alio à ſole pertrāſitur noſtrum hemiſphærium, ſunt eſſentialia, aut prope, temporibus quibus ſol idem pertranſit, tunc neq; apparet planetam moueri à ſole vel ad ipſum accedendo vel recedēdo, ſed cum tempora ſint notabiliter in æqualia, oportet notabilem eſſe acceſſum aut receſſum. Ad ſecundum negatur conſequens eſſe falſum, ad primam improbationē negatur conſequentia, propter nimium calorem partis Meridionalis, propter aquarum paucitatem, propter animalium venenoſorum copiam & ferarum, & ſi qua eſt alia cauſa particularis, &c. inhabitabilis redditur pars illa hominibus. Non etiam valet cōſequentia non eſt melior locus ille animali corruptibili, ergo non eſt melior pars. Tum etiam non conſtat de inhabitatione illarum partium, ſed potius de obiectio. Ad ſecundam confirmationem, quia Meridionale, quāuis ſolis, abſentia frigidum redderetur, calidum eſt, Septentrionale vero frigidum. ideo conſumitur aqua in Meridie & augetur ignis, ſed in Septētrione augetur aqua: & minuitur ignis. ideo fluxus elemētorum calidorum eſt à meridie in Septentrionem ſed elementi frigidi mobilis localiter fluxus eſt a Septentrione in meridiem. ꝓpter igitur paucificationem aquarum in meridie redditur elementum aquæ non multum recedēs à centro: aqua autem Septentrionalis a centro diſtantior eſt, quia ibi copioſe aqua generatur, & ad decliuia decurrens ad meridiē fluit. licet Meridies ſit ſimpliciter ſurſum. a. etiam Metheo. Ariſt. locus Aquilonis eſt multum altior q̄ locus Meridionalis, ex hoc apparet, quare fluctuat nilus in æſtate, puta cum Sol eſt in Cancro & leone, propter magnum aquarū decurſum per ſubterraneas vias ad loca originum eius, ſed quia hoc habet diuerſas cauſas in genere, vt teſtatur Auer. 5. Metaphyſicæ. cō. 3. de hoc alias.

Ad aliam improbationem negatur conſequentia, quia poteſt in multis minus nobilis virtus reperiri, quam in paucis tangit Auer. a. cœli. com. 16. Ad aliud negati ſunt epicicli, & aux, & oppoſitum, &c. Hæc de quæſito hoc difficili non eſt autem intentionis noſtræ modo, vt penes hanc noſtram ſuppoſitionem omnium diuerſitatum motus ab intelligentia in orbem cauſas proprias apponamus, neq; etiam fieret nobis bene volentibus cum huius nouæ ſuppoſitionis adinuentio ab Ariſtotele: & Auerroe deriuata ſententijs non ſit per eum qui adinuenit ſine magna inquiſitione, & ſtudio applicabilis ad prædicta, propter quod prius relinquendum eſt hoc aſtronomis, de quibus cum ab his, quæ diximus mano ducti fuerint, confido q hic omnia perſcrutando & elaborando complebunt. Et in hoc finitur liber primus.

ALEXANDRI ACHILLINI BONONIENSIS,

DE ORBIBVS, LIBER II.

EXPEDITIS difficultatibus quas de materia cœli agitare ꝓpoſueram, de natura formæ id diſcutiendum eſt. An ſit intelligentia. Reſpondeo q ſic: quia orbis cœli mouetur, ergo à mouente: mouens igitur, aut eſt ſubſtantia, aut non, non ſecundum: quia motum eſt ſubſtantia, ergo & mouēs. conſequentia probatur. 12. Meta. tex. & com. 43. quia ſubſtantiam non præcedit non ſubſtantia. Mouens igitur ſubſtantia eſt, ergo mouēs eſt materia aut forma, aut compoſitum, non primum, quia. 2. de Generatione tex. com. 53. materiæ eſt pati aut moueri, alterius autem potentiæ eſt mouere, &. 8. Phy. com. 4. impoſsibile eſt aliquod ens generari a moto. quod eſt in potentia ens tantum. v. g. à prima materia ſecundum q poteſt intelligi nuda a forma. Indocit etiam Ariſt. 1. Meta. antiquoſa veritate coactos ad ponendum principium. vnde motus, quia materia non ſe ipſam tranſmotat hoc etiam repetit Auer. eodem. 1. com. 11. dicēs materiam non moueri per ſe, ſed ab agente. Idem etiam dicit Auer. in deſtruc. deſtruct. diſputatione prima. Tum quia materia mouēs non eſt alia ab orbe cœli, vt patet nec orbis quia aut orbis ſe mouet ratione totius, aut ratione partis integralis, non ſecundum, quia hoc eſſet ratione ſtellæ. Sed non mouetur cœlum a ſtella, vt patet ſupra. Tum quia ſemper extimabitur aliqua ſpecies mouens. 3. de Anima tex. com. 54. ex tranſlatione græca, & ſatis obſcuræ, &. 3. Phy. tex. com. 17. &. 2. de Anima, tex. commenti. 54. omnia patiuntur, & mouentur ab actiuo, & actu ente, neq; ratione totius mouet, quia nihil mouet ſe, ſic q idē ſecundum ſubſtantiam ſit realiter mouens, & motum primo vt incidentaliter declarat Auer. 4. cœli com. 22. & vt ex demonſtratione primæ propoſitionis. 7. Phy. colligitur, ad quietem. n. partis cœlum quieſceret. ſi enim quieſcente vna parte alia moueretur, tunc totum nō eſſet primo motum, ſed pars quæ mouetur alia quieſcente, &. 9. Met. tex. commen. 2. idem enim eſſet in actu, & in potentia reſpectu eiuſdem. Tum quia nihil eſſet immobile, vt infert Ariſtot. 1. de Generatione. tex. com. 48. & eſt concluſio demonſtrata. 8. Phy. tex. com. 40. & 8. Phyſi. tex. com. 33. omne quod mouetur ab alio mouetur, quia omne quod mouetur ſecundum naturam ab alio mouetur, & omne quod mouetur extra naturam ab alio mouetur, &c. eandē rationem ponit Philoſophus ibi, tex. com. 28. ratio ſecundum partem eſt Auer. in lib. de Subſtantia orbis. capite primo. Soluitur ratio a quibuſdam dicentibus q ad ſaluandum diffinitionem potentiæ actiue & paſsiue poſitam. 5. Meta. tex. com. 17. &. 9. Meta. tex. com. 2. ſcilicet principium tranſmutandi alterum, vel ab altero inquātum alterum, ſufficere diſtinctionem rationis inter potentiam actiuam & paſſiuam, quia quod eſt in acto virtuali, & in potentia formali poteſt deducere ſe a potentia ad actū.* Tum etiam quia mouens & motum aliqñ ſunt idem ſubiecto. ſecundum Auer. 4. cœli, com. 22. quia forma lapidis ſecundum q eſt in actu, eſt mouens, & ſecundum q eſt in materia, eſt motū. Idem. 3. cœli com. 28. Contra quos eſt tex. Ariſt. 12. Meta. tex. com. 54. inducens contra Empe. q eidem accidat eſſe materiam & mouens, quamuis differant ratione. vbi Auer. non eſt poſsibile, vt eſſentia motoris ſit eſſentia materiæ. Præterea Auer. 4. cœli. com. 2. diſtinguens inter potētiam actiuam & paſsiuam voluit

* Dicunt Scotiſtæ quod inter mouens & motum ſufficit diſtinctio rationis, quia quod eſt in actu virtuali & in potentia formali, poteſt deducere ſe a potentia ad actum

Nũ ignis actu virtualiter cõtinet motum, & eſt in potẽtia formali, qa poteſt motum recipere. Et ſic elemẽtum eſt mouens, & motum. Et ſic contra iſtos poſſet dici, cœlum eſſe mouens, & motum.

voluit potentiã paſſiuam indigere motore extrinſeco, etiam vbi muenit ſenſui.2.de Anima. Ariſt.tex.com.52.motorem, addidit Auer.in cõm.extrinſecum, cum.n.actiuũ & paſſiuum intrinſeca ſunt, non dat nomen virtuti totius eſſe paſſiuum, ſed actiua virtus dicitur eſſe naturam habentis pro confirmatione poſita in reſponſione. Data forma quæ motiua eſt, contingit ꝙ moueatur, quia cõtigit ꝙ ſit materialis, & hoc voluit Auer.in locis præallegatis non autem data materia cuius eſt moueri, contingit illam eſſe formã, ideo non contingit ꝙ materia moueat, hoc autem eſt, quod ſufficit nobis in propoſito.

Si autem mouẽs cœlum eſſet cõpoſitum ex materia & forma, aut igitur hoc compoſitum eſt animal cœleſte, aut aliud corpus, non ſecundum, quia cœlum moueri non poteſt à contento, quatuor.n.elementa mouẽtur à cœlis non cœli ab eis Aoer.in deſtruc.deſtruct.diſputa.13.dubio 2.neq; ab alio corpore ſecum coexiſtente, neq; ab exteriori ſiue cœlum continente ſiue non. Non.n.contẽta circulariter mouere poſſunt, neq; ita velociter, neq; æterne, neq; datur corporum penetratio, neq; datur corpus extra cœlum. Si aũt animal cæleſte mouet, tunc ratione formæ mouet, quam eſſe abſtractam probatur, quia forma mouẽs cœlum eſt non materialis, ergo abſtracta, aſſumptum probatur, quia omnis virtus in materia eſt finitæ motionis in tẽpore. Sed cœli virtus apud Philoſophum non eſt finitæ motionis in tẽpore. Secundo omnis virtus in materia eſt corruptibilis, ſed forma mouens cœlum nõ eſt corruptibilis, aliter non æternus eſſet cœli motus, neq; tẽpus vt arguit Ari.12.Meta.tex.com.29.ratio eſt Ariſt.12. Meta. tex.com.41. Tertio virtutes materiales diuiduntur, ſecundum magnum & paruum ad diuiſionẽ ſubiecti. Cœli autem virtutes non, quia tunc eſſent mobiles per accidens, cõſequentia eſt Auer.in de Subſtantia orbis capi.2.ratio eſt Auer in de Subſtantia orbis capite 3.& eſt Ariſt.8.Phy.tex.cõ.28.& 12. Meta.tex.com.41.cuius minor eſt demonſtrata.8.Phyſi.tex. com.vltimi, quia mouens cœlum non habet magnitudinem, quia non finitam, quia ex motore magnitudinis finitæ finiretur motus, neq; infinitam, quia ex motore infinitæ magnitudinis fieret motus in inſtanti, formãs autem Aoer.rationem hanc in deſtruc.deſtruct.diſput.3.dubio.18.minorem ſic probat, quia omne corpus habens virtutem diuiſibilem diuiſione ſubiecti gñabile eſt & corruptibile. Quarto oportet actum ſimpliciter præcedere materiam.9. Meta.à tex.com.13.&c. & 12.Meta.tex.com.30.& 32.ergo datur forma non cauſata à ſubiecto. Si.n.forma cœli cauſaretur à ſubiecto, tunc prima forma daretur aliquid origine prius & caoſalitate. Quinto ſi daretur virtus materialis infinito tempore durans, ipſa eſſet infiniti vigoris conſequẽs eſt contra Philoſophum, quia ſi infiniti vigoris eſſet virtus, ipſa apud eundem ageret in inſtanti, ſed cæli virtus non agit in inſtantia, quia omnis motus eſt in tempore, ratio eſt Auer.in de Subſtantia orbis. cap.3.

Ad hunc ſenſum, dixit Auer.1.cœli, com.65. Si mouens cælum eſſet corpus, moueret in non tempore, vt declaratum eſt in vlti.8.Phy. Sexto ſi mouens cœlum non eſſet non in materia, oporteret, vt quieſceret violente.i.contingeret ei labor neceſſario, ratio eſt Auer.2.cœli, cõ.100.patet conſequentia, quia agenti materiali aliqñ contra agitur poſitiue. Septimo.12.Meta.tex.com.30.motus eſt æternus, & omnis motus habet motorem. ergo motori non admiſcetur potentia, patet conſequentia, quia omnis motor in potentia præſupponit alium motorem priorem, quare poſsibile eſt, vt aliqua hora non moueat motor cui admixta eſt potentia, ergo indiget motor in potentia motore extrahente ipſum de potentia ad actum. Octauo primum mouẽs cœlum eſt immobile, ergo ipſum eſt abſtractum, patet antecedẽs, quia mouens primum cœlũ, aut eſt immobile, & eſt intentũ, aut eſt mobile, ergo ab alio mobile eſt, tũc vel ab alio mobili vel immobili, ſi primũ, ergo ab alio ſemper, & ſic in infinitum, ſed non eſt ire in infinitum, ergo ad immobile eſt veniendum, patet conſequẽtia, quia mobilia ſunt non abſtracta, ſaltem per accidens, ꝙ ſi non eſſent entia ſeparata, philoſophia naturalis eſſet prima philoſophia. vt dixit Philoſophus.6. Meta.tex.cõ.3.& 2.Meta.arguendo tangitur, patet conſequẽtia, quia deſtructo ſẽſibili deſtruitur & ſcientia, ratio eſt Auer.1.Phy.cõm.vlti.& 2.Meta. com.16.&c. Concordia, ſi ponitur primum non carere materia, perit demonſtratio. Ariſt.12.Meta.tex.com.49.ad probandum vnum eſſe primũ, quia eius medium eſt, quia caret materia. Secundo poſita materia in intelligentijs perit demonſtratio.2.cœli, tex.cõ.38.ad oſtendendum in motu cœli regularitatem, horum plura colligit Auer.in deſtru.deſtruct. ſpecies, quæ nõ eſt de natura motus, & eſt ab æterno, ab intellectu tñ apprehenditur, & declaratur demonſtratione apud concedentem omne mobile habet mouens, & omnis effectus habet agẽs, & ꝙ cauſæ mobiles terminatæ proueniunt ad primam immobilem, & ꝓbatum eſt ꝙ naturam motus non habens eſt cauſa naturã motus habentis, & declaratum eſt, quod eſt de natura motus non poteſt à tpe ſeparari, & quod nõ eſt de natura motus, nullo modo tẽpus ingreditur. Inducitur etiam hæc confirmatio, omne habens eſſentiam propriam habet actionem, & non habẽs actionem non habet eſſentiam, & impoſsibile eſt reperiri actionem ſine eſſentia.9.Meta.com.7. ſed cœlum habet actionem, ergo & eſſentiam, ſed non materialem, ergo abſtractam, cum igitur nulla ſubſtantia abſtracta ſit ſenſu comprehenſibilis, erit intellectu tñ apprehenſibilis, omne autem tale eſt intellectus. Confirmatur omnis ſubſtantia nobilior a, intellectu eſt intellectus, aliter non intellectus eſſet quid nobilius intellectu, ſed ſubſtãtia ſimpliciter abſtracta eſt intellectu poſsibili nobilior, quia non eſt æque nobilis præciſe, ſicut intellectus poſsibilis, neque minus eſt nobilis eſſentialiter, ergo intellectu poſsibili ſubſtantia ſimpliciter abſtracta eſt nobilior eſſentialiter. Confirmari poſſet de aliqua ſubſtãtiarum abſtractarum ꝙ eſſet intellectus ratione quia videtur Ariſto.3.de Anima, tex.com.27.in omni genere entium dabile eſt materiale & formale, &c. Tum ratione Auer.3. de Anima com.20.quia faciens intellectũ ſpeculatiuum, oportet ꝙ ſit intellectus. Quia igitur omnis ratio ad probãdum ſubſtantiam abſtractam eſſe, niſi fundetur ſuper motu, euidentiam non habet. ideo dicamus cum Auer.1.Phy.com.vlti.& 2.Phy.com.22.& 26.& cum Ari.8.Phy.tex.com.1.ꝙ ſolum naturalis philoſophus demonſtrare habet ſubſtantiam abſtractam eſſe. Ratio autem quæ ſumitur ex eo ꝙ non eſt proceſſus in infinitum in finibus, & ꝙ in efficientibus datur primum, in bonis optimum, in entibus primum, in veris veriſſimum, & ſupra dependentia independens, perducit nos ad primum ſenſibile puta cœlum, niſi per motum adiuuetur.

Metaphyſicus autem conſiderans ſeparatam & non ſeparatum, vt differentias entis ſupponit ſeparatum eſſe fuiſſe inuentum à Philoſopho naturali. Et ſic ordine doctrinæ, Philoſophia naturalis eſt prior q̃ Meta. vt.6.Meta.com.3.& 7.Meta. com.29.dicit Auer. ideo partita Meta.in duas partes, vnam conſiderantem ſubſtantias ſenſibile aliam conſiderantem ſubſtantias abſtractas, prior via doctrinæ eſt Metaph.de ſubſtantijs ſenſibilibus, ſ. ſcientia de ſubſtantijs abſtractis ſit prior in eſſe, vt ponit Auer.4.Meta.com.4. Neq; quantum ad illam concluſionem ſeparatum eſt, ſubalternatur Metaph.ſcientiæ naturali, quia ſecundum Philoſophum.1.Poſte.tex.com.20. ſubalternans dicit, propter quid illius de quo ſcientia ſubalternata dicit quia, quod non eſt in propoſito, quia Philoſophus naturalis iſtius cõcluſionis.ſ.ſeparatum eſt, non dicit propter quid, cum ſolum à poſteriori arguat. Et quamuis reſolutio compoſitorum ſtaret ad primum ſimplex, puta ad formam cœli, & reſolutio formarum ad primam formam, & reſolutio actiuum ad primum actum, tamẽ non probatur formam non eſſe corruptibilem, niſi ex motus, aut temporis æternitate, aut generationis & corruptionis requirentis ſubiectum, aut agens æternum. Ratio autẽ Auicen.quam recitat Aue. in deſtructione deſtructionum, diſputatione.8. dubio.1.ꝙ ante omne contingens ex ſe, quamuis ſit neceſſarium ex alio, datur neceſſarium ex ſe, ſed cœlum eſt contingens quantum eſt ex ſe quia habet materiam primam partem ſui, ergo ante cœlum eſt neceſſarium ex ſe, & illud eſt intelligentia, quia cœli forma ſubſtantialis ſenſus eſt. Soluitur ab Auer.in de Subſtantia orbis capite.2.fundatur enim ſuper multis propoſitionibus inſtabilibus, prima eſt quòd cœli pars ſit materia prima eiuſdem rationis cum materia iſtorum inferiorum, ſecunda quòd cœli pars, quæ eſt forma ſit ſenſus, tertia quòd cœlum ſecluſa intelligentia ſit compoſitum ex materia & forma, quarta quòd detur neceſſarium ab alio, & poſsibile ex

ſe in ſubſtantijs, præſupponit etiam latenter creationem.

VTRVM autem omnis intellectus præter intellectum poſsibilem approprietur cœlis ad mouendum ipſos, eſt quærere de natura dæmonis. Vbi ſuppoſito quid nomine dæmonis importetur.ſ.ſubſtantia intellectualis, quæ non eſt homo, neq; cœlum, neq; anima alterius eorum. Dicendum eſt φ Philoſophus tenet contra theologum φ ſic. Sunt aūt duo modi imaginandi dæmones eſſe. Primus φ ſint formæ non formantes materiam. Secundus φ ſint compoſiti ex anima & corpore. Secūdum igitur hos duos modos ſunt duo dicta Philoſophi, primum dæmon non eſt ſubſtantia intellectualis non formans materiā, quia impoſsibile eſt formam exiſtere, & non formare corpus. immo intelligentias cœleſtes formare orbes ſm Philoſophum infra oſtendetur, & ſecundum doctrinam cōem & vulgarem intelligendi Ariſt. & Auer. ad minus inſeparabiliter approprientur corpori, non.n. alia ratione forma eſt, niſi quia dat eſſe in genere cauſæ formalis. Tum quia inter cauſas necessaria eſt colligentia, ſic φ quanta neceſsitate impoſsibile eſt dari ſubiectum ſubſtantiale vel materiam non informatam ſubſtantiali forma, tanta neceſsitate impoſsibile eſt dari formam non informantem, ratio.n. qua vtitur Auer. 2. de anima com. 2. ad probandum animam eſſe ſubſtantiam eſt, ipſa eſt pars ſubſtantiæ, quæ ratio vera eſt apud ipſum de omni ſubſtantia ſimplici. Tum etiam, quia tunc forma & materia eſſent duo diuerſa, & ſic oporteret dare cauſam ligamenti formæ cum materia, vt de anima & corpore dixit Auer. 8. Meta. com. vlti. diuiſio.n. ſubſtantiarum ſufficiens eſt in materiam formā & compoſitum, cum igitur ſubſtātiæ iſtæ non ſint materia, quia non eſſent intellectuales, ſi eſſent, eſſent forma aut cōpoſitum. Tū etiam omnis intellectualis ſubſtantia non informans materiā in potētia eſt ſimpliciter abſtracta, & omnis intellectualis ſubſtantia ſimpliciter abſtracta eſt motiua cœli, quia numerus ſimpliciter abſtractorum eſt ſecundum numerum orbium. 12. Meta. tex. cō. 48. quia non inuētum eſt tale genus entium, niſi per motum æternum, &c. Tum quia datis talibus formis non informantibus, aut ipſæ eſſent per ſe mobiles, aut non, ſecundum eſt contra cōem modum tenendi de ipſis. Contra primum arguo, quia ipſæ ſunt indiuiſibiles, eſt aūt impoſsibile indiuiſibile moueri. 6. Phy. tex. cō. 32. & 86. &c. Tum quia idem moueret ſe primo, & ſic eſſet primo mouens, & primo motū, quod eſt impoſsibile. Tum quia vel moueretur ſubito, vel ſucceſsiue, nō ſubito, quia dato a, ſpatio ſuper eo poſſet eſſe velocior motus, & ſic in minus φ in inſtanti poteſt fieri, & ſic inſtans eſſet diuiſibile. ratio eſt Ariſt. 6. Phy. tex. cō. 29. ſi autem ſucceſsiue moueretur. Contra quia nec ipſa ſibi reſiſtit, neq; exteriora corpora ei reſiſterent, quia niſi intret locum incōpoſsibile corpori, non illi corpus reſiſtit, nō intrat autem locum incompoſsibile corpori niſi corpus. Tum etiam ſequitur φ ante primum corpus motum daretur aliquid prius mobile, & ſic anima cæleſtium eſſet etiam motus receptiua in ſe.* Præterea, datis talibus formis ipſæ eſſent ſimpliciter abſtractæ, quia non cauſaret eas materia, neq; indigerent corpore, vt inſtrumento, ergo ipſæ eſſent circulariter motiuæ, patet conſequentia, quia ipſæ eſſent intelligentes & intellectæ, ergo exit intellectum ab intelligente, & reuertitur ſuper idem intellectum, & ſic ab eodē in idem reuertitur per intellectionē, à tali aūt modo operandi originatur motus circularis, ſi igitur non eſſent circulariter motiuæ, non eſſent abſtractæ, ſi igitur ipſæ eſſent circulariter motiuæ, ipſæ eſſent animæ cœleſtes, quod eſt contra ſuppoſitū quid nominis dæmonis, patet conſequētia, quia corpus à principio extrinſeco moueri non poteſt ſine corporeo inſtrumento, ſiue mouēs ſit corpus ſiue non, neq; motus circularis naturaliter ſequi poteſt formam, quæ non eſt anima, neq; intra cœlū clauditur circulariter mobile ab intelligētia ſimpliciter abſtracta. Secundum dictum non ſunt dæmones ſubſtantiæ corporeæ. neq; animæ corporis, probatur, omne ſubiectū ſubſtantialis formæ, aut eſt materia in actu, aut in potentia, ſi primū tunc dæmones eſſent corpora cœleſtia, aut cœlorum animæ, patet conſequentia, quia non eſt materia in actu, niſi orbis naturæ neutræ. Si materia in potentia, aut prima, aut ſecunda, non prima, quia tunc dæmon eſſet elementum, aut forma elementi, quod eſt inconueniens, quia tunc elementum eſſet animatum & intelligens.

Quia hæc eſt mobilis & nō uidetur maior ratio de iſta, quàm de anima cœli.

Tum quia Ariſt. 2. de Anima, tex. com. 3. ex aere autem, & aqua impoſsibile eſt conſtare animatū corpus. Oportet.n. firmum eſſe, tunc ſic ſi firmitatem habet corpus animatū, oportet elementum terræ in eo reperiri, patet conſequentia, quia nullum elementum dat eſſe firmum, niſi terra dixit.n. Ariſt. 4. Metheo. tex. cō. 29. omnia terminata corpora hic non ſine terra & aqua, & ſic non ita liceret ſenſum, vt cōiter ponitur hæc ſubſtātia, quam dæmon appellant. immo Auer. in deſtru. deſtruct. diſputa. 13, dubio. 4. omnia corpora infra mundum exiſtentia ſenſibiliter comprehenduntur. Tum etiam daretur animal ſimplex, quod nō eſſet cœlum, neq; motum ſphæricum ſibi determinaret. Præterea cum aer in ſuis diſpoſitionibus ſit cōſimilis, non magis informaretur vna pars eius φ alia, ſed non totum elementum informatur, quia nulla in eo apparet viuentis operatio, ergo neq; pars aeris informabitur eo. Tum quia omnia corruptibilia, quorū aer eſſet elementum, eſſent animata, quod eſt manifeſtū inconueniens.* Præterea ꝓpinquiora elementis melius animarentur, vt plantæ brutis, & mineralia plantis, quod patet eſſe falſum. Tū etiam aer qui ex natura ſui non eſt terminatus figura propria terminaretur ab intellectu, aut hoc datum cōpoſitum animatum nullam ſibi figurā determinaret, cuius oppoſitum vult Ariſt. 2. de Anima, tex. cō. 41. Si autem materia ſecunda eſſet quæ informaretur tunc dæmon eſſet mixtū, aut forma mixti, & tūc quæreretur de mixtione an eſſet perfecta, an imperfecta; ſi imperfecta, quia ſcdm merita materiæ eliciuntur materiales formæ, tunc ſubſtantialis illius forma eſſet non intellectus. Tum etiam. 2. de anima Ari. tex. cō. 124. reddens rationem, quare plantæ non ſentiunt dixit, quia medietatē non habent, medietate.n. iudicant iudicantes ſenſa. 4. Metheo. tex. cō. 30. ergo ſi ꝑ ſenſatione requiritur mixtio melior mixtione plāte, quæ tñ perfecta eſt, à fortiori pro miniſtratione operis intellectus requiritur mixtio melior mixtione plantæ, quam diximus eſſe perfectam, ſi aūt mixtio ſit perfecta, aut eſſet illa mixtio perfectior mixtione humana, aut æque perfecta, aut minus. Non primū, quia illa non reperitur, quia non eſt cōplexio ita ꝓpinqua æqualitati ponderali, ſicut cōplexio humana, vt ex Auicen. in prima primi, & ex Gale. in lib. complexionē. Tum quia non eſt animal corruptibile perfectius homine. 2. cœli cō. 63. & 64. & 1. Politi. perfectum optimum animaliū eſt homo, & 2. de anima, cō. 131. homo eſt cōplectiſsimum animalium. Idem. 1. de animalibus haberi poteſt, vbi nobilitatem ſenſus cōmendat, & etiam. 2. eiuſdem ſenſus interioris, & exterioris extollit dignitatē, & ideo homini datam eſſe manum contra Anaxa. dicentem, quia homo habet manum, homo habet ſenſum. 12. eiuſdē aſſeritur. Teſtatur etiam Aui. prima primi, donauit deus homini meliorē complexionem φ poſsibile ſit in hoc mundo reperiri. Si aūt æque pfecta eſſet mixtio quam ſibi dæmon determinaret, ſicut eſt mixtio humana, tunc dæmon eſſet homo, aut hominis anima. Si aūt minus perfecta eſſet mixtio dæmonis φ hominis mixtio, tūc perfectiſsima forma qua formari poſſet illud mixtū eſſet ſenſus, & non intellectus. Secundo principaliter arguitur ex parte intellectus, qa intellectus dæmonis aut æqualiter diſtat à nō gradu entis, ſicut intellectus poſsibilis, aut plus aut minus, ſi æqualiter, tunc intellectus dæmonis eſſet humanus intellectus, quia ꝑciſe æque pfectus eſſentialiter eſſet, ſicut intellectus hominis, & ſic eorū vna eſſet diffinitio. Nō eſſet etiā iſte intellectus minus pfectus φ hominis intellectus, qa ex. 3. de anima intellectus poſsibilis eſt maxime potentialis in genere intelligibilium, maxime aūt potentiali in aliquo gñe non datur vilius in illo genere, neq; eſt intellectus dæmonis pfectior humano intellectu, quia non ſibi deſeruit ſenſus perfectior ſenſibus humanis. patet.n. non oportere intellectū informare carnes & oſſa, niſi indigeret ſenſu in ſua operatione. Tum quia non eſt materia illius magis perfecta, neq; melius mixta φ materia hominis. Tū quia eſſet ille intellectus ſimpliciter abſtractus à materia, qa eſſet ille intellectus pfectior poſsibili. ergo illius eſſentia eſſet intellectio in actu, & ſic eſſet illa eſſentia ſimpliciter abſtracta. Tertio ex natura cōpoſiti. Si dæmones eſſent animalia, aut ſenſu eſſent animalia aut non, non ſm, quia non eſt animal materiale ſine ſenſu, neq; ſenſu, quia viliores eſſent

Patet eſ[...] ſit corpus [...]reſ, & ſi[...] matum.

ſenſus

ſenſus eius ſenſibus humanis, & ſic eſſent eorũ ſenſus deterius deſeruientes intellectui illorum vel illius, & ſic conſequenter peius intelligerent ꝙ homo, & tunc aut non ſepararetur homo in ſcientia, aut ſi ſic, hoc eſſet ſolum ob longam rerum experientiam, & ſic falſum eſſet dictũ Ari. 2. de anima, tex. com. 94. ſcilicet prudentiſsimum animalium eſſe hominẽ. Praeterea cum non detur anmial materiale ſine tactu. 3. de Anima, tex. com. 64. & 68. requirit aũt tactus mixtionem perfectam qualitatum tãgibili ꝓpter animæ ſenſitiuæ perfectionem cui mixtio ſeruit, ergo non ſont dæmones animalia, aut ſenſibus noſtris exterioribus ſentiri poſſunt. Praeterea omne animal mortale dormit aut vigilat, niſi forte durã teſtam habeat Ari. in lib. de ſomno & vigilia. Tum quia animata inferiora ſuſcipientia ſunt nutrimentum, hæc autem & ſimilia cõiter animalibus inferioribus euenientia non cõiter dæmonibus attribuuntur. Contra Ariſ. in lib. de ſomno & vigilia. Quædam ſomnia diuinatioa daymonia ſunt non diuina. Secũdo Ari. 5. Meta. tex. com. 15. ſubſtantias enumerans, dixit animalia & dæmonia. Tertio Ariſt. 2. rhetoricorum. capite de loco ex diffinitione dæmoniũ nihil eſt, ſed deus aut opus dei. Quarto Ariſt. 1. rhetor. cap. de Interrogatione, ac ſi demonium aliquid diceret, interrogabat, & in alia trãslatione quid ſentis de dæmonibus, ſunt ne deorum filij? Quinto Ariſt. in poetica verſus finem libri, oportet vt repræſentatio, fiat per rem exiſtẽtem aut quæ putatur exiſtere, vt repræſentatio malorum per dæmones. Sexto impoſsibile eſt idiotam loqui idiomate Græco Hebraico, & Latino, niſi ſit oppreſſus à dæmone.

Ad primum nõ omne ſomnium immittitur à deo, & hoc vult Ariſt. ſed aliqood ſomnium ab eo immitti põt, vt declarat Auer. in lib. de ſomno & vigilia, quod autem à dæmone ſomnia immittantur, dixit Auer. ibi, illam eſſe vulgarium opinionẽ, verba aũt vulgaribus grata aliquando non vult Auer. vituperare, vt. 6. colliget. capite. 5. Ad ſecundum Arabica translatio loco dæmoniorum idolum habet. Ad tertiũ Arabica translatio loco dæmonis habet rex. Ad quartũ textus eſt interrogatiuus. Ad quintum, dixit dæmones exiſtere, aut putari exiſtere, non tñ ab ipſo, ſed à vulgaribus. Ad ſextum ſenſus loquentis varie aliqñ ſe iuuant in formatione idoli nunquam ſenſati, & tunc cum tali melancholico continuatur intellectus poſsibilis ſecũdum quod Hebraicis Græcis aũt Latinis inſtructus eſt. Hoc autem eſt vnum eorum propter quæ dixit Auer. 1. cœli, com. 33. non propalidum eſſe vulgo fidem legislatoris. Fide autem conſtat dæmones eſſe intelligentias, quæ corpus informare non poſſunt, ſed bene aſſumere aut gubernare, quas deus creauit derelinquens eas ſuæ naturæ per quandam morulam, in quaſi perſtitiſſent in bonitate, beati remanſiſſent, ſed peccauerunt, & tranſiuit morula meriti & demeriti ſine pœnitentia, & ſic viſionem dei claram amiſerunt, & de cœlo deo auctore expulſi ſunt, & homines eorũ plurimi infeſtãt & opprimunt. illisq; aliquando acerrime nocent, à quibus ieiunio & oratione hominẽ liberari lux mundi Ieſus benedictus docuit in euangelio. Sciendum tamen ꝙ aliquando ſpiritus corporis humani ſunt groſsi multum, calidi valde, & copioſi, & tunc operationes motiuas facit homo fortiſsimas, ſic ꝙ compedes non cohibent, neq; duo, aut tres viri impetum motum, aut furorem talis hominis frenare poſſunt, non. n. temperati hominis qualibet operatio fortior eſt operatione diſtẽperati ſenſitiuas tamen imperficiunt.

Sciendum vlterius ꝙ præſtigiatores hoc eſt ſenſuum illuſores, de quibus tangit Ariſt. 18. proble. problemate. 6. medium aut organum, ita diſponere poſſunt ꝙ ſenſus decipiatur, ita ꝙ filum pedi galli alligatum, ita groſſum videatur ꝙ extimetur gallum trabem trahere, ſicut etiam per vitrum ſubtilis litera apparet groſſa. Manum quoq; agilitate, aut rebus naturalibus latentes virtutes cõiter habentibus multa fiunt, quorum aſtantes artem & virtutem ignorãtes ad diabolicas artes pro cauſis recurrunt, ſicut capitis galli partitum eſt os, ꝙ ſi in commiſſura gladio perforetur gallus non moritur, ꝙ ſi vltro, citroue capitis verticem vulneraueris, gallus peribit, neq; caracteres, aut carmina in ore illius poſita illi vitam poterunt ſeruare, proportionabiliter de ingenioſorum hominum mirandis operibus dicendum eſt. De maleficiatoribus autem ſuis verbis ſanitatem alterius inficientibus voluerunt Auicẽ. & Alber. Magnus ad dominium vnius formæ ſuper aliam reducere, & præſertim coadiuuante forti imaginatione: & fide efficaci, & præſertim aſtronomicis influxibus conformata. Sed vt plurimũ res nocentes in cibo aut potu exhibent, & ſic re naturaliter operãte vtuntur, quẽadmodum. n. vapor ex oculis exiens mulieris mẽſtruatæ ſpeculum inficit, ita ſi vapores venenoſi per oculos vetulæ tanq̃ per partem corporis rariorem, & expulſiuæ virtuti apertiorẽ tranſpirarent, pueri complexionem poſſent inficere, quemadmodum iuuenis cum vetula coire conſuetus tabeſcit, & maraſmatur propter malos vapores, quos caro humana, quæ ſpongioſa eſt valde, ſugit ex malis vetularum humoribus eleuatos, adde ꝙ à maligna vetula fortiter imaginante fiunt actus terribiles, quibus infans valde terretur, & tunc ob facilem complexionis ætatiue paſſibilitatem ex terrore ſequitur magnum nocumẽtum. Quod ſi re naturali non vtantur, figmenta eſſe dixit Ariſt. 8. de hiſtorijs animalium. Sed de his hactenus quæ potius ſilẽtio pertranſeunda ſunt quàm orationibus explicanda.

DVBIVM ſecundum, vtrum intellectus moueatur. Pro huius quæſtionis ſolutione præmitto, primo ꝙ intellectus dicitur quattuor modis. ſ. de materiali. 2. de intellectu in habitu, & eſt intellectus ſpeculatiuus. 3. de intellectu agente. quarto de virtute imaginatiua, & eſt anima ſenſitiua hominis colligitur diſtinctio. 3. de Anima, com 20. diſtinctio ſufficiens, & omnem intellectum comprehendit. Cuius duo membra ſunt ad propoſitum. ſ. ſubſtantia intellectus agentis & ſubſtantia intellectus materialis, incidentaliter tñ de alijs intellectibus multa declarãtur. Nota intellectum agentem dupliciter capi vno modo proprie ſubſtantia facientem de potentia intellectis acto intellecta abſtrahendo, & ſic tñ vna eſt intellectus agentis ſubſtantia, & illa eſt deus, vt in primo opere quolibeto. 4 dictũ eſt. Secundo modo capitur communiter pro omni ſubſtãtia v· iente intellectionẽ intellectui receptiuo nouæ vel æternæ* & ſic omnis ſubſtantia intellectus ſupra materiale eſt Intellectus agens. Vtroq; mẽbro diſtinctionis huius vtemur. Intellectus quoq; materialis dupliciter capitur primo ꝓprie pro intellectu qui eſt omnia fieri, & ſic apud philoſophum non eſt, niſi vna ſubſtãtia, quæ eſt intellectus materialis, & illa quæ dat eſſe homini, patet in 1. opere quolibeto. 3. ſecundo modo capitur large pro omni intellectu receptiuo intellectionis, ſiue de nouo, ſiue ab æterno. & ſic oĩs ſubſtãtia intellectus infra deum, & ſupra intellectum paſsiuum* qui ſenſus eſt intellectus materialis eſt, vtroq; mẽbro diſtinctionis huius vtemur. Prælibandũ ſecundo, quia ſecundum Ari. 2. Topi. cap. 10. cum conſiderãdum eſt vtrum anima moueatur, conſiderandum eſt, ſi ſcdm aliquam ſpẽm motus contingat aiam moueri, vt augeri minui vel corrumpi vel generari, vel quæcunq; ſunt aliæ ſpecies motus. Quod motus diuiditur in gñationem & corruptionem augmẽtum diminutionem alterationẽ & motum localem diſtinctio eſt Ari. in prædicamẽtis, & 3. Phy. tex. com. 6. 12. Met. tex. com. 7. 1. de Anima, tex. com. 38. & 7. Phy. tex. cõ. 10. Qui autem ſint alij motus ab iſtis quintum fundamentũ explicabit. Supponendum. 3. applicando ad motum localem diſtinctionẽ de tranſmutari poſitam à Philoſopho. 5. Phy. tex. com. 1. Tripliciter mouetur aliquid localiter primo per accidẽs, & eſt illud quod accidit moto, vt muſicũ ambulanti Eſt autem accidere dupliciter, vno modo per verificationẽ actiuam in recto non eſſentialem de re mota, vt muſicum ambulat. Alio modo per exiſtentiam mobili, ſicut accidens in ſubiecto & forma & materia in compoſito. Secundo modo per partem, vt totum dicitur moueri ratione partis motæ, vt homo ad motum capitis moti dicitur moueri. Tertio ſecundum ſeipſum, & eſt illud ꝙ mouetur non per accidens: neq; per partẽ. Accipiendum, quarto ꝙ dupliciter dici poteſt formam moueri per accidens localiter, primo qñ forma mouetur, quia mobile à forma localiter mouetur à forma, vel ab alio, & ſic quãdocunq; formatum mouetur localiter, & forma mouetur, tũc forma localiter mouetur per accidens. Alio modo quãdo per motum formati moti à forma forma non mouetur, ſed per motum formati ab alio forma forma mouetur, primum membrum diſtinctionis habetur ex. 4. Phy. com. 32. ſecundum vero membrum ex. 8. Phyſic. tex. commen. 32. Subſternendum

Vt deus intelligẽtia & intelligentia alteri.

Id eſt cogitatiuum.

Motus diſtinctio.

dum.5.q̃ alteratio eſt duplex perfectiua, & corruptiua, colligitur diſtinctio ex 2.de Anima, tex.cõ.57.& 37.vbi Auer.alterationem ſpiritualem vocat motum extimarũ, & 3.de anima, tex.com.28.& vtitur Ari.prima illius parte.2.de anima, tex.com.121.& 138.altera vero parte.1.de Generat.à tex.com.46.&c.Hanc diſtinctionem ponit Auer.7.Phy.com.12. ſub his verbis alterationum alia eſt corporalis, alia ſpiritualis.

Corporali alteratione abijcitur forma a ſubiecto alterabili & quia ſecundum Ari.6.Topi.ca.9.Omnis paſsio magis facta abijcit à ſubſtãtia, ideo corruptiua dicta eſt, vt patet ex Auer. 2.de Anima cõ.58.& eſt actus imperfecti, quia eſt actus ſubiecti in potentia ad terminum motus, & eſt actus imperfectus, quia forma acquiſibilis imperfecta eſt accidentaliter in via reſpectu eius, quod ipſa eſt in termino alterationis, * perdibilis aũt econtra, ſpirituali vero alteratione acquiritur forma in eſſe intentionali: & iſta alteratione nihil perditur realiter à ſubiecto alterabili, ſed ipſum ſubiectum actuatur & perficitur, ideo perfectiua eſt huiuſmodi alteratio, vtrum aũt detur alteratio perfectiua realis videtur velle philoſophus 2.de Anima tex.cõ.58.q̃ ſic, ſed non eſt hoc propoſiti, aliam autẽ ſpiritualem alterationem, qua perdatur forma, dimittunt philoſophi intactam, ſed imperfectiuam nominemus, hanc ſententiã voluit Auer.2.de anima cõ.54.dicens q̃ iſta trãſmutatio non eſt ex non eſſe, ſed eſt additio in trãſmutabili. Aliqñ tamen dimittit hæc forma intẽſibilis ſubiectum alterationis eſſe in potentia ad illam formam ſub eſſe perfectiori vel minus perfecto, quia quantum eſt de natura illius formæ, poteſt cõtingere q̃ eſſe ſpirituale fluere poterit, accidit.n.diaphano informato lumine intenſo lumen remitti, aut remiſſo intendẽdi, ideo non dicitur lumen remiſſum actus entis in potentia ſecundum q̃ in potentia, niſi æquiuoce cum formis in eſſe reali fluentibus, ad quẽ ſenſum intelligendus eſt Ari.2.de anima, tex.com.54. Actus.n.æquiuoce vel analogice dicitur de actu in eſſe reali, & in eſſe intentionali, cum ſufficiat hæc diſtinctio aliqñ diuerſitati prædicamentali. * Tum quia actus realis intenſibilis ſaluata æquali approximatione agentis paſſo, & eadem medij diſpoſitione, & circunſtãtium, &c.intenditur aliqñ, aut remittitur ab agente, quia non totus effectus inducibilis ab agente eſt inductus, ſed in eſſe intentionali non, niſi intendatur agẽs, aut varietur approximatio, aut mediũ, &c.quia totus effectus inducibilis ſtatim inductus eſt, & ideo non per ſe fluxibilis eſt hic actus intentionalis, ſicut fluxibilis eſt actus realis. Correlarium nõ in propoſito eſt alterationẽ à magnete in ferrum, quam paſſum ferrum mouetur ad magnetẽ, vocare ſpiritualem, quãuis non ſenſui ſe offerat hæc alteratio. His præmiſſis de prima intelligentia ſint ſeptem dicta primum deus non eſt aptus natus incipere eſſe aut deſinere, neq; põt aut potuit non eſſe, ratio philoſophi ad hoc. Omnis ſubſtãtia inceptibilis aut deſibilis eſt materialis, ſed deus nõ eſt materialis.&c. vel ſic nulla de ſe abſtracta ſubſtantia eſt inceptibilis aut deſibilis, inceptibilia.n.mutabilia ſunt, ergo abſtracta à motu, & materia non inceptibilia ſunt, formæ autem materiales, licet cum in intellectu ſunt, abſtractæ ſint, non tñ de ſe abſtractæ ſunt, ſed per intellectum agentem abſtrahuntur, cum igitur deus ſit ſubſtãtia de ſe abſtracta, ipſe non inceptibilis eſt, neq; deſibilis, fundamentum rationis ex 1.lib.huius manifeſtum eſt. ſ.materia eſt principium quo res poteſt eſſe, & non eſſe, ideo ſubſtantiæ ex natura ſua abſtractæ à materia non poſſunt non eſſe.

Non enim eſt iſta perfecta ſi cut in termino ad quem, quia in eo habet eſſe completũ.

Quia actus in eſſe intentionali eſt de genere qualitatis, & in eſſe reali ſtat q̃ non, & tamen ſufficit q̃ diſtinguantur analogice.

Secundo ratio eiuſdem nullum neceſſarium eſt inceptibile aut deſibile, quia inceptibilia, aut deſibilia ſunt poſsibilia aliter ſe habere, ſed deus eſt neceſſariũ, reſolutio.n.entium ſtare nõ poteſt ad primum, quod ſit contingẽs. Aliter ipſum ens generaretur, quod improbat philoſophus.9.Meta.tex.cõ.22.quia tunc ens generaretur ex aliquo, ſed hoc implicat cõtradictionem, neq; ad impoſsibile ſtabit, ergo ad neceſſarium. Tertio nullum æternum incipit aut deſinit eſſe ſed deus eſt æternus, aliter haberet principium temporis, omne.n.factum habet principium tẽporis, vt conceſsit Ari.meliſſo.1.Phyſi.tex.cõ.23.Nota tñ ex doctrina Ariſ.& Auer. q̃ poteſt aliqua eſſentia ſecundum aliquod eſſe æterna, & tñ ſecundum illud eſſe ipſa ſit inceptibilis, licet non incipiat, quia quiditas fœnicis exẽpli gratia, licet in eſſe reali non perpetuetur, niſi forte in ſuis cauſis, tñ in ſuo eſſe intentionali quo eſt intellectus ſpeculatiuus, perpetuatur, aut perpetuari poteſt, & corruptibilis eſt. Iſte.n. ſpecies quæ omnibus hominibus non ſunt cões non neceſſariæ ſunt in fœlicitate intellectus poſsibilis, aut hominis continuanda, immo eſſe illius naturæ reale non neceſſarium eſt ad decorem vniuerſi, non generatiua.n.animalia corruptibilia, non ſemper ſecundum ſpeciẽ conſeruantur 2.de anima cõm.35. Tertio.n.de anima com.5.loquens Auer. de intellectis æternis dixit indiuiduo omnibus ſingularibus cõmunia. ſ.per præſentiam ſunt illa quorum eſſe intellectum perpetuatur, & 1.Ethic.cap.10.loquens Auer.de virtutibus & ſapientijs felici requiſitis, dixit omnes aut quaſdã earum. vel fiat argumẽtum, quod de quidditate fœnicis factũ eſt, de aliqua ſpecie animalium à caſu genitorum, poteſt.n.eorum eſſe intellectum continuari, quia poteſt eſſe q̃ ſemper ſit homo intelligẽs eam & poteſt eſſe q̃ nihil, quod eſt homo ipſam intelligat. Lux aũt in diaphano, & luminoſo habet aliud & aliud eſſe, ideo licet in vno illorum perpetuetur lux, & in alio non, non mirum eſſet, & ſic patet, q̃ licet nullum æternum incipiat, vel deſinat tamen aliquod æternum eſt inceptibile aut deſibile, etiam in illo eſſe in quo eſt æternum, * ſi tñ inciperet, aut deſineret aliquid, iam æternum non eſſet, poſſet tamen eſſe q̃ eſſet æternum, ſed in ſubſtantia, & in eſſe reali æternum & deſibile vel inceptibile non ſe compatiuntur. Quarto omne inceptibile aut deſibile eſt ab alio, aliter poſſet eſſe q̃ aliquid gigneret ſe, aut corrumperet, cuius oppoſitum per ſe notum eſt, & dictum ab Ari.2.de anima, tex.cõ.47.& ab Auer.3.cœli com.52.& in deſtructione deſtruc.diſputat.1. Quod ſi volueris dare primum gignens ſe, neq; primum ingenitum, te oporteret in infinitum aſcendere, ſed deus non eſt ab alio. Confirmatur omne inceptibile eſt dependens, ſed deus non eſt dependens, reſolutio.n.entium non poteſt ſtare ad dependens, quia quocunq; dependente ſemper eſt aliquid prius ergo, &c.

Vt v.g. pari… aliquam cur… eſſe illumina… tam a Sole… æternũ: tñ e… inceptibile, … deſibile. Q… nũ ſi per po… ſibile obſta… lum eſſet… non illumina… retur. Ideo l… men illud… parte illa d… fuſum eſt… non repugn… incipere, … deſinere: ſ… in ratione … minis, licet… in ratione … minia cœli.

Confirmatur argumento Ari.1.cœli, tex.cõ.36.ingenerabile & incorruptibile eſt ipſum mobile, ergo & motor. Confirmatur æterna eſt generatio & corruptio, ergo æternus eſt motus.8.Phy.tex.com.46.ergo mobile æternum, ergo motor æternus. Quinto quod non eſt cauſarum finaliter non eſt cauſatum effectiue, ſed deus non eſt cauſatus in genere cauſæ finalis, cum ipſe ſit vltimus finis, quo non eſt finis, vlterior cum ipſe ſit eminentiſsimum, & primum ſimpliciter, probatur maior, quia agentis per ſe eſt propter finem agere, aliter fruſtra ageret ipſum agens, agens aũt deum non eſt agẽs per accidens, aliter aliquod per accidens eſſet in aliquo genere ſimpliciter primum, quod eſt contra Philoſophum.2.Phyſi.tex.com.67.ponentẽ naturam & intellectum eſſe ante fortunam & caſum. Secundo probatur maior, quia finis eſt prima cauſa in cauſando, quia eius eſt ab efficiente appeti. Confirmatur deo incipiente eſſe, aut incepiſſet ſine motu, aut primum motum præceſsiſſet alius motus. Cõfirmatur deo incipiente eſſe, aut incepiſſet ſine motore, aut primum motorem præceſsiſſet alius motor. Confirmatur deo incipiente eſſe aut incepiſſet deus eſſe ſine mobili, aut primũ mobile præceſsiſſet aliud mobile. Confirmatur deo incipiẽte eſſe, ipſe non eſſet prius natura tempore, cuius oppoſitum, dixit Auer.in de ſubſtantia orbis, capi.2.de orbe quod plus eſt. Secundum dictum deus non eſt augmentabilis vel diminuibilis, probatur primo ex parte ſubiecti remoti augmẽti & decrementi, quod eſt materia prima. Nullum ſimpliciter abſtractum à materia prima eſt augmẽtabile, aut diminuibile, ſed deus eſt abſtractus à materia prima, quia æterne mouet. Secundo ratione termini illius motus, qui eſt quãtitas omne augmentabile, vel diminuibile eſt quantum molle, ſed deus non eſt quantus, &c. vnde.12.Metaphyſicæ tex.& com.41. Deus non habet partes, neq; eſt diuiſibile, ergo non eſt corpus, neq; virtus in corpore, patet antecedẽs, quia deus eſt ſimplex ſimplicitate oppoſita cõpoſitioni ex partibus quantitatiuis & eſſentialibus. Ex quo ſequitur corollarie deum nõ eſſe rarefactibilem, neq; condenſabilem, quia caret materia, & eſt non quantum, non.n.eſt diuiſibile in potentia, neq; mobile eſt. Tertio ratione agẽtis requiſiti ad augmentum. ſ.nutrimẽti, quia igitur deus non eſt ſuſceptiuus nutrimenti, non eſt ipſe augmentabilis, &c.ſuſcipitur.n.nutrimẽtum in poroſitatibus corporis, deus aũt non eſt corpus. vnde Auer.8.Phy.cõ.44.motor in æternis non eſt diuiſibilis

diuiſibilis eſſentialiter, neq; accidentaliter. Quod declaratur ex lib. de Subſtantia orbis, vt patet in .1. capite quia formæ abſtractæ præueniunt in ſubiecto quantitatem. ideo non quantificantur, neq; extenduntur ad extenſionem quãtitatis. Vbi nota rationem propter quam formã præuenire quantitatem infert indiuiſibilitatem formæ, & tamen materiam præueniens quantitatem non infert materiæ indiuiſibilitatem, quia ex præuentu formæ ipſi quantitati ſequitur formam eſſe abſtractam à materia: ſed ex præuentu materiæ ipſi quantitati non ſequitur materiam eſſe abſtractam à materia, non. n. ipſa à ſemet abſtrahi poteſt. Cum igitur forma præueniat quantitatẽ, non eſt forma quãta à ſubiecto, quia materia nõ eſt apta quantificare, neq; materiare formam quam non cauſat, neq; quantitas veniẽs recipitur in forma, ſed in materia, licet igitur materia quantitatem natura præueniat: adhuc tamen materia quantitate extenditur & informatur, reuertamur ad propoſitum. Tum etiam ſumitur nutrimentum ad ſubſtantiam deperditam reparandam, & aliq͂ ad quantitatem debitam acquirendam, horum neutrum deo attribui poteſt. Tertium dictum deus non eſt realiter alterabilis, patet primo ratione remoti ſubiecti requiſiti reali alterationi, quod eſt materia in potentia. Deus autem non habet materiam in potẽtia partem ſui, neq; primam, neq; ſecundam, neq; ipſam informat, neq; cauſatur ab ea. Secundo ratione termini alterationis, quia deus qualitate non informatur, neq; alio accidente, alter deus eſſet ſubiectum informabile, & ſic ipſe non eſſet purus actus, neq; etiam ſubiectũ tranſmutabile ſubſtantialiter aptus eſt ipſe informare. Tertio ratione agentis, quia deus non à ſe, neq; ab alio mutabilis eſt. vnde 2. Phy. com. 71. Quod mouet & non mouetur, neq; ex ſe, neque ex alio eſt mouens & non motum, & iſta eſt forma abſtracta à materia. Quarto ratione ſubiecti deo, quia cælum eſt intrãſmutabile ſecundum ſubſtantiam, ſecundum quãtitatem, & ſecundum qualitatem terminantem realem alterationem, ergo deus non eſt alterabilis ſubiectiue, neq; terminatiue. prima pars conſequentis deducitur à fortiori, & à ſigno, ſecunda pars patet, quia non terminat forma alterationem, niſi ſui ſubiecti deo autem orbis ſubiectus non eſt realiter alterabilis. Quartum dictum deus non eſt per ſe localiter mobilis. primo ratione ſubiecti motus localis, quod eſt corpus. dicitur enim. 5. de Anima cõmen. 58. omne motum aliquo iſtorum motuum, ſ. localiter augmento aut decremento, aut alteratione eſt corpus, vt declaratum eſt. 6. Phyſi. tex. com. 32. Sed deus non eſt corpus, neq; ſecundum ſe, neq; ſecundum ſuum genus, ſi genus habet. 3. Phyſic. com. 34. in hoc. n. conueniunt omnes opinantes q̃ primum principium non ſit corpus. Auer. in deſtruc. deſtruct. diſputatione. 5. dubio. 3. non. n. eſſet deus primum ens, ſi corpus eſſet quoniam ante obiectum ſenſus eſt obiectũ intellectus. Tum quia corpore non viuente prius eſt viuens, & corpore viuente prius eſt anima. Secundo ratione termini motus localis, quia deus non eſt locabilis, neq; per ſe, neq; per accidens, aut per partem, locabilitas autem per operationem propoſitum non deſtruit. Tertio ratione efficiẽtis, quia non eſt mobile à ſe, neq; ab alio. non. n. circumſcriptibilis eſt corpore, neq; circumſcriptiuus, hanc cõcluſionem in vniuerſali ponit Ariſt. 5. Meta. tex. com. 19. Clarius tamen in tranſlatione Arabica. vbi Auer. exponit ſubſtãtiam immobilem eſſentialiter. ſ. animam eandem ſententiam ponit Ariſt. 6. Meta. tex. com. 1. oſtendendo ſub anima etiam non abſtractas contineri. Addi poſſent rationes quibus vtitur Ari. 6. Phy. à tex. com. 86. ex quibus probat indiuiſibile moueri non poſſe, niſi ſecundum accidens.

Quintum dictum deus non eſt localiter mobilis per partem, quia partem non habet, cum ſimplex ſit, & irreſolubilis. vnde. 4. Phy. com. 10. incorporea quæ ſunt intelligibilia non habent menſuram. Sextum dictum deus non eſt localiter mobilis per accidens, vt colligi poteſt. 8. Phy. tex. com. 45. de primo motore, non curando an multas intelligentias ſub ſe contineat, &c. &. 12. Meta. tex. com. 38. quia deus. nulli accidit quod moueatur, neq; cœlum motum ab eo ab alia intelligentia moueri poteſt. Tum quia mobile per accidẽs ſaltem primum poteſt non moueri, ergo poteſt non mouere, patet conſequentia, quia mouere & moueri eſſent in eo accidentaliter coniuncta, aſſumptum probatur, quia datur motum tm̃, ergo datur vel dabile eſt mouens tantum, colligitur ratio. 8. Phyſi. tex. com. 36. & 17. & 12. Meta. tex. cõ. 15. Ex hoc ſequitur deum eſſe ſimpliciter immobilẽ vt dicit Philoſophus. 8. Phy. tex. com. 46. & 12. Meta tex. com. 43. reſolutio. n. mobilium, non in infinitum tendit, ſed ad primum immobile terminatur, negato autem primo immobili, negatur ſecundum. ſ. motum mouens, & conſequenter tertium. ſ. motum tantum, & ad hunc ſenſum potuit Ariſt. 1. cœli tex. com. 100. dicere ſpirituali non accidit trãſmutatio, quia cui motus localis non in eſſe poteſt, neq; alius motus ineſſe poteſt, cum motus localis cæteris, ſit prior, patet ratio. 12. Met. tex. com. 28. & 41. Septimum dictum deus non eſt variabilis intentionaliter, vt dixit Ari. 12. Meta. tex. cõ. 51. quia ipſe nullo modo potentialis eſt, aut receptiuus, quia ipſe eſt purus actus, dixit. n. Auer. in deſtruc. deſtruct. diſpu. 10. dubio 2. quod nullo modo eſt paſſibile eſt actus purus & nudus ab omni corpore, & hoc medium generaliter concludit q̃ nullo motu reali, neq; intentionali mobilis eſt deus. Et eſt medium eſſentiale, cum ſit diffinitio dei, neq; purum eſt negatiuum, ſed naturam actus ſpecialem importat, ad quã immediate ſequitur non eſſe potentiale neq; deo repugnat diffiniri diffinitione cõpoſita ex terminis analogicis, ſed bene ſibi repugnat diffinitio ex vniuocis compoſita, vt dixit Auer. in deſtruc. deſtruct. diſputat. 7. dubio. 1. Ex hoc corollarie ſequitur q̃ intellectus dei non eſt potentialis, quia omnis intellectus potentialis eſt receptiuus, ſed intellectus dei non eſt receptiuus. Sequitur ſecundo. q̃ in deo non eſt intellectus poſsibilis, quantuncunq; nomen extendatur intellectus poſsibilis, quia intellectus poſsibilis in maxima ſui amplitudine ſolum intellectum potentialem comprehendit.

Sequitur tertio q̃ in deo non eſt intellectus agens, ſi eſſe in aliquo inferat diſtinctionem realem inter illud, quod eſt in aliquo, & inter illud in quo eſt illud quod eſt in aliquo, quia tale eſſe in aliquo ſummæ ſimplicitati diuinæ repugnat & ſuæ irreſolubilitati, actio. n. diuina eſt ipſa & ſuum eſſe. 2. cœli. cõ. 17. & ſic conſequenter ad Ariſt. & Auer. 12. Met. tex. com. 51. & 39. dicta in primo opere, non eſt aliqua diſtinctio inter illa quæ dicuntur de deo, niſi ex illorum quid nominis. Sequitur quarto q̃ licet deus ſit intellectus agens, ipſæ tamen comparatus deo non habet rationem agentis, quia ſecundum rationem propriam intellectus agentis, ſecundum quam ſumitur ab Ari. 3. de anima tex. com. 18. ipſe intellectus agens abſtractiuus eſt faciendo de potẽtia intellectis actu intellecta, vt declarat Auer. 3. de Anima com. 36. ſola. n. materialia ſic abſtrahendo intelligibilia ſunt, quæ à deo intelligi negatum eſt à Philoſopho, vt in primo opere quolibeto. 1. dictum eſt conformiter ad Auer. in deſtructione deſtruc. diſputatione. 3. dubio. 15. primus intellectus nõ intelligit de ſeipſo, niſi ſeipſum, nõ aliud relatiuum, ſ. ipſum eſſe principium, ſed ipſe eſt apud Philoſophos omnia entia in gradu nobiliori q̄ ipſa ſunt in ſeipſis, & ibi dubio. 18. primus intellectus non intelligit niſi ſeipſum, & intelligens ſeipſum omnia intelligit, diſputatione etiam ſexta dubio. 2. idem, & diſputatione decima, dubio. 2. Secundum autem rationem communem intellectus agentis ſecundum quã eſt vnitiuum intellectionis intellectui receptiuo, quia intellectus diuinus nõ receptiuus eſt, non cõparatur intellectus agens intellectui diuino ſecundum rationem agentis, ſic igitur nõ ponimus obiectum intellectionis diuinæ eſſe aliquo modo operatiuum in intellectu diuino, neq; ponimus intellectum diuinum eſſe informatum cognitione, neq; ponimus virtutem intellectus dei actiuam eſſe operatiuã in virtutem receptiuam quæ ſit deus aut potentia illius intellectiua. Vnde 3. de Anima tex. com. 2. concludens Ariſto. intelligere eſſe, ſicut pati, optime inuenit naturam intellectionis abſolutæ, ſiue ſit operatio intellectus ſimpliciter abſtracti, ſiue ſit operatio intellectus non ſimpliciter abſtracti, quia intulit q̃ intelligere erat, ſicut pati, vt daret intelligere illam operationem non eſſe paſsionem realem, neq; etiam intentionalẽ, ſed q̃ intelligere erat operatio, quæ ſecundum ſuam rationẽ formalem dat intelligere operans, quod eſt intelligens ea operatione quæ eſt intellectio, cui intelligenti eſt hæc operatio immanens, & ideo oportuit Ari. 3. de anima tex. cõ. 3. declarare qũo intellectus poſsibilis erat paſsiuus intentionaliter tm̃, & à quo vt effectiuo, & quo vt forma, poſtq̃ declarauerat in vni-

ureſali intelligere eſſe, ſicut pati, & ad hūc ſenſū intelligo Aue. in. 8. Phy. cō. 40. ponentem motum propriū abſtractis. ſ. vt intellectus & intellectum in eis ſit idem æquiuoce dictum cum motu corporum, & virtutū in corpore, & in hoc ſenſu conceſsit Plato deum mouere ſeipſum, in quo ſenſu, ſi apparuiſſet Ari. eſſe loquendum, idem conceſsiſſet. Illa autem clauſula 2. Phy. com. 73. Quod omnes motores, qui ſunt ſub eo non mouent, niſi quia mouentur ab eo, & ſi intelligi poſsit de corporibus cæleſtibus, quæ non mouēt, niſi quia mouētur à motore primo, intelligitur de motione finali intelligētiarum, & de effectiua, non intelligentiarū: ſed motus denominātis extrinſece intelligentias moueri. Sed hoc genus motus non in deo cadit. Non eſt igitur natura ipſius intelligere ſimpliciter pati aut recipere. ſed dei eſſentia, & intellectus dei deū intelligens, & obiectum intellectum à deo ſunt veriſsime idem omnibus modis. intelligere. n. quod non eſt intelligens eſt forma intelligentis. * formari aūt repugnat deo quemadmodum. n. eſſe dei eſt deus, ita intelligere dei eſt intellectus eius. Intelligentia. n. eſt prædicamentū primi modi dicendi per ſe dictum de deo. hoc voluit Auer. in deſtruc. deſtruct. diſputat. 5. dubio quarto. intellectus nomen proprium eſt dei ſubſtantiæ, idem aſſero, & de alijs intelligētijs, quod non eſſet ſi intelligere differret ab intelligente in actu, denominatiua. n. eſſet prædicatio, ſi ſic eſſet, & non identice vera. Tum quia ſi intelligere non eſt deus, cū ipſum exiſtere oporteat. Ipſum eſt prius deo, vel poſterius. ſi prius, deus non eſſet primum ens, ſi poſterius tunc non eſſet intelligere finis intelligentis, finis. n. perfectior eſt his, quæ ſunt ad finem. eſt igitur intelligere dei æque perfectum ſimpliciter, ſicut deus, & ſi eſt idē deo eſſentialiter, quinque. n. cōpoſitiones à deo remouet Auer. in deſtruc. deſtruct. diſputa. 5. dubio. 3. ſcilicet ex partibus quantitatiuis. ſecundo ex partibus eſſentialibus. tertio ex accidentibus & ſubſtantia. quarto ex genere & differentia. quinto ex quiditate & eſſe eorum tamen rationes quid nominis explicātes differunt, non ſic ꝙ res ſignificata per vnam illarum diffinitionum non ſit res ſignificata per alteram, ſed ſic ꝙ diffinitio intelligētis non eſt diffinitio intellecti, neq; intellectionis, & etiam diffinitio operationis non eſt diffinitio operantis. Non eſt autem dicenda hæc diſtinctio diſtinctio ex natura rei, qm̄ ſecūda operatione intellectus noſtri non habētur nomina, neq; diffinitiones, niſi per nomina intelligeres conceptus rerum. Licet autem multa de primo principio dicta eſſent cōmuniter ſatis nota, ſunt tamen inducta, vt conſequentem illis ordinem ſaluemus in determinando de alijs intelligentijs, in quibus non ſic aperte eſt veritas. Secundo principaliter de intelligentijs medijs conſideranda ſunt prætérita de attributa an illis conueniant. Et dicēdum ꝙ Philoſophus de intelligentijs medijs tenet primum dictum, ppter tres rationes primas eius, variata tm̄ minore extremitate, vt propoſitum requirit, quia apud Philoſophum dependētia, & eſſe ab alio, non remouent neceſsitatem neq; æternitatem, neq; abſtractionē. neq; etiam cauſari à fine infert produci ab efficiente, licet econtra valeat, vt alias dixi, quod autem dixit Auer. in deſtruc. deſtruct. diſput. 3. dubio. 12. Cælorum formæ procedunt ab eiſdem mouentibus, intelligo animas poſteriorum cælorum ab anima primi depēdere finaliter, formaliter, & quodāmodo effectiue, non tamen ꝙ productæ ſint, &c. Cū igitur negauimus in primo opere quo libero. 2. intelligentias medias conſeruari à prima intelligitur de conſeruatione qua efficiens producens conſeruat, non autem de cōſeruatione qua agens ſm̄ ſimilitudinem conſeruat, ſecundum etiam tertium. 4. &. 5. dictum eiſdem fundamentis applicantur, dixit. n. Auer. 9. Met. com. 2. Tranſmutatio non eſt in forma, niſi ſecundum ꝙ eſt in paſsiuo, ſ. in materia. ideo formæ quæ non ſunt in materia non patiuntur eſſentialiter, neq; accidentaliter. Sextum dictū intelligentiæ mediæ ſunt mobiles localiter per accidēs, colligitur dictum ex 8. Phy. tex. com. 52. moueri ſecundum accidēs ab altero in eſt principijs, quæ ſunt in cœlo, quæcunq; ſecundum plures motus feruntur, quia intelligentiarum mediarum cæli mouentur ab intelligentia prima, omnis. n. ars in mēte artificis ſecundum artem operantis eſt efficiens mediatum. 2. Phy. tex. cō. 32. vbi Auer. medicus poſterior eſt cauſa, ars vero prior, ſed deus eſt ars in vnaquaq; intelligentia. ideo cœlum immediate motum ab vna intelligētia media. eſt mediate motum à prima, ſed vnus modus quo poteſt vna forma ab alia moueri per accidens eſt ꝙ ſubiectum informatum ab ea moueatur ab illo alio à quo dicere intendimus formam moueri, ideo intelligentias medias concedimus moueri à deo, non quia intelligentiæ recipiant motum ab alio in ſe, ſed quia mobile appropriatum eis recipit motum ab alio, & ſic vltra cauſalitatem finalem coincidentem formali, quam deus habet ſupra intelligentias, adhuc aliquam effectiuitatem habet deus ſupra illas, mouēdo eas localiter per accidens, licet improprie valde. An autem intelligentia moueatur per accidēs ad motum quo ipſa mouet cœlum. Reſpondeo ꝙ non, & in hoc ſenſu concludit Ariſt. 12. Metā. tex. cō. 43. &. 48. numerum ſubſtantiarū immobilium, &. 8. Phyſic. à tex. com. 45. &c. probatur illas eſſe immobiles, probando immobilitatem de primo motore, cōcluſio igitur reſponſionis huius probatur, quia ſi intelligentiæ eſſent mobiles per accidens a ſe, ipſæ eſſent fatigabiles, cuius oppoſitum vult Philoſophus. 2. cœli, com. 71. &. 9. Meta. tex. cōmen. 17.

Item inducatur demonſtratio. 12. Metaphy. tex. com. 35. datur motum non mouēs, &c. ratio ſupra poſita eſt, & etiam 2. Meta. tex. comen. 6. Item inducatur ordo Ariſto. 2. cœli. tex. com. 63. vbi ponit primum gradum conſequi nobilitatem ſuam ſine operatione. i. ſine motu quo ipſe moueantur.

Item concluſionē iſtam de immobilitate intelligentiarum demonſtrat Auer. in de Subſtantia orbis capi. 2. Si mouerentur intelligentiæ per accidens, haberent motum eſſentialem & per ſe, ſed intelligentiæ motum non habent eis eſſentialem, &c. ergo intelligentiæ non moueantur per accidens. Sed quia conſequentia Auer. obſcura eſt, quia anima ſenſitiua eſt mobilis per accidens, & non per ſe. ideo eam declaro. Omne mobile à ſe per accidens præſupponit aliud motū per ſe, quia omne tale per accidens præſupponit tale per ſe, & poteſt probari modo proportionali illi quo demonſtratur. 3. cœli tex. com. 18. ꝙ motum contra naturam præcedit motus naturalis, ſed intelligentia per te eſt mobilis per accidens. ergo ipſa præſupponit mobile per ſe, ſed ea non eſt aliquid prius mobile. ergo oportet ipſam eſſe per ſe mobilem. Si. n. ipſa eſſet mobilis per accidens, & non per ſe, tunc reſolutio mobilium ſtaret ad mobilem per accidens tanquam ad primum. Tum etiam ſi ſic, tunc eſſet aliquid mobile prius cœlo, patet autem animam ſenſitiuam præſupponere aliquid prius per ſe mobile, vt cœlum. Septimum dictum intelligentiæ mediæ non ſunt ſpirituali alteratione mobiles, quia quamuis ſint potentiales aut receptiue non tamen apud Philoſophum de nouo, quia receptibile ab eis ab æterno fuit receptum. Vbi ſciendum ꝙ ab intelligentijs medijs non negatur intellectus poſsibilis, capiendo intellectum poſsibilem pro intellectu cognitionis receptiuo, non tamen intellectus poſsibilis eſt in eis reſpectu earum ſed intellectus poſsibilis earum eſt ipſamet intelligentia, & licet ſecunda intelligentia ſit intellectus poſsibilis, & ſit ſecunda intelligentia in tertia intelligentia, non tamen ſecunda intelligentia eſt potentialis reſpectu tertiæ, ſed ſecunda eſt potentialis reſpectu primæ, & eadem ſecunda eſt actus reſpectu tertiæ & ſic ꝓportionaliter de alijs, & ſic ſi in aliqua intelligentia eſt intellectus poſsibilis, non tamen eſt ille intellectus poſsibilis reſpecto illius intelligentiæ in qua eſt, ſed intellectus poſsibilis eſt reſpectu illius intelligentiæ quam habet in ſe, neq; negatur ab iſtis intelligentijs medijs intellectus agens, pro intellectu qui intellectionem vnit ſumendo intellectum agentem, non tn̄ eſt intellectus agens producēs aliquid de nouo apud philoſophum in eis, neq; intellectus earum potentialis aliquid de nouo recipit, quia in illis apud eundem nulla notitia producta eſt, vniens eſt igitur intellectus agēs intelligentijs intellectui in ipſis non de nouo ſed ab æterno, quia igitur intelligētiæ mediæ ſunt fœlices deo, qui eſt earum intellectio perfectiſsima, & intelligibile perfectum vnibile illis, nulli alteri ſubditus. ideo ipſemet deus ſeipſum illis vnit, & ſemet illis vnitum perpetuo ſeruat, & hanc vnionem, dictam à theologo liberam & contingentem & nouam, dicit philoſophus neceſſariam & naturalem & complantatam, & ſic patet quomodo intellectus agens eſt in intelligentijs medijs, & intellectus agens non eſt aliqua intelligentiarum mediarum. Si tamen ſumitur intellectus agēs large pro quocūq; intellectu vnitiuo

Quia intellectio, & intelligere. non differunt nō grāmaticaliter.

Quinque cōpoſitiones a deo remouentur.

Intellectus agens eſt in intelligentijs medijs.

intellectionis

intellectionis intellectui receptiuo, cunc quælibet intelligẽtia media dici poteſt intellectus agens reſpectu inferioris intelligentiæ, quia ſuperior ſemet naturaliter vnit, & etiam vnitam ſeruat intelligentiæ inferiori, & ſic conceditur quamlibet intelligentiam mediam habere in ſe intellectum agentem realiter diſtinctum à ſe, non tamen extra ipſam exiſtentem, & ipſammet mediam eſſe intellectum agentem, non tamen reſpectu ſui metipſa eſt intellectus agens, nec reſpectu ſuperioris intelligentiæ, ſed reſpectu inferioris intellectus, & ſic licet aliqua intelligentiarum mediarum tantum vnum intellectum agentem in ſe habeat. qui non eſt ipſa intelligentia media, & hæc eſt ſecunda intelligentia. Omnes tamen aliæ intelligentiæ mediæ infra ſecundam intelligentiam plures intellectus agentes in ſe habent, qui inter ſe diſtinguuntur, & ab intelligẽtijs medijs. in quibus exiſtunt, ſic q vnus illorum intellectuũ agentium non eſt alter, neq; eſt intelligẽtia in qua eſt, & quanto inferior eſt intelligentia, tanto arithmetice plures in ſe habet intellectus agentes, & hæc conſequẽter dicta ſunt his quæ in primo opere quolibeto ſecundo. ſ. de modo intellectionis intelligentiarũ mediarum. Tertio principaliter de intellectu infimo, quem appropriate nominat Ariſt. 3. de anima intellectum poſsibilem, eo quia eſt maximum potentiale generis intelligentiarum, ſunt ſeptem dicta.

De intellectu poſsibili. Primum intellectus poſsibilis ſecundum Philoſophum nõ eſt inceptibilis, aut deſibilis, quia ipſe eſt abſtractus. licet. n. intellectus poſsibilis informet materiam in potentia, quam aliæ intelligentiæ nõ informant, eſt tamen abſtractus ab ea, quia non eſt cauſatus ab illa. non. n. de potẽtia illius extrahibilis eſt, & ſic eſt intellectus poſsibilis immaterialis. Tum quia intellectus poſsibilis eſt neceſſarium, quia neceſſe eſt hominem eſſe apud Philoſophũ. ergo neceſſe eſt intellectum poſsibilem eſſe, patet conſequentia, quia non eſt homo ſine eius propriam forma. quarto. n. phy. cõmen. 24. rationalitas inuenitur in corpore hominis, & rationalitas & corpus ſunt partes hominis, & cõm. 17. ibi rationalitas eſt in homine, ſicut forma in ſubiecto, eſt autem rationalitas ipſe intellectus. & 5. Meta. cõm. 7. humanitas eſt ſubſtantia in homine particulari, & 10. Meta. cõm. 25. rationalitas addita homini facit hominem, & facit hominem eſſe hominem. Auer. quoq; 2. de anima cõm. 4. & etiam Ariſt. implicite ſubiectum indiget forma, vt ſit in actu, anima autem eſt in ſubiecto. quod generaliter de omni anima, etiam quæ eſt intellectus, intelligere oportet. quoniam Ariſt. ibi demonſtratiue concludit nullam animam eſſe corpus, per hoc omnis anima eſt in ſubiecto, & corpus non. Præterea. 2. de anima. Ariſt. tex. commento 8. demonſtrat animam eſſe actum ſubſtantialem corporis quatuor demonſtrationibus. Prima quia anima eſt quod quid eſt corporis animati. quemadmodũ forma artificialis eſt eſſe ſubſtantiale eius. Exponit aũt Auer. 7. Meta. cõm. 14. quiditas ſimpliciter 1. dans eſſe. Secundo quia poſita anima ponitur animatum & ablãta auffertur, quia non remanet tale niſi æquiuoce vt de digito tangit Ariſto. 7. Meta. tex. cõm. 35. & de manu in eodem lib. tex. cõm. 38. ſed potens opus perficere, quare animata exiſtens pars. Tertio quia eſt natura animati. quia eſt principium intrinſecum motus & ſtatus. Quarto ibi tex. cõm. 9. quia talem proportionem habet anima ad totum animatum qualẽ habet viſus ad oculum qui eſt illius eſt ſubſtantiale, &c. Tum quia anima eſt quo animatum eſt ens & vnum, ergo, &c. de hoc autẽ complete diximus in primo opere quolibeto 2. Tum tertio quia intellectus poſsibilis eſt eternus, quia ſecũdum philoſophũ ab æterno fuit homo, & vnus eſt numero intellectus. ſic q non plurificatur, neq; ſimul, neq; ſucceſsiue. ergo ipſe eſt æternus: principium. n. multiplicationis indiuiduorum eſt materia, à qua intellectus abſtrahit. Quarta autem ratio. & quinta deo eſt propria, quia intellectus poſsibilis eſt dependens, ſed ab alio non eſt apud Philoſophum ſumendo ab vt notat cauſam efficientem producentem vt vult Auer. 1. phy. cõm. 58. Præterea etiam quia mobile ab intellectu poſsibili eſt ſubſtantialiter trãſmutabile puta Sor. & propter hoc ſciendum, q licet ſecundum philoſophum non incipiat eſſe intellectus poſsibilis, ipſe tamen incipit eſſe in iſto, vt alias dixi, & etiam deſinit eſſe iſto, ex extrinſeco. n. intrat nos 12. Metaph. cõm. 17. & ex Ariſt. 15. de animalibus, & in hoc diſtinguitur intellectus poſsibilis ab alijs intelligentijs. Et propter hoc concedendum eſt intellectum poſsibilem eſſe generabilem & corruptibilem, quod tamen de alijs intelligentijs non conceditur. dixit. n. philoſophus 1. phyſic. tex. cõm. vltimi ſe proſecuturum de corruptibilibus formis, & tamen egit de intellectu 3. de anima, & hoc quia volebat q generatio & corruptio hominis, quæ terminatur intrinſece ad animam cogitatiuam, terminetur extrinſece & immediate ad intellectum poſsibilem, & ſic intellectus eſt generabilis. ſimiliter de corruptione dicendum eſt. Præterea aſſumptum philoſophi 2. phyſic. cõm. 26. ad demonſtrandum intellectum poſsibilem eſſe quiditatiue conſiderabilem à Philoſopho naturali, eſt quia intellectus poſsibilis generationem terminat. dixit enim philoſophus ibi ſol & homo generant hominem. intẽdebat. n. philoſophus ibi declarare vſq; ad quã formam licebat philoſophũ naturalem in conſideranda quiditate aſcendere, & vult q vſque ad intellectum, qui eſt forma hominis incloſiue, quia omnis forma terminatiua generationis eſt quiditatiue conſimilis à Philoſopho natur. li, ſed intellectus poſsibilis eſt forma terminatiua generationis, &c. Ad idẽ facit quod dicit. primo Metaphy. Auer. commen. 35. æternum non poteſt eſſe pars rei generabilis & corruptibilis. intellectus autem poſsibilis & materia prima ſunt partes vel generabilis & corruptibilis., ideo vtrunq; illorum generabile eſt q corruptibile. ſed diuerſimode, quia materia prima ſubiectiue generatur forma vero terminatiue ſaltem per accidens, & tunc contra Platonem eſt argumentum Ariſt. & Auer. quoniam Plato non ponebat ideam generabilem neq; corruptibilem. Ad idem facit Auer. primo Meta. cõm. 38. paſsiua enim cõponuntur neceſſario ex paſsiuis, Sortes igitur quia paſsiuus eſt, cum ex materia & intellectum componatur, quodlibet illorum corruptibile eſt. Iſtam ſententiam, ſcilicet intellectum poſsibilem eſſe generabilem non in ſe, ſed in iſto vel in illo ponit Auer. 7. Phyſico. cõm. 20. Præterea. omnis forma habens priuatiue oppoſitum in ſubſtantia corruptibilis eſt, ſed huiuſmodi eſt intellectus poſsibilis qui quoniam receptibilis eſt in a, materia ſpermatis humani, ibi habet priuationem formam ſpermatis inſeparabiliter comitantem, quoniam in a, materia ſpermatis humani non exiſtit, in qua tamen exiſtere poteſt, ex hac tamẽ ratione non eſt corruptibilitas ſimpliciter elicienda, nihil in formis cauſatis à materia, cuiuſmodi non eſt intellectus poſsibilis, quia non immediate opponitur priuatio intellectui ſicut neq; intellectus recipitur in materia niſi mediãte forma, quæ generationem terminat, hic conſideret qui negat apud Auer. intellectum poſsibilem dare eſſe homini. & videbit ſe extra doctrinam illius cecidiſſe. Illam autem auctoritatem 2. de anima tex. cõm. 26. vniuſcuiuſq; actus in potentia exiſtentis, & in propria materia aptus eſt fieri, extendo etiã vſq; ad intellectum, quamuis non habeat materiam ſic propriam, ſicut intelligentia orbem. Secundum dictum, intellectus poſsibilis eſt augmentabilis aut diminuibilis, quia facta conuerſione nutrimenti in ſubſtantiam nutrimenti noua pars animæ cogitatiue incipit eſſe, quæ materiam nutrimentalem informat, & eandem materiam de nouo tranſmutatam incipit intellectus de nouo informare, denominatione igitur extrinſeca dicitur intellectus augere, quia augmentum extrinſece terminat, non quia pars intellectus noua ſit. ſed quia cõuerſum nutrimentum in habens plus de materia quàm habebat quod reſolutum eſt, quod eſt aptum maiorem dimenſionem ſecundum tres diametros habere, intellectus incipit informare, ſi tamen ſermo eſſet de ſola quantitatis acquiſitione, tunc non augeretur intellectus, niſi pro quanto ſubiectum ab eo informatum eſſet maius. Tertium dictum eſt, intellectus poſsibilis eſt realiter alterabilis. Sciendum tamen quod alterabile realiter eſt dupliciter, vno modo ſubiectiue, quia id, quod alterari dicitur, eſt ſubiectum alterationis. alio modo terminatiue, quia id quod alteratur terminus eſt alterationis, tũc ſunt duo dicta, primũ intellectus poſsibilis eſt alterabilis terminatiue. non tamen per ſe, colligitur hoc ab Auer. 7. phyſi. cõm. 20. Alteratio. n. quam facit agẽs naturale in humano embrione terminatur intrinſece ad qualitates præparantes materiam ad recipiendum animam. Extrinſece autem immediate terminatur ad animam cogitatiuam. mediate vero ad intellectum humanum

manum

manum. vnde Auer.6.Phyſi.cõm. 32.tranſmutari aliquid in non tempore eſt per accidens, quoniam ſequitur tranſmutationem aliam. Et ſi dicatur nullum abſtractum immediate tranſmutata materiam, ſed intellectus poſsibilis eſt abſtractus.ergo,&c. Reſpondeo.maior eſt vera de abſtracto ſimpliciter,cuiuſmodi non eſt intellectus poſsibilis, præterea maior eſt vera non de formali tranſmutatione, ſed vera effectiua & reali, intellectus igitur agens ſenſum mutat aut intellectum,ſine agente medio,ſpiritualiter tamẽ,intelligentiæ quoque orbes formant realiter & immediate,intellectus poſsibilis materiam in potentia format & eſt corporis efficiens ſecũdum ſimilitudinem. videtur velle Aue.in deſtruct. deſtructionum.Quod abſtractum non tranſmutare materiam, intelligitur de tranſmutante per ſe , non autẽ de tranſmutante per accidens,cuiuſmodi eſt intellectus poſsibilis. Circa ſecundũ dictum eſt conſiderandum,quia intellectus poſsibilis eſt receptiuus de nouo,ideo dubium eſt, an poſsit ſubijci alterationi reali. Reſponſio Philoſophi 7.phy.tex.cõmen 20.ꝙ non per ſe,quia formæ conſequentes motum receptibiles in ſubiecto, qui eſt intellectus, ſunt magis relationes,quam qualitates,ſed ad relationem non eſt per ſe motus, quia per ſolam in altero factam mutationem fit relationis mutatio 5. phy.tex.cõ.12. ergo ad formas receptibiles in intellectu nõ eſt per ſe motus, ideo non eſt ſubijcibilis intellectus poſsibilis per ſe ipſi alterationi.vnde Auer.ibi intendit Ariſ.probare ꝙ in parte animæ comprehenſiua non eſt tranſmutatio, neq; alteratio, quia generatio cognitionis in anima non eſt alteratio, neq; tranſmutatio,quia cognitio potius eſt relatio q̃ qualitas,quia comprehenſio non eſt aliquid factum in ſe, ſed in reſpectu ad nos, ita ꝙ non generatur in ſe, ita ꝙ ante non erat, vult igitur Auer. ꝙ exiſtentia,quam habent res in virtute cognoſcente,non eſt exiſtentia quæ requirat ꝙ non præfuit res ſimpliciter, immo poteſt eſſe ꝙ res præfuerit ſimpliciter , licet capiat eſſe nouũ, quod eſt intentionale & ſpiritnale quia potuit res antequam cognoſceretur immutare ſenſum , & realiter exiſtere & potuit res eſſe ſcientia præceptoris antequam ſciretur à diſcipulo , immo iſta eſſe præcedentia facilitare poſſunt ſcientiam in diſcipulo. Ex quo patet ꝙ volentes intellectum tranſmutari aut alterari,dum ſpeciem intelligibilem recipiendo,quamuis tamen non ſecundum ſcientiam, intentioni Ariſt.& Aue. ſe opponunt,quia volens Ariſt.oſtendere intellectum nõ eſſe alterabilem, conuertit ſe ad formam in intellecto receptam , quæ eſt ſcientia,& probat ꝙ ſecundum illam nõ eſt alteratio, ſciens ꝙ ſi nulla forma recepta in aliquo ſubiecto terminare poteſt alterationem, neq; ſubiectum talis formæ eſt alterabile,non n.dabilis eſt alteratio ſine qualitate acquiſita vel perdita per alterationem.Eſt igitur concluſio Ariſt. non eſt intellectus poſsibilis alterabilis ſubiectiue & realiter , quæ probatur quia nullum ſubiectum non realiter receptiuũ eſt per ſe ſubijcibile alterationi reali , ſed intellectus poſsibilis non eſt realiter receptiuus , quia ſolum in eſſe intentionali recipit intellectus,& non in eſſe reali,&c.patet maior,quia ſolum ineſſe reali poteſt res terminare alterationem realem, patet minor ex differantia inter materiam & intellectum poſsibilem , poſita ab Auer. 3.de anima cõm. 5.& 14. de receptione , quia tranſmutabilis receptionis cauſa eſt materia , & non intellectus.

Ex quo patet,quare Auer. dixit Ariſt.intendere ꝙ intellectu non eſt, nedum alteratio, ſed non eſt tranſmutatio , quæ genus eſt ad alterationem, & per eandem demonſtrationem quæ prius ſic formatam roboratur. Nullum nõ realiter receptiuum eſt tranſmutabile ſubiectiue, ſed intellectus eſt nõ realiter receptiuus,ergo,&c. Alia ratione vtitur Auer.7.phy. cõmẽ. 18. tranſitus intellectus in ſcientiam eſt ſubiectus,ergo ſcientiam intellectus alteratione non acquirit , quia forma q̃ terminat alterationem magis & minus habet,ſecundum quæ ſucceſsio eſt alterationis,ſed hæc ratio non eſt ita generalis, ſicut ratio Ariſ.nuper inducta,quia imaginabile eſſet ſcientiam generatione eſſe acquiſitam,eſt.n.ſubitus tranſitus inter priuationem & formam , quæ ſunt termini generationis. Tũ quia non conuertitur habere gradus ſecundum magis & minus cum eſſe terminatiuo alterationis,quia lumen gradus habet in medio intentionaliter receptum, & tamen alterationẽ realem terminare non poteſt in eſſe in quo lumẽ eſt, quia eſſe luminis in medio eſt intentionale, & non reale . Si igitur aliquam alterationem terminaret lumen in medio,illa eſſet alteratio ſpiritualis, & non realis, & ideo ſubita eſſet, & non ſucceſsiua,vt dixit Ariſt.primo phyſi.tex.cõm.23. Sciendum eſt igitur ꝙ formæ habentes eſſe reale & intentionale, ſi gradus habẽt, vt qualitas de tertia ſpecie qualitatis, alterationem terminare poſſunt in eſſe reali , ſed in eſſe intentionali realẽ alterationem terminare non poſſunt . Quod ſi contingeret tales qualitates in eſſe intentionali alterationem terminare, illa alteratio erit ſpiritualis,perfectiua aut imperfectiua,ſed nõ realis,& ſic de lumine dum intenditur aut remittitur eſt dicẽdum. Cum igitur apud Philoſophũ ſolæ qualitates de tertia ſpecie in ſuo eſſe reali ſint terminatiuæ alterationis , nullas tales in eatum eſſe reali recipere poteſt intellectus, ideo nõ eſt intellectus realiter alterabilis. Præterea. ſola facta variatione in re , mutatur propoſitio mentalis de vero in falſum , & de ſcientia in errorem . ergo ad ſciẽtiam non eſt per ſe motus,ad quod adiuuat intellectum variari de non aſſenſu ad aſſenſum, aut econtra ſignum autem inducit Ariſt. vbi ſupra , quia motu impeditur ſcientiæ acquiſitio , ideo conturbati minus poſſunt videre , vt primo Elenchorum cap. 12. ideo arguentis cautella eſt reſpondentem conturbare,& 8.Politicorum Ariſt. qui quidem corporis labor intellectum eſt impediens,item ſignum aliud mathematice,quia habent eſſe in intellectu,& non extra,ideo immobilia ſunt,in quo autem prædicamẽto ſit ſcientia, an qualitatis, an relationis tranſeat nũc.

Quartum dictum, intellectus poſsibilis non eſt per ſe localiter mobilis,quia non eſt corpus,aliter duo corpora eſſent ſimul adæquate,ſcilicet anima & corpus.aut non quælibet pars quantitatiua animati eſſet animata. Tum etiam non eſſet anima actus corporis, &c. Quintum dictũ intellectus poſſibilis non eſt mobilis per partem , quia partem non habet .

Sextum dictum intellectus poſsibilis eſt mobilis per accidens eo modo quo mouentur intelligentiæ per accidens,ſcilicet ad motum ſui ſubiecti ab alio ab ipſo , non tamen mobilis eſt intellectus poſsibilis ad motũ ſui ſubiecti à ſeipſo, quia ſolum formæ conſtitutæ in eſſe per ſubiectum ſuum ſunt mobiles à ſeipſis per accidens,intellectus autem poſsibilis non eſt conſtitutus in eſſe per ſubiectum ſuum,cum non corrumpatur & deſinat eſſe . cum Sortes deſinit eſſe aut corrumpitur .

Septimum dictum intellectus poſsibilis eſt intentionaliter variabilis. hanc ſententiam voluit Ariſt. 2.de anima tex.commen. 56. & tunc patet quid intendat Philoſophus ibi tex. cõmen. 57.dicens hanc mutationem nõ eſſe alterationem , quia nõ eſt realis mutatio,aut eſſe alterum genus mutationis, quia eſt mutatio ſpiritualis,idem ibi cõm. 58. vnde ſecundo de generatione cõm. 5.muſicum & nõ muſicum, memoria & obliuio ſunt alterationes animæ. Tum quia idem homo numero ſucceſsiue tenet diuerſas opiniones , vt de ſemet fatetur Auer.6.phy.cõm.32.ideo 30.problematum proble. 11.propter quid aliud intelligis , & facit homo maxime . reſpondit Philoſophus contrariorum eadem eſt ſcientia , homo igitur intellectu plurimum viuit.& Top.2.cap.18.in pluribus homines ſunt praui in paucioribus vero ſtudioſi, & hoc non ex neceſsitate, & in procemio Metaph. hominum genus arte & rationibus viuit.& 7.politi. alia vero animaliũ maxime natura viuũt,homo vero ratione, & ad melius perſuaderi poteſt.

Item non inconuenit intellectum poſsibilem certo dato intellectu ſpeculatiuo priuatum eſſe , vt ſupra dictum eſt , quia poſsibile eſt aliquam ſpeciem ſtare certo tempore latitantem, ſic ꝙ nihil eſt homo cognoſcens eam. & conſequenter intellectus poſsibilis iſtius ſpeciei cognitionem non habet , & tũc ea ſpecie veniente in lucem , cum incipiat illa ſpecies cognoſci ab homine , mutatur intellectus poſsibilis intentionaliter & perfectiue de potentia ad actum . Potentia autem duplex eſt, ſcilicet eſſentialis & accidentalis, vt vult Ariſt. 2.de anima tex.cõm. 55.licet iſtis nominibus non vtatur ibi, & vtraq; earum mutatur intellectus. dixit,enim Auer.8.Phyſi.cõm. 32. ſciens,cum non vtitur ſua ſcientia, eſt in potentia accidentali, ſed adiſcens antequam adiſcat eſt ſciens in potentia eſſentiali, & ſic ſequitur intellectum poſsibilem habere intellectum agẽtem , vt ſtrictiſsime agens eſt , ſibi comparatum , nihil enim mutat ſeipſum primo , mutat autem intellectus agens poſsibilem,

bilē non intellectus poſsibilis ſemet, neq; cadit aliquid ſob oppoſitis differentijs quæ ſunt agere & pati, cadit autem intellectus poſsibilis ſub differentia quæ eſt pati & potentia, & intellectus agens ſub illa differentia quæ eſt agere & actus, quia igitur agenti repugnat poſsibilitas conueniens poſsibili, intellectus poſsibilis & intellectus agens diſtinguuntur, & ideo transeunte intellectu poſsibili de non habere in ſe intentionem illius ſpeciei ad habere abſtrahit intellectus agens à fantaſmatibus, & de potentia intellectis actu intellecta facit. Habet etiam intellectus poſsibilis intellectum agentem large ſumendo intellectum agentem, quia vnitur aliqua ſubſtantia ſeparata vt intellectio illi, & tunc licet intellectus poſsibilis intelligat per eſſentiam, quæ non eſt ipſum, intelligit tamē per aliquid, quod non eſt aliud ab eo in eſſe, quia illud quo intellectus poſsibilis intelligit non eſt ſeparabile in eſſe ab intellectu poſsibili, & ſic intelligo Auer. 12. Meta. cōm. 17. concedentem intellectum agentem per quem intelligit intellectus materialis, dū eſt felix, eſſe aliud à ſubſtantia intellectus materialis, licet non ſit aliud intellectus agens ab intellecto materiali in eſſe, quia non ſunt intellectus agens, & intellectus poſsibilis duo diuerſa ſeorſum exiſtentia, quoniā materia & forma non ſunt duo diuerſa in eſſe, licet vnum non ſit alterum, vt patet 12. Meta. textu cōm. 54. & 2. phy. tex. cōm. 12. ſed cum intellectus poſsibilis inter intelligentias infimus ſit, ipſe non poteſt alteri intellectui comparari vt agens. ipſe.n. pure potentialis eſt in genere intelligibilium, vt in primo opere quolibeto 3. aſſerebatur, ideo ipſe non eſt intellectus agens. Poteſt igitur intellectus poſsibilis quadrupliciter conſiderari, uno modo ſecundū ꝙ paſsiuus eſt, & ſic comparatur intellectui agenti, à quo perfectiue pati habet. Secundo. conſideratur ſecundum ꝙ receptiuus eſt, & ſic cōparatur intellectui qui eſt intellectus ſpeculatiuus vel ſcientia, vel ignorantia, hæc enim poteſt intellectus poſsibilis in ſe recipere. Tertio conſideratur ſecundū ꝙ actiuus, & ſic comparatur iudicio vel fidei, quia ipſe componere, habet vel diuidere & iudicare. Quarto conſideratur ſecundum ꝙ fundatiuus, & ſic ſuis naturalibus potentijs comparatur, quantumcunq; ſint potentiæ idem ꝙ ipſemet.

Multis tamen alijs modis cōſiderari poteſt, quia vt forma, & ſic formabili, aut animato referri habet, & de iſto intentionali motu intelligendus eſt Ariſt. 3. de anima tex. cōm. 54. volēs actum appetitus eſſe motum, proportionaliter ſicut 2. de anima tex. cōm. 161. dixerat fantaſiam eſſe motum, factum à ſenſu in actu. Ex his patet intellectu poſsibilem eſſe variabilem quibuſdam variationibus, quibus non variabiles ſunt intelligentiæ ſuperiores eo, quia intellectus poſsibilis eſt generabilis, & alterabilis per accidens, quod nulli intelligentiæ ſuperiori conuenire poteſt, aliter ipſe informarent materiam in potentia, quod eis repugnat. Secundo intellectus poſsibilis variabilis eſt perfectiue, & mutabilis de ignorātia in ſcientiā, aut econtra, & de non habere a intellectum ſpeculatiuum ad habere eundem, & nulla iſtarum mutationum mutabilis eſt intellectus ſuperior eo ſecundum Philoſophum. Alia mutatio propria intellectui poſsibili tangitur infra. Contra omnis intelligentia mouetur localiter per accidens ad motū quo ipſamet mouet. quia omne animal cæleſte mouetur, ſed omnis intelligētia eſt animal cæleſte, quia idem eſt forma & compoſitum, & ſic deus mouetur. Confirmatur omne idē moto mouetur per accidens, ſed deus & intelligentiæ ſunt idem moto, quia animal cæleſti patet maior ex 3. ſuppoſito in principio quæſtionis huius præmiſſo, patet minor, quia intelligentiæ ſunt quiditates animalium cæleſtium. Secundo omne locabile eſt mobile, per ſe, aut per accidens, aut ſecundum partem, & ſi etiā locabile eſt motiuum, etiam ad ſuum motū mobile eſt, ſed omnis intelligentia eſt locabilis, quia deo attribuitur cælum pro loco. ergo à fortiori alijs intelligentijs locus non repugnat 4.n. Phyſi. cōm. 45. animæ ſunt in cælo. quia ſubiectum earum, quod eſt corpus, eſt in cælo. Confirmatur, non minus repugnat locus deo quàm motus, ſi igitur ex locatione corporis deus & aliæ intelligentiæ locantur, etiam ex corporis earum motu deus & aliæ intelligentiæ localiter mouentur. Tertio finis eſt id ad quod mouetur quod innatum eſt perfici per illud 3. Meta. cōm. 3. ſed intelligentiæ citra primam finem habent. ergo mouentur. Quarto. omnis potentia mouens exiſtens in corpore neceſſario mouetur accidentaliter 12. Meta. cōm. 41. ſed omnis intelligentia eſt virtus in corpore, quia omnis intelligentia eſt anima, ergo omnis intelligentia eſt actus corporis, & ſic omnis intelligentia eſt virtus in corpore. Confirmatur, mouentibus nobis neceſſarium eſt quæ in nobis omnia ſimul moueri 2. top. ca. 21. & 8. Phyſi. cōm. 51. transfertur per accidens per tranſlationē corporis omne ꝙ eſt in corpore, & ibi cōm. 83. trāſmutatur per tranſmutationem ſubiecti anima animalis, quæ mouet ipſum & 12. Meta. cōm. 36. ſicut mouetur anima quæ eſt in corpore. ergo proportionabiliter moto cælo mouentur omnia quæ ſunt in cælo, & ſic omnis intellectus mouetur. Confirmatur. quia ad motum compoſiti materia & forma illius mouentur. Ad primum, inter animal cæleſte & intelligētiam, quæ eſt illius forma, cadit identitas ſecundum formam, & nō ſecundum materiam, neq; ſecundum congregatum, ſed identitas ſecundum formam non eſt ſufficiens principium ad attribuendum accidentia vnius alteri. ideo negatur conſequentia. intellecta minore in ſenſu vero, data igitur forma ſupra quam materia cauſalitatem non habet, non oportet accidentia materiæ communicari formæ, licet communicentur compoſito, animal igitur cæleſte eſt quantum, mouetur. & intelligit. non tamen orbis intelligit, ſed mouetur, & quantum eſt, forma autem neq; mouetur, neque quanta eſt, ſed intelligit.

Ad confirmationem identitas abſoluta eſt, quæ transfert motum per accidens, vt patet in conſequentia ab inferiori ad ſuum ſuperius, vt Sor. mouetur: ergo homo mouetur. Idētitas autem intelligentiæ cum animali cæleſti non eſt abſoluta identitas per verificationem aliquam vnus de altero, ſed eſt identitas ſecundum formam. Ad ſecundum intelligentias locari cælo eſt vulgare aſſumptum ab Ariſt. ob illius ſurmoſitatem ad confirmādum, vt patet 2. cæli tex. cōm. 22. nō quia verum ſit ſecundum ſermonis rigorem, bonum tamē habet intellectum, quia ſubſtātiæ ſeparatæ operātur operatione manifeſte in loco exiſtente & locato, ideo locamus intelligentias operantes per earum operationis locationem, quia igitur in tali loco manifeſtis apetitur intelligentiæ operatio, vt in circunferentia motus magis quàm alibi, ideo dicimus intelligentiam eſſe ibi, & hoc modo intelligentias locauit Ariſt. in circūferentia orbis 8. Phyſi. tex. cōmen. 84. & hoc modo locabilia non oportet eſſe mobilia, aut ſaltem non oportet eſſe mobilia à ſe met. Ad confirmationem motus plus intelligentijs repugnat quàm locus, quia vltra quantitatem quàm vtrunq; ſupponit, propter quam neutrum poteſt intrinſece intelligētiam denominare, adhuc motu notatur flexibilitas, quæ intelligentijs valde diſconuenit. locabilitas autem per operationē, quæ intelligentias extrinſece denominat, primam denominare poteſt, mobilitas autem quæ extrinſece intelligas denominat, primam denominare non poteſt. Ad tertium Auerr. ibi, quod non mouetur, non habet finem, niſi æquiuoce, & ſic finis non infert motum abſolute. Ad quartum virtutem eſſe in corpore apud Ariſt. & Auer. importat conſtitutam in eſſe per corpus, conſtitutum autem eſt materialiter vel formaliter cauſatum, vt primo huius dictum eſt, ſi.n. accidentia per ſubſtantiam conſtituuntur 4. Meta. cōm. 2. aut intellecta ſpeculatiua per intellectum materialem, eſt quia ſubſtātia eſt materia in qua accidentium, & intellectus materialis intellectus ſpeculatiui, ſed ſi intellecta ſpeculatiua conſtituunt * per fantaſmata eſt, quia fantaſmata pro differentia diſtinctiua intellectuum aſſumenda ſunt ſpeculatiuorum. ea.n. in agente & ſubiecto cōueniunt, ſed his vnde abſtrahuntur differunt, * ad propoſitum igitur omnis virtus exiſtens in corpore mouetur à ſe, quando ipſa mouet, & ſic negatur minor, ſi autem ſomeretur eſſe in corpore pro dare per ſectionem corpori, ſiue cauſetur dans eſſe corpori à corpore, ſiue non, tunc negatur maior, & conceditur minor. Ad confirmationem dictum illud probabile eſt, & hoc ſufficit Philo. ibi contra Platonem arguenti, vnde Ariſt. ibi. infra cap. 22. negat ꝙ ſenſibile ſit ſcibile, quia multi dicunt ꝙ ſenſibiliū non eſt ſcientia. Secundo dico argumentum illud eſſe ad hominem, quia vt patet ex Auer. 4. Phy. cōm. 18. mens Platonis eſt vt ſequitur ex eius dictis formas eſſe in loco, vt ſermo eſt ibi de loco, ſed omne quod ſic eſt in loco mobile eſt ad motum illius in quo eſt.

Ideſt cauſatur quia conſtitui eſt cauſari.

In agēte, vt in deo, & ſubiecto, vt intellectus poſsibili cōueniūt, ſed his vnde abſtrahuntur differunt, quia intellectio lapidis, a lapide, equi, ab equo.

Dico

Dico tertio ꝙ omnis forma conſtituta in eſſe per corpus, dum ipſa mouet corpus mouetur in mouēdo à ſcipſa per accidens, ſi igitur ſolū idea ſit forma apud Platonē ſecundū opinionē illius recitatā ab Ari. 2. Met. tex. cō. 51. ſequitur ideā aliquam moueri. Dico 4. ꝙ intellectus poſsibilis mouetur dum mouetur homo localiter, quia quemadmodum moto cælo vnius intelligentiæ ab alia intelligentia, mouetur intelligētia illius cæli per accidēs, ita moto homine ab alio, mouetur intellectus per accidēs, nō. n. magis eſt immobilis intellectus poſſibilis q̃ intelligētiæ altiores, ſed magis mobilis. Sciendū eſt igitur ꝙ omnis motus ab intelligentia dependente eſt ab aliquo alio ab ea. quia eſt à deo glorioſo, vt dictū ſupra, ita omnis mot⁹ ab intellectu poſsibili eſt ab aliquo alio ab eo. Quēadmodum etiam ſemper intelligentia dependens mouetur. dum mouet, ita intellectus poſsibilis ſemper mouetur, dum mouet. Tertio quemadmodum motus ab intelligentia dependente non denominat intelligentiam moueri, vt ab illa intelligentia eſt. ſed denominat illam moueri ille motus, vt à ſuperiore intelligentia eſt, ita motus ab intellectu poſsibili, vt ab eo eſt, non nominat intellectum poſsibilem moueri, ſed vt ille motus eſt ab aliquo alio ab intellectum poſsibili, ſic denominat intellectum poſsibilem moueri. Eſt tamen differentia. quia ſolum circulariter mobilis ſunt intelligentiæ dependentes. intellectus autem poſsibilis recte mobilis eſt, & motu mixto ex recto circulari. Eſt etiam alia differentia, quia omne mouens intelligentiam dependentem eſt formaliter in illa, ſed non omne mouens intellectum poſsibilem eſt in illo. quia licet ab appetibili vtrunque moueri poſsit, tamen intellectus poſsibilis poteſt moueri ab extrinſeco agēte corpus violentitate informatum ab intellectu poſsibili. De locatione autem intellectus poſsibilis dicendum ipſum per operationem locari, poteſt enim operari in loco aliquo in quo prius non operabatur. Ad confirmationem primam negatur conſequentia, conſequens tamen verum eſt de omni cælo excepto primo. quia deus omnino immobilis eſt. Ad ſecundam cōfirmationem aliqua eſt pars eſſentialis quæ moueri non pōt à ſemet mouēte, & omnis intellectus eſt huiuſmodi, ſiue ſit intellectus poſsibilis, ſiue ſit ſupra intellectum poſsibilem. Secunda via ſpecialiter arguit de intellectu humano Auer. 3. de anima cō. 7. intellectui extimatur accipere tranſmutatio hoc modo, & non eſt ita. niſi accidentaliter. Secundo ſciētia eſt tranſmutabilis ſecundum locum, cum illud in quo eſt transfertur 4. Phy. tex. cōm. 32. ex quo ſequitur intellectum moueri, ſi. n. ſcientia nō eſt in intellectu, ipſa nō eſt in aliquo. Tertio quæ amplius non mota mouent, non ſunt phyſicæ conſiderationis 2. Phyſi. tex. cōm. 71. & 3. cæli tex. cōm. 2. ex græca tranſlatione, ſed intellectus poſsibilis mouet non motus per ſe. ergo intellectus poſsibilis non eſt phyſicæ conſiderationis. conſequens eſt falſum, vt patet ex Ariſto. 3. de anima de ipſo determinante, & Auer. 3. de anima cōm. 17. conſideratio de anima eſt naturalis, quia anima eſt vnum entium naturalium. Idem 1. de anima cōmē. 2. Si dicas quia intellectus poſsibilis per accidens mouetur, eſt phyſicæ conſiderationis.

Contra quia aliæ intelligentiæ dependētes, etiam ſunt mobiles per accidens. erunt phyſicæ conſiderationis. Quarto intellectus eſt extenſus 3. de anima tex. cōm. 10. ergo intellectus eſt mobilis, &c. demonſtrationes fundatæ ſuper nō quantitate intellectus poſsibilis vanæ ſunt. Ad primum intellectus fatigatur per accidens, quia ſenſus, quem oportet cū intellectu cooperari, fatigatur, quia ſenſus eſt virtus organica, & ſpiritibus in ſuis operationibus vtitur, qui faciliter reſolubiles ſunt, propter quod dixit Ariſ. primo de anima tex. commen. 66. intelligere & conſiderare marceſcunt quodam interius corrupto, & 3. de anima tex. cōm. 20. non reminiſcimur poſt mortem, &c. Ad ſecundum ſi anima intellectiua mouet corpus, ipſa non mouet ſe, quemadmodum dr intelligentia dictum eſt, patet ex Auer. 3. de anima cōm. 58. diſtinguentem inter virtutem apprehenſiuam particularis & vniuerſalis, quia prima mouetur quando mouet, ſecunda non. Secūdo dico ꝙ moto corpore ab intellectu poſsibili, poſsibile eſt artem inexiſtentem intellectui mouere, concurrente tamen amore appetibilis extrinſeci, & tūc mouetur intellectus poſsibilis per accidens, quemadmodum deus glorioſus exiſtens ars vniuerſalis in mente intelligentiarum mouens earum cælos eas mouet, ita ars inexiſtens animæ mouens corpus informatum intellectu, mouet intellectum per accidens. Differētia eſt tamen hic, & ibi, quia ars vniuerſalis eſt finis in illis, in intellectu autem poſsibili nō eſt finis ars, ideo cum arte in intellectu poſsibili concurrit aliud ab arte, & ab intellectu poſsibili ad mouendum vt producatur artificium, ſed in intelligētia nihil concurrit, niſi ars vniuerſalis, & ipſa, &c. An autē tranſlato intellectu ſcientia, quæ eſt in illo, transferatur. Dicendum ꝙ ſcientia, aut eſt rerum mobilium, aut rerum immobilium, aliqua igitur ſcientia eſt res immobilis, & illa non transfertur, quia ex natura rei ſibi repugnat motus, per eſſe autem in intellectu non efficitur res mobilis. ideo ipſa remanet res & ſcientia immobilis. Et tunc corollarie ſequitur, quamuis cælum moueatur, non oportet deum, qui cælum informat moueri. Secundo ſequitur licet intelligentia dependens moueatur, non oportet deum qui earum eſt cognitio, moueri. Sequitur 3. quamuis intellectus poſsibilis transferatur, non oportet deum qui eſt illius fælicitas transferri. Aliqua autem ſcientia eſt idem rei mobili, & tunc naturæ rei nō repugnat tranſlatio, per intellectum autem non efficitur magis immobilis quàm ſit ipſe intellectus recipiens ipſam, ideo tranſlato intellectu poſsibili ſcientia illius, cui non repugnat motus transfertur. Et propter hoc ꝙ poteſt eſſe aliquid immobile in aliquo mobili. Auer. 8. Phyſi. cōm. 27. declarās quæ ſunt illa quæ mouētur per accidens, nō dixit omnia quæ ſunt in moto. ſed dixit illa quæ mouentur, quia ſunt in moto mouentur per accidens, & eſt hæc ſententia Ariſt. primo de anima tex. cōm. 27. Tertio dicunt aliqui Auer. ibi auctoritatē argumenti exponentem extendere nomen ſcientiæ ad cognitionem ſenſitiuam, quia dixit, & iſta diſpoſitio ſcilicet moueri per accidens eſt omnium formarum quæ exiſtunt in ſubiecto, ſed poteſt illud dictum intelligi iſta diſpoſitio. ſ. non ſeparati à ſubſtantia, &c. Ad tertium prima reſponſio. motor immobilis ſic ꝙ non eſt mutabilis perfectiue, neq; corruptiue, non eſt quiditatiue conſimilis à philoſopho naturali, & huiuſmodi ſunt omnes intelligentiæ ſupra intellectum poſsibilem, intellectus autem poſsibilis, & omnis forma materialis mutabilis eſt perfectiue vel corruptiue, ideo ad philoſophum naturalem ſpectant, hic tamen ſenſus, quamuis verus ſit, non eſt ad mentem philoſophi in auctoritate allegata loquētis de motu reali. Secunda reſponſio. quia mobilis localiter eſt intellectus poſsibilis tranſmutando locum, & aliæ intelligentiæ non ideo ad philoſophum naturalem ſpectat intellectus poſsibilis, & aliæ intelligentiæ ad metaphyſicum, vt 2. Phyſi. commento 26. dixit Auer. Reſpondeo hæc vera eſt. ſed incompleta, quia Phyloſophus naturalis etiam aliquid conſiderat, quod non tranſmutat locum, vt cælum aut elementū. Tertia reſponſio omnis forma ſubſtantialis terminatiua generationis eſt quiditatiue conſiderabilis à philoſopho naturali, & nulla forma ſubſtantialis, quæ non ſit terminatiua alterationis, vel generationis, eſt quiditatiuè conſiderabilis, à Philoſopho naturali. Intellectus autem poſsibilis generabilis eſt terminatiue, & nullus alius intellectus ſupra ipſum eſt generabilis, &c. ideo intellectus poſsibilis eſt mouens motum, & aliæ intelligentiæ, non. quod enim eſt moueri, quod poteſt formis competere, niſi motus terminatiuæ? & ſic patet philoſophū tetigiſſe cauſam adæquatam diſcernentem inter formas ſubſtantiales conſiderabiles à Philoſopho naturali, & conſiderabiles à metaphyſico. iſtam ſententiā elicimus ex Ariſt. 2. phy. tex. cōm. 26. ipſum intelligendo vt præ expoſuimus, dum dixit Philoſophum naturalem aſcēdere in cognitione formarum ſubſtantialium vſque ad intellectum hominis incluſiue, quia ſol & homo generant hominem. Ad quartum. licet Auer. illud non habeat in tranſlatione ſua, ponit tamen verba ex quibus extrahitur expoſitio, extenſus. i. diſpoſitione ſimili rectæ lineæ intelligens, eſt autem diſpoſitio ſimilis rectæ lineæ, cum extrahitur forma à ſenſibilibus, & ſimilis lineæ ſphærali, cum extrahitur forma ex intelligibili abſtracto.

Tertia via oſtendit nullum intellectum moueri, quia Auer. in de ſubſtantia orbis cap. 1. omne mobile per ſe eſt diuiſibile per ſe, & omne mobile per accidens eſt diuiſibile per accidēs, ſed nullus intellectus eſt diuiſibilis per ſe aut per accidēs. ergo nullus

nullus intellectus eſt mobilis per.ſe, neq; per accidens. Confirmatur nullum motum per accidens æterne mouet, ſed intelligentiæ æterne mouent. ergo intelligentiæ non mouētur per accidens. Secundo ſpirituali non accidit tranſmutatio, vt ſæpe allegatum eſt, ſed omnis intellectus eſt ſpiritualis. ergo nullus intellectus eſt tranſmutabilis. ergo neque mobilis.

Tertio Aue.in de ſubſtantia orbis ca.2 & 12. Meta.cō.39. & 41. animæ calorũ non mouetur ad motũ corporis, neque per ſe, neq; per accidēs. Cōfirmatur 1.de anima tex.cō.61. formam conſtitutam in eſſe per corpus declarauit Ariſt.moueri ad motum corporis moti ab ea, ſed alio modo eſt impoſſibile q̃ anima moueatur in loco, ſed nullus intellectus eſt conſtitutus in eſſe per corpus.ergo nullus intellectus mouetur in loco. Confirmatur cum declarauit Ariſt.animam moueri, addidit tex.cōm.63. intelligere forſan alterum eſt, vbi nota intellectum excipi à moueri, quomodo autem anima mouetur. declarat Auer.ibi.cōm.65.ſcilicet propter ſubiectum per quod conſtituitur, quod patet ibi, ex tex. cōm. 66.intellectus fortaſsis diuinum quid & impaſsibile, &c. & Auer.ibi manifeſtum eſt ex hoc ſermone q̃ impoſsibile eſt animam moueri in quibuſdam partibus.ſ.intellectu neq; eſſentialiter, neq; accidentaliter. Confirmatur 8.phyſi. cōm.51.& 52. ratio propter quam motor mouetur, eſt quia conſtituitur in eſſe per motum, ſed nullus intellectus conſtituitur, &c.ergo nullus intellectus mouetur. Quarto magis remotæ ſunt à natura motus intelligentiæ quàm quantitates ſunt ſolum per accidens mobiles, ergo intelligentiæ nullo modo mobiles ſunt, patet minor 3.Meta.cōm.3.mathematica quamuis ſint in remota, non mouentur, niſi accidentaliter, & 4. phyſic. cōm.9. tranſlatio ſuperficierum, & vniuerſaliter vltimorum, & vniuerſaliter ſucceſsio eorum ſuper vbi, per accidens eſt, quod non eſt ita in corporibus. Confirmatur puncta moueri nō poſſunt 6.phyſi.tex.cōm.6. Confirmatur 3.quia centrum cæli impoſsibile eſt moueri. Confirmatur 4.quia impoſsibile eſt tempus moueri. ergo à fortiori impoſsibile eſt intellectum moueri. Ad primum illa, quæ in fine motus æquantur loco ipſius mobilis, ſunt per ſe diuiſibilia, aut per accidēs, punctum autem non æquatur loco, neq; intellectus: æquantur autem totum mobile quod mouetur & eius materia, & etiam forma ſit cauſata ſit à materia, & accidentia extenſa tota profunditate illius ſubiecti, de his igitur quæ in fine motus æquantur loco. loquitur Auer.in auctoritate prædicta. Ad confirmationem motorum per accidens quoddam à ſe mouetur, & quoddam ab altero. diſtinctio eſt Ariſt.8.phyſi.tex. cōm.52.tunc dicendum q̃ motum per accidēs à ſe non æterne mouere poteſt, omne enim tale corruptibile eſt, aliud autem motum per accidens, non à ſe, ſed ab altero, æterne mouere poteſt, tale autem non eſt niſi intellectus inter ſubſtantiales formas, & tunc conſiderandum eſt ſuper mobili ab intellectu, an ſit corruptibile ſecundum ſubſtantiam, & tunc talis intellectus æterne mouere non poteſt, cuiuſmodi eſt intellectus poſsibilis. Si autem mobile ſit æternum, tunc illi intellectus æterne mouere poſſunt, quia tamen reſpiciunt finem tranſmutabilem, æterne mouent. Sed quia quantum eſt de ſe poſſent reſpicere finem tranſmutabilem, non tamē inquantum intelligentiæ ſunt, ſed inquantum ſunt mouentia propter finem, ideo quantum eſt de ſe non faciunt æternum motũ, ſed deus glorioſus eſt qui æternum motum facit, hanc ſententiā voluit Auer.in de ſubſtantia orbis cap.4 dicens, & cum conſiderauit ſcilicet Ariſt.in virtutibus appetitiuis cæleſtibus, inuenit eas moueri ad appetibile nobilius ipſis, & ſubdit, & inuenit eas finitarum potentiarum, & ſubdit cauſa cōtinuationis motus earum non eſt iſta virtus qua mouetur, ſed illud quod largitur eis continuationem eſt aliquid appetibile, &c. Ad ſecundum exponit ibi. cōm.100. Auer. tranſmutationem.i. corruptionem, & tunc ſub ſpirituali cadit corpus cæleſte, * vel intelligatur de prima cauſa, & alijs intelligentijs, quibus non accidit tranſmutatio, & licet aliqua earum denominētur extrinſeca denominatione moueri, non tamen intrinſeca.

Quia ſpirituale eſt abſtractũ a materia prima ſecundum eſſe, & ſecundum diffinitionem, vt ſupra ſuis dictum.

Ad tertium intelligitur in auctoritatibus adductis animas cælorum non moueri per ſe, neq; per accidens à ſe, cum quo ſtat q̃ aliquæ earum mouentur per accidens ab altero, ſententia eſt Ariſt.8.phyſi.tex.cōm.54.orbis igitur motus ab intelligentiā citra primam à duplici intelligentia mouetur. Cū prima, & ſic prima intelligentia mouet dependentem intelligentiam, mouetur etiam idem orbis à dependēte intelligentia, & ſic non mouetur intelligentia dependens. Eodem igitur motu, vt à primo motore dependens eſt hic motus, mouetur intelligentia dependens, quo motu non mouetur intelligentia dependens, vt à non primo eſt ille motus. Ad confirmationem patet ex dictis nullam formam mouere ſe niſi conſtituta ſit in eſſe per corpus, cum quo ſtat intellectus dependentes moueri per accidens ab alio. Ad quartum accidētalitas magnam habet latitudinem, cuius pars vilior competit formis imperfectioribus, ſcilicet ſublunaribus corruptibilibus, pars vero perfectior competit formis perfectioribus, puta intellectui dependenti. formæ autem corporeæ ſe tenent ex parte corporũ, & immobilitate eis ſunt multum propinquæ. ſunt enim diuiſibiles diuiſione ſubiecti in quo ſunt, ſecundum Ari. in prædicamentis, & 3.cæli tex. cōm.7. Ad confirmationē puncta per ſe moueri non poſſunt, immo 1. de generatione cōm.29.neq; punctum, neq; linea, neq; ſuperficies, ſunt in loco, neq; ſecundum ſe, neq; ſecundum accidens, quæ vt mathematica ſunt moueri nō poſſunt. quia vt ſic ſunt in intellectu, & ſic centrum corporis cæleſtis mathematicum eſt immobile centrum autem naturale, ſiue ſit punctum in terra, ſiue ſit minimum naturale terræ, ſiue ſit tota terra mouetur localiter ſecundum accidens vel ſecundum partem, in alijs autem à cælo nō datur motus perfecte ſphæricus, ideo nō datur in alijs corporibus centrum quieſcens, eis circulariter motis, dūmodo non ſint concaua. Ad aliam confirmationem conceditur tempus & motum non moueri, & negatur conſequētia. licet in accidente extenſo extenſione ſubiecti non inueniatur ratio propter quam ſibi poteſt motus attribui, tamen in intelligentia, quamuis inextenſa ſit, inueniri poteſt, conceditur tamen q̃ motus circularis corporis alibi exiſtentis eſt alibi, & ſic conceditur motum moueri modo quo intelligentiæ moueri non poſſunt. Quod autem dixit Ariſt.2.Top. cap.3. Quod ambulatio non mouetur, intelligitur genus non prædicari de ſua ſpecie denominatiue.Sed eſſentialis & quidditatiua eſſe debet huiuſmodi prædicatio. Quod autem dicitur 5.phyſi.tex.cōm.10. & 17.ſ.motum non moueri, intelligitur q̃ non ſubijcitur motus motui, neq; terminat motus motum.Sic etiā intelligo Ariſt.12. Meta, quia non eſt motus motus, neq; generationis generatio, nec totaliter permutationis permutatio.Secundum autem veritatem, in dictis de deo nō eſt falſitas, niſi nomine dei filium altiſsimi Ieſum Chriſtum benedictum comprehenderes. ſed in dictis de intelligentijs ſic. vt in primo & 7.Sunt.n.intelligentiæ rectæ localiter mobiles ad minus aliquam, an autem aſſumendo corpus, vel non, theol. gis diſcutiendum relinquatur. & in hoc clauditur liber ſecundus

ALEXANDRI ACHILLINI BONONIENSIS,

DE ORBIBVS, LIBER III.

CIRCA naturam totius cæli ſit hoc dubium primum, an intelligentia ſit forma dans eſſe cælo. In hac quæſtione primo quatuor fundamenta ſubijciam 2. quinque ponam concluſiones ſubſtantiam cæli aperientes. primum ſuppoſitum dare eſſe tripliciter intelligi poteſt, primo effectiue, & de hoc ſatis dixi in primo opere quolib.2. ſecundo modo formaliter, & ſic loquimur hic tertio modo finaliter ad modum loquēdi Auer.in de ſubſtantia orbis, cap.4.dator continuationis motui eſt dator eſſe omnibus alijs entibus, materiæ autem eſt recipere ipſum eſſe, quamuis cauſaret ipſum. Præmitto ſecūdo q̃

do ꝙ non eſt aliquid animal, niſi forma ſubſtantialis illius formet ſubiectum, omne.n.animal eſt ſubſtantiale compoſitũ ex actu & potentia, quæ ſunt materia & forma illius, eſt.n.animal anima & corpus 2.de anima tex.cõm.10.& 1.phy.tex.& cõm.17.&c.neq; quare ex illis fiat vnum quærendum eſt, vt dixit Ariſt.2.de anima tex.cõm.7.& ſeptimo Meta.textu cõm.49.vnum enim eſt actus, & reliquum potẽtia, ideo vnũ ſunt, patet conſequentia.ex Ariſt.8.Meta.tex.cõm.15. Præaccipiendum tertio ꝙ ad hoc vt forma ſubſtantialis communicans eſſe ſuum materiæ ſit actus primus quo aliquid ſit animal, oportet ipſum eſſe principium cognoſcendi & mouendi, quia omne animal eſt cognoſcitiuũ ſenſu aut intellectu, & eſt mobile in loco vel ad locum. Hoc autem nomine materia vtor hic, vt eſt analogum ad materiam in actu, & ad materiam in potentia, & ſimiliter hoc nomine forma, vt eſt analogum ad immaterialem formam & materialem. Subiũgendum 4. ꝙ per cælum non intelligo orbem ſubiectum intelligentiæ, ſed intelligentiam & orbem ſimul.

QVANTVM ad ſecundam principale ſit prima concluſio. Cælum eſt compoſitum ex materia & forma hanc ponit Auer.2. cæli cõm. 3. Recipiens iſtam formam & adunatũ cum ea eſt corpus cæleſte, quam demonſtrat Auer. in de ſubſtantia orbis, in principio. Omne motum ex ſe componitur ex duabus naturis, ſcilicet ex recipiente motum & agẽte eundem, ſed cælum mouetur ex ſe, quia ex principio ſibi intrinſeco, vt alibi demonſtratum eſt. Secundo ad habendum compoſitum non requiritur aliud quàm habere materiam & formam vnitam, ſed intelligẽtia eſt forma, & orbis ſubiectus eſt materia, vt 7.phy.cõm.9.& 2.cæli cõ.3.habetur, & ſunt vnita, vt dixit Auer. in lib.de beatitudine animæ ſphæricorũ forma eſt fixa & ſtabilis in ſuis materijs, intelligo ly. & teneri ex poſitiue, quia fixum proprie cauſatum eſt, aliud eſt tamen eſſe cauſatum in materia, & eſſe cauſatum a materia. Infra etiam ſubdit. intellectus abſtracti ſunt veræ formæ dãtes perfectionem, & licet dixerit non entes in ſubiecto, patet ipſum intelligere non materiales. Theologis autem facillime obuiatur ponẽtibus animam Chriſti Ieſus benedicti in triduo corpori eſſe vnitam, quia quod ſemel aſſumpſit diuinum ſuppoſitum, vnquam dimiſi, & tamen nõ informabat anima corpus, quia ſi ſic non fuiſſet Chriſtus vere mortuus, dicendo immenſitatem ſuppoſiti tolerare ꝙ non vniatur anima corpori, quamuis vniantur anima & corpus in ſuppoſito diuino, apud quos eſt vnio naturaliter prior compoſitione, vt patet de angelo ex tempore corpus aſſumente. Reuertamur igitur ad mentem Philoſophorum, & nota in ſubſtantijs tres vnionũ modos, quibus vnitur actus potentiæ, quos tangit Auer. 2. cæli, cõm.3. Prima & maxima vnio eſt adunatio recipientis & recepti in forma abſtracta, ſunt enim vnibilia indiuiſibilia ſpiritualia in genere intelligibilium ſe habentia, vt formatiuum & formabile, vbi nota dictum ab Auer. in deſtruct.deſtructionum. diſputat. 3.dubio 18.ſeparatum a materia dans finẽ alicui dat eſſe illi, qm̃ forma & finis ſunt idem in hac ſpecie entiũ, ergo dans finem in eis dat formam, quod autem dat formam eſt agens, ergo dans finem huic & eſſe eſt agens, iccirco primũ principium eſt omnium iſtorum principiorum, ſcilicet agens & forma & finis. Secunda adunatio eſt media, & eſt adunatio recipientis & recepti in materia in actu & vnum iſtorum eſt indiuiſibile & intellectus, alterum vero quantum eſt, non aptum tamen perdere actum quem recipit. Tertia & infima eſt adunatio recipientis & recepti in materia in potentia, & hoc tertium membrum partiri poteſt in vnionem abſtracti cum materia.ſ.intellectus poſsibilis, & hæc vnio eſt minor priore, quia non eſt actus ita intimus potentiæ ſenſibiliũ, quin quamlibet materiam in potentia contingat informari, de prima intelligo, & etiam ab eadem ſeparari. vnde materiæ primæ ſoluitur vnio cum intellectu poſsibili per corruptionem materiæ propinquæ, aliud membrum eſt vnio non abſtracti cum materia in potentia, & iſtorum vnibilium cum materia quodlibet eſt diuiſibile, & quantum per accidens, & diſſolubile ab altero, per diſſolutionem dati compoſiti, & vtrorumq; vel vnius componibilium. Ex hoc intelliges Auer. 3.de anima cõm. 5. dicentem intellectum quod fit ex vnione intellectus & intelligibilis fit verius vnum quàm ex materia & formã. Intimius enim vniuntur & adunantur actus & potentia in genere intelligibilium ꝗ̃ actus & potentia in genere ſenſibiliũ, habent.n.intelligibilia verius naturã actus & potentiæ quàm materialia. Intelliges quoq; Auer. 2.cæli cõm.3. dicentem de compoſito cæleſti in propoſito forma & formatum ſunt in eo idem numero ſecundum diſpoſitionem magis diminutam quàm ſit adunatio recipiẽtis & recepti in forma abſtracta. Cum igitur ex infimo gradu vnibilium fiat compoſitum, ſic ꝙ materia eſt idem in potẽtia quod eſt forma in actu, vt 4.phyſi.cõm.49.dixit Auer. à fortiori ex medio gradu vnibilium fiet vnum compoſitum, & ſic compoſitum cæleſte eſt verius vnum quàm compoſitum corruptibile, magis enim intima eſt forma ſubiecto cui inſeparabiliter vnitur & immediate, quàm ſit forma ſubiecto intima, cui ſeparabiliter & præcedentibus interminatis dimenſionibus vnitur. Secundo arguitur propoſitum. omne agens per aliquid, & patiens per aliud eſt compoſitum ex materia & forma, ſed cælum eſt agens in hæc inferiora, & mouens orbem per intelligentiam, & patitur per aliud, quia ratione orbis materialiter mouetur, &c. ratio eſt Auer. in de ſubſtantia orbis cap. 3.& arguendo & reſpondendo, patet maior, quia actio facit ſcire formam, & tranſmutatio materiam 8.Meta.cõm.12 & 2.de generatione textu cõm.53. Tertio omnem compoſitionem ex ſubſtantia & accidente præuenit compoſitio ſubſtantiarũ, quia accidentia terminata nõ ſunt in ſubiecto, niſi ratione formæ. Compoſitionem autem ex ſubſtantia & accidente in cælo viſo adiuuante ratio manifeſtat. Iſtarum rationum concluſionem ponit Auer. in de ſubſtantia orbis, cap. 3. corporũ quoddam eſt compoſitum, ita ꝙ forma non conſtituitur per materiam, ita ꝙ materia eſt ſubiectum tantum, & non materia. cuius eſſe ſit in potentia ſcilicet corpus cæleſte. Quoddam eſt compoſitum ex materia quæ eſt in potentia & forma quæ conſtituitur per materiam.ſ.corpora generabilia & corruptibilia. Contra concluſionem arguo ex natura compoſiti. Omne compoſitum ex materia & forma eſt corruptibile. Auer. in de ſubſtantia orbis cap. 1. ſed cælum non eſt corruptibile. Tum quia omne compoſitum eſt nouum 12. Metap. cõm.39.ſed cælum non eſt nouum, hanc rationem exemplariter ponit Auer. 2. priorum cap. 2. Et ſi dicitur gloſando maiorem, id eſt in omni compoſito eſt nouitas, & ſic in cælo eſt motum. Contra reſponſio eſt contra Auer ibi dicẽtem, niſi dicat aliqua componi per ſe, & hoc reprobat ibi dicens, ſi aliqua eſſent quæ componerentur per ſe, tunc exirent de potentia ad actum per ſe, & mouerentur ſine motore per ſe, ex quo patet nouitatem eſſe in vnione componibilium. Tum quia cælum eſt corpus ſimplex, quia motus eius eſt ſimplex: ergo non eſt in cælo compoſitio. Confirmatur per Auer. in deſtructione deſtructionum, diſputatione tertia dubio 21. cælum eſt ſimplex contra Auic. aliter ipſum eſſet corruptibile, & in ſecundo intellectu eſſet quaternitas. Secundo ex natura formæ componentis, ſequitur deum & intelligentias eſſe vilia & imperfecta, quia eſſent cõponibilia & apta eſſe pars.

Tum etiam Auer. in de ſubſtantia orbis, cap. 2. dixit motorem non exiſtere in re mota, quomodo igitur ibi ſit compoſitio. Tum tertio ſequitur intelligentiam eſſe quantam, quia ipſa eſt dans eſſe corporeum. Tum quia non communicantur materiæ quantitas, niſi per intellectum. Tum etiã datur minima & maxima quantitas, quam poteſt intelligentia informare, ergo intelligentia quanta eſt. Tertio ex natura materiæ Auerr. in de ſubſtantia orbis cap. 2. loquens de ſubiecto corpore intelligentiæ dixit eſt indiuiduum demonſtratum, & ens demonſtratum in actu habens figurã in actu. Ex quo infero ꝙ hoc corpus eſt forma, & non materia, ergo ipſe non eſt per ſe vnibile formæ.ſ.intelligentiæ. Tum quia ex duobus exiſtentibus in actu non fit vnum 7. Meta. textu cõm.49.eſt aũt intelligentia in actu. & orbis in actu. Quarto corpora cæleſtia non componuntur ex materia & forma 2.cæli cõm.primo & alibi plures, immo eſt hæc concluſio demonſtrationis eius in de ſubſtantia orbis cap. 2. omne in quo eſt potentia in ſubſtantia non eſt niſi ad duo contradictoria.ſ. ad eſſe & ad non eſſe, ſed cælum non eſt in potentia ad cõtradictoria. ergo, &c. Ad primum generationis & corruptionis ſubiectum eſt materia in potentia, non autem materia in actu,

actu, ideo omne compoſitum ex materia in potentia eſt corruptibile, non autem compoſitum ex materia in actu, cælum autem compoſitum eſt ex materia in actu, & non ex materia in potentia. Ad confirmationem ſolutionem datam in argumento aſſerui in primo opere. Teneo igitur eam ad replicationem. Nouum eſſe poteſt in vnione componibilium, quale reperitur in compoſitis generabilibus & corruptibilibus, hoc autem eſſe nouum infert incipe eſſe, ideo tale eſſe nouum repugnat æterno. Aliud eſt nouum, non in ſubſtantia & vnione componibilium, ſed in accidentibus, vt motu & lumine, & hæc nouitas in corpore æterno reperitur, & non infert hæc nouitas corpus ſic nouũ incipere, aut incepiſſet, &c. & conſequenter non infert corruptibilitatem in ſubſtantia, hanc diſtinctionem ponit Auerro. 8. Phyſi cõmen. 5 5. dicens dari medium inter generabile & corruptibile & æternum, quod quodammodo eſt æternum, & alio modo eſt generabile & nouum, & tale eſt corpus quod mouetur circulariter, quod eſt generabile quantum ad vbi, & manens quantum ad ſubſtantiam, & tunc continuanda eſt ſententia Auerro. in argumento ſic cum duplex ſit nouitas ſcilicet in motu & vnione componibilium, ſed in deo non eſt nouitas per motum, quia per aduerſarium deus eſt immobilis, ergo in deo erit nouitas componibilium. Ad aliam confirmationem cælum eſt ſimplex, quia non mixtum, eſt tamẽ compoſitum ex actu & potentia, & huiuſmodi eſt etiam elementum generabile.

Ad confirmationem Auer. reſpondeo per ipſummet parum infra dubio 23. talis ſphæra dicitur ſimplex prout non componitur de forma & materia potentiali. Ad ſecũdum ex componibilitate formæ nõ ſequitur imperfectio, neq; vilitas, ſed illa ex materia ſunt 12. Metaphy. cõm. 30. ſed forma per ſuam informationem communit ſuum eſſe materiæ, aut compoſito, ideo perfectio eſt in forma dare eſſe & non vilitas, ſunt enim intelligentiæ elementa corporum motorum ab eis 12. Metaphyſi. cõm. 37. Ad confirmationem primã reſpondeo per duo dicta Auer. In de ſubſtantia orbis cap. primo, formæ cæleſtium exiſtunt in ſuis ſubiectis tali exiſtentia quod non diuiduntur per diuiſionem ſui ſubiecti, aliud dictum formæ cæleſtium non exiſtunt in ſuis ſubiectis ſecundum quod diuiſibiles ſunt. Ad ſecundam confirmationem. quia corporeitas apud Auer. primo phyſi. cõm. 63. eſt trina dimenſio, & non eſt ſubſtantia, ideo dico quod dans eſſe corporeũ propinque & formaliter quantum eſt aut quantitas, & ſic non dat intelligentia eſſe corporeum, alio modo remote & finaliter, & ſic dans eſſe corporeum poteſt non eſſe quantum, & iſto modo dat intelligentia corporeum eſſe. Ad tertiam confirmationem conceditur quod non poteſt quantitas cæli informare ſubiectum ſuum, niſi ipſum ſit ſubſtantialiter actuatum per intelligentiam, non enim materia non habens eſſe exiſtere ſubſtantiale poteſt conſtituere accidens in eſſe, ex hoc autem non ſequitur intelligentiam quantificari, quia ipſa non recipit quantitatem, neq; denominationem ab ea. Ad vltimam non datur maxima aut minima quantitas quam poſſit intelligentia Informare, ſed datur maxime & minima quantitas, quæ naturam intelligẽtiæ informantis ſuum informabile eſt apta ſequi, & hoc non arguit quantitatem intelligentiæ. Ad tertiũ conceditur orbẽ eſſe ens demonſtratum, & habere figuram, ſed ab intelligentia, & non de ſe, ideo negatur conſequentia. qua infertur quod cælum eſt forma. Ad confirmationem ex duobus in actu vltimato vnitis non fit vnum per ſe, ſed materia cæli, licet ſit in actu reſpectu formæ non habitæ, quia nõ eſt apta recipere formam quam non habet, tamẽ reſpectu intelligentiæ quæ eſt forma habita ipſe orbis eſt ſubiectum, ſimiliter etiam reſpectu motus, quamuis poſſit orbis dici potentialis reſpectu partis motus futuræ. poteſt igitur orbis cũ intelligentia facere vnũ per ſe. Ad quartum ſi eſſet ſermo de orbis ſubiecto intelligentiæ, beoe negatur cælum cõpoſitioni ex materia & forma, ſed per cælum intelligi debet animal cæleſte. & quia apud cõem illius temporis vulgatũ modũ loquẽdi propter famoſitatem opinionis Auicẽ. per cõpoſitionis ex materia & forma intelligebatur cõpoſitum ex materia in potentia, vt ex deſtruc. deſtruc diſp 4. dub. 2. colligitur ideo negat Auer. aliqñ cælum eſſe compoſitũ ex materia & forma, vt patet 2. cæ. cõ. 75. & alibi ſed cũ iſtis ſtat cælũ cõponi ex intelligentia abſtracta, & ex materia in actu, ex quibus nullũ corpus hic exiſtẽs componitur, ideo dixit Philoſophus 1. Metheo loquẽs de cælo tanquã nulli corũ quæ ſunt apud nos idẽ exiſtẽs, & Aue. in lib. de ſubſt. orb. ca. 3. Corpus æternũ & nõ æternũ non cõmunicat in aliquo omnino. Ad Auer. potẽtia in ſubſtantia eſt potẽtia ad formã nouam ſubſtantialẽ recipiendam, & patet quod nihil eſt contra determinata. Cõtra datis iſtis peſit demõſtratio Ariſt. 8. phy. tex. cõ. 79. ſi poſſet eſſe quod potentia in corpore cõpoſito ex materia & forma ſuſciperet motionem in infinitum, tunc infinitũ eſſet maius infinito, probatur cõſequentia. quanto corpus ſenſibile fuerit maius, tanto tẽpus in quo ſuſcipit motionẽ erit maius, & ſic motio erit maior. ergo infinita motio in corpore maiori erit maior infinita motione in corpore minori, & ſic infinitum ſuſcipiet infinita motione in corpore minori, & ſic infinitum ſuſcipiet infinitum. Neq; valet reſpõſio ponẽs cælũ infinitum extenſiue, ſed non intenſiue, quia Ariſto. ſupponit ibi virtutem infinitã in minori tẽpore agere effectũ æqualẽ virtuti finitæ, & ſic loquitur de intenſiua infinitate, & non de extenſiua. Itẽ petit alia demonſtratio Auer. in lib. de ſubſtã. orb. ca. 3. cælũ recipit mouere infinitũ. ergo cælum eſt corpus ſimplex, patet conſequẽtia. quia oẽ corpus cõpoſitũ ex materia & forma eſt finitæ receptionis, ſicut eſt finitæ motionis in aliud. Ad primũ & ſcdm demõſtratio Ari. & Aue. procedit de cõpoſito ex materia in potentia, quia illius forma in maiori quãto eſt maioris virtutis q̃ ſit in parte illius, ſed in cælo in propoſito nõ eſt maior ſubſtãtialis virtus in toto q̃ in parte, ſupponit aũt ibi Ariſ. actiuã potentiã maiorẽ agere æquale in minori tẽpore, quia ex ea ſequitur ſi infinite intenſa virtus eſſet, infinite intẽſa virtus ageret in inſtãti. cõſequens eſt falſum cõſequentis huius. ergo antecedẽs iſtius eſt falſum. Si aũt virtus motiua cæli infinito tẽpore mouẽs eſſet corporea. illa eſſet infinite intẽſa. Secunda cõcluſio. cælũ eſt viuens, hãc concluſionẽ ſcdm expõnẽ Alexã. intẽdit Philoſophus 2. cæ. tex. cõ. 10. dicens optimã vitam ducentia. eã vero aperte ponit Auer. in deſtruc. deſtruc. diſp. 3. dub. 13. di. cæli ſunt viui. probatur cõcluſio. oẽ cõpoſitum cuius forma ſubſtãtialis eſt anima eſt viuens, ſed cælũ eſt cõpoſitũ, cuius forma ſubſtantialis eſt aĩa. ergo, &c. Pro declaratione minoris nota quod cũ Ari. 2. de aĩa tex. cõm. primi pmiſiſſet ſe traditurũ diffinitionẽ aĩæ cõiniſſimã, dixit ibi tex. cõ. 4. anima eſt ſubſtãtia, ſicut ſpẽs corporis phyſici potẽtia vitã habẽtis, quæ eſt cõis omnis aĩæ materiã in potẽtia informãti, quod patet ex declaratione quid ſit potẽtia vitã habẽs poſita ibi tex. cõ. 2. ſ. habens principiũ per ſe nutrimenti & augmẽti, quod ſolũ vegetabilibus conuenit, de qua principaliter intẽdebat, quia tñ recordabatur intelligentiarũ quæ ſunt animæ corporũ cæleſtiũ & ſubiectũ Met. ibi ſubiunxit in tex. cõ. 7. Si aliquid cõe in omni anima oportet dicere, erit vtiq; actus primus corporis organici phyſici, cum igitur hæc animæ diffinitio de intelligentijs verificetur, verificabitur & de eiſdem diffinitum, corpora. n. cæleſtia phyſica ſunt, & non artificialia, & ſunt organica, quia inſtrumẽta animæ ſunt, ſumitur o. hic organicum appropriate pro inſtrumento ad operationis animæ. forma. n. magnetis parte eius nata verſus meridiem vtitur ad ferrum expellendum, & ſeptentrionali ad ferrum attrahendum, vt patet experiẽtia. Sic igitur patet illas duas diffinitiones non conuerti, neq; organicum & potentia vitam habens conuertuntur. Si igitur oſtendamus intelligentiam eſſe, actũ cæli, totam animæ diffinitionẽ declaratũ erit ei conuenire, hoc igitur oſtẽdamus demonſtratione. Ariſt. aſſumpta 2. de anima tex. cõm. 24. intendentis concludere animam eſſe actum corporis. Omnis actio attributa alicui propter aliqua duo neceſſe eſt vnum ſit forma & reliquum vt materia, ſubſummo minorem de intelligentia reſpectu cæli moti ab ea. & tunc quia concludit demõſtratio pro Ariſt. animam eſſe actũ corporis, concludit pro me intelligentiam eſſe actum cæli. *

Demonſtratio eſt ſimplr. Et pauce a priori habẽtur in philoſophia naturali, aliqua tamen habentur vt 8. phi. tex. cõm. 12. & 8 cõm. 38. & primo cœli text. cõ. 127. & 26 & 2. cœli text. cõ. 26 & text cõm. 61.

Contra eadem maiore vtitur Aue. tertio de anima cõ. 36. ad probandum intellectum agentem eſſe formam intellectus ſpeculatiui, ſi ergo concludit de intelligentia quòd ſit actus orbis, concludit de intellectu agente quod ſit actus intellectus ſpeculatiui. Reſpondeo. æquiuocatio eſt in eſſe, quia materialis anima & intelligentia ſecundum corũ eſſe reale informabilib⁹ ab eis vniũtur, ſed intell. ãui ſpeculatiuo vnitur

Qd corporeitas ſecundum Auer.

& ſi operationes ſenſuum interiorum requirerent motum ſpirituum, ille non eſt motus, quem comprehendam nũc ſub ſenſibili moto. tales autem operationes ſunt operationes animæ vegetatiuæ, vt generare, nutrire, & augere, &c. nutrimẽtum.n. & nutrimenti ſuperfluitas ſenſibiliter mouentur aliqñ, & operationes ſenſitiue cõcupiſcibilis vt triſcari iraſci, &c. quia aut humores & ſpiritus incenduntur vt in ira, aut mouẽtur ſpiritus & ſanguis à centro ad circunſerentiam vt in gaudio, aut à circumferentia ad centrum vt in timore, &c. & hæc operatio dicitur abſtracta, quia non eſt corporis operatio, & eſt materialis, quia eſt communicans corpori, quia eſt operatio virtutis cauſatæ à corpore. & cum hoc requirẽs motum corporis, Et eſt duplex, quoniam operatio à corpore inchoate poteſt & in animam redundare. vt ſomnus, qui à mulcebri nutrimenti euaporatione ad cerebrũ incipit quo vapore frigiditate cerebri coagulato ſenſus ligantur. inualeſcente autẽ calore per digeſtionem ſibi liquefit uapor coagulatus & diſſoluitur. & ſic vigilia fit aut ab anima incipit hæc operatio, & in corpus redundat, vt in Irato ex conuitio, quia ex diſconuenientis apprehenſione, & appetito recontriſtationis in diſplicentem, commouentur humores & ſpiritus, &c. patet ex primo de anima cõm. 3. & de talibus operationibus dixit Auer. primo de anima cõm. 14. omnis paſsio facta cum alteratione & tranſmutatione eſt in corpore neceſſario, aut virtutis in corpore.

Quomodo fit ſomnus.

Secũdus gradus eſt operatio virtutis in corpore, quæ tamen non communicatur corpori, ſic ꝙ corpus ſenſibiliter alteretur aut moueatur, vt ſentire. licet.n. auditus motũ localem medij, per quod fertur vox requirat odoratus vero fumalem euaporationem & tactus alterationem realem. tamẽ viſus per accidens requirit, aut motum quo adducatur obiectum ad debitam diſtantiam ex propinquo vel ex remoto, aut motum quo adſit lumen conueniens in organo vel in medio, aut motum quo diſponatur organum. tamen in viſionis cõtinuatione neutrum requiritur, & hæc operatio materialis eſt, & quia eſt cauſatæ à corpore virtutis operatio. & eſt organica de qua Ariſt. primo de anima tex.cõm. 12. dixit ꝙ non ſine corpore fiebat. quod declaratur ex Auerroe in libro de ſomno & vigilia dicente, actio enim animæ ſenſibilis eſt communis animæ & corpori. quia nõ agit niſi per inſtrumenta. hoc autem eſt dicere ſenſitiuam animam eſſe virtutẽ organicam, ex quo ſequitur ſenſum eſſe virtutem in corpore. virtus autem illa in corpore eſt quæ à corpore materialiter cauſatur, & hoc voluit Auer. primo de anima cõ. 12. has partes animæ conſtitui per corpus.

Tertius gradus eſt operatio virtutis non corpore, indigentis tamen in aliquo exiſtẽti in aliquo exiſtenti in corpore, vt intelligere hominis requirit.n. fantaſma, & de hac operatione loquens Auerro. primo de anima cõm. 12. dixit, poſsibile eſt vt aliquod non communicans corpori ſit exiſtens in rebus exiſtentibus in corpore, intelligere.n. intellectus poſsibilis eſt operatio non communicans corpori. quia non eſt operatio corporis, neq; operatio virtutis organicæ, eſt tamen exiſtens in rebus exiſtentibus in corpore, quia non eſt ſine corpore. propter colligantiam fantaſiæ cum intellectu.

Elice hic quo modo intelligẽtiæ cõmunicãt corpori.

* Quartus gradus eſt operatio virtutis non in corpore, neq; indigentis aliquo exiſtente in aliquo exiſtente in corpore, & hæc eſt operatio intelligentiarum cæleſtium, & eſt ſola quæ eſt ſimpliciter abſtracta de qua loquens Auerro. primo de anima cõm. 12. dixit poſsibile eſt vt actio alicuius non communicantis corpori ſit non exiſtẽs in aliquo eorum quæ ſunt in corpore, quia intelligere intelligentiarum non eſt operatio organica, neq; colligata cum aliqua virtute organica. & hoc eſt ꝙ in hac diſgreſsione quærebamus, & de hac abſtractione ſimpliciter loquẽs philoſophus primo de anima tex. cõmenti. 13. dixit ſi quid animæ operũ proprium, contingit ipſam ſeparari, quia omnis operatio ſimpliciter abſtracto requirit virtutem, cuius eſt operatio propria ſimpliciter abſtracta. & ideo concludit Ariſ. ꝙ intellectus poſsibilis non eſt ſimpliciter abſtractus, quia intelligere eius non eſt ſimpliciter abſtractum, quia non eſt ſine fantaſia, vt dixerat Ariſt. ibi textu commenti 12. operatio igitur intellectus poſsibilis eſt aliquo modo abſtracta, quia eſt operatio virtutis non cauſatæ à corpore. Tum quia eſt operatio virtutis non organicæ. ſed eſt nõ abſtracta alio quo modo, ſeu eſt materialis, quia eſt operatio colligata cum ſentire. Tum quia eſt operatio virtutis colligatæ cum anima ſenſitiua, qui eſt cogitatiua. colligantia.n. iſtarum virtutum in eſſendo eſt cauſa colligantiæ earum in operando. elicit.n. intellectus agens ex his quæ ſunt in ſenſu ſpeculatiua intellecta informatiua intellectus poſsibilis, & ſic patet quomodo intellectꝰ poſsibilis eſt aliquo modo materialis, & aliquo modo abſtractus. & etiã quo modo intelligere ipſum eſt aliquo modo materiale, & aliquo modo nõ, propter hoc Philoſophus 2. de anima tex. commẽti 21. concludit de anima non intellectiua, ꝙ non eſt ſeparabilis, quoniam partium corporis ſeu organorum actus ſunt, & de intellectiua ꝙ ſeparabilis eſt aliquo modo, quia nõ eſt actus alicuius corporis .i. partis corporis, vt exponit Auer. ibi quia non eſt actus organi, licet in tractum communiter dimittatur an intellectus ſit totaliter abſtractus à corpore ſicut nauta eſt totaliter abſtractus à naui, ſed quia in regendo nauem nullã perfectionem extrahit nauta à naui qua formaliter perficiatur, ſed intellectus poſsibilis ex corpore recto ab eo intellectionem elicit, quãdo fit abſtractio à fantaſmatibus. Ideo concluditur intellectum poſsibilem eſſe magis intimum corpori & inſeparabilem quàm ſit nauta à naue. videns etiam Philoſophus ꝙ ad variationem complexionis, variabatur intelligere. concludit primo de anima texto cõmenti 14. ꝙ intellectus non eſt abſtractus. quod contingit, non quia ipſe ſit virtus materialis, ſed quia colligatus eſt cũ virtute materiali ſibi ſeruiente, cũ igitur ſecundum nullam complexionẽ varietur intellige intelligentiarum, quia in cælo nõ ſunt qualitates primæ, ex quarum refractione fiat complexio, intelligere intelligentiarum abſtractarum eſt operatio ſimpliciter abſtracta. & conſequenter earum ſubſtantiæ ſunt ſimpliciter abſtractæ. & ſic non colligatæ cum ſenſu.

Ex ſi per oppoſitum volueris quatuor gradus non abſtractarum operationum. Dices primum gradum eſſe & minimum, operationem virtutis nõ in corpore, colligatam tamen alicui exiſtenti in aliquo exiſtenti in corpore, vt intelligere hominis, quod colligatur fantaſmati exiſtenti in fantaſia, quæ eſt virtus in corpore. Secundo gradus eſt operatio virtutis in corpore non communicatæ corpori, vt ſentire quod eſt operatio organica, non tamẽ per ſe requirens alterationem realem in corpore. Tertius eſt gradus virtutis in corpore communicata corpori operatio ſic ꝙ requirit motum realem & ſenſibilem in corpore, vt triſtari aut augere. Quartus gradus eſt operatio corporis, vt motus localis, & ſic patet ꝙ operationum aliqua eſt totaliter abſtracta, aliqua totaliter immerſa, aliqua vero partim abſtracta, & partim non.

Ad reſiduum præaſſumpti textus exponendum reuertamur. Deinde ſubiunxit Ariſt. Hoc autem nihil erit magis propter illud, intelligens deſtruere ſecundam partem, probando ꝙ non iuuat additio ſenſus ipſum corpus cæli, quia non melius ſe habet cælum propter ſenſum, rationem dicit Auer. ibi quia ſenſus vt in pluribus eſt cauſa ꝙ res corrumpantur. demonſtratio igitur eſt, non magis durat cælum per habere ſenſum quàm non habendo ipſum, quia cælum eſt in generabile & incorruptibile, vnde Auer. ibi, ſi poſuerimus corpus animatum intelligens eſſe non generabile neq; corruptibile, manifeſtum eſt ꝙ non indiget ſenſu, quia nullum iuuamentum habet ſenſus in eo. ſenſus igitur, quia præſupponit materiam in potẽtia, quæ eſt principium corruptionis, inferret breuitatem vitæ cæli, quia redderetur cælũ corruptibile, quamuis animali corruptibili conferat ad longitudinem vitæ, quia ſenſu tactus aut guſtus. hi enim neceſſarij ſunt in eſſe animalis. vt dixit Auer. in principio libri de ſenſu & ſenſato, vnum propter alterabilia, ſecundum autem propter nutrimentum, cum percepta fuerint nociua ab eis fugit animal, quæ mixtionem ſoluerent, ſi eorum præſentia ſaluaretur, & ſenſu perceptis iuuantibus ea proſequitur ſaltem dilatãdo ſe, vt tertio de anima tex. cõm. 63. ponit Philoſophus, & intrinſece reſolutioni caloris naturalis agentis in illius humidum ſubſtãtificum reparat per virtutem nutritiuam, dando calori naturali humidum nutrimentale conueniens, quo quaſi æque bonum humidum reſtauratur loco humidi radicalis aut nutrimentalis diſſolui, & ſic patet non eſſe intentionem Ariſt. cælum habere ſenſum. immo illius intenta concluſio & demonſtrata eſt ad oppoſitum. Et etiam Auer. clara

uentur, mouetur à generante, vel remouente prohibens. Cælum autem eſt in generabile, & motus eius eſt non impedibilis, ſed cælum habet figuram terminatam, &c. & Auerr. ibi. & in 12. Metaphyſicæ cõmento 25. omne nobilius animato eſt animatum ſecundo de generatione animalium, viuens nobilius non viuente, ſed cælum eſt animato nobilius ſecundo phyſicorum commen. 45. & 46. Non ſeruat Auerr. aut eius tranſlator comparatiuorum aut ſuperlatiuorum diſtributionem. & ſecundo cæli commento 68. primum cælum eſt principium & cauſa in dando cuilibet viuo ſuam vitam fortius & pluſquam principia cæterorũ corporum diuinorum. Tertio autem cæli textu & commento 68. elementa figuram ſibi eſſentialem non habent, aliter non ſaluarentur in mixto, neque in ſuis partibus, cuiuſcunq; figuræ eſſent, etiam maioribus minimo, poſtquam eſſent ſæparatæ à tota. Mineralia vero figura continentis, aut figura materiæ in metallum, aut lapidem tranſmutandæ figurantur, aut alio extrinſeco.

Item 12. Metaphyſicæ commento 41. motor finitæ motionis eſt anima exiſtens in eo. Et octauo metaphyſi. commento vltimo, intelligentiæ abſtractæ attribuuntur corporibus cæleſtibus ſecundum quòd anima attribuitur corpori.

Secundo etiam metaphyſi. commen. 17. intellectus abſtracti ſunt poſtrema perfectio corporum cæleſtium. Secundo negato quòd cælum ſit animatum perit demonſtratio Ariſtoteles, ſecundo cæli tex. commen. 12. ad probandum cælum habere differentias poſitionis, intelligo diſtinctas in natura, ſecundum q de mundo tangit Auerr. octauo phyſicorum commen. 64. & debes ſcire quòd iſtæ partes ſunt diſtinctæ in natura in homine, & ſimiliter in mondo, ſed in homine ſunt manifeſte per ſe in mũdo vero per demonſtrationẽ.

Tertio perit demonſtratio Ariſt. ſecundo cæli textu commen 50. ad probandum ſtellas non habere virtutem progreſſiuam. Quarto perit demonſtratio Ariſt. ſecundo cæli tex. cõmen. 59. ad oſtendendum cælum habere figuram eſſentialem. quæ omnes ſuper hoc fundantur, cælum eſt animatum Prima tamen immediate, ſecunda vero mediate & occulte.

Præterea cælum ad generationem animatorum concurrit principaliter, ergo cælum eſt animatum, agens.n. ſecundũ proprium actum nihil nobilius ſe intendit, quia agẽs producit ſimile. Contra modus loquendi Auer. 2. phyſi. commẽ. primo: innuit cælum non habere animam, cum dixit habentia animas, & corpora cæleſtia, tranſmutari in loco, copula autem diuerſitatem requirit. Secundo Ariſt. tertio de anima tex. commen. 59. vegetabilem animam neceſſe eſt vnũquodque viuum habere, ſed cælum non habet animam vegetatiuam, quia non eſt nutribile. ergo, &c. maiorem ponit Ariſtote. 2. de anima tex. cõmen. 16. viuere igitur per hoc principium, ſcilicet per animam vegetatiuam ineſt omnibus viuẽtibus. Idem habetur ab Ariſt. in lib. de ſom. & vigi. Tertio in conſequenter ſe habentibus in aliquo genere neceſſe eſt exiſtens in illo genere habere illod quod alia conſequenter ſe habentia includant, ſed vegetatiuum in animatis eſt præſuppoſitum & incluſum 2. de anima tex. cõm. 31. ergo non vegetatiua non ſunt animata, ſed cælum non eſt vegetatiuum, quia nullam vegetatiuæ virtutis operationem habet in ſe, neq; ſibi ſimilis generatiuam, neq; nutritiuam, neq; augmentatiuã.

Quarto argumento Ariſto. 2. cæli tex. cõmen. 13. in cælo non eſt dextrum, quia non eſt ibi vnde motus, ob illius æternitatem, neq; ſurſum, quia non eſt ibi augmentum. Tum etiã lõgitudo terminat ſurſum & deorſum, & eſt cõmuniter maior latitudine terminata per dextrum & ſiniſtrum, & requirunt hæc varietates figurarum, quod nõ apparet in cælo.

Quinto omne animatum habet calorum 2. de anima tex. commen. 50. & in libro de iuuentute & ſenectute viuens nõ exiſtit ſine naturali caliditate, ſed cælum non habet calorem: ergo, &c. Sexto omne animatum eſt tactiuum 2. de anima tex. cõ. 66. aut melius in alia tranſlatione eſt tangibile, ſed cælũ non eſt tangibile. Septimo ſempiternitas cæli non eſt ab anima, ergo cælum non eſt animatũ, patet conſequentia, quia duratio compoſiti à forma eſt, aſſumptũ vero eſt Ariſt. 2. cæli tex. cõm. 6. Octauo Auer. 8. Metaphyſi. cõm. 12. de ſubſtantijs cæleſtibus dixit non quòd eſt illic quòd animatur per animam, aut viuit per vitam. Amplius mors vitæ opponitur. ergo q non eſt mortale non eſt viuum. Ad primum ly. & explicatiue tenetur, quia principale conſiderandum erat corpora cæleſtia habere principium motus localis, ſiue ipſum eſſet animatum, ſiue non, præterea poteſt inter illa cadere copula, propter diuerſum modum habendi animam vel principium motus, inferiora enim naturam habent in materia in potentia, ſuperiora vero in materia in actu, ex quo ſequitur principium motus ſuperiorum eſſe immateriale, & principiũ motus inferiorum eſſe materiale, propter quod ſubdit Auer. ibi principium in iſtis dicitur ferè æquiuoce. Ad ſecundum nõ allegatur ibi niſi diminutæ, ideo reſiduum clauſulæ, quod ſoluit argumentum, ſubdendum eſt, & animam habet à generatione vſque ad corruptionem, & eſt ſenſus quodcunque viuum habens animam à generatione vſq; ad corruptionẽ, oportet habere animam vegetatiuam, & quòd ſic intelligi habeat patet per vltimam clauſulam illius textus, neceſſe eſt igitur ineſſe vegetabilem potentiam in omnibus generatis & corruptibilibus. Ad aliam auctoritatem. 2. de anima dicitur illam intelligendam eſſe ſub limitatione ibi in texto immediate præcedenti ſcilicet commenti 15. poſita, alia autem ab hoc impoſsibile in rebus mortalibus ſeparare intellectiuum autẽ ſenſitiuum à vegetatiuo, & additur limitatio illa propter cæleſtia, quæ ſine anima vegetatiua viuunt. Ad tertium vegetatiuum in ſolis corruptibilibus includitur, non autẽ incorruptibilibus, cuiuſmodi ſunt cæli, hoc oſtẽdit Philoſophus ibi parum infra tex. cõmen. 22. dicens, quibus ineſt ratiocinatio corruptibilium, his & reliqua omnia. Intelligens q omne corruptibile intellectiuum eſt ſenſitiuum & vegetatiuum, & addit corruptibile propter corpora cæleſtia quæ intelligentia ſunt & incorruptibilia, vt patet ex Auerro. ibi 11. commento. Ad quartum reſpondet Philoſophus ſi incepiſſet motus cæli, ab illo quod diximus dextrum incepiſſet, in cælo.n. dextrum ante, & ſiniſtrum ſunt cauſa, quare motus cæli eſt ab oriente in occidens per meridiem, iuxta Philoſophum, ſecundo cæli textu commento 30. intelligo dextrum terminare latitudinem, ſed ſurſum longitudinem, & ante profunditatem, vt dicit Philoſophus ſecundo cæli texto commento 8. & 14. Errant enim Aſtronomi in naturalibus ponentes iuxta Ptolemæum prima Almageſti longitudinem eſſe ab oriente in occidens, latitudinem vero à polo ad polum, & oportet eos concedere motum cæli eſſe à ſurſum in deorſum per dextrum, ad probationem quòd in cælo non ſit ſurſum, quia nõ eſt ibi augmentum, negatur conſequentia. motus enim ſenſationis & augmentationis repugnant corpori ſimplici, quale eſt cælum, ideo non ab illis ſumuntur iſtæ differentiæ, ſed omnes à motu locali accipiuntur, quæ enim diſperſa ſunt in inferioribus accumulantur in ſuperioribus. Ad confirmationem non ſemper longitudo eſt maior latitudine, differentia autem eſt inter animalia hic & animalia ſuperiora, quia animalia hic diuerſitatem habent membrorum in figura & potentia, ſed animalia cæleſtia non habent in partibus diuerſitatem figuræ, licet habeant in eis diuerſitatem potentiæ colligitur ſententia ex Auer. in deſtructione deſtructionum, diſputatione prima dubio 11. Ad quintum & ſextum intelligitur de animatis materialibus. Ad ſeptimum. arguit ibi Ariſtoteles contra tenentes cælum habere motum contrarium motui animæ, vt ibi dixit Auerrois. ideo ſenſus Philoſophi ibi eſt, impoſsibile eſt animam dare ſempiternitatem corpori habenti motum contrarium motui animæ, ideo in texto noſtro eleganter poſitum eſt ab anima cogẽte. Iterũ ſupra cõcedebatur q ab anima dependente non erat motus ſempiternitas, ſed à fine independẽte, ideo negatur cõſequẽtia argumẽti.

Ad octauum reſpondeo iuxta ſententiam Aue. in de ſubſtantia orbis cap. 2. ponentem eandem ſententiam, ſed addentem ſolutio argumenti, quia eſt corpus cæleſte viuum per ſe, appetens per ſe, non per potentiã exiſtentem in eo diuiſibilem per eius diuiſionem, eſſet.n. ſi ſic generabile & corruptibile. concedo igitur cælum viuere per vitam abſtractam, ſed non per diuiſibilem. Ad nonum non habet ſempiterna vita mortem ſubſtantialem ſibi oppoſitam, &c. Tertia cõcluſio, cælum eſt animal. probatur. quia cælum eſt corpus & anima, quæ non eſt vegetatiua. ergo, &c. Iſtam concluſionem intelligit Ariſtot. 4. Topicorum cap. 3. animalium aliud mor-

nenter continens perfectionem totius, illud non eſt pars perfectionis, licet poſſet eſſe q̃ eſſet pars ſubſtantiæ, pars autem, quæ eſt in toto in potentia, eſt pars quãtitatiua. quoniam continuata eſt alteri, deus autem non cauſatum eſt, neq; dependens, neq; pars perfectionis, neq; quantitatiua, &c. Ad quartum eſſe in alio eſt dupliciter. vno modo communicans perfectionem illi in quo eſt nihil inde recipiens, & ſic illud quod eſt in alio eſt nobilius eo in quo eſt, & hoc non repugnat deo, ſicut ſibi non repugnat cum alio numerum facere. Alio modo aliquid eſt in alio capiens eſſe per inexiſtentiam, & hoc repugnat deo. Ad quintum naturaliter informatiua eſt anima, & naturaliter informabile eſt corpus, & ſic ꝓpter vtrunque eſt informatio, abſtractio autem, quæ eſt nõ cauſari à materia, eſt melior quàm cauſari, neq; conceditur deum cauſari, quamuis in cõpoſitione ſit, ſed in ipſo inuenimus rationem finis quæ abſtractio eſt, nobiliorem ratione formæ aut efficientis, ſed non eſt poſsibile dare ibi aliquid, quod ſit finis tantum, & non forma. Ad ſextum melius eſt deum informare pro ſui eſſe, quia ſi non informaret, non eſſet deus. Secundo melius eſt pro ſuo intelligere, quia ſi non informaret, non intelligeret, quia ſolum forma eſt principium intelligendi, ſed non informans non eſt forma. Tertio melius eſt deo informare pro ſua operatione, quæ eſt mouere, quia ſi non formaret cœlum, non poſſet ipſum mouere, quia ſolum naturaliter & localiter mobile eſt cœlum, & ſic ſolum à principio intrinſeco. Quarto melius eſt cœlo pro ſui eſſe & operari q̃ deo informetur. vt patet. Ad ſeptimum non conceditur deum eſſe aĩam mundi, neq; cœli totius, ſed primi mobilis, ideo &c.

Tertio de alijs intelligentijs, forma & materia in eodem genere continentur. Omne.n.genus per actum & potẽtiam diuiditur, ſubſtantia autem intellectualis & corpus diuerſorum generum ſunt, ergo vnum non eſt forma alterius. Secundo omne eſſe in materia eſt aliquo modo materiale, quia non eſt præter eſſe materiæ, ſed intelligentiarum eſſe eſt in materia cui dãt eſſe, ergo ſunt aliquo modo materiales. Tertio nullum eſſe in corpore eſt ſeparatum à corpore, ſed eſſe intelligentiarum eſt ſeparatum à corpore, ergo &c. Quarto illud cuius eſſe eſt commune corpori, eius operari eſt commune corpori, quia non eſt operatio ſublimior virtute. Si igitur ſubſtãtia intellectualis eſt in corpore, tunc eius intellectio corpori, communicabitur. Ad primum ipſa eiuſdem ſunt generis analogici puta ſubſtantiæ. Principiat enim vnum eorum vt actus, reliquum vero vt potentia, de quo genere analogo maiorem oportet intelligi. Ad ſecundum niſi forma in materia depẽdeat in eſſe à materia aut operari, aut extrahatur ex aliquo in corpore, ipſa non dicitur materialis. Nullo autem iſtorum modorum dependet intelligentia. Ad tertium eſſe intelligentiarum ſeparatum eſt à corpore, quia non cauſatum eſt ab eo, ſed non eſt ſeparatum quin ſit coniunctum corpori ſecundum eſſe, quia intelligentiæ eſſe eſt corporis eſſe. Ad quartum communicari aliquam virtutẽ corpori aut communicanti corpori eſt dupliciter, vno modo, quia corpus cauſet virtutem, aut quia virtus illa colligatur cum aliqua virtute cauſata à corpore, & ſic ſumitur ab Auerroe. 1.de Anima, com. 13. & ſic abſtractum ſimpliciter eſt nõ communicatum corpori, neq; colligatum cum virtute corporea. Operationem autem communicari corpori eſt eam eſſe organicam, eam autem communicari communicanti corpori, aut exiſtere in rebus exiſtentibus in corpore, quod pro eodem accipio: eſt operationem talem colligari cum aliqua operatione virtutis corporeæ, & ſic intelligentia non eſt virtus communicata corpori, neq; communicata communicanti corpori, operatio quoq; cæleſtis intelligentiæ non eſt communicans corpori, neq; exiſtens in rebus exiſtentibus in corpore. Secundo modo communicatio eſt per denominationem, quia operatio data eſt apta corpus denominare, & hoc modo intelligere diuinum eſt operatio corpori communicata, quia ab ea denominatur cœlum intelligens ipſum.ſ.animal cæleſte, nõ tamen orbis, qui eſt pars animalis, ideo quemadmodum intelligentia communicat ſuum eſſe ſubiecto, ita ſuam primam operationem communicat animali, & ſuam ſecundam operationem orbi, qui eſt pars animalis. Quid autem ſecundum veritatem dicendum ſit de cœli animatione, poſtquã neutra pars repugnat fidei, teneo cum Philoſopho, & Auerroe. Magna eſt tamẽ huius partis difficultas, cum omnem intelligentiam creauerit deus in ſtatu merendi & demerendi, viatrices.n. aliquantulum fuerunt, quid eſſet ſi anima primi cœli peccaſſet? ante enim diem iudicij, aut ſaltem poſt, puniretur compoſitum, & ſic primum cœlum eſſet damnatum, & contineret beatos. niſi deus ſibi & ſanctis ſuis alium locum præparaſſet. Poſſet tamen deus prædeſtinaſſe has intelligentias, quas ſciebat eſſe cœlorum naturaliter formatiuas, & ſic licet potuiſſet eſſe q̃ peccaſſent, nõ tamen peccaſſent. quemadmodum fuerunt prædeſtinatæ, & potuerunt non eſſe prædeſtinatæ, ſed præſcitæ, non enim legabile eſt corpus ita magnum ſicut cœlum in centrum. Sed de deo q̃ alicui cœlo ſit naturaliter vnitus non eſt tenendum. propter ſuæ virtutis infinitatem, quæ mobile infinitum in magnitudine requireret, & illud infinitæ velociter moueret aut in inſtanti. quẽadmodum Ariſto. 1. cœli. tex. commenti. 47. dixit, ſi infinita grauitas eſſet, ipſa eſſet motiua in inſtãti. Secundo propter ſuæ virtutis creatiuæ libertatem contingẽtem ſub ſe cœlum omne continentem. Tertio propter ſuæ creationis nouitatem. Sed hæc theologis dimittantur.

DVBIVM ſecundum an mutationem terminauerit cœlum, vel mundus. Reſpondeo per duo dicta primum. partem quæſtionis negatiuam tenuit philoſophus. Secundum dictum pars quæſtionis aliqua eſt vera. Pro primi dicti declaratione præmitto q̃ duplex eſt mutatio ſubita. prima poſitiua, & eſt à priuatione ad habitum ſecunda priuatiua & eſt ab habitu in priuationem, tãquam terminos primos, poteſt autem habere terminos per ſe ſecũdarios, vt contrarium, & terminos per accidens, vt contradictio, poſſunt autem habitus & priuatio eſſe de genere ſubſtantiæ, & de genere accidentis. ideo diuiditur generatio per ſimpliciter & ſecundum quid, de primis.ſ.priuatione & forma ſubſtãtialibus nunc eſt ſermo. mutatio autem ſubſtantialis imaginari poteſt ex ſubiecto, & ex non ſubiecto, & ab æterno & non ab æterno, & de omnibus eſt ſermo præſens, & ſic creationem: licet non eſſe vere mutatio, ſub mutatione comprehendimus, ſecundum modũ intelligendi quo intellectus accipit rem prius non exiſtentem deinde exiſtentem. Ad primum dictum quatuor vijs arguo. primo ex natura mutationis. Genera mutationum quatuor ſunt. 12. Meta. tex. com. 7. Quorum quodlibet mutator ſubiectum vt in mutatione tam ſubſtantiali q̃ accidentali declarauit Auer. in lib. de Subſtantia orbis cap. 1. & primo Phyſi. com. 60. 62. 63. dixit etiam Ariſt. 11. Meta. nihil enim ex nõ ente fieri, omne autem ex ente fere omnium eſt commune dogma, eorum qui de natura, ſi igitur cœlum aut mũdus mutationem terminaſſent, ante alterum eorum fuiſſent materia, motor, & conſequenter motus, tempus, & ſic mundus ante mundum. Solet negari minor. ſcilicet cuilibet mutationi ſubſterni ſubiectum. Contra motus eſt actus entis in potentia ſecundum q̃ in potentia. 3. Phy. tex. com. 6. ens autem in potẽtia eſt ipſum ſubiectum motui ſiue ſit æternus, ſiue nouus, ſiue ſubitus, ſiue ſucceſsiuus, ſiue in ſubſtantia, ſiue in accidente, cum igitur in diffinitione motus cadat ſubiectum, impoſsibile eſt motum eſſe ſine ſubiecto, & ſi non in aptitudine, à fortiori neq; in actu. * Tum quia ſi ſic, motus eſſet, & nihil moueretur, vel aliquid mutatum eſt, quod prius non mouebatur, patet conſequentia quia data a, mutatione ſine ſubiecto, aut ipſa eſt ſucceſsiua, & ſic habetur prima pars diſiunctiuæ aut eſt ſubita, & ſic habetur ſecunda pars, quæ contra Philoſophum eſt 6. Phyſic. tex. com. 46. demonſtrantem q̃ ante quodlibet mutatum eſſe fuit mutari. Secundo ad principale tria ſunt genera motuum. 4. cœli tex. commenti. 22. ſcilicet ſecundum magnitudinem: ſecundum formam, & ſecundum locum, per formam intellige qualitate, ſiue ſubſtantialis ſit ſiue accidentalis ſecundum Auerroim.

Si non eſt aptus eſſe ſine ſubiecto ergo neq; actu poteſt eſſe ſine ſubiecto.

Conformiter ſicut 2. Phy. exponit ipſe com. 1. Horum autem generum quodlibet ex ſubiecto eſt, & ex contrario, ſi igitur mundus aut cœlum facta eſſent, ex contrario eſſent. & ſic mundo aut cœlo contrarium corpus eſſet. Solet negari minor, quia creatio eſt ex non ente tam in actu quàm in potentia. Contra, conceſſa creatione perit demonſtratio Ariſto. primo Phy. tex. com. 82. & 12. Metaphyſicæ. tex com. 10. ad

oſtendendum

neq; alia intelligentia eam intelligit, & conſequenter neq; intellectus poſsibilis, non enim formabilis eſt intellectus per illam, quoniam ſolum forma formare poteſt. Quarto ſi cœlum intelligit per intelligentiam ſuam, & ex dictis intelligentia eſt cœli pars, ergo cœlum intelligit per partem, conſequẽs eſt contra Auerroim in lib. de Subſtantia orb. capi. 1. Quinto in mouentibus rationalibus ſunt duæ actiones contrariæ eſſentialiter ſecundum Ariſt. 1. Ethico. cap. 18. & 8. Phyſi. tex. com. 8. & 3. de Anima, tex. com. 53. & 14 & 9. Met. tex. com. 20. & 2. peri hermenias. ſed in cælo nõ ſunt duæ actiones &c. quia virtus cœli naturaliter agit, ergo virtus cœli non eſt rationalis, & conſequenter non intellectiua eſt. Ad primum conceditur ꝙ infertur, quia illa vt plurimum ſunt intellectiua recipiendo Intentiones eorum, intelligentia autem ob ſui nobilitatem recipere non poteſt ita vilium intentiones. Tum quia non ſunt intentiones receptibiles in intellectu niſi per abſtractionem à fantaſmatibus, &c. deficiente enim ſenſu deficit ſcientia illius ſenſus, primo Poſterio. & ſic ſi intelligentiæ illa intelligerent, oporteret intellectum intelligentiæ habere ſenſum ſibi coniunctum, quoniam per intellectus abſtractionem qui agens eſt intelligere haberẽt, cuius natura non alium de abſtractiua eſt quàm à fantaſmatibus, quemadmodum tamen conceſſum eſt in primo opere deum intelligere omnia quia intelligit ſe, qui eſt quodammodo omnia, ita proportionabiliter intelligẽtia orbis exempli gratia Solis eſt aliquo modo quantitas, figura motus, lumen &c. quoniam hæc cauſat intelligentia in ſuo orbe. ideo intelligit hæc intelligẽtia quodam modo lumen, aut ſi appellationem ſaluare volueris, verbum poſtponatur. ſ. aliquid quod eſt quodammodo lumen intelligentia intelligit, quia cauſam eorum intelligit, non autem intelligit illa per proprias naturas. Ad ſecũdum negatur conſequentia, quia licet forma ſit materiæ intellectio, non tamen reſpectu cuiuſcunq; intellectus, ſed ſolum reſpectu intellectus apti cognoſcere aliquid extra ſe exire poteſt in actum, cuiuſmodi eſt intellectus poſsibilis & nõ alius intellectus apud Philoſophum, & ſic negatur vltima conſequentia, ſ. animal cœleſte habet in ſe intellectionem ſuæ materiæ, ergo ſuam materiam intelligit, niſi forte quia intelligentia eſt cauſa formalis materiæ. ideo intelligendo intelligẽtiam materia intelligitur cauſaliter, ſed illud tale intelligere non addit intellectionem intelligenti. Ad tertium negatur conſequentia, ad probationem negatur conſequentia quia intellectus poſsibilis, cum eſt felix, intelligit materiam cœli per formam appropriatam cælo. Sed dices in quo differũt intellectio materiæ in actu per intelligentiam illi materiæ appropriatam in intelligentia abſtracta, & intellectiu eiuſdem materiæ per eandem intelligentiam in intellectu poſsibili? Reſpondeo intelligentiæ abſtractæ ſic intelligenti non eſt fas dicere ſibi aliquid de materia intellecta vt dixit Auer. 12. Meta. com. 51. in fine, ſed intellectui poſsibili eſt fas vti terminis ſignificantibus materiam ſubſtractam illi formæ, & ſic formare propoſitiones de illa materia, non ſic autem perfecta eſt materiæ intellectio in actu ab iſto homine, antequam iſte homo ſit felix. Ad quartum duplex eſt in propoſito pars quantitatiua, & per illam cœlum nõ intelligit, & ſic intelligit Auer. loco allegato, homo autem quia intelligit & fantaſiatur ſimul, de neceſsitate requirit partem quantitatiuam vt cor tanquam fontem ſenſus, cerebrum autem tanquam cellulam, in qua manifeſtatur virtus cordis. vt 2. colliget declarat Auer. ca. de iuuamẽto cerebri. Alia eſt pars eſſentialis, & per iſtam cœlum intelligit. Nota tamen ſi pars eſſet quantitatiua aut eſſentialis cauſata à materia, tunc haberet pars imperfectionem ſecum annexam. & ſic intelligentia non eſſet pars. Sed ſic intelligo intelligẽtias eſſe partes animalis cœleſtis eſſentiales, ꝙ ſunt cauſa formalis non cauſata à ſubiecto. Ad quintum contrarietatem operationum inuenimus in cœlo. ſ. generationem & corruptionem. 2. de Generatione. tex. com. 56. hoc tamen non ad propoſitum, virtus autem rationalis diſcurſiuum importat, quia ratio eſt animæ intelligibilis virtus faciens currere cauſam in cauſatum, hoc autem ſolum in homine eſt apud philoſophos, vt patet in primo opere. de rationali autem diſcurſiuo intelligit Ariſt. quia ipſum poſſunt ſequi oppoſita ob libertatem contingẽtiæ, quæ in ipſo eſt, cum quo ſtat cœlum eſſe intellectiuum ſine diſcurſu. Quintam concluſionem principalem ex his elicio. ſcilicet intelligentia dat eſſe orbi, quia cum forma ſit illa quæ dat eſſe rei, ex quid nominis formæ. Si ſubſtantialis eſt, dat eſſe ſubſtantiale, ſi accidentalis, accidentale, ſed apud Ari. & Auer. intelligentia eſt forma cœli. Confirmatur per Auerroim in 2. Phy. com. 4. loquentem de natura, quam dixit ſupra ſe extendere ad naturam cœli, natura autem quæ eſt forma eſt ſubſtantia, quæ eſt in ſubiectu quod ſubſtentatur per illam, diximus autem ſupra ꝙ ſubſtentari propriè eſt cauſari. Secundo quandocunq; forma ſubſtantialis eſt realiter vnita materiæ, ipſa informat eam, & dat illi eſſe ſubſtãtiale, hac enim negata non probaretur dari formam ſubſtantialem dantem eſſe compoſito materiali, ſed intelligentia eſt forma cœli ſubſtantialis, vt patet. 12. Met. com. 37. diuidit enim Auer. ibi formam per ſubſtantialem & accidentalem, & ſubſtantialem per materialem & non materialem. Tertio quia intelligentia eſt anima cœli, vt patet ſupra, ſed anima eſt qua viuimus. 2. de anima. tex. com. 24. & viuere viuentibus eſt eſſe. 2. de anima, tex. com. 37. ergo intelligentia dans cœlo vitam, dat illi eſſe, dixit. n. Auer. ibi viuum non habet eſſe ſecundum ꝙ viuum, niſi per illud quod viuit. Quarto omnis anima eſt quidditas animati. 2. de Anima, tex. commenti. 8. ſed intelligẽtia eſt anima cœli. 8. Meta. com. vltimo. patet maior 3. Phyſi. tex. com. 28. ex diffinitione formæ. Confirmatur cum tres cauſæ in vnum veniant. 2. Phy. tex. com. 70. & 12. Meta. tex. com. 24. ſi intelligentia eſt cauſa cœli, ipſa in triplici genere cauſæ cauſa eſt. ſ. effectiue, finaliter, & formaliter, harum trium generum cauſarum coincidentiam in vnum oſtendit Ariſt. 2. de Anima, tex. com. 36. Item omne quod cum mouet mouetur, quærantur in eo quatuor cauſæ. 2. Phyſi. com. 71. ſed cœlum, cum mouet hæc inferiora, mouetur ergo cœlum quatuor cauſas habet, & non aliter quatuor cauſas inuenies, niſi intelligentiam ponas formam, finem, & efficiens. orbem autem materiam, aliter. n. ponendo fundamenta Ariſt. & Auer. exires. Quinto intelligentia eſt natura cœli, ergo illi intelligentia eſt cauſa intrinſeca, & non materia, ergo forma, non tamen eſt natura vniuoce ipſa intelligentia cum natura inferiore, quia de natura inferiore loquens Philoſophus in lib. de ſomno & vigilia omnis virtus naturalis eſt fatigabilis, & hoc dictum eſt vniuerſaliter verum, ſiue virtus cognoſcitiua ſit, ſiue non, lapidis. n. virtus fatigatur, licet non ſenſibiliter, in cõtinuatione enim motus lapidis fortior eſt cauſa faciens pro intenſione motus quàm virtutis debilitatio faciat pro remiſſione eius, non tamen propter motum fatigatur ſic ꝙ habeat principium intrinſecum reſiſtens moturi.* Ex hoc pro habenda cognitione cœli elice an cœlum ſit cauſatum aut incauſatum, & tene primo ꝙ animal cœleſte eſt cauſatum finaliter quia intelligentia eſt illius finis. Secundo ꝙ animal cœleſte eſt cauſatum in genere cauſæ formalis, quia intelligentia eſt illius forma ſubſtantialis dans eſſe. Tertio ꝙ animal cœleſte eſt cauſatum in genere cauſæ materialis, quia materia in actu eſt pars intrinſeca & eſſentialis animalis cœleſtis, ex qua cum forma fit vnum per ſe. Quarto ꝙ animal cœleſte eſt cauſatum in genere cauſæ efficientis, quia intelligentia, quæ eſt illius forma: eſt illius efficiens, ſcilicet conſeruans compoſitum ſuum, & non vere procedens, dixit enim Auer. in deſtructione deſtruct. diſputa. 3. dubio. 22. non opinantur philoſophi ꝙ corpus procedat à ſeparato. & conſequenter intelligentia eſt efficiens ſecundum ſimilitudinem ſuum compoſitum, patent hæc ex Auer. 4. cœli. com. 1. vt in primo opere allegauimus.

Intelligentia dat eſſe orbi

Et hoc, quoniã poſſet quiſpiam dicere. Si virtus lapidis fatigatur, ergo in eius deſcenſu deberet tardius, & tardius moueri.

Rationum iſtarum concluſionem voluit Auer. 1. Phyſico. commen. 63. cum dixit corpus cœleſte conſtitui per intelligentiam, orbis igitur cœli conſtituitur ab intelligentia, quia orbis cœli recipit eſſe ab ea, & non niſi in genere cauſæ formalis coincidentis cum fine & efficiente conſeruante. Hanc concluſionem voluit Auer. in lib. de Subſtantia orbis. cap. 2. & 8. Phy. com. 52. dicens intelligentiam dare permanentiam æternam, quia ipſa ſubiectum æterne formando dat quietem perpetuam à generatione & corruptione, vt ex Auerroe in lib. de ſubſtantia orbis colligi poteſt, cap. 5. & ad iſtam ab intelligentia formationem ſequitur intelligentiam dare diſpoſitiones, vt figuram, quantitatem, magnitudinem. vt in lib. de Subſtancia orbis dixit Auer. cap. 2. Iſtæ enim diſpoſitiones ſunt

in

tur in eſſe, ceſſat volitio, cum igitur deus produxit, voluit producere, & cum non in producendo fuit, noluit producere, ergo mutatus fuit. ratio eſt Auer. 8. Phyſi. com. 15. Tum quarto, ſi deus eſt agens voluntarium contingenter producens vt dicit reſponſio, aut deus ab æterno voluit producere mundum, aut non, ſi non: inuidus fuit, quia noluit communicare bonum quod potuit communicare, & quod bonum fuit communicari, non. n. bonitas entium ſequitur agens extrinſecum: ſed naturam entis, ſi autem deus voluit, & non produxit per te, ergo aut fuit impeditus, aut pro meliori dimiſit non primum, quia deo non eſt obſtaculum. Tum quia nihil aliud à deo fuit ante mundi productionem, non ſecundum, quia oportet eligentem bonum abſolute ſuam volitionem continuare, ratio eſt Auer. in deſtruc. deſtruct. diſputatione 1. dubio. 2. & partim primo. Tum quia ſi fuiſſet ab æterno melius non facere pro tunc, ſemper fuiſſet melius non facere cœlum aut mundum, patet conſequentia, quia aliter fuiſſet mutatio de non eſſe bonum facere mundum aut cœlum, ad eſſe bonum facere, &c. Tum quia faciens & factũ debet eſſe ſimul, quia omne agens agit per contactum. 7. Phy. tex. com. 10. deus autem creans & creatum non ſunt ſimul &c.

QVARTA via eſt ex natura perpetuitatis. Omne factũ poteſt non eſſe, ſed mundus aut cœlum non poteſt non eſſe, ergo &c. probatur maior. omne incorruptibile eſt ingenitũ, & omne ingenitum eſt incorruptibile, ergo omne corruptibile eſt genitum, & omne genitum eſt corruptibile patet conſequẽtia, quia ſi fuerint quatuor termini quorum duo ſint inuicem contradictorie oppoſiti, & vnius oppoſitionis vnus conuertitur vniuerſaliter cum vno alterius oppoſitionis, neceſſe eſt reliquum cum reliquo vniuerſaliter conuerti, hæc regula ex principio primo. ſcilicet non verificantur contradictoria de eodem ſimul facillime deducitur, & eſt regula Ariſt. 2. Priorum. minor autem rationis principalis probatur, quia cœlum & mundus perpetuabuntur, quia ſi deſineret cœlum aut in aliam formam fieret tranſmutatio, & ſic cœlum haberet contrarium, in quod eſſet tranſmutabile, aut reſolueretur in elemẽta, non in ea quæ continẽtur quia ſunt nimis parua, ergo in alia, & ſic cœlum eſſet pars maioris mundi, ratio eſt Auer. in deſtruc. deſtruct. diſpu. 2. dubio. 3. ſi autem eſſet mundus qui corrũperetur, patet ꝙ oportet dari alium mundum, quia non eſt reſolutio in nihil, tunc ſic, ſi cœlum & mundus perpetuabuntur, ergo non poſſunt non eſſe, patet conſequentia, quia dato oppoſito conſequentis cum antecedente, ponatur ꝙ non ſit cœlum aut mundus, & tunc ſequitur ꝙ mundus erit, & ꝙ non erit quæ contradicunt, patet conſequentia, quia mundus perpetuabitur, ergo erit, & per poſitũ non erit ergo, &c. colligitur ratio 1. cœli, tex. & com. 126. Quod autem nullum perpetuum à parte poſt poteſt non eſſe, probat Auer. 1. cœli, com. 120. & 121. Si aliquid eſt perpetuum poteſt ſemper eſſe, & ſi perpetuum poteſt aliquando non eſſe, tunc potens ſemper eſſe poteſt aliquando non eſſe & ſic idem eſt ſimul in potentia ad oppoſita immediata, quod eſt impoſſibile, quoniam tunc eſſet poſsibile vt illa oppoſita ſimul eidem ineſſent ſicut. n. impoſsibile immediata oppoſita ſimul actu inueniri, ita impoſsibile eſt vt duæ potentiæ ſimul inueniantur ad duo oppoſita, potentiæ. n. ſuccedunt in eodem ſubiecto ſicut contraria, immo potentiæ contrariorum ſunt contrariæ 3. Phyſic. com. 10. & ſic ſi impoſsibile eſt contraria congregari, impoſsibile eſt vt ſemper ens ſit corruptibile in aliqua hora. Clarius deducitur hæc conſequentia ab Auerroe. 2. cœli, com. 135. Cum poſuerimus aliquod ens habere potentiam ad eſſe in tempore infinito & ad non eſſe, erit tempus exitus duarum potentiarum in actu idem tempus, ideo neceſſario innenietur in eodem tẽpore ſimul ens & non ens. Item à Philoſopho probatur minor. ſ. nullum perpetuum à parte poſt poteſt aliquando non eſſe. Omne corruptibile neceſſario corrumpetur, & ſic aliquãdo non erit, & ſic ſi aliquod æternum ſit corruptibile, ipſum ſemper erit & aliquãdo non erit, & Auer. com. 137. ſi corruptibile nõ corrumpitur in aliquo tempore, in eo non eſt potentia ad corruptionem, quia illa eſt diffinitio eius quod non eſt in potentia ad aliquid. ſ. vt nunquam exeat ad actum, quia cum poſuerimus aliquid habere potentiam ad corruptionem abſq; eo ꝙ corrumpatur, ſequuntur hæc impoſsibilia, ſ. vt in eo ſit potentia, & non ſit, aut vt in eo ſit potentia ad duo oppoſita inſimul, ſ. vt ſit ſemper & non ſit, & in com. 124. vbi eandem rationem retigerat. dicit ꝙ ſi in aliquo eſt potentia ad corruptionem abſq; eo quod corrumpatur, talis potentia in eo eſt ocioſa, & 8. Phyſi. com. 64. omne quod eſt in potentia aliquid, neceſſario exibit in actum, & ſi non, tunc natura ageret ocioſe. Quod autem omnia generabilia corrumpantur, probat Philoſopho, inductiue, & hoc idem Auer. com. 103. Solet obijci huic rationi poſtquam conceſſum eſt ꝙ perpetuum poteſt non eſſe, cum ponitur ꝙ perpetuum non ſit: dicunt ꝙ propoſitiones de ſenſu diuiſo non debent poni in eſſe, ſed cõpoſite poſsibiles propoſitiones poſite admittuntur, & ſic intelligunt regulã Ariſt. 1. Priorum. ca. 13. falſo poſsibili poſito, quod ſequitur ex illo eſt poſsibile & non impoſsibile. Secundo dicunt ꝙ illa licet deberet poni in eſſe, non tamen admitti debet in propoſito, quia illa repugnat conceſſo. ſ. ꝙ perpetuum erit ſemper. Dicendum. non multam facimus curam de diuiſione & compoſitione, qm̃ propoſitiones tales ſecundum Ariſt. 1. Elencho. diſtinguendæ ſunt, & in vtroq; ſenſu capi poſſunt, ponentes autem regulas in diſcernendis ab inuicem compoſitis & diuiſis, quærunt multiplicitatem terminorum remouere alio modo ꝙ docuerit Ariſt. ſcilicet diſtinctione, qua vel recuſant. Dicendum ſecũdo ꝙ multæ ꝓpoſitiones in ſenſu diuiſo poni poſſunt in eſſe, licet tamen non ſemper in proprijs terminis licet poſito pronomine demonſtratiuo pro ſubiecto, &c. & hoc ſufficit in propoſito, quia ponatur hæc. ſ. hoc poteſt non eſſe demonſtrata re quæ poteſt ſemper durare. Tertio dicendum ꝙ repugnantia terminorum de eodem nun ſemper tollit quin ad minus ſucceſsiue & in diuerſis temporibus concedi poſsit vtraq; pars repugnans, ſed in propoſito fieri non poteſt, qm̃ quandocunq; conceſſeris hoc, ſ. hoc non eſt, ſtatim inferam ꝙ nunquam hoc fuit, nec vnquam erit æternum vel perpetuum, nedum ꝙ hoc non ſit perpetuum. & hoc eſt, quia illi quod eſt vel poteſt eſſe perpetuum repugnat nedum non eſſe, ſed poſſe non eſſe, & ideo illa, hoc non eſt, demonſtrato eo de quo verificari poteſt ly æternum, eſt impoſsibilis, patet ex. 1. cœli tex. cõ. 120. immo dixit Auer. res neceſſaria tranſmutaretur in contingentem. 1. cæli, com. 138. vnde Auer. ibi illud quod eſt ſemper, non eſt ſemper, niſi ex natura innata ad hoc, & eſt natura eius per quam eſt id quod eſt, &c. 10. autem Meta. com. vlti. Quod eſt corruptibile neceſſario eſt corruptibile, & quod eſt incorruptibile, neceſſario eſt incorruptibile & ſemper, & eſt ſententia textus ibi probantis ꝙ nihil eſt corruptibile ſecundum accidens, & ſubdentis ꝙ eadem eſt ratio de incorruptibili. ex neceſsitate. n. exiſtẽtium ambo ſunt.

Secundo arguitur. nullum æternum in præterito & futuro eſt factum. probans enim Auer. 2. Phy. com. 25. naturam non facere materiã, dixit quia eſt æterna, ſed omne æternum vel perpetuum in futuro eſt æternum in præterito & futuro, igitur nullum perpetuum eſt factũ, probatur minor, quia ex eius oppoſito ſequitur infinitum eſſe maius infinito. nam ſuper æternum ex vna parte addit ab æterno ex vtraq; infinitum ex reliqua, cum igitur æternum in futuro ſit ens infinito tempore, ſequitur ipſum eſſe ens infinito tempore præterito. Tertio arguitur. 1. cœli com. 133. & 3. cœli, com. 52. quoniam omne quod habet materiam vel potentiã vt ſit infinito tempore habet potentiam infinitam, potentia autem infinita nulla eſt maior, neq; finita, neq; infinita, habens igitur potentiam infinitam in futurum habuit æternam in præteritum. Eandem rationem ponit Auer. 1. cœli. cõ. 128. & 124.

Sulet hæc ratio moleſtari, quia tempus præteritum infinitatem habet ex vno extremo tñ, & tempus futurum habet eam ex alio, & ſic ſi ratio valet, vnum infinitũ eſt maius alio, & videtur eſſe argumentum Ari. 1. cœli, tex. com. 133. Reſpondeo Auer. ibi. in com. rationem procedere de infinito in actu, & non de infinito in potẽtia cuiuſmodi eſt tempus, quia præteritum nõ eſt actu terminatum, quia infinitum tempus ſibi ſuccedit. Quarto arguitur cœlum & mundum poſsibile eſt eſſe æterna, ergo ſunt æterna, conſequentia eſt Auer. in deſtru. deſtru. ſed nõ eſt poſsibile ꝙ æternum ſit factum, quia natura poſsibilis fieret neceſſaria, quia factum eſt poſsibile, & æternum eſt neceſſarium. 1. cœli. cõ. 21. diffinitur. n. æternum

per

omne ſubiectum ſimul in potentia ad plures actus poteſt illos actus ſimul habere primo quia idem ſimul eſt in potentia ad contraria, vt probatum eſt ſupra, & patet in viridi quod eſt potentia album & potentia nigrum, & ſic de quibuſcunq; con trarijs mediatis. Secundo. poſſum ſedere cras, & non ſedere cras, ergo ſi iſta ad actum ſimul reducantur, verificantur contradictoria. Tertio. materia aeris eſt ſimul in potentia ad formam ignis & aquæ, ergo ſimul poteſt aeris materia formas illas recipere, conſequens eſt inconueniens. Quarto. idem corpus eſt ſimul in potentia ad ſurſum & deorſum, &c. & tamen non ſimul poteſt eſſe in illis differentijs, & ſimiliter eadem cera eſt in potentia ad figuram quadratam & circularem, rectam & curuam, &c. Ad primum declaratum eſt ſupra q̃ſo ſubiectum non eſt ſimul in potentia reſpectiua ad diuerſas formas. Ad cõfirmationem duplicia ſunt oppoſita, mediata & immediata. Tunc ſunt quatuor dicta. Primum, poſsibile eſt ſubiectum eſſe ſimul in potentia ad oppoſita, mediata, patet ex primo argumẽto, ad quod nunc reſpondetur.

Secundum dictum, non eſt poſsibile idem ſubiectum ſimul eſſe in potentia ad oppoſita immediata, intelligo ſm eandem partem ſubiecti adæquate, & ſi formæ oppoſitæ gradus habẽt compoſsibiles, intelligo in gradibus earum in quibus non ſe compatiuntur, puta in gradibus ſupra gradum medium latitudinis exiſtentibus, patet ex Ariſto. in poſtprædicamentis.

Tertium dictum, non omnes potentiæ ſimul exiſtentes in eodem ſubiecto ſunt ſimul actuabiles, patet de potẽtijs ad contraria mediata. Quartum dictum, non ex ſimultate potentiarum licet inferre cõpoſsibilitatem actuum ſimul, quia potentiæ ad cõtraria mediata ſunt ſimul, & tñ actus earum non ſe compatiuntur. Ad ſecundum ibi eſt ſermo de potentia logica, quæ non ordinatur ad actum, quæ tñ non facit ꝙ ſim in potentia naturali ad ſedendum, q̃ ſum in potentia naturali ad non ſedendum, quia quemadmodum non ſimul verificantur contradictoria, ita nec ſimul falſificantur, ergo non ſimul verificatur me eſſe in potentia ad illa, quia potentia naturalis ad illa infert vtriuſq; illorum carẽtiam. Ad tertium reſponſum eſt, quia illæ formæ aquæ & ignis non ſunt immediatæ ſe habentes circa ſubiectum, neq; materia eſt in potentia naturali ad omnes formas, quia ſemper habet actu aliquam, & tunc ad illam quam actu habet non eſt materia in potẽtia, quia potentia priuationem illius formæ ad quam eſt potentia ſemper præſupponit, ſemper tñ nullam formam in ſe includit materia tanquam eſſentiam ſibi propriam. Ad quartum ſub altera differẽtiarum poſitionis eſt corpus in actu, ſub alijs vero in potentia, cera autem poteſt eſſe in potentia ſimul ad illas duas figuras, quia illæ ſunt formæ mediatæ circa illud ſubiectum, ſed de recto & curuo, ſemper cera exiſtente ipſa eſt vnum illorum actu, & reliquum in potentia. Contra tertium fundamentum arguunt etiam. Omnis potentia neceſſario exibit ad actum, quia poſsibile eſt aliquid fieri nunc, & illud non fit, ergo illud nonquam fiet. patet conſequentia, quia non fiet in hoc inſtanti, quia tranſit hoc inſtans, neq; in alio, quia tunc potentia ad fieri in hoc inſtanti non exit ad actum, ſed potentia ad fieri in alio inſtanti, eſt quæ exibit in actum.

Secundo. bruto habente oculos clauſos, & potente videre, habente viſibile præſens, tunc ipſum eſt in potẽtia valde propinqua ad videndum, & tñ ſi interficitur aut excecatur, nunquam exibit ad actum. immo non poterit exire, ſicut nec poterit eſſe aut ad habitum redire, à priuatione. n. ad habitum impoſsibilis eſt regreſſus, cum priuatio non comitetur potentiam. Ariſt. in poſtprædicamentis. Neq; valet ſolutio ꝙ hæc forma ex alio ſubiecto educi poſſit, quia iſtius oppoſitum ſupra declaratum eſt. Tum quia ſi ſic, tunc agens naturale applicitis ei duobus paſsiuis ſimilibus, &c. aut in vtrunq; induceret a, formam, aut in nullum, quia non eſt maior ratio ꝙ illa forma inducatur in vno quàm in alio, neq; in vtroq; inducetur, quia tunc eadẽ forma numero, & materialis eſſet in duobus locis naturaliter, neq; dicere potes ꝙ in nullo eorum forma inducetur, quia tunc ſtaret agens naturale dominans applicitum paſſo non impeditum, &c. & non ageret. Si dicas oportet deum cõcurrere, qui magis concurrit pro vno quam pro alio. Contra. deus libere concurrit, ergo deus poteſt non concurrere ergo poteſt forma quæ eſt in materia in potentia non exire ad actum, quod eſt intentũ principale. Tertio. aliqua pars ignis exiſtens iuxta orbem lunæ eſt corruptibilis, & nunquam corrumpetur, & poteſt calefacere, & nunquam calefaciet, ergo non omnis potentia exibit in actum, neq; omne generabile aut corruptibile generabitur, aut corrumpetur, probatur antecedens, quia ſi iſta pars ignis corrũpetur, aut corrumpetur vbi eſt, aut vbi non eſt, non vbi eſt, quia ibi nullum eſt corruptiuum naturale, neque naturaliter poſsibile eſt ibi fore, quia nihil in illius materia poteſt naturaliter generari, cœlum. n. & ignis, quæ ſunt cauſa vniuerſalis & particularis ſufficiens, ibi ignem conſeruãt, ſi autem in alio loco corrumperetur iſte ignis, ergo ignis deſcenderet infra ſuam ſphæram, quod non apparet neceſſarium, neq; naturaliter poſsibile, non. n. naturaliter deſcenderet, vt patet, neque violenter, quia nullum eſt ibi violentans, neq; naturaliter eſſe poteſt ibi ignem deorſum violenter impellens, quia oporteret vt illud violentans vinceret cœlum & elemẽtum ignis, quæ reſiſtunt corrumpenti aut violentanti. Quod autem non generabit iſte ignis ignem aut calorem, patet quia non habebit iſte ignis paſsiuum approximatum ab ipſo naturaliter tranſmutabile, quia non cœlum, quia eſt impoſsibile non ignem, quia eſt ſimile. Idem fiat argumentum de terra in centro mundi exiſtente. * argumentum autem hoc quod ab iſtis, ita ad longum bene deductum eſt, ab Ariſt. ponitur in libro de longitudine & breuitate vitæ. Ad primum duplex eſt potentia naturalis, aut phyſica. ſ. in indiuiduo, & in ſpecie. In indiuiduo eſt reſpectus ſubiecti ad a, formam, vel ad vnam aliam diſcretam formã, in ſpecie eſt reſpectus ſubiecti ad formam, nõ determinatus tamen ad ſignatam formam. Tunc ſunt duo dicta. primum omnis potentia phyſica in ſpecie exibit ad actum apud Philoſophum, & ſic intelligo Auer. 4. cœli. com 40. Omne poſsibile neceſſario exibit ad eſſe, quia potentiam in ſpecie fruſtrari vel in genere propinquo non tolerat deus, neq; naturæ particulares, demeretur. n. de perfectione eſſentiali vniuerſi. Secundum dictum, non omnis potentia in indiuiduo exibit in actum, & de iſtis ſecundis potentijs procedit argumentũ, & non de primis. Contra Auer. illam concedit 8. Phy. tex. com. 64. & probat, quia aliter potentia eſſet ocioſa. Secundo, quia tunc periret demonſtratio ad probandum ꝙ omne corruptibile de neceſsitate corrumpetur. puta a, lapis, quia per te non oportet in indiuiduo potentiam exire ad actum. Reſpondeo ſuppoſita diſtinctione Auer. 1. cœli. cõ. 120. qua declaratur aliqualiter ſecundum dictum præmiſſum, potentia in indiuiduo eſt duplex, propinqua, & remota, tunc potentia remota in indiuiduo eſt non neceſſario exiens in actum quia cum accepta fuerit potentia in materia, tunc illa eſt indiuidui entis per accidens. Dico ſecundo quod non quælibet potentia propinqua in indiuiduo neceſſario exit, exibit, aut exiuit in actum, & hoc probat ſecundum argumentum inductum contra hoc tertium fundamentũ, & patet de embrione, quia faciliter abortit, aut etiam abortitur mulier, & ſic de alijs ſeminibus, &c. Ad argumentum intelligit Auer. de potẽtia in ſpecie, & non in indiuiduo, & in hoc ſenſu eam concedit, & probat per hoc ꝙ aliter natura ocioſe ageret faciendo talem potẽtiam, & quia iſta demonſtratio eſt ad impoſsibile, ideo intelligere oportet conſequens in ſenſu in quo eſt impoſsibile, naturam. n. ocioſe non agere in ſpecie verum eſt, ſed in indiuiduo non incõuenit, & ſic ſenſus, in quo conſequens falſum eſt, ſequitur ex oppoſito dicti probandi in ſenſu in quo illud probandum eſt verum. Ad aliud argumentum negatur conſequentia, quia quælibet materia prima genus formarum reſpicit & talem reſpectũ phyſicum ad genus formæ fruſtrari eſt impoſsibile, vt dictum eſt, ideo neceſſe eſt corruptibile ſignatum deſinere eſſe, vt potentia ad genus formæ non fruſtretur, & ſic patet ꝙ determinati generabilis non neceſſaria eſt generatio, quia illa potentia materiæ ad ſignatam formam eſt, quæ impediri poteſt ab exitu in actum, ſed ſignati corruptibilis corruptio eſt ineuitabilis quoniam per præſentiam formæ illius corruptibilis in materia ſignata eſt illa materia in potentia ad genera multa formarum, & talem potẽtiam actuari oportet. Ad ſecundum ſolutum eſt. Ad tertium dicitur ꝙ illa pars ignis corrumpetur, & ꝙ ipſa indiſponetur à cœlo. cui. n. Ariſt. in lib. de longi-

Et hoc argumento poſſet probari ꝙ aliquod eſt compoſitũ eſt materia prima et nunquam corrumpetur.

Ad ſecundum argumentum.

tudine & breuitate vitæ poſuiſſet cõtrarium in loco, vbi non

Prima ratio.

habet cõtrariom formale, dixit ipſum corrumpi à continente, quod eſt virtualiter contrarium, cœlum enim quod eſt naturaliter conſeruatiuum ignis continue, ſeruat aliquem ignem, nullum tamen ignem ſeruat continue. immo aliquem aliquando alterat, & verſus corruptionem trahit. Lumeo

Secũda ratio.

enim declinatum à parte circa polum arcticum calorem facit eſſe remiſſum, vt occulte ponit Ariſtote. primo Methcoro. ſub directo enim illius partis cœli, conſeruatur elementum aquæ & multiplicatur, concurente ad illum effectum motus tarditate, & ſolis abſentia, & ſic partem ignis ſibi ſuppoſitam cœlum remittit, & ſic aliqualiter ingroſſatur, & graue fit, & tunc ab alia parte ignis leuiore, & calidiore ſubintrante in locum vbi illa præfuit, iuuatur partis ignis infrigidate deſcenſus, & ſic tandem vſque ad aeris regionem deſcendit, vbi conſumpta illius determinata periodo ſi illam habeat, ne dum corrumpi poteſt, ſed corrumpitur, aut ſi virtus alterius elementi, vt puta aeris ibi eſſet fortis, conuerteretur illa pars ignis in aerem adhuc in ſphæra ignis, quam dehinc motu naturali exiret, vt patet de aqua in aere genita, quia igitur cœlum non ſecundum quamlibet ſui partem eſt intenſiſsimi caloris conſeruatiuum. ideo non ſecundum quamlibet ſui partem ignem conſeruat, non poteſt autem pars ignis data continuante illius giratione, euadere quin aliquando ſupponatur parti cœli calorem intenſiſsimum remittenti. vt Saturno, &c. an autem iuuet hic modus facilemque reddat elementorum ad mixtionem concurſum, alias. Ad quartum vſque in centrum terræ poteſt cœlom agere terram conſeruando, & etiam calefaciendo, aut leuefaciendo, tum etiam continuo aquarum defluxu terra deducitur, & illius centrum grauitatis variatur, & ſic pars quæ fuit in cẽtro terræ poſt longiſsima tẽpora, vſq; in ſuperficiem terræ adducetur, ad hunc terræ motum homines terram fodientes adiuuant, & multa alia, &c. Contra quartum fundamentum, ſcilicet ex nihilo nihil fit primo, quia ex oppoſito non ſequitur contra-

Verũ ex nihilo aliqd fiat

dictio, quia non eſt de eſſentia facti quòd fiat ex aliquo, immo melius aliquid factum eſt, ſi de nihilo factum ſit, quam ſi de aliquo. non. n. ſequitur, hoc fit & nihil illius præfuit, ergo hoc non fit, ita non ſequitur. hoc fit, & nõ fit de aliquo, ergo non fit. * Secundo, non minus fit compoſitum ſubſtantiale acci-

Sic arguit Gregorius, ex nihilo aliquid fieri, non ſequitur contradictoria eẽ vel poſſe eſſe ſimul vera, ergo non eſt impoſsibile aliquid fieri ex nihilo. i. aliqd fieri, & non fieri de aliquo.

dentali, fit. n. compoſitum ſubſtantiale generatione ſimpliciter, compoſitum vero accidentale generatione ſecundum quid, & tñ minus præſupponitur gñationi ſubſtantiali quam accidentali, quia materia pura, ſaltem in habentibus tñ vnam formam ſubſtantialem, ſola præſupponitur in ſubſtantiali generatione, ſed in compoſiti accidentalis gñatione præſupponitur materia prima informata forma ſubſtantiali. Tertio forma ſubſtantialis non fit de aliquo, licet non fiat tanquam aliquid per ſe ſubſiſtens, nihilominus vere fit, quia vere eſt ab agente poſtq̃ non fuit, quãuis fiat in aliquo. Si dicas Philoſophos intelligere ꝙ requiritur ſubiectum per illam propoſitionem vel pars intrinſeca. Contra, non eſt reſponſio ad mentem eorum, patet ex mente Anaxagoræ. qui vt vir. ret ex nihilo aliqoid fieri, poſuit formas latitare in materia, quod ſignum eſt ꝙ ad ſaluandum illud principium non ſufficit dare formæ ſubiectum, & ꝓpter hoc inuenit Albertus magnus formarum inchoatiooem. Alij antiqui conceſſerunt entia fieri congregatione & ſegregatione, alij negauerunt gñationem, contra quos negauit Ariſt. formam præexiſtere in materia, dicens illam non fieri ex aliquo ſui, alioquin procederetur in infinitum. Cõſtat aũt illos non negaſſe formam ex materia fieri tanquam ex ſubiecto. Item neq; reſponſio impedit propoſitum, quia prçexigi ſubiectum in quo non eſt ratio quare aliquid fiat, quia compoſitum ſubſtantiale fit, & non fit in ſubiecto, quamuis fiat ex ſibi intrinſeco, ſed fit forma in aliquo, quia non naturaliter per ſe ſubſiſtit, vnde ſi ipſa eſſet, & non eſſet facta, adhuc exiſteret in ſubiecto, vt patet de qualitatibus cœli, ergo non merito factionis habet ipſa ſubiectum, ſimiliter. ideo non eſt de ratione facti, inquantum factum eſt, ex aliquo fieri tãquam ex parte intrinſeca vt patet de forma, neq; fieri in aliquo tanquam in ſubiecto, vt patet de compoſito ſubſtantiali, & ſic fieri ex aliquo, & fieri in aliquo non ſunt immediate oppoſita circa factum. non igitur eſt impoſsibile aliquid fieri, quãuis non fiat in aliquo, neque ex aliquo, & ſic vtroq; modo ex nihilo, quemadmodum aliquid poteſt fieri ex aliquo & in aliquo, vt in intenſione formæ accidentalis & augmento formæ ſubſtantialis, fit enim augmentum ex parte formæ præexiſtente, & etiam ex ſubiecto. Quarto rationes philoſophorum ad probandum illam propoſitionem non concludunt, vt patet practicanti. Quinto arguitur

V trum … poſſe …

deum poſſe creare. primo ex natura agentis non præſupponentis effectum eius, quia deus eſt à quo eſt omne ens, ergo deus eſt à quo eſt materia, ergo ipſa materia non præſupponit. Secundo ex vniuerſalitate agentis, quia omne agens extrahens de potentia ad actum eſt particulare, quia ad determinatam ſpeciem conducit, ſed deus non eſt particulare agẽs. &c. Tum quia cauſare ex materia compoſitum eſt habentis formam in materia cuiuſmodi non eſt deos. Tum quia agentia ex materia faciunt ens per accidens ex non ente per accidens deus autẽ eſt cauſa eſſendi ſimpliciter & per ſe. Tertio ex vniuerſalitate effectus, quia eſſe vniuerſalior eſt effectus quam moueri, ergo datur cauſa vniuerſalior quam ſit cauſa efficiens cum motu. Tum quia non eſt in rerum natura potentiale, quod ſit vniuerſaliter receptiuum ipſius eſſe, ergo oportet aliquid fieri ſine ſubiecto. Ad primum expreſſurus quid ſenſerit Philoſophos rationem mutationis ſubijciam, mutari eſt aliter ſe habere nunc quam prius, in qua tria clauduntur, ſubiectum quod mutatur, diſpoſitio antiqua quam ſubiectum perdit, & diſpoſitio noua quam ſubiectum acquirit, oportet enim inuenire illud quod aliter ſe habet, & eſt ſubiectum. ſecundo oportet inuenire diſpoſitionem ſecundum quam ſubiectum aliter ſe habet, & hoc eſt terminus ad quem mutationis. tertio oportet inuenire diſpoſitionem, quam prius habebat ſubiectum, quæ in mutatione perdita eſt, & illa fuit terminus à quo illius mutationis, ideo Philoſophus concederet quòd contradictionem implicant quòd mutatio ſit ſine ſubiecto, quia eſſet ponere diffinitum ſine ſui diffinitione, quia in diffinitione mutationis ſubiectum includitur, hunc modum procedendi nota, quia fundamentum eſt Philoſophi. primo Phyſicorum in inueniendis motus principijs.

Si dixeris quòd pro ratione mutationis ſufficit rem productam eſſe quæ prius non fuerit, probatur quòd rationem mutationis non ſeruas. quia ſit a, intellectus nunc primo exiſtens non in materia, & patet quòd nihil eſt, quod nunc aliter ſe habeat quam prius, quia non intellectus de quo magis videtur, quia non immediate ante hoc fuit a, intellectus, ergo non nunc ſe habet aliter quam immediate ante hoc ſe habuerit. Ex quo patet, quód dicentes eſſentiam a, intellectus, dum creatur, eſſe illam quæ mutata eſt, quia prius habebat eſſe potentiale, nunc vero habet eſſe actuale. primo inueniunt creationi ſubiectum, ſecundo quia habere eſſe potentiale, eſt poſſe eſſe, & non eſt eſſe, quod eſſe requirit ſubiectum ad hoc vt ipſum mutetur, ideo non ſatisfaciunt, quia oportet eos concedere eſſentiam in potentia ſubiectare mutationem, quam exiſtentia terminat, & eſſet hæc occaſio negandi ſubiectum in quacunque mutatione. ideo Auerro. in libro de Subſtantia orbis capi. primo declarauit quòd non eſſe rei præcedit eſſe tempore, & quòd poſſe eſſe præcedit rem, & fieri rei, & quòd poſſe eſſe & non eſſe ſeipſa comitantur in ſubiecto, impoſsibilia enim non fiunt, &c. Vbi notandum licet huic propoſitioni, Sortes poteſt eſſe, ſubijciatur Sortes, tamen potentiæ Sortis ad exiſtendum non ſubijcitur Sor. ſed materia quæ poteſt tranſmutari ad formam Sortis. Et ſi materia in potentia ad formam Sortis non exiſteret non eſſet Sortes ens poſsibile. Hæc eſt ſententia Auerro. in deſtructione deſtructionum, ruere faciens imaginationes multorum circa eſſe eſſenciale, quidditatiuum, cognitum, & obiectiuum non negatue tamen quòd potentiæ paſsiuæ materiæ correſpondeat actiua agentis, &c. Ad rationem igitur ſubſtantia facti abſolute conſiderata non includit in ſui eſſentia factionem explicite, ſed factum, vt ſic eſſentialiter includit factionem, & ad eſſentiam facti conſequitur factio, & ſic ibi implicite ponitur, & ſic talia entia vocauit Auerro. in deſtructione deſtructionum. diſputatione prima. dubio decimotertio. entia de natura motus, quia igitur de eſſentiali diffinitione factionis eſt ſubiectum. ideo de eſſentia facti, vt ſic eſt etiam ſubie-

ctum factionis, & res quæ ſubijcitur factioni eſt de eſſentia rei factæ quamuis abſolute conſiderate intellige de eſſentia.i.de eſſentiali diffinitione, non autem de eſſentia, ſic ſcilicet ꝙ ſubiectum factionis ſit quidditas vel pars quidditatis, ſed eſt deficens quidditatem, ſola.n.forma eſt quidditas rei, & cum dicitur melius eſt aliquid factum, ſi non fiat ex aliquo, negatur à philoſopho. immo ſi non ex aliquo fiat vt ex ſubiecto, non eſt factum, & ita ſequitur non de aliquo fit, ergo non fit. Ex quo nota quare formæ abſtractæ à materia fieri non poſſunt, ſimiliter materia, &c. non.n.habent ſubiectum ex quo fiant, &c. an autē ly factum ſumatur vt participium præſentis temporis, & non vt præteriti diſtincti contra præſens, non eſt cura nunc, &c. Ad ſecundum licet minus ſupponatur in factione ſubſtantiali quam accidentali, diuerſorum.n.generum actus diuerſa ſubiecta requirunt, vt patet primo de generatione, tex.com.23.& 24.ab Ariſto. diſtincte inter ſubiectum generationis & ſubiectum alterationis, ſemper tamē ſubijcitur aliquid, vt etiam teſtatur Auer. in lib. de Subſtantia orb. cap.1. & ſi inferas, ergo vbi nihil ſubijceretur, etiam factio eſſe poſſet, negatur conſequentia à Philoſopho. Ad tertium ſolum compoſitum eſt quod fit 8.Meta.tex. com.3.& 7.Met.tex.& com.26.& 27. quia factum eſt à motore ex materia & forma vt dixit Auer.12.Meta.com.12. forma autem fit per accidēs eatione compoſiti, aliter daretur creatio, vt dixit Auer.12. Meta.com.18. Si tamen logicaliter loquamur, conceditur formam incipere eſſe, & tunc inceptio alterum duorum requirit vel ſubiectum, & hoc requirit forma, vel partem eſſentialem. & hanc requirit compoſitum, ideo neutrum eorum ſufficit cuilibet inceptioni, niſi per coincidentiam in idem, quia idem eſt ſubiectum formæ, & pars eſſentialis compoſiti, & compoſitum & forma tantum vna mutatione incipiunt eſſe. Sed ad radices philoſophicæ veritatis reuertamur. Notandum vt antiquorum error aperiatur, ſubiectum mutationi poteſt dupliciter imaginari vno modo cauſare formam terminantem mutationem, alio modo non cauſare formam terminantem mutationem. Tunc dicendum ꝙ ſubiectum mutationis cauſans formam terminantem mutationem vitat creationem, ſed ſubiectum non cauſans formam terminantem mutationem non eſt aptum vitare creationem. ideo theologice concedo intellectum humanum produci à deo in corpore, atq; ipſum creari, quia à materia non cauſatur intellectus, ſimiliter dico de gratia à deo animæ infuſa, ſi ſit res producta, vt communiter tenetur, & ſic non oportet duplicem mutationem ponere, vnam à non eſſe animæ ad illius eſſe, aliam à non informare animæ ad informare eiuſdem, quia anima, ſiue cauſata à materia, ſiue non, eadem mutatione, qua producitur, animat, &c. videns igitur Anaxag. ꝙ formam habere ſubiectum ſuæ factioni non vitabat creationem formæ, poſuit formam non fieri de nouo ſed latitare in materia, cui ſe opponēs Ariſ. dixit formam prius fuiſſe in potentia in materia deinde in actu, & ſic, licet forma eſſet noua, quia tamen cauſatur à materia non creatur, ſed terminat generationem, qua generatur compoſitum habens eſſe per illam formam. Alijs tamen videbatur inueniens non dari rem nouam, ideo vt vitarēt creationem poſuerunt res fieri congregatione & ſegregatione, quibus ſe opponit Philoſophus, ſine noua congregatione aut ſegregatione per ſolam generationem poteſt fieri ens nouū, & ſic ſaluauit Ariſt. nouitatem entium per generationem, & fugit creationem, propter cauſalitatē formæ à materia, apud igitur ipſum, ſi forma nouiter informat, aut cauſata eſt à materia, aut non incipit eſſe per generationem, & ſic aut generatur, aut copulatur, copulari tamen illud eſt generari extrinſece, non autem creatur, omnis autem ſublunaris forma vſque ad hominis cogitatiuam incluſiue incipit eſſe per generationem intellectus autem poſsibilis generatur per accidēs & extrinſece. ideo copulatur, alij autē intellectus ſupra poſsibilem ſunt improducti & ingeniti. Ad quartum ſtando in principijs Philoſophorum rationes militant, ſed negatis eorū principijs, tunc ceſſat diſputatio. Ad quintū negat Philoſophus aſſumptum. Ad primam probationem, licet deus præſupponeret materiam in agendo, non tamen præſupponit effectum, quoniā non effecta eſt materia, niſi conſeruādo. Tum etiam deus eſt id à quo omnia, non tamen effectiuæ. ideo licet deus ſit finis materiæ, remotus tamen. poteſt tamē deus eam ſupponere in efficiendo. Ad ſecundum negatur antecedēs, quia extractio agenti particulari & vniuerſali attribui poteſt.

Ad confirmationem cauſantia ex materia propinqua, & immediate ſunt habentia formam in materia, non autem remote & mediate cauſantia, poteſt etiam deus cuiuſcunq; agentis abſolutam cauſalitatem ſupplere. & ſic agens immediatum aliquod non habet formam in materia, hoc tamen alienum eſt ab Ariſto. Ad confirmationem non poteſt fieri niſi ens per accidēs, & non poteſt fieri per generationem ex ente vel non ente, niſi per accidens, patet.1.Phyſico.tex.com.75.&c.

Ad tertium tranſeat antecedens, & conceditur primum conſequens, ſed non in ſenſu arguētis, i.d in hoc, quia finis eſt cauſa vniuerſalior efficiente quia omne effectum eſt finitum, & non econtra, non.n.datur efficiens vniuerſalius efficiente cum motu, apud Philoſophum, niſi efficiens ſecundum ſimilitudinem. Ad confirmationem conceditur aſſumptum, ex quo nihil ad propoſitum, quia apud Philoſophum non omne dependēs eſt effectibile neq; omne cauſatum eſt cauſatum ex materia. Reuertamur vnde nos digredi coegerunt acutiſſimi theologi, vt eorum rationes contra Ariſt. & Auer. inductas ſolueremus. Ad argumentum ex dictis eorum contra ingenitum eſſe mundi. Et.1.Ariſt.2.cœli.tex.com.104. volens probare terram eſſe ſphæricam præſupponit ꝙ terra ſit generata à cœlo per ſe, & derelicta ſuæ propriæ naturæ, ergo vult elementum terræ eſſe productum, ergo & mundum, etiam vult elementum eſſe æternum ſecundum ꝙ eſt vnum elementum elementorum, vt declarat Auer. ibi. ergo apud Philoſophum productum & æternum non repugnant, ſi dixeris Ariſt. ibi. non loqui de mente propria hoc non eſt verum. Themiſtius.n. ibi Ariſt. reprehendit quia dum intendit demonſtrare accipit antecedens impoſsibile, ſcilicet terram eſſe factam. Confirmatur 2.cœli.com.56. dixit naturam feciſſe ſtellas, &c.* Secundo philoſophia & artes infinities corrupta ſunt, ergo & mundus, patet conſequentia, quia ſine artibus non durant homines, nedum ꝙ durēt felices, hominum enim genus arte & rationibus viuit proœmio Meta. antecedens autem eſt Ariſt. & Auer.12.Meta.tex.com.50.& 1.cœli tex.com.22.& 1. Metheo. ad principium dicens eaſdem opiniones ad nos infinities reuertuntur, non poſſunt autem reuerti niſi perditæ fuerint. Tertio in corpore finito non eſt potentia actiua, neq; paſsiua infinita. 8.Phyſi.tex.com.79. ſed cœlum eſt finitum corpus, ergo non habet cœlum potētiam infinitam actiuam neq; paſsiuam, ergo nō poteſt cœlum perpetuo durare. Argumentum eſt Ioannis grammatici vt ex Auer.12. Meta.com.41.& 8.Phyſi.com.79.& in lib. de Subſtantia orbis. capi.vlti. Confirmatur quia cœli potentia eſt finita, ex auctoritate Auer.8.Phyſi.com.79. allegantis ſecundum cœli.tex.commen.71.& virtualiter inde elicitur ex hac conſequentia, cœlum ſi habet plures ſtellas, fatigatur. Tum etiam quia demenſiones cœli finitæ ſunt. Quarto per demonſtrationem Ari.2.cœli.tex.com.45. ſecundum quod deducit Auer. omnia naturalia habent agens, & ex illa maiore concluditur in cœlo non eſſe caſum, ergo cœlum habet agēs. ergo cœlum non eſt æternū. Ad primum reſpondet Auer. ibi com.92. non ſupponit illud Ari. vt falſum impoſsibile, ſed vt falſum poſsibile, terra.n. non eſt generata ſecūdum totum vt tangit Auer.2.cœli.com.102.& caſus illos licet admittere, vt videatur quid ſequitur expoſitione falſa. ſecundo propter inueſtigationem ordinis rerum, quia remoto priori, remouetur poſterius, & non econtra, & licet alias dixerint & bene, ſecundam intelligentiam non eſſe, inferre apud Ariſtotelem primam nō eſſe, illud erat propter rem denominatam prius & poſterius, non propter rationem prioritatis & poſterioritatis *ideo ſecundam, non eſſe inquantum eſt quid poſterius, non infert primā non eſſe, inquantum quid prius, & ſic ratio prioris & poſterioris etiam in inſeparabilibus ſaluari poterit, ſi ad hunc ſenſum ſumantur, in quo non ſumpſimus in primo opere quolibeto.2.cum diximus in intelligentijs non eſſe prioritatis naturæ ordinē quem diffiniuerat Ariſt.8.phy. com.56. Ad ſecundum quia certum eſt tempus per quod durat opinio vna apud nos, & certum eſt tempus per quod non durat, ideo ſi infinities reuertitur vna opinio infinitū eſt

Stellas eſſe ſixes cōſeruando in illo eſſe.

Quoniam ibi non eſt prioritas, nec poſterioritas, licet denominetur prius, aut poſterius.

tempus durationis mundi, & ſic ex illa auctoritate melius ſequitur mundi æternitas quàm nouitas, intelligit autem Ariſtot. corrumpi hic vel ibi, non autem ſimpliciter. Ad tertium aliter ſoluamus quàm prius duplex eſt potentia, ſcilicet poſitiua, & priuatiua tunc potentia corporis finiti poſitiua finita eſt ſed potentia priuatiua non, terra enim habet potentiam priuatiuam ad ſemper quieſcendum, propter abſentiam cauſæ mouere potentis eam, & eſſe medium motus circularis eſt cauſa conſeruãs quietem terræ a. cœli, com. 10 a. & tamen ipſa eſt corpus finitum. Ad propoſitum cœli potentia ad non corrumpi priuatiua eſt, ſ. propter defectũ cauſarum corporis, ſ. materiæ & contrarij. Contra maiori tẽpore durare poteſt totum q̃ pars. ergo non infinito tempore durare poteſt pars cœli. patet conſequentia, quia vnum infinitum non eſt minus alio: ſed pars per replicationem conſumit totum. ergo proportio totius ad partem finita eſt, ergo tẽporis durationis totius ad tempus durationis partis eſt proportio finita ergo duratio totius eſt finita. Reſpondeo eadem diſtinctione, potentia totius poſitiua maior eſt potentia partis, ſed priuatiua non oportet, & propter hoc priuatio numeranda eſt inter ea quæ non ſunt corpus, neq; virtus in corpore, vt enumerat Auer. 3. de Anima, com. 5. quia non eſt minor potẽtia partis, q̃ potentia totius, & propter hoc dixit Alex. Peripateticus q potentia intellectus eſſet abſtracta, quamuis ſubſtantia eius eſſet corruptibilis, q̃m illa potentia erat præparatio. Ad quartum cœlum habet agens conſeruans, non autem producens. Secundo principaliter ſi cœlum fuiſſet ab æterno infinitum tẽpus eſſet præteritum, conſequens eſt falſum, quia de ratione præteriti eſt totum eſſe acceptum & cõpletum, & nihil illius eſt in potentia ad accipiendum in futuro, ſed de ratione infiniti eſt q ſit incompletum, nec totum acceptum & in actu poſitum, ſed ſemper aliquid eius ſit in potentia, & reſtat accipiendum. Secundo ſequitur infinitis fieri poſſe additionem, quia præterito continue additur, & illud per te eſt infinitum. Tertio ſequitur aliquid eſſe maius infinito ſeu aliqua eſſe plura infinitis, vel pars non eſſet minor toto, patet conſequentia de præterito vſq; ad ortum ſolis hodiernum, & dierum præteritorum maior eſt numerus cõputatio præſenti, & ſi non eſt maior, non eſt totum maius parte. Quarto ſequitur vnum infinitum eſſe multiplex ad aliud, quia quemadmodum ſenarius eſt duplex ad trinarium, ita infiniti ſenarij ad infinitos ternarios. Si igitur ab æterno fuerit cœlum, infiniti, ternarij præceſſerunt, & infiniti ſenarij, conſequens eſt inconueniens, quia vnum infinitum non eſt maius alio, ergo neque multiplex. Ad primum negatur conſequens eſſe impoſſibile, quia infinitas in potẽtia & in præterito reperiri poteſt ad imaginationem diuiſionis eius in partes proportionales, &c. Ad ſecundum conceditur conſequens, addendo ex ea parte qua finitum eſt, non aũt addendo ex ea parte qua eſt infinitum. ſolutio eſt Auer. 3. cœli, cõ. 5 a. Ad tertium conceditur cõmuniter in infinito partem nõ eſſe maiorem toto, alij in infinitis non eſt totum prope; neq; pars. Ad quartum negatur conſequentia. Ad probationem negatur ſimilitudo, quia inter finitos numeros proportio ſumitur, non aũt inter infinitos. Contra. datis pluribus motibus, quorum quilibet eſt regularis & vniuerſalis, qualis eſt proportio velocitatis vnius ad velocitatem alterius in parte tẽporis eadem, tunc talis eſt proportio velocitatum eorundem in toto tempore in quo fiunt ambo, & eſt verum non ſolum de velocitate motuum, ſed etiam de numero circulationum, ſi motus ſit circularis, ſed ita eſt q in annis. 30. circuitiones ſolis ad circuitiones Saturni ab Occidente in Orientem triplam habent proportionem, hoc. n. eſt reuolutionem ſol[illegible]ri in. 13. temporis reuolutionis Saturni, ergo propor[illegible] reuolutionum factarum in tẽpore infinito eadẽ eſt illi quæ dicta eſt. Reſpondeo ſi totum tempus in quo fiunt circuitiones eſſet finitum, ſaluaretur in illis proportio, & vera eſſet illa maior aſſumpta. vbi autem tempus ſit infinitum non eſt vera, reſponſio eſt Auer. in deſtructione deſtruct. diſpu. 1. dubio. 4. quia inter infinitum tempus & infinitum tempus non cadit proportio, quia vtrunq; eſt in potentia, ſi vero vnum illorũ eſſet in actu inter illa daretur proportio. Contra datur reuolutio præſens, ergo datur prima reuolutio vel ſic, non datur prima, ergo neq; præſens, argumentum eſt ſimile argumento Ariſt. 6. Phy. Reſponſio Auer. ibi negando conſequentiam, quæ licet in eſſentialiter ordinatis teneret, non tamen in accidentaliter ordinatis tenet. qualiter reuolutiones ordinantur. Aliã dat Auer. ibi maior eſt vera de rebus in actu, non autem de rebus quæ ſunt in potentia, quales ſunt illæ reuolutiones, eſt autem intelligẽdum iuxta datum ſenſum in primo huius q ſol tardius circuit quàm Saturnus, ſic q defectus à completa circuitione ſolis eſt in triplo maiori in dato tempore quàm ſit defectus Saturni in eodem. Tertio principaliter quando ſunt aliqua ordinata, tunc non dato primo, non datur vltimum, & dato vltimo, datur primum, ſed motus circulares ſunt ordinati, ergo non data prima circulatione, non datur hodierna circulatio, ſimiliter non dato primo homine, non datur Sor. nunc primo genitus, aut vltimo dato datur primus, & ſic incipit mũdus. Secundo omnis numerus eſt par vel impar. ſed numerus circulationum eſt numerus, ergo eſt par vel impar, ſed omne par vel impar eſt finitum, maior eſt Ariſt. 3. Phy. tex. com. 41. ad probandum non dari infinitum idem eſt argomẽtum de numero hominum, qui fuerunt dierum, aut annorum. Tertio auctoritate. Ariſt. 1. Topi. ca. 8. problema de mundo eſt neutrum, ergo non potẽtiores ſunt rationes ad vnam partem quàm aliam, ergo neutra pars eſt demonſtrabilis, & ſic rationes Ariſt. ad probandum æternitatem mundi ex principijs naturalibus ſuppoſitis non procedunt. Quarto inducit Albertus magnus. 8. Phy. Ariſt. in lib. de natura deorum concedentem mundum eſſe creatum, & videtur idem velle Ariſt. decima problemate. 13. Quinto data æternitate mundi infinitus eſſet numerus animarũ, quia infiniti fuiſſent homines & eorum intellectus quilibet remanſiſſet, conſequens eſt contra Ariſt. 3. Phy. tex. cõ. 41. Ad primum maior eſt vera, ſi primum ſit cauſa ſecundi, & neceſſaria in eſſe illius, ſed non eſt ſic de circulationibus, quia earum ordo eſt per accidẽs, ſed proceſſum in infinitum in per accidens ordinatis non abhorrent philoſophi, inimo nec in cauſis per accidens, vt in ſucceſſiua hominum generatione, quorũ priores ſunt cauſa poſteriorum neceſſario requiſiti in fieri. Reſpõſio eſt Auer. in deſtructione deſtruct. diſputatione 4. dubio. 6. & 8. Phy. com. 13. & 47. Ad ſecundum reſponſio Auer. in deſtruc. deſtruct. eſt maiorem eſſe veram de numero habente principium & finem in anima vel extra animam, non autem de alijs, ſed circulationũ numerus eſt de non habentibus principium, &c. Contra ſoluitur demonſtratio Ariſt. loco allegato. item Auer. ibi, & forte illa propoſitio eſt de genere propoſitionum numerorum per ſe. Rño præſentium infinitatem reprobat, non autem præteritorum aut futurorum indiuiduorum infinitatem, ſufficit igitur Ariſt. q omnis numerus rerum in actu exiſtentium eſt finitus, & tunc propoſitio eſt per ſe nota. Ad tertium exemplariter loquitur philoſophus, nõ requiritur autem exemplorum verificatio, ſed propoſiti manifeſtatio. a. de Anima. Auer. com. 67. & Ari. 1. Priorum cap. 40. Ad quartum poſſet eſſe q Ariſtot. per creatum intelligat cauſatum. Ad quintum negatur cõſequentia apud Auer. quia vnus eſt intellectus poſſibilis, &c. omnis enim multitudo numeralis eſt à materia. Auer. in deſtruc. deſtruct. ergo impoſſibile eſt eſſe plures formas numero diſtinctas ſine materia, non. n. poteſt materia numerare, quæ non eſt, & ſi Auer. in deſtructione deſtruct. dans exemplum de lumine, quod eſt vnum numero in ſe, & multiplicatur numero per multiplicationem ſubiectorum, dixit q ita forma eſt vna numero in ſe, ſed multiplicata eſt materierum multiplicatione, intelligo ipſum de forma materiali, quæ quemadmodum ad ſuam rationem ſecundum quam formæ eſt abſtracta ab intellectu agente, & ſic in ſuo intentionali eſſe eſt vna, ſed in materia ſecundum ſuum eſſe naturale multiplicatur, & ſic in Petro de anima illius cogitatiua, non autem de intellectiua, quia igitur intellectus informat materiam, vt in primo opere, quolibeto 3. dixi ad plenum, oportet alterum quatuor dicere, aut infiniti intellectos exiſtunt, non enim habent ordinem inter ſe, quod tamen eſt impoſſibile apud Ariſto. quia ſi ex illis fieret vnum, illud eſſet infinitum in generatione intellectus potentialis, & negatum ab Auer. in deſtructione deſtructionum, diſputatione quarta. dubio. quarto aut intellectus

ctus eſſet corruptibilis ad corruptionem hominis deſinens eſſe, cuius oppoſitum probatum eſt in opere primo. quolibeto. 3. aut intellectus eſt vnus, & hoc tenet Auer. ad mentem Ariſt. oppoſito. n. modo eſt de intellectu ſpeculatiuo & poſſibili, quia intellecta ſpeculatiua ſunt vnum ſecundum recipiẽs, & ſunt multa ſecundum intentionem receptam. * vt dixit Auer. 3. de Anima, com. 5. intellectus autem poſſibilis eſt vnus ſecundum formam receptam, & multa ſecundum ſubiecta recipientia, aut aliquando forma eſt ſine materia, quod eſt impoſſibile apud naturam, non. n. ſunt homines ſub vno numero præciſe continue, vt patet tẽpore belli mortiferi, aut peſtis ideo dato certo numero animatum, aliquando eſt aliqua earum non informans, licet infinities informauerit aut informabit. Tenendum eſt autem deum creaſſe mũdum & non ab æterno, & ab æterno ipſum potuiſſe creare, quia cum libere & contingenter creauerit, potuit prius creaſſe, & poſt & potuit non creare, & non ſequitur in deo nouitas, quia antiqua voluntate potuit deus nouum creare, & poteſt, & cum vult creat. An autem potuit creaſſe, aut poteſt eſſe ꝙ creauerit ab æterno, cõcedo ꝙ ſic, & non oportet dare primum hominem creatum, quia licet ab æterno deus creaſſet hominem ſingularem, nullum tñ hominem ab æterno creaſſet. An autem homo dicatur proprie creatus videtur ꝙ non, quia licet eius intellectus creetor, eius tamen materia non creatur, ſed ſi prima eſt, creabatur prius, ſi ſecunda, generabatur. Si tamen poneretur ꝙ deus ab æterno creaſſet a, equum. dico tunc ꝙ nullus eſſet primus equus genitus ab eo, licet primo generaſſet aliquem vel aliquam, & tunc tenent aliqui multitudinem equorum præteritam fuiſſe finitam, quia concedunt ꝙ infinitum tempus tranſiuiſſet, antequam a, equus generaſſet, & ꝙ in infinitum tempus tranſiuiſſet anteq̃ a, equus de præſenti ſibi feno comediſſet, ſed hæc non oportet concedere, extraneum. n. eſt infinito tempore durare rem corruptibilem, & præſertim animal corruptibile, & præſertim ſine cibo, ideo potius concedendum eſt ꝙ exiſtente mundo, ſicut nunc exiſtit, & ꝙ ab æterno ipſum deus creaſſet, ꝙ infiniti equi fuiſſent, ſicut infinitos dies fuiſſe concedit philoſophus, & ꝙ ab æterno corruptus fuiſſet a, equus, & ꝙ aliquando fuiſſet a, equus, quia in omni tempore non infinito à parte ante fuiſſet a, equus, licet in nullo tempore non infinito à parte ante fuiſſet ita ꝙ a, equus eſt. Sed de his hæc ſatis.

Quia intelle. nes receptæ ſunt multæ.

DVBIVM certium vtrum cœlum ſit finite magnitudinis in actu. Reſponſio præmiſſa diſtinctione de infinito, poteſt infinitum dupliciter capi, vno modo priuatiue, & ſic importat idem ꝙ non habens finem, aptum tamen habere, vt data linea à qua imaginemur terminantia puncta eſſe abſciſſa. Secundo modo negatiue & ſic importat idem ꝙ non habens finem, & hoc ſecundum membrum bipartitur, quia poteſt eſſe ꝙ res non habẽs finem ſic non quanta, vt punctum, & poteſt eſſe ꝙ res non habens finem infinitam habeat quantitatem. Hoc ſecundum membrum bipartitur ſecundum ꝙ quantitas cui aduenit infinitas eſt quantitas metaphorica, vt quantitas perfectionis, & ſecundum ꝙ quantitas, cui aduenit infinitas eſt quantitas propria, diuiditur aũt quantitas propria per continuum & diſcretum, quantitas autem diſcreta infinita eſt duplex. ſ. in actu, vt cum eſſent infinita entia ſimul, aut in potentia, & eſt duplex, per diuiſionem, quia ſicut in infinitum diuiſibilis eſt quantitas continua, ita in finite magnus eſſe poteſt numerus. Secundo vero modo per partium ſucceſſionem, vt numerus hominũ, ſi in infinitum duraret mundus, quãtitas autem continua infinita diuiditur per actum & potentiam, infinitum continuum in actu eſt illud quod infinite eſſet extenſum, infinitum autem cõtinuum in potentia eſt dupliciter, vno modo per inexiſtentiam partium, vt in infinitas partes ꝓportionales diuidi poteſt a, continuum alio modo per ſucceſſionẽ earum, vt ſi in infinitum moueretur cœlum, motus & tempus. Ex hac diſtinctione videre poteris q̃ꝫ omne quantum infinitum apud Ariſt. eſt in potentia, non autem in actu. Ad dubium igitur reſpondendo pars eius affirmatiua eſt vera, & Ariſt. parum mutato contenteris, probatur cælum eſt magnum, & non infinitum, in actu intelligo, ergo &c. probatur minor, quia dato illius oppoſito, cœlum moueri non poſſet, probatur conſequentia, quia protractis in infinitum duabus rectis lineis à centro terræ, illæ infinite magnam diſtantiam clauderent. Si igitur cœlum moueretur, eo exiſtente infinitæ magnitudinis, infinitum ſpatium cœlum pertranſiret, ratio eſt Ariſt. 1. cœli, tex. com. 35. Tum quia infinitum ſpatium pertranſiret in tempore finito, patet conſequẽtia, quia in 24. horis circuitionem complet. ratio eſt Ari. 1. cœli, tex. cõ. 36. Tum tertio exeat a, linea à centro terræ in infinitum, & ſit b, linea parallela ipſi a, & ſequitur per motum a, lineæ ꝙ a, immediate poſt hoc tanget b, quia non immediate poſt hoc erit a, parallela ſed inæqualiter diſtans a, b, & quibuslibet lineis inæqualiter diſtantibus in infinitum protractis ſecundum extrema magis appropinquantia, eas oportet concurrere, ſi recte ſint, ergo &c. & ſequitur ꝙ immediate poſt hoc cõcurret a, cum linea in duplo diſtantiore ab a, q̃ diſtet b, ab a, & ſic ita cito pertranſiretur magnum ſpatium ſicut paruum, quæ inconuenientia ſunt.

Tum 4. quieſcat b, linea, & moueatur a, tunc infinite magna eſt b, linea, ergo infinitum erit tempus in quo pertranſietur b, ab a, patet conſequentia, quia infinito ſpatio tempus infinitum, proportionaliter, ergo infinito tempore ſtabit a, ad faciendum circulationẽ vnam, conſequens eſt contra ſenſum. ratio eſt Ariſ. 1. cœli, tex. com 40. Tum 5. ſequitur dabilem eſſe acutiſſimum angulum rectilineum, probatur conſequentia data baſi certa lineis aliquantulum longis extractis ab extremitatibus baſis in conum pyramidaliter concurrentibus, acutum cauſant angulum, & in duplo maior diſtãtia in certa proportione, minorem, & ſic in infinitum, ergo in infinite diſtans punctum concurrentibus ipſis, infinite acutum angulum cauſant, conſequens falſum, quia in duplo minori baſi data minor angulus cauſatur. Tum etiam ſequitur per infinite magnum ſpatium trahi lineas finite inæqualiter diſtantes, anteq̃ concurrant, quod eſt falſum. Secundo omne figuratum eſt finitum, cœlum eſt figuratũ, quia circulare, ergo &c. ratio eſt Ariſt. 1. cœli, tex. com. 39. pro maiore tangit Auer. ibi. ſicut impoſſibile eſt, vt imaginetur pes infinitus, quia non eſt pes niſi per eius figuram, & ſi imaginaretur eſſe infinitus in aliqua parte tunc non eſſet figuratus. Tertio tẽpus vnius circulationis finitum eſt, quia quaſi 24 horarũ, ergo ſpatium deſcriptum eſt finitum, patet conſequentia, quia proportionaliter habent magnitudo, & tempus, ratio eſt Ariſt. 1. cœli, tex. com. 42. Ex hac concluſione ſequitur mundum eſſe finitum, patet conſequentia, quia cœlum eſt finitum, & extra cælum non eſt corpus, quia non ſimplex, quia tñ quinq; ſunt corpora ſimplicia. Secundo vel eſſet id corpus extra cælum naturaliter, aut violente, non naturaliter, quia tñ vnus eſt naturalis locus, & ille non extra mundum eſt, neq; violẽte, quia nulli corpori naturalis eſt ille locus, ergo nulli eſt violentus.

Tum quia ibi non naturaliter locari poteſt mixtũ aut ſimplex. Corollarium non poteſt extra cælum eſſe locus naturalis, quia nulli corpori poteſt eſſe naturalis. Corollarium ſecundum non poteſt extra cœlum eſſe vacuum, quia ibi corpus eſſe nõ poteſt. Corollarium tertium non põt extra cælum eſſe motus, quia ibi non corpus, neq; locus eſſe põt. An autem ſi in circunferẽtia cœli eſſet homo poſſet manum extendere. Reſponſio caſus eſt impoſſibilis, & ex impoſſibili, ſequitur quodlibet. Secundo ſuppoſito caſu. dicitur ꝙ non, quia de ratione ſphærici eſt non ſphæricum continere, & ſic manus extra cœlum non cõſeruaretur. Sed ſuppoſito ꝙ conſeruetur, non videtur ꝙ magis prohibitium ipſius motus ſit ipſum nihil q̃ vacuum, * ſi autem mixtum in vacuo eſſet, moueri poſſet, & ſic conceditur dubiũ. Corollarium quartum non poteſt extra cælum eſſe tẽpus, quia motus extra cælum eſſe nequit, patent hæc ex Ariſ. 1. cœli tex. cõ. 99. & 100. Ex quo ſequitur ꝙ extra cælum non põt fieri corpus, vt infert Ariſ. 1. cœli, tex. cõ. 98. Secundo omne corpus eſt planicie terminatũ, vt patet ex diffinitione corporis, ergo non eſt cœlum aut mundus infinitus. ratio eſt Ari. 3. Phy. tex. cõ. 40. probatur conſequẽtia ex diffinitione corporis. ſ. profunditas terminata ſuperficie, ex diffinitione ſuperficie etiã habetur illam eſſe finitã, quia ſuperficies eſt latitudo terminata linea. ex diffinitione etiam lineæ habetur eam eſſe finitã, quia eſt lõgitudo terminata pũcto Ari. etiã 5. Met. c. de quãto. Multitudo ergo quãtum aliquid ſi fuerit numerabilis, & infra horum aũt pluralitas

Quaſi dicat motus fieri nõ põt in vacuo, ergo nec vbi nihil eſt, ſed extra cœlum nihil eſt & nõ extra cœlum eſt uacuũ, q̃a ibi corpus eſſe non poteſt.

ralitas finita numerus. Et.10.Meta.tex.com.21.numerus eſt multitudo menſurabilis vno. Quòd ſi Theologus concedat deum poſſe facere corpus infinitū, oportet ipſum dicere has diffinitiones quantitatum non eſſe diffinitiones abſolute, ſed quantitatum finitarum quēadmodum oportet ipſum concedere q᷑ æquale vel inæquale non eſt paſsio quantitatis, ſed eſt paſsio propria quantitatis finite. Nota: q᷑ ſphærica vna ſuperficie terminantur exterius, ſiue inconuexo. Cœli aūt concaui ſunt, & tria elementa, ideo ſuperficiē habent interius & in concauo terminantem, lineæ etiam recte non ſibi directe obuiantes multæ ſunt. Sed cum directe ſibi obuiant, ſunt partes vnius ſaltem mathematice 5.Phy.cō.22.& 30. Contigua ſunt mathematice continua, ideo intelligamus maiorē, omne corpus eſt ſuperficie, aut ſuperficiebus terminatum, dixit.n. Auer. corpus habet ſex fines & quatuor ſuperficies 4.Phy.cō. 91. vt patet in corpore triangulari. Solet ratio hæc moleſtari, quia licet quodlibet corpus ſit finitum, & finita ſunt corpora ſpecie diuerſa, tñ aggregatum ex corporibus omnibus eſt infinitum, quia nō repugnat eſſe infinita corpora numero diuerſa. Sed hæc euaſio nulla eſt quia infinitus numerus indiuiduorum non eſt poſsibilis, niſi ſucceſsiue, & dato q᷑ eſſet poſsibilis ſimul, quia in corporibus inter continens & cōtentum eſt ordo, ideo ſi aggregatum omnium corporum eſſet infinitum, etiam infinitum eſſet vnum corpus, puta q᷑ omnia alia contineret. Tertio rōne Ari. 3.Phy.tex.cō.42. Non eſt corpus infinitum ſimplex, neq; cōpoſitum, ergo non eſt corpus infinitum, patet cōſequentia ex ſufficienti diuiſione, quā ſupponit Ariſt. 1.cœli, tex.com.34. probatur ſecunda pars antecedentis, infinitum cōpoſitum aut eſt infinitū ex vno elemento infinito in magnitudine, aut ex elementis multis magnitudine finitis & numero infinitis, non primū, quia illud elementum infinitū vinceret alia, & ſic mundus corrumperetur, licet enim per ſolum vnius infiniti exiſtentiam, totū occuparetur, & ſic ſolum illud infinitum eſſet, & ſic ipſum nō vinceret, aut corrumperet. tñ multitudinem ſupponimus entium tāquam ſenſu manifeſtam, eſt.n. pluralitas entium principium cognitionis, vt 1.Phyſi.cō.8. Auer. neq; poſſunt eſſe multa infinita, vt probatur ibi. tex.cō.43. quia vnum infinitum oēm locum occupat, ergo alijs non remanet locus, primā partem antecedentis probo rōne Ariſt. 3.Phyſi.tex.com.44. Aut infinitum ſimplex eſſet vnum, aut eſſet multa. Si vnum tñ, non permittet alia entia exiſtere, neq; extenſionis ratione, neq; actiuitatis vigore. Si aūt multa eſſent corpora infinita, ſe penetrarent, & ſe deſtruerent. Quarto non eſt infinitū corpus ſenſibile, neque ſpirituale, ergo prima pars antecedentis probatur, omne corpus ſenſibile habet locum extra locū ſuum naturalem, ſed infinitum non habet locum extra locum ſuum naturalē, ergo infinitum nō eſt corpus ſenſibile, ratio eſt Ariſ. 3.Phy.tex. com.48. Tum ſecundo quia nō eſt infinitus locus, quia deorſum eſt determinatum quia non contingit magis recedere à circumferentia, q̄ venire ad centrum, ergo etiam ſurſum eſt finitum, ergo intermedia ſunt finita, ratio eſt Ariſ. 1.cœli, tex. com.44.& 45. ergo non eſt infinitum corpus, patet cōſequentia, quia æquantur corpus & locus. Tum tertio ſi infinitum eſt, aut eſt in loco, aut in ſeipſo, ſi primum habet locans extra ſi ſecundū, ergo partes ſunt in ſeipſis, patet conſequentia, quia in eodē modo eſt in loco totum & pars, ratio eſt Phi. 3.Phyſi. tex.cō.52. Tum 4.ibi.tex.com.53. omne ſenſibile eſt graue aut leue, quia omne graue aut leue eſt mobile à medio vel ad medium. Sed infinitū non habet medium, neq; vltimū, ergo neq; grauitatem aut leuitatem. Tum 5.tex.cō.54 omne ſenſibile eſt in loco, infinitum non eſt in loco, quia loci differentiæ ſunt ſex differētiæ poſitionis, quæ infinito repugnāt. Tum 6.ibi, tex.cō.55. omne quātum eſt finitum, quia eſt bicubitum aut tricubitum, &c. ſed omne ſenſibile eſt quantum, ergo &c.

Tum 7.ibi, tex.com.48. aut corporis infiniti locus quietis & motus eſt vnus, & tunc quieſcit infinitum, & mouetur, aut alius, & tunc locus eſt maior locato infinito. Tum, octauo non datur graue infinitum probatur aut eius grauitas eſſet finita aut infinita, non primum, quia tunc finiti & infiniti eſſet æqualis grauitas. Secundo finiti eſſet maior grauitas q̄ infiniti. Tertio inæqualium corporum eſſet æqualis grauitas, non ſecundum, quia aut moueretur in inſtanti, & eſt impoſsibile, aut in tempore, & hoc non, quia tūc finita grauitas æque velociter moueret cum infinita, ratio eſt Ariſt. 1.cœli, à tex. com.46. vſq; in.52. Quod autem non ſit infinitum corpus ſpirituale, patet ex finitate vigoris animæ mundi, quam ex mente Philoſophi oſtēdimus in primo opere quolibeto 5. & dixit Auer. in deſtru. deſtruc. diſpu. 1 dubio 11. mundus finitus eſt ratione ſphærici corporis. Quinto dato infinito, aut ipſum eſſet homogeneum, aut herogeneum, non heterogeneum, quia non ex infinitis, quia tunc darentur ſimplices motus infiniti.* Tum etiā infinita loca naturalia, vt arguit Philoſophus 1.Phy.tex.com.49. non ex finitis, quia tunc aut totum eſſet finitum aut infinitum eſſet aliquod illorum, conſequēs eſt falſum, quia tunc infinitam grauitatem aut leuitatem haberet. Tum quia infinitus eſſet aliquis locus, quod eſt impoſsibile, quia nihil poſſet moueri ad locum infinitum, non homogeneum, quia tunc illud eſſet circulare aut rectum, ratio eſt Ariſt. 1.cœli, à tex.cō.56. vſq; in 62. Sexto dato infinito, aut eſſet actiuum aut paſsiuum, ſi paſsiuum aut ab infinito, & hoc non, quia non ſe cōpatiuntur duo infinita, ſi à finito ſequitur q᷑ in æquali tempore ageret finitum in paſſum finitum & infinitum, ſi ſit actiuum, non in infinitum, quia non ſe patiuntur, ergo infinitum, & ſequitur q᷑ inæquali tempore pateretur finitum à finito & infinito, ratio eſt Ariſ. 1.cœli, te. com.63. Septimo nullum circulare eſt infinitum, & nullum rectum eſt infinitum, ergo &c. probatur antecedens pro prima parte, omne circulare circunducitur medio, nullum infinitum circunducitur medio, quia nullum infinitū habet medium ſaltem poſitiue. ſ. æqualiter diſtās ab extremis, quia non habet extremum, licet quælibet pars infiniti dici poſsit medium negatiue, quia ipſa non magis appropinquat vni extremo q̄ alteri. Secunda pars antecedentis probatur, quia non eſt locus naturalis infinitus, quia tunc eſſet locus violentus infinitus, & ſic plura infinita. Secundo quia tunc haberet mouens infinitum, & ſic eſſent plura infinita. Tertio quia tunc moueretur à ſe, & ſic eſſet animal infinitum, & ſic eſſent duo infinita, ratio eſt Ariſ. 1.cœli, tex.com.70.71.72. Contra in infinitum diffuſiua eſt lux ſui, ergo infinitus eſt mundus. Reſponſio, negatur antecedens quia præciſe finita exiſtente luminoſi virtute, ſemper luminis multiplicatio eſſet finita, contra obſtaculum eſt factiuum vmbræ in infinitum, ergo in infinitum lux multiplicari poteſt. Reſponſio, negando antecedens, ſed præciſe vſq; ad quantam diſtantiam multiplicatur aut multiplicari poteſt lumen, poteſt vmbra cauſari à corpore reſpectu illius luminoſi, & non vltra. Tenēdum eſt autem ſecundum veritatem q᷑ infinitæ magnam magnitudinem poteſt deus creaſſe, aliter dabilis eſſet quantitas certa qua maiorem deus facere non poſſet, vt puta aqua quantitas, &c. & etiā infinite magnum mundū, & non ſolum ab æterno, ſed etiam ex tempore, patet diuiſa hora in partes proportionales proportione dupla minoribus terminatis ad finem horæ, ſuppoſito q᷑ in prima parte proportionali aliquantam magnitudinem creet & conſeruet, in ſecunda vero parte in duplo maiorem, in tertia in quadruplo maiorem, & ſic in infinitum. Si autem deus in infinitum augeret triangulum, aut circulum eius figuram continue conſeruando per partes proportionales horæ, tunc ſtatim in fine horæ nō eſſet circulus, neq; triangulus, quia eſſe circulum infinitum aut triangulum infinitum implicat contradictionem, quia certa figura figuratum habet lineas finitas, conceditur tamen q᷑ infinite magnus erit triangulus ante finem horæ, licet in nullo inſtanti ante finem horæ erit triangulus aut circulus infinitus, ſed in quolibet inſtanti intrinſeco fuit aut erit finitus, &c.

Quia ſi homogeneum eſt & ex infinitis heterogeneis & infiniti heterogenei eſt cōpoſitum ex homogeneis, ergo dato homogeneum infinito, & i... motus eius erit ſimplex.

DVBIVM quartum vtrum cœlum ſit vnum. Vbi præmitto quòd numerum cœlorum nō quærimus, quorum vnum contineat alterum, non.n. quærimus an ſtellarum motus compatiantur continuitatem, & patet ſupra q᷑ non, propter motuum diuerſitatem, qui non compatiuntur idem mobile, niſi eſſent rarefactibilia, cuius oppoſitum dictum eſt. Similiter diuerſitas materiæ cœli à materia inferiorum, etiam ſuperiorum formarum diuerſitas ab inferioribus, non patitur continuitatem, non.n. materiam in potentia formæ cæleſtes poſſunt informare, neq; materiam in actu formæ materiales, neq; materia in actu cum materia in

potentia

potentia continuari poteſt. Ariſ. enim 1. Metheo. dicens, mondum inferiorem eſſe continuum ſuperioribus regionibus intellexit contiguum, & contentum, ſic ꝙ inter illa non eſt vacuum, & eorum motus eſt vnus aliquo modo. Sed quærimus an dentur duo cœli, quorum neutrum cõtineat alterum, vel ſi vnum alterum continet, tamen alia terra ſtellatum nobis apparens ambit, & illam terram alia aqua, aquam alius aer, aerem alius ignis, & ignem aliud cœlum ambit. Et tũc habitis, duobus cælis duo mundi habẽtur, & habito vno cælo tantũ tantum vnum mundũ habemus, intelligo de vnitate cæli aut mundi numerali, poteſt etiam quæri de vnitate ſimul, vel ſucceſsiua, & de pluralitate ſpecifica generica vel analogica vel æquiuoca. Reſpondeo vnum eſt cælũ, & vnus eſt mundus. dixit. n. Auer. 2. de anima cõ. 35. æterna permanere ſecũdum indiuiduũ. probatur concluſio per quatuor cõſequentias Ari. & Auer. 1. cæ. tex. cõm. 90. Prima tantũ vno primo exiſtẽte mouẽte, oportet exiſtere tantum vnum primum mobile. Vbi ſciendum ꝙ licet primus motor plura mobilia moueat. hoc tamen eſt, quia hoc ſecundo & mediate mouetur, & aliquod primo & immediate, quia igitur incõuenit eſſe duo primo mobilia, & aliquod eſt primum mobile, ideo illud eſt tantum vnum. Confirmatur datis duobus primo mobilibus, oportet dare duos primos motus, quibus illa duo prima mobilia moueantur. Confirmatur, quia incõuenit vni efficienti aſsignare duo prima & æterna inſtrumenta. Confirmatur, quia inconuenit dare duo centra, & duo horizonta, vt patet primo cæli, tex. cõ. 80. quia ſi ſic, non eſſet ſuperius, neque inferius naturaliter, ſed in ſola comparatione primo cæli cõmento 79. licet igitur deus omne cælum moueat, tamen primum cælum primo mouet, alios vero non primo, & primo cælo appropriatur, tanquam proprio inſtrumẽto, & ad illud ſtat omnium mobiliũ vltima reſolutio, ſi enim omnibus cælis æque immediate ſe haberet primum mouens, tunc velocius circueret primus motor cælos inferiores quàm ſuperiores, quia eo ꝙ inferiores cæli ſunt minores altioribus, ſuper inferiores maiorem haberet proportionem quàm ſupra maiores, & ſic velocius etiam mouerentur erraticæ quàm ſtellata ſphæra, & velocius luna quàm ſol, quod patet eſſe falſum, vt dixit Ariſt. primo metheorũ. Et ſi dicatur ꝙ non oportet hoc ſequi, quia primum non æque bene applicatur inferioribus cælis ſicut ſuperioribus. Contra habetur intentũ, quia illud cælum, cui melius applicatur eſt primũ. Secundo, quia abſtracta ſimpliciter abſtrahunt à ſitu, & à quo dependet bona vel mala mouentis ad mobile applicatio, quia igitur pluralitas primorum motuum et primorum mobilium pluralitatem infert primorum, mouẽtium, ideo dato vno primo motore tantum, dandus eſt vnus primus motus, & tantum vnũ primum mobile, & tantum vnum primum cælum, & ſic tantum vnus mundus. Secunda conſequentia. ſi primus finis eſt vnus, primum cælum eſt vnum, & mundus eſt vnus. aſſumptum deduci poteſt ex vltima propoſitione 12. Metaph. entia nolunt male diſponi, & pluralitas principatuum mala. ergo vnus princeps, reſolutio enim ſtare habet ad vnum primum finem, non autem ad duos primos tales, quia tunc finiretur aliquid per aliquid quo dempto adhuc ſufficienter finiretur. Contra. apud Auer. vnus eſt intellectus poſsibilis, & eſt finis hominis, & tñ ſunt homines, nõ valente igitur hac ſimili conſequentia, vnus eſt finis hominis, ergo vnus eſt homo, ita etiam non valebit. vnus eſt finis cæli. ergo tantum vnum primum cælum eſt. Reſpõdeo intellectio eſt omnimode idem intellecto in deo. Ideo ex vnitate intellecti cõuincitur vnitas intellectionis, & ex vnitate intellectionis conuincitur vnitas intelligentis, ſed intelligẽs eſt animal cæleſte, ideo conuincitur vnitas animalis cæleſtis, & conſequenter mundi, ſed in homine non eſt idem intellectio cum intelligente. ideo ex vnitate intellectus non conuincitur vnitas intellectionis, & ſic ex vnitate intellectus nõ conuincitur vnitas intelligentis, quod eſt homo, & ſic remanet poſsibilitas plurificationis hominum, non tamen poſsibilitas plurificationis animalium cæleſtium, & conſequenter, neq; mondorum. vnde primo cæli cõm. 90. pluribus imaginationibus imaginari poteſt homo circa obiectum idem ſcilicet complexe vel incomplexe, ſi incomplexe, communiter vel ſpecialiter. Si complexe affirmatiue vel negatiue, &c. non tamen intelligas ꝙ pluribus intellectionibus ſolum numero diſtinctis, vt patet ex primo operẽ. quolibeto tertio. Tertia conſequentia, ſi deſideratum eſt vnum, tunc vnum eſt primum cælum, & conſequenter tantum vnus eſt mundus. Contra. cibum vnum multi fameſcentes appetunt. ergo non ſi vnum eſt deſideratum, tantum vnum eſt deſiderans. Reſponſio. conſequentia de cælo facta valet, quamuis de cibo facta non valeat, quia vbi deſiderium eſt omnimode idem deſiderato, & deſideranti, tunc ex vnitate deſiderati conuincitur vnitas deſiderij, ex vnitate deſiderij conuincitur vnitas deſiderantis, vt dictum eſt de intelligente, ſed in iſtis inferioribus non eſt idem deſiderium deſiderato & deſideranti omnimode perfecte, &c. Quarta conſequentia, ſi tantum eſt vna prima forma, tantum eſt vnũ primum cælum: & conſequenter tantũ vnus eſt mũdus. Contra apud Auer. intellectus hominis eſt vnus. ergo non ſi vna eſt prima forma hominis, vnus eſt homo numero, ſic ꝙ non plures. Reſpondeo differentia eſt inter vnam illarum conſequentiarum & aliam, quia nullus eſt homo quæ ſit forma tñ. primum intellectus poſsibilis. ideo 3. de anima cõ 5. declarauit Auer. ꝙ homo non erat intellectus poſsibilis vera materia, neq; inſtrumentum, ſed quaſi materia: & quaſi ſi inſtrumentum, cuius oppoſitum eſt de cælo reſpectu intelligentiæ. Iſtarum igitur conſequentiarum arguit Aue. 1. cæli cõm. 55. ex oppoſito conſequentis ad oppoſitum antecedentis: ſi mundi eſſent plures: principia eſſent plura, per principia intelligo primum finem: primam formam: & primum mouens. Eodẽ modo arguit Ariſt. 12. Meta. tex. cõm. 48. ſi plures eſſent cæli: tunc eorum principium eſſet ſpecie vnum, numero vero multa. conſequens eſt falſum. quia numeralis multitudo ſub ſpecie à materia eſt à qua primum principium abſtrahit. Eodẽ arguit Auer. in deſtructione deſtructionum, diſputatione 1. dubio 6. Quòd animæ ſeparatæ à corporibus non ſunt multæ, quoniam à materia eſſent ſeparatæ. Item datis duobus mũdis, illi eſſent ſimul tempore, quia aliter non eſſet duo, ſed quemadmodũ ſunt in eodem tempore, idem tempus habent commune, ergo vnum habent tempus illis duobus mundis commune, ergo vnus eſt motus illis communis. ergo vnum mobile commune. ergo vnus motor communis quæ omnia pluralitati mondorum poſitæ manifeſte repugnãt. Ex his igitur habetur mundum eſſe tantum vnum. Tum quia cælum ſempiternum & perpetuum, ergo vnum tãtum, ratio eſt Ariſtot. 1. cæli, tex. cõ. 92. Tum etiam tantum eſt vnum cẽtrum, tantum eſt vnum horizon, & tantum eſt vnum mediũ, quæ tantum vnum mundum conſtituunt, non. n. dices leuia eſſe extra cælum, quia non extra cælum terra moueri poteſt, oportet enim locum leuium eſſe infra locum huius grauiſsimi, vel eſſe locum grauium ſupra locum leuiſsimorum huius mundi: ergo, &c. ratio eſt. Ariſt. 1. cæli tex. cõm. 91. Tum etiã id quod conſtat ex tota ſua materia eſt tantũ vnum, ſed mundus conſtat ex tota ſua materia, ratio eſt Ariſtot. 1. cæli textu cõm. 95. Tum cælum ex omni corpore materiali & ſenſibili eſt compoſitum. ergo ex omni materia, patet antecedens, quia extra cælum non eſt corpus, neq; ſimplex, neq; mixtũ, quia corpus ſiue ſimplex, ſiue mixtum eſt naturaliter intra, ratio eſt Ariſt. 1. cæli textu cõm. 97. Iterum etiam ꝙ non ſint plures mundi arguitur, quia ſi ſic, tunc vna pars terræ recedens à centro moueretur naturaliter, quia accederet ad centrum alterius mondi, & moueretur violẽter, quia recederet à centro huius mundi. ratio eſt. Ariſt. 1. cæli tex. cõ. 76. & 77. Tum etiam ſi eſſet alius mundus, non componeretur ex corporibus eiuſdem rationis cum corporibus huius mundi, aut alterius, non alterius, quia tunc mundus eſſet æquiuocum, & motus æquiuoci, cuius oppoſitum oſtendit diuiſio ſufficiens motus ſimplicis, in circa centrum, ad centrum, vel à centro, neq; etiam propter corporum diſtantiam habetur rorum alteritas rationis, neq; eſſent eiuſdem naturæ cum iſtis corporibus, quia tunc terra naturaliter aſcenderet, quia ipſa naturaliter moueretur ad centrum alterius mundi, quia omnia corpora naturalia eiuſdem ſpeciei naturaliter mouentur ad eundem locum numero. ratio eſt Ariſt. 1. cæli tex. cõm. 78. Tum naturaliter localiter mobilia mouentur à quodam in quodam, puta ſecundum determinatum locum, & non in infini

tum

tum,quia tunc eorum eſſet infinita velocitas,& conſequenter infinita leuitas vel grauitas. ratio eſt Ariſto. 1.cæli tex.cõ.88.

Contra. deus non determinator ad vnum mundum ergo plures poteſt cauſare. Secunda natura mundi eſt perfectior alijs naturis,ergo in pluribus indiuiduis ſaluari poteſt. Tertia melius eſt perfectionem multiplicari ergo melius eſt eſſe plures mundos. Quarta natura mundi eſt vniuerſalis. ergo ipſa in pluribus mundis poteſt exiſtere. Quinta generabilia variantur. ergo & mundus, patet conſequentia, quia variata parte variatur eorum. Ad primum.ſi plures eſſent mundi ſimilis ſpeciei, ipſi eſſent fruſtra, ſi vero eſſent plures mundi diſsimilis ſpeciei,tunc nullus eorum comprehenderet totam naturam corporis ſenſibilis, & ſic nullus eorum eſſet perfectus,ideo ex omnibus deus vnum mundum perfectum cauſat. Ad ſecundum negatur conſequentia,quia melius eſt habere vnum indiuiduum perfectum quã multa imperfecta.

Ad tertium negatur antecedens,quia vnitas perfectionem dicit, per diuiſionem autem res nõ integre perfecta eſt. Ad quartum præmitto diſtinctionem Ariſt. 1. cæli tex. cõm. 92. ſcilicet duplex eſt eſſe formæ, patet exemplo, quia vnum eſt eſſe circuli,aliud eſt eſſe huius circuli,et licet Ariſt.hanc diſtinctionem arguendo dixerit tamen tex.cõm. 93. cauſa cõfirmauit dicens alia, alia eſt ratio formæ ſine materia, alia eſt ratio formæ in materia. idem confirmatur ibi cõm. 95.hanc diſtinctionem ponit Auer. in deſtructione deſtructionum, diſputatione tertia dubio 18. Quo ſtante dixit Auer.ibi cõm. 92.plurificatio mũdi eſt impoſsibilis ſecundum materiam & eſt poſſibilis ſecundum formam. primi dicti cauſam dedit Ariſto.ibi tex.cõm. 93.totam materiam alicuius ſpeciei formæ eſſe comprehenſam ſub a,forma eſt cauſa quare tantum vnum eſt indiuiduum ſub illa forma,& ſi illud indiuiduum ſit corruptibile,non eſt poſsibilis multitudo in ſucceſsione temporis. hanc eandem ſententiam ponit Auer.in lib.de ſubſtantia orb. ca. 5. Mundus autem & cælum totam eorum materiam comprehendunt, & incorruptibilia ſunt, poſsibilitas autem multiplicationis ſecundum formam in cælo non eſt omnimode, ſed dicendum eſt illud quod dixit Aue. ibi cõm. 92.in omni ſubiecto eſt aliquid cuius diſpoſitio abſtracta apud intellectum eſt alia à ſua diſpoſitione extra intellectum, ſcilicet in eſſe, & tũc dicendum eſt q̃ ſecundum eſſe formæ in re non eſt poſsibilis cæli multiplicatio, ſed ſecũdum eſſe formæ apud intellectum poſsibilis eſt,diſtinguendum eſt tamen de eſſe formæ apud intellectum.ſ.ſecundum q̃ eſt eſſe formæ abſolute ſumptæ, & ſecundum q̃ eſt eſſe formæ talis.ſ.abſtractæ, & tunc dicẽdum eſt q̃ non repugnat poſsibilitas plurificationis ipſi formæ in ſuo eſſe apud intellectum, quia non cuilibet formæ repugnat poſsibilitas plurificationis,ſed ipſi eſſe formæ abſtractæ à materia repugnat,&c. & in hoc finitur tertius liber.

ALEXANDRI ACHILLINI BONONIENSIS,

DE ORBIBVS, LIBER IIII.

CIRCA cæli accidentia, figuram, lumen,motum,conſideremus. Quæro igitur primo an cælum ſit ſphæricæ figuræ. Reſpondeo per quædam dicta primum. Maximum cælum non eſt angularis figuræ,probatur quia cælum mouetur circulariter vt ſtellarũ ortus atq; occaſus pandit,quoniã ſtellas vtrobiq; ſub æquali quantitate relinquit. Si igitur maximum cælum ſecundum illius ſuperficiem exterius ipſum terminantem eſſet diagonum,vel trigonum, vel ſecundum aliã angularem figuram,tunc daretur vacuum, quia ſpatio occupato per angulum nihil ſuccederet,in quo iterum angulus redire poſſet. ratio eſt Ariſt. 2.cæli,tex.cõm.27.Supponit ratio cælum non eſſe rareſactibile,neq; condenſabile. aliter ipſa nõ eſſet efficax. vt ſupra dicebatur. Secundũ ſupponit maximũ cælum moueri. Secundo ſi eſſet cælum maximum angularis figuræ maxime quadratum,vel triangulare, tunc partes cæli à centro inæqualiter diſtarent,quia à puncto medio quadrati aut triangularis corporis ad partem mediam inter angulos breuior eſt linea quàm ad angulum & ſic ſi ſtellatum cælum ſit vltimum cælum,vt ſupra dictum eſt,tunc aliquæ ſtellæ cæli ſtellati eſſent continue terræ propinquiores quàm aliæ eiuſdem cæli, vt puta mediæ inter angulos reſpectu exiſtentium circa angulos. Secundum dictum non eſt cælum maximũ figuræ lentis, neq; columnaris, aut alterius figuræ à ſphærica imaginabilis prohibere vacuum, data enim ſphære ceræ,quæ lateraliter comprimatur,tũc poſitis eius polis in partibus planis,poterit cera circulariter moueri,& non dari vacuum. huiuſmodi autem figuram non eſſe cælo aptabilem probo,quia cælum non mouetur ab oriente in occidens æquinoctialem circulum deſcribendo, neq; illi æquidiſtantem, ſed modo ab auſtro recedit,modo accedit,ideo licet figura lentis, aut oualis,aut pyramidalis ſecundum aliquem modum motu corpori poſsit vacuum prohibere, non tamen ipſa vacuum prohiberet motu mobili modo quo cælum mouetur. Tum quia oportet figuram cæli eſſe talem q̃ vbicunq; ſituentur poli nõ ſit poſsibile per motum cæleſtem fieri vacuum, quod tamen in dictis figuris non contingit; vt in lente, ſituando polos in partibus non planis,hoc tangit Auer. 2.cæli cõm. 27.ſimiliter in ouali ſituatis polis in extremitate diametri breuioris per motum circularem oui vacuum fieret,idem de pyramidali figura dicendum eſt, &c. Tertium dictum cælum maximũ ſecundum ſui ſuperficiem exteriorem eſt ſphæricum probatur perfectiſsimo corpori perfectiſsima figura debetur, ſed cælum eſt corpus perfectiſsimum & ſphærica figura eſt perfectiſsima,quia illi fieri non poteſt additio. ratio eſt Auer. 2.cæli tex.cõm. 23. Tum 2. ſimpliciſsimo corpori figura debetur ſimpliciſsima. eſt autem figura ſphærica figura ſimpliciſsima, quia vna linea vel ſuperficie clauditur. Tum 3. primo corpori, prima figura debetur, quia prius ſecundum ſubſtantiam debet eſſe prius ſecundum accidentia eſſentialia. Eſt autem figura ſphærica prima figura, patet in planis figuris in quibus, qualis eſt proportio circuli ad planas figuras, talis eſt proportio ſphæræ ad alias corporeas figuras.immo ſecundum Auerroim ibi, ſic eſſe in circulo eſt cauſa q̃ ſic eſt in figura corporea,ratio metaphyſica eſt,quia figura numero proportionatur,ſed triãgularis & poſteriores figuræ numeris proportionantur,circulus autem proportionatur vnitati,quemadmodum igitur vnitas eſt principium numeri,ita circulus figurarum,ſi enim eſſet triangulus prima figurarum,oporteret circulum eſſe extra genus figuræ. * Tum quarto debenti omnia continere conuenit eſſe capaciſsimum, ſed cælum eſt maximum omnium aliorum à ſe contentiuum. ergo figura capaciſsima cælo conuenit, cuiuſmodi eſt circularis, quia in angulis illius nihil perditur. Tum quinto velociſsime mobili localiter & perpetue figura motui locali aptiſsima conuenit,huiuſmodi autem eſt ſphærica,quia in ea non eſt principium,neque finis, niſi eodem modo per totum, cum idem punctum in circulo ſit principiũ, & finis,& ideo perpetue mobili aptiſſimus eſt circulus. ratio eſt Ariſt. 2.cæli tex.cõm. 28. Tum 6. ex natura animæ ſimpliciter abſtractæ, quæ non eſt apta dare cælo aliam figuram. Scire debes q̃ circulus eſt duplex realis, & intentionalis, intentionales circuli ſunt intelligentiæ, quia cum egreditur aliquid à certo dato per medium quoddam ſuper id vnde diſceſsit, non ſe ſuper eadem linea reflectẽdo ad circulum accedit, intelligentiæ autem ſuo intelligere, tanquam medio quodam, à ſeipſis vt intelligentibus, ſuper ſeipſas vt intellectas, reuertuntur non reflectendo, &c. ideo ipſe circulum faciunt intentionalem. Sciendum etiam q̃ circulum realem,qui eſt figura,in cuius medio eſt punctũ, à quo in circumferentiam omnes lineæ in rectum ductæ ſunt æquales,cauſat circulus intentionalis,ideo nõ poſſunt corpora cæleſtia,quæ ſunt prima corpora. & immediate cauſata à circulis,non eſſe circularia. Confirmatur ſecundo ex natura animæ,quia anima eſt per ſe cauſa ſphæricitatis, ſunt autem cæli animati, ideo oportet eos eſſe ſphæricos, hæc autẽ inferiora animata,

Auer. 2. cæ tex. cõm. 23

Verbi grat. ſi tria eſſe p... tunc duo ... ita dicitur & figura circuli, quia ... per eſſe ſuperficiem vna linea clauditur, ſed triãgula tribus clauditur lineis,

Intelligentiæ ſunt circuli intentionales.

animata, vt melius poſſint ad ſphæricitatem accedunt. molle.n.materiæ in oppoſitum animæ inclinanti a ſphæricitate aliquantulũ recedunt. Confirmatur 3. ex natura lucis lux duplex realis & intentionalis, lux intentionalis eſt intelligentia, lux realis eſt qualitas, & omnis lux eſt naturaliter ſphærice multiplicabilis, ideo intelligentiæ ſphæricæ ſunt; lucent autem realem intẽtionalis cauſat, & illius eſt origo & principiũ. ideo in primo corpore, quod cælum eſt, lux eſt, luce igitur naturaliter ſphærice multiplicabile exiſtẽte, oportet corpus cæli, quod luci ſubijcitur eſſe ſphæricum. Confirmatur 4. cum motus ſit duplex intentionalis & realis, intelligere eſt motus intentionalis & circularis, vt dixit etiã cauſat naturaliter motum realem, ideo oportet primum mobile circulariter moueri, ideo oportet ipſum eſſe ſphæricum, aliter ille motus nõ naturaliter illi corpori conueniret. Tum ſeptimo ex natura motus ſimplicis, quia certo dato puncto, tãtum tripliciter circa hoc pũctum poteſt ſe habere aliquid, quod ſimpliciter mouetur localiter, aut accedendo, aut recedendo aut circuendo. ergo tantum tria ſunt corpora ſimplicia, quibus iſtis motus ſimplices naturaliter appropriantur grauia quæ deſcendunt, leuia quorum eſt aſcendere, cæli quorum eſt circa centrũ moueri. Cum igitur grauia & leuia rectarum ſint dimenſionũ, tunc curuarum erunt cæleſtia, quod non eſt poſsibile, niſi ſint ſphærica, quoniam aliæ curuæ lineæ ſuperficiem non claudũt vndiq; niſi multæ ſint, ſed figuræ ſimplicitatem aufert linearum pluritas, &c. Tum octauo corporum æqualis magnitudinis variatorum ſolum ſecundum figuram, velociſsimum debet habere minimam figuram, ſi.n. æqualem figuram haberet velocitatem alteri æqualem haberet, & ſi maiorem figurã haberet, illud eſſent tardius, ſi ergo debet eſſe velociſsimum, oportet habere minimam figuram, ſed minima figurarum eſt ſphærica. ratio eſt Ariſt. 2. cæli tex. cõm. 29. Confirmatio Auer. ibi. cælũ non poteſt eſſe minoris quantitatis quã ſit, ergo ipſum eſt ſphæricum, patet conſequentia, quia omni alia figura data eiuſdem rei, præter ſphæricam, imaginabilis eſt figura minor. * Tum nono elementa ſunt ſphærica, ergo à fortiori cælum, quia eſſentialis eſt cælo figura, & non elemento, patet antecedens, quia elementa, ſiue grauia ſiue leuia, ſuo motu melius locantur vt poſſunt, quod motu ſit deducente corpus ad circularem figuram, puta in graui per deſcenſum extremas partes corporis deducentem ad centrum aut ad æqualem partium circunferentialium approximationem ad centrum, & in leui æqualiter diſtãter à centro vndiq; partes per aſcenſum ſpargendo, & experientia ſatis oſtendit de terra & aqua. ratio eſt Ariſt. 2. cæli tex. cõm. 30. Tum etiã quãto magis aſcendimus, tanto magis regularitatem ſphæræ inuenimus. Quartum dictum cælum minimum ſecũdum ſui ſuperficiem interiorem eſt ſphæricum, quia cælum eſt eiuſdẽ naturæ in ſuperficie exteriori & interiori. Tũ quia æqualiter à centro ſunt aptæ partes cæli recedere, ratio eſt Ariſt. 2. cæli tex. cõm. 20. Alij arguunt cælum non eſſe quadratum in concauo, quia tunc ſtellæ eſſent nobis propinquiores in meridie quàm in occidente aut oriente. Sed conſequentia de forma non valet, quia non eo, quia circunducto corpori quadrato infixus ſit clauus, quadratam lineam clauus ſuo motu deſcribit, ſed circularem qua non inæqualiter, oportet ipſum diſtare à centro corporis circunducti magis vel minus quàm prius. Tum etiam ſi quadratam etiam figuram ſtella ſuo motu deſcriberet, ſtaret imaginari angulum quadrati deſcribi in meridie, & ſic non longius diſtaret ſtella in oriente aut occaſu quàm in meridie, ſed econtra. Sed principium naturale ſuper quo fundatur eorum conſequentia eſt, ſi cæleſtis corporis mobilis figura naturalis eſt quadrata, ſtella illius corporis non circularem, ſed potius ad quadratum, declinantem lineam habet ſuo motu deſcribere, & pro confirmatione ſupponitur apparentia, quæ potius oſtendit ſtellam eſſe in meridie nobis propinquiorem quàm ſit in ortu aut occaſu. Alij arguunt ſi cælum eſſet planæ figuræ quantum ad concauum, tunc ſtellæ vt ſol, vel luna. ex longitudine eius à nobis nõ occultarentur nobis in occidente per partem poſt partem, ſed ſimul ſecundum ſe totas, cuius oppoſitum patet experientia. Sed eorum conſequentia non valet, propter corporis ſtellæ profunditatem non permittentem ea ſecundum ſe tota occultari æque cito, ſicut eorum incipit aliqua pars occultari. Inducemus igitur rationem quam tangit Auerr. in primo cæli cõm. 26. Ignis in ſuo motu naturali æqualiter recedit à cẽtro. ergo in ſphæram ignis reducitur. ergo concauum cæli ſphæricum eſt, patet conſequentia, quia non debet ignis in ſuo loco naturali locationem extraneam ſuſtinere, neq; inter partes ignis & cælum vacuum cadere poteſt. Quintum dictũ. cælum maximum ſecundum ſuperficiem concauam eſt ſphæricum, quia aliter cælorum contentorum ſuperficies conuexa non eſſet ſphærica, vel ibi eſſet vacuum, aut corpus replẽs.

Et ita quoad imaginationem, qm̃ ſi dicas q ſit alterius figuræ, imaginabile erit eſſe minoris figuræ quàm ſit.

Præterea. illi cæli in motibus nõ ſe impedire, & tamen nõ æqualiter circuunt, ſed in eorum ortu & occaſu vario modo ſe habent, quod tamen cõtingeret ſi in alia figura quàm ſphærica in commiſſuris ſe tangerent. Ex hoc patet q ratio Ariſtoteles inducta ad probandum cælum eſſe ſphæricum, aliter non prohiberet vacuum, concludit ſphæricitatem in conuexo, non ſolum in primo mobili, ſed in alijs ſphæris, & etiã in concauo cælorum cõtinentium cælum, & etiam in concauo inferiori, ſecundum q dixit Ariſt. 2. cæli tex. cõm. 26. probatur conſequentia, quia aliter ſequeretur alterum inconuenientium ſæpe recitatorum. ſ. diuiſio corporum, penetratio dimẽſionum, corpus replens impedimentum in motu, aut rarefactio & condenſatio, &c. Contra. figura ſphærica eſt cæteris figuris minima, ergo maximo corpori, cuiuſmodi eſt cælum, ſphærica figura non conuenit. Secundo. figura ſphærica maxime ſaluat ab extrinſecis oppoſitis, ſequitur igitur naturam dediſſe eam corpori maxime indigenti vt tueatur, aut igitur cælum habet contrarium extrinſecum aut illam figuram non habet. Tertio eccentrici & epicicli cæli ſphæricitatem impediunt. Ad primum negatur conſequentia, quia licet figura ſphærica ſit minima quo ad loci occupationem, tamen ipſa eſt maxima quo ad continentiam, cæli autẽ continere eſt, & non contineri. Ad ſecundum principalis finis figuræ corporis eſt intrinſecus corpori, quia forma corporis finis eſt, & corporis cuius eſt forma, & proprietatum corpori propter formam conuenientium, forma autem cæli, eo quia eſt anima ſimpliciter abſtracta, ſibi figuram ſphæricam determinat. ideo licet quantum ad hoc quod eſt ab extrinſecis defendi non indigeat cælum figura ſphærica, tamen quantum ad ſui naturam & motum eius ea indiget, negatur igitur vltima conſequentia argumenti, qua diſiunctiua inferebatur.

Ad tertium eccentricos & epicidos naturaliſsime loquens Auer. negauit, vt ſupra, libro primo, immo eos dixit eſſe impoſsibiles, nedum neceſſarios, vt ſæpe aſſeruit & in philoſophia & in aſtrologia.

DVBIVM ſecundum an cælum ſit luminoſum de ſe. Reſpondeo lux eſt forma accidentalis naturaliter ſequens intelligentiam in inſtrumẽto & ſubiecto proprio, & ſic lucem intellectualem, quæ eſt ſubſtantia, lux ſenſibilis, quæ eſt accidens, conſequitur & ideo oportuit orbem, intelligentiæ ſubiectum, eſſe lucis receptiuum. ideo cum omne cælum ſit intelligentia informatum, lucem habet, intelligẽtia tamen lunæ valde imperfecta eſt reſpectu aliarum ſuperiorum, ideo valde remiſſam habet lucem cælum lunæ à principio ſui intrinſeco, hanc ſententiam voluit Auer. 2. de anima cõm. 69. Natura diaphaneitatis exiſtẽs in corpore cæleſti ſemper aſſociatur illi quod facit eam diſpoſitionẽ in actu, & ideo nunquam inuenitur diaphanum in potẽtia, ſicut ea quæ ſunt inferius. Cum quandoq; ſit lucidum præſens, quandoq; non. Iſta autem natura cæleſtis ſemper illuminata eſt. Quia autem intellectus poſsibilis non actualis eſt intelligentia, ſed potentialis, ideo ipſum non ſequitur lux in ſubiecto eius, ſed viuidus color, qui in ſuperficie viuentis hominis eſt, propter mixtionem ſpirituũ cum ſanguine eſt circa cutim exiſtentẽ.

Vlterius dicendum eſt q lux non parit lumen ſatis notabile, & ad magnam diſtantiam, niſi ſit calcata, quid autem ſit transferens lucem ab eſſe reali ad eſſe intentionale, vt cæleſtiũ lux materiæ iſtorum corruptibilium præſens efficiatur, & ea conſeruet, non ſit nunc cura, & ideo in cælo partes rare non lucens, denſis lucentibus. Ex hoc patet differentia inter denſitatem cæleſtem & elementarem, quoniam cæleſtis ad luminoſitatem ducit, quoniam partes de natura ſui lucem habentes congregat, elementaris autem ad opacitatem conducit,

quoniam

quoniam partes lucem de natura ſui non habentes congregat, vt terras, non.n.naturam terræ lux conſequitur, q ſi aliquando contingat partes lucem habentes congregari, poterit denſum lucere, vt in cryſtallo, aut aliqu o lapide pretioſo.

Vlterius recordandum eſt ſuperius dictum eſſe Venerem & Mercurium lucem eorum principalem non habere à ſole, & tunc ſicut de iſtis duobus dictum eſt, proportionaliter de ſuperioribus ſtellis iudicandum eſt. De luna igitur dubium remanet an ſplendor illius ſit lux à principio illius intrinſeco effluens, an ſit lumen ab extrinſeco illi influxum, & eſt dubiū quod tangit Auer. 2. de anima cō. 75. cuius ſolutio eſt, forſan luna eſt compoſita ex duabus naturis. ſ. natura diaphani & natura luminoſi, & tunc dicendum eſt q ſecundum naturam luminoſi, aliquando apparet luna quaſi nigra vt tempore eclipſis, & ſecundum naturam diaphani lumen habet à ſole, quia ipſa apparet arcualis figuræ, quod non eſt ex ſe, cum ipſa eſt ſphærica. Secundo, quia lucet verſus ſolem, tā ex parte corporis lunæ ſemper illuminati ſecundum illam partē quæ verſus ſolem eſt, niſi terra prohibeat, alia.o. elementa diaphana ſunt & alia corpora, vt nubes, autē rara, aut parua, aut etiam lunam occultantia, &c. Tum etiam quia luna lumen ſuum & radios ſemper verſus ſolem porrigit. Tertio, quia ipſa non continue lucet, ſed aliquando ſic, & aliquando non, cuius oppoſitum contingeret, ſi ipſa lucem haberet de ſe, tam etiā in coniunctione lunæ ad ſolem, quia tūc illuminata parte lunæ, quæ verſus ſolem eſt, propter illius opacitatem non tranſeūt radij ſolares ad illuminandum partem lunæ, quæ verſus nos eſt, tam in lunæ oppoſitione ſoli. eis.n. ambobus terra interpoſita eſt obſtaculum prohibens tranſitum radiorum ſolis ſupra lunam, & ſic lumine priuata manet luna, vel ſecundum totum, vel ſecundum partem, ſecundum q tota, vel pars illius vmbram terræ ſubit. An autem lumen in luna apparēs ſit ſolum reflexū ab exteriori ſuperficie lunæ. aut ſol radios ſuos intra ſuperficiem corporis lunæ profundit. Dicendū vt Auer. 2. cæ. cōm. 49. lumen in luna apparens non reflexū tantum, ſic q lumen lunæ ſecundum exteriorem eius ſuperficiem reuerberet, & non in illius ſubſtantia recipiatur, quemadmodum metalla bene terſa, & ſi lumen in eis non profundetur, radiant ſatis intenſa impedimento luminari expoſita, probatur, quia de natura luminis reflexio corpore ſphærico eſt ſolum ad angulos terminatos reflexionem fieri, cuius oppoſitum apparet, quia tota terra ſecundum partem illius expoſitam lunæ radiatur. Tum etiam non in omni ſitu reſpectu ſolis diſtantis lumen lunæ ad terram reuerberaretur, cuius oppoſitum apparet. Et ſic apparet cauſa imaginationis apparentis in luna, & non eſt mons aut mare reuerberatum, quemadmodum, neq; ſol in ipſa ſicut in ſpeculo apparet. Sed ex diuerſitate partium lunæ eſt diuerſimode lumen recipientium. Eſt igitur luna non totaliter per via, quia tunc non ecliſparet ſolem, dum nigra appareret, neq; q reflectens lumen tantum, quia tunc non ſpargeretur lumen illius per terram, ſed in determinato loco vniretur. Sed profundatur lumen in luna vſq; ad certam illius partem. Contra ſequitur lunam verſus nos circulariter radiare tēpore quo ſoli coniuncta eſt, aut ſaltem ſecūdum partem circuli, quoniam partes lunæ exteriores lumen recipiunt, & radiāt, & quia in infinitum ſubtilis eſt aliqua pars ad ſuperficiem terminata, iuxta quā tranſit radius ſolis ad terram contingenter corpori lunæ, & ideo illa pars lunæ, quā radij ſolis penetrant, apparere deberet, cuius oppoſitum patet experientia. Reſpondeo certam partem lunæ, quamuis circuncirca illuminatam non nobis apparere, hoc idem concedere habent tenentes lumen lunæ eſſe exterius tantum, quia lineæ quarum diameter eſt quaſi diameter ſolis, protractæ contingenter lunæ, pluſquam medietatem lunæ comprehendunt, & minus quam medietatem ſolis in punctis contingentiæ, & ſic medietatis lunæ verſus ſolē exiſtentis pars illuminatur, quā tamen pars nobis non apparet, vt patet in ſolis eclipſi, licet igitur ſit luna valde minor ſole, nō eſt tamen illa pars lunæ circunferentialis illuminata à ſole, dum ei luna coniungitur, tantæ quantitatis q nobis appareat, lumē autem, quod luna de ſe habet, valde remiſſum eſt, aliter ipſa non eclipſaretur, quamuis.n. caderet luna in vmbram terræ, ipſa tamen adhuc remaneret lumine ſibi proprio notabiliter ſplendens, ſi notabile lumen haberet de ſe, propter hoc Aue. 2. cæ. cō. 32. & 42. dixit lunæ deficit lumen in ſe, & ſic oportet ipſam irradiari, nullum autem eſt lucidum potens eam notabiliter illuminare, niſi ſol. & ideo interpoſitio terræ inter ipſam & ſolem eclipſat ipſam, quam nullum aliud elementum vel mixtum, quamuis ei & ſoli eſſet diametraliter interpoſitum, eclipſaret. Si autem luna nullum lumē de ſe haberet, ipſa non videretur lumē remiſſum habens. Mercurius etiam & Venus dici non poſſunt lucere, ſolum ſolares radios reuerberando, quia vt 7. de aſpectibus colligitur non vbiq; eorum radij diffunderentur, ſed ſolum in determinatis locis, quod experientia conuincitur in vaſe vitreo rotūdum, limpida aqua pleno aut cryſtallo, aut berilo, ſphæricis ſoli præſentatis, radij.n. ſolares ad perpēdicularem ſolis & corporis concurrūt ſolum in loco terminato, ita vt ibi aliquando inuento combuſtibili comburrant. Contra Ariſt. in lib. de proprietatibus elementorū dixit omnes ſtellas habere lumen ſuum à ſole. Secundo, quia præſentato diaphano corpori luminoſo, tunc illuminatur diaphanum, ſed aliæ ſtellæ ſunt diaphanum, & ſoli præſentatæ. Ad primum. natura lucidi & natura diaphani non repugnāt, vt declaratum eſt in luna, ideo poſsibile eſt aliquid eſſe lucidum, & illuminatum, ſunt igitur ſtellæ lucide ex ſe, & illuminate à ſole. Ex hoc patet ad ſecundum, &c.

DVBIVM tertium, vtrum motus cæli fuerit æternus. Reſpondeo præmittendo ſenſum quæſtionis eſſe hunc. ſ. an æternaliter mouebatur cælū. Et tunc ſunt duo dicta. primum, oppoſito Ariſt. eſt q ſic. Secundū veritas eſt ad oppoſitum. Ad primum dictum, arguo primo ex natura inſtantis, quia inſtans eſt continuatiuum temporis, immo inſtans eſt continuatio eius, ſecundum Ariſto. 4. phyſi. tex. cōm. 121. inſtans.n. præſens exigit tempus præteritum & futurum, ergo tempus nunquam incepit, ergo cum tempus exiſtat, tempus eſt æternum, ergo cum non ſit tempus ſine motu, etiā motus eſt æternus. ratio eſt Auer. 3. phy. cōm. 31. ſumpta ex Ariſt. 8. phyſi tex. cōmen. 11. etiam. 4. cæli tex. cōm. 25. & in deſtructione deſtruc. diſp. 1. dub. 11. Hæc ratio inſtantiam habet, quia punctum eſt duplex. ſ. in actu, & in potentia, punctum in potentia eſt partium lineæ continuatiuum, ſed punctum in actu non, quia punctum in actu eſt extremum lineæ. ideo terminat eam, & non continuat, proportionabiliter tamen in temporē duplicia ſunt inſtantia, vnum eſt inſtans in potentia, & illud eſt partium tēporis continuatiuū, aliud eſt inſtās in actū, & illud eſt terminatiuum temporis, & non continuatiuum, quemadmodū. n. datur terminatiuū aut initiatiuū diei, quod non continuat partes diei, ita dari poteſt totius temporis terminatiuum, aut initiatiuum inſtans, quod non eſt continuatiuum temporis. Contra reſponſionem ſunt verba Philoſophi primo meteorum verſus finem, tempus non habet finem, & 3. cæli cōm. 15. impoſsibile eſt tempus non eſſe. Præterea ex reſponſione ſequitur tempus incepiſſe, quia in inſtanti temporis initiatiuo fuiſſet verum dicere tempus non eſt, & immediate poſt inſtās quod eſt præſens erit tempus, cuius oppoſitum probatur, quia tunc non eſſe temporis præceſsiſſet eſſe, & ſic ante tempus fuiſſet non eſſe temporis, quod eſt inconueniens, patet conſequentia, quia eſt differentia ſine illo, cuius eſt differentia, ſed ante eſt differentia temporis, & ſic ante tempus fuiſſet tempus, vt inferam, vt Philoſophus & Auerr. inferunt 3. cæli textu commento 55. ſequitur fuiſſe tempus in quo non fuit tempus. Habet hæc ratio inſtantiam, quia extra eſt differentia loci primo cæli textu commento 69. neque valet conſequentia. extra mundum non eſt locus, ergo extra mundum eſt locus. ſimiliter non valet. ante tempus non eſt tempus. ergo tempus eſt ante tempus. Reſpondeo eſt differentia hæc & ibi, quia extra mundum non eſt aliquid, ſed ſi mundus incepiſſet, tunc ante mundum fuiſſet aliquid, puta deus, & non ſolum ante ſecundum naturam, ſed ante notante ſucceſsionem, & non æternitatem, quæ eſt tota ſimul & diuiſibiliter. Præterea temporis eſſe completum eſt per animam 4. phyſi. cōm. 88. & tex. cōm. 131. comparantem prius poſteriori, locus autem ab anima nō dependet. * Præterea principaliter ſi non eſſe præcedens tempus eſſet non eſſe ſimpliciter, tunc tempus eſſet impoſsibile, & ſic nunquam inciperet. ſi autem illud non eſſe

De lumine in luna.

Quia tempus non eſt in actu niſi per animam comparantem prius poſteriori, ſed locus in actu eſt, & non dependet ab anima.

eſſe non ſit impoſsibile, oportet q̃ ſit in ſubiecto mutabili de non eſſe ad eſſe, & ſic ante tempus fuiſſet aliquid mutabile ab eſſe temporis in potentia ad eſſe temporis in actu, & omne tale aut tempore menſuraretur, aut tempori coexiſteret, ergo ante tempus fuiſſet tempus. Præterea. ratio eſt prius neq; poſterius ſine tempore, neq; tempus ſine motu, & ſic dicendum eſt differrntiam eſſe inter inſtans & punctum ſic q̃ licet ſit punctum terminatiuum, & non continuatiuum, quia non diffinitor punctum per eſſe continuatiuũ partium lineæ, ſed per eſſe vnitatem habentem poſitionẽ, 1 Poſteri. tamen non datur inſtans quin ſit continuatiuum, quia diffinitio inſtantis eſt eſſe continuatiuũ partium tẽporis, & licet detur terminoe diei non continuans diem, quia illi ſuccedit nox, tamen nõ datur inſtans terminans tempus, & non cõtinuans ipſum, quia in priori & poſteriori quocunq; ſigno dato imaginatur præcedens menſura & ſequens, & propter hoc Auer. 4. phyſicor. cõm. 25. ſequitur vt diſpoſitio inſtãtis ſit ſicut diſpoſitio puncti qui eſt in circulo, non puncti, qui eſt in linea, non ſic quòd quemadmodũ punctum circuli eſt principium & finis eiuſdẽ lineæ, quia vnã partem tẽporis terminat a, inſtans, quam non initiat, ſed quemadmodum omne punctũ circuli eſt principiũ & finis, ſic omne inſtans eſt principium & finis. Præterea. tempus ſucceſsiuũ eſt, ergo alicui ſuccedit, aut ergo tempori aut non tempori, ſi tempori, eſt intentũ, ſi non tempori, tunc nulli ſuccederet, aut ſi alicui. tunc tempus haberet oppoſitum contrarium aut priuatiuum, * quæ ſunt impoſsibilia, motus enim nouus ſuccedit quieti exiſtenti in tempore in quo motus eſſe potrrat, & tunc oporteret, q̃ quẽadmodum mutatio quia incipit motus eſſe eſt inſtantanea, ita mutatio qua incipit tẽpus eſſe eſſet inſtantanea * &c. Præterea. ſi non eſſet motus & poſtea inueniretur, tunc natura mobilium conuertetur ad recipiendũ motum. conſequentia eſt Auer. in deſtruct. deſtructio. diſput. prima, dubio 14. Tum etiam inſtans terminans tempus aut remaneret, & ſic eſſet ſtans & non inſtans aut non remaneret, & ſic ſibi ſuccedit menſura in qua non eſt & ſic ſuccedit illi tempus. Præterea poſt tale inſtans nõ mouetur mobile, & poteſt moueri. ergo quieſcit. ergo tempus eſt, patet conſequentia, quia motũ & quietẽ tempus mẽſurat.

Quia oportet dare ſubiectũ in quo incipiatur tempus. Quia nunc nõ eſt motus, & immediate poſt hoc erit, ita oportet dicere. Nunc non eſt tempus, & immediate poſt hoc erit, cauſa ſe res ſucceſſiua.

Si aũt correſpondẽter huic primæ rationi arguendũ eſt de mutato eſſe in motu, quia idem mutatũ eſſe eſt principium & finis motus, ergo continuat motus & videtur ratio Ariſt. primo cæ. tex. cõ. 100. Reſpondeo. q̃ ratio non eſt ita generalis, quia non de ratione mutati eſſe eſt terminare & iniciare motum, patet in iſtis inferioribus. Secundo arguitur ex ratione primitatis in motu, quia ſi ipſe nõ eſſet æternus, ipſum præceſsiſſet alius motus, probatur coñſequentia, quia ſi incepiſſet motus, ipſe prius fuiſſet in potencia, deinde in actu, ergo fuiſſet ſubiectum potens recipere motum, & fuiſſet motor potẽs mouere, ergo oportet motorem aut mobile mutari, aut impediẽs remoueri, ad hoc vt motus nouus eſſet, & ſic motum cæli præceſsiſſet alius motus. ratio eſt Auer. in lib. de ſubſtancia orbis cap. 4. ſumpta ex Ariſt. 8. Phyſi. tex. cõm. 7. & confirmatur per dicta ibi. tex. cõm. 12. Hæc autem ratio inſtanciam habet, quia non recipit motus eſſe per motum terminatum ad ipſum 5. Phyſi. textu cõm. 12. ſed ſubito mutatur motus de non eſſe ad eſſe. non valet igitur conſequentia. motus incipit eſſe. ergo motum præceſsit motus quia ſufficit q̃ motum preceſſerit mutatio. Contra. aut motum præceſsiſſet motor & mobile, aut non, ſi non, ergo oportet dari motum quo producantur in eſſe motor vel mobile, ſi præceſsiſſent, aut in diſpoſitione qua mouere poſſunt, aut non, ſi in diſpoſitione motiua, ergo mouiſſent prius, ſi enim motor eſt naturalis, non poſſet non mouere. & ſi voluntarius, etiam mouiſſet. quia voluiſſet mouere, aliter oporteret mutari motorem de non velle mouere ad velle mouere, * voluntas. n. eſſet de diſpoſitionibus requiſitis ad mouendum. ſi autem non eſſent in diſpoſitione motiua, oportet dari motum quo acquiratur diſpoſitio illa motori vel mobili, quia non eſt tranſitus à motiuo ad motorem, & à mobili ad moueri ſine mutatione, & ſic licet non requiratur motus ante motum, qui terminetur ad ipſum motum, requiritur tamẽ motus quo acquiratur motor, vel mobile, vel diſpoſitio in illis ad motum requiſita, aut remotio impedimenti. Reſpondetur. à motore per ſimplicem emanationem producitor mobile, & ſic motum non præceſsit motus, ſed motatio. Contra, quia ſubiectum in potentia accidentali præceſsiſſet ſubiectum in potentia eſſentiali. ergo ſubiectum motus præceſsit aliud ſubiectum prius, & ſic generabile eſſet cælum ex illo, &c. Secundo. ſubſtantia incipiens eſſe generatione incipit. ergo termino motus incipit, ergo non ſimplici emanatione. Tum etiam ex nõ eſſe ſit aliquid per accidens, ergo præſupponitur ens in potentia, ex quo per ſe fit aliquid. Tertio ratione continuitatis in motu & regularitatis eius, quia motus cæli eſt continuus & regularis. ergo indiget motore in tranſmutabili. ergo motor continuauit & continuabit motum. Hæc ratio inſtantiam habet, quia niſi habeatur in moto æternitas, etiam non habetur motoris intranſmutabilitas. hic igitur petitur principium, aut ratio non eſt niſi probabilis. * Sed contra. omnis motus ceſſans, aut violentus eſt, aut violentiam comitãs, ſed non ponitur in cælo motus violentus aut violentiam comitans 2. cæli cõm. 50. ergo non ponitur in cælo motus ceſſans, violentia autem quæ eſt in motu ignis ſurſum eſt, quia mobile eſt extra ſuũ locum naturalem, ex continuatione igitur motus in perpetuum, & illius regularitate, ſufficienter infertur motoris intranſmutabilitas, ſiue inciperit motus ſiue non. Præterea non eſt maior ratio q̃ quieſcat ſtella in vna parte quã in alia cæli. ergo continue mouebitur, eſt. n. mobile continue in principio & in fine motus, quoniam idem punctum eſt principium & finis, & etiam mutatum eſſe, patet primo cæli cõmen. 100. Præterea. non eſt aptior mouerri vna pars cæli quàm altera. neq; ad quieſcere. igitur continue mouebuntor. Præterrea malius eſt deum mouere quàm non mouere. ergo continue mouet & mouebit. Præterea. entium multitudo eſt melior non multitudine, ergo perpetua fuit entium multitudo, ſed formæ naturales in ſuo eſſe & cõſeruari dependent à moto cæli. ergo eo ceſſante omnes deſinerent, ergo remaneret materia ſine forma, quàm igitur impoſsibile eſt matrriam eſſe ſine forma, tam impoſsibile eſt cælum non moueri. Quarto arguitur ex æternitate motoris, quam non probo ex motus æternitate, quia hoc eſſet petere principium, ſed ex hoc, q̃ motor eſt prædicatorum reſpectiuum, quod non poteſt incipere verificari de aliquo, niſi per mutationem in altero extremo relatiuorũ, ſed mutatio hæc non eſt in alio à deo, non etiam in deo, ergo non incipit verificari motorem eſſe de deo, ſi in alio à deo eſſet mutatio, tunc ante primum motum eſſet alius motus, & ſic poteſt Ariſt. reuerti in octauo phy. tex. cõm. 50. 53. & 65 ab æternitate motoris ſuper motus æternitate, quamuis probatũ fuerit prius motorem eſſe æternum ex motus æternitate. Habet hæc ratio inſtantiam dr habituato potente exire in actum, abſque mutatione ſui 2. de anima tex. cõm. 58.. Tum quia agẽs naturale ſine mutatione poteſt agere. Tum etiam agens voluntarium ſine mutatione poteſt exire in opus, vt volẽs cras currere. Ad primum determinatur potentia habituata per appetitum operis aut operati. Ad ſecundum. aut approximatur paſſum, aut remouetur impedimentum, &c. Ad tertium. expectatur tempus, &c. Præterea ratione naturalitatis motus: Motus cæli eſt naturalis, & non habens contrariũ, ergo perpetuus eſt. Præterea generatio & corruptio in iſtis inferioribus ſunt æterne, ꝓbatur ex natura mutationis præ requirentis ſubiectum æternum, quod cum ſit potentia æterna, præſupponit æternũ actum. Tũ quia generatio vnius eſt corruptio alterius. Tum etiam ex natura modi generãdi & producẽdi res naturales, quos modos multiplicari oportet, vt. 8. Phyſi. arguit Auer. corroborando argumentum philoſophi ibi. Tum etiam ex natura agentis particularis requirente agens vniuerſale æternum, vt arguit Philoſophus 3. Metaphy. tex, cõm. 12. & 12. Meta. tex. cõm. 34. & 2. de generatione tex. cõm. 56. oportet igitur cæli motum eſſe æternum. ſi generatio æterna eſt, &c. Neceſsitate autem generationis vtitur Ariſt. 2. cæli tex. cõmenti 21. ad oſtendendum pluralitatem motuum cæleſtium. ideo ea negata perit demõſtratio Philoſophi 2. de generatione tex. cõm. 54 ad oſtendẽdum generationem & corruptionem eſſe perpetua, quia aſſumit Philoſophus pro antecedente motum localem cæli eſſe æternum, &c. Contra æternitatẽ motus arguit tribus vijs.

Et ſic Deus mutaretur de non velle ad velle.

Hoc inſtãtia dicere. ſ. q̃ hæc cõſequentia nõ valet. motus cæli eſt regularis. ergo indiget motore in tranſmutabili. quia in his inferiorib. ſtat q̃ aliquid regulariter moueatur per certum tẽpus, & tamen a motore tranſmutabili. q̃ ſi arguitur motus eſt continuus æternaliter. ergo æternus, eſt petitio principij, vt bene patet.

Prima eſt ex natura motoris, quia omne mouens propter fi
nem mouet, tūc quæro de fine motoris æterni, aut eſt forma
qu ·m appetit motor, quæ præſupponitur motui, aut eſt alius
finis, qui per motum acquirendus ſit. Si primum, tunc forma
appetita eſt eſſe corporis cæleſtis, ergo propter illam non eſt
motus, patet conſequentia, quia habitibus præſentibus in ma
teria ceſſat motus, argumentum eſt Auer. 12. Meta cōm. 26.
Si ſit alius finis, aut finis aliquando inducetur, aut non. Si in-
ducetur, ergo aliquando finietur motus, ſi non inducetur, er
go motus eſt ocioſus, patet conſequentia, quia dixit Auerro.
primo cæli cōm. 65. Quod infinito tempore mouet, ad nul-
lum finem mouet. & quod ad nullum finē mouet, ocioſe mo
uet. Tum quia finis localis motus eſt locus, ſequitur cor-
pus cæleſte moueri in locum, ad quem non futurum eſt veni
re, cuius oppoſitum vult philoſophus 1. cæli text. cōmen. 58.

Confirmatur. quia motus, qui non habet finem, eſt ocio-
ſus, ſed motus æternus nō habet finem a. cæli auctoritate an
tiquorum tex. cōmē. a. ergo, &c. Quòd ſi negaueris maiorē,
tunc perit demonſtratio Ariſt. primo phy. tex. cōm. 39. Con
tra. Anaxagoram arguentem intellectus vtitur ſegregare,
quod nunquam complebit, ergo intellectus eſt ocioſus, eodē
modo arguo. intellectus vtitur mouere, quod nunquā com-
plebit, ergo intellectus eſt ocioſus. Secundo ſi eſſet motus
æternus à motore æterno cum quælibet circulatio ſit noua,
ſequitur q ab æterno motore erit aliquid nouum immedia-
te. Confirmatur, ſi motor cæli facit motum æternum, &
mediante cælo & motu cæli fit noua forma in his inferiori-
bus. ergo ab antiquo eſt nouitas mediante antiquo quia, quia
quemadmodum antiquus eſt motor, ita antiquus eſt motus
eius. Ad primum. finis principalis motus æterni eſt intelli
gentia. Ad probationem negatur conſequentia, quia aucto
ritas allegata de conſeruatiuo motu non loquitur, vt exerci-
tium, quo ſanitas conſeruatur, qualis eſt motus cæleſtis, ſecun
dum Auer. 12. Metaphy. cōm. 36. Eſt quoq; motus cæleſti pro
pter formas generabiles ſecundario, & licet continue aliqua
educatur de materia, non propter hoc ceſſat motus, quia il-
lius finis primarius durat, & ſui in tranſmutabilitate ipſe eſt
cauſa æternitatis in motu, & intentionaliter adhuc forma ge
nerabilia, &c. ideo non oportet quod inducto fine ſecunda-
rio, ceſſet artificis operatio, tales autem ſecundarij fines mate
riæ in potentia acquiruntur, quibus acquiſitis mutatio ceſſat,
ſicut voluit Ariſt. 1. de generatione tex. cōm. 55. Ad Auer.
intelligitur propoſitio illa de non mouente localiter, & ſi de
localiter mouente. intelligitur de recte mouente. gloſa eſt
Auer. ibidem. Ad confirmationem Auer. primo cæli com
men. 100. cælum non habet niſi vnum locum, & in illo mo-
uetur. differunt igitur circulariter mota à recte motis, quia re
cte motorum locus eſt terminus in quem non exiſtens mobi
le fertur, cum nō impeditur, ſed circulariter motorum locus
eſt in quo mouetur mobile, non autem ad quem, ideo nega-
tur conſequentia argumenti. Ad aliam confirmationē ne-
gatur minor, niſi intelligatur ipſum non habere terminum,
in quo deſinat eſſe, in quo ſenſu minor eſſet vera, ſed negare-
tur maior, & tunc ad demonſtrationem Ariſt. aliter intelligē
do ipſum quàm Auer. ibi exponat, facile eſt reſpondere, iux-
ta literam philoſophi. Intellectus intendit ex quolibet extra-
here quodlibet, & non poteſt. ergo ocioſus eſt, & tunc contra
negantem minorem inducit Ariſt. accidentia ex ſubiectus, &
tunc non eſt ratio applicabilis ad propoſitum. Ad ſecundū.
nouum eſſe ab æterno poteſt dupliciter intelligi, vno modo
variabili, & ſic poteſt eſſe nouum ab æterno, vt eclipſis. ſecun
do modo inuariabili, & hoc dupliciter, aut mediate, aut im-
mediate, primo modo producuntur formæ materiales ab al
tiſsimo. ſecūdo modo, aut nouum eſt in eſſe intentionali, aut
reali. primo modo aliquis intellectus ſpeculatiuus poteſt eſſe
de nouo productus à deo qui eſt intellectus agens, nullo alio
agente ſecum concurrente, non. n. fantaſma, aut aliud intelle
ctui agenti coagit. Secundo modo eſt dupliciter, aut ſecundū
quia, aut ſimpliciter, ſecundō quid nouum eſt intellectus poſsi
bilis, qui à deo vnitur materiæ a, cui prius non vniebatur. eſt
enim nouus in hoc ſecundo modo adhuc dupliciter, vno mo
do in actu, alio modo in potentia, tunc circulatio a, eſt imme-
diatiate ab æterno, ſed ipſa non eſt in actu, ſed in potētia, quia
ipſa eſt pars æterni motus, & ſic ipſa non habet terminum in
actu, dictum eſt hoc ab Auer. in deſtructione deſtructionū, di
ſputatione prima dubio 13. dicendum eſt igitur q ab æterno
inuariabili non poteſt eſſe nouū immediate in reali eſſe, quod
ſit nouum ſimpliciter, & ſit ens in actu. Ad confirmationē
cælum eſt antiquum ſecundum ſubſtantiam, nouitatem tamē
habet per motum, quia eo aliter ſe habet, motus quoq;, & ſi
æternus ſit, nouitatem tamen habet, quia ſtellam adducit ſu-
per a, parte terræ aquæ aut aëris, &c. ſuper quam certo tem-
pore prius non fuit. ideo operatur ſtella aliqua in aliqua par-
te, in qua prius aliquando non operabatur, poteſt igitur ab
æterno aliter & aliter ſe habente prouenire aliquid nouum
in inferioribus, &c.

SECVNDA via arguitur ex natura mobilis, cælum eſt
in potentia ad quietem. ergo aliquando quieſcet, patet conſe
quentia, quia non fruſtratur potētia in tempore infinito. pro
batur antecedens, quia orbis non ſibi determinat motū, ſed
illi ineſt motus in mouente. Tum a. motus eſt actus entis
in potentia ad terminatum motus ergo cælum, cum ſit mobi
le, eſt in potentia ad terminum motus qui eſt quies, patet an-
tecedens 3. phy. tex. cōmē. 9. Tum 3. quia potentia ad vbi
eſt finita, ergo cælum eſt potens aliquando quieſcere. Tū 4.
aſtrum naturaliter mouetur. ergo vbi fertur, ibi habet natu-
raliter quieſcere: ſed ad zenith aſtrum cæli mouetur. ergo ad
zenith habet aſtrum naturaliter, patet conſequentia prima,
ex 5. cæ. tex. cō. 92. vbicunq; fertur aliquid ſecundum naturā
ibi manet ſecundum naturā. Tum 5. quia ſubſtantia præce
dit accidens ratione, & noticia, & tempore 7. Meta. tex. cōm.
quarti. ergo impoſsibile eſt dari accidens æternum, vt motū,
quantitatem, figuram, &c. Ad primum, potētia eſt duplex,
ſcilicet poſitiua, & priuatiua, prima nō fruſtratur. ſecūda vero
ſic, potentia igitur cæli ad quietem priuatiua eſt. ideo non in-
conuenit eam fruſtrari, patet exemplo in elemento terræ,
in quo perpetuatur quies. propter abſentiam cauſæ mouētis.

Ad ſecundum confirmationem motus æternus terminum
habet in potentia, & non in actu, & ad illum mobile eſt in po
tentia. Ad tertiam confirmationem. reſpondet Auer. in li-
bro de ſubſtantia orbis cap. 5. ſi cælum ex ſe mouetur ſcilicet à vir
tute extenſa finietur motus eius, ſed quia ille motus eſt à vir
tute extrinſeca, ideo non finietur. Ad quartam confirma-
tionem dicitur ratio ex Auer. ibi. cōm 84. quia ibi eſt ſermo de
corporibus rectarum dimenſionum. Scire debes rectitudi
nem dimenſionis non attendi penes corporis figuram, quia
elementum ignis, quamuis eſſet ſphæricæ figuræ adhuc recta
rum dimenſionum eſt, ſimiliter quamuis aquæ & terræ ſuper
ficies curua ſit, tamen rectarum dimenſionum ſunt, corpora
igitur ſibi determinantia motum circularem curuarum ſunt
dimenſionum, & determinantia ſibi motum non ſphæricum
rectarum ſunt dimenſionum, maxime. n. proprie in elemen-
tis, quia non ſibi eſſentialiter figuram determinant penes eo-
rum naturam ſibi determinantem motum rectum attendi-
tur dimenſionum rectitudo. Ad quintam confirmationē,
gloſat Auer. ibi de accidentibus determinatis exiſtentibus in
materia prima, quia materia prima præcedit illa tēpore, &c.

TERTIA via arguitur. Omne compoſitum eſt nouū,
ſed motum eſt compoſitum, ſaltem accidentale, ſcilicet ex ſub
iecto & motu, ergo, &c. Secundo omne quod mouetur ex
quodam in quoddam tranſmutatur, primo cæli, vbi Auerro.
cōm. 86. in omni tranſmutatione oportet vt à quo eſt ſit di-
uiſum ab eo ad quod eſt niſi tranſmutatio ſit ocioſa. Item
ex primo phyſi. tex. cōm. 41. principia motus ſunt contraria.

Item primo phyſi. motus tria ſunt principia, ſcilicet mate
ria, forma, & priuatio. ergo motus æterni tria ſunt principia,
ergo priuatio eſt motus æterni principium, ſed quando pri-
uatio eſt, tunc motus non eſt, ergo aliquando motus, cæli nō
eſt, &c. Ad primum motum habet nouitatem ibi, quia il-
lius vna pars eſt in oriente, vbi præfuit in occidente, & ſuffi-
cit hæc nouitas illi cōpoſito, Ad ſecundum reſpondet Aue.
1. cæli tex. cōm. 87. in motu cæli eſt cōtrarietas aliquo modo,
& aliquo modo non, quia cum reuertitur circulus ad idē pun
ctum. non eſt ibi contrarietas, ſed cum mouetur cælum ab
vno extremo diametri circuli ad aliud extremum eiuſdem
diametri, eſt ibi contrarietas. Item Auer. 2. cæli. cōmen. 32.

motus

motus circularis dupliciter accipitur in imaginatione abſtractus à moto, & ſic motus habet contrarium, ſcilicet cum imaginabimur duos motus ſuper eundem polum circa idem centrum ad diuerſas partes. ſecundo modo accipitur inquantum eſt in corpore modo ſecundum naturam, & ſic non habet contrarium. non.n. rectus circulari contrariatur, quia tūc duo vni extreme contrariarentur, quia omnis motus rectus habet alium motum rectum ſibi contrarium, dicēdum eſt igitur ſi motus eſt à quodam in quoddam, re & rationem diſtinctis, ꝙ ille nō eſt æternus, ſed ſi eſt à quodam in quoddam idē re, ſed ratione diſtinctum ꝙ poteſt eſſe æternus.

Argumentum [illegible]

QVARTA via arguitur ex natura motus. Nullum vere effectum eſt æternū, ſed motus eſt effectus vere. ergo, &c. Cōfirmatur, nullum corruptibile de ſe eſt æternū ab alio, ſed motus cæli eſt corruptibilis de ſe, quia ipſe habet contrariū, quia ei priuatiue opponitur quies, probatur maior, quia ſi ſic natura, contingentis mutaretur in neceſſarium. Iſta probatione vtitur Auer. contra Auicen. & Alexandrum ad probandum ꝙ cælum non eſt corruptibile de ſe, & æternum ab alio. Secundo cælum non mouetur. ergo, &c. probatur antecedens, quia cælū manet cōtinue in eodē loco in quo prius, quia in diſtantia æquali à centro, ratio eſt Ariſt. 6. phyſic. tex. commen. 84. Secundo, quia in cælo non eſt motus pro fluxu formæ ſeu ſecundum formam, neq; pro forma fluēte ſeu ſecundum materiam, quia motu cæli non acquiritur aut perditur forma, & ſic motus cæli, aut nō eſt, aut fruſtra eſt. Tertio. quia cælum non reſiſtit intelligentiæ, ergo cælum nō mouetur, patet conſequentia, quia omnis velocitas motus ſequitur proportionem agentis, ſupra reſiſtentiam, probatur antecedens primum, quia aliter cælum moueretur cū fatigatione & pœna. Cauſa enim fatigationis animalium inferiorum in motu eſt ſecundum Auer. in libro de ſubſtantia orbis ca. 2. cōtrarietas cadens inter declinationem animæ, & declinationem corporis. Quarto, quia omnis motus componitur ex tractu & pulſu. 7. phyſi. tex. cōme. 10. & tertio de anima tex. commen. 55. aut igitur motus non eſt in cælis, aut ſaltem nō eſt æternus.

Nota.

Tertio principaliter. omnis motus ſucceſſiuus eſt de contrario in contrarium, aut igitur motus cæli datur terminus, & ſic ipſe eſt finitus, aut non datur, & ſic eſt ille motus ocioſus, aut non exiſtens, ratio eſt Ariſtote. 8. phyſi. tex. cōmen. 16. Quarto. ex primo cæli. cōmen. 58. impoſsibile eſt fieri quod non contingit factum eſſe, ſed motum cæli parte impoſsibile eſt factum eſſe, ergo motum cæli impoſsibile eſt fieri. Quinto. omne numeratum eſt finitum, ſed motus cæli eſt numeratus, quia tempus eſt numerus motus. ergo, &c. Ad primum Auer. 12. Metaph. cōm. 41. excipit à maiore motū cæli, in ſubſtantia enim effecta eſt materia reſpiciens genus formarum, ad quas eſt in potentia, & hanc potentiam fruſtrari eſt impoſsibile, vt prædixi. ſed motus cæli, quia priuatiue oppoſitum habet ſecundum totum ſuum genus eſt corruptibilis* quod.n. priuatiue oppoſitū habet, non de natura ſua æternitatem 12. Meta. cōm. 37. ſed quia ſubiectum reſpicit priuationem puram, quam nulla forma comitatur, non autem datur agens intendens priuare ſolum. ideo nō eſt agēs quietatiuum cæli. ſed agens motum eſt immutabile, ideo continuat ipſum. Ad confirmationem in permanentibus ſequitur contingens mutari in neceſſarium, quoniam illius quælibet pars ſimul manet, & totum eſt contingens ex ſe, quod tamen perpetuatum ſecundum ſe & quamlibet partem ſui perpetuatur, ſed motus, eo quia ſucceſſiuus eſt, ideo quamuis perpetuetur, nō ſequitur ipſum fieri neceſſariū, quia illius partes continue deſinunt eſſe, quod repugnat enti neceſſario, verumtamen motus eſt neceſſarius ad hunc ſenſum quia nō poteſt eſſe quin cælum moueatur, eſſe igitur motus, quia dependet ex ſubiecto & efficiente, quorum vtrunq; eſt æternum, & naturaliter alteri applicatum; perpetuari poteſt, & ſic ratio Auerro. valet contra alios, & non contra ipſum. Ad ſecundum negatur antecedens. Ad primam probationem mouentur corpora cæleſtia per ſe, ſunt autem in loco per accidens, differunt enim à mundo qui eſt in loco per partem, & mouetur localiter per partem, & non per accidens, & eſt æternus per partem, licet igitur mobilia recte ſint in loco per ſe, non tamen propter hoc ſphærice mobilia ſunt in loco per ſe, quia

ſed ratione [illegible] motus, & [illegible] nature.

recte mobilia indigent continente, ſed ſphærice mobilia non indigent eo, intelligendo tamē in ratione qua ſphærica ſunt, quia erratica * extrinſeco indigeot continente, ſcilicet ſtellato, accidit tamen ſphærico contineri, quoniam ſuperficie propria terminatur, &c. Ad probationē aſſumpti moueri localiter eſt dupliciter ſcilicet ſecundum materiam, & ſecundum formam, ſecundum materiam eſt mutare locum, & moueri circa centrum eſt mutare locum ſecundum formam. Auerr. autem octauo phyſico. commento 76. allegat ſe in 6. phyſic. commento 85. tunc dico quod cælum mouetur ſecundum formam, & non mouetur ſecundum materiam, diſtinctio cum dictis eſt Auer. 4. phyſi. cōmmento 45. alia eſt diſtinctio Auer. primo de generatione commento 25. cælum mouetur ſecundum partem, & non ſecundum totum. Ad ſecundam probationem Auerro. tertio phyſico. commento quarto, & quinto phyſi. commento 9. per fluxum ſeu ſecundum famā, & per formam ſeu ſecundum veritatem non intelligit de locali motu illam diſtinctionem, quēd ſi ſic, ibi erit locus fluens non ſecundum totū, ſed ſecūdum partem. Ad tertiam probationem dupliciter intelligi poteſt cælum reſiſtere intelligētiæ vno modo quia determinet ſibi motum diuerſum à motu dato ab intelligentia orbi, & hac reſiſtentia non reſiſtit cælum, quia fatigaretur & laboraret animal cæleſte, dum moueretur, alio modo quia ſit orbis talis in potentia qualis eſt intelligentia in actu virtuali, * & hoc modo cælum reſiſtit intelligentiæ, & ſic eſt proportio agentis ſupra reſiſtentiam ibi, quæ eſt cauſa velocitatis in motu. Contra. ſi reſiſtentia talis ſufficit pro motu, ſequitur contra philoſophum 4. phyſico. tex. commenti 71. ſcilicet ꝙ ſimplex moueretur in vacuo, quia materia illius eſt in potentia illius loci, cuius eſt forma elementi in potentia virtuali, cum igitur cælo medium extrinſecum non reſiſtat, ſicut neq; ſimplici in uacuo, ſic aut ſucceſſiue mouebitur ſimplex in vacuo, aut ſubito mouebitur cælum, non enim apparet ratio diuerſitatis hic & ibi. Rño. aſsignando diuerſitatem hic & ibi. Eſſe in potentia partes grauis deorſum nō eſt cauſa ſucceſſionis in motu ſimplicis in uacuo, quia quāte velociter poteſt vna pars, puta inferior, recedere à loco in quem poteſt ſuperior pars intrare, tante velociter poteſt pars ſuperior moueri ſequendo aliam partem, ſed infinite velociter poteſt pars inferior recedere, quia potentia partis ſupra nullā reſiſtētiam eſt infinita magna proportio. ergo, &c. Sed in circulariter mobili habet vna pars locum alterius intrare, & ſi vna pars quieſceret, alia moueri non poſſet, quia nō rareſieri, neq; comprimi poteſt cælum, neq; diuidi, neque penetrari, &c. ergo præciſe quante velociter recedere poteſt vna pars, tante velociter inſequi poteſt alia pars præcise recedentem, ſed præciſe ſecundum velocitatem ſequentem proportionem agentis ſupra reſiſtentiam poteſt pars recedere. ergo præciſe ſecundum velocitatem ſequentem proportionem agentis ſupra reſiſtentiam poteſt vna pars locum alterius intrare, differentia igitur inter ſimplex in vacuo, & cælum eſt, quia vnum illorum mutatur in vacuo, aliud vero mutatur in pleno. hæc autem reſiſtentia quam habet cælum ad intelligentiam non eſt apta facere mouens fatigari, quia cauſa fatigationis non eſt hæc reſiſtentia, ſed eſt quia motor mouetur quando mouet, ſecundum Auerro. octauo phyſi. commento 83. intelligentia autem mouens cælum non mouetur à ſe quando mouet. Ideo, &c. Ad quartam probationem intelligit Ariſt. de motu ab extra, non autem de motu ab intra, qualis eſt motus cæli, qui mouetur à principio intrinſeco, ſcilicet ab anima dante illi eſſe. Ad tertium. dictū eſt quomodo motus cæli habet contrarium, & quomodo nō.

Ad quartum. iſtam dicit Auerro. ibi importare hoc, quod impoſsibile eſt vt ſit, impoſsibile eſt incipere. alij concedunt motum habere factum eſſe, licet incomplete ſimul cum ipſo fieri. * Ad quintum numerat tempus motus finitos quia ſolum ea menſurantur tempore, quæ exceduntur à tempore, ſed motus æterni, ſi numerantur, ſolum ſecundum partes numerantur, & ſi primus motus numeratur, ſolū à poſteriori numerari poteſt. ſolū.n. motus primi mobilis eſt minimus, quia eſt velocior in minori tempore factus ſecundum partem, &c. ideo ipſe, vt mēſurat imus, eſt tempus materialiter & incomplete, * ſed vt diuiditur per prius & poſterius ab

[illegible] eſt omnis alia a primo.

Quid ſit moueri localiter ſecundum formam, & quid ſecundum materiam.

Vt ſtella talſi[illegible] in potētia ad a, vbi qualiter ipſam ipſa intelligentia poteſt deducere ad a, vbi.

Cōis opinio concedit, ꝙ in ſucceſsiuis, idem ſit, factū eſſe & fieri.

Quia non hēt prius ſe quo numerari poſſit.

anima,ſic eſt tempus formaliter . patet igitur q tempus ſequitur motum vt in lib. de ſubſtantia orbis cap. 2. Auer & in deſtructione deſtructionum,diſputatione prima dubio 15.& q tantum eſt vnum tempus 4. phyſi. tex.commẽ.130.& in deſtructione deſtructionum.diſputatione prima dubio 16.& q tempus materialiter eſt ipſe motus,& quòd formaliter completur per animam.

DVBIVM quartum. vtrum motus cæli ſit naturalis. Rño quòd ſic. perfecta enim exiſtente redditione eiuſdem ſupra ſeipſum per medium aliquod & naturaliſsima in principio motiuo,erit etiã motus perfecte ſphæricus naturaliter inde exiẽs. Quia igitur intellectio intelligẽtiæ exit ab intelligente & reuertitur ſuper idẽ vt intellectum eſt, ideo intellectio, eſt principium motus circularis,quoniam in circulo exit corpus ab a, vt à principio,& reuertitur in idem a, vt in terminum per arcum circuli, &c. quia autem in intellectu poſsibili diſtinctin eſt inter intellectionem & intellectum, nõ eſt motus ab intellectu poſsibili perfecte ſphæricus in homine, ſed pede quaſi ſemicirculum deſcribit. Dicendum igitur, quia anima cæli eſt natura,anima,& volũtas, ideo motus cæli ab ea factus dici poteſt naturalis, animalis,& voluntarius, ideo nimirum ſi viſus eſt Auer. varie loqui. dicit enim, ſecundo cæli, commento 61. neceſſe eſt vt corpora cæleſtia ſint animata. ideo motus eorum eſt animalis, non naturalis.

Scire debes quòd natura eſt duplex quædam eſt anima, & hoc modo motus cæli eſt naturalis. vt dixit Ariſtote. ſecundo cæll text. commenti tertij, & alia eſt natura, quæ non eſt anima, & hac motus cæli non eſt naturalis 10. Metaphyſicæ tex. commenti primi, de hac natura intelligendus eſt Auer. in deſtructione deſtructionum diſputatione 13.dubio primo dicẽs nullum mobile circulariter mouetur natura. Sed de natura quæ eſt anima, loquitur Auerrois ſecundo cæli, commento tertio. Cælum non habet motum naturalem alium à motu voluntario. Qoòd autem anima cæli ſit natura. dixit Auer. ſecundo Metaphyſicæ commento 16.corpora cæleſtia habent naturam, licet æquiuoce cum iſtis inferioribus. Ex primo cæli tex.commenti 5 & ſecundo phyſicorum tex. commenti 3. natura eſt principium motus, &c. Item primo cæli tex. commen. 8. demonſtrat Ariſtote. motum circularem eſſe naturalem alicui corpori, & nulli niſi cælo, quia motus circularis ſimplex eſt.ideo ſimplici corpori appropriari debet. Simplicium enim corporum motus ſunt ſimplices, & mixtorum mixti. primo cæli tex. commenti 6. & tertio cæli textu commenti 35.& 41. Idem primo cæli,in pluribus commentis ſequentibus, vt tex. commen. 10.14.& 15.&c.

Item octauo phyſic.commen. 27. motus cæli eſt naturalis per animam,& per corpus. Item primo cæli commen.81. diuerſitas motuum non eſt niſi propter diuerſitatem formarum ſubſtantialium, ergo à forma ſubſtantiali cæli eſt motus cæli diuerſus à motibus iſtorum inferiorum. Item octauo Metaphy. tex.commenti 7. intelligentia naturaliter mouet.

Item primo cæli cõmmen. 9. motus circularis eſt in cælo, & non violenter, neq; præter naturam, quia 5.Metaphyſic. tex. commen. 6. Si quæ ſunt ſempiterna & immobilia, nihil eſt illis violentum, neq; præter naturam, cuius oppoſitum eſſet,ſi deus eſſet mouens non naturaliter, quia tunc violenter aut præter naturam moueret, mouet igitur naturaliter.

Præterea. corpus ſimplex à principio intrinſeco localiter motum naturaliter mouetur. Sed cælum eſt corpus ſimplex ab intrinſeco motum, quia in mouentibus & motis eſt deuenire ad primum motorem intrinſecum primo moto 7. phy. cõmento tertio & 9. neceſſe eſt deuenire ad primum motũ, quod non mouetur ab alio extrinſeco, ſed ex ſe,& 9. Metap. commento 18.Corpora cæleſtia mouentur per principia intrinſeca in eis, non ex extrinſeco. Et Auer. in lib.de ſubſtantia orbis cap. ſecundo mouentur circulariter ex ſe,ſcilicet animalia celeſtia, vt infert ex declaratis ibi ex ſe, ſcilicet ex natura illius. Cõtra tribus vijs, prima ex via naturalitatis, quia naturalitatem conſequitur neceſsitas, animalitatem vero libertas, aut continua,ergo impoſsibile eſt motum naturalem eſſe voluntarium. Secundo.quia motus naturalis eſt à principio intrinſeco, ſed intelligentia non eſt cælo intrinſeca, ſed extra,vt ſecundo cæll. commento primo,& primo cæli commento. 109. vnde Auer. in lib. de ſubſtantia orbis cap. tertio. Iſte motor non conſtituitur per rem motam, neq; exiſtit in ea,ſed eſt abſolutus ab omni materia. Et etiam ibi cap. primo. non.n.exiſtit in eo,ſcilicet ſubiecto,neq; in toto,neq; in parte,neq; in diuiſibili,neq; in indiuiſibili,& primo cæli cõm. 22. apparet impoſsibile q ſit ſempermobile per ſe,niſi per principium extrinſecum. Tertio quia omnis motus naturalis eſt velocior in fine, ſed motus cæleſtis nõ,ergo,&c. Quarto omnis motus naturalis terminus à quo eſt violentus. ſed motus cæli nullus terminus à quo eſt volẽtus,ergo,&c. Ad primum negatur argumentũ. differentia.n.eſt inter animalia inferiora & cæleſtia,naturam cæleſtem & inferiorem,quia naturam inferiorem non ſequitur neceſsitas abſolute, quia igitur agentia naturalia inferiora impedibilia ſunt.ideo contingenter agunt,quamuis naturaliter agãt. Tum quia motus eorum quantũcunq; naturalis eſt finitus, & ſic potẽs eſt nõ eſſe,& ſic contingens eſt. dicitur tñ cõmmuniter agentia naturalia neceſſario agere,quia præſente paſsiuo ipſi octauo dominanti ſupra paſsiuo abſente impedimento, tunc non poteſt cũ iſtis circunſtantijs agens non agere. ſed naturalitatem cæleſtem conſequitur neceſsitas, quia nõ impedibiles ſunt illi motus,neq; finiti,voluntatem quoq; in iſtis inferioribus ſequitur libertas,ſed in ſuperioribus non. Ad ſecundum per intelligentias eſſe extra orbes intelligitur illas nõ eſſe eductas de potentia materiæ. Illas non eſſe immerſas materiæ. Illas eſſe nõ conſtitutas in eſſe per materiam. Illas non eſſe cauſatas à materia. quæ omnia diuerſis verbis in eãdem cadunt ſententiã, cum quibus ſtat intelligentias dare eſſe materiæ in actu,& eſſe in materia, ſicut exiſtit forma in materia formata ab ea hoc ponit Auer.in lib.de ſubſtantia orbis cap. 1. Et cum fuerit declaratum ei de corporibus cæleſtibus eorum formas exiſtere in ſuis ſubiectis tali exiſtentia q non diuiduntur per diuiſionem ſui ſubiecti, &c. ſubſequentia etiam primo cæli cõm. 22. declarant hanc eſſe ſententiam Auer. dicentia,neq; corporeũ, neq; q ſit virtus in corpore. Contra ex his ſequitur moueri cælum per ſe,cuius oppoſitum habetur. 4. phy.ſ.cælũ moueri per accidẽs. Secundo quia mobile per partem non eſt per ſe mobile. reſolutio autem mobilium ſtat ad mobile per partem, & ſic cælũ ad quod ſtat mobilium reſolutio eſt mobile per partem. Rño cælum eſt mobile per ſe, quia à principio ſui intrinſeco. Orbis etiam cæli,licet moueatur ab alio diffinitione,non tamẽ mouetur per accidens, neq; per partem, neq; ab extrinſeco, ſed ab aliquo ſibi copulato in eſſe. Ad primum igitur negatur oppoſitũ aſſeri in allegato, ſed in 4. phy.cõ.45.dictũ eſt cælum eſſe in loco per accidẽs, & non per partẽ,* & mũdus mouetur per partẽ, & non per accidẽs, vt patet ibi cõ.44 & virtualiter colligitur ibi cõ.43. Ad ſecundum. pars in propoſito eſt duplex quãtitatiua, & qualitatiua, ſeu eſſentialis, diſtinctio eſt Auer. 1.phy,cõm. 36.tunc mobile per partem quantitatiuam eſt id quod diſtinguitur cõtra mobile per ſe,non autem mobile per partem eſſentialem. cælum autem per partem eſſentialem mouetur. Ad tertium maior eſt vera de motu nõ ſphærico ſimiliter maior quarti. Sed de motu ſphærico falſæ ſunt. Secunda via arguitur.ſ.via naturæ. Omnis natura mouet ab imperfecto ad perfectũ,quia motus eſt actus imperfectus 3.phy. tex.cõ.15.ſed motus cæli non eſt ab imperfecto. Secundo.quia omnis natura mouet ad vnũ finẽ,qui eſt vbi vel formę,ſed motor cæli non ad vnũ finẽ mouet qui ſit vbi vel forma. ergo,&c. Tertio quia nulla natura mouẽs ab a,termino mouet ad a,terminũ,quia ſi receſſus ab aliquo eſt naturalis, acceſſus ad illud eſt in naturale, ſed cæli motor mouet ab a, in a. Ad primũ maior eſt vera de motu acquiſitiuo eſſe perfectioris q̃ ſit eſſe quod corrumpitur. põt autem ex albo nigrum fieri.& ex calido frigidum: vbi quod corrũpitur eſt melius eo quod generatur. Ad ſecundũ. finis motus cæli eſt præſuppoſitus motui.ſ.intelligentia,& non eſt acquiſitus per motũ,&c. Ad tertiũ. maior eſt vera de motu recto,nõ aũt circulari. Tertia eſt via animæ omnis anima intendit explicare formam in mobili per motũ,ſed intelligentia non intendit,&c. Secundo. quia anima mouens firmare poteſt mobile, ſed intelligentia nõ poteſt firmare cælũ.ergo,&c. Tertio. omnis anima requirit corpus organicum difforme in partibus, ſed intelligentia nõ requirit organiza-

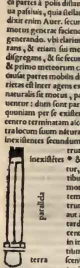
Ex* dicto ... in loco & ... plicant, ... per ... & per ... cælũ eſt ... co ... quia eſt ... co per ... non qua ... beat de ... continent ... ſem, & ob ... in loco ... tem, qui ... dũ toti eſt ... loco, licet ... accidens.

organizationem, &c. Quarto omnis anima mouens eſt nō habens deſideratum eſſe ab ea, ſed quærit illud adipiſci. Intelligentia autem habet deſideratū eſſe. ergo, &c. Quinto omnis anima mouēs eſt virtus in corpore, ſed cæli virtus mouēs nō eſt in corpore. ergo, &c. Rño, anima duplex. abſtracta, & non abſtracta, quæ inducuntur vera ſunt de natura nō abſtracta, non autem de natura abſtracta. Similiter motus eſt duplex acquiſitiuus, & conſeruatiuus. Quæ dicta ſunt vera de motu acquiſitiuo, non autem conſeruatiuo.

VLTIMO dubitatur. vtrum cælum agat in inferiora motu locali, ſic quòd ceſſante motu circulari cæli, ceſſaret motus inferiorum, & deſtroerētur inferiora.

Rño, præmittendo quòd duæ ſunt partes cæli ſcilicet materia, & forma, materia eſt orbis, forma eſt intelligentia.

Secundo: præmitto ꝙ duobus inſtrumentis cælum agit in inferiora ſcilicet motu, & lumine, motu qui eſt accidens cuilibet parti cæli quantitatiue inhærens, non magis vigens in parte denſa quàm rara, neque econtra. Sed magis vigens circa partes à polis diſtantes quàm circa polos, applicans actiua paſſiuis, quia ſtellam adducit ſupra partem à qua diſtabat. dixit enim Auer. ſecundo de generatione textu commē. 55. motus generat faciendo appropinquati generantem ipſum generando. vbi clarius Ariſtot. quia adducit, & abducit generans, & etiam ſui motus velocitate aërem eſt conterens & diſgregans, & ſic ſecundum Ariſto. 2. cæli textu cōmen. 42. & primo meteorum calefacit locals, etenim motus calorem cauſat partes mobilis diſtrahendo, quia ſi violentus, contrarietas eſt inter agens extra ſuperans & agens intra victum, ſi naturalis ſit motus, partes mobilis grauis vel leuis aliter mouentur: dum ſont partes mobilis: quam ſi per ſe exiſterent: quoniam per ſe exiſtentes partes ſecundum rectam lineam centro terminatam aſcendunt vel deſcēdunt: dummodo extra locum ſuum naturalem exiſtentes non impediantur: ſed inexiſtentes ſecundum parallelam lineam lineæ rectæ ad centrum terminate aſcendunt vel deſcendūt, * & ſic partes mobilis localiter diſtrahuntur, & conteruntur ſuperuenientibus partibus aliis ipſis quas oportet credere in motu, non tamen propter hoc aſſero partem toti reſiſtere, quoniam tunc in centrum terra deſcendente excluſo impetu, aut aliorum adiuuante, &c. in infinitum tardaretur ille motus, antequam fieret centrum terræ centrum mundi, quoniā in infinitum minoraretur proportio partium ſupra centrum promouentium deſcenſum ſupra partes infra centrū reſiſtentes illi motui, vt apud calculātes notū ē. *

[margin note:] ...lam deſcendēte terra ad centrū, ad hoc ꝙ centrū terræ deſcendentis ſtat centrū mūdi, oportet ꝙ partes illius tranſeant centrum mundi, & ſic partes videntur to... reſiſtere, ſed ...tur, ꝙ maior eſt impetus, ꝗ reſiſtentia, & tunc nō ſequitur, ꝙ in infinitum tardaret ille motus antequam fieret cētrum terræ cētrum mundi.

In motu quoq; circulari quo aër cæli motum ſequitur partes aëris leuiores & calidiores, qm̄ aptiores ſunt motui quàm minus calide, & minus leues minus leuibus ſuperueniunt, & eas conterūt depellendo, & ſic motu calor cauſatur, vt patet in forti confricatione azalini cum ſilice à quo fauillæ exiliunt, & etiam motu calor conſeruatur, ideo ignis cum non mouetur, extinguitur. Secundum igitur Commentatorem motus eſt proprietas calidi, & ſecundum Ariſt. ſecundo meteorum in ſtellis cadentibus calor & lumen ex motu generātur.

Contra. terra mota non calefit neq; aqua. immo ſecundo de anima commento 15. aqua calefieri nequit, ſicut nec ignis frigefieri. Secundo. aqua calida motu frigeſit. Tertio flabellatio refrigerat. Quarto poſt motum homo remanet frigidus. Ad primum fortior eſt natura illorum elementorum ad reſiſtendum motui calefacienti quam ſit motus ea potens calefacere. Auerrois autem voluit, cum eſt aqua manifeſte calida, hoc eſt propter vapores aquæ permixtos. Quòd ſi aqua eſſet pura, nunquam ipſa remanente pora duceretur ad manifeſtam caliditatem, ſed prius tranſmutaretur in elementum calidum, &c. Ad ſecundum per accidēs eſt quòd exeuntes vapores ex aqua plus minuant de corporibus calidis aquæ quàm addat motus de calore. Ad tertium per accidens eſt propter nouum aërem adductum & vaporē, cum expulſione vaporum & aëris præexiſtentis circa corpus, quæ potentiora ſunt frigefacere quàm ſit motus potens calefacere. Ad quartum. motus conueniens ipſum calefacit ſed ſuperfluus non, quia ſpirituum reſoluit. & choleram incinerat, & hæc plus refrigerant corpus animalis quàm motus illud calefaciat. Lumen quoque calefactiuum eſt, & præſertim cum reflectitur radius ad perpendicularem, quia tunc radius duplicatur, & fortius, cum radij congregantur, vt experientia ſpeculorum concauorum lumine reuerberato in certo puncto ignem generantium conuincitur. Loca etiam vmbroſa frigida ſunt reſpectiue, & media regio aëris frigida eſt, & à radiorum reflexione à terra nō moleſtata. Sole quoque ad nos accedente, æſtas, & eo recedente, hyems. Tum etiam Ariſtoteles, quarto de partibus animalium, ſed quòd noctes plenilunijs tepidiores ſint, propter lucem pleniorem, & quinto de hiſtoria animalium plenilunia cum diebus tepidis coniungit, dicens, ſed maxime plenilunijs diebus quàm tepidis reſtituuntur loquitor de echinis cibo idoneis. Tum etiam calore cæleſti animalia imperfecta ex putrida materia generantur, vt duodecimo Metaphyſicæ commento 18. dixit Auerrois. Sed cum motu & lumine cælum calefacit hæc inferiora, dubitatur ab aliquibus de tertio inſtrumento ſcilicet influentia, qua cælum frigiditatem pariat, quoniam ſubitam aëris mutationem in frigidum videmus abſq; vento aut alia cauſa inferiore. Secundo generantur mineralia ſub terra, vbi neque lumen, neq; motus attingunt. Tertio auctoritate aſtronomorum, quam recitat Auerrois in libro de ſubſtantia orbis cap. ſecundo, influentias cōcedentium. Quarto quia elementa frigida cælum conſeruat. Quinto quia frigidorum elementorum forma ſubſtantialis eſt per ſe intenta à natura, cum ſit elementum pars mundi eſſentialis, ergo etiam eorum diſpoſitiones neceſſariæ ſunt à cælo intente, quarum vna eſt frigiditas. Soluitur hæc difficultas ab Auerrois ſecundo cæli commento 42. reprehendente Auicen. cælum producit in iſtis inferioribus calorem ſimilem vnicuique elementorum, & iſte eſt calor cæleſtis, & eſt diuiſus à calore elementari, vt patet duodecimo Metaph. commento 18. & in libro de ſubſtantia orbis cap. 2. & 2. cæli commēto 102. Et ſi fuerit frigus, erit ſecundum comparationem, quemadmodum enim calefacto corpori in thermis, vrina de corpore exiens ſuperfuſa apparet eſſe frigida, quia in comparatione ad humanum corpus apparens eſt eſſe frigida, quia minus calida eſt quam corpus, ita luna cuius lumen refrigeſcere calefacit apparet frigefacere, ſed à frigiditate aëris luna poros corporis aperiente corporis animalis fit frigidius. Luna autē ſoli coniuncta, & ſi quaſi per triduum non nos illuminet, corpora tamen noſtra affligit, vt manifeſte patet in corporibus ægris. influit igitur cælum lunæ motu poſitiue, lumine vero priuatiue, quia corpora à conſeruante deſtituta male ſe habent, nauis enim nautæ abſentia tempore procellæ ſubmergitur 2. phyſi. Ad primum luminarium maiorum abſentia frigiditas elementaris terræ & aquæ dominatur, & vigoratur, & aërem qui facile paſsibilis eſt ad eius naturam cōuertit, ex hoc ſequi videtur magis vigorari frigiditatem terræ quam aquæ, quoniam maior eſt diſtantia terræ à fonte caloris quàm aquæ, ſed ad oppoſitum eſt radiorum fortior reuerberatio. de hoc alias. implicatur enim difficultas pertinens ad naturam elementorū vtrum ſint elementa ab intrinſeco alterabilia. Ad ſecundū. pars terræ exterior paſſa à cæleſtibus partē illi continuam alterat in viſceribus terræ latētem aptā vt in metalla conuertatur, per antiperiſtaſin, quoq; calor in viſceribus terræ fortificatur, &c. Ad tertium auctoritas aſtronomorum ſuper experientia fundatur, cuius non eſt reſoluere, an cælum agat a, inſtrumēto b, ideo exit aſtronomus eius ſcientiam, cum dicit influētiam cæli diſtingui à motu aut lumine. Ad quartum. calor cæleſtis frigiditatem elementarem conſeruat præſertim in tanta diſtantia quanta eſt elementorum frigidorum à cælo. ideo Auer. in deſtructione deſtructionū, diſputatione prima dubio. 12. cauſa grauitatis terræ eſt, quia eſt in maxima diſtantia à motu orbium, non quia diſtantia ſit cauſa, ſed motus in tanta diſtantia. Ad quintū. intendit cælum elementa frigida conſeruare, non tamen per influentiam diſtinctam à motu aut lumine, ſed per hæc, calefaciendo etiam poteſt per accidēs terram purificare, vaporem & partes calidas extrahendo, & conſequenter ſiccitatem

illius adiuuat naturalem. Quia igitur ſol in magnitudine alias ſtellas ſuperat, & luminis multitudine mediocrem habēs motus velocitatem, & terræ propinquitatem, præ cæteris magis calefacit aut calefactiuum eſt, & oculus mundi eſſet dicendus, ſi Philoſophum metaphorice liceret loqui. Tertio principaliter præmitto ꝙ ſublunarium corporum, quædam ſunt ſimplicia vt quatuor elementa, quædam compoſita, compoſitorum, quædam perfecte mixta ſunt, quædam vero imperfecte, perfecte mixtorum, quædam ſunt animata, quædā vero non. Animatorum, quædam ſenſitiua animantur anima, quædam vero non. Senſitiuorum vero quædam eſſe habent ab intellectu, quædā vero nō. Omnium iſtorū pars eſſentialis eſt materia prima. ideo iſtæ res dictæ ſunt materiales, inter corruptibilia vero tantum hominū intellectus eſt pars eſſentialis. Quarto præmitto, quia ſublunaria corpora generabilia ſunt & corruptibilia, illorum generationem & corruptionem poſſumus conſiderare, ſecundo eorū permanentiam in eſſe. tertio eorum operationes, quarum quædam ſunt intelligere, & velle, quædam vero non. His ſtantibus ſint hæc tria dicta. Primum res materiales quoad ſuum generari & corrumpi pendent à cælo. probatur quibuſdam vijs, prima eſt ratione cauſalitatis motus cæli, quia cælum ſuo motu eſt cauſa generationis & corruptionis. Secundo de generatione tex. cō. 55. 2. cæli tex. cō. 21. Tum quia intelligētia, eo quia abſtracta, generationem aut corruptionem immediate cauſare non poteſt quoniam apud Philoſophum ab æterno nō eſt nouitas, ſed mediante cælo moto ſaluatur primæ liberalitas, qua cōmunicans eſt perfectionē generabilibus, & aliæ intelligentiæ ſaluantur in perfectione ſua ſimiles primæ, neq; cælū ſtellatum, quamuis luminoſum ſit, & motum, ipſas cauſare poteſt, propter ſui vniformem modum ſe habendi. ideo planetæ ſui acceſſione & ſui receſſu, & maxime ſol, generationis & corruptionis cauſa ſunt, vt infert Ariſto. 2 de generatione textu cōm. 56. & 1. Meta. tex. cō. 21. vbi Aue. Cū non fuerint motus cæleſtes diuerſi, non erit generatio, neque corruptio.

Præterea. prima cauſa eſt dator eſſe omnibus inferioribus, vt prællegatum eſt ex primo cæli tex. cōm. 100. & ex lib. de ſubſtan. orbis cap. 4. & ex deſtructione deſtructionum, & nō niſi mediāte motu cæli, ideo remoto moto cæli ſubtrahitur influxus primæ cauſæ. Secundo arguitur ratione primitatis in motu, quoniā remoto primo remouetur poſterius, ſed cæli motus eſt primus, & aliæ naturales tranſmutationes poſteriores ſunt, & in motu cæli reducūtur tanquam in primū, quemadmodū concludit. Ariſt. 8. phyſi. tex. cōm. 77. non fiſit autem generatio & corruptio ſine alteratione, &c. Tum etiā in per ſe ordinatis in mouendo, ceſſante motu prioris ceſſat motus poſterioris, ſunt autem inferiora per ſe ordinata in cælum, &c. Tum etiam proportionabiliter ſe habet motus cordis animalis corruptibilis motui diurno. ideo congruum eſt ꝙ ſicut ceſſante motu cordis ceſſat omnis motus corruptibilis animalis, ſic ceſſante primo cælo à motu omne reſiduū & mundus ceſſat moueri. Tum etiam ceſſante cauſa vniuerſali, ceſſat cauſa particularis, cum igitur cælum ſit cauſa vniuerſalis, nihil enim, quod ſit indiuiduum alicuius ſpeciei corruptibilium poteſt eſſe cauſa vniuerſalis illius ſpeciei, quia eſſet illud indiuiduum cauſa ſui met, eſt igitur illud indiuiduū cauſa particularis, cælum autem vniuerſaliter cauſat & generabiliter quodlibet indiuiduum illius ſpeciei ideo illius eſt cauſa vniuerſalis. Tertio arguitur ratione cauſalitatis inferiorum, quia hæc inferiora ſunt vt inſtrumenta reſpectu ſuperiorum, ſecundum Ariſt. ſecundo de generatione tex. cōm. 54. & 55. ceſſante autem principali ceſſat inſtrumentum. dixit enim Auerrois in libro de ſomno & vigilia. inſtrumentum enim artificis, ſicut dicit Ariſt. non mouetur, niſi ſecundum artificem. Et ſecundo de generatione, commento 55. inſtrumentum non mouet ſine artifice. 8. autem phyſicorum commen. 47. Iſta inferiora ſunt quaſi inſtrumenta, per quæ mouent corpora cæleſtia, ſcilicet ꝙ homo in generatione hominis non dat niſi illud quod eſt quaſi inſtrumentum & corpora cæleſtia ſunt quaſi artifex, &c. Quarto arguitur ratione menſuræ motus, quia cum non eſt tempus, non eſt motus, ſed ceſſante motu cæli, non eſt tempus, ergo, &c. Quinto arguitur ratione loci. Locus enim cōſeruatiuus eſt locati, cælum autem eſt locus generabilium & corruptibilium. An autem quieſcente cælo, eſſet cælum locus, &c. Dico ꝙ licet contineret, non tamen eſſet locus naturalis, quia deficeret et conditio qua conſeruaret. Secundum dictum res naturales quoad ſuum eſſe dependent à motu cæli. Hoc voluit Auerr. in deſtructione deſtructionū, diſputatione prima, dubio 11. ſi vllus ſupercæleſtium motuum ceſſaret, ordo totius vniuerſi deſtrueretur. Probatur tripliciter imaginatur agens conſeruare effectum, vno modo, quia repugnat agenti agere circa rem factam vt ſcindenti repugnat. Secundo quia impreſſa forma, reperit in paſſo diſpoſitionem conſeruantem, vt figura duro impreſſa. Tertio. quia ab alio agente conſeruatur, vt a, ignis genitus a, b, ſed non repugnat cælo agere circa factum. Secundo in paſſo quæcunq; cōditio præſupponitur ibi, a cælo eſt vel ſaltem eſſe poteſt. Tertio, quia ſecluſo cælo, non ab alio agente ſaluaretur, non igitur dicitur cælum conſeruare res materiales ſolum ſicut impediens lupum cuſtodit agnum, ſed ſicut communiter dicitur lumen à luminoſo in eſſe & conſeruari dependere, hoc voluit Philoſophus 8. phyſicorum tex. commenti primi dicens. motum eſſe quaſi vitam his quæ ſubſiſtunt. Auer. etiam ſeptimo metaphy. commento 9. declaratum eſt in ſcientia naturali, hoc ſcilicet cælū eſſe corpus ſenſibile. quod eſt cauſa alijs ſubſtātijs ſenſibilibus.

Præterea. Ariſt. primo meteorum diffiniens primam cauſam corporalem diffinit eam per principium, vnde motus, & ſic vult cælū principiare motum in his inferioribus. Sciaſ quòd inducebatur hæc auctoritas in primo opere noſtro ad probandum deum mouere, non quia intenderem Ariſto. ibi loqui de deo, de cælo enim loquitur: ſed quia actiuitas, quam habet cælum in his inferioribus, ab anima cæli eſt, & non niſi mouendo, hoc incidentaliter dictum eſt ad propoſitū. Præterea in mixtis producendis variæ & fortes requiruntur alterationes: quæ à ſolis partibus cæli ſuperinductis fieri poſſunt, & debet. Aſtronomi præterea aſſerunt ꝙ exiſtentibus omnibus planetis in prima aut ſecunda domo, non contingit natum viuere, quia oportet eos eſſe diſſeminatos per cælum, vt natum in diuerſis temporibus ſuarum ætatum conſeruent.

Attribuunt quoq; ordinem menſium quibus moratur natus in vtero planetarum ordini, vt primum Saturno, ſecundum Ioui, & ſic gradatim. octauum menſem iterum Saturno & nonum Ioui. Tertium dictum: res materiales à cælo dependent in operari, quia eorum formæ ſubſtantiales & accidentales, quæ principia operationum ſunt à cælo dependent, patet de natura totius animalis regitiua motum lunæ ſequente in diebus criticis. Tum de fluxu maris & refluxu, aſcendente enim luna ad medium cæli ſuper aquis vigoratur illius operatio in eis. ipſas ſubtiliando, quæ ſua viſcoſitate vapores exire prohibent. Quod ſi non fuerit terra, quæ eſt maris fundum aquam maris imbibens ſui ſpōgioſitate, neq; fuerit ventus ei contrarius reſiſtens, aqua in cumulum aſcendit & turgeſcit, deſcendente vero luna, decreſcit tumor. Tum etiam ſol ſuis radijs exuſtam terram reddit incultam, amplitudine poteſtatis ſpirantem reddit tellurem fertilem ac fructiferam, eo igitur fructus aluntur, augeſcunt, & maturitatem aſſequuntur, diei, ac noctis, æſtatis, atq; hyemis, aliorumq; temporum anni, eſt effector. Quodq; homines alij ſint nigri, alij candidi, cæteriſque differant formis, alio modo ad climata vibrans radios cauſa eſt. Tum etiam animalia multa tempore plenilunij humoribus repleta ſunt, quæ tempore coniunctionis ſunt inanita. Tum etiam vēti, pluuiæ, ſectæ, mores hominum, cælum ſequūtur, & ſic de alijs, pro iſtis eſt Philoſophus primo meteorum. neceſſe eſt hunc mundum inferiorum ſuperioribus lationibus cōtinuari, vt omnes eius virtus gubernetur inde. Ptolæmeus quoque centiloquij verbo nono, vultus huius ſeculi ſunt ſubiecti vultibus cæleſtibus.

CONTRA determinata arguitur multipliciter. quòd cælum non agit in hæc inferiora, producendo, neq; conſeruādo. primo ex reſolutione effectus in cauſam. Omnis effectus dependentiā habet à cauſa. ergo in ipſam reſolui poteſt. Hæc autem inferiora in cælum reſolui non poſſunt, quia non poſſunt duæ cauſæ eiuſdem generis dependentiam vnius effectus terminare. Cauſa autem particularis dependentiam terminat effectus efficiendo, & conſeruando. ergo non cælum.

cælum. Secundo intelligentia dependentiam terminat, ergo non cælum, patet conſequentia, quia ad independens ſtat reſolutio, non autem ad dependens. ideo Auer. 12. Meta. cõm. 18. inferiorum operationes in non erraneam intelligentiam reducit. Tertio. formæ ſenſibiles perfectiores ſunt cælo. ergo non in ipſum vt in efficientem cauſam reduci, & reſolui poſſunt. patet conſequentia, quia effectus nobilitatem cauſæ æquat, cũ vniuoca eſt, cum autem æquiuoca eſt, à cauſæ perfectione deficit, vt dicit Auer. 12. Metaph. cõm. 40. non. n. perfectio effectus cauſam ſuperat, quia ſi ſic, illa imperfectio independens videretur, neq; liceret ex perfectione cauſati perfectionem cauſæ concludere. Quarto ſi ſic, tunc ſubſtantialiter mutabilia in accidentaliter mutabilia reſoluerentur, conſequens falſum, quia accidentia in ſubſtantiam reſoluuntur, & non econtra. Ad primum. cauſarum eiuſdem generis quædam prior. & eſt cauſa mediata, & remota, quædã poſterior, ſecundo phyſicorum textu commento 32. tunc reſolutio effectus in duas cauſas eiuſdem generis prima eſt impoſsibilis, quia ordo eſſentialis cauſarum periret: ſed reſolutio effectus in duas cauſas diuerſorum ordinum eſt poſsibilis, ſic autem eſt in propoſito de cauſa particulari rei inferioris, quod eſt cauſa poſterior cælum autem ex cauſa prior. Contra. ſi in generatione ignis aut caloris requiritur cælum, non eſt ignis cauſa ſufficiens ignis aut caloris. Reſpondeo. ſufficit ignis in ordine ſuo, quia nulla alia cauſa particularis requiritur, ſed non ſufficit ſimpliciter, quia requiritur cauſa vniuerſalis, eſt autem ignis cauſa particularis generationis ignis, quia non ad cuiuſcunq; ignis generationem poteſt iſte ignis concurrere, quia non ad ſuimet generationem, cælum autem cauſa vniuerſalis eſt, vt per oppoſitum patet. & tãgitur à Philoſopho. ſecundo de generatione tex. cõm. 52. Ad ſecundum. negatur conſequentia, quia terminari poteſt dependentia vltimate, & non vltimate. vltimata reſolutio ad intelligentiam ſtat, non vltimata vero ad cælum. Cum enim componatur cælum ex intelligentia & orbe, cum reſolutum fuerit vſque ad primum mouens motum, reſoluendum eſt vſq; ad primum mouens mobile, quod eſt anima primi mouentis moti. reſolubile eſt enim primum alterans, quod eſt primum mouens motum. in primum localiter mouẽs. quod eſt mouens immobile. Ad tertium. comparari poteſt forma materialis omnino cæleſti animali, animæ eiuſdem, & materiæ, ſi primis duobus, cælum eſt perfectius, & tunc principali agenti comparantur virtualiter illas continenti. vt dicit Auer. in deſtructione deſtructionum. diſputatione 9. dubio ſecundo. Si tertio, tunc in catena corruptibilium & incorruptibilium cælum eſt nobilius, ſed in ordine actus & potẽtiæ formam omnino materialem ſequitur cæli materia, quoniam actus potentiam præcedit, & tunc comparantur inſtrumento, non tamen agenti. ſed actiuorum ſubiecto. Ad quartum. conceditur conſequens & conſequentia, & ad improbationem cõſequentis, negatur conſequentia, reſolutio igitur perfectionem dicentium ſtat ad per ſe tale. ſed dicentium imperfectionẽ non ſemper, mutatio autem dicit imperfectionem in mutabili. Secundo principaliter arguitur ex natura iſtorum inferiorum. Nulli æternum fieri poteſt aut conſeruari. Eſt autem intellectus poſſibilis æternus. Secundo materia prima eſt æterna. Tertio ex compoſitione intellectus poſsibilis cum materia, quæ ſunt æterna componitur homo. Quarto. elementa æterna ſunt. Quinto etiam mixta in eſſe ſpecifico. Sexto. mixtum in vacuo moueri poteſt ſecundum Auer. 4. phy. cõm. 71. ergo mixtum conſeruari poteſt ſine cælo. Ad primũ. intellectus poſſibilis non fit ſimpliciter apud Philoſophum. ideo nõ indiget quo ad hoc agente aut conſeruante, ſed fit in materia a, vel b, præparatio autem materiæ, quam debet intellectus informare, à cælo pendet, ideo intellectus poſsibilis quo ad eſſe in hoc depẽdet à cælo aliquo modo, licet indirecte & improprie. Ad ſecundum. materia quo ad ſuum eſſe in potentia, quod ex ſe habet, non dependet, ſed quo ad ſuum eſſe in actu, quod habet à forma, quæ eſt cauſa, formalis, finalis, & efficiens conſeruans materiæ, materia dependet à cælo. formam enim cælum efficit: quæ materiam in eſſe actuali conſeruat. Ad tertium. materia ſecunda hominis dependet à cælo, ideo & homo ab eo pendet. Tum ſecundo nõ informat intellectus poſſibilis materiam, niſi diſpoſitam, quia igitur cælum eſt cauſa diſpoſitionis & præparationis materiæ, ideo cælum eſt cauſa generationis hominis, & conſeruationis eiuſdem, vt ſæpiſsime dictum eſt ab Ariſt. ſol & homo generant hominem. Ad quartum elementa ſunt corruptibilia ſecundum partes, & per partium eorum nouam generationem conſeruantur à cælo.

Ad quintum. mixta in eſſe ſpecifico conſeruantur à cælo per ſucceſsiuam indiuiduorum generationem. Ad ſextũ. negatur aſſumptum, vult autem Auer. ſi mixtum in vacuo conſeruaretur, & ſuæ naturæ relinqueretur, ſucceſsiue moueretur, &c. Tertio principaliter arguitur ex defectu requiſitorum ad actionem. Primo quia cælum maxime recedit à natura actus, cuius eſt agere, quia cælum maxime ad naturã corporis accedit, vt eius magnitudo pandit. Secundo, quia deficit illi inſtrumentum. quia lumen eſt in medio intentionaliter, ergo realium operationum lumẽ non eſt principium. patet conſequentia, quia entis realis principium actiuum eſt reale. motus autem in aquam non agit, aut ſaltem in terram, quia eam non mouet. Tum reſpectus non eſt principiũ agendi: ſed motus localis eſt reſpectus. ergo, &c. Tertio cælum non tangit hæc inferiora. ergo in illa non agit. patet antecedens de cælo ſupra lunam aut elemento ſupra ignẽ, &c. Quarto. quia intelligentia lunæ non agit in intellectum humanũ, ergo neq; cælum in corpus humanum patet conſequentia, quia ſicut immediatur intelligẽtia lunæ intellectui humano, ita immediari debet corpori lunæ corpus humanum, ſed nõ eſt ſic. ergo, &c. Quinto datis duobus ſimilibus ſimul natis. vnus eſt bonus, & alter eſt malus. ergo non ex cælo pendent eorum operationes. patet conſequentia, quia cælũ æqualiter agit in illis. Ad primum, negatur argumentum. quia maxime recedens à natura actus eſt potentia, cuiuſmodi non eſt corpus, cuius pars eſt actus. Eſt autem cælum compoſitũ, neq; corpus maius eſt minoris virtutis, ſed cæteris paribus eſt maioris. Ad ſecundum. multæ formæ in eſſe intentionali cauſant, vt patet de arte, ſed non ſemper cauſa ſunt omnium operationum in eſſe intentionali, quibus ſunt cauſæ in eſſe reali, vt patet de ſanitate in mẽte medici. Ad tertium. quantum ad tactum non proprie eſt tactus inter non repatientia. primo de generatione commento 45. Sed quia ex adimmediatione. fundamentum argumenti eſt propoſitio ſeptimi phy. quam intelligit Auer. ibi cõmen. 13. de poſtremo motore, & primo moto oportet enim q́ inter hæc nõ ſit mediũ, dato autem agente non poſtremo poteſt eſſe medium inter ipſum & paſſum, quod medium agit, & patitur, & ſic eſt in generatione animalium per putrefactionem q́ medium continetur, vt aẽr agit, & patitur. Soluit tamen Auer. 2. cæli cõmentu 42. rationem quam ſoluimus dicit q́ ex omnibus cælis vnum agens, quaſi vnum animal, agens ſecundum diuerſas partes: pro ſecundũ diuerſas ſtellas. addo etiam q́ non inconuenit lumen ſtellæ ſuperioris tranſire per cælum inferius. imo neceſſe eſt quod ſic, ad hoc vt lumen illud ad hæc inferiora deducatur. ideo cælum medium patitur, intentionalis tamen eſt hæc paſsio, &c. Ad quartũ. negatur conſequentia, quia licet non eſſet intellectus poſsibilis paſſum idoneum reſpectu intelligentiæ, eſt tamen corpus humanum paſſum idoneum reſpectu cæli. Ad probationem ordo perfectionis formarum infert ordinem loci aut ſitus in corporibus informatis ab eis, ſcilicet ordinem dignitatis, & perfectionis, inter illa corpora. Dico vlterius q́ intellectus poſsibilis eſt aptus pati ab intelligentia lunæ, quia omnem ſubſtantiam ſeparatã recipere aptus eſt intellectus poſsibilis, vt primo operc, quolib. 4. deductum eſt. Ad quintũ. admittamus gemelli ſimul nati, & ſimilium complexionum in toto & partibus formã & materiam inſequentium, tunc adhuc poſſunt diſsimilibus nutrimentis educari. Puella enim lacte meretricis nutrita meretricio delectatur, & puer lacte ſuis educatus, &c. Poteſt etiã eſſe diuerſitas conuerſationum, & diuerſitas in vita eorum ex varijs occurrentijs, quamuis ex cælo eſſet ſimilitudo: q́ ſi omnia poſueris paria in ambobus, vno ridente, alter ridebit, & ſicut vno, ſiebit alter, &c. Quarto principaliter ex natura agentis. quia ſi cælum in inferiora ageret, cæli formã cælum intenderet producere. patet conſequentia quia agens ſibi paſſum aſsimilat. Secundo. ſi ſic, non tantum in rebus

diffoemitatem cauſaret quanta in eis reperitur . patet conſe-
quentia,quia cælum eſt vniforme,& omnem regionem eodé
modo continens. Tertio. virtutem conſeruatiuam terræ
cauſaret in igne ſimiliter cæli inferiores à ſuperioribus altera
rentur,aut motu contererentur. patet conſequentia,quia nó
agit agens in extremum, niſi per medium. Quarto, ſi ſic,
rebus daret cælum perpetuitatem, patet conſequentia, quia
ſtella ſuam virtutem habente, etiam ſuum effectum habere
debet. Tum etiam neceſsitatem, quia poſito actiuo & paſsi
uo,&c.neq; diſpoſitio materiæ impedit,quoniam materiæ di
ſpoſitio à cælo pendet. Tum quia cælũ impeditur aut non,
ſi primum,neceſſario non euenit effectus. ſi ſecundum, neceſ
ſario euenit. Ad primũ corruptibilibus data eſt virtus gene
ratiua. vt eſſe æternum, quod conſequi non poterant in eſſe
indiuiduali,conſequerentur in eſſe ſpecifico. non dico inten-
tionali: ſed reali 2.de generatione textu cóm.57.& 2.de ani-
ma textu & cóm.34.& 35.non eſt autem cælum corruptibi-
le. ideo non eſt cælo data virtus generandi ſibi ſimile, neque
de ſui ſubſtantia, neq; de aliena. Dico ſecundo quòd agen-
tis vniuoci eſt formam eiuſdem rationis cum forma ſui inté
dere,non autem æquiuoci.eſt autem cælum agens æquiuocũ,
ad rationem igitur negatur conſequentia. ad probationem
cælum aſsimilat ſibi paſſum faciendo paſſum tale in actu qua-
le erat cælum in virtute. Ad ſecundum negatur conſe-
quentia. ad probationem negatus argumentum,quia diffor-
me eſt cælum difformitate accidentali,in motu,lumine, & ra
ritate,difformitatem quoq; ſubſtantialem habet cælum com
parando vnum orbem alteri. ſed de his ſatis in libro primo
huius operis. ſtellarum quoq; radij ſuper diuerſis terræ parti
tibus cadunt diuerſimode. Ad tertium negatur cóſequen-
tia. virtus.n.cæli ad tantam diſtantiam à centro quanta eſt di
ſtantia ignis non eſt terræ conſeruatiua prohibendo quin cor
rumpatur. Neq; neceſſe eſt medium præciſe eodem modo al
terari ſicut extremum quemadmodum 8.Phyſicorum com-
mens 37.& cómen.42.ſecundo cæli recitat Auer.in exemplo
Alexandri.ſ.de piſce,qui eſt ſtupor,manum piſcatoris ſtupefa
ciente: tangentis rete,quo ſtupor retinetur,non tamen ſtupe
faciente rete.& licet illuminétur cæli inferiores ab altis, nó ta
men teruntur neq; caleſiunt. Ad quartum negatur conſe-
quentia, quia licet ſemper duret cælum, non tamen ſemper
durat cælum cauſa a, effectus, neque quandocunq; ſtella vir-
tutem habet faciendi aliquid, ſequitur inde effectus,quoniam
cælum impediri poteſt,non dico à motu ſuo,ſed à productio
ne huius effectus inferioris. Contra periret iudicialis aſtro
logia. Reſpondeo negando cóſequentiam;ſed libraris aſtro
rum in fluxibus iudicét aſtrologi q́ diſpoſitio cæli ſic indicat,
& ſi non euenit ab inferioribus impedimentum, eueniet effe
ctus, & tunc bene iudicabunt. approbatum.n.vero eſt, & ab
aſtronomiſmet conceſſum,q́ ſapiens dominabitur aſtris. Pto
lemæus.n.centiloquij verbo primo dixit. Hæc iudicia qoæ ti
bi trado ſunt media inter neceſſarium & poſsibile, id eſt con-
tingentia vt in pluribus,apud eum qui rerum naturas & ſtel-
larum opus cóſiderat.Ideo verbo quinto eiuſdem. Optimus
aſtronomus multum malum poterit prohibere,qood ſecun-
dum ſtellas vẽturum eſt,ſic enim præmuniet eum,cui futurũ
eſt,vt poſsit illud pati.Et verbo octauo eiuſdem,anima ſapiẽs
ita adiuuabit opus ſtellarom: quemadmodum ſeminator vir
tutes naturales. Et in principio quadriparriti. Non eſt extimã
dum quòd ſuperiora ſua ſignificata procẽdant ineuitabiliter,
veluti quæ diuina diſpoſitione cótingunt, & quæ nullatenus
euitanda.nec non quæ veraciter & ex neceſsitate proueniũt,
vt eclipſes. Ad confirmationem negatur cóſequentia, quia
non totaliter dominatur cælum paſſo,propter hominis liber
tatem. Oporationum.n.hominis, quædam mediantibus
qualitatibus manifeſtis vel occultis fiunt realiter operãtibus.
& in iſtis cælum habet dominium.poteſt.n.homo ex influxu
cæli ægrotare. Aliæ ſunt ſpirituales, organicæ tamen, & iſtæ
complexionem corporis ſequuntur.ideo cælum ſuper his do
minatur. Aliæ ſunt intellectuales, & ſic abſtractæ,q́ non or
ganicæ ſunt. & iſtæ indirecte aliquo modo ſubijciuntur cælo,
propter colligantiam intellectus cum viribus ſenſitiuis.ſecun
do enim de anima tex.cóm.94. Duri carne inepti méte.mol
les autem carne bene apti. ideo intellectum voluit Ariſt.inſe-
parabilem à corpore 1.de anima tex.cómen.14.& ideo ex di
ſpoſitione fantaſmatis varia. propter ſubtilitatem ſpirituum
vel groſsitiem,turbulentiam,vel claritatem, multitudiné vel
paucitatem, & etiam propter eorum caliditatem vel frigidita
tem, vario modo non cótingit intelligere & formare. & hoc
patet in letargicis & freniticis in quibus cerebri operatio im-
peditur,& conſequenter ipſum intelligere. Et propter hanc
virium colligantiam poteſt medicus ad bene intelligendum
adiuuare, & etiam impedire ſpeculationem. & etiam aſtrono
mus de bona vel mala nati intellectione iudicare. dicit.n.Pto
lemæus centiloquij verbo 38. Cum fuerit Mercurius in nati
uitate alicuius in aliqua domorum Saturni, & ipſe fuerit for-
tis in eſſe ſuo, dat bonitatem intelligẽtiæ medulitus in rebus.
Sed propter intellectus compoſitionem vel diuiſionem liber
tas eſt in intellectu,loquens.n.Ariſt.de potẽtia rationali 9.Me
taph.tex.cóm. 3.ſolum de intellecto & ſcientia loquitur. q́ ſi
ratio libertatis non eſſet originaliter in intellectu, tunc Ariſt.
de principio rationali, nedum incomplete loqueretur, ſed de
ſecundario ſermonem faceret, neglecta radice prima. Re-
mota tamen hominis libertate, nullus effectus apud Philoſo-
phũ liber eſt.Non tñ remota hominis libertate omnia neceſſa
rio euenirent,quia licet cócurrente alia cæli parte aut pro aut
contra,ineuitabiliter & neceſſario concurrat, & cum contra-
rientur,aut ſunt æque potentes, & tunc effectus non producé
tur. ſi non,debilius ſuccumbit, tamẽ poteſt cælo aduenire im
pedimentum ab inferiori cauſa, vt bos rumpens ramum fru
ctiferum pullulationem eius prohibet.quia igitur hæc inferio
ra materiam in potentia partem ſui habent, etiam contrarie-
tatem habẽt. Eſt igitur optime reſoluenda aduertenda diffe-
rentia inter libertatem & contingentiam quia apud Philoſo-
phum ex ſolo homine libertas eſt. non autem ſolum ex ho-
mine contingentia eſt. Eſt.n.contingentia amplior. duobus
enim exiſtentibus potẽtialibus vno in genere intelligibilium,
& hoc eſt intellectus poſsibilis. altero vero in genere ſenſibi-
lium, & hoc eſt materia prima. Ex potentiali in genere intelli
gibiliũ naſcitur libertas. ſed ex potẽtiali in genere ſenſibilium
naſcitur contingentia. hoc voluit Philoſophus 6 Meta.textu
cóm 5.in tranſlatione Græca, quare materia erit cauſa præ-
terquam vt in pluribus aliter accidentis. Quodconq; tamen
corpus potentiam primam intelligibilium in ſe habet, illud
potentiam primam intelligibilium in ſe claudit, & non econ-
tra. Quod igitur dixi in primo opere quolibeto primo. Se
quitur ſecundo nullam eſſe in rebus contingentiam, ad quas
non concurrit homo, paſsum eſt ab impreſſura defectum nó
apponendo. libertatis, quia non aſsignauimus ibi originem
contingentiæ, ſed originem libertatis contingentis. ſcilicet di
ſcurſum intellectus, & quia diſcurſus intellectus reperitur in
homine. quia reperitor in eius intellectu, & in nollo alio ani-
mato aut intellectu reperitur. ideo ſolum ſequitur ex ibi di-
ctis in illis tertio dubio q́ ſolum ab homine liber effectus pro
uenit. Non autem ſequitur abſolute q́ ſolum in homine ſit có
tingentia, quia de cótingentia ſic abſolute nihil ibi dictum fue
rat vnde ſequeretur. ideo ſanus intellectus illum locum bene
interpretetur, & conſideret q́ inde ſequitur tantum in homi
ne aut eius parte practicum habitum exiſtere, quia tantum
operari quod eſt in poteſtate hominis eſt practici habitus ob-
iectum. Et cum vlterius in argumento tangitur, omnem di-
ſpoſitionem à cælo pendere, hoc negatur, quia à varijs cauſis
pendere poteſt, vt à talpa ripam magni fluminis ut padi rum
pente, apertum autem à talpa foramen, quamuis paruum ſit,
aquarum impulſu aperitur, & earum dicurſu augetur. & tan-
dem per loca, quæ non inundaſſet, effluit. Eridanus, & terram
aliter quàm fuiſſet diſpoſita non erumpente fluuio diſponit,
& præparat vt aliter à cælo patiatur quàm paſſa fuiſſet. & ſic
fructifera magis quam prius redditur, aut econtra. Ad có-
firmationem. impedimentum à cælo eueniens per præſentiã
aſtri ad oppoſitum influentis ineuitabiliter naturaliter eue-
nit, ſed ab iſtis inferioribus eueniens impedimentum contin-
genter euenit, & non neceſſario. Quinto principaliter ar-
guitur ex cótradictionibus cæli, quia ſtabilitatem non habet,
& ſic non adeſt huic parti ſtella niſi per inſtans, & ſic nó agit,
neque conſeruat. patet conſequentia. quia hæc omnia tem-
pus requirunt. Secundo ſi ageret cælum in hæc, corrum-

perce

peret iſta, quia res motu ſuo diſtare facit à ſuo principio, & ſic non generaret, quia naturali ad vnum determinantur.

Tertio quia ſi ſic, fortius ageret quàm iſta, quæ accidentaliter mutant, ergo ſubſtantialiter mutaret, & ſic corrumperet. Quarto ſi ſic, ad inducendum ageret, ergo non ad conſeruandum. Quinto ſi cœlum per motum eſt cauſa, in alio & alio inſtanti fieret alius & alius effectus, patet conſequentia quia in alio inſtanti alia & alia eſt cœleſtis planetarum coniunctio aut ſeparatio, & alia & alia ad hæc habitudo, conſequens eſt falſum, quia interficiens equum hodie vel cras idem cadauer facit, & ponens hoc ouum ſub hac gallina hodie vel cras facit ꝙ à gallina idem pullus prolificetur, quẽadmodum mulier hodie vel cras pariens eundem infantem parit. Ad primum, ſtabilitatem habet cœlum in ſubſtantia, & in loco ſecundum materiam, non autem ſecundum formam, negatur autem conſequentia qua infertur ſtellã non adeſſe niſi per iſtãs quia ſtella aut directe aut reflexe ſemper reſpicit datum locum. * & licet recedat vna ſtella, remanet tamen cœlum præſens dato loco ſecundum alias ſtellas. Ad ſecundum conceſſit Ariſt. ſolem in obliquo circulo accedente eſſe cauſam generationis, recedentem vero corruptionis. 2. de Generatione. tex. com. 56. & 12. Meta. tex. & com. 33. & 34. ideo negatur conſequentia, corrumpit. ergo non generat. immo ſequitur oppoſitum, quia vnius corruptio generatio eſt alterius. Ad probationem, naturalia ſecundum vnam virtutem & eodem modo ſe habentia ad vnum determinantur, non autem qualitercunq; ſe habeant. idem.n. cauſa eſt contrariorum. 2. Phy. 2. Poſteriorum, & 5. Meta. ſed determinatio agentis naturalis eſt præſente paſſo, cui dominatur ſine impedimento non poſſe non agere. Ad tertium conceditur ꝙ in vno tempore corrumpebatur, in alio generabatur, & ſic ſubſtantialiter mutat cœlum. Ad quartum negatur conſequẽtia, propter multitudinem ſuppoſitorũ, in quibus illæ operationes fiunt. Tum etiam completo motu quo generabatur a, poteſt cœlum conſeruare illud. patet de tenente ſigillum in aqua Contra magis intima eſt res ſibi quàm aliud, ergo ſi ipſa non conſeruat ſe, neque aliud ipſam conſeruabit. Reſpondeo non oportet maiorem intimitatem magis facere pro conſeruatione. Tum etiam vnaquæq; res appetit ſe ipſam conſeruare, & in exeundo in actum aliquando adiuuatur, & aliquando impeditur, &c. Tum etiam ad conſeruationem qua res corruptibilis ſe conſeruat concurrit cœlum tanquã cauſa vniuerſalis conſeruans. Ad quintum negatur conſequentia. Vltimo ſupponamus cœlum quieſcere, tunc adhuc cœlum ageret in inferiora lumine & influentia. Secundo quieſcente cœlo, ignis ſtupam, aut ſulfur incenderet. Tertio ſtella calida etiam aerem in ignem conuerteret, & ſol aquam in vaporem, qui in media regione aeris in aquam cõuerteretur, quæ cadens in terram pulueri admiſceretur, aut terræ imbiberetur, & ſic fieret mixtio perfecta vel imperfecta, etiam ſtella frigida alia in elementa frigida conuerteret, & ſic non capiente loco calida vbi generantur & multiplicantur, diſcenderent calida à loco vbi ſuperfluerent, & declinarent in locum vbi deficerent. idem de frigidus. Quarto licet non eſſet hyems & æſtas in eadem mũdi parte, quia ſola ſolis declinatione per motum ad meridiem & ſeptẽtrionem hæc fiunt. eſſet tamen in diuerſis partibus mundi ſimul, quia vbi ſolis eſt præſentia, ibi eſt æſtas vbi abſentia hyems. vbi medium, medium. immo in æſtate motus ſol ſupra noſtram regionem magnum calorem facit, ſi igitur ſtaret ſupra eam, terram redderet inhabitabilem. Quinto aliqua pars cœli virtutem habet conſeruandi ſimplex vel mixtum. ergo cœlo ſuppoſitum conſeruabile conſeruabit. Sexto cœlum eſſet effectiuum formarum ſubſtantialium vel accidentalium, & materia prima eſſet receptiua earum non impedita, ergo quieſcente cœlo adhuc eſſet generatio. Ad primum, ſi quieſceret cœlum non ageret in hæc inferiora, quia non motu, vt patet non lumine, quia in his inferioribus nõ eſſet diaphanum luminis receptiuum, quia eſſet hic vacuum aut materia non formata ſubſtantiali forma, non influentia, quia duabus tantum inſtrumentis attingit cœlum hæc. ſ. motu & lumine, & iſtis mediantibus omne reale quod à cœlo hic fit, paritur, & producitur. nos autem concedimus influentiam aliquãdo pro re facta à cœlo, de qua non eſt hic ſermo. Quod autem dicunt quidam ꝙ materia Infinito tempore ſeruaret formam, quam haberet in inſtanti primo quietis cœli, eſt concedere aliquam formam in eſſe & conſeruari non dependere à motu cœli. cuius oppoſitum ſuſtinet Philoſophus. Tum etiam eſt concedere ꝙ res corruptibilis habens materiam in potentia partem ſui perpetuari, quod apud Philoſophum implicat contradictionem, vt patet 1. cœli. & ſic motus cœli eſſet cauſa breuitatis vitæ, vbi quies eius eſſet cauſa perpetuitatis. Aliquibus tamẽ viſum eſt minus impoſſibile eſſe materiam formari, quãuis non ſit diſpoſita, quam ipſam eſſe informem. Ad ſecundum. tunc non eſſet hic elementum, neq; mixtum. ideo nullam hic poſſet cœlum facere operationem. Si.n. hic vacuum ſit, patet hic nihil eſſe, quod cœli operationem ſuſtineat. ſi autem ſit hic materia non formata ſubſtantialiter, non poteſt fieri mutatio ſubſtantialis, neq; accidentalis, quia omnis talis non ſolum ex ſubiecto eſt, ſed etiam ex contrario, & non ex priuatiuo tantum, ſed ex poſitiuo priuationem comitante, aut ex priuatiuo poſitiuum comitante, ſi.n mutatio eſſet generatio, vel corruptio, ſiue ſubſtantialis, ſiue accidentalis, ex priuatiuo eſt, ſi vero ſit aliqua alia realium mutationum, ex poſitiuo eſt, patet 5. Phyſi. com. 55. Ad quartum non eſſet hyems, neq; æſtas. Eſt igitur noſtra imaginatio reſoluens, ꝙ in primo inſtanti quietis cœli reſoluerentur omnia inferiora in materiam primam quia deſineret cœlum eſſe conſeruãs inferiora, propter deſitionem diſpoſitionis requiſitæ in ipſo, vt cõſeruet, aut in nihil omnia cederent. ideo ſupra dictum eſt quam repugnat naturæ vacuum, aut materiam eſſe ſine forma, tam repugnat cœlum quieſcere. ideo Auer. 12. Meta. cõmen. 41. auctoritate Ariſto. 9. Met. tex. com. 16. Non eſt timendum cœlum quieſcere & ſi diceres non eſt poſſibile fieri corruptionem ſine generatione, neq; ſine alteratione, neq; ſine tempore, neq; ſine agente, quæ tamen poſuionis, quia ſtat non eſſe alteratũ mixtum a, ad corruptionem in inſtanti in quo ponitur cœlum quieſcere. Reſpondeo, hæc oſtendunt non eſſe naturaliter poſſibile cœlum quieſcere, neq; ſunt maiora inconuenientia primo inconuenienti poſito, ſcilicet cœlum quieſcere, deſinerent enim res, non quia cœlum poſitiue ageret ad illarum deſitionem, ſed quia cœlum deſineret eſſe conſeruans illas. Ad quintum igitur dicitur ꝙ cœlum non ſub quacunq; diſpoſitione conſeruatiuum eſt iſtorum inferiorum, ſed ſub motu eorum eſt conſeruatiuum. Ad ſextum non eſt cœlum effectiuum in iſta inferiora, niſi moueatur, neq; materia prima potens, eſt recipere, quia non ſubſtantialem formam, quia ad illã materia eſt indiſpoſita & indifferens, & ſic aut vtranq; oppoſitarum formarum elementorum reciperet, aut neutram. & ſi materia ſit in potentia illa eſt valde remota. Neq; accidentalem formam poteſt recipere materia cum hac circunſtantia, quia forma accidentalis ſubſtantialem præſupponit in ſuo aduentu, quia forma accidentalis indiget quo ſuſtentetur, quia ipſa non eſt ſubſiſtens, cum non ſit ſubſtantia, materia igitur cum prius natura ordinetur in actum ſubſtantialem quàm accidentalem, non poterit recipere poſterius ſine priori, quemadmodum neq; ex parte formæ poterat recipi poſterius non recepto priori.. Contra, ſi materia prima eſſet, ipſa impleret cœlum, ergo materia eſſet quanta, ergo adhuc remanſiſſet quantitas in materia, ergo ibi eſſet forma accidentalis ſine ſubſtantiali, aut illi quantitati præſupponeretur forma ſubſtantialis. Tum etiam apud Auer. implicat contradictionem materiam exiſtere ſine forma, vt patet. 2. Phyſico. cõmen. 12. quia quod non eſt in actu eſſet in actu, ergo apud Auer. contradictionem implicat cœlum quieſcere. Reſpondeo in materia eſſet quantitas interminata, eſt.n. ipſa inſeparabilis à materia. 1. Phyſic. com. 63. hæc tamen quantitas non terminaretur intrinſecæ à forma, quia nulla forma ſubſtantialis materiam primam informaret, ſed determinaretur extrinſecæ à cœlo continente. Ad aliud conceditur conſequẽs licet.n. dictum ſit accidentalem formam eſſe in materia, non tamen ſubſtantialem informantem, aſsiſteret tamen intellectus poſsibilis aut toti aut parti materiæ. * An autem aſsiſtẽtia talis præſentialis ad informationem ſufficeret, quidam dixeront, vt ſaluarent felicitatem intellectus poſsibilis, remotis intellectis ſpeculatiuis, ꝙ deus & intelligentiæ informant intellectum

[Margin note: …ſi ſic licet di… eſſe non ad… ſit non tamen reflexe.]

[Margin note: Quia materia quæ eſt in homine.]

intellectum poſsibilem nullam diſpoſitione præparante, & conſequenter quemadmodum poſſunt intelligentiæ. informare intellectum poſsibilem non diſpoſitum, ita materiam primam informaret intellectus poſsibilis quamuis indiſpoſita eſſet, & ſic ſaluaretur exiſtẽtia materiæ, &c. Alij vero dixerunt, præſentialitas intellectus materiæ non ſufficit ad informationem. Non etiam per quietem cœli deſineret eſſe intellectus poſsibilis, quia tunc ruere inciperet genus intelligentiarum ſaluato cœlo, & ſic daretur forma non formans, & materia non materians, quæ ſatis impoſsibilia ſunt apud Philoſophos. Vacuum quoq; implicare videtur, quia. 4. Phyſi. Auer. com. 60. dixit dato vacuo, ſed q tunc quantitas eſſet ſubſtantia ſeparata. * & intelligo in nominatiuo vt ſequitur ex demonſtratione textus com. 80. eiuſdem 4. Eligendo tamen inter ea quæ dicta ſunt, multis minus malũ videntur concedere nouũ animal ex intellectu, & materia quod ſit intellectiuũ & felix, quam cõcedere materiam ſine forma, & formam ſine materia. Hæc de cœlo nunc dicta ſint ad magnitudinem ſummæ bonitatis, cui ſemper ſint Laus, Gloria, & Honor.

Quia longum atum & eſſet ſubſtãtia ſeparata, quia non in materia.

ALEXANDRI ACHILLINI BONONIENSIS,

DE VNIVERSALIBVS.

VTRVM vniuerſalia exiſtant in intellectu. Reſpondeo duplex vniuerſale, complexum, incomplexum. complexum eſt propoſitio vniuerſalis poſitione vel natura poſitione ratione ſigni diſtribuẽtis ſubiectum, natura vero ratione continuæ, veritatis quarum cunq; illius ſingularium, ſic loquitur Auerron. 1. Priorum. cap. 7. de hoc vniuerſali Ariſto. 2. Poſteriorum dixit, eſt vnum præter multa. quoniam veritas vniuerſalis à ſingularium veritate diſtinguitur, & eſt principium artis & ſcientiæ. Vbi Auer. aut cum formantur formæ in eo quod extrahat ex eis ſimilitudinem, quæ eſt inter eas, & ex hac ſimilitudine prouenit intellectum vniuerſale animæ, vniuerſale igitur intellectum animæ eſt propoſitio vniuerſalis, ſimilitudo ex qua prouenit vniuerſale eſt conuenientia ſingularium propoſitionum per experientiã habitarum. prouentus eſt effectiuitas inſtrumentalis, quam habet antecedens ſuper conſequens. Ille in quo formantur ſingulares propoſitiones habens vim extrahẽdi ſimilitudinem inter eas eſt homo. qui experitor, & tunc propoſitio elicita, aut formatur ex rebus voluntarijs. ſ. ex his quorum nos ſumus principium per voluntatem, & tunc propoſitio eſt principium artis, id eſt principium operandi. aut formatur propoſitio ex inuentis per naturam, & tunc propoſitio eſt principium ſpeculandi. Vniuerſale autem incomplexum duplex, in eſſendo, in prædicando, vniuerſalia in eſſendo ſunt intellectus, quorum ſolum poſsibilis non in intellectu eſt, quia pura potentia in aliquo genere non eſt receptibilis in aliquo illius generis, quia tunc pura potentia daretur potẽtialius in eodem genere. Eſt autem intellectus poſsibilis humanus pura potentia in genere intelligibilium, vt dixi in lib. de intelligentijs. Alij autem omnes intellectus inferioribus intellectibus conſerti ſunt. Corollarium aliquod vniuerſale in eſſendo eſt extra animam, & aliquod eſt in anima, intellectus ſunt vniuerſalia, quia abſtracta ſunt, non tamen per alterum, ſed per ſe, & ſunt dicibilia de pluribus, * quamuis impoſsibile ſit ibi eſſe multitudinem ſub ſpecie. dixit. n. Auer. 1. cœli. com. 92. Celitas enim dicitur de pluribus indiuiduis, & ſicut hæc inuenitur in pluribus partibus huius cœli, ita non eſt longe qui inueniantur plura indiuidua totius cœli. Eſt autem cælitas forma cœli, & eſt intelligentia, vt in lib. de orbibus dixi. quia igitur huiuſmodi prædicabilia impoſsibile eſt prædicari de multis, vocaui ea vniuerſalia in eſſendo. Vniuerſale in prædicando duplex, in potentia, in actu, vniuerſale in potentia duplex, propinqua, remota, vniuerſale in potentia eſt forma materialis, ſubſtantialis vel accidentalis dicitur vniuerſalis in potentia, quia non eſt abſtracta de ſe, ſed abſtrahi poteſt ab intellectu agente, & ſic patet q materialia intelliguntur per aliud, quia per intellectum agentem eorum formas à materia abſtrahentem, ſed tamen ſunt intelligibilia per ſe, quia eorum natura, ſcilicet forma eſt abſtrahibilis, dicitur vniuerſalis in potentia remota; quia ad hoc vt poſsit forma materialis abſtrahi ad eſſe vniuerſale, oportet eam prius abſtrahi ad eſſe ſingulare intẽtionale, ſcilicet vſq; ad cogitatiuam incluſiue, & ſic patet in remotione ab eſſe vniuerſali ordo & gradus, quia forma ſaltem ſenſibilis habet eſſe in ſubiecto, in medio, in ſenſu exteriori, & interiori. Corollarium, aliquod vniuerſale in potentia remota eſt extra animam, patet de forma quæ naturaliter eſt in ſubiecto, aut extranee in medio. licet ipſa non dicatur vniuerſale, niſi per reſpectum ad intellectum, quem formare poteſt. Vniuerſale in prædicando in potentia propinqua eſt forma materialis in eſſe intẽtionali in imaginatiua & cogitatiua virtute. primo eſt hoc vniuerſale in potentia, quia aptum eſt intellectum formare, & nondum eſt abſtractum vniuerſalizante abſtractione, quia hæc abſtractio vniuerſalizans ſolum ab intellectu agente fit transferente formam de eſſe fantaſtico ad eſſe intellectum. Eſt autem in potentia propinqua, quia nulla alia præuia diſpoſitione indiget fantaſma vt in intellectum poſsibilem ſit transferibile. Corollarium aliquod vniuerſale in potentia propinqua eſt in ſenſu. ſed interiori, cum. n. eſt forma in ſenſu exteriori, adhuc remote eſt vniuerſalis. licet non remotiſsime, nõ tamen dicitur fantaſma vniuerſale, niſi quia poſsibile eſt ipſum eſſe translatum ad intellectum. Vniuerſale in actu eſt forma materialis formans intellectum poſsibilem, & hoc eſt actu vniuerſale, quia eſt abſtractum vniuerſalizante aſtractione, & in prædicando appropriate, quia cum prædicabilitate de multis eſt ex parte rei poſsibilitas multitudinis ſuppoſitorum ſimul vel ſucceſsiue. Corollarium ſolum in intellectu poſsibili reperibile eſt hoc vniuerſale apud Auer. quia nulla alia intelligentiarum per rerum materialium intentiones intelligit. Sed earum eſſentia eſt earum intellectio, vt in libro de intelligentijs dixi. poteſt autem iſtud vniuerſale dici ſpecies intelligibilis, quia eſt forma obiecti intelligibilis, in eſſe tamen ſpirituali extraneo, intelligibili. non autem in eſſe naturali materiali, reali. Quod autem hæc duo eſſe rebus conueniant, patet ab Ariſt. 1. cœli. tex. com. 92. & 95. & 7. Met. tex. com. 25. ab Auer. autem in pluribus locis, vt alibi deo dante, & magis de intentione adducemus. Tum quia iſtud vniuerſale eſt ſimilitudo obiecti. Dixit enim Auer. 12. Met. com. 4. intellectum accipere conſimilitudinem inter particularia, quia iſto aſsimilatur intellectus obiecto, quia intellectus & obiectũ eadem forma formantur per intellectum enim anima eſt intelligibilia. 3. de Anima tex. cõmen. 37. quia per ſe intelligibilium receptiuus eſt intellectus ſimilitudinũ. Cauſa igitur efficiens vniuerſalis in actu in prædicãdo eſt intellectus agẽs, non adiutus ab alio, quamuis fantaſmate, vt dixit Auer. 1. de Anima. commen. 8. ſed non eſt agens proprie, quia præexiſtebat res, ſed non in eſſe, quod acquirit ab intellectu, aut ſi in illo eſſe erat, non erat continuata cum a, fantaſmate, cum quo nunc continuatur. Eſt igitur transferens intellectus agens de potentia intellecto ad actu intellectum. Hoc voluit Auer. 7. Phy. com. 20. dicens ipſum eſſe comprehenſionem in nobis, non aliquid factum in ſe, ſed in reſpectu ad nos. Cauſa materialis ſubiectiua eſt intellectus poſsibilis, quæ melius dicitur locus. 3. de Anima. tex. com. 6. quia accidentibus in eſſe reali datur ſubiectum cui inhæreant, & formis materialibus de quo extrahantur, ſed eiſdem in eſſe intentionali non, & præſertim vniuerſali, formam autem nõ habet vniuerſale, cum forma ſit, licet per modum materiæ ſe habeat ad intellectũ agentem. 3. de Anima. tex. commenn. 36. ſed tamen ſecundum naturã intellecti hæc forma diuerſificatur, alia. n. eſt forma ſimplex, alia compoſita, &c. Vniuerſalis autem finis eſt, vt præparet intellectum poſsibilem ad deum recipiendum aut receptum conſeruandum. Quod igitur vniuerſale ſit in nobis,

Vt ſi imaginetur diuerſas partes vnius cœli eſſe ſeparatas & quod vnaquæque ſua intelligentia informet.

Nota.

Cauſa efficiens.

Cauſa materialis.

Cauſa finalis

dum

dum intelligimus, experimur, omniſque ipſum ſcientia præſupponit. Quid autem ſit, dixit Ariſto. 1. Poſteriorum. textu commenti. 25. eſt vnum de multis, & primo perihermenias eſt in multis natum prædicari, & primo de partibus animalium, quæ in pluribus ſunt, hæc vniuerſalia appellamus. Eſt igitur intentio: quæ omne prædicamentum tranſcendit. dixit enim Auer. 12. Met. com. 4. Et facit. ſ. intellectus ea ſcilicet vniuerſalia: vnam intentionem. vnde. 1. Metaphyſicæ, cōmen. 7. Auerrois declarans ſpeciem dixit. intentio in qua communicant, ſupple indiuidua, eſt ſpecies. Quale autem ſit, patet. quia eſt ſpirituale, formatiuum, repræſentatiuum, præparatiuum intellectus. Propter quid autem ſit patet. ſ. vt res materiales cum ſuo primo principio vniat & cōiungat. Corruptibilium enim natura cum deo continuabilis eſt, à quo exiuit in eſſe, non autem in eſſe reali, * ſed in eſſe intentionali, &c.

Eſt cum deo continuabilis.

Expletis terminorum ſignificationibus, cauſis, & quæſtionibus, ſoluenda ſunt dubia. Primo ex natura vniuerſalis in ſe. Vtrum vniuerſale ſit nomen tantum. Reſpondeo q non per Auerroim. 1. Metaphyſicæ, commento ſexto. * Sunt enim, qui ſic dicunt, ſcientiarum deſtructores, quia eiſdem terminis vocalibus ſcriptis aut mentalibus, ad placitum tamen ſignificantibus, vtitur doctus & indoctus, carens ſenſibus, & habens eos, & ſic non neceſſe eſſet, deficiēte ſenſu, deficere nobis ſcientiam illius ſenſus, quod eſt contra Philoſophum. 1. Poſteriorum. Quare dicendum eſt intentiones rerum apud doctum reperiri, quibus indoctus caret. Dicendum tamen, q certum genus vniuerſalium analogicorum, vt ens, ſubſtantia, ſpiritus corpus, ſunt termini, & nomina tantum, & non ſunt intentiones rerum naturaliter ſignificantes importata per ipſa. ſimiliter de æquiuocis dicendum, ſi vniuerſalia appellarentur, generaliter. n. omne corruptibili commune & incorruptibili, & etiam omne incorruptibilibus appropriatum, commune tamen multis, eſt analogum, & non vniuocum.

Quoniam eſt nomen ſimilitudo, & rerum intentio,

Secundo. vtrum vniuerſale ſit ens rationis. Reſpondeo, non quia ſit fictum à ratione. * quia intentioni reſpondet ſignificatum ex parte rei, ſed eſt rationis vniuerſale in actu, quia ab intellectu eſt, & in intellectu.

Sicut chimæra.

Tertio vtrum vniuerſale ſit reſpectiuum. Reſpondeo. reſpectiuum, per Auerroim primo Metaphyſicæ, commento vigeſimo octauo auctoritate veridicantium ſpecies ſunt relatiue, & non ſunt exiſtentes per ſe. item. 7. Metaphyſicæ, commento. 48. vniuerſale eſt in capitulo ad aliquid. item decimo Metaphyſicæ com. 21. ſcientia dicitur ſecundum relationem ad ſcitum, eſt autem aliquod vniuerſale ſcientia, &c. item quinto Metaphyſicæ. commen. 20. intellectus in ſua ſubſtantia eſt relatiuus, ſed non eſt relatiuus in ſubſtantia intellecti, quia intellectus ſpeculatiuus eſſentialiter refertur, ſed intellectum accidentaliter, quia intellectum non eſt de natura ſua intellectū, ſed per aliud efficitur intellectum.

Quarto. vtrum vniuerſalia ſint ſcientia rei. Reſpondeo q ſic, per Auerroim. 1. Metaphyſicæ, com. 27. diſtinguentem comprehenſionem vniuerſalem à ſingulari. Comprehenſio vniuerſalis eſt ſcientia ſingularis in potentia. comprehenſio autem ſingularis non eſt ſcientia. item Auerrois in lib. de beatitudine animæ, intellectus ſpeculatiuus eſt ſcientia in potentia. item Auer. 12. Meta. com. 51. remouet ſcientiam vniuerſalem à deo, quia vniuerſale non eſt niſi ſcientia ſingularis in potentia potentia autem non eſt in deo.

Quinto. vtrum vniuerſale ſit extra animam in re abſtractum. Reſpondeo q non, per philoſophum. 1. de Anima. tex. com. 8. Vniuerſale, aut nihil eſt, aut poſterius eſt, quia Platonicum vniuerſale, aut nihil eſt, aut eſt poſterius ſingulari ſenſibili, quia ſi præcederet ſingulare, ita q eſſet cauſa rei ſenſibilis, non poſſet intelligi res ſenſibilis, niſi nobis probatum fuiſſet q idea eſt, quemadmodum probatum eſt q materia & forma eſt, conſequēs eſt falſum, quia notum eſt ſingulare, & non idea, patet conſequentia, quia non perfecte cognoſcitur cauſatum, ignorata illius cauſa. non eſt autem idea ſimul cum ſenſibili re. quia ponitur idea incorruptibilis, ſenſibile vero corruptibile. ergo poſt eſt. Philoſophus etiam. 1. Poſterio. ca. 19. Gaudeant ſpecies Platonis monſtra. n. ſunt, quia non ſunt à natura intenta, non enim moueri poſſunt, quia non corporee, neq; corpori affixe, neq; mouere, quia abſtracte ſunt non formantes corpus, patet. 7. Meta. com. 31. & 28. Sed q prima pars diſiūctiue vera ſit, patet ratione Auer. 3. de Anima. com. 16. Si vniuerſalia eſſent in re abſtracta: res intelligerent, patet conſequentia, quia res in ſe intellectionem haberent, eſt enim res abſtracta intellectus, ſecūda ratio Auer. 3. de Anima. com. 18. Si vniuerſalia eſſent in re abſtracta, non oporteret ponere intellectum agentem, patet conſequētia, quia ſolum ad abſtrahendum inuentus eſt intellectus agens, ex hoc patet quare Ariſto. enumerat prædicamenta. 3. Phyſi. tex. commenti. 3. & 17. ſubſtantiam enumerat per hoc aliquid, & alia prædicamenta non ſic, quia Plato non ponebat ideas accidētibus, ſed ſubſtantijs, vt igitur per ſubſtantiam non intelligerētur ideæ Platonis, dicebat hoc aliquid, quod eſt nomen indiuidui. Similiter patet quare. 2. de Anima, textu commenti. 2. Ariſto. formam diffinit per eſſe illam qua aliquid eſt hoc, & tunc certum eſt formam non eſſe ideam. idem colligitur. 12. Metaphyſicæ, tex. com. 14. Quòd ſi dixit Philoſophus. 2. de Anima, textu commenti. 68. Eadem eſt natura communis vtrique. ſ. coelo & aeri, intelligit q vtrunq; eſt diaphanum. Saluatur etiam generationis vnitio abſque natura communi, per eſſe genitum eiuſdem ſpeciei vel generis propinqui cum generante, ſimiliter in ſpecie atoma eſſe comparationem. 7. Phyſic. tex. commenti. 24. Conuenientia quoq; licet ſit ſimilitudo, vel in ſubſtantia, vel opere, vel accidente, contrarietas autem diſconuenientia, aut repugnantia, non requirit fundamentum aliud in re ab ipſis indiuiduis mer. * potens autem quid rerum perfectiones menſurentur, dixi in fine libri de intelligentijs. poteſt enim indiuiduum perfectioris ſpeciei eſſentialiter menſurare minus perfectam ſpeciem, quamuis non eſſentialiter menſuret indiuidua proprie ſpeciei. Neq; etiam propter hoc differentia numeralis eſt æque magna diſtinctio, quia plus vel minus differunt aliqua indiuidua. poſſunt etiam alia indiuidua pluſquam numero diſtingui, abſq; hoc q ponatur natura ſpecifica extra. patet ex diſtinctione indiuiduorum per principia eorum intrinſeca. Natura etiam intendens conſeruare ſpeciem, primæ intentionaliter intendit. ver. g. hominem, non quia conſeruet vniuerſalem hominem, ſed quia conſeruat indiuidua, vt q ſemper ſit homo aliquis vel aliqua. Quod ſi dixeris extra animam reperitur propria paſsio, vt riſibilitas, ergo extra animam reperitur ſubiectum, cum quo conuertitur. Reſpondeo. non datur paſsio vniuerſalis extra animam, ſed in intellectu ipſa reperitur, & ibi habet ſubiectū, cum quo conuertitur. Quòd ſi Auer. 4. Phy. commen. 2. diffinitio communis declarat hanc naturam communem, patet q per non habēs naturam communem intelligit Auerrois æquiuocum, & per habens eam, vniuocum, & per appropinquans non habenti naturam: analogum.

Vult Scotus a, album a, b, nigro diſtingui per naturam communem, quæ eſt fundamētum.

Sexto. vtrum vniuerſalia ſint extra animam. Reſpondeo q non. Auer. 1. de Anima. com. 8. diffinitiones non ſunt rerum vniuerſalium extra animam exiſtentium, ſed particularium. Si autem eſſent res vniuerſales, extra: eorū eſſent diffinitiones. Contra Auer. ibi intellectus agens facit in particularibus vniuerſalitatem. ergo in particularibus eſt vniuerſalitas, ergo extra animam eſt. Reſpondeo. non eſt in eis per formalem inexiſtentiam, ſed in eis, quia eorum eſt illud vniuerſale. Contra Auer. 1. Phyſi. com. 28. genus & differentia ſunt entia in rei veritate, & præcedunt rem in eſſe. Reſpondeo. prioritas vniuerſalium eſt prioritas in intellectu iuxta Auerroim. 12. Meta. commento. 27.

Septimo. vtrum vniuerſalia ſubſtantiarum ſint ſubſtātiæ. Reſpondeo q non: per Ariſtot. 7. Meta. tex. & commen. 45. & 54. quia ſubſtantia cuiuſlibet rei eſt ei propria, nullum vniuerſale eſt proprium ſingulari. item commen. 57. nulla ſubſtantia eſt commune, vniuerſale eſt commune. Tertio nulla ſubſtantia eſt in pluribus vniuerſale eſt in pluribus. idem commento. 58. idem Ariſto. & Auer. 10. Meta. tex. commenti. 6. impoſsibile eſt vt aliquod vniuerſalium ſit ſubſtantia, quia impoſsibile eſt vt aliquid ſit commune pluribus, niſi ſecundum q inanima tantum. intelligo hæc de vniuerſali in prædicando appropriate, propter communitatem intellectus poſsibilis apud Auerroim. Suppoſito autem q vniuerſale ſit intentio. tunc vniuerſale non eſt ſubſtantia rei, quia intentiones ſunt res velocis tranſmutationis, & non fixe. 3. de Anima, commento.

commento.59.Ergo nihil eſt fixum. Ratio eſt Auer.1.Meta. commen.45. Item intentiones ſunt qualitates animæ ipſam formantes: & denominantes intelligere, ſi igitur eſſent ſubſtantiæ,tunc ſubſtantia componeretur ex qualitatibus, quod eſt impoſsibile.ratio eſt Auer.7.Meta.com.47.Quod ſi eſſentiam intellectum formantem conſideraueris quantum ad eſſe reale,quod habet in materia, tunc aliquod vniuerſale eſt ſubſtantia,aliquod vero accidens,forma.n.& ſubſtantiali & accidentali formari poteſt intellectus poſsibilis. Quod ſi dixeris ꝙ ſubſtantia non eſt in ſubiecto.Ariſtot.in prædicamentis,verum ſecundum ſuum eſſe reale.

Octauo.verum vniuerſalia ſint formæ. Reſpondeo compoſitum duo dicit,materiam,formam,materia non eſt in anima, quia potentia non format, quia potentia non eſt actus. Quod ſi 12. Metaphyſicæ, commen 14. materia non habet eſſe extra animam ſecundum hunc intellectum quia eſt communis,dico ꝙ materia eſt in intellectu per intentionẽ ad placitum ipſam ſignificantem, ſed non per intentionem eam naturaliter ſignificantem, compoſitum etiam non eſt in anima, quia lapis non eſt in anima.3.de Anima,texto commenti.38. quia potentia & materia eſt pars compoſiti, quæ à ſe ipſa abſtracta eſſe non poteſt forma igitur eſt in anima, & ſic vniuerſale eſt forma.Vnde Auer.7.Metaphyſicæ, commen.30.Artificiũ non eſt niſi forma generati,ſicut eſt in naturalibus.Item primo Metaphyſicæ,commen.27.& ſunt formæ,& loquitur de comprehenſionibus vniuerſalibus, & 12. Metaphyſicæ, commen.14.forma eius quod fit,eſt in anima. Forma autem æquiuoce dicitur de forma vniuerſali,quæ declarat quidditatem ſpeciei. & de forma particulari, quæ eſt forma materiæ demonſtrate.Auer.7.Metaphycæ, cõmen.35.eſt autem vniuerſale forma declarans.Auer.etiam.7.Metaphyſicæ,cõmen. 37.diffinitio eſt intentionis vniuerſalis, & formæ vniuerſalis,& proprie,non congregati ex materia & forma,& de genere & differentia,dixit.7.Metaphyſicæ,commento quadrageſimo tertio genus eſt forma vniuerſalis, differentia vero particularis.& quamuis de genere dixit Auer.com.17.primo Metaphycæ ꝙ eſt medium inter actum & potentiam,intelligit ꝙ eſt forma ſub eſſe imperfecto.

Nono. verum vniuerſale à natura denominata differat. Reſpondeo. in vniuerſali duo inueniuntur, materiale, & eſt natura tranſlata,formale, & eſt eſſe intentionale datum naturæ ab intellectu,dico natura,quia eſt forma, dico igitur ꝙ nõ re differt. ſed formaliter ſeu ratione, & ſic intelligo Auerroim primo cœli.commento nonageſimoſecundo forma eſt ſubiectum vniuerſalitatis. * & Auerroim 5. Metaphyſicæ, commen.trigeſimo, ꝙ genus & differentia accidunt formæ, ſecundum ꝙ forma eſt.

Quis eſt illud quod ſic vniuerſale.

Decimo.verum vniuerſale quantum eſt de ſe,non eſt in intellecto, nec extra, ꝙ ſic videtur, quia ꝙ ſit extra, ab agente naturali eſt reducente materiam de potentia ad actum. Et ꝙ ſit intra intellectum, ab intellectu agente eſt transferente formam de eſſe ſingulari ad eſſe vniuerſale. Reſpondeo.differentia eſt inter non eſſe de ſe hic, & de ſe non eſſe hic. prima eſt negatiua indicans naturam non trahi ad exiſtentiam naturalem à ſe ipſa, & hoc eſt verum. ſecunda indicat negationem per ſe conuenire naturæ,quod non eſt poſsibile.quoniam tũc ad eſſe hic trahi non poſſet,quia oppoſitum prędicati ſubſtantialis rei conuenire non poteſt. Contra, ſequitur dari vnitatem præſcindentem ab eſſe vniuerſali & ſingulari. patet de iſta natura in ſe conſiderata, quæ poteſt habere duplex eſſe, vniuerſale,& ſingulare,& neutrum habet. Reſpõdeo. differt non habere hoc eſſe à non conſiderari ſub hoc eſſe,forma igitur cognita habet eſſe intentionale, licet non cõſideretur ſub eſſe intentionali, ſed conſideratur vt poteſt ſibi vtrunque eſſe aduenire, & hinc ſumpſerunt aliqui abſtractionem naturæ, quia de ſingularitatem non includit.

Vndecimo. verum vniuerſale ſit corporale. Reſpondeo. vniuerſale in actu eſt indiuiſibile.6. Phy.commento quinquageſimonono.Ariſto.quoq; tertio de Anima,textu commenti vigeſimi tertij aliter non poſſet vniuerſale formare intellectum, qui eſt inextenſus, ſed in eſſe naturali eſt extenſum, & corporeum, ſed per accidens, quia ad extenſionem ſubiecti, aliter duo corpora eſſent ſimul.

Duodecimo verum vniuerſale ſit corruptibile. Reſpondeo ꝙ ſic,quia deſtructis primis ſubſtantijs impoſsibile eſt aliquid aliorum remanere. Ariſtot.in prædicamentis. Sed illud concluderet de eſſe reali formæ. non autem intentionali. niſi intelligeretur conſequentiam negatiue à ſingularibus ad vniuerſale valere. * voluit autem Auer.3.de Anima commen.5. ꝙ intellecta ſpeculatiua eſſent generabilia & corruptibilia. habent enim duplex ſubiectum. intellectum poſsibilem, & hoc eſt æternum,ideo & ipſa,& habent fantaſmata,& in iſto ſunt generabilia & corruptibilia. Item primo Metaphyſicæ, com. 27.vniuerſalia ſunt per accidens corruptibilia,quia corrumpitur hoc vel illud ſingulare fantaſiatum.Quod ſi dicatur ex 12.Meta.com.27.& 8. Meta.commen.14. & etiam 7. Metaphyſicæ,commento.53.vniuerſale non generat: neq; generator, intelligitur ipſum non acquirere aut perdere eſſe reale,quia ſolũ eſt ens reale,vel quia remanet aliquod indiuiduum corrupto alio,præſertim de genitis generatione non ceſſabili.Ariſ.autem.1.Poſteriorum.com.26.vniuerſale eſt ſemper, & vbiq; intelligit vniuerſale non ſibi determinat locum,neq; tempus, quibus eorum indiuidua in varijs locis & diuerſis temporibus exiſtere poſſunt. Contra, vniuerſale eſt ingenerabile,& incorruptibile, primo Poſteriorum.cap.30. Reſpondeo,conceſſum eſt conſequens.per reſpectum ad intellectum poſsibilem,cum quo ſtat dictum Auerrois.3.de Anima com.30.vniuerſalia ſunt colligata cum imaginibus & corrupta per corruptiones eorum.

Vt dicunt ... [illegible]

SECVNDO principaliter comparari poſſunt vniuerſalia ſingularibus. Primo verũ vniuerſale ſit in ſingulari,aut ſeparatum à ſingulari.Reſpondeo.vniuerſale in potentia remotiſsima eſt in ſingulari, ſicut pars in toto, quia eſt forma, ſed vniuerſale in actu eſt in intellectu,& non in ſingulari, ſed ſeparatum eſt ab eo, quia abſtractum eſt ab eo, & repoſitum in intellectu poſsibili, eſt tamen in ſingulari per prædicationem,per ſumptionem enim ſuperioris de inferiori regulantur ſyllogiſmus,& demonſtratio 1.Poſteriorum.ſed non per inexiſtentiam.dixit enim Auer.7.Metaphy.com.44.in indiuiduo non eſt ſubſtantia niſi materia & forma particularis, ex quibus componitur. Secundo. verum vniuerſale ſit idem vel diuerſum à ſingulari. Reſpondeo.eſt idem ſecundum formam, ſed diuerſum ſecundum congregatum ex materia & forma,vt.7.Metaphyſicæ, commento.21.dixit Auerrois de quidditate hominis. Duplicem tamen habet forma exiſtentiam,materialem,intellectualem, prima dicitur realis, & per eam res eſt extra nihil, & non multiplicatur, per ſecundam res non eſt extra nihil, multiplicantur enim eſſe intentionalia,quia forma in intellectu aliquando eſt ſpecies ſpecialiſsima aliquando ſubalterna, aliquando genus generaliſsimum, ſecundum ꝙ forma magis vel minus abſtracte conſideratur, hæc tamen eſſe ſunt finita. quemadmodum prædicamenta ſunt finita. 1.Poſteriorum.& 2.Metaphyſicæ,textu commenti decimi. Vtrunq; tamen eſſe eſt à prima cauſa,ſed diuerſimode, quia ab eo, vt principium vnde motus, pendet eſſe reale, ab eo vero vt intellectus agens pendet eſſe intentionale, primo tamen agenti reſpondet materia pro paſſo. ſecundo vero agenti reſpondet intellectus poſsibilis, qui eſt materia intelligibilis. Propter diuerſitatem inter hæc duo eſſe, de vniuerſali eſſe ſciẽtiam,dicit philoſophus. 1.Poſteriorum,& non de ſingulari. & Auer.1.Meta.com.6.indiuidua ſunt ſcibilia ſecundum formam, & non ſecundum materiam, quia ſecundum formam habent eſſe permanens,ſecundum vero materiam eſſe fluxibile. Item vniuerſalia ſunt remota à ſenſu, ſingularia vero propinqua. 1.Poſteriorum. Item vniuerſalia percipiuntur intellectu, & non ſingularia, & ſenſu ſingularia, & non vniuerſalia. Item aliud eſt caro & carnis eſſe. 3.de Anima, textu cõmenti noni. Item ſingularia multiplicantur, vniuerſali non multiplicato. Item vniuerſalia non ſunt per ſe generabilia,ſingularia ſic.Quod ſi non eſſent iſta eſſe vnius formæ, non ſaluaretur domum eſſe ex vniuoco. * quod eſt contra Philoſophum. 7. Metaphyſicæ textu commenti trigeſimi. domus.n.intra eſt ſine materia, extra vero eſt cum materia.Quod ſi Auer.3.Metaphyſicæ.cõmen. 20.vniuerſale & ſingulare ſunt duæ naturæ. Intellexit inter ea eſſe formalem diſtinctionem.

Quomodo forma aliquando eſt ſpecies ſpecialiſsima aliquando ſubalterna, &c ſol... hic dubiũ eſt, quomodo hoc ſit verũ, cum homo non ſit homo per ſenſum, ſed per intellectum, & intellectus autem non intrat intellectũ quando ſit potentia in genere intelligibilium, vt ſupra eſt dictum. Solutiones huius habes infra in libro de elementis.

Scilicet eſſe reale,& intentionale, & domus nõ eſſet ex vniuoco quia domus

Tertio

[Margin: ...re nō eſſet cauſa vniuo-ca, quæ eſt falſum, quia do-mus in mente eſt cauſa effi-ciens domus, vt in ſequenti patet.]

Tertio. vtrum vniuerſale ſit cauſa ſingularis. Reſpondeo vniuerſalia artificialia ſunt cauſa efficiens regulans artificem, vt ſanitas in mente medici. 2. Phy. com. 3 2. & 5. Metaphyſicæ com. 2. & 3. ſed in naturalibus in illo eſſe in quo ſunt abſtracta per intellectum, non ſunt cauſæ ſingularium niſi vt formæ declarantes, vt. 2. Phy. com. 31. & 12. Metaphy. com. 35. vnde Auer. 1. Metaphyſicæ com. 6. ſpecies eſt cauſa rerum, ideſt cauſa ſcientiæ indiuiduorum, & ſic intelligendus eſt Auer. 1. Metaphyſicæ com. 28. intellectum. n. vniuerſale eſt prius ſecundum cauſam, & tempus, eo quod eſt ſub eo. Sed vniuerſalia in potentia ſecundum eſſe, quod habent in materia, ſunt cauſæ ſingularium, formales, finales, & efficientes conſeruantes indiuidua, quorum ſunt formæ, non tamen producunt illa.

Quarto. vtrum vniuerſalia declarent quidditatem ſingularium. Reſpondeo ꝙ ſic. Auer. 1. Meta. com. 45. quia ſunt eſſentia & quidditas ipſius ſingularis. ideo cum ſingularia in intellectu ſint, ſingularium quidditas apud intellectum eſt, & ideo indiuidua ſunt habentia quidditatem eorum cognitam apud intellectum, & ſic cognita ſunt ſecundum formam eorum.

[Margin: Hic aduerte quomodo nomen rei artificialis primo ſignificet materiam, vt dicit Auer. 2. de anima, ... Contra ...]

Quinto. vtrum vniuerſalia prædicentur de ſingularibus. Reſpondeo ꝙ ſic. ex diffinitione vniuerſalis. Nomina. n. compoſitorum principaliter importat formam, ſecundo compoſitum, præſertim naturalium. 2. de Anima, com. 8. ideo ſub ſignificato compoſiti cadit forma, verificatio autem eſt inter ſignum & ſignatum, & econtra. Auer. autem 9. Metaphyſicæ com. 12. diſtinguit materiam ab vniuerſali, materia non prædicatur de illo cuius eſt, nomine principali, ſed denominatiuo, vniuerſale autem de re prædicatur ſecundum quod eſt formæ, forma tamen in intellectu poteſt eſſe ratio cognoſcendi partem totū, vt eſt ratio cognoſcendi non eſt vniuerſale prædicatum de indiuiduo, in quo ſenſu conceditur hæc, animal non eſt anima. 7. Meta. tex. commenti trigeſimi ſexti, vt autem forma eſt ratio cognoſcēdi totum, ſic eſt vniuerſale prædicabile de indiuiduo, vt colligitur. 7. Metaphy. com. 34. forma enim prædicatur per ſe de habente formam, ſecundum quod declarat eius quidditatem ſubſtantialem, item com. 25.

Sexto. vtrum vniuerſale exiſtat, nullo ſingulari illius exiſtente. Reſpondeo. exiſtentia reali, non, ſed exiſtentia intentionali eſt poſsibile. Septimo. vtrum vniuerſale ſenſibiliū, cuius nullum ſingulare fuerit ſenſatum, ſit in intellectu. Reſpondeo non per ſimplicem intentionem. Sed ſi propheta iudicat de non ſenſatis futuris, hoc eſt per cōceptuum plurium congregationem, differentem tamen à conceptuum congregatione, qua erronee comprehenduntur impoſsibilia exiſtere, quia impoſsibilia ſunt importata per cōceptus plures, qualiter non eſt in aggregationibus conceptuum repræſentantium res impoſsibiles. Octauo. vtrum vniuerſale ſit notius ſingulari. Reſpondeo. prius notum eſt ſingulare, quia in homine duplex eſt virtus cognoſcens, ſenſitiua, intellectiua, ſenſitiua prius tempore operatur in 2, indiuiduo quàm intellectiua, intellectiua. n. cognitio à ſenſu originem ducit, ſenſus autem vniuerſalia non cognoſcit, ſed ſingularia, & eſt ſententia Philoſophi. 1. Poſteriorum, & 1. Meta. dicentis ſingularia eſſe prius nota. quia ſunt propinqua ſenſui. Si autem reſpectu intellectus ſumatur cognitio, tunc non prius cognoſcitur vnum quàm alterum, quia eadem cognitione vtrunq; cognoſcitur, quia cognitio vniuerſalis eſt cognitio ſingularis in potentia, intellectus. n. propter abſtractionem ſuam, cognitionem ſingularis recipere non poteſt, quia tunc intellectus eſſet ſenſus. Tertio de Anima, com. 18. Item tunc non eſſet differentia inter ſingulare & vniuerſale. Si autem notius intelligitur magis notum, tunc non comparantur, quia alterius rationis ſunt notitiæ, & aliarum virtutum. Nono. vtrum ſpecies prius apprehendatur quàm genus. Reſpondeo ꝙ ſic, cognitione confuſa, contingenter tamen, ſed non diſtincta, patet ex Auerroe. Tertio de Anima, textu commenti decimi, quia conceptus generis extrahitur ex conceptu ſpeciei. donec intellectus aſcendat ad quidditatem ſimplicem, quæ eſt genus generaliſsimum, conceptus autem entis communis non eſt naturaliter ſignificans, ſed ad placitū, vt dixi in li. de elemētis.

Decimo. vtrum formæ intentionales educantur de potentia materiæ. Reſpondeo non, quia omnis forma educta de potentia materiæ motu ex ea extrahitur, quia agens extrahens habet in materia in quam agit diſpoſitiones diſconuenientes formæ extrahendæ, quas oportet abijcere. Intētiones autem non motu extrahuntur, ſed in inſtanti eſt earum tranſlatio, nullo motu præcedēte, vt dixit Auer. 2. de Anima, com. 115. ex his elicitur ꝙ vniuerſale eſt in intellectu, quia prædicabilitas eſt per intellectum componentem & diuidentem. Tum etiam res ſenſibiles in ſe ſunt in potētia, ſed in ſenſu ſunt actu. proportionabiliter res intelligibiles in ſe ſunt in potentia, ſed in intellectu ſunt in actu.

TERTIO cōparantur vniuerſalia intellectui. Et primo vtrum vniuerſale ſit innatum intellectui poſsibili. Reſpōdeo ꝙ non, quia dantur ab intellectu agente, & poſsibile eſt ꝙ ex tēpore, intellectus. n. poſsibilis eſt pura potentia in genere intelligibilium. ergo nullam formam ſibi determinat. Et quāuis habitis terminis intellectus naturaliter aſſentiat alicui complexo, puta per ſe noto. non tñ illa incomplexa ſunt naturaliter habita. Secundo. vtrum vniuerſalia ſint obiectum intellectus. Reſpōdeo. eſſe in intellectu eſt duobus modis, obiectiue ſubiectiue ſunt intentiones vniuerſales, & quæ ex eis componuntur. Obiectiue eſt tripliciter, remotiſsime, & ſunt entia extra animam, remote & ſunt intētiones in medio, in ſenſu exteriori, & interiori, propinque, & ſunt illa quæ formant intellectum. 1. enim Phyſi. Ariſt. tex. commenti. 49. vniuerſale ſecundum rationem notum eſt, ſingulare autem ſecundum ſenſum. probatur, ratio eſt vniuerſalis in recto. ergo ratio eſt vniuerſalis in genitiuo, patet antecedens, quia intellectus eſt ſubſtantia abſtracta, patet conſequentia, quia modo eſſendi proportionatur modus operandi, & modo operandi obiectum, patet conſequens, quia intellectus eſt ipſius vniuerſalis tanquā obiecti. Similiter de ſenſu ipſe eſt ſingularis in recto, quia eſt forma materialis, ergo eſt ſingularis in genitiuo, patet conſequentia ab agente ſingulari, operatio eſt ſingolaris, & obiectū ſingulare. Singularium. n. ſenſus eſt. 1. Poſteriorum capi. 17. eſſe autem obiectiue remote in intellectu eſt dupliciter, vno modo habens intentionem in actu in intellectu, alio modo non habens, ſed potens habere, primo modo ſolum cognita habent eſſe obiectiuum, ſed ſecundo modo cognoſcibilia. Habere autem intētionem in intellectu eſt dupliciter propriam, hanc habent per ſe intelligibilia, alienam, & ſic intentionem habent in intellectu, quæ per accidēs intelliguntur, ex hoc patet ꝙ obiectum vniuerſale in potentia præſupponitur intellectui, ſed vniuerſale in actu non, quia primum eſt intelligibile. ſecundum vero eſt intellectum, intellectio, & formatio, ſed obiectum vniuerſale in actu præcedit ſcientiā quæ eſt habitus cōcluſionis, & poteſt cōponere propoſitionem per ſe notam.

Tertio. vtrum vniuerſalia in actu ſint in intellectu, aut extra. Reſpondeo ꝙ non extra, quia tunc vniuerſale in illo eſſe, in quo eſſet intra intellectū, eſſet extra, vniuerſale. n. eſt, dum intelligitur, ſingulare vero, dum ſentitur, in particulari autem de ente & vno philoſophos & Auer. Ens & vnum ſunt vniuerſalia, quæ non habent eſſe, niſi in anima, & de vniuerſalibus artificialium dixit Auer. 1. Meta. com. 34. Nullus dicit ꝙ vniuerſalia eorum habent eſſe extra animam. Et 12. Meta. com. 27. vniuerſalia non habent eſſe extra animam. Contra, vniuerſale ſentitur. 2. de Anima, com. 180. Rñdeo intelligit ſingularia ſub vniuerſali contenta ſentiuntur, ſenſus. n. eſt virtus ſingularis, cui repugnat vniuerſaliter cognoſcere, ſed ſingulariter confuſe cognoſcit, non. n. ſcit ſenſus diſcernere ſingulare ſenſatum ab omni, quod non eſt ipſum, patet de ouo. iterum præſentato habenti cognitionem eius in memoria, non diſcernenti, an ſit id indiuiduum, quod prius, non. n. identitas eſt per ſe ſenſatum. Contra, natura lapidis eſt extra animam, & vniuerſalis. Reſpondeo natura lapidis eſt forma lapidis, & eſt extra animam in eſſe reali, & in illo eſſe non eſt vniuerſalis in actu, ſed in eſſe intentionali vniuerſali eſt in intellectu, & non extra, nihil autem impedit quin termini vniuerſales ad placitum ſignificatiui ſint extra animam. Quarto. vtrū forma in intellectu habeat eſſe ſingolare, ꝙ ſic per Auerroim. 3. de Anima, com. 10. intellectus intelligit ſingulare extra. Reſpōdeo, ſingularis eſt ſingularitate vniuerſali non multiplicabili. non autem ſingularitate multiplicabili. Auerrois 1. Meta. com. 40. dualitas eſt in re propter materiam, ideo immateriale non iteratur ſecundum indiuiduum. ideo intellecta

non

non iterantur.ideo.intellectum animalis non iteratur. Auer. autem intelligit in hac re ſingulari formam,non tñ in eſſe ſingulari, ſed vniuerſali,ſingulare etiam ibi intelligitur in complexum vt patet in eodẽ tertio in multis locis. Intelligit etiam intellectus ſingulare remote,non propinque. Eſt autem apud Auerroim intellectus vniuerſalis in eſſendo, & habet vnitatem indiuidualem eandem cum ſpecifica, & tali eſſe ſingulari ſingularizatur forma in intellectu. Corollarium aliquod ſingulare per ſe cognoſcitur ab intellectu,ſ.illud cuius eſſe eſt vniuerſale. Quinto.vtrum vniuerſale verius habeat eſſe in intellectu ꝗ̃ extra. Reſpondeo eſſe naturale eſt diſtantius à primo ente,eſſe vero ſpirituale eſt propinquius, quamuis ſit extraneum. Eſt igitur ſpirituale eſſe perfectius, qm̃ nobilius eſt agens,nobilior potentia, ergo nobilior actus, origine tamen prius eſt eſſe naturale,quia ab illo tranſumitur eſſe ſpirituale. Contra ſequitur accidens eſſe nobilius ſubſtantia,quia intellectio eſt qualitas. Reſpondeo intellectio eſt qualitas analogicæ cum alijs qualitatibus, non vniuoce, conſequens autem non ſequitur abſolute,quia omni accidente eſt aliqua ſubſtãtia nobilior. Sexto. vtrum ſcientia ſit ipſum ſcitum. Reſpondeo entium alia ſunt intelligibilia in actu, alia in potentia, intelligibilium in actu primum eſt deus, cuius ſcientia perfecte eſt ipſum ſcibile, ſecunda vero ſubſtantia eſt ſcientia, qua ſcitur ſecunda,ſed prima ſubſtantia eſt,quo ſecunda ſcit primam.tertia eſt ſcientia ſui & ſcitum, & ſecunda eſt ſcientia ſecundæ in tertia,& prima eſt ſciẽtia primæ etiam in tertia, & ſic ſemper ſcientia eſt ſcitum,licet aliquando ſciens à ſcientia & ſcito differat. In lib.de intelligentijs dixi. Intellectus autem materialis cognoſcit materialia, & immaterialia. Si immaterialia, aut ſcientia, aut ſapientia appropriate. Si ſpeculatiua ſcientia, tunc diſtinguitur ſcientia à ſcibili,quia ſcientiæ ſunt noticiæ propoſitionum demonſtratione concluſe conſtantes ex intentionibus terminorum ad placitum res ſignificãtium & de iſta ſcientia dixit Auer.3.de Anima, com.15. ſcientiam ſpeculatiuam eſſe ipſum ſcitum eſt impoſſibile. Si autem ſapientia proprie dicta ſciantur,ſic ſcientia eſt ipſum ſcibile,qui intellectus poſſibilis in ſe recipit ſubſtantias intelligẽtiarum, & eas per earum eſſentiam intelligit,de iſta ſcientiali ſapientia loquens Auer.3. de Anima,com.36.dixit, non eſt aliquid ſcientiarum ſpeculatiuarum, ſed aliquid currens curſu rei generatę naturaliter à diſciplina ſcientiarum ſpeculatiuarum,& ſic multiplicatis obiectis intelligibilibus multiplicantur ſcientiæ vel ſapientiæ. Si autem de materialibus loquimur.primũ eſt intellectus poſſibilis,ipſe autem ſcitur ſcientia diſtincta ab ipſo ſcibili, quia intellectus poſſibilis cognoſcit ſe, aut intellectione non felicitatiua,& tunc intelligit ſe per intellecta ſpeculatiua,quæ in intellecto poſſibili recipiuntur, quia forma eſt cognitio materiæ, aut ſe intelligit intellectus poſſibilis intellectione felicitatiua, & ſic per ſubſtantiam intellectus agentis intelligit ſe, * quia tamen vnum informat aliud,ideo vniuntur, & ſic aliquo modo identificantur. Si autem loquimur de alijs intellectis naturalibus. Hæc autem ſunt compoſita ex materia & forma, & tunc quia intellectio eſt forma rei abſtracta,ideo ſcientia à ſcito diſtinguitur, ſicut forma à compoſito, quia tamen forma eſt eſſentia & quidditas compoſiti dans compoſito eſſe nomẽ & diffinitionem.ideo forma eſt aliquo modo idem compoſito,& ſic ſcientia eſt aliquo modo idem ſcito. Si autem comparetur ſcientia formæ,ſic eſt idem ſcientia ꝙ ſcibile,quia forma ſcitur per formam. Sed tamen eſt ibi aliqua diſtinctio,quia forma in eſſe intẽtionali vniuerſali eſt ſcientia,ſed in eſſe reali eſt ſcitum remotum, ſed ſcitum propinquum eſt ipſamet forma in eſſe vniuerſali. Si autem ſcientia comparetur materiæ,quia illa eſt cognita per accidẽs,ſic ſcientia diſtinguitur à ſcito, quia forma non eſt materia,ſed eſt illi aliquo modo idem per inſeparabilitatem in eſſe inter formam & ipſam, quia forma eſt dans eſſe determinatum ſpecificum & formatũ ipſi materiæ, & eam perficit, & ſic vnum ſunt, & ſic eſt cognitio materiæ per formam, vt in lib.de elementis dixi. materia.n.cœli per formam cœli cognoſcitur, cum perfecte cognoſcitur. Si autem imperfecte cognoſcatur, tunc eſt de ipſa ſicut eſt de alijs inferioribus, aut ſuperioribus cum ſic cognoſcuntur.ſ.ꝙ per intentiones ipſa ad placitum ſignificãtes intelligitur,vt in lib. de orbibus declaraui. Indiuidua autem ſuas formas habent in intellectu,quæ dicuntur ſcientiæ ipſorum,ſed in potẽtia. quia particularia non ſciuntur niſi in potentia, vt dixit Auer.12. Meta.com.51.quia actu ſcitum eſt vniuerſale, & non ſingulare,quia actu ſcitum format animam. Si autem cœleſtia dicantur potentia cognita,quia à nobis non cognoſcantur,ſed cognoſci poſſint, tunc eſt potentia ſolum reſpectu noſtri. non autem abſolute, quia ipſa in ſe ſunt cognita, & ſic patet quomodo oportet conſiderantem de intellecto cõſiderare aliquo modo de omnibus intelligibilibus ſecundum certam menſuram & rationem, non tamen ꝙ aliæ ſcientiæ tollantur, vt arguit Ariſtot.1.de partibus animalium. Scitum autem ſcientia complexa eſt duplex, propinquum, & remotũ, propinquum eſt propoſitio in intellectu exiſtens, remotum vero eſt ſignificabile complexe,hoc autem cõplexe ſignificabile,licet oporteat ꝙ ſit verum, poteſt tamen eſſe ꝙ non ſit, & poteſt eſſe ꝙ ſit, quia negatiuarum propoſitionum poteſt eſſe ꝙ terminĩ non ſupponant pro aliquo,quamuis vere ſint, vt nihil eſt chimera, & poteſt eſſe ꝙ ſubiectum pro aliquo ſupponat, & tunc ſignificabile complexe eſt aliquid, quia rei importatę per ſubiectum identificatur, eſt.n.hominem eſſe animal,ipſe homo, affirmatiuarum autem verarum aliquæ ſunt de terminis ampliatiuis,aliquæ non. Si ſunt de ampliatiuis verbis, aut diſtractis,poſſunt eſſe vere quamuis complexum ſignificabile nihil ſit, vt cęſarem fuiſſe. Cum autem verbum non ampliatiuum non negatur, neq; diſtrahitur, tunc ſi ꝓpoſitio eſt vera, complexe ſignificabile eſt aliquid vel aliqua,ſed ipſum eſt duplex, neceſſarium, & contingens, & neceſſarium duplex, per ſe notum,& eſt notum ex terminorum ſuorum euidenti compoſitione, non per ſe notum, & hoc habet cauſam, quia veritas antecedentis eſt cauſa veritatis conſequentis, vel in eſſendo, vel in inferendo,non.n.oportet ſi ſignificabile complexe certum ſit incauſatum in notitia, ꝙ etiam omne ſit huiuſmodi, & ratio ex implicatione contradictionis non valet.ſ.oppoſitum implicat,ergo incauſatum eſt. 3.enim de Anima cõmen. 36.veritates conſequentis demonſtrabiles duplicem habent cauſam, vniuerſalem & principalem, & eſt intellectus agens, aliam vero particularem & inſtrumentalem, & eſt antecedẽs. aut eius notitia. Contra, conceſſa eſt idẽtitas vniuerſalis ad ſingulare Ariſt.2. Topic.capi.22.ſi ſenſibile eſt ſcibile, ſenſus eſt ſcientia, & infra, ſi ſenſus non eſt ſcientia, ſenſibile non eſt ſcibile. Secundo conceſſa eſt identitas formæ in eſſe reali & intentionali, ſequitur opinio antiquorum, quam recitat Philoſophus.1.de Anima, tex.commenti.25.ſcilicet terra terram cognoſcimus, & aqua aquam. Tertio ſcientia eſt in qualitate, & ſcitum in ſubſtantia. 10.Met.com.22.ergo differunt. Quarto ſcientia noſtra cauſatur à rebus,ergo ipſa non eſt ipſe res, patet antecedens, quia diuina eſt cauſa rerum, noſtra autem cauſata eſt à rebus. 12.Meta.com.61. Quinto accidit omnẽ ſcientiam ſcibile eſſe. 10.Meta.tex.commenti.21. Ad primum ã coniugatis conſequentia valet ſuppoſita prædicatione primi modi inter autem ſenſibile & ſcibile non eſt eſſentialis identitas, quia ſenſibile eſt ſenſu perceptibile, & ſcibile intellectu, potentiæ autem differũt, ideo & obiecta formaliter. Ad ſecundum, antiqui volebant per realem terram cognoſci, quod inconuenit, non ſic nos, quia forma intentionali realem cognoſcimus, volebant.n.antiqui animam realiter componi ex rebus, vt illas cognoſcere poſſet. Ad tertium diſtinctio prædicamentalis formalem arguit diſtinctionem, non realem. Ad quartum, deus cauſat res, & per ſcientiã eius eſt cauſa earum, ſed noſtra ſcientia complexa cauſatur ab intellectu agente, & ab antecedente. prima eſt cauſa vniuerſalis, ſecunda particularis, patet. 3.de Anima, com.36.ſed ex hoc non ſequitur quin intentio ſit eſſentia, cuius eſt intentio. Ad quintum.textus Philoſophi ſonat ꝙ accidit,ſ. poſſibile eſt omnem ſcientiam eſſe ſcitam, quia habitam ab aliquo intelligente per eam, & tamen non omne ſcibile eſſe ſcitum, ſcilicet cognitum, quadratura.n.circuli, ſi ſcibilis eſt, nondum tamen ſcita, in prædicamentis, capi.de relatione. Sed dubitatur, ſi cognitio eſt cognitum, tunc actus rectus eſt actus reflexus. Secũdo ſequitur potentiam ſenſitiuam eſſe reflexiuam, quia ſi actus intellectus eſt intellectus, etiam actus viſus eſt viſus. Tertio ſequitur potentiam ſenſitiuam eſſe cognoſcitiuam ſui. Reſpondeo, conſequentia non ſunt inconuenientia.patebit alias.

Ergo & intelligentiæ intelligunt ſe per ſubſtantiã intellectus agentis.ergo intellectus erit cognitio ſecũdæ in ſecũda. qđ non videtur, quia tunc ſecũda duabus cognitionibus realiter diſtinctis ſe cognoſceret, qđ non eſt concedendũ, ſolutionẽ habes lib. de elemẽtis, quoniam non omnis forma eſt materiæ cognitio & cuiuſcunq; cognoſcenti.

ALEXAN.

ALEXANDRI ACHILLINI BONONIENSIS,

PHYSICORVM INTERPRETATIO.

DEVS illuminatio mea ſit. Primo dubitatur vtrum naturatum ſit ſubiectũ in philoſophia naturali. Reſpondeo q ſic pro cuius declaratione tribus dictis dubia quædã ſubſequentur. Primũ quodlibet iſtorum trium. Ens, ſubſtãtia, naturale, eſt nimis cõmune ad hoc vt phyſicæ ſubſternatur conſiderationi, qa ſub ente primorũ principiorum proprietates ſunt cõprehenſæ. ſ. eſſe firmiſſimum notiſſimum cõiſſimum, &c. de quibus nihil in philoſophia naturali determinatũ eſt aut determinãdum. hãc. n. conſideratione. 4. Meta. inſeruit Ari. ſub ente etiã accidẽtia nouem generum cõprehenſa ſunt, quæ Philoſopho naturali non ſubijciuntur, ſub ſubſtantia autem intelligentiæ continentur, quæ licet in philoſophia naturali principia ſint, non tamen in ea ſunt ſubiectum, ſub naturali etiam philoſophiæ naturalis principia ſunt, & etiam naturalium proprietates, quorum neutrum philoſophiæ naturali ſubiectum eſt, ſed vnum eorum principium eſt, reliquum vero proprietas.

Secundo dico q naturatũ dupliciter accipitur. Vno modo diſtincte cogi- -tum, vt dicit ex duabus naturis compoſitum. ſ. ex materia etiam forma, & ſic ipſum non eſt ſubiectum, quia materiã eſſe & formam eſſe, in philoſophia naturali demonſtrata ſunt, & ſubiectum in ſciẽtia eſt præſuppoſitum. Si vero naturatum importet id quod ex ſe trãſmutatur, ſic ipſum eſt ſubiectũ, & in hac acceptione ipſum eſt notum & ſuppoſitum eſſe. colligitur hæc ratio formalis ſubiecti ab Auerroe. 1. Phy. in prologo, & bene importatur ſubiectum ſub hoc nomine corpus iuxta Auer. 1. cœli. cõ. 3 cuius ratio eſt vndequaq; diuiſibile. Quæ autem ſub naturato cõprehenduntur ſunt cœlum elemẽta meteorica mineralia plantæ bruta homo. Quod ſi alia ab ijs ſint naturata, illa per viã derelictionis quaſi à natura ſunt vt aĩalium cadauera, ſuperfluitates animaliũ ligna aut fœnũ ex arboribus aut herbis. Principia incomplexa. quæ hic conſiderantur, ſunt principia iſtorũ & ꝓprietates hoc in loco conſideratæ ſunt proprietates iſtorũ, aut principiorũ eorum aut ꝓprietatum aut aliqd illis attributum. Scia igitur naturalis dicta eſt naturalis, nõ quia de naturato determinat, qa met. eſſet naturalis, nõ quia ipſa ſit naturaliter animæ inſerta, quia aĩa noſtra ex ſe tabula raſa eſt ſine pictura, ſed quia naturatũ eſt eius ſubiectum primũ ſub rõne qua naturale eſt acceptum.

Vtrum autem ſubiectum contineat oẽs veritates ad ſcientiam de ipſo pertinentes. videtur q ſic, quia cum veritates ſint ſignificabilia per propõnes demonſtrabiles vel indemonſtrabiles per ſe notas. tunc veritas concluſionis in qua demonſtratur paſſio de ſubiecto cõtinetur in ſubiecto, quia prædicatum concluſionis eſt incluſum in ſubiecto, quia fluit paſſio à principijs ſubiecti. Tum etiã quia veritatem cõcluſionis veritates præmiſſarum continent, ergo ſi ſubiectum continet veritates præmiſſarũ, ſubiectũ continebit veritatẽ concluſionis. Maior autem ex diffinitione ſubiecti & paſſione cõponitur. ergo ſubiectum eſt cauſa prædicati, & ſubiectũ maioris. quod eſt diffinitio ſubiecti ſcientiæ, eſt formaliter incluſum in ſubiecto, ſicut principia intrinſeca in principiato. Minor etiam cõponitur ex ſubiecto & diffinitione, & dictũ eſt diffinitionem à ſubiecto contineri. ergo omnis ſcientiæ veritas clauditur in ſubiecto. * Reſpondeo de hac quæſtione ſatis dixi in quæſtione de principijs phyſionomiæ & chiromantiæ, & tenui partẽ negatiuam. patet de paſſionibus inferiorum ad ſubiectum, & de ꝓprijs paſſionibus patet, quia notitia cõſequentis parit à notitia antecedẽtis, & ab intellectu agente, non aũt à ſubiecto. Ad rõnem ipſa præſupponit paſſionem de ſubiecto ſemper eſſe demonſtratũ, quod non eſt verũ. immo eſſe de principijs ſubiecti aliqñ demonſtratum eſt. * præſupponit etiam oẽm demonſtrationem eſſe à priori, quod non eſt verum. immo in philoſophia naturali rarũ, & ſic de multis alijs dictũ eſt alias.

Tertio dico q naturatum eſt ratio formalis conſiderandi ſubiectum in philoſophia naturali, quia ipſum conſideratur ſm q eſt habens in ſe principium motus quod formaliter idẽ eſt cum naturato. Corollarium philoſophia naturalis eſt ſpeculatiua, quia ratio formalis cõſiderandi ſpeculatiua eſt, * & quãuis conſideret, opera noſtra, tñ hoc non facit eam eſſe practicam, quia illa non ſunt ſubiectum in naturali ſcientia, neq; faciunt formalem ſubiecti conſiderationem eſſe practicam.

Contra illud quod non eſt ratio eſſentialis ſubiectum, non eſt formalis ratio conſiderãdi illud ſubiectum, quia diffinitio ſubiecti aut conceptus illius eſſentialis eſt prima cognitio de ſubiecto omni alteri cognitioni præſuppoſita, ſed ex ſe moueri non eſt eſſentiale corpori vt patet. Secũdo illud quod eſt demonſtrabile in philoſophia naturali de corpore non eſt ratio formalis conſiderandi, quia ratio conſiderandi eſt in ſcientia præſuppoſita non aũt demonſtrata, ſed eſſe mobile eſt demonſtrabile de corpore, ſic omne habens in ſe primũ motus eſt ex ſe mobile, ſed oẽ corpus naturale habet in ſe principiũ motus, qa ipſum habet in ſe nãm, quæ eſt principiũ motus. *

Tertio quæritur quare potius moueri cadat in rõne formali q̃ quieſcere, cum moueri ordinetur in quietem tanq̃ in finem. Ad primum duplex eſt ordo naturæ, & noſter, circa res naturales. licet igitur cognitio per diffinitionẽ eſſet prima in ſe, non tñ eſt prima quo ad noſtrum modum cognoſcendi quia à ſenſibus incipit, & ab effectu. Negatur igitur maior. Ad ſm moueri poſitum eſt eſſe rõnem formalem, & hoc eſt ſenſu notum, non aũt eſſe mobile, & moueri non monſtratur de corpore, an autem eſſe mobile ſit demonſtratũ, dico q non, quia ratio adducta petit principiũ, quia maior eſt ignota, aut non eſt notior conſequente, * ſimiliter minor. quia nondũ demonſtratũ eſt corpus eſſe cõpoſitum ex mouẽte & moto. ſed bene patet ſenſu q corpus ſecluſo extrinſeco motore mouetur ex ſe. Ad tertium quieſcere non eſt cõe omni ſubiecto in philoſophia naturali quia nõ cœlo niſi improprie dicatur cœlum quieſcere à gñatione, aut ab exitu à ſitu ſuo, aut loco. Secundo quia quieſcere priuatiuũ eſt, priuatio aũt non ex ſe cognoſcibilis eſt, ſed per alterum. ſ. ex habitu. oportet aũt rationem formalẽ conſiderãdi eſſe euidentẽ & poſitiul poſitiuam. Ad rõnem, licet ordinetur motus naturalis inferiorũ in corũ quietes, non tñ ſic eſt de motu cæli, neq; quies eſt ad quam ſtet reſolutio iſtorum. immo quietes inferiorum corporum q̃uis naturalium in motus cœli naturales ordinantur vt in fines.

Contra determinationẽ tertij dicti inſtatur, quia ante moueri, eſt ratio corporis abſoluta prior, ergo moueri non eſt ratio formalis ſubiecti. Secundo quia eſſe quantũ præſupponitur ipſi moueri. Tertio quia aliquid abſtrahens à motu ſubijcitur in naturalibus, nõ põt autem ſubijci aliquid, ad quod non ſe extendit ratio formalis conſiderandi ſubiectũ. probatur antecedens de igne mere ſubſtantialiter accepto, qui abſtrahit nedum à moueri, ſed ab eſſe mobile, quia ꝓpõnes primi modi ſunt ante propõnes ſecundi modi dicendi per ſe, & termini ꝓpõnum primi modi ſunt ante propõnes eiuſdem.

Ad primum conceditur in ſubiecto eſſe materiale cõſideratum & hoc eſt corpus, qđ ſub ratione qua vndequaq; diuiſibile eſt, ſatis notũ eſt, quo notius eſt moueri, potẽs in rerum naturas nos deducere, corpus aũt ſub ratione qua conſtitutum ex duobus principijs eſt ignotum. Ad ſecundum cõceditur q ante moueri eſt eſſe mobile, ante eſſe mobile eſt eſſe quantũ, ſed eſſe quantũ quatum ad ꝓprietates ſuas ad mathematicum pertinet, non aũt ad naturalẽ, niſi ſm quòd quantitas poſt formam eſt. Forma. n. determinatã quantitatem requirit. Ad tertium negatur aſſumptũ, ignis. n. eſt ex ſe mobilis, & licet mobilitas non dicatur de ipſo in primo modo dicendi per ſe, dicitur tñ in. 2. modo. Secundo dico q licet ignis non eſſentialiter

Quæ ſub naturato cõprehenduntur.

ergo ſubiectum ſcientiæ continet veritatem cõcluſionis, in qua paſſio de ſubiecto demonſtratur.

præmiſſarum, ergo continet oẽs veritates ad ſcientiã de ipſo pertinentes. Aſſumptũ ꝑ vtraq; parte in litera declaratur.

Vt de materia & forma.

Ergo ſequitur q medicina erit tota practica, quia ratio formalis cõſiderãdi eſt practica. ſ. arte ſanabile. Sed tamẽ eſſe practicũ ſumatur a propoſitione dictãte de opere, nõ tota dicitur practica, ſed partim practica, & partim theorica, vt in quæſtione de ſubiecto medicinæ dixi.

Eñ eſſe arte ſanabile, qđ eſt ratio conſiderandi ſubiectum in medicina demonſtratur de homini a Cõciliatore differentia ſic, omne corpus aĩatũ anima rõnali eſt arte ſanabile. corpus humanũ eſt huiuſmodi. ergo corpus humanum eſt arte ſanabile.

Ita dicendum de rõne Conciliatoris.

includat mobilitatem tñ ipſe eſſentialiter includit naturã quæ
eſt principium motus actiuum vel paſsiuum. Tertio dico ꝙ
non põt ignis tñ abſtrahi, quin illius ſubſtãtialis forma ſit edu
cta de potẽt. a materiæ, & ſic ipſa eſt quiditatiue cõſiderabilis
à philoſopho naturali. niſi forte abſtractio eſſet in prædicato,
conſiderando ignem in eo qđ ens, vel in eo quod ſubſtantia,
tunc.n. pertineret ignis ſic cõſideratus ad metaphyſicũ. Quar
to dico ꝙ inuentum per phyſicã abſtrahit à motu cuiuſmodi
eſt quiditas ignis ſic præciſe conſiderata, ſed præſuppoſitum à
phyſico nõ abſtrahit. ideo iſta quiditas ſic præciſe accepta non
præſupponitur à naturali. Aduerte quatuor dicta Alberti ma
gni. Corpus mobile ſubiectũ phyſicæ eſt corpus in cõi, & noo
hoc corpus vel illud. Si intelligit naturam cõem ex parte rei
eſſe ſubiectum, male intelligit, quia non dantur vniuerſalia ex
parte rei. Si intelligit terminũ analogum, illũ eſſe ſubiectum
concediтur. * Similiter ſi intelligit hoc corpus vel illud non
eſſe ſubiectũ adæquatum in philoſophia, bene intelligit. Si aũt
vult ꝙ illa non ſint ſubiectũ particulare, male intelligit. Secun
dum dictũ corpus ſimplr̃ eſt aptum trine dimenſionari. Si in
telligitur ſimplr̃. i. metaphy. vt Gaetanus intelligit, error. quia
ibi Albertus oſtẽdit ceram eſſe corpus, non ex actuali dimen-
ſione. quia tunc ea cõpreſſa variaretur eius corporeitas. quod
eſt falſum, & bene addit Albertus ſi reducatur corpus ad ens,
tunc à metaphyſico conſideratur. Sed intelligit ſimplr̃. i. vni-
uerſaliter ab omni corpore abſtrahẽdo, nõ ꝙ abſtrahat à ſub-
ſtantia & quãtitate. Errat.n. Gaetanus ſic intelligẽdo, quia hic
ſermo eſt de corpore, qđ eſt ſubſtantia. Secundo quia non eſt
aliquid cõe vniuocum ſubſtantiæ & accidenti. etiam apud Al
bertum magnum, ſed abſtrahẽdo à quolibet corpore ſubſtan
tiali ſingulari. Tertium dictum ab actuali dimẽſione habet ꝙ
eſt hoc corpus mathematicum. Si intelligitur ꝙ actualis quãti
tas ſit corpus mathematicũ, patet ꝙ male intelligit Gaetanus.
quia ab actuali dimẽſione habet corpus, qđ eſt ſubſtãtia ꝙ ſub
ſternatur mathematico artifici, eſt.n. aliud eſſe trinã dimẽſio
nem, & habere eſſe mathematicũ à trina dimẽſione. ſm intelli
git Albertus. actualis aũt dimenſio duplr̃ intelligitur, in eſſe
reali, in eſſe intentionali, In eſſe reali non eſt mathematici, ſed
in eſſe intẽtionali. Quartum dictũ à forma perficiente mate-
riam ſenſibilẽ in aptitudine trinæ dimẽſionis exiſtentẽ habet
ꝙ eſt corpus naturale, & ab actuali trina dimẽſione materiæ
ſenſibilis, quæ forma ſubſtãtiali pfecta eſt, habet ꝙ eſt corpus
naturale hoc vel illud. Cõtra argumẽto tuo quia cera cõpreſſa
eſſet aliud indiuiduũ ſubſtãtialiter q̃ prius, qđ eſt maius incon
ueniens, q̃ ꝙ ipſa ſit aliud corpus abſolute. patet cõſequẽtia q̃a
variat actualis dimẽſio eius vt tu cõcedis. dicẽdũ igitur forma
naturali eſt cera hoc vel illud, ſed q̃titate ipſa eſt tãta vel tanta.

Dubitatur tertio quia mobilitas cum ſubiecto facit ens per
accidens quia congregatur aliquid quod eſt extra rõnem for-
malẽ cum eo extra cuius rõnem formalem eſt, & à fortiori
ipſum moueri. ergo illud congregatũ non eſt ſcibile. Scđo ſe-
quitur quod phyſica ſubalternaretur meta. patet conſequẽtia
quia ſubiectum eſt ſubiecto, puta corpus ſub ente, & corpori
additur differentia accidentalis, puta mobile, ſenſibile aut mo
ueri. Ad primũ hoc & hoc eſt aggregatum, ſed non, hoc ſub
hoc, ſed ſecundum eſt in propoſito, quia conſideratur ſubie-
ctum ſub ſua ratione formali. Secundo dico ꝙ ens per acci
dens, cuius non eſt ſcientia eſt indeterminatum, cuius non eſt
per ſe cauſa, cuiuſmodi ſunt ea quæ ſunt à caſu. quale non eſt
corpus in quantum mobile eſt, aut in quãtum mouetur, quia
natura eſt principium per ſe motus. Contra corpus inquan-
tum mouetur eſt corruptibile, ergo non eſt ſcibile.

Reſpondeo intelligẽdo antecedens de corruptibili ſm ſub
ſtantiam, nego antecedens, quia cœlum non eſt corruptibile
ſecundum ſubſtantiam. Secundo dico ꝙ eſt corruptibile ſe-
cundum ſubſtantiã ſcibile in potentia, licet non in actu, & hoc
ſufficit ꝓpoſito. * Tertio dico ꝙ corruptibile in eſſe reali cor
ruptibile eſt, ſed in eſſe intentionali ſcibile eſt, &c. Ad ſecundũ
negatur conſequentia, quia ſubalternãs dicit propter quid de
eo cuius dicit ſubalternata quia eſt, ſed non eſt ſic in ꝓpoſito,
quia philoſophia naturalis reſoluit vſq; ad per ſe nota puta
ad notũ eſſe, ad mobilia eſſe, plura entia eſſe, naturã eſſe. Hinc
elice errorem Alberti magni ca. s. volentis naturalem & ma
thematicum accipere & ſupponere probata in Metaphyſi. in

Cõtra dictũ, ꝙ mobile non eſt ratio for-malis ſubiecti, ſed moueri.

Quia eſt ſcibile, non in illo eſſe reali, ſed [illegible]

hoc.n. ſequutus eſt Auicen. quem Auer. reprehendit. vult.n.
Auicẽna ꝙ principia naturalia cõplexa probentur à metaphy
ſico. & vult Auer. ꝙ principia naturalia ſint per ſe nota. & ſi
dicas ꝙ iſta ꝓpoſitio, intelligentia eſt, eſt principium meta. &
eſt probata à Philoſopho naturali, ergo naturalis ſcientia erit
prior meta. quod non apparet. Reſpondeo naturalis eſt prior
ordine doctrinæ ſed non perfectione Auer. 6. Meta cõ. 5. non
eſt aũt ſubiectum metaphyſicæ ſub ſubiecto naturalium, neq;
addit ſubiectum metaphyſicæ ſubiecto naturalium accidenta
lem differentiã, neq; illius cuius meta. dicat quia, dicit natura
lis ꝓpter quid. Sed dubitatur quia elemẽta ſunt ſubiectum in
philoſophia naturali, particulare tñ, & tamen ipſa nõ ſunt ex
ſe mobilia, neq; ex ſe mouentur, ſed ab alio. 8. Phyſic. Rñdeo
elementa ſunt ex ſe mobilia, quia habent principium intrinſe
cum paſsiuum alterationis, ſunt etiam ex ſe mobilia, quia ha-
bent principiũ intrinſecum actiuum motus localis, hoc decla
raui in lib. de elemẽtis. 5. Ad Philoſophum. 8. Phy. voluit ipſe
formam elementorum intrinſecã, ad hoc vt effectiue moueat
localiter, ſecũ requirere aliam cauſam effectiue ad motum lo
calem illum concurrentẽ, quod conceditur. Ex ijs ſequitur ꝙ
cum ſolũ ſubſtancia ſit ex ſe mobilis, ſolũ ſubſtantia eſt ſubie-
ctum in philoſophia naturali, & ſic accidẽs non ſubijcitur, acci
dentia.n. nedum non ſunt ex ſe mobilia, ſed ab alio nõ eis in-
trinſeco mouẽtur, neq; per ſe mouent, ſed per accidẽs ſolum.
Quod ſi quantitas in ſacramento altaris mouetur, non à ſe,
ſed à deo mouetur, & ſupernaturaliter. Subſtãtiarum autem
quædam ſimplex, quædã compoſito, ſimplices autẽ non mo-
uentur, aut ſolum per accidẽs mouentur, & ſic non ſubijciun
tur in naturali philoſophia, forma etiam materialis licet eſſet
à ſe mobilis, ipſa tñ non eſt per ſe mobilis, ſed per accidẽs, quia
ipſa [illegible] uet ſe, niſi quia mouet aliud, puta ſubiectũ ſuum.
materia autem licet ſubijciatur motui, non tñ per ſe, ſed ratio
ne alterius. quia motus requirit ſubiectum in actu. de genera
tione non loquor nunc. quale non eſt materia. requiritur igi-
tur in materia actus. vt materia motui ſubijciatur. ideo mate
ria non eſt per ſe mobilis. Sequitur igitur ꝙ ſolum ſubſtantia
cõpoſita ex actu & potentia, non dico ex elementis, ſit ſubie-
ctum in philoſophia naturali Contra Auer. 1. cœli cõ. 2. & 5.
Corpus quod eſt ſpecies quantitatis eſt ſubiectum. Rñdeo ſub
iecti præcognitio in ſcientia eſt confuſa. & ſubſtantia confuſe
cognoſcitur per accidentia aut opera, declarat igitur Auer. qđ
eſt accidens ſub quo ſubiectum philoſopho naturali eſt cogni
tum, & vult, ꝙ illud eſt quantitas, & præſertim quia ſcire an
corpus ſit ſubſtãtia vel accidẽs eſt quæſtio metaphyſicalis poſt
habenda, non autem ante naturalem ſcientiam. ooo intellige
igitur ꝙ corpus ſubiectum ſit quãtitas, ſed diſpoſitio ſub qua
cognoſcitur ſubiectum à naturali philoſopho eſt quãtitas. niſi
ita large capias ſubiectum ꝙ cõprehendat omne per ſe cõſide
ratum. tunc.n. ꝓprietates ſubiectorum ſub ſubiecto compre-
henduntur. Noo refert autem iſtam ſubſtantiã varijs nomini
bus nominare. vbi.n. de re cõſtat, de nominibus nõ eſt curan
dum. ideo Auerroim videmus varijs nominibus nominantẽ
ſubiectum naturali philoſophiæ. Dixit.n. ens mobile. 4. Meta.
com. 1. & 7. & 12. Meta. cõ. 5. Dixit etiam res mobilis. 6. Me-
taphyſicæ. com. 2. & ſic viſus eſt opinionẽ beati Thomæ colo
rare. Dixit etiam res naturalis. 6. Meta. cõ. 5. Dixit etiam res
ſenſibiles in prologo. 5. Phyſico. Dixit ſubſtantia mobilis. 12.
Meta. com. 6. & 7. Meta. com. 5. Dixit etiam ſubſtantia ſenſibi
lis, ſubſtantia naturalis, corpus naturale. 7. Metaphyſi. com. 5.
Dixit & corpus mobile. 12. Meta. com. 5. Et ſic viſus opinio-
nem aſſerere Alberti magni & Egidij Romani. Quod ſi ar-
guas. 6. Phyſi. demonſtratur ꝙ omne corpus eſt mobile, ergo
corpus mobile non eſt ſubiectum in phyſicis. Reſpõdetur ne
gando antecedens, demonſtratur enim. 6. Phy. ꝙ nihil eſt mo
bile, niſi corpus. Quod ſi dixeris idem ſequi. quia valet nihil
eſſe mobile, niſi corpus, ergo corpus eſt mobile.

Rñdeo non valet conſequentia, hæc conſequẽtia eſt bona,
& antecedẽs demonſtratur, ergo cõſequens ad ipſum demon
ſtratur. Imo ſtat cõſequens eſſe per ſe notũ, & ſic eſt in ꝓpoſi-
to. Nullus tñ dixit ꝙ demonſtraretur corpus moueri. * Sed
dubitatur verũ cœlum ſit ſubiectũ principale in naturalibus,
ꝙ ſic quia ipſum eſt pfectiſsimũ ſub corpore contentũ, à quo
omnia alia corpora mobilia depẽdent. Rñdeo concedo ꝙ ſic.

Accidẽtia ſubijciũtur philoſophia naturali.

Et ſic melius eſt dicere, ꝙ corpus vt ex ſe mouetur eſt ſubiectum.

Verum

Vtrum cœlum ſit ſubiectum primum per attributionem, ꝙ ſic, quia corpus ſecundum ꝙ ex ſe mouetur, eſt analogum dictum de cœlo per prius. ſecundo vero de alijs inferioribus corporibus, & inferiora à ſuperioribus depēdet, ergo cœlum eſt primum analogatum, ſed ſcientia de analogo eſt ſcientia primi analogati, ergo philoſophia naturalis eſt de cœlo tanquam de ſubiecto primo per attributionem. Rñdeo tenendo partem quæſtionis negatiuam, quam tenui in libello de principijs phyſionomiæ, quia ad hoc vt ſcientia de analogo ſit primi analogati, oportet ꝙ analogum dicatur de. a. analogato, quia dicatur de primo. vt vrina eſt ſana, quia ſignificat ſanitatem animalis, & medicina eſt ſana, quia efficit vel conſeruat ſanitatem animalis. ideo ſi qua eſt ſcientia de ſano. ipſa eſt ſcientia de animali. quēadmodum in Meta. ſcientia de ente eſt ſcientia de ſubſtātia, quia accidens dicitur ens quia eſt ſubſtānæ, ſed in propoſito. hæc inferiora corpora dicuntur moueri & eſſe corpora, non quia cælū ſit corpus, aut cælum moueatur, licet in ſuo eſſe corpus, aut in ſuo moueri, à cœlo dependentiam habeant, à ſuis. n. principijs intrinſecis hæc corpora mouentur ſuis motibus naturalibus, & ex ijs patet ſolutio ad rationem, negatur. n. vltima conſequentia, cuius antecedens eſt diſtinctum ſupra. Dubitatur etiam quia videtur ꝙ corpus ſit nimis ſtrictum ſubiectum, quia in philoſophia naturali determinatur, de principijs, vt de materia de forma, quorum nullum eſt naturatum, ſed ſunt naturæ. determinatur etiam de motu tempore & de multis huiuſmodi, quorum nullum eſt corpus.

Quid requiritur ad hoc, vt ſciētia de analogo ſit ſcientia primi analogati.

Reſpondeo tria ſunt incōplexorum genera, quæ in ſcientijs principaliter conſiderantur, ſubiectū principium, & paſsio dixi in quæſtione de principijs phyſionomiæ. ſubiectū nō debet neq; poteſt prædicari de ſuis principijs, neq; de paſſionibus, ſed ſolūmodo de particularibus ſubiectis vt in qōne de ſubiecto medicinæ dixi. ſic autem eſt de corpore, quia de omni ſubiecto in philoſophia prædicatur, quia omne illud naturatū eſt, & vndequaq; diuiſibile. licet non prædicetur de accidentibus, & cōſequenter ſi in aliquo lib. ſubijceretur motus aut anima, illud ſubiectū non eſſet directe contentum ſub ſubiecto philoſophiæ. Ex quo patet ꝙ licet philoſophia naturalis non conſideret artificialia, ſed naturalia, non tñ ita vniuerſaliter cōſiderat ea ſicut metaphyſicus. Dubitatur etiam quare in ratione formali ſubiecti potius poſitū ſit moueri q̄ eſſe mobile. Rñdeo quia motus eſt principium cognitionis in philoſophia naturali, non aūt mobilitas, & ſenſus eſt, qui iudicat an corpus moueatur, an deſcēdat, aut aſcendat. non aūt de mobili, &c. *

Simil, dicimus quipiā, eſſet deſcendē de ſubiecto in medicina, quia ſenſus eſt qui iudicat, an corpus ſit ſanum, an ægrum, & quod non debet dici ſanat ille, ſed ſanum, vt volunt Menadus primo ar. medicinali.

Vtrum ſubiectum libri Phy. ſit natura, & videtur ꝙ ſit corpus mobile. quia de ipſo hic in vniuerſali tractatur, non tñ deſcendendo ad particularia corpora, quia iſte liber eſt præparatiuus ad ſequentia. Reſpondeo ponēdo differentiam inter ſubiectum libri & ſubiectū vni ſcientiæ totali, quia ſubiectū ſcientiæ totali eſt ens determinatum in natura, cui ſua ſciētia adæquatur, neq; per voluntatē noſtram ampliari poteſt aut reſtringi, ſed lib. ſtabilitur ſubiectum ſm voluntatem cōponentis librum, quia auctor in lib. ſuo, de quo loqui voluerit, loqui pōt. Ex hoc naſcitur alia differentia, quia ſubiectum in totali ſcientia eſt præſuppoſitum, & non ꝓbatum ꝙ ſit, ſed ſtat ꝙ ſubiectum libri ſit aliquod illorum. de quo in ſcientia probari pōt ꝙ ipſum ſit, quia cum de principijs ſubiecti probari poſſit ꝙ ſint, ſtat aliquē in lib. ſuo velle determinare de principijs illis. * Cōtra determinationē hanc arguitur quia in lib. de anima ſubijcitur anima, quæ non eſt ſubiectum ſcientiæ, ſed principium ſubiecti particulare, & tñ de ea & partibus eius dixit Auer. ꝙ artifex ponit quaſi manifeſta in eſſe. Reſpondent aliqui quòd non ſunt probāda principia ſubiecti à priori, & hoc eſt verum. ſed à poſteriori bene probari poſſunt, ſi latent, ſi non latent, non probantur. Subiectū igitur aut eſt per ſe notum eſſe, & ſic præſupponitur, & de hoc genere eſt corpus ſecundum quòd mouetur, aut non eſt per ſe notum eſſe, & tūc illa ſcientia cui ſubijcitur illud ſubiectū, præſupponit ordine doctrinæ aliam ſcientiā priorum oſtendentem illud genus entium eſſe, & de hoc genere eſt Meta. quæ ſubſtantias ſeparatas ſubijcit, & præſupponit eſſe. quæ ignoti eſſe ſunt à nobis, cognoſcibilis tñ. Dico igitur duo primum, ſubiectum libri phy. non eſt corpus, quia de eo non eſt ſermo in lib. iſto. vt patet diſcurrenti per ipſum, ſed ſtatim in principio libri cæli incipit Ariſ. ponere diffinitionē corporis. ſ. vndequaq; diuiſibile volens loqui de eo. Ex hoc collige errorem Alb. magni cap 4. ponentis quòd corpus mobile ſimpliciter eſt ſubiectū in lib. phy. quia dixit Auer. 1. cœ. cō. 2. ꝙ ibi incipit ſermo de corpore. Secundo dico quòd lib. phy. ſubijciuntur principia & accidentia cōia rerum naturalium & hoc dixit Auer. in procœmio. 1. Phy. Et. 3. Phy. cō. 1. & 2. & patet diſcurrenti per libros ipſos, quia in. 1. & 2. & 8. eſt ſermo de materia forma & motore. In 3. vero vſq; ad. 8. ſermo eſt de accidentibus cōibus, vt motu, tēpore, loco &c. Materia autem & forma ſunt principia cōia per cauſalitatem, quia omne corpus mobile cōponunt. natura vero eſt cōis omnibus ſubiectis naturalibus per cauſalitatē, & eſt cōis per prædicationem omnibus intrinſecis principijs. Ad argumentum negatur aſſumptum, ſed iſte liber eſt cōis, propter ſermonē in eo de principijs cōmunibus & accidentibus communibus. vt innuit Auer. in procœmio. 1. Phyſico.

Huius contrarium expreſſe dicit ſcientia ſi primo poſteriorum in proœmio, & de ſubiecto libri loquitur.

Error Alberti de ſubiecto huius libri.

Dubitatur quis ſit ordo corporū in philoſophia naturali conſideratorum. Rñdeo præſentari oportet animæ diſcipulorum intrantiū ad philoſophiam globum ex. 12. ſphæricis corporibus cōpoſitū. 12. ſuperficiebus ſphæricis diuiſum, demonſtranda eſt tñ ſphæricitas de mundo. patet. 1. cœli, ſimiliter numerus corporum, &c. Globū iſtum appellamus mundum cuius prima exterior pars eſt cœlū ſtellarum. Licet an extra illā ſit aliud corpus dubitari poſſit, & præſertim cum de finitate mundi dubitatur. Scda eſt cœlū Saturni. Tertia Iouis. Quarta Martis. Quinta Solis. Sexta Veneris. Septima Mercurij. Octaua Lunæ. & hic finiuntur cæleſtia, & incipiūt ſublunaria. Nona eſt ſphæra ignis quā demonſtrare oportet eſſe, vt dixit Auer. 4. cæ. cō. 32. Decima aeris. Vndecima aquæ. Duodecima terræ. Mixta aūt aut in terra aut aqua aut aere ſunt Hæc ſunt quæ oportet naturalē philoſophum ſcire, & quāto plura iſtorū melius cognoſcet, tāto melior erit philoſophus naturalis.

De ordine corporum in philoſophia naturali.

Dubitatur poſtq̄ datus eſt ordo loci iſtorum corporū, detur etiam ordo perfectionis eorum. Rñdeo ſeptem gradus imagineris. In. 1. ordine ſunt corpora cœleſtia ordinata vt præordinata ſunt. In. 2. ſunt homines. In. 3. ſunt bruta. In. 4. ſunt plantæ, ad hæc reducuntur ea in quæ hæc corrumpuntur. In. 5. mineralia, vt aurum argentum plumbum ſulphur ſal, &c. Lapides precioſi. In. 6. ſunt meteorica vt inflāmationes venti pluuia grando ros pruina, &c. In ſeptimo ſunt elementa quatuor ordinata vt præordinata ſunt.

Dubitatur vtrum oium iſtorum corporum ſubſtantiales formas habeat Philo. naturalis quiditatiue cōſiderare. Rñdeo iſtam qōnem tibi ſoluet Philoſophus in. 2. Phy. te. cō. 26. Formarum. n. ſubſtantialiū aliæ ſunt abſtractæ ſimpliciter, aliæ nō formæ corporū cæleſtium ſunt ſimpliciter abſtractæ. iſtas relinquit Philoſophus naturalis cōſiderandas meta. iſte. n. ſubiectum ſunt in meta. de quibus philoſ. 2 Phy. quæ amplius non mota mouent, non ſunt phyſicæ conſiderationis. ſ. ſubiecta. Alias vero oēs philoſophus naturalis quiditatiue conſiderat, dico igitur aſcendēdo per ordinē perfectionis corporū, ꝙ forma hois eſt terminus incluſiuus formarū à naturali philoſopho quiditatiue conſideratarū, ordinem formarū cape ex ordine corporum earum ſtatim præfixo, quòd ſi per ordinē loci deſcenderis, lunæ forma eſt terminus excluſiuus conſiderationis phyſicæ, inferiores vero formas conſiderat, non aūt formam lunæ, neq; ſuperiorē aliquam. Sed dubitatur quia ex iſtis ſequitur quòd philoſophus naturalis non poteſt quiditatiue ſuum proprium ſubiectum cognoſcere. quia cœlum nō poteſt philoſophus naturalis quiditatiue cognoſcere, quia eius formam ſubſtantialem quiditatiue cognoſcere non poteſt. Reſpondeo rerum ſcientiæ ſunt adeo connexæ, quòd vna eadē res ad diuerſos artifices ſpectat. ideo non poteſt vna ſcientia oēm cognitionem de vna re cōprehendere. ideo ſcitum in naturalibus cōpletur per metaphyſicam. ideo ſi ſcientiæ à doctoribus mixtim traditæ inueniātur, non eſt mirum. ſed collectis rerū cognitionibus vndequaq; ſparſis. ſcientia rei cōplete habetur. Concedo igitur ꝙ naturalis ſolus non habet perfectiſſimam de cœlo cognitionē, ſed addita ſcientiæ naturali meta. ſapiētia, tunc cæli ſubiecti ſcientia cōpletur. Sed quia dictum eſt ꝙ naturalis ſcientia ordine doctrinæ præcedit metaphyſicā videndū eſt, an naturalis præcedat mathematicam.

Naturalis nō habeat perfectiſſimam de cœlo cognitionem.

Reſpondeo dixit Albertus magnus capite. 1. & ſic. Sed etrauit

rauit quia Ariſt.6.Ethi.cap.9.dixit oppoſitũ & probauit quia naturalia indigent experimẽto.iuuenis autem expertus non eſt.mathematica autem experimento non indigent.

Octo autem explicandorum in procemio Auer.primum eſt auctoris intentio. Intentio autem hic eſt appetitus aut deſi derium.non autem eſt ipſum ſubiectum.multum.n.differunt intendo & ſubijcio,appetitus autem naturalem ſcientiam tra dentis eſt notificare cauſas ſenſibilium, Intentio autẽ diſcipuli in ea ſtudentis eſt cognoſcere eaſdẽ, & ab intentione alterius iſtorum.ſ.diſcipuli aut magiſtri aut vtriuſq; transfertur inten tio ad ſcientiam vel librum. Vbi nota differentiam ſcientia- rum in quibus à priori demonſtratur,ab eis in quibus à poſte riori demonſtratur. In mathematicis.n.paſsiones de ſubiectis demonſtrantur per cauſam formalem, ſi.n.linea nota ſit qua dratũ eius cognoſcetur,& cubum. Si aũt linea ſit ignota quã- uis quadratum eius aut cubum eſſet notum, non tñ nota fiet linea,& ſic à priori poſſumus demonſtrare à poſteriori vero non, ſed in naturalibus ſubiectum præſupponitur, & paſsio eſt nota ſenſu vt in ploribus, & tunc cauſa inueſtigatur, qua habita cognoſcimus ipſum propter quid ipſius effectus.quud prius erat ignotũ. Nota etiam q́ non curat Auer.nominare ſubiectũ philoſophiæ naturalis cõmune vnum,ſed conuertit ſermonẽ ad particularia ſubiecta quæ ſunt ſpecies ſenſibiliom non tamen vniooce,ſed analoge ſub ſubiecto contentæ.dixit tñ ſenſibiles ſpecies,ne crederes particularia ſubiecta ſingulari ter conſiderari,quia conſideratio ſcientiæ eſt vnioerſalis, be- ne.n.dixit Alb.magnus cap.a.de ſingularibus eſt ſcientia, in eſſe vniuerſali acceptis. Abſtractio.n.duplex eſt vna à ſuppoſi to,& iſta vtuntur omnes ſciẽtiæ,alia à materia,& eſt duplex, à ſenſibili,& ab hac abſtrahit mathematicus, quãtitas.n.in eſſe imaginabili ſenſibilis non eſt,& ab intelligibili materia, & ab hac phyſicus abſtrahit.Neq; dicẽda eſt cognitio naturalis vni- uerſaliſsima & confuſa,ſed eſt diſtincta & in proprio eſſe ſpe- cifico.Per cauſas viſibiles intellige illas ad quas oſtendendas at tingere puſſunt effectus naturales,qui ſub ſenſibus cadunt,& ſic prima forma & vltimus finis excludontur à naturali ſcien tia. Subiectum materiale eſt res ſenſibiles. Scias q́ nominare ſubiectum ſcientiæ in ſingulari puta res ſenſibilis,poſſet face- re intellectum transferri ad analogum illud commune conſi derandum, quod potius conſiderationis logicæ eſt quàm na- turalis.ideo Auicennæ ſic abſtrahenti & conſequenter Alber- to magno ſe apponit Auer.faciendo intellectum conſideran- tem cadere ſupra res ſignificatas per illud analogum.

Quare in mathematica nõ poſſum° a poſteriori demõſtrare.

Quæ intelligibilia conſiderãtur a mathematico,& quæ a metaphyſi.

Senſibile etiam diſtinguit ab intelligibili. Intelligibilia.n.à meta.conſiderantur, ſi ſecundum eſſe & diffinitionem abſtra cta ſint,ſi vero ſecundum diffinitionem abſtracta ſint, à ma- thematico,ſi vero immerſa ſint,ſenſibilia ſunt.Sane aũt intel ligendum eſt dictum Alberti magni ca.1.dicentis. In eo q́ na turalia ſunt diſtincta formis actiuis & paſsiuis, ſunt ſenſibilia. quia agere & pati non conuenit niſi ſecundum aliquam quali tatem ſenſus, quia licet inferiora ſm qualitatem ſenſus tactus agant,& patiantur,cœlum tamen eſt res naturalis, & agit,& non per qualitatem ſenſus tactus. Quod ſi ipſum ſenſibile ſit, non tamen tactu,ſed viſu,qualitatibus autem tactus alteratio debetur vniuoce. Aequiuoce vero alterans eſt cœlum qualita te viſus,puta luce & lumine,& licet ſecundum lucem non al- teretur cœlum. Secundum tamen lumen alteratur,& ſecun- dum motũ localem alterantur inferiora & mouetur cælum.

Quomodo cælũ alteratur.

Verum vnum & idem ſit cauſa ſubiecti & accidentis. Re- ſpondeo naturalis accidentis ſic, quia natura eſt principium naturaĺ & motus eius.ordinate tñ quia immediate cauſat ſub ſtantiam, ſecundo vero accidens, & generans dans formam dat accidentia ſequentia formam.8.Phy.cõ.4.& 32. Ratio au tem formalis ſubiecti eſt ſecundum q́ ex ſe mouetur res. Vbi ſcias q́ quies eſt priuatiue oppoſitum motus. ideo eſt de attri butis ſubiecto.ideo non debet cadere in ratione formali eius. Tum quia quies eſt priuatiuum.non intelligibile niſi per habi tum. Tum quia nimis reſtringit quia cœlum non eſt quieſcibi le.Quod ſi dicas etiam non omne corpus moueri,puta terra. Reſpondeo localiter mouetur,per partem tamen, tum quia alteratur.Si.n.reſtringat aliquis rationem formalem, quæ eſt moueri ad motum localem, tunc excluderet ſcientiam libri de generat. & corrup.à philoſophiæ naturalis principali con ſideratione. Addit tamen Auer.ipſum priuatiue oppoſitum motus, quia ſublunariu m corporũ motus localis in quietem eorum naturalẽ in ſuo loco naturaliter ordinatur, & in hoc Alb.magnus ponens corpus mobile ſubiectum relinquit Aui cen.ponentem corpus mobile vel quieſcibile ſubiectum.Scias tñ q́ ratio formalis ſubiecti nõ apponitur ſubiecto ad reſtrin gendum ipſum quod ad ſuppoſita, ſed eſt reſtrictio quo ad ra tiones,ſub quibus corpus conſiderari poteſt, corpus.n.ſub ra tione qua ens aut ſubſtantia conſideratur à Meta.ſed ſub ratio ne qua mouetur,à naturali.De cauſis omnibus omnium ſub- iectorum naturalium in.2. Phy.erit ſermo.ſ.de materia for- ma fine & efficiẽti. Tunc iſtorum generum cauſarum totum genus cauſæ materialis & totum genus cauſæ efficientis con- ſiderabile eſt à philoſopho naturali,ſed non totum genus cau ſæ formalis ſimiliter neq; totum genus cauſæ finalis. Ex hoc patet q́ à doctrina peripateti.recedit Alb. magnus cap.5.imi tatus Auicẽ.dicens non omnem cauſam efficientem conſide- rat phy.quia primum motorem cõſiderat phy.ergo omnem conſiderat. patet conſequentia quia non ſubterfugit aliquid conſiderationem naturalem per immerſionem materiæ,ſed bene per abſtractionem.ideo ſi phyſicus abſtractiſsimum mo torem conſiderat, etiam omnem motorem ipſe conſiderare habet,& tunc petitur hic difficultas,an deus benedictus crea- uerit intelligentias.de quo dixi in lib.de intelligentijs quolibe to.2.Sciendum tamen q́ efficiens eſt duplex, verum,& diffi- nitur per eſſe principium vnde motus, & hoc nõ effugit con ſiderationem naturalem. Aliud eſt efficiens ſecundum ſimili- tudinem, & eſt forma conſeruans, & hoc efficiens abſtrahit à motu.quemadmodum igitur metaphyſici eſt conſiderare pri mam formam, ita eius eſt conſiderare primũ efficiens ſecun- dum ſimilitudinem,quia illa ſunt idem formaliter.

Non totũ genus cauſæ formalis conſideratur philoſophe naturali neque cauſæ finalis.

Efficiens duplex.

Pro iuniorum intellectione vtar exemplo. Homo habet cauſas materiales ordinatas,propinquior eſt corpus eius. Se- cundo partes organicæ componentes totũ, vt cor cerebrum epar,&c. Tertio ſunt partes homogeneæ heterogeneas com ponentes,vt oſſa carnes nerui. Quarto humores quatuor ex quibus apud Auicẽ. conſtant ſimilares partes.ſ. melancholia flegma ſanguis & cholera. Quinto elementa rupta. & hic fini tur materia ſecunda,vltra eſt materia prima & ſimplex. tunc hominis omnes has cauſas naturalis cõſiderare habet à proxĩ ma vſq; ad primam incluſiue, habet etiam homo cauſas for- males,intellectum & ſenſum,& hæc cauſæ ſunt formaliter in homine incluſe ante ſenſum eſt vegetatio quæ eſt virtualiter tantum incluſa,ſic q́ non dicit formam re diſtinctam à cogi- tatiua.vltimo autem ſunt formæ elementorum rupte.ſi.n.ip ſæ integræ eſſent,ipſæ extra mixta eſſe.nt, & ſi ipſæ in mixto ſunt,ruptæ ſunt. Tunc omnes iſtas cauſas formales habet phi loſophus naturalis conſiderare.ſed vltra hoc oportet reſolue re formas materiales in abſtractas, & tunc genus abſtracta- rum formarum à Philoſopho naturali non quidditatiue con ſideratur, ſed à metaphyſico. Sed dices non ne quemadmo- dum reſoluitur forma materialis in abſtractam,ita reſoluitur materia prima in ſubiectum cæleſtium. & ſic non totum ge- nus cauſæ materialis conſiderabit Philoſophus naturalis. Re- ſpondeo verum eſt quod reſoluitur genus cauſæ materialis inferius in genus cauſæ materialis ſuperius,ſed illud genus ſu biectum cæleſte etiam conſideratur à Philoſopho naturali, quia motui ſubeſt,ſed non ſic eſt de intelligẽtia,quia illa ſuper eſt motui,non autem illi ſubeſt.homo etiam habet cauſas effe ctiuas,propinquã vt pater.remotam, vt ſolem aut cælum,re motiſsimam vt primum efficiens.tunc totũ iſtud genus cauſæ à naturali conſideratur,quia efficiens diffinitur per eſſe princi pium vnde motus,& ſic naturalẽ conſiderationem non fugit primum efficiens,& ſic quẽadmodum primam materiã phi- loſophus naturalis conſiderat, ita etiam primũ efficiens.licet ſit differentia, quia primum genus cauſæ materialis cõſiderat naturalis quiditatiue, & etiã rem quæ eſt primum ſubiectum materiale quiditatiue conſiderat, ſed non ſic eſt de motore, primo.ſ.deo, quia licet primũ efficiens quiditatiue conſidere- tur,non tñ quiditatiue cõſideratur. illa res quæ eſt primũ effi ciens, quia illa eſt deus, quem non põt Philoſophus naturalis quiditatiue cõſiderare. Habet etiã homo cauſas finales vt for mas ſuas,ſunt.n.fines gñationis,virtutes,ſcientias,felicitatem

Ante ſenſum eſt vege[tatio].

Primum efficiens conſideratur à naturali.

& hæc

& hęc vltima eſt deus. & hi ſunt fines rei generatæ, tunc iſtius generis cauſarum conſiderat naturalis formas ſubſtantiales, virtutes autem non cõſiderat, neq; omnes ſciẽtias, neq; deum glorioſum. Ex his ſequitur q cognitione ſimpliciter perfecta Philoſophus ſolum naturalis non cognoſcit hominem, licet cognoſcat ipſum perfectè in genere vno cauſæ, puta in genere cauſæ materialis, aut efficientis, ſed ſupplente metaphyſico cognitionem cauſæ formalis & finalis, tunc perfectiſſime cognoſcetur homo ſimpliciter. Accidit in etiam cõmunia in lib. Phy. conſiderantur. ſ. motus, locus, & tempus, motus cõis eſt. quia omni corpori reſpondet motus naturalis. cõmunis eſt locus, quia omne corpus eſt in loco, quia corpora ſublunaria ſunt in ſuperficie continente ipſa, & corpora cœleſtia ſunt in loco per centrum circa quod ſunt, reuoluuntur. n. circa terram. Cõmune eſt tempus, quia omnia corpora inferiora tempore menſurantur, à tempore. n. exceduntur, ſuperiora vero tempus habent ſuis motibus adæquatum quia apud philoſophum, æternum eſt tempus, æternus eſt motus de iſtis in. 4. Phy. agitur. Dubitatur, quia Auer. hic in prologo ſibi contradicit, quia dicit mouens primum cõſiderari à naturali, poſtea dicit q mouens primum conſideratur à meta. Reſpondeo mouens primum effectiue pertinens ad naturalem, ſed mouens primum metaphorice. ſ. per modum amati & deſiderati pertinet ad Meta. quia iſte eſt primus finis. Ideo monẽt aliqui literam Aue. facientes eam dicere forma autem prima & finis vltimus conſiderantur à meta. Scias tñ metaphyſicum etiam conſiderare materiam primam & primum efficiens, ſed alio modo q̃ naturalis, quia conſiderat illa met phyſicus vt ſunt principia ſubſtantiæ, naturalis vero cõſiderat ea, vt ſunt principium corporum vt mouentur. Ex hoc detegitur error Alberti magni cap. 5. volentis metaphyſicum non conſiderare cauſas in eo q cauſantes ſunt, quia ſubſtantia conſtitutiua accidentium eſt ſubiectum attributionis in metaphyſica. & eſt cauſatum, requirens cauſas pro ſui perfecta cognitione. Et tunc ſequitur, contra aliud dictum Alberti in eodem. ſ. ſolius phyſici eſt procedere ex principijs cauſis & elementis, quia metaphyſicus conſiderans naturas abſtractas cognoſcit cœlum per formam finem & efficiens & materiam, quod non poterat phyſicus ex ſuis principijs ſcire, propter eas formas eſſe abſtractas ſimpliciter, ſunt. n. formatiuæ orbis. vt in lib. 2. de orbibus plene declaraui. Secundum declarandorum in prologo eſt vtilitas huius ſcientiæ, quæ eſt vtilitas, ſcientiarum ſpeculatiuarum, & eſt præparatio intellectus poſsibilis ad felicitatem. Pars autẽ huius præparationis eſt naturalis philoſophia. Scias q ſcientia conſiderans in operationibus voluntarijs eſt ſcientia moralis, mores. n. ſunt voluntariæ operationes. Dixit Albertus magnus cap. 1. Scientiam moralem cauſari ab opere noſtro, ſed aliam philoſophiam non. Hic eſt duplex error. primus quia mores ſunt, qui ex operibus noſtris acquiruntur non autem ſcientia moralis, ſed ſcientia moralis ſicut & omnis alia ſcientia demonſtratione acquiritur: neq; demonſtratio, quamuis operatio ſit intellectus noſtri, inter opera noſtra computatur, quia quæ aliter eſſe non poſſunt, non voluntaria appellantur. Secundus error illius eſt. quia intendit excludere moralem ſcientiam à trina philoſophiæ diuiſione, poſita ab Ariſt. 6. Meta. tex. com. 2. in Metaphyſicam naturalem & mathematicam credens q diuiſum ſit philoſophia ſpeculatiua. Quod nequaquam eſt, * imo omnis ſcientia practica alicui ſpeculatiuarum ſubalternatur, & ſubalternatæ ſub ſubalternantibus in diuiſione illa continentur. * Scientia igitur moralis naturali philoſophiæ ſubalternatur, quia in ea ſubijcitur homo ſecundum q moraliter bonificabilis, de iſtis aperte locutus ſum in quæſtione de ſubiecto phyſionomiæ. Sciẽdum q felicitas duplex eſt politica, contemplatiua, cõtemplatiuam politicæ anteponit Ariſt. qm̃ vult illam eſſe dei cognitionem, & huic cognitioni de deo præparant prius naturalis ſcientia, poſterius vero complendo, metaphyſica quibus habitis deus per dei naturam ab intellectu poſsibili cognoſcitur, & ſic hac cognitione intellectus poſsibilis felix eſt. & conſequenter iſte homo, vt in lib. de intelligentijs plene declaraui quolib. 4.

Quomodo corpora cœleſtia ſunt in loco.

Quomodo mouens primum conſideratur à metaphyſic.

Contra Albertum.

Mores qui ſint.

hoc videtur contra diuiſionem philoſophiæ, quare non omne philoſophiæ theorico, mathematica, phyſica, metaphyſica.

Contra medicinam naturalẽ ſubalternatur q in ea ſubijcitur homo, ſecundũ q eſt ſanabilis, & tamen medicina eſt ars, & non ſcientia, vt commentatur Gal. in primo

Sed dubitatur quia in dictis Auer. eſt contradictio, quia dicit Auer. hic q felicitas eſt ſcientia ſpeculatiua, & in. 9. Meta. com. vl. reprehenditur Auẽpace ponens felicitatem eſſe ſcientiam ſpeculatiuam. Rñ. illæ ſcientiæ ſpeculatiuæ. ſ. naturalis & meta ſunt ſufficiẽs præparatio ad felicitatem, ſed non ſunt felicitas, ſed deus acquiſitus poſt iſtas ſcientias ſpeculatiuas eſt felicitas. ideo merito reprehenditur Auẽpace non ponens vlteriorem finem ſcientijs ſpeculatiuis. Hic autem Auer. in concreto loquitur q eſſe hominis perfectũ eſt per ſcientias ſpeculatiuas, nõ q vltima perfectio ſit ſcientia ſpeculatiua, ſed ſcientia ſpeculatiua eſt vltima p̃paratio, q̃ conuiratur cõplementũ.

ab medicina, & in libello de conſeruatione dicatur.

Dubitatur quia videtur eſſe alia cõtradictio in dictis Auer. quia ipſe hic vult q felicitas ſit vita, & in. 3. de Anima cõ. 36. dixit q felicitas eſt intellectus agens nobis copulatus, non videtur autem q intellectus agens ſit nobis vita. Reſpondeo intellectus agens eſt deus glorioſus vt in lib. de intelligentijs declaraui quolib. 4. Ideo cum deus ſit felicitas, intellectus agens erit felicitas. Vlterius omnis animæ operatio vita eſt, vt in li. de orbibus declaraui, ergo cum deus ipſe ſit noſtra operatio, quia ipſe eſt intellectio noſtra, & noſter amor. ideo ipſe erit vita noſtra, & cum intellectus agens ſit deus, erit intellectus agens in nobis vita.

Intellectus agens deus.

Dubitatur vlterius ſuper alia cõtradictione in dictis Auer. quia ipſe hic vult felicitatem eſſe ſempiternam vitam, & in prologo. 8. Phy. dixit, q felicitatem eſſe ſempiternam vitam erat dictum ſecundum fatuos. Reſpondeo fatuum eſt dicere q homo ſit ſempiternus in indiuiduo apud Auerroim, & in hoc tangitur fides tenens hominem felicem eſſe poſt reſurrectionem ſemper durantem. cum hoc tamen ſtat q deus glorioſus ſit ſibi met. vita ſempiterna, & etiam q ipſe ſit homini ſempiterna vita, non tñ determinando ſe ad determinatum indiuiduũ, quia ſemper eſt homo felix. Licet apud Auerroim nullus homo ſit ſemp. Tunc etiã deus in homine eſt vita quæ eſt res ſempiterna, licet non eſſet ſempiterne vita a, homini.

Dubitatur vlterius propter aliam contradictionem in dictis Auer. quia dixit hic Auer. homo eſt æquiuocum ad habilem ad felicitatem, & ad non habilem, & in procœmio octaui dixit, q hoc eſt dictum inſipientum. Reſpondeo hominis duplex eſt diffinitio, vna mere ſubſtantialis & per intrinſeca ipſi homini. ſ. animal rationale, & hæc vniuoca eſt & de hac inſipientum eſſet dicere ipſam non eſſe cõem cuicunq; de quo dicitur q eſt homo, ſiue ipſe docibilis ſit, ſiue non, quia quicunque eorum ex corpore & intellectu componitur, vt in lib. de intelligentijs declaraui quolibeto. 3. & etiam in lib. de elementis in fine ſecundi libri. Alia eſt diffinitio circumloquutiua ſumpta ex fine extrinſeco ipſius hominis, puta ex felicitate. ſ. animal felicitabile, & iſta non eſt vnius rationis in docibili homine & non docibili, quia non docibile non eſt felicitabile, ſed bene docibile. Vbi ſciendum q eo quia felicitabile dicit aptitudinem ad felicitatem, q aptitudo penes alterum duorum modorum ſumi poteſt, aut penes formam intellectiuam in materia, & ſic indocilis eſt aptus felicitari, quia ipſe intellectum habet, ſed ſi ſumatur penes formam ſubſtantialem in materia diſpoſita exiſtẽtem, ſic indocibilis non eſt felicitabilis, quia propter indiſpoſitionem corporis à mala conditione vel compoſitione pendentem ſenſus interior. ſ. cogitatiua, non habet lucidas imagines, neq; eas bene diſcernit, & ſic intellectus in ipſo non eſt ſufficienter ſpeculatiuus pro diſciplinis & felicitate capeſcenda, ex hoc patet q̃do intelligendus eſt Auer. quum aliquando dicat. Non quilibet homo eſt aptus vt ſit medicus.

Dubitatur etiam quia homo lapideus non eſt homo, neq; homo mortuus eſt homo, & tñ homo indocilis eſt homo, nõ igitur eſt tanta æquiuocatio inter docilem & non docilem, ſicut eſt inter verum hominem & pictum aut mortuum cuius oppoſitum dicit Auer. 10 litera. Reſpondeo q non eſt tanta æquiuocatio præciſe, ſed ſufficit q quibuſdam operationibus operatiuus eſt docilis, quibus non operatiuus eſt non docilis. ideo aliquam vita viuere poteſt docilis, qua non viuit, neq; viuere põt non docilis, quia deum cognoſcere poteſt, & amare docilis, quem non cognoſcere poteſt indocilis. Hæc igitur diffinitio hominis docilis. ſ. animal felicitabile non prædicatur de indocili, neq; homo acceptus in illa ſignificatione in qua ſibi cõpetit diffinitio data, ſed homo acceptus in ſignificatiõe qua ſecũ conuertitur hæc diffinitio aĩal rõnale dicitur de indocili.

Dubitatur etiã quia dixit Aue. hic q ad felicitatẽ hõis requiritur ſciẽtia ſpeculatiua, & cũ hoc etiã requiritur q obtineatur

ſtentias ſpeculatiuas diſpoſitio, quæ eſt moralitas virtuoſa, & enos ſupra diximus ſufficere ſcientias ſpeculatiuas imo duas ſ. naturalem & diuinam ad ſufficienter præparãdum felicitati. hæc autem pugnare videntur. Reſpondeo virtutes conſequuntur ad doctrinam, ſi igitur homo ſit ſufficienter doctus, ipſe etiam eſt virtuoſus, eſt igitur virtus non diſpoſitio ad felicitatem, ſed eſt ornamentum, & circunſtantia, de neceſsitate ſequens doctrinam ſufficientem pro felicitate. Sed dices non ne datur doctus, qui ſit vitioſus, quomodo igitur ad ſciẽtiam de neceſsitate ſequitur virtus? Reſpondeo negando antecedens. * dixit enim Ariſt. 3. Ethic. capi. 3. ignorat quidem igitur omnis malus, quæ oportet operari, & à quibus fugiendũ. & propter tale peccatum iniuſti & vniuerſaliter mali fiunt. Exemplum in auaro non ſeruatur, hæc veritas non eſt acceptandum aurum pro fine, quia huic veritati non aſſentit auarus. imo deo cœlo & alijs vtitur pro auro accumulãdo, & ſic peſsime facit, qm̃ vtendis fruitur. ſ. auro, & fruendis vtitur. ſ. deo. Et licet vitioſus multas alias concluſiones ſciat, quas ſcit demonſtrare, & quibus aſſentit. non tamen vitioſus eſt ſufficienter doctus vt feliciretur. Tum etiam ex virtutum experientia multarum concluſionum veritates apparent, quæ alijs cõmuniter non occurrunt. doctus igitur, cum ſecundum naturalem curſum fuerit, ſtudioſus erit, & virtute præditus, & ſi nõ tunc ipſe erit præternaturaliter diſpoſitus, quia quod ſeruire habet, dominatur, & quod dominari habet ſeruit, quia in vitioſo ſuccũbit ratio appetitui ſenſitiuo, quam iuſtum eſt dominari, de iis dixi in lib. de intelligentijs quolibeto. 4. Dubitatur etiam quia ſcientia ſpeculatiua & practica non videntur eſſe ſic colligatæ ad inuicem ꝙ vna ad alteram conſequatur, quia ad habendum concluſionem practicam oportet ambas præmiſſas vel ſaltem vnam eſſe practicam, & tamen dixit hic Auer. auctoritate Alexandri ſequitur ſcientia harum virtutum ad ſcientiam ſpeculatiuam. Rñdeo ex dicto ſpeculatiuo ſequi poteſt practicũ vigore tamen alicuius practicæ notitiæ. neq; oppoſitum vult Auer. vt aurum eſt vilius homine, ergo aurum pro fine hominis ſpernendum eſt, principium practicum. Non eſt eligendum vilius pro fine. * quod principium ſequitur ex ſpeculatiuo. ſ. finis eſt nobilior ordinatis in finem. adiuuante practico principio. Non eſt deordinanda natura, ſi igitur appetitus ſenſitiuus conformetur rationi. tunc in appetitu ſenſitiuo ſequitur moralitas. ſ. liberalitas, niſi adſit impedimentum. ſ. rerum fortunæ defectus. Et in hoc. n. aduertere habet Theologus, quia habet ponere virtutes in parte intellectiua, vbi Philoſophus in ſenſitiua & vbi Theologus diceret nihil potẽtem dare adhuc eſſe liberalem, non diceret hoc Philoſophus, voluerunt. n. Philoſophus & Auer. ꝙ ſolitarius homo deſertos locos habitans nõ ſit iuſtus neq; iniuſtus, &c.

Scilicet dare doctus vitioſus.

In vitioſo ſuccumbit, ideo appetitui ſenſitiuo.

Sic arguatur, non eſt eligendũ vilius pro fine, aurũ eſt vilius hõie, ergo aurum pro fine hominis eſt ſpernendũ, maior eſt practica, quia dictat de opere.

Dubitatur quia finiti ad infinitum nulla eſt proportio. Et Auer. hic dicit ꝙ ſic. Reſpondeo proportio ꝑprie cadit inter finitas quãtitates eiuſdem generis, ſed latius accepta cadit inter finitum & infinitum, cuiuſmodi eſt hominis duratio reſpectu durationis cœli latius etiam accepta cadit inter diuiſibile & indiuiſibile, non dico de indiuiſibili diſcreto cuiuſmodi eſt vnitas, quia ad eam proprie comparantur numeri, ſed de indiuiſibili quod eſt principium continui, cuiuſmodi eſt punctum, ad lineam cõparatum. de hoc dixi in quæſtione de proportione motuum. Dubitatur etiam quia dixit Auer. mortem ſequi ex neceſsitate hyle, ſcilicet materiæ. Contra non valet hæc conſequentia, hoc habet materiam, ergo moritur vel mortuum eſt, immo non valet etiam ergo hoc morietur, patet demonſtrando cœlum. imo neq; etiam inferiorem, quia ſi primus homo non peccaſſet, ipſe nunquam mortuus fuiſſet, quia mors eſt pœna peccati, &c. vel demonſtretur apud Philoſophum ignis ſub ſphæra lunæ tangens eam. Reſpondeo licet non valeat conſequentia, hoc habet materiam in potentia partem ſui. ergo corrumpitur vel corruptum eſt, tamen diceret Philoſophus hanc valere ex eodem antecedente, ergo corrumpetur, ſed Theologus diceret eam non valere, quem admodum de indiuiduis materialibus cõcederet Theologus, ꝙ perpetuabuntur cum ſurrexerint, ſed philoſophus diceret ꝙ quicunq; ignis vbicunq; fuerit, & quantuſcunq; fuerit aliquñ non erit, ſed de hoc dixi in lib. de orbibus. Scias ꝙ viæ diſciplinæ cõmunes ſunt logica & Metaphyſica. Viæ proprie ſunt philoſophia naturalis & mathematica. Viæ vero proprie populorum ſunt ſcientiæ regendi populos ciuitates domos, ſ. ſcientia moralis. voluit igitur ambulare via recta pro populis oſtendendo vnum tantum eſſe deum colẽdum, & noluit ambulare via mala communi populis de adorãdis pluribus dijs, ideo accuſatus ꝙ adoleſcentes male inſtrueret, ab idolatria. n. eos retrahebat, potens euadere voluit ſuſtinere iudicium magiſtratus, & conſequenter mortem ab eis iniunctam. Sciendum etiam ꝙ natura iuſtitiæ exiſtit in ſubſtantia rerum. quia vnaquæq; res habet naturales operationes, quæ ei debentur. iuſtitia autem rebus diſtributa eſt, cum vnicuiq; quod ſuum eſt, datur. forma autem propria eſt in ſubſtantia rei, & operatio propria eſt conſequens rem, quemadmodum igitur formæ naturales ſuas proprias faciũt operationes, ita doctus naturaliter inclinatur in faciendas operationes, quas præcipiunt ſcientiæ, quæ doctrinam naturaliter ſequuntur, & ſunt opera virtutis. Scias per legem diuinam intelligendã eſſe legem naturæ, vt vnum deum cole. Quod tibi non feceris, alteri non facias. Sed contra eſſe non teſtatur ſuper hoc, quia non eſt ita ſicut tu dicis. ſ. ꝙ Philoſophi ſint boni. Reſpondeo Philoſophi huius tẽporis ſunt præternaturaliter diſpoſiti vt patet exercitãtibus in diſciplina practice. i. in moralibus, aut in agibilibus. Sapientes igitur huius temporis viles habentur à communitate gentium aut vilipendente doctrinam, aut vidente vitia eorum. & propter hoc principes exiſtimãt ꝙ philoſophi non ſunt apti regere ciuitates. tunc Sapientes putant hanc vilitatem accidere eis ex ſcientia, ſtat. n. ſapientem decipi in contingentibus apud vulgum & dominos, & tunc inclinationem habitam à ſcientia relinquunt. ſ. bonitatem, & virtutem, & fiunt peſsimi. ita ꝙ merentur abijci ab hominum conuerſatione, & hæc diſpoſitio pluries aduenit dialecticis. ſ. fieri peſsimos, & propter hoc abiectos eſſe à cõuerſatione hominum, quia nondum philoſophicas veritates deguſtauerant, ad quas bonitas conſequitur, & ſcire regere alios, non igitur in librandis verbis apud Sireneos ſcopulos ſeneſcẽdum eſt. Sed aurita ea logicæ parte, quæ philoſophiæ neceſſaria eſt, aſcendendum eſt.

Et ꝑpter h Auicenna ma primi cas æquali ſtantale.

Tertium principale conſiderãdorum eſt ordo huius libri ad alios philoſophiæ libros. quia hic liber eſt primus librorũ Ariſt. philoſophiæ naturalis, ſecundus eſt liber de cœlo. Et tunc aduerte ad errorem Alberti magni cap 4. ſ. corpus mobile ad ſitum ſubijcitur in lib. de cœlo, quia ſitus eſt prædicamentum in quo non eſt motus per ſe, vt bene reprehendit Auer. Auic. 6. Phyſi. com. 85. Aliud etiam dicit ibi corpus ſimplex faciens mixtionem ſubijcitur in lib. Metheo. quia cum Ariſt. ibi determinauerit de mixtis imperfectis, ſequitur ꝙ mixta imperfecta non ſunt ſpecie differentia à ſimplicibus, ſed accidentaliter quia huiuſmodi mixta ſunt ipſa ſimplicia ſic alterata ad mixtionem. Quod ſi mixta ab elementis differant ſubſtãtialiter, tunc non ſubijciuntur in lib. illo ſimplicia. ſed mixta ex elementis cõſtituta. Ordinem autem librorum aliorum dixi in lib. de Anima. Scias ꝙ res naturales ad diuerſas naturas diuiduntur, quia naturarum rerum naturalium quædam eſt propria, quædam cõis, propria eſt forma, communis eſt materia. ideo naturæ conſiderantur vniuerſaliter & particulariter, prior autem eſt vniuerſalis cognitio, quia cõiora ſunt notiora quo ad intellectum noſtrum nihil incomplexe & perfecte cognoſcentem niſi ex vniuerſalioribus. 2. quia idem eſſet in ſcientia pluries iteratum, quia in declaranda natura plantæ exempli gratia, oportet naturam primæ materiæ declarare, quæ eſt eius pars. ſimiliter in declarando naturã animalium, iterum oportet eam declarare, quia eſt eorum pars. 3. quia ꝓpoſitiones eſſent primæ & propriæ, quia declarãdo naturam materiæ ex qua fieret planta exempli gratia per viam tranſmutationis, propoſitiones de materia plantæ formatæ eſſent primæ, quia de primis principijs communibus loquentes, & alijs etiam præſuppoſite & eſſent propriæ, quia eſſent contractæ per terminos ſpeciales, vt materia per plantam dicendo materia plantæ, & tranſmutatio ſimiliter dicendo tranſmutatio plantæ, & ſic iſta veritas communis, ſcilicet tranſmutatio eſt, ergo materia eſt, coarctaretur, &c. Quartum eſt diuiſio libri Phyſicorum in octo tractatus. Quintum eſt proportio ſcientiæ naturalis ad alias ſpeculatiuas ſcientias. eſt. n. philoſophia de ente non operabili à nobis, &c. ideo ſpeculatiua

Egyptij ſacer dotes mathematicas ſcientias in lucem exercerunt.

tiua eſt. ſpeculatiuorum autem quædam numerãtur propter exercitium.ſ.mathematica. Aegyptij.n.ſacerdotes ære publico iuuebant. quia propter nobilitatæ exercitij eorum.ſ.ſeruire deo in ſacrificijs celebrandis, non licebat eos artes mechanicas exercere, neq; dicebat eos in ocio uitã ducere. ideo hi præſbiteri exercendo ſe, mathematicas ſciẽtias erexeront in lucẽ. Aliæ autem ſciẽtiæ ſpeculatiuæ ſunt propter perfectionem, propter quam ſont.ſ.felicitatem, quia philoſophia naturalis eſt prima ordine doctrinæ præparans intellectum ad felicitatem. & inter libros naturalium liber phyſi. eſt primus, & eius proportio ad alios eſt ſicut proportio elementorum ad rem. quia ſcientia elemẽti ſe habet ad ſcientiam elementi, ſicut ſe habent ſcibilia per illat. elementum.n.eſt natura prius elemẽtato, & ſcientia elementi eſt ordine doctrinæ prior ſciẽtia elemẽtati.

Philoſophia naturalis prima in ordine præparans intellectum ad beatitatem.

Sextum principale cõſiderandum eſt via doctrinæ, & eſt modus notificandi ignotũ. Demonſtratio ſigni eſt demonſtratio cõpoſita ex propoſitionibus cõſtantibus ex ſigno eius quod demonſtratur. Signum intelligitur nunc effectus, vel concomitans effectum. Demonſtratio cauſæ eſt demonſtratio oſtendens propter quid eſt effectus non autẽ oſtẽdens q effectus ſit. Demonſtratio cauſæ & eſſe eſt oſtendens effectum, eſſe & oſtẽdens cauſam propter quã effectus eſt. patet diſtinctio 2.cæ.cõ. 35.& 5.colliget ca. 24. ad longum ponit diſtinctionẽ bimembrem demonſtrationis in demonſtrationẽ eſſe & demonſtrationem cauſæ. & 8.phyſi.58. Sed dubitatur qualiter bimẽbris Ariſtotelis diuiſio demonſtrationis in propter quid & quia, ſe habeat ad trimembrem Auer. diuiſionem demõſtrationis in demonſtrationem ſigni, cauſæ, & cauſæ & eſſe.

Differentia inter demonſtrationem cauſæ, & demonſtrationem cauſæ & eſſe.

Reſpondeo per quatuor dicta primũ omnis demonſtratio per effectum eſt demonſtratio ſigni, & non econtra. quia datur demonſtratio etiã per comitans effectum. Exẽplum homini citrino fœdatur cutis ob oppilationẽ viæ per quã cholera tranſit ad inteſtina, tunc dealbatio fecum eſt ſignum oſtendens fœdationẽ cutis comitans effectum. quia ab oppilatione viæ choleræ ad inteſtina duo effectus fiunt citrinatio per effuſionem choleræ ad cutim ictericum faciẽtis, & fecum albatio priuatione choleræ tingẽtis eas, quæ alio miſſa eſt. ſed non eſt dealbatio effectus citrinationis, neq; econtra. Secundo omnis demonſtratio ſigni eſt demonſtratio quia, & nõ econtra. quia demonſtratio per cauſam remotã eſt demonſtratio quia, & non eſt demõſtratio ſigni. Tertio omnis demonſtratio propter quid eſt demonſtratio cauſæ, & non omnis demõſtratio cauſæ eſt propter quid. quia demonſtratio per cauſam remotam non eſt propter quid, quamuis ſit cauſæ. Quarto omnis demonſtratio cauſæ & eſſe eſt demõſtratio propter quid, & non omnis demonſtratio propter quid eſt cauſæ & eſſe. puta demonſtratio per cauſam propriã & adæquatam, cuius effectus ſit præcognitus eſſe. Alijs etiã modis ſciendi vtitur Philoſophus. licet vtatur Philoſophus enthymemate, ad aliũ tamen finẽ vtitur, eo q rhetoricus. quia rhetoricus eo vtitur ad perſuadendũ, Philoſophus non. Inductione vtitur logicus ad probabilitatem oſtẽdendũ. & Philoſophus ad oſtendẽdum veritatem vniuerſalem. logicus etiam docere habet diffinire diuidere demonſtrare, ſed philoſophus non, &c. Septimũ principale conſiderandorum eſt nomen libri phyſi. & eſt auditus naturalis, * vbi ſcias q ad delectationem eſt, & ad ornatum tranſmutare nomẽ ſermonis naturalis aut ſcripturæ naturalis, eſt.n. ſcriptura ſermo in potentia, ad auditum naturalem. Ex hoc taxandus eſt Albertus magnus cap.4. volens librum phy. dici auditum, quia de principijs eſt, quæ magis audienda ſunt, quàm probanda. quia duplicia ſunt principia, ſciẽtiæ puta complexa, & hæc ſunt quæ audienda ſunt, & nõ probanda. & de iſtis non eſt ſermo in phyſicis. alia ſunt principia ſubiecti ſcientiæ, puta in complexa, & iſta nõ oportet audiri, immo demonſtrari poſſunt, & hæc ſunt de quibus hic eſt ſermo. Appellatur aũt hic liber nomine totius ſcientiæ, quia iſte liber eſt radix totius artis. quia determinat de principijs rerum naturalium. ſunt autem principia ipſum totũ in virtute. quemadmodũ elementum eſt potentia ea quæ ex elemento fieri poſſunt. vbi ſcias poſuiſſe Auerroim exemplum in genere cauſæ materialis, ne caperet intellectus per virtutẽ cauſam effectiuam. quia tunc materia inter principia virtute continentia non cõprehenderetur. an autem notitia principiorũ materialiter ſeruiãt notitiæ principiatorum, nõ eſt præſentis ſpeculationis. dixit tamen Ariſt. 2.phy. q ſic, quod intellige diſpoſitiue quia præparatur animal ad aſſentiendum concluſioni.

ex naturalis auſcultatio.

Conſiderandorum octauum eſt nomen Ariſt. qui diuinus potius quàm humanus, quoniam à M.D. annis citra non eſt inuentus error in eius dictis alicuius momenti, naturæ.n. conſiliarius exiſtit, &c. Sententia primi textus. determinãdum eſt circa principia naturæ, quæ ſint & quod ſint, quia omnis ſcientia habens cauſam vel cauſas conſiderat illã vel illas. Scias q duo principia intrinſeca naturali declarabit Philoſophus.ſ. materiam & formam, quæ quodammodo ſunt tria, quia priuatio ſe tenet cum materia. Sed dubitatur quia naturalis non habet ſcientiam ſimpliciter. quia non per cauſam demonſtrat, ſed per effectum. ergo diffinitio de ſcire data primo Poſter. non eſt ad propoſitũ. Reſpondeo aliud eſt conſiderare ſubiectum per cauſam, aliud eſt demonſtrare per cauſam. tunc licet Philoſophus naturalis raro demonſtret per cauſam, tamẽ oportet ipſum cognoſcere ſubiectum ſuum per cauſas intrinſecas eius. ideo ſimpliciter diffinitio data de ſcire nõ eſt ad propoſitum. Notanda ſunt 12.ex.cõ.1. Primum, tres ſunt propoſitiones textus prima verificat tertiam, & ſecunda confirmat primam. Nota.2.q duplex eſt ſcientia, perfecta, imperfecta, perfecta eſt per cauſam, imperfecta eſt ſine cauſa. vt igitur non intelligeres per intelligere & ſcire nomina ſynonyma, quia eis vti habet rhetoricus ornatus gratia, & non demõſtrator, & ne intelligeres ſcire imperfecte reſtringit ipſum ſcire per intelligere.ſ.perfecte. Scies q dei ſciẽtia, ſiue in ſe ſit, ſiue in nobis, non eſt proprie ſcientia, quia nõ eſt acquiſita per diſcurſum. ſed ſapientia eſt appropriate loquendo, ideo quãuis ipſa ſit non per cauſam, non oportet q ipſa ſit ſcientia imperfecta. Scias etiam q quãuis notitia primorũ principiorum complexorum ſit ſine cauſa, non tamen ipſa eſt ſcientia imperfecta, ſed ipſa non intellectus. Scias etiam q concluſio non habens cauſam, ſed demonſtrabilis ſolum à poſteriori, non dicitur ſciri cum ſcitur ſcientientia imperfecta, vt primus motor eſt, ſed notitia concluſionis à priori demonſtrabilis habita non per cauſam, puta ex ſenſu, aut demonſtratione à poſteriori, eſt imperfecta, ſed habita per demonſtrationẽ propter quid eſt ſcientia perfecta. Corollarium non aliter gloſando Auerroim quàm verba ſonẽt aliqua demonſtratio quia concludens concluſionem propter quid demonſtrabilẽ cauſat notitiam perfectam.ſ. illa quæ procedit per cauſam remotam, vt planta non eſt animal, ergo planta non reſpirat. Sed quia Auer. inducit pro confirmatione maioris diffinitionem de ſcire poſteriorum primo, quæ eſt vera de ſcire à generato per demonſtrationem propter quid: ideo cum Auer. dixit ſcientiam perfectam eſſe per cauſam intelligit cauſam propinquam, & non remotam. Corollarium aliud, ſtat vnam ſcientiam perfectam eſſe perfectiorem alia. patet ſint duo ſciẽtes eandem concluſionem per cauſam propriam & adæquatam, quorum vnus videri prius veritatẽ conſequentis, exempli gratia, ſenſu, alter non, exemplum quia diametraliter interponitur terra ſoli & lunæ, luna eclipſatur. tunc qui præuidit oculo veritatem conſequentis habet demonſtrationẽ propter quid cauſæ tantum, alius qui non præuidit habet demõſtrationem cauſæ & eſſe. & ſic demonſtrationẽ ſimpliciter, * eſt autẽ demonſtratio ſimpliciter perfectior demonſtratio q cauſæ tñ. & ab iſtis demonſtrationibus eſt ſcientia perfecta, ergo vna ſcientia perfecta eſt nobilior quàm altera. inquiritur veritas antecedentis demõſtrationis inquirendo loca planetarum & trahendo rectã lineam ad imaginationem ab vno in alterum & aduertendo an linea recta ſecet terram, &c Dixit tamen ſupra Ariſtotelem intelligere de incomplexi cognitione habentis cauſam ad hoc vt perfecte cognoſcatur: oportere illius cauſam cognoſcere, & tunc non eſt ad propoſitum totus ille proceſſus de cognitione complexa perfecta vel imperfecta. vnde Auer. cum induxit primum poſteriorum dixit ferè eadem eſt probatio. videns diuerſitatem hic & ibi.

Et ſic patet de differentia inter demonſtrationẽ ſimpliciter, & eſt dans cauſam, & eſſe demonſtrationẽ cauſæ tantum.

Nota tertio artes ſpeculatiuas intelligi per vias vel ſciẽtias, quia procedũt à terminatis rebus, ad res terminatas: per media terminata. Scias q ars eſt notitia intellectiua artificioſe tradita vel acquiſita, tunc comprehendit ſcientias ſpeculatiuas, & habitum quem Ariſt. vocat artem 6.Ethic. ſcilicet recta

Quid ars

ratione

ratione factioum. Scias ꝙ à determinatis principijs remotis, ad determinatos effectus cognoſcendos, procedunt ſcientiæ ſpeculatiuæ, per determinatas cauſas propinquas, quemadmodum natura, ex determinata materia determinatum facit effectum, per determinatas alterationes. vt hominem ex ſanguine menſtruuo perfectiſsime tẽperando elemẽta. Vel intelligere iri à determinatis propoſitionibus primis, ad determinatas concluſiones, per determinatas propoſitiones mediatas vt primus motor non eſt tranſmutabilis ad actum: ergo ipſe non poteſt incipere eſſe motor, ergo nõ poteſt primus motus incipere eſſe. ideo ſuper primũ antecedente theologus aduertat. Nota quarto Ariſtotele poſuiſſe tres terminos principiom, cauſa, elementi, vt comprehenderet omne genus cauſæ. Scias ꝙ cauſæ propter multiplicitatem earum non bene comprehendebantur vno termino. Nota quinto ꝙ per principia intelligit cauſas agentes & mouentes per cauſas fines: per elementa materiam & formam. & vtitur hoc nomine principium proprie. & hoc nomine cauſa, ſed cum vſitantur cõmuniter ſunt ſynonyma. Scias ꝙ agens eſt alterans, primum agens eſt primum cælũ, primum autẽ mouens apud Philoſophum eſt anima primi cæli. omne igitur alterans eſt mouens, & non econtra, principiũ prima ſui ſignificatione ſignificat efficiens, Secundario vero alias cauſas, alia eſt igitur ſignificatio qua principium ſignificat pũctum reſpectu lineæ, & priuationem reſpectu geniti, & vnitatem reſpectu numeri aliter hoc nomen principium excederet hoc nomen cauſa, ſicut 5. Meta. cõm. 4. concedere videtur Auer. Cauſa principaliter dicitur de fine, Secundario de alijs cauſis, Elementum principaliter dicitur de intrinſecis. Secundario de alijs cauſis. & terminus analogus abſolute prolatus ſtat pro famoſiore ſignificato. * Nota ſexto ꝙ artium ſpeculatiuarum aut ſuarũ partium quædã conſiderant de rebus ſimplicibus carentibus principijs. & hæc eſt diſpoſitio ſcientiæ conſiderantis de primis principijs cuiuſlibet entis. Scias ꝙ res ſimplices carentes primis principijs ſunt intelligentiæ quia principia prima, quæ hic conſiderantur, ſunt materia, quæ eſt potentia forma. & forma formatiua materiæ ab iſtis autem principijs intelligentiæ abſtrahunt, quamuis vna ſuper alterani habeat cauſalitatem formalem, & finalem vt ſuperior ſuper inferiorem. & conſiderantur à metaphyſico, & ſunt principia cuiuſlibet entis ſenſibilis, ſed ſuperiorum corporum intrinſeca, inferiorum vero extrinſeca. principia etiam prima complexa ſunt à metaphyſico conſiderat, & ſunt cauſa cognitionis cuiuſlibet entis in nobis. Scias etiam intelligentias conſiderari in parte libri Metaph. ſcilicet in 12. & ſic patet quare Ariſ. dixit, quarum ſunt principia. quia ſcientia conſiderans rem non habentem cauſam non habet conſiderare cauſam illius. Nota ſeptimo quia diſiunctiue loquitor philoſophos dicens, quarum ſunt principia cauſæ aut elemẽta. quia non omnes artes conſiderant de omnibus cauſis: ſed quædam cõſiderant formalẽ tãtum, vt mathematice. quædam de tribus cauſis. ſ. motore forma & fine. & eſt ſcientia diuina, & quædam de quatuor & eſt ſcientia naturalis. & quia hoc nõ eſt manifeſtum hic, ideo Ariſtoteles poſuit ſermonẽ in forma dubitationis. ſiue ponatur ꝙ habeant omnes, ſiue non, non eſt cura. quia idem ſequitur. nam diſpoſitio ſcientiæ certe inuenitur in rebus habentibus cauſas quaſdam, per ſcientiam illarum cauſarum, ſicut inuenitur in habẽtibus omnes cauſas, eſt igitur impoſsibile, ꝙ ly, aut legatur copulatiue. Scias ꝙ cauſa formalis cõſiderata à mathematico non eſt forma informans: ſed eſt forma declarãs quidditatem. ſ. diffinitio aut aliud tale, licet. n. quantitas extra animam ſit in materia & referatur ad ipſam, & ſit terminatiua motus, puta augmenti, &c. non tamen in illo eſſe in quo conſideratur à mathematico. quia mathematicus conſiderat quantitatem in eſſe intelligibili, ſed non conſiderat eam in eſſe reali, ſed naturalis conſiderat quantitatem in eſſe reali, oportet igitur ꝙ conſiderans aliquid in aliquo eſſe, conſiderare cauſas eius in illo eſſe in quo conſiderat, non aut cauſas eius abſolute. & ideo Ariſt. refert ly, quarum ſunt cauſæ ad ſcientiam, vt intelligantur cauſæ obiecti ſcientiæ in illo eſſe in quo eſt obiectum. Scientiæ enim non habet cauſas quatuor intrinſece, ſed extrinſece denominatione ſumpta ab obiecto quarum ſunt. Scias ꝙ Metaphyſicus conſiderat tres cauſas, quia ipſe

Vero iſte terminus, cauſa, ſimpliciter prolatus ſtat pro fine, & iſte terminus, elemẽtũ pro intrinſecis.

De quibus cauſis conſideratur mathematicus naturalis, & diuinus.

Notas

Nota.

non conſiderat materiam in ea parte vbi de intelligentijs agitur. quia intelligentiæ abſtrahunt à materia, licet conſideret Metaphyſicus materiam in parte vbi agit de ſubſtantia materiali. puta in ſeptimo. ſed ſubſtantia materialis eſt ſubiectũ metaphyſicæ, non principale, materiam etiã conſiderari à metaphyſico eſt dupliciter, vel in eo quod eſt cauſa entis vel ſubſtãtiæ, tunc materia conſideratur à metaphyſico, vel conſideratur materia in eo quod eſt cauſa ſubſtantiæ tranſmutabilis. tunc conſideratur materia à phyſico. colligitur ſententia ex Auerroe. 7. Metaph. cõm. 5. & 12. Metaphy. cõ. 5. & 6. Scias ꝙ licet dictum ſit naturalem non cõſiderare priorũ finem & primam formam, non tamen negatur ꝙ naturalis quatuor cauſas conſideret, quia conſiderat ſecũdas formas, & fines generatione acquiſibiles, &c. Dices forte ꝙ non omne corpus mobile habet quatuor cauſas puta cælũ. Reſpondeo. negando antecedens, quia intelligentia eſt finis, & forma cæli, & agens conſeruans ipſum, & orbis eſt materia eius. dixit enim Aue. 2. phy. cõm. 71. omne quod mouetur habet quatuor cauſas. Scias ſermonem diſiunctiuum dici in forma dubitationis, propter ſuarum partium veritatem, quam dimittit ſub dubio. quum ad eius veritatẽ ſola vna partium ſufficiat, & nõ magis vna quàm alia. & ſic patet textum debere iacere cum nota diſiunctionis partes connectente. Scias quòd impoſsibile eſt omnem artificem conſiderare quatuor cauſas. patet de mathematico. quia quantitas in eſſe abſtracto non habet eas, ergo neque mathematica habet eas, ergo neque habere poteſt eas. Scias certitudinem in mathematicis repertam eſſe maximam. quia in eis eſt certitudo ex modo arguendi primæ figuræ, & primi modi, & in terminis conuertibilibus, & antecedens eſt certum nobis & naturæ, * non tãta autem eſt certitudo naturalis concluſionis. quamuis per quatuor cauſas demonſtrare, ſi poſsibile ſit eam ſic demonſtrare. ideo ly, ſicut notat comparationem ſimilitudinariam. quia vtrobiq; eſt ſimilitudo, quia vtraq; ex cauſa vel ex cauſis ſuã habet certitudinem, licet certitudinem vna ſit maior, altera vero minor.

Nota 8. quod non habetur ſcientia certa de aliquo niſi ex cognitione cauſæ cuius eſt, intellige de cauſato qm qui dicit ſe ſcire aliquid, non dicit hoc, niſi cum ſciuerit illud per omnes eius cauſas propinquas & remotas, & hoc inuenitur in omni perfecte ſciẽte. Scias Auerroim innuere cauſas eſſe cauſas ſubiecti, & non ſcientiæ, cum dicit ex cognitione cauſæ cuius eſt.

Vtrum cuiuſcũq; cauſati ſcientia ſit per omnes eius cauſas ꝙ nõ. quia dei eſt cauſa materialis ſenſibilis. puta orbis, & eiuſdem eſt materia intelligibilis puta aliæ intelligentiæ. quia ipſo formabiles ſunt. eiuſdẽ etiã eſt cauſa finalis puta iſta inferiora. qui propter ea agit deus. & tamen deus per nullam iſtarũ cauſarum ſcitur. præſertim à ſe ipſo. quia ipſe ſcit ſe ipſum per ſemet, & non per alia. Secundo aliarũ intelligentiarũ eſt materia. ſ. orbis, & intelligellectus poſsibilis, harũ etiã eſt finis puta animal cæleſte. quia totũ eſt finis partium. earũ eſt forma, quia deus format eas, & ſuperior inferiores, earũ eſt efficiens. quia deus mouet eas, & per nullã harũ cauſarũ cognoſcitur.

Tertio homo eſt ſubiectũ medicinæ, & tñ per intellectũ in ea nõ cognoſcitur, qui eſt eius forma, Neq; p deũ aut felicitatẽ in ea cognoſcitur, qui eſt finis eius. Neq; p materiã primã, quæ eſt eius cauſa materialis, neq; per cælum ꝙ eſt illius efficiens.

Quarto mathematicæ ſubijcitur quãtitas, cuius eſt cã materialis, efficiẽs, finis, puta operatio propter quam eſt quãtitas: et tñ per nullum horum quãtitas in mathematica cognoſcitur.

Quinto diffinitio ſufficienter declarat rẽ, & nõ per principia extrinſeca, tũ quia demõſtratio quia eſt per nõ cauſam, demonſtratio vero pp quid nõ per omnẽ cauſam eſt, ſed p vnã.

Reſpõſio duplex cauſa, per ſe, per accidẽs nulla ſcientia per cauſas per accidens eſt, quia illæ infinitæ ſunt 2. phy. & dato ꝙ eſſent finitæ, nõ habet effectus eſſentialem dependẽtiã ab eis.

Scias etiam ꝙ ſcientia eſt dupliciter perfecta. ſimpliciter in genere, perfecta ſimpliciter omnem de re dubitationẽ excludit. ideo omnem cauſam requirit, à qua, eſſentialiter depẽdet effectus. Sed perfecta in genere aliquã excludit dubitationẽ, ſed non omnẽ. ideo pro ea habenda ſufficit cauſa aliqua. incauſatum igitur per nullã cauſam ſcitur, cauſatũ vero ſic. & ſi perfecte ſimpliciter cognitum ſit, ſiue complexe: ſiue incomplexe cognoſcatur, per omnem ſui cauſam per ſe cognoſcitur.

Quomodo materia a metaphyſico conſideratur.

Quomodo naturalis quatuor cauſas conſiderat.

Cælum quatuor cauſas habet.

Hic detegitur error Galeni, qui vult medici, nam ... ca eſſe ... certam, vt ... thematica, ... certiorem ... turali philoſophia ... methodo ca... quia ſuas co... cluſiones ... per ſe nota, ... propoſitionum. ... ad ſenſum reducit, vt ma... thematica.

Quòd ſubiectũ medicinæ in medicina non cognoſcatur.

Ad primum deus eſt incauſatum, ſubijcitur aũt orbis ideo. aut intelligentiæ, aut cauſetur, non tamen vt cauſet, ſubijcitur etiam intellectus poſsibilis deo aut intelligentijs, vt inde cauſatum, non tamen vt alicuius eorũ cauſa. licet.n. aliæ ſubſtantiales formæ ab intellectu, mutuo ad materiã referantur, non tamen intellectus: ſed intellectus cauſat materiam, & non cauſatur, & ſubiectum eis cauſatur, & non cauſat eas. & ſic non eſt ibi mutua cauſalitas. Finis autem duplex, prima intentione & ſecunda. tunc primus finis eſt nobilior eo cuius eſt finis, & tunc deus nõ habet diſtinctum à ſe. ſecunda autem intentione finis non eſt proprie finis. ideo ipſe non eſt ſimpliciter neceſſarius ad rem perfecte cognoſcendam.

Arbitrione dignum.

Ad ſecundum intelligentiæ dependentes cognoſcũtur per deum, qui eſt earum finis forma & efficiens conſeruans, ſed non per orbem aut intellectum poſsibilem. quia orbis & intellectus poſsibilis non cauſant intelligentias. animal etiam cæleſte non eſt finis intelligentiæ, ſed econtra, niſi æquiuocares de fine ſcilicet pro illo in quo eſt finis rei.

Medicina ſubalternatur naturali philoſophiæ.

Ad tertiũ cognitio medici non eſt ſimpliciter perfecta, & quia medicina ſubalternatur Philoſophiæ ita ſupponit hominem cauſatũ intellectu & materia prima, datũ ſibi à naturali cõſiderandũ vt arte ſanabile eſt. vt dixi in quæſtione de ſubiecto medicinæ. ideo cælũ & felicitas metas medici trãſcẽdunt. ſimiliter naturaliũ ſciẽtia nõ eſt ſimpliciter pfecta, ſed per metaphyſicã cõpletur, oſtendentem primũ finem, & primã formam, quæ ſunt per ſe cauſæ, & primæ rerum naturalium.

Ad quartum ſcientia mathematica conſiderat quãtitatem in eſſe imaginabili, in quo eſſe ipſa non cauſatur per illas cauſas, ideo non oportet mathematicũ illas conſiderare. licet.n. deus ſit quantitatis finis, ille tamen metas mathematici tranſcendit. ſicut & imaginabilium ſubiectum. ſ. intellectus poſsibilis. in eſſe autem reali quantitas ordinatur in opus formæ, ratione cuius formæ quantitas terminatur.

Ad quintum diffinitio ſufficienter declarat diffinitum per intrinſecas cauſas, & etiam per extrinſecas, ſi per illas diffiniatur. demonſtratio vero quia non aggenerat ſcire ſimpliciter, demõſtratio vero propter quid, licet facit ſcire ſimpliciter, vt primo Poſteriorũ. illud tamen ſcire non eſt perfectum ſimpliciter, ſed in genere. aliud.n. importat ſimpliciter, coniunctũ cum ſcire, & coniunctum cum perfecto.

Nota.

Nota nono per cauſas ſimplices intelligit Ariſt. primas cauſas exiſtentes in re non cõpoſitas. ſ. primã materiã & vltimã formã. quæ.n. ſunt præter primam materiã & vltimã formã cuiuſlibet rerũ naturalium: ſunt materiæ compoſitæ & formæ cõpoſitæ. Per prima principia itelligit primas cauſas, quæ ſunt extra rem. ſ. primũ agens & vltimũ finem omniũ rerũ. & per elementa cauſas exiſtentes in re primas & eſſentiales.

Quid materia prima, quid ſecũda, quid forma ſimplex, &c.

Scias ꝙ duplex eſt materia, ſimplex, cõpoſita, ſimplex eſt principiũ intrinſecum corporis ſimplicis. & ſic à poſteriori circũſcribitur, dicitur ſimplex, quia non eſt reſolubilis in materiam priorẽ. ipſa.n. eſt vltimum via reſolutionis, & primũ via cõpoſitionis. materia compoſita eſt principium intrinſecum mixti. & eſt reſolubilis in materiam primam. elementa enim rupta ſunt materia ſecunda. & ſunt cõpoſita ex materia & forma. & ſic reſolubilia in materiã ex qua generata fuerunt. Forma ſimplex eſt principium corporis ſimplicis, & eſt principium motus ſimplicis, & non eſt reſolubilis in priorem formam in materia exiſtentẽ, & eſt prima forma veniẽs in compoſitionem, & vltima ad quam ſtat reſolutio formatũ in materia. forma compoſita principiat intrinſece mixtũ, & principiat motum cõpoſitum, qui eſt motus naturalis illius mixti, & eſt reſolubilis in priorẽ formam, non dico eam eſſe intrinſece cõpoſitam ex forma præexiſtẽte, ſed per viam reſolutionis ex primarum ruptura fit, & cum deſinit informare, relinquit in materia priores formas.

Scias ꝙ licet materia prima varijs accidẽtibus præparetur ad diuerſas formas elementorũ, nunquam tamen efficitur ſecũda, ſed ſemper eſt ſimplex, aliter elementum non eſſet corpus ſimplex, quia nõ quælibet illius natura eſſet ſimplex. quia nõ materia, quia ipſa propter accidentia ipſam præparantiam ad vnam elementi formam, iam eſſet facta materia ſecunda.

Scias etiam ꝙ elementa in ſuo eſſe integro ſunt naturatũ, & non natura, & ſunt corpora mobilia, & ſubiectũ philoſophiæ naturalis particulare tñ. Sed elementa rupta notabili ruptura ſunt natura ſecunda, ſeu cõpoſita ipſius mixti, & tunc ipſa non ſunt corpus mobile per ſe, ſed per accidens, ad motũ mixti in quo ſunt. licet aliquando à ſe mouerentur huiuſmodi elementa, puta cum mixtum à prædominante in eo elemẽto mouetur. & tunc rupta elementa non ſunt ſubiectum in Philoſophia naturali, neq; ſub ſubiecto contenta, ſed ſunt particulare principium in philoſophia naturali, ſunt enim principia mixtorum, & non aliorum.

Scias etiam ꝙ expoſitio hæc data in notabili nono illorum terminorum non eſt cõpleta, quia non comprehendit cauſas extrinſecas propinquas, quas patet eſſe neceſſarias ad ſcientiã. Videtur igitur intelligendũ per cauſas primas omnes remotas cauſas, ſiue intrinſecas, ſiue extra. & per elementa omnes propinquas cauſas, ſiue intra ſint, ſiue extra. & hæc expoſitio ex notabili immediate ſequenti elicitur.

Nota decimo ꝙ doctrina ordinaria eſt incipere à cognitione cauſarum primarum rei cognoſcẽdæ perfecte deinde intẽdere ad cognitionem aliarum cauſarum remotarũ ſecũdum ordinem, donec perueniatur vſq; ad cauſas propinquas.

Scias ꝙ cauſæ primæ ſunt remotæ, & hinc detergitur error Iacobi Forliuienſis prima Technis cõm. 2. volentis per cauſas primas intelligere propinquas & immediatas.

Scias etiam ꝙ æquiuoce dicitur doctrina ordinaria ab hoc ordinato proceſſu prius determinãdo de remotis, deinde de propinquis. & à modo demonſtrandi concluſionem, puta à priori, vel à poſteriori, vel à modo aperiendi vnam diffinitionem generalem ad particularia ſub ea contenta.

Nota vndecimo terminis vtitur Philoſophus aliter quàm prius modicam habendo de nominibus ſolicitudinem. *

Scias quòd iſte ordo eſt alius ab ordine doctrinæ, de quo Galenus prio a tis medicinalis, quẽadmodũ ego Pamphilus in q̃õne de tribus doctrinis ordinarijs declaraui.

Sed dubitatur quia æquiuocatio terminorũ rationem reddit Sophiſticam. ergo ratio Ariſtotelis non eſſet bona.

Reſpondeo multiplicitas æquiuocationis cauſatur qñ vnus terminus in ſyllogiſmo, puta maior extremitas, vel minor, vel medium in vna præmiſſarum accipitur in vna ſignificatione. & in altera præmiſſarum in alia ſignificatione. Sed in propoſito non eſt ſic. quia in vtraque præmiſſarum in eadem ſignificatione accipiuntur ſiue in medio capiatur ſiue in maiori extremo. Sed quia in pro ſyllogiſmo videtur neceſſaria ſignificationis terminorum idẽtitas, ſicut etiam in ſyllogiſmo, ideo dico ꝙ illorum terminorum ſignificatum eſt intelligendum idem. ſ. totale licet illi termini ſe tenentes ex parte maioris vel medij inter ſe variarent ſignificationem. & ſic pro bonitate probationis ſufficit veritas ſignificata eadem, ſed ratione partialis variationis. dictum eſt Ariſtotelem non curaſſe de nominibus. Sed quia ſine huiuſmodi variatione Ariſt. interpretari poterat, non omnino irreprehenſibilis eſt hæc Alexandri Aphrodiſiei expoſitio. licet Auer. illam admittat.

Nota duodecimo ꝙ ſyllogiſmus ſic componitur omnia naturalia habent principia, omnia habentia principia nõ ſciuntur niſi ex cognitione principiorum, ergo omnia naturalia non ſciuntur niſi ex cognitione ſuorum principiorum.

Scias ꝙ ratio eſt in prima figura, & propoſitio prima in ordine eſt minor, ſecunda vero maior. Aliquid laudant iſtũ ordinem præmiſſarũ in probando paſsionem de ſubiecto per diffinitionem ſubiecti. quia prima propoſitio eſt primi modi. ergo ipſa eſt naturaliter prior propoſitione ſecundi modi dicendi per ſe, & ſic cadit cogitatio per naturam ſuper illo modo arguendi. Sed hic modus arguendi à priori non eſt vſitatus in Philoſophia naturali.

Ratio Auer. in prima figura.

Scias ꝙ aliqui volunt ſyllogiſmum eſſe in celarent, quia maior eſt negatiua. Sed faciliter mutaretur in vniuerſalem affirmatiuam. ſ. omnia habentia principia ſciuntur ex ſuis principijs. ſed non eſt propoſitio affirmatiua tanti vigoris, ſicut eſt illa negatiua ſunt aliqui volentes ſyllogiſmum illum eſſe hypotheticum. quia propoſitio de niſi exceptiua non differt ab hypothetica. quia eſt cõditionalis. & ſyllogiſmus erit hypotheticus, & non de excepto prædicato.

Scias concluſionem illam exceptiuam continere iſtam. ſcilicet oportet pro cognoſcendis naturalibus principia eorum cognoſcere, quam intendit Philoſophus.

Sententia ſecundi textus. Nobis naturaliter inſertum eſt procedere à nobis notioribus. ſed in Philoſophia naturali ef-

fectus

fectus ſunt nobis notiores, & cauſæ ignotæ. ergo in naturalibus arguendum eſt à ſigno. Hæc eſt interpræratio Auer. Sed apud Albertum & Thomam notiora naturæ ſunt vniuerſalia & ſimplicia: ſed minus nota ſunt ſpecialia & principiata. & ſic ſecūdum eos ſenſus eſt ordine doctrinæ naturaliter nobis inſertum eſt procedere ab vniuerſalibus ſimplicibus ad particularia compoſita. Sed quia primū ſenſum vult Philoſophus, & ſecundum ſenſum ponit Philoſophus infra tex. cōm. 4. ne bis idem repetat ſententiam primam aſſerui.

Nota primo ex cōmento 2. q̃ via doctrinæ, licet ſit multiplex, intelligitur demonſtratio, & in philoſophia naturali vt in pluribus eſt à poſteriori ad prius.

Scias q̃ ordo doctrinæ originatur ex ordine rerū, quēadmodum. n. res eſt naturaliter prior alia, ita de ea oportet ſciētificum ſermonem præcedere. cauſæ. n. remotæ ſunt priores propinquis, ideo ſciētificus ſermonis ordo eſt de remotis cauſis prius diſputare & iſtum ordinem ſeruans doctrina dicitur ordinaria, quem mathematicæ ſcientiarum ſepe ſeruant, quia poſteriores concluſiones probantur per priores*.

Et de iſto ordine in rebus nō intellexit Galen. primo artis medicinalis, vt Leonicenus expoſuit, ſed vocat doctrinas ordinatas tres, quæ ſecūdum ordinem ſe conſequuntur, reſolutiua, cōpoſitiua, & definitiua primo nā per reſolutionē ex notione finis inueniuntur ea de quibus tractādū, & ſic prio vtimur reſolutiua ſecundo ea componimus, poſtea definimus. Et ſic p ordinem, nō illum, qui eſt in rebus conſiderādis, vt Leonicenus intelligit Galenus, ſed ordinē intellexit, quem doctrinæ illæ tres ad ſe inuicem habent.

Nota ſecundo q̃ in mathematicis nota ſimpliciter. i. priora, quæ minus dependent aut non dependent, ſunt nobis notiora. & ſic in eis pari paſſu procedimus cum natura. quia in eis cauſæ ſunt nobis euidentiores quàm effectus. quemadmodum eſt apud naturam. cauſa. n. non dependet ab effectu.

Scias q̃ dictum Commentatoris eſt contra Iacobum Forliuienſem prima Technis & Albertum paruum primo phyſicorum tenentem demonſtrationes mathematicas non procedere per cauſam. dicit tamen q̃ procedunt à priori. & ſunt demonſtrationes propter quid.*

Sed quia dixit Philoſophus 1. Phyſicorum tex. cōm. 2. Nō enim ſunt eadem nobis nota & naturæ, dubitatur.

Vtrum eadē ſint nobis nota & naturæ. q̃ ſic, quia aliquādo in naturalibus demonſtramus à cauſa, vt primus motor eſt æternus, ergo motus eſt æternus, patet antecedens. quia aliter motor primus eſſet motor in potētia, & non motor in actu. ergo antecedens quod eſt naturæ notius, eſt etiam nobis notius, aliter conſequens non notificaretur nobis ab antecedēte.

Secundo qualitates ſenſibiles ſunt nobis notiores quàm ſimilitudines earum, in medio, in ſenſu aut in intellectu exiſtentes, vt patet, ſed illæ ſunt etiam notiores naturæ, quia cauſæ ſunt reſpectu ſimilitudinum, Cōfirmatur quia exercitium eſt ſanitatis inductiuum vel cōſeruatiuum. tunc ille motus localis eſt ſatis euidens, ſed ſanitas eſt ſatis latēs, Confirmatur quia notius eſt nobis cælum quàm eius influxus. & magnes quàm ſua vis ferriattractiua, aut in polum directiua.

Tertio aut natura cognoſcit, aut nō. ſi nō, neq; quid eſt naturæ notius, ſi ſic. maxime eſſet deus, & ſic oportet deū alia à ſe cognoſcere. ſecūdo nihil erit nobis notius quā naturæ. quia nulla cognitio noſtra ſuperat, neq; æquat dei cognitionem.

Vt in geometria, ex proportione diametrorum arguitur proportio quadratorū & ſimiliter ſphærarū, & circulorum, & non per demōſtrationē propter quid, quia proportio diametrorum nō eſt cauſa proportionis quadratorū, nec qa, qa nō eſt eius effectus. ergo p aliud genus demonſtrationis. Et ſic concedit Iacobus q̃ demonſtratione ſufficienter diuiſa, in demonſtrationem quia, & propter quid, non eſt formalis rō demonſtrationis propter qd a cauſa ad effectum procedere: ſed a ſimplr notio

Quarto elementa, caro, manus, corpus, homo, ſunt naturaliter ordinata. patet ex ordine materierū ſecundarū inter ſe. & ad compoſitum, tunc ſit notum elementū naturæ vt octo, caro vt quatuor, manus vt duo, corpus vt vnum, homo vt medium. Econtra autē homo eſt nobis notū vt octo, corpus vt quatuor, manus vt duo, caro vt vnū, elementū vt mediū. tunc manus eſt æqualiter nota nobis & naturæ. ſ. vt duo. Et effectus eſt æqualiter nobis notus ſicut elemētum naturæ, & elementum eſt nobis ita notū ſicut effectus notus eſt naturæ.

Quinto ſi effectus oſtendit nobis cauſam, & cauſa effectā, tunc idem eſt nobis notius & ignotius.

Sexto nos ſumus natura, ergo eadē ſunt nobis nota & naturæ. patet antecedens in generandis filijs, aut nutritionibus. Tum quia intellectus poſsibilis naturaliter intelligit, & tamē non prius ipſe cognoſcit intellectum agentem, aut ſemet, quàm obiectum ipſe intelligat.

Reſpōdeo primo præmitto q̃ per notius natura intelligo id à quo alterū dependet, minus vero notū eſt quod depēdet.

Vbi aduerte differentiam Philoſophi & theologi. quia omnis intelligētia eſt notior natura re ſublunari, quia omnis res ſublunaris à quolibet intelligentia depēdet apud Philoſophū. Sed non apud Theologum.

Corollarium ſi quis diceret eo're rem eſſe notiorem voce, aut de aliquo huiuſmodi non dependente, improprie loqueretur, dicendo vnum eſſe notius altero.

Notum vero nobis intelligitur cognitum intellectu euidētiori modo quàm alterum. minus notum vero eſt minus euidens patet ex expoſitione textus ſequentis. Præmitto ſecundo q̃ prius natura eſt à quo nō conuertitur conſequentia ſubſiſtendi, aut ſi conuertitur, vnū eſt cauſa alterius. patet in prædicamentis, & quinto Metaphyſi.

Tertio præmitto q̃ differentia etiam eſt inter motus eſt prius notū. non. n. ſemper euidentiora prius nobis occurrūt, quia prius refertur ad poſterius, & notius ad minus notum.

Odorum. n. cognitiones à ſaporibus tranſumptæ ſunt, vt 2 de anima teſtatur Ariſt. & tamen poſsibile eſt ſortem prius tempore aduertere ad odorem cognoſcendum quàm ad ſapores cognitionem aduertat.

Quarto præmitto q̃ intelligentiæ ſunt manifeſtiſsime in natura. quia per ſuā naturam cognitæ ſunt, & ſic per nihil manifeſtantur. ſed tamen reſpectu noſtri non ſunt euidētiſsime: ſed effectus earum eas nobis oſtendit. intelligo de notitia intelligentiarum quam habet homo, antequam ſit felix.

...ribus ad ... nor: ſim... ter: ſed ... poteſt cā... re, q̃ nō ... tes demon... tiones a p... procedere ... cām, quod ... ernot. Et c... e notta eſt, ... credit pri... eſſe ... nea, & ... pium linea ... non cauſa, ... eſt falſum, ... lineæ pun... eſt cū ſom... lia: quia p... ipſi ... demonſtra... tionis.

Scias tū q̃ negatur hic vnā intelligentiam eſſe cauſam alterius. immo conceditur. neq; negatur q̃ vna vt altior faciat ad inferioris intelligentiæ cognitionē, quia vt in lib. pe intelligētijs declaraui ſecūda intelligentia cognoſcitur per ſuam eſſentiā, & deus eſt ſecundæ intelligentiæ finis forma q̃ efficiens.*

Ergo deus ... cognitio ſecundæ.

Ad quæſtionem igitur in mathematicis eadem ſunt nobis nota & naturæ. vt patet diſcurrenti per eas. in naturalibus autem, & metaphyſicalibus vt in pluribus non eadem ſunt nobis nota & naturæ.

Sed cauſarum quædam ſunt ſenſibiles, quædam inſenſibiles, & effectuum quidem ſunt ſenſibiles, & quidam inſenſibiles. Senſibilia autem ſunt nobis notiore inſenſibilibus.

Scias q̃ melius eſt dicere cauſas eſſe notiores natura quàm naturæ, quia illud ex cuius cognitione cognitio effectus depēdet, eſt de natura ſua notius. quia præſupponitur ab altero, & non præſupponit alterū, ſed cauſæ ſunt huiuſmodi, quia cauſa rationem habet independētis, vbi effectus rationem habet dependentis, quanto autem aliquid eſt magis indepēdens, tanto ex natura ſua notius eſt, & ſic deus ex natura ſua notiſsimum eſt,* neq; curo dare naturam, cui ipſe ſit notiſsimum. expono igitur notum ſimpliciter. id eſt notum natura, & ſic intelligo natura incipere ab illo operari, quod autē dicatur ab aliquibus vt ab Auicen. ſpecies magis nota naturæ quàm genus, quia magis intenta, hoc nego. quia ſpecies nō intenditur à natura, neq; genus, ſed indiuiduū corruptibile. & quodlibet corruptibile indiuiduū eſt intentū à natura, quia eſt productū ab ea & conſeruatum, ſed multa agentia, aut vnū in diuerſis temporibus, aut in eodem tempore in cōparatione ad diuerſa paſſa: multa intendunt, & ſic nullū indiuiduum eſt ſic intentum quin aliud eiuſdē naturæ ſit intentū, & hoc voluerunt dicentes ſpeciem intendi vt expreſſerunt nominales, q̃ ſi ſic nolint intelligere, negatur eorum ſententia. ſ. ſpeciem intendi.

Ideo S. Thomae dix ſunt notæ naturæ, nō q̃a. natura cognoſcat, ... quia ſunt ... ta ſecundū ..., & ſecundum propriam naturam.

Vbi nota q̃ Alber. magnus cap. 2. tenuit q̃ natura non intendit indiuiduum ſignatū, nos tenemus oppoſitū. quia forma indiuidui ſignati terminat generationem, & eſt finis eius. ideo ipſa eſt intenta. Si dicas quòd natura particularis intendit hoc, ſed vniuerſalis non, iam habemus partem intēti Sed pro reſiduo arguitur. quia ceſſat actio naturæ vniuerſalis in hac materia, licet abſolute non ceſſet actio. non dico tamen vniuerſalem cauſam cæleſtem primaria intentione intēdere hoc ſingulare: ſed ſecundaria. quia actio eorum eſt propter ipſa primo, & non propter hæc primo.

Dicit etiā Alb. magnus natura intēdit ſpeciem, ego oppoſitū teneo. quia non dātur vniuerſalia ex parte rei, ſed ſingularia. ideo natura non intendit ſpeciē, ſpecies. n. eſt opus intellectus agētis abſtrahentis, & ſic ab illo intēditur licet ſecūdario.

Reſpondeo nō dicit intendi ſpeciē capiendo ſpeciē pro conceptu, ſed pro natura in ſingulari. Sed cōtra nō datur alia natura ꝓprie loquēdo. vt philoſophus 2 phy. niſi forma, aut materia, & forma, cū ſit in materia, ſingularis eſt, & materia etiā.

Dicit tertio indiuiduū eſt intentū per accidens. Sed oppoſitū teneo. quia cauſa per ſe diuiditur 2. phyſi. per vniuerſalem & ſingularem, & cauſæ ſingulares ad effectus ſingulares comparantur. ſecundo phyſicorum, & quinto metaphyſicæ.

Subiunxit

Subiunxit quarto nec eſt verum q̧ eſſe naturale cõpletum diuerſificetur in indiuiduis ſignatis, quẽadmodũ in ſpeciebus.

Sed teneo oppoſitũ, quia quali eſſentiali diſtinctione differunt homo & equus, differunt iſte homo & iſte equus.

Sed ad propoſitum reuertamur prima propoſitio omnis cauſa eſt natura notior ſuo effecto. quia cauſa non depẽdet ab eo vt ſic. ſiue naturalis fuerit cauſa. ſiue artificialis.

Secũda propoſitio ſi faceremus res naturales, nos eſſemus natura notius.

Tertia propoſitio effectus naturales vt in plurib⁹ ſunt nobis notiores quàm cauſæ, quia effectus ſunt à nobis ſenſibiles, quando cauſæ ſunt nobis latentes, & propter hoc naturalis vt plurimum demonſtratione quia vtitur. q̧ ſi cauſa eſſet nobis notior, nos à cauſa procederemus.

Ad primum conceditur quod probat.

Sed raro in Philoſophia naturali demonſtrationes à priori habentur, habetur tamen aliqua vt 2. cæli textu cõm. 127. & textu cõm. 26. Et 2. cæli textu commenti 26. & tex. cõ. 45. & 6. Phyſic. tex. cõm. 12. & 8. Phyſic. commen. 58. Illa autem ſecundi de anima tex. cõmen. 24. allegatiſsima eſt vbi ponitur illam eſſe demonſtrationem ſimpliciter.

[margin: …demonſtratio…s in philoſo…hia naturali …priori.]

Ad ſecundũ cõceditur id quod argumentũ ꝓbat intactũ tñ dimitto an obiectũ ſit cauſa ſimilitudinis eius, & ſi ſic. in quo genere cauſæ, de hoc.n. ſermo lõgus habẽdus eſt 2. de anima.

Ad ſecundum eodem modo. ideo textus dicens vniuerſaliter negatiue: non eadem ſunt nobis nota & naturæ, eſt de rigore ſermonis falſus. quia contradictoria eius particularis affirmatiua eſt vera. * ſed intelligitur vt plurimum nõ eadem ſunt nobis nota & naturæ.

[margin: …ilicet eadẽ …nt nobis no…a & naturæ.]

Ad tertium natura quæ eſt anima cognoſcit, vt intellectus, aut ſenſus. aliæ autem naturæ non cognoſcunt. Expoſuimus autem naturæ notius, nõ quia natura cognoſcat, ſed quia independens eſt reſpectu effectus. *

[margin: …t perius, vt …ctũ eſt dici …bet notius …tura & nõ …tura.]

Verum aũt deus iſta inferiora cognoſcat dixi in lib. de intelligentijs. & in lib. de diſtinctionibus. iſta cõparatio etiã aliquid eſt nobis notius q̃ ſit naturæ notum, eſt impropria neq; habet ſenſum, quia notioritas noſtra & naturæ eſt æquiuocum.

Ad quartũ conceditur q̧ remotiſsima cauſa eſt natura notior. quia non ita dependet, neq; mouet propinquũ, aut cãt, quin remotũ cauſet. q̧ ſi ſignas cauſam & effectum eodem numero quo ad notionẽ, admitto, & nego conſequentiam cũ ex illa æqualitate numeri infertur aliquid eſſe æqualiter notũ nobis & naturæ, quia alterius rationis notitiæ nõ cõparantur.

Ad quintum effectus oſtendit de cauſa quia eſt, & cauſa oſtẽdit de effectu propter quid eſt. & ſic non eſt idem notius & ignotius niſi diuerſimode. aliquado etiam cauſa ſit nobis euidens aliunde quàm ex effectu. & tunc poſſumus recurrerẽ à cauſa ſuper effectum. Si autem ſit aliunde nota cauſa quã ex effectu, tunc non licet propter illam reuerti ad quia eſt effectus. Ariſt. igitur vbi 8. phyſico. ex motus æternitate probauerat motoris æternitatem, & acceperat motus æternitatem à temporis æternitate. Infert ex motoris æternitate motus æternitatem accipiendo notitiam antecedentis, non à conſequente, ſed ab immutabilitate primi motoris, qui et tranſmutari nõ poteſt de potentia ad actum mouendi.

Ad ſextum negatur aſſemptum. quia non dixi q̧ natura ſit agens naturale. ſumus.n. compoſitũ naturatum, non autẽ natura, licet in aliquibus operibus ſimus agentia naturalia, vt in cibi digeſtione, & nutricatione. Ea igitur quæ per electionẽ noſtrã facimus, opa noſtra dicitur, ſi qua ſunt, quæ faciamus, & non per electionẽ noſtrã, opera noſtra non dicitur, vt augeri intellectio igitur, quã non proceſsit electio, nõ dicitur opus noſtrũ, quemadmodũ neq; ſenſatio. ideo intellectio materialiũ aliquo modo poſterior intellectu poſsibili, puta in genere cauſæ materialis, non tamen ex quo educatur, & intẽtio eſt prior in genere cauſæ formalis, & intellectus agẽs eſt prius vtroq; vt 3. de anima textu commenti 20. &c.

Sentẽtia tertij textus magis cõfuſa ſunt nobis magis nota, ſed ex ijs fiũt nota principia & elemẽta nobis diuidẽtib⁹ hæc.

Nota primo ex cõm. 3. quòd confuſa ſunt compoſita cauſata ex elementis.

Scias quòd nõ capitur compoſitum ſtricte pro mixto, ſed large pro conſtituto ex materia & forma, ſiue ipſum fuerit corpus ſimplex, ſiue mixtum.

Scias quòd apud Albertum & Thomam diuiſio eſt communioris principij in minus communia principia, per cõfuſa n. ipſi intelligunt cõmunia per prædicationem. ſed apud Auerroim diuiſio eſt apud intellectum reſoluentem compoſitum in principia componentia. & aliquando diuiſio eſt apud ſenſum, cum per anotomias inquiruntur partes quantitatiue diuiſi. vt animalis aut plantæ.

Nota ſecundo q̧ poſsibile eſt ex rebus compoſitis i. ex conſequentibus earum cognoſcere cauſas.

Scias quòd compoſita ſunt notificatiua ſuorum principiorum intrinſecorum per ſuas proprietates, quæ eis conueniũt propter principia ex quibus componuntur. graue.n grauitatem oſtendit deſcendendo.

Nota tertio quòd cauſæ ſunt notiores naturæ, quia natura facit compoſita ex cauſis.

Scias quòd notioritas naturæ non eſt notitia ſenſitiua. neq; intellectiua, ſed notius naturæ eſt quod nobis eſt notius natura ſua. Notius autem natura eſt cuius cognitio alterius cognitioni præſupponitur, cũ autem effectus præſupponat cauſas, cauſæ ſunt notiores, & ſic homo eſt cognoſcens, tam in cognitione noſtra quàm in cognitione naturæ.

[margin: Quomodo homo cognoſcit in cognitione naturæ.]

Nota quarto quòd artificialiũ ſumus nos domini eo quòd ea facimus per rationẽ & appetitum. & quia in faciendis effectibus vtimur cauſis, cauſæ ſunt nobis notiores. quia præſuppoſitæ ſunt factioni effectus. alias tamen operationes naturales facimus, quarũ cauſæ ſunt notiores naturæ noſtræ. quẽadmodũ ipſi naturæ cauſæ ſunt ꝓcognitæ. vt nutricationẽ, &c.

Scias quòd artificialiũ cognitio eſt apud artificem. & eſt forma artis regulans artificem in operãdo * ſed effectus naturales in eorũ cauſis, talem non habent deſcriptionẽ, ſed deſcriptio in cauſis naturalibus eſt virtualis ipſius effectus in cauſa continẽtia, quia cauſa cauſarum cauſare poteſt, vt virtus ſpermatis eſt notior patri, quàm filius, & homini digerenti calor naturalis notior eſt, quàm digeſtio. & ſic ad notitiam naturæ ſequitur dependentia poſterioris à priori. verum eſt tamen, quòd ſi alicui cauſæ debetur virtualis continentia ipſa maxime debetur efficiẽti, quia in eius poteſtate eſt effectus, &c. Sed cognitio noſtra eſt intellectiue, q̃ ex ſenſitiua ortũ habet, &c.

[margin: Vt ſanitas in mente medici, quæ regulat ipſum in operando.]

Nota quinto q̧ ſi ageremus res naturales, cauſæ naturales eſſent nobis notiores. quia agens mouet materiã, extra ducẽdo formã, propter finem. & ſic effectus à cauſis dependet, ſed quia non agimus cauſas, non eſt nobis cauſa notior. quia à nobis nõ depẽdet naturalis effect⁹, neq; à cauſis, quas moueant*.

Scias quòd format Auerrois rationem ab oppoſito antecedentis, qui modus non valet.

[margin: Ratio ab oppoſito antecedentis.]

Reſponſio in conuertibilibus valet. quia igitur nulli ſunt notiores cauſæ niſi agenti, ideo ſi non agimus res naturales, rerum naturalium cauſæ non ſunt nobis notiores. & tunc arguitur ex deſtructione conſequentis huius cõſequentiæ ſi cui ſunt notiores cauſæ, illud agit res, &c. quæ tamen cõſequentia in rebus artificialibus aut moralibus inſtantiam habet, prudente facta alterius optime iudicante, ac ſi illa faceret. verum non habet prudens tantam euidentiam cauſarum ſicut habet qui operatur, cæterorum ſtante paritate.

Scias quòd licet expoſuerit Auer. confuſa. i. compoſita, tamen dixit Ariſt. confuſa & non compoſita. quia confuſum eſt nobis præcognitum, ſed compoſitũ non, ſed compoſitum eſſe eſt demonſtratum, ideo in principio libri noluit Ariſt. præſupponere quod probare intendebat.

[margin: Cõtra Auer.]

Secũdo quia melius ſe extendit cõfuſum ad cõpoſitionem per intellectum de qua ſermo habendus eſt, q̃ compoſitum.

Scias videri contradictionem in dictis Auer. quia hic aſſerit cauſas artificiliũ eſſe notiores artifici, cuius oppoſitum dixit in lib. de ſenſu & ſenſato. quia ibi voluit eſſe oppoſitum in natura reſpecto naturalium, & in arte reſpectu artificialium.

Reſpondeo artifex poteſt capi proprie, vt dicit operãtem per artem, & ſic loquitur Ariſt. 2. phyſi. cõm. 3. ſed de operante per prudentiam loquitur Auer. in lib. de ſenſu & ſenſato. cum dixit res priores in cognitione apud artificem ſunt poſteriores in eſſe. contra quomodocunque operetur, ſemper mouet cauſas, vt producat effectum. ergo ſemper notior agẽti cauſa, quã mouet. Aliter aliud eſt loqui de cognitione quid

agendum

agendom ſir, & hæc elicitur ex effectibus. Aliud eſt loqui da cognitione regulante operationem, quia cognitio principiorum, quibus res conducitor in eſſe, regulat. de ſecunda eſt auctoritas Phyſi. de prima eſt auctoritas libri de ſenſu, & ſenſato, contra qui à priori concludi poteſt quid faciendum eſt, vt omne bonum eſt faciendum, hoc eſt bonum, &c.

Dico ergo q intentum Auer. iu lib. de ſenſo & ſenſato eſt q artifex id q prius cognouit, & appetijt, ex illud quod vltimo reponit in eſſe. quia quæſiuit media per quæ poſſet intentum attingere, in cognoſcendo igitur prius cognouit effectũ & appetijt ſed in operando mouit cauſas. ideo artifici vt cognoſcẽti notior eſt effect⁹, ſed ipſi vt operãti, notior eſt cauſa. ideo artifex vt cognoſcens eſt qui opponitur naturæ vt operãti. licet eodem ordine procedãt natura operans & artifex.

Quomodo artifici notior eſt cauſa.

Sententia quarti textus. Ordo ſciẽtiæ eſt ab vniuerſalibus ad particularia. quia ordo cognitionis in ſenſu eſt à toto ad partem, ergo ordo intellectus eſt ab vniuerſali ad partem ſcilicet ſubiectiuam. patet conſequentia quia vniuerſale eſt totũ. Inferius vero eſt pars. Et ortum habet cognitio intellectiua ex ſenſitiua. & cognitiones ſenſus ſont nobis euidentes, & cognitiones intellectus ſont latentes.

Scias videri cõtradictionẽ in dictis Philoſophi, quia primo Poſteriorum dixit ſingularia ſunt notiora apud oos, & hic dixit quòd vniuerſalia.

Non eſt contradictio. quia in nobis duplex eſt notitia, ſenſitiua, intellectiua, ſenſo cognoſcitor ſingulare, intellectu vero vniuerſale, & cum ſenſus præcedat cognoſcendo intellectum cognoſcentem. ideo abſolute nobis ſunt notiora ſingularia. Sed cum de intellectiua cognitione ſermo eſt, vniuerſaliora comparantur minus vniuerſalibus, & ſic vniuerſaliora ſont intellectui noſtro notiora quàm minus vniuerſalia diſtincte cognoſcendo. quia ſpecies vt in diffinitione recipiunt vniuerſalia. dicendom igitur q ſingularia ſunt propinqua ſenſui, & vniuerſalia ſunt remota à ſenſu, & ſic ſingularia ſunt homini prius nota quàm vniuerſalia. Cũ quo ſtat quòd ſcientifice & diſtincte intellectus prius cognoſcit vniuerſale magis quàm minus vniuerſale.

Nota ex cõmen. 4. ire de notioribus apud nos ad latentiora, eſt cauſa quare ordine doctrinæ incipiendum eſt à cauſis vniuerſalibus & ab accidentibus communibus.

Scias q vniuerſale io prædicãdo eſt cauſa, & diuiditur per quatoor genera, & vnumquodq; genns diuiditur per propinquum, & remotum, ſed vniuerſale in cauſando eſt cauſa remotiſsima, vt in genere cauſæ materialis materia prima.

Nota ſecundo q ſingularia ſunt vltimæ ſpecies. i. ſpecialiſsimæ, vel quaſi vltimæ. i. genera propinqua ſpeciebus ſpecialiſsimis. quia ſunt aliquæ ſpecies ſpecialiſsime nobis ignotæ ad quas non diſcendimus. vt in piſcibus herbis, &c.

Nota tertio vniuerſale intelligibile eſt notius particulari, quod eſt ſub eo, intelligo vt dixi ordine doctrinæ. cõtingit. n. cognitione cõfuſa prius apprehendi rẽ ſub conceptu ſpecifico q̃ generico, & aliquãdo ecõtra. vt in lib. de vniuerſalib⁹ dixi.

Scias q dixit intelligibile vt intelligatur vnioerſale in prædicando. quia illud habet eſſe in intellecto, & oon extra, niſi in potentia dixi in libro de vniuerſalibus. *

Quia forma lapidis extra intellectum eſt vniuerſale in potentia.

Nota quarto q vniuerſale aſsimilatur indiuiduo compoſito, intellige quantum ad confuſionem, & vtrunq; eſt confuſum, & vtrunq; continet partes licet vniuerſale ſubiectiuas, compoſitum vero eſſentiale: ſcilicet materiam & formam.

Nota quinto q diſpoſitio vnioerſalis apud intellectũ eſt diſpoſitio particularis apud ſenſum, nõ quia vna diſpoſitio ſit altera, ſed eſt ſimilitudo inter vtrunq;. quia quẽadmodum ſenſus ordinate prius apprehendit totũ deinde partes, ſic intellectus prius ordine doctrinæ appræhendit totum vniuerſale q̃ partem ſobiectiuã. quia nõ poteſt haberi ſcientificus cõceptus ſpeciei, ignorato genere. quia cadit genus in diffinitione ſpẽi.

Nota ſexto vniuerſale cõtinet multas ſpecies, quæ ſunt ſub eo, & ſunt partes rerũ compoſitarũ indiuidualium. Scias q continẽtia ſpeciei in genere eſt potentialis, quia non valet cõſequentia affirmatiue à genere ad ſpeciẽ formaliter. ſed à ſpecie ad genos valet. ideo cõtinẽtia generis in ſpecie eſt actualis.

Scias quòd indiuiduo naturali ſunt duo, materia, forma, materia formare non poteſt intellectum. quia potẽtia eſt, ſed forma transfertur ab intellectu agente ad intellectũ poſsibilẽ. in quo forma eſt ſpecies, & ſic ſpecies eſt pars rei cõpoſitæ indiuidualis, licet in alio & alio eſſe, quia in eſſe intellecto forma eſt ſpecies, ſed in eſſe reali, ipſa eſt paes indiuidui, ſed tamen eadem eſſentia eſt. licet eſſe ipſa ſint varia.

Sententia quinti textus. diffinitum eſt nobis notius confuſe quàm diffinitio, quia ipſum eſt compoſitũ ex genere & differentia. notitia etiã apprehenſiua præcedit diſcretiuã. quia apprehẽſiua eſt cõfuſa reſpectu diſcretiuæ, vt patet in pueris.

Quia eſt forma, esse in re, vt lapide eſt se, & in ... naturale.

Nota ex cõmen. 5. quòd ſignũ diffinit eſt nobis notius quã ſignum diffinitionis apud intellectum, dixit apud intellectũ, quia diffinitiones non ſunt niſi apud intellectum, quæ ex terminis naturaliter ſignificatiuis componuntur, * ſed ex parte rei non ſunt diffinitiones, niſi forte ex terminis ad placitum ſignificatiõis compoſite. *

Quia ex terminis, qui ... rerũ formæ. Vt in ſcripto vel in voce.

Sias licet eadam res diffinito, & diffinitione importetur, ſub vno tamen eſſe eſt nota, & ſub altero non ſic.

Nota ſecundo q nomẽ diffiniti ſignificat aliquod vniuerſum, id eſt totum. & eſt ſpecies nominata, id eſt nomina ſpẽs.

Nota tertio vocat elementa ſpeciei & cauſas, id eſt genus & differentiam particularia, id eſt partes in comparatione vniuerſi, id eſt totius.

Nota quarto quòd ſpecies eſt totum continens & vniuerſale eſt totum continens. ideo conoeniunt, ſed differunt, quia contentum in ſpecie ſunt cauſæ componentes ſpeciem, * ſed contentum in vniuerſali ſunt ſpecies.

Vt genus, & differentia.

Nota quinto quòd vniuerſom in rei veritate eſt cum poſitum demõſtratum. partes veræ ſunt partes indiuidui. & ſunt ille. ſcilicet res tote de quibus dicitur quòd ſunt notiores ſenſui quàm partes eius. ſcilicet cauſæ eius.

Scias quòd vera compoſitio extra animam eſt compoſitio indiuidoi, ſed compoſitio ſpeciei ex genere & differentia, & compoſitio vniuerſalis ex ſpeciebus non ſunt veræ compoſitiones, neq; ſont extra animam ſed in intellectu tantum

Nota ſexto quòd vniuerſum apud ſenſum eſſe notius cauſis eſt cauſa qoòd tota intellecta ſunt notiora apud intellectũ quàm partes ſint ſpecies reſpectu vnioerſalis ſiue ſint cauſæ. ſcilicet genos & differentia reſpectu ſpeciei.

Scias quòd notitia ſenſitiua oon eſt cauſa notitiæ intellectiue. quia ſingulare in eſſendo non eſt caoſa vnioerſalis in eſſendo, ſaltem effectiue, ſed ſentire eſt ſingulare in eſſendo, intelligere vero eſt vniuerſale in eſſendo, tamen apud intellectũ notitia propoſitionis compoſite ex importãtibus cognitionem ſenſitiuam poteſt eſſe illatiua propoſitionis importantis notitiam intellectiuam, poteſt. n. intellectus diſcurrere, iſto ordine procedit ſenſus in cognoſcendo, ergo intellectus proportionali ordine procedit. patet cõſequentia quia licet cognitio ſenſitiua non cauſet intellectiuã, tamen cognitio intellectioa originatur a ſenſitiua. Tum quia intellectus & ſenſus ſunt inſeparabilia in eſſe, & etiam in operari, & conſequenter in ordine operandi. ſaltem intellectus à ſenſu inſeparabilis eſt. de humano intelligere.

Nota ſeptimo quia videtur eandem ſententiam eſſe bis poſitam in textu tertio & quinto. quia tertius textus non intelligitur de indiuidui compoſitione. quia indiuidoe propoſitiones non ſunt partes demõſtrationis, ſed bene inductionis. Si autem de vniuerſali intelligitur, & quintus textus loquitur de vniuerſali comparato ad partes.

Scias quòd indiuidua propoſitio cõpoſita ex termino naturaliter ſignificatiuo indiuidui non eſt intellectu, * ideo nõ eſt pars demonſtrationis: ſed propoſitio compoſita ex termino ad placitum ſignificãte ſingulare in intellectu poni põt. * & ſic eſt in inductione apud intellectum. & in demõſtratione ſingulari primo Poſteriorum.

Quia in intellectu non ſunt niſi vniuerſalia.

Vt conceptus huius propoſitiõis. Hic qui eſt in ſcamno calo eſt magnus.

Reſpondeo ſpeciei duæ ſunt caoſæ ſecundum fidem, id eſt ſecundum veritatem ſeu in eſſe reali, & ſunt materia & forma. & hæc cauſant indiuiduum, ſed attribuuntur ſpeciei, cum perſonaliter accipitur. puta pro ſoppoſitis, non autem cum ſimpliciter. puta pro conceptu, & de hac compoſitione loquitur tertius textus. Aliæ ſont partes ipſius ſpeciei apud intellectum, & ſunt partes ſecundum imaginationem. i. partes in eſſe cognito, & ſunt genus & differẽtia. & de iſtis loquitur quintus textus. de alia autem compoſitione generis ex ſpeciebus,

quæ

quæ etiam apud intellectum eſt, & ſic eſt compoſitio ſecundũ imaginationem, loquitur 4. tex. ſunt igitur tres compoſitiones quarum duæ ſunt in intellectu, ſcilicet ſpeciei ex genere et differentia, & generis ex ſpeciebus. Tertia vero quæ eſt vera compoſitio, eſt indiuidui ex materia & forma.

Alia reſponſio tertius textus loquitur da compoſitione indiuidui, & licet indiuiduum non intret demonſtrationẽ. nũ intrat inductionem, quæ concludit vniuerſalem propoſitionẽ, quæ eſt principium demonſtrationis.

Nota octauo ꝙ infans extimat omne virum eſſe patrem, contra ergo intellectu infans cognoſcit. patet conſequentia nõ eſt iudicium propoſitio vniuerſalis, niſi ipſius intellectus.

Reſpondeo non iudicat infans vniuerſalem propoſitionẽ, ſed quocunq; ſingulari ſibi præſentato, iudicat ꝙ hoc eſt pater. & ſic quamlibet ſingularem ipſius vniuerſalis iudicaret, ſi præſentaretur ſibi ſuppoſitum quod correſpondet illi, non autem iudicat vniuerſalem. quia ſenſus non ſufficienter diſpoſitus eſt vt ſeruiat quia intellectui. quia nimis humidus eſt. tũc imagines confuſe præſentantur.

Nota 9. vigorari intelſm, cõtra intellectus eſt infatigabilis.

Reſpondeo fatigabilis eſt intellectus per accidens. ratione ſenſus cum intellectu operantis, non autem per ſe ſeu ratione ſui, & ſic vigoratur, quia ſuperflua humiditas organi cerebri per ætatiuum decurſum conſumitur. & ſic redditur virtus cogitatiue apta vti diſcretione, id eſt ſeparatione imaginum, quæ ſimul venerunt ad fantaſiam, qua ſeparatione facta poſſibilis eſt intentionis vniuerſalis abſtractio, in intellectu poſſibili, ab intellectu agente.

Nota 10. ꝙ prologus continet intentionem in textu primo: ordinem doctriuæ in textu 4. & modum demonſtrationis in textu* 2. neq; oportet vbi haberi poſſunt multæ ſententiæ ex vno textu velle illum trahere ad vnum ſenſum tantũ. contra Thomam Egidium, &c.

Scias ꝙ hoc medio eundum eſt à notiori ſex concluduntur primum incipiendum à principijs ex quibus fiant concluſiones. quia ordine doctrinæ ipſa ſunt nobis notiora quia principiata ab eis in ſui cognitione perfecta dependent. Secundum demonſtrandum à poſteriori. quia effectus ſunt notiores ex quibus poſſumus formare antecedentia nota inferentia conſequentia ex principijs compoſita. Tertio cõpoſita ſunt nobis notiora quàm eorum partes. quia in partibus cognoſcendis reſolutione totius vti oportet in partes. Quartũ ordine doctrinæ incipiendũ eſt vniuerſalibus. quia ſpecialia præſupponunt generalia. Quintũ ſpecies diffinita eſt nobis notior diffinitiue, quia cõfuſa notitia eſt cognitio diffiniti & diſtincta diffinitionis. idẽ aũt obiectũ prius confuſe à nobis apprehenditur q̃ diſtincte. cum de ipſo habenda eſt vtraq; notitia. Sextũ notitia apprehẽſiue eſt prior quàm diſcretiua. patet in pueris ſine diſcretione apprehendentibus prius. qui poſt diſcernere incipiunt, cum ætate vigorantur. Septem dubitationes.

Prima. Contradictio primi textus cum ſecundo incipiendum eſt à principijs, incipiendum eſt ab effectibus. Rñdeo incipiendum eſt à principijs tanquã prius declarabilibus, incipiẽdum vero eſt ab effectibus, tanquam à declarantibus. Eadem contradictio & ſolutio eſt inter textum primum & tertium.

Secunda. Cõtradictio ſecundi textus cũ tertio. quia intelligitur in ſecundo demonſtratũ eſſe ex effectu. in tertio vero diuidendũ eſſe effectũ. Tũ intelligitur in ſecundo demonſtrãdum ex opere, in tertio vero diuidẽdum eſt cõpoſitum. Rñdeo in antecedente demõſtrationis naturalis ſunt duo termini, cõpoſitum ſubſtãtiale & operatio: in cõſequente vero compoſitũ ſubſtantiale & cauſa. vt lapis ex ſe deſcẽdit, ergo lapis eſt grauis, & ſic ex vtroq; proceditur. ſ. compoſito & accidente. & iſte proceſſus eſt demonſtratio à poſteriori. licet enthymematice. quia maior ſeruatur in mente. ſ. oẽ quod ex ſe deſcendit eſt graue. Et eſt diuiſio reſoluẽs cõpoſitũ in principiũ ſuũ vt lapidẽ in grauitatẽ, quæ eſt lapidis forma ſubſtantialis.

Tertia. Contradictio tertij textus cum quarto. ſ. incipiendum à cõpoſitis, incipiẽdum eſt ab vniuerſalioribus. quia vniuerſaliora ſunt ſimpliciora. Reſpondeo ordine doctrinæ incipimus ab vniuerſalibus: ſed via doctrinæ à compoſitis.

Quarta. Superfluitas textus aut primi aut quarti, quia vterque docet ordinẽ doctrine. Rñdeo triplex eſt principiorum ordo, ad ſubiectũ quod eſt corpus mobile, & iſtum intẽdit primus textus. Secundus ordo eſt inter principia. quia ab vniuerſalioribus principijs eſt inchoandũ & iſtũ vult 4. tex. Tertio ordo eſt inter vniuerſaliora principia per cõitatem & per cauſalitatem. quia prius agit de materia q̃ de materia prima.

Quinta. Contradictio primi Poſter. cũ textu 4. ſoluta eſt.

Sexta. Cõtradictio quarti text. cum 5. ſ. vniuerſaliora ſunt notiora, & ſpẽs diffinita eſt notior, ipſa. n. ſpeciale eſt & comparatur generi. Rñdeo vniuerſalia ſunt notiora via diſtincte cognoſcendi, ſed ſpecies eſt notior via confuſe cognoſcendi.

Septimo. Superfluitas autem textus tertij aut quinti ſoluta eſt ab Auerroe commento quinto.

Vtrum vniuerſalia realiã ſint. ꝙ nõ. quia tunc daretur corpus, quod non eſſet diuiſibile. ſ. corpus de prædicamẽto quantitatis. patet cõſequentia quia nõ eſt poſsibile prædicatum eſſe in pluribus locis. Secũdo ſequitur ꝙ obiectũ viſus adæquatũ non eſſet viſibile. patet conſequentia quia viſus non attingit niſi ſingularia. Tertio ſequitur ꝙ indiuiduũ eſſet perfectius natura ſpecifica. patet cõſequentia quia eã continẽt, & aliquid plus. ſ. differẽtiam indiuidui. Quarto tũc terminus ſpecificus ſignificaret duo. ſ. ſpẽm & indiuiduũ. quorum vnum eſt corruptibile, reliquũ incorruptibile. ergo res diuerſorum generum ſignificarat. ergo æquiuore. Oppoſitum procederetur in infinitum in prædicatis quidditatiuis. patet conſequentia quia à cõceptu hominis eſt ſubſtantiæ quæ eſſentialiter conueniunt, abſtrahibilis eſſet cõceptus. Secundo ſequitur terminũ naturaliter ſignificari ex cõuenientia, ſed magis aſsimilat Sortes ſui imagini quam Platoni, ergo homo ſignificans Sortem ſignificaret idolũ Sortis. Tertio ſequitur in infinitum multiplicabiles eſſe ſpecies, quia in infinitum multiplicabiles ſunt cõceptus. quia ſi fictitij multiplicantur, quare non veri. Quarto ſequitur ꝙ aliqualiter eſſet homo qualiter hõ non eſſet. quia neceſſario homo eſt, & non homo neceſſario eſt. Reſpondeo in ſolutione quæſtionis hui9 diſcernitur. via nominaliũ à realibus. quia tenentes partem quæſtionis negatiuam nominales appellati ſunt. tenentes vero affirmatiuam reales aut eis propinqui appellandi ſunt. Dixit Albertus magnus vniuerſale triplex ante rẽ, in re, & poſt rẽ. Ante rem eſt cauſa vniuerſalis ſua potentia in ſe habens omnia cauſata. Corollarium ſolum deus eſt vniuerſale ante rem, quia nihil citra deũ habet in ſua potentia, omnia cauſata. Vniuerſale in re eſt natura cõmunis in particulari exiſtens. Vniuerſale poſt rem eſt intentio formæ & ſimplex mentis conceptus. quæ per abſtrahentem intellectum habetur. Corollarium æquiuoce dicitur natura de vniuerſali in re & poſt rem. quia vniuerſale in rẽ eſt principiũ producẽdi rem materialem, ſed vniuerſale poſt rem eſt principium intelligendi eam. Circa primum dictum oportet ꝙ res non capiatur tranſcendenter, quia deus non eſt ante ſeipſum. Circa ſecundum dictum. natura eſt intelligenda forma quia materia non producit, & totum non dicit tertiam entitatem diſtinctam à partibus. Circa tertium dictum intelligendum eſt principium intellectionis, non effectiuum. quia illud eſt intellectus agens vel poſsibilis non materiale, quia illud eſt intellectus poſsibilis, ſed principium eſt quod eſt intellectio incomplexa, & poſt eſt pars cognitionis complexæ. aut eſſe poteſt. Dico autem ꝙ vniuerſale intelligi poteſt quidditas vniuerſalis de ſe extra animã, & tunc ſi intelligitur intelligentia, verũ eſt, ſi non intelligentia, falſum eſt vniuerſale igitur quod non eſt intelligentia aut in potẽtia eſt. & ſic extra intellectum eſt, ſed vniuerſale in actu eſt in intellectu. Vniuerſale in potentia eſt forma materialis in materia, in medio, in ſenſu, ſed cũ intrat intellectum, eſt vniuerſalis in actu, quia prius erat potẽtia intellecta, nunc autẽ eſt actu intellecta. de hoc in lib. de vniuerſalibus dixi. Corollarium non ſunt ponenda prædicamẽta niſi in anima, non autem ex quidditatibus extra, & ſic ſolius logici ex prædicamenta conſiderare. non autem naturalis, neq; metaphyſici. de hoc dixi in lib. a. de elementis.

Vniuerſale triplex.

Nota.

Contra ſequitur ꝙ ſubſtãtiæ generaliſsimum eſt qualitas. Rñdeo ſignificatiuæ eſt ſubſtantia, ſed formaliter eſt qualitas.

Nota.

Secundo ſequitur ꝙ in prædicatis quidditatiuis eſt proceſſus in infinitum quia à duobus conceptibus hominis abſtrahi poteſt alius conceptus. Reſpõdeo prædicata quidditatiua naturaliter rerum ſignificatiua ſunt finita, & non infinita vt t,

Poſteriorum & 2. Metaph. dixit Ariſt. ſed termini ad placitũ ſignificatiui multiplicari poſſunt. * & ſic negat Aue. dari duos conceptus hominis naturales. propter vnitatem quã ponit intellectus poſsibilis. Sed theologus negat conſequentiã. quia à ſynonymis nõ abſtrahitur cõceptus illis cõmunis. Tertio ſpecies eſt in eodẽ prædicamento cum indiuiduo. quia prædicatur eſſentialiter de illo, ergo ipſa eſt ſubſtantia. Rñdeo conceditur conſequens ſignificatiue. an aũt indiuidua ſint in prædicamento dico ꝙ illa eſſe in prædicamento ſignorũ ad placitũ ſignificatiuorum ſiue in voce ſiue in ſcripto ſiue in mente nõ inconuenit. ſed ꝙ ſint in prædicamento intentionũ naturalii non eſt poſsibile, quia intentiones naturales vniuerſales non ſunt niſi intellectu. quia nõ admittit intentiones naturales ſingulariũ. propter abſtractionẽ ſuam quã habet intellectus poſſibilis à materia. Quarto ſequitur ꝙ vniuerſalia ſint ſeparata à ſingularibus patet conſequentia qua cõceptus ſunt in anima & ſingularia materialia extra animam. Rñdeo non ſunt ſeparata illa quæ de ſe inuicẽ vere & affirmatiue prædicãtur, & cũ dicis ſingularia ſunt extra animã, concedo, & cõcedo ꝙ homo eſt extra animã & animal, ſed cũ dicis intentiones eſſe in anima loqueris de vniuerſali formaliter & nõ ſignificatiue. & ſic ibi eſſe ſeparationẽ non inconuenit. Dico igitur ꝙ generaliſsima ſunt conceptus rerũ naturaliter ſignificatiui, & ſimplices ſunt & irreſolubiles. Quod ſi das tranſcendens cõius, tunc illud non eſt conceptus naturalis rei. ſed nominis * de quo parum cura. patet ex 2. lib. de elementis. Ad primum hoc corpus eſt diuiſibile, ergo corpus eſt diuiſibile patet cõſequentia antecedens eſt verum, ergo & conſequens. ſed intellectio corporis in intellectu eſt diuiſibilis. Ad ſecundum hic color eſt per ſe primo viſibile, ergo color, conſequentia eſt bona, & antecedens eſt verũ. ergo & conſequens; tñ intentio coloris intellecta non eſt ſenſibile: ſed intelligibile. veruntamẽ hic color non eſt obiectum adæquatum viſus. ideo aliud importat primo viſibile, & adæquate viſibile. Ad tertiũ ſpecies eſt pars indiuidui ſecundũ imaginationẽ, non ſecundũ veritatem, ſed eſt vniuerſale eius & indiuiduum eſt vile, & vniuerſale eſt nobile, quia nobiliori cauſa cauſatũ eſt. ſ. materiali, intellectu poſſibili, agente intellectu agente. materiã intelligo quaſi locum, iuxta Ariſt. 3 de anima tex. cõm. 6. Ad quartum ſpecies ſignificat indiuidua, & nihil prius, niſi ſe ipſam. poſſunt autem intellectiones ſignificare ſe, quemadmodum intelligentia eſt cognitio cognitum & cognoſcens.

Marginal note: Quia ſunt termini in voce, vel ſcripto.

Marginal note: Vt puta huius nomina, ens.

Ad argumenta in oppoſitum ad primum negatur conſequentia. neq; à conceptu hominis & ſubſtãnæ extrabilis eſt conceptus. qm̃ ſe habent ſecundum magis cõe & minus cõe. Ad ſecundum homo ſignificat aliquid in eo ꝙ animal rationale, ſed intentio ſortis non eſt aial rationale. Ideo quamuis ipſa ſit ſimilis ſorti, nõ tñ ſignificatur per hominẽ, niſi forte ſignificatione prima iuxta Auerroim 2. de anima cõ. 8. qua cõpoſitum ſignificat formã. verum aliud eſt ſignificare formã, aliud ſignificare intentionẽ formæ, &c. Ad tertium negatur conſequentia. ad probationẽ negatur antecedens, ad probationẽ negatur cõſequentia. quia & ſi liceat intellectui fingere, non tñ licet formare naturales cõceptus quoſcunq; aut ex quibuſcũq; indifferenter, ſed determinate &c. Ad quartũ negatur conſequentia, ad ꝓbationẽ añs eſt verum. ideo negatur cõſequẽtia.

Vtrum ſingulare ſit per ſe intelligibile, quod ſic. quia intellectus diſtinguit vniuerſale à ſingulari. Secundo componit intellectus hanc Sortes homo, ergo cognoſcit extrema. ſimiliter inducit vniuerſale, ergo cognoſcit ſingulare in antecedente. Tertio prudentia eſt de ſingularibus, ſimiliter, & ars. Quarto intellectus cognoſcit ens per ſe, ergo quodcunq; ens. Quinto intellectus cognoſcit ens, ergo maximum ens. Sexto ſi ſingulari non per ſe cognoſcitur, hoc eſſet propter materia, ſed hoc non. quia addit ad entitatem. ergo ad cognoſcibilitatem. Septimo obiectum mouens intellectum per ſe cognoſcitur ſed ſingulare mouet, & non vniuerſale, ꝙ actiones ſunt ſuppoſitorum. Octauo in darapti cognoſcens præmiſſas cognoſcit concluſionem, ſed cõcluſio ſingularis eſt, vt poſſibile eſt. Nono intellectus imponit nomina ſingularib⁹. Decimo volumus ſingularia ergo intelligimus ea. Vndecimo quicquid virtus inferior cognoſcit, ſuperior cognoſcit: ſed ſingulare ſenſus cognoſcit, qui eſt virtus inferior intellectu. ergo intellectus cognoſcit ſingulare. Rñdeo conceditur ab omnibus ſingulare intelligi. Singulare. n. abſtractum cuiuſmodi eſt deus, eſt per ſe intelligibile & intellectum: ſed ſingularia materialia. ad hoc vt intelligantur. indigent intellectu agente abſtrahente, ſed vt intelligibilia ſunt; non requirunt aliud, quia in ſe habent actum. quo intelligi poſſunt, de mathematicis autem ſi triangulus habet ſuã propriam ſpẽm in intellectu. tunc tres lineæ ſolum numero diſtinctæ cõcipiuntur ab intellectu. ſimiliter de linea recta, quia duo puncta actu ipſam terminantia cognoſcũtur, ſimiliter de quadrato. quia duo anguli recti, aut quatuor, &c. De ſingularibus autem materialibus an per ſe aut per accidens intelligantur, differunt doctores. ſi. n. ſingulare ſuã propriã ſpẽm habuerit apud intellectum, erit per ſe intellectum. & ſic eſſe concedit Scotus. Si autẽ non habeat propriam intentionem, ſed intentio ſit vniuerſalis, & per illã cognoſcatur ſingulare, dicitur ſingulare per accidens cognitum, iudicium eſt à poſteriori. quia ſpecies intelligibilis rei eſt poſt rem illã, à qua abſtrahitur Auer. & S. Tho. concorditer tenent. Ad primum intells habet rationem vniuerſalis & ſingularis, quibus diſcernit illa, & tñ ratio ſingularis eſt vniuerſalis, conceditur igitur ſingulare intelligi, ſed non in ſingulari, ſed in vniuerſali, patet ex Auer. 2. de anima cõ. 67. Ad ſcdm in terminis naturalibus * illã non facit intells ſed in termino vel terminis ad placitũ ſignificantibus. & tunc conſequẽtia nõ valet. ſimiliter in inductione propoſitio ſingularis ex ſingulari eſt ad placitum cognito. Ad tertium prudentia eſt de ſingularibus, non per propoſitiones ſingulares, ſed infinitas vel particulares aut vniuerſales, nõ neceſſarias tñ. Ad quartũ fundatur argumentũ à Scotiſtis tenẽtibus entis quidditatẽ vniuoce dictam, vel quæ eſt prædicatum vniuocum. quæ negantur & ad formam argumenti negatur cõſequentia, qm̃ actus materialis eſt obiectũ adæquatum intellectus per ſe cognoſcibile ab intellectu humano. & iſte actus materialis nõ per ſe cognoſcitur. An quintum ſi maximũ ens intelligitur, ſingulare intelligitur: negatur conſequentia quia per maximum ens deus intelligitur. ſed ſi per maximũ ens intelligitur. ſubſtantia prima, quæ ſignificat hoc aliquid, vt in prædicamentis dicit Ariſt. conceditur conſequens. an aũt per propriã ſpẽm, vel non, cognoſcatur: inquirendum eſt 3. de anima. Ad ſextum conceditur, hoc eſſe propter materiam. & negatur conſequentia addit ad entitatem, ergo ad cognoſcibilitatem. quia entitas materiæ potẽtialis eſt. quæ intelligibilis eſt per accidens. & ſic additur ad cognoſcibilitatem. vel per ſe, vel per accidẽs. ſed hoc non eſt contra dicta. Ad ſeptimum obiectum mouens eſt vniuerſale quia efficiens eſt intellectus agens & formans eſt vniuerſale in actu, eſt aũt intellectus agens ſuppoſitũ quod agere poteſt. Quod ſi vis obiectum efficere in intellectu, nego hoc. Ad octauum non oportet concluſionem darapti eſſe ſingularem. ſtat. n. eam eſſe indefinitam, aut particularẽ. Quod ſi in ſingularis ſit, in terminis ad placitum ſignificantibus intelligi poterit, ſed in naturalibus non. quẽadmodum ipſa non poterit eſſe antecedẽs inductionis factæ ab intellectu. Ad nonum probat ſingulare cognoſci & non plus. Secũdo dico ꝙ nominatio à ſenſu fit directo ab imaginatiua intendente ſingulare. Quod ſi opus intellectus concurrit vniuerſaliter concurrit. Ad decimũ appetuntur ſingularia ſenſu. Quod ſi voluntas cõcurrit, illa vniuerſaliter concurrit appetendo. Ad vndecimũ ſi idem cognoſcit virtus ſuperior quod inferior. alio tñ modo cognoſcit ſuperior quam inferior, quia ſenſu ſingulare cognoſcente, cognoſcit ipſum per ſe. intellectu vero ſingulare cognoſcente, cognoſcit illud accidens.

Marginal note: Nota.

Marginal note: Id eſt naturaliter ſignificãtibus.

Verũ vniuerſalia ſint prius nota ſingularibus, ꝙ non. quia uniuerſalia ſunt naturæ notiora, quia ſunt cauſa ſingulariũ, ergo non nobis. patet conſequẽtia quia non eadem ſunt nobis nota & ſimpliciter. 1. phy. tex. cõ. 2. Secundo ſingularia ſunt propinqua ſenſui, ergo nobis notiora. patet cõſequentia quia noſtra cognitio oritur à ſenſu. patet totum 1. Poſt. Tertio compoſita ſunt nobis notior. 1. Phyſi. tex. commẽti 2. & hæc ſunt ſingularia, quia componuntur ex vniuerſalibus. Quarto ſi vniuerſalia ſunt notiora, vniuerſaliſsima ſunt notiſsima. & ſic metaphyſica eſſent ſimpliciter prima ſciẽtia ordine doctrinæ, conſequens eſt contra Auerroim 6. Metaphyſi. & contra Ariſtotelem 6. Ethicorum.

Oppoſitum res extra animã eſt prius cognita quàm res in anima, ergo ſingulare eſt prius cognitũ quàm vninerſale. patet conſequentia quia ſingulare eſt extra animam. vniuerſale vero intra. probatur anteredens. quia eiuſdem virtutis cognitio directa eſt ante cognitionem reflexã. ſed recte cognoſcuntur exteriora, reflexe vero inferiora. Secundo ſingulare eſt obiectũ intellectus. ergo primo & per ſe cognitũ. patet conſequentia, & antecedens probatur. quia fantaſma eſt ſingulare. & eſt obiectum. Tertio illud cuius cognitio eſt prima

Nota argumentum.

intellectus cognitio, eſt primo cognitũ per illã cognitionem, ſed intellectus noſtri prima cognitio eſt ſingularis, quia fantaſmatis, quia fantaſma eſt illud vnde eleuatur cognitio ipſius intellectus. Quarto vniuerſalia eliciũtur ex conceptibus ſingularibus, ergo ſingularia ſunt primo cognita. Reſpõſio Alberti magni vniuerſale duplex. ſimpliciter phyſicũ. Simpliciter à quo procedunt diuina & mathematica, eſt ſimplex rerũ conceptus, & eſt in intellectus, & non in ſenſu. & ideo ipſum vniuerſale eſt notius apud intellectũ & naturã, immo eſt quidditas rei ſimplex, quæ eſt principiũ cognitio. Vniuerſale phyſicum, eſt quod eſt ſecundum eſt acceptum in particulari.

Contra ſequitor metaphyſicum in cognoſcendo à ſimpliciter prioribus incipere, quod non eſt verum, ſimiliter de mathematico. immo mathematicus dei nullã habet mẽtionem.

Tertio ſequitur vniuerſalia mathematica nõ eſſe abſtracta à ſenſibilibus ſeu à fantaſmatibus, quia illa quæ à fantaſmatibus abſtrahuntur, dicuntur fuiſſe in ſenſu, licet non ſint in intellectu ſingularia ſicut ſunt in ſenſu. & non ſint vniuerſalia in ſenſu ſicut ſunt in intellectu. conſequens primũ eſt falſum, quia nullũ naturaliter ſignificatiuum conceptũ habere poſſumus de ſenſibilibus niſi abſtractum à ſenſibilibus. quia deficiẽte ſenſu deficit ſciẽtia ſenſibilis illius ſenſus primo Poſte. faciẽda igitur eſt differentia inter intellecta mathematica, & meta. quia mathematica ſunt intellecta à nobis & ſic ſunt in intellectu noſtro. ſed metaphyſicalia ſunt intellecta in ſe, ſiue à nobis fuerint intellecta, ſiue non. ſi igitur ſermo ſit de ſingularibus ſic abſtractis. tunc illa ſunt primo nota ſimpliciter. non nobis. Similiter ſi illa abſtracta dicantur vniuerſalia, vniuerſalia ſunt ſimpliciter primo cognita, quia per primos intellectus cognoſcuntur. Sed deſcendendo ad cognitionem materialium opinio Alberti magni, aut comparantur vniuerſalia in re inter

Nota contra Albertum.

ſe, aut vniuerſalia intentione inter ſe, aut tertio vniuerſalia in re comparãtur vniuerſalibus in intentione. Si de vniuerſalibus in re inter ſe cõparatis ſermo eſt, magis vniuerſalia ſunt naturæ minus nota. & ſic minus vniuerſalia ſunt naturæ magis nota. quia natura principium eſt operandi. & ei principia particularia ſunt notiora. dicit. n. ſi hæc natura operãs cognoſcit vniuerſale communius ea, per elementum propinquum id cognoſcit. Et ſubiungit ſi natura nouit diſſoitum per principia ex quibus ipſum componitur cognoſcit. Si de vniuerſalibus in intentione, ſicut magis vniuerſalia ſunt notior. ſ. illa à quibus non conuertitur ſubſiſtendi conſequentia. Si aũt comparatur uniuerſale in re ad uniuerſale in intentione, prius notum eſt vniuerſale in re. & vltimo notũ eſt vniuerſa in intentione, quia intentio eſt vltima operatũ. Corollarium tex. primi phyſi. dicens cõpoſita & confuſa ſeu diffinita eſſe notiora natura. loquitur de vniuerſali in re, ſed tex. primi Poſt. dicẽs vniuerſaliora & cõfuſa ſeu diffiniẽtia eſſe notiora natura, loquitur de vniuerſali poſt rẽ. Ego ab hac opinione diſſentio. Primo quia nõ pono vniuerſalia realia niſi in potentia. modo declarato. Secũdo quia principia remota ſunt principijs ꝓpinquis priora in eſſe. Ideo & priora in operari. Tertio quia nõ pono vle in intẽtione ꝓduci ab aliqua re. vel fantaſmate, &c.

De notitia ſenſitiua loquẽdo indiuiduum duplex vagum, ſignatum. exemplum primi aliquis homo licet ſit in natura ſignatum, non tamen eſt determinatis accidentibus circunſcriptum. ideo vagũ dicitur. Sed quum colore aut quantitate determinatur aut loco dicitur ſignatũ vt iſte hõ. Vagũ duplex, ſpeciei generis. Generis duplex ſubalterni generaliſsimi, nõ quod re differant hæc ſuppoſita, ſed alteri & alteri naturæ ſubſtara dicuntur, vt aliquis homo, aliquod animal, aliqua ſubſtantia. Tunc ſenſu prius iudicatur indiuiduũ communioris quàm minus cõmunis. vniuerſale igitur notius eſt in ſenſu, & magis vniuerſale eſt magis notũ, & occultius eſt in natura. quia particularia principia notiora ſunt naturæ operanti quàm cõmunia, & occultiora ſunt ſenſui, quia poſterius cognita. In particulari ſunt duo natura & ſuppoſitũ, natura eſt intenta, ſuppoſitũ vero per accidens eſt intentũ, quia natura exiſtere non põt niſi in ſuppoſito. De hoc quid ſentiã, ſupra dixi. Et dicit Albertus acceptionem ſecundũ ſenſum eſt triplicẽ. Prima ſcdm particularẽ ſenſum tm̃ accipitur ſenſibile proprium. Scda vero ſecũdum particularem, & cõmunem accipitur ſubiectũ, vt hoc eſt albũ. Tertia vero accipitur natura ſubiecti. vt hõ eſt pater meus, & non aſinus. Contra per Ariſt. 2. de anima ſenſu exteriori tria dicantur ſenſibile proprium cõe & per accidens. Secũdo quia ſenſui cõi datur copula, & licet illud ſit verum, eſt tñ cõtra ipſum. Dico autem quod ſenſus eſt in nobis origine prior quàm intellectus, & prius cognoſcitur ab homine id quod ſe offert ſenſui quàm id quod ſe offert intellectui, ſingularia aũt ſenſibus ſe offerunt, non vlia, vniuerſalia intellectui, non ſenſui, intellectus aũt non habet obiectum primũ niſi quod offertur intellectui per ſenſus. Eſt igitur prima cognitio noſtra ſenſus & primo cognitũ à nobis eſt ſingulare. Secundo vero ipſius intellectus, & ſecundo cognitũ à nobis eſt vniuerſale. Quod ſi de vna virtute tm̃ ſermo ſit, de ſenſu negantur quæſtiõ. quia cognoſcit ſenſus ſingularia: & nõ vniuerſalia, de intellectu vero, quia abſtractum eſt, vniuerſaliter cognoſcit, & vniuerſale. Quod ſingulare cognoſcit, hoc eſt per accidens. & ſic non primo, quamuis eadẽ cognitione vtrũq; cognoſceret. ideo concedo ſingularia eſſe aliquo modo cognita poſt, & vniuerſalia ante, & ſic cõceditur quæſtio: Ad primũ intentiones nõ ſunt cauſa ſingularium. ideo negatur antecedens. niſi in cognoſcendo. Ad ſecundum conceditur. quia ſenſus notitia eſt prior intellectus notitia. Ad tertiũ conceditur, quod autem cõponantur ex vniuerſalibus, non conceditur, niſi in eſſe rerũ intellecto. Ad quartum negatur conſequentia. & conceditur conſequens. & negatur ſecunda conſequentia. quia vniuerſaliſsima illa propter ſuppoſita latentia quæ claudunt in ſe perfecte cognoſci non poſsunt ſine ſenſibilibus. puta intelligentiæ.

Primo cognitũ ſingulare.

Ad argumenta in oppoſitũ omne quod eſt in intellectu eſt cognitio, & cognitum. Quod ſi eo aliquid extra cognoſcitur, eo vtrunq; ſimul cognoſcitur. de intentionibus naturalibus loquor. & ſi cõponãtur, de naturali cõpoſitione intelligo. Ad ſecundum fantaſma eſt obiectum intellectus agentis, quia ex eo eleuat agens cognitionẽ. ſed ſpecies eleuata per ipſum eſt obiectum intellectus poſsibilis primũ. ſecundum vero eſt fantaſma tertio ſenſatio, vltimo obiectum & licet fantaſma non ſit abſtractum, quia tñ eſt abſtrahibile. ideo ipſum ſatis proportionatur agenti. Ad tertium prima cognitio, quã habet intellectus noſter, eſt vtriuſq; cognitio. ſ. vniuerſalis & ſingularis. ſed intrinſece eſt cognitio vniuerſalis, extrinſece vero ẽ ipſius ſingularis. Ad quartũ conceptus ſingulares vnde eliciũtur vniuerſales, ſunt ipſius ſenſus, & ſic ſingularia ſunt ſenſu cognita, à quib⁹ vniuerſalis cognitio abſtrahitur. Eleuatio igitur intellectus agẽtis eſt à fantaſmate, nõ cognito per intellectũ, ſed eleuatio intellectus poſsibilis, qua eleuat conceptũ genericũ à ſpecifico: eſt à cognito per intellectum poſsibilem.

Nota de phãtaſmate.

Vtrum ſpecies ſpecialiſsima ſit primũ cognitum. quod ſic. quia ſunt primum nobis nota cõfuſa magis 1. phy. tex. cõ. 3. & exponit Auẽ. cõpoſita. Secundo ex 3. de anima cõ. 10. prius apprehẽditur quidditas carnis, deinde quidditas quidditatis vſq; in ſimplicem quidditatẽ. Tertio intellectus poſsibilis non abſtrahit niſi à cognito, ſed abſtrahit genus à ſpecie. Quarto diffinitum eſt nobis primo cognitũ confuſe 1. phy. tex. cõ. 5. & illud eſt ſpecies ſpecialiſsima, &c. Quinto in Sorte eſt ſortetas humanitas animalitas ſubſtantialitas entitas. tunc perfectius eſt fortius ad agendum. ergo ſpecialia quæ perfectiora ſunt præueniunt vniuerſaliora in imprimẽto in intellectum. Sexto quia vniuerſalia ſunt ad cognoſcendum difficilia, 1. Poſteriorum & procemio. Metaphyſi. ergo illa non ſunt primo cognita. Septimo tertio Metaphy. commen. 16. deſcendens ab ente ad ignem venit ad notius.

Quia per ſe ſpecies ab intellectu cognoſcitur.

Oppoſitũ ens & res prima impreſsione imprimũtur in anima Auicẽ. Secundo notiſsimũ eſt primo cognitũ, ſed ens eſt notiſsimũ. quia primum principiũ eſt notiſsimũ. ergo termini cõponẽtes ipſum ſunt notiſsimi. Tertio experiẽtia præſentata herba ſcimus quod herba eſt, & neſcimus an ſit lactuca, &c.

Similiter re viſa à longe iudicatur animal, quando non indicatur homo. Quarto ex vniuerſalibus in ſingularia oportet procedere primo phyſicorum textu commenti 4.

Reſpondeo ordo diſtincte cognoſcendi incipit ab vniuerſalibus. ſed ordo confuſe cognoſcendi incipit à particularibus. ideo ſpecies ſpecialiſsima eſt primo cognitū ab intellectu noſtro confuſe. quia conceptum ſpecificum dat intellectus agēs, obiecto bene propinquo, ſenſibus tamen bene diſpoſitis, &c; à quo elicit intellectus poſsibilis genericum. ſed non diſtincte. quia nō cognoſcitur diffinitum diſtincte, niſi per diffinientia vbi patet genus eſſe in diffinitione.*

Conceptū ſpecificum dat intellectus agēs & non genericum.

Et ſic ab intellectu agente non datur definitio.

Dico igitur aliud eſt cōparare vniuerſale ſingulari & vniuerſale vniuerſali. nunc non comparatur ſingulare vniuerſali, ſed vniuerſalius minus vniuerſali.

Dubitat Albertus magnus an vniuerſale ſit notius. arguit ꝙ non, quia diffinitum eſt notius, & eſt minus vniuerſale. Reſpondet per duo dicta primum vniuerſaliora ſunt notiora naturæ componenti minus vniuerſalia ex magis uniuerſalibus. Secundo vniuerſaliora accepta aut confuſa & cōmunis prædicabilia ſunt notiora nobis & minus nota naturæ.

Contra primum dictum quia natura non cōponit vniuerſale ex vniuerſaliori, ſed illa eſt cōpoſitio apud intellectum, & fit ab intellectu agente etiam apud ipſum. Contra ſecundum ꝙ vniuerſaliora ſunt nobis notiora diſtincta cognitione. ſed in hac pari paſſu cum natura procedimus, non autem oppoſito modo. Ad primū compoſitū poteſt intelligi ſingulare iuxta Auer. 1. phyſ. cōm. 5. & ſic non ad propoſitum eſt auctoritas. Poteſt intelligi vniuerſale. & ſic refertur ad materiam & ad formam, vt refert Auer. ibi & ſic non eſt ad propoſitum etiā. Ad ſecundam conceditur. & ſimiliter tertium, & quartum, quia de notitia confuſa procedunt.* Ad quintum negantur illæ naturæ in re quas Scotiſtæ concedunt. & dato ꝙ eſſent, non oportet quòd agerent quia formæ partis actio eſt, non formæ totius contra diſtinctæ parti.

Ex hoc tamē non ſequitur, ꝙ ſimiliter eleuatio intellectus agētis a phantaſmate ſit a cognito per ipſum,

Ad ſextum vniuerſalia in cauſando ſunt difficillima nobis ad cognoſcendū, vniuerſalia prædicatione ſunt difficilia. quia longa egent abſtractione vt habeantur, & non ita longa ſpecies indiget vt genus requirit, niſi forte genus eſſet à fantaſmate immediate eleuatum. Ad ſeptimum de notitia confuſa conceditur. Ad rationes poſt oppoſitum ad primū negatur Auic. Ad ſecundum conceditur ens eſſe notiſsimum, non pro ò conceptu, non pro quocunq; ſignificato indifferenter, ſed pro certo & euidenti vt elementum terræ aut aquæ. Ad tertium deficit nobis nomen ſpeciale, non autem nomen generale. ſed duorum conceptum genericū & ſpecifica præſentia eſt apud intellectum ordinata. verū obiecto non ſufficienter præſente ſtat ſcire cuius generis ſit res, ignorato cuiꝰ ſpēi ſit.* Ad quartū tex. de ordine doctrinæ loquitur. de quo nō eſt nūc ſermo.

Vt de animali a longe diſtante.

An ſit neceſſarium à ſpecialiſsimo aſcendendo ad generaliſſimum aſcēdere per omnia media inter ſpecialiſsimum & generaliſsimum. Reſpondeo ꝙ non auctoritate Ariſt. in lib. de animalibus volente non omnia genera intermedia eſſe nota. Reſpondent aliqui ꝙ hoc accidit defectu cognitionis noſtræ, ideo cum cognoſcimus non perfecte cognoſcimus.

Verū magis vniuerſale ſit primo cognitū ꝙ non quia quidditas rei materialis eſt primū obiectū et adæquatū et motiuū intellectus ergo ſi ante ipſam vlem apprehēditur, tūc aliquid apprehenditur prius ante primum apprehenſibile. Secundo ſi fantaſma albedinis præſens intellectui, tunc ſpecies intelligibilis in intellectu repreſentat albedinē ergo non magis vniuerſale. Quod ſi repræſentat magis vniuerſale. ipſa repræſentat priꝰ id cuius ipſa non eſt ſimilitudo, quàm id cuius ipſa eſt ſimilitudo. Rñdeo non eſt de natura obiecti primi & adæquatis eſſe primo cognitum à veritate cuius eſt obiectū, ſed eſſe ſignificatiuū oīum quæ ſunt primo apprehēſa à virtute cognitiua.

Colligit ſextus textus à ſufficienti diuiſione opiniones de numero principiorum, vt impoſsibile abijciatur, & verè concludatur, à disiunctiua cum deſtructione partis ſuper alteram diuiſio principium eſt vnum, aut multa. ſi vnum, aut mobile, aut immobile, ſi plura, aut finita aut infinita, ſi finita aut duo aut tria aut in alio numero finito. ſi infinita, aut eadem genere, aut diuerſa, aut contrario, aut non. Nota primo ex cō. 6. continuationem. finito prologo incipit perſcrutari de principijs communibus omnium rerū. Scias quia metaphyſicaliter loquitur philoſophus, ideo de principijs entis quærit. Nota 2. neceſsitatem diuiſionis eſſe principiū eſt vnū aut multa. Scias diuiſionem ſufficientē euitari non poſſe, quin concedatur, neceſsitas igitur diuiſionis eſt neceſſe disiunctiue. Nota 3. negantes tranſmutationē & motū non naturaliter loquūtur, & admittentes ipſum motū dicūtur naturaliter loqui Scias ꝙ motum eſſe eſt principiū cognitionis in natura. ideo negantes ipſum negāt principiū naturæ, ideo non loquūtur naturaliter. dixit. n. Ariſt. 1. Poſt. qui non arguit ex principijs artis vel ſciētiæ, non bene arguit contra artificem illum. Sed admittentes motū eſſe. quia principium naturæ admittunt, dicuntur naturaliter loqui, quamuis errarent in alijs. Ponebant autem antiqui vnum ens ſubſtantialiter plura tñ accidentaliter, ponebāt igitur principia, non ſubſtantiæ, neq; ſubſtantialem mutationē: ſed accidentiū & accidentalē tranſmutationē. vt Parm. calidū & frigidū. ſ. ignē & terrā. Democritus ignem, Diogenes aērē, Thales aquā, Heſiodus legiſta ſolus terrā. Heraclitus vaporē. No. 4. ꝙ diuiſionē vnius principij per finitum & infinitū dedit Ariſt. intelligi diuidens principia per finita & infinita. Nota. 5. ꝙ Ariſt. allegat Parmenidem & Meliſsum. qm̄ ipſi quæſtiones iſtas formabant de ente, & ſic metaphyſicaliter loquebantur, niſi intelligerent per ens principium ipſum. ſed minus inconuenit dicere tantum vnum ens, quam tantum vnū quod eſt principium quia cadente excluſiua ſuper ens, non ſequitur multitudo: ſed ea cadēte ſuper principio ſic. quia principiatum eſt principij correlatiuum, & excluditur per dictionem excluſiuam cadentem ſuper principio, & includitur per vim correlatiuorum. et ſic illa propoſitio excluſiua eſt impoſſibilis. Nota 6. has quæſtiones intelligit Ariſt. de principio rei intrinſeco. ideo Auer. in principio cōmenti dixit vt principiū exiſtens in re ſit vnū. & infra cū dixit modos plurium principiorum dixit. ſ. principia quæ ſunt in re. No. 7. Ariſ. diuidēs infinita principia per primū membrum diuiſionis. ſ. differentia ſpecie, intendit ibi aliud mēbrum condiuidēs illud diuiſum. ſ. aut eiuſdem ſpeciei numero differentia. ſicut volebat democritus eſſe principia. Not. 8. ꝙ multitudo aut eſt rerū ſecundū formā, aut ſcdm quantitatem. i. multitudo aut eſt eorū quæ eſſentialiter differūt aut eſt eorū quæ accidentaliter differunt. Scias ꝙ licet Alb. magnus & S. Tho. velint ꝙ materia ſit principium indiuiduationis. Auer. tñ vult ꝙ principiū, per quod indiuiduū eſt hoc, eſt forma, & principiū per quod indiuiduū ſpecie diſtinguitur. & ſic nō valet conſequētia forma eſt principium ſpeciei, ergo ipſa non eſt principium indiuidui. quia forma habet duplex eſſe abſtractum, & ſic eſſentialiter diſtinguit, & ē vniuerſale, immerſum materiæ. & ſic forma eſt principium eſſendi hoc. Scias quòd quātitate differre intelligitur numero, non quòd quātitas ſit principiū eſſendi hoc, quia ipſa eſt accidens, & indiuiduū eſt ſubſtantia. neq; valet conſequentia quantitas eſt principiū diſtinguēdi ergo eſt principiū eſſendi, quia quantitas accidētaliter diſtingui. ſed non eſſentialiter. Sed quia quantitas eſt principium multitudinis, quia ea diuiditur materia, & nō poſſunt eſſe plura ſolo numero differētia, quin materia ſpeciei ſit diuiſa in multas partes, vnde abſentia materiæ indiuiduorū multitudinē tollit & collectio etiā materiæ ſimul ab vna forma tollit multitudinē pluriū ſimul, licet ſi illud ſit corruptibile, ſit ibi pluralitas ſucceſsiua. ſi non ſit corruptibile, ibi non eſt pluralitas, neq; ſimul, neq; ſucceſsiue, vt patet de mundo. ideo quātitas eſt principiū numeri indiuiduorū ſub ſpecie, & ſic differentia quātitate intelliguntur numero differre. Quæſtionē de principio indiuiduationis diſputaui in lib. 1. de Elem. Not. 9. quod nō diuiſit Ari. multa principia per mobilia & immobilia. quia nullus antiquorū poſuit principia plura immobilia, aut quia eā ſubintellexit, cū diuiſit vnum principiū per mobile, & immobile. ſubiunxit Auer. ſecundā reſpōſionē quia forte aliquis antiquorum vt Zeno poſuit plura entia & principia & quieſcētia. Aduerte dictum Alberti magni. nos non quærimus an ſit principium. eo quòd præſupponimus illud eſſe. quia primus Philoſophus hoc ꝓbauit, & nos in particulari ſciētia hoc probare nō poſſemꝰ. Dicā ergo determinationē Auer. cōtra Auic. principiū pōt intelligi ſubſtantiæ & ſic conſideratur à metaphyſico poteſt intelligi corporis mobilis, & ſic conſideratur à naturali. pōt etiā principium

De principio indiuiduationis.

Auerroes contra Auicen. de principio.

cipiū in naturalibus referri ad motū. & ſic præſopponitur in naturalibus, nō quia demonſtratū ſit in metaphyſica: ſed quia eſt per ſe notū. ſ. natura. aut natura eſt, aut natura eſt principium motus poteſt aūt principiū referri, ad ſubſtantiā ſenſibilem & ſic nō præſopponitur in philoſophia naturali, ſed demonſtratur puta materia eſt, forma eſt etſi metaphyſicus hoc ꝓbat eſſe principia ſubſtātiæ oportet ipſū accipere à naturali.

Sent. 7. tex. ſimiles quæſtiones quærūt antiqui de ente quæſtionibus quæſitis de principio. & ſic in idem re coincidūt datæ quæſtiones. Nota ex cō. 7. antiqui intelligentes per ens ipſum principiū, volebant ꝙ principiū ſit ipſa rei eſſentia. quia res non dicebatur ab eis duo. ſ. materia & forma. ſed vnū tantum. ſ. materiale non tñ reſpectu ſubſtantialis formæ, ſed accidentalis & tranſmutationis accidētalis. quia formam ſubſtantialē non dabāt. neq; ſubſtantialē motationem. & ſic materia erat rei eſſentia, & res ipſa, quam dicebāt æternā. & ſic homo & equus erant idē ſubſtantialiter, & differebant accidētaliter. quia id ex quo ſunt, erat eadē ſubſtantia. Nota 2. ꝙ mouentes quæſtionē de ente non differebant niſi voce à mouētibus illas quæſtiones de principio. quia per ens intelligebant principiū.

Sententia 8. tex. quæſtio an ens ſit vnum & immobile non eſt naturalis quia in ea, cū conceditur, negantur principia ſciētiæ naturalis, quibus negatis aſcendendum eſt ad ſcientiā ſubalternantem, ſi qua ſit, ſi non, ad ſcientiam cōem. ſi. n. ens ſit vnum & ſimplx, tūc non eſt principium, quia ſi eſt principiū, eſt principiatū. ergo multa ſunt. quia principium & principiatum ſunt correlatiua. Nota ex cōmen. 8. quæſtio quærens de ente ipſo differt à quæſtione quærente de ente pro principio. quia quæſtio de ente metaphyſicalis eſt. ideo Auer. eā appellat innaturalem. de principio vero phyſicalis eſt. Scias ꝙ ens eſt ſubiectum Meta. ideo quæſtiones formatæ de ente ſunt metaphyſicales cum ſecūdum rationē formalē qua ens eſt fuerint.

Nota ſecundum. quod ſcientia communis loquens contra negantem principia particularis ſcientiæ eſt duplex, ſcilicet metaphyſica logica.

Quomodo logica conſiderat de ente.

Scias ꝙ quælibet illarum conſiderat de ente, ſed metaphyſica, quæſtiones ſoluit demōſtratiue. logica vero probabiliter, contra ſequitur logicam eſſe ampliorem metaphyſica. quia cōcluſiones contigentes aut falſas logicus probare poteſt quas metaphyſicus non poteſt demonſtrare. Reſpōdeo ſunt paris ambitus ex parte ſubiectorū, licet non ex parte concluſionū.

Duplicia principia ſcientiæ naturalis.

Not. 3. duplicia ſunt principia ſcientiæ naturalis, quædam ſunt principia cognitionis, vt motus eſt, plura entia ſunt, alia ſunt principia cognitionis & eſſe. & ſunt natura eſt, naturalia habent naturam. Scias ꝙ principium cognitionis eſt propoſitio per ſe nota cōpoſita ex cauſa. Scias ꝙ non datur principiū eſſe & non cognitionis. quia nulla eſt cauſa à qua non dependeat effectus in eſſe & à quocunq; dependet effectus in eſſe, ab illo dependet & in cognoſci, quia non perfecte ſcitur res, non extirpatis omnibus eius dubitationibus, ſed non extirpantur donec omnis illius per ſe cauſa cognoſcatur, & quamuis materia non ſit de ſe nota, eſt tamen cognita per alterum. In ſuo igitur genere principiandi eſt prima & notificatiua effectus, licet ipſa non ſit cognita niſi per alterum, vt per formam, per compoſitum, operans vel non. Nota 4. ſi ens eſt vnum, ipſum non eſt plura, & ſic negatur principium cognitionis. ſ. plura ſunt. & ſi ens eſt immobile, negatur aliud ſcilicet motus eſt, & negato motu negatur naturam eſſe, ꝙ eſt principium cognitionis & eſſe. quia ſi natura eſt, principium motus eſt. ergo motus eſt, Nota quinto principium requirit motum & pluralitatem, ideo negato principio, negantur illa, valet. n. motus eſt, & plura ſunt ergo principium eſt, negato autem conſequente, negatur antecedens. Nota 6. ꝙ principium requirit compoſitionem & pluralitatem. ens autē ſimplex exigit contrarium. ſcilicet ſimplicitatem & vnitatem.

Sententia 9. tex. Non omnis opinio eſt reprobanda puta quæ non habet probabilitatem vt opinio Hæracliti volentis ꝙ ſtatim affirmationi ſuccedit negatio, aut opinio dicens ꝙ homo eſt omne ens.

Sententia 10. text. Non omnis ratio opinionis ſoluenda eſt. quia nō litigioſa quales ſunt rationes Parmenidis & Meliſſi quia illæ peccant in materia & in forma. licet non Meliſſi ſit operoſior. i. magis faſtidioſa quia non habet defectum. i. virtutem faciēdi deficere. ſed in eorum opiniones admiſſo vno inconuenienti, ad vlteriora faciliter deducuntur. Scias ꝙ ſolutio rationum litigioſarum. pertinet ad logicum per artem in lib. Elenc. traditā. Not. ex cō. 10. ratio Meliſſi ſi ens generatur habet principium, ergo ſi non generatur, nō habet principiū. vbi patet quòd deſtruit antecedens, & ſic conſequentia nō valet. ſecundo arguit ſi ens non generatur nō habet principium ſed ens nō generatur ergo ens non habet principium vbi in prima figura minor eſt negatiua, & ſic conſequentia non valet, & maior eſt falſa & multiplex, & minor eſt improbabilis. Scias quòd licet ſapeſſime concludatur in prima figura, & minor ſit negatiua, non tñ eſt ille modus, proprius primæ figuræ, ſed communis, nec naturaliter concludit, ſed artificialiter, ſed dicunt moderni non directe cōcludit, ſed indirecte. No. 2. quòd ratio Parme. eſt quicquid eſt præter ens eſt non ens ſed non ens eſt nihil, ergo ens eſt vnum. iſtius ſyllogiſmi primo poſita eſt minor, & eſt affirmatiua, quamuis ſit de præterito infinito, per priuatiuam igitur illam eandē intelligit. i. de præterito priuato. Scias quòd terminus quamuis, tranſcendens infinitari poteſt. ſimiliter & verbum, quamuis naturæ interēptæ non relinquatur, non eſt ex natura termini negati. concluſio etiam vera eſt, non tamen erat inſēta à Parme. ſed hæc falſa, vnum eſt ens omne, quæ non ſequitur ex illis premiſſis.

Vtrum Philoſ. naturalis ſit probare ſua principia. quòd ſic, quia Philoſo. naturalis eſt probare materiā eſſe ex tranſmutatione, & formā ex opere. Secundo motum eſſe eſt demonſtrabile, quia habet cauſam in ſubiecto. ſ. naturā. Tertio meta. probat ſua principia, ergo alius artifex. patet conſequentia qualis eſt habitudo principiorum metaphyſicalium ad meta. talis eſt naturalium ad naturalē ſcientiā Quarto Philo. 1. Phyſ. arguit contra negantes motum. Rñdeo per tres diſtinctiones & quatuor concluſiones, prima diſtin. ſcientiarum quædā cōmunis, & quæ conſiderat totum ens vt meta. & logica intelligo ens reale conſiderari ab vtroq;, quia quācunq; cōcluſionem pōt meta. demonſtrare poteſt logicus probare, quædam particularis & eſt quæ cōſiderat partem entis. Diſtinctio ſecunda ſciētiarum particularium quædā ſubalternata, quædam non. ad ſubalternationem tria requiruntur ſubiectum, ſub ſubiecto, differentiā addi accidentalē, & cuius dicit ſcientia ſubalternās propter quid, ſubalternata dicit quia. * Diſtinctio. 3. principiorum quædā ſunt principia ſcientiæ per quæ acquiritur cognitio, & ſunt propōnes per ſe notæ, & ſunt duplices, aut ſunt principia cognitionis tm̄. & ſic ſunt propoſitiones cōpoſitæ ex effectu euidēti, aut ſunt principia cognitionis & eſſe, & ſic ſunt propōnes euidētes ex cauſis compoſitæ. alia ſunt principia ſubiecti ſciētiæ aut materia & forma in phil. naturali quæ cauſant corpus mobile. Prima cōcluſio nulla ſcientia probat ſua principia cognitionis, quia illa ſunt per ſe nota in illa ſcientia, aut ſi demonſtrabilia ſunt, in ſcientia ſubalternāte. aut in ſcientia ordine doctrinæ priore demonſtrantur, neq; in illa ſcientia concedi. poteſt aliquid quod euidentius ſit principijs. quòd ſi probare poſſent, iam non eſſent principia, ſed concluſiones ſi tamen incautus reſpondens concederunt aliquid in ſcientia ex quo principia deduci poſſent, poſſet artifex ex illo arguere. Secunda concluſio. contra negantem principia cognitionis ſcientiæ particularis aſſumuntur principia ſubalternantis ſcientiæ, aut prioris ordine doctrinæ, aut in principia ſcientiæ omnibus cōis. intelligētiam. n. eſſe eſt principium metaphyſicum, & tñ eo negato nō recurrimus ad ſcientiā cōem. ſed particularem, & nō ſubalternantē, puta ad philoſophiam particularē. Similiter ignem ſimplicē, eſſe latet, & probatione indiget, iſtud expletur vbi numerus ſimplicium corporū. inuenitur, & eſt pars phi. naturalis naturaliter prior illa pte philoſophiæ in qua ſubijciunt elemēta. Tertia concluſio. cōtra negantē principia meta. aut logice pñt iſti artifices inſtare, quia quodcūq; eis conceditur ad illos ſpectat. quia totum ens conſiderant. & ex illo faciliter deducere pñt ſua princia, ꝙ ſi nolit aliquid concedere, cogitur negare duo cōtradictoria. Aduertās hic dicentes logicū cōſiderare de entibus rōnis, quia dictū eſt ꝙ totum ens conſiderat. ne faciant duas logicas, vnam realem, altera rōnis. & ne faciant ꝙ ſi logico concedatur ens reale, non poſſit ex illo deducere ſua principia. quia nihil de ſuo ſubiecto ſibi conceſſum ſit. Quarta cōcluſio. Philoſophus naturalis

Logica ſciētia cōmunis, ens reale conſiderans.

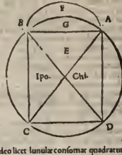
Et ſic tenet medicinā eſſe naturali ſubalternatā, cuius ſubiectum eſſe hominem arte ſanabilem, dicit.

turalis principia ſui ſubiecti habet probare, quia effectus ſunt notiores ſibi, ex quibus oſtendit materiam eſſe, & formam eſſe.* Ad primũ materiam eſſe, & formam eſſe, ſunt concluſiones naturales & non ſunt principia, ideo nimirum ſi demonſtrãt. Ad ſecondum negatur conſequentia. quia illa cauſa non eſt notior quàm motus. immo econtra eſt. immo cõntra etiã per ſe notus eſt motus quantum ad propter quid. quia iſtud eſt principium per ſe notũ. natura eſt principium motus. Ad tertium negatur conſequentia. quia non eſt quocunq; conceſſo deducibilia ſunt principia particularia, ſicut vniuerſalia, nẽque quodq; conceſſum pertinet ad particularem artificẽ, licet bene pertineat ad vniuerſalem. Ad quartum induit philoſophus habitum Metaphy. patet ex diſtinctione entis & vnius.

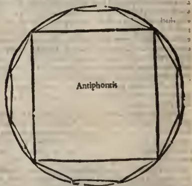
Et ſic patet, quę principia poſsint in ſciẽ ſua probari.

Sent. tex. 11. quia ſupponimus omnia aut quædam moueri, rationes negantiũ motum non ſunt ſoluendæ quemadmodum neq; alia ſcientia ſpecialis rationis negantiũ ſua principia ſoluere habet, vt ratio quadrantis circulum per lunulas ſoluenda eſt, ſed ratio Antiphontis non. Nota ex cõm. 11. Ariſt. dixiſſe aut omnia aut quædã moueri, vt priuaret ſe ab anima & formis de quibus dubitatur an moueantur, ſed licet nõ moueantur tñ ſunt naturales, ſecundum q immobiles ſunt, aut propter partẽ terræ proprie cẽtrum, vel de tota terra. Scias per formas intelligo formas non animatorũ, q ſi intellexeris intelligentias, tunc ſunt principia & naturæ, quamuis ſint immobiles, ſed formæ inanimatorum ſunt eſſentialiter conſideratæ, & nõ ſunt per ſe mobiles, quia non ſunt corpus. Per animã intelligo omnẽ animam incipiendo à vegetabili vſque ad intellectũ hominis, quæ animæ, quamuis ſint immobiles per ſe, tñ per ſe conſiderantur & eſſentialiter à phi. naturali. formæ dicuntur naturales, non quia ſint naturata, ſed quia ſunt naturæ, & non ſunt immobiles per accidens. quia cũ mouent ſubiecta eis, mouent ſe, per accidens tñ, & non per ſe, cũ materiales fuerint. intelligentia autem prima eſt ſimpliciter immobilis aliæ autem intelligẽtiæ ſimpliciter abſtractæ ſunt immobiles à ſe, non tamen ſunt abſolute immobiles. quia ipſe moueri poſſunt à deo immo continue circulariter mouẽtur ab eo vt dixi in lib. de Orbibus ſecundo, Mathematica etiã ſunt immobilia in eſſe abſtracto, & in hoc eſſe conſiderantur à mathematico, ſed in eſſe materiali non ſunt immobilia, in quo eſſe conſiderantur à naturali. Scias q minimum terræ in centro aliquanto ita præmetur à reſiduo q inde exibit. & ſic tandem corrũpetur. Scias q etiã centrum terræ eſt localiter immobile in philoſophia ad hunc ſenſum q ſecundum ſe totum moueri non poteſt, Theologus tamen dicit oppoſitũ. dixit autem philoſophus, non poſſunt omnes dij mouere totam terrã. intellige per omnes deos omnia corpora cæleſtia cum ſuis intelligentijs. ideo maximus terræ motus partem terræ tantum mouet, nõ autem totam. Si dicas totam terrã ſtare in medio ſicut in æquilibri & ſic ex quacũq; leui variatione grauitatis apud nos ſequitur motus terræ vel mutatio. Reſpõdeo negando hoc. quia lapis apud nos magnã facit reſiſtentiam, ſed tota terra facit maximam reſiſtentiã à nullo naturali agente vincibilem. in æquilibri igitur eſt ſo inquietudo propter violentam locationem, non aũt in terra propter naturalem eius quietẽ, vt dixi in quæſtione proportionum motuũ. An ſequatur hinc q centrum grauitatis terræ non ſit centrum mũdi. dicendum q non. ſed ſequitur q ſtat, q non ſit. Not. 2. q principalis intentio philoſophi non eſt contradicere opinionibus falſis in hac ſcientia, ſed declarare ſubſtantias & quiditates rerum naturalium. Scias quòd quiditates rerum in particulari vt intelligentiæ cõſiderantur à meta. ſed quidditates rerũ naturalium conſiderantur à meta. in vniuerſali, puta inquãtum ſunt entia vel ſubſtantiæ, ſed in particulari conſiderãtur à naturali, vt ignis inquantum ignis. Not. 3. quòd Hippocra. filius Euclidis quadrabat circulum per quadrationem lunularum. ſ. figurarũ ſimilium lunæ cum luna eſt quatuor dierum, ſic angulus b, a, d, eſt rectus per 30. tertij igitur per 46. primi quadratum b, d, eſt duplum ad quadratum a, b, ſed proportio circulorum eſt ſicut proportio quadratorũ ſuorum diametrorum. per ſecundam 12. igitur circulus maior eſt duplus ad circulum minorem. ergo quarta circuli maioris eſt æqualis medietati circuli minoris, ſed ſi ab æqualibus æqualia demas, quæ remanent ſunt æqualia, ſublata igitur ſuperficie contenta ab arcu a, g, b, & à chorda a, e, b, remanebit portio lunaris a, f, b, g, æqualis triangulo a, b, c.

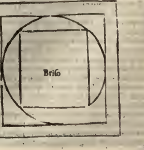
Quomodo ſunt intelligẽtiæ mobiles.

Reſpondeo licet lunulæ conſumat quadratum intra circulum, quia ipſum in 4. triangulos diuiditur, quorum quodlibet eſt æquale vni lunulæ, non tñ conſumunt lunolæ circulum, quia vltra quadratum in circulo ſunt portiones circuli quib' lunala nõ datur æqualis, & ſic lunulæ non conſumũt circulũ.

Nota 4. q Antiphon quadrabat circulum ſic. dato quadrato intra circulum tangẽte latera circuli. tunc dabilis eſt octangula figura tangens circulum in angulis quæ propinquior eſt continentiæ circuli, quam quadrata. & figura 16. angulorum adhuc eſt propinquior, & cum nõ ſit procedere in infinitum in diuiſionibus arcuum circuli, tandem dabitur rectangula figura multiangula æqualis cõtinentiæ ſicut circulus, quam faciliter quadramus quia ipſa eſt diuiſibilis in tot triãgulos quot angulos hebet demptis duobus angulis, & triangulus aut eſt mediatas quadrati, aut quadrabilis eſt. Reſpondeo. Antiphõ negat in ratione principium mathemati. & naturale, ſcilicet in infinitum diuiſibile eſt continuum.

Scias Briſſonem quadraſſe circulum ſic, vbi eſt dare maius & minus eſt dare æquale, ſed datur quadratum minus circulo puta tangens circunferentia circuli cum angulis, & eſt dare quadratum maius circulo puta quadratum factum ex diametro circuli, aut ei æquali, quia quadratum tangit circulum ſecundum coſtas. ergo eſt dare quadratum æquale circulo. Hãc rationem dixit Ariſt. non demonſtratiuam, quia ex communibus procedentem, & non ex proprijs. ideo rationem dixit eſſe dialecticam, facit enim quadratum datum imperfecte cognoſcere, ſeu ſuperficialiter, & non profunde & alias dixi in circulo eſſe dare angulum maiorem recto & minorem & tamen non eſſe dare in eo angulum æqualem recto, & conſidera de medio quadrato an ſit medium per æquidiſtantiam extremorum vel medium proportionale. Reſpondeo medium eſt proportionale. ideo minus diſtat à quadrato intra circulum quam à quadrato extra. Scias q inter quadratum datum maius & quadratum datum minus eſt proportio dupla, & inter coſtas eorum eſt medietas duplæ. videtur igitur dabile eſſe quadratum, cuius coſtæ ad coſtam parui intra circulum eſt medietas medietatis duplæ, & ſic quadrati ad quadratum erit medietas duplæ proportionis, & ſic ille æqualis erit circulo, quia præciſe per quãtum quadratum maius erat maius circulo per tantum præciſe quadratum minus eſt minus circulo, ergo vere medium inter quadrata data eſt circulus. ergo cum quadratum habens ad quadratum intra circulum vere proportionẽ, quæ eſt medietas duplæ, tum erit vere medium inter quadratum maius circulo & quadratum minus circulo, & ſic ipſum erit æquale circulo. medietatem duplæ intellige more mathemat. non eo modo quo ego in quæſtione proportionum motuum. verum apud Ariſt. linea recta & curua non comparantur, &c. No. ſ. quòd peccatum in arte eſt duplex eſſentiale, & eſt pertinens ad artem, & eſt quod fit poſt principia artis & huiuſmodi erat peccatum Hippo. quia nullum principium geometricum negabat Hippo. Aliud vero peccatum non eſſentiale, & eſt peccatum non pertinens ad artem, ſed dimittendum ab arte, & eſt illud quod fit circa principia artis. & huiuſmodi erat peccatum Antiphontis, quia errabat circa principia geometriæ ſ. in infinitum diuiſibile eſt continuum. Scias quòd proportio arcus ad chordam non eſt data, proportio enim circunferentiæ circuli ad diametrum eſt quaſi tripla ſeſquiſeptima, non autem præciſe tanta, ſi. n. concederetur illam proportionem eſſe præciſe ſcitam faciliter quadraretur circulus.

Sent. tex. 12. Sed quia antiqui loquentes de naturalibus faciunt argumẽta aut dubitationes non naturales, bonum erit fortaſſe obuiare principijs eorum, ſuper quibus radicantur, dum de particularibus philoſophiæ rebus diſputant, hoc. n. ad philoſophum ſpectat. Nota ex com. 12. ſpecialia de quibus loquuntur iſti primi ſunt, vt vacuum, infinitum &c. Nota ſecundo q philoſophus, ad quem ſpectat huiuſmodi diſputatio non eſt naturalis, ſed metaphyſicus. metaphyſici. n. eſt ſtabilire principia. ſ. per ſe nota & prima, vt in. 4. Meta. facit philoſophus, & alia principia per ſe nota particularium ſciẽtiarum. Scias q videns philoſophus non eſſe viam ita probabilem ad negandum principia naturæ ſicut eſt opinio tenẽtium vnum eſſe omne. puta ignis aut aqua, ſic q illud ſit ſic vnum q non habeat in partibus eſſentialibus pluralitatem, quia ſtante iſta opinione, tunc non eſt materia, neq; forma, neq; efficiens, & conſequenter neq; finis, quia iſtis poſitis ſtatim ſequitur quòd vnum ens ſit multa, & ſubſtantialis tranſmutatio eſt quod negatur ab illis illius opinionis. ideo viſum eſt Ariſt. eſſe obuiandum. vnde decet naturalem philoſophum vidẽre ſtabilitatem ſuorum principiorum. tum etiam quia naturalis philoſophi eſt probare materiam eſſe, & formam eſſe. ideo vt poſsit hoc facere deſtruit vnitatẽ entis, tum quia in particularibus quæſitis non poſſet philoſophus antiquorum opinione extirpate. cum à radicibus altis penderent quæ nondum eſſent extirpatæ. ideo decet philo. naturalem diſputare contra opiniones illorum, & ſi non poſsit philoſophus ex proprijs principijs apte, tunc metaphyſicis adiuari ipſum decuit.

Sententia. 13. textus. proprium optimum fundamentum ad deſtruendum vnitatem entis eſt ſuppoſitio quid nomine entis importetur tanquam famoſum. Significat enim ens decem prædicamenta ſimiliter & vnum, tunc quæritur an, ſubſtantia ſit omnia, aut quantitas aut aliud generum, ſi ſubſtantia eſt omne. vtrum homo aut equus ſit omne, aut Sortes & Plato ſit omne, magna. n. eſt differentia inter hæc, & quodlibet eſt impoſsibile. Scias q non eſt ibi petitio principij, ſcilicet plura eſſe, ſed ſupponitur ſignificatio termini famoſa. Secundo ſupponitur ens ſignificare multa diſiunctiue & ex diſiunctiua tali non habetur multitudo. cum poſsit diſiunctiua verificari pro vna parte tantum. Nota ex com. 13. ens dicitur multipliciter de decem prædicamentis. Scias q multiplicitas ſuppoſitorum non reddit propoſitionem diſtinguibilem pater in ſpecie vniuoca, ſed multiplicitas entis reddit propoſitiones diſtinguibiles. ergo ens eſt multiplex ſignificatione & ſuppoſitione, non autem æquiuoce, ſed analogice propter ordinem prædicamentorum accidentium ad prædicamentum ſubſtantiæ. * Nota ſecundo quòd vniuerſale & ſingulare multum differunt, non quia ſingulare & vniuerſale diſtinguantur eſſentia ſed quia multum differt dicere Sortes eſt omne, homo eſt omne, ſubſtantia eſt omne. Aduerte ad dictum Alberti magni, quia alia eſt intentio in vno, & ente non ſequitur omnia ſunt ens, ergo omnia ſunt vnum. contra conſequentia à conuertibili non tollitur propter diuerſitatem rationis eorum, dicendum igitur q antecedẽs diuiſiue intellectum eſt verum, & ſimiliter conſequens. antecedente collectiue intellecto antecedens eſt falſum, & ſimiliter conſequens. Vt cum ens ſit vniuocum ad decem prædicamenta, q ſic, quia ens eſt obiectum adæquatum potentiæ intellectiuæ perſtringitur quæſtio hæc ex lib. 2. de elementis. Secundo ens eſt ſubiectum metaphyſicæ. ergo vniuocum. Tertio ens habet paſsiones ſecū conuertibiles. ſ. bonum, verum, &c. Quarto ſequitur dato oppoſito quòd principium primum ſit multiplex, & diſtinguendum. ſ. ens eſt, quod tamen cõceditur eſſe notiſsimum. Quinto quorumcunq; eſt idem formale principium eorum eſt ens vniuocum, ſed omnium eſt idem formale principium, quia deus eſt forma, finis, & efficiens. Reſpondeo. præmitto illud eſt vniuocum quod multa ſignificat vna ratione. * illud æquiuocum quod multa ſignificat diuerſis rationibus, quarum vna alteri nõ attribuitur. illud autem eſt analogum quod multa ſignificat diuerſis rationibus, quarum vna alteri attribuitur. temporis. n. vera ſignificatio eſt quando accipitur pro motu primi mobilis, ſed ſignificatio quo ad nos eſt cum accipitur pro motu ſolis vel lunæ. quia hæc luminaria ſunt nobis nota. inde accipimus annum vel menſem, & ſic temporis ſecunda ſignificatio attribuitur primæ. Primum dictum, ens non eſt vniuocum vniuoce dictum, quia ſi ſic eſſet aliud à deo ſaltem formaliter eſſet prius deo. Secundo ſequitur aliquid eſſe principium dei. Tertio ſequitur quòd deus eſſet conſtitutus puta ex entitate & infinitate, & ſic entitas eſſet dei principium, ipſa. n. eſt diuinitate prior. Quarto ſequitur quòd intelligibilitas quæ eſt paſsio entis eſt extra ens, quia paſsio eſt extra conceptum ſubiecti, argumentum eſt, ad hominem concedentem aſſumptum, quòd ſi dicatur ens non dici de deo quidditatiue, hoc eſt impoſsibile quia ipſe eſt radix entitatis. Secũdo ſequitur quòd deus per naturam ſuam non eſſet ens, ſed per aliud dictum de eo. Secundum dictum, ens eſt analogum. patet ex Ariſt. 4 Meta tex. com. 2. Ad primum negatur antecedens neq; conſequentia eſt euidens. Ad ſecundum negatur conſequentia. Ad tertium negatur conſequentia, neq; antecedens eſt euidens vt dixi in lib. deſtinctionibus. * Ad quartum licet bonum eſſet diſtinguere ipſum. nõ oportet, quia in omni ſignificatione eſt euidens. Ad Quintum forma eſt multiplex.

Acceſſ. n. dicitur ens, quia eſt ſubſtantiæ. & propterea in metaphyſica, ſcientia de ente, eſt ſcientia de ſubſtantia, vt ſupra dictum fuit.

Quid vniuocũ, analogũ, & æquiuocũ.

Vide. cap. 4.

Sententia tex. 14. aut illud vnum eſt ſubſtantia & quãtitas & ſic ſunt multa, aut accidens tantum, & hoc eſt impoſsibile quia ſit ſeparate exiſtens quod eſt inſeparabile à ſubſtantia, tertium membrum. ſ. dari ſubſtantiam tãtum reprobatur textu ſequenti. Scias Ariſt. tenuiſſe non eſſe poſsibile accidẽs eſſe ſine ſubiecto, ſed Theologus tenet accidens exiſtere ſine ſubiecto in ſacramento altaris, & tamen aptum eſſe inhærere ſubiecto. Scias Ariſto. innuere omnia accidentia denominatiue prædicari de prima ſubſtantia, cuius oppoſitum videtur de oratione, quæ eſt quantitas. Scias impoſsibilium, aliud eſt euidenter impoſsibile, & illud eſt improbabile. aliud non euidenter,

Sco. & Thomas, de paſsione, & ſubiecto potentia intellectiua, & intellectu.

ter, omnibus, aut pluribus, aut ſapientibus, & illud non eſt improbabile. inter talia numerantur diſcordiæ inter Thomiſtas & Sco. vt paſsio eſt ſubiectum realiter, non eſt paſsio ſubiectum realiter, potentia intellectiua eſt intellectus, potentia intellectiua realiter differt ab intellectu. prima tenet Scotus. ſecunda Thomas.

Sententia tex. 15. Si ens ſit ſubſtantia tantũ. tunc illud non eſt infinitum contra Meliſſum, neq; finitum contra Parme. infinitum.n. & finitum quantitati conuenit, non.n. ſubſtãtia eſt finita vel infinita. neq; qualitas, aut paſsio, niſi ſimul ſit quantitas. Si igitur ſubſtantia & quantum eſt, tunc duo ſunt, & non vnum. Nota ex com. 15. ſi datur vnum ſecundum intentionem communem, tunc ſtat multa eſſe contenta ſub illa ſignificatione communis, ſi autem vnum ſit particulare, aut eſt de prædicamento ſubſtantiæ, aut accidentis, dice ꝙ indiuiduum eſt in prædicamento. Si indiuiduum datum ſit accidens, ergo ſubſtantia eſt, quia omne accidens exiſtit in indiuiduo ſubſtantiæ, & ſic multa ſunt. Si autem ſit indiuiduum ſubſtantia, tunc ipſum non eſt finitum, neq; infinitum, ꝙ eſt contra ipſos, ſi.n. ipſum ſit finitum vel infinitum, & vnum, tunc non eſſet niſi quantitas, quod eſt impoſsibile, quia quantitas requirit ſubiectum. Nota ſecundo ꝙ finitum & infinitum ſunt de differentijs quantitatis. i. ſunt modi conſequentes quantitatem non.n. ſunt vere differentiæ, * quia in conceptu differentiæ non includitur genus, cuius eſt differentia, quia tunc in diffinitione eſſet nugatio, ſed in diffinitione finiti vel infiniti quantum cadit. Nota tertio ꝙ infinitum eſt proprium quantitati. i. inſeparabile à quantitate, non ꝙ ſit propria paſsio, quia in diffinitione propriæ paſsionis non cadit ſubiectum loco generis, niſi forte in concreto diffiniretur. Nota quarto ꝙ infinitum eſt quantum non terminatum, in qua diffinitione quantum eſt genus. vel locum generis habens. Nota quinto ꝙ infinitum de quanto prædicatur eſſentialiter. intellige indirectam prædicationem poſſe eſſe eſſentialem cum termini eiuſdem generis de ſe inuicem vere & affirmatiue prædicantur. Nota. 6. ꝙ ſubſtantia non eſt infinita, niſi ſecundum ꝙ quanta, & ſic duo ſunt. ſ. ſubſtantia & quantitas. vel re, vel ratione. Nota. 7. ꝙ iſta contradictio, qua vtitur Ariſt. contra Parmenidem & Meliſſum eſt ſecundum ſermonem tantum. i. ex conceſsis ab eis contra ipſos, non ſecundum rem, quia ad nullum falſum deducit eos ex vero aſſumpto. Scias ꝙ alio modo quantificatur materia ꝙ̃ forma, quia materia quantificatur quãtitate, quam in ſe habet ſubiectiue, ſed forma ſubſtantialis vel accidentalis quantitatem in ſe non recipit, ſed ſi quantificatur, quantitate ſubiecti formæ quantificatur, & extenditur. ideo dixit Ariſt. qualitates eſſe quantas per accidens, ſi ſimul cum eis ſit quantitas in ſubiecto. licet igitur ſubſtantia ſit quanta per accidens & accidens. alio tamen modo eſt accidentalitas materiæ accidentalitate formæ. Scias ꝙ qualitates notant affectiones ſubſtantiæ permanẽtes, ſed motus notant affectiones fluxibiles. Scias apud Ariſt. non dari infinitum in vigore, quia eo dato, non eſt in quantitate, niſi forte vigoris, ſeu virtutis, aut perfectionis, vt ponunt Theologi. Scias infinitum congruere quantitati, intelligitur quantitatem de infinito eſſentialiter prædicari. Scias infinitum duplex, in actu, in potentia, infinitum in potentia eſt de genere quantitatis, & eſt verum ens, ſed infinitum in actu eſt impoſsibile reperiri Apud Ariſt. ideo non eſt de genere quantitatis, ſed ſi infinita quantitas concederetur, ſicut ab antiquis concedebatur, oportet illã ſub quantitate, locare. & ſit eo admiſſo, quantitas eſſet genus amplius quàm nunc ſit. Scias ꝙ licet Auer. dixerit indiuidua accidentium exiſtere in indiuiduis ſubſtantiæ, ꝙ non eſt intelligendum omne accidens eſſe rem, quæ non eſt ſubſtãtia, quia non oporter prædicamenta eſſe realiter diſtincta. vt in tractatu de diſtinctionibus dixi. ſat eſt diſtinctio formalis ad diſtinguendum prædicamenta, accidens igitur ſubſtantiæ inexiſtit, cum de ea denominatiue prædicatur, accidentia autem inter ſe realiter coincidere poſſunt. vt actio qualitas relatio. & forma ſubſtantialis habet eſſe reale, quo ſubſtantia eſt, & intentionale, quo qualitas eſt.

Quare in conceptu differentiæ non includitur genus cuius eſt differentia.

Scias ꝙ quantitas non eſt ſubſtantia, quia nullum realiter identificatum ſubſtantiæ excluditur per dictionẽ excluſiuam additam ſubſtantiæ ſed apud Ariſtotelem quantitas excluditur demonſtrando tantum ſubſtantia eſt, ergo &c.

Scias etiam quamuis ab æterno fuiſſent tempus, & motus, tamen non dicuntur infinita in actu, quia partes eorum terminis in potentia clauduntur, quia inſtanti aut mutato eſſe, quæ continuant partes, & ſic ſunt termini in potentia terminus autem in actu terminat, & non continuat, ſed terminus in potentia terminat & continuat. Contra illa ſunt infinita non terminata, ergo ſunt infinita in actu. Reſpõdeo iſtorum ſucceſſorum nulla eſt exiſtentia termini niſi inſtans præſens, ideo terminum habent, ipſe.n. terminus eſt, ſed non eſt terminus in actu, ſed in potentia, ideo illa dicuntur infinita in potentia, & non in acto ſed extra mundum procẽderetur quantitas ſine termino, tunc illa exiſteret, & non pro termini ſui exiſtentia, quia permanentium exiſtentia non eſt ratione ſui termini, ſed ratione rei quæ permanet. ideo illa eſſet infinita in actu.

Verum quantitas realiter diſtinguatur à materia, quòd non, quia cum materia ſit prior quantitate, ipſa poſſet exiſtere ſine quantitate.

Secundo data materia ſine quantitate, non eſſet diuiſibilis, neq; indiuiſibilis. Item non eſſet ſimplex neq; cõpoſita. Tum quia vna pars materiæ non eſſet altera, & ſic materia eſſet diuiſibilis in partes eiuſdem rationis ſine quantitate.

Tertio ſequitur quòd quantitas non eſſet origo diuiſionis. non.n. imaginabile eſt materiam, ſi ſit indiuiſibilis, formabilem eſſe quantitate, quæ diuiſa eſt in partes extra partes.

Item quarto tunc qualitates eſſent ex ſe diuiſibiles. Item materia eſſet qualis ſine accidente, quia eſſet diuiſibilis.

Reſpondeo per realem diſtinctionem intellige quãdo duo ſunt quorum vtrunq; eſt res, & vnum eorum vere negatiue prædicatur de altero. patet ex lib. diſtinctionum. Tunc conceditur pars quæſtionis affirmatiua, patet reſponſio ex primo lib. de elementis quæſtione. 14.

Quid realis diſtinctio.

Ad primum non omne prius poteſt exiſtere ſine poſteriori. non enim forma ſine compoſito exiſtere poteſt apud philoſophum, neq; ſubſtantia ſine accidente, & ſic negatur conſequentia rationis.

Ad ſecundum eſt caſus impoſsibilis ꝙ materia exiſtat ſine quantitate & conſequenter quòd ſit diuiſibilis ſine quantitate. ideo negatur antecedens. imo apud philoſophum caſus non eſt poſsibilis apud imaginationem.

Ad tertium negatur illud ſequi ex hoc quòd materia non ſit quantitas, ſi vero ſequatur, ex hoc materia eſt. & non eſt quanta, non cura, quia dictum eſt quòd antecedens eſt impoſsibile.

Ad quartum negatur conſequentia.

Ad quintum negatur conſequentia intelligendo accidens commune proprio & accidenti.

Verum ſubſtantia ſecundum ſe ſit diuiſibilis, quòd ſic, quia ipſa habet partes ſcilicet materiam & formam.

Secundo materia cauſat quantitatem, ergo ipſa cauſat eius diuiſibilitatem, patet conſequentia quia quicquid eſt cauſa cauſæ eſt cauſa cauſati. ergo materia non eſt indiuiſibilis, ſed diuiſibilis, quia ab indiuiſibili non naſcitur diuiſibile.

Tertio cuilibet parti quantitatis materia ſubijcitur, ergo materia habet partes quantitatiuas ſubſtantiales, etiam remota quantitate.

Quarto ſi materia non eſſet diuiſibilis maxime eſſet quia ipſa haberet diuiſibilitatem à quantitate, patet conſequentia quia non eſt aliud potens reddere materiam diuiſibilem, ſed materia diuiſibilitatem non habet à quãtitate, quia ſi ſic, tunc aliquid proprium materiæ daretur ab eius accidente, conſequens falſum, quia propria ſequuntur ſubiectum, non autem ſequuntur poſteriora ſubiecto.

Quinto quòd de materia ſit in vno, & de ea in alio eſt eſſentiale materiæ, aliter non eſſet generatio in infinitum, ergo non habet materia hoc à quantitate.

Reſpondeo materia de ſe eſt potentia ad quantitatem ſcilicet vt ſubijciatur illi, ergo ipſa eſt diuiſibilis remote ſcilicet apta habere diuiſibilitatem, non tamen ipſa eſt formaliter diuiſibilis niſi quantitate, materia igitur non eſſentialiter includit indiuiſibilitatem, quia diuidi poteſt. neq; eſſentialiter includit diuiſibilitatem, quia nullam formam materia eſſentialiter includit.

includit. de hoc vide primo de elementis dubium decimumquintum.

Ad primum non eſt ſermo nunc de diuiſibilitate in partes eſſentiales, ſed in partes integrales. Ad ſecundum materia eſt cauſa in genere cauſæ materialis quantitatis ex quo ſequitur materiam eſſe aptam ſubijci quantitati & ſic conceditur q̃ diuiſibilitatem talem ſubiectiuam non habet materia à quantitate, ſed formalem habet ab ea. neq; valet conſequentia materia eſt cauſa quantitatis, ergo materia de ſe eſt quanta, licet ſi materia eſſet cauſa vniuoca conſequentia limitate facta valeret quemadmodum igitur materia de ſe non eſt quanta acto ſed potentia. ita ipſa non eſt de ſe diuiſibilis actu, ſed potentia.

Ad tertium negatur conſequentia. Ad quartum ſubijcibilitas quantitati eſt propria materiæ, & ſequitur materiam, ſed diuiſibilitas non eſt proprium materiæ, niſi ſicut quantitas eſt materiæ propria. Ad quintum quòd materia ſit diuiſa eſt quia ſubiecta eſt quantitati, & præſens eſt vel fuit diuidens, neq; eſt infinitas generationis ex infinitate materiæ, ſed quia generatio vnius eſt alterius corruptio.

Vtrum tres dimenſiones ſint paſsiones quantitatis, quòd non, quia tunc quadratum bipedale eſſet duplum ad quadratum pedale, quod eſt impoſsibile. Secundo ſequitur corpus ſex ſuperficierum planarum eſſe quadratum. conſequens eſt falſum quia datur quadrangulum. Reſpondeo tres lineæ rectæ ſe orthogonaliter ſecantes in puncto vbi cauſant angulos rectos poſſunt dici paſsiones quantitatis prout ſupra quantitatem connotant poſitionis differentias ſex intra quas continuant. Ad primum dixi in quæſtione proportionum negando conſequentiam. Ad ſecundum conceditur conſequẽs. patet in taxillo. ad probationem negatur conſequentia.

Vtrum quantitas terminetur terminis proprijs eiuſdem generis, q̃ non. quia tunc infinite longa eſſet aliqua pars corporis vndequaq; finiti. patet circunducto filo per partem proportionalem quamlibet corporis columnaris.

Reſpondeo terminis eiuſdem generis prædicamenti terminatur corpus, quia ſuperficie, ſuperficies linea. linea puncto ſed punctum eſt eiuſdem generis deductiue, vbi alij termini ſunt eiuſdem generis vere. Secundo dico q̃ terminatur figura. quæ eſt terminus extrinſecus, quia eſt alterius prædicamenti. Ad argumentum nego conſequentiam, quia caſus non eſt poſsibilis. ſ. corpus finite magnum aut filum ſuper infinite parua quantitate extendi. quia determinatio minime quantitatis fili. infinite paruam quantitatem corporis cooperit, &c.

Sententia. 16. tex. vnius multiplicitas eſt, quia vnum tripliciter dicitur, continuitate, indiuiſione, ratione. Nota ex com. 16. huius propoſitionis ens eſt vnum, duplex terminus, ſubiectum, & eſt diſtinctus, dum entis multiplicitas diſtingueretur. prædicatum, & eſt vnum, cuius multiplicitas diſtinguitur in præſenti, & eſt multiplicitas ſignificationum faciens propoſitionem diſtinguibilem. Scias licet detur vnitas generica, & analogica, illa comprehenditur ſub vno ratione. vel melius, illa non ponitur ab antiquis, quia ipſa non tollit multitudinem entium, illa autem vnitas, quæ eſt per accidens, non tollit diuerſitatem ſpecificam, licet ad vnitatem continuitatis ipſa reduci poſsit.

Scias quòd quid eſt, vel dicit formam, quæ eſt quiditas, vel diffinitionem, quæ declarat quid eſt res. Scias q̃ erat quiditatis, notat quiditatis æternitatem, & eſt platonicum ponere ideam æternam, ſed apud Ariſt. etiam vniuerſalia habent aliquid æterni, ratione ſubiecti in quo ſunt. ſ. intellectus poſsibilis, quãuis habeant corruptibilitatem ratione fantaſmatum.

Vniuerſalia habẽt aliquid æterni [illegible] intellectus

Senten. 17. text. Si ens eſt vnum continuum, tunc multa ſunt, quia multæ partes ſunt, quia in infinitum diuiſibile eſt continuum. Secunda ratio totum eſt aliquo modo diuerſum à parte, & aliquo modo idem parti, ergo multa ſunt. ſ. totum & pars. ſi. n. totum ſit omnimode idem parti, tunc indiuiſibile quaſi eſſet totum, quia nullam in partibus haberet diuerſitatem, quia vtraq; pars erit idem omnimode toti, ergo vtraque pars erit idem alteri omnimode. Nota ex com. 17. totum nihil aliud eſt q̃ congregatio partium. Nota. 2. q̃ omnis pars eſt aliud à toto, & tamen non eſt poſsibile quòd omnes partes ſint aliud à toto, & ſic arguendo * à primo dicto ad oppoſitum ſecundi, eſt fallacia compoſitionis.

Vt ſit pars eſt aliud a toto, ergo poſſibile eſt omnes partes eſſe aliud a toto, q̃ñ conſequẽs, quod eſt de ſenſu compoſito, eſt falſum.

Scias fallacia compoſitionis eſt cum compoſita eſt falſa, & apparet vera, quemadmodum fallacia diuiſionis eſt cum diuiſa eſt falſa, & apparet vera. Scias q̃ dicendo in infinitum diuiſibile eſt cõtinuum, ly infinitum ſit ſyncategorematice, exponibile per in aliquot partes diuiſibile eſt cõtinuum, & non in tot quin in plures. Si autem non totaliter præcederet illæ terminus, ſtaret categorematice, & faceret propoſitionem falſam. ſ. diuiſibile eſt continuum in partes carentes principio & fine. Scias quòd aliud eſt proponere quæſtionem. Vtrum totum ſit ſua pars, & vtrum totum ſit ſuæ partes ſimul ſumptæ primam proponit Ariſt. quæ ſoluitur, totum ſecundum quid eſt idem parti. ſ. per partem. Totum eſt diuerſum à parte ſecundum quid. ſ. per aliam partem, ſecundam quæſtionem ſoluit Auer. affirmatiue. Scias partes continuæ ſunt, quarum vnus eſt terminus communis, alia tamen eſt naturalis continuitas, quæ eſt per partium adnaſcẽtiam vel inuiſcationem, & harum partium, quædam non habent medium vt digitus manus & manus, quædam habent, vt caput & pes. maiori autem diuerſitate differũt partes, inter quas eſt medium, quàm partes inter quas non eſt medium, cæteris paribus.

Vtrum totum ſit ſuæ partes, quòd ſic, quia ſi non, tunc aliquid eſſet perfectius deo, patet conſequentia quia apud philoſophum ex intelligentia & orbe componitur animal cæleſte, & conſequenter primum cœlum erit nobilius deo. Secundo ſequitur quòd aliæ intelligentiæ erunt viles reſpectu ſuorum totorum, conſequens falſum quia natura corporalis eſſet nobilior natura intellectuali, quia tertia entitas eſt corporalis, & intelligentia eſt intellectualis. Tertio ſequitur q̃ cum intelligentia ſecunda recipiat deum apud Auerroim. 2. cœ. com. 3. & 3. de Anima com. 14. cum erit tertium ex deo & intelligentia ſecunda. illud eſſet vilius prima, quia dependeret ab ea. & prima eſt ſimpliciter independens, ergo aliquid independens eſt vilius certo dependente & aliquid cauſatum eſt perfectius prima cauſa. Quarto intellectus agens copulatur cum intellectu poſsibili, ergo datur intellectum perfectius intellectu agente. Quinto ſpeculatiuus intellectus eſt forma intellectui poſsibili & ſic intellectum illud erit nobilius intellectu poſsibili & ſpeculatiuo. Sexto forma eſt finis habentis formam quarto coeli commento, 23. ergo totum non dicit tertiam entitatem.

Reſpondeo totum eſt ſuæ partes. dixi primo de elemẽtis, quæſtione. 24. pro nunc ſit ſatis quòd facienda eſt differentia inter totum eſſe ſuas partes, & totum eſſe nobilius parte, argumenta probant quòd totum non eſt nobilius parte, non probant quòd totum ſit ſuæ partes. Alb. magnus admittit, Auer. tenentem quòd ſic intelligendo de toto per compoſitionem partium facto. Secundo intelligit partes vnitate totius exiſtere. Sed dicendũ ſi latenter innuat dari totum quod nõ ſit ſuæ partes, male intelligit. Similiter ſi intelligat aliquod eſſe totum quod non ſit conſtitutum ex compoſitione partium, totum. n. eſſentiale, quod ex materia & forma componitur, eſt idem partibus, & à fortiori omne aliud totum,

Senten. tex. 18. contra ſecundum membrum diuiſionis vnius, ſi omne ens ſit vnum indiuiſibile, tunc non eſt quantum, neq; quale, neq; ens eſt finitum neq; infinitum, terminus enim indiuiſibilis nõ eſt finitus. Nota ex com. 18. auget Auer. inconueniens. ſ. ſi ens eſt vnum indiuiſibile, tunc non eſt ſubſtantia, neq; aliquod prædicamentorum, probat conſequentiam, quia omnia ſunt diuiſibilia, vel per ſe, vel per accidens. Contra non ne datur ſubſtantia indiuiſibilis, puta intelligentia, non ne datur qualitas indiuiſibilis, puta intellectio. ſequitur ne ex hac conſequentia quòd relationes ſint indiuiſibiles. Reſpondeo duplex eſt ens, ſenſibile, intelligibile, antiqui perceperunt ſolum ſenſibile, & omne tale eſt diuiſibile. ideo ratio Ariſt. & Auer. eſt ad hominem. Secundo duplex eſt deſtructio prædicamenti, vna ſecundum maiorem eius partem, alio modo ſecundum quamlibet illius partem, tunc deſtruuntur prædicamenta ex illo antecedente, non totaliter, ſed ſecundum magnam partem. Si autem per qualitatem intelligitur figura, tunc valet ens eſt vnum indiuiſibile, ergo ipſum non eſt qualitas Relationes autem rerum diuiſibilium poſſunt eſſe indiuiſibiles vt æqualitas. & poſſunt eſſe diuiſibiles, vt in æqualitas. Indiuiſibilium autem indiuiſibiles, quia relatio non di-

ſtinguitur

ſtinguitur re à fundamento. Item ad deſtructionem quanti mediate vel immediate deſtruitur qualitas, quia negato corpore quanto, negatur omnis qualitas, ſiue diuiſibilis, ſiue indiuiſibilis, quia ad negationem potentiæ, negatur omnis actus eius, & ſic ſi corpus humanum non eſt, non eſt anima eius, neque intelligere illius, ſimiliter de corpore cæleſti. Nota ſecundo ꝙ finitum & infinitum non dicitur de fine quanti, contra omne non habens terminum eſt infinitum, punctum eſt non habens terminum. Reſpondeo negatur maior, quia in ratione infiniti duo cadunt. ſ. quantum, non terminatum, & primum eſt dimiſſum in maiore.

Ideo ſi ponatur ly quanti in maiore erit falſa.

Senten. tex. 19. contra tertium mẽbrum diuiſionis vnius, ſi omnia ſunt vnum ratione, ſequitur primo ꝙ cõtrariorum genera erunt eiuſdem rationis, vt bonum & malum, quæ tamen patet eſſe diſtincta ex appetitu eligente vnum, & fugienta alterum. Secundo ſequitur ꝙ contradictoria erunt eiuſdem rationis. Tertio ſequitur ꝙ diſperata erunt eiuſdem rationis. Quarto ſequitor ꝙ ratio entis erit ratio non entis. Qointo ſequitur ꝙ rerum diuerſorum generum erunt eædem diffinitiones.

Sententia tex. 20. quia accidens non poteſt ſeorſum exiſtere à ſubſtantia, ita neq; prædicari. ideo vt fugerent multitudinem accidentium, volebant non dicendum homo eſt album, ſed homo albus, quia putabant non interponẽdam copulam niſi diſtinctis & diuerſis. Alij compoſitionem admittebant, & negabant accidens poſſe prædicari, ideo mutabant verba, vt homo albator. non concedentes quòd homo eſt albus, differunt tamen ille propoſitiones quia per primam importatur albedo in fluxu puta quando intenditur. in ſecunda vero importatur in eſſe quieto.

Sententia tex. 21. hæc faciebant, ac ſi ens eſſet ſimplex, ſimiliter & vnum, ſed non eſt ens vnum, ſed multa vel ratione, vt homo & album, vel diuiſione, vt totum & pars. abhorrebant autem vnum eſſe multa, propter eorum oppoſitionem, ſed ipſa non oppoſite accipiuntur, quia vnum in actu eſt multæ partes in potentia, & multa in actu ſunt vnum in potentia vt multæ aquæ poſſunt cõfluere. Nota ex com. 21. euadebant antiqui de accidente, quia non eſt ens ſimpliciter, ſed de parte non, quia illa eſt toti homogenea. ideo ſi totum eſt vere ſubſtantia, etiam pars. Scias ꝙ partes in toto ſunt potentia, quia exiſtere per ſe eſt actu, ſed exiſtere in toto potentia dicitur.

Senten. tex. 22. Ad rationes antiquorum facile eſt reſpondere, quia peccant in materia & forma. Nota ex cõmen. 22. duo exigit diſputatio. vnum eſt reprobatio cõcluſionis, aliud eſt deſtructio fundamenti concluſionis. Nota. 2. facilius contradicitur ſophiſtico argumento q̃ diſputatiuo. i. probabili.

Senten. tex. 23. Quod Meliſſus paralogiaet. patet quia arguit à deſtructione antecedentis. Secundo quia accipit quòd cuiuſcunq; ſit principium, vnde incipit illa res. ſ. punctum, & non ſit etiam principium temporis, quæ incõuenientia ſunt, etiam inconuenit cuiuſcunq; generationis non ſimpliciter. i. accidentalis eſſe principium, vnde illa incipit generatio non ſimpliciter. i. alteratio quædam, quaſi non daretur alteratio ſubita, quod eſt inconueniẽs. quia datur alteratio ſubita, cuius non eſt dare initium rei, aut magnitudinis, vnde incipit alteratio. Scias rationem Meliſſi ſtare in quinque conſequentijs. Prima ſi aliquid eſt factum, illud habet principium, ergo ſi aliquid non eſt factum, illud non habet principium. Secunda ſi aliquid non eſt factum, ipſum non habet principium, ſed ens non eſt factum, ergo ens non habet principium. Minorem probabit philoſophus infra, & ſoluet. Tertia conſequentia ens non habet principium, ergo ens eſt infinitum, patet conſequentia quia carens principio caret fine, & carens fine eſt infinitum. Quarta conſequentia ſi ens eſt infinitum, ipſum eſt vnum. Patet conſequentia quia infinitum non patitur additionem, neq; pluralitatem. Quinta cõſequentia ens eſt vnum, ergo immobile, patet conſequẽtia quia ens non habet locum ad quem moueri poſſit. Tunc negatur prima conſequentia, quia arguitur à deſtructione antecedentis ad deſtructionem conſequentis, & in conſequentijs neceſſarijs non valeat conſequentia de forma arguendi, licet aliquando valet gratia conuertibilitatis terminorum. Ad ſecundam negatur conſequentia, quia arguitur minore negatiua in prima figura, ſed quia illa faciliter fit affirmatiua de prædicato infinito diſtinguitur maior, quia poteſt intelligi principium temporis rei, & factionis, tunc ſi aliquid non eſt factum illud non habet principium temporis, vera eſt, ſed non ad propoſitum eius. Si de principio rei, falſa eſt quia cœlum non eſt factum, & tamen habet principium rei. ſ. punctum, vel melius principium rei habet. ſ. cauſam intrinſecam vel extrinſecam. Si de principio factionis, falſa eſt prima propoſitio primi ſyllogiſmi. ſ. ſi aliquid eſt factum, illud habet principium factionis. i. primam partem factionis, patet de alteratione ſubita.

Item minor eſt improbabilis. ſ. ens non eſt factum, quia ab antiquis illa vniuerſaliter intelligebatur, quod eſt contra ſenſum. Ad tertiam negatur conſequentia, quia antecedens negatiuum eſt, & conſequens affirmatiuum, & dato ꝙ eſſe affirmatiuum, eſt multiplex de principio temporis & factionis, antecedens eſt verum de cœlo, & conſequens falſum de principio magnitudinis, antecedens eſt verum de puncto, & conſequens falſum, ſed de quanto ſatis valet.

Nota ex commẽto. 23. regulam in categoricis, dato quòd prædicatum verificetur de ſubiecto, non oportet ꝙ à quo remouetur ſubiectum. remouetur prædicatum, aliter deſtructo antecedente in omni materia, deſtrueretur conſequens. Scias materiam propoſitionum triplicem. ſ. natura lem, remotam, contingentem, prima neceſſaria, ſecunda impoſſibilis, tertia contingens. Nota ſecundo dari alterationem ſubitam. Scias ꝙ motus omnis eſt in tempore, alteratio ſubita, vt medij illuminatio, non eſt motus, niſi æquiuoce, quia lumen eſt qualitas ſpiritualis, & non realis, & ita motus eſt actus entis perfecti, & non actus entis imperfecti. Quod ſi coagulationem ſubitam dixit Ariſt. in lib. de ſenſu & ſenſato, dixit eam æque cito eſſe ad certam partem alterabilis quamuis tamen velocior in vna parte quàm in alia.

Triplex propoſitionis materie.

Nota tertio cœlum habere principium in ſubſtantia. Scias cœli magnitudinem eſſe finitam & principiari puncto. Scias etiam ipſum componi ex materia & forma, licet alterius rationis quàm materia & forma inferiorum, ex ſecundo lib. de orbibus potes videre.

Cœli magnitudinem principiari puncto.

Senten. tex. 24. ad quartam conſequentiam negatur. quia ibi ad minus eſt multitudo partium, quæ eſt multitudo in potentia. Ad quintam negatur conſequentia, quia licet non moueretur ſecundum totum, moueretur tamen ſecundum partes, patet de aqua. Tum quia licet illud non moueretur localiter, ergo non alteratione, patet de tota terra ꝙ conſequentia non valet, præterea ſi ponitur ens vnum non ponitur niſi ſicut terminus à quo mutationis idẽ cum termino ad quem, ſed ex iſto fundamento non ſequitur niſi vnitas materialis, non autem ſecundum diffinitionem. Tum etiam quia non omnia etiam ſunt ſic immediate tranſmutabilia. vt homo & equus, ergo ipſa non poſſunt habere vnitatem. præterea terminus à quo & ad quem etiam ſunt contraria, ergo ipſa habere non poſſunt idem ſimpliciter vnum cum altero.

Vtrum poſſibile ſit toto continuo quieſcẽte, partem illius moueri localiter. Reſpõdeo mixto locali motu cum alteratione, poſſibile eſt, vt rarefacta vna parte præciſe quantum alia condenſatur, & econtra, totum. n. cõtrarijs motibus moueri poteſt. tamen ſecũdum alias partes & alias. Secundo mobile flexibile mouetur ſecundum partem. aut moueri poteſt, quamuis alia pars non moueatur. Tertio de locali puro non, cum continuum ſit cuius motus eſt vnus, qualibet. n. parte cæli mota, totum cælum mouetur, & totum remanet in eodem ſitu, licet nulla illius pars remaneat in eodem ſitu. intellige nõ de ſitu partium in toto, cum dicitur totum eſſe in eodem ſitu. quoniam de ſitu partium in loco continente non eſt verum, niſi de inferioribus cælis. Quarto quod aliquid quieſcat, & non per ſe, neq; per accidens negatur. Quinto punctum centri quieſcere videtur mota ſphæra circulariter, ad quietem ſphæræ in loco, quia ipſa non mouetur ad locum.

Senten. tex. 25. Eodem modo ſoluendum eſt ad Parmenidem, & alio etiam proprio. Scias ratio Parmenidis eſt quicquid eſt præter ens eſt non ens, ſed omne non ens eſt nihil, ergo tantum ens eſt.

Soluitur negando conſequentiam, pa. et ſi tantum album ſit,

ſit, adhuc multa ſunt alba diſcontinuata, & dato tantum vno albo, adhuc ſunt multa, ſcilicet ſubiectum & accidens.

Nota ex com. 25. ſermo Parmenidis concludit concluſionem veram, ideo non abſolute eſt ita vanus ſicut ſyllogiſmus Meliſsi, qui nihil boni habebat, ſed illam non intendebat Parmenides. quia hanc volebat vnum eſt omne, ſed illa non ſequitur vt patet ex Ariſtotele.

Nota ſecundo proprius modus reprobandi Parmenidem eſt vti conceſſo à Parmenide ad arguendum contra ipſum, quod non eſt factum contra Meliſſum. & propter iſtam expoſitionem rememoratur Aoerrois Themiſtij, quaſi non bene exponentis. quia volebat proprium eſſe Parmenidi obſtare interrogationibus eius, quia faciebat argumentum eius interrogatiue, vt ſi quicquid eſt præter ens, eſt non ens, & non ens eſt nihil, non ne probatum eſt ꝙ ens eſt vnum.

Nota tertio vtebatur hoc nomine ens tanquam vniuoco, ſed non eſt ſic, quia ens & non ens dicuntur de decem prædicamentis. Scias ꝙ hic non poteſt gloſari multiplicitas entis de multiplicitate ſuppoſitorum, quia nunquam verificabile eſt contradictorium termini de ſuppoſito de quo verificatur ille terminus, ſtante terminorum vniuocatione. Scias ꝙ omne ens aliquo decem prædicamentorum comprehenditur, & ſic deus & intelligentiæ & corpora cæleſtia ſunt in prædicamento ſobſtātiæ. cuius oppoſitum vult philoſophus. 10. Met. tex. com. 26. corruptibile & incorruptibile differunt genere, neq; intelligendū eſt ſubalterno, non generaliſsimo, quia tunc principia generis generaliſsimi eſſent eiuſdem rationis vniuoce in corruptibilibus & æternis, quod nō eſt poſsibile, patet ex proprietatibus, quæ eædem eſſe nō poſſunt, vt motus, generatio æternitas. Solutio hoc nomen ſubſtantia voiuoce acceptum noo comprehendit omnem ſubſtantiam, quia oon materiam neq; formam, neq; compoſitum cæleſte, ſed tangibilia compoſita comprehendit, & in hoc ſenſu loquitur Ariſ. 10. Meta. ſed ſubſtantia analogice omnem ſubſtantiam comprehendit, & ſic ſumitur ſubſtaotia ab Ariſtotele & Auerroe hic. Corollarium duplex eſt generaliſsimum ſubſtantiæ, & duplex prædicamentum. ſ. ſubſtantia vniuoce accepta, & analogice, ſed ſubſtantia analogice accepta eſt communior quàm ſubſtantia veiuoce accepta.

Duplex generaliſsimum ſubſtantiæ.

Nota quarto ꝙ ſermo concludens per ſe debet concludere in omni materia. ex hoc patet quare Ariſto. in componendis in libro priorum ſyllogiſmis vtitur terminis ignotis, vt terminorum materia intellectum diſcurrentem non impediat. Sequitur ſecundo ꝙ conſequentia ab inferiori ad ſuperius, aut à conuertibili, non valet de forma quia in terminis ignotis conſequentia euidentiam non habet.

Nota quinto ad hoc vt aliqua duo ſint idem ſimpliciter requiritur identitas ſubiecti & ſecundum diffinitionem vt iſte homo & Sortes. Corollarium ſubiectum & propria paſsio non ſunt idem ſimpliciter, ſecūdum ſuperius & ioferius noo ſunt idem ſimpliciter.

Ad hoc vt aliqua duo ſint idem ſimpliciter.

Nota ſexto ꝙ album ſignificat albedinem & recipiens albedinem. contra album puram qualitatem ſignificat Ariſto. in prædicamentis. Solutio principale ſignificatum albi eſt qualitas, quæ eſt albedo, & hoc vult philoſophus in prædicamētis. connotatum autem ſeu illud, quod circuncernitur, eſt ſubiectum, & hoc vult Auer. in 5. autem Meta. com. 14. reprehendit Auicennam volentem, ꝙ concretum principaliter ſignificet ſubiectum, quia terminus non poteſt explicari, quin ſignificatum eius principale explicetur. & ſic fiet nugatio explicando prædicatum hoc. ſ. iſte eſt naſus ſimus, quia intelligitur ꝙ iſte eſt naſus, naſus cauus, ſed ſi ſecundario importatur ſubiectum, ſubiecto expreſſo, non amplius oportet explicare ſubiectum, ideo ſenſus eius eſt, iſte eſt naſus cauus.

Concreti principale ſignificatum qualitatem, & quare.

Senten. tex. 26. ſecunda ratio contra Parmenidem eſt ad probandum ꝙ non ſolum vnum ſignificat ens, quia ſi ſic, aut ſignificat accidens tantum, aut ſubſtantiam tantum, non primum, quia tunc illud cui accideret ens non eſſet, quia ſubſtantia non eſt accidens, ergo ſubſtantia eſſet & non eſſet, eſſet: quia ſine ea non eſt accidens, non eſſet, quia tunc ens ſignificaret duo & non vnum, quod contra ſuppoſitum eſt.

Senten. tex. 27. ſi ens ſignificat ſubſtantiam ſolum, ſed ipſa ſubſtantia noo eſt accidens, ſed ipſi alia accidunt, ergo multa ſunt patet conſequentia, quia ſenſus oſtendit accidens dici de ſubſtantia. Si autem concedas ens importare album, tunc ſubſtantia non erit, ergo neq; accidens erit, ſed ſi ipſa eſt, & accidens eſt, ergo ens multa ſignificat.

Scias ꝙ ſubſtantia nulli accidit, ideo Auer. contra Alexan. arguit. 8. Meta. com. 5. dicentem caliditas eſt forma ſubſtantialis ignis, contra caliditas eſt accidens mixto, ergo ipſa non eſt ſubſtantia elemento. Quod ſi negas antecedens. quia caliditas quæ eſt forma ſubſtantialis ignis eſt in mixto ſubſtantia, & non accidens, contra adeſt & abeſt præter ſubiecti corruptionem caliditas, vt lapidi homini, &c. ergo accidens eſt, patet conſequentia à diffinitione. * Quod ſi dicas ſcientiam dei in ſe eſſe ſubſtantiam, & in nobis accidens dico ꝙ non eſt eadem ſcientia, quia eſſentia dei eſt ſubſtantia, ſi autem de deo ſcientia noſtra ſit qualitas accidens ſpirituale, & non ſubſtantia, tunc illa non eſt deus, licet ſit notitia de deo. Si autem deus animam noſtram format, * tunc eſt res, quæ eſt ſubſtantia, licet accidentaliter nominet animam felicem intelligentem, ſimiliter cum deus intelligitur ab intelligentijs, tunc ipſe format eas. Quod ſi dicas forma ſubſtantialis in materia eſt ſubſtantia, & eadem in nobis eſt accidens, quia eſt qualitas. *

Vide 5. de elementis dubio quarto.

Vt infelicitate intellectus poſsibilis.

In ſenſu & intellectu.

Reſpondeo dixi in lib. 5. de elementis ꝙ non vniuoce dicitur qualitas de reali & ſpirituali, etiam iſti termini ſubſtantia & qualitas non imponuntur ad ſignificandum eſſentiam formæ abſolutæ, ſed ſupponunt modos eſſendi, quod igitur forma ſubſtantialis materialis habeat eſſe naturale, quo ſubſtantia eſt, tunc ſignificatur per hoc nomen ſubſtantia, ſed in eſſe intentionali, cum ea non ſit aliquid ſubſtantiæ, ſed ea nominetur aliquid intelligere. tunc qualitas eſt, & ſic non eſt idem niſi in eſſentia, ſed diuerſum eſt in eſſe. * & tunc quod ſic eſt qualitas, non eſt vniuoce idem cum qualitatibus, quæ in ſuo eſſe reali ſunt qualitas.

Quia eſt forma v. g. lapidis, ſed eſt diuerſa in eſſe, quia in lapide habet eſſe reale, & in intellectu, eam recipiente, habet eſſe intentionales.

Sentē. tex. 28. ratio communis Parmenidi & Meliſſo, ſi eſt vnum tantum, tunc quantitas non eſt, patet conſequētia quia ex oppoſito conſequentis ſequitur partium multitudo. Si autem dicas accidentia non eſſe vere ens, ſed ſubſtantia ſolum, tunc etiam multa ſunt, quia ſubſtantia diffinibilis, eſt ex genere & differentia, quæro igitur an exempli gratia animal rationale ſit accidens, aut igitur homini, aut alteri, aut ſeparabile aut inſeparabile. Nota ex com. 28. ſi homo eſt ſubſtantia. tunc animal quod eſt genus hominis, & bipes quod eſt eius differentia, ſunt entia in rei veritate, nam partes rei quæ ſunt ſecundum diffinitionem præcedunt ram in eſſe, cōtra Auer. in prologo com. 5. dixit genus & differentiam eſſe partes ſecundum imaginationem, nonc dicit ꝙ ſunt entia in rei veritate. Tum etiam videtur ꝙ ſint extra animam, ergo vniuerſalia ſunt extra animam.

Reſpōdeo aliud eſt loqui de genere & differētia pro ſuppoſitis, aliud pro ipſis met. pro ſuppoſitis extra. tunc animal & rationale ſunt ſubſtantia, quia Sor. & Plato ſunt ſubſtantiæ. * & hoc vult hic philoſophus. Contra vult philoſophus pluralitatem entium & ſubſtantiarum. Reſpondeo verum ſecundum diffinitionem, non curat pro nunc de pluralitate ſecundum rem, aliam autem requirit Sortes diffinitionem ſecundum ꝙ homo, & ſecundum ꝙ animal. Sed genus & differentia pro ſe ipſis ſunt partes ſecundum imaginationem, & non ſunt vere partes indiuidui. * & ſic loquitur Auerrois primo Phyſicorum commen. 5.

Sequitur enim Sortes & Plato ſunt ſubſtātia, Sort. & Plat. ſunt animal & rationale, ergo animal, & rationale ſunt ſubſtantia.

Quia ſic ſolū ſunt in aīa.

Ad ſecundum non dantur vniuerſalia realia, niſi in potentia. genus autem & differentia vt declarant quiditatem hominum ſunt in intellectu, non extra, contra illa quæ præcedunt rem in eſſe ſunt in re, ſed genus & differentia præcedunt rem in eſſe, vt dicit Auerr. in litera, ergo ipſa ſunt in re. Reſpondeo præcedere in eſſe intelligitur dupliciter vno modo ꝙ illud ſit extra animam prius altero, & ſic noo intelligitur hic Alio modo præcedit aliquid in eſſe, quia conſequentia facta cum hoc verbo eſt non cōuertitur. & ſic à genere ad ſpeciem non conuertitur, neq; etiam à differentia, ſi ipſa ſit in plus, vt communiter ſunt differentiæ. Si autem conuertitur differentia cum ſpecie, tunc ibi eſſet ſimultas. ſede differentia ſe habet vt principium conſtitutiuum ſpecie. ideo dicitur prius alio modo, & ſic intelligitur Aoer. etiam com. 29. dicens ꝙ partes diffinitionis præcedunt diffinitum, & non diffinitum præce-

Nota.

dit

dit diffinitionem, quia tunc cauſatum præcederet ſuam cauſam. videre potes in lib. de vniuerſalibus.

Senten.tex.29. Si animal & rationale ſint accidentia inſeparabilia ab homine, tunc homo ea diffiniret, & non econtra, quia accidentia inſeparabilia per ſubiectum diffiniuntur, ſi ſeparentur ab homine, tunc dabitur homo, qui non erit animal rationale. Si autem accidunt alteri ab homine, tūc homo iſti eidem accidet, ergo ſubſtantiæ ſont, ergo multa ſunt. Nota ex com.29. impoſsibile eſt aliquid eſſe hominem & carere vita, ex hoc ſequitur ꝙ Sortes mortuus non eſt homo, quod eſt contra Scotum. dixi in lib. primo de elementis. niſi intelligas ꝙ eo modo quo eſt homo, habet vitam, ſed cum eſt mortuus, eſt homo in aptitudine, vel eſſe cognito, & ita viuit in aptitudine, contra tunc carere vita intelligi habet in aptitudine vel in eſſe cognito. Nota etiam ab illis quæ accipiuntur in diffinitionibus impoſsibile eſt vt diffinita ſeparentur. Corollarium iſta eſt neceſſaria. Sor. eſt animal rationale, & tunc intellige iuxta Auerroim in lib. Perihermenias hæc eſt neceſſaria, non ſimpliciter, ſed ſuppoſita ſubiecti exiſtentia.

Senten.tex.30. poteſt reſponderi ad prædicta ꝙ accidens non ponit in numerum, quia non eſt vere ens. Secundo ꝙ totum & partes diuiſiue & partes collectiue etiam in numerum non ponunt, quia ſunt vnum, & ſic vnum eſt omne. contra arguit philoſophus, ſequitur ꝙ totum erit ex indiuiſibilibus, patet conſequentia quia ipſum nullam habet in partibus diuerſitatem. Quidam obediunt rationi Parmenidis volentes ꝙ ſolum ſubſtantia ſit ens, accidēs autem non ſit ens. & ſic euadunt ab argumento probante multa eſſe, quia ſubſtantia & accidens ſont, quia quæ ſecundum quid ſunt, non numerari habent inter entia. Secundo etiam rationi obediunt alij concedentes dari magnitudinem indiuiſibilem. Scias ꝙ iſtarum reſponſionum, ſecunda hic non reprobatur, ſed in ſexto. vbi oſtēditur ꝙ magnitudo non cōponitur ex indiuiſibilibus. Sed primæ reſponſionis improbatio ſtatim inducitur à philoſopho. Scias aliud eſt magnitudinem eſſe indiuiſibilem, & ipſam eſſe compoſitam ex indiuiſibilibus. primum dictum ſoluit rationem philoſophi de toto & parte, ſed ſecundum non ſoluit eam, ſed in ſexto oſtenditur quòd omnis magnitudo in magnitudines diuiditur.

Senten.tex.31. ſi tenes primum principium, & ad ſenſum patet ꝙ album eſt, ergo nomine entis album ſignificatur, & ſic album eſt ens, quamuis. n. accidens non ſit ens ſimpliciter, quia non eſt ſubſtantia, nihil tamen prohibet quin ipſum ſit ens ſecundum quid. Dicere etiam ꝙ ens ſignificet ſubſtātiam, & dicere ꝙ non ſit aliud niſi ſignificatum nomine entis, & dicere ꝙ tantum ſubſtantia ſit, eſt impoſsibile, patet quia non poſſumus ſcire ſubſtantiam eſſe niſi ex accidentibus in ſubſtantia repertis ſenſu. ſimiliter accidentia non poſſunt diſtincte cognoſci, niſi ſubſtantiam cognoſcamus, oportet igitur ꝙ duo ſint ſcilicet ſubſtantia & accidens.

Senten.tex.32. Naturaliter loquentes ſunt bipartiti, quidam ponunt vnum ſubiectum cum duobus contrarijs. ſ. antiqui. Platu. autem vnam formam ponit & duas differentias materiales contrahentes formam. ſ. magnum & paruum, excellentiam defectum. Antiquorum quidam raro & denſo faciunt res, alij congregatione & diſgregatione. Empedoc. infinities mundum facit, & deſtruit. Anaxagoras vero ſemel, & infinita homogenea pro principijs ponit.

Scias ꝙ antiqui ponebant ſubiectum vnum, ſed in actu ens puta ignis aut aer aut aqua, ſed Ariſt. ponit vnum ſubiectum in potentia. Antiqui ponebant res differre raritate & denſitate, & ſic accidentaliter ſolum, Ariſtoteles vero ſubſtantialiter & accidentaliter. Antiqui ponebant congregatione & ſegregatione res fieri aut deſtrui. Ariſtoteles autem generatione & corruptione. Empedocles ponebat litem particularem indiuiduorum eiuſdem ſpeciei, & amicitiam vniuerſalem cum omnibus eſſe principium corrumpendi mundum, & amicitiam particularem cum inimicitia vniuerſali generare mundum, & caſualiter fiebat ꝙ amicitia inciperet regnare, & quòd tanto tempore regnaret ꝙ non pluri neque pauciori, caſualiter contingebat. Caſu ſimiliter contingebat ꝙ inimicitia inciperet regnare, & ꝙ tanto tempore regnaret. & ſic infinities generationi mundi ſuccedebat corruptio, & corruptioni generatio. Anaxagoras autem intellectum diuinum aſsiſtentem chaos confuſo in extrahendo de latentia in lucem ponebat nunquam complere ſegregationem. ideo tantum ſemel generabatur mundus, ſed perpetuo durabat, contradixit Aoer. 1. cœli ꝙ Anaxagoras ponit mundum corrumpi.

Reſpondeo dixit Ariſt. de eo ꝙ propriam vocem ignorauit. Contra dixit Ariſt. de hoc an generatio ſit quia admittebat generationem, deinde dicebat ꝙ non, quia illa tranſmutatio erat alteratio.

Reſponſio ex hoc habetur intentum, quia eo ꝙ generatio eſt alteratio, etiam corruptio eſt alteratio, & ſic mundum ſequitur perpetuo durare.

Senten.tex.33. ratio qua mouebatur Anaxagoras ad ponendum infinita principia latitantia, quia videbat detegi rem, aut igitur præfuerat, & ſic eſt intentum, ſi vero non præfuiſſet & eſſe, tunc ex nihilo fuiſſet facta, quod eſt impoſsibile, facere. n. hominem ex non homine, eſt impoſsibile, & tunc ſequitur ꝙ fieri ſit alterari.

Senten.tex.34. quia vnum contrarium fit ex altero & econtra, & certum eſt quòd contraria non ſe inuicem principiant, ergo vnum erat in altero, & ſi contraria ſimul ſunt, à fortiori alia, ſed contraria inſunt, quia caliditas fit aut ex caliditate, & ſic præfuit, aut ex non caliditate, & ſic ex nihilo. Si igitur mixta ſont omnia, denominatio à ſuperabundanti fit, pure enim album nihil eſt.

Scias ex ijs duobus teſtibus extrahi vulgatam propōnem.

Ex nihilo nihil fit, quæ contra theologiam eſt, velle enim reſtringere dictum ad naturalem trāſmutationem, reſtrictio vera eſt, ſed non eſt ad mentem philoſophi negantis creationem, & negantis verum agens agere, & non per motum.

Verum difficultatem habet opinio philoſophorum, quoniam accidentia cœli vt lumen aut figura, aut cauſantur à materia, & ſic æterna eſſe non poſſunt, aut non cauſantur à materia, & ſic darentur accidentia abſtracta, quod eſt impoſsibile. Quod ſi diſtinguitur, quia materia in potentia eſt cauſa corruptibilitatis, non autem materia in actu. Sed accidentia cœli à materia in actu cauſantur non autem à materia in potētia, tunc conſiderare oportet ordinem cauſarum. quia materia Nota pro accidentibus cœli. eſt cui ab alijs cauſis neceſsitas imponitur. & ſic alia genera cauſarum materia præſupponit, & ſic cum cœli accidentia à materia cauſata ſint, ab efficiente vero cauſata erunt, quia accidentia illa non habentur à materia ex ſe, ſed aliunde oportet ea materiæ eſſe impreſſa. Quod ſi ſatis eſt efficiens ſecundum ſimilitudinem, tunc patet ꝙ cauſalitas materiæ non de neceſſitate præſupponit efficiens verum. Et quamuis hoc cōcedant philoſophi de ſubſtantia cœli, non tamen videtur hoc ita faciliter de accidente concedendum.

Scias quòd licet in dicta propoſitione duæ negationes ponantur, intelligitur tamen negatiua ſcilicet ex eo quod non eſt, non fit aliquid.

Scias ꝙ ly ex dicit circunſtantiam materiæ, non autem ſubiecti, apud Theologos. n. gratia creatur, & in anima.

Senten.tex.35. infinitum ſecundum ꝙ infinitum eſt ignotum, ſed res naturales non ſunt ignotæ, ergo ex ſuis principijs cognoſcuntur, ergo principia non ſunt infinita.

Scias quòd infinitū in quantitate & in forma eſt ignotum.

Corollarium deus apud Ariſtotelem nō eſt infinitus, quia ipſe cognoſcit ſe. Quod ſi reſtringas ſermonē philoſophi ad infinitum in quantitate. ſ. in magnitudine, aut multitudine, contra te eſt philoſophus in litera. dicens infinitum quale.

Reſpondent infinitum quale eſt dupliciter extenſiue, & de hoc philoſophus loquitur in litera. Alio modo in vigore, & de iſto eſt ſermo Theologorum ponentium deum infinitum ſed nimis ſtringitur, quia infinitus principiorū numerus, ſiue extenſorum ſiue non, ſcientiam tollit principiati.

Scias infinitum duplex in acto in potētia, infinitum in potētia eſt ſcitum, quia continuum eſt cognitū eſſe infinitum in diuiſione. motus & tempus ſunt cognita eſſe infinita in duratione, ſed infinitum in actu non eſt cognitum.

Nota ex com.35. ratio philoſophi eſt logica, & communis contra Anaxagoram & Demo. ſed ſpecialiter contra Demo. erit aliquid infra. vt. 3. Phy. & 8. cœli.

Nota ſecundo quòd vſus logicæ eſt dupliciter. vno modo

vt

ter omnia sic eſt maius, & minimum nō qđ inter omnia non eſt minimus

mo qui non erit maſculus neq; femina. Secundo erit homo qui non erit ſaluus neq; damnatus. patet de manu hominis: quæ abſcindatur in peccato mortali & moriatur Sortes contritus. quia homo manus non erit in paradiſo quia moriebatur in peccato mortali. neq; in inferno quia anima eius. ſ. intellectus Sortis erit in paradiſo. Quarto quantitas continua mathematice accepta non habet maximū. quia infinite magnam quantitatem methematicus imaginari poteſt: neq; datur minima quantitas continua mathematice, neq; naturaliter ex natura quantitatis continuæ. quia in infinitum diuiſibile eſt continuum. Quinto datur maxima & minima quantitas ſub qua naturatum ſtare poteſt. ex natura intrinſeca. tam in homogeneis q̃ in heterogeneis, quia natura cum ſit virtus finita & terminata ſuas operationes facere non poteſt niſi determinato inſtrumento ex quantitate certa & materia certa. velle. n. dare hominem ita magnum vt cœlum &c. Quia igitur non infinite magnum eſt calidū, neq; materia eſt infinite magna, ideo non infinite magnum dari poteſt ſimplex, aut mixtum intra cœlum. Contra ignis appoſito cōbuſtibili in infinitum creſcit.

Reſpondeo in infinitum. i. ad non terminatam quātitatem. i. ad quantitatem non habentem terminum, ſcilicet figuram quia ignis nullam figuram ſibi determinat, ſed animatum ſic. Similiter in maiore valde quantitate dari poteſt intelligitur minimum. i. debiliſsimum.

Sexto non datur minimum potens reſiſtere per tempus contrario. quia in medietate temporis illud eſt debilius adhuc potens per tempus reſiſtere, & ſic in ſimplex corpus quàm animal corruptibile.

Ad primum in aqua genita ſtat caliditas ſumma in parte, aut datur minimum alteratum, & primum genitum.

Ad ſecundum diuiſio eſt corruptio impropria, quam non oportet terminare alterationem.

Ad tertium alia pars per viam ſequelæ conuertitur in ignē & per accidens, non autem de principali intento.

Ad quartum admitto maximum gradum frigiditatis, ad quē non ſequitur, condenſatio ſit, vt ſex. datur maxima quantitas aeris frigida vt ſex. à qua extraho minimū aeris, & aquæ à proximo, tunc videtur dari vltimum eſſe aeris. communiter caſus non admittitur, quia non habent omnes partes ſimul compoſsibilitatem, licet aliqua illarum ſit poſsibilis.

Ad quintum conceditur conſequens, ſed illud eſt propter accidentale impedimentum adueniens.

Ad ſextum negatur conſequentia, quia velociſsime moueri competit parti cœli circa æquinoctialem circulum, & repugnat partibus cœli circa polum.

Senten. tex. 39. Quod ſegregatio non compleatur, eſt dictum verum Anaxagoræ. cuius cauſam ignorabat. ſ. paſsionem à ſubiecto nō eſſe ſeparabilem, & tunc ſi intellectus quæreret facere hanc abſtractionem patet q; quærit impoſsibile. Reſpondeo Anaxag. intelligebat de ſegregatione habentium quantitatem. cōtra etiam non quamlibet partem diuiſibilem ab alia ſeparare poteſt intellectus, quoniam non eſt minima magnitudo. Scias dari minimam quantitatem diſcretam. ſ. binarium, non autem minimam continuam, * niſi in ſuo eſſe naturali propter formam. Sed non datur maximus numerus, ſed bene maxima magnitudo, ſ. cœlum. quæ tamen maxima eſt in natura, non autem maxima ad imaginationem. Nota ex com. 39. intelligentia incepit diſtinguere, quod nunquam complebitur, ergo illa eſt valde vilis & ocioſa. contra intelligentia incepit mouere quod nunquā complebitur, ergo ocioſa & vilis. Reſpondeo negat Auer. intelligētiam incipere mouere, ſed apud Anaxagoram mundus inceperat. & nunquam habiturus erat finem. Formetur ratio ſic. Quocunq; dato, illud intendit intelligētia ab alio ſegregare, & illud non eſt poſſibile fieri. ergo ocioſa & vilis eſt illa intelligentia. tunc antecedens conceditur ab Anaxagora, & negatur à philoſopho. patet conſequentia quia valde vile & ocioſum eſt intendere facere quod impoſsibile eſt fieri. ſed apud Ariſt. non intendit intelligentia complere motum cœli, ſic dicat Anaxagoras, non quodlibet intendit intelligentia ſegregare, & bene dicet. Inducitur contradictio inter textum. 38. carnis eſt determinata quantitas in magnitudine & paruitate, & textum. 39. non eſt minima magnitudo. Reſpondeo caro eſt res naturalis, ideo

Quia quocunque data illa eſt diuiſibilis.

terminatæ quantitatis, ſed magnitudo eſt res mathematica, ideo non eſt terminata per ſe, licet terminetur per accidens puta per formam.

Senten. tex. 40. errauit Anaxag. concedens omnem generationem eſſe ex ſimili in forma, quia vniuerſaliter profertur, quod eſt verum particulariter tantum. fit. n. lutum ex luto, ſed domus ex lapidibus, non ex domo. vnde in tranſmutatione naturali vt aeris ex aqua non dicimus aerem ex ſimili in actu fieri, ſed bene ex materia quæ eſt ſimilis in potentia. patet ex reſolutionibus iſtorum in res diuerſarum naturarum.

Senten. tex. 41. comparatio opinionum, quæ infinita principia ponit, deterior, quæ finita melior. ponens principia pauca melior ea quæ ponit multa, quia natura minimis ſibi poſsibilibus res complet. quia eius eſt de poſsibilibus facere quod melius eſt. principia rerum naturalium ſunt contraria, probatur quia durante prima diſpoſitione non eſt tranſmutatio. oportet igitur ſubiectum aliter ſe habere ſi tranſmutari habet, Parmenides qui ens dixit vnum. conceſsit principia tranſmutationis contraria. calidum. ſ. & frigidum. i. ignem & terram. Democ. plenum & vacuum. alij rarum & denſum, alij congregationem & ſegregationem. alij differentias poſitionis ponunt contraria, alij angulare, non angulare, rectum: circulare, Nota ex com. 41. duplex ens apud antiquos, ex immobile & eſt ſenſibile, verum & eſt ens intelligibile. i. ſubſtantia diſtinctio eſt Ariſt. 1. Met. in fine textus carentis. com. Nota 2. contrarietas Democriti apud eum ponitur inter ens & non ens, vacuum eſt non ens, plenum autem eſt ens. Iſtam contrarietatem dixit Philoſophus apud Democ. cum alia contrarietate entium. ſ. poſitionis & figuræ Nota. 3 q; contrarietas figuræ in rectam & rotundam eſt famoſa, non vera quia rectum non eſt contrarium rotundo, quia rotundo nihil eſt contrarium, quum ſit perfectior figurarum in rei veritate, ſed eſt ibi contrarietas in primo aſpectu. Contra conſequentiam rotundum eſt perfectior figurarum ergo nihil ei contrariatur, quia caliditas eſt prima qualitatum, & tamen habet contrarium. Albedo eſt perfectiſsimum viſibile, quia plus participat de luce, & tamen habet contrarium, neq; apparet medium ex perfectione ad negandum contrarium. Reſpondeo aut ſpecies dicit perfectionem, aut non, ſi primum, vna eſt alijs perfectior, ſiue contrarium habeat, ſiue non. Si ſpecies non dicit perfectionem, tunc vna eſt dignior alia, ſiue contrarium habeat, ſiue non. hæc igitur primitas non tollit contrarietatem. reſolubilium autem ſpecierum aut reſolutio ſtat ad vnum tātum. & tunc impoſsibile eſt in illo genere eſſe contrarietatem, quia non poteſt eſſe mixtio aliquorum ex vno tantum, ſed multa requiruntur in mixtione, & hæc eſt primitas & perfectio, ex qua ſequitur non eſſe ibi contrarietatē, & ſic eſt in figuris quia reſolutio ſtat ad vnum tm̄. ſ. ad circularem. Cum autē aliquæ ſpecies ex contrarijs ſunt, tunc reſolutio ſtat ad duo ſimplicia ad minus, quæ ad mixtionem venerunt, & tunc inter illa poteſt eſſe contrarietas. vt in albo aut calido, &c. Nota. 4 q; contrarietas hic extendit ſe ad priuatiuam oppoſitionem & ad contrariam, & contrarietas eſt vel vera vel famoſa.

Scias contrarietatem famoſam admitti propter opiniones antiquorum, & etiam propter terminos per ſe ſecundo requiſitos ad generationem ſubſtantiæ, qui ſunt poſitiua diſperata, non autem contraria, niſi extrinſece. ſed contrarietas vera eſt inter terminos motus trium generū, ſed priuatiua oppoſitio eſt inter generationem & corruptionem, & inter terminos generationem & corruptionem, primo terminantes.

Sententia. tex. 42. ponitur rationabiliter contrarietas inter principia. quia principiorum proprietates primis contrarijs conueniunt. prima non fieri ex alijs quia tunc eis eſſet aliquid prius, & ſic non eſſent prima. Secunda proprietas non eſſe ex alterutris quia eo quia ſunt contraria, vnum non eſt ex alio. quia id ex quo fit aliquid eſt de eſſentia facti, ſi igitur factum ſit contrariū illi ex quo fit, tunc vnum contrariū eſt de eſſentia alterius. vt bene dixit Alb. magnus. Nota ex commēt. 42. rationem huius ſi contraria fiant ex inuicem, ſiue ſecundum reciprocationem, ſiue non. tunc q; fit ex altero non eſſet principium, ſed principiatum. Scias vnum contrarium fieri ex altero ſicut ex termino à quo, & ex principio per accidens rei factæ, non tamen vnum contrarium fit ex altero tan

vt inſtrumentum, & hic modus eſt vnicuiq; ſcientiæ ꝓprius.

Alius eſt modos aſſumendo propoſitionem probatam in logica ad inſerundum concluſionem phyſicam & iſte modus eſt proprius metaphyſico, non autem ſciẽtijs particularibus.

Scias ꝙ volunt aliqui Auerroim loqui de logica docente, ſed non eſt verum. patet ex verbo vſitatur.

Nota. 3. ꝙ ſyllogiſmus erigitur in ſecunda figura cuius maior ponitur ſine medio, quia eſt per ſe nota. ſed ſecunda. ſ. minor eſt ſubintellecta, ſed medium ponitur in prima figura.

Scias ꝙ ordinem ſyllogiſmorum reſolotiuum Auer. relinquimus, & ſyllogiſmos eius male translatos, & compoſitiuo vtimur ordine adhærentes literæ quantum poſſumus.

Primus ſyllogiſmus in barbara. Omne infinitum eſt ignotum, omne infinite quãtum aut quale eſt infinitum, ergo omne infinite quantum aut quale eſt ignotum.

Secundus ſyllogiſmus in barbara. Omne infinite quantum aut quale eſt ignotum, omne cõpoſitum ex infinitis in quantitate aut forma eſt infinite quãtum aut quale. ergo omne compoſitom ex infinitis in quantitate aut forma eſt ignotum.

Tertius ſyllogiſmus in ſecunda figura in cameſtres. Omne compoſitum ex infinitis in quantitate, aut forma, eſt ignotum: nullum compoſitum notum eſt ignotum, ergo nullum compoſitum notum eſt cõpoſitum ex infinitis in quantitate, aut forma,

In noſtro primo ſyllogiſmo addit Auer. prædicato concluſionis aliquid, quod tamen ſequitur ex concluſione illa. ideo non variat bonitatem ſyllogiſmi. Intelligo in maiore noſtra primi ſyllogiſmi, ignotũ. i. non ſcibile, & tunc ꝓpoſitio elicita ex reduplicatiua Philoſophi eſt maior tertij ſyllogiſmi Auer.

In ſecundo ſuo ſyllogiſmo Auer. maiorem facit copulatiuam. Sed hoc parum eſt reſpecto alterius quod facit. ſcilicet facit in prima figura quòd ſubiectum maioris non eſt prædicatum minoris.

In tertio ſyllogiſmo noſtro qui eſt primus ſyllogiſmus Auerrois, concludit Auerrois in ſecunda figura affirmatiue. ideo ſubiungit expoſitionem concluſionis per vnam negatiuam, poſuerat autem eam affirmatiuam, vt illam in primo modo primæ figuræ probare poſſet.

Trium igitur ſyllogiſmorum ſex ſunt præmiſſæ, quarum tres ſunt per ſe notæ, ideo doas earum Ariſto. non tetigit ſcilicet minorem primi ſyllogiſmi. ſcilicet omne infinite quantum aut quale eſt infinitum, & minorem ſecundi ſyllogiſmi. ſcilicet omne compoſitum ex infinitis in quãtitate aut forma eſt infinite quantum aut quale. Sed minorem tertij ſyllogiſmi, ſcilicet nullum compoſitum eſt ignotum ex communi fama confirmauit.

Poſuit igitur Ariſtote. primo maiorem primi ſyllogiſmi.

Secundo maiorem ſecundi ſyllogiſmi.

Tertio maiorem tertij ſyllogiſmi.

Miranda eſt igitur Ariſto. breuitas, ſed ordo mirabilior eſt.

Vtrum forma antequam generetur, præexiſtat in materia, ꝙ ſic, quia ſi non, ipſa fieret ex nihilo, & ſic crearetur, & non generaretur naturaliter. vt patet de anima intellectiua.

Secundo ſequitur ꝙ productio formæ eſſet violenta. quia ſolum eſſet à principio extrinſeco, & non intrinſeco.

Tertio terminus à quo generatio & ad quẽ ſunt eiuſdem generis, ſed terminus ad quem eſt ſobſtantia. ſ. ſubſtantialis forma, ergo terminus à quo eſt ſubſtantia. ſ. forma generanda, ſub eſſe tamen imperfecto.

Quarto priuatio ſimpliciter non eſt poſſibilis in materia, ergo eum ea eſt forma. non exiſtens. quia ea non eſt priuata, ergo generanda forma eſt cum priuatione, in eſſe tamen incompleto.

Quinto ſi non ſequitur ꝙ agentia eſſent datores formarum, cuius oppoſitum vult Ariſtoteles contra Platonem.

Sexto ſequitur ꝙ forma antequam generaretur ſit nihil.

Septimo agens educit formam de potentia ad actum, ergo forma præfuit.

Reſponſionem vide primo de elementis quæſtione. a 1. Ponuntur tamẽ quædam opiniones. Prima Anaxagoras poſuit formas latare in materia, & ab intellectu detegi. & ſic eas eſſe totaliter ab intra.

Contra ſequitur non eſſe veram generationem.

Secundo ſequitur intellectũ nihil facere, ſed ſegregare ſolũ.

Tertio ſequitur ꝙ res non fieret ab vniuoco, quia ipſa non fieret, neq; extraheretur niſi ab æquiuoco.

Quarto ſequitur formas heterogeneorum non habere agens faciens eas, vt æqui. certum. n. eſt apud eum homogenea latitare, & non heterogenea.

Secunda opinio Pythagoras, Plato, & Auicenna pro parte ab extra eſt forma totaliter.

Tertia opinio peripaterici forma eſt partim ab intra, & partim ab extra. Qui inter ſe diuiſi ſunt.

Prima opinio Linconienſis. id de forma quod præexiſtit in materia eſt forma generica. ſ. forma corporeitatis. Iſtam reprobaui in ſecundo libro de elementis.

Secunda opinio Thomas & aliqui aſcribunt opinionem hanc Egidio. id de forma quod præexiſtit in materia, eſt eſſentia formæ, ſed terminat forma generationem ſecundum eſſe quia eſſe realiter differt ab eſſentia, contra hoc dictum eſt generationem ſimpliciter terminari ad ſubſtantiam rei. *Opiniones tres de præexiſtentia formæ in materia.*

Tertia opinio Alb. magnus forma præexiſtit tota ab intus ſecundum eſſe confuſum & diminutum. Tota etiam exiſtit ab extra ſecundum eſſe diſtinctum & perfectum. Agens igitur non attingit eſſentiam formæ, neq; eſſe eius diminutum, quia illa præfuerunt, ſed attingit eius eſſe completum & perfectum. accepit Thomas diſtinctionem realem eſſe ab eſſentia ab Alberto magno. *Eſſe ab eſſentia diſtingui realiter ſecundum Albertũ & Thomam.*

Voluit Albertus ꝙ genus eſt forma imperfecta, quæ non eſt forma ſimpliciter, ſed eſt aliquid formæ. voluit. n. ꝙ genus eſt aptitudo ad formam, & inchoatio formæ in materia & eſt corporeitas ipſa. contra in glande eſt aptitudo quercus, quæ plus eſt ꝙ̃ corporeitas, quoniam corporeitas eſt cõis mixi. & non aptitudo. Et cum dixit Alb. aptitudo formæ eſt aliquid formæ, tũc ſi intelligitur intrãſitiue falſum eſt, quia aptitodo ad formã eſt ipſa materia, ſi vero tranſitiue, verũ eſt, quia materia reſpicit formã. eſt igitur formæ tanꝙ̃ termini relationis.

Quarta opinio Gaetanus triplex potentia, quæ eſt natura, quæ eſt materia, & iſtam appellat ſubiectiuam.

Secunda eſt naturalis potentia materiæ ad patiendũ. Iſtam diſtinguit re à materia, quam tamen Thomas non diſtinguit.

Tertia eſt potẽtia reſpectiua, ꝙ̃ corrũpit in aduẽtu formæ.

Reſponſio igitur ad quæſtionem eſt, præfuit forma in potẽtia, non præfuit in actu. Et tunc materiales formæ ſunt cauſabiles à materia ex qua educi poſſunt, intellectus vero non.

Ad primum negatur conſequentia, quia creatio non requirit ſubiectum, de quo educatur forma, ſed generatio requirit. intellectus autem generatione eſt in materia licet generatione non ſit. *

Ad ſecundũ negatur conſequẽtia, quia paſſum vim cõfert. *Quia non eſt forma educta de potẽtia materiæ. Et generatione eſt in materia, quia poſt generationem hominis actuat, & perficit, & cõplet materiã: et ĩ eodem inſtanti, cum inducitur, cogitatiua ipſa extraducitur, vt in libro 2. de elemẽtis dixit.*

Ad tertium priuatio reducitur ad ſubſtantiã, quia eſt negatio ſubſtãtiæ, & eſt principiũ ſubſtãtiæ per accidẽs, non per ſe.

Ad quartum priuatio ſimpliciter non eſt poſſibilis. ſ. nullam formam habere, ſed bene ſic. ſ. nihil de a, forma habere.

Ad quintum negatur conſequẽtia. quia extra hunc formas de potentia materiæ.

Ad ſextum forma ante generationem realiter nihil eſt in actu, ſed eſt aliquid in potentia.

Ad ſeptimum præfuit forma in potentia, & in actu, agens autem non largitur multitudinem, quia generatio vnius eſt corruptio alterius, ſed perfectionem largitur. ſ. formam.

Vtrum infinitum ſit ignotum, ꝙ non, quia continuum eſt infinitum ſecundum diuiſionem, & eſt notum.

Secundo ſi intellectus infinitas ſpecies haberet, infinita eſſent cognita, ſed antecedẽs eſt poſſibile, quia duas habere põt intellectus, ergo infinitas, patet conſequentia, quia non eſt maior ratio duarum quàm infinitarum.

Tertio infinitum eſt quantum non terminatum. 1. Phyſi. commen. 15. & ſic infinitum eſt diffinitiue notum.

Quarto finitum eſt cognitum, ergo infinitum. patet conſequentia ex regula oppoſitorum.

Quinto de infinito eſt ſcientia tertio Phyſicorum.

Sexto ipſum infinitũ demõſtratur de motu & tpe. 8. Phy.

Septimo materia eſt infinita. quia indeterminata, ſed determinabilis per formam, & nota eſt prima Phyſicorum.

Octauo deus eſt infinitus in vigore, & cognoſcit ſe.

ab intellectu & à ſenſu non verificatur, niſi quando accipitur in reſpectu cõmunis comprehẽſionis .i. cognitio comparatiua non eſt niſi à virtute cognoſcente vtrunq; comparatorum.

Sententia tex. 49. poſsibile eſt dicere principia eadem & diuerſa, ſunt enim eadem analogia & ordine, ſed differunt ſecundum prius & poſterius, quædam enim notiora ſunt intellectu, quædam vero ſenſui. ratio autem vniuerſalis, ſenſus vero pcricularis, magnum & paruum ſunt nota ad intellectum. rarum vero & ſpiſſum ad ſenſum.

Vtrum principia ſint eadem. Reſpondeo extrinſeca remotiſsima ſunt eadem numero. ſ. primus motor & primus finis, ſed propinqua variari poſſunt. Intrinſeca duplicia ſunt, materia prima eſt eiuſdem rationis in omnibus in quibus reperitur, ſed eſt diuiſa per partes quantitatiuas in eis. forma autem eſt diuerſa ſpecie, & generis eiuſdem. ſi materialis ſit & ſubſtantialis, tunc eiuſdem eſt generis vniuoci. dicendum eſt igitur quod vnitas cadens in principijs eſt vnitas analogiæ. actus enim & potentia de genere accidẽtium reducuntur ad actum & potentiam de genere ſubſtantiæ. colligitur. 12. Metaphyſi. commento. 22. Scias quod ratio dicitur vniuerſalis dupliciter in nominatiuo, quia intellectus eſt vniuerſalis, quia eſt ſubſtantia abſtracta, quia non eſt virtus organica, ergo operatio eius eſt non organica eſt abſtracta. patet conſequentia, quia modo eſſendi formæ proportionatur operatio. tunc vltra, ergo obiectum eſt abſtractum. patet conſequentia quia oportet obiectum proportionari operi. proportionabiliter ſenſus nun eſt vniuerſalis, ſed ſingularis, quia organicus, ergo operatio organica, ergo obiectum ſingulare. In genitiuo autem intellectus eſt vniuerſalis obiecti comprehenſiuus. proportionabiliter ſenſus eſt ſingularis, obiecti apprehenſiuus. Scias intellectum cognoſcere ſingulare per accidens, ſingulare etiam cognoſcitur per accidens, licet ſit cognoſcibile per ſe, ſcilicet per ſuam formam, quæ eſt quidditas eius. * Senſus autẽm cognoſcit ſingulare, ſed non vniuerſale tantum igitur intellectus cognoſcit vniuerſale, & tantum vniuerſale per ſe cognoſcitur ab intellectu, & ſic dictio excluſiua & ſubiecto & prædicato addi poteſt. tantum ſingulare cognoſcitur à ſenſu, & tantum ſenſus per ſe cognoſcit ſingulare.

Vt a, lapis per accidẽs cognoſcitur, quia in vniuerſali, & per ſe, quia per formam, quæ eſt quidditas lapidis.

Nota ex com. 49. magnum & paruum, ſunt communiora quàm rarum & denſum, quia magnum & paruum reperiuntur in mathematicis & naturalibus, ſed rarum & dẽſum in naturalibus, tantum reperiuntur, non in mathematicis, quia in eorum diffinitione materia includitur, à qua mathematica abſtrahunt vt rarum quod ſub quantitate magna paucam habet materiam. denſum ſub parua quantitate multam habet materiam. Scias hoc eſſe contra S. Tho. volentem quòd materia intelligibilis ſit materia prima abſtracta à ſenſibilibus, & ſimiliter Egidium. quia tunc rarum & denſum etiam in denſum etiam in mathematicis reperiuntur.

Contra Thomam & Egidium.

Vtrum principia ſint contraria, quod non. quia cõtraria fiunt ex alijs, ſcilicet ex genere cuius ſunt, ſed principia non fiunt ex alijs, contraria enim ſunt ſub genere ergo ſunt principiata principijs generis.

Secundo ſubſtantiæ non contrariantur, ſed principia ſunt ſubſtantiæ. Tertio cœlo nihil eſt contrarium, & tamen ibi principia reperiuntur. Quarto priuatio non cõtrariatur formæ. quia nihil eſt priuatio. Quinto principia ſunt priuatiue oppoſita, ergo non contraria, patet conſequẽtia quia illa ſunt diuerſa genera oppoſitionum. Sexto principia ſemper manent, immo in eodẽ manent. ergo non contrariantur. Septimo materia & forma pro quacunq; trãſmutatione ſufficiunt ergo non requiritur aliquod principium alicui contrarium. Reſpondeo prima diſtinctio, duplicia ſunt principia, intrinſeca extrinſeca. Intrinſeca magis faciunt pro eſſe, contra cauſa primaria plus influit in effectum quàm ſecundaria. Reſpondeo intelligitur præſuppoſita vniuerſalium principiorum cognitione & cauſalitate. Secundo ſunt magis appropriata, & eſt ſententia Ariſtotelis in prædicamentis dicentis quòd quæſtionem quid magis certificat reſpõſio per ſpeciem quàm per genus. Tertio principia intrinſeca ſunt partes rei, ergo tunc magis faciunt cognoſci rem.

Quomodo priuatio ſit principium.

Secunda diſtinctio principia ſunt duplicia, per ſe, per accidens. priuatio eſt principium per accidens tam tranſmutationis quàm tranſmutationis licet priuatio ſit terminus per ſe primus ipſius tranſmutationis ideo tranſmutationis diffinitionem priuatio intrat, & ſic ſunt intrinſeca compoſito quia ipſum componunt, ſed ſunt intrinſeca tranſmutationi, quia tranſmutationis diffinitionem intrant. Tertia diſtinctio primitas principiorum duplex, prædicatione, cauſalitate prædicatione vt materia vt efficiens. Cauſalitate vt primus motor aut prima materia.

Primum dictum principia non fiunt ex alijs, quia non intrinſece componuntur. ideo neq; ex alterutris & omnia facta ſunt ex eis. forma tamen ex materia eſt extrinſece, & materia per formam, & forma eſt priuatione, & priuatio ex forma tanquam ex termino à quo.

Secundum dictum contrarietas communiter dicta comprehendit duas ſpecies oppoſitionum, ſcilicet contrariam & priuatiuam oppoſitionem, ergo aliqua principia ſunt contraria. ſcilicet priuatio & forma, & aliqua non, ſcilicet materia & forma. Ariſto. autem prius loquitur de principijs primis communitate. deinde deſcendit ad materiam primam, quæ cauſalitate prima eſt, & ad formam ſibi correſpondentem reſpectu generatorum. licet non ſit prima ſimpliciter. Tertium dictum principia ſubſtantiæ ſunt cauſa aliorum vel efficiens vel finalis vel ſubiectiua. Albertus magnus gloſat non quod forma à forma, & priuatio à priuatione, ſed à ſubſtantia compoſita principiantur, quæ eſt immediate ſubiectum accidentium ſed oppoſitum huius vult Auerrois in hoc primo com. 56. & patet de quantitate, quæ non eſt in homine, niſi ratione corporis in quo recipiatur. aliter intellectus eſſet quantus, aut totum diceret tertiam entitatem, &c.

Ad primum genus prædicatiue, componit ad imaginationem, de qua compoſitione non eſt ſermo hic:

Alia eſt compoſitio ex ſubiecto, & iſta componitur factum & non forma.

Ad ſecundum in ſubſtantia reperiuntur priuatiue oppoſita, ſed non contraria proprie.

Ad tertium materia & forma inferior reſoluuntur ad materiam & formam ſuperiorum, tunc ſunt duo principia tantum, & ſic priuatio vſque illuc non aſcendit, ſaltem ſubſtantialis, de qua eſt ſermo hic. quia ſubijcitur Philoſopho ſubſtantia, non tamen diſtincte accepta. ſed confuſe comprehenſa ſub corporeitate.

Ad quartum duæ ſunt oppoſitiones, quæ requirunt nihil eſſe alterum extremorum ſcilicet priuatiua oppoſitio & contradictoria, & ſic negatur aſſumptum ad probationem negatur conſequentia.

Ad quintum negatur conſequentia intelligitur de forma & priuatione eiuſdem formæ aliter non opponuntur.

Ad ſextum contraria ſemper manent, ſic intelligo reſolutio poſteriorum in priora non in infinitum procedit, ſed ſtatum habet, vel quia principia cœli, quæ ſunt ſimpliciter prima, ſunt æterna.

Ad ſeptimum materia cum forma ſimul manet, non autem aliud principium aut materia cum priuatione, ſed non cum forma tunc cui opponitur priuatio.

Ad ſeptimum ſufficit materia & forma pro tranſmutatione, ſed diſtinguitur forma, per ſui præſentiam & abſentiam, & ſic priuatio ſub forma comprehenditur.

Quomodo priuatio ſub forma comprehenditur.

Contra determinationem quæſtionis. arguitur argumento Philoſophi ad agendum ſufficiunt duo, ergo cõtraria ſunt principia. ergo vult Philoſophus principia eſſe actiua & paſſiua. priuatio autem non agit aut patitur.

Secundo principia debent eſſe ſimul in natura, ergo ipſa non ſunt contraria, neq; oppoſita, ſi enim agens ſit extrinſecum, tunc actio non eſſet naturalis.

Tertio principia ſunt actiuum & paſsiuum, ergo nullo genere oppoſitionis opponuntur. patet conſequẽtia quia oppoſita ſunt eiuſdem generis, actiuum vero & paſsiuum nõ. quia vnum eſt de genere actionis reliquum vero paſsionis.

Ad primum licet peragere & pati probetur contrarietas non tamen debetur contrarietas poſitiua primis principijs, ſed comitans eſt.

Ad ſecundum principia per ſe debent eſſe ſimul, non principia per accidens.

Ad tertium comitantur principia prima actiuum & paſſiuum.

Sententia textus. 50. non tantum vnum eſt principium, patet quia is principijs eſt contrarietas, & nihil ſibimet contrariatur. non infinita ſunt principia, quia tunc res naturales non eſſent ſcibiles.

Secundo prædicamenta ſunt finita & in vnoquoq; genere eſt tantum vna contrarietas prima.

Tertio melius ſaluãtur naturalia per principia finita quàm per infinita.

Quarto eſſentialiter ordinantur poſteriora contraria in priora, ergo non eſt in eis ire in infinitum, ergo ad prima oportet reſoluere. Prima igitur in vno quoque genere ſont priuatio & forma, & accidentia reſoluuntur ad ſubſtantiam, formæ ſubſtantiales compoſitæ ad ſimplices reſoluuntur. ſimiliter materia compoſita in ſimplicem. Quod ſi reſoluamus materialem formam ad abſtractam perdemus priuationem, & ſic remanebunt duo principia tantum quia forma abſtracta non habet priuatiue oppoſitum.

Scias quòd contradictio apparet, fiunt contraria ex alterutris, vt hic dicit Philoſophus, & textu commen. 42. dictum eſt, quòd non. Reſpondeo prima contraria non fiunt ex alijs. & ſic intelligitur ſopra. Seconda vero contraria fiunt ex primis, & ſic intelligitur hic, qualitatum enim quædam primæ, quædam ſecundæ, contrarietates ſecundarum reſoluuntur, ad cõtrarietates qualitatum primarum, quemadmodum formæ mixtorum præſupponunt formas elementorum.

Dubitatur forma incipit, ſimiliter priuatio. quomodo ergo principia ſemper manent. Reſpondeo materia etiam inferior ſemper durat apud Philoſophum ſcilicet prima, ſed forma & priuatio ſolum tantum durat quantum compoſitum illi reſpondens, ſed orbis cœli, qui eſt materia, & eius anima ſemper durant.

Reſpondet Albertus magnus primo quælibet forma corrumpitur, ſed primus habitus formæ à materia non ſeparatur, & licet ſeparetur materia ab hac vel illa forma non tamen ſeparatur in vniuerſali, priuatio autem ſaluatur, quia ipſa eſt, aut forma eſt, quæ eſt illius complementum. Recitat ex Auicenna, principia ſemper manent, quia ſemper eſt generatio ergo & principia generationis, patet conſequentia ex æternitate mundi. Alij manent in vniuerſali, & non in particolari. Alij priuatio manet quia vni priuationi alia ſuccedit, ſicut vna forma alteri.

Aduerte ſi per habitum materiæ primum intelligit corporeitatem, non admittitur. Si intelligit potentia materiæ quæ ſit idem quod materia, admittitur.

Nota ex commen. 50. ſi natura poſſet facere rem pauca actione, & multa actione operaretur, fruſtra facere diceretur, patet in arte. addatur tamen, æque bene fieri per pauca, ſicut per multa &c.

Sententia textus. 51. non ſofficiunt duo contraria pro re facienda, quia factum non eſt vnum tantum contrariorum, ergo datur materia ex qua cum vno contrariorum factum eſt.

Nota ex com. 51. vnum cõtrarium non recipit ſuum contrarium, quia ſubiectum & forma ſunt compoſsibilia, ſed nõ contraria ſe compatiuntur, habent enim fieri circa idem ſubiectum, & non vnum ex altero.

Nota ſecundo ſi principia eſſent contraria tantum, tunc factum eſſet ſimplex, & non compoſitum, quia in facto non eſſet niſi vnum principiorum.

Nota tertio quia alterabile eſt vnum contrariorum in alterum, ideo contrarium non eſt ſimplex, ſed habet materiam, quæ vnum contrariorum deponit, & alterum recipit.

Nota quarto ꝙ principia, quæ hic quæruntur ſunt communia ſimplicibus corporibus, ſcilicet elementis & compoſitis, ſcilicet mixtis non tamen corporibus cœleſtibus. quia illa non fiunt ſimpliciter.

Quõ generatum eſt compoſitum, & ſimplicia ſunt generata? Reſpondeo ſimplex. i. ex ſimplicibus naturis factum, non autem ſimplex, id eſt non conſtitutum ex actu & potentia, vel ex materia & forma, quod idem eſt.

Sententia textus. 52. principia non ſunt accidentia, patet quia accidentia præſupponunt ſubiectum, ſed principia nihil prius præſupponunt, principia ſunt ſubſtantiæ. patet à poſteriori, quia principiata ſunt ſubſtantiæ. Tum etiam quæ in ſubſtantia ſunt non habent contrarietatem, ergo vltra duo contraria oportet dare ſubiectum quod eſt ſubſtantia, & non accidens, ſi enim aliquod principiorum eſſet accidens, tunc ſubſtantia componeretur ex non ſubſtantia. Tum etiam non ſubſtantia eſſet prior quàm ſubſtantia, quæ inconuenientia ſunt.

Nota ex commen. 52. contraria non ſunt ſubſtantiæ, principia ſunt ſubſtantiæ, ergo principia non ſunt contraria, negatur conſequentia, quia maior eſt æquiuoca. quia contraria proprie non ſunt ſubſtantiæ, ſed priuatio & forma ſunt ſubſtantiæ.

Vtrum in ſubſtantia ſit contrarietas. Reſpondeo non, in quantum ſubſtãtia eſt. patet de animali cœleſti. non enim eius forma contrarium habet, neq; priuatiue oppoſitum, non. n. intelligentia ſubiectum ſuum relinquere poteſt, neque ad ipſum accedere. non igitur habet intelligentia priuatiue oppoſitum, neque habet in ſuis accidentibus contrarium, ſed ſubſtantiæ, corruptibilis materia contrarium non habet, neque in ſe neq; in ſuis accidentibus, neque priuatiue oppoſitum habet, quoniam contrarietas actualitatem requirit in fundamento, qua materia caret. Forma ſubſtãtialis etiam contrarium non habet. quia ad contrarietatem requiritur diſtantia ſub genere maxima, vel ſaltem media; qualis non inter ſubſtantiales formas reperitur: non. n. magis diſtant ſub acto materiali igneitas & aqueitas quam aereitas & terreitas, ſola enim deſperatione diſtant, non igitur bene dixit Alexander ꝙ calidoas ſit forma ſubſtantialis ignis, ſed eſt naturaliter ſequens caliditas igneitatem, ſed formæ aut compoſita elementorum dicuntur contraria denominatione extrinſeca, quæ fundata eſt ſuper accidẽtibus, quæ ſunt proprietates naturaliter ſequentes formas. Ex quo ſequitur ꝙ ſubſtantia compoſita vel ex ſubſtantijs ſimplicibus vel compoſitis contrarium non habet ex ſe. Veruntamen formæ naturales habent priuatiue oppoſitum, & conſequenter contrarium large, & ſi ſubſtantiæ corrumpuntur, ab hijs quæ accidentibus proprijs ſubſtãtiæ compoſitæ contrariantur, corrumpuntur.

Materia caret actualitate.

Forma ſubſtãtialis contrarium non habet, & quare.

Elice argumentum contra Alexan.

Corollarium pro ſaluanda contrarietate in effectibus ſufficit cauſarum propriarum diſperatio, contrariante enim caliditate & frigiditate, igneitas & aqueitas, quo cauſa eorum ſunt, non cõtrariantur, ſed diſperatæ ſunt. Ex his collige apertionem dictorum Auerrois hic & quinto Phyſicorum com. 10. & 3. cœli commen. 67. de hoc quæſito dixi in ſecundo libro de elementis articulo. 5.

Sententia textus. 53. dicendum igitur vt antiqui, ſcilicet dari materiam quandam ſubiectam contrarijs.

Sententia tex. 54. vt Ariſtoteles manu ducat nos ad concipiendum materiam, quæ eſt ens in potentia, diſtinguit & eligit inter antiquorum opiniones, illam quæ veritati propinquior eſt, puta illam quæ ponit elementum medium quæ melior eſt quàm quæ ponit extremum elementum, & mediorum quæ ponit aquam peior eſt ea quæ ponit aerem. quia elementa extrema aut viſum aut tactum non ita ſugiunt ſicut media: terra enim opaca & frigida valde, ignis autem valde calidus, aqua autem licet tactum non fugiat, diafana tamen eſt: aer autem viſum diafaneitate fugit, & tactum ſimilitudine quia medium & eſt locus naturalis, faciliter tamen tranſmutabilis eſt aer ad contrariorum vtrunque. vt patet in temporum motationibus.

Scias apparere contradictionem in dictis Auerr. elementa contrarietatem habent in ſua ſubſtantia, & non habent. Reſpondeo materia differt ab elementis, quia ipſa nullius contrarietatis radicem eſſentialiter includit. quia nullam formam includit, quia ipſa eſt pura potentia. Elemẽta autem nullam contrarietatem eſſentialiter includunt, quia contraria ſunt accidentia, quæ ſunt extra eſſentiam ſubſtantiæ, tamen elementa radicem contrarietatis eſſentialiter includunt, puta ſubſtantialem formam, ad quam naturaliter ſequitur contrarietas, & ſic patet dictorum concordia. Scias quia Auerrois dixit contrarietatem minus eſſe in medijs quàm in extremis. aliqui volunt frigiditatem aquæ minorem frigiditate terræ. Contra elementum primo ſibi determinãs qualitatem non habet remiſsiorem

Nota de frigiditate aquæ & terræ.

remiſsiorem eam quàm elementum illam ſibi ſecundo determinantes: ſed aqua ſibi primo determinat frigiditatem: terra vero ſecundo: eſt.n. forma aquæ radix & origo frigiditatis: neq; valet terra denſior: & ſic frigiditas actiuior eſt: aut ſenſibilior: ergo eius frigiditas eſt intenſior. quia forte plus promouet multitudo formæ in terra propter denſitatem materiæ quàm aqua propter gradus intenſionem. Similiter differentiæ aquæ ſunt magis ſenſui manifeſte quàm differentiæ aëris: ſed quia apud Ariſtotelē frigidius vno modo dicitur quod magis impreſsiuum eſt in ſenſum: quam alterum. ideo concedi poteſt terram eſſe frigidiorem aqua: ſed tunc non valet cōſequentia: hoc eſt frigidius. ergo hoc habet frigiditatem intēſioris gradus. Contra ſequitur in aëre eſſe ſenſibiliorem caliditatem, quàm in igne, & ſic non in medio eſſe minorem ſenſibilitatem. quia minus rarus eſt aër igne. Reſpondeo ſiccitas quæ eſt lima caloris magis exacuit caliditatem ignis quàm dēſitas fortificet caliditatem in igne. ideo fortius actiuum eſt ignis. ſimiliter ſiccitas acutiorem facit frigiditatem in terra q̄ ſit in aqua: humiditas autem aëris calorē eius obtundit: quemadmodum humiditas aquæ frigiditatem aquæ obtundit.

Nota ex cōm. 54. ſubiectum eſt materia cuius eſſe eſt in potentia. Corollarium aliquod eſt eſſe quod non eſt datū à forma: forma.n. actus eſt. ideo omne eſſe formæ eſt actuale: ideo nullum potentiale. Corollarium, materia eſt ſuum eſſe: quia ſe ipſa ipſa eſt in potentia: & non per alterum: dicendum tamen quod eſt. actus eſt ſecundo de anima, &c.

Sententia textus 55. ex hoc patet q̄ numerus principiorū trinarius poſitus à Platone: non eſt ab eo inuentus; ſed ab antiquis: ſed ſuus malus modus principiorū eſt ab eo inuentus. ſ. ponere vnum ex parte formæ: & duo ex materia.

Verum tantum tria ſint principia naturalium, q̄ nō, quia non tantum vna numerum eſt res naturalis: neq; ſpecie vna tantum. neq; analogia. patet de materia: quæ eiuſdem eſt rationis in omnibus. Secundo aliquod naturale non cauſatur à materia puta cælum: ergo materia nō eſt principium cōmune. Tertio quatuor ſunt genera principiorum. Quarto potentia materiæ non omnis neceſſaria neque minus principium eſt quàm priuatio. Quinto principia ſunt etiam contraria poſteriora, nedum priora.

Tria principia naturalium.

Sexto in motu ſunt duo termini poſitiui, & priuatio & materia, ergo quatuor principia. Reſpondeo tria ſunt principia. patet ex ratione ipſius mutari, ſcilicet aliter ſe habere nūc quàm prius, vbi notatur quod ſe haberet, & eſt materia, alietas præexiſtens & eſt priuatio, alietas præſens & eſt forma principiū igitur requiſitū ad generationē aut eſt principium per accidēs, & ſic eſt priuatio, aut eſt per ſe, et ſic vel eſt actus, & ſic eſt forma, vel potentia, & ſic eſt materia. principiū etiā, aut eſt terminus à quo, & ſic priuatio, aut ad quē, & ſic forma, aut tranſmutabile ab vno in alterum, & ſic eſt materia & ſubiectum. Contra materia habens aliquam formam poteſt ipſam recipere, ergo priuatio nō eſt neceſſaria. Patet antecedēs in augmētatione, quia poteſt animal nutriri ex membro ſuo. Reſpondeo animæ extenſæ pars genita non eſt eadem cū parte corrupta numero: ſed alia eſt, ſed forma in extenſa, vt intellectus infinities eandem numero materiam formare pōt, quia potentia ſubiectiua non corrumpitur in aduētu formæ, quemadmodum naturalis potentia corrumpitur, &c.

Ad primum principia ſunt tria ſecundum genus principiandi, non numero, non ſpecie, ſed analogia, non dico q̄ materia prima ſit analogum, ſed materia ad cæleſtem, ad inferiorem, ad accidens, ad ſubſtantiam, ad formam ſubſtantialē ſimplicem ad compoſitam. Ad ſecundum cælum cauſatur à materia in actu, licet non à materia in potentia. Ad tertium loquimur hic de principijs intrinſecis, nō autem extrinſecis, ſed in 2. & in octauo. In ſecundo de vtriſq;. ſ. intrinſecis, & extrinſecis. quia de quatuor cauſis. in octauo de motore. Ad quartū potentia materiæ, reducitur ad materiam, quia ipſa eſt principium commune, & indeterminatum. ideo per potentiam reſpicientem hanc formam, dearticulatur materia & appropriatur huic formæ, ſimiliter quantitas ſequitur materiā, non poteſt autem priuatio reduci ad materiam propter aliū modum principiādi. ſ. quia materia per ſe principiat, forma etiā, ſed priuatio per accidens. materia ſubiectum eſt, priuatio vero terminus à quo. Ad quintum hic eſt ſermo de principijs communibus generabilium, qualia non ſunt contraria poſteriora. quia ipſa particularia principia ſunt. puta aliquorum, & non vniuerſalia, quia non omnium ſunt principia. Ad ſextum hic eſt ſermo de terminis primis, non autem ſecundis, in motu termini primi ſunt contraria vel media. ſed termini ſecundi ſunt priuatio & forma.

Priuatio, quare principium per accidens.

Sententia textus 56. principia non ſunt plura tribus. quia tria efficiunt. ſ. vnum ſubiectum & vnum par contrariorum. ſi enim eſſent quatuor contraria. ſ. duæ contrarietates non inuicem reducibiles, tunc eſſent duo ſubiecta prima non inuicem reducibilia, patet cōſequentia quia actus & potentia ſunt eiuſdem generis, ergo ſi actus ſunt diuerſorum generum nō inuicem reducibilium, etiam potentiæ, erunt diuerſorum generum non inuicem reducibilium. Dato autem vno primo ſubiectum, datur tantum vnum par contrariorum primum. & ſic alia ſubiecta & contraria erunt ocioſa.

Secundo tantum eſt vnum primum genus. ſ. ſubſtantia, & in vnoquoq; genere tm̄ eſt vna prima contrarietas, ergo tm̄ vna prima contrarietas, ergo tm̄ vnum primū ſubiectū, & ſic tm̄ tria principia. Tertio omnia contraria ad primam contrarietatem reſolubilia ſunt, ordinem.n. habēt analogiæ à prima contrarietate dependentem, cuius eſt ſubiectum vnū. in quolibet genere multa ſunt contraria reſolubilia ad primam contrarietatem, & primum contrarietates accidentiū ad contrarietatem ſubſtantiæ. Nota ex cōm. 56. patiens quodam modo contrarium agenti, & quodam modo ſimile, in principio actionis, paſſum eſt diſsimile & contrarium, in fine vero actionis eſt ſimile. paſſum in principio actionis eſt quodā modo ſimile, & quodam modo diſsimile. quia eſt ſimile in potentia, & diſsimile in acto. Nota ſecundo ſicut medium eſt quodam modo vtrunq; extremorum, ita materia eſt quodā modo vtrunq; contrariorum. ſ. in potentia differunt tamē. quia potentialis medij eſt aliquo modo actualis, & potētialitas materiæ eſt puræ potentialis. ratio primi, quia in medio remanent extrema, ſed refracta. Scias medium dupliciter, participatione, & eſt qualitates extremę, ruptę tm̄, vt in tepido eſt caliditas & frigiditas vt quatuor, & ſic contrarium in medio & in extremo ſunt eiuſdem ſpeciei, & de iſto loquitur hic Aue. Aliud eſt contrariorum mediū per abnegationem & reſultationē, & ſic eſt qualitas ſecunda reſurgens ex refractione qualitatum primarum, & eſt reſolubilis in cōtraria ex quibus fit. proportionabiliter ſicut mixtum in elemēta reſoluitur. Nota tertio quòd alterum par cōtrariorum ſufficit in generatione omnium entium. ſ. generabilium. Nota quarto q̄ principia debēt eſſe communia omnibus entibus. ſ. principiatis & naturalibus. Nota quinto omnia entia alterantur ad inuicē, ſcilicet ſublunaria: non.n. cælum alteratur neq; à ſuperiori neque ab inferiori, reali alteratione. Nota ſexto priuatio formæ & ſubiectum repetiuntur in ſubſtantia & accidentibus: ſed principia accidentium ad principia ſubſtantiarum reſoluūtur. Nota ſeptimo q̄ oppoſita ſecundum eſſe & non eſſe, id eſt priuatiue de genere ſubſtantiæ ſunt cauſæ oppoſitorum in alio genere. ſ. accidentium. Nota octauo q̄ iſta principia ſunt analoga prius reperta in ſubſtantia: ſecundo in accidentibus, non autem ſunt vniuoca, neq; æquiuoca. Nota nono q̄. .n. ſubſtantia etiam ſunt contraria priora & poſteriora, ſed priora, ad quæ ſtat reſolutio, ſunt illa quæ ſūt vera principia. Nota decimo q̄ contraria in ſubſtantia ſunt vnum in potentia, & ſunt principia. quia reſolutio ad contraria prima ſtat.

Scias q̄ ſubiectum ſubſtantiale eſt origo ſubiecti quantitatis qualitatis, &c. quia non eſt habitudo ad accidens ſine habitudine ſubiecti ad ſubſtantiam. forma ſubſtantialis eſt origo accidentium terminatorum, ideo ea præſente adſunt, & abſente abſunt, & ſic forma eſt cauſa poſitionis accidentium & priuatio formæ priuationis accidentium. in cauſis adæquatis quemadmodum poſitiuum eſt cauſa affirmationis. ita negatio negationis 1. Poſte. aduerte ad dictū Alberti magni materia in potētia ſubijcit mutationi in ſubſtātia: ſed cōpoſitū ex materia & forma ſubijcitur in alijs generib⁹. Secūdæ partis dicti Aue. tenet oppoſitū quia materia ſubſtāriæ eſt materia materiæ aliorū genericū, ſic q̄ non eſt diſtinctio ibi niſi rationis.

Sententia textus 57. expedito de principijs in vniuerſali loquendum

loquendum eſt de primo ſubiecto in generatione. Sciat q materia eſt diuiſibilis per materiam in actu & in potentia. materia in potentia diuiditur per primam & ſecundam, differũt igitur materia & prima materia ſicut vniuerſale, & particulare. principia etiam quæ termini ſunt, contrarietatem priuatiuam & poſitiuam comprehẽdunt, ſed termini generationis, non niſi priuatiuam. verum generatio etiam diuiſibilis eſt per ſubſtantialem & accidentalem, vt dixit Auer. in commẽ. & ipſarum vtraq; eſt de non ſubiecto in ſubiectum.

Nota ex cõm. 57. Intẽdit Philoſophus loqui de principijs, quæ ſunt in re. tunc quæritur an recipiens eſſe ſit contrariũ; aut ſubiectum, ſi contrarium, tunc vnum contrariorum recipit alterum, quod eſt impoſſibile. ergo ſubiectum recipit, & contrarium recedit. q ſi infertur, ergo res eſt antequam ſit, negatur conſequentia patet infra. Nota ſecundo q à communioribus incipiendum, patet ſupra. Nota tertio q generatio etiam ſubſtantialis eſt duplex. ſ. vnius ex vno, & de hac hic ſermo eſt. alia eſt generatio vnius ex pluribus. & iſta eſt mixtio, de qua in lib. de generatione. de particularibus rerũ generationibus in locis particularibus determinandũ eſt vt in lib. de generatione, & quarto meteorum, de proprijs vniuſcuiuſque mixto in libro de mineris plantis animalibus: licet librũ de mineris ab Ariſtotele non habeamus. & de plantis tantum duos tractatus.

Nota. Sententia textus 58. diſtinguit Philoſophus inter ſubiectũ & priuationem. quia cum priuatiue oppoſito attribuitur fieri, ſiue ſubſtantialiter ſiue accidentaliter, ſiue ſimpliciter, ſiue cõpoſite. dupliciter loquitur & in recto & in obliquo. ſed de ſubiecto vt plurimum in recto. exemplũ immuſicũ fit muſicum: ex immuſico fit muſicum, homo fit muſicus, & non ex homine fit muſicum.

Scias q aliud generatione ſubſtantiali, fit alterum generatione accidentali. aliud. n. ſubſtantialem importat diuerſitatẽ, alterum vero accidentalem. Scias cum ſubiectum propoſitioni cui attribuitur fieri eſt vnus terminus tantũ, ſimiliter & prædicatum, tunc generatio eſt ſimplex. cum autem ſubiectum propoſitionis vel prædicatum eſt duo termini, tunc compoſita eſt generatio. exemplum immuſicum fit muſicum. immuſicus homo fit muſicus.

Nota ex cõ 58. oppoſitum cui attribuitur fieri dupliciter intelligitur. ſ. contrarium & priuatiue oppoſitum, ſiue intelligamus de generatione ſubſtantiali ſiue accidentali. Nota ſecundo q ab eo notat cauſam agentem.

Sententia textus 59. poſita differentia ſubiecti & oppoſiti ſecundum communem modum loquendi, ponitur differentia ſecundum rem. ſcilicet ſubiectum permanet ſub tranſmutatione oppoſitum autem non, ſiue ſimpliciter accipiatur oppoſitum, ſiue compoſite. Nota ex commento 59. aliam differentiam, ſubiectum eſt pars generati, oppoſitum vero nõ, intelligo eſſentialis & materialis.

Verum materia fluat. Reſpondeo non, quia tunc in omni motu eſſent duo fluxus. ſcilicet materiæ & formæ.

Quare materia dicitur vna numero cũ priuatione, & non cum forma: & tamen æque bene vnitur materia cum forma in fine motus, quemadmodum ipſa erat vnita priuationi in principio motus. Secundo quemadmodum materia non ſeparatur à forma, ita non ſeparatur à priuatione. & quemadmodum à quacunq; forma materia ſeparatur, ita à quacunq; Nota. priuatione. ſeparatur. Reſpondeo quia priuatio videtur eſſe quodam modo ratio propter quàm forma deſideratur, & ſic priuatio ſe tenet cum materia vt ipſa inclinetur in formam. Dicit Albertus magnus principiũ eſt duplex: à quo, ad quod principium à quo non poteſt eſſe materia, niſi ſit priuata, neque priuatio poteſt eſſe terminus à quo niſi ipſa ſit in materia. ideo ſunt vnum priuatio & materia, ſed forma non. Contra materia non eſt principium niſi ſit ſub forma, neq; forma eſt principium niſi ſit in materia.

Sententia tex. 60. Corollarium in omni fieri oportet inuenire ſubiectũ, cui attribuitur fieri. Patet quia nõ eſt tranſmutatio ſine ſubiecto. quia de aliquo dicitur tranſmutatio. vt patet.

Diſcordia Philoſop. à Theologo. Scias in hoc textu diſcordat Philoſophus à Theologo concedẽte angelos: cælum, materiam primam: intellectum poſſibilem, creati à deo. Corollarium Auicenna concedens creationem dimiſit Philoſophum, & ſequutus eſt Meumethem.

Corollarium ſecundum Albertus magnus, Scotus, Thomas, Egidius concedentes creationem dari apud Ariſtotelẽ, ipſum baptizare voluerunt, non aduertentes ipſum eſſe mortuum. Et ſi priuatio & materia ſint vnum numero, non tamen ſpecie. i. diffinitio. differunt etiam quia ſubiectum in termino ad quem oppoſitum non habet, ſed oppoſitum habet oppoſitum. Contra ex 5. Metaph. & 1. Topico. valet, ſunt vnum numero, ergo ſpecie: etiam differunt ſpecies ergo numero. Reſpondeo vnitas numeralis duplex, per ſe, per accidens. de prima intelliguntur auctoritates adductæ. de vnitate per accidens intelligitur textus præſens.

Corollariũ ex textu, quantitas & qualitates ſymbolæ. quia oppoſitum non habent termino generationis, remanent eadem numero in generato, quæ fuerant in corrupto. Contra Sanctum Thomam & Albertum magnum. Nota ex commento 60. ſubiectum eſt quod dicitur in rei veritate generari. ſ. in tempore in quo generatur in acto. contra compoſitũ eſt quod vere generatur, non aũt materia. Reſpondeo aliud eſt generari, aliud eſt generari in actu. generari vere dicitur de compoſito. quia ipſum ab agente fit ex materia, ſed generari in actu vere dicitur de materia. Tria. n. ſunt in generatione: terminus à quo, & hic perditur: terminus ad quem, & hic non præfuit: & ſubiectum, & eſt illud quod aliter ſe habet nunc quã prius. ideo ipſum eſt quod vere generatur in actu. Ideo ſe expoſuit Auer. quia materia eſt, quæ tranſit de eſſe termini à quo, in eſſe termini ad quem.

Nota ſecũdo q generationem completum fuit generatũ, & non eſt in actu. Contra id quod eſſentialiter includit formam eſt in actu, ſed compoſitum eſſentialiter includit formã.

Reſpondeo cum generatum eſt completum, iã generatio tranſiuit in præteritũ, & non eſt in actu ipſa generatio. nõ autem intelligitur q compoſitum non ſit in actu.

Nota tertio q generatio ſecundum quod eſt motus; habet ſubiectum neceſſario. Et eſt illud quod generatur in actu. Contra, motus eſt in tribus prædicamentis, & non in quatuor. Secundo ad ſubſtantiam non eſt motus. Reſpondeo motus Nota. diffinitur per actum entis in potentia ſecundum q in potentia. & ſic generatio eſt motus, & hoc non reprobant dicta Ariſtotelis 5. Phyſi. & ſic intelligit Aue. hic. Alio modo diffinitur motus per eſſe tranſmutationem de ſubiecto in ſubiectum, & ſic motus non eſt in ſubſtãtia, neq; in quatuor generibus, ſed eſt de non eſſe in eſſe generatio, vbi motus eſt de eſſe in eſſe.

Verum autem generatio ſit ſubita. Reſpondeo incõpleta non oportet, ſed cõpleta ſucceſſionem habere poteſt, ex extenſione materiæ. quamuis in ſubſtantia ſit.

Nota quarto expoſitionem idem numero, id eſt idem ſubiecto ab Auerroe. Nota quinto q ſperma fit homo. fieri. n. attribuitur oppoſito. Eſt autem ſperma oppoſitum hominis improprie. quia diſperatum eſt ab eo. Nota ſexto oportet in oppoſito reperiri ſubiectum motui, qui eſt generatio. quia impoſſibile eſt vt generatio ſit in illo cuius partes deſtruũtur per generationem, quia tunc oppoſitum reciperet oppoſitũ. ideo ſperma non ſubijcitur generationi hominis. Nota ſeptimo ſi in ſpermate non eſſet materia recipiens iſtum motum, tunc non eſſet aliquid recipiens ipſum, & ſic forma nõ reciperetur in aliquo, & ſic non eſſet forma, & ſic generatum eſſet ſimplex actus in quem eſſet generatio. Secundo ſequitur q non eſſet aliquid quod diceretur moueri iſto motu, qui eſt generatio quia non mouetur terminus à quo, neq; ad quẽ. Tertio ſequitur q non eſſet aliquid potentia aliquid. quia non eſſe materia, quæ eſt potentia forma vel cõpoſitũ aliter potẽtia eſſet ſine ſubiecto. Quarto ſequitur q auferetur natura poſſibilitatis. quia origo potentialis quæ eſt pura potentia, negatur. poſſibilitas etiam rerum, quia eſt contingentia oritur ex materia, ideo negata materia, negatur poſſibilitas. vt patet ex propoſitione illa Ariſtotelis 1. cæli tex. cõm. 136. materia eſt cauſa per quam res poteſt eſſe & non eſſe.

Scias per modernos apud Auerroim intelligi trium legũ obſeruatores. ſ. Moyſi, Chriſti benedicti, & Maumeth. quoniã hi à teneris annis conſueti audire à progenitoribus: aut legẽ prouulgãtibus ex nihilo fit aliquid à deo creãte entia, in quo dicto negatur ſubiectum mutationi.

eo remanente in actu, ergo illa ſubſtantialis forma eſt accidētali ſubiecto, licet ſit ſubſtantialis compoſito generato pura igni. ſubſtantialis igitur forma eſt tempore poſterior ſubiecto, ergo non variat ſubiectum niſi accidentaliter ergo illa mutatio eſt alteratio in ſubſtantia: quia forma ſubſtantiali ſit variatio accidentalis.

Secundo arguit Auerrois, ꝙ ſequitur, ꝙ quomodocūq; ſit generatio ſit ex aliquo. probatur quia generatio eſt ex ſubiecto quod eſt aliquid actu. per actum enim ſubiectum dicitur aliquid. & ſic ſubiectum generationis eſt ens in actu. quod eſt, loqui ad mentē antiquorū ignorātiū naturā materiæ primæ.

Nota tertiodecimo, ꝙ aliqui imaginantur indiuiduum corrumpi ſecundū totum, ſic ꝙ materia illius corrumpitur, aut non remanet. & indiuiduum generatum ſecundū ſe & quamlibet ſui partem de nouo incipit eſſe.

Contra Auerrois, ſequitur ꝙ nihil defert trāſmutationem iſtam, patet quia negatur ſubiectum. Secundo tranſmutatur aliquid, non ſubiectum, per te, ergo oppoſitum, ſed oppoſitū eſt priuatio, ergo priuatio mutatur in eſſe, & ſic non eſſe recipit ipſum eſſe. ergo cōtradictoria & priuatiue oppoſita vniontur, &c. Nota decimoquarto ꝙ corpus cæleſte nō habet materiam primam partem ſui. quia tunc cælum eſſet graue aut leue, quod eſt inconueniens. cum ipſum ſit circuibile, non autem ſurſum ferribile aut deorſum. ergo ipſum caret potentijs reſpicientibus formam ſubſtantialem recipiēdam in ſubiecto non habente eam, ſimiliter accidentalem terminantem alterationem. Quod autem cælum habeat formam ſubſtantialem ſibi propriam per quam actuetur, iſtud neceſſarium eſt. quia oportet cælum eſſe animatum, & intelligens. quia nō eſt poſſibile aliquod non animatum. & aliquod non intelligens eſſe perfectius animato aut intelligente. quia animatū & inanimatū ſunt differentiæ eſſentiales cōtradiſtinctæ. ergo quodlibet contentum ſub nobiliore earum excedit in perfectione eſſentiali quodlibet contentum ſub minus nobili earum. Eſt autem cælum nobilius homine. quia omne principiū effectiuū principale & totale reſpectu effectus eſt nobilius aut æque nobile. ſecundum ꝙ generatio eſt vniuoca vel æquiuoca. Vniuocum. n. æque nobile eſt. Aequiuocum autem nobilius. non. n. poteſt eſſe minus nobile quàm effectus, quia agens eſt indepēdens ab effectu, & effectus ab eo dependet, neq; pōt minor nobilitas eē totalis cauſa & principalis maioris nobilitatis. habet igitur cælū potētiam ſtantē ſub anima, & ſub accidētibus: ſed illa potētia eſt coniuncta actui. ideo dicitur potentia generata: quia eſt potētia actuata & perfecta per formā licet impropriè dicatur generata. quia in cælo nō eſt generatio. non caret igit. cælum potentia ſubſtantiali. quia habet ſubiectum intellectui, ſed caret potentia ad ſubſtantiam acquirendam, lege caret negatiue, quia cælum eſt ingenerabile & incorruptibile, potentia etiam ad vbi quæ eſt in cælo, non eſt ad vbi in actu, ſed ad vbi in potentia. quoniam nullus locus ad transfertur ſtella eſt talis, vt ſtella ſit in eo apta quieſcere. ideo poteſt dici potentia generata. quia eſt in acto. hoc autem non eſt ad propoſitum. quia de ſubſtantiali mutatione hic loquitur. ſimiliter potentia ſpiritualis in cælo non negatur ad lumē. patet in eclipſi. Nota decimoquinto ꝙ carens materia caret etiam forma materiali, quia non eſt forma materialis ſine materia, intellige formam ſuſtentari materia, illam quæ cauſatur à materia in genere cauſæ materialis. Corollarium forma cæli eſt abſtracta à materia. quia materia prima nullam cauſalitatem habet ſuper ea, eo quia materia non eſt ibi. Verum autem intelligentia cauſetur à materia cæli: Reſpondeo ꝙ non. quia tunc deo glorioſo, qui formam primum orbem apud Ariſtot. daretur materia, quæ eſſet origine prior, & ſic deus eſſet cauſatus in genere cauſæ materialis. Similiter intelligentiæ ſi cauſarentur à ſuis orbibus, tūc eſſent quantæ ad quantitatem orbis, & diuiſibiles ad diuiſionem orbis. Corollarium ſtant hæc ſimul intelligentia format orbem, & non materiatur intelligentia ab orbe, forma enim eo quia materiam format conſtituit in eſſe ipſum orbem. quia orbis accipit ab intelligentia eſſe in genere cauſæ formalis, ſed intelligētia licet habeat orbē pro ſubiecto, non tñ eſt intelligētia edocta de potentia ipſius orbis, ideo orbis potius meretur dici ſubiectum intelligentiæ, quàm materia, quia orbis ſubſtat intelligentiæ, & cauſatur orbis ab intelligentia, ſed non cauſat orbis intelligentiam & ſic eſt intelligendum intelligentiam conſtituere orbem, & orbem nō conſtituere intelligentiam.

Sententia textus 64. Inuento ſubiecto generationis terminos ſpecificat Ariſt. dicens ꝙ terminus ad quem eſt compoſitum. quia ab agente ſit ex materia extrahente formam, qua compoſitum eſt, ſed terminus à quo eſt illud duorum quibus attribuitur fieri, quod non manet in generatione. & eſt compoſitum priuatiuum & iſta duo cōpoſita opponuntur, quemadmodum forma & priuatio opponuntur. quia terminus à quo priuatione eſt, terminus autem ad quem eſt forma. ſed aliud duorum, quorum dicebatur fieri, dicitur ſubiectum, & non terminus à quo, neq; terminus ad quem, quia manet in vtroq; termino mutationis tanquam pars componens verū, nō tamen ſimul, ſed ſucceſsiue. Corollarium fieri tribus attribuitur, ſubiecto, oppoſito, & termino ad quē, ſed alio & alio modo. verius & primo attribuitur oppoſito poſitiuo, quod eſt terminus ad quem. Nota ex cōmen. 64. quod ſi non eſſe non præcederet generatum, tunc non diceretur eſſe generatum, vbi intellige prioritatem temporalem. voluit. n. Auicenna poſſe fieri aliquid per creationem ab æterno. vbi non eſſe natura tantam præcedat eſſe, & non tempore. contra quem Auerrois. quia generatum exceditur à tempore, & ſic tempus præcedit rem generatam, & ſic tempus ſequitur rem generatam. quando. o. eſſe tempore menſuratur, etiam non eſſe rei eiuſdem tempore menſuratur. ſi. n. non eſſe non menſuratur tempore, tunc eſſe eſt ſupra tempus. ratio autem quare oportet quòd non eſſe præcedat, eſt quia aliter res generaretur ſine tranſmutatione de non eſſe in eſſe, ſed non eſſe recedit à forma, quia forma eſt incompoſsibilis ipſi non eſſe. quia eſt ei priuatiue oppoſita, ideo exiſtente forma in materia, nō eſt ibi nō eſſe eiuſdem formæ. eſt igitur præſentia formæ priuationis de materia expulſio. non effectiua, ſed formalis. & ſubiectum ipſi non eſſe remanet ſub forma genita. Et ſic genitum eſt compoſitum ex materia & forma. Nota ſecundo ꝙ generatum dupliciter intelligitur. completum, & habet eſſe ſolum in termino generationis ad quem, & hoc habet de termino à quo materiam, & de termino ad quem formā. & ſic habet aliquid de vtroq;, generatum vero incompletum habet eſſe in temporem, in quo eſt generatio, & tunc habet generatum aliquid de termino à quo, & aliquid de termino ad quem. quia in vna parte materiæ eſt priuatio. in alia vero parte eſt forma, aut cum generatur homo, cum intellectus format cor, adhuc non formatur reſiduum materiæ, & ſic generatum incompletum eſt compoſitum ex tribus. ſ. ſubiecto priuatione & forma. vbi cōpletum generatum ex duobus tantum componitur. ſ. ex materia & forma. quia tota priuatio recesſit. Notæ Contra ſequitur generationem quamuis minimi naturalis eſſe ſucceſsiuam. patet quia generatum debet habere aliquid de priuatione, dum durat generatio, & aliquid de forma, & nō in eadem parte materiæ adæquate. propter incompoſsibilitatem eorū, ergo in diuerſis partibus ſunt, priuatio in vna, & forma in alia. conſequens eſt falſum. quia tunc daretur minus minimo, neq; daretur primū generatum in actu. Reſpondeo ſucceſsio ibi in minimo, non eſt in forma ſubſtantiali: ſed eſt in accidentibus formæ, & hoc ſatis eſt. Nota tertio quòd ſubiectum nunquam eſt extra non eſſe, quia materia ſemper eſt in potentia forma aliqua. & ſic materia ſemper eſt priuata certa data forma. quia formam in materia ſemper comitatur aliqua priuatio.

Sententia tex. 65. duo tm̄ ſunt principia per ſe materia & forma quia ſolum iſta duo ſunt cauſæ intrinſecæ compoſiti. patet reſoluēdo rationem compoſiti. quia ipſum reſoluimus ſolum in materiam & formam. ergo iſta duo ſunt per ſe principia. & ſolum iſta. Nota ex cōm. 65. licet poſuerit exemplū in accidentali tranſmutatione, intelligit tamen in ſubſtantiali idem, notior. n. eſt nobis accidentalis mutatio. ideo ea cognita, transferat ſe intellectus ad cognoſcendum ſubſtantialem tranſmutationem. Nota ſecundo quòd poteſt fieri reſolutio compoſiti in materiam & formam quia ratio compoſiti in rationes partium reſoluitur, ratio. n. materiæ eſt alia à ratione formæ, ſed in eſſe materia & forma non ſeparantur, licet ſeparantur ratione. Scias quòd materia exiſtit exiſtentia formæ.

Auicennæ opinio.

Sententia textus 61. licet de oppoſito dicatur fieri, tam in recto quã in obliquo, tamen conuenientior loquela eſt in obliquo, vt ex immuſico fit muſicum. & licet conuenientior ſit loquutio de ſubiecto in recto, tamẽ aliquando loquimur etiam in obliquo, vt ex ære fit ſtatua, ſiue ſit ſubiectum aut prædicatum ſimplex aut compoſitum.

Sententia tex. 62. in omni generatione ſubijcitur aliquid, ſiue ſubſtantiali, ſiue accidentiali, ſi .n. accidentalis ſit: ſed omne accidens habet ſubiectum, ſi autem ſubſtantialis, etiam patet, vt in plantis, animalibus, &c.

Quid generatio ſimpliciter & ſecundum quid.

Scias duplex generatio, ſimpliciter, ſecundum quid, generatio ſimpliciter terminatur ſubſtantia, generatio ſecundum quid terminatur accidẽte. Nota ex cõ. 62. in ſpermate apud generationem hominis non ceſſant partes ſpermatis recedere, & partes fieri hominis, donec forma humana perficiatur.

Scias ſperma ꝓprie eſt maſculi, & nõ feminæ. quia in ratione ſpermatis includitur actiuitas ſuper fœtu generãdo* ideo hic per ſperma intellige, non datum à maſculo, ſed à muliere, quia hic eſt ſermo de principijs generationis intrinſecis, cuiuſmodi eſt deciſum à muliere: & non extrinſecis. cuiuſmodi eſt deciſum à maſculo.

Si .n. ab vtroque genere ſcilicet maſculo, & fœmina, ſegregatur ſperma. tunc non erit cui attribuatur efficiẽs. Si .n. ex ſpermate aliquid, nõ ſicut ex materia, ſed ſicut ex habẽte motus principiũ. Si aũt ſegregetur a fœmina, tunc magis ſe meliꝫ attribuetur efficere. quod eſt inconueniens, cũ ſit imperfectior. ergo dicit Philoſoph. oportet q aliquid fiat ex ſpermate, ſicut ex habente principium motus. Si hoc ſegregatur a maſculo tantũ a fœmina autẽ ſegregatur quẽ eſt ſicut materia. Nam ſi ab eo eſt efficiẽs, & materia ſufficeret vnũ efficiens, natura autem non abundat in ſuperfluis.

Scias à muliere exire duplicem humanitatem: vnam ſaliualem venientem ad os matricis, ad delectãdum mulierẽ, quemadmodum in ore famelici ſaliua congregatur, & hæc materia non eſt cõueniens pro generatione. * Alia per teſticulos mulieris tranſit in concauitatem matricis vbi debet fieri generatio, quæ ſanguis eſt, non dico menſtrualis infectus, quia hoc nõ eſt neceſſarium, niſi fortè mulier eſſet in tempore purgationis eius. ſed menſtrualis eſt, ſic q ſi retineretur per aliquod dies tandẽ ſuperfluens menſtrualiter expelleretur. poteſt igitur eſſe q ſit ſanguis bonꝰ. & de iſto hic intellige per ſperma.

Scias diſcordiam Galeni ab Ariſ. ſperma datum à viro actiue ad generationem concurrit, & non paſſiue. Sanguis menſtruus datus à muliere paſſiue concurrit & non actiue. hæc Ariſtotele. Galenus autem vult in ſpermate viri & ſanguine mulieris duplices ptes exiſtere ſpirituoſas ſubtiles. & hæ actiue ad generationem concurrunt quarum tamẽ partium magna pars eſt viri, minor vero eſt mulieris. Groſſas corpulentas, & hæc paſſiuæ concurrunt ad generationem, licet minor pars ſit viri, maior vero mulieris, vtrunq; igitur actiue & paſſiue ad generationem concurrit, licet actiue principalius vir & paſſiue principalius mulier.

Cuius ſignum eſt, qñ cõcurrit eã extra ſibi, & vix effundit.

Scoto, de ſpermate cap. 2. Et no. quia videtur Gal. velle, ex maſculo & fœmina ſegregari ſperma, & vtrũq; eſſe materiam & efficiẽs ſcit in libro 1. de ſpermate, c. 9. vbi dicit, q ex permixtione vtriuſq; generãtur membra radicalia, quæ ſunt dura alba ſilia ſpermati in colore ſicut oſſa, cartilagines, panniculi, nerui et huiuſmodi, & carnem & adipem generari ex ſanguine menſtruo, & q dura membra dicantur nõ

Scias apud Auerroim hominem generari, ideo intellectus, quo homo eſt, generationem terminat, neq; Auer. hic immemor fuit vnitatis intellectus, immo illam tangit. optimæ .n. ſe compatiuntur vnitas intellectus cum generabilitate eius. Generari igitur intelligitur dupliciter. Primo generatione incipere eſſe. & oppoſitũ huius ſequiꝉ ad vnitatẽ intellectus. Secũdo generatione incipere eſſe in hac materia, & ſic generaꝉ intellectus, quãuis eſſet æternus, & quãuis eſſet creatus. Tenẽdũ igitur apud Auerroim intellectũ dare homini eſſe, eſſe ens, eſſe ſubſtãtiam, eſſe corpus ſubſtantiale, eſſe viuẽs, eſſe animal, eſſe hominem, eſſe hũc hominem. vt ex libro de intelligentijs quolibeto tertio & libro de orbibus ſecundo, & verſus finem ſecundi libri de elementis.

Scias quòd ſperma non eſt materia ſecunda manens in generato homine ex eo: ſed eſt materia tranſiens, quoniam, cũ generatur homo, ſperma corrũpitur, partes ſpermatis, quæ corrumpuntur, ſunt quantitatiuæ. partes hominis quæ generantur ſunt quantitatiuæ, vt cor. epar. Formæ .n. ſpermatis recedenti ſuccedit intellectus homini. Vbi nota contra multos, q non in eodem inſtanti incipit forma dare eſſe, quæ eſt intellectus, illi materiæ. cui dare habet eſſe, ſed ſucceſſiue dat: prius vni parti, deinde alteri. Primum .n. quod generatur in animali eſt cor. vel cordi proportionabile. Similiter in corruptione, cor eſt vltimum quod moritur.

Scias etiam intellectum non præciſe cor formare, ſed totũ ſecundum quamlibet partem animatam, quemadmodum .n. de qualibet parte recedit forma ſpermatis, ita in quamlibet partem intrat intellectus.

Nota ſecundo q forma humana perficitur, ſi recipit partitionem, ſi autem non, iſtud neceſſario accidit in accidentibus proprijs formæ generatæ.

Scias Auerroim conditionaliter loqui propter opinionem Alexandri aphrodiſici. aſſerentis de opinione Ariſtotelis intellectum eſſe formam materialem eductam de potentia materiæ, multiplicatam ſecundum numerum hominum incipiẽtem eſſe & deſinentem, ſecundum q indiuidua humana oriũtur aut occidunt. Erat igitur intellectus apud ipſum extenſus extenſione corporis: & figuratus illius figura. ideo per aggenerationem partiũ hominis forma humana perficiebatur per additionem vnius partis integralis intellectus ad aliam partem eiuſdem. ſed hanc opinionem non poteſt Auerrois hic reprobare. ſed ad tertium de anima relinquit cõment. 5. Alia autem eſt opinio Aue. & theologizantium dicentium intellectum immaterialem, inextenſum, non eductum de potẽtia materiæ, ob igitur defectum partium quãtitatiuarum ſucceſsio in generatione ratione intellectus eſſe non poteſt. Sed quia extenſa eſt materia intellectu formabilis, quæ ſecundũ diuerſas partes à calore naturali actuatur, perficitur, & diſponitur prius ſecundum vnã partem, dehinc ſecundum aliam. ideo intellectus qui naturaliter eſt informatiuus materiæ diſpoſitæ partem diſpoſitam actuat & format ſucceſsione igitur exiſtente in præparatione materiæ merito accidentium ſucceſsiue introductorum ſucceſsiue informant. Nota dictionem formæ generare: quia intellectus generatur. Nota tertio q neceſſario generãtia ſequitur alterationem. quia nõ educi poteſt forma ſubſtantialis de materia diſpoſita, diſponitur autem materia & præparatur abijciendo qualitates aut quantitates diſconuenientes formæ introducendæ vel educendæ & educendo qualitates conuenientes eidem. hæc autem alteratione fiunt. ideo ſequitur forma ſubſtantialis alterationem. & quia mutatio, quia eſt generatio, aut eſt formæ, aut mutatio, quæ eſt in eodem inſtanti cum forma. ideo ipſa eſt in inſtãti terminante alterationem. difficilius autem eſt ſaluare generationem accidentalem ſequi alterationem, ſed dicendum q cõtrarij expulſio dicit alterationem, quam terminat alterius contrarij inductio ſeu generatio. & ſic licet ſubiectũ pro qualitatis inductione nõ neceſſario requirat poſitiuã qualitatiuã præparationem, priuatiuam tamen qualitatiuã præſupponit. ſcilicet contrarij obiectionem in toto vel in parte.

recreſcunt, ſicut pinguedo, & caro, quia illorum materia non eſt iterum reſectibilis, cum fuerit ſperma perẽptũ, ſanguinis vero, & pinguedinis põt quidem materiam reficere, cũ fuerit ſanguis mẽſtruus loco cuius ſtat ſanguis in corpore generatus. Opinio Alexandri de intellectu poſſibili.

Nota de generatione accidentali.

Sententia tex. 63. Generaliter patet in omni artificiali trãſmutatione requiri ſubiectũ, Primo transfiguratione, Secũdo appoſitione. Tertio ſubtractione. Quarto cõpoſitione. Quinto alteratione transfigurat figulus, apponit reſarcinator. ſubſtrahit ſculptor. componit architectus. alterat aurifaber, &c.

Scias q ly ſimpliciter, non importat fieri ſubſtantiæ, quia hic ſermo eſt de mutatione artificiali: ſed exponitur ſimpliciter, id eſt vniuerſaliter.

Scias q quintus modus. ſ. alteratione eſt communis naturalibus & artificialibus, natura enim artem iuuat vt in gladij formatione, ferri eliquatio, Meſsis autẽ arte iuuatur, & completur per naturam.

Nota ex cõ. 63. q tam tranſmutatio in ſubſtantia q̃ in accidentibus eſt de vna forma in aliam, ſubſtantialis eſt in formã ſubſtantialem, accidentalis vero in accidentalem, capitur qualitas & diſpoſitio pro forma, ſiue ſubſtantiali, ſiue accidentali.

Nota ſecundo dato indiuiduo ſubſtãtiæ, aut trãſmutatione nomen perdit & diffinitionem. & ſic ſubſtantialiter tranſmutatur, aut non perdit, & ſic accidentaliter.

Scias q Sorte mortuo, non eſt amplius Sortes homo contra Scotum.

Scias q illud circa quod eſt tranſubſtantiuo, eſt indiuiduũ ſubſtantia, contra Burleum intelligentem illud eſſe materiã.

Nota tertio q illud quod defert vtranq; trãſmutationem eſt idem numero, & eſt corpus demonſtratum.

Scias q demonſtratio eſt hic ad ſenſum, non ad intellectũ, ideo dixi q illud eſt indiuiduum ſubſtãtiæ, nõ ſpirituale, quia illud non ſubſtantialiter permutatur, ſed materiale, & Auer. exemplificauit in libro de ſubſtantia orbis vt aër.

Scias non intelligendum eſt hoc dictum de ſubiecto mutationis, ſed intelligitur de eo de quo dicimus q tranſmutatur, & illud in re eſt oppoſitum, in ſubſtantiali mutatione, & eſt ſubiectum in accidentali.

Scias non intelligo q hoc ſit idem numero ſub vtroq; termino tranſmutationis. quia in ſubſtãtiali tranſmutatione hoc

non

Per accidens aſſe intelligibilia non, ſed materia cū ſit pura potentia, non pōt formare intellectū. Corollarium intelligibilitas non ſequitur ens tranſcēdenter, tanquam ſubiectum proprium, ſed ſequitur actū. ideo nō ſi iſta per ſe. materia eſt ens, iſtam eſſe per ſe materia eſt intelligibilis niſi intelligas iſtam eſſe per ſe materia eſt intelligibilis, per alterum. Nota 2. forma eſt illud per quod ſubſtantia eſt demōſtrata in actu. Scias ꝙ forma non ſolum dat eſſe genericū & ſpecificum, ſed indiuiduale.* Nota 3. ꝙ materia eſt principium cōe omnibus trāſmutabilibus, quæ alterantur inuicem. Scias ꝙ licet cœlū moueatur, non tñ habet materiā primam. ideo limitatur. ſ. alterabilibus adinuicem, ideo ſolum ſubſtantiæ ſoblunares ſunt inuicem alterabiles. Nota 4 ꝙ materia non eſt vna in ſe, ſic ꝙ ipſa ſit ſubſtantia ſimplex actu, neq; eſt compoſita ex materia & forma. patet prima pars. quia eius eſt recipere & ſubijci. Secūda pars patet, quia tunc ipſa haberet formā ſibi propriam. conſequens falſum vt probatur. Nota 5. ſi materia haberet formam propriā, ipſa nullā aliam reciperet, ipſa permanēte. Patet conſequētia quia incōpoſsibiles ſunt duæ formæ ſimul in materia, quarū vna alteri ſuccedere habeat. permanēte igitur forma propria, clauditur acceſſus alteri formæ. ſi igitur accipienda ſit noua forma, oportet priorem formā in materia præexiſtentem recedere. Scias elemēta remanere in mixto, cum tñ extraducitur forma mixti. Formæ elementorum reducunt, ſed non totaliter, ſed partialiter rumpuntur. ſcilicet ſecundum partes earū intenſiuas ideo non dicūtur permanare. quia corrūpuntur ſecundū multos ſubſtantiarū gradus. Plures tñ vel pauciores ſcđm ꝙ elemētū magis vel minus dominatur in mixto. de hoc diffuſe dixi in lib. de elementis a.

Nota. Quia forma eſt qua Socrates eſt homo, animal & Socrates.

Scias ꝙ licet cogitatiua & intellectiua forment materiam hominis ſimul, non tamen qualibet illarū per ſe ſeorſum poteſt actuare materiam, quia anima cogitatiua eſt vltimata præparatio corporis ad intellectum. ideo iſtæ ſimul ſunt & non ſunt in materia. ideo vna alteri non ſuccedit. in eodem igitur inſtanti in quo agens naturale extrahit cogitatiuam, ab extra venit intellectiua in materia. Nota ſexto ſi materia prima haberet formam propriam: ſtatim corrumperetur materia, cum alia forma generaretur. Patet conſequentia quia cū perditur forma qua aliquid eſt, tunc illud corrumpitur, ſed in generatione perderetur forma, qua materia eſſet. ſi ipſa haberet formam propriam, ſi. n. forma ſecunda ſtaret cum prima in in materia. tunc alteratio eſſet in ſubſtantia. patet ſupra. Nota 7. ſi ſic materia reciperet ſecundum ꝙ eſſet aliquid in actu. patet conſequentia quia omnis proprietas naturaliter conſequens aliquod cōpoſitum fluit à proprijs principijs illius ſubiecti, cum igitur ſit recipere proprium materiæ, ideo flueret ab eo quo materia eſſe. ſ. à forma ſi illa eſſet propria materiæ. quod eſt impoſsibile, quia receptibilitas ſequitur rem ſecundū ꝙ in potentia, non autem ſecundum quō d in actu: Nota, 8. omne receptiuum quarumcunq; formarum eſt potentia omnes formæ: ſed materia eſt receptiuum quarumcunq; formarum, ſcilicet materialium, ergo, &c. tunc nullum ſubiectum in potētia omnes formæ habet aliquam illarū ſibi propriā. quia quamlibet illarū poteſt deponere, ſed materia eſt potētia omnes formæ. Nota nono ſi ſic, generatio in ſubſtantia eſſet alteratio, patet conſequētia quia ſubiectum iſtius tranſmutationis eſſet ens in actu per illam formam, quæ eſſet illi propia.

Cogitatiua vltimata præparatio ad intellectum.

Nota decimo ſi ſic, formæ eſſent accidentia: patet cōſequentia quia omnis forma inducibilis alteratione, eſſet accidens, & præſertim in ſubiecto ente in actu.

Scias etiam ꝙ tunc generationis ſubiecto nō eſſet ſimplex, ſed compoſitū. Item ipſum nō eſſet in ſuo genere principiandi primum principium, ſed præſupponeret aliud materiale principium, ſcilicet potētiam quæ eſſet altera pars eius, quod ponitur ſubiectum. & ſic eſſet reſolubile in priorem materiā. & ſic poſſet dici materiam primam fieri ex alio. quod eſt contra naturam principij, iuxta Philoſophum 1. Phy. tex. cō. 45.

Nota 11. ꝙ primum principiū in hac ſcientia ſciri non potuit ſicut primum ſubiectum, quia ex ſenſibilibus nulla operatio nobis oſtendit primam formam. ſeu genus intelligentiarum. quamuis enim præinducta ſit ratio ad probandum cælum eſſe animatum, illa ex perfectione procedebat. quod eſt medium metaphyſicum. Si autem pro medio motum aſſumpſero, oſtendit mihi ratio motorem, non formam neq; finē principium autem materiale habet ſenſibilem operationem, ſecundum quam in Philoſophia naturali ſciri poteſt. ſcilicet tranſmutationem ſobſtantialem. Item ratio primi principij abſtrahit a motu, & materia ideo ſuper phyſicam rationem aſcendit. motor autem non ſic abſtrahit, &c.

Sententia text. 70. Epilogat determinatum quomodo ſint duo principia: & qūo tria, & differunt ꝙ ſunt contraria, & ꝙ neceſſe eſt contrarijs eſſe ſubiectū. deinde, qūo differant contraria. ſ. per ſe principium & per accidens, & ꝙ per poſitiuū & priuatiuum oppoſitionem habent inuicē, ſed verū forma ſit magis natura vel magis ſubſtantia, nondū declaratum eſt, ſed primū 2. Phyſi. & ſecundum 7. meta. declarabitur. Nota ex cō. 70. ſubiectum ſuſtentat formā, & forma ſubiectū. Scias ꝙ duplex forma: materialis, abſtracta forma materialis mutuo refertur ad materiam. quia cauſat & cauſatur, ſed intellectus noſter & intellectus omnis eo ſuperior, licet comparentur ad ſubiectum tanquam cauſæ, non tamen cauſantur à ſubiecto, non igitur eſt mutua dependentia formæ immaterialis cum ſubiecto: ſicut eſt formæ materialis cum materia. Auer. igitur hic loquitur de forma materiali illa. n. eſt extracta de potentia materiæ. Ex quo patet an forma materialis poſsit exiſtere ſine ſubiecto. & patet quòd non. etiam in theologia. Error. n. Scoti in hoc, eſt, quia nimium abſtraxit naturalia. Implicat igitur contradictionem formam materialem exiſtere ſine materia, & etiam materiam ſine forma. quia mutuo cauſantur. ideo ſi vnum eſſet ſine altero, eſſet effectus ſine cauſa, à qua continue dependet. Nota ſecundo quòd modus eſſentiæ materiæ eſt quòd non eſt aliquid demonſtratum in actu, ſed eſt quaſi medium inter non eſſe ſimpliciter & eſſe in actu. quia materia non eſt nihil. ſed eſt aliquid, nō tamen eſt in actu de ſe, ſed per formam: ſed de natura ſua eſt potentia ad formam, ideo dicitur medium inter nihil & actum. Nota tertio quòd accidit materiæ quod ſi potētia omnes formæ, quia potentia non eſt ſic in ſubſtantia materiæ, quòd ſit de diffinitione materiæ. Scias ꝙ videtur contradictio in dictis Auerrois hic & in lib. de ſubſtantia orbis, cap. 5. ibi. n. dicit potentiam eſſe eſſentiam materiæ. ſic quòd eſt differentia ſubſtantialis eius. Reſpondeo principiorum ſimplicium diffinitiones non dantur ex principijs intrinſecis prioribus diffinitio. quia tunc diffinitum non eſſe principium, neq; ſimplex: ſed principiatum & compoſitum. & de hac diffinitione concedo quòd neque potentia neque aliud eſt de diffinitione materiæ. Alia eſt diffinitio deſcriptiua. & hæc reſpectu principij ſimplicis ſummi habet ex propria modo eſſendi rei, aut ex proprietate naturaliter ſequente principium, & ſic terminus analogus erit loco generis, & terminus explicans proprium modum eſſendi vel paſsionem erit pro differentia. & ſic diffiniri non repugnat deo, vt actus purus, ſed diffinitio materiæ ex proprietate ſumitur, ſcilicet ſubſtantia in potentia.

Secūdū Theologos forma materialis nō poteſt exiſtere ſine ſubiecto.

Quomodo materia dicit medium inter nihil, & actum.

Quomodo materiæ accidit, quod ſit potentia, &c.

Quæ diffinitio deſcriptiua.

Nota quarto ſi potentia eſſet de eſſentia materiæ, tunc eſſe eius deſtrueretur ablatione potentiæ. patet conſequentia quia ablato prædicato ſubſtantiali rei, res deſtruitur. Secundo præſentia formæ ad quam materia erat in potentia, materiæ eſſe deſtrueretur. Patet conſequentia, quia per præſentiam formæ non amplius materia eſt in potentia ad illā. quia actus & potentia repugnant, ſed materia actu eſt ſub illa forma, ergo non eſt in potentia illa forma. Tertio ſequitur ꝙ ſubſtantia materiæ deſtrueretur apud generationem. Patet conſequentia quia apud generationem potentia ad formam, quæ generatur, perditur. Quarto ſequitur quòd materia eſſet in prædicamento ad aliquid. patet conſequentia quia omne illud cuius reſpectiuū eſt de eſſentia, eſt de prædicamento ad aliquid, ſed de materiæ eſſentia eſſet potentia, quæ eſt reſpectiuum ad actum. Quinto ſequitur ꝙ materia nō eſſet de prædicamento ſubſtantiæ. patet conſequentia quia nihil cuius differentia ſubſtātialis eſt ad aliquid, eſt de prædicamento ſubſtātiæ. Nota 5. ꝙ ſequitur ꝙ materia non eſt potentia, neq; priuatio. ſed ſubſtātia. patet quia ipſa eſt pars ſubſtātiæ cōpoſitæ, quando non eſt priuata à forma, neq; eſt potentia illa forma.

Quomodo qđ eſt de prædicamento ad aliquid.

Scias quòd potentia reſpectu determinatæ formæ perditur, & corrumpitur in aduentu illius formæ, cuius illa eſt potentia. & ſic illa eſt accidentalis materiæ. quia illam materia

ſitum conſtat ex materia, & compoſitum eſt ens, & materia per te eſſet non ens.

Sententia tex. 78. Alia reſponſio, ens duplex, in actu, in potentia, tũc ex ente in actu nõ fit aliquid, ſed bene ex ente in potentia. Nota ex cõ. 78. Ens in potentia non eſt priuatio pura, quia tunc ens eſſet ex non ente quia. quia cõpoſitum cõſtat ex materia, & cõpoſitum eſt ens, & materia per te eſſet non ens.

Nota ſecundo q materia non eſt actus purus. quia tũc res eſſet antequam eſſet, ſi. n. homo eſſet actu, ipſe non fieret, & ſi fit, non eſt actu. & ſi eſt in actu, & fit, tunc res eſt antequam fiat. materia igitur transferibilis ad actum humanum non eſt actu homo, neque actu forma hominis, ſed potentia. Nota tertio q hæc ſunt extrema cõtradictorie. ſ. maxime diſtãtia. ſ. purum nihil, & ens actu non quia contradicant. quia tunc medium habere noo poſſent. * ſunt igitur extrema maxime diſtantia. Nota quarto q antiqui ignorauerunt inter non eſſe purum & eſſe purum eſſe medium. ſ. materiam, & ens in potentia. Scias q ſi negatiue legitur non eſſe purum tunc cõtradicit eſſe puro. & inter illa nõ eſt medium, ſed legitur affirmatiue ſic: porum non eſſe. i. pure nihil. i. nullo modo ens eſſe. & eſſe pure. i. actus, aut actum eſſentialiter includens, & iſta habẽt medium. ſ. ens in potentia. Nota 5. q Ariſt. inuenit materiam, & ſciuit eam principaliter ſupra alios.

Quia inter cõtradictoria nõ datur mediũ.

Vtrum eadem portio materiæ ſit potentia omnes formæ generandæ. q non. quia aut ſeipſa poſſet, aot alia re, non ſe, quia potentia eſt ad aliquid, ſed materia non. non alio puta potentia. quia tunc cum infinitæ ſint formæ, infinitæ eſſent potentiæ. patet conſequentia quia multiplicatis terminis multiplicantur rationes ad eos. & ſic eſſet infinitum in actu. Secũdo ſequitur aliquid eſſe æternum à parte ante, quod tamen corrumpetur. patet de potentia data, quæ ab æterno fuit in materia, & deſinit dum extrahitur forma. Tertio ſequitur, eſſe proceſſum in infinitum in potentijs. quia ante omnẽ potentiam eſt in materia potentia ad recipiendum ſuam potentiam. Quarto datis duabus portionibus materiæ æqualiter approximatis agenti, vna à dextris agentis, altera à ſiniſtris, tunc illud agens eandem formam numero extraheret de ijs duabus materijs. Quinto ſequitur q noo plus de materia requireret vna forma quàm alia. conſequens falſum. & patet cõſequẽtia quia ex omni portione materiæ qualibet forma extrahi poteſt. Oppoſitum materia ex homogeneũ, ergo quælibet illius pars eſt eiuſdem rationis, ergo quamlibet formam qualibet portio materiæ eſt apta recipere.

Rñdeo qualibet portio materiæ eſt potentia omnis forma vel ſecundum totum vel ſecũdum partẽ. non. n. tota materia parti formæ cõparãda eſt, oeq; pars materiæ toti formæ, ſed pars parti, & tota toti. non tñ intelligendum q totam materiã vna forma numero & ſimul formare poſſit, ſed ratio totius materiæ & partis à forma ad quam cõparatur accipi debet, & ſic alia & alia reſpectu alterius & alterius formæ.

Ad primum materia ſe ipſa eſt potentia. ad rationem ſunt idem ſubiecto, licet non ſecundum eſſe, ſeu ratione, ideo negatur conſequentia. Ad ſecundũ conceditur de corruptione ſecundum quid. ſ. reſpectu determinati indiuidui, non aotẽ ſimpliciter & abſolote. dicit autem Auer. 1. cæ. de potentia remota non inconuenit. Ad tertium neq; proceditur in infinitum in potentijs, ſed materia eſt prima potentia qua non eſt prior potentialitas. Ad quartum alia eſt materia a, quàm b, eſt cauſa formæ ideo alia eſt cauſa unius, & alterius, alia etiã eſt diſpoſitio ad vnam quam ad alteram. ideo alia ſunt iodiuidua.

Contra materia minimi ignis nõ eſt potentia forma aëris aut alterius elementi. itẽ nullius minimi elementi materia eſt potentia forma mixti ex illo elemento, ſaltẽ ſior alia materia. quia nõ tã modicã materiã ſibi determinat vnom ſicut aliud ad hæc & ad quintũ patet reſponſio ex corpore quæſtionis.

Vtrum intelligentiæ habeant materiam. Reſpõſio aduertendo ſuper aliquas conditions. Si materia principiaret genus generaliſsimum ſubſtantiæ, & in prædicamento ſubſtantiæ eſſent intelligentiæ, intelligentiæ caoſarentur à materia. Secundo ſi ſubſtare eſſet proprium generaliſsimi, & eſſet ſumptũ à materia, tũc intelligentiæ haberent rationem materiæ conſequens falſum, formæ. n. non eſt ſubſtare, ſed materiæ. Tertio ſi eſſe diſtinctum præſupponit eſſe confuſum, ſed intelligẽtiæ ſunt diſtinctæ & diuerſificatæ per differentia ergo habent confuſum quo inter ſe conoeniunt. ſi igitur genus ſit, habent intelligentiæ materiam. ſi forma, illi materia reſpondet. & ſic omnino materiam habent. Contra licet intelligentiæ nõ exeant de potentia ad actum, exeunt tamẽ corpora cæleſtia, quæ tamen non habent materiam in potentia ad ſubſtantiam, ſed in potentia ad vbi. Ad primam conditionalem negatur ab Auerroe ſecunda pars antecedentis, conceſſa prima. ſ. generaliſsimum ſubſtantiæ cõponi ex materia & forma. quia apud Auer. illud eſt corpus tangibile. ideo excluduntur intelligentiæ à genere vniuoco ſubſtantiæ, licet non ab analogo, conceditur tamen in intelligentijs materia ſpiritualis, vt in libro de intelligentijs dixi. Ad ſecundam intelligentiæ non ſubſtant accidentibus apud philoſophum, licet in nullo ſint tanquam in ſubiecto. ſed neq; ſtare ſubſtantiæ propriom ſubſtantiæ prædicamentalis, quia accidentibus ſubſtat cælum, & non eſt in prædicamento.

Ad tertiam formæ materiales præſupponunt confuſionẽ ante ſe, ſed non abſtracte, quia illæ ſunt ante confuſionem. genus etiam intelligentiarum eſt analogum, non dicens aliquid ex parte rei, niſi ordinabilia, &c.

Vtrũ aũt materia ſit minus perfecta accidẽte. Dixit Aoer. In lib. de ſubſtantia orbis q materia prima eſt vilior materia cæli, & materia cæli quãtitate. & ſic generaliter omni accidẽte præſertim abſoluto. inter quæ accidentia abſoluta vilius, eſt quantitas. cõtra ſubſtantia eſt nobilior accidente 7. Metaphy. Reſponſio particularis eſt propoſitio. ideo conceditur.

Sen. tex. 79. Dicebat plato q materia eſt priuatio, quia quicquid eſt præter ens. ſ. actu, eſt nihil. ideo cũ materia nõ ſit actu, ipſa eſt nihil. ſ. priuatio ipſa materia eſt, conceſsit. n. Plato Parmenidi id ex quo fit generatio eſſe nõ ens. ſed conſequens voluit Parmenides eſſe inconueniens, & negauit generationẽ. & Plato conceſsit conſeqoens. ſ. rẽ fieri ex nihilo. cõtradicit Ariſ. quia materia eſt ſubſtantia. dicit Plato quia vna eſt potentia materiæ. cõtra dicit Ari. licet materia ſit vna. tñ potentia eius non eſt vnum. Item materia oon eſt priuatio. materia. n. eſt non ens per accidens. ſed priuatio eſt non ens per ſe. materia eſt prope ſubſtantia. ſ. actum. priuatio aut nequaquam.

Nota ex cõ. 79. materiæ accidit priuatio, priuationem. n. materia poteſt relinquere. Eſt igitur priuatio in natura materiæ. i. In materia. ſed accidentaliter & ſeparabiliter, non autẽ eſſentialiter, oeque inſeparabiliter, niſi intelligendo ſemper materia eſt priuata.

Nota ſecundo q omne habens materiam eſt generabile & corruptibile. patet quia omne habens ſubiectũ à quo fluit proprietas, habet proprietatem, ex materia autem fluit corruptibilitas, &c. Nota tertio ſi materia eſſet in ſua natura formata, ipſa nõ reciperet formas, niſi ens generaretur ex ente materiam in ſua natora formatam intellige, eſſentialiter includentem formã. Nota quarto ſi priuatio eſſet de eſſentia materiæ, nihil generaretur ex ea, quia nulla forma intromitti poſſet. quia contrariũ formæ eſſet non expellibile à ſubiecto.

Nota quinto quòd materia eſt quaſi compoſita ex eſſe, & non eſſe. nõ quia contradictoria concurrant in compoſitionẽ alicuius & propter hoc dicitur ibi quaſi ſed intelligitur materiam eſſe mediam inter purum nihil & actum.

Nota ſexto. quòd corpora cæleſtia non habent materiam, qoia tũc eſſent generabilia, quia materia noo eſt ſine priuatione. & eſt cauſa generabilitatis, &c.

Scias in cælo eſſe materiam in acto. patet quia cælum eſt quantom, figuratum, lucens, motum. Scias ſi cælum haberet materiam primam, tunc illa poſſet formari forma materiali, & oullum eſſet egẽs formatiuum eius, ergo potẽtia eius ocioſa. Tum formam cæleſtem comitaretur priuatio formarum inferiorum, & ſic formæ cæleſtes haberent priuatiue oppoſitum, ergo ipſæ quantum eſt de ſe poſſent deficere. Nota ſeptimo nihil eſſe cauſam generationis & corruptionis ſubiectiuam niſi materia, non tamen quomodocunq; ſit materia, ſed in potentia. cum autem potentia reſpicit formam, tunc forma eſt acquiſibilis & perdibilis, ergo ſufficiens cauſa generationis & corruptionis, eſt materia priuationi admixta.

Vtrum in cælo ſit materia. quòd ſic in cælo eſt quantitas eiuſdem rationis cũ inferiori ergo materia eiuſdem rationis,

patet conſequentia quia identitas formæ arguit identitatem materiæ. Secũdo cæli ſunt eiuſdẽ ſpeciei. quia eadẽ figura figurantur, eodẽ loco locantur, eodẽ motu mouẽtur. Tertio orbis mouetur, ergo nõ eſt forma, neq; cõpoſitũ, ergo materia. Quarto orbis eſt ens actu. quia ſenſatũ. ergo materiatũ.

Oppoſitum ſi cælum habet materiã, cælũ eſt corruptibile. Secundo ſi ſic, haberet formam, ergo non indigeret intelligẽtia mouente. quia eius forma moueret.

Tertio motus cæli eſt ſimplicior inferiore motu, ergo corpus eſt ſimplicius iſtis, ergo nõ compoſitus ex materia & forma. Quarto tunc nihil à deo immediate eſſet. quia non motus, quia ille eſt à forma cæli.

Egidius Auic. Scotus de materia cæli.

Reſponſio prima Egidij. materia cæli eſt eiuſdem rationis cum materia inferiori. Idem tenet Auic. Scotus & Ochã, ſed Egidius differt ab eis. quia dicit cælũ ingenerabile propter ſatiantam eſſe formã cæli materiam illam, ſed Scotus & Ochã dicunt non ſatiatam. ſed cælum corruptile. Contra remoueat deus vel agẽs naturale à materia inferiori priuationem, adhuc ipſa eſt potentia ad formam. igitur non ſi in cælo non eſt priuatio, ibi non eſt potentia forma. materia.n.ſub forma lapidis eſt potens ſubſtare formæ lapidis. Secundo materia lunæ erit non ſatiata, quia poteſt habere formam Iouis. vide alias reprobationes ex lib. de orbibus quæſtionem prima.

Thomas.

Secunda reſponſio Thomæ, materia cæli eſt alterius rationis à materia inferiori. Contra tam materia cæli quã inferiorum eſt receptiua formæ. ergo eiuſdem rationis ſunt ſaltem generice. ratio contra Thomam eſt ponẽtem cælum in prædicamento vniuoco cum corruptibilibus ſubſtantijs.

Tertia Rñſio Auerr. cælum eſt cõpoſitum ex intelligentia & orbe. Cælũ non habet materiam primam partem ſui, quia materiæ ineſt tranſmutabilitas de vna forma in aliam: q repugnat cælo. Cælum eſt intranſmutabile ſecundum ſubſtantiam, tranſmutabile tamen ſecũdum vbi. Ad primum mathematice quantitas eſt eiuſdem rationis, ſed naturaliter eſt alterius. Ad ſecundum eiuſdem ſpeciei analogice, non vniuoce. Ad tertium orbis eſt materia in actu, non in potentia.

Ad quartum habet materiam ſubiectam intelligentiæ, non tamen tranſmutabilem ad intelligentiam, ſed ad vbi. & naturæ cæli ſunt ſimpliciores naturis ſimplicibus inferiorum.

Vtrum materia poſſit eſſe ſine priuatione. q ſic quia eſſentialiter diſtinguuntur. Secundo in cælo eſt materia. quia ſubijcitur formæ & nõ eſt priuatio, quia forma eſt æterna. Tertio in æternis non ſunt niſi duo principia materia & forma non autem priuatio. Quarto quia priuatio præſupponit potentiam, illa autem ſi eſſet in cælo, ipſa eſſet fruſtra. Oppoſitum in omni materia eſt potentia ad cõtraria. ergo ad priuatiuam oppoſitionem. patet conſequentia quia contraria ſunt reſolubilia in priuatiua. Reſponſio Alberti. materia cæli ſibi determinat vnum cõtrariorum, contra quia in cælo nõ ſunt contraria, verum tamẽ materia cæli ſibi determinat vnũ priuatiue oppoſitorum. ſ. motum circularem cuius priuatio eſt quies. dico igitur q materia nunquã eſt ſine priuatione, inferior ſine ſubſtantiali ſuperior ſine accidẽtali. ſ. ad locũ. nõ ſimpliciter ſed certi dati loci. quemadmodum materia inferior nunquam eſt ſine forma, ſed ſemper eſt potentia ad habendũ aliam formam. Ad primum negatur conſequentia. Ad ſecundum conceditur de priuatione ſubſtãtiali ſed de accidentali non. Ad tertium conceditur & quartum.

Materia cæli nunquã eſt ſine priuatione quo.

Trinitas principiorum Platonica.

Sententia text. 80. Trinitas principiorum platonica. ſ. magnum paruum idea, nõ eſt trinitas Ariſtotelica, quia materiã diuidit Pla. per magnum & paruum, quam vult Ariſtot. eſſe vnum principium. Ideam ponit Plato eſſe formam abſtractã. Ariſt. vero ponit formam materialem terminare generationem, & priuationem formæ oppoſitam numerat inter principia. quam Plato deſpicit. dicendum igitur, q materia cum forma ſunt cauſæ rerum naturalium: priuatio autem ad maleficium ſemper imaginatur. eſt.n. purum nihil requirens entia ab ea principiata tendere in nihil. Scias ex hoc textu colligi, q materia & forma ſunt cauſæ accidentium compoſiti. Cauſæ enim eſſentialiter & intrinſece componentes ſubſtantiam compoſitam, ſunt principium & origo omnium accidentium compoſiti. Nota ex commento 80. priuatio imaginatur ad maleficium. quia ad deſtructionem rei, quia generatio vnius eſt corruptio alterius, corrumpitur autem terminus à quo mutationis, & illud eſt priuatio. ideo priuatio ponitur vt generatio ſit corruptio. quia agens naturale generare non poteſt, niſi corrumpat. ideo vt ſaluetur corruptio, ponitur priuatio. & ſic videtur priuationem deſtruere generationem, quia facit eam eſſe corruptionem, licet in veritate non deſtruat eam.

Sententia tex. 81: licet priuatio ad malum ſit, eſt tamẽ generationi neceſſaria, quia ipſa eſt principium appetendi formam. com.n. comparatur, materia, aut ad formam habitam, & ſic non appetit eam habere, licet appeteret ſub ea conſeruari, quia ea non caret, aut, ad non habitam. & ſic eam appetit, quia eſſe diuinũ eſt ab omni appetibile, ſed in alio, & alio gradu, non poteſt autem materia magis appropinquari eſſe diuino, quàm recipiendo formã qua, actuetur perficiatur & compleatur. Cum igitur materia appetit formam non habitam, conſiderandum eſt principium appetendi, an ſit forma in materia exiſtens. & hoc non, quia forma introducẽda eſt incompoſſibilis habitæ ipſam expellẽs de materia. & ſic aliquid eſſet principium & per ſe cauſæ ſuæ corruptionis, quia igitur materia eſt imperfecta per accidens. & non potens deponere vilitatẽ ſuam, ideo ipſa vilitatem ſuam appetit deponere. argo vilitas ipſa eſt ratio propter quam forma, quæ eſt nobilitas, appetitur, & ſic priuatio eſt principium appetitus. & melius videtur priuationem eſſe occaſionem quàm cauſam. cum priuatio nihil ſit. Nota ex commento. 81. maxime perfectioni diuinæ omnia appetunt aſſimilari. Scias quòd æternitas eſt eſſe dei, & omnia entia appetunt ſemper durare, vt aſſimilentur deo. & ſic licet alia à deo ſint æterna apud philoſophum, hoc tamen eſt pro quanto eſſe diuino participant. Nota ſecundo quòd entia appetunt ſecundum q natura eorum poteſt recipere. non enim appetitus naturalis eſt fruſtra ocioſus aut ad impoſſibile. ideo appetunt entia æternitatem in varijs gradibus. æternitatem conſequuntur cæleſtia in eſſe indiuiſibili. Mortalia vero in ſibi ſimili. materia vero in ſucceſſione formarum in ea, æternatur. ſimile autem aliquando eſt in ſpecie vt in generantibus vniuoce. aliquando in genere propinquo vt in generãtibus aliquib⁹ quaſi vniuoce, vt equ⁹ & mulus. aut in non generantibus vt in natis putrefactione. Aliqua igitur in indiuiduis durationem habent ſine interpolatione, vt in genitis propagatione & vniuoce: quædam autẽ quandam temporis habent interpolationem, vt genita æquiuoce, aut putrefactione, vt colligitur ab Auerroe ſecundo de anima tex. cõ. 35. Nota tertio q hic per appetitum intelligit id quod habet materia de motu ad recipiendum formã, intellige motũ; id eſt inclinatione. Nota quarto q appetitus duplex naturalis, cum ſenſu, hic eſt ſermo de naturali, quoniam materia cognitionem non habet. Scias differentiam inter appetitũ ſenſitiuum, & cum ſenſu, quoniam appetitus intellectiuus hominis eſt cũ ſenſu, & non eſt ſenſitiuus, tñ omnis appetitus ſenſitiuus eſt cum ſenſu. Scias etiã q appetitus de quo hic loquimur eſt deſiderium rei non habitæ, ergo licet cæleſtia intelligant & ament & appetant, non tamen rem abſentem, ſicut hic eſt ſermo. ideo intelligentiarum appetitus eſt amor & non deſiderium proprie. ideo ſufficienter diuiditur appetitus in naturalem & cum ſenſu, nulla facta mentione de intellectiuo abſolute, ſed ſolum de intellectiuo appetitu hominis. qui cum ſenſu eſt. Nota quinto qui non concedit priuationem coniungi cum materia, non poteſt dicere quòd iſte appetitus ſit naturalis ad recipiendum formam poſt formã. quia cum non ſit priuatio in ea, per quam materia non eſt in actu, oportet ipſam appetere ſecundum quòd in actu eſt, & ſic appeteret contrarium corrumpens, & ſic aliquid ſe corrumpi appeteret.

Appetitus duplex.

Nota ſexto ſi non eſſet hic aliquid non habens formam, id eſt materia priuata forma, non eſſet hic aliquid appetens formam poſt formam, & ſi eſſet aliquid appetens, &c. tunc natura ocioſe ageret. quia poneret in entibus potentiam ad corruptionem ſecundum quòd in actu ſunt. quod eſt impoſſibile, quia omne ens diligit ſe permanere. intellige ſecũdum quòd poteſt, vel in ſe, vel in ſibi ſimili dilectionem. intellige naturalem: ſiue cum cogitatione, ſiue non, permanentiam intellige, in tẽpore cõtinuato vel interrupto, lõgo, vel breui. Volũtate

enim

enim mors aliquando appetitur. vt cupio diſſolui, & eſſe cum Chriſto. P. in naturalibus autem ſe deſtruentibus, hoc eſt per accidens, vt calor naturalis reſoluitur, ex ſua actionem, lignũ cadens deorſum comburitur. quia accidit ꝙ cadat ſuper ignẽ, lapis cadens frangitur. quia accidit ꝙ durum inueniat cui reſiſtere non poteſt ſua virtute tenente partes eius ſimul. Nota ſeptimo philoſophum vti exemplo & ſimilitudine, & hoc ſolum licet in declaratione rei difficilis ad intelligendum, vt eſt materia, quæ eſt potentialiſsima, aut intellectus poſsibilis.

Nota octano femina eſt homo imperfectus. Scias naturam intendere in generatione maſculum, & non feminam, ideo ſi generatur femina. eſt per accidens, nõ tamẽ caſuale vel fortuitum, quia vt in pluribus eſt. Iſtud tñ per accidens eſt neceſſarium, ſine quo non ſeruatur duratio maſculi in ſibi ſimili. aut dic mulierẽ eſſe intẽtam inquantũ eſt aliquo modo maſculus.

Nomina formæ diuinum ſecundũ ꝙ aſsimilat deo. Optimum ſecundũ ꝙ eſt finis motus ad eũ. Appetibile ſecundum ꝙ quietat materiã. Forma ſecundũ ꝙ diſtinguit & format.

Species ſecundũ ꝙ dat eſſe & cognitionẽ. ſic Alb. magnus. ſed melius. Forma ſecundũ ꝙ dat eſſe & format. Species ſecundum ꝙ diſtinguit & dat cognitionem. forma. n. eſt nomẽ rei magis. ſpecies vero potius eſt intentionis.

Ratio ſecundum ꝙ ab ea ſumitur diffinitio.

Ideo ſecundum ꝙ procedit ab exemplari primæ cauſæ vt eſt in prima Paradigma vt eſt exemplar totius cõpoſiti. Imago vt eſt deriuata à primo.

Nomina materiæ Hyle quia receptiua. Subiectũ quia ſubſtat formæ. Maſſa ſecundum ꝙ ea accipitur pars pro compoſito. Materia ſecundum ꝙ in ipſam reſoluuntur compoſita.

Origo ſecundum ꝙ motibus præſupponitur. Elementum ſecundum ꝙ ipſa eſt compoſitione primum.

Silua ſecundum quod eſt interminata terminabilis.

Mater ſecundum quòd in ipſa eſt forma de ea extracta.

Femina ſecundum quòd ipſa indiget agente.

Turpe ſecũdũ ꝙ priuatu. Fraus ſecũdũ ꝙ trãſmutabilis.

Latens in tenebris ſecundum quod potentia eſt.

Vtrum materia appetat quòd nõ. quia nõ cognoſcit. Reſponſio Auer. 81. Duplex appetitus, naturalis, animalis, Contra quia plantæ habent aliquid animæ. & materia non. Secundo plantarum appetitus non eſt vt trãſmutentur, ſed vt conſeruentur. ſed materiæ appetitus eſt vt tranſmutetur in formam. Pro Auerroe Albertus bene diſtinguit inter appetitũ naturalem plantarum & materiæ. ſed non probat, quòd materiæ appetitus non ſit naturalis, neq; quòd diuiſio Auerr. nõ ſit ſufficiens. Alberti ſolutio appetitus materiæ eſt intellectualis. ſ. dei agentis, & non eſt materiæ ſicut ſubiecti appetitui, ſed materiæ eſt vt motæ ab habente appetitũ. præordinante finem, in quem materia mouetur ab agente. Contra materia naturaliter inclinatur in formam, quia ex ſe non habet, & ex ſe apta eſt habere, ergo ex ſe eſt appetitus.

Vtrum forma appetat materiam. quòd ſic quia non poteſt eſſe ſine ea. Reſpondeo quòd non. & negatur conſequentia. nihil naturaliter appetit vilius ſe, differẽtia eſt inter appetitũ perfectorum & imperfectorum, quia perfectorum eſt permanendi, imperfectorum vero permutandi.

Vtrum priuatio ſit cauſa appetitus materiæ ad formam, quòd non quia aliquando materia eſt priuata quando non appetit, vt poſt formæ deſitionem. Secundo priuatio nõ eſt cauſa inclinationis materiæ, ergo neq; appetitus patet cõſequencia quia appetitus eſt inclinatio, patet antecedẽs, quia tũc priuatio eſſet principiũ ſuæ deſtructionis. Tertio priuatio cõtrariatur formæ, ergo vnũ contrariũ eſt principiũ appetẽdi alterũ.

Quarto in nullo genere cauſæ videtur priuatio cauſare. quia non materialiter. quia priuatio non eſt materia, neq; effectiue. quia priuatio non eſt ens actu, neq; formaliter vel finaliter. quia priuatio non eſt bonum.

Quinto priuatio eſt cauſa maleficij & impedit generationẽ. Reſpondeo quòd ſic. ſcilicet diſpoſitiue & tanquam cauſa ſine qua non. Ad primum concedo quòd priuatio non eſt cauſa præciſa, ſic quòd poſita cauſa, ponatur inclinatio, licet ea non poſita, non ponatur priuatio. Ad ſecundum negatur antecedens, ad probationem non inconuenit non ens diſponere ad eſſe per accidens. Ad tertium conceditur conſequẽns de priuatio. quia priuatorum nõ eſt appetere permanere, ſicut entium eſt. Ad quartum reducitur ad cauſam materialem. quia eſt diſpoſitio materiæ. Ad quintum Albertus magnus. priuatio ratione negationis eſt cauſa maleficij, ſed ratione aptitudinis in ſubiecto eſt cauſa deſiderij. diſcordiæ igitur Alberti ab Auerroe eſt, quia Auerr. vult priuationem eſſe principium per accidens, & non per ſe. & Albertus vult priuationem eſſe aliquo modo principium per ſe. quia licet negatio non ſit principium per ſe, tamen aptitudo eſt principium per ſe.

Sententia textus 82. declarandum an materia ſit generabilis & corruptibilis. Reſpondeo quod ſic. vt ſic ſcilicet per accidens, & non vt ſic. ſ. per ſe. probatur priuatio per ſe corrumpitur. & ratione illius materia dicitur corrumpi. Similiter forma generatur in materia, ratione cuius dicitur materia generari, ergo ratione alterius, ergo per accidens. Si materia per ſe generaretur; ipſa eſſet antequam fieret. quia omnis tranſmutatio requirit materiam, ex qua fiat aliquid, materia autem nihil præſupponit, niſi ſe. quia ipſa eſt ſubiectum primum, ergo materia eſſet antequam fieret, materia. n. præcedit rem generatam per tranſmutationem, quæcunq; fuerit res generata. Diffinitio materiæ eſt primum ſubiectum vniuſcuiuſq; ex quo fit aliquid, cum inſit, non ſecundum accidens, & ſi corrumpitur, in hoc abibit vltimum. Similiter ſi materia corrumpitur, ipſa in materiam primam corrumpitur, quia omne quod corrumpitur in materiam primam reſoluitur. nihil. n. eſt vltimum reſolutionis, niſi ipſa. ideo ipſa reſoluta, in ſeipſa reſoluitur. Definitio materiæ.

Nota ex cõm. 82. materia dicitur corruptibilis, quia priuatio, quæ eſt in ea, eſt corruptibilis per ſe. ideo eſſe eius. ſ. priuationis eſt cauſa corruptionis. & non eſſe eius eſt cauſa eſſendi quia non eſſe priuationis eſt forma, & quòd non attribuitur corruptioni niſi ſecundum rem corruptibilem, quæ eſt in ipſo, attribuitur corruptioni per accidens & tranſumptiue. Scias quòd generatio eſt corruptio, ſed diuerſimode. quia ipſa eſt generatio termini ad quem, & ipſa eſt corruptio termini à quo. Duo igitur ſunt compoſita, poſitiuum, quod per formam eſt, & eſt terminus ad quem generationis. priuatiuũ quod priuatiuum. quod priuatione eſt, & eſt terminus à quo generationis, quãta igitur neceſsitate compoſitum generatũ eſt generatum, ſua forma per ſe terminante generationem, tanta neceſsitate compoſitum priuatiuum, quod corrumpitur, ſua forma deſinente per ſe corrumpitur. quia igitur priuatio eſt vt forma in compoſito priuatiuo. quod per ſe corrumpitur, dicitur priuatio per ſe corrumpi & corruptibilis. Nota ſecundo quòd materiam ſecundum præſentiã priuationis in ea recipit corruptionem, non ſecundum præſentiã potentiæ in ea. quia potentia non eſt corruptibilis per ſe. Scias licet deſinat eſſe priuatio in materia, & potentia etiam materiæ, & in eodem inſtanti, tamen materia denominatur corrũpi propter priuationis deſitionem, & non propter potentiæ ad formam in ea deſitionem, quia potentia non eſt per ſe corruptibilis. quia per potentiam nõ erat compoſitum priuatiuũ corruptile in tranſmutatione, ſed propter priuationem, quæ eſt in eo, erat vt forma. Scias etiam quòd licet materia perdat formam poſitiuam in corruptione, non tamen propter illius formæ perditionẽ dicitur materia corrũpi. quia mutationis quæ eſt generatio tantum, ſunt duo termini primi. ſ. priuatio & forma, ſi igitur priuationem neceſſario comitatur aliqua forma, non tamen eſt illa forma terminus primus mutationis, ideo cũ generatio ſit corruptio termini à quo, oportet corruptionem referre ad terminum à quo primũ corruptionis. & illud eſt priuatio. ideo à deſitione priuationis materia dicitur corrũpi. & non à deſitione formæ in ea. Scias etiã quòd agentia naturalia nõ per ſe intendunt corrũpere, ſed ſolũ per accidens corrumpunt, ſed bene per ſe intendũt generationẽ. quia agẽs naturale bonũ appetit. forma igitur bonũ eſt, & priuatio malũ. ideo ſola generatione dicitur materia corrũpi tanquam mutatione per ſe intenta. quam tamen mutationem oportet neceſſario eſſe termini à quo corruptionẽ, &c. ex quo patet quòd materia dicitur generabilis per generationẽ actus in ea. Nota tertio quòd ſubiectum, quòd eſt in potẽtia, eſt vnũ omniũ generabiliũ. Scias, duplex vnitas poſitiua

priuatiue. materia intelligitur vna priuatiue, & non poſitiue, quia ipſa non eſt vna per vnam formam, ſed eſt vna negatione formæ dantis ſibi eſſe vnum. Scias etiam ꝙ materia poteſt capi in eſſe exiſtentiæ, & ſic eſt diſtincta & diuiſa per formas multas, quibus ſubeſt. Alio modo capitur in eſſe intellecto, & in iſto eſt vna, quia nullum actum ſubſtantialem aut accidentalem includit niſi negatiue. ſ. potentia omnes formæ, potentia autem priuationem formarum præſupponit. Nota 4. cum dico materiam, intelligo ſubiectum quod eſt in potẽtia, non ſubiectum ex quo generatur res, & eſt in actu.

Scias ꝙ materia generationis eſt duplex, per accidens, & per ſe. materia per accidens dicitur materia tranſiens, de hac non loquimur hic. Materia per ſe eſt duplex in actu, & in potentia, materia in potentia nullum actum includit. ſed materia ſecunda ſic. ex qualibet iſtarum per ſe componitur. & fit aliquid, ſed ex materia prima fit corpus ſimplex, & ex materia ſecunda fit corpus compoſitum ſeu mixtum. Sed differũt quia materia prima eſt pura potentia, ſed materia ſecunda eſt in actu. Actus tamen duplex, integer & completus. & eſt per quem aliquid ſeorſum exiſtere poteſt, & iſto actu materia non eſt in actu. Alius eſt actus ruptus & incompletus. & eſt qui dicitur medius inter actum & potentiam. & iſto actu

Quid materia ſecunda.

materia ſecunda vel tertia eſt in actu. Scias materiam ſecundam eſſe ſubſtantiam compoſitam ex materia & forma. Corrupta tamen, ſic quòd actuari poteſt illa materia per alterius formæ præſentiam, ſicut contingit in illo quod generatur ex pluribus. ſ. in mixto quod ex pluribus elemẽtis generatur, ꝙ ex pluribus ſubiectis fit. ſ. ex ſubiecto primo. ſ. materia prima, & ex ſubiecto ſecundo. ſ. ex materia ſecunda. ſi igitur eſſet ſermo de corruptione materiæ ſecundæ, non oportet quod ſubiectũ in quod reſoluitur ſit ipſum met, ſed ſtaret ꝙ eſſet ſubiectum ad quod reſolueretur materia ſecunda. Scias etiam ꝙ ſubiectum eſt genus ad materiam primam, & diuiditur ſubiectum per primum & ſecundum, vt materia ſecunda excludatur

Materia tertia, & quarta.

ſub ſecunda, comprehendo tertiam quartam, &c. elementa enim rupta ſunt materia ſecunda, Carnes & oſſa poſſunt dici tertia, Manus & pedes quarta, &c. ſubiectum autem explicabile eſt per id cui ſubijcit. ſ. actus, & ſic exponitur vnicuiq;. ſ. actui. & quia ſubiectum quod eſt ſub actu intranſmutabili, vt materia in actu ſubijcitur intelligentiæ cæli, quædã vero ſubtranſmutabili additur ex quo fit aliquid. Vbi notatur per fieri generatio ipſa. & quia declaratur generatio per terminum terminantem eam. ideo exponitur aliquid factum. ſ. compoſitum accipiẽs eſſe generatione. & intelligi poteſt ex quo ſubiectu fit aliquid, & ex quo vnoquoq;. ſ. actu fit aliquid, communiter tamen refertur ex quo ad ſubiectum. & quia ſubiectum tranſmutationi eſt duplex, per ſe, & per accidens, vt excludatur materia trãſiens dixit, cum inſit. & quia ſubiectorũ in exiſtentium, quoddã eſt per ſe ſubiectum, quoddã per accidens. additor & nõ ſecundũ accidẽs. ſic ex quanto fit ſubſtantia per accidẽs. quia accidit materiæ vt cõponit ſubſtantiã, ꝙ ſit quanta & qualis. & quia dicũt aliqui ꝙ intellectus poſsibilis eſt ſubiectũ primũ vnicuiq; actui intelligibili, ex quo intellectu fit hõ, cũ in ſit, & non ſecundũ accidens. ideo addont, in quod cũ corrumpitur, abibit vltimum. & per hanc excluditur intellectus. quia reſolutio hominis ſtat ad materiam cum corrumpitur homo. & licet remaneret intellectus, non tamen dicitur homo corrumpi in illud. ideo remanet hominis excluſus intellectus. ſed illud eſt attendere ſolum ad rigurem verborum, non obſeruato ſenſu, &c.

Sententia tex. 83. licet philoſuphi naturalis ſit conſiderare primam materiam, non tamen primam formam. ſimiliter vtrum abſtracta forma ſit vna vel plures, & ſi plures, quot puta octo, ſecundum ꝙ octo ſunt cæli. & eſt metaphyſici. quia licet numerus cælorũ ex aſtronomia aut naturali ſciri poſsit, non tamen an plurificabiles ſint intelligatiæ abſtractæ, & hoc eſt principale præſuppoſitum numero intelligentiarum, & dato ꝙ ſic, an ex multiplicatione orbium haberetur intelligẽtiarum multiplicatio. Sed de phyſicis & corruptibilibus formis infra. Quod igitur materia & forma ſint, & quæ ſint principia, & quot. ſ. aliquo modo duo, aliquo modo tria, dictum eſt, incipiamus modo aliunde. ſ. à noticia compoſitorũ reſoluendo ipſa in principia.

Nota ex cõ. 85. formarum aliæ ſunt immaterijs, aliæ non. Scias ꝙ hæc diſtinctio ſeparat formas quiditatiue cõſideratas à metaphyſico, à formis quiditatiue conſideratis à naturali, per formas materiales intelligo corruptibiles, per immateriales vero incorruptibiles, ſub corruptibili comprehẽditur omnis forma vſq; ad intellectum poſsibilem incluſiue. quia intel

Intellectus poſsibilis corruptibilis, & generabilis.

lectum humanum quiditatiue cõſiderat naturalis 3. de anima verũtamen intellectus poſsibilis eſt generabilis & corruptibilis extrinſece, non intrinſece, & ſecundum quid. puta in iſta materia vel in illa, non autem ſimpliciter iuxta Ariſt. 1. de anima tex. commen. 65. Sortis igitur corruptio terminatur ad cogitatiuã per ſe, ſic, ꝙ deſinit eſſe cogitatiua. & per accidens ad intellectum, qui non deſinit eſſe, quamuis deſinat eſſe in iſta materia. Corollarium nimis ſtricte intelligitur forma materialis. i. educta de potentia materiæ. quoniam intellectus hominis eſſet excluſus. ſed ipſum oportet eſſe incluſum. quia

Quomodo intellectus poſsibilis dicitur materialis.

quiditatiue conſideratur à philoſopho naturali. ideo materiale importat diſiunctiue eductum de potentia materiæ, & tũc licet intellectus poſsibilis non ſit eductus de potẽtia materiæ vel colligatum cum forma educta de potentia materiæ, & eſt tamẽ colligatus cum anima cogitatiua, quæ eſt educta, &c. Nota ſecundo ꝙ iſta diſtinctio eſt inuenta à philoſopho naturali, quia philoſuphus inuenit quod datur forma materialis, ex operibus inferioribus. & ꝙ datur forma abſtracta ex motu cæli æterno. & patet in 8. phyſi. inueniri ſubſtantiam æternam abſtractam mouentem, &c.

Nota tertio quòd formas materiales quiditatiue conſideret philoſophus naturalis. immateriales vero inuentas præbet metaphyſico vt eas conſideret.

Scias Scotum reprehendere Auerroim deducendo ipſum ad contradictionem, dicit Auerr. metaphy. ſubiectum eſt ens ſimpliciter, hic in cõm. bis & idem 4. Metaph. ab Ariſtotele & Auerroe & dixit. 7. Meta. quòd ſubſtãtia eſt ſubiectum, & hic genus ſubſtantiarum ſeparatarum eſt ſubiectum.

In materia triplex ſubiectum.

Reſponſio triplex ſubiectũ Metaphy. commune per prædicationem, non tamen per prædicationem tantum. ſed etiã commune ſecundum rationem formalem conſiderandi. & ſic patet quòd ens eſt ſubiectum Metaphyſicæ, & nõ aliarum ſcientiarum. licet de ſubiectis aliarum ſcientiarum eſſentialiter prædicetur & vniuerſaliter, non tamen aliæ ſcientiæ conſiderãt ſua ſubiecta in eo quòd ens, quemadmodum facit metaphyſica. Aliud eſt ſubiectum attributione, & iſtud eſt ſubſtãtia. quia ei accidentia attribuuntur. Aliud eſt ſubiectum principale, quod eſt nobilius contentum ſub ſubiecto prædicationis & formalitatis conſiderandi. & cum hoc omnia alia ſubiecta ab hoc dependent. & ſic ſubiectum eſt genus abſtractorũ, nõ inconuenit igitur vnius ſcientiæ triplex ſubiectum primum aſsignari. triplici primitate inuenta inter ſubiecta data. Nota

Auicennæ opinio.

quarto quòd volebat Auic. quòd metaphyſicus probaret ſubſtantias ſeparatas eſſe. Contra quem Auer. nulla ſcientia probat ſuum ſubiectum eſſe, ſed præſupponit primo poſteriorũ in prologo, ſed metaphyſici ſubiectum eſt genus ſeparatorũ. Scotus diceret non probatur ſubiectum à priori, ſed à poſteriori. Sed contra hoc dixit Auer. 2. phyſi. neq; à priori neq; à poſteriori. quia præſupponitur ex primo poſteriorum. Alij non probatur ſubiectum adæquatum, ſed principale. Contra hoc dixit Auer. 2. de anima cõmen. 27. neq; ſubiectum neque primæ partes ſubiecti. Alij vt bonetus & Scotus primo ſententiarum in prologo ſubſtantiæ ſeparatæ non ſubijciuntur Metaphyſico. ſed ens in eo quòd ens. Sed hoc contradicit Ariſtoteli ſexto metaphyſicæ.

Scias ſubiectorum quoddam eſt per ſe notum eſſe vt mobile. Et illud nullubi probatur. Aliud ſubiectum eſt occultum. & iſtud probatur, non tñ ſciẽtia cui ſubijcitur, ſed alibi ſic in propoſito inuentũ à naturali datur metaphyſico contemplandũ vt ſubiectum. fortis ratio Auicennæ, quæ ex reſolutione contingentis in neceſſarium, & neceſſarij ab alio in neceſſarium ex ſe, non tranſit ſermonem probabilem. quia aſſumit multa falſa, quibus faciliter obuiatur. vt patet in lib. de ſubſtantia orbis. Primum cælum eſt corruptibile ex ſe. conceditur hoc à Scoto & Ocham. Contra huius oppoſitum determenatum eſt primo cæli. Secundom materia cæli eſt eiuſdem rationis cum materia iſtorum inferiorum. hoc conceditur à prædictis

& ab

& ab Egidio Romano. ſed hoc eſt contra Ariſtotelem.8.metaphy.com.8.& 12.Metaphy.com.10. Tertium q anima cœli eſt ſenſus. hoc conceditur ab Auicēna, ſed huius oppoſitum determinatum eſt.3.de Anima tex.com.61. Quarto q cœlum ſit incorruptibile ab alio, corruptibile tamen ex ſe. Sed hoc reprobat Auer.2.Phy.com.48.& 12.Meta.tex.com.41. & in libro de ſubſtantia orbis cap.5. Nota quinto q medium inueniendi ſubſtantiam abſtractam eſt motus æternus & vniformis, quem impoſsibile eſt fieri à motore non abſtracto & infatigabili. medium etiam inueniendi ſubſtantiam compoſitam eſſe, eſt trāſmutatio, qua perditur operatio remanente materia, & nomen perditur & diffinitio, ergo aliquid ſibi ſubſtantiale perdidit, & aliquid remanet, ergo duo ibi erant. materia. ſ. & forma. Certum eſt autem, cum non ſit alia via ad inueniendum hæc. & hæ demonſtrationes ſunt naturales, quia ex medio naturali procedunt. ideo ſolus naturalis habet hæc declarare. Contra, iſta ratio de motu ponitur ab Ariſtotele. 12.Meta.tex.com.41. Reſpondeo repetitur ibi ab Ariſto. ex phyſicis vt teſtatur ibi Auerrois.

Nota.6. q auctoritate Ariſtotelis metaphyſici eſt declarare ſubſtantiam materiæ, quæ ſit: per comparationem ad omnes entis differentias ſecundum q entia ſunt. Sed declarare materiam eſſe ſolum ad naturalem ſpectat.

Nota ſeptimo q omnia quæ conſiderantur in hac ſcientia naturali in lib. phy. attributionem habent ad primum principium, & ſi quodam modo propter ipſum conſiderantur. Nota octauo q primus locus vbi incipit ſcire naturalis dari aliud genus formarum ab eo q ipſe conſiderat, eſt octauus Phyſic. & illas formas relinquit metaphyſico conſiderandas.

Nota nono ſi non eſſet illud genus entium inuentum in philoſophia naturali tunc non eſſet philoſophia tripartita. ſed bipartita in naturalem & mathematicam, non. n. eſſet metaphyſica, quia ſubiectum eius non eſſet inuētum, & ſic non eſſent duo modi diffiniendi ſubſtantiam. ſ. cum materia, & ſine materia, & tunc quamuis differret conſiderare corpora inquantum tranſmutabilia, & inquantum ſubſtantiæ & inquantum tranſmutabilia, & inquantum ſubſtantiæ & inquantum entia, non tamen facerent diuerſitatē ſcientiarum. Nota. 10. q antiqui naturales credebant philoſophiam naturalem eſſe primam philoſophiam, quia entia intelligibilia non apprehendebant. ideo non cognoſcebant metaphyſicam, ſed naturalis comparata mathematicæ. licet eſſet minus abſtracta & minus certa q̄ mathematica, eſt tamen de nobiliori ſubiecto quàm mathematica, quia ſubiectū naturalis ſcientiæ eſt aliquid quod ſubſtantia eſt, & ſubiectum mathematicæ quantitas. ideo ſimpliciter naturalis apud antiquos erat prima philoſophia, quia

Scotus contra Auerroem.

ſubiectum eius erat prius omnibus entibus. Scias etiam Scotum reprehendere Auerroim, & laodare Auicennam, quia tunc ſi naturalis inueniret ſubiectum metaphyſicæ, tunc ſcientia naturalis eſſet ſimpliciter prior metaphyſica. quoniā principium præſuppoſitum in metaphyſica. ſ. intelligētia eſt, eſſet probatum in philoſophia naturali. Reſpōdeo negando conſequentiā, & probatio principij eſt duplex, à priori & à poſteriori.

Nota.

quia igitur philoſophus naturalis principium metaphyſicum probat ſolum à poſteriori, non à priori, ideo naturalis ſcientia eſt prior metaphyſica ſolum quo ad nos. & quo ad ordinem doctrinæ, & non autem ſimpliciter eſt prior. quemadmodum philoſophia naturalis eſt nobilior mathematica, & tamen ordine diſcendi prior eſt mathematica, quia experientia non indiget, ſicut philoſophia naturalis, vt dictum eſt ſupra ex Ariſtotele.6.ethicorum.

Vtrum philoſophus naturalis debeat probare materiam eſſe, Dixit Albertus non, ſed relinquere ipſam eſſe, quia eſt principium phyſicum, & quælibet ſcientia relinquit principia & non quærit qualiter exiuerint in eſſe. Sed dicendum. principia ſcientiæ complexa præſupponuntur vera, & non quæruntur, ſed principia ſubiecti ſcientiæ incomplexa poſſunt quæri an ſint in ſcientia, à poſteriori tamen.

[illegible] contra ... videtur dicere Linconienſis primo poſteriorum.

* An autem materia ſit æterna eſt quæſtio quam ſoluit naturalis, vt patet. 2. Phyſico. tex. com. 82. ex medio naturali.

Vtrum compoſitū ex materia & forma eſſe ſit acceptum à metaphyſico. Dixit Auicenna q ſic. Auerrois contra ipſum eſt, quia ex generatione & corruptione oſtenduntur, quæ media ſunt naturalia & non metaphyſicalia. Dixit Albertus compoſitum ex materia & forma dupliciter intelligitur, vel ſecundum q ſunt principia ſubſtantiæ, vel ſubſtantiæ tranſmutabilis primo modo pertinent ad metaphyſicum, ſecundo modo ad naturalem. Primo modo intelligit Auicenna compoſitum pertinere ad metaphyſicum, & ſupponi à philoſopho naturali. contra quia materiam & formam componere ſubſtantiam non eſt notum metaphyſico, ſed eſt acceptum à naturali ſibi declarante per generationem, &c.

Vtrum materia ſit deus, q ſic, quia ipſa eſt ſimplex. Secundo ipſa eſt omne quod eſt in ſe, quia materia eſt ſua potentia. Tertio materia non habet quo differat à deo, quia ipſa eſt ſimplex. Quarto ſi deus differet à materia, deus eſſet compoſitus ex quo conueniret, & quo differet, vt ex ente, & actu, ſimiliter materia eſſet compoſita ex quo conueniret, & quo differet. Quinto quod eſt ante omne fieri, & poſt omne corrumpi, eſt deus, ſed materia eſt ante omne fieri, & poſt omne corrumpi. Sexto id ex quo cuncta producuntur eſt deus, ſed ex materia cuncta producuntur.

Oppoſitum deus nulli miſcetur, materia rebus miſcetur, quarum ipſa eſt principium intrinſecum. Secundo materia & efficiens non coincidunt, ſed deus eſt efficiens. Tertio mouens non eſt motum, neq; agens eſt paſſum. Quarto prima cauſa educit de materia, ſed materia non educit de materia. Quinto perfectiſsimum non eſt imperfectiſsimum, deus perfectiſsimum, materia vero imperfectiſsimum.

Reſpondeo cōcluſio euidens ſatis q materia non eſt deus. tamen Alexander epicurus voluit deum eſſe materiam, & formas eſſe accidentia, & ſic ſubſtantialiter omnia erant vnum. ſ. deus, & formæ erant peplum dei, dicti Iuppiter, aliquando Pallas, aliquando Apollo. quia erant circunſtantiæ dei. ideo neminem dixit diſtincte apprehendere Iouem, ſed ſub peplo. i. ſubſtantiam materiæ ſub accidente, &c.

Ad primum materia non eſt omnino ſimplex, quia licet non habeat partem eſſentialem, neq; quantitatiuam, tamen habet multas habitudines, & componibilis eſt. Ad ſecundum materia non eſt omne quod eſt in ea, quia non eſt forma.

Ad tertium. compoſita habent quo differunt, non autem ſimplicia, ſed ſe ipſis differunt, aliter iretur in infinitum.

Ad quartum conuenientia eſt in analogo. Ad quintum differt materia à deo, quia mutabilis, non deus. Ad ſextum differunt materia & deus. quia à deo res ſunt effectiue, non à materia, & ex materia ſunt, non ex deo materialiter.

Vtrum materia ſit producta à deo, q non, quia omne immediate productum à perfectiſsimo eſt perfectum, materia non eſt perfectum. Secundo omne productum à deo habet formalem ideam, materia non habet eam.

Reſpondeo materia ſequela eſt dei vt accidens ſubſtantiæ, & ita ipſius actus potentia eſt veſtigium, & taliter derelicta non oportet habere ideam. Ad primum de primo producto vera eſt maior, non autem vniuerſaliter, quia ſubiectum ipſi eſſe nō eſt perfectum, neq; primo productum. Ad ſecundum de primo producto vera eſt maior, cuiuſmodi non eſt materia, quia ſubiectum formæ ideam non habet formalem.

Vtrum materia ſit forma, q ſic, quia cōueniunt in ente & differunt per actum & potentiam, & ſic conueniunt in eſſentia & differunt per differentias. conſequens falſum, quia tunc materia & forma eſſent ſpecies ſub ente. Secundo materia & forma eſſent compoſita ex ente & entis contractiuo. differunt materia & forma per appropinquare magis & minus deo, & ſic accidentaliter, contra ſequitur q ſubſtantia & accidens quæ ſic differunt accidētaliter different. Reſpondeo materia & forma eſſentialiter differunt. Et ens dictum de vtriſq; eſt analogum, non vniuocum, & ſic non ſequitur materiam aut formam eſſe compoſita.

Vtrum forma ſit ab agente, q non quia præfuit in materia, & ſic agens detegit formam, & ſic agens generando alterat tantum. & ſic eſt opinio Anaxagoræ.

Secundo ſi agens facit eam. ergo dator formarum eſt & ſic creatio, & ſic opinio Platonis & Auicēnæ, & licet principium ſit totaliter extra. non tamen violentia eſt, quia licet non agat materia ad productionem formæ, tamen aliquid in materia operatur diſponendo puta qualitates.

Contra

Contra primam opinionem. quodlibet eſſet. quodlibet, licet non appareret, vt homo eſt leo. Secunda opinio falſa eſt, quia tunc primum productum eſſet forma & non compoſitum, & ſic neq; natura neq; dator formarum faceret eſſe compoſiti, & ſic compoſitum non fieret niſi per accidens, & ſic compoſitum non eſſet vnum niſi per accidens, quia vnionem formæ ipſi materiæ non intendit agens. Præterea duo agentia ſunt, ſcilicet dator formæ & qualitas. ergo effectus non eſt vnus. Reſpondeo hoc eſt inſtrumentum, illud vero principale, & ordine quodam ad vnum ſunt. Præterea dator abſtractus à qualitatibus nõ regulat eas. quia caliditas eliquat. ergo non ducit ad complexionem, ergo materia non diſponitur ad eſſe complexionatum. Reſpondeo incomenſuratas non regulat, ſed commenſuratas.

Dico igitur q forma eſt intus in materia, & in aliquibus per virtutem formatiuam immiſſam in materia, quam tangit agens mediate. ſ. cœlum. Immediate vero vt ſemen maſculi, & ſic forma non eſt partim ab extra & partim ab intra, ſed tota ab extra, tota ab intra. quia in eſſe in potentia intra eſt, ſed in eſſe in actu extra eſt, & ſic agens non agit ad eſſe formæ primo, ſed agit ad eſſe compoſiti extrahendo formam de potentia materiæ. Contra ante generationem eſt forma, & in materia, ergo compoſitum eſt.

Reſponſio forma eſt in potentia, non in actu. Contra ergo poteſt forma terminare motum quemadmodum & compoſitum, quia compoſitum eſt potens eſſe, & non eſt actu ens, donec terminauerit generationem.

Reſpondeo conceditur vtrunque terminare. ſ. formam & compoſitum, ſed compoſitum eſt vere ens ſubſiſtens factum. ideo primo terminat, eſt. n. ab agẽte ex materia per formam. ad certum finem, quod formæ non conuenit. Supponuntur igitur in corpore mobili tria principia, quia materia fluere non poteſt, ſed tranſmutatur. ergo in ea eſt forma fluens in eſſe, neq; materia ſubijcitur niſi ratione indigentiæ, indigẽtia autem eſt priuatio Et licet omnis forma ſit in potentia materiæ habituali, non tamen dicitur eſſe in potentia niſi per motorem vnum ſecundum formam poſſit educi de ipſa. vt homo ex ſpermate, & domus ex lapidibus & lignis.

Ad primum præfuit forma in materia, non in actu, ſed in potentia, & ſic agẽs naturale detegit formam, ſic q facit eam apparere, vbi prius non apparebat, non tamẽ quia fuerit forma in actu & occulta, ſed quia forma occulta erat, & in potentia, & ſic negatur conſequentia, ergo alterat tantum, quia alterationi ſuccedit generatio, qua per formam ſit compoſitum, & ſic non eſt hæc opinio Anaxagoræ, ſed Ariſtotelis.

Ad ſecundum conceditur q forma eſt poſt generationem, quæ ante generationem non erat. non q forma ſit generationis primus terminus, quia forma non eſt ſeorſum exiſtens, ſed in compoſito, & ſic non ſequitur dator formarum quæ præfuerint actu, ſed concedit dator formarum qui eas extrahit de potentia in actum, & ſic non ſequitur creatio, quia materia præſupponitur de cuius potentia extrahuntur formæ, & ſic non ſequitur opinio Platonis, ſed Ariſtotelis. neq; opinio Auicennæ, ſed Auer. & conceditur generationis principium actiuum eſſe extrinſecum, & non violentam eſſe generationem. ſed naturalis eſt à principio tamen paſſiuo, & non actiuo.

Vtrum metaphyſici ſit probare ſubſtantias ſeparatas eſſe, q ſic arguitur. Primo quia quæritur an cœlum ſit actus, aut potentia, aut congregatum, ſi congregatum eſt, ipſum eſt reſolubile in formam, ſi potentia eſt, ipſum habet formam ſeu actum ante ſe, ſi forma eſt, non materialis quia corrumperetur. ergo abſtracta. Secundo intellectus noſter eſt ante ſenſum, ergo obiectum intelligibile eſt ante ſenſibile. ergo ante cœlum eſt ſubſtantia intellectualis. Tertio ante neceſſarium ab alio eſt neceſſarium ex ſe, quemadmodum ante contingẽs eſt neceſſarium ex alio. Quarto ante potentia intelligibilem intellectum eſt intellectus actu intelligibilis, quia intellectus poſſibilis non eſt materialis, ergo neq; intellectus in actu erit materialis. Quinto in genere cauſæ efficientis reſoluendo eſt aſcendere ad efficiens immateriale. Sexto in genere cauſæ finalis reſoluendo eſt aſcendere ad finem immaterialem. Septimo homo eſt animatus, ergo cœlum.

Octauo homo eſt intelligens, ergo cœlum. Nono philoſophus naturalis probat ſubſtantiam abſtractam eſſe ſine motu. puta intellectum poſſibilem eſſe abſtractum, per hoc q intelligit omne. ergo metaphyſicus etiam probare poterit. patet conſequentia quia abſtractior eſt metaphyſicus naturali, & minus poteſt naturalis à motu præſcindere q̃ metaphyſicus. arguatur igitur cœlum intelligit. ergo abſtractum eſt, patet conſequentia, ex opere abſtracto. probatur antecedens. quia cœlum eſt cauſa hominis intelligentis principalis & æquiuoca, & intellectiuum non intellectiuo eſt prius. Reſpondeo Auicenna dicit q ſic. Auerrois autem q non. quia medio naturali probantur, vt motu æterno. Dixit Alb. magnus entia & differentiæ entis ſupponuntur. cuiuſmodi eſt ſeparatum. Eſſe igitur ſeparatũ eſt dupliciter aut prædicatione & abſtractione, & ſic abſtractum pertinet ad metaphyſicum. Alio modo dicitur abſtractum, quia non eſt cauſatum à materia, & ſic pertinet ad naturalem, ſed reſponſio eſt contra Auicen. pro Auerroe. & ſic non eſt reſponſio pro Auicen. Ad primum ſi dicatur cœlum eſſe compoſitum corruptibile, ſed longarum ætatum, oportet venire ex æternitate temporis & motus Ad ſecundum ſubſtantia eſt ante accidens, ſunt autem accidentia ſenſibilia, ſubſtantia autem intelligibilis, ſed q ſit abſtracta non probatur niſi ex motu æterno. Ad tertium non datur ſubſtantia neceſſaria ab alio, ſed ſubſtantia cœli eſt neceſſaria ex ſe. 12. Meta. com. 41. Ad quartum quẽadmodum homo eſt corruptilis, & habet eſſe ab intellectu, ita etiam de cœlo. licet habet intellectum in actu, Contra quod ex æternitate motus eundum eſt. Ad quintum reſolutio efficientium, ſi non adiuuetur per motum, non tranſit corpus cœleſte. Ad ſextum ſimiliter vt ad quintum. quia æterni motus oportet eſſe finem abſtractum. Ad ſeptimum & octauum concesso q cœlum ſit animatum & intelligens, non ſequitur q ſit æternum, Contra autem itur ex motu non habere contrarium primo cœli. Ad nonum non oſtendit naturalis ſimpliciter abſtractum, ſed ſecundum quid, quo conceſſo in cœlo non habetur æternitas. Nota.

SECVNDVS PHYSICAE.

ENTENTIA Primi text. Rerum factarum alia fiunt à natura, alia propter alias cauſas, puta voluntate aut caſu. diſtinguuntur hæc, quia naturalia habent in ſe principium motus, voluntaria autem non. Nota ex com. 1. Intẽdit philoſophus in hoc tractatu. ſ. ſecundi Phyſi loqui de ijs, quàm ſunt quaſi fundamenta & principia iſtius ſcientiæ. Scias in. 1. eſſe expeditum de principijs rerum naturalium & tranſmutationis. nunc agendum de principijs ſcientiæ naturalis puta naturalia ſunt. naturalia habent principium motus, natura eſt, natura eſt principium motus. natura agit propter finem. Hæ. n. propoſitiones ſunt per ſe notæ, licet aliqua earum aliqua manuductione declarentur. Nota. 2. q poſuit philoſophus principium conſiderationis à rebus naturalibus quum ſint manifeſtiora q̃ natura. compoſita. n. notiora ſunt principijs componentibus. vt. 1. Phy. dictum eſt. ideo ex compoſitis in naturas componentes procedit phus. Nota. 3. per alias cauſas Ariſtote. intelligit voluntatem & caſum. Scias voluntatem in propoſito eſſe humanam. Intelligentiarum. n. voluntates Apud Ariſtotelem & Auerr. ſub natura comprehenduntur. quia quicquid ab eis fit ipſas mere naturaliter operantes conſequitur. in nobis autem quia voluntas noſtra ſequitur intellectus compoſitionem aut diuiſionem diſcurſu elicientem aliquando affirmatiuam partem, aliquando negatiuam. ideo ad vtranq; partem contradictionis poſſibilis eſt aſſenſus. Propoſitiones per ſe notæ in philoſophia naturali.

Caſum intelligit Auerrois intellectum præter intentum operantem, quem fortunam infra appellabimus. cum autem

natura

natura præter intentum operatur, quod vocat Auer. ex ſe, ad naturam reducitur. Nota quarto q habentia principium motus localis, ſunt elementa, habentia animas, & corpora cœleſtia. Scias dixiſſe aliquos etiam de mente Auer. fuiſſe, q elementa mouētur ab extrinſeco tantum, vt à medio, & Auer. contra hos aſſerit hic q principium motus localis actiuum in elementis eſt eis intrinſecum, & eſt eorum forma ſubſtantialis, non.n. valet conſequentia, elementa mouentur à remouente prohibens, à generante, à medio, ergo non à forma eorum ſubſtantiali. quia generans eſt mouens remotum, remouens prohibens eſt mouēs per accidens, medium eſt adiuuās, principale vero & propinquum eſt forma ſubſtantialis elementi. per habentia animas intelligit vegetabilia, ſiue ſenſum aut intellectum habeant, ſiue non. & tunc intelligo motum localem ſe extendere ad loci mutationem, quæ augumento fit aut diminutione in plantis, & ad dilatationem & conſtrictionem, quæ fit in ſpōgijs lapidibus affixis, & ad motum lapſus, greſſus, volatus &c. & hoc modo ſub habente animas cæleſtia non comprehenduntur, quia vegetatiuam non habent, per corpora cœleſtia intelligit animalia cœleſtia, quæ quāuis non ſenſu animalia ſint, ſunt tamen intellectu animalia, & eo intellectu effectiue & immediate mouentur.

Diuiſio formæ & materiæ.

Nota quinto q principium in iſtis dicitur fere æquiuoce, quia forma analogice diuiditur per materialē & abſtractam, materialis autem vniuoce diuiditur per ſimplicem & compoſitam, materia etiam analogice diuiditur per materiā in actu, & in potentia, materia in potentia diuiditur per primam & ſecundam. adde tertiam & quartam ſi volueris, neq; propter hoc exibit Ariſtotelem.

Nota ſexto quòd in deſcriptionibus non poteſt quis facere plus iſto, quia diffinita ſunt analoga, non poteſt aliquis ponere terminos vniuocos in diffinitione. Sed oportet q quemadmodum diffinitum non eſt vniuocum, ita etiam neque diffinientia. Oportet tamen diffinitum non eſſe æquiuocum, & ita etiam diffinientia non æquiuoce accipi, ſed bene poſsibile eſt vtrunque tam diffinitum quàm diffinientia eſſe vniuoca cum ad ſpecialia eſt deſcendere.

Nota ſeptimò innuit principium tranſmutationis propriè in vegetabilibus, ſcilicet augumenti omnia vegetabilia ſunt, augumentabilia, vel diminuibilia, & omne augumentabile vel diminuibile eſt vegetabile. ideò propria eſt iſta tranſmutatio vegetabilibus.

Nota. 8. q alteratio propriè dicit mutationem in qualitate. large vero dicit mutationem in forma ſiue ſubſtātiali ſiue accidentali, & tunc generatio & corruptio ſunt comprehenſa.

Nota q iſtud principium q eſt in alterató ſimplici. i. in corpore ſimplici, ſecundum q tranſmutabile eſt generatione, vel corruptione eſt aliud à principio, quod eſt in corpore, vt loquitur mobile eſt, & in corpore vt augumentabile eſt, aliud dico ſecundum genus principiandi. quia principium alterati aut tranſmutati ſimplicis eſt paſsiuum, ſed motus localis & augumentationis principium eſt actiuom. ideo alteratio & generatio & corruptio in ſimplicibus dicitur naturalis à principio intrinſeco paſsiuo, ſed motus localis & augumentationis dicitur naturalis à principio intrinſeco actiuo.

Nota. 9. q in generabilibus & alterabilibus compoſitis. i. mixtis principium generationis & alterationis eſt actiuum.

Scias q principium alterationis eſt intrinſecum toti quod alteratur, non tamen parti, quæ alteratur, & hoc eſt, quia vna pars alterat aliam, propter partium naturam, quæ heterogenea eſt, quoniam mixtū ex contrarijs eſt, quæ ſe impugnant. Dicēdum igitur q omnis motus localis naturalis principium eſt intrinſecum mobili, & actiuum ipſius motus, paſsiuum etiam intrinſecum eſt. Motus augumentationis principium actiuum principale eſt anima, inſtrumentale eſt calor naturalis, & hæc intrinſeca ſunt augumentato & diminuto, ſed nutrimētum quod ab extra venit in corporis poroſitatibus poteſt eſſe contentum. Alterationis principium intrinſecum eſt, ſed materiale, & in ſimplicibus nullum principium alterationis actiuum eſt intrinſecum, in cōpoſitis autem, & ſi actiuum principium ſit intrinſecum toti, non tamen ipſum eſt intrinſecum parti quæ alteratur. Principium ſm formam intelligitur actiuum, principium ſm materiam intelligitur paſsiuum.

De principio motus augumentationis, & alterationis.

Hoc nomen principium vſitatur æquiuoce pro principio actiuo vel paſsiuo, vel melius analogice pro materia & forma. Nota. 10. non datur corpus ſimplex, quod alteretur ex ſe. i. quod habeat in ſe principium actiuum alterationis in ipſo exiſtens. Neque datur aliquid q habeat principium intrinſecum actiuum ſiue generationis, licet vnum poſsit generare aliud. Datur tamen animal ſimplex, quod habet principium motus localis actiuum ſibi inexiſtens. Elice q cœlum eſt animal, & licet omnia animalia in iſtis inferioribus exiſtētia ſint mixta, tamen animal cœleſte eſt ſimplex, neq; corrumpenda eſt litera ponendo loco de ly animal corpus, vt ex antiquis codicibus & famoſis doctoribus textum ibi allegantibus patere poteſt, & præſertim cum ſententia grauis ſit, Ariſtoteli & Commentatori conformis & alibi ab eis demonſtrata. Alterationes animali euenientes ex membro male diſpoſito vt ab hepate caput male diſponitur, &c. ſi ab eo fumi cholerici capiti communicentur.

S. T. commenti ſecundi res inquantum eſt ab arte non habet principium motus, licet ratione materiæ res ſit grauis vel leuis, non tamen vt ſic res eſt grauis vel leuis, quia vt ſic ars non dedit grauitatem neq; leuitatem. Nota ex commen. 2. q lapis ſecundum q naturalis habet principium motus, non autem ſecundum q artificialis.

Scias duplicem opinionem de forma artificiali vtrum ipſa ſit aliud à materia paſſa per artificium. tunc forma artis non principiat motum, ſed bene forma naturalis iuxta opinionem affirmatiuam. iuxta negatiuam autem, ſubſtantia vt paſſa ab arte, non habet principium motus, quia ars non dat illud, ſed vt naturalis habet, quia agens naturale dedit ſibi formam per quam moueri poteſt.

Tertio ex cognitione naturalium per id quod diſtinguuntur ab artificialibus infertur, quòd natura eſt principium alicuius, & cauſa motus & quietis eius in quo eſt per ſe primo & non ſecundum accidens. Nota primo ex com. 3. rationem hanc. naturalia ſecundum quòd naturalia habēt principium, & per naturam mouentur, ergo natura eſt principium. Nota ſecundo naturalia habere principium eſt per ſe notum, ſimiliter naturam eſſe ſimpliciter naturam eſſe principium, & iſta ſunt principia ſcientiæ naturalis. Nota tertio quòd Auicenna voluit hanc, natura eſt, eſſe concluſionem metaphyſicalem præſuppoſitam in naturalibus, hanc autem natura eſt principium, non eſſe per ſe notum in naturalibus, ſed concluſum. De primo ſi intendit Auicenna, quòd metaphyſici ſit arguere contra negantes principia ſcientiarum ſpecialium, bene dicit, ſi intendit quòd illa propoſitio natura eſt, non ſit per ſe nota, male dicit. Nota. 4. quòd Auicenna voluit demonſtrari. 7. & 8. Phy. naturam eſſe principium, quia certum eſt naturalia habere naturam, & dubium demonſtratū quòd habeant motorem, ergo dubium demonſtratum eſt naturam eſſe motorem. ibi. n. probatum eſt, omne motum habere motorem. Secundo non eſt dubium de elementis an habeant naturam, & eſt dubium an habeant principium motus, quia hoc probatur per hoc quòd habent elementa grauitatem vel leuitatem. ergo dubium eſt an natura ſit principium motus.

Principia naturalis.

Reſpondet Auerrois non eſt demonſtratum an motum habeat motorem, quia hoc eſt per ſe notum, ſed eſt demonſtratum an habeat motorem alium à ſe, & hoc probatur ibi, quia omne motum mouetur ab intra, vel ab extra, & quomodocunq; ſit ſi motor eſt extra. aliud à moto eſt, & ſi eſt intra, eſt etiam aliud à moto, quia forma eſt aliquo modo aliud à toto. Item non eſt dubium an elementa moueantur ex ſe, ſed an motor ſit motum, hoc in elementis dubium eſt, quia diuiduntur in materiam & formam. & non videtur, quòd materia ſit primum motum, propter potentialitatem ſuam, ergo videtur quòd forma ſit primum motum. ideo diſtinguitur motor à moto, non ſubiecto, ſed ſecundum eſſe, licet in animalibus differant re, quia materia ſecunda moueri poteſt, & hoc dubitauit Ariſto. ibi, quia Plato dixit, quòd mouens & motum ratione ſunt idem, & ſi eſſet aliquid motum ex ſe, illud eſſet veriſsime natura. de ſimplici ente intellige. manifeſtum eſt igitur, quòd non mouetur ex extrinſeco, mouetur ex ſe ſupple ſi mouetur.

Nota.

Nota quinto quia naturam eſſe eſt principium per ſe notum.

tum. ideo ipſum non debet dici concluſio, quamuis ſyllogiſmo hypothetico ſit hic concluſum. qüia tales ſyllogiſmi non habent vim notificãdi ignota, ſed nota per ſe, quæ tamen modica declaratione indigent, idem faciunt diuiſio, & inductio.

Nota. Nota ſexto, ꝙ non omne per ſe eſt primum, licet omne primum ſit per ſe, patet. 1. Poſteriorum. vt nauis mouetur à timone. ſed non primo. ſed ab homine mediate, non ꝙ temo moueat mediante homine inter temonem & nauem, ſed primus motor eſt homo, ſecundus eſt temo, & ſic temo eſt poſt hominem, & ante motum nauis. Nota. 7. ꝙ medicus curans ſe, li. et per ſe curet, non tamen ſe curat per ſe. quia ars non per ſe agit in eo in quo eſt, ſed per accidens agit in illo, & per ſe agit in extrinſecum, dummodo ſit ars principians operatum, & non operationem tantum, vt ars ſaltandi, quæ per ſe agit in eo quo eſt, quemadmodum & ars cantandi, ſed tamen eſt in illo per accidens, in quo agit.

Nota. 8. quòd datur medicina theorica & practica æquiuoce. per theoricum intelligitur habitus intellectus regulans, per practicum habitus operatiuus. primus ſcientia eſſe poteſt. & etiam non ſcientia. ſecundus vero eſt habitus ſenſus, & corporis & mechanicus. aliter intelligunt medici medicinam practicam eſſe ſcientiam demonſtratione concluſam, non ſic capitur hic. Nullus flebotomat in corpore proprio, niſi forte coacte, vt tempore peſtis.

Ars muſice ſine inſtrumẽto artificiali vti poteſt inſtrumento naturali, vt voce gula &c. Non omnis homo eſt aptus vt ſit medicus aptitudine ſequente formam in materia diſpoſita licet ſit aptus aptitudine ſequente formam tantum.

Nota. 9. Vtrum ſit principium in naturalibus non ſoſtentatum per naturam. i. non eductũ de potentia materiæ. ſeu non cauſatum à materia, eſt demonſtrandum ꝙ ſic in. 8. Phyſico.

Nota. 10. quòd iſta diffinitio non eſt vniuoca, neq; æquiuoca, ſed analoga, qua habita ad particularia ſub natura comprehenſa deſcendendum eſt. Nota. 11. quòd ſubiectum iſtius ſecundi libri eſt natura & principia naturalia, communia tamẽ, & non propria, propter hoc in hoc libro non eſt ſermo de ſubiecto philoſophiæ. quod eſt corpus ſed ſtatim diffinitur in principio libri cœli & mundi. ibi enim philoſophia intrat ad loquendum de ſubiectis.

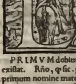
Scias ſubiectum accipitur confuſe cognitum. ſ. vt longum latum & profundum, quia vt diſtincte cognitum nõ præſupponitur, ſed inueniuntur materia & forma per tranſmutationem. Tum etiam cœli ſubſtantia non diuiditur in philoſophia naturali in materiam & formam, quia forma cœli eſt abſtracta. ideo ipſa non poteſt in naturali philoſophia quiditatiue conſiderari. Scias naturam comparari poſſe ad naturatum, & ſic natura eſt principium intrinſecũ & eſſentiale conſtitutiuum formale vel materiale naturati. ideo in diffinitione naturæ dicitur principium alicuius. ſ. naturati. Secundo comparari poteſt natura ad motum vel quietem, quæ ſunt opera naturati & tunc natura dicitur cauſa motus vel quietis intrinſeca vel extrinſeca. quia natura duplex materia, forma, materia ſubiectiue principiat, & ſic reducitur ad materialem cauſam. forma vero extrinſece principiat, quia effectiue. ideo propter diuerſitatem cauſatorum & modorum cauſandi explicauit philoſophus in diffinitione naturæ principiũ & cauſam. Scias naturam inferiorem principare motum & quietem, & ordinatur motus in quietem tanquam in complementum, quia non conuenit motus naturalibus rebus, quæ ſublunares ſunt, niſi vt in locum naturalem deducantur, in quo conſeruentur, & permaneant. Sed natura ſuperior motum principiat, & non quietem. non. n. cœlum habet neq; habere poteſt locum ſibi diſconuenientem à quo fugere habeat per motum. mouetur. n. cœlum circulariter, & variat locum ſecundum formam, ſed non ſecundum materiam, ſtella enim

Quomodo cœlum variat locum ſecundũ formam. nunc in oriente eſt, nunc vero in occidente. & hoc eſt locum formaliter variare, quia autem in eadem diſtantia à centro, & eius ſuperficies interior eodem corpore continue impletur. & ſi corpus extra habet, idem habet continue. ideo non variat cœlum locum ſecundum materiam. quieſcere tamen improprie dici poteſt cœlum à generatione. à corruptione, ab alteratione reali, ab augumento, à diminutione, non etiam appropinquare poteſt centro, aut remoueri à centro magis quàm prius. Eſt tamen hæc quies impropria, quia quies propria præſupponit motum eſſe aptum eſſe in illo, quod quieſcit, in tempore in quo quieſcit. vt. 6. Phyſi. dicit philoſophus. Veruntamen dici poteſt motus illos eſſe aptos in cœlo eſſe, non in eo ꝙ cœlum, ſed in eo quod corpus eſt. Sed non eſt proprius modus loquendi, ſenſus. n. eſt, rationi corporis non repugnat quies, ſed rationi corporis cœleſtis repugnat. Scias ꝙ principium motus eſt duplex, primum, non primum, non prima intelliguntur inſtrumenta, quæ præſupponunt motorem priorem, ſimiliter motores ſecundi præſupponẽtes priorem motorem, vt calor naturalis in animalibus aut pes. excludontur igitur huiuſmodi, vt non dicantur natura. Primorum autem mouentium quoddam per ſe mouet, quoddam non per ſe, ſed per accidens. Primum per accidens intelligo fortunam reſpectu effectus fortuiti, illa. n. eſt primum principium, ſed per accidens. & ſic non oportet dicere ꝙ omne primum eſt per ſe, vt dixit Auer. licet dictum Ariſtotelis primo Poſteriorum ſit verum. Quod omnis paſſio primo conueniens ſubiecto, ſibi per ſe conuenit. Vt igitur talia prima, quæ non ſunt per ſe, excludantur, dicitur per ſe in diffinitione naturæ. Primorum autem & per ſe principiorum motus quædam principiant per ſe in illo in quo ſunt motum, quædam per accidens. quemadmodum ars medicinæ eſt primum principium & per ſe ſanationis, non tamen per ſe principiat in illo in quo eſt. ideo vt excludantur talia à natura, additur, & non ſecundum accidens. Dato etiam ꝙ natura per ſe principiaret motum in illo in quo eſt. vt ars ſaltãdi, quia tamen ars non eſt per ſe in illo in quo motum principiat, nõ dicitur natura, accidit. n. huic ſaltanti habere artem ſaltus &c.

Hucuſq; nos proſequuti ſunt audientes. Quod ſi amplius duraſſent, noſter labor longior fuiſſet, & hæc noſtra recognoſcens, quæ fragmenta eſſe voluiſſem, ſed fractionum fragmenta ſunt, quoniam eis comminutiua fractio ſuperuenit Hiſpanis Bononiam armis impetentibus, & mœnia machinis deiicientibus. Gratiæ igitur altiſſimo referantur eam cuſtodienti. Cui ſint in æternum Laus, Gloria & Honor.

ALEXANDRI ACHILLINI BONONIENSIS,

DE ELEMENTIS, LIBER I.

VMIMVM. clariſſima lux, qua omnes aliæ veritates illuſtrantur, me per vmbras materiæ tutũ ab errore per filium hominis ducas in te ipſũ. Trĩ partitur opus. In primo lib. de intrinſecis elementorũ principijs. In ſecundo de elemẽtis. In tertio de ipſorum accidentibus differendum.

PRIMVM dubium circa ſi eſt materia. Verum materia exiſtat. Rño, ꝙ ſic. pro cuius declaratione præmitto duo. primum nomine materiæ importatur ſubiectum circa quod operatur agens transferens de vno eſſe in aliud. ſecundum nomine tranſmutari importatur aliter ſe habere nunc quàm prius. Tunc ſic tranſmutatio eſt, ergo materia eſt, antecedens eſt per ſe notum, cum. n. ſenſibilia in eadem diſpoſitione permanent, quieſcunt. cum vero non, tranſmutantur ambo vel vnum, conſequentia eſt à poſteriori præſupponente ſubiectum, quod eſt materia, quia illud quod aliter ſe habet nunc ꝙ̃ prius eſt ſubiectum, circa quod ſuccedit vnum eſſe alteri. non enim terminus à quo incipit, mutatio eſt aliter ſe habens, quia

in

in fine mutationis ipſe non eſt, neq; terminus ad quem attingit mutatio, eſt id quod aliter ſe habet, quia ipſe in principio mutationis non exiſtebat. ideo ſubiectum cum ſub vtroq; termino maneat, & eſſe antiquum perdat, & nouum aſſumat, eſt quod tranſmutatur. Conuertibilitatem conſequentis cum antecedente huius demonſtrationis oſtendunt Ariſt. & Auer. 1. de Generatione. tex & com. 1. Neceſſe eſt poſito ſubiecto eſſe tranſmutationem, & tranſmutatione poſita eſſe ſubiectum. Idem. 2. de Generatione. com. 6. & 46. ad ſenſum confirmatur accenſa nunc primo palea, iſte ignis non præfuit, quia aliter ipſe non eſſet generatus, neq; eſt ipſe totaliter nouus, quia præfuit in palea aliquid quod poſt extinctionem ignis remanet in cinere, & illud præexiſtens poſt manens appellatur materiã. harum duarum rationum vtranq; patet eſſe à poſteriori, primam à paſsione, ſecundam à cauſato ſubſtantiali. Pro aperienda ratione hac præmitto duplicem eſſe tranſmutationem, ſubſtantialem, accidẽtalem, colligitur diſtinctio ab Auerroe in lib. de Subſtantia orbis. ca. 1. & 1. Phy. com. 63. Tranſmutatio ſubſtantialis eſt quam indiuiduum deferens nomen perdit & diffinitionẽ. Accidentalis vero eſt quam indiuiduum deferens non nomen perdit, neq; diffinitionem. Intelligo indiuiduum hoc ſenſatum per ſe exiſtens, vt Sor. ſic. n. ſe exponit Auer. in lib. de Subſtantia orbis capi. 5. ver. g. corpus quod eſt aer transfertur. licet. n. duobus generatio attribuatur. 1. Phy. tex. & com. 58. & 5. de Generatione. tex. commenti. 52. ſubiecto & oppoſito. tamen nimis occultum eſt ſubiectum, vbi ſenſatum nutu demonſtratum eſt notum. colligitur ſententia ex Auerroe. 5. Phyſi. com. 7. in fine. Quoniam ſi tranſmutatio fuerit in eſſentia indiuidui demonſtrati, ſcilicet indiuidui ſubſtantiæ, donec illud fiat non indiuiduum. dicitur corruptio ſimpliciter. quum autem fuerit in aliquo accidente, donec fiat non illud accidens, dicitur corruptio aliqua non corruptio ſimpliciter. colligitur ſententia. 1. de Generatio. textu & com. vigeſimo. primam iſtarum mutationum vocaui ſubſtantialem. ſecundam vero ſub accidentali mutatione comprehendebam, quæ diuidenda eſt per eam cuius termini ſunt eſſe & non eſſe, & hæc generatio eſt & corruptio accidẽtalis. & per eam cuius termini ſunt eſſe & eſſe, & hæc eſt motus, & non generatio neq; corruptio. Intelligo nomen & diffinitionem qua indiuiduum eſt, non autẽ qua ipſum eſt tale vel tantum. in tranſmutatione enim accidentali oppoſitum perdit nomen, quia priuatio aut contrarium perditur, ſed indiuiduum non perdit nomen & diffinitionem per quam eſt. non enim ſequitur, hoc deſinit eſſe hoc album, ergo hoc deſinit eſſe. Sorte autem moriente, ipſe deſinit eſſe hoc ens. abſit. n. q concedam Sortem eſſe Sortem, Sorte non exiſtente. ſiue ante illius ortum, ſiue poſt illius obitum. vt in annexo huic quæſtioni ſubiungam. Cõmunia autem vtriq; mutationi iuxta Auerroim in lib. de Subſtantia orbis. capi. 1. ſunt habere ſubiectum recipiens tranſmutationem, quia ſubſtantialis tranſmutatio eſt motus requirens ſubiectum. 3. cœli. com. 54. & ſimiliter accidentalis. 5. de Generatione, commen. 5. & 1. Phyſic. textu & commen. 60. & 63. propter hoc conceſſerunt aliqui Theologi creationem non eſſe tranſmutationem. An autem creatio ſit ponenda. dixi in libro de intelligentijs diſcordiam Theologorum à Philoſophis. Secundo non eſſe præcedit eſſe rei generabilis & corruptibilis, & omnino inhærere, & eius quod fit. ſententia colligitur ex Auerroe. 1. Phy. com. 64. Neceſſe eſt vt non eſſe præcedat generatum, & ſi non, non eſſet generatum. intelligo præcedere tempore, quia in tempore res fit, ſiue requiratur tempus pro menſura generationis ſiue pro menſura alterationis, quam terminet generatio, & tunc oportet q generatum non fuerit prius ante generationem, & hic aduertere propter reſurrectionem. aliud enim eſt nunquam prius fuiſſe, & aliquando prius non fuiſſe. particularem concedimus in reſurrectione, negata vniuerſali propoſitione, quemadmodum cum primo ſurrexit aliquis concedimus q ipſe non immediate ante hoc fuit, ſi. n. eſſe eius quod fit ſit ſub tempore, quoniam ipſum eſt eſſe rei generabilis & corruptibilis, quæ exceditur à tempore. 4. Phyſic. non poteſt eſſe q non eſſe illi oppoſitum ſit ante tempus, non. n. abſtractior eſt negatio formaliter accepta quàm ſua oppoſita affirmatio, non eſt præſentis propoſiti, an priuatio inter abſtracta numeranda ſit. Intelligo eſſe & non eſſe, ad quæ ſequitur contradictio, quia aliter non eſſet mutatio. Intelligo q negatio capi poteſt pure negatiue, & ſic non eſt negatio terminus mutationis, quia triplex eſt non eſſe, neceſſariorum, impoſsibilium, contingentium, * pure autem negationi poteſt aliquid non correſpondere in re, quemadmodum dicit Auer. 3. cœ. com. 55. de corpore in actu, quatuor elementis poſito ab antiquis eſſe elementu. non eſſe graue aut leue, negatione ſimplici, vt inde ſequeretur id non eſſe corpus naturale, cum careat motu. econtrario illi quod Auer. dicebat de cœlo, cum dixit id non eſſe graue aut leue, quia intendebat cœlum habere naturam, de qua dicitur non eſſe graue vel leue, & ſic negationi ſimplici poteſt aliquid in re ſubſterni. dicitur enim de homine non leo ſimplici negatione, & certum eſt q non eſſe neceſſariorum non eſt terminus mutationis, quia tunc neceſſarium poſſet aliter ſe habere, ſimiliter non eſſe impoſsibilium non eſt terminus mutationis, quia tunc impoſsibilia eſſent poſsibilia, & impoſsibilia aliter ſe haberè eſſent poſsibilia aliter ſe habere. remanet ergo q ſolum non eſſe contingentium eſt terminus mutationis, terminum intelligo per accidens, non per ſe, neceſſarium tamen, patebit in fine primi huius libri. poteſt etiam philoſophus propter hanc cauſam dixiſſe. 5. Phy. tex. com. 75. q ex non ente non per ſe ſit aliquid. Intelligo etiam q negatio capi poteſt priuatiue. & tunc negatio eſt determinati generis requirens ſubiectum de quo dicatur, & ſic non eſſe inhæret ſubiecto, eo modo quo conuenire poteſt priuationi q materiæ inhæreat. ſi. n. priuatio non eſſet in ſubiecto, oporteret vt ipſa priuatio eſſet id in quo reciperetur generatio. vt tangit Auer. 3. cœ. com. 54 dicens, ſi eſſet ſic. ſ. q eſſent elementa generata ex non eſſe, contingeret vt non eſſe eſſet illud quod generatur. ſ. illud in quo eſt motus generationis, & eſſet hæc opinio generantiũ corpus ſimpliciter. 5. Phy. com. 53. Intelligo etiam priuationem poſſe generaliter accipi reſpectu cuiuſcunq; quod fieri poteſt, & ſic non accipitur, quia tunc oporteret dare materiam ſine forma, & tunc agens illam materiam tranſmutare non poſſet, quia non extrahitur forma de potentia materiæ, niſi per motum, ſed neceſſarium eſt ad hoc vt motus ſit, q mobile ſit in actu, & ideo impoſsibile eſt aliquod ens generari ex moto quod eſt in potentia tantum, ver. gra. ex materia prima, ſecundum q poteſt intelligi nuda forma, nedum q generetur ex nõ eſſe colligitur ſententia ex Auerroe. 8. Phyſi. com. 4. dixit. n. Auer. 5. Phyſi. com. 75. nihil fit omnino ex ſimplici priuatione, quoniam ſi ita eſſet, tunc ens inueniretur per ſe ex priuatione, & ſic priuatio poſſet alterari. Intelligitur igitur de priuatione determinata rei quæ fit. dixit. n. Auer. 8. Phy. tex. com. 62. exponens Ariſtotelem loquentem de oppoſitis. ſ. de eſſe & non eſſe generationem terminantibus & corruptionem, intelligo per non eſſe, non non eſſe ſimpliciter, ſed non eſſe alicuius. ſ. non eſſe huius generati, vel huius corrupti. priuatio. n. præcedens eſſe rei eſt terminus generationis, priuatio vero ſequens eſſe rei eſt terminus corruptionis. Intelligo etiam q non eſſe rei quæ fit comparari poteſt ad formam quæ negatur à ſubiecto, & ſic non eſſe præcedit ipſum inhærere formæ ipſi materiæ. Alio modo comparari poteſt non eſſe ad compoſitum quod fieri debet, & ſic non eſſe præcedit id quod fit. Tertio. poſſe præcedit eſſe in ſubiecto. differt autem poſsibilitas logica à naturali, quia quamuis eſſet Sor. mortuus, adhuc poſsibile eſt q Sor. ſit, quia poſsibile neceſſario eſt poſsibile, aliter poſsibile eſſet, quòd poſsibile eſſet impoſsibile, quod eſt inconueniens, intelligo de impoſsibili ſimpliciter. ſ. quod non potuit neque poteſt. ideo cum ante mortem Sortis poſsibile eſſet Sortem eſſe, ita etiam poſt illius obitum, poſsibile eſt Sortem eſſe, * licet poſt illius obitum ſit apud philoſophos naturaliter impoſsibile ipſum eſſe, & ante illius natiuitatem erat naturaliter poſsibile. poſsibilitas igitur logica non requirit ſubiectum in quo ſit, ſed poſsibilitas naturalis requirit ſubiectum tranſmutabile in illud quod dicitur poſsibile. Et propter hoc. ſ. quòd oporteat potentiam eſſe in ſubiecto excluditor creatio, quia actus & potentia ſunt eiuſdem generis. ideo ſi naturalis potentia eſt in ſubiecto, oportet formam quam reſpicit data potentia eſſe in ſubiecto, & ſic cauſatam à materia, & extractam de ea, vel ſaltem materialem aliquo modo. Poſsibilitas igitur naturalis

Vt non deus non chimera, non Sor.

Quia Sorte non exiſtente, hoc eſt impoſſibilis ſecundũ quid, Sor. eſt ſicut hæc eſt neceſſaria ex ſuppoſitione, Sor. nõ eſt, & ita põt eſſe q poſsibile ſit impoſsibile ſecundum quid, ſed non ſimpliciter. ideo dixit, intelligo de impoſsibili ſimpliciter.

naturalis eſt duplex.ſ.materialis & ſubiectiua.per materialem potētiam comparatur materia ad formas educibiles de illius potentia, & ſic formas quas ſic reſpicit materia, cauſat vel cauſare poteſt, ſed per potentiam ſubiectiuam comparatur materia ad intellectum, quia non educitur intellectus de potentia materiæ, ſed ipſe venit de foris.iuxta Ariſt. 2.de Generatione animalium.ideo materia ſubijcitur, & ab eo cauſatur, & non cauſat ipſum materia, ideo intellectus abſtrahit à materia, à quantitate, à loco &c.non negatur tamen hic q̃ materia ſit ſubiectum formarum naturalium. immo etiam illis ſubijcitur.

Quarto.terminus à quo eſt contrarius termino ad quem, & conſequenter termini ſunt eiuſdem generis, & ſubijcibilis & prædicabilis, ſiue illi termini fuerint contrarij contrarietate ſtricte accepta, ſiue fuerint contrarij contrarietate large accepta, qualis cadit inter priuationem & formam, & licet impoſsibile ſit dari priuationem ſubſtantialem quin eam ſubſtantialis forma comitetur, & ſic ſi formarum incompoſsibilitas circa idem ſubiectum in potentia ad eſſe ſimul in eo, potentium in illo ſubiecto ſibi inuicē ſuccedere.non tamen contrariæ ſunt iſtæ formæ, ſed diſperatæ ſunt, ideo diſtantiam maiorem & minorem non habent ſub genere, licet ſecundum earum loca propri a diſtent. Quod ſi dixeris motum circularem non eſſe de contrario in contrarium. 2.cœ.tex.com.20. aut motum animalium.6. Phy.com.92. Rño.motus circularis eſt aliquo modo de contrario in contrarium.ſ. prout eo deſcribitur ſemicirculus, licet eo vt deſcribitur circulus completus non ſit contrarius terminus à quo termino ad quem, quia idem non ſibi contratiatur. In motu autem naturali animalium eſt contrarietas terminorum poſitionis, vt dextri ad ſiniſtrum, licet in eo non ſit contrarietas loci ſurſum & deorſum. Inter quantitates, licet non ſit contrarietas ſecundū eſſe earum abſtractum, tamen in natura contrarietatem habent ſecundum perfectum & imperfectū, quia earum vna eſt idoneum inſtrumentum formæ: non actiuum tamen, & reliqua non. Si autem generatur album ex elementis, & non ex contrario colore, ſufficit q̃ ex priuatione albedinis ſit generatio.

Differunt autem hæ duæ tranſmutationes, quia ſubſtantialis ſubiectum eſt in potentia, ſed accidētalis eſt in actu, patet. 3. cœ.com.54.& 5.Phy.com.8.& 1.de Genera.tex.& com.10. & tex.com.23. Actus.n.ſubſtantialis ad quem terminatur ſubſtantialis tranſmutatio, requirit ſubiectum in potentia. Actus autem accidentalis ad quem terminatur accidentalis mutatio requirit ſubiectum eſſe in actu ſubſtantiali, & in potentia ad accidens aliquod. neq; elemētorum formæ ruptæ tollunt materiæ eſſe potentiale.immo Ariſt.dicit elementa eſſe in mixto in potentia. Licet.n.actus ſit rupti tollant potentiam ad formas ſimplices, non tamen tollunt potentiam abſolute, quia remanet ibi potētia ad formas compoſitas.ideo Auer.2.Phy. com.82.diſtinguens materiam primam à ſecunda. dixit materiam ſecundam eſſe in actu, aut modo medio inter potentiam & actum, ſicut eſt de materia mixti quod generatur ex pluribus elementis.in materia etiam ex qua generatur homo non præſupponitur fuiſſe anima cogitatiua in materia, dum inducitur intellectus, ſed ſimul tempore cum inducitur intellectus, cogitatiua educitur. Sed de hoc dictum eſt à nobis in libro de intelligentijs & in lib.de orbibus. & amplius dicetur infra. Differunt ſecundo iſtæ tranſmutationes ex parte ſubiecti, quia ſubiecto generationis ablato, auſertur ſubiectum alterationis, quia non ſubijcitur aliquid alterationi niſi pro quanto ſubijcitur generationi. Auer.2.de Generatione.com. 3.licet.n.generabile & alterabile conuertantur, tamen quia actus ſubſtantialis eſt natura prior accidētali, etiam ſubiectum actui ſubſtantiali eſt natura prius ſubiecto actui accidentali, ſunt enim actus & potētia correlatiua & ſimul natura.primo igitur duorum correlatiuorum præcedente primum de duobus correlatiuis.ſecundum de primo ordine præcedit ſecundum ſecundi ordinis, q̃ ſi non, tunc ſecundum primi ordinis non eſſet ſimul natura cum primo primi ordinis. Sciēdum, q̃ licet motus & mutatio per ſubitum & ſucceſsiuum diſtingui poſsint, non tamen differt propter hoc generaliter mutatio ſubſtantialis ab accidentali, quia in ſubſtantiæ mutatione ſubitum & ſucceſsiuum reperiun.ur, ſimiliter & in accidentali vtrunq; reperitur. Generat.o.n diuiditur per ſimpliciter & ſecundum quid. ſecūdum q̃ forma generatione acquiſita aut compoſitum genitum eſt ens ſimpliciter, vel ens ſecundum quid, primo de Genera.tex.& com.18.& exponitur.1.de Generatione.tex.com.20.q̃ illud eſt ſubſtantia, vel accidens, vt patet.5.Phy.tex.com.7.& 1.Phy.tex.com.62.Generatio autem ſubſtantialis eſt duplex.ſimplex, & compoſita, ſecundum q̃ forma vel compoſitum generationem terminans eſt corpus ſimplex vel compoſitum, vel natura ſimplex vel compoſita, vt patet ex Auerroe.1.cœ.cō.20.Generatio autem ſimplex eſt duplex, cōpleta, & ex qua forma incipit eſſe vel compoſitū, & de iſta ſermo eſt præſens, & eſt ſubita, quia eſt tranſitus inter cōtradictoria & priuatiue oppoſita, inter quæ non eſt medium.prouentus.n.formæ ſubſtantialis eſt ſubitus.non negatur tamen quin in hac generatione poſsit eſſe ſucceſsio ſecundum partes materiæ quantitatiuas, ſic q̃ vna prius formetur q̄ alia. Alia eſt generatio incompleta, & eſt qua forma elementaris vel corpus ſimplex non incipiens eſſe incipit eſſe in tāto vel tanto gradu.& hæc ſucceſsiua eſt, & eſt illa qua forma elementi intenditur vel remittitur. Generatio completa diuiditur per generationem ſimpliciter.& per generationem aliquam. Completa ſimpliciter terminatur ad formam perfectiorem forma rei quæ corrūpitur per illam generationem. Completa vero generatio aliqua terminatur ad minus perfectam formam, quia perfectius eſt compoſitum recedens de eſſe q̄ compoſitum tendens in eſſe, patet. 1. de Generatione. tex.com.20.diuiditur etiam generatio per ſimplicem & compoſitam in alia ſignificatione ab Ariſt.1.Phy.tex.com.58.ponendo in ſubiecto vel prædicato terminum complexum vel incomplexum reſpectu huius verbi ſit, vt Sor.albus ſit niger. vel Sortes ſit niger.ſimiliter ex parte prædicati pone exemplum.Similiter accidētalis mutatio (tranſeat q̃ diuidatur per ſimplicem vel compoſitam, ſecūdum q̃ qualitatum quædam eſt ſimplex & prima, quædam vero ſecunda. hi.n.non ſunt termini vniuerſales mutationis accidentales) diuiditur per completam & incompletam.Completa eſt formæ accidentalis prima acquiſitio, & ſubita eſt, & eſt generatio ſecundum quid, & quamuis forma per iſtam generationem acquiſita ſit incompleta aut remiſſa, non tamen propter hoc dicitur generatio incompleta, niſi in terminis æquiuocando. puta intelligendo generationem completam qua forma aut cōpoſitum accipit eſſe completum. vt cum vltima pars Sortis quantitatiua quæ generatur accipit formam, iſta ſignificatione alias vtar. Incompleta vero mutatio ſecundum quid eſt formæ accidentalis non incipientis eſſe acquiſitio eſſe vel gradus, & iſta eſt ſucceſsiua acquiſitio, & eſt motus proprie, & non mutatio ſtricte. Gradum tamen acquiſitum non intelligo illum qui eſt indiuiſibile terminans latitudinem.quia ille ſubito acquiritur. ſed intelligo gradum qui eſt pars latitudinis, ſed quia non omnis forma mutatione acquiſibilis gradus habet, ideo diſiunctiue dictum eſt acquiri eſſe vel gradum. Et tunc conſidera quomodo diminutionem aut corruptionem contingat eſſe acquiſitionem, &c. Motus igitur & mutatio, vtriſq; appropriate acceptis. per diuerſitatem terminorum diſtinguuntur, quia mutationis non vterq; terminus primus.ſ.à quo & ad quem poſitiuus eſt, ſed vnus poſitiuus eſt & alter non, ſed ipſius motus vterq; terminus primus eſt poſitiuus. 5.Phy.tex.com.49 & 51.eſt.n.motus inter eſſe & eſſe, mutatio vero inter eſſe & non eſſe, eſſe autem & eſſe inter quæ eſt motus ſunt contraria mediata. 5.Phy.com.9.& 51.ſed eſſe & non eſſe inter quæ eſt mutatio ſunt priuatio & forma de quibus. 1. Phyſi.&c. Ex quo patet cum proprietas principiorum naturalium poneretur eſſe contrarietas, non potuit accipi contrarietas, vt eſt oppoſitio diſtincta ſub genere oppoſitionis à priuatiua oppoſitione, quia tunc termini generationis & corruptionis nō eſſent comprehenſi, quia non ſunt contrarij, neq; poterat dici principia eſſe priuatiue oppoſita, quia tūc termini motus proprie accepti non eſſent comprehenſi, quia ipſi non ſunt priuatiue oppoſiti, ſed contrarie, vt igitur omnes termini primi mutationum eſſent comprehenſi. dixit Auer.1.Phy.com.45. & 44.& alibi ſæpe. Intendo per contrarium commune priuationi & formæ & contrarijs. Inter alios autem modos negandi materiam vnus valde apparens eſt, quem tangit philoſophus.2.Phy.tex.com.8.& 1.de Generatione.tex.com.1.di

cens ꝙ omnia ſunt vnum. fundamentom opinionis eſt ꝙ duplex eſt ens.ſ.extimabile ſeu apparens, & intelligibile ſeu verum diſtinctio refertur ab Auerroe.1. Phy.com.41.quia igitur ſenſui apparet eſſe in rebus variationem,dixerunt variari ens extimabile, ſed ens intelligibile.ſ.ſubſtantia, non dico intelligentia,quod erat ens ſimpliciter & verum dicebant eſſe idem & non tranſmutatum. vt puta ignem aut aliud corpus ſecundum ꝙ aliud aut aliud corpus viſum eſt antiquis eſſe principium, quia ſcientia eſt permanentium & nullum ens eſt niſi ſingulare.ideo ſingularia erant permanentia in rei veritate,licet non ſic appareret ſenſui, patet ex Auerroe.3.cœli com.2.dicunt.n. ꝙ opiniones vniuerſales vincunt ſenſum.Et tunc apparet quàm neceſſarium fuerit Ariſtotelem.1.Phyſi. reprobare illam opinionem antiquam omnia ſunt vnum in ſubſtantia, quia illa opinio omnes rerum naturalium cauſas deſtruit, quia materiam deſtruit, quia illud vnum apud eos erat naturalium ſubſtantia,vt dixit Auer.1.Phy.commen.7. & non erat materia quæ ſit in potentia ad ſubſtantiam, formam etiam deſtruit, quia tunc duæ ſubſtantiæ in vno eſſent, quod nolunt, eſſent.n.tunc duo principia. & ſic non eſt forma differens à materia,non eſt materia,formatiuum enim & formabile ſimul ſunt, niſi forte materiam capias improprie, ſcilicet pro ſubiecto variationis accidentalis. in hoc.n.ſenſu materia ab antiquis concedebatur, & forma accidentalis, finem etiam & verum efficiens ſubſtantiarum negant, quia æterna eſt ſubſtantia apud eos non potens incipere neq; deſinere.colligitur ex primo.Metaph.tex.commen.11.& ſic negant generationem & corruptionem,& ſic concedebant omnem tranſmutationem eſſe alterationem.De hac tamen opinione.dixit Ariſ.primo de Generatione.tex.com.52.dementiam eſſe opinari ignem & glaciem eſſe vnum. Sed aliqui rationem philoſophi ampliant nullum contrarium eſt ſubſtantialiter aliud contrarium, ſed elementa ſunt contraria. Sed aduertendum ꝙ contrarietas eſt accidentalis ſubſtantiæ, concludens diſtinctionem eorum accidentalem, non ſubſtantialem,niſi intelligamus,non eſt poſſibile eandem rem ſubſtantialiter naturaliter ſibi determinare contraria aut eſſe cauſam contrariorum particularem & per ſe, ſed tunc conſiderandum eſſet in minori propoſitione. Secundus modus negandi materiam tenet ꝙ immediate ſuccedit nouum corpus antiquo corpori,quia apparebat ſubſtantialis mutatio,ſed dixerunt nihil præteriti corporis,quod tranſmutatur remanet in corpore nouiter facto.hunc modom tangit Auerrois.primo phyſi.commento.63.verſus finem commenti. Ariſtoteles autem volens oſtendere iſtum modum dicendi non eſſe probabilem.dixit primo phyſicorum textu commenti.34. Ex his quæ non ſunt fieri aliquid impoſſibile eſt, & de hac opinione omnes naturales conueniunt, &.12.Metaphyſicorum textu commenti.53. &.54. & textu vltimo. colligitur hunc modum non eſſe dictum ab aliquo antiquorū.omnes enim contraria ponebant principia, & eis aliquod ſubiectum figurabant.vt dixit Ariſtoteles.primo phyſicorum texti commenti.55. Tum quia non eſſet mutatio, quia nihil eſſet ibi mutatum. ꝙ ſi ibi eſſet mutatio, cum non ſit ibi ſubiectum quod mutatur.ergo oppoſitum erit illud quod mutabitur, & quia idem eſt recipiens mutationem & terminum mutationis. ergo vnum oppoſitum reciperet ſuum oppoſitum. quod implicat contradictionem, quia eſſe reciperetur in non eſſe, & priuatio reciperet formam,ratio eſt Auerrois. primo phyſicorum, commento.63. Item tunc mutatio eſſet ex nihilo, quod eſt contra inductionem ad ſenſum poſitam ab Ariſtotele primo phyſicorum, commēto.63. Non enim eſſet ratio quare requiratur ſubiectum actioni agentis,niſi materia illius requireretur pro effectu generando. Tum quia illius contrarij præſentia potius eſſet ad impediēdum productionem effectus,quàm ad cauſandum effectum: quia per ipſum contrarium reſiſtitur agenti,& ſic ad minus tardatur actio. Remanet igitur vt aliquid ſit ſubiectum generationi ſubſtantiali, & hoc eſt quod nomine materiæ importatur, & inuenitur hæc materia in contrario in quod agit agens. Eſt igitur materia.

Contra ſubiectum generationis non eſt,ergo materia non eſt probatur aſſumptum,quia.5.Phyſico.textu commenti.8. Quod mouetur eſt,quod generatur non eſt, ergo generatio non eſt motus. huius demonſtrationis ſenſus minoris eſt aſſumptum.confirmatur.quod mouetur eſt in loco, quod generatur non eſt in loco.ergo generatio non eſt motus.Si autem materia eſſet,ipſa locaretur.quoniam ipſa eſſet trinequantum.Non intelligit autem Ariſ.per id quod mouetur,aut per id quod generatur,terminum ad quem motus aut generationis,quoniam tunc maior eſſet falſa.Neq; in vna præmiſſarum de termino ad quem motus aut generationis intelligit, & in alia præmiſſarū de ſubiecto motui aut generationi, quia tunc medium demonſtrationis eſſet variatum.ergo in vtraq; præmiſſarum intelligit Ariſt.de ſubiecto motus aut generationis.

Secundo materia non eſt quid qualis aut quanta, & ſic de alijs prædicamentis.7.Metaphyſicorum tex.com.8.& probatur à commentatore.1. Metaphyſicorum com.17.quia omnium illorum receptiua eſt,& nihil ſeipſum recipit,& ſic materiam oportet eſſe nihil, quia omne ens aliquo decem prædicamentorum comprehenditur.1.Phyſi.commen.25. Tertio materia eſt vnum numero cum priuatione.1.Phyſi.tex. commenti.60. & priuatio eſt non ens.1.Phyſicorum textu commenti.75.&.79.ergo materia etiam eſt non ens. Quarto medium inter ens & non ens, non eſt ens, quia medium non eſt extremum, ſed materia eſt medium.1.Phy.com.70. ergo &c. Ad primum non eſt tripliciter iuxta Ariſtotelem 12.Metaphyſicorum textu commenti.11.primo quod non habet eſſe neq; imaginationem. ſecundo priuatio.tertio non ens in actu, ſed ens in potentia tunc materia eſt non ens. tertio modo. Contra.etiam ſubiectum motus eſt ens in potentia,quia motus eſt actus entis in potentia. 3.Phyſi.textu commenti.6. Reſpondent aliqui ſubiectum motus eſt in potentia ad accidens,non autē ad ſubſtantiam,& tale ens in potentia moueri poteſt. Contra.illa diffinitio data de motu conuenit generationi & corruptioni, per philoſophum.3.Phyſi. tex.commenti.6. ergo ens in potentia poſitum in diffinitione motus eſt etiam in potentia ad ſubſtantiam.Dico igitur ꝙ motus diffinitus.3.Phyſic.requirit ſubiectum in potentia disiunctiuæ,ſcilicet ad ſubſtantiam vel accidens, ſed motus diffinitus.5.Phyſi.ſic,motus eſt mutatio de ſubiecto in ſubiectum textu commenti.7.requirit ſubiectum in potentia ad certum accidens tantum. Sed pro ſubſtantia philoſophi.5.Phyſic.loquitur de ſenſato quod generatur,& de ſenſato quod mouetur,& ſic formatur ratio.ſenſatum quod generatur non eſt, ſed ſenſatum quod mouetur eſt.ergo generatio non eſt motus,& ſic, licet in prima præmiſſarum loquatur de oppoſito, in ſecunda vero de ſubiecto, tamen conſequentia valet. Non enim dici poteſt de ſubiecto generationis ꝙ non ſit in loco, quia eſt quantum,& ipſum tangitur ab agente: & licet ſenſatum ſit connotans præteritum,coniungitur tamen cum verbo generatur: & ſic diſtrahitur à præterito vel præſenti, & accipitur pro eo quod eſt in fieri. Non ens etiam tripliciter dicitur iuxta philoſophum ibi primo modo eſt falſum, & eſt non ens in compoſitione & diuiſione.ſecundo modo eſt indiuiduum ſubſtantiæ non exiſtens,ſed potens exiſtere.3.modo eſt negatio accidentis. vt non album. Tunc quod generatur eſt non ens.ſecundo modo,ſed quod mouetur eſt ens oppoſito modo illi. Ad ſecundum loquitur Ariſt.determinando, neq; philoſophus dicit impoſſibilem eſſe concluſionē ibi illatam.ſ.materia nō eſt in actu aliquod ens alicuius prædicamenti. * ſed ſuperiorem apparentem antiquis eſſe veram.ſ.materia eſt magis ſubſtantia quàm forma aut compoſitum. Ad minorem generaliſsima poſſunt accipi analoga, & tunc omne ens comprehēdunt iuxta ſententiam Ariſtotelis. 10.Met. tex.cō.26.corruptibile & incorruptibile differunt genere,& Auerroim ſepiſsime. Ad tertium.idē numero eſt tripliciter iuxta philoſophum.1.Topi.ca.5.ſ.nomine, vt veſtis tunicæ, vel diffinitione vt animal rationale homini.2.modo proprio vt riſibile homini.3.accidente, vt album muſico aut econtra. tunc materia & priuatio ſunt numero vnum, nō primo modo,neq; .2.modo,ſed.3.modo.materia.n.eſt quæ dicitur priuata,ſed ex hoc non ſequitur materiā eſſe nihil,neq; priuationem eſſe aliquid,neq; priuationē eſſe eiuſdem rōnis cum materia.alia.n.eſt ratio priuationis à ratione materiæ, vt.1.Phy. dixit Ariſt.tex.com.60.& in hoc differt Ariſtot.à Platone.Et ſecundum Ariſtotelem.5. Phyſico.textu commenti.7, vnum

Reſponſio argumenti.

Et ſic gloſa auctoritatem Ariſtot.

eſt duplex ſecundum accidens, & ſecundum ſe, materia & priuatio ſunt vnum ſecundum accidens, ex qua vnitate non infertur vnitas ſpecifica, ſed non ſunt vnum ſecundum ſe, ex qua numerali vnitate ea quæ ſunt ſic idem ſequitur eſſe eiuſdem ſpeciei & generis. vt dixit Ariſtoteles ibidem. Ad quartum. non ponitur materia medium inter ens, & non ens ab Auerroe, ſed inter purum non ens & ens in actu, quia materia non eſt nihil, neq; ipſa eſt ens in actu, ſed ipſa eſt ens in potentia, vt patet in libro de Subſtantia orbis, capite. 1. Quod ſi dixeris ꝙ non ens purum & ens purum contradicunt. inter quæ mediat materia. 1. Phyſi. com. 70. Reſpondeo, verum eſt. de rigore ſermonis, ſed non ſic intelligit Auerrois, ſed intelligit non ens purum, id eſt purum nihil, ſcilicet quod non eſt ens actu neq; potentia, & ens purum, id eſt ens in actu, & ſic inter ea mediat materia quæ eſt ens in potentia.

SECVNDVM dubium. Quia non poſſum quæſtiones obiter occurrentes ſub ſilentio præterire propter ſcientiarum permixtionem, & materierum amplitudinem, vt infra patebit. ideo quæſtiunculam impertinenté ſubnectam, in quam cecidit ſermo noſter in principio huius primæ quæſtionis. An Sorte non exiſtēte Sortes non ſit homo.

Reſpondeo Sortes antequam naſcatur non eſt homo. intelligo natiuitate intra vterum: certum enim eſt ꝙ dum Sortes præcipitat ſe vt ventrem matris exeat, eſt homo, neq; Sortes poſtquàm mortuus eſt, eſt homo. intelligo dummodo ipſe non reſurgat, & ſic temporaliter intelligitur ablatiuus in conſequentia poſitus in dubio. & ſic conceditur quòd Sortes dum non exiſtit, non eſt homo. ſimiliter condiſionaliter conceditur ſi Sortes non exiſtit: ipſe non eſt homo. Quoniam Ariſtoteles. ſeptimo Meta. dixit ſubſtantiarum ſenſibilium ſingularium neque diffinitio, neque demonſtratio eſt, quia habent materiā, cuius natura talis eſt vt contingat & eſſe & non eſſe, quapropter corruptibilia omnia ipſorum ſingula &c. & Auerrois ibi. com. 53. particularia n. non ſciuntur, niſi dum ſunt in ſenſu, & cum recedunt à ſenſu poſſunt corrumpi, & tunc non remanebit cognitio eorum apud ſentientes, ſed tantum remanebit exiſtimatio. hæc autem non ſtant ſi Sorte corrupto, ipſe ſit riſibilis & homo. hanc ſententiam habet philoſophus. 1. Poſteriorum. & Auerrois commen. 19. & 20. Reſpondent aliqui intelligētes Ariſtotelem & Auerroim de propoſitionibus ſingularibus & contingentibus, & per accidens non eſt ſcientia, ſed de ſingularibus corruptibilibus eſt ſcientia per propoſitiones neceſſarias, & verum dicunt, ſed intelliguntur propoſitiones neceſſariæ eſſe vniuerſales. ſi autem intelligatur ꝙ ſingulares abſolute neceſſariæ ſint, error eſt. Ariſtoteles enim. 1. Poſteriorum in dubitatione verum demonſtratio vniuerſalis ſit potior particulari: dixit de particularium propoſitionibus demonſtrationem particularem intrantibus ꝙ ſunt corruptibiles, & non ſic eſt de propoſitionibus demonſtrationem vniuerſalem intrantibus. non enim demonſtrationem intrant propoſitiones per accidens. Secundo Auerrois. 4. Meta. com 20. homo hic ſingularis cum fiet terra, non eſt iſte homo in actu, neq; in potentia propinqua, aut remota, ſed ſi iſta terra fuerit homo potētia, erit alius homo numero, non ille idem homo corruptus. Tertio Ariſtoteles. 1. de partibus animalium, quamprimum anima à corpore diſceſſit, animal eſſe deſinit. hoc confirmatur ex diffinitione mutationis ſubſtantialis præmiſſa. Quarto Auerrois 1. priorum. cap. 20. ſcilicet de compoſitione poſsibilis & inuenti in figura prima dixit hanc, omnis homo eſt rationalis, eſſe veram de eo quod eſt homo in actu, non de eo quod eſt homo in potentia. Quinto arguitur ex diffinitione generabilis. 1. cœli. textu commen. 121. quia ipſum eſt quandoque ens, & quandoq; non ens. Sexto adducunt aliqui Ariſtotelem. 1. priorum. ca. 30. falſum eſſe omnem intelligibilem Ariſtomenem ſemper eſſe, cum Ariſtomenes corruptibilis ſit. & ſic propoſitio non eſt æternæ veritatis. Sed non ad propoſitum eſt auctoritas, quia Ariſtoteles loquitur de prædicatione binaria, quam de ſecundo adiacēte communiter appellamus, & non de trinaria. volens quòd eſſe alicuius rei apud intellectum ſit æternum, ſic quòd ſemper homo intelligit ſaltem habitualiter Ariſtomenem. Cuius tamen eſſe naturale non eſt æternum. Contra primo. Auerrois ſuper Porphy. in communitatibus concedit Sortem ſemper eſſe hominem, & rationalem, & potentiæ ſemper ridentem. Secundo. quandocunque prædicatur idem de ſeipſo propoſitio eſt vera, non enim verificatur contradictorium de contradictorio: ſed in hac propoſitione, Cæſar eſt Cæſar, prædicatur idem de ſeipſo, ergo ipſa eſt vera, ſiue exiſtat Cæſar ſiue non. Tertio. quandocunque eſt propoſitio in primo modo dicendi per ſe, ipſa eſt vera, ſed iſta, Cæſar eſt Cæſar, aut hæc Cæſar eſt homo, aut hæc, Cæſar eſt animal rationale, eſt primi modi, ergo &c. Quarto. quandocunque eſt propoſitio quæ eſt medium probādi bonum enthymema, illa eſt propoſitio neceſſaria: ſed hæc propoſitio, Cæſar eſt homo, eſt medium deductiuum huius enthymematis, Cæſar currit, ergo homo currit, ergo &c. Quinto. iſte terminus Cæſar idem ſignificat & vniuoce ſiue ſuppoſitum exiſtat ſiue non, ergo eadem diffinitione ſignificatur ſcilicet iſta animal rationale, & ſic ſiue Cæſar exiſtat ſiue non ipſe eſt, animal rationale. aliter ipſe non eſſet vniuoce idem. Sexto. omnis concluſio ſyllogiſmi ex oppoſitis eſt impoſſibilis, ſed iſta propoſitio, Cæſar nō eſt Cæſar. eſt concluſio ſyllogiſmi ex oppoſitis, puta iſtius, quilibet homo eſt Cæſar, nullus homo eſt Cæſar: ergo Cæſar non eſt Cæſar, ergo &c. Septimo. corrupta re, non minus erit ratio Ariſtotelis. 5. Topicorum. cap. vltimo. ergo re corrupta adhuc diffinitio verificatur. Ad primum. intelligit Auerrois Sorte exiſtente, non autem abſolute, ſic ſeipſum exponit Auerrois in fine primi perihermenias. Ad ſecundum eadem reſponſione ſcilicet, oportet terminos pro aliquo ſupponere, quod exemplo patet in terminis non ſimplicibus, ſit Sortes niger, tunc hæc eſt falſa, Sortes albus eſt Sortes albus, & contradictoria vera, concedo igitur has conſequentias. Cæſar non eſt, ergo Cæſar non eſt exiſtens. patet conſequentia à conuertibili. ſecunda, Cæſar non eſt exiſtens, ergo Cæſar non eſt ens. patet conſequentia à conuertibili. Diſtinctio. n. nominis entis, cum non eſt participium, ab ea dictione quæ participium eſt, ficta eſt, vt dicetur infra. tertia, Cæſar non eſt ens ergo ipſe non eſt ſubſtantia, neque animal, neq; homo, neque Cæſar. patet conſequentia à ſuperiori negatiue, vel communiori. non curo. deſcenſus enim ab ente ad Cæſarem non eſt à ſuperiori neque à communiori *: ſed à communi ad particulare non commune. conceditur igitur exiſtentiam prædicari de his quæ exiſtunt in primo modo dicendi per ſe. ſatis enim diſtinguitur Deus ab alijs. ſi eſſe dicatur de ipſo independenter, vbi eſſe dependens de alijs dicatur. non incaute tranſeas, quoniam tibi contra aſtant Auicenna, Albertus magnus, Sanctus Thomas, & Scotus, & multi alij. Ad tertium faciliter negaretur minor, quia in neutra illarum prædicatur pars diffinitionis de diffinito, quia ſingularia non diffiniuntur, licet pro eis de intentionibus vniuerſalibus diffinitiones datæ ſint, tranſeat tamen quod ad primum modum pertineant, non diſcernendo pro nunc inter illas. tunc dicendum ꝙ veritas & neceſsitas primi modi propoſitionum non eſt vniuerſaliter veritas & neceſsitas abſolute, ſed aliquando eſt veritas & neceſsitas non abſolute, & ſic eſt in propoſito, quia non abſolute verum eſt de Cæſare, dum mortuus eſt, quòd ipſe ſit Cæſar, ſed hic verum & neceſſarium eſt, quòd ipſe eſt Cæſar, dum ipſe eſt, iuxta Philoſophum. 1. perihermenias. omne quod eſt quando eſt neceſſe eſt eſſe. pro cuius declaratione recurre ad logicam. Ad quartum. ad hoc vt valeāt illæ conſequentiæ, ſufficit ꝙ hæc conditionalis ſit neceſſaria, ſi Cæſar eſt, Cæſar eſt homo. Quod ſi volueris reducere illud enthymema in ſyllogiſmum categoricum, & non hypotheticum. non reduces per illam, aut ſi ſic, vnum aſſumptum eſt falſum. Ad quintum. ille terminus ſignificat idem ſecundum eſſentiam, non tamen ſignificat idem ſecundum eſſe naturale, ſi enim ſit idem eſſe ipſius exiſtentis, & non exiſtentis, poteſt eſſe quod illud ſit eſſe cognitū, quod eſſe à ſignificatione præſuppoſitum eſt, & ſic negantur vltimæ conſequentiæ rationis, quia non valet, animal rationale ſignificat Sortem, ergo Sortes eſt animal rationale, ſimiliter non valet, Sortes eſt ſignificatum vniuoce contentum ſub hoc nomine homo, ſiue Sortes exiſtat ſiue non, ergo Sortes eſt homo. arguitur. n. ab eſſe intentionali ad eſſe reale. Ad ſextum. quando concluſio infertur ex oppoſitis in terminis complexis, non opor

tet

* Quia ſic Cæſar eſſe commune.

Nota.

tet concluſionem eſſe falſam. vt concluſa hæc: Sortes albus non eſt Sortes albus, ſed ſit Sortes niger. Neque oportet in terminis ſimplicibus concluſionem ex oppoſitis eſſe falſam, niſi termini ſupponat pro aliquo: vt de iſta in propoſito, Sortes non eſt Sortes, ipſo nondum nato aut mortuo, ſed ſi termini ſupponerent pro aliquo, quia Sortes viueret, concluſio eſſet falſa. non dico impoſsibilis ſimpliciter. Sed cum Auer. 2. Priorum. cap. 11. dixit intentionem huius ſyllogiſmi eſſe concludere impoſsibile aut conuerſum illius. Reſpondent quòd Auerrois intelligit extra terminos complexos fieri ſyllogiſmum: ſed in terminis ſimplicibus, pro aliquo tamen ſupponentibus & nõ pro nullo, vniuerſalibus & non ſingularibus.

Sed hæc reſponſio repugnat Auerroi ibi in commento, dicenti, & æquale eſt, ſiue ſit inuentum extra intellectum, aut non inuentum, ſicut ſi concluditur quòd hircoceruus non eſt hircoceruus, quia dictum eſt contrarium ſibi ipſi. Reſpondeo igitur quòd iſtæ tales, Cæſar non eſt Cæſar, chimera non eſt chimera, ſunt impoſsibiles non abſolute, quemadmodum earum contradictoriæ ſunt neceſſariæ non abſolute. * Sed iſtud non tollit, quin affirmatiuæ ſint falſæ, & negatiuæ ſint veræ. non valet igitur hæc conſequentia. iſta propoſitio eſt impoſsibilis ſecundum quid, ergo ipſa eſt falſa. Ad ſeptimum. intelligit Ariſtoteles quòd aſsignare proprium rei quod exiſtit re corrupta, eſt non bene aſsignare proprium, vt eſſe leuiſsimum igni, quia igne non exiſtente dabitur adhuc corpus leuiſsimum, quia dempto igne remanet aer. intellige leuiſsimum ſuperlatiue, ſcilicet omni alio leui leuius: non tamen intelligas leue ſimpliciter, potes tamen intelligere leue in ſummo, quia aer licet ſit leuis ſecundum quid, poteſt tamen eſſe quod ipſe ſit ſumme leuis. ſubſtantia enim gradus habet apud Auerroim, vt infra declaratur, &c. & ſic illa Ariſtotelica auctoritas non eſt ad propoſitum.

Et ſic iſta chimera ẽ chimera, eſt neceſſaria ex ſuppoſit. Sed contra ex Auerroe in fine primi perihermenias. Neceſſariæ non abſolute, ſunt res inuentæ neceſſario in tẽpore, quo eſt earum eſſentia, aut res quarũ priuatio eſt neceſſaria in tẽpore, in quo ſunt priuatæ.

TERTIVM dubium. Circa quidditatem ſimplicis materiæ. Quæritur quidnam ipſa ſit. Reſpondeo. dando diffinitionem ſumptam ex Ariſtotele. primo Phyſi. tex. commen. 82. primum ſubiectum vnicuiq; ex quo fit aliquid cum inſit non ſecundum accidens. Pro huius diffinitionis & diffiniti declaratione noto quòd motus eſt duplex, ſimplex, compoſitus. 1. cœli. tex. commen. 8. & reſoluendo duplex eſt nature, ſimplex compoſita primo Phy. commen. 3. & componendo duplex eſt naturatum, ſimplex, compoſitum. Naturatum ſimplex ex ſimplicibus naturis componitur, & motus ſimplex à ſimplici natura originem ſumit. Naturatum compoſitum ex compoſitis naturis eſt, & motum compoſitum natura compoſita principiat, duæ autem ſunt naturæ. 2. Phyſico. tex. commen. 10. materia & forma. Auerrois autem 1. Phyſico. commen. 82. diuidit materiam in primam & ſecundam. materia prima eſt ſimplex, & materia ſecunda eſt compoſita, & conueniunt hæ duæ materiæ, quia ex vtraque eſt compoſitum per ſe, ſed differunt, quia materia ſecunda eſt in actu, vt elementa, cum ſufficienter rupta fuerint, ſunt materia ſecunda mixti ſi enim nõ rupta fuerint elementa, tunc ipſa ſunt naturatum per ſe exiſtens, & non natura, oportet enim naturas eſſe in toto cuius ſunt naturæ, & materia prima eſt in potentia, eſt enim maxime ſubiectum proprium generationis & corruptionis ſuſceptibile. vt patet primo de Generatione. tex. commen. 24. diffinitur igitur in præſenti materia prima. Si enim diffinitionem quæris communem materiæ primæ & ſecundæ, recurre ad. 2. Phyſico. tex. commen. 28. ex quo fit aliquid cum inſit. Noto ſecundo, quia reſolutio effectuum naturalium in genere cauſæ materialis vſq; ad materiam primam incluſiue ſpectat ad philoſophum naturalem. vt in prohœmio primi Phyſi. dixit Auerrois. ſubiectum enim eſt conuertibile cum tranſmutatione ſubſtantiali. ideo decet Ariſtotelem in libro principiorum determinantem de materia prima, illius diffinitionem nobis tradere, errorem enim Auicennæ in hoc Auerrois reprehendit. vt in ſequenti quæſtione tangam. Noto. 3. quod ponitur ſubiectum loco generis, quo differt materia ab alijs tribus cauſis ad generationem neceſſario concurrentibus, & conuenit cum alijs potentijs. Secundo dicitur primum, vt materia ſecunda excludatur. Tertio dicitur vnicuique ſcilicet actui ſubſtantiali, qui generatione acquiri poteſt immediate. & actuj accidentali generatione ſecundum quid acquiſibili mediate. non enim animabus cœleſtibus, neque cœli accidentibus materia prima ſubijcitur. vt in primo libro de orbibus declaraui, & omnibus generabilibus eſt communis, vt excludantur ſubiecta prima aliorum generum. quemadmodum enim in vnoquoque genere eſt vna prima contrarietas. 1. Phyſi. tex. com. 50. ita in vnoquoque genere eſt vnum ſubiectum primum illius contrarietatis. Tum quia omne genus per actum & potentiam diuiditur, primo de Anima. commen. 6. & 12. Meta. commen. 8. & ſic prima potentia illius generis eſt primum ſubiectum eiuſdem. non tamen poteſt potentia de genere accidentis actui ſubſtantiali ſubijci. Dicitur quarto ex quo fit aliquid. quia in ſubſtantia eſt vnum ſubiectum primum generis abſtractorum, quod eſt intellectus poſsibilis, qui tamen nulli ſubijcitur generationi. & etiam datur materia in actu, quæ animabus cœleſtibus ſubijcitur: ſed non generationi, quamuis motui locali ſubijciatur, & datur ſubiectum in potentia, quod actui ſubſtantiali materiali ſubijcitur. Quinto. dicitur cum inſit, quia primo phyſic. tex. commen. 58. & 61. duobus attribuitur mutatio, ſubiecto & oppoſito, quæ differunt, quia ſubiectum manet. oppoſitum vero non manet. vt patet ibi. tex. commen. 59. dixit autem Auerrois. 1. Phyſic. com. 60. Motus debet eſſe in ſubiecto. & impoſsibile eſt vt ſit in illo cuius partes ſucceſsiue deſtruuntur per generationem, quia motus eſt actus entis in potentia ad terminum motus abijciente actum in motu ſucceſsiuo, & non abijciente in motu non ſucceſsiuo ergo motus ſolum actuat id quod actuari poteſt per terminum motus: ſed id quod corrumpitur in generatione non poteſt actuari per terminum generationis, quia ipſum eſt contrarium termino. ergo id quod corrumpitur per generationem non poteſt actuari per motum qui eſt generatio. Motus autem qui eſt inter eſſe & eſſe ſubiectum eſt duplex, mediatum & immediatum, intelligo de mediato & remoto ſubiecto. Contra. oppoſitum iam excluſum eſt per genus diffinitionis. ſcilicet per ſubiectum, ergo non amplius eſt. 5. excludendum. Reſpondeo. negando aſſumptum, quia ſubiectum eſt duplex, alterationis & generationis, ſubiectum alterationis, cum ſit ſubſtantialis mutatio, non manet, ſcilicet propinquum: ſed ſubiectum generationis manet. materia enim prima cum alterationi ſubijcitur, dicitur ſubiectum poſterius, ſcilicet reſoluendo, iuxta Auerroim. primo de Generat. com. 24. Sexto. ponitur non ſecundum accidens. quia ſubiectum ſubſtantiali mutationi eſt duplex, vnum per ſe, & eſt materia prima, aliud vero ſecundum accidens. & eſt commune ad materiam primam vt ens, vt ponit Philoſophus. 1. Phyſic. tex. commen. 76. Contra. ibi loquitur Philoſophus de termino mutationis à quo, non autem de ſubiecto. Tum quia per ſe attributa inferiori attribuuntur etiam per ſe communiori 2. Phyſico. Ariſtoteles. textu commen. 32. & poſteriorum. 1. capitulo de vniuerſali. Rñõ. Philoſophi ibi. ens terminat mutationem per accidens, quia non inquantum ens eſt: * quamuis aliquid per ſe terminet mutationem de quo per ſe dicitur ens poteſt etiam Philoſophus ibi intelligi de ſubiecto mutationis. Dico tamen vltra, quia quantitas interminata eſt inſeparabilis à materia, ideo quantum eſt ſubiectum mutationis, ſcilicet generationis, ſed ſecundum accidens, quia quantitas accidit ſubiecto. ideo ſubiecta per accidens erant excludenda, quamuis enim interminata quantitas ſit paſsio materiæ ab ea inſeparabilis, non tamen ſubijcitur materia generationi per naturam quantitatis. Ad confirmationem. primo attributa minus communis non ſunt primo attributa communioris, ſed poſſunt eſſe communiori ſecundario attributa. Noto quarto, quòd aliqui in diffinitione hac addunt aliam textus clauſulam, ſcilicet in quod cum corrumpitur abibit vltimum quam tamen addere non oportet, quia ex appoſitis ſequitur, valet enim materia eſt primum ſubiectum veniens ad compoſitionem, ergo ipſa eſt vltimum ad quod ſtat reſolutio. Tum quia generationem per ſe intendit natura, & non corruptionem. quemadmodum etiam motus eſt acquiſitio per ſe: ſi autem ſit perditio, eſt per accidens, iuxta ſententiam Auerrois. quinto Phyſicorum. commen. 48. corruptio enim eſt generatio ſeu acquiſitio ipſius non eſſe: ſeu priuationis. Cum autem non fiat realis reſolutio in re, niſi corrumpẽdo,

Quia ſi ens terminaret per ſe motuationem, verũ eſſet dicere, nõ eſt ens, & nõ immediate ab hoc fuit ens.

non erat principaliter intenta reſolutio. Tum quia Philoſophus ad aliud vtitur ea clauſula, quia ad concludendum materiam eſſe incorruptibilem, aliter ipſa corrumperetur antequàm corrumperetur. Si tamen primum ſubiectum vnicuique poneretur ad reſtringendum diffinitum, & non ex parte diffinitionis, tunc illa particula, & ſi corrumpitur, &c. requiritur ad excludendum formam, quia ex ea fit compoſitum per ſe, ſed in formam per corruptionem non reſoluitur, ſed in materiam: niſi velles formam excludi per naturam illius præpoſitionis ex proprie competentem materiæ, ſed tunc oporteret negare quòd ex forma, & materia compoſitum eſſet, &c. Scienda eſt tamen alia materiæ primæ diffinitio, quam ponit Auerrois in de ſubſtantia orbis. cap. 1. ſcilicet ſubſtantia in potentia, ſed de hoc infra. illa enim metaphyſicalis eſt, & ea quam dedimus eſt naturalis. Contra. data diffinitio competit alteri à diffinito, quia intellectui poſsibili. patet quia intellectus poſsibilis eſt ſubiectum primum vnicuiq; intelligibilium, ex quo fit hoc. cum inſit homini, non ſecundum accidens. Secundo, quia competit materiæ in actu, quia ipſa eſt ſubiectum primum vnicuique actui intellectuali, ex quo fit cœlum, cum inſit ei, non ſecundum accidens. Tertio. quia competit ſubſtantiæ compoſitæ, quia ipſa eſt ſubiectum primum accidentium quorumcunq;, ex quo fit compoſitum accidentale, cum inſit illi compoſito, non ſecundum accidens:

Quarto. quia competit ſubiecto artificialium, quia illud eſt ſubiectum primum in illo genere vnicuique actui artificiali; ex quo fit artificiale compoſitum. cum inſit & non ſecundum accidens, quia illius compoſiti ſubiectum eſt pars intrinſeca & eſſentialis, ergo &c. Ad hæc duplex eſt genus entium, intelligibilium, & ſenſibilium, vtrunque illorum generum habet materiam & formam. materia ſenſibilium eſt prima materia, intellige ſenſibilia tactu, quia viſu ſenſibilia, non omnia in materia prima ſunt, puta lux, figura, magnitudu, motus cœli; ſed in materia in actu ſunt, vt in libro de orbibus declarati: materia vero intelligibilium eſt intellectus poſsibilis, ſententia eſt Auerrois tertio de Anima. commen. 5. Secundo vt diſcerneretur vnum ſubiectum ab alio dixit Philoſophus: ex quo fit, quia ſubiectum ſenſibilium ſubijcitur reali tranſmutationi, ſed non ſubiectum intelligibilium. Tertio. æquiuocatur de ex, quia principaliter attribuitur rei, quæ eſt materia: ſed in argumento attribuitur rei, quæ eſt forma. 3. ponitur quòd vltima reſolutio per corruptionem ſtat ad materiam primam, ſed in intellectum non ſic reſoluitur. Ad ſecundum. ex quo fit aliquid duplicem ſenſum facit. primum res fit per tranſmutationem ex ſubiecto, & iſte intelligitur in diffinitione. alium. res conſtat ex ſubiecto, & iſte eſt ſenſus argumenti. Dico igitur quòd materia in actu non eſt illa ex qua fit cœlum, quamuis cœlum conſtet ex ea. ſecundo dicitur primum reſpectu ſecundi. in his inferioribus datur ſubiectum primum trãſmutationis, & ſubiectum ſecundum, quod eſt materia ſecunda ſeu compoſita, ſed nulla materia in actu eſt compoſita ex partibus qualitatiuis, ergo nulla materia in actu eſt materia ſecunda, ergo nulla materia in actu eſt etiam materia prima, & ſic materia in actu non eſt ſubiectum primum. niſi negatiue. Inter materias tamen in actu eſt ordo perfectionis, & in eo eſt dare octauam, nedum ſecundam.

Ad tertium. aliud eſt fieri aliquid, aliud eſt fieri tale aut tantum. Eſt enim fieri dupliciter, ſimpliciter, & ſecundum quid. primo Phyſico. tex. commen. 62. & primo de Generatione. tex. commen. 11. tunc in diffinitione accipitur fieri ſimpliciter, non autem ſecundum quid: ſed in argumento accipitur ſecundum quid fieri. ſubſtantia enim fit ſimpliciter, accidentia vero ſecundum quid fiunt. Ad quartum. negatur aſſumptum. artificialium enim fieri eſt ſecundum quid fieri. ſecundo expoſitum eſt etiam vnicuique actui ſubſtantiali generatione acquiſibili: huiuſmodi autem non eſt materia artificialium. Tertio. datur materia naturalis vnicuiq; tranſmutabili communis: ſed non materia artificialis. 2. Phyſico, com. 22. Sunt enim partes rerum particularium.

Et ſic cõcedi tur, in argumento patet, ſubſtantiã cõpoſitã eſſe ſubiectũ primũ accidentium.

QVARTVM dubium de genere materiæ. Verum materia ſit ſubſtantia. Reſpondeo quòd ſic, quia materia eſt primum ſubiectum, ex eius diffinitione, ergo ipſa non eſt accidens. patet conſequentia, quia dato oppoſito conſequentis cum antecedente, aut ipſa materia eſſet in ſubiecto, aut non, ſi ſic, tunc ipſa non eſſet primum ſubiectum, ſed haberet aliud ſubiectum prius ſe, quod eſt oppoſitum antecedentis. Si autem materia non eſſet in ſubiecto, neque in actu, neque in aptitudine, tunc daretur accidens ſine ſubiecto. quod contradictionem implicat, vt ex diffinitione accidentis in prædicamentis eliciendum eſſe vult Philoſophus. primo Phyſico. tex. commen. 14. ideo Auerrois. 2. Phyſicor. commen. 65. dixit. materia non dicitur in ſubiecto, neque de ſubiecto. Secundo ſubiectum eſt tempore & natura prius eo quod fit ex eo, ſed ſubſtantia fit ex materia, ergo ſi materia eſſet accidens naturaliter prius ſubſtantia compoſita facta ex eo. Tertio ſequitur quòd ſubſtantia eſſet ex non ſubſtantia. Inter modos autem negandi materiam eſſe ſubſtantiam: occurrit vnus aſſerens quòd quantitas eſt ſubiectum mutationis, & capit euidentiam ex mutationibus quæ fiunt in ſacramento benedicti corporis Chriſti in altari, quibus materia non ſubijcitur. Contra quem, dato ſubiecto ſubſtantialis mutationis, oportet dare terminum ad quem eſt mutatio, quem ſecundum naturæ curſum oportet eſſe actum actuantem ſubiectum, tunc ſi actus iſte ſit accidens, mutatio eſt accidentalis, & ſi ſubſtantialis ſit mutatio, actus acquiſitus eſt ſubſtantia, ergo ſubiectum actui eſt ſubſtantia, & tunc ex forma & ſubiecto fit vnum compoſitum ſubſtantiale. Et ſic habetur quòd genus ſubſtantiæ analogum diuiditur per actum & potentiam, quorum quodlibet eſt ſubſtantia. Secundo habetur q; ſubſtantia compoſita eſt, vt. 1. Phyſi. commen. 55. dixit Auerrois. & in libro de Subſtantia orbis, cap. 1. & textu commen. 64. primo Phyſi. dixit Philoſophus & pluries alibi ſcilicet. 7. 8. 12. Metaphy. &c. licet enim ſenſu notum ſit hoc eſſe, demonſtrato ligno: non tamen notum eſt per ſe, an hoc ſit ſimplex vel compoſitum. Et tunc patet ex materia, & forma ſunt principium intrinſecum ſubſtantialis compoſiti.

Modus ſoluẽ. Negantiũ.

Et quòd materia & forma ſunt per ſe cauſæ eiuſdem, & intrinſece ipſum cauſant. Ex his patet Auicennam volentem Metaphyſici eſſe probare ſubſtantiam compoſitam eſſe: aut materiam eſſe, aut formam eſſe, & conſequenter actum, aut potentiam eſſe. rationabiliter reprehendi ab Auerroe, quia hæc demonſtratio eſt naturalis, quia illius medium eſt ſubſtantialis tranſmutatio: vt. 1. Phyſi. commen. 83. dixit Auerrois: & ſecundo Phyſi. commen. 22. & 12. Meta. commen. 5. via autem Auicennæ qua dixit creatam eſſe materiam ab intelligentia intelligente defectum ſui à prima intelligentia, eſt extra fundamenta Ariſtotelis creationem negantis: vt in libro de intelligentijs & de orbibus diffuſe declaratum eſt, in hoc enim mediauit Auicenna inter peripateticos & loquentes ſuæ legis. Soluta eſt etiam ratio Auicennæ, ſcilicet datur ſubſtantia contingens ex ſe, & neceſſaria ab alio, ergo datur ſubſtantia ſimpliciter neceſſaria, negatum enim eſt antecedẽs. pro minori, ſcilicet datur ſubſtantia neceſſario ex alio. Contra illud cuius eſſe eſt ad aliud ſe habere, non eſt ſubſtantia, ſed potius relatio. vt ex diffinitione eorum quæ ſunt ad aliquid in prædicamentis colligitur, ſed materiæ eſſe eſt ad aliud ſe habere. 2. Phyſicor. tex. commen. 26. ergo &c. Secundo illud cuius differentia eſt de prædicamento relationis eſt non ſubſtantia, ſed relatio eſt, quia differentia & ſpecies ſunt eiuſdem generis: non enim relatio conſtituens eſſentialiter & intrinſece dare poteſt eſſe non relatiuum, ſed materiæ differentia eſt de prædicamento relationis, quia potentia eſt de prædicamento ad aliquid. primo Phyſic. commen. 70. & potentia eſt differentia ſubſtantialis materiæ, vt in libro de Subſtantia orbis, cap. 1. dixit Auerrois. Tertio illud quod eſt potentia ad ſubſtantiam non eſt ſubſtantia, quia tunc illud eſſet potentia ad ſeipſum, ſed materia eſt potentia ad ſubſtantiam, quia formam ſubſtantialem materia eſt apta recipere tanquam ſuam perfectionem, in quam naturaliter inclinatur. primo Phyſic. tex. com. 81. Quarto illud quod non per ſe exiſtit, neq; accidentibus ſubſtat, non eſt ſubſtãtia, quia illæ videntur eſſe ſubſtantiarum proprietates, præſertim inferiorum, ſed materia non per ſe exiſtit & accidentibus non ſubſtat, quia ipſa eſt purum potentiale. exiſtẽtia autem eſt per actum, & non per potentiam, & ſubiectum accidenti eſt in actu ſubſtantiali. Ad primum materiæ duplex eſt eſſe, vnum ſecundum q; ipſa eſt ens

Cõtra Auicẽ.

non inhærens, & ſic ipſa eſt ſubſtantia, aliud eſſe eſt ſecundũ q materia eſt potentia aut ſubiectum, & ſic ipſa reſpicit actum: & ſic ipſa eſt ad aliquid, & ſic idem ſecundum diuerſa eſſe ad duo vel plura prædicamenta pertinere poteſt. Ad ſecundum differentia duplex, conſtitutiua, & circumſcriptiua: tunc illud cuius differẽtia conſtitutiua eſt relatio, eſt de prædicamento relationis, ſed materia non conſtituitur aliquo, quia ipſa eſt ſimplex, & principium, ſed materiæ differentia circumſcriptiua eſt relatio, & hoc infert materiam ſecundum aliquod eſſe, eſſe relationem, non autem abſolute oportet ipſam eſſe relationem. Ad tertium. materia non eſt in potentia ad ſubſtantiam abſolute, ſed ad ſubſtãtiam quæ eſt forma. ideo ipſa non eſt forma, quamuis ipſa ſit ſubſtantia. Ad quartum. materia per ſe exiſtit in hoc ſenſu, quia ipſa nulli ſubiecto inhæret, & accidentibus ſubſtat indeterminatis & etiam terminatis: mediante tamen actu ſubſtantiali: non tamen ſeparata à forma eſt eius exiſtentia.

QVINTVM dubium circa differentiam materiæ. Vtrum materia ſit forma. Reſpondeo quòd non, quia omni formæ ſubiectum formabile reſpondet, quia non eſt forma niſi ipſius formabilis: maior difficultas illius propoſitionis eſt de intelligentijs, quibus orbes formabilis reſpondet, vt in lib. de orbibus dixi, aut de intellectu poſſibili cui corpus hominis reſpondet, vt in libro de intelligentijs dixi. ſi igitur materia eſſet forma, ipſi reſponderet ſubiectum formabile. & ſic ipſa non eſſet primum ſubiectum, quod eſt contra diffinitionem materiæ præhabitam. Secundo nullum receptiuum omnium materialium formarum eſt forma, ſed materia eſt receptiuum omnium formarum materialium, ergo &c. patet maior, quia eo quod materia non eſt de genere formarum abſtractarum, quia tunc ex abſtracto & materiali materialia componerentur, tunc dato oppoſito maioris, aut illud receptiuum non reciperet omnem formam materialem, aut ſe ipſum reciperet. ratio eſt Auerrois. 3. cœli. commen. 67. Tertio illud quod nihil eſt diſtinctum non eſt actus: actus enim diſtinguit. 7. Metaphy. tex. commen. 49. ſed materia nihil eſt diſtinctum. ratio eſt Ariſtotelis. primo Meta. tex. commen. 17. omnes enim formæ in materia habent eſſe potentiale & confuſum, & ſic indiſtinctum. Quarto. compoſitum eſt eſſentialiter vnum, ergo partium vna eſt actus, alia vero potentia, ſed forma eſt actus, ideo materia eſt potentia, quia formæ eſt dare eſſe materiæ vero eſt recipere. Tum quia forma dat nomen rei: materia vero non, niſi denominatiue, aut in concreto: * materia enim quia ipſa eſt communis multis rebus, dare non poteſt ſpeciale nomen, ſi autem eſſet materia propria, illa non habet proprium nomen. * propter ſuæ ſubſtantiæ latentiam: non tamen impoſſibile eſt quòd illi materiæ ſecundæ nomen ſit impoſitum. Tum quia à forma ſumitur diffinitio, licet non ſine materia: tamen res generabilis non eſt ſub determinata ſpecie, niſi facta tranſmutatione de potentia ad actum. 2. Phyſi. tex. com. 12.

Vt homo eſt carneus, ſiue ex carne. Vt caro hoīs & ſunt duo, & ſic ſecundũ q eſt caro hominis non habet proprium nomen.

Tum quia formæ eſt agere, materiæ vero pati. 2. de Generatione. tex. commen. 53. & ſic compoſitorum motiones à forma actiue initiantur: à materia vero paſſiue. Diſtinguitur igitur materia à forma, ſicut potẽtia ab actu, receptiuum à receptibili, diſtinguibile à diſtincto, formabile à formatiuo.

Quòd ſi materia eſſet forma, tunc nedum tres cauſæ in vnam venirent, ſed quatuor, quod eſt contra Philoſophum. 2. Phyſi. tex. commen. 70. finis enim eſt forma rei, & efficiens conſeruans: materia igitur identificata formæ, quatuor cauſæ coinciderent. Tum etiam ſequitur quòd ſubſtantia compoſita eſſet res ſimplex non habens inter ſuas partes eſſentiales diſtinctionem in re, & ſic vnum materiale in actu non eſſet multa in potentia: quod eſt contra Philoſophum. 1. Phy. tex. commen. 22. Tum etiam forma prædicatur aliquo modo de eo cuius eſt forma, non autem materia. 7. Met. com. 34. niſi forte prædicaretur materia denominatiuo nomine. vt dixit Auerrois. 9. Meta. commen. 22. aut ſi abſtracto nomine prædicatur, in obliquo prædicatur: vt lapis eſt ex materia.

Quod ſi dixeris etiam lapis eſt forma, in ablatiuo. Dicam q quidditas lapidis eſt lapis ſecundum formam: ſed quidditas lapidis non eſt lapidis materia, neq; lapis ſecundum materiam. Contra illud quod eſt in actu mouendi intellectum & in actu exiſtendi, & in actu realiter operandi, eſt forma: ſed materia eſt huiuſmodi, quia materia eſt per ſe intelligibilis cum ſit ens per ſe, & per ſe exiſtit, quia ipſa non inhæret, neque ſuum eſſe potentiale habere poteſt materia à forma, & materia operatur, quia ipſa coagit formæ. quia principium cauſans formam cauſat operationem effectiue factam à forma. Secundo illud quod eſt compoſitum ex materia & forma eſt aliquo modo forma: ſed materia eſt huiuſmodi. dixit enim Auerrois. primo Phyſico. commen. 1. Quæcunque ſunt præter primam materiam & vltimam formam ſunt materiæ compoſitæ & formæ compoſitæ. Tertio materia aliquantulum diſtat à non ente, ergo aliquantæ perfectionis eſt materia, ergo aliquantæ eſt actualitatis. patet antecedens, quia ſubſtantia eſt nobilior accidente. Quarto materia intelligibilium & etiam ſenſibilium eſt actus corporis: ergo ipſa eſt forma. ergo quamuis materia ſit materia ſenſibilium: nihil obſtare videtur: quin ipſa materia poſſit eſſe actus. aſſumptũ patet de intellectu poſſibili, qui eſt materia intelligibilium, & de cogitatiua quæ eſt materia ſenſibilium: in eſſe tamen ſpirituali, non autem reali. Ad primum negatur prima pars copulatiuæ, quia materia eſt intelligibilis per accidens, & non per ſe: neque intelligibilitas eſt paſſio ſequens entitatem, tanquam ſuum ſubiectum primum, ſed ſequitur actum intelligibilium. negatur etiam ſecunda pars copulatiuæ, ſcilicet quòd materia per ſe exiſtat, quia ipſa exiſtere habet per formam, qua actuatur. materia enim eſt in actu, quia exiſtit in compoſito: & ſic materia eſt in actu non diſtincto ab eo actu quo compoſitum exiſtit: tamen materia eſt in potentia ſecundum ſuam naturam, quia ipſa tranſmutabilis eſt ad formam, qua actuari poteſt. 3. cœli. commen. 29. pro tertia parte copulatiuæ materia operatur: non tamen agendo, ſed patiendo, ea enim compoſitum patitur, & non agit. 12. Meta. commen. 30. materia eſt cauſa potentiæ in illis in quibus eſt potentia, & ſic negatur materiam coagere formæ. neque materia cauſans materialiter formam, cauſat motum effectiue, effectiue factum à forma, neque cauſa cauſæ eſt cauſa cauſati, niſi ſaluato eodem genere cauſandi, cuiuſmodi non eſt hic, quia vis materiam ſubijci formæ, & ipſam efficere motum factum à forma. Ad ſecundum. materia prima eſt ſimplex, ſed materia ſecunda eſt compoſita ex materia & forma. vt rupta elementa forma vltima eſt forma materialis ſimplex, quæ vltima eſt via reſolutionis compoſiti in cauſas ſuas intrinſecas, ſed forma non vltima eſt forma compoſita, non tamen formaliter & intrinſece, ſed virtualiter, ſcilicet quia præſupponit in eadem materia formam aliam in quam reſolui poteſt, neq; formæ materiales ſe inuicem informant, ſicut formæ abſtractæ; quia in aduentu formæ mixti rumpuntur formæ elementorum, & in aduentu animæ forma mixti totaliter corrumpitur. Ad tertium materia eſt immediata non enti, & ſic negatur antecedens. ad probationem, non poteſt illud quod nihil actualitatis includit, eſſe perfectius eo quod eſt actus, quia actus & perfectio idem ſunt: materia autem prima non eſt actus neque actum includens, ſed eſt pure potentia. non igitur omnis ſubſtantia eſt nobilior accidente. Contra. materia continetur ſub ente, ergo aliquam differentiam ſuperaddit enti qua differt ab alijs: ergo aliquam actualitatem eſſentialiter includit. Reſpondeo ens eſt analogum, & non vniuocum, neq; habet differentias, & ſic negatur prima conſequentia, diffinit etiam Auerrois in libro de Subſtantia orbis cap. 1. materiam per ſubſtantiam in potentia, eſt igitur potentia id quo materia differt ab alijs: & ſic negatur vltima conſequentia. Ad quartum. ſenſus eſt materia ſpiritualis ſenſibilium; & intellectus eſt materia ſpiritualis intelligibilium, & iſta ſunt ſubſtantialiter actus, ideo materiam in eorum eſſe reali etiam poſſunt actuare. habent enim potentiale aliquod infra ſe, ſed materia prima eſt potentialiſſimum, & ſic nullum potentiale habet infra ſe: & ſic materia nulli comparatur, vt actus.

SEXTVM dubium. Vtrum materia prima habeat aliquam formam ſubſtantialem ſibi propriam. Reſponſio Philoſophi. 1. Phy. tex. com. 69. quòd non: quia ſi ſic, nullam aliam ſubſtantialem formam reciperet materia priori permanẽte: ſed alia generata, ſtatim corrumperetur præ-

exiſtens, & ſic materia corrumperetur ad corruptionem formæ, quæ eſſet de eſſentia materiæ. patet conſequẽtia, quia non habet materia ſimul duas formas ipſam actuantes, quia intus exiſtens prohibet extraneum. ratio eſt Auer. ſuper textu allegato, & in libro de Subſtantia orbis. cap. 1. dixit permanentẽ: quia formæ vniuerſales, non tamen in prædicando: ſed via indeterminationis, vt in generatione equi forma qua hoc eſt animal, antequam forma equi ſit genita. * de quibus Aoer. 1. Met. com. 17. non permanet euenientibus particularibus formis, formæ etiam elementorum admixtionem venientium non permanent, ſed corrumpuntur, licet non totaliter. vt. 3. cœli. com. 67. colligitor. Secundo omne recipiens recipit ſecundum q̃ in potentia, ergo radix receptionis eſt potentia, ergo radix receptionis non ſibi formam determinat. Tertio ſi ſic: generatio eſſet alteratio: patet conſequentia, quia ſubiectum generationis non perdit nomen neque diffinitionem ſumptã ab illa forma, quæ eſt propria materiæ. Quarto ſi ſic, formæ eſſent accidentia, patet conſequentia, quia aduenirent enti in actu: quod non intrinſece mutaretur per aduentum illarum. Quinto. Auerrois. 1. Phyſi. com. 79. ſi materia eſſet in ſua natura formata, non reciperet formas, niſi ens generaretur ex ente patet conſequentia, quia ſubiectum mutationis eſſet ens in acto. Sexto ſi ſic: materia eſſet genus. 1. Meta. com. 17. patet conſequentia, quia ipſa diceret formam communem multis &c. Dupliciter autem imaginatur materiam habere formam ſibi propriam: vno modo ponendo materiam eſſe cõſtitutam ex duobus, quorum vnum eſt forma, quemadmodum imaginantor ponentes apud Auicennam materiam ſecundo primam, & hoc reprobatur, quia ſi ſic, materia eſſet principiatum intrinſece, & non primum principium. Secundo. quia ipſa haberet materiam priorem. & ſic ipſa non eſſet materia prima, neq; eſſet primum ſubiectum. Tertio. quia ipſa eſſet generabilis & corruptibilis, quia ipſa eſſet compoſitum ſubſtantiale habens materiam primam partem ſui: q̃ ſi non, daretur aliquid diuiſibile & incorruptibile quod repugnat. Alias duas rationes format Aoer. 1. Phyſi. com. 62. ſcilicet generatio eſſet congregatio, patet conſequentia, quia ipſa eſſet additio actus ad actum. ſecundo ſequitor q̃ generatio eſſet ex aliquo, quod eſt contra Philoſophum. 5. Phyſi. volentem q̃ ſit ex non aliquo. tex. com. 7. patet conſequentia, quia forma in materia permanens in generatione facit ſubiectum eſſe aliquid. Contra autem illos quibus apparet quòd elementa ſint materia prima, arguit Auerrois. 1. Meta. com. 1. elementa ſunt in actu, & materia prima eſt in potentia. Secundo. materia prima eſt ingenerabilis & incorruptibilis: elementa autem ſunt generabilia & corruptibilia. & ſecundum partes eorum continue generãtur aot corrumpuntur. Tertio. elementa habet contrarium ratione ſuorum accidentium, quæ ſibi determinant, & materia non.

Et erit primo aial q̃ equus, & ſic erit poſſibile, q̃ aliquid ſit primo animal q̃ homo cuius oppoſitũ dictum eſt in fine quolibeti quarti.

Quarto. quia tranſmutabile eſt vnum elementum in aliud aut igitur præexiſtens corrumpitur, & ſic elementum præexiſtens non eſt materia proprie, aut non corrumpitur præexiſtens, & ſic contraria congregãtur, & etiam generatio eſt alteratio. ratio eſt Ariſtotelis. a. de Generatione. tex. com. 31.

Confirmatur. vnum elemẽtum habet formam alteri contrariam, & contraria apta ſunt fieri circa idem ſubiectum ergo elementa in ſobiecto cõueniunt & differunt forma & ſpecie: ergo ipſa non ſunt materia prima, ſi enim negatur in eis ſubiectum vnum, oportet negare alteratiõẽ inter ea, quod eſt contra ſenſum. Alius modus imaginandi materiam habere formam propriam eſt, imaginando aliquam formam inſeparabilem à materia: extra tamen eſſentiam materiæ, ſicut propria paſsio ſubiectum inſeparabiliter comitatur, & extra eſſentiam illius eſt, quemadmodum in materijs cœlorum reperitor. * Sed hoc reprobatur, quia generatio vnius eſt corruptio alterius, vt prima ratio tangit, & quia iſte modus imaginari poteſt formam corporeitatis ſubſtantialem inſeparabilem à materia com generatione & corruptione poſteriorum formarum, ideo vſq; ad ſpecialem locum vbi corporeitas reprobatur, reſeruamus. In ſecundo enim huius prolixe nimium & diligenter de hoc inquiretur. Contra. vnicuique potentiæ proprius actus correſpondet, ſed materia eſt potentia ſubſtantialis, ergo materiæ proprius actus correſpondet:

Vt de lumine & motu.

quòd ſi actus ille ſeparabilis ſit, iam non eſt adæquatus, neque proprius. Secundo in genere cauſæ materialis eſt reſoluere ad vnam materiam eiuſdem rationis in omnibus principiatis per illam, ergo in genere cauſæ formalis eſt reſoluere ad vnam formam eiuſdem rationis in omnibus principiatis per illam, & tunc illa forma erit propria materiæ. Tertio. datur vna materia æterna, ergo datur vna forma materialis æterna: & ſic inſeparabilis à materia, patet conſequentia: quia minus conuenit æternitas minus nobili, quàm magis nobili. Quarto. genus generaliſsimum prædicamenti ſubſtantiæ: ſiue ſubſtantia ſit, ſiue corpus, eſt vnius rationis in omnibus ſuis inferioribus: ergo ipſnm ſumptum eſt ab vna forma, quæ eſt eiuſdem rationis in ſuppoſitis eius. ergo illa erit inſeparabilis à materia. patet conſequentia: quia formæ in quibus communicant genitum, & corruptum non corrumpuntur in tranſmutatiooe ſymbolum habentium. Ad primum, proprius actus intelligitur, quia proprij generis, & ſic materia prima habet proprium actum: * ſed ipſa non habet proprium actum ſibi quarto modo conuenientem: ſed vno acto depoſito alterum actum aſſumit. Ad ſecundum. negatur conſequentia, quia materia nihil eſt origine prius. vnde ipſa fieri poſsit, ſed bene quacunq; materiali forma datur materia quæ eſt prior in ſuo genere cauſæ. Tum quia formæ eſt ſpecificare & determinare & appropriare ad determinatam operationem, & motum, & ad determinatum eſſe ſpecificum ideo forma communis non dator. materia autem noo eſt de ſe determinata, ſed eſt diuiſibilis in partes quantitatiuas. Ad tertium. negatur conſequẽtia: vilior etiam eſt materia quam compoſitum corruptibile, & tamen æterna eſt materia, & non compoſitum. Ad quartum. formæ prædicamentales ſunt eiuſdem rationis genericæ, non autem eiuſdem rationis numeralis, aut ſpecificæ. voluit autem Auerro. in libro de Subſtantia orbis. capi. 5. genus ſumi à materia, non autem à forma: & ſic illa quæ habent materiam eiuſdem rationis, ſub eodem genere vniuocantur.

Quoniam ex quo ex ipſa eſt de genere ſubſtantiæ, & actus ipſam actuãs erit eiuſdem generis.

SETIMVM dubium circa exiſtentiã materiæ. Vtrum materia poſsit exiſtere ſine forma. Reſtringi ſolet titulus quæſtionis ad materiam primam, quia ſecunda eſſentialiter actum includit, vt implicite tangit Aoer. a. Phy. com. 30. dum dixit materiam non poſſe eſſe in actu, niſi per formam, & præſertim prima materia, ſed oon oportet reſtringere, quia materia ſecunda actum ita ruptum includit: quòd ipſa ſine actu exiſtere non poteſt, diſtincto ab eo quem includit, niſi forte actus inexiſtens integraretur. Duplices autem intelliguntur formæ, ſcilicet reſpectiue & ab his quibuſdam materia ſeparari non põt, puta à dependentia, à diſtinctione à Deo, & forma, ſiue propter identitatem ſit relationis ad materiam, ſiue non, ſed de abſolutis formis intelligitur principaliter in præſenti, & præſertim de ſubſtantialibus. Dico tunc ad quæſtionem q̃ non, quia tunc materia eſſet priuata ſimpliciter. patet conſequentia, quia materiæ priuatio nullam formam comitaretur. ratio eſt Auerro. 1. Phyſico. commen. 76.

Secundo. quia tunc, ex materia & forma noo poſſet fieri per ſe vnum, patet conſequentia, quia acto eſſet materia quo per ſe exiſtere poſſet. ſunt enim materia & forma partes eius. quod eſt aliquid hoc, quarum nulla poteſt eſſe hoc aliquid. ratio eſt Auerrois ſeptimo Metaphyſi. commen. 31. vbi ſubdit q̃ ſubiectum formæ non habet eſſe niſi per formam. Tertio, quia tunc aliquid exiſteret: quod non eſſet actus neque actum eſſentialiter includens, neque ſubiectum actui. Quarto. materia in genere cauſæ formalis dependet à forma: ergo Deus eam ſeparare non poteſt, patet conſequentia, quia cauſas intrinſecas iſtorum materialium Deus ſupplere oon poteſt. Quinto ſi ſic: qood non eſt io actu, eſſet in actu, quod contradictionem implicat. patet conſequentia, quia pura potentia exiſteret, & ſic ipſa eſſet pura potentia, & non eſſet pura potentia. ratio eſt Auerrois ſecundo Phyſicorum, commento duodecimo deductionem rationis ponit Auerroes tertio cœli. commento. 29. quia eſſe materiæ in acto non eſt: niſi quia ipſa eſt pars eius quod exiſtit. Sexto relatiua poſita ſe ponunt, in prædicamentis Ariſtotelis, ſunt autem materia & forma relatiua. ſecundo Phyſicorum, textu commenti vigeſimoſexto. & comment. 32. ſed ponitur formam

non

non eſſe: ergo ſequitur materiam non eſſe. Septimo. materia ſine forma non eſt intelligibilis, ergo materia: ſi forma nõ ſit, non eſt. patet conſequentia: quia vigoroſior eſt intellectus in ſeparando per operationem ſuam quàm natura extra.

Quòd ſi dixeris eam eſſe in potentia remotã ad intelligi; dicam etiam quòd ita debet eſſe in potentia remota ad eſſe.

Octauo. formæ eſt finire & determinare materiam: ergo abſente forma materia eſt infinita & indeterminata. Tũ quia parti qualitatiue conueniret per ſe exiſtere intelligo perſeitate tertij modi, non autem ſecundi modi dicendi per ſe. Item tunc, materia & forma eſſent duo in actu: & ſic agens generans daret multitudinem & perfectionem: quod eſt contra Philoſophum 8. metaph. cõm. 15. factum. n. eſt vnum in actu, & non multa. & ſic dat agens perfectionem, ſed non multitudinem, quia factum non ponit in numerum cum præexiſtentibus, quia eius materia præfuit, & corruptum eſt illud cuius materia erat pars. Ad hoc eſt tex 4. phyſi. textu & commẽto 17. & infra tex. commen. 59. materia eſt inſeparabilis à rebus. Iſtarum rationem concluſionem ponit Auer. 7. Meta. commen. 39. contra ideas Platonis. impoſsibile eſt formã eſſe ſine materia: qm̃ impoſsibile eſt materiam eſſe ſine forma. & 1. phyſico. commen. 70. forma ſuſtentat ſubiectum, ſecũdum ꝙ ſubiectum non poteſt denudari à forma, & 3. phyſic. commen. 65. materia non inuenitur per ſe: ſed in aliquo, ſcilicet compoſito, & cum aliquo, ſcilicet cum forma: ſed materia inuenitur per formam, ſecundum ꝙ forma eſt perfectio eius. forma autem inuenitur per materiam, ſecundum hoc ꝙ materia eſt ſubiectum eius. & ſimiliter accidentia. De formis aũt accidentalibus eſt textus Ariſtotelis 2. de generatione tex. cõmen. 6. Non ſeparabilem, ſed ſemper cum contrarietate. Idẽ Auer. 2. phyſi. commen. 15. prima materia non denudatur à primis contrarijs, quæ ſunt quatuor primæ qualitates, loquitur tamen de facto non de poſsibili: quamuis intelligat Auer. vtroq; modo. dixit. n. Philoſophus 1. de generatione tex. cõmen. 29. neq; vnquam materiam ſine paſsione poſsibile eſt eſſe, neq; ſine forma. Item ſi ſic. * materia eſſet in potẽtia, ad contraria immediata: & ſic contraria eſſet ſimul, quia potentiæ contrariorum ſunt contrariæ 5. phyſi. commen. 10. Intellige ꝙ reſpiciunt contraria: licet ſubiecto idem ſunt. Item aut digito materia monſtrari poſſet, aut non: ſi ſic, ipſa eſſet alicubi: & in loco, & formata. Si non aut vbiq; eſſet: & ſic eſſet immenſa, aut nullibi, & ſic non eſſet, non. n. ipſa de ſpiritualium genere eſt. Item aut poſſet diuidi: & materia eſſet quanta, aut non, & tunc aut eſſentialiter, & ſic quantitatem recipere non poſſet, neq; tranſmutationem: aut accidentaliter, ergo accidente diſponitur, hæc ratio tamen non diſtinguit inter accidentaliter formatiuum, & accidẽtaliter prædicatiuum, quæ differunt, quia ſtante accidentali prædicatione: non eſt neceſſe recipi accidentaliter prædicabile in eo de quo prædicatur, ſed in accidentaliter formatiuo eſt neceſſarium accidentaliter formatiuum alicuius recipi in illo cuius eſt formatiuum. cum vere prædicari habeat affirmatiue de eo. Item tunc materia non quieſceret: neq; moueretur, neq; eſſet vna, neq; multa: ſupponit ratio hic eſſe ſermonem de accidente, ſiue poſitiuo, ſiue priuatiuo. & ꝙ vnum & multa ſint poſteriora ente quẽadmodum tenuit Auic. quorum neutrum hic aſſeritur. Itẽ quantitas interminata eſt inſeparabilis à materia 1. phy. commen. 63. & in lib. de ſubſtantia orbi, cap. 1. & 1. de generatione tex. cõm. 32. quamuis arguendo. Cõtra. materia eſt ens diſtinctum à forma: ergo exiſtentia materiæ differt ab exiſtẽtia formæ patet conſequentia, quia eſſe eſt eſſentia: quia verũ eorum eſt quo aliquid eſt. Secundo. materia & forma ſunt duo abſoluta: ergo ſeparabilia. Tertio. materia non eſt aliquid demonſtratum in actu: ergo materia nullam formam habet: & exiſtit, ergo ipſa exiſtit ſine forma. Quarto. Deus producta materia non neceſsitatur ad producendum formã: & præſertim, quia actione naturæ producitur forma, quæ impediri poteſt. Quinto. diuidatur minimum, cum ſit quantum, tunc dabitur materia ſine forma: quia materia diuiſione non annihilatur, neq; poteſt dari forma minor minima forma. Ad primum materia & forma diſtinguuntur ſecundũ rationem, non ſecundum eſſe 4. phyſi. cõm. 17. & 7. Metaph. cõm. 27. neceſſe eſt vt omne generatum ſit diuiſibile in duas partes, in materiam ſcilicet & formam. & tex. cõ. 49. in duo, poteſtate non actu: & eſt textus 2. phyſi. cõm. 12. ſecundo negatur conſequentia, quia eſſe eſt forma, & per formam compoſitum exiſtit. & etiam materia propter formam eſt, vt dixit Auer. in expoſitione ſua 12. metaph. cõm. 14. Scias tamẽ ꝙ ens abſolute eſt actu: ſed ſecundario potẽtia eſt ens. ita exiſtentia abſolute eſt actualitas: ſed exiſtentia ſecundario eſt potentia. * eſſe igitur actu materiæ eſt à forma: ſed eſſe potẽtiale materiæ, eſt ſubſtantia materiæ: & non dependet à forma: ſed iſto eſſe potentiali ſolo materia nõ exiſteret in rerum natura. Ad ſecundum. negatur conſequentia, propter mutuã eorum adinuicem cauſalitatẽ. Tum etiam antecedens non eſt ſimpliciter verum, quia in eorum rationibus cadit relatiua.

Ad tertiũ. exponit Auer. 4. phy. cõ. 59. i. in ſua eſſentia non eſt aliquid demonſtratum: & ſi ita eſſet, ipſa non reciperet res demonſtratas. Senſus igitur Auer. eſt materia, non eſt forma, neq; forma eſſentialiter includens. Ad quartum. Philoſophus negat productionem materiæ, & dato ꝙ admitteret, diceret materiam & formam eſſe ſimul natura. & quòd nõ ſunt ſimpliciter duo: quia ſunt partes eius quod eſt aliquid hoc 7. Metaph. cõm. 27. in fine: quemadmodum. n. ex duobus circulis non fit circulus: neq; ex portionibus circuli maioribus, neque ex minoribus: ſed præciſe ex ſemicirculis duobus æqualibus circulus integratur: licet etiam eſſe poſsit ꝙ circulus ex certa portione maiori & certa minori integraretur. Ad quintum. admiſſo caſu negatur conſequentia: quia poteſt eſſe quòd partes minimi conuertentur in continens quo abſente conuertantur: poſsibile eſt in inſtrumentum, aut in diuidens, quo non dato, caſus eſt ſupra naturam, puta ꝙ Deus diuidat minimum, ſine inſtromento, in vacuo: tunc non in principale diuidens conuerti poſſent ille partes, puta in Deum: ſed tũc creabit Deus nouum genus formarum potentium ſub tanta quantitate & materia exiſtere. quanta. ſ. eſt pars illius minimi, vel partes, &c. aut Deus materiam ſic diuiſam annihilabit. hæc. n. in poteſtate illius reſeruata ſunt.

OCTAVVM dubium circa vnitatem materiæ. Vtrum materia ſit vna numero omnium generabi[lium] & corruptibilium. Rño per ſex propoſitiones; primum dictum: materia prima eſt multa in potentia & ſucceſsiue & ſimul: probatur per differentiam inter materiã iſtorum inferiorum & cæli in vnitate, quia cæleſtis eſt vna numero ſimpliciter. Intellige non ſic: ꝙ non ſint multæ materiæ, quarũ qualibet eſt cæli materia, quia multi ſunt cæli: ſed ſic ꝙ non eſt multa numero in potentia, neq; ſimul, neq; ſucceſsiue: ſed materia iſtorum inferiorum eſt multa numero in potentia ſimul, quia diuerſas partes quantitatiuas habet: ſecũdum quas actuari põt ſimul diuerſis formis. ſucceſsiue etiam eſt hæc materia multa in potentia: quia poteſt vna ſubſtantialis forma alteri ſuccedere, quoniam ſubſtantialis forma materialis ſaltem extrinſece contrarium habet: ſed ſententia eſt Auer. in lib. de ſubſtantia orbis cap. 1. Secundum dictum. materia prima eſt plura ſecundum habitudinem Ad diuerſas formas: quia materia iſtorum inferiorum dupliciter conſiderari poteſt: vno modo ſecũdum ſubiectum & ſic ipſa eſt vna. Alio modo ſecundum habilitates, & ſic ipſa eſt plura. vna. n. eſt materia, quæ iuxta Auer. 2. phyſi. cõm. 48. æqualiter recipit contraria. ſententiam eſt Ari. & Auer. 12. Metaphy. textu cõm. 11. & 4. cæli cõm. 35. Tertium dictum. omnia corpora concauo lunæ contenta habent materiam eiuſdem rationis. ſ. primam, omnia compoſita ſunt reſolubilia in elementa, & vnum elementum in alterum eſt tranſmutabile: ergo materiam eiuſdem rationis habent, & etiam proprietates eaſdẽ generales, vt generabilitatem & corruptibilitatem. ratio ex Auer. 4. cæli cõm. 37. Quartum dictum: materia prima, prima eſt multiplicata per diuiſionem in partes quãtitatiuas: quia corpora iſta inferiora non ſunt inuicem continua: ſed diſcontinua: ideo materia vnius non eſt materia alterius, neque illi continuata: aliqua. n. iſtorum corporum habent accidentia, contraria etiam in ſummo, quæ in eodẽ ſubiecto adæquate cadere non poſſunt: & etiam loca habent diuerſa: ideo impoſsibile eſt eandem materiam in numero poſitiue eſſe in eiſdem omnibus: ad quod iuuat quòd impoſsibile eſt dari unã formam informantem materiam ſimul totã, ſic quòd ipſam

& quam-

Quia ſi aliquid eſt potentia ægrum actu eſt ſanum. Et ſi in potentia ſanũ actu eſt ægrũ. ergo ſi in potentia eſt vtrumque, illa erunt ſimul.

Et ſic materia ſecundario eſt ens, & exiſtentia.

& quamlibet partem eius ſimul informet, quoniam tunc non eſſet diuiſus iſte mūdus inferior in elementa: & mixta ex elementis, quod eſt contra ſenſum communiter concipientiū.

Quintum dictum. materia prima non eſt vna numero poſitiue, quia vnitatem numeralem poſitiuam cauſat vna forma numero. nulla aūt forma quamlibet partem materiæ informat. materia igitur ſecundum diuerſas ſui partes integrales exiſtit ſub diuerſis formis. Sextum dictum. materia prima eſt vna numero priuatiue ſecundum ſuum eſſe intellectum, licet non ſecundum ſuum eſſe reale, probatur, & præmitto primo; q̃ ſi in infinitum duraret mundus, certa materia prima ſub cuiuſcunq; formæ ſubſtantialis ſpecie aliquādo exiſteret: ipſa, vel aliqua eius pars, vel totum ad eam. plus.n. de materia ſibi determinat vna ſpecies quàm alia. præmitto vlterius, q̃ vnitas priuatiua numeralis ipſius materiæ eſt illa, quæ conuenit materiæ, ſecloſa omni forma ſubſtantiali ab ea, his ſtantibus patet dictum, quia ſi demerentur omnes formæ à materia, ipſa eſſet vna maſſa non informata, neq; aliquam vnitatē poſitiuam habens: patet ex 12. Metaph. commen. 14. Vbi ſciendum q̃ materia habet duplex eſſe vnum extra animam. & iſtud habet à forma in compoſito, cuius eſt pars; & iſtud eſſe in vno compoſito, eſt eſſe vnum poſitiuū. per aliud tamen. Aliud eſt eſſe intellectum; quod habet materia ſecundum q̃ eſt apprehenſa ab intellectu, & quia in ſua eſſentia nullam formam includit, & non intelligitur niſi ſecūdum priuationem. ideo vnitas materiæ priuatiua eſt, quia diffinitur materia per potentiam ad formam: ſed potentia ad formam negat formam à ſubiecto. dicendum igitur q̃ materia ſub quatuor elementis eſt vna ſecundum eſſentiam: ſed non eſt vna ſecundū eſſe. Contra. non ſi remouerentur omnes formæ à materia: ipſa eſſet vna, quia poſtquàm diuiſio eſt materiæ in plures partes non ſufficit pro habenda vnitate remouere formas ſeparatas: ſed oportet dare vniens & continuans partes materiæ prius ſeparatas ad inuicem. Secundo. Auer. in de ſubſtātia orbis cap. 1. loquens de materia cæli dixit ſi intellectus poneret eam ſine intelligētia, quemadmodum ab ea auferretur moueri, quia motor auferretur, ita illius eſſe auferretur, quia forma auferretur. Tunc materia prima eſt magis potentialis quàm materia cæli: ergo ſi remoueretur forma à materia, ipſa non remaneret: q̃ ſi remanet, datur forma ſine materia.

Tertio. ſi materia eſſet plurificata in indiuiduis eiuſdem rationis, ipſa haberet rationem ſpeciei: quia illud quod eſt eiuſdem rationis in indiuiduis eſt habens rationem ſpeciei, ſed materia non habet rationem ſpeciei, quia ipſa non poteſt eſſe vniuerſalis, quia omne vniuerſale, aut eſt abſtractum de ſe, aut abſtrahibile eſt per intellectum: ſed neutrum eſt materia, propter ſuum eſſe pote potentiale materialium.

Quarto. ſi materia eſſet vna priuatiue ſecundum eſſe intellectum, ipſa haberet eſſe cognitum: ſed conſequens eſt falſum, quia illud quod non poteſt formare intellectum, non habet eſſe cognitum: ſed materia non poteſt formare intellectū, quia tunc ipſa haberet rationem actus formatiui ipſius intellectus: & ſic ipſa non eſſet pura potentia. Ad primū. remotio formarum à materia pōt intelligi realis: & hæc requirit vniens partes materiæ ſeparatas: ad hoc vt ex eis maſſa vna integretur. & poteſt intelligi per intellectum abiectio: non q̃ intellectus non conſideret formam: ſed q̃ intellectus conſideret formam nō eſſe de eſſentia materiæ: ſed poſſibilem recipi in materia, & hæc vnitas per formæ abiectionē non requirit vniēs partes materiæ. Ad ſecundum. differentia eſt inter materiam cæli & inferiorum, quia materia cæli nullam prioritatē habet ad formam cæli: & ſic nullo modo præcindi poteſt à forma, quia hoc eſſet abſtrahere poſterius à priori, quod implicat. Sed materia iſtorum inferiorū, licet abſolute ſit ſimul natura, quia correlatiua eſt formæ: & ſi materia poſterius natura in genere cauſæ formalis, quia in eo genere materia eſt cauſata, & non cauſa, ratione quorum ipſa neq; eſſe poteſt, neque intelligi ſine forma: tamen prioritatem habet materia ad formā in genere cauſæ materialis: & ſic minus repugnat materiæ inferiori abſtr. hi à forma, quàm ſuperiori: quamuis ipſa ſit magis potentialis quàm materia cæli, quia materiam inferiorum præcindere, eſt aliquo modo præſcindere prius à poſteriori. Dico igitur materiam inferiorem intelligi vnam numero priuatiue, quia nulla forma cadit in diffinitione illius: & ſi ibi implicite forma ponitur: negata tamen ibi ponitur. Cōtra. etiam in diffinitione materiæ cæleſtis nulla forma cadit: ergo non propter hoc eſt differentia inter has materias. Rño. differentia circunſcriptiua materiæ in actu eſt illius forma ſubſtantialis, quæ eſt illi propria & inſeparabilis: quod non eſt de materia inferiori. Illam tamen circūſcriptio materiæ cæleſtis per formam eſt à priori: & pertinet ad primum modum dicendi per ſe. Ad tertium. ſpecies reſpicit indiuidua tanquam partes ſubiectiuas, quæ ſpeciei recipiunt prædicationem, ſed materia reſpicit materias multas indiuiduis communicatas: vt partes quantitatiuas ſui. quæ non recipiunt materiæ totius, cuius ſunt pars, prædicationem. * ſcilicet veram affirmatiuam eſſentialem. tamen materia homogeneum eſt habens partes eiuſdem rationis. Contra. hæc eſt vera. hæc materia eſt materia. Rño. iſte terminus materia, eſt terminus ſpecificus ſub genere tamen analogo, & non vniuoco: & ſi in intellectu eſt, eſt ad placitum materiæ ſignificatiuus, & non naturaliter: ſed materia quamuis habeat eſſe intellectum: non tamen deponit eſſe ſingulare, quia ipſa abſtrahi non poteſt, quia tūc ipſa à ſemet abſtraheretur. Ad quartum. duplex eſt eſſe cognitum: per ſe, & accidens, omne per ſe cognitum eſt formatiuum intellectus. Licet.n. Deus nō ſit ſuimet formatiuum: eſt tamen aliorum à ſe formatiuum intellectuum: non oportet autem q̃ per accidens cognitum formet intellectum. eſt autem materia per accidens cognita, & non per ſe, puta per formam: quæ oſtendit intellectui correlatiuum ſuum: & ſic vnum correlatiuorum cognoſcitur per alterum. cum quo ſtat q̃ qui diffinite cognoſcit vnum illorū, diffinite cognoſcit alterū: vt in prædicamentis dicit Philoſophus. Contra. ad minus forma erit differentia materiæ. Rño. negatur conſequentia: ſed potentia reſpiciens formā eſt differentia. forma vero eſt ibi vt terminus quem reſpicit potentia, & ſic forma non eſt differentia materiæ, ſed correlatiuum: quamuis notior ſit forma quàm materia: quia forma eſt per ſe intelligibile, & quo materia cognoſcitur, non ſic eſt de materia, & ſic aliquid eſt correlatiuū, quod nedum cognoſcitur cum altero: ſed etiam per alterum.

NONVM dubium. Vtrum poſſit eſſe q̃ in eodē ſuppoſito ſint multæ materiæ. Rño quòd non: quia tunc poſſet ex illo generari aliquid ſine corruptione illius ſuppoſiti, in quo præfuerant materiæ: quia tunc poſſibile eſſet q̃ extraheretur vna materia de illo ſuppoſito, & formaretur vna alia forma, remanente alia materia ſub priore forma. Secundo. ſequitur q̃ per reſecationem finitam à finito: ipſum non minoraretur. patet conſequentia: quia ex illo ſuppoſito extraheretur vnam materia, ex qua fieret aliquid exempli gratia, pedalis quantitatis: & tamen remaneret præexiſtens ſuppoſitum tātum ſicut prius erat. patet ex Ariſtot. 1. de generatione tex. cō. 28. Tertio. ſequitur infinitam poſſe à finito fieri reſectionem, quoniam qua ratione duæ materiæ ſunt cōpoſſibiles ſimul in vno ſuppoſito, eadem ratione infinitæ ſunt compoſſibiles: quia non plus repugnant tres quàm duæ, &c. Quarto. ſequitur dari dimenſionum penetrationem, quod eſt impoſſibile, & cōtra naturam quantitatis, cuius proprietas eſt facere latera continentis diſtare, cum ipſa habuerit continens: patet conſequentia, quia omnem materiam inſeparabiliter comitatur quantitas: & ſic penetrantibus ſe materiebus, ſe penetrarent etiam quantitates earum.

Quinto. ſequitur poſſe duo indiuidua exiſtere in eodē loco adæquate: quia cum materiæ poſſunt eſſe ſimul, etiam earum formæ poſſunt eſſe ſimul, & conſequenter ex illis compoſita. & ſic vt inferam conſequens Auſt. poſſet totus mundus eſſe in quantitate. exempli gratia grani millij. Contra. quatuor elementorum materiæ in mixto perfecto ſunt coextenſæ: quia aliter non quælibet pars mixti quantitatiua eſſet mixta: ſecundo ſequitur quòd forma mixti nō formaret materiam primam mediātibus inter eam & materiam pluribus elementorum formis. Secundo. poſſibilis eſt condenſatio, vt patet ad ſenſum: ergo materia conculcatur: & ita vbi erat materia aliquanta, ibi eſt in duplo plus de materia quā prius: quod non fit, niſi illis materiebus ſe penetrantibus. Tertio qualitates elementorū formis propriæ ſe compatiūtur: ergo

formæ

Quia hæc eſt falſa materia, eſt tota materia.

formæ ſubſtantiales quarum propriæ ſunt ſe compatiuntur. Quòd ſi dixeris eſſe differentiam inter eas formas & qualitates, quia remittuntur aut intenduntur qualitates, & nō ſubſtantiales formæ. Patet ꝙ contradicis Auerroi de formis elementorum ſubſtantialibus contra Auicēnam determinanti. Quarto. in mixto eſt materia prima & materia ſecunda ſimul adæquate: ergo plures materiæ in eodē ſuppoſito exiſtunt. patet antecedens, quia totum locum mixti occupat materia prima; & præciſe totum locū eiuſdem mixti occupat materia ſecunda. Tum quia materia prima eſt pars eſſentialis materiæ ſecundæ. Ad primum reſponſio. quatuor elementorum materiæ in mixto perfecto non ſunt coextēſæ ſub minimo formæ mixti, neq; ſe penetrant: ſed iuxta poſitæ continuantur, & ſic non eſt poſsibile duas elementorum formas eſſe in eadem materia adæquate, neq; poſsibile eſt vnam, formam mixti cum vna elementari forma eſſe ſimul adæquate: neq; duas formas mixti materiales: ſed bene vna forma mixti quatuor formis elementorum poteſt exiſtere, dummodo nulli illarum adæquate coexiſtat: ſed omnibus illis quatuor ſimul adæquatur forma mixti, cum ipſa perfecta fuerit, patet igitur quomodo formæ ſunt incompoſsibiles. Ad ſecundū. conceditur, primo cōſequentia, quia conculcari notat cōſtringi: non autem ſe penetrare: & ſic negatur vltimo aſſumptū in argumento. Dico igitur ꝙ partes materiæ poterant in re quæ condenſatur minorem locum occupare, & aduenientibus alijs materiæ partibus cedere, non in viſceribus præſeruatis ſuis capiendo: ſed iuxta eſt compatiēdo. Contra. maior eſt virtus ad agendum in condenſato quàm in rarefacto cæteris paribus: ergo virtus actiua creuit, & non niſi, quia formæ præexiſtenti noua forma accidentalis vel ſubſtantialis: non curo, aduenit. Reſpondeo. creuit virtus accidentali adiuuamento, non eſſentiali, quia nullum pūctum habet plus de forma, quàm prius: ſed quodlibet punctum habet aliud pūctum, ſibi propinquius quàm prius, & ſic virtus eſt magis vnita: & ſic fortior ad inſtans imprimendum. iuuamentum eſſentiale eſt ex qualitate in materia exiſtente: ſed accidentale eſt à forma propinqua illi quæ iuuatur. Ad tertium, conceſſa conſequentia intelligendo de proprio quarto modo, negatur antecedens, quia qualitates primæ non ſunt propriæ formis elementorum, caliditas. n. in terra & aqua præter, naturaliter diſpoſitis reperitur, quibus non eſt propria. ſunt tamen formæ ſubſtantiales elementorum à ſuis naturalibus qualitatibus inſeparabiles ad hunc ſenſum. donec. n. durat forma ſubſtantialis in materia, ſemper eſt ibi aliquid qualitatum conuenientiũ illi formæ. dum. n. eſt forma aquæ in materia, ſemper eſt ibi aliquid frigiditatis & humiditatis. & ſic de alijs formis elemētorum dicendum. Vbi ſciendum ꝙ elementum ab altero duorum elementorum in qualitate ſymbolum habētium pati poteſt. ideo ignis ſecundum ſiccum patiens ab aëre * ad naturā aëris conuertitur: ergo quamuis ſtaret ſumma ignis caliditas, adhuc forma ignis remitteretur. Similiter patiente igne à terra ſecundum calidum. quamuis illius ſiccitas ſumma eſſet. adhuc corrumperetur ignis in terram, ergo ſtāte caliditate ſumma rumpitur forma ignis, & ſic caliditatē deſerit forma ignis & ſimiliter ſiccitatem forma ignis deſerit, ergo non ſunt inſeparabilia qualitas & forma ſubſtantialis elemēti. hinc elice quare ambæ qualitates dictæ ſunt eſſe elemētis ſubſtantiales: quoniam per quarumlibet illarum rupturā perditur forma ſubſtantialis elementi, & altera præexiſtente in materia, per cuiuſlibet alterius intenſionem forma elementi de materia educi poteſt. Similiter dato igne ſumme calido & ſumme ſicco debilis virtutis: igne vero calido, vt 6. & ſicco, vt 6. fortis virtutis, quia ignis remiſſus aſsimilat ſibi intenſum, oportet ad remiſsionem qualitatum ignis intenſi remitti formam eius: & quia non æque cito remittitur vna illarum qualitatum ſicut altera. ideo aliquando fit qualitatis remiſsio, vbi nulla ſubſtantialis forma remittitur, & ſic ſeparatur qualitas à forma ſubſtantiali qualitatem illam ſibi determinante. Ex hoc ſequitur latitudines in elementis compleri per contraria: non. n. poſſet ignis remiſſus remittere intēſum, niſi cōtrario ageret, &c. ſi igitur caliditas ſumma eſſet inſeparabilis à b igne. & econtra: tunc aër calidus in ſummo, & humidus in ſummo, quamuis valde fortis & magnus, non poſſet conuertere in ſui naturam minimum ignem, quia illius ſummam caliditatē aër non vinceret, ſed conſeruaret. * Sciendum tamen quòd licet ſæpe ita ſit ſicut aſſeris datum corollarium: non tamē ſemper, aut neceſſario latitudo eſt completa. patebit infra: dum incipit caliditas ſumma remitti, quia non immediate poſt hoc erit generata frigiditas, ſed mediate. * Ad quartum. concedo materiam ſecundam & primam ſe compati: vnde ſi ſecundum radicem materia ſecunda eſſet alia à prima, tunc inconuenientia prætinducta ſequerentur: ſed non eſt ſic, quia materiæ primæ adueniens forma elementi componunt ambæ materiam ſecundam, quia igitur forma mixti, nedum compatitur formā elementi, ſed neceſſario prærequirit eam, ita materia ſecunda neceſſario prærequirit materiam primam, & compatiuntur ſe ſubſtantia formabilia, quemadmodum & formæ formantes ſed compatiuntur.

Per eſſis humiditatem.

Nota quare ambæ qualitates elementorum dictæ ſunt eſſe elementis ſubſtantiales. Et Auic. vult, quod per rupturā qualitatis nō perdatur forma ſubſtantialis elementi, contra quē arguit Auerro.

Latitudinē in elementis compleri per contraria.

Videtur oppoſitum dixiſſe niſi dicas ꝙ iſte aer nō poteſt in ſui naturā conuertere minimū ignē corrumpendo eius caliditatem. Quia tunc daretur minus minimo, quia illa eſſet infinite modica.

DECIMVM dubium circa veritatē materiæ. Verū materia ſit per ſe intelligibilis. Reſpondeo ꝙ non, ex Auerroe. 1. phyſi. cōm. 69. Iſta natura, quæ eſt ſubiecta ſubſtantiæ, non poteſt intelligi per ſe, cum nō ſit aliquid in actu habens quiditatem. Vbi ſciendum ꝙ per ſe intelligibile eſt id quod per formam, quæ eſt ipſum, vel eſſentialiter incluſa in ipſo, intelligibile eſt. Et hoc eſt duplex; quoddā eſt de ſe acto intellectum, vt intelligentia ſimpliciter abſtracta, aut corpus ſpirituale. cuius. n. eſſentia eſt intellectio eſſentialiter. Aliud autem eſt potentia intelligibile, & eſt forma aut formā eſſentialiter includens, quæ abſtrahibilis eſt per intellectum. Alia omnia per accidens intelligibilia ſunt; quoniam per naturam ſuam non ſunt intellectus formatiua. vt ex lib. de intelligentijs a nobis intelligere poſsibile eſt. Cum autem materia prima non ſit intelligentia, neq; ſit forma, neq; ſit formam ſiue abſtractam ſiue abſtrahibilem eſſentialiter includens. ideo ipſa non eſt per ſe intelligibilis. incomplexa enim quæ per ſe intelligibilia ſunt, intellectus poſsibilis formatiua ſunt. & redduntur actualiter formantia ipſum per intellectum agentem ea abſtrahentem de potentia in actum. Sciendum etiam quòd potentia eſt quædam latentia & occultatio, ideo quæ potentialia ſunt latentia ſunt aliquo modo. ſic ꝙ non ſe oſtendunt intellectui, ſed oportet ꝙ per aliud oſtendantur; ideo intelligentia nobis orbem oſtendit, & forma materialis materiam. & in horum cognitionem manuducimur, aliquando ſimilitudine, vt tangit Philoſophus 1. phyſ. tex. cōm. 69. de materia artificialium, aut de ſubiecto mutationis accidētalis, quoniam ab his ad intelligendum materiam, quæ pura potentia eſt, & ſubiectum in tranſmutatione ſubſtātiali, deducimur, vt 12. meta. cōm. 14 colligitur. Contra. materia neq; per ſimilitudinem, neq; per formam cognoſci poteſt, quia ſimilitudine non eſt vtendum in ſcientijs demonſtratiuis. neq; aliquam formam ſibi determinat materia, ratione cuius cognoſci poſſit. Secundo. materia eſt per ſe principium cauſans & diffiniās res naturales. ergo per ſe cognoſcibilis eſt. Tertio. per ſe ſignificatur materia. ergo per ſe intelligitur. patet conſequentia. quia ſignificatio præſupponit intellectionē. Quarto. aut materiam intelligis, aut non, ſi primum eſt intentum. ſi ſecundum, non concedas eam non eſſe intelligibilem, quia hoc ſcire non potes, ignorata illius natura. Ad primū Auerrois 1. phyſi. cōm. 82. & 3. de anima commen. 24. in rebus difficulter cognoſcibilibus, ſicut eſt materia prima in genere ſenſibilium tactu, & materia in actu, quæ eſt orbis ſubiectus intelligentiæ, quæ eſt potentia in genere eorum quæ ſolo viſu ſenſibilia ſunt. & intellectus poſsibilis in genere intelligibiliū, propter naturam eorum potētialē in illis generibus, ſimilitudine vti oportet conducente ad imaginādum imaginatione intellectui ſufficienter ſeruiente vt intellectus agēs abſtrahere poſſit formā in eo eſſe in quo forma eſt cognitio materiæ. Actuatio. n. intellect⁹ poſsibilis eſt duplex, vna effectiua, & ab intellectu agēte, & nō eſt ab alio agēte, neq; totaliter, neq; partialiter, neq; vniuerſaliter, neq; ꝑticulariter, ſiue illud aliud cōcurrēs eſſet fantaſma, ſiue nō, vt in libello de vniuerſalibus dixi. alia eſt actuatio formalis, & eſt à forma. nihil. n. formaliter actuare poteſt, niſi ipſum ſit forma, aut ad minus formā eſſentialiter includens, cuiuſmodi non eſt materia; ſed materiam inuenimus vt prædictum eſt ex ſubſtantiali trāſmutatione, & ſubſtantialem tranſmutationem comprehendimus ex proportione

tione & analogia ad accidentalem mutationem, vt 1. phyſic. declarat Auer. cōmen. 62. Vlterius, præmitto q forma ſui præſentia habitus eſt: ſui vero abſentia priuatio 1. phyſi. tex. cōm. 68. quia nulla forma appropriatur materiæ, negatione formæ remanet formarum priuatio, quæ facit ad intellectū materiæ, priuatio autem per habitum cognoſcitur, ideo à forma materiæ cognitio pendet. Ad ſecundum, negatur conſequentia. ſufficit.n. materiā cognoſci ſiue per ſeipſam cognoſcatur, ſiue per alterum. Ad tertium. negatur cōſequentia, quia diſtinctis poteſt aliquid ſignificari quàm intelligi, licet igitur ſignificare præſupponat intelligere, non tamen diſtincte aut per ſe ſignificari præſupponit diſtincte, aut per ſe intelligi illud quod per ſe ſignificatur. Nomen igitur rerum naturalium 1. ſignificat formam. ſecundo compoſitum aut materiā, vt 2. de anima cōm. 8. colligitur, ita forma. primo eſt ſui cognitio. ſecundo compoſiti 3. materiæ. ſaltem via confuſe cognoſcendi. via.n. diſtincta compoſitū cognoſcitur poſt partiū cognitionem. nō ponit tñ Aue. ibi ſignificatione materiæ per formam, quia illa nō eſt generalis ſignificatio cuicunq; formā comprehendenti, ſed ſolum generalō eſt intellectui poſsibili. Si.n. forma omnis eſſet materiæ cognitio, & cuicunq; cognoſcenti, tunc prima intelligentia eſſet in ſecunda cognitio ſecūdæ, & ſic ſecunda intelligentia duabus cognitionibus realiter diſtinctis ſe cognoſceret, ſcilicet prima & ſecunda intelligētia: immo perfectius per primam ſecunda ſe cognoſceret quàm per ſeipſum, quod eleganter eſt à nobis relictum pro inconuenienti in 5. lib. de intelligentijs. Si autem in intellectu poſsibili non concedatur q per intellectum agētem ipſe ſeipſum intelligat tempore quo homo eſt felix, tūc negatur felicitas hominis & intellectus poſsibilis: quia iſto modo continuationē habet intellectus poſsibilis cum illo à quo cælum & natura dependet. Dicendū igitur q huic cognitioni qua materia per formā cognoſcitur, requiritur præparatio per ſciētias ſpeculatiuas & virtutes, quæ præparatio in homine eſt, & nō in alio intellectu quàm hominis, & ſic eſt in intellectu poſsibili hoc genus cognitionis, & non in alijs intellectibus. fuit.n. hoc intellectui poſsibili neceſſarium, quia eſt pure potentialis, & ſic nō potens ſe per eſſentiam ſuam propriam cognoſcere: vt haberet. vnde ſeipſum perfecte poſſet cognoſcere. & hæc neceſsitas in alijs intellectibus nequaquam reperitur. ſunt.n. intellectus in actu, & ideo per propriam eſſentiam ſe cognoſcentes: redeo igitur, Similiter 1. ſenſatum eſt forma 2. compoſitum 3. materia ſubiecta formæ ſenſatæ. Iſte igitur terminus. materia, materiam diſtincte ſignificat. quā tamen intellectus per multa intelligit. Ad quartum. conceſſum eſt eam eſſe intelligibilem, ſed per alterum. Contra Philo. 7. Meta. tex. cō. 39. poſtquam dixit q corpus erat materia; dixit, q anima & corpus, vt vniuerſale, & vt ſingulare, ſupple accipi poſſunt. ergo materia habet duplex eſſe, ſcilicet vniuerſale & ſingulare, ergo materia eſt in intellectu in ſuo eſſe vniuerſali. Item Ariſtot. 7. Metaphy. tex. cōm. 35. homo & equus ex hac materia & hac forma vt vniuerſaliter ſunt. ſingulare vero ex vltima materia. vbi Philoſo. vult vniuerſale conſtare ex materia & forma vniuerſali, ſingulare vero ex materia & forma ſingulari. Ad primum, vult ibi Philoſophus q compoſita duas habeant ſignificationes, vniuerſalem vt homo, ſingularem, vt Sortes, expoſitio eſt Auer. ibi. Alias tamen conceſsi materiam eſſe in intellectu per terminos ad placitum ſignificatiuos, nō autem per terminos naturaliter ſignificatiuos. Ad ſecundum ſententia Philoſophi eſt q homo ſingularis & omne aliud ſingulare non prædicatur plus quàm de vno ſingulari, & ipſum eſt ſub ſua ſpecie ſpecialiſsima. expoſitio eſt Auer. ibi. Similiter q materiæ diuerſorum indiuiduorum ſint eiuſdem rationem. exponit Auer. 12. metaph. cōm. 27. i. ſermone vniuerſali, per quem deſcribitur materia. Alias tñ dixi q vtēdo terminis perſonaliter acceptis homo componitur ex carnibus & oſsibus, & iſte homo ex iſtis carnibus & oſsibus.

VNDECIMVM dubium. Vtrū materia ſit genus. Reſpondeo q non, quia genus eſt forma vniuerſalis; materia autem non eſt forma, neque habens formam vniuerſalem aut particularem, niſi aduentitiam. Secundo. genus eſt vnum in multis ſecundum formam mediā inter actum & potentiam: ſed materia non eſt vnum in multis ſecundum formam: ſed eſt vnum ſecundum eſſe potentiale. Tertio. genus prædicatur de ſpecie & indiuiduis rectō, materia autem non prædicatur niſi in obliquo, & in cōcreto. Hæc Auer. 12. Meta. cōm. 17. Quarto diuiſio materiæ eſt in partes quantitatiuas: ſed diuiſio generis eſt in partes ſubiectiuas. Quinto. genus habet eſſe in intellectu, materia autem non, niſi per aliud, ſed ipſa eſt in re extra animam. Sexto. genus eſt vniuerſale intelligibile, materia vero eſt ſingularis & ſenſibilis, per aliud tamen. Septimo. omne genus in recta linea prædicamentali reponitur, materia vero non; ſed rectitudine, vt principium. Octauo. diuidens materiā in partes eſt agens naturale; ſed diuidens genus in partes ſubiectiuas eſt intellectus agens. Nono. diuiſio generis eſt per differentias eſſentiales: ſed diuiſio materiæ non. Decimo. genus eſt principium ſpeciei, quæ apud intellectum eſt, ſed materia eſt principium indiuidui ſenſati extra animam exiſtentis.

Vndecimo. genus eſt totum vniuerſale illis quorum eſt genus, ſed materia eſt pars eius cuius eſt materia, & non totū.

Contra illud quod eſt vnum commune multis ſpecie differentibus eſt genus, ſed materia eſt vnum cōmune multis ſpecie diſtinctis, vt homini leoni. ergo, &c. Secundo. prædicatur materia eſſentialiter de his quorum eſt materia, quia hæc eſt primi modi, homo eſt ex materia, quia prædicatum eſt de diffinitione ſubiecti, et illa quorum eſt materia ſunt diuerſarū rationum, ergo materia prædicatur de rebus diuerſarum rationum, & ſic ipſa eſt genus. Tertio. omne illud cui differētia adueniens conſtituit ſpeciem eſt genus, ſed materiæ adueniens forma quæ eſt differentia conſtituit ſpeciem; ergo, &c.

Quarto. omne diuiſibile per differentias eſſentiales in diuerſas ſpecies eſt genus, ſed materia eſt huiuſmodi, quia per diuerſas formas partitur in diuerſas ſpecies. Ad primum. materia eſt communis multis ſpecie diuerſis, aut ſimul, & hoc eſt ſecundum diuerſas partes quantitatiuas, vt in virga ſemiuiridi; ſed eſt diſsimilitudo, quia virgæ partes ſunt continuatæ ſecundum materiam, licet nō ſecundum formam, niſi per accidens, ſed ſtat materiam ſub vna forma eſſe diſcontinuatā ab alia materia, quæ eſt ſub alia forma, aut cōmunicatur multis materia ſucceſsiue, & tunc hoc eſt per tranſmutationem vnius in alterum, quorū modorum neutrum generi competit. Ad ſecundum. materia prædicatur in obliquo; ſed genus in recto, & genus dicit quid, materia vero eſt deferens ipſum quid, vnde ad interrogationem factam per quid, de re reſpondetur per genus: ſed non per materiam, niſi forte per diffinitionem reſponderetur, cuius materia eſſet pars. Ad tertium. conſtitutionē ex materia & forma facit agens naturale, ſed conſtitutionem ex genere & differentia facit intellectus, cum hoc tamen aliquid correſpondet ex parte rei, & ſic non eſt fictio. æquiuocatio igitur eſt de conſtitutione. Ad quartum. diuiſio per intellectum fit ab intellectū, & non eſt ficta, propter indiuidua diuerſarum naturarum habentia ſpecie diuerſas operationes, licet ſint conuenientes in genere, ſed diuiſio materiæ eſt ab agēte reali, vt patet in deciſione ſanguinis menſtrui ab habente ipſum, niſi eſſet diuiſio per deſignationem. Et ſi dicas genus eſt ſumptum à materia, vt ſumitur ab Auerroe in de ſubſtantia orbis ca. 5. ergo genus eſt materia. Reſpondeo negando conſequentiam, veritas enim antecedentis eſt, quia ſubſtantiæ materiales in nulla ſubſtantiali forma conueniebant, vnde generis vniuocatio ſumi poſſet, ſed bene materia erat eiuſdem rationis in omnibus. ideo à principio materiali eiuſdem rationis omnibus illis communicato ſumpta eſt generis vniuocatio ad illas ſubſtantias, nō autem quia genus ſit materia, ipſum.n. eſt forma, ſpecificabilis tamen, & determinabilis, & contrahibilis, & ſic potentialis eſt ad contrahentia & diuidentia, quæ differentiæ ſunt, conueniunt igitur, quia vtrunq; ad ſuum compar cui coniungitur habet rationem potentiæ, quæ comparatur ad actum. Sed dubitatur, quia genere differunt, quorum non eſt communis materia. 10. met. tex. cō. 12. hoc non eſt poſsibile, niſi materia ſit genus. Reſpondeo. principium generis vniuoci eſt materia, non quia ipſa componat genus, ſed quia ipſa eſt vnde ſumitur genus, quia quæ ſunt eiuſdem generis in aliquo principio eiuſdem rationis conuenire habent ſui, ſed non formali principio, quia ſpecies ſub genere ſunt alterius rationis formalis

malis. ergo in materia oportet res cõuenire, ad hoc vt genus vniuocum eis reſpondeat: cuicunq; igitur ſunt inuicem trãſmutabilia, habent materiam eis communem, & ſic ſunt eiuſdem generi: & ex oppoſito, ſi non ſunt eiuſdem generis, nõ habent materiam eis communem. Ex hoc intelliga conſequẽtiam Auer. in lib de ſubſt. orbis cap. 5. ſunt in materia: ergo inuenitur in eis plus quã vnum numero. & ſunt genera & ſpecies. principium. n. ad probandum formas elementorum eſſe eiuſdem rationis eſt ipſas habere materiam eiuſdem rationis: quod ex eorum mutua tranſmutatione conuincitur.

DVODECIMVM dubium circa æternitatem ipſius materiæ. Vtrum materia prima ſit generabilis & corruptibilis. Reſponſio Philoſophi 1. Phyſi. textu cõm. 82. per duas concluſiones, prima, materia generatur & corrompitur vt ſic: ſcilicet per accidens, iuxta expoſitionem Auerrois ibi. ſecunda materia non generatur neq; corrumpitur vt ſic, ſcilicet per ſe, probatur prima concluſio. priuatio quæ eſt in materia ſecundum ſa corrumpitur, & ratione corruptionis illius dicitur materia corrumpi. Secunda concluſio probatur, quia materia ſecundum potentiam non generatur per ſe, neq; corrumpitur, immo neceſſe eſt ipſam eſſe ingenerabilem & incorruptibilem, quia ſi fiat materia, oportet aliquod ſubiectum ſubijci illi factioni ex quo ſubiecto primo fiat materia: ſed materia prima eſt ſubiectum primum ex quo fit aliquid. ergo materia prima eſt antequàm fiat. Quód materia ſit incorruptibilis probatur, quia ſi corrũpitur illud quod fiebat, in materiam primam abibit vltimo, quare correſpondenter formando demonſtrationem de corruptiona ſicut de generatione, materia corrumpetur antequam corrumpatur. Iſtam rationem intelligit Auer. 1. Metaph. cõm. 11. dicens elementum non debet dici generari, neq; corrumpi. contingeret enim elementum habere elementum, & ſic in infinitum.

Sciat, quòd generari eſt ex materia & forma fieri. colligitur ab Auerroe 7. Meta. cõm. 26. cum arguit ſi forma fieret, ipſa ex materia & forma fieret, & ſic in infinitum. & ſimiliter eſt de materia. ideo 8. Meta. textu commen. 3. dicit Philoſo. ſolius compoſiti eſt generatio & corruptio, & demonſtratio poſita eſt ab Ariſtotela 12. meta. tex. cõm. 12. quia omne trãſmutabile ab aliquo, & ad aliquid, & ex aliquo tranſmutat, &c. ideo limitauit Ariſtototeles concluſiones ſuas per vt ſic. data enim tranſmutatione in formam, illa eſt generatio compoſiti poſitiui, & corruptio compoſiti priuatiui. poſitiuum compoſitum eſt terminus ad quem, priuatiuum vero eſt terminus à quo, & quemadmodum materia generatur per generationem termini ad quem, ita corrumpitur per corruptionẽ termini à quo. Scias etiam quòd ſi ſit aliquod homogeneũ quod nullam quantitatem ſibi determinet ſupra minimam, non oportet q ipſum diuiſione corrumpatur, aut vniune incipiat: numerus. n. vnitate principiatur & vtrunq; ad quantitatem pertinet, numerus vt ſpecies quantitatis, reliquum vero, ſcilicet vnitas vt principium, ideo vnione materia vnitur, & diuiſione materia diuiditur. formaliter ſemper intelligendo. * ſubſtantia autem proprias mutationes habet. puta generationem & corruptionem. Ariſtoteles enim 1. de generatione tex. cõm. 10. voluit ſegregata facilius eſſe tranſmutabilia, cõgregata vero difficilius. & ſic præparant diuiſio aut congregatio ad facilem aut difficilem rerum corruptionem, non autem ſunt generatio aut corruptio. Sciendum etiam q generabilium & corruptibilium principium oportet eſſe corruptibilia & generabilia, ſic q omne principium rei generabilis eſt generabile, & corruptibilis corruptibile. ideo cum materia ſit pars rei generabilis, & corruptibilis, oportet materiã eſſe generabilem & corruptibilem. ſententia eſt Ariſtotelis & Auerrois 3. cæli tex. cõm. 61. immo vigore etiam iſtius rationis conceditur intellectum poſsibilem eſſe generabilem aut corruptibilem, ſcilicet per accidens ſaltem, quia nõ plus ſequitur ex ratione illa. Dicendũ eſt igitur iuxta Auerroim 7. metaphy. cõm. 23. q forma non eſt generabilis, neq; corruptibilis niſi per accidens: ſimiliter eſt de materia. & q generabile & corruptibile in rei veritate eſt cõpoſitum ex materia & forma, vt prædixi. Compoſitum. n. ex materia & forma eſt terminus ad quem generationis, & compoſitum ex materia & priuatione eſt terminus à quo. & ſunt illa de quorũ vno dicitur generari & altero corrumpi. Et hæc ſunt ſubiecta generationis, ſcilicet logica, de quibus prædicatur generari aut corrumpi. ſubiectum autem phyſicum & naturale eſt materia. Scias igitur quod generatio eſt corruptio, & generatio eſt intenta à natura, corruptio vero non, quia bonum rationẽ habet appetibilis, malum autem non. ideo materia generatur ad generationem termini ad quem, & corrumpitur ad corruptionem termini à quo, non autem generatur ad generationem priuationis, neq; corrumpitur ad corruptionẽ formæ. ideo Auerrois ibi videns compoſitum priuatiuum corrumpi per deſitionem illius priuationis, dixit priuationẽ per ſe corrumpi, non quia priuatio ſit ens, non quia ipſa ſit compoſitũ, ſed quia ipſa eſt quo deſinente compoſitum priuatiuum deſinit. Scias etiam q diſcordare habent theologi & Auicenna, cõcedentes materiam creatam (licet diuerſimode inter ſe intelligant) à Philoſopho tenente eam æternam. propter diſcordiam in principio poſito ab Ariſtotele in litera in vnaquaque mutatione ſubijci oportet aliquid primum, ex quo fiat. ideo. Auicenna, Albertus magnus, Sanctus Thomas, & Scotus, & alij multi quicquid velint, vt q creatio ſit, & non ſit mutatio, eorum opinionem relinquit Ariſtoteles, vt impoſsibilem 12. metaph. tex. cõmen. 34. dicens: & ſi non, ex nocte erunt ſimul omnia ex non ente. in antecedente negatur modus ponendi principia æterna, &c. & tex. vltimo. omnia contraria materiã habent, & hæc potentia eſt. ideo apud Ariſtotelem nõ eſt materia prima creabilis, ſed ẽ effectiue vere incauſata, quia quod nullum eſſe in actu habet de ſe, non terminare poteſt cauſalitatem affectiuam producentem, quia cauſa efficiens productiua deducit de non eſſe actu ad eſſe actu. Rño, eſt aliquorum vt Scoti. materia habet actum entitatiuum, licet nõ habeat actũ formalem. Contra. diuiditur ens per actum & potẽtiam. & ponit rño actum conuertibilem cum ente. quamuis enim Cõmentator 7. meta. cõmẽ. 15. dicat q ens deriuatur ab eſſe, nõ propter hoc dicit q omne ens ſit actu de ſe, ſed omne exiſtens exiſtit, aut per exiſtentiam, quæ eſt ipſum, aut per exiſtẽtiam, quæ eſt non ipſum. Item licet indiuiduum generabile antequam ſit, ſit in potentia, & cum exiſtit ſit in actu, non tamen dicitur in actu, quia exiſtat abſolute, ſed quia eſſentialiter actum includit. ſi etiam materia eſt in actu, cum exiſtit nõ eſt, quia ipſa ſit actus entitatiuus, ſed quia ipſa per actum informatur, & ab eo capit eſſe. Contra. aliquando eſt q à forma nõ eſt exiſtentia. puta cum forma non exiſtit. ergo forma nõ eſt exiſtentia. Rño, negatur conſequentia, ſed ſequitur q à forma non eſt æterna. quando. n. forma non eſt exiſtentia, ipſa non eſt forma. Item quamuis hæc negatiua ſit vera materia non eſt forma. & ſignificet in entibus diuiſionem iuxta Ariſt. 6. meta. cõm. 8. non propter hoc ipſa eſt actus, neq; de ſe eſt in actu. Quòd ſi Auerrois 4. meta. cõmẽ. 15. quod non eſt in actu, non eſt ens, patet intelligere, ſiue res fuerit in actu per ſe ipſam, ſiue per alterum. Itẽ ſequitur materiã non eſſe purã potentiam, patet conſequentia, quia ipſa eſſet actus eſſentialiter, quia quamuis apud poſitionem tuam, iſta ſit per accidens, materia eſt, & iſta ſit ſecundi modi, materia eſt apta exiſtere, tamẽ apud te & me iſta eſt primi modi, materia eſt ens. Itẽ ſequitur q materia prima eſt aliquando potentialius, & aliquando minus potentiala, quia materia antequam exiſtat eſt magis potentialis quã poſt exiſtentiam. & ſi illi eſſe potentiali materiæ oporteat reſpõdere ſubiectum, aliquid erit potentialius materia prima. & ſic aliquid erit prius in genere cauſæ materialis quã materia prima. aut ſi illud ſubiectum eſſet materia prima, tunc aliquid ſibi ſubijceretur. Tum etiam ſequitur eſſe aliquam mutationem à potentia ad potentiam, patet conſequentia, quia in productione materiæ variatur materia de eſſe in potentia pura potentia ad eſſe in actu pura potẽtia, quæ non bene conſonant mente philoſophorum. & præſertim, quia apud Scotum & Franciſcum, materiæ ante ſui productionem habuit eſſe cognitum vel quiditatiuum, & ſic eſſentia materiæ tranſit de vno eſſe in aliud, quia igitur vigore ſacramenti euchariſtiæ materia deſinit eſſe, & incipit ſæpe, ideo illam dico incipere eſſe cũ forma, aut deſinere, ſed hoc Theologo relinquo. & accipio concluſionem philo. 1. phyſic. textu cõm. 10. ſubiectum eſt æternum, quia ipſum fieri non poteſt, neq; ex ſe, neq; ex alio vel alijs. Contra illud quod quantũ eſt de

Quomodo intelligitur priuationem per ſe corrumpi.

Scoti reſponſio.

Quid nõ formaliter diuiſione corrumpitur, ſed corruptione corrumpitur, formaliter loquendo.

eſt de ſe non eſt, ad hoc vt ſit, indiget agente dante ſibi eſſe effectiue, quoniam ſi ſuæ naturæ relinquitur, ipſum nõ eſt. Sed materia eſt huiuſmodi. patet à fortiori de materia cæli, quæ indiget virtute largiente ſibi permanentiam æternã ex Auerroe in lib. de ſubſtantia orbis cap. 2. & à me in lib. de orbibus.

Secundo de naturali ordine cauſarum, quia finis neceſsitat agens, agens formam, & forma materiam. ergo proportionabiliter in cauſatis earum erit ordo. patet conſequẽtia, quia correlatiua ſunt ſimul natura. ideo ſi aliquid præcedit vnum correlatiuorum, illud præcedit alterum illorum. & ſi aliquid præcedit vnũ illorum quicquid eſt ſimul natura cũ illo quod præcedit alterum, præcedit etiam alterum illorum. Si igitur formaliter aut materialiter cauſatur aliquid, illud effectiue & finaliter cauſatur. patet conſequẽtia à poſteriori ad ſuũ prius, & ſi cauſæ ſunt ſibi inuicem cauſæ, et cauſata ſunt ſibi inuicem cauſata, materia autem eſt per formam cauſata formaliter.

Confirmatur per Auerroim in de ſubſtantia orbis cap. 2. finis ſignificat agens ſignificatione neceſſaria. ergo valet conſequentia, hoc habet finem. ergo habet cauſam efficientem.

Tertio Auer. in de ſubſtantia orbis cap. 4. concludit primũ motorem dare eſſe omnibus entibus, & eſt ſententia Ariſtotelis 2. cæ. tex. cõmenti 100. Ex quo ſequitur deũ dare eſſe materiæ primæ. datur autem eſſe dupliciter, aut formaliter, aut effectiue, ſed deus non dat eſſe formaliter. ergo deus dat eſſe materiæ effectiue. Quarto Auerrois 1. phyſi. cõm. 60. ſubiectum eſt id quod dicitur in rei veritate generari. Ad primum. quando loquimur de aliquo cum hac determinatione quantum eſt de ſe, tunc accipimus ipſum ſecundum ſuam diffinitionem, & eſſe materia ſecundum ſuum eſſe cognitum nõ exiſtit extra animam. ideo ſi tantum in illo eſſe ipſa eſſet, ipſa non realiter exiſteret, ſed ipſa habet aliud eſſe in indiuiduo, & ſub forma, & ſecundũ hoc eſſe exiſtit. & iſtud eſſe dat illi agẽs producẽs formam, quia per formam quæ terminauit productionem compoſitum eſt & materia 2. de anima tex. & commen. 7. & 12. meta. cõm. 14. Ad ſecundum concedo materiam effectiue cauſari, ſed efficiens duplex, producens, & conſeruans, forma eſt efficiens conſeruans materiam. Ad tertium. deus dat eſſe effectiue ipſi materiæ producendo formã. agens igitur producens dare eſſe alicui dupliciter intelligitur: vno modo producendo illud. alio modo eſſe productum vel improductum communicãdo. primo modo non accipit materia eſſe, ſed ſecundo modo, quia per formam quæ terminauit productionem compoſitum eſt & materia, vel per formã quæ non terminat productionem, ſicut intellectus humanus apud Auerroim. de incarnatione autem an Chriſtus eſſe incipiat verbo non incipiente eſſe, ſimiliter de reſurgente, theologis relinquo. ſecundæ autem intelligentiæ apud philoſophũ communicat deus eſſe intentionale improductum, & primo cælo communicat eſſe reale improductum, & ſic patet ad confirmationem, quia deus eſt intelligentiarum efficiens conſeruatiuum. Quod autem dixi quolibeto de intelligentijs 2. deum non conſeruare intelligentias, patet, quod ibi eſt ſermo de ſubſtantiali eſſe intelligentiarum, ſeu de ſubſtantia earũ, quod non fluit effectiue productiue apud philoſophum à deo licet ſubſtantia intelligentiarum finaliter cauſetur ab eodem primo ente. Contra. ibi conceditur ſecundam intelligentiam conſeruare ſe, igitur oportet ſecundam intelligẽtiam producere, ſe patet conſequentia ex expoſitione data. conſequens falſum. Rñ. ſi conſideratur deus vt extrinſecum ab intelligentia, tunc apud philoſophum, deus non conſeruat intelligẽtiam, ſed ſi deus tanquam intrinſecum ſecundæ intelligentiæ conſideratur, tunc ſecunda intelligentia conſeruat ſe, ad hũc ſenſum, quia id, quo conſeruatur ſecunda intelligentia, eſt intra ſecundam intelligentiam. ad modum loquendi Ariſtotelis 4. phyſi. de amphora vini quod ipſa eſt in amphora vini, quia vinum eſt in amphora. Ad quartum. dixit Auerrois. ibi omne generatum ſemper indiget aliquo ſubiecto. Scias. generatum eſt compoſitum, & ſubiectũ materia. & dixit Auerrois. & eſt id quod in rei veritate dicitur generari ſcilicet in tẽpore in quo generatur in actu. Intelligo ſubiectum vere generari, ſ. per accidens, quia non generatur ſubiectum abſolute, ſed generatur in actu, quia ipſum fit in actu ab agente per formam ſibi datam ab eo. d. d. generatum. n. completum fuit generatum, & non eſt in actu. Non intelligo quod compoſitũ generatum non habeat eſſe actu, cum completur generatio. hic enim intellectus falſus eſt, ſed intelligo dari tempus in quo dicitur compoſitum generari. & eſt illud tempus in quo compoſitũ generatur in actu. i. dum actualiter durat generatio, & datur tẽpus ante hoc in quo cõpoſitum nõdum dicitur generari. Et datur tempus poſt illud, in quo compoſitum generatum eſt iam completum, & non eſt in actu, id eſt ipſum compoſitum non amplius eſt in actuali generari. Et ſic patet quòd quamuis ſubiectum diceretur generari in actu, ſeu tranſmutari ad actum, non propter hoc ſubiectum incipit eſſe. Contra. quando aliqua forma formans eſt aliquod ſubiectum. illa eſt apta nominare illud ſubiectũ, ſed generatio eſt forma formans materiam. ergo generatio nominat materiam generari. Rñ. omnis forma nominat ſubiectum, non tamẽ quocunq; nomine, vt actio, eſt in paſſo, & tamen actio non nominat paſſum agere, ſed nominat ipſum pati: ita generatio eſt in materia, & non nominat ipſam materiam proprie generari, ſed nominat materiam tranſmutari ad eſſe ſeu ad actum.

Contra. tranſmutari ad eſſe eſt ipſum generari, ideo ſi materia nominatur tranſmutari ad eſſe, ipſa nominatur generari. Rñ. proprie generari eſt ex materia & forma fieri ab agente, & ſic, quia præfuit materia, & compoſitum non, & quia materia non eſt ex materia, neq; fit ex materia. ſed compoſitum eſt & fit ex materia, & quia materia non cõſtat neq; fit ex forma, & compoſitũ conſtat & fit ex forma, ideo quod vere fit & proprie, eſt ipſum compoſitum. & non aliud, & ſic ſequitur quod ad proprie generari non ſufficit tranſmutari ad actum. quod eſt proprium materiæ.

DVBIVM decimum tertium circa potentiam materiæ. Vtrum materia ſit ſua potentia. Rñ. videtur Auerrois in hoc ſibi contrarius. dixit. n. 1. phyſic. cõm. 70. potentia materiæ non eſt in ſubſtantia materia, ſic quod ſit pars diffinitionis eius, quia ſi ſic materia corrumperetur in aduentu formæ, quia tunc potentia corrumpitur. Secũdo. quia tunc materia eſſet in prædicamento ad aliquid. patet conſequentia, quia id, cuius differentia eſſentialis eſt in prædicamento ad aliquid, ipſum eſt in prædicamento ad aliquid. Dixit etiam in lib. de ſubſtantia orbis ca. 1. Naturam primæ materiæ neceſſe eſt eſſe naturam potentiæ, ſcilicet quod potentia eſt eius differentia ſubſtantialis, ſubſtantia igitur materiæ eſt in poſſe, & materia ſubſtantiatur per poſſe. Rñ. igitur quod quæſtio eſt vera, quia diuiditur ſubſtantia per actum & potẽtiam 2. de anima tex. cõm. 2. forma eſt actus, materia vero potentia. Tum etiam illud quod eſt principium tranſmutandi ab altero eſt potentia paſiua 5. & 9. meta. huiuſmodi autem eſt materia. Hanc ſententiam habet Auer. 7 phyſi. cõm. 20. vbi cum Alex. concedit formam agere per ſeipſam, & materiam pati per ſeipſam. Sciendum ex Auerroe 2. Poſteriorum cõm. 9. quod rerum diffinitarum quædam ſunt ſimplices, quædam compoſitæ. Compoſitæ per intrinſeca eſſentialia principia diffiniri habẽt. & earum diffinitio ad primum modum dicendi per ſe pertinet. Simplices autem per proprium eſſendi modũ circumſcribũtur. vt deus eſt actus purus, materia eſt ſubſtantia in potentia. iuxta deſcriptionem Ariſtotelis, de materi 2. de anima textu cõm. 2. & Commentatoris in lib. de ſubſtantia orbis cap. 1. potentia igitur cadens in diffinitione materiæ non eſt principium conſtitutiuum materiæ, ſed eſt illius circumſcriptiua differentia: materia enim ſimplex eſt, & primum principium in genere cauſæ materialis, non eſt reſolubile in aliquid prius in illo genere. Sciendum etiam quod dupliciter materia comparatur ad formam, vno modo abſolute. ſ. ſecundum quod ipſa eſt potentia ad formam. ſecundo modo conſideratur ſecundum quod ipſa eſt priuata a, vel b, forma. primo modo ipſa eſt res, quæ eſt de genere ſubſtantiæ, compoſitiua cum forma ipſius quod eſt aliquid hoc. ſecundo autem modo conſiderando eam tunc poteſt eſſe, quod a, vel b, trãſiuerint in præteritum. & tunc materia non eſt potentia earum, ſi vero non tranſiuerint, neq; exiſtant. tunc materia eſt potẽtia illarum, aliter res componibilis ex illa forma eſſet impoſsibilis, & cum extrahetur aliqua illarum formarum in actum, tunc materia deſinet eſſe potentia eius tranſmutabilis ad illam quamuis remaneat materia ſubijcibilis illi formæ, quia illa forma eſt etiam

poſsibilis

poſsibilis permanere. & ſic patet ꝙ cum ſtatim incipit eſſe forma, ꝙ quamuis potentia ad illam corrumpatur, non tamen eſt forma, neq; compoſitum ex illa, res impoſsibilis, immo eſt exiſtens, quia materia eſt poſsibilis ſubijci illi formæ, licet nõ ſit amplius illa forma extrahibilis de illa materia, & cum ſtatim corrumpitur illud compoſitum, tũc perditur etiã potentia ſubijcibilis, quia non remanet materia amplius potẽs ſubijci illi formæ. in hoc ſenſu potentia accidit materiæ, & potentia eſt de prædicamento relationis, quamuis ipſa potentia ſit eadem res quod materia, cum autem iſta potentia ſit reſpectus ad formam non exiſtentem, ipſa poteſt comparari ad materiam cuius eſt, & ſic eſt res realis & relatio exiſtens. alio modo comparari poteſt ad formam non exiſtentem, & ſic ipſa habet rationem non exiſtentis. & ſi talis volueris relationes vocare rationis, ad nomen non cõtendo. de natura enim appetitus & deſiderij materiæ eſt eſſe ad non exiſtens 1. phyſ. tex. cõ. 81. materia igitur non eſt potentia eſſentialiter. & hoc concludit ratio Auerrois in libro de ſubſtantia orbis cap. 1. & primo phyſi. cõm. 70. quæ procedit ex prædicamentorum diſtinctione. quæ non eſt realis, ſed formalis, vt ex Ariſtotele colligitur 2. phyſicorum textu cõmen. 21. Tum quia ſubſtantialia prædicata, non aliquando ſic, & aliquando non, verificantur de illo cui ſubſtantialia ſunt, ſed ad quamcunq; formam potẽtia ſic verificatur de materia, ideo ad quãcunq; formam potentia non eſt ſubſtantialis ipſi materiæ, ſed accidẽtalis. corrumpitur. n. potentia in aduẽtu formæ apud generationem, aliter poſsibilis eſſet reſurrectio apud philoſophum. quod eſt contra ipſum in fine ſecundi de generatione. colligitur ſententia ex 12. meta cõ. 11. Sed potentia eſt materia identice, quia

Contra Thomam.

aliter potẽtia actuaret materiã, quia in materia reciperetur potentia in ſubiecto, & ſic potentia non eſſet potentia, ſed actus. Tum quia ſi ſic, materia eſſet in potentia ad potentiam, quia de ſe eſſet apta nata recipere potentiã. & ſic ante potentiam eſſet potentia ſufficiens ad recipiendum. & ſic fruſtra apponitur potentia ſecunda. ſi igitur corrumpitur potentia, nõ eſt, quia aliquia res deſinat eſſe, ſed quia materia deſinit poſſe trãſmutari ad illam formam, quia ad illam iã trãſmutata eſt. proportionabiliter de primo principio reſpectu potentiæ eius actiuæ, dicendum eſt ſcilicet ꝙ ipſum eſt ſua potentia actiua. aliter forma non ageret per ſe, ſed per accidens, potentia per potentiam actiuam, & materiam nõ pateretur per ſe, ſed per potentiam paſsiuam. Contra materia eſt vna, potentiæ vero multæ, immo infinitæ. ergo materia & potentia non ſunt idem re, quia non verificantur contradictoria de eodem, puta vnum non vnum. multa non multa. Secundo ſequitur ꝙ poſſe ſanari, & poſſe infirmari erunt vnum, & ſic ſanitas & ægritudo erunt vnum. patet conſequentia, quia potentia eſt idem genere cum termino potentiæ. conſequens eſt contra philoſophum 3. phyſi. tex. cõm. 10. & 11. meta. Tercio nullum præteritũ accidentaliter verificabile de aliquo eſt pars deſcriptionis eiuſdem, ſed potentia eſt huiuſmodi, quia per te aliquando dicitur de materia, & aliquando non. Quarto ſi materiã eſſet pura potẽtia ipſa non differret ab intellectu poſſibili, qui eſt omnia fieri 3. de anima tex. & cõm. 18. Ad primum. potentiæ aut ex materia numerantur, & ſic non ſunt multæ quantum eſt ex natura materiæ, niſi propter materiæ extenſionem ſeu diuiſibilitatem & tranſmutabilem. aut numerantur ex formis ad quas materia cõparatur. & ſic ſunt multæ. Rñó: eſt Auerrois 4. cæli cõm. 37. Vlterius potẽtia materiæ eſt duplex, propinqua, & remota materia eſt potentia propinqua ad duas contrarietates. * & ſic numerus potentiarum propinquarũ ſecundum ſpeciem eſt quaternarius

Vt ad calidũ, & frigidum, humidum & ſiccum.

licet infinitæ ſint potentiæ ſecundum numerum, ſed materia mediate eſt potentia remota formarum mixtorum, & quia hæc non eſt proprie potẽtia, * non oportet eã numerari ſecundum numerum formarũ. Sciendum tamen ſecundum Ariſtotelem & Auerroim 9. metap. cõ. 14. ꝙ materia remota non eſt in potentia illud cuius eſt materia, quia ipſa indiget in hoc ꝙ exeat in actum alio motore ab eo quod generat illud quod eſt in potẽtia. Hinc dice diuerſitatem inter potentiã propinquã & remotam. Materia, quæ eſt propinqua potẽtia, eſt quæ vno ſolo agente præſupponente tamen vniuerſalia agentia, indiget vt exeat in actum id quod ipſa eſt in potẽtia,

Vt primo cæli com. 20.

vt ſanguis menſtruus mulieris reſpectu hominis aut ſanguinis menſtrui mundi materia propinqua. & hæc potentia dicitur materia poſſe ſimpliciter. Materia quæ eſt potentia remota, eſt quæ per plures vno motore exit in actum id quod eſt in potentia, vt elementa reſpectu hominis, quia oportet ꝙ illa tranſmutentur prius ad hoc vt ſint permixta ſecundũ proportionem illam ſecundum quam ſunt ſub forma ſanguinis menſtrui. & per iſtam potentiam materia non dicitur poſſe ſimpliciter. Differunt etiam potẽtia propinqua & remota, quia nulla potentia remota ſecũdum ſpeciem corrũpitur, intellige de illa quæ remotiſsima eſt. ſ. de potẽtia materiæ primæ, ſed aliqua potentia propinqua ſecundum ſpeciem corrumpitur, quia aliquando elementa corrumpuntur, intellige ſecundum certam partem. colligitur ſententia ex Auerroe 12. metaphyſi. commen. 11. Conſiderandum tamen ꝙ vltra potentiã materiæ ad quatuor contraria, eſt materia potẽs recipere intellectum poſsibilẽ, qui eſt forma abſtracta, & hæc potentia nominari debet ſubiectiua, quia ipſam materiã conſequitur ꝙ ipſa eſt ſubiectum, non ſecundũ ꝙ ipſa eſt materia, aliter intellectus eſſet eductus de potentia materiæ. Quod aũt voluit philoſophus 3. phyſ. tex. cõ. 17. ꝙ in potentia naturali ſit homo, hoc eſt propter animam cogitatiuam eius, quæ de potentia materiæ extrahitur. Cum autem philoſophus 2. de generatione animalium dixit intellectualem formam potentia prius haberi quàm actu, eſt verum de potentia de qua loquitur philoſophus, & Cõmentator 8. meta. cõ. 8. ſ. de poſsibili, quod opponitur impoſsibili, ſed nõ ſic philoſophus intelligit ſed de potentia ſubiectiua, non autem de potentia materiali, quẽadmodũ. n. poſsibilis intellectus cõuenit cũ intelligentijs ineſſe abſtracto ita conuenit materia intellectus poſsibilis cum materia intelligentiarum ineſſe ſubiectũ, quemadmodũ igitur orbis eſt ſubiectum intelligentiæ, & non materia proprie, ita materia humana eſt ſubiectum intellectus poſsibilis, & non materia proprie, non tamen ita proprie eſt materia ſubiectum intellectui poſsibili, vt eſt orbis ſubiectum intelligẽtiæ, quia non ſemper formatur a materia intellectu, ideo eam non eſſe ſubiectum, ſed quaſi ſubiectum dixit Auer. 3. de anima cõm. 5. verum quemadmodũ intellectus poſsibilis differt ab eis per abſtractum ſecũdum quid ab abſtracto ſimpliciter, ita ſubiectum intellectui poſsibili differt à ſubiecto intelligentiarum per eſſe ſubſtantialiter trãſmutabile, quia orbis eſt ſubſtancialiter intranſmutabile, & quia intellectus eſt aliquo modo materialis. ideo ſubiectum hoc eſt de nouo actuabile ab intellectu, &c. Ex his concluditur dictum philoſophi 1. phyſ. tex. cõmenti 21. vnum eſt multa, neq; eſt implicatio contradictionis cum diuerſimode ſumantur. vna enim materia eſt multæ formæ potentia. Ad ſecundum. differunt illæ potẽtiæ diffinitione, & ſi non, tunc actus illi eſſent idem, quia potẽtia per actum eſt diffinibilis, ſed ſubiecto ſunt idẽ. potentia autem actui eſt idẽ genere præſentiali, & ſic materia vt potentia qualitas eſt de genere qualitatis. Ad tertium. potẽtia ad formam dupliciter accipi poteſt, vel reſpectu determinati indiuidui & ſic accidentaliter verificatur de materia. & ſic non ponitur potentia in diffinitione materiæ. Alio modo capitur potẽtia abſolute, vel melius abſtracta. uel vniuerſaliter, vel ſimpliciter, & ſic neceſſario & ſemper uerificatur de materia. & ſic diffinitionẽ materiæ intrat potentia. Contra ſequitur dari rẽ habentem finẽ, quæ non habet principium, quia potẽtia reſpectu a formæ ab æterno fuit in materia. ſed in exitu iſtius formæ de potentia in actũ ipſa potẽtia deſinit eſſe. Rñó quemadmodum nullius agẽtis actiuitate priuatio eſt in materia. ſed defectu agentis, ita defectu agentis potentia eſt in materia. dixit. n. Auer. 5. meta. cõm. 19. potentiæ naturales ſunt priuationes. intellige de potentia ſubiecti ad recipiendum. & de priuatione precedente formam. & de identitate ſecundum ſubiectum, & non ſecundum formam. forma vero requirit agens per quod ſit in materia, & ſic licet vtrunq; contrariorum ſit accidentale materiæ, tamen præſentia poſitiui requirit agẽs, & præſentia priuatiui requirit abſentiam agentis, tale igitur reſpectiuum habere finem, & non principiũ, non inconuenit. Auerrois 1. cæli cõm. 120. Ad quartum negetur conſequẽtia, quia duplex eſt purũ potentiale. ſ. in genere ſenſibilium, & in genere intelligibilium, materia prima eſt purũ potẽtia-

le ſenſibilium, & in eſſe reali & intellectus noſter eſt pura potẽtia in genere intelligibilium. vt patet 3. de anima cõ. 5. Sed dubitatur. quia Auerrois 2. cæli cõ. 15. aſſerit dextrum & ſiniſtrum in cælo differre realiter, propter diuerſitatem potẽtiarum quæ ſunt in illis partibus, & ſic potẽtia realiter differt ab eo cuius eſt potentia. Secundo quia Auer. 5. phy. cõm. 18. in potentia naturali eſt motus, ſed non in ſubſtantia. ergo ſubſtantia & potentia realiter differunt. Tertio omne poſterius cauſatum eſt realiter diſtinctum à priori & cauſa. potentia materiæ eſt poſterior materia. & cauſata ab ea, &c. Rño ad primum. dixit Auer. 4. phyſico. cõm. 5. ꝙ diſtinguuntur poſitiones ſecundum naturam. quia alias poſſunt principiare operationes. & hoc naſci poteſt ex diuerſitate partis cæli à parte. quia vna earum eſt ſtellata, alia non, vna eſt multarum ſtellarum, alia paucarum, vna magnarum, alia paruarum eſt ſtellatum. & ex hoc ſequitur partem cæli ab alia parte differre, non autem potentiam ab illo cuius eſt potentia. Ad ſecundum remittit ſe Auer. ad ſeptimum phy. & ipſe ibi cõ. 20. determinat ꝙ in potentia non eſt motus. quia ipſa eſt forma terminans alterationem extrinſece, ſiue potẽtia ſit forma ſubſtantialis. vt vult Alexan. ſiue non. dico tamen ꝙ conſequentia non valet. caliditas. n. terminat motum ſecundum ꝙ eſt qualitas intenſibilis, & non terminat ipſum, ſecundum ꝙ ipſa eſt actio, paſsio, aut motus. Ad tertium potentia comparari poteſt ad materiam, ſecundũ ꝙ prior, ſecundum ꝙ poſterior, ſecundum ꝙ ſimul, prout potentia eſt eadem res quod materia, ipſa eſt ſimul cum ea, & ſic non dicitur cauſatum à materia. ſecundum vero ꝙ potentia reſpicit formam, tunc dupliciter eſt, aut potentia reſpicit formam ſub eſſe ſub forma cauſatur à materia in genere cauſæ materialis, non quia forma intrinſece componatur ex materia. ſed quia forma de potentia materiæ educta ſuſtentatur à materia, tunc potẽtia eſt reſpectus cauſæ ad cauſatũ. & quia terminus eſt poſterior materia. ideo reſpectus ad formã eſt poſterior materia. Alio modo potentia reſpicit formã ſub eſſe quo forma cauſat materiam in genere cauſæ formalis, non quia materia intrinſece componatur ex forma. ſed quia formatiuo determinatur & perficitur per illam, tunc potentia eſt reſpectus ad cauſam, & prius, & ſic potentia eſt aliquo prior materia. & ſic circumſcriptio potentiæ circa materiam aliquo modo eſt circumſcriptio à priori, & aliquo modo à poſteriori.

Potentia forma ſubſtantialis, ſecundum Alexan.

QVARTVM decimum dubium. Vtrum à materia ſit magnitudo. Rño, dixit Ariſt. 7. Metaphy. textu cõm. 8. Quòd quantitas non eſt ſubſtantia, & conſequenter quantitas non eſt materia. Idem Auerrois 4. cæli cõm. 40. Sed Auerro. primo phyſic. cõm. 63. probat ꝙ dimenſiones non ſunt ſubſtantiæ, quia tũc materia haberet nomen & diffinitionem. * vult igitur ꝙ quantitas non eſt materia. ſed forma, quæ ſi eſſet ſubſtantia, materia haberet nomen & diffinitionem ab ea, & ſic tota tranſmutatio eſſet in accidentibus. Secundo actus non identificatur cum potentia pura. Eſt autem quãtitas actus vt dixit Auerrois in libro de ſubſtantia orbis cap. 2. materia vero eſt pura potentia ex dictis.

Quia eſſent eius forma ſubſtantialis.

Tertio quandocunq; in ordinandis entibus naturæ ſecundum eorum naturalem entitatem, & inter aliqua duo ponitur medium. illa extrema non ſunt eadem res. nõ enim vna res in latitudine perfectionis entium bis ſecundum idem eſſe naturaliter locanda eſt, quemadmodum ipſa neq; duos gradus entitatis habet, quemadmodum ipſa nõ eſt duo entia, ſed inter quantitatem, quam appellat actum purum, & materiam ponit Auerrois in libro de ſubſtantia orbis cap. quinto ens aliquod mediũ ſcilicet materiam cæli, quia materia cæli non eſt actus. immo ipſa eſt infra infinitum actum ſcilicet quantitatẽ, neq; eſt ita potentialis ſicut materia prima. quia materia cæli non eſt naturalis potentia ad formam ſubſtantialem non habitam. ideo, &c. Quarto per conſequentiam philoſophi primo phyſi. tex. cõmen. 15. Si ſolum ſubſtantia eſt, non eſt magnitudo. dictio autem excluſiua non excludit aliquid de quo dicatur ſubiectum. neq; ad mentem antiquorum eſt intelligere antecedens de ſubſtantia incorporea. quia non concedebãt ipſi incorporea intelligibilia. ſed tñ ſenſibilia, immo entia rara, vt aẽrem, etiam non entia aliqui appellabant. ꝙ ſi dixerit ſubſtantiam eſſe ens intelligibile, non tamen dicebant eam incorpoream. dixerunt enim ens finitum vel infinitum. & omne tale eſt corpus. Tum etiam primo phy. Ariſt. tex. cõm. 18. ſi indiuiſibile eſt, non eſt quantum, neq; quale. quæ conſequentia non valet, dato ente incorporeo intelligibili, quia intellectio eſt diuiſibilis, & qualis. niſi forte per quale intelligas figuram. iuxta Themiſtij expoſitionẽ ipſa. n. magnitudo eſt. iuxta Ariſt. 2. de anima. & Commentatorem ibi commẽto 123. loquitur igitur ibi Ariſt. de ſubſtantia & alijs prædicamentis, quæ poſuerat membra diuidentia ens ibi tex. cõ. 13. Quinto quantitas eſt per intellectum abſtrahibilis à materia. patet in mathematicis. ſi enim mathematicus à prima materia non abſtraheret. ergo neq; à forma ſubſtantiali materiali. quia in eſſe non & in intelligibili materia & forma ſe comitantur.

Illa autem ratio Ariſt. 1. phyſi. textu cõmenti 15. ſi ſubſtãtia & quantitas ſunt, multa ſunt. Soluitur. quia eſt ibi multitudo, propter partium quantitatiuarum multitudinem, quæ ſequitur ex eo ꝙ ſubſtantia quanta eſt. colligitur ſententia ex primo phyſi. tex. commenti 28. licet Auerrois ibi exponat ꝙ eſſe ſubſtantiæ eſt aliud ab eſſe quantitatis. veruntamen pluralitatem ibi eſſe exponit Auerrois ex eo ꝙ quantitas & ſubſtãtia duo ſunt. Secundo calefacta fiala plena aẽre & bene clauſa, ipſa frangitur. & non niſi propter generationem quantitatis à calore rarefaciente. Soluitur rumpitur fiala ex motu locali partium aẽris ſequente rarefactionem, neq; cæteris paribus fortiori motui poteſt fiala reſiſtere quã ſit iſte motus aẽris contenti. Tertio vtre pleno nihil reſiſtit compreſsioni, niſi quantitas. quia illius ſubſtantia ſub minore loco poſſet exiſtere. Soluitur ꝙ ſtante ſubſtantia materiæ & eius raritate aut creſcẽte ipſa nõ poteſt ſub minori loco exiſtere. Quarto augmentatiò fit per additionem quantitatis ad quantitatẽ, quemadmodum intẽſio per additionem gradus ad gradum.

Tartareti rationes.

Soluitur ꝙ antecedẽs eſt verum, ſi materia noua adueniat. ſed nõ aliter. Quinto ſi materia eſſet ſua quantitas, etiã forma extenſa eſſet ſua quantitas. & ſic dimenſiones materiæ & formæ ſe penetrarent. & ſic duo corpora eſſent ſimul. quod eſt contra Ariſt. 4. phyſi. tex. & cõmen. 8. Soluunt non inconuenire de quantitatibus ſe informantibus. & cum Ariſt. 2. de anima tex. cõm. 69. probans lumen non eſſe corpus, adducit pro inconuenienti, ꝙ duo corpora eſſe ſimul. ſ. aẽr & lumen, quæ tamen ſe informant. dicunt ꝙ dicentes lumen eſſe corpus non dicunt lumen informare, ſed quod ipſum per ſe exiſtat vt flamma, &c. Dicendum tamen quòd nõ oportet concedere formam eſſe quantitatem, adhuc cõceſſo quòd materia eſſet quantitas, ſaltem in philoſophia. Secundo nõ minus inconuenit de informantibus ſe ꝙ dimenſiones ſe penetrent quàm de non ſe informantibus dimenſionibus. iuxta conſequentiam philoſophi 4. phyſic tex. cõm. 53. ſi duo ſimul corpora, ergo plura, quia proprietas quantitatis eſt facere diſtare, vt 4. phyſi. tex. commenti 76. philoſophus dixit de cubo in aqua poſito, &c. Tertio quia etiam varia accidentia extenſa, quæ non ſe informant, ſunt in eodem loco adæquate, puta dulcedo, caliditas, albedo in lacte, &c. & ſic iſtæ ſe penetrarent. & ſic te oporteret limitare, neq; ambo informãt vnum tertium. Quarto philoſophus primo de anima. tex. cõmenti 72. reprobat animã eſſe corpus, quia tunc duo corpora eſſent ſimul, tunc faciliter ſolueretur ratio philoſophi. ſ. non inconuenit de his quæ ſe inuicem formant, ſicut ſunt anima & corpus. Quinto incõueniens eſt eſſe duo puncta ſimul, non iuxta poſita iuxta Auerroim 1. de anima textu cõmen. 70. contra dicentes animam eſſe punctum. & ſic principia quantitatis ſunt incompoſsibilia, ergo etiam dimenſiones ſunt incompoſsibiles. Sexto. principaliter arguũt aliqui generaliſsimum vnius prædicamenti vere immediate negatiue prædicatur de generaliſsimo alterius 1. Poſteriorum, cap. 14.

Solutio Alberti parua.

Soluitur. ꝙ exemplum an ſubſtantia ſit quantitas, in ſe habet difficultatem, de qua non eſt ſermo philoſophi. ibi neque Commentatoris cõm. 31. ſufficit enim philoſopho ꝙ dentur aliqua genera, quorum vnum non eſt alterum, ſic ꝙ non coincidant in aliquo, vt ſubſtantia intelligibilis tantum. & ſubſtãtia ſenſibilis. Septimo Auer. 4. phyſi. cõ. 62. arguendo ꝙ vacuum non eſt, infert tanquã impoſsibile ꝙ quantitas eſſet ſubſtantia. Soluitur. vult Auer. ſequi ꝙ ſubſtantia non exiſtẽte quantitas eſſet, aut ſecundo vult ſequi ꝙ quãtitas eſſet ſubſtãtia ab-

-tia abſtracta à ſenſibilibus, & neutrum iſtorum conceditur à tenente ſubſtantiam eſſe quãtitatem. Octauo. quantitas eſt per ſe finita aut infinita 3. phy. tex. cõ. 15. p ſe diuiſibilis 5. metaph. cap. de quanto. per ſe terminatiua motus 5. phy. per ſe ſenſibilis 2. de anima dicibilis denominatiue de ſubſtãtiis. Ariſ. in prædicamentis, ſubſtantia aũt non eſt aliquod illorũ. Soluitur. q ex negatiuis de per ſe non ſequuntur negatiue ſine illa determinatione. probabiliter igitur quia permutatio ſecundum quantitatem eſt accidentalis & principia quantitatis. ſ. pũctum & vnitas non ſunt ſubſtantia, neq; quantitas erit ſubſtãtia. corporibus. n. humidis & liquidis vt aquæ aut lacti aduenit diuiſio ſine ſubſtantiali corruptione, aut vnio ſine generatione. ſic. n. arguit Philoſophus 2. Meta. tex. cõ. 17. ſi corpus eſſet ſubſtantia, linea ſuperficies & punctum eſſent ſubſtãtia, patet conſequentia. quia illa ſunt principia corporis, conſequens eſt falſum, quia omnis ſubſtantia generatur, & omne quod generatur eſt compoſitum, punctum autem non eſt compoſitum. huius rationis minor, quæ eſt primo aſſumpta limitanda eſt.* Contra auctoritate Auer. 4. phy. cõ. 15. concedentis q quantitas eſt materia. Secundo. omnis actus eſt principium agendi, ſed quantitas non eſt principium agendi 4. phy. cõ. 84. Tertio. rarũ & denſum ſunt contraria in quãtitate 4. phy. cõ. 74. inter quæ poſsibilis eſt mutatio, dixit. n. Auer. ſupra, quod tranſlatio corporis de raritate in denſitatẽ eſt trãſlatio de maiori quantitate in minorẽ, & contrario. ergo poterit variari materia de vna quatitate in aliã, ſi quantitas ſit forma actuãs materiã. Quarto. Ariſt. 1. cæ. tex. cõ. 1. Hæc quidẽ ſunt corpora & magnitudines. & exponit Auer. ibi. i. corpora ſimplicia, ergo ad minus illa ſunt quãtitas. Ad primum loquitur Auer. de mente antiquorum, quorũ eſt ratio, quã format. induxit. n. Auer. Platonem, &c. Ad ſecundum. non oportet omnẽ actum accidẽtalem eſſe operatiuum producendo aliud à ſe, ſed ſufficit ipſum eſſe formatiuũ, a relationibus. n. non negatum eſt eſſe actum, à quibus negatũ eſt agere. Ad tertium. conceditur mutatio ad quantitatem. ad hunc ſenſum. ſ. ad terminos quantitatis. hoc exprimit Auer. 4. phy. cõ. 84. materia recipit vtranq; quantitatem, maiorẽ. ſ. & minorem, hanc quandoq;, & hanc quandoque, ſine aliqua quantitate in actu addita aut diminuta, & ad hunc ſenſum intelligo Ariſ. 3. phy. tex. cõ. 17. & Auerroim dicentes quantitatẽ in actu mouere quantitatẽ demonſtratũ. vnde Aue. 2. met. cõ. 17. vult materiã eſſe in potentiam quantitatem. potentia tamen materiæ ad quantitatem, non referendo ad terminos quantitatis, eſt ſubiecti, potius quàm materiæ, eo quia à materia inſeparabilis eſt quantitas. Quod ſi dicas, tũc aliquid per propriam naturam reciperet contrariorum mutationem, vt puta quantitas mutationem in calido & frigido. Rñonegando conſequentiã, quia materia eſt principium accipiendi, & non quantitas. rarum tamẽ & denſum, vt terminant motum, habent rationem qualit. vt 2. de generatione. cõm. 15. dixit Auer. Interrogãti. n. quantum eſt hoc, non reſpondetur rarum, aut denſum, ſed petenti quale, illam igitur quantitatem concedo eſſe idem qualitati. hoc innuit Auer. 4. phy. cõ. 84. cum dixit q tranſlatio inter rarum & denſum eſt tranſlatio inter quantitatem maiorem & minorem. Ad quartũ abſtractũ pro concreto ponitur. Quòd ſi adducatur Auer. in lib. de ſubſtantia orbis cap. 5. exponens, ſol & luna ſunt formæ, id eſt dimenſiones. & ſic cælum eſt ſua quantitas. Rño negando conſequentiam. quia Auerrois ſe exponit ibi, dimenſiones non in materia. i. corpora ſpiritualia, & ſic exponit abſtractum per concretum, & ſic literæ ſenſus eſt, cælũ eſt dimẽſionatum. Secundo. dico q illa, cælum eſt dimẽſio, eſt pars diſiunctiue ibi concluſe, cuius ſecunda pars conceditur. ſ. aut habent materiam æquiuoce cum his materijs. ideo non oportet primam partem diſiunctiue concedere. & eſt illa quam aſſumpſit argumentum. ſ. ſol & luna ſunt dimenſiones.

Scilicet omnis ſubſtantia generatur, quæ intelligitur de ſubſtantia corruptibili.

QVINTVM decimum dubium. Vtrũ materia ſine quãtitatẽ habeat partes. Rño ſupponit quæſtionis titulus quantitatem eſſe materia ſeparabilẽ, cuius oppoſitum dixit Auer. 4. phy. cõ. 15. dimenſio non ſeparatur à materia in imaginatione, nedum in eſſe. Si tamẽ admittatur materiam exiſtere, & ipſam non habere quãtitatem, ſequitur eam eſſe indiuiſibilem, quia diuiſibilitas ei deficit, neq; ipſam materia poteſt recipere. pbatur quia menſura eſt paſsio quantitatis 10. metaphyſi. textu cõmento 2. & præſupponit æquale vel inæquale, quod eſt paſsio quantitatis in prædicamentis; quia menſurat quantitas, vel per adæquationem, & ſic ipſa eſt æqualis menſurato, vel per reduplicationem. & ſic eſt inæqualis. ſi autem menſura excedere mẽſuratum, tunc menſura nõ certificat de quantitate menſurati, niſi negatiue, ſcilicet menſuratum non eſt tantum ſicut menſura, aut confuſe certificat, ſcilicet circa tantum. q ſi diſtincte certificat. hoc eſt ratione partis menſuræ. ſ. medietatis vel tertiæ quæ præciſe mẽſurato æquatur. Aequale autem vel inæquale præſupponit finitum vel infinitum, quia eſſe intrinſecum alicuius abſoluti præſupponitur ipſi eſſe comparatiuo eiuſdẽ ad extra, præſertim ad non principium. vnde primo phyſi. tex. cõ. 15. finitum & infinitum quantitati cõgruit. ſ. accidit vt paſsio. & quod Auerrois ibi dixit. finitum & infinitum ſunt de differentijs quanti intelligo & datur differẽtia circunſcriptiua, vt paſsio. & cum dixit q quantũ eſt genus infiniti capitur genus pro communiori. quantitas. n. à mathematico abſtracte conſideratur. & ſic infinite magnum corpus admittit geometra. & cum dixit infinitum eſſentialiter dicitur de quanto, dico q etiam paſsionis de ſubiecto primo eſt eſſentialis, licet non primi modi, ſed ſecundi modi dicendi per ſe, finitum autem vel infinitum diuiſibilitatem præſupponit, non. n. indiuiſibile eſt finitum vel infinitũ 1. phy. tex. cõ. 18. pũctum enim eſt naturaliter prius quantitate, & non formabile eſt per eam, ideo ipſum eſt indiuiſibile, ipſum enim à quantitate abſtrahit, ideo illi ſubiectum adæquatum correſpondet non poteſt, quia æqualitas eſt adæquatio. ideo naturaliter prius æqualitate & quantitate eſt naturaliter prius adæquatione. ideo omne finitum eſt diuiſibile, & omne infinitum eſt diuiſibile, & non econtra. diuiſibilitas aũt præſupponit habere partes integrantes, ſiue continuatas, ſiue non, quia ſe extendit diuiſibilitas ad actum, cuiuſmodi eſt in diſcreto, & ad potentiam, cuiuſmodi eſt in continuo. reſolutio autem paſsionum ad rationem formalẽ terminatur. Eſt igitur habere partes ratio formalis quantitatis, intellige partem, non formaliter, ſed id quod eſt pars, reſpectiuum enim totius pars eſt. ideo illa potius circunſcriptio rationis formalis dicenda eſt quàm ratio formalis. habere enim etiam reſpectiuum eſt, & ſic ſi aliquid non habet quantitatem, illud non habet partes, neque diuiſibilitatem. Quòd ſi dicas quantitatem eſſe diffinibilem per diuiſibilitatem 5. metaphyſicæ. Dicendum illam eſſe deſcriptionem. Sed quomodocunq; ſit, ſiue diuiſibilitas ſit eſſentia quantitatis, ſiue paſſio eius, à quocunq; remouetur quantitas remouetur diuiſibilitas. Quòd autem materia quantitate carens non poſsit quantitatem recipere, patet, quia ex non quanto quantum fieri nequit, neq; ex indiuiſibili diuiſibile, neque agens illam materiam tangere poteſt. ponẽtes autem diuiſibilitatẽ in partes integrales entitatiuas & ſubſtantiales, eandem eum materia, dant viam ad tenendum quantitatem eſſe eandem rem cũ materia, quod ipſimet negant, ſolum enim reſtat tunc inſtantia ſupra naturam de ſacramento altaris, vbi quãtitas manet, ſed ſubſtantia recedit. propter quam concedunt nominales non omnem quantitatem eſſe materiam, &c. Si autem de materia ſub quantitate exiſtente loquimur, tunc ipſa habet partes, quæ quantitatiue appellantur partibus quantitatis ſubſtantes. nõ habet autem ipſa partes eſſentiales, neq; ſubiectiuas. Et tunc cõſiderandum eſt an ſint duæ extẽſiones, vna formalis alia materialis, ſic q formalis ſit quãtitas, qua materia formaliter & intrinſece denominatur extenſa, & materialis ſit materia, quæ denominatur extenſa. Rño q nõ in eo quod extenſio eſt quia tñ vna eſt extenſio, quæ eſt quantitas cõtinua, qua omne quod eſt extẽſum nominatur extẽſum in vno ſubiecto, quẽadmodũ eſt vna caliditas aut albedo in ſubiecto vno, ſed in eo q quantitas eſt actus, tũc duplex eſt extẽſio, in actu, & in potentia, quantitas continua eſt extenſio actu, & materia receptiua dimenſionum eſt dimenſio in potentia. varum tamen abſolute materia non eſt extenſio. ſed vt ipſa eſt potentia quantitas. materia tamen non eſt potentia tranſmutabilis ad quantitatem. ſed eſt eius potentia ſubiectiua. quia quantitati continuæ ipſa cõtinue ſubijcitur. materia. n. eſt omnium materialium formarũ ſubiectum, &c. Ex quo patet q corpo-

corporeitas eſt lata, quia ipſa eſt naturaliter poſterior ſuperficie & participans ea. & ſuperficies eſt longa, quia ipſa eſt poſterior linea, econtra vero punctũ eſt indiuiſibile, linea vero nõ eſt lata, neq; ſuperficies eſt profunda, quia prius eſt punctum linea, & linea eſt prior ſuperficie, & ſuperficies corpore. hæc enim ſe habent vt principium & principiatum, & ſunt poſitiua diſtincta, licet per negatiuas differentias diſtinguãtur. quia deſunt nobis nomina huiuſmodi entia abſolute aut poſitiue declarantia. Contra. materia, quæ eſt pars capitis Sortis, non eſt pars pedis eius, ſed quantitas non cauſat ſubſtantiam, ideo non per quantitatem materia partem habet. Secundo. proportionabiliter ſe habet materia Sortis & quantitas eius, pars Sortis & quantitas partis, ſed ſubſtantia eſt naturaliter prior quantitate. ergo pars ſubſtantiæ eſt naturaliter prior parte quantitatis, non igitur quantitate ſubſtantia partes habet. quia poſterius non eſt cauſa prioris, neq; diſtinctio poſterioris diſtinctionẽ facit in priori. Tertio. ſub certa quantitate ſtat eſſe plus vel minus de materia. ergo non ſunt partes materiæ partibus quantitatis correſpondentes, patet antecedens in mutatione inter rarum & denſum, vt patet quarto phyſicorum textu commenti 84. Quarto. dato ꝙ imaginemur materiam ſine quantitate, adhuc non ponetemus tantam materiam in grano ſinapis ſicut in orbe cõcauum cæli replente. Ad primum. quantitas non cauſat materiam, ſed cauſat quantum, & vnam materiæ partem eſſe extra aliam, & locum occupantem eſſe. aut replentem faciendo, ſi circunſtet continens, latera continentis diſtare.

Ad ſecundum. quia pars quantitatiua eſt, de qua eſt ſermo, ideo quantitate materia partes habet. tamen res, quæ eſt materia, naturaliter prior eſt ea, quæ eſt quantitas. Contra. materia eſt quantitatis receptiua ex ſe, ergo ipſa ex ſe diuiſibilis eſt. Rñ. in potentia remota materia ex ſe diuiſibilis eſt, ſed cum ipſa quantitate formatur, ipſa eſt propinque diuiſibilis. Ad tertium conceditur rarefactio aut condenſatio, ſecundum ꝙ materia ſub certa quantitate plures vel pauciores partes habet, ſic habens materiam eſt magis vel minus dẽſum aut rarum. rationis autem antecedens verum eſt in hoc ſenſu, ſub certo termino quantitatis poteſt eſſe multa vel pauca materia, & ſic negatur conſequentia. ſed falſum eſt in alio. ſcilicet ſub certa quantitate abſolute poteſt eſſe plus vel minus de materia. quia quemadmodum calcatur materia ita calcatur quantitas, & ſic conceditur conſequentia. Contra ſequitur ꝙ quantitas continua non eſt extenſio, patet conſequentia, quia multa exiſtente quantitate, pauca eſt extenſio, & pauca exiſtente quantitate, multa eſt extenſio. Rñ. concedo formaliter, ſed realiter nego. Ad quarto. non dicitur materia multa vel pauca, niſi comparatiue, ſcilicet ad quantitatẽ magnam vel paruam. in vno. n. puſillo inferioris elementi tãta materia continetur, ꝙ exempli gratia decẽ puſilli elementi ſuperioris fieri poſſunt iuxta ſententiam Ariſt. 1. meteor. & 2. de generatione tex. commen. 27.

SEXTVM decimum dubium. Vtrum quantitati ſuccedere poſsit alia quantitas in materia. Reſpondeo. Auerro. primo phyſico. cõment. 63. quantitas eſt ſeparabilis à materia, eſt enim eadem quantitas numero in genito hoc & corrupto, dummodo in tranſmotatione illa non acquiratur aut perdatur materia. De forma enim ſubſtantiali dixi Auer. ibi illam eſſe ſeparabilem à materia. & de quantitate dixit inſeparabilem, & non ob aliam cauſam, niſi quia formæ ſcilicet ſubſtantiali forma ſuccedit, ſed non quãtitas quantitati. probatur. Et primo. ſequitur ꝙ corpus fieret ex nõ corpore, patet conſequentia, quia ex materia, quæ nõ eſt corpus, fit corpus, quia ex materia nullam quantitatem habente. quia præexiſtens quantitas non ſe tenet ex parte ſubiecti, quia ipſa recedit in mutatione illa. Secundo. ſequitur quòd de non magnitudine magnitudo fieret, quia quantitas educitur de materia, quæ non habet quantitatem, quam ſeruet ſub tranſmutatione. Reſpondet. fit quantũ & corpus ex quanto in potentia, non ex quanto in actu. ſimiliter fit quantitas ex non quantitate in actu, ſed ex quantitate in potentia, quia materia eſt corpus in potentia, & dimenſio in potentia. Cõtra reſponſionem ſit tertia ratio. ſequitur quòd quantitati eſt aliquid contrarium. patet conſequentia. quia omnis forma expellibilis de ſubiecto per aliam incompoſsibilem ſibi ſuccedentem in eodem ſubiecto habet contrarium, ſaltem eo modo quo ſubſtantiales formæ contrarietatem habent, ſcilicet iis naturaliter ſequentibus ad eas, ſed quantitas eſt forma expellibilis, de ſubiecto per aliam illi incompoſsibilẽ in eodem ſubiecto. ergo, &c. conſequens falſum. & patet ex prædicamentis. quamuis. n. quantitas * habeat contrarium cum ad formã ſubſtantialem comparatur, non tamen de ſe contrarium habet, quo modo nunc de ea loquimur. Rationes & concluſio earum ſunt Auerroin in libro de ſubſtantia orbis capite primo. Reſpondent. ſufficit quantitati eſſe priuatiue oppoſitum vt terminet generationem. Contra. ſequitur ꝙ indiuidua eiuſdem ſpeciei poſſunt eſſe termini ſecundi & comitantes terminos primos generationis. ſ. a, quãtitas & b, quod eſt impoſsibile. Secundo ſequitur ꝙ omnis forma ſubſtantialis erit indiuiſibilis. conſequens eſt falſum. quia grauitates & leuitates ad diuiſionem materiæ diuiduntur. vt patet ad ſenſum. patet conſequentia. quia omnis forma ante quantitatem eſt indiuiſibilis. quia ipſa nõ habet vnde diuidatur, niſi ex ſubiecto. ſed hoc non, quia ipſum non habet quantitatem ex ſe, quia præexiſtens quantitas non eſt, ſed omnis ſubſtãtialis forma eſt ante quantitatem per te. & etiam eo quia ponis ſuccedere quantitatem quantitati, oportet autem ſubiectum, circa quod quantitatis fit variatio, habere actum ſubſtantialẽ, quo exiſtat ſub vtroq; termino mutationis, & ſic oportet illum actum ſubſtantialem eſſe quantitate priorem. Quarto. ſequitur ꝙ materia haberet nomen & diffinitionem & ſubſtantialem diſpoſitionem. patet conſequentia. cum corporeitas ſit accidens, tunc mutatio de corporeitate in corporeitatem eſſet accidentalis. ergo præſupponeret ſubiectum in actu ſubſtãtiali. ſi enim ſupponeret ſubiectum in potentia, tunc non fieret variatio in quantitate, quin etiam fieret variatio in ſubſtãtia. quod non apparet. ergo illum actum ſubſtantialem perdere non poſſet materia. quia nullum actum præuenientem quantitatem poſsibile eſt eſſe corruptibile. ratio eſt Auerro. primo phyſicorum commento 60. Si autem præintelligeretur materiam exiſtere ſine quantitate. tunc quia ipſa non ſtat ſine forma ſubſtantiali, & non poteſt recipere formam diuiſibilem. quia ipſa non eſſet quanta, & ſic non quantitate eſſet formabilis, neq; à naturali agente eſſet tangibilis. ergo illa ſubſtantialis forma tunc exiſtens in materia eſt inſeparabilis à materia, & propria illi. Quinto. ratio propter quam in habentibus ſymbolum facilior eſt tranſitus, quàm in non habentibus, vt dixit Ariſtoteles ſecundo de generatione textu commento vigeſimo quarto eſt quia qualitati ſymbole non contrariatur diſpoſitio, quam requirit generandum. ideo ipſa non expellitur, & quoniam nullum ei incompoſsibile generatur. proportionabiliter quantitati non incompoſsibile eſt aliquid ipſius generandi. ideo non expellitur quantitas de ſubiecto illo. Idem vult philoſophus primo phyſicorum. textu commenti 60. Non oppoſitum quidem permanet. Sexto. fruſtra corrumpitur quantitas præexiſtẽs, vt æqualis inducatur, alter. n. mutatio eſſet de indiuiduo vnius ſpeciei in aliud non diuerſum, immo æquale cum mutatio fit in quantitate. non enim ars præinductam in materiam diſpoſitionem à natura ab artifice alio abijcit. quòd ſi ſic, non ſecundum artem operatur, ſed fruſtra. non autem minus vitat ſuperfluum natura quàm ars. Ex hoc ſequitur quòd non ſit reſolutio vſque ad materiam primam in corruptione ex parte formarum accidentalium. vt dixit philoſophus primo de generatione. textu commenti vigeſimi quarti. * neq; litera tolerat illius dictionis, ſed interpoſitionem ante ly alteram. vt pateret. quam aliqui literæ addiderunt, vt ſoluerent auctoritatem illam. loquitur tamen philoſophus ibi de qualitate vtrique termino mutationis communi. non autem de quantitate. Contra quandocunque ſubiectum accidentis corrumpitur, omne accidens illios ſubiecti deſinit eſſe, aliter accidens remaneret ſine ſubiecto, aut migraret de ſubiecto in ſubiectum. ſed compoſitum in actum eſt ſubiectum quantitatis, & corrumpitur. vt patet ex Auerroe in libro de ſubſtancia orbis capite primo, & ſecundo de anima commento quarto. Secundo Auerrois de rarefactione & condenſatio ſic loquens dixit quòd materia vtranque quantitatem recipie & maio-

Vt quantitas ſub qua ſtat nõ poteſt occ... ius, & ſic illi contrarium, ... ſub illa e... ſe non poteſt oculus.

Quia materia ſine quantitate eſſe non poteſt, & hoc cõtra S. Thom.

& maiorem & minorem. & ſic duas ſucceſsiue, vt ex quarto phyſicorum.commento 84.allegatum eſt. Tertio.ad quãtitatem eſt motus augmentationis & diminutionis.ergo motu eſt apta quantitas acquiri aut deperdi.aliter æternum eſſet terminus motus. Quarto. æquale & inæquale ſunt paſsiones quãti.ergo facta variatione in eis, etiã in quãto fit variatione in forma ſubſtãtiali, fit etiã variatio. Quinto.forma eſt cauſa quãtitatis, ergo facta variatione in forma ſubſtãtiali, fit et variatio in quãtitate. Ad primũ. materia eſt ſubiectũ quantitatis inhæſionis, cõpoſitũ vero denominationis vel appellationis vtendo nomine quo philoſophus vtitur in 4. phyſico. textu commenti 55. cum voluit transferri appellationem à pate ad totum, alias enim hunc naturæ ordinem in his inferioribus eſſe aſſeruimus, materia quantitas a, forma ſubſtantialis. non oportet autem ſubiecto inhæſionis ſaluato, & ſubiecto denominationis corrupto corrumpi accidens ad minorem. ſubiectum ſecundum & ſecundum partem eſt in actu, quia eſt compoſitum. ſed ſubiectum primum eſt in actu, quia habet formam ſubſtantialem ipſum perficientem. Ad ſecundũ. licet in re ſit vna quantitas, ſcilicet maior & minor,* ipſa tamen eſt duæ ratione terminorum. & hoc Auerrois ibi intendit diſtinguens inter alterationem & rarefactionem & condenſationem. quia caliditas fit ab alia caliditate in actu, quod non inuenitur in quantitate. ſcilicet quia non fit per aliam quantitatem ſecundum viam generationis, cum non ſit quantitas de potentijs actiois, ſed ſequitur potentias actiuas, & operationes earum ſcilicet calidum & frigidum. Vbi nota tria. primum quòd quantitas non efficit. Contra. philoſophus tertio phyſicorum. textu commenti 17. ſemper enim extimabitur aliqua ſpecies mouens. & ſpecificatur de quantitate & ab Ariſtotele & ab Auerroe ibi, deducente ad quantitatem demonſtratam. Reſpondeo. prætermiſſo ꝙ textu in concreto loquatur ſcilicet de quanto, & non de quãtitate. dico quòd in augmentatione proprie dicta ad eam faciendam requiritur quantitas actu inſtrumentaliter faciens ad augmentum, quæ præexiſtenti quantitati animalis additur, nõ quòd ipſa efficiat, neq; quod agens principale, ſit quantitas quamuis poſsit eſſe ꝙ forma principaliter augens quanta ſit, ſaltem per accidens. Nota ſecundo quòd quantitas non efficitur, quia ſi ſic, quia tunc ipſa à quantitate in actu efficeretur. intellige in his quæ per ſe efficiuntur. ſed quantitas non à quantitate in actu fit. quia per primum dictum nõ eſt quantitas actiua. Contra Auerrois 12. metaphyſicæ commento decimo octauo, cum notaret calidum nõ induci, ſed extraduci. dixit. ſic eſt de magnitudine conſequente generationem. ſcilicet quãſi magnitudo fuerit tranſmutata apud generationem ex quantitate in quantitatem aliam, nõ trãſmutabitur ex quantitate adueniente ex extrinſeco, & ſimiliter motus localis, &c. ergo ex potentia quanto fit actu quantum, & ſic quantitas generatur. Reſpondeo. intelligit Auerrois de quantitate terminata.* interminata.n.non ſequitur generationem. & illa fit in actu. Nota tertio quòd variatio terminorum quantitatis ſequitur qualitates primas, ſed principaliter calidum & frigidum, ſecundario vero paſsiuas qualitates. patet de tranſitu aquæ in terram, vbi termini quantitatis variantur. & non caliditas aut frigiditas, quia frigiditas non, de qua magis videtur, quum caliditas non ſit ibi. quia frigiditas eſt qualitas eorũ ſymbola. ſimiliter de tranſitu terræ in aquam. & fortius eſt argumẽtum, ſumpto vno eorum quod eſt frigidiſsimum. vt puta aqua, quæ in terram conuertatur. quia tunc aut frigiditas non variatur, aut decreſcit. non enim ipſa creſcere poteſt. quia aſſumpta eſt aqua ſumme frigida. & tamen denſitas notabiliter creſcit. Cõtra terminus quantitatis eſt principium quantitatis. & eſt poſterius qualitate prima. ergo quantitas eſt poſterior eadem qualitate. quicquid enim eſt prius principio, eſt prius principiato. Secundo. termini quantitatis ſunt generabiles & corruptibiles. ergo & quantitas eſt generabilis, &c. patet conſequẽtia. quia ipſis principijs poſterior eſt quantitas, quibus generatis etiam ipſam generari oportet. Reſponſio. duplex eſt terminus quantitatis intrinſecus.* & illa prior eſt, & non eſt ſermo de illo, alter poſterior eſt & extrinſecus.ſ.figura & de hac hic ſermo eſt. Contra Auerrois ſeptimo phyſicorum, cõmento 55.

Quia eſt eadẽ quæ ſit maior per rarefactionem, & minor per condenſationem.

Quia di quantitatem, quæ acquirit aliã, & aliam amittit.

Vt punctus lineæ, & linea ſuperficiei, & ſuperficies corporis.

dixit ꝙ denſitas. & raritas ſequuntur calidum & frigidum.

Reſponſio. hoc intelligo, quia dẽſitas & raritas nõ ſont qualitates primæ, ſed poſteriores ſunt qualitatibus primis, cum quo ſtat fieri variationem in denſo & raro, per ſolam variationẽm factam in humido & ſicco. Contra omnis rarefactio fit à calido, & omnis condenſatio à frigido ex libro meteororum. Reſponſio. 1. meteororum habetur cælum calefacere & rarefacere hæc inferiora, ideo non omnis rarefactio eſt à calido. quia nunc de formali calido ſermo eſt. Quòd ſi reſtrinxeris te ad inferiora agentia, ſecundo dico ex 4. meteororũ tex.cõ.30. aliquãdo rarefactio fit à frigido, ſed per accidẽs, aliquando.n.comburere dicitur & calefacere frigidum, &c. Tertio. dico ꝙ humiditas agẽs in grauiſsimo & ſicco alleuiat & rarefacit, &c. Quod autem ab aliquibus aſſeritur rarefactionem aut condenſationẽ non eſſe poſsibilem, quĩ tunc per conuerſionem rarioris in denſum aut econtra, daretur cõtinentis corporis motus in inſtanti, quia maiorẽ vel minorem locum occuparet genitum, quàm illud ex quo eſt generatio.

Soluitur. negando conſequentiam, quia genitum eſt maius vel minus eo in quo eſt generatio, nõ tamen diuiſibiliter, ſed indiuiſibiliter. comparatur.n.corpus nunc ad id quod immediate ante hoc fuit, vel melius, genitum eſt maius, & in nulla proportione maius, per nullum quantitatiuum exceſſum eſt maius quã immediate ante hoc fuerit materia, ex qua erat generatio. Ad tertium. in vera augmentatione quantitas acquiritur per materiæ acquiſitionem. Ad quartum. conceditur variatio æquali aut inæquali oportere alterum relationis extremum variari, non tamen oportet illum eſſe nouum ſecundum rem. Ad quintum. forma eſt cauſa terminationis quantitatis, & finis quãtitatis, non tamẽ eſt forma principium effectiue producens quantitatem, non repugnat autẽ certum datum æternum habere cauſam finalem, propter formam enim eſt quantitas. Sed dubium eſt, quia Auer. primo metaphyſi.cõmen. 17. materia non debet eſſe in aliqua diſpoſitione eorum quæ fiunt ex ea, ſed omnes diſpoſitiones ſiunt ex materia ſubſtantiales & accidentales. Et Auerrois enumerans ibi diſpoſitiones enumerat qualitatem ſubſtantialem, & accidentalem, & quantitatem. Reſponſio. vult Auerrois nullum actum eſſe materiæ eſſentialem, cum quo ſtat aliquẽ actum ſubſtantialem vel accidẽtalem eſſe materiæ proprium & inſeparabilem ſecundum rem, variabilem tamen per terminus. Contra. aut quantitas eſt forma edocta de potentia materiæ, aut non. ſi ſic, ipſa non eſt æterna. Si ipſa non eſt educta de potentia materiæ, tunc dabitur materialis forma, quæ non erit edocta de potentia materia. Et ſic ipſa erit abſtracta. Reſponſio. non eſt quantitas educta, ſic quòd terminauerit productionem, eſt tamen educta ſic quòd eſt per materiam cauſata, & ſic quantitas non eſt forma abſtracta. immo diuiſibilis, &c. Corollarium. non omne ſubiectum eſt cauſa effectiua ſuæ propriæ paſsioni, patet de materia reſpectu quantitatis, quia nullam actiuitatem habet materia. Intelligo de materia in potentia, & de quantitate interminata, & ſic aliqua propria paſsio non fluit à principijs ſubiecti. quia ſubiectũ principia nõ habet. quia ſimplex eſt. fluit tñ à ſubiecto. quia materia eſt cauſa ſubiectiua ſeu materialis quãtitatis. Tum etiam quia dans formam dat accidentia ſequentia formam quarto cæli, &c. ideo ſi aliquod accidens fit in generatione, ab agente fit. & ſic non oportet ꝙ à ſubiecto. Non nego tamen ꝙ aliquod accidẽs in generatione fiat à ſubiecto. Sed concedo. vt de motu elementi generat i pendente à generante & à forma generati.*

DECIMVM ſeptimum dubium. Verum quantitas interminata præueniat ſubſtantialem formam in materia. Reſpondeo. interminatum dicit negationem termini. Quantitatis autem terminus eſt duplex, vnus intrinſecus, & eiuſdem generis, vt lineæ punctum, ſuperficiei linea, & corporis ſuperficies. Alius eſt terminus extrinſecus. ſcilicet alterius generis, & eſt figura, quæ eſt de prædicamento qualitatis. & huius termini forma ſubſtantialis eſt principium, vt dixi in 1. lib. de orbibus in fine primi dubij. Dico igitur ꝙ trina dimenſio omnẽ formam præcedit cauſatã à materia. fundamentum.n. Auer. in lib. de ſubſtantia orbis capite primo, ad inueniendum intelligentias nõ eſſe materiales

Et ſic generans ſeu ſubiectum a quo ſit aliquod accidens, vt motus.

eſt, omnem ſubſtantialem formam præuenientem quantitatem neceſſe eſt eſſe indiuiſibilem, & omnem formam diuiſibilem neceſſe eſt eſſe poſteriorem in materia quàm quantitas. quia diuiſibilitatem habent ipſæ formæ à quantitatis diuiſibilitate, ſicut & materia quia recipiens recipit ſecundum naturã recipientis. & ſic in indiuiſibili materia, forma diuiſibiliter recipitur. quia igitur formæ materiales ſunt diuiſibiles ad diuiſionem ſubiecti, & habẽtes plures de virtute in toto quàm in parte, ideo ipſæ ſunt poſteriores quãtitate in materia. & quia intellectus poſsibilis eſt indiuiſibilis, ipſe eſt naturaliter prior quantitate. * Tum quia ſi non præcederet quãtitas formam ſubſtantialem in materia, tunc non poſſet eſſe plores formæ ſubſtantiales ſimul in materia, patet conſequentia. quia pluralitas formarum eſt propter pluralitatem partium materiæ, non.n.in eadem parte materiæ adæquate reperiuntur plures ſubſtantiales formæ complete, niſi forte ipſe diuerſorum generum ſint, & æqoiuoce exiſtentes in materia. ratio eſt Auer. in libro de ſubſtantia orbis cap. 1. Præterea dictum eſt mente Auerrois quantitatem non incipere eſſe aut deſinere, ſed omnis forma ſubſtantialis pure materialis inceptionem habet & deſitionem, ideo omnem formam materialẽ præcedit quantitas. Tum etiam ex parte ſubiecti, quod quancunq; formã ſubſtantialem pure materialem præcedit, & determinat ſibi quantitatem ſubiectum illud. quia quantitas interminata eſt illius paſsio. & ſic aliquantæ nobilitatis eſt paſsio. quantæ non eſt ſubiectum, ideo ſubiecto præcedente datã formam, quantitas inſeparabiliter comitans materiam præcedit eãdem formam. Tum etiam ex parte dimenſionum. quia ipſe cuilibet tranſmutabili ſunt communes, ideo non incompoſsibile habentes in aliquo, ſufficit igitur dimenſiones ſecundum terminos variari, nõ autem requiritur ꝙ ſecundũ ſe totaliter perdantur. Tum etiam ex parte corporei agentis, quia ipſius agentis proprietas eſt tangere paſſum in quod agit, à principio actionis vſq; ad actionis complementum, ſi autẽ paſſum quantitatem non habuerit, aut ſi habuerit, ſed non eandem, aut non tangetur paſſum, aut non eodem tactu. non ſumitur hic tactus pro virtute ſenſitiua, ſed ſumitur pro ſimultate extremorum ipſorum corporum agentium & patientium, vt ex quinto & ſeptimo phyſico. accipitur. Quòd ſi dixeris agẽs generatiuum eſſe intrinſecum paſſo, & nõ extrinſecum, ideo ad ipſum paſſum non habet agens contactum. Reſponſio in generationibus ſimplicium corporum agens eſt extrinſecum à paſſo, ſed in generationibus mixtorum, exempligratia ex ſemine aut ex corpore ſemini proportionato, agẽs ſpiritus eſt contentus à materia, & in ea inclutus. & ſic eſt aliquo modo intra. ſed extra eſt, & non intrinſecus eſt, ſed extrinſecus à primo patiente. & hoc eſt vltimum agens, cuius proprietas eſt tangere paſſum. vt 7. Phyſic. declaratur cõmento 13.

> Videtur eũ te concedere materiã diuiſibilẽ eſſe priorem quantitate. vt patet in reſpõſione tertij argumenti. Et dicendum, ꝙ quantitas, ex quo ipſa eſt vna numero, tempore oẽm formam materialem præcedit, eã quouſ iam formã ſibi eſſentialem habet.

Contra. ſubiectũ, quod eſt materia, eſt prius actuabile actu ſubſtantiali quàm accidentali, quia potentia ſubſtantialis eſſentialiter reſpicit actum ſui proprij generis, actum autem alieni generis reſpicit accidentaliter. actus autem ſubſtantialis eſt ſui generis. accidentalis autem actus eſt alterius. Secundo. quia quantitas eſt actuatiua ſubiecti in actu. non autem ſubiecti in potentia. quia eſſe accidẽtale non poteſt eſſe primum eſſe, ſed præſupponit eſſe ſobſtãtiale prius. Tertio. quia forma ſubſtantialis eſt naturaliter prior accidẽtali. ſubſtantia.n. prior eſt accidente 7. Metaphy. tex. cõmenti 4. principia etiã quæ ſunt materia forma & priuatio prius ſunt in ſubſtantia quàm in alijs generibus 12. Metaph. tex. commenti 28. immo ad ſubſtantialia principia ſtat reſolutio tanquam ad primam & cauſas quorundam. vt dixit Auer. 2. phyſi. cõme. 56. Quarto. quia immediate vnibilis eſt ſubſtantialis forma ipſi materiæ, non autem mediante aliquo. quia aliter materiæ formæ vniretur per accidens, & ſic materia & forma facerẽt vnum per accidens, quæ ſunt inconuenientia. Quinto Auerro. 3. cæli commento 17. ponit ſuperficiem eſſe in materia. quia in ea exiſtit prima forma ſobſtantialis, & ſic quantitatem præuenit ſubſtantialis. forma. Ad primum. licet forma ſubſtantialis ſit noua, & extrahatur de materia quanta, tamen intimius eſt in materia forma ſobſtantialis quam quantitas, quamuis præextiterit quantitas. quia ſemper noua forma ſucceſsit antiquæ formæ ſubſtantiali, quæ prius erat perfectione & actuatione in materia quàm quantitas illa, quamuis forma illa ſubſtantialis eſſet tẽpore poſterior illa quantitate. vnde ſi formæ ab extra venirent, imaginaretur faciliter quantitatẽ præexiſtẽtem prius formare & immediati[9] ipſam materiã. ſed nõ ſic eſt, ſed extrahũtur formæ de potẽtia materiæ. immediatiores igitur imaginari debent ſobſtantiales formæ ipſi materiæ quàm ſit quantitas. Ad ſecundum. nunquam eſt quantitas in materia quin in eadem materia præexiſtat actus ſubſtantialis intimius vnitus materiæ quàm illa quantitas. licet non inſeparabilius. non.n. formæ eorum quæ corrũpuntur, recedere imaginantur de materia, ſed imaginari habẽt reſolui in materiã, & in potentialitatem illius redire, aut in eam quæ eſt abſolutum, aut reſpecto alterius indiuidui. Ad tertium. cum prioritate naturæ ſtat poſteritas originis & temporis. vnde ſeruo antiquo filius familiaris nouiter naſcẽs præponitur in domo. Ad quartum. inter formam ſubſtantialem & materiã nihil mediat per ſe, ꝙ ſi dicitur quantitatem mediare eſt valde per accidens quia nunquam inuenit forma materiam neq; inuenire poteſt ſine quantitate. eſt.n. quantitas conditio materiæ ipſam non deſerens. Ad quintũ. dicit ſuperficies quantitatem terminatam, quia figuram de qua Auerrois ibi loquitur. vbi Auerrois. & eam præcedit forma ſubſtantialis in materia. ſ. forma elementi quæ eſt prima non materia prioritate originis reſpectu aliarum ſubſtantialium formarũ. Sed dubitatur. quia præcedentia formã cadere habẽt in diffinitione ſubſtantiæ cõpoſitæ. & ſic ſubſtãtia per quãtitatẽ diffiniretur, quod eſt inconueniens. Tũ quia materia cũ forma eſt cauſa accidentium 1. phyſi. tex. commenti 80. Reſpondeo, priora per ſe cadere habẽt in diffinitione. ſed priora per accidens nõ oportet. qualis eſt prioritas quantitatis ad formam, neq; negatur materiam eſſe cauſam quantitatis. eſt igitur quantitas prior forma ratione materiæ per ſe præcedentis certam formam in ſuo genere cauſæ. quia quantitas interminata eſt proprietas inſeparabilis à materia, & ſic actus aliquis eſt paſsio materiæ & potentiæ.

DECIMVM octauum dubium. Verum quantitas interminata ſit quantitas terminata. Reſpõdeo. interpretando Auerroim quarto phyſico. comm. 15. cum abſtuleris à materia vltimum, id eſt ſuperficiem & figuram, nihil remanebit in ea, niſi dimenſio non terminata, quæ eſt corpus in potentia, ſcilicet ad ſuperficiem & figuram, & cũ terminabitur corpus per vltima, ſcilicet per ſuperficiem & figuram fit corpus in actu. Et terminantur iſtæ dimenſiones per aduentum formæ ſubſtantialis, quæ eſt anima in corporibus animatis. Sed in alijs non ſibi figuram determinantibus, vt ſunt elementa. termini corporis variantur. quia maiores dimenſiones requirit vnum elementum altero. & ſic maiorẽ ſuperficiem. Tunc dicendum ꝙ quantitas interminata nõ eſt materia, quia nulla quantitas eſt materia. vt patuit in quæſito proprio. ſed interminata quantitas eſt quantitas. Secundo. dicendum quòd quantitas interminata non eſt quantitas terminata. quia terminatum & interminatum ſunt additiones repugnantes, niſi intelligantur reſpectu diuerſorum. Tertio eadem quantitas, quæ ante aduentum formæ ſubſtantialis certum & determinatum terminum non habet, intellige quantum eſt ex ſe. ſi.n. habet quantitas certum terminum, ille eſt ibi ratione formæ, quæ in illa tranſmutatione perdi habet, & ſic eius terminus ſecum abit. ſed eſt potens accipere illum & terminari, eſt illa quæ poſtquam aduenit forma ſubſtãtialis habet determinatum terminum. & in hoc ſenſu loquitur Auerrois cap. primo de ſubſtantia orbis, cum vult determinatas quantitates ſibi ſuccedere in ſubiecto, quia quantitas interminata eſt æterna, cum igitur fieret quantitas terminata iam eſſent duæ quãtitates in vno quanto adæquate. ſcilicet terminata & interminata, quod non eſt dicendum, propter dimenſionem penetrationem eſſe impoſsibilem. Contra. quãdocunq; ſunt aliqua duo quorum vnum eſt æternum, & reliquum non, illa non ſunt idem ſed quantitas terminata nõ eſt æterna, & interminata ſic, & conſequenter interminata eſt inſeparabilis à materia, & ſeparabilis eſt terminata. Secundo. quandocunq; ſunt aliqua duo, quorum vnum eſt naturaliter prius forma ſubſtantiali, alterum vero eſt naturaliter poſterius, illa non ſunt idem. ſed interminata quantitas eſt naturaliter

turaliter prior forma ſubſtantiali, & terminata eſt poſterior. Tertio. quandocunq; ſunt aliqua duo, quorum vnum eſt in actu, & reliquum eſt in potentia, illa non ſunt idem, ſed dimenſiones interminatæ ſunt in potentia, & terminatæ ſunt in actu. Quarto. dimenſiones terminatæ & interminatæ differunt ſecundũ æquale & inæquale, & maius & minus. Quinto. quia vna iſtarum dimenſionum fit ex altera. quia terminatæ dimenſiones fiunt ex interminatis. nihil autem fit ex ſeipſo. Ad primum quantitatis terminus eſt nouus, ſed non quantitas ſub termino. Ad ſecundum. quantitas ſecundum vnum modum eſſendi, ſcilicet ſecundum quem potentialis eſt. prior eſt a, forma ſubſtantiali pure materiali, & ſecundum modum eſſendi terminatum & completum eſt poſterior. & ſecundum modum indeterminatum eſt prior. Ad tertium. eadem res, quæ prius eſt terminabilis, deinde eſt terminata.

Ad quartum. eadem res in diuerſis temporibus eſt maior & minor, ſic autem eſt de dimenſionibus. Ad quintum. termino aduenienti ſubijcitur terminabile. non intelligas quantitatem recipere terminos eius. quia de natura potentiæ eſt recipere, non autem ipſius actus, materia igitur recipiens quantitatem terminos illius recipit. ſed quantitas terminata denominatur.

DECIMVM nonum dubium. Vtrum materia prima ſit cauſa corruptibilitatis. Reſpondeo q̃ ſic. per Auerroim. 1. Phyſico. com. 79. vnde valet conſequentia, hoc habet materiam primam partem ſui eſſentialem. ergo hoc eſt generabile, ergo alterabile, ergo condenſabile, ergo rarefactibile. vt dixi in libro de orbibus. immo apud Philoſophum ſequitur. ergo corrumpetur. nõ quia materia effectiue faciat corruptionem, quia potentiæ paſsiuæ non eſt efficere. tota. n. cauſalitas materiæ ſuper forma aut formæ operatione eſt paſsiua. ſed quia ipſa ſubijcitur formæ habenti contrarium, cui contrario forma infinito tempore reſiſtere non poteſt, ideo indiuiduum illud corrumpetur. Tum quia materia iſtius indiuidui in certum genus formarũ ordinatur, à cuius generis indiuiduo non eſt poſsibile materiam euadere per futurum æternum. aliter ocioſa eſſet potentia materiæ ad genus illud formarum recipiendum. ipſa igitur tranſmutabilitas ad materiam comparatur ſicut proprium ad ſubiectum ſuum. Iſtam ſententiam vult Auer. 2. Phyſi. com. 88. Illa quæ inueniuntur in rebus naturalibus de neceſsitate, non propter aliquid, vt mors animalis, ſunt propter materiam. Et illa quæ inueniuntur in eis propter aliquid ſunt propter formam & rationem. Tum quia in diffinitione materiæ cadit hoc. ſ. res per quam res poteſt eſſe & non eſſe, & hæc eſt potentia ad tranſmutationẽ, & ſic ſequitur iſtam eſſe materiæ deſcriptionem datam per illius proprietatem. Contra æternum non eſt cauſa corruptibilitatis. Secundo. neceſſarium non eſt cauſa contingentis. Tertio quod non eſt cauſa eſſendi, non eſt cauſa non eſſendi. ab eodem. n. ſub diuerſis modis oppoſita proueniunt. 2. Phy. tex. com. 32. ſed materia non eſt cauſa eſſendi, quia ipſa non eſt actus. Quarto. agentis contrarij eſt corrumpere, formæ autem eſt abijci & perdi, ideo iſtis principijs corruptibilitas compoſiti reperitur. Ad primum. non eſt materia ſimpliciter æterna, eſt enim variabilis ſecundum diuerſas formas. & corruptibilis eſt ſecundum corruptionem compoſiti priuatiui, cauſa igitur intrinſeca compoſiti ſimpliciter æterna non eſt cauſa generabilitatis aut corruptibilitatis eiuſdem. extrinſecæ autem. ſ. finaliter & effectiuæ poſſunt æterna eſſe cauſa contingentium, immo aliter eſſe non poteſt quin ab æterno ſit contingens. Ad ſecundum. a, neceſſario aliter & aliter ſe habente pendet contingens. puta à cœlo moto pendent inferiora, & à materia formata à forma contingenti pendet b, compoſitum contingens. Ad tertium. materia eſt cauſa eſſendi & cognoſcendi rem, omnis. n. cauſa per ſe rei eſt cauſa eſſendi illius & cognoſcẽdi illud. non eſt tamen materia id quo aliquid eſt, * ſed ipſa materia eſt id in quo eſt id quo aliquid eſt, quia in materia eſt forma qua compoſitum eſt. non putes me exponere Auerroim. 2. de Anima. com. 37. quia non loquor de compoſito de quo ipſe ibi loquitur, neq; Auerrois dixit in quo ſit aliquid quo aliquid eſt, ſed dixit. illud ſcilicet compoſitum. cuius eſt hoc. ſ. forma, propter quod, ſcilicet formam inuenitur aliquid, ſcilicet materia. Ad quartum. effectiue corruptio eſt ab agente, ſed ſubiectiue ipſa eſt à materia, finaliter autem corruptio cauſam non habet, ſed ipſa ex neceſsitate materiæ eſt, quia non aliter fieri poteſt q̃ materia habeat nouam formam, quin præexiſtens recedat. ideo generãs cauſat corruptionem, non tamen intendit eam. ideo falſum eſt q̃ contrarium intendat contrarium corrumpere, ſed intendit ſibi ſimile generare, & hoc fieri non poteſt ſine contrarij corruptione. Non ne ad minus ſecundaria intentione corruptio eſt intenta, tanquam id ſine quo generatio, eſſe non poteſt? Reſpondeo q̃ non, quia malum non eſt bonum, niſi intelligatur bonum ad hoc faciendum, ſcilicet generandum, ſed non eſt bene dictum.

* & ſic non ſequitur, materia eſt cauſa eſſendi illius quo materia eſt quo, id eſt aliquid.

VIGESIMVM dubium. Vtrum materia appetat formam. Reſponſio Ariſtotelis. 1. Phy. tex. com. 80. q̃ ſic, quia omne perfectibile naturaliter appetit perfectionem ſuam, ſed materia eſt perfectibile, forma autem eſt illius perfectio & complementum, quia materiæ cõfuſio per formæ ſpecificationem, & indeterminatio per formæ determinationem, & potentialitas per formæ actualitatem ſublimantur, & ſic conceditur quòd non æternum perficit aliquid quod eſt quodammodo æternum. Secundo. omne ens naturaliter appetit. permanere, ponitur ab Auerroe. 1. Phyſico. com. 82. eſt autem forma permanentia materiæ. Tertio. omne naturaliter ordinatum in finem, cum contingat ipſum carere ſuo fine, naturaliter appetit finem, in quem naturaliter ordinatur, ſed materia naturaliter inclinatur in formam quam non habet &c. Contra, quia appetitus ſequitur cognitionem, materia autem non cognoſcit. Secundo, ſi ſic, aut materia caret forma, aut faſtidit formam habitam, aut duas appetit. primum non eſt poſsibile, quia non ſtat materia ſine forma, neq; faſtidit formam habitam, quia faſtidium ſequitur cognitionem, neq; etiam duas appetit formas materia, quia impoſsibile eſt materiam duas formas habere in eadẽ ſui parte adæquate &c. Tertio. omnis appetitus eſt inclinatio ſequens formam, ſed materia de ſe formam non habet. Quarto. ſi ſic, infinitas formas materia appeteret, & ſic infiniti eſſent appetitus in materia, conſequens eſt impoſsibile, quia infinitum abhorret natura. Ariſ. 1. de Generatione animalium.

Quinto. materia ſub nobiliori forma exiſtens appetens viliorem, appeteret ſui imperfectionem. quod eſt inconueniens in natura. Ad primum. duplex appetitus. ſ. naturalis, & cognoſcitiuus. naturalis dicitur, quia ſequitur formam vel materiam, & non cognitionem particularis principij. ſequitur. enim cognitionem principij vniuerſalis, quia hæc inferiora ab intelligentia non errante diriguntur. vt dixit Auerro. 12. Metaphyſicæ com. 18. cognoſcente, non dico finem ſecundarium, ſed primarium, & ſic iſte appetitus, eſt naturalis inclinatio ad formam non habitam, non enim appetitus eſt inclinatio in formam abſolute, quia recepta a, forma. non amplius eam appetit, & tamen naturaliter inclinatur in formam, & iſto appetitu materia appetit, quamuis ipſa non habeat appetitum violentum. Cognoſcitiuus autem appetitus dictus eſt, quia cognitionem ſequitur ſenſitiuam aut intellectiuam. vel melius appetitus eſt certa cognitio, materia igitur naturaliter appetit, non autem cognoſcitiue, ſic aliquo modo diſsimilis eſt appetitus mulieris ad virum ab appetitu materiæ in formam, quia appetitui naturali feminæ appetentis eſſe maſculum poteſt animalis eiuſdem appetitus eſſe coniunctus, ſed appetitui naturali materiæ non animalis materiæ poteſt adiungi, quia materia non eſt apta cognoſcere. ſententia eſt Ariſtotelis. 1. Phyſi. tex. commenti. 81. Vbi nota, quia hic eſt ſermo de appetitu rei non habitæ. ideo quia intellectus intelligentiarum non cognoſcunt, neq; appetunt principaliter non habita. Ideo dixit Auer. appetitum duplicem. ſ. naturalem, & cum ſenſu, vt excluderetur amor intelligentiarum, quia intellectus earum non eſt cum ſenſu, & includeretur appetitus humanus intellectiuus, qui eſt cum ſenſu, quia ſenſui cõiungitur, & etiam poteſt eſſe q̃ ſit iſte intellectiuus appetitus humanus reſpectu non habiti. Quod ſi appetitum ponere volueris in intelligentijs, vt ſe extendit appetitus ad amorem, tunc appetitus intelligentiarum vocandus eſt apud philoſophum naturalis, quia licet cognoſcitiuus ſit, tamen illa cognitio eſt naturaſ illius cognoſcentis. Ad ſecundum. materia de ſe nullam

formam

formam habet, ideo materia de ſe omnem formam appetit. materia autem aliquando habet a, formam, ſed tunc non appetit a, formam. materia etiam non faſtidit formam quam habet, ſed naturaliter inclinatur in aliam. materia etiam appetit duas non ſimul, ſed ſucceſsiue habendas, aut in diuerſis ſuis partibus quantitatiuis habendas. non. n. eſt naturalis appetitus ad impoſsibile. Ad tertium. negatur maior, quia nam paſsiuam ſequi poteſt appetitus ad patiẽdum. Ad quartum. proportionabiliter de appetitu materiæ dicendum eſt, ſicut potentia eiuſdem dictum eſt, quia appetitus materiæ eſt quodãmodo vnus, reſpectu ſcilicet materiæ cuius eſt, & quodammodo plures. ſ. reſpectu appetibilium. Ad quintum. forma aduenienſ per ſe incompoſsibilis eſt priuationi ſibi oppoſitę. & ſic perficit materiam, per accidens autem incompoſsibilis eſt præexiſtenti formæ, & quia contingit eam eſſe nobiliorem aduenientę. ideo per accidens imperficitur materia.

VIGESIMVM primum dubium. Vtrum appetitus ſit naturalis materiæ. Reſponſio, ꝙ naturale alicui dupliciter intelligitur. primo conueniens rei ſic ꝙ neceſſaria etiam vniuerſaliter comitetur eam. Alio modo naturaliter conoeniens rei, ſiue ſeparabile, ſiue non. animali. n. ſanitas naturaliter conuenit, & tamen aliquod animal eſt aliquando non ſanum. Appetitus etiam capitur aliquando reſpectu formæ. alio modo reſpectu a, formæ. Tertio. præmitto ꝙ primo imaginatur materia, ſecundo carens forma, tertio naturaliter potens. Quarto naturalis materiæ inclinatio in formã. Quinto. eſt appetitus, quo materia formam appetit. Ratio ordinis, quia materia eſt indifferens ad priuationem & formam, & vtriq; præſuppoſita vt ſubiectum. Secundo. priuatio eſt indifferens ad potentiam & non potentiam, quia materia antequam formetur eſt priuata, & potens habere illam formam, & poſtquam tranſiuit in præteritum forma, etiam materia eſt priuata, & non amplius eſt potentia forma illa. Tertio. potentia eſt indifferens ad formam & ad non formam, quia potẽtia eſt ad priuationem & formam & appetitus eſt ſolum ad formam, & non ad priuationem. & licet Auer. dicat. 2. Phyſi. com. 48. materia eſt præparata ad recipiendum duo contraria æqualiter, & ideo receptio vtriuſq; contrariorum eſt ei naturalis, non tamen intelligit ꝙ priuatio ſit contrarium in quod materia naturaliter inclinetur, ſed intelligit Auer. de contrarijs poſitiuis. Quarto. naturalis inclinatio materiæ eſſe poteſt in formam habitam & non habitam, in formam habitam eſt amor, aut fruitio potius quàm appetitus, ſed in non habitam appetitus dicitur. Dicendum ergo ꝙ appetitus reſpectu determinatæ formæ non eſt naturalis materiæ, inſeparabiliter ipſam comitãs, philoſophus enim 1. Phyſi. tex. com. 81. dicit materiam eſſe turpem per accidẽs, ſed appetitus eſt ratione indigentiæ & carentiæ, vt ibi dicit philoſophus, ergo appetitus conuenit materiæ per accidens. Præterea requiritur in materia potentia naturalis ad a, formam, ad hoc vt materia formam illam naturaliter appetat. ideo cum potentia ad a, formam ſic ſit materiæ accidentalis ꝙ ſit ſeparabilis ab illa, erit etiam appetitus ſeparabilis ab ipſa materia, non intelligo de ſeparatione proprie accepta, qua ſeparatom ſeorſum exiſtit ab eo à quo ſeparetor, ſed ſic ꝙ materia remanet, & non appetit a, formam, extraducta igitur a, forma de materia perditor potentia naturalis ad illam formam, & perditur naturale deſiderium ad eandem. Si tamen ſermo ſit de appetitu ad formam non determinando ad a, vel b, ſuppoſitum, tunc quemadmodum potentia naturalis non deſerit materiam, ita neq; appetitus naturalis materiam derelinquit, & ſic natoralis eſt appetitus ipſi materiæ neceſſario & inſeparabiliter & vniuerſaliter comitans eam, materia igitur in ſua reali exiſtentia nunquam eſt ſine forma, & ſic abſolute ipſa non appetit formam, licet ipſa appetat formam aliam ab illa quam habet. Sed materia io ſua diffinitione, & in ſuo eſſe cognito apud animam noſtram, nullam formam includit, nulla forma actuatur, in omnem formam naturaliter inclinatur, & ſic ipſam conſequitur appetitus ad formam, vt patet ex ſua diffinitione. ſ. ſubſtantia in potentia. Iſtum appetitum tamen non eſſe re diſtinctum à materia appetente concedo. ſed ratione diſtinguuntur. Contra. materia appetit formam, & ipſa non poteſt non appetere eam, ergo neceſſario appetit. non. n. poſsibile eſt materiam eſſe actu formatam quacunq; forma, & ſic eſt appetitus inſeparabilis à materia. Secundo appetitus materiæ eſt naturalis inclinatio materiæ in formam, ſed ſemper materia eſt inclinata in formã, ſiue eam habeat, ſiue non, quia forma eſt finis materiæ naturalis, ſed melius materia cõſequitur, ſuum finem ſub forma quàm ſub carentia formæ, ergo melior eſt inclinatio ad formam habitam quàm ad habendam. Tertio. nihil corrumpitur in materia ſe tenens ex parte principij paſsiui, cum generatur compoſitum, cuius eſt forma, niſi potentia materiæ ad illam formam, ſed per te corrumpitur appetitus materiæ ad eandem, ergo ille appetitus erit potentia. Quarto. materia æqualiter reſpicit contraria. 2. Phyſi. com. 48. ſed forma & priuatio ſunt prima contraria circa materiam. ſ. eſſe & non eſſe, ergo in vtrunq; eorum materia naturaliter inclinatur. ergo non magis inclinator materia in formam quàm in priuationem, ſed in priuationẽ materia non naturaliter inclinatur, quia priuatio non eſt finis neq; perfectio materiæ, ergo neq; io formam materia naturaliter inclinatur. Ad primom. appetitus formæ non deſerit materiam quamuis appetitus ad iſtam formam deſerat materiam. Ad ſecundum differentia eſt inter naturalem inclinationem in formam, & naturalem inclinationem in formam non habitam, prima naturalis inclinatio nõ eſt appetitus, quia illa compatitur præſentiam formæ, ſed ſecunda inclinatio eſt appetitus, & illa non compatitur præſentiam formæ, quia appetitus potentiam dicit, quæ adueniente forma perditur. dicendum vlterius ꝙ amor rei fruibilis eſt finis deſiderij, ideo forma quæ prius deſideratur à materia, poſt amatur amore natorali, & naturale deſiderium eſt ad conſeruari ſub forma præſente. An autem repugnet amor vnius deſiderio alterius. Rñõ. ꝙ non, quemadmodum neque actus repugnat potentiæ ad contrarium illi actui. Ad tertium. naturalis potentia materiæ eſt æqualis ad duo contraria, dixit. n. Auer. 2. Phyſi. com. 48. præparationem in potentijs paſsiuis eſſe æqualem ad duo contraria, ſed illorum contrariorum illud quod eſt bonum perfectio & finis, eſt naturaliter appetitum, illud vero quod non eſt bonum, cuiuſmodi eſt priuatio, non eſt natoraliter appetitom. Ex hoc patet differentia inter potentiam naturalem & appetitum, quia potentia reſpicit tam priuationem quàm formam, ſed appetitus materiæ reſpicit formam & non priuationem, ideo diximus appetitum materiæ præſupponere potentiam. potentiam præſupponere priuationem, priuationẽ præſupponere materiam. Iſti tamen ordines ſecundum intellectum ſunt. Ad quartum. licet materia per potentiã æqualiter reſpiciat vtrunque contrariorum, per appetitum tamen reſpicit tantum vnum illorum. ſ. formam, negatur igitur illa conſequentia, materia æqualiter reſpicit duo contraria, ergo quæ naturaliter in vtrunq; inclinatur. proportionabiliter enim ſicut inæquales ſunt actus, in quos materia inclinatur, ita inæqualis eſt in eos materiæ inclinatio.

VIGESIMVM ſecundum dubium. Vtrum materia ſit pars quidditatis. Reſpondeo præmittendo primo, ꝙ per quidditatem intelligendum eſt id quod eſt quid, & id quo aliquid eſt quid, quæ autem res ſit hoc, dico ꝙ eſt forma. Si enim per quiditatem intelligas diffinitionem. patet ꝙ impropriè loqueris ex tranſlatione arabica græcam exponente. 2. Phy. tex. com. 28. vbi græca, hoc autem. ſ. exemplum eſt ratio ipſius quod erat eſſe quid, & arabica & hæc. ſ. imago eſt ſignificans quod erat eſſe, quid. proprie igitur loquendo diffinitio dicenda eſt quidditatis expreſsiua, non eſt quidditas, licet æquiuocando de forma, ipſa dicatur, forma declarant quidditatem, &c. vt colligitur ex. 2. Phyſico. ab Auer. com. 31. &. 7. Meta. tex. com. 35. ſpeciem autem dico ꝙ quid erat eſſe. Communiter autem diſtinguitur forma in formam totius & partis, an autem forma totius ſit quid diſtinctum à forma partis. ſubnectam dubium incidentale, in quo concludam ꝙ non, eadem igitur forma, vt format materiam eſt forma partis. ſ. materiæ, vt autem ipſa eſt quo ſuppoſitum eſt, ipſa eſt forma totius. ſ. ſuppoſiti, & patet ꝙ forma eſt quo aliquid eſt. iuxta philoſophum. 2. de Anima. tex. com. 2. & ideo ipſa eſt principium eſſendi. An autem forma ſit id quod eſt, dico ꝙ ſic, dixit enim philoſophus. 2. de Anima. tex. com. 7.

quod

quod vere eſt, actus eſt. ideo eſſe partem compoſiti, quod eſt aliquid hoc, non tollit à forma eſſe quid, eſt tamen ordo inter eſſe quid in forma, & eſſe quo aliquid eſt quid, quia res prius eſt in ſe quàm ad aliud compareτur, forma autem eſt in ſe id quod eſt, ſed reſpectu materiæ & compoſiti ipſa eſt quo aliquid eſt, ideo prius forma eſt quod eſt. Secundo. vero ipſa eſt quo aliquid eſt. Tertio. forma eſt principium agendi operationes, quæ neceſſariæ ſunt, aut opportune pro compoſiti conſeruatione. dixit enim philoſophus. in. 2. lib. de Generatione & corruptione. tex. com. 53. materiæ eſt pati, & moueri. mouere autem & facere alterius potẽtiæ. ſ. formæ eſt, ex hoc ſequitur quòd compoſitum non eſt primum principium effectiuum ſuarum operationũ, niſi ratione formæ, quæ eſt compoſiti pars. Quarto forma eſt quo aliquid intelligitur, quia res ſecundum q in actu ſunt intelliguntur. 9. Metaphy. tex. & com. 20. ſunt autẽ actu per formam, ideo per eam intelliguntur. Quinto. forma eſt vnde ſumitur nomen rei. Philoſophus. n. 2. Phy. dixit q res ante formæ aduentum non habet nomen ſpeciale, ſed poſt formæ aduentum, quemadmodum ante operationem artificis res non eſt artificialis, ſed poſt. colligitur ex tex. com. 11. Sexto. forma eſt vnde accipitur diffinitio rei, quia compoſitum declarari habet per formã. Secundo declarandum eſt. an materia ſit quidditas, & dico q materia eſt id quod eſt, non tamen primo, ſed ſecundo, quia primo ens eſt forma. ſecundo vero potentia. Secundo materia non eſt quo compoſitum ſit, quia ille modus cauſandi eſt proprius formæ, materia vero eſt ex quo compoſitum eſt, & in quo eſt forma. 2. n. Meta. vel. 1. tex. com. 17. materia eſt indiſtinctum indeterminatum, diſtinguibile per forma, & determinabile. ipſa. n. eſt natura, ideo ipſa eſt principium intrinſecum rei naturalis, & principium motus primum. ſ. paſſiuum, & eſt in re naturali per ſe, in qua re ipſa principiat motum. Tertio. quemadmodum forma eſt principium agendi, ita materia eſt principium patiẽdi. Quarto. materia eſt principium intelligendi cõpoſitum. ſ. poſtquam ipſa eſt intellecta per formam. Quinto. licet materia det aliquod nomen rei, non tamen dat illi nomen ſpecificum. vnde materia eſt communis multis, ideo nomen proprium & ſpeciale non dat, ſed commune multis diuerſarum ſpecierum, vt eſſe paſſiuum tranſmutabile corruptibile alterabile &c. Quod ſi materiam propriam acceperis, adhuc illa non habet ſpeciale nomen, ſecundum quod approprietur ſpeciei, vt patet de carnibus & oſſibus, quæ hominis & brutorum ſunt multorum. Sexto. materia in diffinitione rerum, quas cauſat intrat. per eadem. n. principia per quæ res eſt, ipſa cognoſcitur, formas autem materiales materia cauſat, ideo eaſdẽ materia diffinit, ſed ſi quæ ſunt formæ abſtracte à materia, non per materiam diffiniuntur, q ſi ſint formæ in vno eſſe abſtracte, & in alio non: vt mathematica, tunc ſi illæ in eſſe naturali aperiantur, materia intrabit, ſi autem in eſſe mathematico diffiniantur non, quia ab ea abſtrahunt. Dico igitur q materia ſicut eſt quid ſecundo. ita ſecundo & improprie quidditas dici poteſt. Et iſto modo loquendi aliquando vtitur Auer. ſed proprie non, quia ipſa non eſt quo aliquid ſit. Principale vero eſt. an materia ſit pars quidditatis dico q non, quia de natura quidditatis eſt eſſe quid, & id quo aliquid eſt quid, hoc autem ſoli formæ conuenit. ideo materia, quamuis ipſa ſit pars ſubſtantiæ compoſite, non tamen eſt pars quidditatis, quia materia licet ſit, non tamen eſt quo aliquid ſit. ideo cum ipſa non ſit pars formæ, ipſa non eſt pars quidditatis, ſed quia ipſa eſt ſubiectum formæ, ideo deferens quidditatem appellanda eſt. Sciendum etiam prædicata ordinem inter ſe habent, quia per conſequentiam ſuperiora aut vniuerſaliora ex particularibus eliciuntur, cum igitur forma det eſſe hoc, ideo ipſa dat eſſe indiuiduale, ſpecificum, & genericum. Si autẽ à materia aliqua prædicata ſumpte ſint, illa ſunt concreta, ſubſtantialia tamen & denominatiua, vt carneũ oſſeum, materiale, &c. non. n. poteſt eſſe idem formaliter proprie, niſi prædicatum ſit ex forma ſumptum.

Contra. omne quod eſt, eſt quidditas, vel habens quidditatem, vel pars quidditatis, ſi. n. illud non eſt alterum trium, ipſum non eſt, ſed materia non eſt quidditas, neq; habens quidditatem, ergo eſt pars. Secundo. omnis quidditas eſt forma, per te, ſed aliqua quidditas eſt completum in ſpecie, patet de intelligentijs, ergo aliqua forma eſt completum in ſpecie, conſequens eſt falſum, quia forma pars eſt. Tertio. quidditas rei ſufficit ad hoc vt res ſit, ſed forma non ſufficit ad hoc vt res ſit, ergo forma non eſt quidditas. Quarto, ſequitur q diffinitio data per materiam eſſet per additamentũ, quia ipſa eſſet extra quidditatem. Ad primum. negatur maior, debuit. n. tertia pars diſiunctiue eſſe, vel ſubiectum quidditati. Ad ſecundum, intelligẽtijs non eſt ſpecies vniuoca, ideo in eis non eſt pars ſpeciei vniuoce. 2. apud philoſophum intelligentiæ ſunt partes formales. cœleſtium animalium, ideo ipſæ non ſunt ſpecies completa. 3. concedo ipſas eſſe in ſpecie analoga completas, ad hunc ſenſum, quia non dependent à ſubiecto, quod formant. Ad tertium. quidditas ſufficit ad hoc vt res ſit in ſuo genere, cauſæ. ſ. formalis, ſed oportet ipſam nõ ſufficere in omni genere cauſæ, quamuis. n. intelligentia ſit animalis cœleſtis forma, finis & efficiens, & non tamen ipſa eſt illius materia, neq; eſſe poteſt. ipſa. n. propter nobilitatẽ ſuam ſupplere non poteſt genus cauſæ materialis ſenſibilis. Ad quartum. negatur conſequentia, quia licet materia ſit extra quidditatem, non tamen eſt extra ſubſtantiam compoſitam. *immo ipſa eſt pars ſubſtantiæ. primo. n. de Anima com. 16. materia in diffinitionibus naturalibus neceſſaria eſt, &c. an autem diffinitio ſit appellanda quidditas. dictum eſt ſupra q improprie, ſed an quidditas ſit idem cum eo, cuius eſt quidditas, deo dante alias diſcutietur.

Elice quõ eſt diffinitio per additamentum.

VIGESIMVM tertium dubium incidens eſt. Verum eſſe rei ſit eſſentia. Reſpondeo, ens & eſſe ſola grammaticali diſtinctione ſeparãtur, quæ inter participium & verbum afferri ſolet, ens. n. participium, eſſe vero verbum eſt. Similiter ens dicere eſſentiam, & ens dicere exiſtentiam, ſola verborum alietate differunt. ſum. n. & exiſto verba ſunt ſubſtantiua, quæ re ſignificata non diſtinguuntur. Auer. n. 2. Phyſi. com. 71. dixit metaphyſicam conſiderare de exiſtentibus ſecundum q exiſtunt. ipſo autem quid, & aliquid, vt ſynonymis vtendum. Ens autem & aliquid ſignificatione conuertibilia ſunt, differentia tamen grammaticali ſeparata, non enim aliquid participium eſt, ſed nomen. Ens autem participium eſt, & non nomen, qui. n. ens nomen eſſe voluerunt, grammaticam contempſerunt. Ens autem ab eſſe deriuatum accipio ex. 7. Meta. com. 15. nulli. n. dubium eſſe debet participium à verbo deriuationem accepiſſe. Eſt autem ens analogice diſtinguibile, in actum, potentiam, & congregatum, ſiue hæc ſubſtantia ſint, ſiue accidens, per prius tamen dictum eſt de actu. ſecundo via originis de potentia. tertio vero de conſtituto, ſed analogia perfectionis compoſitum in ſecundo loco, materia vero in tertio locanda eſt. Hoc vult philoſophus. 2. de Anima textu commenti 7. ſed famoſa ſignificatio prima eſt ſuper eo quod compoſitum eſt, vt de ſubſtantia, dixit Ariſto. 2. de Anima. tex. com. 3. De articulando igitur hæc tria membra ad ſubſtantiam vidẽdum eſt, an forma ſit ipſum eſſe, & dico q ſic, quia omne id quo aliquid eſt, eſt forma. patet ex diffinitione formæ, ſed ipſum eſſe eſt id quo aliquid eſt, ergo ipſum eſſe eſt forma. Videndum ſecundo, an materia ſit eſſe, dico q eſſe eſt duplex, actu & potentia, tunc materia non eſt eſſe actu, ſed materia eſt potentia eſſe. Tertio videndum an compoſitum ſit eſſe. Reſpondeo. eſſe compoſiti dupliciter intelligi poteſt, intranſitiue, & eſt eſſe quod eſt compoſitum, compoſitum. n. eſt ens, vt patet. alio modo tranſitiue, & eſt eſſe quo ipſum compoſitum eſt, & illud eſt forma, & hoc eſſe non eſt ipſum compoſitum abſolute. Verum igitur eſſe forma eſt. Hac vero formabile participans actuatur, & ſic ipſa forma, & forma, & materia & congregatum ſunt. Eſſe igitur materiæ eſt duplex, diminutum, hoc eſſe potentiale eſt, & materialiter independens in prima materia, in ſecunda vero materia dependens eſt: finaliter tamen, & formaliter cauſatum eſt: effectiue vero conſeruatiue adhuc cauſatum eſt, effectiue vero productiue apud Philoſophum improductum eſt: ſed huius oppoſitum lux vera Chriſtus benedictus nobis aperuit. Sed de his ſatis alias diximus. Aliud autem eſſe materiæ eſt compoſitum, & hoc eſt forma, quæ materiam actuat, & in triplici genere cauſat, formali, propinquo finali, & effectiuo conſeruante, & ſic cum totum non ſit aliud quàm partes ſuæ, vt ſtatim ſubiungam, eſſe compoſiti patens eſt. tam actuale, quod

eſt

eſt forma, quàm potentiale, quod eſt materia, & ſic patet congregatum eſſe duo; quæ ſi non vnirentur, compoſitum non eſſet vnum, ſed vniuntur, quia actus actuat materiam, & ſic compoſitum eſt vnum ens. dico igitur quemadmodum in tractatu de vniuerſalibus dixi; q hominem eſſe eſt homo exiſtens, ſed hominis eſſe intelligi poteſt homo exiſtens, & ſic eſt idem quod prius, vel intelligi poteſt hominis exiſtentia, quæ eſt anima eius, & tunc differunt eſſe hominis, & hominem eſſe, ſicut totum & pars, & hoc modo intelligo Auer. 7. Meta. mouentem quæſtionem, an quidditas hominis ſit homo. dicentem q ipſa eſt homo ſecundum formam, ſed ipſa non eſt homo ſecundum congregatum ex materia & forma. Deſcendamus iterum ab vniuerſalibus in cauſando, quemadmodum ab vniuerſalibus in prædicando prius deſcendebamus. Deus glorioſus eſt omnino ſuum eſſe, omnino actus, nihil potentiale habens. ſecunda intelligentia dependens eſt, & potentialis: quoniam ipſa eſt diuini amoris & luminis receptiua, quæ recipientis eſt intellectio & felicitas, duo igitur eſſe ad ſecundum ens pertinent, ſecundus actus, & primus. ideo eſſentia & eſſe, id eſt prima ſubſtãtia, & ſecunda; duo ſunt, ſeu quidditas & eſſentia, id eſt forma, quæ eſt prima, & forma quæ eſt ſecunda, duo ſunt, quæ ad ſecundã pertinent. prima tanquam intellectio & amor ſecundæ; & ſecunda tanquam intelligens & amans primam, & ſic quodammodo diſtinguuntur iuxta Auerroim. 3. de Anima. com. 5. non igitur intelligo q eſſe, & forma quæ eſt, ſint duo, ſed vnum. dixit. n. Philoſophus 2. de Anima. tex. com. 8. Anima eſt eſſe quod erat quid corporis: etiam eſſe dolobræ erat ſubſtantia ipſius: & anima hæc, id eſt anima erat eſſe animati, ſed ſicut in ſecunda intelligentia eſſe diſtinguitur, ita & forma diſtinguitur. Teneo tamẽ cum hoc, * vnam formam habere plura eſſe, quia eſſe naturale & ſpirituale multiplicantur; quamuis eſſe naturale ſit forma in ſubiecto naturaliter receptiuo: vel in materia, & eſſe intentionale ſit forma ſubiecto intentionaliter receptiuo. vt in lib. de vniuerſalibus dixi, ſiue illud receptiuum ſit medium ſenſus, cogitatiua, aut intellectus.* Dimitto igitur Auicennam, Albertum magnum, & ſanctum Thomam, qui tenent q eſſe differt rẽ ab eſſentia. volunt. n. aliqui eorum q eſſe ſit actus datus ab eſſentia, & ſic effectus formæ, & non forma. Sed contra ipſos eſt Ariſt. 2. de Anima. ponens duplicem actum: primum, & ſecundum, non autem triplicem, oportet. n. ſecundum ipſos dare medium inter primum actum & ſecundum, quia inter formam & operationem dant actum medium, ſcilicet eſſe ſequens formam, quod apud ipſos eſt actus ante operationem. Similiter daretur medium inter ſubſtantiam & accidẽs, quia eſſe ſubſtantiæ, non eſt ſubſtantia per ſe, quia ipſum non eſt materia, neq; forma, neq; compoſitum, neq; ipſum eſt accidens: non enim poſsibile eſt ſubſtantiam exiſtere exiſtentia, quæ eſt accidẽs. Tum etiam generatio ſubſtantiæ, quæ eſt progreſſus de non eſſe ſubſtantiæ ad eſſe ſubſtantiæ, terminaretur ad accidens, quia terminaretur ad eſſe, quod eſſet accidẽs. Dimitto etiam Scotum, qui dum cõpararet eſſe ad formam; voluit q exiſtẽtia formæ materialis eſſet modus ſequens formam, & prædicationem eſſe de ſubſtantia, vult eſſe minus intrinſecam quàm paſsio ſubiecto. Quia teneo q exiſtentia eſt ipſamet eſſentia, & quemadmodum ipſe cõceſsit hoc in Deo, ita concedo illud in alijs formis, & q exiſtentia prædicetur in primo modo dicendi per ſe, quemadmodum & ens prædicatur in primo modo. Egidio igitur propinquior eſt ſermo noſter, quemadmodum ipſe in hoc veritati propinquior exiſtebat. Contra nihil concipi poteſt ſine eo quod quidditatiue dicitur de ipſo, ſed res concipitur ſine eſſe, ergo eſſe non eſt de illius eſſentia. Secundo. omne recipiens eſt aliud à recepto, ſed eſſentia eſt recipiens eſſe à deo dante eſſe eſſentiæ.

Ideo patet q dicendum. Si diceres, eſſe multiplicatur & forma nõ: ergo eſſe non eſt forma.

Contra tenentes eſſe differre ab eſſentia.

Scotus.

Egidius.

Tertio. omne eſſe non receptum eſt Deus, quia ipſum eſt infinitum, purum eſſe, nihil potentialitatis habens, & per ſe ſubſiſtens, ſed eſſe intelligentiæ dependentis non eſt Deus, ergo eſſe intelligentiæ dependentis eſt receptum, & non niſi in eſſentia. Quarto. omne habitum à cauſa effectiue eſt re diſtinctum à nõ habito per cauſam effectiuam, ſed eſſentia non habetur per cauſam effectiuam, & eſſe ſic, ergo &c. Quinto eſſe & non eſſe ſuccedunt ſibi in eſſentia, ergo neutrum eorum eſt eſſentia. Confirmatur, quia poteſt eſſe q eſſentia non ſit, & non poteſt eſſe quòd eſſe non ſit, ergo eſſentia non eſt eſſe, &c. Ad primum, duplex eſt eſſe: naturale, & intentionale, ſimiliter ens diuiditur per reale & rationis, an autẽ omne eſſe intentionale ſit rationis. Si aliquando de ſenſibus continget nos loqui: forte planum de hoc ſermonem faciemus. tunc negatur minor, quia eſſentia concipitur ſine eſſe naturali: non tamen concipitur ſine eſſe. immo ipſa in conceptu animæ eſt ens rationis, oportet igitur ꝓportionabiliter reſpondere ens reale formæ in eſſe naturali, & ens rationis formæ habentis eſſe cognitum per intellectum, nulli enim dubium eſt q res poteſt eſſe concepta, quamuis non exiſtat. Ad ſecundum. conceſſa maiore negatur minor, quia licet materia recipiat formam, non tamen materia recipit compoſitum, niſi ſecundum partem, neq; materia recipit materiam, neque eſſentia recipit eſſe, quãuis Deus faceret q res eſſet, quæ non erat. Ad tertium. negatur maior, patet de eſſe potentiali materiæ. Ad quartum. negatur minor, quia per cauſam effectiuam eſt res generabilis &c. quemadmodum eſſe eius per effectus eſt. Ad quintum negatur antecedens, ſed forma & priuatio ſibi oppoſitæ ſunt, quæ in materia ſuccedunt. Ad confirmationem, quemadmodum poteſt eſſe quòd forma non ſit, ita poteſt eſſe quòd eſſe naturale rei non ſit, & ſic negatur minor.

VIGESIMVM quartum dubium incidens. Vtrum totum ſit ſuæ partes. Oportet enim ſcire an per humanitatem intelligenda ſit vna res congregata ex materia & forma, iuxta intellectum Auicennæ, Scoti, & ſancti Thomæ, & Egidij: an intelligenda ſit anima, qua homo eſt vt intelligit Auerrois, & Albertus etiam, & quod exemplariter de homine dixi, vniuerſaliter intellige de naturaꝫ. Reſpondeo q totum eſt ſuæ partes, probatur primo ex Auerroe, 1. Phy. com. 17. totum nihil aliud eſt quàm congregatio partium. Idem. 3. cœ. com. 8. congregatio partium eſt totum. Idem. 4. Phy. com. 43. totum eſt ſuæ partes. Idem ſuper Porphyrio: ſubſtãtia ipſius ſecundum quod eſt extra intellectum eſt materia & forma. Quod ſi dicatur auctoritatem illam 4. Phy. non minus eſſe cõtra Auerroẽ quàm ſit contra Themiſtium; contra quẽ arguit Auerrois ibi: quia ibi vult Auerroes totum cœlum moueri, ſed non ſecundum materiam: partes vero ſecundum materiam mouentur, contra partes cœli mouentur ſecundum formam & ſecundum materiam, ergo totum cœlum mouetur ſecundum formam & ſecundum materiam. patet conſequentia, quia totum eſt ſuæ partes. ideo ſi ratio Auerro. valet contra Themiſtium. ipſa valet contra Auer. & ſi ſoluitur pro Auerroe, ſoluitur etiam pro Themiſtio. Reſpondeo, motus partium nominat totum, ideo contra Themiſtium eſt ratio, ſed modus quo nominantur partes moueri non transfertur ad denominandum totum. ideo ratio non eſt contra Auerroim. Sed hæc ad difficultatem de loco ſpectant. Secundo. Ariſto. 2. de Anima. tex. & com. 10. animal eſt anima & corpus. Idem. 2. de partibus animalium. At fieri non poteſt, vt ſimilares ex diſsimilaribus conficiantur: ſic enim pars ſimilaris multæ eſſet diſsimilares. conſequẽtia autem non valet, niſi totum ſit ſuæ partes. Idem. 1. Phyſic. tex. com. 46. Alia ſunt ordo, alia vero compoſitio ſunt. Idem. 1. de Anima. tex. com. 16. domus eſt lapides & ligna. Idem. 2. de Anima. tex com. 10. oculus eſt pupilla & viſus. Idem. 1. de Generatione. tex. com. 35. & enim materia dicitur & ſpecies & caro, aut os, ex identica quidem prædicatione cauſalem intelligere, eſt facere Ariſtotelem huius diſtinctionis ignarum, & ſuæ mentis conceptus male promentem.

An humanitas ſit aggregatum ex materia & forma.

Tertio Ariſto. 6. Phy. tex. com. 38. facit demonſtrationem ad probandum q totus motus non eſt aliud quàm congregatum ex partibus motus: quia tunc pars mobilis duobus motibus moueretur, ſcilicet motu partis & parte motus totius. Similiter probat q motio tota non eſt alium quàm congregatum ex motionibus partialibus: quoniam tunc vni motui quo mouetur vnum mobile, duæ motiones correſponderẽt, ſcilicet motio quæ eſt partes congregatæ, & motio diſtincta à partibus congregatis, fiat etiam argumentum de primo motu in primo mobili: & quæratur quis illorum duorum motuum ſit primus motus, conſimili argumento ſequitur quòd duabus quantitatibus a, corpus eſſet quantum. ſimiliter duabus

bus caliditatibus a, ignis eſſet calidus: ſi quantitas aut caliditas à partibus ſimul ſumptis differant, & ſic duo accidentia ſolo numero diſtincta in eſſe eorum naturali abſoluta, vere motu acquiſibilia, neq; vnum totum integrantia, eſſent in eodem ſubiecto adæquate, & eſſet dimenſionum penetratio, quæ impoſsibilia ſunt & vana in natura. Contra per Auerroim. 3. de Anima.com. 5. Quod componitur ex intellectu materiali & intentione intellecta in actu, non eſt aliquod tertium aliud ab eis, ſicut eſt de compoſitis ex materia & forma. Intelligitur enim affirmatiue ſimilitudo, & non negatiue. Secundo 5. Meta.com. 6. in compoſitis eſt natura addita naturæ componentium, ſcilicet illud quod fit ex compoſitione. Tertio. 5. Meta.c6.t 9. ſex eſt vnicum ſex, & non tres binarij. Quarto. 7. Meta.com. 60. ſyllaba non eſt literæ, ex quibus fit: ſed eſt aliquid additum literis. Ad primum. non fit naturatum ex eis, quemadmodum fit ex materia & forma, quia naturatum habet in ſe principium motus Phyſici, quo caret intellectum, quod licet mouere poſſet corpus hominis, non tamen ſe naturaliter. vnum etiam intimius eſt vnũ ibi quàm alibi in compoſito naturali, quia nomine partis totum nominatur, quia pars eſt intellectus, & totum eſt intellectum: ſed in compoſito non ſic eſt, quamuis concederetur ꝙ intellectus eſt homo ſecundum formam, nõ tamen abſolute intellectus eſt homo. Item intimius vniuntur indiuiſibilia ſpiritualia abſtracta, quàm alia. Item quia recipiens obiectum fit aliquo modo obiectum, vt intellectus eſt lapis aliquo modo cum intellectus intentionem lapidis habet in ſeipſo, etiam intellectus qui erat intelligibilis in potentia remota fit actu intelligibile, & ſic potentia cognoſcitiua efficitur obiectum intellectus. Ad ſecundum. In compoſitis eſt habens naturam, & non natura tantum: & hoc vult Auerroes cum quo ſtat naturatum eſſe naturas ſic vnitas. Ad tertium. vult Philoſophus ꝙ tres binarij non eſt prædicatum eſſenciale, per quod reſpõderi habeat ad interrogationem factam per quid de numero ſenario. Eſt.n. tres binarij prædicatum quale ipſius numeri, quia numerum ſenarium notificat eſſe compoſitum: & ſic non negat Philoſo. ꝙ ſex ſint tres binarij: ſed concedit. Ad quartum. quando intrantia compoſitum aliquo modo rumpuntur, tunc dicitur totum non eſſe præciſe illæ partes: ſed eſt illæ partes ſic ruptæ. vult igitur Philoſo. ꝙ literæ venientes ad ſyllabarum compoſitionem in ſonis earum aliquo modo rumpantur: vt patet cum aduertentia proferenti. ideo ſyllaba non eſt illæ literæ abſolute, ſed ſic ruptæ ſunt, ꝙ ad vnitatem reductæ ſunt: & ſic non negatur abſolute ꝙ ſyllabæ ſint literæ, ſed ꝙ ſint literæ in eſſe completo. ſyllaba igitur eſt literæ ſic determinate ruptæ, ꝙ ad vnitatem quandam reductæ ſunt. Contra argumentis Scoti: quia ipſe eſt qui tenet oppoſitum: præſertim de toto ex partibus qualitatiuis compoſito, ſcilicet ex materia & forma. Sanctus enim Thomas & multi alij, quãuis per humanitatem intellexerint compoſitum ex materia & forma: non tamen voluerunt totum realiter differre à partibus ſimul & determinato modo acceptis. Compoſitum generatur & non pars. vt. 8. Meta.tex.com. 2. dixit Philoſophus.

[Margin: …ita intellectum … eſt. Nõ aliquod ter… quod fit …aturatum ex … quẽadmo… ſit ex mate… & forma.]

[Margin: S. Thomas.]

Secundo. compoſitum grauitatem habet, & non pars. vt. 3. cœli.com. 8. dixit Auer. Tertio. compoſiti eſt paſsio, & non partium, vt homo eſt riſibilis, & non intellectus, neque corpus. Quarto. totum eſt intrinſece cauſatũ, & non pars. Similiter partes cauſant, & non totum. Reſponſio Auer. eſt negando conſequentiam. diſtinguit enim quia partes collectiue acceptæ ſunt totum, ſed partes diuiſiue acceptæ non: non intelligo partem diuiſiue acceptam ſic ꝙ ipſa ſit extra totum, quia tunc ipſa non eſſet pars: ſed partes diuiſiue acceptas eſſe totum ſignificat, ꝙ vnaquæque partium totius ſit ipſum totum. Et ſic partibus ſimul acceptis attribuuntur attributa toti: non autem partibus diuiſiue acceptis, & ſic partes ſunt aliquid, ſubiecto collectiue accepto, non etiam eo diuiſiue accepto. Et ſic materia & forma ſunt riſibile, & non riſibiles, & ſunt ſubſtantia generata aut compoſita, non autem ſunt ſubſtantiæ generatæ aut compoſitæ. Theologice etiam veritati conueniens eſt tenere totum eſſe ſuas partes, quia aliter ſequitur ꝙ non, quod Deus ſemel aſſumpſit, nunquam dimiſit, quia per te Deus aſſumpſit humanitatem, ſcilicet in natiuitate Chriſti benedicti in vtero, & dimiſit eandẽ in morte Chriſti, quia tunc erat anima ſeparata à corpore, & conſequenter tertia illa entitas non erat, ergo non erat aſſumpta. Secundo ſequitur ꝙ Deus bis aſſumpſit humanitatẽ, quã ſemel in Chriſti benedicti natiuitate, & ſemel in eiuſdẽ reſurrectione, quæ incõuenientia ſunt apud ſanctos. Quòd ſi contra hanc determinationem dixeris ſequi ꝙ Chriſtus in triduo fuiſſet homo quia tunc fuiſſent anima & corpus. Secundo ſequitur quòd duo ſint. 1000. quia duæ medietates totius ſunt mille milleſimæ eiuſdem. Ad primum. negatur conſequentia, quia partes non quomodocunq; acceptæ ſunt totum, ſed oportet vt ſimul ſumantur ꝙ ſi quantitatiuæ fuerint, oportet vnam continuari alteri, aliter totũ eſſet ſicut cumulus, ciuitas, aut exercitus, aut huiuſmodi, & ſi qualitatiuæ fuerint, oportet formã formare materiam: licet igitur in triduo eſſent anima & corpus Chriſti vnita diuinitati: non tamen anima animabat corpus, & ſic Chriſtus vere erat mortuus. Ad ſecundum. conceſsit Philoſophus tex. com. 21. primo Phy. ꝙ vnum in actu eſt multa, in potentia. ideo vnum totum eſt numerus in potentia: eſt duæ medietates in potentia, & eſt mille milleſimæ etiam in potentia, ſimiliter conceditur ꝙ ſimplicia principia ſimul accepta ſunt compoſitum, & ſic vniuerſaliter tenetur quæſtio de toto quantitatiuo, vniuerſali, quidditatiuo, qualitatiuo comparato ad partes integrales, vt medietates ſubiectiuas, quæ ſunt inferiora, diffinitiuas, ſcilicet genus & differentiam, & eſſentiales, ſcilicet materiam & formam ſiue totum ſit ſubſtantiale, ſiue accidentale.

VIGESIMVM quintum dubium. Vtrum forma ante generationem habeat eſſe reale in materia. Et hoc conſequenter quærit, an in materia ſint rationes ſeminales formarum. Reſpondeo, prima concluſio. Ratio ſeminalis non eſt materia, neq; priuatio, neq; potentia materiæ, neq; appetitus vel inclinatio naturalis eius, neq; generaliter reſpectus, quia ſemen eſt cauſa agens. 2. Phy. tex. com. 31. & 1. de partibus animalium. principium nanq; & efficiens rei quæ gignitur, eſt ſemen. ratio autem ſeminalis non aliud videtur, niſi quo ſemen, aut proportionale ſemini eſt neutrum autem prædictorum eſt actiuum. Secunda concluſio. ratio ſeminalis non eſt forma ipſius generandi, neq; pars formæ, in eſſe completo latens in materia, quia tunc res per generationem non inciperet, ſed præfuiſſet, vel ſecundum totum, vel ſecundum partem. innuitur ratio ab Ariſtotele primo Phyſic. text. comment. 43. quia tunc fieri eſſet alterari: conſequens iſtud habebat Anaxagoras concedere, ſequendo ſua fundamenta, & tamen negauit ipſum ideo de eo. 1. de generatione. tex. com. 1. dixit Ariſto. ꝙ propriam vocem ignorauit. patet ſecunda pars, vel intelligitur pars formæ quantitatiua, vel gradualis. Si primum eſſet forma partim ab intra, & partim ab extra, & ſic ſecundum vnam partem illa forma eſſet abſtracta, & ſecundum aliam non. Si ſecundum, tunc forma ſubſtantialis, quamuis perfecta, ſuſciperet magis & minus. Secundo. ſubiectũ formæ artificialis antequàm habeat formam artis non eſt ars, neq; artificioſum, ergo ſubiectum naturale antequàm recipiat formam naturalem non eſt forma, neque formatum. patet conſequentia, ex proportione artis & artificiati ad naturam ad naturatum. Tertio. forma in ſuo eſſe in potentia, in ſubiecto non diſtinguit, non dat eſſe, non dat eſſe, non dat nomen, neq; diffinitionem, neq; operationes, ergo non eſt forma actu latitans in materia. Eliciuntur rationes iſtæ ex Ariſtotele. 2. Phy. tex. com. 11. cum cõcludit formam eſſe naturam. Tertia concluſio. Ratio ſeminalis non eſt forma imperfecta, quæ ſit cauſa omnium formarum extrahibilium ex materia eſſentialiter diſtincta à materia, & à forma extrahẽda, ſiue forma illa ponatur generalis, vt corporeitas, ſiue non: expectans tamen formam generandi in materia, quia tunc eſſet illa forma propria materiæ, de eſſentia eius, aut inſeparabilis ab ea. Tum quia generans daret multitudinem, quia faceret eſſe aliquid, non præexiſtente corrupto. Tum quia generatio non eſſet de non ente ſimpliciter, quia materiæ daret illa forma eſſe ſubſtantiale. Quarta concluſio. Ratio ſeminalis non eſt agens principale, neq; virtus actiua eius, neq; qualitates eius primæ, quia inchoatiuum formæ non eſt aliquid diſtans à materia generationis. Quinta concluſio. Ratio ſeminalis eſt forma ſubſtantialis ſeminis, aut corporis

proportionati

proportionati ſemini, quia ratio ſeminalis dicit quo ſeminale exit in actum gignendi, hoc autem eſt forma eius. ipſa enim regulat alterationem. Quod ſi dicas in generatione hominis formam ſpermatis corrumpi, ergo forma ſpermatis nõ agit ad hominis generationem. patet conſequentia, quia oportet agens producens aliquem effectum eſſe in illo inſtanti in quo effectus incipit eſſe. patet antecedens, ex. 1. Phy. com. 62. non ceſſant partes ſpermatis corrumpi &c. Reſpondeo intelligit Auerroes per ſperma ſanguinem menſtruum, quia apud Philoſophum maſculus dat principium actiuum: femina autem principium paſsiuum. ideo negamus antecedens. In proliſico. n. ſpermate eſt pars ſpumoſa agens ad generationem, quam partem non oportet corrumpi. ſed poſt generationem in ſpiritum euaneſcit, &c. Ex his ſequitur. non omni formæ inchoationem reſpondere, quia intelligentiæ non: quamuis. n. eſſet infima, cuiuſmodi eſt intellectus poſsibilis, ſolum enim eductis formis de potentia materiæ, ratio ſeminalis eſt conceſſa, homini autẽ datum eſt ſemen, propter cogitatiuam, quæ ex materia educitur: formis etiam elementorum non, quia illæ ſpiritu generante non indigent ad eorum generationem, & ſine medio generantur. mixtis autem, quia per digeſtionem generantur, ſpirituoſum corpus correſpõdet, quod calidum naturale appellatur dans digeſto complementum. In plantis autem principium materiale cum formali in vnum corpus concurrunt: vt patet in ſeminibus quæ ſeruntur; quia in illis ſexus diſtinctus non eſt. in animalibus autem quæ putrefactione generantur eſt ibi ſemini proportionale. 1. de Generatione animalium, ſed in alijs duo principia, maſculus & femina. 1. de generatione animalium conceduntur. Dicẽdum igitur q quæſtio negatioe terminatur, quia formæ præſupponitur materia, quæ eſt potẽtia forma, ſed non eſt hoc eſſe reale formæ. Soluitur autem quæſtio conſequenter quæſita, ſcilicet dari rationem ſeminalem, quia ſemen eſt, ſed non omni formæ reſpondet ratio ſeminalis, quia ſemen ex coeunte natura eſt maſculi & feminę. 1. de Generatione animalium. Ariſtoteles non omne autem animal coit, q ſi nomen ſeminis extendas ad genituram, vt etiam ſemini proportionata comprehendantur, & ea quæ ſemina communiter appellant, vt grana quæ ſeruntur, tunc ad vegetatiua ſolum ſe extendit ratio ſeminalis, quia genitura eſt ex generante factum corpus ad generandum, &c. alijs autem non oportet naturam conceſsiſſe hanc materiam ab agente deciſam. Contra. ſequitur Ariſtotelem non mediaſſe inter formarum latitationem & creationem, dato q formarum inchoationem non poſuerit, quod eſt contra Auerroim. 12. Meta. com. 18. Secundo. ſequitur nullam generationem eſſe naturalem. patet cõſequentia, quia nullius generationis principium actiuum eſt intrinſecum. Tertio. ſequitur formas fieri de nihilo ſui, & ſic creari. patet conſequẽtia, quia non datur actiuũ inexiſtens. Quarto. ſequitur quancunq; formam ex quacunq; materia eſſe extrahibilem, conſequens eſt contra Philoſophum. 1. Phy. tex. com. 43. & 44. patet conſequẽtia, quia incohoatio formæ materiam appropriabat, quæ negatur in materia. Ad primum mediauit Ariſto. inter antiquorum opiniones, dicendo formam in materia habere eſſe in potentia, ante quàm in actum educatur ab agente naturali. Ad ſecundum generationis principium intrinſecum quo ipſa dicitur naturalis eſt paſsiuum, ſcilicet materia. non autem actiuum. patet ex Auerroe. 2. Phyſi. com. 1. Ad tertium forma extrahitur de potentia materiæ. ideo fit ex aliquo ſui, quia ex materia quæ eſt cauſæ eius. hoc autem repugnat creationi. Ad quartum. ex ſemine oliuæ fit oliua, & non frumentum, & ex ſemine frumenti fit frumentum & non oliua. Tum ex parte agentis propinqui productiui vnius, & non alterius. Tum ex materia propinqua trahibili ad vnum, & non ad alterum.

VIGESIMVM ſextum dubium. Vtrum forma ſubſtantialis ſit principium indiuiduationis primæ ſubſtantiæ. Quærere enim quæ res ſit differentia materialis contrahens ſpeciem ad indiuiduum eſt ſpeciale quærere, quia multa ſunt hoc, quæ ſunt non ſub ſpecie, præſertim vniuocæ, & eſſet quæſtio logicaliter propoſita. Reſpondeo. principium indiuiduationis non eſt duæ negationes, ſcilicet indiuiſio in ſe, & diuiſio à quocunq; alio, quia indiuiduum ſubſtantiæ eſt poſitiuum, ergo eius principium intrinſecum non eſt negatio licet. n. vnum dicat negationem. 4. Met. tex. com. 4. tamen res, quæ eſt vna, non eſſentialiter negationem includit, licet ad eam negatio ſequatur. Tum quia ſi tantum vnum eſſet ſingulare, ipſum nõ eſſet diuiſum à quocunq; alio. Tum quia negatiua veritas non eſt prima, ſed præſupponens aliam priorem. Secunda concluſio indiuiduationis principium non eſt ſeptem accidentia, ſcilicet forma, figura, locus, ſtirps, nomen, patria, tempus: quia ſubſtantia in ſuo eſſe prior eſt accidente. 7. Meta. tex. com. 4. Et Auerro. 7. Meta. tex. com. 2. In diuiduum enim ſubſtantiæ, quod prius eſt alijs indiuiduis accidentium, manifeſtum eſt per ſe. Tum quia ſi ſic, tunc indiuiduum ſubſtantiale eſſet accidentale, patet conſequentia, quia ipſum in ſuo eſſe includeret accidens, conſequens eſt falſum, quia ſubſtantiale & accidentale compoſitum diſtinguuntur.

Tertia concluſio. principium indiuiduationis non eſt quantitas, quia indiuiduum ſubſtantiæ eſt pure ſubſtãtia, ergo nullo accidente eſt, accidente enim aliquid eſt tale aut tantum, aut &c. non autem ſubſtantia prima accidente eſt. Tum quia ſtante eodem indiuiduo variatur quantitas, patet in augumento aut decremento, quantitas enim interminata præcedit indiuiduum, & ſic ipſa non eſt quo indiuiduum ſit, terminata autem variatur. Tum quia. 10. Meta. com. 1. Auerrois cauſa q indiuiduum ſit cõtinuum eſt forma eius, ergo forma dignius dicitur vnum quàm continuatio, cum forma ſit cauſa continuationis. Et inſra intendit indiuiduum naturale, quod eſt vnum per continuationem ſecundum ſuam formam. Item Auerrois. 1. cœli com. 72. formæ diuerſarum naturarum innatæ ſunt habere materias diuerſæ quantitatis, cum diuerſitas formarum ſit cauſa diuerſitatis quantitatum & magnitudinum recipientium formas. Tum quia intelligentiæ ſunt indiuiduæ, & non quantæ. Quarta concluſio. principium indiuiduationis non eſt ſignatio quantitatis, quia ſignatio quantitatis eſt quantitas, aut materia ſignata. Quinta concluſio. principium indiuiduationis, non eſt exiſtentia, quæ eſt compoſitum, quia exiſtentiam in ſuo eſſe & operari à principijs ſuis dependet. Sexta concluſio. principium indiuiduationis non eſt materia ſignata, quia per materiam indiuiduum non eſt in actu, ſed in potentia. Tum quia intelligentia eſt ſingularis, non tamen ſingularitate oppoſita vniuerſali in eſſendo, vt in libro de vniuerſalibus declaraui, & non per materiam, ſimiliter intentio coloris in medio. Tum quia materia exiſtente vna, indiuidua plurificantur, patet in virga ſcuiluridi, aut in duobus menſtruoſe coniunctis, dixit. n. Ariſto. 4. de Generatione animalium, vnum ne an plura ſit per coagmentationem, quod monſtrificum prodit animal, indicandum eſt principij ratione. ver. g. ſi cor pars eiuſmodi eſt. Quod vnum cor habet, vnum animal eſt, quod duo, id duo eſt animalia, quæ ſibi coaluerunt, propter conceptum coniunctionem, vel de duobus racemis eidẽ palmiti alligatis, vel de muliere prægnante. Item materia non vere continua indiuiduum eſt vnum, patet de animali corruptibili, quia ibi eſt continuatio per naturam, & non mathematica continuatio, aut de mundo, cuius partes ſunt vnitæ per ſpiritualem vnionem, & non per continuationem, quia ſunt contiguæ. Item materia eſt eadem numero in genetato & corrupto. non eſt autem idem indiuiduum generatum & corruptum. Septima concluſio vniuerſaliter principium indiuiduationis nõ eſt ipſa res, quia aliquando res eſt compoſita ex materia & forma, quæ tamen non exiſtit ſeipſa, ſed per ſuam formam. Octaua concluſio hecceitas non eſt principium indiuiduationis. probatur, & ſuppono q per hecceitatem ſignificari. vt Scotus intelligo id quo aliquid formaliter eſt hoc, & in compoſito differt ex natura rei ab eo, cuius eſt & non re. * tunc illud quod non eſt principium eſſendi, non eſt principium eſſendi hoc; ſed hecceitas non eſt principium eſſendi: patet, quia hecceita. non eſt principium operandi, ergo non eſt principium eſſendi. patet conſequentia, quia eadem ſunt principia eſſendi & operandi: hecceitas etiam apud Scotum eſt conditio agentis, & non eſt ratio agendi. * Confirmatur, quia hecceitas non principiat motum. ergo neq; eſſe. Nona concluſio. principium indiuiduationis eſt forma, ſiue indiuiduum ſit res intelligibilis, ſiue ſenſibilis, ſiue ſimplex, ſiue compoſita, quia forma eſt principium

Contra Thomã, & Albertum.

Quod hecceitas nõ ſit principium indiuiduationis. Quia illa differt ex natura rei de quibus verificatur cõtradictoria, quorũ alterum eſt reale, vt hecceitas eſt Sortis cõſtitutiua, & Sortes non eſt Sortis conſtitutiuus.

Scias q ſecundum Auer. ratio agendi eſt forma, ... autem agentis materia, quia ſine materia non eſt actio.

pium eſſendi, operandi, diſtinguendi: à quo ſumitur nomen rei & diffinitio. Item diſtinctionem rei eſſe per formam oſtendit Auer. 1. de Anima. com. 53. membra leonis non differunt à membris cerui, niſi propter diuerſitatem animæ cerui ab anima leonis. & 2. de Anima. com. 60. melius eſt extimare diſtinctionem formarum eſſe cauſam diſtinctionis materierum, quàm econtra: ideo ſiue diſtinctio ſit ſpecifica ſiue numeralis, non primo accipienda eſt à materia, licet aliquando ſecundo aliqua per materiam differre poſsint. ſubſtantiam. n. materialẽ ab immateriali diſtinguimus per materiã. Iſtam ſententiam vult Auer. 1. Phyſi. com. 63. declarans quomodo corpus in tranſmutatione accidentali manet vnum numero: dixit. n. diſpoſitio eius ſubſtantialis eſt, qua ſit vnum numero.

Secunda auctoritas eſt. 1. de Anima com. 90. Omne quod eſt vnum & continuum, non vnum & continuũ eſt per ſuam materiam: ſed per ſuam formam. Tertia eſt. 2. de Anima. tex. & com. 2. vbi Ariſtoteles, ſpecies eſt ſecundum quam aliquid dicitur hoc. Vbi Auer. forma eſt per quam indiuiduum ſit hoc. Quarta eſt. 2. de Anima. com. 7. Congregatum non dicitur vnum, niſi per vnitatem exiſtentem in forma: materia. n. non eſt hoc, niſi per formam. Quinta eſt. 2. de Anima com. 8. Hoc enim indiuiduum non eſt hoc niſi per ſuam formam, non per ſuam materiam. Sexta eſt. 2. de Anima. com. 9. vbi habetur concluſio cum demonſtratione. Indiuiduum non ſit indiuiduum, niſi per formã, quia non eſt indiuiduum, niſi ſecundum ꝙ eſt ens in actu: & eſt ens in actu per ſuam formam non per ſuam materiam. Et. 7. Metaphy. com. 7. Compoſitum. n. ex materia & forma non eſt in actu, niſi propter formam. Idem. 2. Phy. com. 4. eandem rationem ponit Auerrois. 2. de Anima. com. 7. Compoſitum non dicitur vnum, niſi quia ſua forma eſt vna. vnum. n. eſt analogum per prius dictũ de forma: ideo vnitatis radix eſt forma, à qua aliorum pendet vnitas. Septima auctoritas, ſed obſcura eſt. 2. de Anima. com. 63. vbi dixit Auer. cogitatiuum diſtinguere ſpeciem ſubſtantiæ à ſpeciebus accidentium. Ex quo ſequitur ꝙ ſi ſubſtantia eſſet hæc per aliquod accidens, ꝙ ſpecies ſubſtãtiæ non repreſentaret indiuiduum, niſi eſſet coniuncta ſpeciei illius accidentis, quo indiuiduatur indiuiduum, & ſic periret cogitatiuæ diſcretionis operatio ſeruiens intellectui in preſentando ſibi obiectum proprium, quod eſt quidditas rei materialis.

Octaua eſt. 2. de Anima. com. 37. Illud per quod eſt ens, & eſt hoc, eſt ſua forma. Idem intelligit Auer. 3. de Anima. com. 10. res exiſtẽs in carne per quam caro eſt quod eſt, ſcilicet forma. Nona eſt Auer. 7. Meta. com. 5. dixit Ariſt. formam eſſe primam, quia eſt cauſa ſubſtantiæ demonſtratæ: & ſubſtantiæ demonſtratæ non ſunt ſubſtantiæ, niſi per illam: & dixit ipſam eſſe vnam, quia ſubſtantia demonſtrata non eſt vna, niſi per hanc ſubſtantiam, & per hanc naturam quæ dicitur forma. Decima auctoritas eſt. 7. Meta. com. 27. Vbi Ariſtoteles dixit, & hoc dixit Auer. forma eſt illud quod demonſtratur per hoc pronomen hoc. Vndecima eſt. 3. de Anima. com. 24. forma eſt cauſa vnitatis. Aliæ auctoritates adduci poſſent de identitate quidditatis cum eo cuius eſt. ex. 7. & 8. Met. ſed pauciores quam adductæ ſint ſufficerent. Contra. Illa ſunt vnum numero, quorum materia eſt vna. 5. Meta. text. com. 12. ergo. materia eſt principium indiuiduationis. Tum etiam. 7. Meta. com. 28. generans generat aliud propter materiam, ſed in generatione vniuoca genitum numero differt à generante. Tum etiam. 12. Metaphy. tex. com. 49. quæcunq; numero ſunt multa habent materiam. Secundo. illud quod eſt principium ſpeciei, non eſt principium per quod aliquid eſt hoc, quia pertinentia ad diffinitionem ſunt cuilibet indiuiduo communia, & nulli propria, ſed forma pertinet ad diffinitionem. Tertio Ariſto. 1. cœli. tex. com. 93. oſtendens ꝙ mundus eſt vnus numero dixit; quia conſtat ex tota ſua materia: ergo materia eſt cauſa vnitatis. Quarto. Auer. 1. Phy. com. 6. omnis multitudo eſt rerum differentium ſecundum formam, aut ſecundum quantitatem, quia multa, aut ſunt alterius, & ſic forma differunt. i. ratione, aut ſunt eiuſdem rationis, & ſic quantitate, id eſt numero, ergo quantitas eſt principium indiuiduationis. Tum quia quantitas eſt principium diuiſionis in partes eiuſdem rationis, vt patet ex diffinitione quanti. 5. Meta. quorum quodlibet eſt aptum eſſe vnum & hoc aliquid. Ad primũ. differentia eſt inter eſſe principium indiuiduationis, & pluralitatis numeralis, & vnitas diuerſorum, quia principium indiuiduationis eſt quo res in actu, & hoc eſt forma: ſed principium multiplicationis indiuiduorum ſub eadem ſpecie ſimul exiſtentium eſt materia diuiſa, & etiam forma diuiſa ad materiæ diuiſionẽ, & principium multiplicationis indiuiduorum ſucceſsiue eſt trãſmutabilitas materiæ de vna forma in aliam. Cœlum. n. pro mũdo eſt vnum numero iuxta ſententiam Ariſtotelis. 1. cœli, quia conſtat ex tota ſua materia. Idem etiam vult Auer. in lib. de Subſtantia orbis. cap. 1. Eſt igitur materia cauſa pluralitatis numeralis. Similiter cum ſunt duo formaliter aut nomine diſtincta, illa ad vnum eſſe non reducuntur. niſi cum materia eorum vna fuerit, vel ſubiecto idem fuerint, & in hoc ſenſu loquitur Ariſ. 5. Metaphy. negatur igitur conſequentia argumenti. Ad confirmationem generans generat aliquid propter materiam, id eſt cauſa multipicationis generabilium ab vno generante eſt multitudo materierum, in quas agit generans. Expoſitio eſt Auer. ibi Alia confirmatio ponit materiam eſſe cauſam multitudinis, quod eſt conceſſum. Ad ſecundum forma habet duplex eſſe, naturale extraneum: forma materialis in ſuo eſſe naturali eſt in materia, & eſt principium indiuidui, & non eſt vniuerſalis, niſi in potentia, & hoc eſſe materiale ſeu reale, ſed in eſſe abſtracto per intellectum, ipſa eſt ſpecies: & in illo eſſe non eſt propria vni indiuiduo tantum, ſed eſt communis, & in iſto eſſe vniuocantur indiuidua. Ex hoc patet dictum Auer. in deſtru. deſtruct. Conuenientiæ multorum indiuiduorum in vnum, cauſa eſt forma. Indiuidua autem diſtinguuntur inuicem materia, non forma: forma. n. habet duplex eſſe in actu: & hoc eſt eſſe vniuerſale, in quo vniuocantur ſingularia: aliud eſt eſſe formæ in potentia, & eſt eſſe formæ in materia: & in iſto eſſe ſingularia diſtinguuntur. Differentiæ quoq; ſpeciei in indiuiduis materiales dicuntur, quia non faciunt in indiuiduis diuerſitatem rationis, ſed numeralem, quia materiam impoſsibile eſt eſſe vniuerſalem, & ſimiliter formam cauſatam à materia in illo eſſe in quo ab ea cauſatur: impoſſibile eſt eſſe vniuerſalem. Ad tertium. quando vna forma comprehendit ſuam materiam totam, & non eſt poſsibile illud compoſitum ex illa forma, & illa materia corrumpi: tunc illud eſt vnum numero in vna ſpecie, & non eſt poſsibile eſſe plura indiuidua ſub illa ſpecie, ſic autem eſt de mundo, & hoc voluit Philoſophus. Ad quartum. negatur conſequentia: omnis differentia eſt numeralis aut ſpecifica, ergo quantitis eſt principiũ indiuiduationis. Idem dicitur ad Philoſophum. 3. Meta. tex. com. 11. dicens: diuiſibile omne, aut ſecundum quantitatem, aut ſecundum diuiſionem: quia. n. numerus eſt quantitas: ideo differentia numero differunt quantitate, non ꝙ quantitas ſit quo aliquid eſt hoc.

VIGESIMVM ſeptimum dubium. Vtrum priuatio ſit res. Reſpondeo, hic videtur contradictio inter Ariſtotelem. 1. Phyſi. tex. com. 60. dicentem ꝙ priuatio cum materia eſt vnum numero, & Ariſt. in poſtprædicamentis dicentem quòd priuatio non eſt priuari, neque priuatum: priuatum enim materia eſt. Dicendum tamen quòd priuatio eſt carentia formæ in ſubiecto apto nato habere formam, & materia eſt illa quæ caret certa forma ideo Ariſtoteles. 1. Phyſico. voluit priuationem cum materia eſſe vnum numero, quia de eodem, de quo dicitur materia, dicitur priuatio: licet non in abſtracto, ſed in concreto: tamen non ſunt vnum ſpecie, quia alia eſt priuationis diffinitio à diffinitione materiæ. Sed quia abſentia formæ poteſt importari in abſtracto, per hoc nomen priuatio, & in concreto per hoc nomen priuatum: & vtrunque importatur per modum habitus & quietis. Poteſt etiam eadem abſentia importari per modum fluxus & fieri: & ſic importatur per hoc verbum priuari: ideo conceſsit Ariſtoteles in prædicamentis differentiam inter priuationem, priuatum, & priuari. Concedendum tamen eſt quòd priuatio ſit per ſe non ens, vt. 1. Phy. tex. com. 75. & 79. cõcedit Philoſophus, & in hoc differt Philoſophus à Platone, ideo materia non eſt priuatio per ſe, ſed poteſt idẽtificari per accidẽs, quomodo autem ſentiatur priuatio, vt re nebra. 2. de anima patebit alias Deo dante. Eſt autẽ differentia inter priuationem & negationem: terminat enim negatio

contradictoriam oppoſitionem, ſed prioatio priuatiuam oppoſitionem: & iſtæ duæ oppoſitiones non differunt ex parte habitus, quia eadem forma habet priuatiue oppoſitū & contradictorie oppoſitum: quamuis poſsit eſſe quòd vni formæ ſit dare contradictoriom, puta intelligentiæ, quamuis ibi non ſit dare priuatiue oppoſitum, differentia tamen negationis & priuationis accipitur ab extrinſeco, ſcilicet ratione ſubiecti, quia negatio reſpicit indifferenter omnia non habituata, ſed priuatio requirit determinatum ſubiectum, in quo ſit aptitudo ad formam, cui priuatio opponitur. vt colligitur ex Auerroe. 3. de Anima. com. 5. & 14. differunt igitur negatio & priuatio, quia priuatio eſt ablatio alicuius à natura determinata, & negatio eſt ablatio alicuius negari ſimpliciter. Aoer. 4. Met. com. 4. Corollarium: prioationis non eſt priuatio, quia abſentia priuationis eſt habitus præſens. * Contra. priuatio eſt principium realis tranſmutationis: ergo priuatio eſt aliquid, patet conſequētia, quia non eſt poſsibile ens principiari à non ente, quia quod nihil eſt nihil cauſat. Secundo. illud quod formaliter nominatur aliquid prioatum ſecluſo omni opere intellectus eſt res, ſed priuatione materia denominatur, &c. vt oculus eſt cæcus &c. Tertio. illud quod eſt idem realiter materiæ eſt ens reale, ſed priuatio eſt huiuſmodi patet maior quia omne quod eſt materia eſt ens reale, patet minor auctoritate Philoſophi: tum quia ſecluſo omni quod non eſt materia à materia, ipſa etiam eſt priuata: ergo etiam priuatio eſt.

Vt abſentia non hominis eſt homo.

Quarto. omne ad quod ſtat reſolutio rerum eſt res, ſed in priuatiuam oppoſitionem ſtat reſolutio rerum, quia contrarietas reſoluitur in prioatiuam oppoſitionem. 10. Meta. tex. com. 15. & in libro de Subſtantia orbis. cap. 1. Ad primum. negatur conſequentia, quia duplex principium, per ſe, per accidens, principium per ſe eſt ens, ſed principium per accidens eſſe ens non oportet, neq; ipſum eſt cauſa: principium enim communis eſt quàm cauſa. Contra Auerroim. 1. Phy. com. 81. priuatio eſt cauſa corruptionis. Reſpondeo. negatur priuationem eſſe cauſam rerum naturalium, quamuis ponitur priuatio eſſe principiom, ſed non negatur modus cauſandi negationis ſuper negationes proportionalis modis caoſandi affirmationis ſoper affirmationes: dixit. n. Philoſophus. 1. Poſteriorom. quemadmodum affirmatio eſt cauſa affirmationis, ita negatio eſt cauſa negationis: intellige in cauſis adæquatis. Ad ſecundum. denominatio doplex: poſitioa, negatiua. tunc negatiua à non ente ſumitur: poſitiua vero ab ente, eſſe autem priauatum aut cæcum ſont negationes determinati generis, &c. forma igitur præſens poſitiue denominat, ſed forma abſens priuatiue de[nominat]. Contra. ſequitur q priuatio ſit forma, quia abſentia formæ eſt forma abſens: ſed priuatio eſt abſentia formæ. Reſponſio. licet Theologus concedat, quòd forma abſens ſit aliquid, propter intellectum, non tamen Philoſophus, quia quandocunq; forma non eſt in materia, ipſa non eſt apud ipſum. Ad tertium. negatur quòd materia ſit priuatio, quamuis concedatur q materia eſt priuata certa forma: non tamen materia eſt priuata ſimpliciter, neque materia eſt priuatio. Ad quartum. reſolutio contrarietatis in prioatioam oppoſitionem eſt propter reſolutionem accidentium in ſubſtantiam, & propter non eſſe variabilia accidentia: niſi propter ſubſtantiarum variationem: ſi enim ſubſtantiæ eſſent ſtabiles, eſſent etiam accidentia ſtabilia, oppoſitio autem in ſubſtantijs priuatiua eſt: quæ eſt terminus mutationis. Contra. priuatio eſt quodammodo forma. 2. Phyſi. tex. com. 55. Reſpondeo vltra expoſitionem Auerrois, ſcilicet pro forma imperfecta. ſecundo priuatio eſt forma per accidens, ſcilicet quia ipſi coniungitor forma, quando ſunt duo oppoſita in quæ ſucceſsiue tranſmutabile eſt aliquod ſubiectum: tunc quodlibet illorum ſe habet vt actus reſpectu ſubiecti, & ſic intelligit Philoſophus priuationem eſſe quodammodo formam: & eſt ſignificatio valde metaphorica quam appoſuit Ariſtoteles ad oſtendendum amplitudinem ſuæ conſiderationis.

VIGESIMVM octauum dubium. Vtrum priuatio ſit principium. Reſponſio. aut refertur principium ad naturatum, aut ad tranſmutationem, ſi ad naturatum, ſic priuatio non eſt principium, niſi per accidens. duo enim ſunt intrinſeca principia naturati: materia & forma: primo phyſico. tex. commen. 65. principium autem tranſmutationis eſt priuatio. Sciendum tamen quòd tranſmutationis tria ſont principia, ſcilicet ſubiectum: terminus à quo, & terminus ad quem: ſubiectum eſt materia, ſed ipſa non eſt terminus. ſimiliter terminus à quo & ad quem ſunt termini, ſed non ſubſtantia: horum igitur trium principiorum duo ſunt caoſæ naturati, ſcilicet materia & forma: ſed priuatio eſt principium, & non cauſa, eſt enim terminus. Sciendum tamen quòd tranſmutatio eſt aut de non ſubiecto in ſubiectum aut econtra, & iſta ſolet mutatio appellari & non motus, per ſubiectum intelligo eſſe, & conſequenter per non ſubiectum non eſſe: alia eſt de ſubiecto in ſubiectum, & iſta ſolet motus appellari, & non mutatio: prius igitur loquamur de terminis mutationis, deinde motus: termini igitor motationis primi ſunt priuatio & forma. Scias tamen q priuatio quandoque comitatur potentiam naturalem ad formam, & tunc ipſa eſt terminus à quo generationis: forma vero eſt terminus ad quem, quandoq; vero priuatio non comitatur potentiam materiæ ad formam illam, cuius eſt priuatio, & iſta eſt terminus ad quem corruptionis, forma vero eſt terminus à quo. Auerroes igitur. 5. Phyſic. commen. 7. Cum abijcit modos priuationum famoſarom numeratarum in libro prædicamentorum, abijcit illam de qua Philoſophus in prædicamentis dixerat: à priuatione ad habitum impoſsibilis eſt regreſſus, tanquam impoſsibilem ad terminandum generationem, quamuis illa terminet corruptionem: non teneo tamen has eſſe duas prioationes, ſed vnam, quomodo vnitas in eis reperiri poteſt, & diuerſam ratione: ideo vna dicatur ante formam, alia dicatur priuatio poſt formam, & ſic priuatio differt à potentia, cum ſeparari poſsint: & etiam vnum ſit poſitiuum & ens: reliquum vero priuatio, vtrunq; tamen eorum per actum intelligitur. Contraria igitur aut termini poſitiui in iſta mutatione, puta forma, termini à quo, & forma termini ad quem ſunt termini quaſi per ſe, vt in generatione equi: termini primi ſunt forma equi, & priuatio eius termini ſecundi quaſi per ſe ſunt forma ſpermatis, intellige ſanguinis equæ, & forma equi. Sed termini per accidens ſunt termini contradictorij, vt equus & non equus. Sed de terminis motus dicendum quòd contraria ſunt duplicia, mediata, & immediata, inter immediata motus exiſtere non poteſt, ſed mutatio: ſed bene inter contraria mediata, quia oportet quòd in tempore in quo mouetur mobile, mobile receſſerit à termino à quo: nondum totaliter attigerit terminum ad quem, ſententia eſt Auerrois. 5. Phyſico. commen. 10. & 18. termini igitur primi motus ſunt duo contraria mediata, termini vero quaſi primi ſunt priuatio & forma; termini vero per accidens ſont termini contradictorij, vt in motu à calido in frigidum, termini primi ſont calor & frigus, termini ſecundi & quaſi per ſe ſunt frigus & priuatio frigoris: termini vero per accidens ſont frigus & non frigus. Ex hoc apparet quàm neceſſariom fuerit. 1. Phyſico. commen. 44. & alibi, exponere totiens contrarietatem, principiorum comprehendere ſub ſe contrarietatem veram & priuatiuam oppoſitionem: quia oportebat indifferenter loqui de terminis primis mutationis, qui erant priuatio & forma, & de terminis primis motus, qui erant contraria. Contra Aoerro. quinto Phyſico. commen. 7. dixit tranſmutationem, quæ eſt de ſubiecto in ſubiectum, ſcilicet de contrario in contrarium, collocari ſub tranſmutatione, quæ eſt de non ſubiecto in ſubiectum, aut de ſubiecto in non ſubiectum: ergo vtraque iſtarum mutationum eſt inter eſſe & eſſe, aut vtraque eſt inter non eſſe & eſſe, ſi enim vna illarum ſit inter non eſſe & eſſe, & altera inter non eſſe & eſſe, non poterit vna ſub altera collocari, ſicut neque ſubitum ſub ſucceſsiuo, aut econtra, aut poſitiuom ſub negatiuo, aut econtra. Reſponſio contrarij priuatio, exempli gratia, nigri capi poteſt præciſe priuatiue, & ſic eſt terminus mutationis, & non eſt terminus per ſe motus, ſed per accidens. Alio modo poſitiue, vt eſt albedo, & tunc ipſa eſt terminus motus, & non mutationis ſubitæ, niſi eſſet illa albedo in minimo gradu exiſtere potente. voluit igitur Aoerro. motum qui eſt in ſubiecto ente in actu, & inter eſſe & eſſe, poſſe etiam habere terminos, qui nomine ſunt priuatiui, ſed re ſunt poſitiui, quia albedo eſt nō nigredo, & albe

Termini motus.

eſt

eſt non nigrum: ideo data tranſmutatione inter album & nigrum, ipſa eſt inter album & non album: & tunc talis priuatio, quæ eſt res poſitiua, ſubitam mutationem terminare non poteſt, niſi in minimo ſui eſſe: ſed ſolum terminat motum. Si quis vellet extendere terminos per accidens ad formas accidentales comitantes mutationem, diceret quantitatem & qualitatem exiſtentem in materia tranſmutationis eſſe terminus accidentales mutationis, vt albedo, aut rubedo, ſi materia generationis ſit alba vel rubea. hæc ex. 1. Ph. com. 44. & 5. Phy. com. 59. colliguntur: ſunt igitur termini per ſe determinati, ſed termini per accidens ſunt indeterminati. Sciendũ etiam ex parte ſubiecti generationis. Verum non ens generari poſſit aut moueri. Et dicendum iuxta Ariſtotelem. 5. Phy. tex. com. 8. q̃ non ens eſt triplex primum eſt non ens per compoſitionem, vt chimera non eſt: ſecundum eſt indiuiduum ſubſtantiæ, quod non eſt: ſed eſſe poteſt, tertium eſt non ens per accidens, vt non album, primum neq; moueri, neq; mutari poteſt, ſecundum non moueri poteſt, ſed bene generari, tertium vero & moueri & generari poteſt. Sciendum etiam ex quo non ente fit aliquid. Et dicẽdum iuxta Philoſophum. 12. Meta. tex. com. 2. triplex eſt non ens, ſ. non ens ſimpliciter, quod non habet eſſe, neq; imaginationem, ſecundum eſt priuatio, tertium eſt materia, q̃ ex non ente, tertio modo, & ſic quærit Philoſophus principium per ſe primum. Sciendum eſt etiam ex quo ente fiat aliquid. Et dicendum iuxta Ariſtotelem. 12. Metaphy. tex. com. 8. & 1. Phyſi. tex. com. 78. duplex eſt ens, in actu, in potentia, q̃ non ex ente in actu, ſed ex ente in potentia, & ſubintelligendum eſt per ſe, dixit. n. Auerroes. 3. cœli. com. 64. corpus non generatur, niſi ex corpore in actu, quamuis accidẽtaliter, quoniam eſſentialiter eſt ex corpore in potentia, ſed impoſsibile eſt vt non ſit omnino, immo eſt neceſſarium, & æternum: ex hoc habetur q̃ contrarium poſitiuum eſt terminus quaſi per accidens. Contra Philoſophus. 1. Phy. tex. com. 43. ex immuſico fit muſicum per ſe, ergo ex priuatiue oppoſito per ſe fit aliquid. Secundo nulla res ex omni materia fieri poteſt, ergo non ex materia per ſe res fiunt. Tertio. illud quod eſt pars rei quæ fit eſt principium per ſe, ſed priuatio eſt pars, &c. per Auerroim. 1. Phyſi. com. 64. generatum incompletum eſt compoſitum ex tribus completum vero ex duobus tantum, completum. n. ex materia & forma eſt, incompletum vero ex materia ſecũdum partem priuata eſt, & ſecundum partem formata &c. Quarto. Ariſt. 6. Phy. tex. com. 41. generatio eſt inter contradictoria. Ad idem eſt Philoſophus. 6. Phy. tex. com. 92. & non eſt extimandum Ariſtotelem loqui de terminis per accidens generationis, & præſertim cum ibi ex intẽtione. tex. com. 83. ſoluit quæſtionem quomodo inter contradictoria poteſt eſſe mutatio. Ad primum. generationis materia eſt principium per ſe, quia eſt ſubiectum, priuatio vero eſt non ſubiectum, ſed terminus à quo per ſe, quia igitur ly ex, principaliter attribuitur materiæ, ideo ex priuatione non fit aliquid, niſi per accidens, neceſſarium tamen. vt dixit Auer. 1. Phy. com. 75. quia neceſſe eſt generandum eſſe priuatum, ſed ex immuſico fit aliquid per ſe, non propter priuationem, ſed ratione materiæ. Ad ſecundum, materia duplex, prima, ſecunda, tunc quæcunque fuerit materia prima, dũmodo qualitatiue & quantitatiue diſponatur: illa eſt apta eſſe principium propinquum vel remotum, cuiuſcunq; rei naturaræ fiẽdæ. ſed vltra principium commune requiritur aliquando principium proprium, & eſt materia ſecunda. Ad tertium. priuatio eſt pars rei, vt ipſa eſt in tranſmutari, quia oportet q̃ rei quæ tranſmutatur partem eſſe ſub termino à quo: partem vero ſub termino ad quem, non. n. indiuiſibile eſt quod alteratur, & vix ſine implicatione contradictionis poſsibile eſt in caſu aliquid ſecundũ quamlibet ſui partẽ vniformiter & æque velociter alterari, ex diffinitione. n. motus mobile partim eſt in termino à quo, partim in termino ad quem, iuxta ſententiam Auer. 6. phy. com. 32. neq; inconuenit quando eſt aliquid non pure poſitiuum, priuationẽ eſſe illius partem. Ad quartum. expoſuit Auer. contradictionem, id eſt repugnantiam inter eſſe & non eſſe: non negatiuam, ſed priuatiuam. Sed dubitatur an contrarium intelligendum ſit vere contrarium, quod eſt alterius rationis, dum dicimus tranſmutationem eſſe inter contraria. Quod non videtur, quia ponamus aliquid eſſe ſummum, puta aquam in frigiditate, quæ incipiat remitti, tunc non immediate poſt hoc erit caliditas, * quia tunc non daretur minimum caliditatis, neq; primum eſſe eiuſdem, quod eſt contra Philoſophum, & tamen erit remiſsio frigiditatis, & tunc quærũtur primi termini huius alterationis, & videtur q̃ ſint gradus intenſus & remiſſus frigoris: ergo non requiritur contrarium pro motu habendo, contrarium intelligo alterius rationis: eſt. n. ibi contrarium eiuſdem rationis, ſcilicet maior gradus minori gradui. Reſponſio communis quæ non concedit dari minimum gradum caloris, neq; primum eiuſdem: gloſant. n. Ariſt. datur primum eſſe, id eſt vltimum non eſſe caloris. faciliter euadit, concedendo q̃ immediate poſt hoc erit caliditas, & ſic termini primi dari poſſunt vere contrarij: concedunt. n. q̃ vere concedendum eſt, qualitates quæ in certis gradibus cõtrariantur, in certis gradibus compoſsibiles ſunt.

Qui infinita mo[illegible]ica erit caliditas.

Sed Ariſto. 5. Phy. tex. com. 19. concedit q̃ inter magis & minus eiuſdem ſpeciei eſt contrarietas, non ſimpliciter, ſed tanta quanta ſufficit pro motu, quemadmodum etiam inter quantitates non proprie eſt contrarietas, vt dictum eſt. Sed de his ſatis pro nunc. Et hic primum librum claudimus. Et ad rotius naturam conſiderandum pertranſimus.

ALEXANDRI ACHILLINI BONONIENSIS,

DE ELEMENTIS, LIBER II.

SI EST elementum, præſupponitur quia ipſum eſt ſubiectum conſiderationi: concauum autem cœli ſphæricum eſt, vt in lib. de orbibus declaratum eſt à nobis, & mũdum, quem tactu ſenſibilem appellamus, cõtinet & ignem incomplete ſphæricum reddit, prohibet. n. ignis ſua cœlo adhærentia, ne inter eos vacuum intercidat, ratione cuius adhærentiæ hunc mundum inferiorum dixit Ariſto. 1. Meteororum, cœlo eſſe continuum, vt omnis eius virtus inde gubernetur. Cœlum igitur ſua ſphæricitate centrum requirit: à cœlo autem vſq; ad eius centrum longiſsimam lineam imaginor eſſe deductam, cuius longitudinem mathematicus explorãs dixit eſſe milliarium. 10903 7. tantum. n. dixit ipſe eſſe maximam lunæ propinquitatem terræ. Lineam autem hanc in quatuor partes diuido non æquales: tamen, ſed potius vt mathematici aliqui dixerunt proportionem ſeruantes exempli gratia, fractionibus dimiſsis, ſit diameter terræ vt vnũ ſecunda pars erit. 33. tertia vero. 1089. quarta vero. 35937. Sectionum igitur loca ſunt vbi elementorum termini contiguantur, tu vero intelligas lineam hãc ſuper ſuperficiem terræ cadere, aquis immo aquæ elemento coopertam: aliquando. n. inter aerem & terram aquæ non mediant, quærimus autem locum caſus lineæ vbi elementum aquæ alijs interceptum ſit. Huius igitur lineæ pars inferior centro contermina mathematico eſt quaſi ſemidiameter ſuperficiei, quæ eſt terræ diameter. * Eſt. n. ſecundum mathematicam deſcriptionem longitudo diametri terræ milliarium. 6500. eſt autem terra grauis ſimpliciter: ideo omnibus alijs ſubſtat. ſecunda pars priori proxima eſt ſpheræ aquæ [illegible] ſitum indicans, quia ipſa eſt grauis ſecundum quid, & erit diameter aquæ milliarium. 208000. Tertia pars eſt aeris, quia aer eſt leuis ſecundum quid, & erit diameter eius milliariũ. 6656000. Quarta vero

Vt de linea a cœlo vſq; ad cẽtrũ mathematicũ terræ: huius enim lineæ, vt dicit pars inferior, id eſt intra terram cõtermi-

quæ cœlum lunæ attingit igni appropriatur, quia leuiſſimus eſt, cum ipſe ſit leuis ſimpliciter: vbi aliæ tres partes mixtis & elementis conſtitutis cõmunes exiſtunt, & cœli cõcauitatem cum illis pariter implent, & erit diameter eius. 2129a000.

na centro mathematico, eſt quaſi ſemidiameter ſuperficiei, quæ eſt terræ diameter. Et dixit quaſi quia terra non eſt perfecte ſphærica.

Sed naturalem Philoſophum hic aduertere oportet, quoniam ad experientiã ſuperficies aquæ exterior non longe diſtantior eſt à centro mundi, quàm ſuperficies terræ exterior: aquæ.n.in ſuperficie terræ exiſtentes ad mare decorrunt, & certum eſt q loca decliuia petunt aquæ: ſi.n.terræ dixeris admixta eſſe alia, etiam aquæ piſces & aer admiſcentur, &c. ideo aptior eſt Philoſopho inter elemẽta minor proportio, quàm hæc, quæ data eſt, præſertim quia corporum ꝓportio adhuc multo maior eſt quàm eorum proportio diametrorum: corporis.n.ad ſuam diametrum quaſi triplam ſeſquiſeptimam ponunt, & ſphærarum proportio eſt proportio diametrorum triplicata. Ariſto. igitur decuplam inter elementa. exempli gratia, denotauit. Trium autem elemẽtorum inferiorum eſſe ſenſus oſtẽdit. quartum autem ratio: non.n.manifeſta eſt in ignem mixti reſolutio, neque aſcenſus fumi in aere ignem eſſe oſtendit, propter dioerſam in partibus aeris leuitatẽ prope terram aut aquam, & in ſuprema illius regione: non.n.ſuperficiem aeris exteriorem ſenſu diſcernimus, verum inflammationes in aere apparentes aliquid ſignificant, & etiam corpora in aere aſcendentia ſunt calida & ſicca: q ſi aliod corpus in aere aſcendat, illud in aerem conuerſum diffunditur, & viſum effugit: ideo igne nihil eſt leuius: aere autem leuior eſt. ignis. patet ex Auerroe. 4. cœli. com. 32. & ex Ariſtotelẽ in libro de proprietatibus elementorum. Hæc igitur quatuor corpora nomine elementi importantur: verum propria ſignificatione vtendo elementum illa importat, ſed non abſolute: ſed vt in mixtione exiſtentia huiuſmodi elementa ſe frangere potuerunt. Cum igitur hæc corpora extra mixtionẽ ſunt, dicantur ſimplicia grauia & leuia, & non elementa, niſi in potentia: cum vero intra mixtum ſunt, tunc proprie elementa ſunt, vt ex eorum diffinitione comprehendi poteſt: ſed opiniones ponentes elementa cõplete corrupta eſſe, dum in mixtionem veneront, faciunt vt elemẽta vocemus hæc quatuor ſimplicia, quamuis extra mixtum ſiot: loquamur igitur vt plures, & intelligamus vt pauci, quoniam communis opinio non dimittit in mixto rem, quam elementũ appellet. Quid autem ſit elementum accipiendum eſt ex. 3. cœ. tex. com. 31.

Elementi deſfinitio.

Elementum corporum eſt ad quod alia corpora diuiduntur intus exiſtens potentia aut acto, indiuiſibile in altera ſpecie. Sciendum q dicitur aliquid elementum corporum, quia ipſum eſt primum corpus, ad quod ſtat reſolutio cõpoſitorum corporum: mixta.n.reſoluuntur in corpora priora eis, vel igitur reſolutio habet ſtatum, aut non, non ſecundum, quia impoſsibile eſt ire in infinitum, quia infinitum abhorrent & natura, & cognitio noſtra, ergo oportet eſſe aliqua corpora prima, ad quæ ſtet mixtorum reſolutio, & terminetur: ſimiliter oportet eſſe aliqua prima, quæ in mixtionem veniant. Iſta igitur appellat Philoſo. prima corpora, non ſimpliciter, ſed generabilium, quemadmodum motus elemẽtorum non ſunt primi ſimpliciter, ſed primi ſunt reſpectu mixtorũ, ſimiliter qualitates primæ ſunt primæ non ſimpliciter, ſed reſpecto ſecũdarum. Eſt igitur cœlum primum corpus, eius etiam motus eſt ſimpliciter primus, & etiam eius qualitas vt lux eſt ſimpliciter prima corporis qualitas. Sciendum etiam elementa habere duplex eſſe intra mixtum, extra, intra ipſa habent eſſe potentiale, extra vero ipſa habent eſſe actuale, quia cum ipſa extra ſunt, ipſa per ſe ſunt: cum vero ipſa intra ſunt ipſa ſunt in alio, non tamen ſicut accidẽs in ſubiecto, ſed ſicut pars in toto. Sciendum etiam q corpora ſunt duplicia, homogenea, heterogenea: heterogenea ſunt quorum partes integrales quãtitatiue aliam habent rationem à ratione totius, & ſic ipſa diuiſibilia ſunt in corpora priora eis, & cũ elementa non ſint diuiſibilia in corpora priora eis: ipſa oportet eſſe homogenea, & iſtud eſt eſſe indiuiſibile in altera ſpecie. i. non eſſe diuiſibile in aliqua, quæ ſint partes quantitatiue totius alterius rationis à toto, ſed ipſa diuiſibilia ſunt in partes quantitatiuas quæ eiuſdem ſunt rationis cum toto, quælibet.n. pars quantitatiua terræ eſt terra, &c. Ex iſta diffinitione ſequitur q elementa ſunt ſubſtantiæ, quoniam ipſa per ſe exiſtunt, ſic q in nullo ſubiecto recepta ſunt. Tum quia ipſa ſubſtãtiarum compoſitionem intrant. Secundo. ſequitur q elementa ſunt corpora, quia ipſa extenſa ſunt, & in partes quantitatiuas diuiſibilia & locum occupantia, vt ſenſus oſtendit. Tertio. ſequitur q ipſa ſunt corruptibilia, quia per alterationem ipſa in mixtionem veniũt: omne autem alterabile eſt corruptibile. Ex quo ſequitur vltra q ipſa ex materia ſunt, quæ eſt ſubiectum generationis, corruptionis, & alterationis. Ex quo ſequitur vltra q ipſa formam habent in materia, quia non ſtat materia ſine forma, immo materia in potẽtia non ſtat ſine forma educta de potentia illius. Sequitur etiam ipſa habere qualitates primas, ſecundum quas ipſa alterare poſſunt alia, & ab alijs alterari. ordinauit igitur Ariſto. hæc ſic. 1. de Generatione. tex. com. 6. primo materiam, ſecundo primas contrarietates, tertio elementa: loquens de elementis in illo eſſe in quo ad mixta referuntur. An autem elementa plures ſubſtantiales formas in ſe habeant, conſiderãdum eſt. Et vt non oporteat nos aliquid ignotum præſupponere, generalius quàm præſens exquireret negotium dubitatur.

AN IN compoſito ſubſtantiali plures ſubſtantiales formæ reperiantur, & quia hæc quæſtio eſt valde difficilis, & valde ampla, & plures ſpeciales quæſtiones comprehendens: ideo eam in quinq; articulos diuidam. In. 1. articulo cõſideratur, an in cœlo plures ſubſtantiales formæ reperiantur. In. 2. articulo. an in elementis plures eſſe poſsint. In. 3. an in mixtis non animatis. In. 4. an in vegetabilibus & ſenſibilibus. In. 5. an in homine, & in hoc ſecundus hic liber cõplebitur, & 3. volumini ſubſequenti cedet. Hanc autem diſtinctionem præmitto q duplex eſt compoſitum corpus. ſ. generabile & æternum. diſtinctio eſt Auer. in lib. de Subſtantia orbis in fine. 3. cap. Et Ariſt. 1. de partibus animalium. cap. vlti. & eſt diuiſio quam intendit Ariſt. 12. Meta. tex. com. 5. diuidens ſubſtantiam ſenſibilem in æternam & generabilem. intelligo hic compoſitum non ipſum mixtum, ſed naturatum ipſum, ſiue ſimplex ſiue mixtum fuerit. Et quia tantum cœlum eſt naturatum ingenerabile, & eſt primum corpus. ideo de ipſo ſit hæc prima concluſio. Tantum vnam ſubſtantialem formam habet cœlum. hanc in li. 3. de orbibus declarauit: primum.n.cœlum apud Philoſo. ex prima forma conſtat & ex orbe primo: & hæc eſt inferens præiacentem concluſionis, natura.n.ipſum cõſtare intelligit Ariſt. 1. de partibus animalium: vbi ſupra. & nullum cœlum habet multas ſubſtantiales formas, quia cœlum eſt corpus ſimplex, quia ipſum ſimplici motu mouetur, quia puro circulari, intelligo ſimplex, nõ quia ſit homogeneum, quia incompoſitas vocat Ariſt. 2. de partibus animalium ſimilares partes, oſſa, neruos, carnes, &c. quæ mixta ſunt: in alia.n.conſimilium partium diuiduntur. vt declarat Auer. 3. cœli. com. 33. concedo tamen cœlum eſſe corpus homogeneum: ſed nego q eſſe homogeneum ſit ratio adæquata, per quam corpus ſit ſimplex, quia eſſe homogeneum excedit & eſt in pluſquã corpus ſimplex, quia omne corpus ſimplex eſt homogeneum, & non ecõtra, quia aliqua corpora compoſita & mixta homogenea ſunt: ſed intelligo ſimplex corpus, quia ex ſimplicibus naturis eſt conſtitutum. Eſt autem ſimplex natura ſimplicis motus principium. Eſt autem ſimplex motus triplex, à centro in leuibus ad centrum in grauibus, circa centrum in neutris. 1. cœli. tex. com. 6. & quia cæleſtes naturæ ſunt eiuſdem ſpeciei analogæ, & naturata, & conſequentia naturã: ideo numerus cœlorum non facit numerum in numerandis ſimplicibus corporibus. Simplicitati igitur ſubſtantialium formarum: ſubſtantialium formarum pluralitas repugnat, quia vnãquanq; ſubſtãtialem formam ſimplicem proprius & localis motus & ſimplex conſequitur, & ſic in habente plures ſubſtantiales formas cõpoſitio reperitur ſimplicitati oppoſita & corporis & motus. Sed dubitatur argumentis communibus propoſito & alijs, quia cœlum ex genere & differentia cõponitur, quia cœli ab inuicem eſſentialiter diſtinguuntur & conueniunt. Eſt autẽ genus forma vniuerſalis: differentia vero particularis. 7. Meta. com. 43. & 2. Phy. tex. & com. 28. & cõ. 92. Secundo. quia genus cõponitur ex potentia & actu, quia actus & potẽtia ſunt principia generum. * Tertio. quia genus eſt vniuocum multis ſpeciebus: ergo genus nõ dicit formam ſpecificam, ſed ipſum dicit

Elice ex hoc loco quid non quærit ad hoc, q aliquid ſit ratio adæquata alicuius.

Intellige genus per ſpecificam, & ...

ex intentione inter. Ex huius ſolutionẽ habes infra.

dicit formam, quia aliter genus nõ prædicaretur de eo, cuius eſt genus, ergo in contento ſub ſpecie ſunt forma ſpecifica & forma generica. Reſpondeo. vt reſolute ad minus cõia ſub ente contenta conſiderando deſcendere valeam: dubitationẽ de vniuocatione entis extirpabo. Dico igitur q duplex eſt genus, vniuocum, analogum: analogum nullam facit compoſitionem: aut infert eſſe in contento ſub eo, quia analogici generis vnitas eſt ex parte termini vocalis, aut ſcripti, aut intentionis ad placitum ſignificantis ſpecies, aut indiuidua, non autem naturaliter: intentio.n. entis eſt naturalis ſimilitudo termini vocalis, aut ſcripti ad placitum ens ſignificantis, & huic conceptiui correſpondent in re plures res inter ſe ordinem habentes, vt ſubſtantia & accidentia, ordinantur autem accidentia in ſubſtantiam, quia per eam accidentia conſtituuntur. 4. Metaph. com. 2. prædicamenta.n. attribuuntur ſubſtantiæ, non quia ſubſtantia ſit agens aut finis eorum: ſed quia conſtituuntur per eam, & ſubiectum eſt eorum. immo Ariſto. 12. Meta. tex. com. 2. iuxta oppoſitionem Auerrois, vult q ſiue ens ſignificet vnum genus & vnam naturam, ſiue genera diuerſa, ſemper ſubſtantia eſt prior cæteris. Eſt igitur ens analogum. 4. Metaphy. tex. com. 2. & 1. de Anima, tex. com. 78. ens multipliciter dicitur. Idem. 2. de Anima. cõ. 30. analogia etiã non ſtante cum vniuocatione. Ens.n. multiplex eſt. 1. Phy. te. com. 13. 16. 25. multiplicitate ſignificationum, quoniam ſuppoſitorum multiplicitas etiam in ſpecie ſpecialiſsima vniuoca reperitur, & ſic ſpecies, quamuis ſpecialiſsima & vniuoca dicenda eſſet multiplex, quod non eſt dicendum. Quod ſi hoc concedas. Contra Ariſtotelem eſt, volẽtem illam entis multiplicitatem facere propoſitionem diſtinguibilem, quod non facit ſola ſuppoſitorum multitudo, vt patet. 1. Elenchorum. Tum quia non eſt poſsibile ens, & nõ ens verificari de eodem termino ſine variatione ſignificationis, propter primũ principium eſſe verum notiſsimum: ſed ſic eſt de ente & non ente vt patet. 1. Phy. tex. & com. 25. dixit enim Auerroes ibi hoc nomen ens & non ens dicuntur de decem prædicamentis.

De vniuocatione entis.

Cõtra Scotũ.

Quod autem cum analogia entis non ſit vniuocatio, neq; æquiuocatio, expreſsit Auer. 3. de Anima. commen. 36. vbi cõtra Auempace dixit. manifeſtum eſt enim per ſe, quod hoc nomen quidditas non dicitur pure æquiuoce, neq; pure vniuoce. Et aperte Ariſ. 12. Meta. tex. com. 3. ſubſtãtia eſt ens abſolute, ſed accidẽtia non ſunt entia ſimpliciter, & hic expreſſe negat vniuocationem. Idem dixerat Ariſt. 7. Meta. tex. com. 3. alia dicuntur entia, eo q entis. hoc idem aſſerit Aue. 8. phy. incidentaliter. com. 77. hoc nomen ens dicitur de ſubſtantia, & de alijs prædicamentis cum determinatione. Secundo. natura vna communis non eſt niſi in vno prædicamento, ſed ſignificatum entis non eſt tantum in vno prædicamento, ergo ſignificatum entis non eſt vna natura. maior eſt Ariſto. & Auer. 1. Ethico. ca. 7. ad oſtendendum ens & bonum dici ambigue. i. non ſecundum vnam intentionem, quam participẽt decem prædicamenta. ratio eſt Auer. ibi. Et non intelligas ex ratione q non poſsit eſſe vna res in diuerſis prædicamentis: ſed in argumento eſt reſtrictio ad intentionem vnam ſignificatam. Tertio. Ariſt. 7. Meta. tex. com. 14. & 15. Ens non dicitur vniuoce, neq; æquiuoce, vbi Auer. ens deriuatur ab eſſe, ſed eſſe non eſt ſm vnam & eandem intentionem in vnoquoque prædicamentorum, actus. n. eſt eſſe independenter formaliter, compoſiti vero dependenter: quãuis. n. forma ab agente effectiue dependeret, aut à materia materialiter, à nullo tamen formaliter dependet, quia tunc ipſa eſſet ſubijcibile aut compoſitum non autem actus. Quarto. ſi ens ſignificaret vnam naturã, ipſum eſſet genus. patet conſequentia ex Auer. 10. Meta. com. 8. oſtendente diuerſitatem inter genus vniuocum & analogum, quia genus ſignificat ſua ſignificata mediante vno cõmuni primo ſignificato: ſed ens aut vnum non, ſed immediate ſignificant decem prædicamenta, ratio eſt Auer. ibi. Quinto ſi eſſet ens vniuocum, tunc ad vnam ſcientiam pertinerent omnes quatuor cauſæ. patet conſequentia, quia non eſt tanta rerum diuerſitas q ad diuerſas ſcientias pertinerent. ratio eſt Ariſt. 3. Meta. tex. com. 3. Et Auer. falſitatẽ conſequentis declarat. 4. Met. com. 1. partiuntur. n. cauſæ inter naturalem & metaphyſicum, quia metaphyſici ſunt finis & forma: ipſius vero naturalis materia & efficiens. iuxta Auer. in prooemio. 1. Phy. ſubſtantiæ. n. partitæ ſunt in intelligibilia & ſenſibilia naturalis ſenſibilia cõtemplatur, metaphyſicus vero intelligibilia. pertinent autẽ omnia ad vnam ſcientiam, vt metaphyſicam, propter entiũ analogiam 4. Meta. tex. & com. 6. non tamẽ entia ſenſibilia, aut methematica ita ex amuſsim in meta. conſiderãtur, q aliæ de illis ſcientiæ ſuperfluant, qm abſtractæ & vniuerſaliter in meta conſiderantur, ſed particulariter & appropriate in alijs ſcientijs. metaphyſica igitur omnia conſiderat, ſed non omni modo conſiderandi omnia illa conſiderat, ſed ſuos modos conſiderandi ſpecialibus relinquit ſcientijs. Huic rationi proportionabilem facit Ariſ. in. 1. Ethi. loco allegato de bono. Sexto. ſi ens eſſet vniuocum: elementa prædicamẽtorum ſaltem intellectualia eſſent eadem, quod eſt contra Ariſt. 12. Meta. tex. com. 2 r. & cõmentatorem ibi: ergo vnum & ens non ſunt vna natura cõmunis alia à decem prædicamentis. Septimo. arguit Auer. 3. Met. com. 10. ſi ens & vnum dicantur de decem prædicamentis vniuoce, neceſſe eſſet vt intellecta non haberent differentias, quibus differrent ab inuicem in omnibus ſuis naturis, quia prædicamenta non eſſent diuerſa, & ſic ipſa nõ eſſent ſimplicia * Octauo. 3. Phy. Ariſt. tex. com. 4. cõmune autem in his nullum eſt accipere. ſ. prædicamentis. vbi Auer. intendebat Philoſophus declarare q motus non dicitur vniuoce: ideo ipſe non habet diffinitionem dictam vniuoce: ſed ſecundum prius & poſterius, niſi. n. diſtributiue maior intelligatur, cum hac minori motus eſt in multis prædicamentis, non infertur motum non eſſe vniuocum. Nono. & aduertat Scotus. Deo nihil eſt cõmune vniuocum, ergo ens non eſt vniuocum. patet conſequentia, & antecedens probatur, quia dato oppoſito illius: tunc intellectus noſter poſſet magis abſtrahere q̃ eſſet Deus in ſe abſtractus: patet, quia à Deo aliquid abſtraheret intellectus noſter, * & abſtractione non ficta, neq; imaginabili tantum, quia à Deo abſtraheret intellectus noſter conceptum entis Deo vniuocum. conſequens autem eſt impoſsibile. Quod ſi entitatem eſſe in ſe abſtractam poſueris, & non per intellectũ noſtrum, tunc peius eſt, & maius inconueniẽs, quia tunc erit aliquid in re magis abſtractũ, quàm Deus, vel erit quidditas aliqua magis abſtracta q̃ deitas, quod abſurdiſsimum eſt in natura, & in metaphyſica naturaliter inuenta, & in metaphyſica ſupernaturaliter reuelata. Contra. vnius potentiæ vnum eſt obiectum adæquatum, & non niſi ens, quia ſupra ens non eſt aliquid, & infra ens quocunq; dato poteſt intellectus poſsibilis aliud intelligere. ergo tantũ ens eſt obiectum illi adæquatum, quia inferiora ente excedit intellectus noſter, & altiora non dantur. Tum quia omne intelligibile eſt ens, & omne ens eſt intelligibile, & ſic ibi eſt adæquatio. Secundo. vnius ſcientiæ vnum eſt ſubiectum, ſed metaphyſica eſt vna ſcientia, & circa ens eſt. 4. Meta. tex. com. 1. ergo ens eſt vnum & vniuocum.

Quia genus vniuocum facit cõpoſitionem, vt ſupra in reſpõſione primi argumẽti.

Vt cõceptum entis, & talis conceptus eſſet magis abſtractus quàm Deus, quia a Deo abſtractus.

Tertio. primæ dignitatis vnum eſt ſubiectum, vna. n. prima eſt dignitas. 4. Meta. tex. com. 8. ſi autem enti plures conceptus reſponderent, tunc plures eſſent dignitates illius. conceptibus reſpondentes. Quarto. omni paſsioni ſubiectum primum reſpondet, ſed paſsionibus tranſcendentibus non reſpondet ſpecialius ſubiectum ente pro ſubiecto adæquato. vt patet, ergo &c. Quinto ſubſtantia eſt magis ens q̃ accidens. 7. Meta. tex. com. 4. ſed non eſt ſubſtantia magis ſubſtantia q̃ accidens ſit ſubſtantia, neq; ſubſtantia eſt magis accidẽs quàm accidens ſit accidens, ergo oportet in vniuoco ſubſtantiæ & accidenti communi eſſe comparationem, non. n. in æquiuocis ſit comparatio. 7. Phy. te. com. 24. & non niſi in ente. Sexto intellectus certus de vno & dubius de duobus habet conceptum, de quo eſt certus, alium & diſtinctum ab illis de quibus eſt dubius, ſed Philoſophus, & Theologus ſunt certi q Deus eſt ens: & philoſophus dicit q Deus eſt finitus in vigore, Theologus vero infinitus: licet. n. Auicẽ. dixerit Deum eſſe infinitum: patet tamen q contra Ariſt. eſt dictum illud, ponentem Deum neceſſario & naturaliter agere ad extra, & formare primum cœlũ, & immediate effectiue mouere cœlũ primum, ergo vterq; iſtorũ diſputantium certus eſt q Deus eſt ens: & ſic conceptum habent entis ab alijs diſtinctũ. Ad primũ conceditur maior, quã declarat Auer. 2. de anima. cõ. 108. de ſenſu exteriori dicens. Neceſſe eſt aliquid eſſe cõmune illi multitudini, quod comprehenditur à ſenſu, refert dictio illa, quod, mul-

Opinio Ariſt. contra Auic.

titudinem cognitam, & non refert commune ad illam multitudinem: priuilegium enim eſt relatiui neutri generis poſſe referre antecedens non eiuſdem generis: non.n.ſunt vniuerſalia extra intellectum, & ſi eſſent extra ipſum, non apprehenderentur ſenſu, vt dixi in lib. de vniuerſalibus. Si autem vis referri multitudinis genus, tunc illud dicitur ſenſatum ratione ſuppoſitorum eius: non autem in ſuo eſſe vniuerſali. ſequitur Auer. & ſi non ſupple ſi non datur commune illi multitudini, non erit illic aliquid per quod ille ſenſus poſsit dici vnus, quoniam ſenſus non eſt vnus, niſi per vnam intentionem, & hanc vnitatem obiecti declarans ſubdit, oportet q́ ſi vnum genus ſubiectum eis, quod dicatur vniuoce. Iſtud tamen dictum ſpeciales habet difficultates de viſu, & de interiore ſenſu, quas ad librum de ſenſibus reſeruo. Intellectus autem poſſibilis in hoc differt ab intelligentijs in actu, & conuenit cum ſenſu, quia ipſe habet obiectum adæquatum ſibi vnum vnitate vniuocationis, ſed illud non eſt ens ipſum, ſed eſt actus materialium, & dicitur ab alijs qoidditas rei materialis, non intelligo tamen per quidditatem totum, ſicut ipſi intelligunt: ſed formam, quæ eſt altera pars compoſiti, neq; per quidditatem rei materialis intelligo quidditatem rei per ſe apte mouere ſenſum, puta quidditatem accidentium, quam nominarunt alij quidditatem rei ſenſibilis, ſed intelligo formam ſubſtantialem cauſatam à materia. Aliæ autem intelligentiæ habent eorum eſſentiam pro obiecto eis adæquato. Triplicia autē ſunt intelligibilia ab intellectu poſsibili, quædam primo & per ſe, & ſunt formæ ſubſtantiales materiales. vnde Ariſto. 7. Meta. tex. com. 4. dixit ſubſtantiam eſſe priorem cognitione quàm accidens. & Auer. 3. de Anima. com. 5. poſuit in diffinitione intellectus poſsibilis formam materialem tanquam proprium obiectum intellectus poſsibilis. Et hoc ſequitur ſubſtantialem formam materialem eſſe per propriam ſpeciem in fantaſmate. Secundo autem intelligibilia, & per ſe ſunt formæ ſimpliciter abſtractæ, & formæ accidentales, & licet propinquior ſit inclinatio ad formas accidentales quàm ad formas intelligentiarum, tamen magis intenditur ab intellecto poſsibili intelligentia quàm forma accidētalis. Eſt.n. forma accidentalis, vt præparans intellectum, & intelligentia eſt illa cui præparatur. Quædam autem ſunt per accidens intelligibilia, vt materia, ſiue cœli, ſiue inferiorum, ſiue intelligibilium. Compoſita autem ſunt per partem intelligibilia, puta per formam. non potuit igitur Auer. in diffinitione intellectus poſsibilis obiecta per accidens cognoſcibilia, neq; per ſe ſecundo cognoſcibilia, ſed ſolum illa quæ per ſe primo ſunt apprehenſibilia ab illa potentia, ſcilicet formam materialem, eodem modo ſicut fecerat Ariſt. 2. de Anima. dum obiecta ſenſibus exterioribus aſsignaret: non.n. ſub illis obiectis ſenſibilia ſecundo, aut per accidens, comprehenduntur. Ex hoc patet differentia inter ſenſum & intellectum in cōparatione ad eorum obiecta adæquata, quæ illis virtutibus ſunt relatiue oppoſita, quia vniuerſale obiectum ſenſus non apprehenditur à ſenſu, ſed vniuerſale obiectum intellectus apprehenditur ab intellectu ſecundo: quod ſingulare comprehenſum ſub obiecto adæqoato ſenſus eſt comprehenſibile à ſenſu, & aliquando eſt aliquod eorum actu comprehenſum, ſed nullum ſingulare eſt actum apprehenſum ab intellectu, ſed bene potentia eſt apprehēſum: non intelligo potentia reducibili ad actum, ſed quia intellectus ſpeculatiuus eſt cognitio in potentia ſingularium, quia omnis cognitio in actu eſt cognoſcens, ſed intellectus ſpeculatiuus non eſt cognoſcens, ergo intellectus ſpeculatiuus non eſt cognitio in actu, ſed intellectus ſpeculatiuus eſt cognitio ſingularis, ergo eſt eius cognitio in potentia oppoſita actui iſto modo accepto. ioxta modum Ariſt. 1. Poſter. in dubitatione. verum demonſtratio vniuerſalis ſit potior particulari, concedētis ſcientem per propoſitionem vniuerſalem ſcire potētia illud quod importatur per propoſitionem illius ſingularem, licet Auer. ibi com. 39. videatur exponere de potentia propinqua, &c. quia igitur intellectus ſpeculatiuus eſt forma eſſentialiter ipſius indiuidui, ideo indiuiduum eſt aliquo modo per ſe cognitum, & quia intellectus ſpeculatiuus habet eſſe multum diuerſum ab eſſe quod habet forma in materia: ideo indiuiduū eſt aliquo modo per accidens cognitum, & ſic patet non repugnare hæc: indiuiduum eſt per accidens intellectum, & indiuiduum eſt per ſe cognitum, quæ à nobis alias concedebātur, quia indiuiduum per ſe cognoſci poteſt dupliciter intelligi vel in genere cauſæ efficientis, & hoc modo, vbi à multis conceditur ipſum eſſe per ſe cognitum, quia ipſum effectiue partialiter, minus principaliter, ponitur ab eis mouere intellectum poſsibilem à nobis dicitur per accidens cognitum, quia per aliud, puta per intellectum agentem ab eo abſtrahentem. Secundo intelligi poteſt indiuiduum per ſe in genere cauſæ formalis intelligi, & hoc modo, quia eſſentia indiuidui eſt formatiua intellectus poſsibilis: conceditur indiuiduum eſſe per ſe cognoſcibile, & quia eſſentia indiuidui poſtq̄ eleuauit eam intellectus agens format intellectum poſsibilem, ideo dicitur indiuiduum per accidens cognitum, quia ipſi eſſe formæ in ſingulari extraneatur eſſe abſtractum, improprie tñ dici poteſt indiuiduum eſſe per ſe cognitum, quia per eſſentiam ſuam cognitum eſt, formantem intellectum. Ad ſecundum. vnitas ſubiecti ſcientiæ opponitur æquiuocationi. 4. n. Meta. com. 2. de æquiuoco non conſiderat vna ars, neq; requiritur vnitas vniuocationis, qualis reperitur, in genere comparato ad ſuas ſpecies, ſed illi ſufficit vnitas analogiæ, quæ eſt media inter vniuocationem & æquiuocationem, & qoamuis non detur medium inter habere vnam ſignificationem, & non habere, interdicere vnum conceptum & non dicere, tamen datur medium inter habere multa ſignificata, quorum vnum non attribuitur alteri, & habere vnum ſignificatum, & illud eſt habere multa ſignificata ordinata, ſic q́ vnum alteri attribuatur vt dixi in quæſtione de principijs chiromantiæ. Ex quo patet maiorem eſſe vnitatem obiecti potentiæ cognoſcitiuæ q̄ ſit obiecti habitus ſcientifici. * Ad tertium dignitatis termini non vniuoci ſunt, ſed analogici. Ad quartum paſsiones etiam multiplices ſunt, quemadmodum & id cui attribuuntur. Ad quintum magis ens. i. perfectius, id eſt diſtantius à non gradu entis. Ad ſextum conceſſus eſt alius conceptus, ex quo non ſequitur vniuocatio, * neq; quidditas cōceptibilis vniuoce dicta, eam.n. ponunt conſequi intelligibilitatem tanquam ſubiectum proprium eorum: ſed tunc oportet Deum non eſſe primo intelligibilem, ſed ſecūdo. ſ. ratione entis, cui primo competit intelligibilitas. ſequitur ſecundo Deum nō eſſe primum obiectum intellectus diuini, ſed entitatem, aut primum intelligibile non eſſe primo apprehenſum à primo intellectu. patet comparando entitatē intellectui diuino, quæ abſurda ſunt ad propoſitum genus analogum cum differentia aut contrahente compoſitionem facit in intellectu noſtro, non autem in re, proportionabiliter intelligo de ſubſtātia, quæ eſt genus analogum ad materiam, formam & compoſitum. ſimiliter cōpoſitum eſt analogū ad ſpirituale & materiale. vnde Auer. 10. Meta. com. 26. qui loquitur de corpore ſimplici: non loquitur niſi de nominibus, quoniam hoc nomen, corpus, v. g. quod dicitur de corruptibili & incorruptibili eſt nomen æquiuocum: intelligo æquiuocatione analogiam compatiente. Et corpus ſpirituale eſt genus propinquum cœlorum, & ſic nego corpora cæleſtia vniuocari in aliquo, & à fortiori non vniuocantur cum alio ab eis, q́ ſi tempus dixit Auer. 4. Phyſico. com. 133. vniuoce cum alio tempore dici. Intelligo in ratione mathematica abſtractæ, & non naturaliter. Scias tamen talis prædicari analogiam non abijcere, ſed compati prædicationem eſſentialem. vt. 4. Meta. com. 2. Auer. prædicabilia eſſentialia inueniuntur in hoc genere, quod dicitur multipliciter, ſicut inueniuntur in genere, quod dicitur vniuoce, multæ.n. diffinitiones ex terminis analogis cōponuntur, vt Aue. 2. Phy. com. 1. Hoc dixi in quæſtione de principijs chiromantiæ. Idem intelligo de conſequentia, cōuerſione, contradictione, diſtributione &c. qm̄ hæc per termini analogiam ſaluantur. Corollarium licet quicunq; conceptus ſolum naturaliter ſignificatiuus ſit vniuocus, non tamen quicunq; cōceptus eſt vniuocus, per conceptum intelligo actum formantem intellectum poſsibilē, ſed aliquis eſt analogus, & aliquis æquiuocus, patet de conceptibus ſignorū analogorum & æquiuocorum. * Corollarium ſecundū, cum vnitate conceptus dicibili in quid de decem prædicamentis ſtat decem gn̄aliſsimorum ſimplicitas, & irreſolubilitas, & primitas: * quia conceptus generaliſsimorū vniuocorum ſunt primi rerū conceptus naturaliter ſignificatiui &c. Generi aūt vniuoco forma ex parte

Quomodo intellectus ſpeculatiuus eſt cognitio ſingularis in potentia, & non in actu.

Quomodo eſt cedi poteſt indiuiduum eſſe per ſe intellectum.

Quia illa eſt vnitas vniuocationis.

Quia cōceptus entis habetur ſed ille nō eſt niſi ad placitum ſignificans.

Ponunt enim quidditatē cōceptibilem eſſe entitatē cōſequentem intelligibilitatē eſt.n. ſecundum eos intelligibilitas propria paſsio entis

Vt de conceptu huius termini carnis.

Vt vnitas cōceptus entis, in quid.n. dicitur de decem prædicamentis, analogice tamen.

rei correſpondet, non tñ eſt illa forma vniuerſalis in actu, ſed vniuerſalis in potẽtiâ naturaliter ſignificat a termino mentali genetico & forte etiam ad placitum per alium terminũ mentalem: aliter enim res per terminos prædicamentales ſignificatas intelligit intelligem metaphyſicam & philoſophiã naturalem cum logica, quam logicus tantum. quoniam cõceptibus ad placitum res ſignificantibus vtitur logicus purus: eſt enim lugica verborum libra, licet differat logicus ab illo, cui à natiuitate deficit ſenſus, quia nullam cugnitionem ſiue diſtinctam, ſiue confuſam habet de re ille, cui deficit ſenſus à natiuitate, ſenſibili per illum ſenſum: ſed logicus rerum ſignificatarum per terminos confuſam habet cognitionem, vel ſaltem non ſimpliciter ſcientificam: ſed habens alias ſcientias intentionibus naturaliter ſignificantibus intellexit: immo homo felix propoſitiones habet ex eſſentijs intelligẽtiarũ pompoſitas, quia eas componere poteſt: non tamen dependentes intelligentiæ ex extremis habitis propoſitiones componere poſſunt, quia actus cumponendi illis repugnat, quia actus cõponendi requirit intellectum eſſe potentia cognoſcens nõ autem actu, quia actus componendi eſt differens ad affirmationem & negationem, non etiam ſub quoq; eſſe forma ſignificatur à genere: ſed ſub determinato, & eadem forma etiam per differẽtiam importatur: ſed ſub alio eſſe, & ſic ex genere vniu. ~o & differentia non infertur pluralitas formarum in re: ſed bene pluralitas modorum eſſendi formæ. Corpora enim ſimplicia corruptibilia plures formas habere non poſſunt: quod tamen oportet: ſi genus & differentia inferrent formarum pluralitatem in re, quia ipſa ſunt habentia genus vniuocum & differentiam. Dicendum eſt igitur primo quòd non ſi aliqua prædicata eſſentialia ſecundum ſub & ſupra ordinantur: illa ſumuntur à diuerſis formis. patet de prædicamẽtis accidentium, vt albedo & color: oporteret.n. ꝙ materiale formabile accidentis formaret ſubſtantiam, aut non quàlibet partem qualitatiuam accidentis eſſe in ſubſtantia tanquam in ſubiecto. * ꝙ ſi hoc aliquis concedat: non auertens, aut negligens tot eſſe entia ſine neceſsitate, quæ ſenſus non oſtendit, neque ratio conuincit: non tamen conceder duas quantitates in eodem ſubiecto adæquate, quia inde ſequitur dimenſionũ penetratio, & ſic quantitati, quæ eſt genus non reſpondet quantitas re diſtincta à quantitate quæ eſt ſpecies eius. Extat tamen differentia inter prædicamentũ ſubſtantiæ, & prædicamentũ accidentiũ, quia in prædicamento ſubſtantiæ includũtur compoſita: ſunt.n. ſubſtantiæ famoſiores, vbi formæ non ita apparent: ideo non formæ, ſed in accidentibus multis formæ ordinantur, quia earum concreta accidentalem & denominatiuã prædicatiunem dicere videntur. iuxta Ariſtotelem 2. Topic. cap. 3. dicẽdum eſt igitur ꝙ omne genus eſt diuiſibile per actũ & potentiam 5. phyſi. cõ. 9. ergo in omni prædicamento ſunt compoſita ex proprio actu & propria potẽtia. Vnde Aue. 4. cæli cõm. 35. Cumpoſitio rerum, ſcilicet ex materia & forma ita inuenitur in prædicamento vbi, ſicut in alijs prædicamẽtis: potẽtia igitur ad accidens formaliter ſumpta eſt eiuſdẽ generis: cum actu, ſed realiter eſt res, quam poſsibile eſt eſſe alterius generis. ideo licet ex potentia & actu accidentium nõ fiat vnum per ſe ſubſtantiale: ſit tamen vnum per ſe reponibile in prædicamento accidentis, concretum enim & abſtractum non genere differunt. Quod ſi Ariſtoteles in prædicamento relationis ponit poſitiones, & poſitionum concreta ponit in nouo prædicamento, eſt quia idem eſt in diuerſis generibus diuerſimode: ſi.n. principia, quæ in compoſitionem veniunt ſub eiuſdem generis, oportet principiatum ex eis eſſe etiam illius generis. Dico ſecundo non ſi aliqua prædicata eſſentialia in prædicamento ſubſtantiæ ordinantur, illa ſumuntur à diuerſis formis: patet de prædicatis de Deo & intelligentijs. iuxta Auerroim 12. meta. cõm. 39. vt ſubſtantia, ſpiritus actus, ſed puia iſta ſunt prodicata prædicamenti analogi ſubſtantia. Ideo ſit tertium dictum. Non ſi aliqua eſſentialiter prædicata & vniuoce in prædicamento ſubſtantiæ ordinantur, illa ſumuntur à diuerſis formis patet de prædicatis corporum ſimplicium ſublunarium, infra tangetur. Tum quia non differunt illa prædicata ſic ordinata niſi ratione, ſcilicet ſecundum magis abſtractum & minus abſtractum: hæc tamen abſtractio non eſt in naturis rerum per naturas earũ ſed per intellectum agentem ſic eas abſtrahẽtem ſcilicet ſecundum magis vniuerſale & minus vniuerſale: & aliquando aliter, vt differentiæ, &c. ſic.n. eſſent illa ſic abſtracta, ipſa eſſent de genere intelligentiarum, multiplicatio igitur logicaliũ võcum ve eis correſpondentium intentionum non infert multitudine rerum naturalium. neq; metaphyſicalium. Cõtra. diffinitio habet partes ſignificantes partes rei, & partibus diffinitionis partes rei reſpondet 7. metaph. tex. cõm. 33. Reſpondeo, partes rei quæ ſunt genus & differentia ratione diſtinguuntur, & non re 7. enim metaph. tex. cõme. 42. vltima differentia eſt ſubſtantia rei & diffinitio, quod non eſſet, ſi nõ identificaretur differentia generi: materia enim licet ſit pars indiuidui, non tamẽ eſt pars ipſius vniuerſalis, vt ex libro de vniuerſalibus deducitur: pro habenda igitur diuerſas diffinitione differentiæ à genere, ſufficit diuerſitas modorum eſſendi, quæ etiam diuerſitas eſt origo proprietatum diuerſarum generi & ſpeciei connenientium, riſibilitas.n. ſpeciem humanam ſequitur: nou autem genus ad hominẽ. Contra Auerroim 1. phyſic. cõm. 28. partes diffinitionis præcedunt rem in eſſe: ergo ante actum intellectus circa rem, immo ante modos rei eſt diſtinctio partium diffinitionis, quia modus ſequitur rem, cuius eſt modus, & pars rei præcedit rem. Reſpondeo, quia vere diffinibile eſt compoſitum ex materia & forma, oportet partes diffiniti per diffinitionem declarari: & ſic dictum Auerrois eſt indefinitum: ſi autem comparauerimus genus ad ſpeciem, tunc prioritas naturæ generis eſt à quo nõ conuertitur ſubſiſtendi conſequentia: iuxta Auerroim ſuper Porphyrio cap. 7. ſi autem differentia ſpeciei comparatur, tũc ſi illa dicit formam aut materiam: patet ꝙ eſt prior, ſi dicit totum, & non ſit vltima differentia, tunc illa eſt prior, eo modo quo genus. iuxta doctrinam Ariſtotelis 2. Poſterio. cõ. 13. docentis diffinire: dato genere diuiſio per differentias eſſentiales: tunc adde differentiam generi: ſi non habes conuertibile cum diffinito, tunc eſt caſus noſter ꝙ differentia eſt prior ſpecie prioritate naturæ, à qua non cõuertitur conſequentia ſubſiſtendi eo modo ſicut genus. Si autem habes conuertibile cũ diffinito: tunc habes diffinitionem, & ſic non elicitur ex illo tex. non dari differentiam connertibilem cum ſpecie, neq; differentiam vltimam diffinitionis non conuerti cum diffinito: ſed elicitur ꝙ donec durat acceptum. ſ. generis cum differẽtia vel differentijs in pluſquam ſit diffinitum, adhuc addenda eſt differentia vlterior pro habenda diffinitione. terminus igitur iſtius proceſſus eſt diffinitio, cuius diffinitionis vltima pars, licet diceret totum, tamẽ dicit illud per modum partis & prioris, quia ipſa eſt determinatiua generis, ex qua cũ reſiduo diffinitionis habetur eſſentia diffiniti complete aperta. Ad ſecundum genus componi ex potentia & actu intelligitur: nõ quod genus dicat materiam: & differentiam formam, quia tunc non prædicaretur genus de re, vt 7. metaphy. cõm. 24. dicit Auerroes materiam non prædicari, neq; genus dicit formam determinatam, quia tunc nõ diuideretur genus per differentiam, ſed dicit genus formam mediam inter actũ & potentiam, quia dicit genus formam ſub actu imperfecto, vt tangit Auer. 1. meta. cõm. 17. Genus tamen de prædicamẽtu ſubſtantiæ vniuocum diximus eſſe intentionem ſubſtantiæ compoſitæ ex materia prima & forma ſimplici materiali, non tamen ſunt quatuor generaliſsima, quemadmodum ſunt quatuor formæ ſimplices materiales, quia in eſſe ſpecifico ſumptæ formæ ſimplices conſtituunt ſpecies quatuor, ſed abſtracte reducuntur in vnum. quia principio eiuſdem rationis cauſantur. ſ. materia prima, & tunc non cõuertitur hoc genus cũ corpore ſenſibili, quia cælum eſt ſenſibile viſu, ſed cunuertitur cum corpore tangibili, & hoc genus eſt minus commune quàm corpus naturale, quia cæleſtia corpora etiam naturalia ſunt, & ſufficienter diuiditur hoc genus per ſimplex & compoſitum, ſimplex autem per graue & leue, & vtrũq; per ſimpliciter & ſecũdum quid, compoſitum autem per perfectum & imperfectum, perfectum per animatum & inanimatũ, animatum per ſenſibile & inſenſibile, vel melius per ſenſitiuum & non ſenſitiuum, ſenſibile per rationale & irrationale. diuiſio autem rationalis per mortale & immortale, eſt ad mentẽ Auic. volentis materiã cæli eiuſdem rationis cũ materia iſtorum inferiorum, & cælum eſſe animatum ſenſu, non autem eſt ad

Genus & differentia ratione diſtinguuntur.

De differẽtia vltima cõuertibili cum deſinito.

Quomodo intelligitur genus ſumi a materia.

Auicenna opinio de materia cæli.

eſt ad mentem philoſophi. ideo iuſtæ repræhenditur Auic. ab Auer. Dicendum igitur q; potentia & actus in ſubſtantia ſunt principia intrinſece componentia ſuppoſita de quibus vel de ſignis eorum ſic intellige, & hic & alibi. generaliſsimum ſobſtantiæ prædicatur eſſentialiter. & conſequenter principia generis dici poſſunt, quod ſaluare non poſſont ponentes intelligentias in prædicamento, niſi dicant eas componi ex acto & potentia. quia principia generis omne contentum directe ſub genere principiant. aliter illa non eſſent principia generis, ſed forte alicuius ſub genera contenti. Ad tertium. patet genus dicere formam eandem quam ſpecies, ſed ſub eſſe intermina to. Contra. ex determinatis genus & differẽtia dicunt eandem formam cum ſpecie. ergo genere eſſentialiter prædicato de ſpecie, etiam genus eſſentialiter prædicabitur de differẽtia, cuius oppoſitum dicit philoſophus 3. metaph. tex. cõ. 10.

Cap. 3.

Præteria 6. Topic. philoſophus. * ſi genus prædicatur per ſe de differentia, tunc Sortes eſſet plura animalia, quæ conſequentia non valet. ſi genus dicit eandem formam cum differentia & ſpecie. Ad primum. diuerſitas intentionum primarum & ſecundarum ſufficit vt non prædicetur genus de differentia per ſe. habent. n. diuerſas rationes, cum identitate tamen rei, ratione cuius realis identitatis & ordinate determinationis voius ab altero. philoſophus 7. metaph. tex. cõ. 43. prædicat differentiã generis de differentia ſpecifica in abſtracto vt fiſsio pedis eſt pedalitas. genus. n. ſignificat formã ſub eſſe ſub quo totum comprehenditur. & differentia ſignificat formam vt pars, & ideo non prædicaretur differentia de ſpecie, niſi acciperetur concretum à forma acceptum, vt forma eſt principium diſtinguendi aut conſtitoendi. * Ad ſecundum voluit philoſophus q; genus bis eſſentialiter prædicaretur de indiuiduo ſpeciei ſi genus prædicaretur de differentia, quia patet q; animal dicitur de Sorte eſſentialiter ratione hominis & diceretur animal de eodem Sorte iterum ratione rationalis, & ſic bis, * & potes diſtinguere inter eſſe duo animalia, & eſſe bis animal. Sed dubitatur, quia ad minus diſtinctio proprietatem. quæ eſt in re videtur requirere in principijs illarum maiorem diuerſitatem quàm ſit diuerſitas rationis. Reſpondeo. gradus ſeu ordo informus eſt duplex, rationis, & cadit inter formam generalẽ & ſpecialem, & quia idem refertur ad ſe, ideo ibi eſt ordo rationis. Eadem igitur forma vt in intellectu eſt, lapis eſt lapis, & corpus inanimatũ, & corpus materiale, non intelligas formam in eſſe intentionali eſſe cauſam eſſe realis, ſed forma vt in intellectu eſt principiũ eſſe generici & eſſe ſpecifici, quæ ſunt intentionalia eſſe, ſed illa forma in re eſt quæ intentionibus correſpondet diuerſa etiam eſſe, & per illas intentiones diuerſas diuerſa illa eſſe cognoſcuntur, & hoc voluit philoſophus 7. meta. tex. cõ. 43. genus nihil eſt præter generis ſpecies, quamuis ſubdit, & ſi aliquid eſt, vt materia eſt, & hunc ordinem non ſolum facit ratio, ſed natura quia perfectior forma imperfectiores continet, vt 2. de anima. tex. cõm. 31. trigonum in tetragono, quia tetragonum habet tres angulos & plores. forma autẽ ad ſuũ genus comparata, ibi eſt pluralitas rationis, quia eadem forma, vt dat eſſe ſpeciale ſupponit ſeipſam vt dat eſſe generale, ſuperiora enim in diffinitionibus inferiorum ſunt comprehẽſa, quia perfecte prius intelligitur aliquid eſſe corpus q̃ ignis, vt de genere comparato differentiæ tangit philoſophus 6. topicorum cap. 19. genus eſt notius differentia, quia cõmonius eſt, & ſic intelligitur * materiam prius informari forma generali quàm ſpeciali, & hunc ordinem facit ratio diſtinguens formam genericam à ſpecifica, inter quas non eſt diſtinctio ſecundum eſſentiam, quia ſuperius de ſuo inferiori prædicatur eſſentialiter. ratione igitur idẽtitatis generis & ſpeciei philoſ. 7. metaph. tex. cõm. 43. voluit q; in ſubſtantijs non eſt ordo, ſi intelligatur non de primis ſubſtantijs tantum, quæ conſtat non eſſentialiter ordinari, ſed etiam de ſecundis, & ratione diuerſitatis voluit 7. Topico. cap. 3. q; genus & ſpecies noo eadem ſignificat, dicens nam multiplex & duplum non eadem ſignificant. Secundo comparatur forma ad propriam materiam, & ſic vna informat materiam formaliorem quàm altera, aut magis diſpoſitam. Tertio forma compararur ad accidẽtia, & ſic alicuius compoſiti plura accidentia tenent ſe ex parte materiæ quàm alterius compoſiti, aliquando vero plura accidentia tenent ſe ex parte formæ, & cum plura ſe tenent ex parte formæ. dicitur forma immediatius attingere materiã, & quanto plora accidentia ſe tenẽt ex parte materiæ, dicitur forma minus immediate informare materiam. Quarto comparatur forma ad alias ſubſtantiales formas, & ſic forma perfectior plura virtualiter cõtinens dicitur minus formare materiam primam. Ad argumentum igitur negatur conſequẽtia inferens ex pluralitate accidentium pluralitatem ſubſtantialium formarum, quia ab eadem forma ſecundũ varios gradus plura accidentia fluunt. Sed dubitatur. quoniam ſi eadem forma eſt importata per genus & differentiam, tunc in diffinitione eſt nugatio, patet conſequentia, quia ibi eſt genus explicite, & etiam implicite, ſcilicet in differẽtia, ſic arguit philoſophus 7. metaph. tex. cõm. 18. q; accidentia nõ proprie diffiniũtur, quia ſubiectum ibi implicite & explicite ponitur, vt ſimus eſt naſus cauus. Secundo philo. 2. meta. tex. cõm. 10. non procedi tur in infinitum in prædicatis quiditatiuis. ergo neq; in formis. conſequentia autem philo. tenet per hoc quia multitudo prædicatorom quiditatiuorum multitudini formarum æquatur ſicut ſuæ origini. Tertio. ſequitur q; differentia de genere vere prædicabitur, patet conſequentia ex identitate eorum conſequens eſt contra Ariſt. 9. Topi. cap. 3. non enim de animali greſsibili bipes prædicatur, ſic enim bipes deo eodem bis prædicaretur. Ad primum. variatio nominis & ſignificationis generis & differentiæ cum varietate rerum aut modorum, à quibus ſumũtur nugationem tollit, & licet vniuerſali additũ particulare ſuperfluum faciat in diffinitione, quia de conceptu inferioris eſt ſuperius, iuxta philoſophum 6. Topic. cap. 3. in fine, non tamen differentia generi addita, quia extra cõceptum formæ per modum partis & diſtincte eſt forma per modum totius & cõfuſa, quãois prius à nobis habeatur cõceptus formæ, quo confuſe repræſentat totũ quã conceptus formæ quo repræſentat ipſa forma formã. verum eſt etiam q; diffinitio ſubſtantiæ datur ſine aliquo addito ſed accidẽtium nõ, vt ibi vult philoſophus, ſubiectũ autẽ eſt id quod additur in accidentiũ diffinitionibus. Ad ſecũdũ tenet cõſequẽtia phi. à fortiori, quia ab vna forma multa prædicata quiditatiua ſumuntur. ergo ſi non infinita ſunt prædicata quiditatiua, quæ plura ſunt, neq; etiam formæ quæ origines ſunt prædicatiuorum quiditatiuorum, erunt infinitæ, tenet etiam ratio à deſtructione conſequentis, quia ab vna quaque forma ad minus voom prædicatum ſumitur. ergo ſi infinitæ ſunt formæ infinita ſunt prædicata. ergo ſi non infinita ſunt prædicata, non infinitæ ſunt formæ. Ad tertium conceditur conſequens, neq; vult philo. oppoſitum. ſed vult differentiam non vniuerſaliter prædicari de genere, patet per id quod ſubdit philoſophus. ſed de animali greſsibili bipede bipes prædicatur. concedit igitur prædicationem differentiæ genere indefinitã, licet vniuerſalem neget. ab inferiori enim valet conſequentia, homo eſt bipes. ergo animal eſt bipes. ad ſuum ſuperius affirmatiue, ſine confuſione, & melius prædicationem illam ſecundum accideus appellamus. iuxta Ariſ. 2. poſteriorum cap. 17. & iuxta expoſitionem Auer. ibi commen. 34. id eſt non ſecundum curſum naturæ.

Et ideo dicitur, homo eſt rationalis, & nõ dicitur, homo eſt intellectus.

Non tamẽ ſequitur de Sorte aĩal eſſentialiter prædicatur ergo per ſe.

Quomodo intelligitur materiã prius informari forma generali, quã ſpeciali.

Nota q̃ particulari additum vniuerſali facit nugationem.

DVBITATVR etiam. Vtrum cælum componatur ex quiditatibus, & videtur q; ſic, quia ſub ente continetur, & ſub ſubſtantia, & ſub corpore. Reſpondeo quiditas eſt forma, ſæpiſsime quidem coniungitur philoſophus quid eſt cum forma. aut quid erat eſſe. quia per formam ſatisfit quæſtioni qui eſt. & earũ notatur æternitas per tempus præteritom incompletum. forma etiã vere eſt 2. de anima tex. cõ. 7. alia vero quæ ſunt à forma depẽdẽter ſunt. ſ. compoſitum & materia. cum igitur nullum cælum ex pluribus formis componatur, neq; ex pluribus quiditatibus, ſi tamen large capitur quiditas pro prædicato in quid, ſic cælum habet multa prædicata in quid. i. corpus ſpirituale. corpus ſubſtantia. ens. Si capiatur diffinitione ſic cælum eſt diffinibile diffinitione analoga, & nõ vniuoca. Si capiatur quid pro ente potentiali, ſic in cælo eſt quid, ſcilicet materia, in actu tamen, vt in libro de orbibus declaraui. Sed dubitatur, in cælo videntur plures formæ, quia ſunt ibi duo efficientia ſcilicet primũ ens, quod eſt remotum mouens, & ſecundum, quod eſt mouens propinquum. Secundo. quia duplici fine finitur motus cæli 2. in-

li .i. intellectu, qui eſt finis remotus, & ſecunda intelligentia, quæ eſt finis propinquus. Tertio. ſecundo ente intelligēte primum ens, primum eſt forma ſecundi, ſed ſecundum ens dat eſſe cælo formaliter. ergo primum ens eſt forma cæli informati à ſecunda intelligentia. patet conſequentia, quia forma formans formam format formatum. Quarto. ſtella eſſentialiter diſtinguitur ab orbe, ergo ſunt ibi duæ formæ partiales. Reſpondeo. duplex eſt eſſe primi, vnum eſt eſſe intellectum, & hoc eſt duplex, quia primū eſt intellectum à ſe, & ab alio, eſſe intellectum à ſe eſt idem eſſe reali illius, & ſic vt ſic non habet eſſe in intellectu, ſed eſſe ab alio intellectum eſt eſſe exiſtens in intellectu intelligentis eum. & iſtud aliquo modo diuerſificatur propter diuerſitatem recipientium. Aliud autē eſt eſſe reale illius. & in hoc eſſe apud philoſophum comparatur orbi primo, quia appropriate illi ſubijcitur, propter quā compoſitionem Ariſt. 1. de partibus animalium. Quamobrē cælum factum eſſe ab cuius gratia cauſa, ſi factū eſt, & eſſe, &c. In orbe autem ſecundo eſt tantum vna intelligentia quæ comparatur illi vt anima ſubiecto recipienti, eam, & ſic eſt de alijs orbibus, & ſic licet primum ens ſit mouens ſecūdum orbem, non tamen eſt natura ipſius mouens ipſum, ſed eſt ars vniuerſalis in mente naturæ mouentis eum. Ad ſecundum. finem eſſe intrinſecum compoſito eſt dupliciter, primo quia eſt dās eſſe illi cōpoſito, cuius eſt finis, & ſic finis eſt intrinſecus, quia eſt eſſentia & quiditas illi, cuius eſt finis. Secundo vero quia eſt non forma finito, niſi forte qualitatiua. non ſubſtantialis, ſed cauſa & actus formæ finiti, & ſic in diffinitione eſſentiali formæ cadem, & ſic deus eſt finitis intrinſecus orbi ſecundo: vbi primo modo erat finis extrinſecus. & ſic eſſe duos fines ſic diuerſos non infert plures formas realiter inexiſtere compoſito, ſed vnus eſt in compoſito realiter, alius vero in eſſe intentionali. Ad tertiū formans orbem formatur in alio eſſe quàm formet orbem, quia in eſſe intellectiuo formatur formans orbem, & non in eſſe reali, ſed in eſſe reali format ſecunda intelligentia orbem, & non ineſſe intentionali, & ſic non negatur à cælo duæ formæ vna in eſſe reali, alia in eſſe intentionali proportionabiliter de alijs cælis intellige. Corollarium non ſi ita eſt in re quòd intellectus primus formet ſecundum intellectum, ſecundus intellectus formatur à primo in ſuo eſſe reali. Ad quartum ſolutum eſt in libro de orbibus negando antecedens.

Secundus Articulus.

SECVNDO principaliter conſiderandum eſt compoſitum generabile, & quoniam ipſum diuiditur in elementum & elementatū, ad hunc ſenſum ꝙ ſubſtātiarum primarum generabilium. quædam ſimplex, quædā vero eſt mixta. Sit ſecunda concluſio de elemento, tantum vnam formam ſubſtantialem habet elementum. huius concluſionis oppoſitum ponitur à tenētibus corporeitatem eſſe ſubſtantialem formam æternam imperfectā genericam expectantem formam ſpecificam. Contra quos inſtatur. primo localiter, ſecundo naturaliter. Et primo ex natura prædicationis eſſentialis præmittēdo diſtinctionem partium in partes ſecundum fidem, & partes ſecundum imaginationem, quam ponit Auer. 1. phy. cōm. 5. Et quia fides ibi compoſitionem veram importat, compoſitionem veram intelligo, quæ extra animā eſt. duplices ſunt partes vere componētes totū, ſcilicet qualitatiue & ſunt materia & forma, & quantitatiue, & ſunt partes aliquote, & non aliquote ad eas reducū tur. diſtinctio eſt Auer. 1. phyſi. cōm. 36. & 5. meta. cōmē. 30. & 4. phyſi. cōm. 20. & 3. cæli cōmen. 12. partes ſecūdum imaginationem dicuntur partes ſecundum intellectum & diuidū tur in partes ſubiectiuas, & ſunt inferiora, ſeu minus communia reſpectu totorum vniuerſalium. iuxta ſententiam Ariſ. 1. phyſi. tex. cōm. 4. Et in partes diffinitionis, quæ ſunt genus & differentia. Iuxta ſententiam Auer. 1. phyſi. cōm. 5. & Ariſto. 5. meta. tex. cōm. 30. Duplex autem eſt differentia inter prædicationem partium ſecundum fidē de toto, & generis, quod eſt pars diffinitionis & diffiniti 5. meta. commen. 30. de eadē, quoniam genus eſſentialiter prædicatur, ſcilicet in recto, affirmatiue, vere, & in abſtracto à ſubiecto vel melius non concreto concretione ſubiecti inhæſionis, * ſed partes ſecundum fidem, aut in obliquo, aut in recto, ſed denominatiue, & in concreto, vt homo eſt animal, & nō eſt animale, & homo eſt ſubſtantia, & non ſubſtantiale, viuens & non vitale, hæ ſunt prædicationes eſſentiales ſcilicet prædicationes generis de eo, cuius eſt genus, ſed dicendo, homo eſt animatus, & non eſt anima. materiatus, non materia, ſunt hæ prædicationes denominatiue ſubſtantiales tamen, ſed homo eſt ex materia, iſta eſt in obliquo. Eſt tamen differentia inter materiam & formam in prædicando de toto, quia forma dicitur de compoſito ſecundum formam ſed materia non 7. meta. commen. 34. & ſecundo phyſic. cōmē. 12. exemplum lapideitas eſt lapis ſecundum formam & lapis ſecundum formā eſt forma lapidis. Quòd ſi dixeris ꝙ lapis ſecundum materiā eſt materia lapidis. quemadmodum lapis ſecūdum formam eſt forma lapidis. dixit. n. Auer. 4. phyſi. cō. 49. materia dicitur à qua in potentia. Reſpondeo. negando conſequentiam ſi ex illo aſſumpto infertur materiam prædicari de re, patet inter materiam & formam, reſpectu quorum ſunt differentiam aſsignādo, quia forma eſt quiditas vel declarans quiditatem compoſiti, ſed materia non ſic. niſi ſecundum ꝙ forma ipſam detegit. res enim in actu eſt vere talis, ſed cū eſt in potētia, nō eſt talis neq; dicitur talis. ideo materia cum eſt in potētia lapis, nō dicitur lapis, neque lignum cum eſt in potentia ſcamnum dicitur ſcamnum. Secunda differentia de veris partibus fit vera prædicatio poſſeſsiua vt manus eſt mea, corpus meum, anima mea, ſed de genere non, quia non dicitur animal eſt meum, ſed animal eſt ego. dicendum & quidem ſecundum curſum non naturalem. iuxta Auerr. ſuper Porphyrio cap. 3. & primo poſteriorum cōm. 35. niſi forte alterius animalis me poſſeſſorem eſſe oſtendere voluero. colligi poteſt ſententia 7. meta. tex. cōmen. 24. 34. 36. Tunc arguo ſic. ex poſitione. corpus eſt huius ignis pars eſſentialis, * ergo hic ignis nō eſt corpus, ſed corporeus, & ſic hoc indiuiduum ignis non eſt contentum ſub hoc genere corpus. Iſtam ſententiam voluit philoſo. 4. topico. cap. 12. nullo modo pars prædicatur de toto, quare nullo modo erit corpus genus animalis, eo ꝙ eſt pars eius. repugnant igitur hæc ꝙ corpus ſit genus, & ꝙ ſit ſumptum à forma ſubſtantiali corporeitatis diſtincta realiter à forma ſpecifica. Ex hoc patet ꝙ intendentes verificare prædicationem generis de ſpecie per hoc concretum habens, vt homo eſt animal .i. homo habet animalitatem. ignis eſt corpus .i. ignis habet corporeitatē, vltra hoc ꝙ primam differentiam datam deſtruant, verificāt illas non per identitatem vnius cum altero, ꝙ eſt contra philoſophum 6. Topico. oſtendentem maiorem intimitatem generis ipſi ſpeciei quàm ipſi differentiæ, quia per ſpeciem & genus forma importatur per modum totius, ſed per differentiam importatur per modum partis, ſed per coincidentiā in eodem ſuppoſito, de quo eſſentialiter prædicantur in concreto. quemadmodum formarum accidentalium eſt concurſus in eodem ſubiecto, de quo accidentaliter prædicantur etiam in concreto, & tunc propter in vnum concurſum genus & differentia de ſe inuicem eſſentialiter prædicarētur, quod eſt contra Ariſtotelem 6. topicorum, in eodem cap. 8. inducentē ꝙ tunc multa animalia de ſpecie prædicarentur. Quam conſequentiam ſic deduco, quia anima & homo ſunt duo, & quodlibet illorum eſt animal per te volentem ꝙ anima quæ eſt differētia ſit animal. & ſic erit homo duo animalia. ſ. animal quod eſt totus homo, & animal quod eſt pars hominis. Item etiam materiam de forma prædicari concedere haberent. Quòd ſi dixeris eſſe æquiuocationem corporis, quod eſt pars à corpore quod eſt genus, quia materia, quæ eſt pars quantitate corporatur, & hoc eſt corpus quod eſt pars, ſed quacunq; forma ſubſtantiali informante materiam, tunc corpus eſt compoſitū, &c. & hoc eſt corpus quod verificatur de ſuppoſito. Sed tunc patet ꝙ non ſumis prædicata quiditatiua de eodem à diuerſis formis ſubſtantialibus illius compoſiti, &c. ſed ab eadē, quod intēdimus, quia corpus eſſentialiter prædicatur de igne. ergo corpus dicit eandem formam in re quam dicit ignis. patet conſequentia, quia ſi non eandem dicit, tunc partem dicit, & ſic nō eſſentialiter prædicatur, &c. genus enim dicere non

poteſt

Quia animal non eſt cōcretum cōcretione inhæſionis ſubiecti.

Et dicitur, huius ignis pars eſſentialis, quia vult Auicē. ꝙ ignis ſit cōpoſitus ex corporeitate, & materia & forma ſpecifica, & ſic corporeitas, & materia erit corpus quod erit pars ipſius ignis, ſunt. n. in igne duo. ſ. forma generica in materia, forma ſpecifica.

poteſt formam poſteriorem forma ſpecifica, neq; formam ſimul natura cum ea, ſed aut ſpecificantē dicit, aut priorem natura quàm ſpecifica, cui ſpecifica forma ſuperuenit ſpecificādo. Confirmatur. quia hæc prædicatio eſt eſſentialis. hoc corpus eſt ignis, demonſtrato a, igne, & non niſi quia igneitas, quæ eſt forma ſpecifica, eſt eſſentialis huic corpori, & ita igneitas eſt illa forma qua hoc corpus eſt corpus aliter prædicaretur totū de parte, & ſic illa prædicatio non eſſet vera, nedum ꝙ eſſet eſſentialis. ſimiliter de alijs, vt hoc viuens eſt animal, hoc animal eſt homo. alias, oporteret dicere iſtas eſſe veras denominatiue, aut participatiue, quod non eſt verum, quia ſubiectū non eſt commune ad prædicatum, ſed eſt ſingulare prædicati ſaltem realiter, quia aliquo modo hic homo & hoc animal differunt eodem ſemper demonſtrato. puta ratione, quia reſpondens quare hoc eſt animal dicere habet, quia tactiuum, & reſpōdens quare hoc eſt homo dicere habet quia intellectiuū.

Quod autem inferunt aliqui. ſi vita eſt denominatiua corporis & ſeparabilis ab eo, poſſunt bruta reuiuiſcere, nō valet conſequentia, patet quia non ſi albedo denominatiue & contingenter prædicatur de Sorte, poteſt albedo eadem numero in duobus temporibus diſcontinuatis naturaliter in eſſe Sorti. Aduertat tamen Theologus hic quoniam hæc prædicatio, Chriſtus eſt homo, eſt non in cōcreto ad ſubiectū, & vnius naturæ de toto ex duabus naturis cōſtituto, propter aſſumptionem vnius naturæ conſtituentis ab altera conſtituentiū. Hāc enim aſſumptionem congruum fuit & decens fieri vt diuinę legis promulgator peregregium eſſet exemplar ſeruandorū & veridicus expreſſor eorundem. Et quia regni cælorum explicanda ſupra cōmunem naturæ curſum fuerant, oportuit deum nobis ipſa reuelare, & non per nuncium, qui non eſſet deus, quia illi homo credere nō tenebatur, quia inter cæteros homo aut Angelus eligibilior exiſtēs fidem ſibi exhiberi non merebatur. quoniam veterum aliqui mali extiterunt fidem alijs eiuſdem rationis minuentes. mentiri & enim quantum ex defectibili natura eorum eſt, poſſunt, accidit ad hoc ꝙ non eſt homo certus ꝙ quæ dei ſunt, qui non eſt deus perfecte cognoſcat. neq; decebat teſtimonium ab inferiore natura quā homo exhiberi. ob eorum diminutam naturam, & ad tā alti myſteria detegendum non bene idoneum, neq; decuit teſtem eſſe quid ſupra hominem, quia ad capeſcēdas intellectuales naturas non omnis homo faciliter aſcendit. ideo diuinitati deus humanitatem adiunxit vt inde exemplum probitatis omnis homo eliceret, in quo omnis virtutis ſpecimen refulgeret, ad quem cognoſcendum omnis homo quamuis diminuti ſenſus leuiter conduceretur. Hæc igitur eſt fidei noſtræ certitudo, quia deus mentiri non poteſt, & ꝙ Chriſtus benedictus deus ſit, opera ſupra naturam ab eo facta, & ab alijs ſanctis, & vndequaq; per vniuerſum apertiſsima cōfirmant & præcipue per Virginem Glorioſam cuius gratia circunquaq; diffunditur, rē enim non diuinam tranſeuntibus annorum millibus quotidie magis inualeſcere, non eſt probabile, & præſertim cū primos eccleſiæ gubernatores à recto tramite deuiare ſæpe contingat, ſed extra cōmunem conceptionem (non immerito) reputatur. fragilitati igitur humanæ optimæ præuiſum eſt & melius quàm ratio excogitare poſsit, vt neq; dubitandum ſit an mentiatur dicens, neq; dubitandū ſit de dicentis ignorantia, per teſtimonium non indignum & debili cognitioni noſtræ familiariſsimum. Hæc obiter tranſeundo dicere volui vt bene philoſophantes gaudeant, & qui de eorum hæreſi lætantur, confundantur, & ſuos errores deponant. Confirmatur. igneitate ignis eſt in genere, quid omnis ſpecies eſt ſub genere, ſed igneitate ignis eſt in ſpecie. ergo, &c. aut igitur ſub genere non ſubalterno cum corpore, & tūc ignis erit in duobus generibus non ſubalternatim poſitis, quod eſt cōtra principium logicum antepradicamentorum Ariſt. & 6. Topico. cap. 8. non contingit idem in duobus generibus eſſe non contingentibus ſe inuicem intellige formaliter idem. Si autē ſub corpore eſt ignis igneitate, ergo duplici corporeitate ignis eſt corpus, * quod eſt ſuperfluum in natura, non enim per igneitatem ſub corpore continetur ignis. niſi igneitas ſit quædam corporeitas per igneitatem intelligo formam ſubſtantialem propriā ignis qua ignis eſt ignis. Quod ſi dixeris nō oportere igneitatem eſſe corporeitatem, ſed ſufficere ꝙ igneitate

Scilicet igneitate, & forma generica.

ignis ſit ſub corporeitate. Contra. ſequitur imaginabile eſſe ꝙ aliquid ſit ignis, & non ſit corpus, quia imaginabile eſt ſeruari igneitatē in materia ſine corporeitate. aliter opinio beati Thomæ in hoc implicaret contradictionem, dum poneret tantum vnam formam ſubſtantialem in igne. ſ. qua ignis eſſet ignis, & ſic ab inferiori ad ſuum ſuperius, * vltra hoc ꝙ non ſit, concludens per ſe, quia ſermo concludens per ſe concludit in omni materia. vt dixit Auer. 1. phyſi. cō. 25. & practicatur ab Ariſt. 1. prio. in terminis ignotis, non erit formalis, quod inconueniens eſt. Secundo arguo ex vniuocatione. Et præmitto ſententiam Ariſt. 7. phyſi. tex. cōm. 31. & 2. poſter. tex. cōm. 22. in genere latent æquiuocationes, non. n. tanta eſt generis vnitas, ſicut ſpeciei ſecundum Ariſt. 1. topic. cap. 5. & 5. meta. tex. cōm. 12. ſed expoſitione corpori correſpōdet vna forma numeralis, aut ſi multiplicatur illa forma ipſa ſolo numero multiplicatur, quemadmodum forma ſpecifica multiplicatur. ergo erit corpus verius vnum, aut vniuocum, aut non minus vniuocum quàm ſpecies ſpecialiſsima. * nō enim maior aut minor indiuiduorum numerus infert maiorem vel minorem vniuocationē, non. n. magis vniuocum eſt homo paucis hominibus exiſtentibus quàm ſit cū homines multis exiſtant. Tertio. ex diuiſione generis Ariſt. 2. poſterio. cap. 13. cōmen. 19. Auer. ibi non correſpondet: & 7. metaph. tex. cōm. 28. Differentijs formalibus genus diſtinguitur, materialibus vero ſpecies. cuius oppoſitū ex poſitione ſequitur, quia nō differt genus in igne & aqua, niſi per materiam, quia corporeitas eſt eiuſdem rationis in vtroq;, materia eſt eiuſdē rationis in vtroq;, & igneitas & aqueitas, quæ ſunt alterius rationis non ſunt corporeitates, differentia autem eorum quæ eiuſdem rationis ſunt, materialis eſt appellanda, ſic arguit philoſophus 7. metaph. tex. cōment. 42. non bene diuidi bipedem per alatum & non alatum, ſed per fiſsionem pedis & nō fiſsionem, &c. quia forma generica eſt eadē in ratione licet indiuidua ſpecie diſtinguantur, quod eſt contra philoſophum 6. Topicorum cap. 18. volentem ꝙ vita non ſecundum vnam ſpeciem videtur dici, ſed altera quidem animalibus, altera autem plantis ineſt. & conſequenter ꝙ natura generis diuerſificetur ſpecie in diuerſis ſpeciebus, & etiam eſt euidens, ꝙ animal, quod eſt homo, ſpecie differt ab animali quod eſt equus. Et etiam eſt impoſsibile naturam generis in ſpeciebus non diuerſificari, * quia tūc diuiſio generis in ſpecies eſſet materialis, aut accidentalis, quia ipſa eſſet per materiam, aut per accidentia, & ſic diuiſio non eſſet eſſentialis. patet conſequentia, quia diuiſio generis eſt per aliquid poſterius natura generica, diſtinctum re ab ea, & ſuper additum illi per te, & ſic non eſſentialiter prædicaretur genus, ſed accidentaliter prædicaretur de ſpecie, quod eſt impoſsibile. patet conſequentia, quia expoſitione ſequitur ꝙ idem indiuiduum numero ſub diuerſis & diſperatis ſpeciebus ſpecialiſsimis eiuſdem generis ſucceſſiue reperitur. patet tranſmutato a, igne in b, aquam, aut econtra, eadem corporeitas numero manet, & ſic idem indiuiduū corporis. Tum etiam ſequitur dari corpus materiale ſimplex, quod non eſt ignis, neq; aliud cæterorum corporū, quæ ſimplicia ab Ariſt. numerantur 1. cæli tex. cō. 17. quod eſt contra philoſo. ibi. quia tunc non ſufficienter diuideret in quinq; corpora ſimplicia ſimplex corpus. quod eſt inconueniens & contra philoſophum. patet conſequentia principalis de hoc indiuiduo ex prima materia & forma corporeitatis compoſito. ipſum enim dici non poteſt corpus compoſitum, quia nulla forma compoſita ipſum formatur. Item ſequitur dari indiuiduum generis, quod non eſt indiuiduum alicuius ſpeciei. Item ſequitur dari indiuiduum, cuius ſpecies non eſt tota eſſentia, quia indiuiduum datum non eſt in ſpecie, ſed ipſum eſt pars ſpeciei, &c. Reſpondent aliqui hæc de indiuiduo incompleto non inconuenire. * Sed dicendum ꝙ indiuiduum, de quo dicitur ꝙ ipſum non eſt in ſpecie, ſed in genere, eſt indiuiduum incompletum, quod natura nondū complenit, ſed natura eſt in complendo ipſum, ſi abſit impedimentum, huiuſmodi autē non eſt indiuiduum datum, quia ipſum non eſt completum magis ſub ſpecifica forma quàm non ſub ea, quia ſpecifica forma iuxta poſitionem non eſt de ſubſtātia indiuidui huius, ſed ipſa eſt naturaliter poſterior hoc indiuiduo. Quarto arguitur ex natura differentiæ Ariſt. 7. mete.

Vt, eſt ignis, ergo corpus.

Quia ſolū numero multiplicatur, ſicut & forma ſpecifica.

Vt aīal quod eſt homo, ab animali quod eſt equus.

Modo materia informata forma corporeitati eſt indiuiduum incōpletum ſecundum Ariſt.

texto cōm. 43. vltima differentia dicit totam eſſentiam rei, & differentia prior, & poſterior ſunt idem, ſed ex poſitione forma ſpecifica vt igneitas non dicit corporeitatem quæ eſt de eſſentia ignis, licet illā præſupponat igneitas in materia. Reſpondent. vltima differentia dicit totam eſſentiam completiue, ſic ꝙ complet diffinitionem, ſed non dicit totam eſſentiā abſolute, quia ipſa non dicit genus. Contra Ariſt. 4. Topi. deſtructa ſpecie non poteſt genus remanere, probat n. philoſophus ibi. cap. 10. fidem non eſſe ſpeciem opinionis, quia deſtructa fide ſtat opinio, & probat conſequentiam per aſſumptam propoſitionem. actus enim intellectus vt inclinatur à ratione probabili eſt opinio, ſed vt inclinatur à voluntate, ſequente tamen aliam rationem eſt fides, & quia ſtat ſtante ratione probabili, nolle, ideo non eſt fides ſpecies opinionis, patet in habentibus conſcientiam credendi malum de alio apparentibus probabilibus ſignis ad credendum contra conſcientiam, ſed trāſmutato elemento in alterum iuxta poſitionem ſaluatur genus & perditur ſpecies, ideo ſi idem eſt corpus numero ſubiectum tranſmutationi ſubſtantiali, ſequitur ꝙ ex identitate indiuidui ſaluata non infertur idētitas ſpeciei, quod eſt contra philoſophum 5. meta. tex. cōm. 12. & primo Topi. cap. 5. Reſpondent non ſaluatur indiuiduum ignis, neq; ſpeciei eius ſed ſaluatur indiuiduum generis. ſ. corpus. Cōtra. deſtructis primis ſubſtātijs impoſsibile eſt aliquid aliorum remanere Ariſt. in prædicamentis, & 7. meta. tex. cōmen. 8. ſed indiuidua ſpecierum ſpecialiſsimarū ſunt primæ ſubſtātiæ. ergo eis deſtructis genera deſtruūtur, nedum quo ad eſſe quod habebant in illis, ſed quo ad eſſentiam quæ in illis indiuiduis exiſtebat, cuius oppoſitum dicit rńo. Similiter generatio inferiori generatur ſuperius in ſuo eſſe reali & ſingulari, vt ponit philoſophus 2. phyſi. capitulo de cauſis tex. cōm. 35. & ſic nō potuit forma generica præcedere formam ſpecificam, aut ſpecificatiua indiuidualem, niſi prior recederet adueniente poſteriori. eo modo quo intelligitur philoſophus ſecundo de generatione animalium. Item forma generica eſt terminus mutationis à quo. in hoc enim differt forma à materia, quia materia trāſmutationis eſt ſubiectum, forma vero eſt terminus, ſed terminus à quo & terminus ad quem ſunt incompoſsibiles, &c. incompoſsibile eſt enim indiuiduum generis ſuperioris tranſire ad naturā generis inferioris ſine ſubſtantiali tranſmutatione propriæ formæ illius indiuidui quod perditur.

Quinto. arguitur ex natura ſpeciei indiuidui, indiuiduum ſpeciei tantum ſub vna ſpecie continetur, ergo tantum vnā formam ſubſtantialem habet. patet conſequētia, quia ſi duas formas habet a, indiuiduum, ipſum in duabus ſpeciebus eſt, patet conſequentia, quia ſubſtantialis forma dat eſſe ſpecificū. Reſpondet ab vltima forma ſumitur ſpecies, corporeitas autem eſt generica forma, ideo ipſa non dat eſſe ſpecificū. Contra. omnis forma dās eſſe hoc dat eſſe ſingulare, & cōſequēter ſpecificum, & genericum, indiuiduo exiſtenti in illo genere, docet. n. Ariſtote. arguere ab vnitate numerali ad ſpecificam & genericam vnitatem 5. metaph. tex. cōm. 12. & primo topic. cap. 5. ſed corporeitate ignis eſt hoc corpus. igitur corporeitate ignis eſt in ſpecie. minor probatur, quia aut corporeitas eſt forma vniuerſalis, & ſic ipſa non determinatur ad hic & nunc, aut particularis eſt, ergo facit ipſa hoc aliquid. præterea apud philoſophum 2. de anima tex. cōm. 2. valet. illa eſt forma, ergo ipſa eſt quo aliquid eſt hoc. Confirmatur aut corporeitate ignis eſt in ſpecie ignis, aut non, ſi ſic. ergo non indiget illud indiuiduum forma ſpecifica, quæ eſt igneitas ad hoc vt ſit ignis, ſi non. ergo datum indiuiduum eſt in duabus ſpeciebus. Reſpondet corporeitate in nulla ſpecie reponitur a, indiuiduum. Contra. ſequitur ꝙ a, indiuiduum partim erit in ſpecie, & partim non, intelligēdo de parte quæ eſt per formam non ruptam, quod eſt incōueniens, quia tunc demōſtratum indiuiduum ignis eſt ens eſſentialiter per formā corporeitatis & per igneitatem, & ſic per vtranq; eſt ſubſtantia, & per vtrāq; ipſum eſt corpus, & ſic ipſum eſt bis ens, bis ſubſtantia, bis corpus, &c. quæ ſunt irrationabilia. Aliter reſpōdetur. ſunt ibi multæ formæ. ergo multa indiuidua, quæ ſunt in multis ſpeciebus, quorum tamen vnum eſt prius origine, & alterum poſterius, ſed perfectius. Contra vnaquaq; forma ſuppoſitum eſt quid & aliquid, & præſertim cum non ſit rupta. ergo pluribus formis eſt plura quid & ſic ipſa erit quid & quid, & ſic non vnum. Item ſequitur ꝙ non dicit ſpecies totam naturam indiuidui. prætactum eſt. Sexto. philoſ. in poſtprædicamentis, & 5. meta. tex. cōm. 16. prius natura eſt à quo illato non conuertitur eſſendi conſequentia, ergo naturali ordine ſequitur, hoc eſt ignis, ergo hoc eſt corpus, ergo quæcunq; forma naturalis eſt cauſa antecedētis adæquata. illa etiā eſt cauſa cōſequentis adæquata vel non. ſed in propoſito exceſſa quemadmodum prædicatum excedit ſubiectū, igneitate igitur dante eſſe ignem adæquate, oportet igneitatem dare eſſe corpus. Confirmatur. vere medium demonſtrandi hominem eſſe corpus eſt animal aut viuēs. ergo eodem principio quo homo eſt animal, aut viuens, homo eſt corpus, patet conſequentia, quia aliter non eſſet medium illud demonſtrationis conueniens, & licet demonſtratio hæc eſſet particularis, propter non conuertibilitatem terminorum, ipſa tamē eſſet à priori, & medium eſt cauſa in intelligendo & in eſſendo. primo poſter. cap. 2. Quod ſi etiam corporeitate diſtincta ab igneitate, hoc ſit corpus, tunc hoc habebit duas corporeitates, immo erit duo corpora, & etiā erit bis corpus, quod eſt impoſsibile, & ſuperfluum in natura, patet conſequentia, quia multiplicata cauſa formali, multiplicatur effectus formalis. Si autem conceſſeris ꝙ per igneitatem hoc nō eſt corpus, tunc ſequitur ꝙ ignis non inquantum ignis eſt corpus, quia igneitas non eſt ſpecificans, neq; cauſa quare corpus dicatur de igne, ad verificādum autem reduplicatiuam oportet illud aſſumere, vt patet conſideranti 1. phyſ. tex. cōm. 74. & primo priorum cap. 33. & 4. metaphy. tex. cōm. primi. Et quia ignis etiam non inquātum corpus eſt ignis, ideo oportet ꝙ ſi ignis & corpus coniunguntur, ꝙ non per eſſentialem eorum identitatem coniungantur, & conſequenter ſequitur appoſitionē generis ſpeciei non facere nugationem, etiam in diffinitione. vt ignis corpus eſt. quod eſt contra philoſophum 7. metaph. textu commenti 43. & 6. Topicorum. in fine capituli tertij, patet conſequentia. quia aliam formam dicit vnum ab altero, & re & ratione, & etiam ſequitur ꝙ ſpecies non per naturam propriam recipit prædicationem generis, ſed per naturā communem ſibi & alijs. ſimiliter de indiuiduo reſpectu ſpeciei. immo ſpecies non diceret totam eſſentiam indiuidui, vt prætactum eſt. & etiam indiuidua differrent formaliter, ſcilicet per proprias formas, per quas neutrum illorum eſſet in ſpecie. quæ ſunt inconuenientia, quoniam ſequitur non valere hanc conſequentiam, iſta forma dat eſſe Sortem, ergo iſta forma dat eſſe hominem, animal, &c. vbi patet non eſſe impedimentum in arguendo ab inferiori ad ſuperius affirmatiue, &c. vel ſic. iſto principio hoc eſt Sortes, ergo iſto principio hoc eſt homo, animal, &c. Secundo. principaliter ratione naturali arguitur quadrupliciter, & primo eſt natura formæ. ſecundo materiæ. tertio via compoſiti 4. generationis. Primo igitur philoſophus. ſecundo phyſi. tex. cōmenti 12. diuidit naturam in materiam & formam. ſic ꝙ omnis ſubſtantialis forma eſt natura. non. n. reſtringitur hic natura ad non animā vt Aue. 6. phyſi. cōmen. 92. ſed iuxta ponentem corporeitatem nullus motus ſequitur neq; mixtus, neq; ſimplex, ſiue à centro, ſiue ad ipſum, ſiue circa ipſum, neq; aliarum formarum motus corporeitas principiat, vt aſcenſum in igne. quia tunc forma ignis non eſſet natura. quia non eſſet primum principiū motus ſed eſſet ſecundum principium, aut neq; primum neq; ſecundū. patet conſequentia. quia aut corporeitas ſola principiat motum effectiue exēpli gratia. in materia, & tunc igneitas non eſſet illius motus principiū neq; primum neq; ſecūdum, ſi autem corporeitas principiat illum motum, & etiam igneitas illum principiat. tunc cū corporeitas ſit naturaliter prior igneitate. ipſa corporeitas erit primum principium faciens illum motum, & igneitas ſecundum principium, nō enim magis inclinat corporeitas ſurſum quàm deorſum aut econtra. ideo ſi ipſa corporeitas non principiat motus contrarios, ipſa non principiat vnum contrariorum. ſupponit argumentum motum localem naturalem fieri effectiue à forma, & in materia fieri ab eadem. ſed de hoc in tertio huius. Secūdo. philoſo. 8. phyſi. tex. cōmenti 79. infatigabiles formas à fatigabilibus diſtinguit per eſſe abſtractas à materia. ſed iuxta poſitionem ſequitur ꝙ corporeitas eſt forma infatigabilis, quia

per

per poſitionem ipſa eſt æterna. ergo ipſa eſt abſtracta à materia. & ſic ſequitur ꝙ corporeitas eſſet intellectus, &c. patet cõſequentia. quia omnis forma abſtracta eſt intellectus. Tum quia corporeitas non habet contrarium neq; per ſe, neq; per accidens. ergo ipſa eſt infatigabilis. Quod ſi diſtinxerit Auicenna de corruptibili ex ſe, & ab alio. & dixerit ꝙ corpus eſt corruptibile quantum eſt ex ſe. ſed eſt incorruptibile ab alio, ſcilicet à colcodea, quæ eſt decimus intellectus in deſcendendo à deo. & eſt formarum datrix in concauo lunæ aſſiſtens ad regulandam actiuorum & paſsiuorum ſphæram, & ipſam conſeruandam. quemadmodum dicit etiam Auic. de cælo. Cõtra. ſequitur aliquam rem fieri æternam ab alio, quæ tamẽ ex ſe corruptibilis eſt, vt alias dixi Auerroim arguere contra ipſum. quia natura contingentis ſubſtantiæ reuertitur neceſſaria. proprie. n. paſsiones rerum aliquando ab extrinſecis principijs fluerent, cõtra naturam principiorum intrinſecorum. materia. n. quæ eſt intra eſt cauſa corruptibilitatis, & extrinſeca forma incorruptibilitatis. & ſic incompoſsibilia congregantur in rebus naturalibus.

De colcodea Auicennæ.

Tertio philoſophus ſecundo de anima textu commenti 29. omnis actus in propria materia natus eſt fieri, quia omnis forma ad hoc vt informet materiã primam, requirit illam eſſe præparatam & diſpoſitam ad talẽ formam qualitatiue & quantitatiue. & præſertim ſuppoſitis minimis naturalibus. ſed corporeitas iuxta poſitionem nullã diſpoſitionem acquirit in materia, neq; qualitatiuam, neque quantitatiuam quia præuenit corporeitas quantitatem iuxta poſitionem. quia neq; dimenſiones, neq; aliud accidens in ſubiecto in potentia recipi poſſunt, neq; poſſunt eſſe primus actus materiæ, ſed ſunt actus compoſiti, vt ipſi dicunt, illud igitur compoſitum erit realiter alterabile, & tamen non erit corruptibile, quod inconuenit, &c.

Nota.

Quarto. aut forma corporeitatis eſt diuiſibilis, intellige diuiſibilitate per ſeparationem partis à parte, non autem ſolummodo per deſignationem, aut indiuiſibilis, ſi diuiſibilis, tũc aliquam forma diuiſibilis eſt æterna. cuius oppoſitum ponit Auerrois ſecundo cæli cõmẽ. 47. Si corpus cæleſte reciperet diuiſionem, reciperet corruptionem, eſt autem à corruptione diſtãtius cæleſte corpus non cæleſti. ideo ſi diuiſibilitas corruptibilitatem in remotiori à diuiſione infert, etiam corruptibilitatem in propinquiori corruptibilitati apta eſt inferre. Si indiuiſibilis ſit iſta forma. Cõtra. diuiſa materia quælibet illius pars corporeitate formatur, & ſic plura loco & ſitu diſtãtia eadẽ numero forma informantur. quod vix de intellectu poſsibili concedendũ eſt ab Auerroe. Tum etiam multas nobiliores formas. ſ. animã plãtæ, animam animalis anuloſi concedit Ariſtoteles eſſe diuiſibiles. primo de anima. textu commenti 93. & ſecundo de anima textu commenti 20. ergo à fortiori diuiſibilis erit huiuſmodi forma. quæ vilis eſt. immo vilior eſt quàm forma elementi. quam patet ad ſenſum diuidi. Tum etiam daretur forma indiuiſibilis, quæ nõ eſſet intellectus. Quinto ſequitur formas ſubſtantiales in actu non repugnare, aut non eſſe incompoſsibiles in eadem materia adæquate. vt ſpecifica & generica. quia in aduentu ſpecificæ formæ generica nõ recedit. quod inconuenit. quia generatio non eſſet corruptio, &c. quod eſt contra philoſophum primo de generatione. texto commenti 17. & 20. & ſecundo metaph. tex. cõm. 7. data enim corruptione, quæ nõ eſſet generatio, oportet corruptionem ipſam eſſet intentam ab agente naturali, quod eſt inconueniens, quia ipſa eſt malum. quod non cadit ſub obiecto appetitus naturalis. patet conſequentia. quia naturale agens intendit operationem ſuam. ideo ſi abſit bonitas appetenda, præſente malitia, oportet malitiam eſſe intentam. ſi. n. agens naturale non intẽdit aliquid, non agit. quia ſi ſic, fruſtra ageret, vna igitur forma recedente de materia, alia ſubintrat in eam, & agens naturale non intendit recedentem expellere, ſed intrantem educere. Reſpondet. licet corporeitas non corrumpatur, corrũpitur tamen alia forma ſpecifica, ſub qua latebat forma generica, non enim poſsibilis eſt ſubſtantialis mutatio per generationem, niſi per formarum ſubſtantialium vnius alteram in materia ſucceſsionem, non enim dicendum eſt nihil remanere de illo quod corrumpitur, quia tunc nõ eſſet ibi generatio. neq; dicendum eſt ſolum formam remanere in tranſmutatione, quia forma ſubijci non poteſt, neq; remanere poteſt ſine ſubiecto. ideo remanere materia corrupta forma ſpecifica, remanẽte tamen forma generica cum materia. Contra. ſequitur formam ſubſtantialem ſubiecto actuato, ſcilicet corpori accidentaliter aduenire, quod inconuenit, quia tunc accidentales eſſent huic ſubiecto formæ ſubſtantiales, quia non corrumpitur corpus in aduentu formæ ſpecificæ. licet aliquod indiuiduum corrumpatur quod inconuenit, quia mutatio qua acquirerentur formæ ſubſtantiales eſſet accidentalis. Et ſic generatio elementi eſſet accidentalis ſubiecto, &c. Etiam generatio ſubſtantiæ erit mutatio accidentaliter adueniens ſubiecto. Tum etiam ſequitur ꝙ iſtud corpus erit in potentia accidentali ad ſubſtantiam aut ad formam ſpecificam. quod inconuenit. quia ex potentia accidentali cum forma ad quã eſt non fit per ſe vnum ſubſtantiale. Tum etiam non apparet quare non poſſint formæ elementorum materiam primam immediate actuare. Sexto primo phyſicorum tex. cõ. 62. & commento 63. & in libro de ſubſtantia orbis cap. 5. Et 2. de generatione tex. cõ. 20. Eſſe eſt duplex ſcilicet ſimpliciter. & eſt eſſe ſubſtantiæ. & eſſe ſecundum quid, & eſt eſſe accidentis. quæro igitur vtrum corporeitas det materiæ eſſe ſimpliciter aut non. ſi non, non eſt corporeitas forma ſubſtantialis. quã enim poteſt quælibet qualitas qualificare, tam poteſt actus ſubſtantialis ſubſtantiare, ſi ſic, ergo materia informata corporeitate non eſt amplius in potentia naturali ad eſſe ſimpliciter. patet conſequentia, quia nihil eſt in potentia naturali ad id quod habet. Septimo. idem eſt homo, ens homo & vnus homo 4. meta. tex. com. 3. & 1. elenc. cap. 4. ergo forma dãs eſſe ignẽ dat eſſe ens ignem. & ſic dat eſſe ens, ergo forma ignis dat eſſe corpus patet conſequentia, quia impoſsibile eſt aliquam formam dare eſſe prædicatum cõmunius, & minus commune, & tamen nõ dare eſſe intermedium extremis eſſentialiter ordinatum. aliter oportet aliquod intermedium præcedere generationem, aut ſequi corruptionem, extremis non præcedẽtibus neq; ſequẽtibus generationem aut corruptionem, quod non eſt rationabile. mediat autem corpus inter ignem & ens, vt patet per non conuertendum eſſe cõſequentiam ſubſiſtendi, à corpore ad ignem & ab ente ad corpus. Item igneitas eſt forma ſubſtantialis, ergo ipſa dat eſſe ſubſtãtiam, & ipſa dat eſſe ignem. ergo cum eſſe corpus ſit infra ſubſtantiam & ſupra ignem, dabit igneitas eſſe corpus. Octauo. corporeitati dari eſſe superueniens igneitas aut dat eſſe, aut non, ſi ſic, ergo erunt ibi duo eſſe eſſentialiter diuerſa, quia duarum eſſentiarum ſunt, quarum nulla eſt rupta, ergo duo entia. patet conſequentia. quia ens & eſſe ſunt idem. neq; plus facit pro multitudine æquorum multitudo æquinitatis, aut multitudo animalitatum pro multitudine animalium, quàm multitudo eſſe, & præſertim formæ, pro multitudine entium. quantum enim poſſunt accidentales formæ multiplicare eſſe accidentale, tantum poſſunt ſubſtantiales formæ multiplicare eſſe ſubſtantiale, & licet aliquando multa ſint eſſe vnius rei, hoc erit reſpectu diuerſorum, vt forma extracta de paſſo in comparatione ad agens actio eſt & in comparatione ad paſſum paſsio. Similiter. forma ſubſtantialis comparata medio intentionaliter receptiuo, & materiæ realiter receptiuæ. tamen hic huiuſmodi diuerſitas non accidit. quia iſta eſſe in propoſito à diuerſis radicibus originantur. puta à diuerſis rebus, quia à diuerſis formis. Hic autem eſt eſſe radicatum in corporeitate, & eſſe radicatum in igneitate, neque vnum eſſe in naturam alterius tranſit. neq; ambo in naturam tertij, dum fit generatio, neq; ante, neq; poſt. hic Theologus aduertat propter Chriſtum benedictum, in quo ſunt duæ naturæ, quarum vna alteram aſſumit. quàm igitur varias formas ſequuntur variæ paſsiones, tam varia eſſe varias formas ſequũtur. immo eſſe eſt intimius formæ quàm paſsio ſubiecto. quia non imaginabilis eſt forma, nõ imaginato eſſe, & tamen imaginabile eſt ſubiectum, non imaginata paſsione. Tum quia multiplicato eſſe ſubſtantiali ſumpto à diuerſis formis, multiplicantur ſubſtantiæ compoſitæ, & ſic erunt ibi duæ ſubſtantiæ ergo plura ſuppoſita. Si autẽ igneitas non dat eſſe, nõ fiet ſubſtãtialis mutatio, cũ generabitur ignis. ergo generatio ſimpliciter non eſt mutatio ſubſtantialis. ergo igneitas nõ eſt forma ſubſtantialis. hæc autem euidenter ſunt inconuenientia.

Reſpondet eſſe eſt forma, ideo multiplicatis formis multiplicantur

plicantur eſſe & entia. non tamen propter hoc multiplicantur ſoppoſita. quia idem eſt ſubiectum ab illis formis informatum. & ſic tantum eſt vna ſubſtantia ſubſiſtẽs, neq; per ſe ſeorſum exiſtere eſt prædicatum neceſſario dictum & vnioerſaliter de indiuidno. patet de aqua quam alteri continuari cõtingit, * neq; eſt propter hoc vnum ens multa entia multitudine oppoſiti vnitati indiuiduali aut ſpecifice de prædicamento ſubſtantiæ. Sed iſta reſponſio concedit genus eſſe partem indiuidui naturaliter priorem forma ſpecifica, quod ſupra reprobatum eſt. Item data planta ibi eſt vita per formam generis, aut igitur eſt ibi alia vita per differentiam aut ſpeciem, & ſic duabus vijs viuit planta a, ſi autem non eſt ibi alia vita. ergo differentia & ſpecies non dicunt rem diſtinctam à re dicta per genus. Vltimo. ſequitur ꝙ ex duabus formis quarũ vna eſt æterna. & reliqua non, quòd complete actuat forma non æterna, & æterna non. quod eſt plus nobilitare formas corruptibiles quàm æternas. Tum quia ſequitur æternum pro ſui exiſtentia dependere à corruptibili. patent conſequentiæ de forma generica ſpecifice comparata, quia poſitio aſſerit genericam eſſe formam æternam, vbi ſpecifica eſt forma non æterna, quod materia non poteſt reperiri ſub generica forma tantum, ſed cum generica neceſſario requiritur vna ſpecifica. & quæcunque fuerit ſpecifica illa aliquando perditur, remanente generica cum ſequenti forma ſpecifica.

Et de indiuiduo g formã corporeitatis,

Secundo. principaliter arguitur ex parte materiæ. primo phyſicorum texto commenti 69. non habet materia formã ſubſtantialem ſibi propriam. quia tunc nullam aliam reciperet illa permanente. patet ſupra. ſed iuxta poſitionem corporeitas eſt forma inſeparabilis à materia. igitur illam nunquã perdit materia aut perdere poteſt. ergo illa eſt forma propria materiæ conſequens eſt impoſſibile. Secundo. natura materiæ eſt potentia. primo phyſicorum textu commento 69. & primo de generatione. textu commenti 26. & in libro de ſubſtantia orbis, capite primo. Sed huius oppoſitum dicit poſitio, quia actus inſeparabilis à materia dat eſſe proprium materiæ, aut ſubſtantiale, vt differentia. aut ſequens ſubſtãtiam inſeparabiliter conuertitur vt paſſio. Tertio. materia nõ eſt ſcibilis per ſe, ſed eſt ſcibilis per analogiam ad formam primo phyſicorum. textu commenti 69. cuius oppoſitum ſequitur ad poſitionem. quia materia habens actum ſibi proprium eſt cognoſcibilis per illum. Quarto. philoſophus quinto phyſicorum. textu commenti 8. dixit quod generator non eſt. Si de ſubiecto generationis intelligatur, vt communiter intelligitur. quia cum generatio ſit mutatio de non eſſe ad eſſe, aut vterque terminus eſt ſecundum quid, & ſic mutatio eſſet accidentalis, aut vnus ſecundum quid, & alter ſimpliciter, & ſic inter res diuerſorum generum eſſet mutatio, ſcilicet inter ſubſtantiam & accidens. ergo vterq; eſt ſimpliciter eſſe, vel ſimpliciter non eſſe, & ſic terminus à quo eſt non eſſe ſubſtantiale. cuius oppoſitum ſequitur ad poſitionẽ dantem materiæ formam propriam, ſcilicet aut de eſſentia materiæ, aut ab ea inſeparabilem, quia apud poſitionem ſubiectum generationis eſt hæc ſubſtantia. & hoc corpus. & ſic nunquam incipiet eſſe hæc ſubſtantia, neq; hoc corpus, quamuis ſubſtantia aut corpus inciperet eſſe pars huius indiuidui ad ſenſum demonſtrati, quod incipit eſſe. Reſpondet. intelligit philoſophus ſubiectum generationis non eſſe, quia non eſt in actu ſubſtantiali completo, cuius oppoſitum eſt de ſubiecto alterationis. Contra. ſequitor quòd aliquid eſt idem ſecundum actualem ſubſtantiam ſicut prius, & tamen eſt ſubſtantialiter mutatum. patet conſequentia. quia per poſitionẽ corpus idem ſecundum ſubſtantiam ſuſtinuit generationem.

Quinto. incidentaliter inſero hic rationem metaphyſicam. philoſophus ſeptimo metaphyſicæ. textu commenti 49. & octauo metaphyſicæ textu commenti penoltimi. & vltimi, declarans ex quibus fiat vnum, & ex quibus non, dixit illa quorum vtrunq; eſt in acto non vere vniuntur. & ſic variæ formæ in vno compoſito exiſtentes habẽt vnitatem tantum ordinis, quæ oon ſufficit pro vnitate ſuppoſiti. Sed oppoſitum ſequitur poſitionem. quia materia in actu per formam corporeitatis facit vnum per ſe, vt ignem, cum inde extracta ſubſtantiali forma ignis. Reſpondet materia informata forma incompleta eſt potẽtia propria formæ completæ. & ſic facit vnum cum ea, ſed incompleta forma eſt ibi vt præparans. & ſic vult Auer. ſæpe dicens, noo negatur à recipiente eſſe in actu, ſed negatur eſſe in actu illud quod recipiẽdum eſt. Contra. aut fit ibi vnum per cõpoſitionem, & tunc oon dat vnum eſſe alteri, vt patet de neruo & carne, aut per tranſmutationem. & tunc vel accidentalem, & ſic non fit per ſe vnum, vel ſubſtantialem, & ſic præexiſtens forma corrumpitur, aut igitur partialiter, & ſic corporeitas remitteretur. & tonc procedendo cootinuando remiſſionem corporeitas tandem corrumperetur. aut corrumpi imaginaretur. aut totaliter corrumpitur corporeitas, & eſt intentum. Si autem ipſa nollo modo rumpatur. & ea mediante formam appeteret materia ſpecificam, tonc ſequitur erraſſe philoſophom dicentem in hoc caſu ſequi materiam appetere ſui ipſius corruptionem. primo phyſicorum textu cõmenti 81. dum oſtenderet materia nõ appetere formam mediãte aliqua forma, &c. Item ſequitur formam genericam eſſe potentiam materiæ ad ſpecificam formam. quia ipſa eſt qua materia poteſt actuari per formam ſpecificam, & ſic aut actus eſt potentia, aut forma generica non eſt actus. Item ex natoraliter priori potentiali & ex naturaliter poſteriori actuali non fit vnum per ſe. * quia poſterius cuius eſt dare eſſe, eſt extraneum priori, & non eſt caoſa propria eius. quia poteſt prius exiſtere ſine poſteriori. * Reſpondet. ſufficit ꝙ prius ſit in potentia ad poſterius. vt genere comparato differentiæ, aut materia cumparata igneitati, non enim requiritur ſi mulcas naturæ inter principia cauſantia intrinſece compoſitum, patet de cælo cuius forma nullam naturalem ſimulcatem habet cum orbe, ſed ſemper prioritatem naturæ, licet non temporis apud philoſophos. Contra. ſequitur quòd in quocunque eſſet prius & generale, quòd illud eſſet in potentia ad poſterius, quod eſt falſum. quia oporteret quòd corpus in lapide eſſet in potentia ad vitam. Item cum quocunq; facit actus eſſentialiter vnum, illud eſt in potẽtia paſſiua. ſed generale oon eſt in potentia paſſiua. quia includit actum, immo dantem eſſe ſimpliciter, quia ſi daret eſſe ſecundum quid generica forma vel ſpecifica, ipſa non eſſet ſubſtantialis neq; eſſentialiter prædicaretur, &c. Neq; ſimilitudines adductæ ſunt ad propoſitum, quia genus & differentia apud intellectum ſunt, & componunt ſecundum imaginationem non ſecundum rem. loquimur nunc de reali compoſitione. materia aũt licet origine procedat, formatur & actuatur, & eſſe habet à forma educta ex ea, ſed ex ſeipſa non eſt. de orbe vero & intelligentia. poſitum eſt actum eſſe priorem potentia ſimpliciter. tu autem ponis potentiam ſimpliciter priorem actu. Sexto. philoſophus. ſecundo de anima tex. commenti 2. & primo phyſic. tex. cõmen. 69. declarans naturam materiæ dixit ipſam non eſſe hoc aliquid. ſed formam eſſe illam qua aliquid eſt hoc alipuid. Sed huius oppoſitum ponit poſitio, quia dat materiæ formam propriam. ergo ipſa erit per illam aliquid hoc, quod eſt impoſſibile ſubijci generationi. Reſpondet. poteſt eſſe quòd aliquid hoc ſit ſubiectum generationis ſecundum, ſed non ſubiectum primum. Cootra. illud quod nunquam ſubijcitur generationi. immo neq; ſubijci poteſt, immo neq; imaginari poteſt ipſom ſubijci niſi cum ipſum eſt ſub alio determinato non eſt ſubiectum primum, ſed ipſum ſubijcitur ratione alterius, ſed non eſt imaginabile apud poſitionem ſolam materiã ſubijci. immo imaginatur ſemper eſſe ſub forma corporeitatis quando ſubijcitur.

Vt ex materia prima, & forma ſecũda. Vt materia prima forma prima ita in oppoſito, quia ex materia prima, & igneitate non fit vnũ per ſe, q̃ materia prius ſub corporeitate exiſtere poſt.

Item ſequitur ꝙ genitũ erit dupliciter aliquid hoc per ſpecificam formam genitum eſt aliquid hoc, & per genericã. forma. n. eſt qua aliquid eſt hoc 2. de anima tex. cõmenti 2. Quod ſi retorqueatur argumentũ de dimenſiunibus interminatis. patet non eſſe ad propoſitum, quia illæ ſunt paſſio materiæ in potẽtia, cuiuſmodi non eſt corpureitas ſubſtãtialis. Tertio. principaliter arguitur via cõpoſiti. Ignis eſt corpus ſimplex primo cæli tex. cõ. 12. ergo non plures ſobſtantiales formas habet ignis. patet cõſeqnentia. quia corporis ſunplicis ſimplex eſt natura, & conſequenter ſimplex motus. ſed ſimplex forma non eſt reſolubilis in priorem formam. quia reſolubilitas cõpoſitionem arguit 1. phy. cõ. 1. formæ quæ ſunt præter vltimã formã ſunt formæ cõpoſitæ. ſed forma ignis per poſitionẽ eſt præter vltimã formã. quia forma ignis eſt citra aut

poſt corporeitatem. Compoſitio.n. formæ per reſolutionem eius in priorem formā cognoſcitur à poſteriori, formæ autē reſolubiles ſunt formæ cōplexionales, quæ ſunt formæ mixtorum imperfectorum, & formæ complexioni attributæ, & ſunt formæ mixtorū perfectorum inanimatorū. et formæ ſuperadditæ cōcluſioni, & ſunt animæ inferiores. hæ.n. omnes in elementares formas reſoluuntur, ideo cōpoſitæ dicuntur. elementares autem formæ ſunt illæ, ad quas vltima ſtat reſolutio, ideo ſimplices eas eſſe oportet. Quòd ſi ad eas non ſtet vltima reſolutio, ſed aliā formā priorem præſupponit. iam elementa non ſunt corpora ſimplicia, neq; prima corpora in iſtis inferioribus, quod eſt contra doctrinam philoſophi. Secūdo. omnia corpora diuiſibilia in per ſe mouēs & per ſe motum ſunt per ſe & ab intrinſeco mobilia 8. phyſi. tex. cō. 42. & ibi tex. 28. & vltra concludit q͛ elemēta non ſunt per ſe mobilia. ergo vult ea non eſſe diuiſibilia in per ſe mouens & per ſe motū in actu. cuius oppoſitū ſequitur ex poſitione, quia motiua eſt forma elementi, & mobile eſt oppoſitum ex materia prima & forma corporeitatis. & ſic ex ſe proprie mouerentur elementa, cuius oppoſitū infra declarabitur. Tertio philoſophus 1. phy. tex. cō. 16. contra antiquos diuiſit vnum per vnū cōtinuitate, indiuiſibilitate & ratione. ſed corpus & ignis ſunt vnū in hoc, quia de ſe & de indiuiduo vere & affirmatiue prædicantur, non dico vniuerſaliter, neq; cōuertibiliter, ſimiliter diuiſo corpore animalis diuiditur animal. moriente quoque animali, moritur animal & corpus. patiēte etiā corpore, patitur animal, & aucto animali, augetur corpus ſed nō ſunt vnū cōtinuitate, neq; indiuiſibilitate, ergo ratione, ergo eſſentia, ergo forma, ergo non dicūt corpus & ignis duas formas. de modis eſſendi vnū per accidēs nō eſt ſermo hic. Quarto. ignis vnius generationis eſt terminatiuus 6. phy. Auer. cō. 59. in hoc.n. diſtinguitur homogenei generatio à generatione heterogenei. ergo plures ſubſtantiales formas non habet ignis. patet conſequentia. quia ſi plures haberet, pluribus generationibus ignis generaretur. non enim generatio ſubita eſt aliud quā forma primo introducta. Reſpōdet. vnā formā habet ignis generationis terminatiuam. ſ. igneitatem, aliā vero non generabilem. ſ. corporeitatem, & ſic non oportet ipſum pluribus generationibus generari. Contra. ſequitur q͛ numerus formarum materiæ primæ ſuperat numerum potentiarum illius. quod eſt inconueniens. quia potentia eſt differētia ſubſtantialis materiæ, vt in libro de ſubſtātia orbis dixit Auerrois cap. 1. patet conſequentia. quia datur forma in materia, ad quam materia non eſt in potentia. immo nūquam potuit, neq; poterit eſſe in potentia ad illam. patet conſequentia. quia potentia naturalis, & etiam ſubiectiua puta materiæ ad intellectum excludit actum. Quinto. ignis eſt tantum vnius quiditatis. ergo non multas formas ſubſtantiales habet ignis. patet conſequentia. quia forma quiditas eſt, & ſic multarum formarum indiuiduum erit multarum quiditatum indiuiduum & ſic ignis erit quid & quid. Reſpondet non eſſe intentionem Auicennæ formam partis eſſe quiditatem, ſed formam totius reſultantem ex partium vnione. Contra. non euadis. quia variatis formis variantur compoſita ex formis reſultantia, & etiam quiditates, etiam tuo modo intelligendo quiditatem. Tum quia dictum eſt in primo libro huius. totū non dicere tertiam entitatem diſtinctam à partibus, etiam dictum eſt ſolam formam eſſe quiditatem. Cōfirmatur. quia vnius rei eſt tantum vnum eſſe, quo eſt id quod eſt 6. Topicorum. dixit.n. ca. 4. nam vnicuiq; eorū quæ ſunt vnum eſt eſſe quod eſt, ſed eſſentia & forma eſt eſſe rei, ergo multiplicatis ſubſtantialibus formis in eodem & in toto indiuiduo, multiplicantur illius eſſe ſimpliciter, quid autem de homine ipſo dicendū ſit, infra explicatur. Vltimo principaliter via generationis arguitur. quia philoſophus primo de generatione textu commen. 23. diſtinguens inter ſubiectum generationis & ſubiectū alterationis, vult ſubiectum generationis eſſe in potentia. ſubiectum vero alterationis eſſe in actu. ideo primo phyſ. Auer. cōm. 63. ſubiectum ſubſtantialis traſmutationis eſt vnum priuatiue, ſed ſubiectum tranſmutationis accidentalis eſt vnum poſitiue. Idem Auerrois 5. phyſ. cōm. 8. Huius oppoſitū ſequitur ex poſitione. quia apud eam ſubiectum generationis eſt corpus ſubſtantiale. quod incōuenit. patet per rationes Auer. primo phyſi. cōm 63. quia tunc generatio eſſet alteratio, aut congregatio. patet conſequentia, aut forma aduenıens eſt ſubſtantia. & ſic eſt congregatio, quia illa non facit vnum cū præexiſtente. quia præexiſtens eſt in actu. ſi autem forma aduenıens eſt accidentalis, tunc illa mutatio eſt alteratio. Quòd ſi illa mutatio eſt in ſubſtātia, quia ſubiectum ſeruat ſuam actualitatem, igitur illa mutatio in ſubſtantia eſt alteratio ſubiecti.

Reſpondet ſubiectum generationis eſt in actu ſubſtantiali incompleto. ſed ſubiectum alterationis eſt in actu ſubſtantiali completo, ſed ipſum eſt in potentia accidētali ſiue ad accidēs.

Contra. ſequitur q͛ ſubiectum generationis non eſſet primum principium in genere cauſæ materialis, quia ſubiectum generationis præſupponit materiam partem ſui. Item ſequitur q͛ ſubiectum generationis eſſet compoſitum. Item ſequitur q͛ ſubiectum generationis eſſet reſolubile. conſequentia ſunt contra philoſophum primo de generatione texto cōmenti 22. & primo phyſi. tex. commenti 56. dicentem ad patiendum ſufficit vnum. Secundo. philoſophus quinto phyſico. textu commenti 17. inueniens ſufficientiam mutationū inuenit generationem eſſe ex non ſubiecto. ſubiectum autem hic importat ens in actu ſubſtantiali, hoc etiam vult philoſophus determinans primo phyſi. textu commenti 75. q͛ generatio non eſt ex ente ſimpliciter, neq; ex nō ente ſimpliciter. ibi etiam cōm. 78. ex ente in potentia fit aliquid: non ex ente in actu. Huius oppoſitum aſſerit poſitio. quia ſubiectum generationis eſt corpus, quod corporeitate eſt ſubiectum. quia per corporeitatem actu eſt ſubiectum generationis, quia omnis forma ſubſtantialis exiſtēs in materia dat materiæ eſſe ſubiectum. & ſic generatio erit motus. patet conſequentia, quia ſecundum philoſophum generatio eſt in ſubiectum, tanquam in terminum ad quem. & per te generatio eſt ex ſubiecto tanquam ex termino etiam à quo, & ſecundum philoſophū mutatio, de ſubiecto in ſubiectum eſt motus. ergo, &c. ideo Auerrois primo phyſic. cōm. 63. contra Auicennam intulit. & quomodocunq; fuerit, nō erit ſupple generatio, niſi ex aliquo. ſupple ſubiecto. Item ſequitur q͛ corruptio erit motus, quia ſecundum philoſophum ipſa eſt ex ſubiecto, & per poſitionem ipſa eſt in ſubiectum, quia reſoluitur cōpoſitum in ens in actu per corruptionem. ergo corruptio eſt de ſubiecto in ſubiectū & ſic ipſa eſt motus, eo modo quo loquitur philoſo. 5. phyſi. de motu. Item ſequitur q͛ communis corporis vtriq; termino generationis eſſet materia prima pars. quod eſt contra philoſophum primo de generatione. textu & cōm. 31. propter hoc Albertus magnus in lib. de motu progreſſiuo viſus eſt limitare. generatio eſt ex non ſubiecto, ſcilicet non conſtituto per generationem. ſed alij motus ſunt ex ſubiecto conſtituto per generationem, hæc tū ſolutio non ſaluat potentialitatem ſubiecti ad eſſe ſimpliciter, neq; vnitatem conſtituti ex actu & potentia. neq; ſaluat q͛ omnia habentia materiam eiuſdem rationis ſunt tranſmutabilia inuicem. * & ſic de multis de quibus habita eſt conſideratio ſupra. Tertio philoſophus 1. de generatione tex. cōm. 23. declarat q͛ in mutatione ſubſtātiali totum mutatur in totum nullo ſenſibili remanente vt ſubiecto. Vbi Auer. exponens nihil in actu remanſit ex illo ex quo eſt generatio. Huius oppoſitum concedit poſitio. quia remanet ſubſtantiale compoſitum ſub vtroq; termino generationis apud eam. quod eſt inconueniens, quia tunc in ſubſtantiali tranſmutatione ſubiectum non perderet nomen neq; diffinitionem. Argumentum eſt Auerrois 1. phyſi. cōm. 63. Item ſequitur q͛ idem indiuiduum eſſet prius igneū deinde aqueū, ſimiliter viuū & mortuū, animatum & inanimatum. immo ſi deus ſine forma poſteriore ſaluaret id ſubiectū, ipſum nō eſſet animatum, neq; inanimatum, quia præſcinderet ab vtroque.

Reſponde de materiali corpore nō inconuenit q͛ denominetur ab anima animatū, & à forma quæ non eſt anima inanimatum. Contra. plus repugnant oppoſitæ differentiæ circa idem quā duo contraria. ſunt.n. intimiores differentiæ rei illi cuius ſunt differētiæ quā contraria ſubiecto, ſed duo cōtraria circa idem adæquate in eſſe eorum intenſis ſunt incompoſſibilia, &c. Itē ſequitur q͛ idem in actu eſt idē eſſentialiter duobus cōtrarijs, quod de materia nō conceditur. quæ eſt in potētia niſi ſucceſſiue, aut ſecundū diuerſas partes. patet cōſequētia quia animati & inanimati eſt idē corpus pars eſſentialis, &c.

Quid generatio ſubita.

Patet, quia ſi illud corpus .ſ. materia prima nō eſſet mutatur in aliud corpus, cum ſecūdum ipſum ſit ſubiectum nō cōſtitutū per generationē, & tamē illud corpus cum alio corpore habet materiā eiuſdem rationis.

lis, &c. Item ſequitur ꝙ animatum & inanimatum eſſentia liter prædicarentur de eodem. & ꝙ in ipſo animato inanimatum contineretur. & ſic oppoſitum in oppoſito. patet conſequentia. quia ſecluſa anima hoc eſt inanimatum, & ea ſuperueniente, hoc idem eſt animatum. & non perdens nomen habitum à forma priore, &c. exiſtēte.n.rerum compoſsibilitate, compoſsibilitas eſt nominū. Quarto philoſophus 1. de generatione tex.cōm.33. diſtinguit generationem ab augmentatione. quia in generatione quod generatur in actu non manet idem, ſed in augumentatione ſic. Sed huius oppoſitū concedit poſitio de corpore quod poteſt dici augmentatū dū generat ignis. quia in multiplicata analogia genitū eſt. Quinto. philoſophus per ſubſtantialem tranſmutatione 1. phyſic. tex.cō.51. inuenit materiam primam, & 8. meta.cō.12. trāſmutatio facit ſcire materiā, & in lib. de ſubſtātia orbis. in principio. ergo per ſubſtantialem tranſmutationē fit reſolutio vſque ad materiam primā. patet cōſequentia. quia aliter ille effectus non inueniret eam, aut inueniri non oſtenderet, ſed inueniret corpus compoſitum, quia nihil nobis præcipue oſtendit tranſmutatio niſi ſubiectum. Reſpondet. inuento ſubiecto, ſi compoſitum eſt, pars cōponens inuenitur. Contra. oportet ad hoc vt ſciatur partē exiſtere, quia totum exiſtit, ꝙ ſciatur illud eſſe compoſitum, & iſtud tranſmutatio non oſtēdit, quia illud ſubiectum apud poſitionem non eſt tranſmutabile.

Item ſequitur Ariſtotelem non inueniſſe primum principium materiale naturalium, niſi latenter, immo de tali ſubiecto non haberetur ratio naturalis ad probandū illud eſſe compoſitum ex materia & forma. non enim ſine cauſa fugiebat Auicenna ad rationem metaphyſicam, qua probaret materiā eſſe. diſtinguebat.n. materiam primam, in primo primam ſpectantem ad metaphyſicum, & ſecundo primā quæ ſpectat ad philoſophū naturalē, quarum prima eſt pura potentia, ſecūda vero eſt corpus. & ideo quia hæc opinio magna habebat fundamenta. multis rationibus & vijs inſurreximus contra eā.

De materia primo prima, & ſecūdo prima ſecundum Auicennam.

Sexto. ſequitur ꝙ in mutatione ſubſtantiali eſſe ſubſtantiale ſaluaretur, ſiue dicatur materiam eſſe ſubiectum generationis, & non compoſitum ſubijci. licet corporeitas eſſet à materia inſeparabilis, non tamen eſt ſubiectum, ſiue dicatur compoſitum ex materia & corporeitate eſſe ſubiectum. Septimo. arguunt aliqui. ignem ſequitur ſua propria caliditas, quia ipſa eſt ipſius ignis accidens inſeparabile & proprius effectus. & in igne non ſunt duæ caliditates. ergo præexiſtens caliditas receſsit. ergo omnis alia forma ſiue ſubſtantialis ſiue accidentalis receſsit. patet conſequentia. quia minus incompoſsibilis eſt igneitas caliditati quàm alijs formis, ergo ſi caliditatē expellit, expellit etiam alias formas. Dixi tamen ꝙ non omnis caliditatis gradus eſt ab igne inſeparabilis. & ſic nō ad omnem calefactionem ſequitur igneitatis extraductio, ſed in prima ignis generatione non oportet caliditatem præexiſtentē recedere ſed remanere. licet ſub eſſe intenſiori remaneat dū ignis à calefaciente generatur. poteſt enim aër ſumme calidus igniri neq; ſola caliditas ſufficienter præparat ad formā ignis. eſt enim aëreitas etiam ſibi determinans caliditatem, licet nō primo. Sed concedimus formam elementi remitti aut intendi, quod negatur ab Auic. Octauo quærunt quare requiritur forma ſubſtantialis generica aut ſpecifica ante indiuidualem? non vt diſponat materiam, quia non omnis forma requirit ſubſtantialem diſpoſitionem, aliter iretur in infinitum in formis neq; vt approprietur materiā. quia iuxta Auerroim 7. phyſi.cōm. 29. genus non eſt ſubiectum propinquum formarum, quia excedit ſpeciem, & ſpecies indiuiduum 6. topic. cap. 8. & ſimiliter eſt de accidentibus proprijs generi. quia tūc non poſſet genus reperiri ſine illa ſpecie cui appropriaret ſimiliter neq; ſpecies ſine indiuiduo cui materiam appropriaret. Dixit eſſe differentiam inter formas ſimplices & cōpoſitas, quia ſimplicibus formis nulla forma ſubſtantialis præparat materiā, ſed compoſitis ſic. Sed reſponſio non tenetur ab Auicenna, quia ſimplices formæ corporeitatem præſupponunt apud ipſum. Contra quem poſui corollarium in lib. de intelligentijs quolibeto primo. dubio primo. ſ.tunc oportet dari formā æternam, quæ nunquam aut perpetuo operaretur, aut, &c. ſupple aliquando ſic & aliquando non. ſilui tertiam mediam, quia notum eſt medium inter nunquā & perpetuo & tunc hæc diuiſio trium partium pro ſui qualibet parte eſt inconueniens primo quia dare formā æternā, quæ nunquam operaretur eſt ponere formā in otio ſempiterno, quod natura abhorret, quemadmodum ponere eā cauſatam à materia & æternā, eſt impoſsibile. dicere etiam ꝙ perpetuo operetur, inconuenit, quia nullū localem motū principiare, pōt, neq; ſimplicem, neq; cōpoſitum. vt prætactum eſt, dū dicebatur corporeitatē non eſſe naturā. & ſi non æternatur mouere, quæ operatio corporeitatis erit æterna? dicere etiā ꝙ corporeitas aliquando ſic, & aliquando non, operetur, eſt dicere eam non eſſe æternā, quia modus operandi quantum ad æternitatē & nouitatē proportionatur modo eſſendi formæ, quia interrupto modo operandi ſtatim ſequitur formam eſſe aliquo modo corruptibilem. vt de intellectu poſsibili manifeſtū eſt. Tum etiam ſi nullum motum principiare poteſt corporeitas, ipſa etiam non aliquando operari poteſt, quia operationes, quæ ſunt motum præcedentes, illæ ſpirituales ſunt, quæ huic corporeitati attribuendæ non ſunt. & ſubiūgebamus, & ſic daretur forma materialis infatigabilis. patet quia illa non haberet contrarium, neq; per ſe, neque per accidens. multa etiam alia propter quæ reprehenditur Auicen. prætacta ſunt. & aliqua ex primo cæli commento vigeſimo. aſſumuntur.

Eſt autem alius modus imaginandi formam ſubſtantialem corporeitatis ſcilicet non inſeparabilem à materia, ſed ſeparabilem, vel aduenientem ſubiecto, ab intra tamen prius tempore quàm vltima forma ſubſtantialis, aut ſimul cum ea. *

Et videtur modus Alber. Magni.

Sed contra quia corporeitati non incompoſsibilis eſt forma poſterior tempore aut natura, non datur agens expellēs illam de materia. & ſic illa, ſi danda eſſet, erit incorruptibilis, neq; aliud officium habet corporeitas veniens quàm recedēs, non enim eſt inter corporeitates ſic intellectas ſpecifica diſtinctio. ideo ita bene corporare poterit præexiſtens corporeitas ſicut hæc, quam nouam dicis. Item tunc duæ corporeitates ſibi ſuccederent in eodem ſubiecto. & ſic ſubiectū generationis eſſet non corpus. & ſic ex non corpore corpus fieret. vt arguit Auerrois in libro de ſubſtantia orbis, capite primo. vt in primo libro huius operis determinatum eſt.

Contra etiam hunc modum corporeizandi ſunt multa præinductorum vt ꝙ corporeitas non eſſet natura, ꝙ ipſa eſſet vere vniuocum, ſicut ſpecies ſpecialiſsima, &c. Eiſdem etiam medijs quibus reprobatur corporeitas ſubſtantialis, reprobatur etiam forma, qua aliquid ſit ſubſtantia communis vtriq; termino mutationis, & quibuſdam proprijs. vt quòd ſequitur tunc quòd omnis ſubſtantia ſub genere eſſet compoſita ex materia & forma. hoc conſequens non concedunt ipſi, ſicut neq; nos, propter ſubſtantiæ ambitum vltra eas quæ ex materia & forma, ſubſtantias, componuntur. Remanet igitur vt corporeitas ſit forma accidentalis. vt dixit Auerrois primo phyſicorum commento 63. ſub qua materia manens dicitur manere ſub eadem corporeitate ſingulari, vt dixit Auerrois ſecundo metaphyſicæ commento 31. vel primo metaphyſicæ commento decimo ſeptimo. quod idem eſt.

Contra forma elementi præcedunt dimenſiones interminatæ, ſed accidentia non ſubiectantur in ſubiecto in potentia, ſed in ſubiecto in actu. ſecundo de anima commento quarto. ergo requirunt dimenſiones formam ſubſtantialem priorē forma elementi. & hanc vocauit Auicenna corporeitatē ſubſtantialem. Secundo. accidentalis forma eſt inſeparabilis à materia, ergo ſubſtantialis etiam inſeparabilis eſt ab eadem. patet antecedens de dimenſionibus interminatis. patet conſequentia, quia intimior eſt actus eiuſdem generis propriæ potentiæ illius generis, quā actus alterius generis. Tertio. trāſubſtantiato vno elemento in alterum, non eſt tranſmutatio in corpore, quia quodlibet illorum eſt corpus & alterius ſpeciei ſunt elementum incipiens eſſe deſinens, ergo corporeitas eſt generalis forma quæ ſaluatur, in vtroq;. Quarto. qualitates ſymbolæ requirunt ſubiectum commune vtriuque elementorum, & non materiam primam, vt patet, quia actus ſubſtantialis præſupponitur accidentali. ergo corpus ſubſtantiale eſt illis ſubiectum commune. Ad primum. per corporeitatem alterum trium intelligere poſſum, primo trinam dimenſionem, quæ eſt longitudo, latitudo, & profunditas, & eſt ſpecies quantitatis continuæ. dixit enim Auerrois primo

phyſicorum cõm.63. tres dimẽſiones quæ dicuntur corpus. ſecundo ſubſtantiale compoſitum trinæ dimẽſionabile. & eſt genus analogum ſub ſubſtantia, diuiſibile per ſpirituale & materiale, cuius eſt eſſentialiter prædicari, & non denominatiue, cuius ſuppoſita ſunt per ſe exiſtentia. Auerrois autem primo phyſicorum cõm.63. dum dixit ꝙ deferens vtranq; tranſmutationem, ſcilicet ſubſtaotialem & accidentalem eſt vnum numero, & eſt corpus demonſtratum, ſcilicet ad ſenſum, intelligit non de materia. quia illa eſt oimis ignotum, ſed intelligit de indiuiduo ſenſibus noſtris ſubſtrato. Tum etiam quarto phyſicorum. commento 60. quod inuenitur per ſe eſt corpus, dimenſiones vero inueniuntur in corporibus. Tertio pro materia quantitate diſpoſita, iuxta modum loquendi. ſe primo metaphyſi. textu commenti 39. corpus autem materia. & ſic corporeitas eſt principium ſubſtãtiæ materialis compoſitæ eſt actu & potentia reducibile ad ipſam, eſt enim pars eſſentialis eius. ideo denominatioe prædicabilis eſt in recto in concreto. ſed in obliquo etiaoı in abſtracto. & ſic ipſa non eſt per ſe exiſtens, ſed in alio ſicut pars in toto. & ſi diuiſero materiam per materiam in actu & materiam in potentia, tunc materia in potentia eſt principium prædicamenti, ſubſtantiæ vniooci. Eſt enim genus generaliſsimum ſubſtantiæ vniuocũ corpos materiale cõſtitutum ex materia prima & forma ſubſtantiali educta de potentia materiæ, & ſic cælum non eſt in prædicamento ſubſtantiæ vniuoco. & omnibus iſtis modis corporeitas eſt aliquid in rerum natura. pro forma autem ſubſtantiali corporeitatem accipere ſuſpectum eſt, quia forma ſubſtantialis non quantificatur, niſi per aliud ſcilicet ratione ſubiecti de quo extraducitur. Tum quia ſi accipitur corporeitas pro forma diſtincta à ſpecificis formis, qua corpus adæquate eſt corpus, negatum eſt ipſam reperiri. Si autem formas materiales ſpecificas appellaueris corporeitates, concedetor eſſe in rerom natura corporeitas ſubſtaotialis. Ad argumentum igitur negatur minor. & pro auctoritate Auerrois diſtingoo de accidentibus, quædam ſunt in potentia, quædam in actu. accidentia in actu requirũt ſubiectum in actu, ſed accidentia in potentia non, ſunt autem dimenſiones interminate accidentia in potentia. & ſunt præſuppoſitæ formæ, & materiam inſeparabiliter comitantes, vt patet primo phyſicorum commento 63. & in libro de ſubſtantia orbis cap. 1. Cum autem dimenſionibus adoenit terminus, ipſæ fiunt in acto & terminate. quarto phyſicorum commento 15. potentia etiam in materia eſt, quam reſpectiuam appellauimus ſiue ſit re idem materiæ, ſiue non. Ad ſecundum. negator conſequentia. quia nõ datur forma ſubſtantialis interminata, quemadmodum datur forma accidentalis non terminata, nec actum eſſe eiuſdem generis cum potentia infert ipſum eſſe inſeparabilem à potentia. immo accidentia propria inſeparabilia ſont à ſobiectis, quæ tamẽ ſunt diuerſorum generum. vt quantitas, & materia. & forma materialis ſeparabilis eſt per deſitionem formæ, remanente eo quod ſubiectum erat. vt 4. phyſico. cõmento 27. dixit Auerrois. Ad tertiũ. quodlibet illorum eſt corpus, & differunt ſpecie propter diuerſitatem formarum elementarium, non tamen differunt differentijs diuidẽtibus corporeitatem, niſi forte illam, quæ eſt genus generaliſsimum prædicamenti ſubſtantiæ. Sed vniuerſalia nõ ſunt extra intellectum. vt in tractatu de vniuerſalibos dixi. Eſt autem quãtitas interminata cõmunis vtriq; termino trãſmutationis, non per prædicationẽ, niſi accidentalem, & in cõcreto. ſed per inexiſtentiam, quemadmodũ. n. materia eſt vtrique termino commonis, priuatiue, & non poſitiue, ſucceſsiue, & non ſimul. ita etiam quantitas interminata. & quemadmodũ materia eſt potẽtia multa, quia ad multa habitudinem habet. vt dixit Auer. 12. meta. cõ. 11. ita quantitas interminata varijs terminis aut terminari poteſt. Ad quartũ diaphaneitas aut alia qualitatum duobus elementis ſymbola ſubiectum habet materiam. cicatrix etiam inter accidentia in potẽtia numerator, cũ ſit ſuperficiei cutis conſolidatæ inæqualitas ex vulnere. iuxta Auer. in libro de ſubſtantia orbis cap. 1. priuatio etiam formæ ſubſtantialis ſubſtantiæ materiæ accidit 1. phyſico. cõm. 79. quia forma ſubſtãtialis immediate recipitur in materia prima, & in eodem ſubiecto præciſe eſt priuatio illa oppſita. quia præciſe circa idem ſubiectum ſunt habitus & priuatio. vno tamen alteri ſuccedente. Sciendum tamen ꝙ quantitatem interminatam non intelligimus mediare inter materiam & formam ſitualiter, ſicut texta inter carnem & diploidem, quia ſolum inter incompoſsibilia eſſe in eodem loco cadit ordo ſitus, ſcilicet prius & poſterius loci, materia autem & forma ſunt in eodem loco enim totius locantur. neque cauſaliter & ſitualiter mediare, quemadmodum mediat aër in impreſsione coloris in oculom, quia impreſsionem recipit ab obiecto, & eam reddit organo. ſeptimo phyſico. textu commenti 12. & tertio de anima textu commenti 65. ſiue mediatio ſit in genere caoſæ materialis, vel effectiue, de quo alias. quia non prius recipit quantitas formam quàm materia immo forma materialis extrahitur ab agente naturali de materia, non autem de quantitate. quemadmodom clipeus non percutiens clipeatũ, ſed ſuſtinens ictum percutiẽtis ſitualiter mediat, ſed non cauſaliter, prius tamen recipiens eſt, & patiens, quàm percoſſum. ſecundo de anima tex. cõmenti 115. Sed dicitur quantitas mediare, quia non poſſet agens naturale formã extrahere de potentia materiæ, niſi ipſa eſſet quanta. Secundo. ex natora formæ vniuſquiſque actus actiuorum in patiente & diſpoſito videtur eſſe. ſecundo de anima textu commenti 24. ergo forma elementi requirit diſpoſitionem in materia. & ſic nõ immediate vnitur forma materiæ.

Secundo vnicuiq; actui propria potẽtia reſpõdet. ſed igneitas eſt actus. ergo ipſa habet propriam potentiam ſibi reſpondentem. Sed materia prima non eſt ſibi propria potentia, ſed communis. quia vna eſt materia omnium generabilium. ergn oportet materiã actuari & determinari. Tertio. vniuſcuioſque actus in potentia exiſtentis & in propria materia aptus eſt fieri ſecundo de anima texto commenti 26. ſed materia nulli appropriatur. ergo addito ſibi aliquo mediante inter formam & materiam appropriator materia, ſed appropriãs non poteſt eſſe accidens. quia faceret potentiam accidentalem & propriam accidenti, non autem appropriaret ad ſubſtantialem formam. Quarto. ſecundo phyſic. tex. commento 26. in alia ſpecie alia eſt materia, ſed non prima, ergo ſecunda. ergo in igne & aqua ſunt diuerſæ materiæ ſecundæ, non accidentales, quia ſubſtantia non intrinſece cauſatur ab accidente. ergo ſubſtantiales. Ad primum. materia comparata efficienti indiget vt præparatur ad ſuſcipiendum formam ab eo. Secundo. materia comparata formæ, qua formatur, indiget diſpoſitionibus quibus forma operari poſsit.

Tertio materia comparata formæ vt actuanti non indiget medio, & ſic inter materiam primam & formam ſimplicem nihil mediat. in primo ſenſo eſt auctoritas Ariſtotelis prædicta. quia agenti præparatur, & præſens eſt materia contrarijs diſpoſitionibus affecta, quæ abijciendæ erant, & conuenientes inducendæ. & quanto materia pauciores contrarietates habet, quas perdere habeat, tanto facilius tranſmutatur. ideo ſecundo de generatione. textu commenti 25. in habentibus ſymbolũ facilior eſt tranſitus. quia facilius eſt per tranſmutationem. vnum permutare quàm multa. Ad ſecundum. materia eſt vna ſubiecto & multa aptitudine. & ratione diuerſarum aptitudinem ad diuerſas formas diuerſis formis appropriatur.* Ad tertium. diſpoſitionibus accidentalibus appropriatur materia formæ, oon tamen mediantibus inter materiam & formam, ſed præparantibus eam ad hoc vt poſsit agens materiam actuare formam ex ea extrahendo, & etiam forma in ea abſtracta aut etiam extracta valeat operari pro ſui in ea conſeroatione. conceſſum eſt autem accidens præparare ad ſubſtantiam non tamẽ per ſe eſſe principium ſubſtantiæ intrinſecum, &c. Ad quartum. Auerrois eam declarat particulariter de animatis. Contra. Auerrois ſecundo phyſicorum. commento decimo. vnumquodque habet principium motus proprium, habet materiam ſecundam, ſed calom & elementa habent principium motus proprium. ergo omnia corpora ſimplicia habent materiam. ſed materia ſecunda eſt ſubſtantia compoſita. iuxta Auerroim in commento præſenti, & primo phyſicorum. commento primo. Et ſubdit. quoniam vnumquodq; entium habet principium motus proprium neceſſe eſt ipſum habere ſubiectũ motus proprium, præter ſubiectum cõmune. ſed iſta non eſt materia pura, ſed cõpoſita. ergo plures formas habent

Genus generaliſsimũ prædicamẽti ſubſtantiæ.

Et ſic patet quid ad argumentum.

bene cælum & elementa. Quòd ſi non habent materiã ſecundam, non habent principium motus proprium. ergo neque motum propium, conſequens falſum, vt patet. ergo, &c.

Reſpondent. materiam compoſitã elementorum eſſe tranſeuntem. Contra. Auerrois 1. phyſic. cõm. 82. Conueniunt materia prima & ſecunda, quia ex vtriſq; eſt compoſitũ per ſe. ergo materia ſecunda intus manet. Alij. materia ſecunda eſt compoſita ex materia prima & accidentibus. Cõtra. materia ſecunda eſt principium per ſe intrinſecum ſubſtãtiæ apud Auerroim, ergo materia ſecunda eſt ſubſtantia apud ipſum. Alij. materia ſecũda eſt idem materiæ primæ re, quia materia ſecunda dicit materiam primam, non tamen abſolute. ſed materia ſecunda dicit materiam primam, vt ſub accidẽtibus determinatis eſt, & ſic ratione differunt materia prima & ſecunda. Hæ duæ reſponſiones ſunt contra Auerroim ibi dicentem q materia ſecunda non eſt natura, ſcilicet pura. eſt enim materia ſecunda compoſita, non autem natura pura & ſimplex, ſed ipſa eſt compoſitum ex materia & forma.

Alij. elementum non mouetur à ſe. ideo nõ oportet q elementum in ſe habeat principium motus. Reſpondeo. contra Auerroim eſt. vt patet infra de principio motus elementorum, neq; ſatisfacit reſponſio pro cælo. Item non ſaluat. quia dicit litera principium haberi, & non dicit ens eſſe principium. Reſpondeo. vnumquodque id eſt omne quod habet principium motus proprium, habet materiam ſecundam ſibi proprium. & ſic ſub illa vniuerſali non ſimplia, ſed ſolum mixta comprehendũtur, quia elementa omnibus mixtis ſunt communia. licet non omnia omnibus. quemadmodũ igitur elementa non habent principium motus propriom, ſed commune mixtis, non per prædicationem, ſed commune per inexiſtentiam, ſita non habent materiam ſecundam, ſed primam, & vt ſatisfaciat reſponſio pro cælo, Dico Auerroim intelligere vnumquodq; materialium. & ſic cælum excluditur. ratio gloſæ eſt. quia textus loquitur de principio motus & tranſmutationis. & de ſpeciebus corruptibilibus ſe dicturum dixerat Ariſtoteles in fine primi phyſic. patet autem q licet natura in cælo principiet motum, non tamen principiat tranſmutationem de forma in formam, neq; ſubſtantialem, neq; accidentalem niſi intelligas de intentionali mutatione, de qua nõ eſt cura in præſenti. materiam vero propriam habent elementa in generatione, ſcilicet materiam primam cum determinata potẽtia ad determinatam formam elementi. hoc voluit Auerrois. 1. cæli cõmen. 5. dicens innata eſt forma ignis vt habeat materiam propriam. magis autem eſt iſta materia ſub a, elemento quàm ſub b, quia vltimo paſſa eſt tales vel tales diſpoſitiones accidẽtales, & talem diſpoſitionem ſubſtantialem à tali agente. & hoc voluit Auerrois ſeptimò phyſicorum. commento 29. quoniam ſi ita eſſet, ſcilicet q formæ non haberent ſubiecta propria, idem pateretur à quocũque. & ſic non eſſent hic materiæ propriæ pro formis naturalibus, neq; præparatio propria, ſciens formas mixtorum habere materias proprias, ſed formas elemẽtorum habere præparationes proprias, & ſic intelligo Auerroim octauo metaphyſicæ cõmento 11. dicentem in entibus autem naturalibus qualibet forma habet materiam propriam. & Auerro. ſecundo de anima commento 8. volẽtem cum auferuntur formæ rerum naturalium, auferuntur materiæ, ſcilicet appropriatæ. certum enim eſt materiam primam eſſe communẽ & remanere ſecundũ ſubſtantiam. licet non ſecundum eſſe. Tertio, arguitur ex parte materiæ, quia non ex quolibet fit quodlibet primo phyſic. tex. cõme. 36. & vltra hoc ex determinato & proportionato fit aliquid, ergo materia indiget determinante. Secundo materia ordinate recipit formas, quia mediantibus formis vniuerſalibus recipit materia formas particulares 2. metaphyſi. cõm. 33. Tertio materia non eſt principium niſi propter priuationem. ergo alio indiget, quia forma indiget qua materia priuata redditur, &c. Ad primum ſolum illa quorum portio materiæ eſt poſsibilis eſſe vna ſunt inuicem tranſmutabilia. Item nõ quodlibet inuicem trãſmutabilium in alterum tranſmutari poteſt. quia nõ mortuum in viuum, neq; acetũ in vinum, licet bene econtra, ſed in elementis hoc non habet veritatem, in mixtis etiam materiarum ſecundarum eſt differentia, &c. Ad ſecundum formæ elemẽtorum non habent ordinem in materia, neq; potentiæ earũ. immo omnes illæ immediate ſunt in materia, ſed mixtorum formæ ordinem habẽt ad elementorũ formas. ſimiliter mixtorum potentiæ mediantibus elemẽtorum potentijs ſunt in materia. formæ quoq; generales à ſpecialibus præſupponontur. Sed non dixit Auer. formas omnes præſuppoſitas manere in aduentu poſteriorum formarum. Ad tertium & priuatio & potentia materiæ & forma qua materia erat priuata. forma generandi recedont. & ſic non diſponunt materiã, dũ forma cuius erat priuatio aut potentia eſt in materia. Ex his pro eſſentiali elementorum cognitione prædicata eorum ſubſtantialia colligamus. primum eſt ens ſecundum ſubſtantia, tertium conſtitutũ ex actu & potentia. Et hoc omnia prædicamenta ſunt analoga analogia non ſtante cum vniuocatione, nullum. n. intrinſecum principium cæleſtium eſt euiſdem rationis cum principio aliquo materialium, niſi ratio ſeo diffinitio analoga eſſet. quemadmodum & diffinitum. diuiditur igitur ens per decem prædicamenta quorum primũ eſt ſubſtantia. & diuiditur ſubſtantia per tria, ſcilicet materiam formã & compoſitum ex illis, diuiditor autem compoſitũ ex illis per ſpirituale & materiale. materiale autem per ſimplex & compoſitum. Simplex autem elementa comprehendit. & in quatuor differentias diuiditor. materia autem in potentiam eiuſdem eſt rationis in omni corpore ſublunari, & in multis mixtorũ eiuſdem rationis eſt aliqua forma elemẽti. ideo corpus materiale eſt primum prædicatum vniuocum. & diuiditur hoc genus per ſimplex & compoſitum. quoniam principia, quæ ſunt actus & potentia, quæ ipſum cõponunt, poſſunt eſſe ſimplicia & irreſolubilia in ſoo genere, vel compoſita & reſolubilia. elementorum autem differentia eſt ſimplex, non aſit compoſitum. quia ſubſtantialis forma, ex qua elementum componitur, nullam aliam formam in materia præſupponit, ſed ipſa eſt prima in illo genere, intellige vniooco, & primitate originis, nõ perfectionis. ſimiliter materia componens eſt etiam ſimplex & irreſolubilis in ſoo genere, ideo cõſtitutum ex duobus principijs intrinſecis, quorũ quodlibet eſt ſimplex dicitur corpus ſimplex. & ratio naturalis confirmat. quia ſimplici motu mouentur, vel à centro, vel ad centrum ſecũdum q grauia ſunt vel leuia. Corpus igitur materiale ſimplex per graue & leue diuiditur, & vtrunq; per ſimpliciter & ſecundũ quid. vt patebit cum elementorum numerus ſpecificus, & etiam indiuidualis concluditur.

Tertius Articulus.

TERTIVS principaliter conſiderandũ eſt circa mixta, non enim ſolum intendimus cõſiderare de elementis vt ſunt partes vniuerſi, quemadmodum in libro de cælo de illis cõſideratur. ſed vt ordinantur etiam immixta, vt de illis determinat liber de generatione & corruptione. elementa enim vt ſubiectũ conſiderantur in libro cæli. ſciẽtiæ enim naturali, & motui ſubijciuntur. ſed vt cauſæ conſiderantur eadẽ elementa in lib. de generatione. quoniam admiſta referuntur, quorum ſunt cauſæ aut ad mixtionem aut generationem. iuxta Auerroim tertio cæli. commento primo. Diſtinguo tamen de forma ſubſtantiali. totali ſcilicet & partiali. per totalẽ intelligo illam quæ quãlibet partem materiæ vnius indiuidui informat, ſiue elementum ſiue mixtum fuerit illud indiuiduum. & præſertim cum forma illa extenſa eſt. particularem vero intelligo, quæ tantum partẽ materiæ vnius indiuidui formas ſic q non totam. Neque intelligo mixtum illud quod alteri admiſcetur. ſi enim elementum eſſet mixtum. ſed mixtum intelligo ſubſtantiam compoſitam ex elementorum mixtione reſultantem. & hæc ſubſtãtia eſt duplex animata & inanimata. Tunc de mixto inanimato ſiue perfectum fuerit, ſiue imperfectum ſit hæc quæ tertia eſt concluſio. Licet mixtum inanimatum tantum vnam formam totalem habeat, plures tamen ſubſtantiales formas habet in ſe partiales. patet prima pars cõcluſionis. quia omne tale eſt in determinata ſpecie per determinatam formã, patet alia pars, quia elementa manet in mixto. Pro huius aſſumpti declaratione hanc materiam de remanentia elemẽtorum

Quomodo elementa in lib. de cæ. & de generatiõe cõſiderantur.

in mixto duximus diſputandam tanquam partem pluralitatis formarum ſatis principalem. Reſpõdeo igitur q ſic. ſed quomodo remaneant reſpondet Ariſt. 3. cæli tex. cõm. 32. & 2. de generat. tex. cõm. 48. remanent in potentia, ſed non in actu, Idem dixit Auerrois 1. de generatione tex. cõm. 90. & primo canticorum cõmen. 56. in principio autem ſecundi libri de partibus animalium dixit Ariſ. Compoſitio ex elementis conficitur, ſed melius dici poteſt ex virtutibus elementorum conficitur, humiditas. n. & ſiccitas. caliditas. & frigiditas materia ſunt corporum compoſitorum. non intelligo accidẽtia eſſe materiam, ſed humidum & calidum, &c. & ſunt virtutes elementorum, quia qualitates primæ ſunt cauſæ inſtrumentales earum 4. cæli cõ. 40. Auerrois. intelligo autem mixta potius ex elementorum virtutibus quàm ex elementis fieri, propter vltimatum eſſe ſpecificum integrũ, per quod ſunt indiuidua ſubſtantiæ ſeorſum exiſtentia, quod perdunt cum mixtionem ſubeunt. ideo Auerrois 12. meta. cõm. 22. dixit virtus quæ eſt in ſimplicibus ad recipiendum formas contrarias. Quid autem intelligendum ſit per eſſe potẽtiale elementorum, aut virtuale, ſecundum q elementa manent in mixto, difficultas eſt quam ſoluit Auer. 2. de generatione, cõmento vltimo, diſtinguens potentiam, potentia vno modo eſt eſſentia qua res multa, & ſic ſumitur in propoſito, alio modo propræparatione qua quis eſt dabile ad recipiendum per motum. & ſic non ſumitur hic. In qua ſit primum dictum. elementa non manẽt in mixto in ſuo eſſe integro & completo, integrum intelligo in ſubſtantia, & completum in accidentibus quæ ſibi naturaliter determinant elemẽta. Iſtud enim eſt eſſe elementorum in actu. ſecundum quod negauit philoſophus elementa remanere in mixto. Et probatur pluribus vijs. primo ex ſubſtãtia mixti, quia nulla forma elementi dat mixto, immo neq; parti quantitatiue mixti nomen aut diffinitionem. & ſi ſic. iam illud vel pars eius quantitatiua non eſſet mixtũ, ſed elementũ, aliud. n. eſt in parte mixti quantitatiua inexiſtere ignem, hoc enim concedendum eſt in doctrina philoſophi, & mixti partem quãtitatiuam eſſe ignem. hoc enim ſecundum falſum eſt, quia in qualibet parte mixti quantitatiua eſt mixti forma vlterior quàm forma elementi, prohibens denominationem parti quantitatiue communicari à forma ſimplici. Secundo ex accidentibus mixti quia nõ ſaluantur in mixto elementorum qualitates primæ in intenſo eſſe, vel duæ, vel in mixto perfecto, nõ enim quæſtio eſt nũc, an detur mixtum imperfectum ex igne & aëre tãtum, quod ſit calidum in ſummo, patet ad ſenſum, non enim elementorum operationes mixtis conueniunt: vt calefacere in ſummo nulli mixto perfecto conuenit. Ideo Ariſtot. 2. de generatione cõm. 21. nihil generatur ex glacie, neq; ex arſione. Tertio. ex vnitate mixti, quia tunc mixtum non haberet vnam formam ſubſtantialem, & ſic ipſum non eſſet vnum ens. ratio eſt Auerrois 3. cæli cõm. 67. contra Auicen. Aliam etiam rationem inducit, ſcilicet q generatio mixti non adduceret formam ſubſtantialẽ. * Hæc rationes licet inducãtur ab Auerroe contra Auicennam, ſunt tamen fortiores in propoſito propter remiſsionem accidentium quam concedebat Auicenna, quæ non tenetur à poſitione: contra quam hic arguitur, & probantur conſequentiæ, quia non ſunt duæ ſpecificæ formæ ſubſtantialiter completæ compoſsibiles in eadem numero materia, ex qua extrahuntur. f. forma ſubſtantialis mixti & elementi: ſi igitur præexiſtunt formæ elementorum & permanent, tunc non aduenit forma ſubſtantilis mixti, & ſic non remanet materia mixti ſub vna forma, ſed ſub pluribus, ex quibus pluribus, cum ſint in actu, non fit vna ſubſtantia: immo remanent quatuor entia, exempli gratia: & ſic patet prima conſequentia: & ſequitur q generatio mixti non adduceret formam ſubſtantialem in actum: & ſic patet conſequentia ſecundæ rationis, & ſequitur q mixtum non ſubſtantialiter differt ab elementis, ſed tantum in accidentibus: quod patet eſſe falſum. Secundo. non eſt poſsibile formam elemẽti poſſe dare indiuiduo elementi eſſe, nomen, diffinitionem, operationem, & ſubſiſtentiam: & poſtea ea non variata ſubſtantialiter non amplius dare eſſe illi non actuabile per vlteriorem ſubſtantialem, formam. hæ probationes ſunt communes contra Auicennam & oppoſitum. Tertia ſpecialis, quia non poteſt forma mixti Actuale materiam qualitatibus in ſummo diſpoſitam. Quarto. arguitur ex natura mixtionis, quia tunc mixtio eſſet ad ſenſum tantum, quemadmodũ eſt de pipere & zinzibere tritis & ſimul permixtis: hæc enim talia ſunt admixta, & non vere mixta, & non ſunt vnum, niſi congregatione & permixtione eorum, non autem ſubſtãtialiter, quemadmodum eſt de aere, cui vapor aut exhalatio permixta ſunt, ratio eſt Philoſophi 1. de de generatione tex. commen. 90. patet conſequentia, quia minima elementorum ſunt poſitione diſtincta: non enim ſe penetrant, & per ſe ſuum eſſe & ſubſtantiale & accidentale integrum ſeruant. Quinto. arguitur ex natura partis mixti, quia tunc non quælibet pars mixti integralis eſſet mixta, vel vna pars partis mixtis eſſentialis eſſet elementum purum. ratio eſt philoſophi 1. de generatione tex. cõm. 90. dicentis de elementis ad mixtionem venientibus. Non enim ſunt eadem ſimpliciter quæ prius: patet conſequentia, quia aut forma mixti eſt de qualibet parte materiæ extracta, & tunc habetur ſecunda pars: aut non, & tũc habetur prima: & etiam habetur forma indiuiſibilis, quæ nõ eſt intellectus, quod eſt impoſsibile apud Philoſophum. Arguunt alij 6. ex homogeneitate mixti, quia tũc ſequitur mixtum nullum eſſe vere homogeneum. * patet conſequentia, quia elementorum non poſſunt ſe penetrare 4. phyſic. textu cõm. 76. de cubo in aqua poſito. & 2. de anima tex. cõm. 69. eſt autem alterius rationis conſtans ex igne & forma mixti à conſtante ex aqua & forma mixti. Sed diſtinguendum iuxta Philoſophum 1. de generatione tex. cõmẽ. 35. de partibus mixti formalibus & materialibus: * formales partes mixti homogenei ſunt homogeneæ, materiales vero eſſe homogeneas non oportet: & quamuis quodlibet mixtibilium ſit homogeneum, non tamen mixtum reſpectu ſimplicis homogenei ipſum componentis eſt homogeneum: tamen homogenei eſt comparari ad partes quantitatiuas, quale non eſt miſcibile mixtis. Dico ſecundo cõtra Thomam, & Scotum, Egidium plus quàm commentatorem & alios multus q elementa ad mixtionem venientia non totaliter corrumpũtur: ſic q nihil de ſubſtantia elementi remaneat in mixto, vel elementorum, niſi materia prima. probatur ſeptem vijs. prima ex diffinitione elementi poſita 5. metaph. tex cõm. 4. ſcilicet ex quo componitur aliquid, & eſt in eo, & indiuiſibile in alteram ſpeciem, quæ definitio primo conuenit materiæ primæ: & Auerrois ibi in commento materiam tranſeuntem excludit. dixit Albertus paruus & etiam Gregorius Ariminenſis q ſoli materiæ primæ conuenit hæc diffinitio. Sed hæc expoſitio contra textum eſt declarantem de ſyllabis, & de aqua, &c. Et confirmatur ex diffinitione elementi poſita 3. cæli tex. cõ. 31. Elementum corporum eſt ad quod alia corpora diuiduntur intus exiſtens potentia aut actu indiuiſibile in altera ſpecie. Et exponitur ab Auerroe 3. cæli cõm. 41. Elementum eſt ſimpliciſsimum eorum quæ exiſtunt in compoſito. & cõm. 65. Eſt illud in quod vltimo diuiditur res, ſcilicet mixtum eſſentialiter: & primo componitur eſſentialiter: diuiſio igitur in aliqua per corruptionem præexiſtentis & generationem noui non eſt elementorum ad mixtionem venientium. immo neq; diuiſio dici debet: ſed corruptio præexiſtentis, neq; ſequentis dici debet mixtio ſed generatio: * ideo additur inexiſtens. Ariſtoteles autem ibi tex. cõm. 37. exponit vltimam particulam: ad differentiam homogeneorum reſolubilium in aliqua corpora alia ſpecie diſtincta: vt in elementa caro reſoluitur. Conuenit igitur hæc diffinitio quatuor corporibus ſimplicibus, vt dixit Auerrois in libro canticorum cõm. 6. ſi igitur oppoſitum dicti tenetur: ſequitur elementa nõ eſſe elementa, quia non conuenit eis elementi diffinitio, quia ipſa non manent in illo quod componitur ex illis. Confirmatur, quia non eſt elementum, niſi elementatl 3. cæli cõm. 22. & 32. & 68. quia corpora ſimplicia non ſunt elementa ſimpliciter: ſic quod cuiuſcunq; corporis ipſa ſint elementa: non enim aliquod corpũ eſt alterius eorum elementum, quamuis materia vnius remaneat in altero, cum vnum in alterum ſubſtantialiter tranſmutatur. Quod ſi dixeris oportere qualitatem corrupti remanere. Dicam quòd etiam remanet qualitas: ſi qua ſymbola eſt genito & corrupto, neq; etiam elementum eſt ſumet elemẽtum, ſed bene mixtorũ ſunt elementa, ſed corruptis elementis,

Patet, quia per se formæ elementorum remanent in mixto ſub eſſe integro, ſed impoſſibile eſt, q duæ formæ ſpecificæ ſubſtantialiter cõpletæ ſint in eadẽ materia numero. Et volebat Auic. q elemẽta cũ veniebant ad mixtionem licet eorum formæ ſubſtãtiales remanerẽt integræ tamẽ eorũ qualitates remittebãtur. Et ideo rationes iſtæ ſunt fortiores contra tenentes, q elementa remaneant ſecũdum eſſe integrum, & ſubſtantia, & in accidente.

Quia cõſtans ex igne & forma mixti eſt alterius rõnis a cõſtante ex aqua, & forma mixti.

Quia argumẽtum illud non concludit abſolute, ſed de partibus materialibus mixti: quia formales partes hõgenei mixti ſunt homogeneæ.

Elemẽti diffinitio.

Quia per ſe non remaneãt elementa.

tis, ipſa non ſunt elementi: quod.n. non eſt, nulli eſt elementum: & etiam quod extra mixtionem eſt, oon eſt elemẽtum, niſi in potentia. Et confirmatur, quia correlatiuorum alteru deſtructo, alterum deſtrui neceſſe eſt. Confirmatur. quia ad minus terra in terreis mixtis non corrumpitur, vt in marmore, aut aqua in aqueis, quia non corrumpitur ſubſtantia, niſi per qualitatum contrariarum inductionem, quæ tamen in generatione mixtorum illis elemẽtis proportionatorum non inducuntur. cum ſint ibi ſiccitas, frigiditas, denſitas, multum intenſe, & ſic humiditas, caliditas, & raritas non ſunt inductæ aut extraductæ, quia tantam ſuarum qualitatum remiſsionem tolerat elementum, immo maiorem, vt patet in immediata elementorum adinuicem non ſymbolorum trãſmutatione, quia tranſitus ab elemento in elementum eſt ab extremo in extremum, ſed ab elemento in mixtum eſt tranſitus ab extremo in medium.

SECVNDA via ex natura materiæ, & primo ex diffinitione materiæ procedit poſita. 2. Phyſi. tex. com. 28. ſ. ex qua fit aliquid cum inſit, ſub qua Philoſophus in eodem. 2. tex. com. 31. dixit elementa comprehẽdi. idem ex. 12. Meta. com. 22. eſt enim duplex materia, propinqua, & remota. licet omnes reſoluantur in vltimo in vnam materiam. 8. Meta. com. & tex. 12. Quod etiam. 1. de Generatione animalium. Philoſophus cap. 1. exemplificauit dicens: materia vero animalibus partes ſunt totis diſsimilares, diſsimilaribus ſimilares: iſq; ea quæ elementa corporum appellantur: idem etiam ex. 12. Metaphy. tex. & com. 15. Secunda ratio ex reſpectu materiæ in formam quia materia prius reſpicit ſimplicem formam q̃ compoſitam. Quod non eſſet, ſi elementa ad mixtionem venientia corrũperentur: quia materia prima immediate actuaretur per formam mixti: quemadmodum per formam elementi actuatur, rationem tangit Auer. 3. cœli. com. 67. & 12. Meta. com. 11. vbi vult formas mixtorum eſſe in materia mediantibus corporibus aut formis elementorum, conſequens eſt falſum. ſ. materiam immediate actuari per formam mixti, quia tunc non eſſet forma mixti perfectior quàm forma elementi: & ſic periret ordo vniuerſi, patet conſequentia, quia receſſus à materia eſt menſura perfectionis, & æqualis receſſus æqualis perfectionis, & inæqualis, oportet enim modum eſſendi formarũ proportionari modo formandi earundem. Tum quia mixtum non haberet niſi vnam naturam, intellige formalem: conſequens eſt contra Auerroim. 1. cœli. com. 8. compoſita autem habent plus vna natura. Confirmatur, quia informabile per animam eſt graue, & non niſi, quia in mixtura terra dominatur, ſaltem quantitatiue, quia homo indiget terra ipſum ſuſtinente, cui pedem poſsit affigere: vt patet in ambulante per arenam, quoniam fixi defectu pedem ſuſtinentis multum laborat homo in ambulando. Quantum etiam terreſtrium animalium quietem terræ motus interrumpat experientia comprobamus, quoniam à. 29. decembris. 1504. per totum menſem Ianuarij. 1505. quaſi quotidie terra leuiter aut grauiter motu exagitata eſt, ita vt animalia domeſtica exterrita lamentatiuas voces ter aut quater ad minus emittere audita ſint. dum hinc & inde errarent: concuſsiones autem in ſequentibus menſibus ſenſate leues fuerunt, &c. in animalibus igitur motus ſequens dominum elementi differt à motu ſequente animam: elementum igitur dominans inexiſtit: immo Auer. 1. cœli. com. 8. poſtquam dixit, ſi in corpore compoſito inuenitur motus ſimplex: ille erit corporis ſimplicis exiſtentis in eo appellauit elementum dominans in mixto partem compoſiti. immo Auer. 10. Met. com. 23. voluit compoſitum eſſe vnum in actu per partem dominantem: aliter non eſſet vnum in actu, non intelligas formalem vnitatem, ſed actiuam ad vnum. Et Ariſtote. 3. Meta. tex. com. 17. ſubſtantia entium cõpoſitorum induidualium ſunt quatuor elementa: ex quibus componuntur ſubſtantiæ ſenſibiles. De iſtis elementis loquebatur Auer. 1. Phyſi. com. 82. cum dixit dari ſubiectum ex quo generatur res, & eſt in actu. ex quo eſt generatum per ſe, & non eſt eo per accidens.

TERTIA via eſt ex mixtione, & primo ex diffinitione ipſius poſita. 2. de Generatione, tex. com. 90. Mixtio eſt alteratorum vnio. Alterum autem facit differentia accidentalis: aliud vero ſubſtantialis: vnio etiam requirit vnita exiſtere. ideo ſubſtantia elementi non totaliter recedit. Quod ſi intelligas alteratorum & corruptorum, Hoc cõtra Philoſophum ibi dicẽtem: miſcibilia in mixtione non ſunt corrupta. Confirmatur, ſi non manent elementa in mixto, non miſcentur, neq; vniuntur, ſed corrũpuntur. Hoc autem eſt contra Philoſo. inibi dicentem. Hæc enim. ſ. miſcibilia neq; corrupta eſſe neceſſarium eſt, quoniam mixta, & reddens rationem Philoſophus, quare gutta vini nõ miſcetur. 1000. amphoris aquæ, eſt quia corrumpitur ſpecies, ſoluitur enim ſpecies vini in formam aquæ: ibi tex. com. 88. Quod ſi dixeris, ibi non eſſe mixtionem, quia vnum conuertitur in alterum: non quia vnum corrumpitur. Similiter elemẽta: licet corrumpantur: non tamen ſimpliciter dicuntur corrupta, quia virtus eorum ſaluatur, ſcilicet mixtum, quod eſt medium per conuenientiam cum elementis, non per participationem. Contra reſponſionem eſt Ariſto. 1. de Generatione, tex. com. 82. Non eſt mixtio ſine alteratione, ſed ſi vnum vel ambo corrumpuntur, non eſt mixtio. Item. ibi. tex. com. 84. videntur enim quæ miſcentur prius ex ſeparatis conuenientia, & poſsibilia ſeparari rurſus: ſeparata igitur concurrunt & miſcentur, & ſunt iterum ſeparabilia, & ſic in mixtione non ſunt totaliter corrupta, & ſic mixtum elementis participat. Secundo, ſi non manent elementa in mixto, ſequitur q̃ mixtio eſſet generatio abſolute: quod eſt contra Philoſophum. 1. de Generatione, tex. com. 83. dixi abſolute, quia omnis motus in ſubſtantia generatio vel corruptio dicitur. 3. Phy. tex. com. 6. & in poſtprædicamentis, & in lib. de Generatione animalium: dicitur q̃ generatio dicitur nutricatio: dicitur enim. 4. de Generatione animalium. Nihil enim refert genitura dicatur an motus, id quod partem corporis vnamquanq; augeat, nec intereſt augentem motum, an à principio inſtituentem placeat appellare, eadem nanq; ratio motus eſt. Auer. etiam. 4. Meteororum. com. 14. cibatio ſecundum quid eſt generatio, & non eſt differentia inter generationem ſecundum partem, & generationem ſecundum totum, & 1. de Generatione, tex. com. 39. in augumentatione eſt non generatio, ſed aggeneratio.

Quod ſi dixeris generationem & mixtionem accidentaliter differre, quia diuiſionem elementorum mixtio præſupponit, & eorundem alterationem, quæ non requirit generatio, quæ non eſt mixtio. Dicam q̃ generatio abſolute eſt corruptio completa termini à quo, quam non dixit mixtio. Neq; requiritur elementorum diuiſio & alteratio, niſi vt debentia elementa ſaluari in mixto rumpantur, & reducantur ad eſſe: in quo formam mixti poſſunt expectare. Illam. n. materiam primam numero eandem priuatiue, & etiam qualitatibus eiſdem affectam potuit agens naturale aliunde habere quam ex elementorum diuiſione & alteratione, ſed tunc non oportuiſſet agens naturale habere materiam ſecundam, ex qua mixtum generare potuiſſet. Alia igitur & alia elementorum mixtura eſt alterius & alterius mixti materia ſecunda ex qua alterius & alterius mixti forma eſt extrahenda.

ALII ARGVVNT ex quarta via, ſcilicet ratione virtutis aut qualitatis miſcibilium quæ inter cæteras minime efficax eſt vt patet. Virtus elementorum ſaluatur in mixto. 1. de Generatione, tex. com. 84. ſed virtus elementi aut eſt eſſentia, aut inſeparabilis ab ea, ergo elementorum eſſentia eſt in mixto. Reſpõdet ſaluatur virtus, quæ eſt qualitates primæ.

Contra. humidum non eſt ſine corpore, neq; humectum. 2. de Anima, tex. com. 113. ergo qualitates primæ elementorum non ſine elementis ſunt. Dico q̃ loquitur Ariſt. de humiditate corpori ſuperfuſa, quæ non ſubiectatur in corpore humefacto. Secundo, qualitates elementorum ſunt in mixto, ergo & elementa, patet conſequentia, quia ſi non manent elementa, neq; eorum qualitates: patet conſequẽtia, quia non eſt qualitas alicuius, quod non ſit. Reſpondet ſunt qualitates, quæ fuerunt elementorum, quia remanſit ſubiectum inhæſionis, ſcilicet materia: quamuis ſubiectum denominationis ſit perditum, ſcilicet elementum. Alij. qualitates mixtorum ſimiles ſunt qualitatibus elemẽtorum. Sed tunc faciliter dici poteſt, mixta non conſtare ex elementis, ſed ex corporibus ſimilibus elementis. Ali. virtus elementi ſaluatur, quia qualitas ſecunda, quæ eſt complexio, quæ virtute continet qualitates elementi, ſaluatur. Contra. ſequitur q̃ qualitates

primæ

primæ eſſent illæ, quæ rationem elementi haberent, & non ſubſtantia elementi, patet autem ꝙ qualitates primæ ſunt ille, ex quarum ruptura complexio reſoltat, conſequens autem falſum eſt qooniam qualitates non ſunt partes mixti eſſentia les, neq; mundi. Alij ſaluator virtus elementorum, quia for ma mixti quæ virtualiter perfectionaliter continet, formas elementorum. Contra. tunc non eſſet mixtum reſolubile in elementa, quamuis generabilia eſſent elementa ex mixto, quia reſolutio eſt ſolum in id quod inexiſtebat reductio.

QVINTA via ratione mixti, quia ſi non ſunt elementa in mixto, non eſt mixtum ens compoſitum reſpectu elemen torum: quamuis.o. mixtorum qualitates ruptæ eſſent, aut contrarijs permixtæ: tamen mixtorum ſubſtantia eſſet incompoſita, & noo mixta, quia eius natura, quæ eſt materia, ſimplex eſſet: quoniam prima eſſet, & non ſecunda, eorum quoq; forma ſimplex, eſſet, quoniam materiam ſimplicem im mediate actuaret. Secundo. elementū eſt eſſentialiter prius mixto: ergo elementum eſt cauſa mixti, non.n. teneo ordinem eſſentialem ſaluari, proprie loquendo de ordine eſſentiali, inter aliqoa quæ non ſe habent ſicut cauſa & cauſatū, quem admodum dixi in operr de intelligentijs de ſpeciebus qoæ erant eſſentiæ ordinatæ: ſed non eſſentialiter ordinabantur, quia non ſemper ſuperior ſpecies eſt cauſa inferioris ſpeciei, quamois naturæ rerom ſint ordinate cauſatæ à prima cauſa, quoniam ordinatiſsime ab eadeo in exiſtentia effluunt effectiue, & in genere cauſæ finalis. Quod ſi aliquando dixi in primo opere vt in fine quolibeti quarti intelligere depēdere à fantaſmatibus: ibi non proprie capitur dependere ſicut effectus ab effectiua cauſa dependet, ſed ſicut à transferibili ad altius eſſe, ſine cuius preſentia non ſaluaretur intelligere, non enim cauſalitatem habet effectiuam fantaſma ſuper intelligere, vt patet ex Auerroe. 3. de Anima, com. 18. quia tunc intelligere eſſet ſentire, & intellectus eſſet ſenſus, quia caoſa efficiente ſingulari effectus pcoueniens non eſt vniuerſalis, & virtus ſingulariter cognoſcens eſt ſenſus, & non intellectus, vt dixi in lib. de vniuerſalibus, ad genus igitur cauſæ materialis potius quam effectiue obiectum reduci habet, ſed de hoc in lib. de ſenſibus Deo dante quid ſenſerit Ariſtoteles, aperietur. ordinem igitur effectoum non ſe inuicem cauſantium non voco eſſentialem. Redeat vnde effluxerat oratio, non eſt autem elementum cauſa mixti: niſi materialis, oiateria autem proprie eſt pars eſſentialis illius cuius eſt materia, ſi.n. efficerent elementa mixtum, ex qua materia id efficerent? & qua virtute? cum ſit mixtum perfectius elemento & præſertim animata valde nobiliora ſunt elementis, de quibus Auerrois contra Alexandrum loquitur. 3. de Anima. com. 5. Confirmatur, quia mixtum eſt naturaliter poſterius elemento, ergo ſine eo ſtare non poteſt mixtum. Tertio non reſoluitur mixtum, niſi in ea ex quibus componitur. 7. Meta. tex. com. vltimi: ſed ipſum reſoluitur in elementa, elementa enim in mixto ſunt ſeparabilia. 1. de Generatione, tex. com. 85. ergo ex elementis mixtum componitur. Quod ſi ex inexiſtente elemento non cōponitor mixtum, tunc ex oulla parte mixti ſegregabile eſſet elementum. Qood eſt contra Philoſophum. primo de generatione, tex. commen. 84. &. 2. de Generatione, tex. cōmen. 46. Elementi. o. eſſe io mixto ſic eſt, quod elementa redire poſſunt eadem, vel igitur ſpecie, & hoc non, quia ſic vnum elementum eſſet in altero, quod falſum eſt, ergo in numero eadem redire poſſont, & ſic non erant elementa totaliter corrupta.

Quid eſſentialiter ordinati.

SEXTA via ratione repugnantiæ, quia dato quod non ſint elementa in mixto, perit ratio Philoſophi. 2. de Anima, tex. com. 39. ad probandum animam eſſe cauſam augumenti, quia ſi non, elementa diſtraherentur, & idem facerent ſi ipſa augerent, quoniam leuia ſurſum & grauia deorſum traherent, ſi autem ipſa non ſunt in mixto, quamuis anima non augeret, non diſtraherentur elementa. Duplex igitur eſt in mixto ligatura, vna eſt ſubſtantiarum elemētorum, & iſta aſt forma mixti, & in propoſito eſt anima, alia eſt qualitatum primarum nexus, & hæc eſt complexio. Confirmatur. mouetur mixtum à prædominanti elemento, ergo elementum eſt in eo: velle autem ex torquere à prædominanti elemento, ideſt à natura mixti mouente proportionabiliter ſicut elementum prædominans mouet eſt facere Ariſto. naſcire grammaticam neq; logicam neq; Philoſophiam, quia eſt accipere vnum oomen pro alio nomine, & rem vnam pro re alia. Secundo. perit ratio Philoſophi. 2. de Generatione, animalium, ſi ex qualibet corporis parte tam ſimilari quam diſsimilari ſemen decideretur, tunc ex elemētis etiam decideretur, & patet conſequentiam tenere propter elementorum inexiſtentiam ipſi animali. Tertio. perit demonſtratio Philoſophi. 2. cœ. tex. com. 22. & 3. cœ. tex. com. 68. ad probandum elementa non habere determinatam figuram, aliter non ſob quocunq; mixto ſaluarentur elemēta, quia in mixtis illis ſuam figuram non ſeruarent. Quarto. perit ſententia Philoſophi. 2. Meteoro. Omnia terminata corpora nō ſine terra & aqua, ergo ad minus mixta terminatæ figuræ habent in ſe elementa, quibus eorum figura terminatur, & de animalibus loquens Philoſophus in prædicamentis. Ignis.n. & aqua, & alia huiuſmodi ex quibus animal conſtat, ante ſunt quàm animal ſit. Quinto. Ariſt. 4. Meteor. tex. com. 54. loquens de carnibus & oſsibus, manifeſtum eſt in quolibet prædictorum ꝙ ipſa ſunt compoſita ex elementis, & quod elementorum illorum vincit ſuper ipſum, vt patet ex eodem. 4. tex. com. 48. Et hæc ſentētia nullum in particulari Philoſophia expertum latere poteſt, & niſi auctoritas beati Thomæ & Scoti, & aliorum multorum oppoſitum tenentium me mouiſſet ad ſcribendū, labor hic mihi vanus apparuiſſet. Sexto. perit ratio Philoſophi. 2. de Anima. tex. com. 52. pcopter quid ſenſus non ſentiunt elementa animalibus inexiſtentia, vbi Philoſophus reſpondet, quia ſenſibus, qui ſunt in potentia immediata ad ſentire, deficit medium intrinſecum vel extrinſecum, quia ſenſibile poſitum ſopra ſenſum nullam facit ſenſationem. Debuiſſet aotem Philoſophus reſpondere, quia elementa ad mixtionem venientia co rrumpebantur, ideo non ſentiuntor in mixto.

Quid forma mixti, & quid complexio.

Cap. 3.

Iſta eſt fortis auctoritas, quæ dicit Ariſto. igne, & terra, &c.

SEPTIMA eſt via concordantiæ primo quia putrefactis mixtis ad veniens ea ſecundum partem incinerat, ſecundum vero aliam partem reſoluit. Huc eſt, quia putrefaciens calor humidum mixti facit ebullire, & ipſum conuertit in vaporem, & terræ partes, quæ humidis conglutinabantur remanent diſcontinuæ, & ſic groſſum remanet cinerulentum: ſubtile vero euaporat. Secundo. aduſtio mixtis adueniens vi caloris ſubtile à groſſo ſeparat, & ſic ſubtile ſublimatur, & groſſum deſcendit. Tertio. liqueſcuut aliqua ab igne, quoniam à frigido coagulata fuerunt, coagulantur autem quæ frigido eliquata fuerunt. 4. Meteoro. tex. com. 46. & 40. Confirmatur, quia. 4. Meteo. tex. com. 51. dixit ꝙ ferrum & cornu mollificabilia ſunt: qoia licet in eis dominetor terra, non tamen tota terræ ſunt, multa alia dicta ex. 4. Meteoro. adduci poſſent, quæ breuitatis cauſa relinquuntur. Quarto. vnum mixtum eſt altero magis aereum, quia in eo partes aeris magis dominantur, alterum autem magis aqueum, quia partes aquæ in ipſo magis dominantur. Quinto. quare ſimplex corpus noo nutrit, eſt quia materia animati ex quatuor elementis eſt congregata, ex eiſdem autem ſumus ex quibus nutrimur. 2. de Generatione, tex. com. 50. & 8. de hiſtorijs animalium, elementa. n. quæ ſunt partes nutrimenti, ſunt partes nutriti poſt nutritionem, ſed in alia proportione. Non. n. conſtat homo ex pane aut vino, ſed ex elementis, quæ in pane & vino præfuerunt. Cum. n. dixiſſet Philoſophus. 2. de Anima, tex. com. 28. ſiccis. n. & humidis & calidis & frigidis aluntur omnia viuentia, dixit Auer. ibi cum nutrimentum eſt loco eius quod diſſoluitur ex elementis, ex quibus componitor omne viuum. Quod ſi non ſit elementi ſubſtantia in mixto, tunc ſolum prima materia eſſet quæ reciperet animam, & ſic non eſſet maior cura, an materia vnius ſimplicis elementi eam reciperet quàm duorum, trium vel quatuor, quod eſt impoſsibile: ideo Auer. 3. cœli. com. 47. impoſsibile eſt vt corpus fiat à corpore vno ſecundum complexionem. Et ſi ad accidentia recurras. Contra. qualitercunq; ſecundum qualitates primas aut quantitatem, &c. diſpoſita eſt materia ex quatuor elementis permixta, taliter ſecundum qualitates primas quantitatem, &c. poteſt diſpoſita eſſe materia vnius ſimplicis elementi. Quod ſi Ariſto. 3. de Generatione animalium dixit, alimentum autem alijs aqua, alijs terra, alijs quod ex his conſtat. Intelligit non ꝙ ſimplex corpus ſit nutrimen-

tum;

tum: ſed ꝙ ſimplex corpus eſt miniſtrans nutrimẽtum: quia aliquod ſimplex corpus eſt locus vnde colligitur alimentum, vel mixtum eſt illud cui alligatur nutrimentum vt fructus arbori, &c. Sexto. quomodo poteſt aliquid eſſe ſubſtantifice ſiccius, & qualitatiue humidius. Et eſt quia ſubſtantia elementorum ſiccorum in mixtione denominatur, & tamen qualitates humidorum ſecundum gradus vincunt, vel quia humidum, quod eſt animatum, eſt exſiccatum, ſed humidum in poroſitatibus contentum eſt valde fluxibile. Septimo. dato homine cholerico exempli gratia, alterante qualitatibus gradualiter temperatis, quare abiecto alterante extrinſeco ad cholerici naturam reducitur, cum tamen conuenientiſſima ſit formæ humanæ qualitatum primarum fractura, ex qua temperamentum reſurgit. Hoc eſt, quia miſcibilium elementorum proportio corpori illi eſt naturalis, in qua cholera dominantur, & cui extraneatur temperamentum. Non.n. diuturnitas qualitatis in ſubiecto eam reddit qualitatem naturalem, patet in hectico per multos annos, in quo gradus caliditatis febrilis, quãuis ſit diuturnus, eſt preter naturam. Ex hoc etiam patet, quomodo ſanguineus ſenex æqualis caloris & humiditatis cum iuuene temperato non eſt iuuenis, neq; temperatus, ſed terreſtrior eſt, quia plus proportionabiliter habet de ſubſtantia terræ in mixtione. Vltimo patet quare virtus ſtomachi eſt nutrimenti eliquatiua.ſ. vt mixtio nutrimenti ſoluatur, & illius elemẽta ad mixtionem nutribili proportionatam reduci poſsint: proportionabiliter in metallicis corporibus experti mixtionem terrearum partium cum aqueis concedunt, quæ deſtillatione ſeparant in pleriſque, & ſecundum artem Alchimiæ aliquando componuntur: vt docet Ariſt. in lib. ſecretorum intelligentes ipſum. Dico. 3. * quod & ſi ad minima diuidantur elementa ad mixtionem venientia & permiſceantur, & etiam primæ eorum qualitates remittantur & complexionentur, non tamen remanent ſubſtantiæ elementorum integræ, & non ruptæ, quia remittuntur qualitates primæ ad hoc vt ex eis fiat complexio, ergo remittuntur ſubſtantiæ elementorum, vt ex eis fiat mixtum: patet conſequentia, quia elementa remanẽt in mixto, & non in eorum eſſe ſubſtantiali integro: ergo remanent in eorum eſſe ſubſtantiali rupto: non.n. ruptio in accidẽtibus eſt ruptio in ſubſtantia, niſi forte conſequenter aut comitanter: argumentum eſt Auerrois. 3. cœli, commen. 67. Ex hoc patet epilogario Ariſt. 1. de generatione, tex. com. 90. Hæc.n. neq; corrupta eſſe neceſſarium, neq; adhuc primum eadem quæ prius neq; compoſitionem eſſe mixtionem eorum, neque ad ſenſum. Secundo. elementa ad minima diuiſa non continuantur, quemadmodum neq; in ſuis ſphæris continuantur, & dato ꝙ adinuicem humido conglutinarentur, adhuc ex eis non fieret vnum ens in actu habens vnum nomen, diffinitionem, eſſe, & operationem eſſentialem ab elementis, aut ab eorum operationibus diuerſam, niſi extraheretur de materia forma * ſed extracta inde forma non poſſunt præexiſtentes formæ eſſe integræ ne forma ſuperueniens ſit accidens, neq; compoſitum ſubſtantiale ſit vnum per congregationem, neq; poſſunt præexiſtentes formæ recedere totaliter, vt prædixi: ergo rumpuntur. Quod ſi dicatur igneitatem ſubſtantialiter integram, exempli gratia, ſtare poſſe in mixto remiſſo calore. Contra. ſequitur ipſam ſtare poſſe in materia ſine calore: patet conſequentia, quia caliditas eſt eiuſdem rationis in ſuis gradibus, ergo quantum eſt ex parte caliditatis ipſa non eſt magis ab igneitate inſeparabilis in vno gradu quàm in altero. conſequens eſt falſum, quia tunc non poſſet agens naturale igneitatem extrahere de materia, quamuis illius qualitatem expelleret. ratio eſt Auer. 3. cœli com. 67. contra Auicennam. Contra hanc rationem, non ad quancunq; infrigidationem moritur animal, ergo ſtat ſenſus remiſſa caliditate naturali, & tamen nulla caliditate in eo exiſtente, non viuit animal, & tamen anima non remittitur. Reſponſio. multiplex differentia reperitur hic & ibi, quoniam forma elementi ſimplex eſt, ſenſus vero compoſitus eſt, & qualitas elementi ſimplex eſt, & qualitas ſenſus eſt compoſita, quia complexionalis eſt, & naturaliſſimum eſſe ignis eſt eſſe ſumme calidum, & naturaliſſimum ipſius ſenſus eſt eſſe medie ſiue temperate calidum: inde ſit ꝙ ſeparato vno gradu caloris ab igneitate, non

Contra Auic.

Nõ ſi ga eſſe ſi vnum ens a [illegible], ſed extracta inde forma, nõ poſſũt præexiſtentes ſtarẽ eſſe integra.

ſit cauſa quin alter gradus ſit ſeparabilis, non ſic de forma compoſita: recordare tamen ꝙ datur maxima caliditas cum qua non ſtat ignis, quemadmodum datur maxima cum qua ſtat etiam ignis. Tum etiam quia licet diuerſimode elementa apud vtranq; opinionem. ſ. tam Auicennæ quàm Auer. ſint materia mixti in eſſe rupto, ſed apud neutrum eorum animal eſt materia, inde fit vt aliquam rupturam tolerare poſsit elemẽtum, quam non tolerat animal, & ſic ſi perfectiſsimum ſuum eſſe perdit, à fortiori alia ſua eſſe minus perfecta poterit amittere, ideo Auer. videns elementorum agibilitatem, & pugnam eſſe merito qualitatum, quibus ſe rumpunt generant, &c. ideo dixit proportionabiliter quantus gradus caloris perditur ab igne, tantus præciſe gradus perditur ſubſtantiæ eius. intellige ſtãte ſumma ſiccitate, ſimiliter præciſe quantus gradus ſiccitatis perditur ab igne, ſtante caliditate ſumma, tantus præciſe gradus ſubſtantiæ ignis perditur. Sed animal mixtionem elementorum ſibi determinans ruptas qualitates requirit ad certam menſuram, cum latitudine tamen quadam, quia poteſt animal eſſe ſanum, & ægrum, & ſanum temperatum, & diſtemperatum, & temperatum poteſt eſſe in motu & in quiete, & quietum poteſt eſſe inanitum & repletum, vigilans & dormiens, in nocte, in die, in hyeme, in æſtate, &c. quæ omnia caliditatem eius apta ſunt variare, etiam intra ſuæ latitudinem ſanitatis. Tertio. arguitur ratio generationis applicando, oportet enim ingenium eſſe vniuerſale & applicatiuum, quia tunc mixta non generarentur, quia eorum motus quo fiunt non eſt generatio, quia illæ non eſt corruptio, quia nullius eſt corruptio, quia non mixti, quia tunc veniunt elementa ad mixtionem, vt ſuppono, neque elementi neque elementorum, quia per te nulla illis aduenit mutatio in ſubſtantia, ſola enim aduenions eis variatio eſt accidentalis. Noto igitur aliqua. primum elementis aduenit duplex ruptura: vna per diuiſionem eius in partes quantitatiuas, quam trituram appellamus, & hæc pro mixtione eſt neceſſaria, neque ſufficit elementorum diuiſio in magnas partes, ſed oportet quòd ad minima diuidantur, & quòd plurimum vnius tangat minimum alterius, ſed hæc ruptura non ſufficit ad mixtionem faciendam, dicit enim Philoſo. 2. de Generatione. te. com. 86. neq; ſecundum parua ſaluata oportet quæ miſcentur dicere mixta eſſe, compoſito. n. erit, & non mixto. tunc enim contingeret ꝙ non ex qualibet parte carnis generarentur ignis & aqua, vt arguit Ariſto. 2. de Generatione. te. com. 47. vbi Auer. contingit aut non ex qualibet parte partium carnis generaretur terra & aqua, aut generantur, & tunc contingit quod corpus penetret corpus. Alia igitur eſt ruptura per alterationem quæ eſt variatio in forma ſubſtantiali vel accidentali: contraria. n. iuxta ſe poſita ſine impedimento agunt rumpendo ſuas qualitates, ad quarum rupturam formæ elementorum ſubſtantiales etiam remittuntur: hoc voluit Philoſophus. 2. de Generatione. te. com. 48. Quæ miſcentur corrumpunt intentiones, id eſt formas ab eis intentas ad inuicem tunc neq; materia erit, neq; illorum contrariorum actu ſimpliciter, ſed medium. item ſi aer, exempli gratia, calefieri habet in hora, tunc immediate horæ maior eſt illius leuitas quam prius, ergo ignis leuitas magis recipit & minus, tangetur autem infra ꝙ grauitas & leuitas ſunt elementorum formæ ſubſtantiales. Item mixtum ſecundum naturam dominantis elementi mouetur, ꝙ igitur fortius deſcendat vnum mixtum quàm alterum eſt, quia forma grauis elementi fortior eſt in vno quàm in alio, ſuppoſita ſemper cæterorum paritate in magnitudine, figura, medio &c. Alteratio autem inter qualitates primas elementorum ad mixtionem eſt neceſſaria, teſte Philoſopho. 1. de Generatione. tex. com. 82. Impoſsibile. n. eſt alterum altero miſceri, quemadmodum dicunt quidam entibus adhuc mixtis, & non alteratis, non. n. magis nunc mixta quàm prius inquiunt, & licet auctoritate aliorum hoc dicatur, non propter hoc veritatem ſuam perdit. Duplex autem eſt alteratio, conuerſiua vnius in alterum, & non conuerſiua prima terminatur ad generationem ſimilis dominanti, aut nutritionem, ſecundum ꝙ ſeparatum eſt, id quod conuertitur, vel coniunctum conuertenti, puta intus ſuſceptum: dixit. n. Philoſophus. 1. de Generatione. te. com. 82. altero autem corrupto non mixta eſſe, ſed hoc quidem

Leuitas & grauitas recipit magis, & minus, & ſunt formæ ſubſtantiales.

quidem eſſe, hoc autem non eſſe: mixtionem autem ſimiliter ſe habentium, eſſe nutrimẽtum. Et quemadmodum vno mixtorum corrupto, non fit mixtio, ita duobus vel pluribus vel omnibus commixtis: ſubdit.n. Philoſophus ibi parum infra, eodem modo, & ſi ambobus conuenientibus corruptum eſt alterutrum mixtorum. Non.n. mixta ſunt nullatenus entia. Idem infra. tex.com.88. reddens.n. Philoſophus rationem quare multa paucis compoſita non faciunt mixtionem dixit transmutator.n. alterum in dominans, ideo gutta vini mille amphoris aquæ non miſcetur: ſoluitur.n. ſpecies. Non conuerſio autem, ſi ad certam menſuram deducit elementa: vt puta q vnum miſcibilium dominetur cum ſubdominio alterius, mixtum parit, ſi autem non, non: de ratione.n. putrefacientis caloris non eſt ad determinatam formam mixti deducere, ſed potius ligata diſſoluere. dixit.n. Ariſto. 3. de generatione animalium, nihil gignitur putreſcens ſed concoctum. Conſiderãda eſt etiam eorum quæ ligantur natura, quoniam cum ſimul ſunt, ſi in actu ſunt, * ibi non eſt mixtio, vt ſubſtantia cum accidente: & hoc modo infert Ariſt. tanquam inconueniens contra Empedoclem elementa in mixto eſſe ſaluata ſecundum parua. 2. de Generatione. Vbi Auer. com. 46. primum inconueniens q mixtio ſit compoſitio partium minimarum, ſed tamen ſenſibilium: & ſic ſequitur q mixtio apud aliquem non eſt mixtio, apud alium acutiorem in viſu, * Si autem, cum ſimul ſunt, ſunt potentia, aut inſeparabilia ſunt, vt materia & forma: & ſic eorum congregatio non eſt mixtio, ſed compoſitio: ſecundum Philoſophum. 1. de Generatione, tex.com. 83. & 84. Si autem cum ſimul ſunt, ſunt in potentia, & ſunt ſeparabilia iterum: tunc aut coniuncta ſunt corpora & ſubſtantiæ, & ſic mixtio eſt, aut eſſe poteſt. eſt.n. mixtio corporum ligatura. Si autem non, non: ſed poteſt eſſe q ſit complexio, puta ſi qualitates primæ ſint, quæ ligatæ fuerint. Corpora autem, quæ miſcentur, poſſunt eſſe elementa, & poſſunt eſſe mixta, & poſſunt eſſe à natura applicita & ab arte: ſemper autem naturæ eſt mixtionem complẽs, non autem ars, actio autem elementorum adinuicẽ aliam & aliam facit in elementis eorum proportionem, & ſic ad aliam & aliam mixti formam præparatur: & hos mixtionis gradus voluit Alexan. Aphrodiſieus eſſe ſubtiliter conſiderãdos, &c. Sciendum etiam q mixtio eſt medium inter cõgregationem in qua mixta totaliter ſaluantur, & generationem in qua oppoſitum, ſcilicet id ex quo eſt generatio, totaliter corrumpitur, quia congregata in mixtione aliquo modo rumpuntur, & non totaliter, & ſunt oppoſitũ. ex quo eſt generatio mixti.

Seu in eſſe integro.

Quia erit mixtio apud ſenſum, & non apud itellectũ. Quid mixtio, quid compoſitio.

Attentione dignum eſt etiam q miſcibilium materiæ continuantur, & formæ etiam, quamuis ſuam ruptam naturam ſeruent. Quod ſi Ariſto. 3. cœli. tex.com.68. dixit non fieri continuum ex compoſitione, patet ipſum loqui de figurarum compoſitione, quæ ſic adinuicem coniungi non poſſunt quin inter eas remaneat vacuitas: paucis quibuſdam exceptis, vt triangularibus quadratis, &c. & adhuc non quomodocunque his concurrentibus vacuitas impletur, ſunt igitur miſcibilia corpora, homogenea, ſi prima mixtione miſceri habent: mixtorum.n. mixtio, mixtio eſt ſecunda, diuiſibilia ad minima, alterabilia, quaſi æquipotẽtia, bene terminabilia, ſic q abſit viſcoſitas: fluxibilitas, euaporatio, reſolutio &c. hoc voluit Philoſophus. 1. de generatione, tex.com.88. Actiuorum autem & paſſiuorum quæcunq; ſunt facile diuiſibilia, &c. & ſi cum in mixtione ſunt, ſunt aliqualiter rupta, & aliqualiter ſaluata, & ſic mixtum in ea reſolubile eſt, &c. Hæc incidentaliter ad doctrinæ bonitatem dicta ſunt. Formæ autem elementorum, quamuis continuatæ ſint, non ſunt forma mixti, vt bene contra Empedoclem dixit Galenus. 1. elementorum. * probatur. & 1. ex natura generationis, quia tunc generatio mixti eſſet alteratio, quia ipſa eſſet elementarium formarum diſpoſitio accidentalis. 2. quia generatio mixti eſſet continuatio, quia elementorum formæ ad cõtinuitatem deducuntur, per materierum illarum continuationem adinuicem, nulla ibi noua ſubſtantiali forma acquiſita, quæ incõuenientia ſunt, quia tunc mixtum eſſet accidens, & non ſubſtantia. Secundo ex natura mixti, quia tunc elementa non eſſent materia ſecunda mixti, immo ipſa eſſent ipſum mixtum, cuius oppoſitum vult Auer. 3. cœli. com. 67. & Ariſto. 2. de Generatione animalium, ſed omnis anima ſiue virtus, ſiue potentia corpus aliud participare videtur: id quod magis diuinum quàm ea quæ elementa appellantur. Secundo, quia tunc grauia elementa eſſent infra, & leuia ſupra, quia non eſſet ibi alia natura alium ordinem requirens quàm natura elementaris: non negatur tamen membra hominis inferiora eſſe magis terreſtria ſuperioribus, quemadmodum ſanguis ad inferiora deſcendẽs eſt magis groſſus & grauis, quàm ſanguis ad ſuperiora nutrienda aſcendens, aut.n. ſanguis aſcendens in corde calefit, aut cordis influxu illuſtratus accenditur, & facilius aſcendit.

Hice contra aliquos qualitates elementorũ ſecundũ Gal. non eſſe formas ſubſtãtiales. Et nota hic contra tenẽtes de mẽte Galeni cõplexionem eſſe formam mixti, & ſubſtantiam.

Tertio. ex natura animæ, quia tunc anima eſſet ex elementis, quia elemẽtorum formæ in certa nobili proportione congregatæ eſſent anima, cuius oppoſitum vult Philo. 1. de Anima, tex.com.82. & 3. de Anima. te.com.6. & Auer. 3. de Anima, com.5. contra Alexandrum Aphrodiſieum. Secundo. quia anima eſſet accidens, quia ipſa formaliter non eſſet niſi elementarium formarum ordo aut proportio. Confirmatur tertio. quia Philoſo. 2. de Anima arguit contra antiquos dicentes animam eſſe compoſitam ex omnibus rerum principijs, vt omnia cognoſceret, quia dicit non valere conſequentiam illam: patet quia dato q eſſet anima ex principijs rerum, adhuc ipſa non cognoſceret mixtum. vbi Auer. com.77. reddit rationem, quia forma mixti eſt alia à formis elementorum, ergo per formas elementorum forma mixti non cognoſcitur. Tertio. quia tunc mixtum non haberet aliquid quod elementa inuicem contineret, & ſic ipſa diſtraherentur, quia grauia deorſum & leuia ſurſum inclinarentur: hoc argumento vtitur Philoſo. 2. de Anima tex.com.39. ad probandum nutritionem aut augumẽtationem non eſſe à natura elementari. Quarto. ſequitur q omnis forma mixti eſſet heterogenea, quia ex partibus quotitatiuis alterius rationis integraretur, & hoc ſiue mixtum eſſet perfectum, ſiue imperfectum.

Quarto. ex natura mixti, quia mixtum non eſſet vnum eſſentialiter, quia non eſſet ibi vna forma, qua mixtum indeterminata ſpecie locaretur, ſed vnitas eius eſſet per diuerſarum formarum contactum. Argumentum eſt Auer. 3. cœli. com.6. Secundo. quia mixtum eſſet ſimplicia, quia elementa inuicem iuncta eſſent mixtum, cuius oppoſitum habetur. 7. Meta. tex.com. vltimi. Et dixit Auer. 3. cœli. com. 38. mixtum eſt aliud ab elementis ſubſtantia & forma. Et dixit Auer. 12. Meta. com. 22. neceſſe eſt vt formæ earum. ſ. ſubſtãtiarum ex elementis factarum ſint aliæ à formis iſtorum, ſcilicet corporum ſimplicium, & probat, quia generatũ debet eſſe aliud ab eo ex quo generatur. Tertio. ſequitur q vnum mixtum nõ eſſentialiter differt ab alio, ſaltem de perfectis mixtis, quia omnis ſubſtantia exiſtens in vno eſt in alio: & ſi differenter eſt, ſecundum plus vel minus illius ſubſtãtiæ eſſet, quæ ad ſubſtantialem differentiam concludendam minime ſufficiunt.

Quarto. ſequitur q mixta præternaturaliter alterata ad ſuam priſtinam diſpoſitionem non redirent: an autem ab intra vel ab extra non curo, alias tamen dixi q ab extra, & etiã aliquo modo ab intra, vt ferrum calefactum ad frigiditatem, quia alteratio ad caliditatem aliam feciſſet elementarium formarum mixtionem, & ſic ad aliud mixtum vel indiuiduum eſſet præparatio. Quinto. ſequitur q marmor & ferrum plus ſubſtantialiter conuenirent q ferrum calidum & frigidum, quia proportiones marmoris & ferri conuenientiores ſunt quàm ferri calidi & frigidi. conſequens eſt falſum, quia primorum diſtinctio eſt ſpecifica, ſecundorum vero indiuidualis tantum. Educitur igitur forma elementi de materia ſecunda, quæ eſt elementa rupta à cœlo tanquam ab agente vniuerſali, & à calore naturali digerente tanquam ab agente particulari. vt. 4. Meteoro. colligitur. tex.com. 14. & 12. Met. com. 18. & quemadmodum forma mixti eſt diſtincta à formis miſcibilium, ita qualitas cõplexionalis eſt diſtincta à qualitatibus primis: ſi.n. eſſet forma mixti formæ elementorum, proportionabiliter qualitas complexionalis mixti eſſet quatuor qualitates primæ determinato modo ſe habentes. Contra. primo ex natura formæ, quia ſequitur formas elementorum ſuſcipere magis & minus, intenſionem & remiſſionem: quod eſt contra Philoſophum in prædicamentis, & 8. Meta. tex.com.8. Secundo. ſequitur q formæ ſubſtantiales elementorum habent contrarium, quod eſt contra Ariſtotelem Nota.

in

in prædicamentis.patet conſequentia, quia cauſa magis & mi
nus eſt admixtio contrarij.5.Phy.tex.com.19. Tertio. ſe-
quitur ꝙ ad ſubſtantiam eſt motus : contra Philoſophum.5.
Phy.tex.com.10.patet conſequentia, ex formæ ſubſtantialis
ſucceſsiua acquiſitione vel perditione. Quarto. Auer.ſibi
contradicit.5.enim phy.tex.com.21.in ſubſtãtia non eſt for-
ma diminuta,quæ poſtea fiat completa.Idem 6.phy.com.45.

Quinto. ponit Auer. formas elementorom medias inter
ſubſtãtiam & accidens,quod eſt inter contradictoria dare me
dium.ſ. inter eſſe in ſubiecto & non eſſe in ſubiecto. Sexto.
ponit Auer.medium inter potentiam & actum, quia formæ
elementorum manent in mixto,non potentia ſolum quæ eſt
materia eorum noo in actu,quia mixtum non eſt elemẽtum.

Septimo.ſequitur formam mixti eſſe accidens, quia ſequi-
tur eam aduenire materiæ informatæ forma elemẽti, & quæ
libet forma quantucunq; imperfecta dat materiæ eſſe ſimpli-
citer. Octauo.ſequitur ꝙ non ſofficit pro forma mixti ex-
trahenda præparatio qualitatiua,aut quantitatiua,ſed requiri
tor ſubſtantialis per formas elementares diſpoſitio. Nono.
ſequitur quotlibet formarum ſubſtantialium compoſsibilitas
in eodem ſobiecto, ex quo duæ ſe compatiuntur, ſic arguit
Philoſophus de corporibus in cõparatione ad locum.4.Phy.
tex.com.53. Decimo. ſequitur ꝙ fere cum frigiditate ſum
ma ſtabit forma ſubſtantialis ignis in materia, patet in lapide
marmoreo aut cryſtallo : huiuſmodi.n.lapides mixta perfe-
cta ſunt, & ſic ex quatuor elementis conſtituta. Vndecimo
ſequitur ꝙ ſub tantum vno gradu caliditatis ſtabit igneitas,
quia inſeparabiliter ſe habent qualitas & forma ſubſtantialis.

Ad primum. forma ſubſtantialis dupliciter accipi poteſt:
vno modo in ſe: & ſic ipſa non ſuſcipit magis & minos, & ſic
dixit Aoer.in prædicamento ſubſtantiæ,ſubſtantia non ſuſci-
pere magis & minus, quia ipſa non prædicatur magis de vno
indiuidoo quàm de altero, neq; magis de vno in vno tempo
re quàm in alio, quia eſſentia conſiſtit in indiuiſibili, quia ipſa
dicit certam diſtantiam à non gradu entis, à qua quomodo-
cunque recedatur vel per intenſionem vel per remiſsionem,
variaretur eſſe ſpecificum. Sed in formis accidentalibus con-
crete acceptis non ſic eſt, quia ipſarum multæ de indiuiduis
ſubſtantiæ cum aduerbio magis, vel minus prædicantur:licet
ipſe in comparatione ad earum propria indiuidua ſoum ſer-
uent perfectionis entitatiue gradum indiuiſibilẽ ſpecificum. Quomodo for ma ſubſtantia recipit ma gis & minus.
Alio modo accipitur forma ſecundum ꝙ eſt in materia, & ſic
ſi ipſa recipit magis & minus, hoc eſt ſecundum ꝙ ipſa eſt in
materia. Reſponſio eſt Auer.8. Meta.com.10.conditiona-
liter tamen loqoitur Auerrois,quia ſolertia naturalis ſequitur
corporis temperamentum, & generaliter omnis ſubſtantia-
lis forma melius operatur in materia bene diſpoſita,quàm in
materia non ſic præparata,& tamen non omnis ſubſtantialis
forma recipit magis vel minus, ſed ſolum illa quæ intẽſiuam
habet quantitatem,ſecundum quam ſecundum modos eſſen-
di intenſum & remiſſum variatur. Ex quo patet ſolutio dubi
tationis an forma intendatur,arguunt.n.ꝙ non,quia non an
tiqua,quia illa non eſt maior quàm prius,non noua, neq; ag-
gregatum vtriuſque,quia non præfueront. Sed materia eſt
intenſior,quia plus habet de forma quàm prius. Primo di-
co ꝙ eadẽ eſt forma numero quæ prius habet eſſe remiſſum.
Secundo intẽſum, aut econtra. Secundo dico ꝙ materia non
dicitur intenſior, quia comparatiuum illud non applicator
non habẽti quantitatem intenſiuam,quale materia non ha-
bet, neque aliqua forma mixti, ſed inter ſubſtantiales formas
tantum ſobſtantialis forma elementi quantitatem habet in-
tenſiuam : elementorum tamen concreta denominatiua ſe-
cundom magis & minus prædicantor, vt magis aereum eſt
hoc, quia in eo dominantior eſt aer, ex quo modo loquendi
non notatur formæ elementaris intenſio neq; remiſsio, ſed
dominium illius in mixto maius vel minus,quod dominium
quantitatem elementi ſequitur,vel abſolote, vel in compara-
tione ad alia elementa datum mixtum componentia,non ne
Nota. glecta tamen gradus intenſione. Contra. aut forma nume
raliter variatur per intenſionem,aut non,non primum,quia
tunc indiuiduum ſubſtãtiæ non doraret niſi per inſtans,præ-
ſertim in remiſsione elementaris formæ, quod habet Ariſto.
pro inconuenienti.8.Phy.tex.com.63. Si autem non varia-
tor forma nomeraliter, ergo ſecundns gradus ſuperueniens
primo non dat materiæ eſſe ſimpliciter, ergo ſecũdus gradus
non eſt forma ſubſtantialis,patet conſequentia, quia ſi ſic,ma
teria haberet duplex eſſe ſubſtantiale, primum à primo gra-
du,& ſecundum à ſecundo gradu, quod eſt inconueniẽs, ſi.n.
eſſe à primo grado materia pérderet,ipſa etiam primum gra
dum perderet. Secundo in ſubſtantia non eſt contrarietas,
ergo neq; remiſsio : patet conſequentia, quia intenſio & re-
miſsio per contrarij admixtionẽ aut depurationem ſunt. Ad
hæc duo ad primum, ſi per ſe exiſteret ſecũdus gradus.ſ.ex-
tra totum intẽſibile,ipſe daret eſſe ſimpliciter,non.n.eſſet gra
dus ſine forma cuius eſt gradus,ſed quia ipſe inexiſtit,ipſe dat
eſſe tanti gradus,dico igitur ꝙ ſecundus gradus eſt in poten-
tia,& non in actu, ideo non dat eſſe ſimpliciter, melius eſt tñ
formam ſub gradu ꝗ gradum dare eſſe. Ad ſecundum.non
omnis intenſio naſcitur ex contrarietate:lumen.n.intẽditur,
& ipſum oon habet contrarium,neq; certæ parti formæ cre-
ſcit aut decreſsit inteoſio.ſiue ipſa ponatur cum cõtratio,ſiue
non, ſiue cum paucis gradibus, ſiue cum multis ſui contrarij.
Qoid autem ad Ariſt.3. Topico.cap.9.aut.2.de Genera.tex.
com.59.aut.1.cœli.te.com.16.aut 5. Phy.com.19.& 45.aut
4.cœli,com.6.dixi in lib.de intelligentijs, quolib.vlti. Co-
rollarium.dabilis eſt mutatio,qua nihil poſitiuum acquiritur,
acquirendum tñ eſt, cum continuabitur tranſmutatio, quod
erit deperditiuarum tranſmutationum finis: dictum.n.ſupra
ꝙ data corruptione, quæ in generationem non ordinatur,
oportet eam eſſe intẽtam à natura,quod eſt contra naturam,
quia data aqua ſumme frigida conuertibili in ignem, tunc in
vltimo eſſe frigiditatis ſomme incipit perdi frigiditas,& ſub-
ſtantialis forma aquæ ſine acquiſitione alicuius, vſquequo mi
nima generari poſsit caliditas. Quod ſi Auer.3.Phy.com.4.
dixit : ꝙ motus eſt generatio, & 5.Phy.com.48.motus eſt ac
quirere, ſic ꝙ motus non eſt perdere, niſi per accidens, capit
ipſe perfectionem actum acquiſitionem & generatiooem, vt
ſont cõmunia acquiſitioni poſitiui & priuatiui, vt colligitur
ex eodem 3.com.5. declarante corruptionem eſſe de eſſe in
non eſſe, & quod voluit Aoer.ꝙ motus ſit perdere per acci-
dens,intelligitur ꝙ motus eſt perditio termini à quo,ſiue ille
terminus ſit poſitiuus ſiue priuatiuus,ſed per accidens ipſe eſt
perditio,neceſſariũ tamen,ſed ipſe per ſe eſt acquiſitio. Co-
rollarium.corruptio eſt acquiſitio: non tamen ipſius eſſe, ſed
ipſius non eſſe : licet ipſa ſit de non eſſe priuatiui in eſſe priua
tiui,&c.& ſic corruptio eſt generatio partis poſt partem, &c.
oportet.o.ꝙ ſpeciei competat generis diffinitio. Imperfectio
igitur motus dicit tendentiam mobilis ad aliud eſſe ſiue nobi
lius, ſiue vilius, ſiue intenſius, ſiue remiſsius, ſiue poſitiuum
ſiue priuatioum : non reſtringit tendentia ad ſucceſsiuum.

Corollarium aliud.forma ſubſtantiali habente gradus, pri Vt forma ſub ſtantiale ignis vt ſex, cuius priuatio erit duorum gra-
uatio illi oppoſita habet gradus,immo aliquos habet cõpoſsi- duũ, ſi forma illa debet eſſe
biles formæ in certo gradu,immo pro incõpoſsibilitate pri- vt octo,&ideo aliquos habet
uationis & habitus, oportet vtrũq; reſtringere ad certos gra cõpoſsibiles, quia cũ forma
dus. Corollarium aliud,licet forma ſui abſentia aut præſen ſex graduum ſtat priuatio duorum.
tia ſpecificam faciat variationẽ,non tamen ſui intenſione aut
remiſsione : variatio.n.intẽſiua potius per modos formæ eſt
quàm per formas: cõceditur tamen partes formæ ſecundum
quas eſt intenſio eſſe eiuſdem rationis eſſentialis. Per partem
formæ non intelligas aliud quàm gradum, ꝙ autem gradus
ſit forma probauit Calculator capite.1.de intenſione. Con
tra. ſequitur ꝙ omnis motatio ad ſubſtantiam ſit generatio,
aut non omnis generatio ſit ſubita mutatio: patet conſequen
tia,quia aut intenſio elemẽti eſt generatio,& ſic eſt ſecundum
quia ſucceſsiua eſt huiuſmodi mutatio,aut non : & ſic eſt pri-
mum,qoia illa mutatio poſt generationem eſt,& ad ſubſtan-
tiam eſt. Reſponſio.generatio minimi ſubita eſt. Contra.
id in quod fit mutatio, eſt indiuiſibile.6.Phy.tex.com.44.mi
nimum autem eſt quãtum. Reſponſio.non loquitur Ariſt.
ibi de termino aut ſubiecto generationis, ſed vult ꝙ illud in
quo fit mutatio eſt indiuiſibile, & eſt inſtans. Sed generatio
maioris minimo poteſt eſſe non ſubita, patet ad ſenſum in
combuſtione paleæ. Vbi conſideranda eſt ſucceſsio quo ad
partes ſubiecti quantitatiuas,quia aliquãdo generanti extrin-
ſeco propinquior eſt vna pars paſsi quàm alia, ſed ſucceſsio
quo ad partes formæ intenſiuas, eſt in eadem parte, aut eſſe

poteſt,

poteſt, ſi forma ſit maior minimo gradu illius formæ. Contra. tu quolibeto. 2. de intelligentijs concedis ꝙ omnis mutatio menſuratur inſtanti. Secundo. videtur omnem ſubſtantiam ſuſcipere magis & minus, corruptibilem tamen, ſiue ſimplex fuerit, ſiue mixtum, quia condenſetur ſubſtantia ſine corporis extrinſeci aduenientia, tunc ibi eſt plus de ſubſtātia ſub aliquanta quantitate quàm prius, & non extenſiue, quia non maior occupatur locus: ergo intenſiue. Ad primum. ibi eſt ſermo de completa mutatione, quia ſolum ea ſeruit inceptioni ſimpliciter aut deſitioni, de qua eſt ibi ſermo. Ad ſecundum. ibi plus eſt de ſubſtantia, non autem magis, neq; valet conſequentia ibi corpus eſt denſius: ergo ibi magis eſt de ſubſtantia. Quod ſi idem dixeris de formis elementorum aut qualitatum primarum. ſ. plus eſſe de eis, non autem magis & ſic eas non intēdit. Reſponſio. eſt diſſimilitudo, quia enim ſit plus aut minus de ſubſtantia ſub certa quantitate per ſolam rarefactionem, aut condenſationem intenſioni aut remiſsioni non coniunctam, tunc forma & materia ſimul adeunt aut abeunt, ſed in intenſione aut remiſsione eſt principaliter formæ variatio in ſubiecto, non curando materiam, an abeat, adeat, aut ſtet: niſi forte eſſet intenſio per accidens, puta per partis intenſioris rarefactionem, aut remiſsioris partis ſubiecti condenſationem. Secundo in rarefactione aut condenſatione eſt partium materiæ, aut formæ iuxta poſitio maior vel minor, ſed in intenſione aut remiſsione non eſt iuxta poſitio, ſed quaſi penetratio eſt in intenſione, quia ſecundus gradus primo ſuperueniēs in ſubiecto exiſtenti ſub primo gradu recipitur, & illius ſubiecti extēſione extēditur ſicut & primus gradus, ſit in tui poteſtate intelligere compoſitionē iſtorum graduum eſſe vel formalē, vel virtualem, ſeu eminētialem: & in remiſsione eſt partis formæ deperditio. In mutatione igitur quamuis ſubſtantiali imaginabile eſt aliqñ ſolum formam eſſe acquiſitam, & aliqñ ſolū materiam, & aliqñ vtrunq;: ſi. n. homo exiſtat intellectu tñ, tunc in nutricatione acquiritur materia ſolū, & ſic minus eſt de forma in vniuerſo ꝙ prius, ſi autem exiſtit homo intellectu & ſenſu, iuxta opinionem Ari. & Auer. tūc materia & forma acquiritur, non tñ intellectiua, ſed ſenſitiua. ſ. cogitatiua. Si aūt incomplete generetur ignis, ſolum forma acquiritur. Ad ſecundum argumentū principale in ſubſtantijs inquantum ſubſtantiæ ſunt, non eſt contrarietas, quia cœlum non habet contrarium. Secundo. in ſubſtantijs corruptibilibus nō eſt contrarietas ratione materiæ, quia materia nulli contrariatur. Tertio. non contrariātur ſubſtantiæ materiales ſecundum formam, quia formæ mixtorum non habent contrarietatem, ſed quia Alexander Aphrodiſieus conceſsit ꝙ ſic in formis elemētorum, cuius opinioni

Subſtātias cōtrari ſecundū formā eſt dupliciter. Et de opiōne Alex.

alludit Auer. 1. Phyſi. com. 52. ¶ Ideo dicendum ꝙ ſubſtantias contrariari ſecundum formam eſt dupliciter, intrinſece contrarietate fundata ſuper forma, & ſic intelligit Alexander, & reprehenditur ab Auerroe, quia voluit caliditatem: exempli gratia, eſſe formam ſubſtantialem ignis. & in hoc ſenſu dixit. 5. Phy. com. 10. ſi diceret Ariſt. contrarietatem eſſe in ſubſtantia ſecundum formam: licet non ſecundum ſubiectum, ſermo non eſſet verus: extrinſece vero contrarietate fundata ſuper qualitatibus formas contrariari concedit Auerrois: diſcordia igitur iſtorum eſt, an caliditas ſit forma intrinſeca & ſubſtantialis igni, aut accidentalis, primum tenet Alexander, ſecundum tenet Auer. & conueniunt ambo in hoc, contrarietas eſt ſuper qualitate intrinſece. Quarto. ſubſtantiæ compoſitæ non contrariantur. Sed quia Auer. 1. Phyſi. com. 54. & Ariſtoteles 2. de Generatione, tex. com. 6. dixerunt ignem contrariari aquæ, quæ ſunt ſubſtantiæ compoſitæ ex materia & forma, licet non ſint mixta. Secundo. quia cauſæ naturales immediate & per ſe contrariorum ſunt contrariæ. 4. Meteoro. tex. com. 41. & formæ ſubſtantiales elementorum ſic ſunt reſpectu qualitatum primarum. Reſpondet Auerrois. 5. Phy. com. 10. cauſæ contrariorum ſunt contrariæ extrinſeca denominatione ſumpta ab effectibus, ſed intrinſeca denominatione ſunt aut contraria aut diſperata, ſunt autem formæ elementorum diſperatæ. Contra. ignis & terra maximæ diſtant, quia ipſa ſunt extrema vnius lineæ rectæ longiſsimæ, ſcilicet ſemidiametri ſphæræ actiuorum: vt 5. Phyſico. tex. & com. 26. habentis in extremis potentias contrariorum, quas non habet diameter ſphæræ actiuorum, neq; ſemidiameter aut diameter mundi: vt dixit Auer. 4. Phyſi. com. 5. Item grauitas & leuitas ſunt formæ ſubſtantiales elementorum, & ſunt contrariæ, vt patet. 2. de Anima, com. 108. & 117. quia enumeratur hæc contrarietas inter contrarietates multiplicatum eſſe tactum inferentes. Tertio. quia formæ elementorum ſunt eiuſdem generis, & prædicabilis & ſubijcibilis, ergo non ſunt diuerſæ, patet conſequentia, ex ratione diuerſitatis. 10. Metaphy. licet enim aliquæ cauſæ contrariorum vt cœleſtes diuerſitatem habeant, quia non ſunt eiuſdem generis vniuoci, ſed analogi: hoc tamen de formis elementorum non eſt verum. Ad primum. concedo conſequens contrarietate reperta in accidentibus eorum, non autem in ſubſtantijs, vt inter loca ſurſum & deorſum, hanc rationem intelligit Ariſt. 2. de Generatione, tex. com. 49. cum dixiſſet ignem, & aerem contrariari aquæ & terræ, ſubdit, vt contingit ſubſtantiam ſubſtantiæ contrariam eſſe, quia videbat hoc eſſe per accidens & non per ſe. Ad ſecundum contrarietas eſt extrinſeca ratione motuum, quia vt ibi declarat Auer. non ſentiuntur niſi mediāte grauitatione aut leuitatione, quæ motus ſunt. Contra. formæ elementorum ſunt immediate receptibiles in eodem ſubiecto, non ſimul, ſed ſucceſsiue: ergo contrariæ ſunt.

Si dixeris negando conſequentiam, quia ſubiectum earum eſt in potentia, & non in actu. Stet argumentum de formis mixtorum, quoniam earum ſubiectum eſt quodammodo in actu. Reſponſio. negando conſequentiam, quia contrarietas eſt maxima diſtantia ſub genere. 10. Meta. tex. com. 13. non autem maxime diſtant elementa, quia tunc tātum duo eſſent elementa, quia maxima contrarietas eſt inter duo tantum, & ſic circa materiam primā non poſſunt æque primo fieri quatuor formæ elementorum, immo oporteret formas aeris & aquæ, eſſe compoſitas ex extremis formis & non ſimplices: conſequens eſt falſum, & ſi. n. iſtæ non ſunt mediæ per compoſitionem, neque aliorum duorum elementorum formæ ſunt extrema, & quia mixtorum reſolutio non eſt ad duo prima tantum: ideo diſtantia ſimplicium non eſt contrarietas. Et propter hoc Ariſtoteles in lib. de ſenſu & ſenſato: voluit ꝙ ignis inquantum ignis non eſt actiuus, quia actiuitas in contrarietate eſt, vt. 1. de Generatione colligitur, tex. commen. 50. & 51. & cum cadat reduplicatio ſuper termino ſubſtantiali non exiſtente contrarietate merito ſubſtantiæ, ſed qualitatis. non eſt ibi actiuitas merito ſubſtantiæ, ſed qualitatis: quoniam actiuitas ibi ponitur propter alterationem. Alterationis autem principium particulare & propinquum eſt qualitas aut motus, & non ſubſtantia, quamuis ſubſtantia motum localem immediate habeat principiare, ſi autem ſubſtantia ſubſtantiam generat, hæc generatio terminus eſt alterationis, extrinſecus tamen. Ad tertium negatur conſequentia, quia motus ſtricte eſt in ſubiecto ente in actu, mutatio autem, qua creſcit, aut decreſcit elementum, eſt in ſubiecto ente in potentia. Colligitur fundamentum reſponſionis, quinto Phyſicorum, tex. com. 10. Tum quia motus eſt de ſubiecto in ſubiectum, quinto phyſicorum, tex. commen. 8. ſed mutatio intenſiua formæ elementi eſt de non ſubiecto, quia eſt ex materia prima. Contra. ſubiectum in potentia non tollit rationem motus, niſi quia non reſiſtit, ſed hæc cauſa tollit ſucceſſiuam graduum acquiſitionem. Item data ſucceſsiua graduum mutatione in ſubſtantia eſt contrarietas, quia non eſt ſucceſsio in effectu agentis perfecte in actu, niſi ratione contrarietatis paſsi vel adiuuantis paſſum ad agens. Ad primū. negatur antecedens, dixit enim Philoſophus 5. Phyſicorum, tex. com. 8. quod mouetur eſt, & ſic quia materia prima eſt pura potentia, ipſa non de ſe eſt, ideo ipſa non poteſt immediate ſubijci motui, ideo ſi ſubijcitur motui, oportet eam ſubijci formæ ſubſtantiali, qua ipſa ſit. Ad ſecundum. Auerrois. 5. Phyſicorum, cōmen. 10. conceſsit dictum Ariſtotelis in prædicamentis eſſe famoſum, non tamen falſum, voluit autem Ariſtoteles in ſpecie cui permiſcetur contrarium eſſe contrarietatem quodammodo, quia ibi eſt cōtrarium in eſſe remiſſo, ſed in ſubſtantia non poteſt ei contrarium permiſceri, non enim in eadem materia totali eſt ſimul forma duorum elementorum. Ad quartum. duplex generatio ſimpliciter, ſcilicet completa, incompleta. Completa generatio eſt qua res

incipit

incipit eſſe, ſed incompleta eſt qua res non incipiens eſſe, incipit eſſe in tanto vel tanto gradu. Tunc in generatione ſimpliciter completa non eſt actus fluens, ſcilicet imperfectus, qui poſtea fiat perfectus, differunt enim fluxus ab eſſe, & fluxus à non eſſe, generatio enim completa eſt fluxus à non eſſe: quemadmodum dixit Auerrois: quinto Phyſicorum, commen. 21. ſed in generatione ſimpliciter incompleta eſt actus fluens etiam ab ipſo eſſe, quemadmodum. 3. cœli, commen. 67. dixit Auer. vnde colligitur diſtinctio: ſi tamen per actum fluentem intelligas actum imperfectum, tunc omni motui conuenit actus fluens. Differunt iſtæ generationes, quia completa ſubita eſt ſaltem cum generatur minimum: & propter hoc dixit Auerrois commen. 21. formam eſſe indiuiſibilem, non quia ſit non extenſa, quia inter ſubſtantiales formas ſolum intellectus eſt non extenſus, non quia forma non habeat gradus, quia inter ſubſtantiales formas forma elementi habet eos, non tamen forma mixti gradus habet: ſed quia in ſua completa generatione non habet ſucceſsionem per eos, aut in ea non ſunt gradus. Contra. ſequitur quòd in accidentibus etiam non erit motus, ſed mutatio ſucceſsiua. Reſponſio. negando conſequentiam, quia in contrarijs accidentibus contrariæ miſcentur formæ, ſed non in ſubſtantia. Tum quia ſubiectum ſubſtantiæ eſt ens in potentia, ſed in accidentibus motum terminantibus ſubiectum eſt in actu: conceditur tamen in accidentibus ſubita mutatio, quæ eſt generatio, vel corruptio ſecundum quid. Quod ſi dixeris ſubiectum mutationis non eſſe materiam primam: ſed elementum, quod intenditur. Hoc eſt contra Auerroim primo Phyſicorum. commento 60. probantem quòd compoſitum cuius forma variatur, non ſubijcitur mutationi, tunc enim forma eſſet accidens, quia eſſet in ſubiecto in actu. Neceſsitas autem diſtinctionis generationis per completam & incompletam eſt, quia aliter non ſufficiẽter dixiſſet Ariſtoteles quinto Phyſicorum, textu commenti 8. mutationem inter ſubiectum & non ſubiectum eſſe generationem & corruptionem. Tum etiam non ſufficienter diuiſiſſet Ariſtoteles, tertio Phyſicorum, tex. commenti 6. motum in ſex ſpecies, & propter alia de quibus infra: diuidenda eſt igitur generatio per ſimpliciter & ſecundum quid, & generatio ſimpliciter per ſimplicem & compoſitam: & generatio ſimplex per completam & incõpletam, generatio autem completa per ſimpliciter generationem, & per generationem aliquam, diſtinctionis membra in primo huius, quæſtione prima declarata ſunt. De generatione cõpleta loquitur Auerrois, quinto Phyſicorum, commento. 9. dicens non eſſe medium inter priuationem & formam, quæ ſunt termini huius generationis, ſic intelligendo, aut forma eſt, & ſic eſt habitus, aut non, & ſic eſt priuatio, ſed bene eſt medium inter formam maiorem minimo, & non eſſe eius, qui tamen termini quamuis mediati ſint, non tamen terminant motum, quia non ſunt contraria, neque ſubiectum eorum eſt in actu, ſed in potentia, niſi intelligeres quòd terminarent motum mediate, & per accidens, ſcilicet factum in qualitatibus primis. Contra. ſequitur Ariſtotelem non continitare ſententiam de generatione quam inuenerat ibi, quinto Phyſicorum, quia communem inuenerat & poſt ſubdit quod generatur non eſt, quod non eſt verum de eo, quod incomplete generatur. Secundo. quia generatio incompleta non eſt de non eſſe, ſed de eſſe, quia generationem incompletam præcedit generatio completa, per quam res incipit eſſe ſimpliciter. Ad primum. non decuit Ariſtotelem ibi exprimere aliquid proprium elementis in eſſe in quo miſcibilia erant, quia generalis erat ibi Philoſophi conſideratio & non particularis: & quia nondum aliquid erat declaratum de elementis: ſed ſufficiebat ei loqui de generatione aut corruptione, qua res incipit, aut definit eſſe. ſententia colligitur ab Auerroe primo Phyſicorum, commento. 57. Ad ſecundum. primi termini generationis & corruptionis incompletæ ſunt tanta forma & priuatio eius. Quod ſi termini poſitiui conſiderentur, illi non ſunt termini primi & per ſe, & dato quòd illi eſſent termini quaſi per ſe, illi non ſunt contrarij. Contra quinto Phyſicorum, textu commenti 19. contrarietas eſt inter terminos alterationis inter magis & minus eiuſdem formæ, ergo inter magis & minus formæ elementi eſt etiam contrarietas. Reſpondeo negando conſequentiam, quia per ſe contrarium habet qualitas alterationis terminatiua, quod non habet forma ſubſtantialis. Tum quia alterationis qualitatiuæ termini primi ſunt poſitiui, potentes eſſe contrarij, ſaltem large ſumendo contrarietatem, ſed generationis primi termini non ſunt poſitiui: & ſic patet concordia dictorum Auerrois, neque illius ſermo reſtringendus eſt ad ſubſtantiam completam ibi in illo commento, in argumento allegato, quia tũc excluderetur ſimplicium generatio, quæ non eſt excludenda.

Ad quintum. non dat Auerrois medium inter ſubſtantiam & accidens, ſed inter formam perfectam & accidens: & tunc medium eſt forma imperfecta, quæ conuenit cum forma ſubſtantiali perfecta, quia dat eſſe ſimpliciter, & cum qualitate, quia ipſa habet gradus. Quemadmodum igitur qualitatibus correſpondet latitudo à non gradu vſque ad gradum, exempli gratia, vt 8. Ita formis elementorum etiam correſpõdet, & quemadmodum non ſub quibuſcunque gradibus poſſunt qualitates dare eſſe ſubiecto ſecundum earum ſpecificam denominationem, ſed ſub aliquibus ſic, & aliquibus non, ita formæ elementorum, ſi enim formæ elementorum ſub quantuncunq; remiſſo gradu actuarent, non dixiſſet Ariſt. non dari ignem frigidum, aut non calidum, non curo nunc. Item non poſſet forma mixti extrahi elementorum formis in materia exiſtentibus: q̄ ſi ſic, tunc duabus exiſtentijs mixtum quodcunque exiſteret, & etiam duplici eſſentia eſſentiaretur, ſcilicet forma mixti, & forma elementi. Tum etiam duplex eſſe ſpecificum res haberet, ſcilicet ſimplex, & mixtum, differunt tamen formæ elementorum à qualitatibus, quia contraria in gradibus remiſsis ſe compatiuntur, ſic quòd cum ipſa ſunt ſimul in eodem ſubiecto, puta poſt generationem contrarij in ſubiecto, quantum vnum eorum eſt ſupra medium latitudinis ſuæ, præciſe rãtnm arithmeticæ, alterum eſt infra medium propriæ latitudinis, & licet permixtio cõtrariorum in gradibus remiſsis ſit apud multos modernorum & acutiſſimos viros negata, eam tamen in doctrina Philoſophi & Commentatoris concedere oportet, concedentium reactionem ſecundum qualitates eiuſdem contrarietatis. vt patet expreſſe ab Ariſtotele, quarto de Generatione animalium, di. Interdum etiam ita fit, vt quod agit magis patiatur quam agat, & refrigeretur quod calefacit, caleſcat quod frigefacit, &c. Sed elemẽtorum formæ non ſe compatiuntur in eadem materia, neque in intenſis gradibus, neque remiſsis, neque vna earum intenſa, alia vero remiſſa. Sciendum eſt tamen quòd non quancunque remiſsionem paſſum elementum eſt impotens actuare materiam: patet in ſubſtantiali mutatione vnius in alterum, vbi quaſi corruptum eſt remiſſum aut genitum eſt in ſuo primo eſſe: non enim data immediata ignis in aquam tranſmutatione ſaluatur forma ignis in materia cum frigiditate & humiditate quaſi ſummis. Et Auerrois, tertio cœli: innuit ruptionem quaſi ad medietatem, commen. 67. cum elementa ad mixtionem veniunt, ergo ante inſtans mixtionis rupta erant elementa. Ad ſextum. dicit Auerrois elementa eſſe in acto in mixto, & Ariſtoteles dicit eam eſſe in potentia, vt Ariſtotelem declararet. Videns igitur Ariſtoteles elemẽta in mixto non dare eſſe, nomen, & diffinitionem, ipſi mixto, dixit illa eſſe in mixto in potentia, quia ab actu ſumuntur, nomen, eſſe, & diffinitio, ſecundò Phyſicorum, tex. commenti. 11. Et quia vidit Ariſtoteles quòd per eſſe elementa in potentia in mixto: poterat intelligi quòd ſolum materia elementi maneret in mixto: ideo dixit elementa remanere in mixto virtualiter, quod materiæ non conuenit, cui ſuccedens Auerroris, quia per virtutem elementi poterat intelligi non ſubſtantia elementi, ſed aliud, vt prætactum ſupra, quamuis elementum eſſet totaliter corruptum: dixit quòd hoc eſſe virtuale eſt forma elementi, ſed remiſſa, ſunt igitur elementa in mixto in potentia oppoſita actui integro, & in actu remiſſo: & ſic non datur medium inter actum & potentiam abſolute. Sed quemadmodum in oximelle ſimplicia manent, ita manent elemẽta in mixto. 2. Phy. com. 35. Et quemadmodum in hac ſyllaba ſtat eſt vnus ſonus, in quo reperiuntur virtutes literarũ ſimplicium non integræ, ſed fractæ. Integrũ. n. ſonum non ſeruãt eſſe, & t. vt patet cum adoertentia pferenti, vt voluit Philoſo. 1. de Genera. animalium, & 7. Meta. tex.

Vt inter non eſt formæ duo ... graduũ, ... eius me... forma v... gradus.

Permixtionẽ contrariorum concedit Philoſo. & Auer.

com. vltimi, ita remanent elemẽta in mixto, ſed non integra, ſed rupta. Ad ſeptimum, negatur conſequentia, ad probationem eſſe ſimpliciter, eſt dupliciter proprie, & eſt cum de toto aut parte quãtitatiua verificatur prædicatum ſumptum à forma dante eſſe: & ſic ignis ante aduentum formæ mixti habet eſſe ſimpliciter, quia demonſtratio eius indiuiduo eſt ita, & hoc eſt ignis. Alio modo impropriе, & eſt cum de toto aut parte quãtitatiua non verificatur id prædicatum per hoc verbum eſt, ſed per hoc verbum inexiſtit: vnde demonſtrata illa parte ſaltem ad intellectum, de qua prius verificabatur ignis: & poſt non verificatur per aduentum formæ mixti, de illa verificatur: huic inexiſtit ignis, quia ignis eſt pars partis eſſentialis mixti. ex hoc intellige Auerroim, ſecundo de Generatione, commento. 48. diſtinguentem inter eſſe potentiale partium in toto, & eſſe potentiale elementorum in mixto: quia partes integrales ſunt partes quãtitatiuæ, ſed elemẽta in mixto ſunt partes quantitatiue. Dico igitur ꝙ forma adueniens materiæ habenti eſſe ſimpliciter, primo modo eſt accidens. Si vero materiam non habet eſſe ſimpliciter primo modo, ſed bene ſecundo modo, non oportet formam illi materiæ aduenientem eſſe accidens, & ſic forma mixti non eſt accidens.

Contra. quantuncunque imperfecta ſit forma actuans materiam, illa dat nomen & diffinitionem. patet ex Auerroe, primo phyſicorum, commento. 63. dicente: ſi dimenſiones eſſent ſubſtantiæ, ſequitur quòd materia haberet nomen & diffinitionem: & patet quòd ſi eſſet dimenſio forma ſubſtantialis, quòd ipſa eſſet imperfectiſsima ſubſtantialis forma. Secundo præciſe per eandem conſequentiæ negationem, & eandem diſtinctionem ſoluitur ratio Auerrois contra Auicennam dicẽtem formæ corporeitatis superuenire formam ſpecificam. contra quem Auerrois infert quòd forma ſpecifica eſſet accidens. Ad primum. aliud eſt eſſe actum imperfectũ, & eſſe actum ruptum: quantitas eſt actus imperfectus, & actuare poteſt: ſed ruptio actus quamuis perfectioris actualitatem minuit, qualis in elementorum formis reperitur. Ad ſecundum. ratio motus Auerroim ad ponendum formas elementorum remitti eſt, vt perderent ſuum eſſe actuale, quo dabant eſſe ſimpliciter primo modo, vt forma mixti ſuperueniens ſimpliciter actuat id ad propter rupturam non erat ſimpliciter actuatum. Sed Auicenna ponebat corporeitatem cui non adueniebat remiſsio. Tum quia volebat Auicenna nullam formam ſubſtantialem remitti. Tum quia volebat corporeitatem eſſe æternam, & ſi poſuiſſet eam remitti, poſuiſſet eam corruptibilem: ideo contra Auicennam procedit argumentum, ſpecifica forma aduenit materiæ informatæ forma, quæ non remittitur, neque deſinit eſſe: ergo forma ſpecifica eſt accidens. Sed non contra Auerroim, quia forma mixti aduenit materiæ informatæ forma elementi, quæ eſt in eſſe remiſſo, ſic quòd illa non ſimpliciter actuat, ſed relinquit ſubiectum poſsibile actuari ſimpliciter per formam mixti.

Contra. licet differant Auerrois & Auicenna, quia Auicenna vult formas induci, & Auerrois vult eas educi: & Auicenna non ponat corporeitatem remitti: & Auerrois ponat formam elementi remitti, adhuc corporeitas non ſimpliciter actuat materiam, neque actuare poteſt eandem, ſed ſemper compoſitum ex materia, & forma corporeitatis eſt inexiſtens habenti formam ſpecificam, ſicut pars illius eſſentialis. Ergo omnino conſequentia Auerrois contra Auicennam non valet, & ſi valet, euidentius contra Auerroim valet, quia forma elementi aliquando ſubſtantialiter & ſimpliciter actuauit, vbi nunquam forma generica ſimpliciter actuauit apud Auicennam. Reſponſio. fundamentum Auerrois eſt remiſsibilitas formarum, quia aliter ſaluari non poteſt formam vnam poſſe reponere in eſſe ſpecifico indiuiduum in actu, & eadem remanente extrahi aliam formam ex materia eadem; qua aliud indiuiduum actu habeat eſſe ſpecificum & determinatum: ſed hæc eſt formarum remiſsibilium proprietas, ſcilicet poſſe actuare materiam, cum ipſæ integræ ſint, cum vero ruptæ ſint, poſſe expectare actum vlteriorem materiei earum perfectiuum, quod formis non remiſsibilibus repugnat: & hoc eſt magnum fundamentum contra opinionem Antonij de Parma, tenentis minimum elemẽtorum diuidi quantitatiuæ in mixto, non remiſsis elementorum formis ſubſtantialibus.

Contra Antonii de Parma.

Hac igitur via euadere noluit Auicenna, neque potuit, quia eſſe ſubſtantiale datum à forma corporeitatis remanet in ſe inuariatum, dum aduenit forma ſpecifica apud ipſum: ex quo fundamento multæ rationes contra ipſum factæ procedebant ſupra. Contra. iſta poſitio Auerrois deſtruit naturam formæ, quia conuertit illam in naturam materiæ, quia ponit poſitio duplex eſſe ſimpliciter, actuale, potentiale, quod eſt deſtruere principia Philoſophiæ naturalis, & primæ. Tum etiam quia vltima forma, quæ eſt prius in materia antequam adueniat forma mixti, dimittit materiam in potentia ad ſubſtantiam: implicat autem contradictionem formam ſubſtantialem eſſe in potentia naturali ad ſubſtantiam. Ad primum. duplex eſt actus, exiſtendi, inexiſtendi, tunc tollit ruptio formæ ſubſtantiali adueniens actum exiſtendi, quia non amplius ſenſus attingit ad dicendum hoc eſt ignis, exempli gratia. Sed non tollit ruptio talis actum inexiſtẽdi, quia vere poteſt intellectus dicere mixto inexiſtit ignis, exempli gratia: & ſic non reuertitur forma in puram potentiam, quia adhuc eſt ibi actualitas inexiſtentiæ, licet verſus naturam potẽtiæ reducatur forma per rupturam aliquid actualitatis abijcientem. Ad ſecundum. non eſt illa materia in potentia ad ſubſtantiam: ſed eſt in potentia ad formam mixti, & ſic ad aliquam ſubſtantiam eſt in potentia, & ad aliquam non. Et non ſic euadere poteſt Auicenna, quia concedit indiuiduum in eſſe ſpecifico repoſitum recipere vere affirmatiue, & eſſentialiter prædicationem generis ſumpti à forma, quæ eſt pars eſſentialis partis indiuidui: * quod ſupra reprobatum eſt. Ad octauum. duplex eſt forma, ſimplex, compoſita, ſimplici ſufficienter præparant accidentia, ſed compoſitæ non. Compoſita duplex, imperfecta, perfecta: imperfectæ duæ vel tres elementorum formæ præparant, perfectæ vero quatuor. Contra. ſequitur quòd in minimo elementi inexiſtenti mixto erunt duæ aut plures formæ elementorum: quod eſt impoſsibile. patet conſequentia: quia in minimo elementi exiſtit forma mixti, quia de qualibet parte materiæ minimi elementi educta eſt forma mixti, & quamlibet partem illius materiæ informat: ergo in illo minimo non præexiſtunt formæ elementorum, ipſæ non præparant materiam pro receptione formæ mixti. Dicunt aliqui formas elementorum exiſtere in qualibet parte materiæ adæquate, exempli gratia: forma ignis & aquæ ſunt ſimul in eadem materia adæquate ad hoc: vt quælibet pars mixti quantitatiua mixta ſit, & ſic dari poſsit mixtum vniforme, tam ſubſtantialiter quàm qualitatiue, quamuis elementa ſint actualiter in mixto. Contra. tunc non poſſet in illa materia exiſtere forma mixti: patet conſequentia, quia id actualitatis, quod non datur per vnam formam elementi datur, & completur per aliam formam ſubſtantialem illi coexiſtentem. Quod ſi vna elementaris forma non cõplet actualitatem datam per aliam, dicat poſitio quomodo forma mixti materiam ſufficienter actuat: pars enim actualitatis præexiſtebat conuenientius tamen eſt tẽtatiui rationibus in voce vti quàm in ſcriptis. Tum quia eandem materiam numero exiſtere ſub formis eſſentialiter diſtinctis, quarum vna non præparat ad aliam, neque ordinatur ad aliam, eſt impoſsibile, & præſertim adæquate, & ipſa materia exiſtente eodem modo qualitatiue & quantitatiue, diſpoſita, non enim bene dicitur illas præparare ad tertium, ſcilicet formam mixti, quia ex natura ſua incompoſsibiles ſunt & diſperatæ: vt patet ex compoſitis earum oporteret enim concedere, exempli gratia, hoc eſt ignis, hoc eſt aqua, eodem demonſtrato, quod eſt impoſsibile. Tum etiam ſequitur ꝙ ſub tam modica materia quanta eſt minimi ignis, poſſet forma terræ exiſtere, verum hoc eſſet potius inexiſtere quàm exiſtere, propter coniunctionem minimi ignis cum minimo terræ: non tamen apparet quid repugnet huic imaginationi quòd aliæ elemẽtorum formæ forment materiam minimi elementi terræ, cum ipſum plus habeat de materia quàm aliud minimum ſimplicis corporis, & ſic ex materia vnius minimi ſimplicis fieret mixtum perfectum, quod extraneum eſt & impoſsibile, immo vnum minimũ terræ. 1000. minimas partes formæ recipere haberet ipſius ignis. Tũ etiã ſequitur ꝙ elemẽta cõplexionata eſſent pacificata, quia ſimul cum eodẽ qualitatiuo inſtrumento reperirentur, quod eſt falſum,

Vt ignis eſt corpus, & eſt pars ſubſtãtialis, & eſſentialis partis indiuidui, vt pars partis ignis, quia pars eſt materiæ ſecũdo primæ.

Nota contra iſtam viam.

ſum, quũ continue pugnant in mixto, & habent mixta principium alterationis actiuum intra ſe.a.Phy.com.1. Sequeretur etiam plura corpora eſſe in eodem loco adæquate, ſcilicet quatuor elementa. Quod ſi ex vnitate materiæ & quantitatis eorum ea vnum corpus eſſe dixeris: tunc non valet conſequentia à numeratione inferioris ad numerationem ſuperioris & vniuoci, ſcilicet hæc ſunt quatuor elemēta, ergo hæc ſunt quatuor corpora, quod contra dialecticas diſciplinas procedit. vti etiam potes demonſtratiuo loci, ſ. hic ſunt quatuor elementa, ergo hic ſunt quatuor corpora. Sequitur etiam ꝙ ea, quæ ſunt naturaliter contraria, eſſent ſimul, quod eſt impoſsibile, patet conſequentia, quia ad formas elemētorum naturaliter ſequuntur qualitates primæ intenſæ in gradibus, in quibus naturaliter ſunt incompoſsibiles. Sequitur etiam formas elementorum ſe penetrare, & ſic duabus elementaribus formis in eadem numero materia compoſsibilibus, infinitæ numero formæ eſſent compoſsibiles, quod abhorret natura. Item ſequitur vnum elementum materiam alterius elementi ad ſui naturam conuertere, & tamen nihil corrumpere, & ſic generatio completa eſt ſine corruptione patet conſequentia, quia vnum elementum, dum fit mixtio, producit ſuam formam in materia alterius elementi, à qua non expellit præexiſtentem formam elementi, ſequitur etiam ꝙ non fieret mixtio, quin generentur ſimplicia. patet conſequētia, quia in quolibet minimo ſimplici producente ſunt aliorum elemētorum formæ: hæc autem inconuenientia ſunt. Dico igitur formas elementorum determinatas partes materiæ diuerſas formare, ſic ꝙ in mixto materia minimi ignis formam mixti recipit ſecundum partem, non ſecundum totum, & nullius elementi formam recipit: ſed præparant formæ elementorum materiam ad formam mixti, non autem generaliter præparant quatuor elemētorum formæ cuilibet parti minimi mixti: * & ſic conceditur ꝙ maiorem ſubſtantialem præparationem requirit tota forma ſubſtantialis mixti quàm certa eius formæ pars. Ad nonum principale. negatur conſequentia, quia non duæ elementorum, neq; duæ mixtorum, ſed bene vna elementi, & alia mixti, neq; conſimilis eſt ratio de omnibus, quia elementum præparat mixtioni, & in mixtum ordinatur vt materia immanens. Si autem elementum in elementum ordinatur, vt aqua in aerem. 4. Phyſi. com. 49. hoc eſt vt materia tranſiens ad meliorem formam ordinatur, & hoc modo etiam vnum mixtum in aliud ordinatur. Ad decimum conceditur conſequens. Sciendum tamen, ꝙ quia aliquantam remiſsionem tolerat ignis potēs actuare materiam, & aliquantam non, quod datur maximus gradus, ſub quo ignis materiam actuare non poteſt: negatiua. n. infinita verificatur pro gradibus minoribus, & datur primum inſtans eſſe mixti, ideo ille gradus ignis, qui habetur in primo inſtanti eſſe mixti, eſt maximus ſub quo non poteſt ignis actuare materiam, quia ſub illo non ſub nullo minori, ſed ſub quolibet maiori gradu ignis materiam poteſt actuare, & ſit exempli gratia, gradus vt. 7. Contra. ſequitur ꝙ tunc ſemper generaretur ignis aquæ intenſus. Secundo. ſequitur ꝙ ſemper æque cito generaretur ignis ſiue à forti agente ſiue debili: quod eſt contra principia naturalia. Reſpondeo non inconuenit primum conſequens, neq; ipſum eſt neceſſarium: ignibilia enim ſunt mixta varias ſibi qualitates determinantia, vt ſulfur, & palea, oleum &c. ideo negatur conſequentia. Ad ſecundum. negatur conſequentia, quia plus reſiſtitur vni agenti quàm alteri: & eſt fortius vnum agens altero, vel impeditur vnum, & non alterum, vel bene applicatur vnum & non alterum. Si tamen mixtum reſoluitur in elementum, datur minimus gradus ſub quo eſt ignis in actu, exempli gratia, & eſt gradus, vt. 7. vt exemplificaui, & tunc conſequenter ad exemplum: nullum dabitur mixtum calidum & ſiccum, vt. 7. neque calidius & ſiccius quàm vt. 7. quia tunc ignis in illo mixto eſſet in actu, in quo poſſet materiam actuare, & ſic nō poſſet expectare materia illa exiſtentiam à forma mixti, ipſa remanente ſic circumſtantionata, ſimiliter de alijs elementis intellige. Cōtra. ſequitur quod ignis ſemper veniet ad mixturam ſub vno gradu præciſe. conſequens eſt inconueniens, quia magis ignitum eſt vnum mixtum altero, patet conſequentia, quia ſignas maximum gradum ſub quo ignis actuare non poteſt. Reſpondeo negando conſequentiam, quia natura per determinata media procedit, cum. n. veneris ignis ad illum gradum ſub quo exiſtere nō poterit, & natura mixti generandi non tantum gradum expectet pro ſui eſſe, tunc generabitur ibi vnum mixtum, ſaltem imperfectum, ſecundum ꝙ melius erit poſsibile naturæ generanti, dummodo pro tunc ſit aliud elementum reductum ad eſſe potentiale, ſi enim non eſſet pro tunc niſi ignis ruptus, tunc ignis in naturam agentis in ipſum conuerteretur, aut in aliud. Ex hoc apparet neceſsitas formarum imperfectarum adinuicem ordinatarum, antequam generatio mixti perfecti compleatur, & ſic patet ꝙ non omne mixtum ex quatuor elementis eſt. Et tunc dato mixto imperfecto, continuabit naturale agens actionem reducendo elemēta ad determinatam menſuram, quam agens intendit, quia etiam elementa in ſuo eſſe remiſſo & potentiali creſcere poſſunt & decreſcere. Et ſic actu faciunt, quia ſunt naturaliter agentia inuicem applicata contrarietatem habentia, & non totaliter impedita. Contra. ſequitur elementum ſub remiſsiori gradu formæ ſubſtantialis & qualitatis reperiri poſſe in mixto quàm per ſe, quod non videtur verum, quia poſsibile eſt ſibi minus contrariari medium in quo ſit elemētum quàm mixtum, in quo continetur elementum: ergo ſub remiſsiore gradu durare poterit elementum extra mixtum quàm in mixto: in mixto. n. neceſſario coniungitur elementum contrario. Sed extra mixtum poteſt elementum eſſe in medio continenti non contrario, ſed ſimili, puta in regione propria. Reſpondeo concedendo conſequens. Ad improbationē non ponuntur minima naturalium propter contrarietatem extrinſecorũ principaliter, ſed propter naturam formæ rei naturalis ſic requirentis. Secundo, quia forma mixti intendens conſeruare ſeipſam, taliter regulat actiones ꝙ miſcibilia conſeruantur in illa proportione, in qua mixtum ſibi determinat illa miſcibilia, ſed cum non poſſe incipit forma mixti formas illas amplius regulare, mixtum incipit deficere, reſiſtentiam igitur habet elementum ruptam ad contraria per formam mixti: quam non habet elementum integrum. Ad vndecimum principale. dicendum ꝙ ſub aliquanto gradu exiſtere poteſt ignis in potētia, & ſub aliquanto non, quia infinite remiſſus eſt gradus aliquis, ideo ſi ſub quocunq; gradu exiſtere poſſet, infinite modicæ virtutis eſſet in mixto, & cum multum potente contrario, ipſum facere non poſſet mixtionem, & cum dator primum non eſſe ipſius ignis, dabitur maximus gradus ſub quo ignis in potentia exiſtere non poteſt, & eſt exempli gratia gradus vt vnum, vt prædixi. Si tamen generaretur ignis, daretur minimus gradus ſub quo ignis poſſet exiſtere, & eſſet ille quem haberet ignis in primo inſtanti ſui eſſe. Corollarie conceditur elementa ſub remiſsiori gradu generari poſſe quàm conſeruari, quia in generatione eorum præſens eſt agens faciens pro eorum conſeruatione & vigore, ideo vt plurimum poſt generationem eorum ipſa intenduntur. imaginabile eſt tamen ꝙ ſub illo gradu ſub quo generantur, etiam conſeruentur, neq; ſequitur dari elementi vltimum eſſe in actu, quia ſub illo gradu certo tempore ſeruari poſſet, & in fine illius temporis primo non eſſet illud elementum: intelligo igitur de conſeruatione elementi in ſuo eſſe actuali, cum dico elementum ſub remiſsiore gradu generari poſſe quàm conſeruari. Si autem loquar de conſeruatione elementi in ſuo eſſe potentiali, dicendum quòd ipſum ſub remiſsiori gradu conſeruari poteſt, quàm generari in actu, quia remiſsior eſt minimus gradus elementi in ſuo eſſe potentiali, quàm ſit minimus gradus elementi in ſuo eſſe actuali, ſignatus eſt enim minimus actualitatis gradus, vt. 7. minimus vero potentialitatis, vt, id eſt ſub quo eſſe potentiali, licet terminent elementa generationem aut corruptionem incompletam: non tamen completam, de qua loquebar in præſenti corollario. Contra. ſequitur quòd maioris reſiſtentiæ erit ignis in eſſe potentiali quàm in eſſe actuali: conſequens falſum, quia minor eſt formæ in eſſe potentiali, quàm in eſſe actuali: patet conſequentia, quia ignis in aqua ſuffocatur, dum ſubmergitur: & lapis in quo eſt ignis remiſſus ſeruatur integer, & ſic ignis in eo ſeruatur. Reſpondeo. duplex eſt reſiſtentia: eſſentialis, accidentalis: eſſentialis ſequitur naturam formæ, accidentalis vero

Quia non illi [illegible] in qua nō eſt niſi vnū elementum, vt in qua nō eſt niſi ignis verbi gratia.

Et ſic ſub illo gradu poteſt ignis materiā actuare, & oppoſitũ ſupra [illegible] dictum & [illegible] ꝙ ſupra fuit dictū de gradu qui habetur in primo inſtanti eſſe mixti, hoc autem de gradu ignis in quod mixtum reſoluitur.

ſequitur adiunctum adiuuans, tunc ratione proprie & eſſenſialis reſiſtētiæ maior eſt fortitudo formæ in actu quàm eiuſdem in potentia, iuxta rationem argumenti, ſed ratione alterius formæ, puta lapidis, ſtat vim eſſe maiorem elementi remiſsi ad reſiſtendum. Intelligo de lapide, qui eſt corpus mixtum, puta ſmaragdo aut adamante, & niſi eſſet hæc reſiſtētia per accidens, nullum mixtum longo tempore duraret. Ex his patet q facta ſubſtantiali tranſmutatione aquæ in ignem, oportet aquam ad notabilem ſiccitatem & caliditatem deduci, quanta requiritur pro extraducēda forma ignis, & iſte gradus ſupra medium gradum caliditatis eſt, quia iuxta Ariſtotelem. 2. de partibus animalium. cap. 2. ignis nunquam frigidus datur, & quia facilius eſt aquam in alterando calefacere quàm exſiccare: ideo facilius ipſa in aerē conuertitur ab igne quàm in ignem, ſymbola.n. eſt aeri aqua, ſed non igni. Contra ſequitur q non fiet alteratio in elementis ſine generatione vel corruptione, quia forma ſubſtantialis elemēti, & qualitas eius inſeparabiliter ſe habent. Secundo. ſequitur q igne ſummo agēte in aquam, q ſtatim inciperet eſſe aer & terra: patet conſequentia ex qualitatum cōbinationibus, & ſic perfecte mixtum fieri poſſet ex duobus elementis. Tertio. ſequitur q medium animalium terreſtrium in hyeme eſſet plus aqua q̄ aer, quia ipſum plus habet de frigiditate quàm de caliditate.

Quarto. ſequitur q vapor eleuatus ab aqua non eſſet aqua, neq; de facili conuertibilis in aquam, quia in eo leuitas dominatur; cuius oppoſitum patet experientia. Quinto. ſequitur non eſſe elementa inuicem immediate tranſmutabilia: patet conſequētia, quia in principio actionis ſtatim fit mixtum, conſequens eſt contra experiētiam, & Philoſophum. 2. de generatione. tex. com. 35. Ad primum. de generatione completa loquendo: negatur conſequentia, ſed de incompleta loquendo: etiam negatur conſequētia, quia ſi remiſſa eſſet igneitas per remiſsionem ſiccitatis ſtante caliditate, tunc aduenientе remittente caliditatem, non oportet formam ſubſtantialem remitti donec durat gradus caliditatis ſupra gradum formæ. * Ad probationē negatur aſſumptum, quia licet ſtante ſubſtantiali forma, ſtet vtraq; qualitas: non tamen oportet ſtante vna qualitatum, & altera remiſſa, ſtare formam ſubſtantialem, ſimiliter vna qualitatum creſcente, alia vero decreſcente, impoſsibile eſt formam ſubſtantialem creſcere ſimul & decreſcere: ideò non inſeparabiliter ſe habent, &c. & licet pro extraductione formæ ſubſtantialis elementi non ſufficiat vna qualitas, quia nō ſufficienter præparat vna qualitas materiam ad ſubſtantiam vnius elementi, calefaciens.n. non ignis, niſi exſiccet aut in ſiccam materiam agat: tamen poſtquam forma eſt in materia, ibi ſunt duæ qualitates præparantes pro ipſa forma elementi, vna tamen primo præparat. alia vero ſecundo. Dixit.n. Auer. 2. de Generatione, tex. com. 26. vnumquodq; iſtorum, ſcilicet elementorum conſtituitur ex duabus differentijs, ſcilicet quarum vna eſt qualitas actiua, altera vero paſsiua. Conſiderādum tamen eſt, an ſequatur intenſio elementi variationem medij proportionalis inter illas qualitates, an non: quacunq;.n. qualitatum illarum variatā, variatur medium proportionale illarum qualitatum, ideo ſi teneatur pars quæſtionis affirmatiua, quam tenuit Calculator, tractatu de elementis, ſequitur elementarem formam præciſe variari, ſicut medium illud proportionale variatur. Huius tamen acutiſsimi viri, cuius ingenium ſæpe admiratus ſum, opinio longe abeſt à veritate. Qualitates.n. quas elementum ſibi determinat, alterius ſunt rationis: ergo earum denominatione alterius rationis ſunt: ergo non in vnam denominationē congregari habent. Non.n. poſsibile eſt denominationem vnam: exempli gratia in igne calidi & ſicci ſumendam eſſe, quia tunc oporteret caliditatem poſſe nominare ſiccum, & ſiccitatem calidum, quæ improbabilia ſunt: caliditatis.n. proprium eſt calidum denominare, ideo ſiccitati non conueniens; probatur tamen conſequentia, quia ſit a, ignis calidus, vt. 6. & ſiccus, vt 6. & intendatur illius caliditas ad ſummum ſtante illius ſiccitate, tunc per poſitionem eſt a, calidius & ſiccius quàm prius, quia medium proportionale inter. 6. &. 7. eſt. 6. & medium proportionale inter. 6. &. 8. eſt quaſi. 7. & non eſt a, calidius & ſiccius niſi propter intenſionem caliditatis, vt ponit caſus. ergo maior caliditas poteſt nominare ſiccus; neque loquor nunc de ſiccitate, caliditatem conſequente: quam calefaciēs inducat, quia ſuppoſitum eſt ſtare ſiccitatem, neq; curo an caliditas hanc faciat nominationem abſolute acceptam, an reſpectu ſiccitatis, cum qua coniungitur, quia quod naturæ rei repugnat per nihil extrinſecum rei. poteſt attribui. ſtante igitur vna elementi qualitate intenſa, alia vero remiſſa, præciſe quantum remittitur vna qualitatum, tantum remittitur forma ſubſtantialis elementi. Et ſic potius ſequitur intenſio elementi qualitatis ſuæ remiſsioris intenſionē quàm ſequatur medium proportionale, neq; calculatoris argumentā contra concluſionem hanc arguentia procedunt, quia conſtari denominationem vnam præſupponunt ex duabus alterius rationis qualitatibus, quod negamus. Ad ſecundum, negatur conſequentia, quia non æque cito incipit eſſe forma ſubſtātialis ſicut qualitas, quia remiſsior eſt minimus gradus qualitatis q̄ ſit minimus gradus eiuſdem qualitatis, cum quo ſtare poteſt forma ſubſtantialis in materia, & cum incipit eſſe forma ſuccedens. non in eadem materia manet ſubſtantialis forma præexiſtens. Sed minimus gradus qualitatum cum quo non ſtat forma præexiſtēs, qui alias potuit eſſe maximus gradus cum quo ſtat forma quæ nunc eſt præexiſtens, eſt minimus gradus cum quo ſtat forma quæ nunc eſt ſequēs, & alias erit maximus gradus cum quo non ſtabit forma, quæ nunc eſt ſequens, poſſunt.n. elementa inuicem tranſmutari. Exemplo vtar, conuertatur aqua in ignem, tunc caliditas deducitur ad intenſum gradum conuenientem igni, ſit ille gradus, vt quinq;, tunc ille eſt minimus gradus caliditatis cum quo non ſtat forma ſubſtantialis aquæ, & ille eſt minimus gradus cum quo ſtat ignis. * Econtra autem econuerſo igne in aquam, gradus, vt. 5. caliditatis eſſet maximus cum quo non ſtat ignis & eſſet maximus gradus cum quo ſtat aqua. Si autem de frigiditate ſit ſermo in caſu conuerſionis aquæ in ignem, gradum accipiam frigiditatis, vt. 3. compoſsibilem gradui caliditatis, vt. 5. & dicam q maximus gradus frigiditatis cum quo ſtat ignis eſt gradus, vt. 3. & ille met eſt maximus cum quo non ſtat aqua. Econtra autem conuerſo igne in aquam gradus frigiditatis, vt. 3. eſt minimus gradus frigiditatis cum quo ſtat aqua, quia datur primum inſtans in quo eſt aqua, & ille met eſt minimus gradus cum quo non ſtat ignis, vnius exemplo vſi ſumus vt facilis fiat ad alia tranſitus. oportet.n. intellectum eſſe vniuerſalem & applicatiuum. Quod autē fieret mixtum perfectum ex duobus elementis mediate. ſ. eis ſecundum partes diuerſas in quatuor elementa conuerſis, nullum eſt inconueniens, ſed non generando alia elementa ex illis duobus, neque aliunde habēdo alia duo elementa, nunquam ex illis duobus mixtum perfectum haberetur. Sed ſi mixtum inde fieret, eſſet imperfectum. Ad tertium, confuſa eſt aliquando aeris ſubſtantia in hyeme, propter vaporum permixtione. ideo negatur conſequentia. Ad quartum. negatur conſequentia, quia impreſsionem à calido faciliter perdit, neq; aſſeto vaporem eſſe aquam, vt patet aduertenti. Ad quintum. negatur conſequentia, patet ex reſponſione ad primum, neq; admiſcentur formæ elementorum ſtatim cum incipit eorum alteratio. ſtant enim contrariæ qualitates in elemento vno, intelligo q qualitates quæ in certis eorum gradibus contrarietatem habent, in certis gradibus, in quibus contrarietatem non habent, ſtant ſimul, aliter ipſum non eſſet alterabile, neq; corruptibile, aliter agens qualitatem ſummam ſecundum ſe totam ſubito extraduceret poſt contrarij expulſionem, aut ſucceſsiue qualitatem extraduceret, quando nihil impediret aut reſiſteret, quæ non conſonant. patet conſequentia, quia aut non ſuccedit cōtrarium contrario, neq; ſuccedere aptum eſt, & ſic non ſunt elementa alterabilia, aut ſuccedit, & hoc dupliciter, aut facta graduum contrariorum permixtione, & tunc contraria ſe compatiuntur aut ſine graduum permixtione, & tunc aut immediate poſt corruptionem vnius contrarij ſumma alterius latitudo extraducitur de paſſo, & ſic qualitas gradualis ſubiecto ſecundum totam ſuam latitudinem extraducitur, aut, ſolum remiſsior gradus introducitur. deinde intenſior, & ſic, quia in his ſimplicibus ſolum materia prima ſubijcitur, quæ nihil habet quo reſiſtat agenti, poſtquam perdidit contrariam formam, &c. ideo ſucceſsiue extraducitur qualitas, quando nihil reſiſtit agenti. Secundo.

principaliter

Nam ſuppoſito, q aqua ſecundum humiditatē agat in ignem corrūpēdo vnū gradum ſiccitatis ſtante caliditate, tunc aduenientē remittēte caliditatem nō oportet, q remittat forma ſubſtantialis, quo uſque non fuerit remiſſa caliditas per plus, q̄ per vnum gradū, quia remiſſa fuit forma ſubſtantialis per vnum gradū per remiſsionē vnius gradus ſiccitatis.

Quia ſub illo ſtat & ſub nullo minori.

principaliter arguitur ex natura materiæ: ſubiectum generationis eſt ens in potẽtia. 1. Phy. com. 54. & 1. de Generatione, tex. com. 10. & in lib. de Subſtantia orbis. cap. 1. ergo formæ elementorum non manent in mixto, patet conſequẽtia, quia generabile eſt mixtum, cuius generationis ſubiectum debet eſſe ens in potentia, & non ens in actu per formas elementorum. Secundo. quomodo recipiens erit denudatum à natura recepti, ſi materia informata formam recipit. Tertio. in omnem formam natura materiæ inclinatur. ergo non magis in vnam q̃ in aliam, ergo cum infinite ſint formæ potentes exiſtere in materia, vel ſpecie, vel indiuiduo, inter illas nõ eſt ordo. ergo omnes immediate materiam primam poterunt informare, ergo forma mixti non præſupponit formam elementi in materia. Quarto. ſequitur ꝙ non infinite eſſent potentiæ in materia, conſequens eſt falſum, quia infinitæ formæ ſunt ibi receptibiles. patet conſequentia, quia ibi eſt ordo potentiarum, quia priores ſunt potentiæ ad elementa q̃ ad mixta. Ad primum. reſpondet Auer. 3. cœ. com. 67. vniuerſale generationis principium & materiale oportet eſſe puram potentiam, & omnem actum excludere, & hoc maxime ſaluatur in elementorum generationibus, ſed in mixtorum generationibus materia nõ ſic omnem actum excludit, ſed actum ſibi dantem eſſe ſpecificum excludit, cuiuſmodi non ſunt formæ elementorum in mixto, quia ibi ſunt in eſſe tali ꝙ ſimpliciter actuare non poſſunt. Aliter genitũ eſſet ſimplex & mixtum in ſimul, proportionabiliter arguendo vt Auer. 3. cœli, com. 54. de corporibus in actu, quorum vnum ex alio generaretur. Ad ſecundum. non recipitur forma mixti in materia, niſi ſecundum ꝙ materia eſt in potentia. ſ. poſtquam materia perdidit eſſe actuale, quod habebat à formis elemẽtorum. dicit ly poſtquam ordinem naturæ, & non tẽporis, quia primum eſſe refractum elementorum eſt primum eſſe mixti, & primum non eſſe elemẽtarium formarum in actu. Ex quo patet ꝙ niſi ſimul fiat quatuor elemẽtorum refractio, ꝙ non fiet mixtio perfecta, procedente igitur actione elementorum adinuicem ſic ꝙ non in eodem inſtanti corrumpãtur formæ elemẽtorum, ſed vna prius q̃ altera, tunc ex illa materia non generatur mixtum perfectum, niſi forte iterũ omnium præexiſtentium formarum fiat corruptio in certo dato inſtanti, tunc. n. non ſunt elementa ſubdominantia, quaſi dominantia dominata, * ſicut vult philoſo. 1. de Genera. tex. com. 89. ſed eſt ibi aliquod elementum conuertens alterum in ſui naturã, aut in aliam. dicit tamen Auer. huic argumento ꝙ materia eſt denudata non ſimpliciter, ſed à ſpecie actus, quem habet recipere. Contra. ſubiectum generationis non eſt ens in actu, ſed eſt ens in potentia, ergo ipſum non habet aliquem actu, ergo generatio eſt de non ſubiecto. ergo materia per nullam formam actuatur. Tum quia non apparet quin forma elementi vnius expectet formam alterius elementi, quemadmodum forma elementi expectat formã mixti. Ad primum. fractura ducit ad eſſe potentiale. Ad ſecundum. fractura ducit ad non ſubiectum, & licet ſubiectum generationis ſimplicis nullam habeat actualitatem, tamen ſubiectum generationis compoſitæ habet actualitatem inexiſtentiæ, licet non habeat actualitatem exiſtentiæ. Ad tertium. Auer. 3. cœ. com. 67. formæ elemẽtorum ſunt eiuſdem generis. ſ. ordinis, quia licet in latitudine entium ordinem habeant, tñ non eſt ordo eſſentialis inter ſimplices formas in formãdo materiam, quia tunc ſecunda forma ſuperueniens priori non eſſet ſimplex, quia ipſa eſſet reſolubilis in priorem formam, ſed non eſt ſic de formis mixtorum comparatis formis elementorum, formæ. n. mixtorum compoſitæ ſunt, ergo in formas elementorum reſolubiles ſunt tanquam poſterius in ſuum prius. Ad quartum. tantum quatuor ſpecies formarum materia prima immediate reſpicit, & ſic non conceditur conſequens, & ad improbationem negatur antecedens. Sed quantum ad numerum formarum elementarium negatur conſequentia, & ad improbationem inter potentias ſolo numero differentes non eſt ordo eſſentialis, neq; eſſentiarum, neque inter formas elementorum vna eſt prior in materia q̃ alia, & ſic negatur aſſumptum. Ad ſecundam conſequentiam, potẽtia materiæ ad formas mixtorum, quæ ordinem habent ad formas elementorum, non eſt proprie potẽtia. vt in primo huius dictum eſt, & ſic potentiæ materiæ quadruplex, ſed mediantibus elementorum formis alias poteſt demum materia formas recipere. 12. Met. com. 2. & 14 potentia igitur materiæ eſt aliquo modo, & aliquo multa ex parte ſubiecti eſt vna, ex parte termini eſt multa quia igitur forma elementi eſt immediata naturæ materiæ primæ, ſolum illam actuare poteſt, & immediate & non mediate. ideo nullam formã præſupponit forma elementi, ſed forma mixti diſtat à natura materiæ primæ. ideo ipſa non poteſt eam immediate actuare. ſed requirit forma mixti formas elementorum in materia, aliter illud quod dicitur mixtum non eſſet mixtum, velle. n. naturã potentialem, quæ eſt ſimplex, actuari per formam compoſitam, & nõ per formam ſimplicem, eſt ponere actum & potentiam non correſpõdere in natura. Tertio principaliter arguitur ex agente data elementorum remanentia in mixto, ſequitur ꝙ agens generatiuum elementi approximatum mixto ſubdominanti non generaret ex illo elemẽtum. conſequens eſt contra experientiam, patet conſequentia, quia elemẽtum ibi præexiſtit.

Secundo, ſi elementa facerent mixtum, effectus eſſet nobilior cauſa. patet conſequentia, quia mixtũ eſt nobilius elemento, conſequens eſt inconueniens, quia illa nobilitas eſſet incauſata, quia à cauſa ipſa dependere non poſſet, quia naturam cauſæ excedit perfectio effectus. Tertio. natura agentis eſt eſſe in actu, ſed elementa in mixto agunt, ergo ſunt in mixto in actu, & non in potentia mixtum. n. eſt ab intrinſeco corruptibile, & ſic corrumpitur. 2. Phyſi. com. 1. & 1. de Generatione, com. vlti. elementa. n. in mixto poſſunt redire ad eoſdem effectus. i. ad ſuam priſtinam actualitatẽ, niſi affuerit impedimentum, quod non fit, niſi per propriam actiuitatem vnius in alterum, aut ab extra. Quarto. ex vno ſimplici elemento poteſt agens facere mixtum, quia ex vno elemento mixtum poteſt generare quatuor formas elementorum, ex quibus fiet mixtum. Quinto. agens mouens ad mixtionem violentaret elementa, quæ in mixtionẽ venirent, & cum non ſit agẽs violentans elementa, illa non veniunt ad mixtionẽ. Sexto. ſequitur non dari mixtum vniformæ, quia ex alterius rationis partibus mixtum omne integratur. Ad primum. agens in caſo intendit formam elementi, donec ducat illam ad eſſe actuale, & tunc forma mixti corrumpitur, & ſic negatur conſequentia, & tunc agente ſuper totam materiam dominante, alia in ſui naturam conuertit. Si autem non dominatur, ſoluta ligatura reintegrantur elementa, & in eorum loca naturalia abeunt abſente impedimento, & iſtud mixti reſolutio appellatur. Ad ſecundum. cauſa vniuerſalis eſt cœlum, inſtrumentalis ſunt elementa, particularis eſt calor materiæ inexiſtens, intelligo, ſicut corpus contentũ, non ſicut forma in ſubiecto, qui calor cœleſti calori proportionatur. Ad tertium. eſſe in potentia in aliquo eſt per inexiſtẽtiam materiæ in illo, quæ eſt potentia aliquid, & hoc eſſe potentiale non eſt actiuũ, aliud eſt eſſe potentiale, qđ eſt eſſe remiſſum formæ nõ potentia dare exiſtentiã, licet det inexiſtere, & hoc eſt actiuũ, & huiuſmodi ſunt elemẽta in mixto. Contra. materiam actuari per formã non eſt aliud q̃ materiam informari forma, ſed elementorum forma quantũcunq; remiſſa informatur materia. ergo materia actuatur. Secundo, eſſe formæ materialis non eſt niſi forma exiſtens in materia, ergo q̃cunq; forma eſt exiſtẽs in materia, ipſa dat eſſe materiæ. Tertio. effectus formæ inſeparabilis eſt à forma, ergo inexiſtẽte forma, ipſa materiã actuat. Ad primum. actuari materiam eſt dupliciter. complete & incomplete, tunc cõplete materia actuatur cum à forma recipit id cuius eſt materia, nomen & diffinitionem, & ſic formæ elementorũ non actuant materiam, quia quantũcunque modica materia ſit pars demonſtrati. hæc eſt falſa, hoc eſt ignis, quia in illa materia eſt forma mixti. Aliud eſt incõplete actuari, & eſt materiam habere eſſe non ſpecificum ab illa forma, & ſic materia actuatur forma elementi, quia elementũ in exiſtit tanq̃ pars eſſentialis, aut ſaltem tanq̃ pars partis eſſentialis. vt dixit Auer. 2. de Genera. com. 48. & illæ. ſ. partes elemẽtorum in mixto ſunt partes in qualitate, vbi partes in continuo ſunt partes in quãtitate. Ad ſecundum. proportionabiliter ſicut duplex eſt forma integra, ſic ꝙ dare poteſt exiſtẽtiam. formæ. n. mixtorum quãuis intenſionem non habeant, integram poſſunt tamen dare exiſtentiam, & rupta, ſic ꝙ tan

Quodam ſic eſſet aliquod elemẽtũ vincens aliud, & conuertens aliud in ſui naturã.

tum inexiſtentiam dat, ita duplex eſt eſſe. ſ. exiſtẽtiæ, & inexiſtentiæ, eſſe igitur inexiſtens eſt forma inexiſtens, & eſſe exiſtens eſt forma exiſtens, & ita forma elementi eſt in materia, à qua tamen materia non habet eſſe ſpecificum & cõpletum.

Ad tertium. eſſe ſpecificum eſt ſeparabile à forma. intellige q́ certa forma eſt in rerũ natura, à qua ſeparabile eſt eſſe ſpecificum. vniuerſaliter. n. intelligendo falſum eſſet, quia à formis mixtorum non ſeparabile eſt, ab ea tamen forma, à qua ſeparabile eſt eſſe ſpecificum, non eſt ſeparabile eſſe completum vel incompletum. vnde caliditas vnius gradus non poteſt denominare ſubiectum calidum propter multam frigiditatem illi ſubiecto inexiſtentem, eſt tamen differentia, quia caliditas vnius gradus denominat ſubiectum in quo eſt adæquate calidum vno gradu, licet non nominet ipſum calidum abſolute, ſiue ſit ille gradus in ſubiectu illo ſine contrario, ſiue contrarium adſit, ſed forma ignis non nominat hoc eſſe ignem, neq; intenſum, neq; remiſſum, ſed bene nominat hoc demonſtratum ad ſenſum in ſe habere ignem intenſum vel remiſſum.

Ad quartum. poteſt eſſe q́ generans elementa non habet vim commiſcendi ea, & ſic generatis elementis non inde fieret mixtum, præterea ſic mediate ex vno elemento mixtum perfectum facere non eſt contra determinata. Ad quintum pars ignis in concauo lunæ exiſtens, cum ſit corruptibilis, aliquando corrumpetur, & non in ſphæra propria, ſed exibit eam virtute ſtellæ non intenſe calefactiuæ, niſi forte eſſet ita fortis virtus in ſphæra ignis pro alterius elementi generatione, ſicut eſt aliquando in aere virtus aquæ generatiua, aut exibit ſphæram ignis virtute partis cœli ſeptẽtrionalis, alijs partibus ignis leuioribus ſupra eam aſcendẽtibus, & ſic. d locum vbi aer, aqua, & terra, coniunguntur, valet deſcendere. videmus. n. aliquando incenſa in ſuperiori aeris regione vſque ad terram deſcendere, & fumalis etiam euaporatio exiens à terra virtute caloris ſolis & ſtellarum, & puluis à vẽto in aerem eleuatus ſufficiunt pro generatione mixtorum, ſaltem imperfectorum, circa mediam aeris regionem, & ſic conceditur q́ in locum mixtionis aliquando aliqua cum aliquali violentia concurrunt. dedit tamen natura elementis medijs grauitatem & leuitatem, quibus corpora mota per ipſas adiuuant, vt facilior eſſet eorum concurſus ad mixtionem. Dixit. n. Auer. 4. cœli com. 29. quia elementa media habent grauitatem in ſuis locis, fuit poſsibile vt admiſcerentur facile cum terra ex motibus corporum cœleſtium. vbi notatur q́ non mere violentus eſt aliquorum elemẽtorum motus in mixtione, & notatur cœlum eſſe cauſam effectiuam ſuo motu elementa mouentem ad mixtionem, vt colligitur. 2. de Generatione, tex. com. 60. Tum etiam in mixtis elementa reperiuntur, quæ radijs ſtellarum contemperari poſſunt in certam mixtionem pro certo mixto requiſitam, &c. Quarto. arguitur ex natura loci, quia in mari generatur mixtum perfectum, puta piſcis, & tamen ibi ignis eſſe non poteſt, ergo aliquod mixtum perfectum eſt & non ex igne. Secundo. ſequitur q́ vbicunque naturaliter locabile eſſe mixtum perfectum, patet conſequentia, quia vbiq; ſub luna mixtum habet elementum cum quo conuenit. conſequẽs autem falſum eſt, vt patet experientia. Tertio. ſequitur q́ omne mixtum perfectum eſſet terreæ, aut aqueæ naturæ, conſequens falſum, quia dantur animalia calida, ſimiliter plantæ, &c. & ſic ſequeretur q́ in igne noſtro dominaretur terra, ſimiliter & in glacie. probatur tamen conſequentia, quia illud elementum quod dominatur in mixto eſt locus naturalis mixto, ſed in terra, aut circa eam, omne mixtum perfectum locatur. Quarto. ſequitur q́ non poſſent duo elementa in mixto pariter dominari. patet conſequentia, quia tunc mixtum illud naturaliter in duobus locis locaretur. Ad primum, negatur q́ in mari ignis eſſe non poſsit, & quamuis non poſſet ibi ignis in actu durare, quia forte ſuffocaretur, aut vinceretur. tamen in eſſe potẽtiali ibi exiſtere poteſt, & de facto eſt in materia, ex qua animal generandum eſt. Ad ſecundum. negatur conſequentia, quia locus mixti eſt elementum dominans, non autem elementum abſolute. Ad tertium prædominium elementi in mixto intelligi poteſt quantitatiuum, & ſic conceditur grauia vincere in mixto perfecto, qualitatiuo dominio non, quia licet quo ad motum localem multum faciat grauitas, tamen quo ad alias operationes vt ſenſationes, aut nutritiones nõ ſic faciat vt calor.

Ad quartum. conceditur conſequens. Vltimo remanent tria dubia declaranda. primum ſi generatur mixtum ex elementis remanentibus in mixto, quõ generatio vnius eſt corruptio alterius, mixtum. n. generatur, & tamen in eius generatione non corrumpuntur elementa. Reſponſio. dimiſſa generatione intentionali, vt acquiſitione cognitionis aut luminis, in quibus non oportet poſitiuum perdi. quemadmodum non oportet q́ poſitiuum comitetur priuationem formæ intentionalis, oportet tñ priuatiuum perdi. de reali loquamur, dixit Auer. 1. de Generat. tex. com. 83. differentiam eſſe inter generationem & mixtionem manifeſtam per ſe, vnde in generatione res totaliter corrumpitur, & in mixtione corrumpitur non totaliter, vt ipſe declarat. 2. de Generatio. tex. com. 48. Diſtinguendum eſt igitur de corruptione. ſ. totali, qua aliquid deſinit eſſe, ſed corruptio partialis ſeu ſm̃ quid eſt qua deſinit res eſſe, ſed nõ totaliter, intelligo totum reſpectu partium intenſiuarum, non extenſiuarum, vt alias patuit, ſic elementa ad mixtionem venientia non ſimpliciter corrumpuntur, quia eorum formæ & etiam materia eorum in mixto manent, ſed corrumpuntur ſecundum quid, quia illa minima elemẽtorum, ſi eſſent diuiſa & ſeparata, durare non poſſent, quia eorum formis aduenit tanta ruptura q́ illæ formæ earum materias actuare non poſſunt. ideo in materijs admixtis eorum ſurgere habet alia forma. Ex quo ſequitur q́ maior eſt partis elemẽti duratio ſub eſſe integro vel fracto q̃ ſub eſſe integro tantum. Cum autem dixit Ariſto. generationem vnius eſſe corruptionem alterius. Intellexit oportere ad minus vnum corrumpi complete vel incomplete. poteſt tamen eſſe q́ multa corrumpantur, vt in multorum lignorum appoſitione igni, vbi ex multorũ corruptione vnus ignis generator, & ſic non eſt neceſſe eſſe tot entia, ſicut prius in vniuerſo, neq; in numero neq; in ſpẽ. ſimiliter in reſolutione mixti in elemẽta corrumpitur mixtum, ſed generatur elemẽtum, non tñ ſimpliciter generatur, quia præfuit in eſſe remiſſo, ſed generatur ſm̃ quid, quia incipit forma elementi cõplere actuare poſſe materiam, quam prius actuare complete non poterat, ſed incõplete actuabat. Quod ſi dicas q́ generatio non eſt corruptio, quia ipſa opponuntur contrariæ. 5. Phy. Ariſt. tex. com. 55. Dicendum q́ generatio comparari poteſt ad terminum generationis à quo & ad quem, & ſic negatur q́ generatio & corruptio opponantur. immo ſunt idem, quia generatio termini ad quẽ eſt corruptio termini à quo, & tũc terminum à quo intelligo priuatiuum, poteſt etiam generatio comparari ad terminum quo poſitiuum comitantem terminum priuatiuum, vt cum generatur homo comparetur generatio hominis ad ſanguinem menſtruum vel embrionẽ, & tunc generatio & corruptio ſe comitantur, ſaltem vna ſuccedit alteri. opponuntur autem generatio & corruptio, cum terminus à quo vnius eſt terminus ad quem alterius, & etiam terminus ad quem vnius eſt terminus à quo alterius, & ſic vnum non eſt alterum. In nutricatione autem hominis generatur pars hominis per inceptionem partis cogitatiuæ, & corrumpitur forma cibi, exempli gratia, ſanguinis apud philoſophos, à quibus medici diſcordant ponẽtes ſanguinem vlteriorem tranſmutationem pati antequam nutriat vt in aliquam humiditatum de ſecundis, vt cãbium. In corruptione autem hominis cogitatiua deſinit eſſe & cadaueritas incipit.

Quomodo in nutricatione hominis generatur pars hominis per inceptionẽ partis cogitatiuæ.

In generatione autem accidentali qualis eſt qualitatum ſecundarum ex primis non oportet cõtrariam qualitatem corrumpi, quia illa non habet contrarium directe à quo vel altero materia abſolui nõ poſsit, ſed priuatio illius qualitatis corrumpitur, dum ipſa qualitas generatur. Quod ſi generatio ſit forma nunc primo exiſtens in materia, tunc illa eſt corruptio priuationis oppoſitæ illi formæ, quia præſentia formæ eſt abſentia priuationis eiuſdem formæ. Et conſequenter eſt abſentia formæ incompoſsibilis præſentie illius formæ. Generaliter igitur verum eſt q́ generatio eſt corruptio, ſic intelligendo q́ generatio termini ad quem eſt corruptio termini à quo, & ſic generatio & corruptio ſunt idem re, & differunt ſecundum eſſe, ſeu ratione &c. Secundum dubium quomodo in ſubſtantiali tranſmutatione nullum ſenſibile manet, iuxta ſententiam Ariſ. 1. de Generatione. tex. cõ. 23. & tamen

iuxta determinata elementa remanent in mixto. Reſpōſio aliquorum eſt. elementa in ſuo eſſe cōpleto ſunt ſenſibilia, ſed ipſa in ſuo eſſe incompleto non ſunt ſenſibilia. Contra. ſubſtantia eſt ſenſibilis per accidens ſubiectiue exiſtens in ea. tunc qualitas prima quantumcunq; remiſſa ſit, eſt per ſe informatiua ſenſus, ergo ſubſtantia illi ſubiecta eſt ſenſibilis. Eſt autē elementum quamuis ruptum, ſubiectum ſuorum accidentium quæ merito illius elementi mixto inſunt, ergo elementū quāuis ruptum eſt ſenſibile. Secundo. elementum ruptū eſt ſubſtantia non intellectualis, quia ipſum non eſt abſtractum, ergo ſenſibilis. Tertio. Ariſt. 2. de anima tex. cō. 52. proponens dubitationem quare elementa in mixto non ſentiuntur à tactu animalis proprio, quia elementum in mixto eſt ſenſibile actu, & tactus eſt illius ſenſitiuus, & obiectum eſt approximatum potentiæ ſine impedimento. Reſpondet. ꝙ deficit materia, quemadmodum conſtitutiuum non comburit ſe, quamuis abſit ab eo materia combuſtibilis extranea, in propoſito tamen non deficit materia ſecundo formabilis. ſ. ſenſus, ſed deficit materia primo formabilis. ſ. medium, quia ab eſſe reali & materiali, & ad eſſe intentionale, quale eſt ſenſatio, non eleuari poteſt ſenſibile immediate, quia nimia eſt eorum diſtantia, requiritur igitur medium inter obiectum & ſenſum, quod in animali non reperitur mediare inter virtutem ſenſitiuam & ſenſibile, cum ſenſibile intra ſit. Ex his patet eſſe elementa in mixto, & ipſa in ſuo eſſe rupto eſſe ſenſibilia. Reſpōdeo igitur per verba textus nullo ſenſibili manente vt ſubiecto ſubſtantialem fieri tranſmutationem, quia licet remaneat aliqua forma ibi, non tamen ipſa manet vt ſubiectum. Contra. licet de qualitate ſimbola, aut etiam quantitate, euaderet rñō. quia illa non ſubijciuntur tranſmutationi. non tamen euadit de elemento, quia ipſum ſubijcitur. vult. n. Aue. 1. phy. cō. 82. elementa eſſe materias ſecundas mixtorum, & materiam ſecundam remanere vt ſubiectum in tranſmutatione, quoniā ex ipſa per ſe fit mixtum. Secundo. licet imaginaretur, aut ab aliquibus concederetur, ꝙ qualitas intenſa contraria actionem realem qualitatis remiſſæ ſecum exiſtentis impediret, nō tamē eius qualitatis remiſſæ actionem ſpiritualem in ſenſum qualitas intenſa prohiberet, & ſic poterit elementum ſentiri, quamuis ſit ruptum, & ſic ſi elementum in mixto manet, tūc ſenſibili in trāſmutatione manet. Tertio. materia ſub quantitate, aut qualitate ſymbola manens eſt ſenſibilis, & remanet in tranſmutatione, vt ſubiectum. ideo aliquod ſenſibile manet vt ſubiectum. Rñō philoſophus naturam ſubiecti generationis declarans debuit dicere eam nullum ſenſibile ſibi determinare, quia ſi ſic, tunc in omni ſubſtantiali tranſmutatione oporteret aliquod ſenſibile remanere, quod non eſt verū, licet igitur in generatione mixtorum ſenſibile remaneret, & etiam ſimplicium ſymbolorum, non tamen remane in generatione ſimplicium non ſymbolorum, & ſic patet ad ſecundū reſponſio. Ad tertium materia in eo, quod ſenſibile nō eſt ſubiectum, neq; in eo quod ſubiectum eſt ſenſibilis, & licet ſubſtantia generanda non præcederet tempore qualitatem ſymbola, tamen materiam ipſam præcedit, de quantitate autem dicendum ꝙ ſecundum ꝙ ſenſibilis eſt habet rationē terminati, & hanc præcedit materia, ſed interminata quantitas accidēs eſt in potentia, de quo nō loquitur philoſophus. cū vult 7. meta. ſubſtantia præcedere accidens tempore, neq; etiam infinito tempore ſtare poteſt materia hæc ſub ſubſtantiali forma determinante ſibi caliditatem, propter naturalem materiæ inclinationem in genus formarum non fruſtrabilem. ideo non perpetuabilis eſt a, caliditas per huius ſubiecti tranſmutationē perpetuam de igne in aërem, & econtra. quia oportet iſtam materiam aliquando ad formam aquæ & terræ tranſmutari, & ſic quamlibet qualitatem primā materia prima præceſſit, etiam tempore. materia autem in actu, quæ cæleſtis eſt ſua accidentia, vt qualitatem, quantitatem, figuram, motum, non præcedit tempore, quia ſimul inceperūt, & apud philoſophos vtrunq; eorum fuiſſe æternum cōceditur. Ariſt. autem 7. metaphy. dum poneret præceſſionem ſubſtantiæ reſpectu accidentium tempore, non loquitur de ſubſtātijs æternis, ſed corruptibilibus, vt Auer. etiam teſtatur ſuper 12. metaphy. cō. 1. cum numerus librorum ibi numeratorū conuenienter aptetur, aut intelligatur. Tertium dubium vtrum in ſubſtantiali tranſmutatione elementi fiat reſolutio ex parte formarum ſubſtantialium vſque in materiam primam. Pro reſponſione præmitto ꝙ fieri reſolutionem vſq; ad materiam primam eſt ꝙ ipſius quod reſoluitur nihil remaneat niſi materia prima. dimitto intellectum poſſibilem, ſi enim remanet forma accidentalis, non fit reſolutio ex parte accidentium. ſi ſubſtantialis, non fit reſolutio ex parte ſubſtantialium formarum, hoc ſtante ad dubium. Rñō. ꝙ ſic. non. n. forma ſubſtantialis corporeitatis manet, neq; generica aliqua alia cū ſpecifica, vt patet ex determinatis, neq; aliqua partialis, ideo cum in eis nō ſit niſi vna ſubſtantialis forma, quam oportet in ſubſtantiali tranſmutatione perdi, ſic ꝙ primū eſſe ſequentis formæ eſt primum non eſſe præcedentis formæ, ideo reſolutio fit vſq; in materiam primam. Ex parte autem accidentalium formarum diſtinguendum eſt, aut fit tranſubſtantiato in elementum ſymbolum, & ſic qualitas aliqua manet 2. de generatione tex cō. 24. & in libro de ſubſtantia orbis cap. 1. aut in non ſymbolum elementum fit trāſmutatio, & ſic nulla qualitatum primarū manet in genito, quæ fuerit naturalis ipſi corrūpendo, ſed accidentalis qualitas ab agente diſponente producta manet. non enim materia in extraductione formæ de ipſa eſt ſolum modo negatiue diſpoſita. ſ. ſine cōtrario, ſed poſitiue, ſcilicet qualitatibus generando elemento conuenientibus. & in hoc differunt qualitas prima & forma ſubſtantialis elementi. patet ſenſu. Si enim vapori patiēti ab aqua in inſtanti tranſmutationis eſſet ignis potentior quàm aqua materiæ præſens aut fulmine aut aliter, extraduceretur forma ignis de materia, ſi diſpoſitiones præcedētes recederēt, quod non apparet. Sed quātitas interminata in nulla mutatione recedit, ſed bene variari poteſt ſecundum terminos, & hoc probat Auer. 1. phyſi. cōm. 63. quia tunc materia haberet diſpoſitionem ſubſtantialem, & nomen, & diffinitionem, vt in primo deductum eſt. q. 16. Dicunt ꝙ ſolum fit quantitatū mutatio, dum ſubſtantialis fit mutatio. Contra ſi aliquando fit quantitatum mutatio, tunc quantitas habet cōtrarium, patet conſequentia, quia formam ſucceſſiue receptibilem in eodem ſubiecto ſimul ei incompoſſibilem habet. Dicunt vltra hoc requiri diſtantiam formalem ad habendam contrarietatem.

Sed dicendum ꝙ illud neceſſarium eſt ad intrinſecam contrarietatem concludendam, ſed ſufficit nobis ad præſens contrarietas, ſiue intrinſeca, ſiue extrinſeca, quæ non requirit formalem diſtantiam. Accedit etiam ꝙ materia eſt ſubiectū quantitatis, quod non corrumpitur. Accedit ꝙ quantitas eſt conueniens formæ generandæ, ideo non expellenda eſt quantitatis de ſubiecto, ſicut neq; alia accidentia vtriq; termino generationis communia. Si autem fiat elementorū mixtio pro mixti generatione, nō fit reſolutio vſq; ad materiam primā, neq; ex parte accidentalium formarum, neq; ſubſtantialium.

Ex hoc autem conceſſo. ſ. ſymbolas qualitates in ſubſtātiali tranſmutatione remanere, ſequitur materiam eſſe ſubiectum qualitatum accidentalium, ſi enim compoſitum eſſet ſubiectū, oportet formam ſubijci, & forma eſſet aliquando calida & aliquando frigida, quia ipſa eſſet aliquando ſubiectum caliditatis, & aliquando frigiditatis, potētium abſolute denominare ſubiectum ſecundum earum ſpecificam denominationem. Non enim dicendum eſt aqueitatem recipere frigiditatem, quia ſibi ſit naturalis, & non caliditatē, quia ſit ei contraria, quia contrariorum eſt idem ſubiectum, & ſic ipſum eſt vtriuſq; receptiuum & naturaliter. ſi igitur vnum contrariorum naturaliter inſit compoſito, hoc eſt quia forma ſibi determinat illud contrarium. ſed materia eſt ſubiectum aptum naturaliter habere contrarium illud, & ſic forma non recipit, ratione ſuæ partis eſſentialis recipit, & congrue, quia principium recipiendi eſt materia. Quod expreſſe patet in homine in quo intellectus non ſubijcitur quantitati. ergo huius accidentis compoſitum. hoc. ſ. homo non eſt ſubiectum, aut cōcede intellectum eſſe quantum, quod non eſt inconueniens. corollarium qualitates non dependent in eſſe neq; in operari à ſubiecto denominationis. Qui igitur ponit formam ſubſtantialem elementi, aut tertiam entitatem ſubijci contrarijs, non ſaluat remanentiam qualitatis ſymbolæ poſt corruptionem elementi in ſymbolum elementum. Qui autem ſuſtinet Ariſt. & Auer. de remanentia qualitatis ſymbolæ, negat formam ſubijci recipiendo

Vt Scotus ponens tertiam entitatē cōpoſitū ex materia & forma. & ideo in trāſ

mutationi lignis in aerem corrumpitur ignis, & per te ignis ſubijcitur contrarijs, ergo ſubiectū corrumpitur.

piendo qualitatem, quia tunc cōfunderetur actus cum poten tia, quia actus reciperet. Contra variatio in formis elementaribus non eſt motus, quia ſubiectum eſt in potentia. ergo etiam variatio in primis qualitatibus nō erit motus, quia per te ſubiectum earum eſt in potentia. Secundo quia Auer. 2. de anima cōm 4. ſubiectum accidētium eſt in actu. Tertio. quia Ariſt. in prædicamentis voluit ſubſtantiam primam ſecūdum ſui mutationem eſſe contrariorum receptiuam, eſt autē ſubſtantia prima compoſitum. Rño ad primum negando conſequentiam, quia materia prima eſt immediatum ſubiectum ſubſtantialium formarum, ſed accidentalium eſt mediatum. mediatio autem ex parte recepti, non recipientis, quia forma ſubſtantiali recepta recipit materia accidentalem, non quia ſubſtantialis forma recipiat, & ſic ſoluitur ſecunda ratio. quia forma ſubſtantialis facit materiam in actu, quando ipſa materia recipit accidens. Ad tertium. ſubſtantia prima ſecūdum ſui mutationem recipit, ſecundum tamen partem ſui eſſentialem. ſ. materiam, non quia recipere primo conueniat cōpoſito, ſed materiæ, quia igitur iſta proprietas attribuitur primæ ſubſtantiæ de prædicamento ſubſtantiæ, ideo intelligēda eſt ꝙ proprium primæ ſubſtantiæ eſt eſſe ſubiectum denominabile à cōtrarijs ſecundū mutationem factam circa materiā quæ eſt pars ſubſtātiæ illius, & ſic denominatio illa radicatur primo in cōpoſito, ſed mutatio in re radicat in materia illiꝰ.

Quartus Articulus.

QVARTO principaliter conſiderandū circa animata vegetatiua aut ſenſitiua. Auer. 3. de anima cōm. 6. formarum mixtorum quædam ſunt cōplexionales aut attributæ complexioni, quædam autem ſunt formæ ſuperadditæ complexioni. Vbi ſciendum ꝙ ſubſtantialium formarum, quædam eſt cauſata à materia, quædā non, non cauſatæ ſunt intellectus, cauſatæ autem ſunt ſimplices aut compoſitæ, ſimplices ſunt formæ elementorum, compoſitæ vero ſunt formæ mixtorum, & quemadmodum qualitates primæ ſunt inſtrumenta & præparationes in materijs formarum ſimplicium, ita qualitates ſecūdæ, quæ complexiones appellantur, ſunt præparationes & inſtrumenta formarum mixtorum. Complexionum autem quædam eſt prima, quædam ſecunda. prima eſt quæ immediate ex qualitatum primarum ruptura reſurgit, ſecunda vero ex complexionū ruptura ſurgit. & ſic ex qualitatibus primis mediate naſcitur. illas formas igitur ſubſtantiales, quæ immediate naſcūtur ex ruptura formarum elementarium, vocat Auer. complexionales aut attributas complexioni, quia quemadmodū ex qualitatum primarum ruptura immediate ſurgit complexio, ita ex elementarium formarum ruptura ſurgit forma complexionalis. Illas vero ſubſtantiales formas, quæ ex elementariū formarum ruptura mediate reſurgunt, vocat Auer. additas complexioni aut ſuperadditas complexioni, aut formas in cōplexione: quia quemadmodum ex qualitatū primarum fractura mediate ſurgit complexio ſecunda, ita ex elementariū formarum ſubſtantialium ruptura mediate ſurgit hæc ſubſtātialis forma. eſt igitur ſecunda complexio poſterius reſpectu primæ, & ſe habens vt forma reſpectu eius. & ita forma ſubſtantialis ſic mediate ſequens vt forma eſt in cōplexione. ſunt autem animæ vegetatiua tantum & ſenſitiua tantum formæ complexioni ſuperadditæ. Intellectiuam autem animam, ſi complexioni ſuperadditam vocare volueris, hoc erit per accidens, & ratione alterius, puta animæ cogitatiuæ, quā requirit poſsibilis intellectus in materia per ipſum formabili. Ad has autem formas compoſitas cauſandas elementa materialiter concurrunt, quoniam mixtorum materia ſecūda ſunt elementa. Ideo oportet inuenire agens ab elemētis diſtinctum, & hic eſt calor commiſcens ad generationem. dixit. n. Ariſt. 4. meteororum tex. cōm. 2. generant autem calidum & frigidū obtinentia materiam. ſed calidum per ſe, frigidum vero per accidens. & in hoc differt generatione ſimplicis à generatione mixti, quia ad generandum ſimplex non neceſſario concurrunt hæc ambo, ſed ad mixti generationem ſic. frigidum enim eſt temperans calidum & intra paſſum cōtinens ipſum

Quæ forma ſuperaddita complexioni.

non ſinens eum euaporare. & 4. meteororum cōm. 5. Auer. omne mixtum habet calorem proprium in ſe ſecundum ſuā naturam, qui eſt calor ei ſecundum ſimilitudinem formæ, & non intelligas per hoc dictum, omne mixtum eſſe calidum; ſed ꝙ calor materiam concludit & terminat ipſam. calorem igitur & frigus inſtrumenta eſſe oportet elementorum, quibus ſe rumpant mutuo ſe alterando, ſed calorem oportet eſſe cæli inſtrumentum ad formam mixti generandam, vt igitur eſt calor cæli aut elementi inſtrumentum, elementum generare intendentis, ipſe rationem habet elementaris & immenſurati. * vt vero calor eſt cæli inſtrumentum mixtum intendētis, tunc ipſe habet rationem menſurati, & artificialis, & ſic nō oportet differentiam caloris naturalis & artificialis eſſe realē ſed ſufficit eam eſſe rationis diſtinctionem. Aduertere tamen oportet diſtinctionem inter calorem, qui eſt corpus calidum, & calorem qui eſt qualitas. Educuntur igitur hæ formæ non ab igneo calore. vt dixit Ariſt. 2. de generatione animalium, ſed à ſpiritu qui eſt corpus vaporoſum, eſt. n. ſpiritus calidæ & humidæ naturæ ideo ipſum vocat Ariſt. 2. de generat. animaliū, aërem calidum, & in genitis per propagationem aut ex ſemine deciſum à generante ſemen, aut cauſatum à cælo, aut proportione reſpondentem illi, vt 2. de generatione animalium dixit Ariſt. vt in genitis per putrefactionem. i. ex putri materia. hunc locum allegat Auer. 12. metaph. cōm. 18. & dicit Ariſt. in libro de animalibus ꝙ iſte calor non eſt ignis neq; igneus, ignis enim corrumpit animalia, non generat, iſte autē calor generat. & ideo videtur eſſe ſimilis caloris artificiali, quē ars menſurat ad aliquam proportionem. virtus autem hunc calorem regulans eſt cæli intelligentia. vt parum infra ibi dixit Auer. ſed quia Auer. 12. metaph. cō. 13. diſtinguit ex ſemine genita à genitis per putrefactionē, quia prima habent duas cauſas. ſ. ſolem & habentem ſemen, ex putri vero materia genita ſolem tantum, non intelligit ꝙ calor intra materiam nō ſit agens, ſed intelligit nullam cauſam extra materiam effectiue concurrere ad generationem illam, niſi cælum, cum ſuis tamen medijs. Quod etiam dicitur illa eſſe genita per putrefactionem, non intelligitur ꝙ putrefactio ducat ad formam, ſed ꝙ materia paſſa putrefactionem eſt, quæ poſt patitur digeſtionem à calore naturali regulato à cælo deducente materiā illam de potentia anima ad actu animam, ſunt autem animæ puræ materiales duæ ſcilicet vegetatiua & ſenſitiua. Intellectiuam autem in libro de intelligentijs declarauit eſſe abſtractam non ſimpliciter, & materialem non puræ, quæ non ſunt elementares formæ, neque ex elementorum formis immediate ſurgens. ſed complexioni ſuperadditæ ſunt, non quia ipſæ in materiam inducantur, ſed extraducuntur in actum. vt patet 12. metaph. cōmen. 18. In hoc. n. Auicenna reprehenditur ab Auer. quia formas nimis eſſe ab extra ponebat. econtrario autem reprehenditur Alexander Afrodiſieus, quoniam aliquas nimis eſſe ab intra ponebat. Eum enim reprehendit Auer. 2. de anima cōm. 88. ponentem animam eſſe à mixtione, &c. & etiam tertio de anima cōm. 5. vbi Auer. verba Alexandri formalia reiterauit in ſuo libro de anima. & in lib. de intellectu. Media igitur inter iſtos eſt Ariſt. & Auer. via. Vtrum autē in tranſitu ad vegetatiuam formam ſubſtantialis mixtio recedat, ꝙ non videtur, quia ſuper additum alicui requirit exiſtere illud cui ſuperadditur, forma autem vegetatiua eſt complexioni ſuperaddita. immo vt prædictum eſt, ipſa eſt forma in complexione. iuxta ſententiam Auer. 3. de anima cōm. 6. præſupponit igitur vegetatiuam complexionalem formā. Secundo. quia mixtione recedēte in aduentu vegetatiuæ, ipſum vegetans non remaneret mixtum. Tertio. etiam organizatio poſterio eſt mixtione, & ipſa non recedit in aduentu vegetatiuæ. ergo neq; mixtio recedere habet. patet conſequentia, quia non remanet poſterius ſine priore ad eſſe poſterioris neceſſario requiſito, patet prima pars aſſumpti, quia omne organicum eſt mixtum, ſed non econtra, quia idem eſt organicum, quod ex homogeneis heterogeneum conſtitutum, patet ſecunda pars aſſumpti ex diffinitione animæ requirentis corpus eſſe organicū. Quarto, quia anima eſt actus corporeis organici naturalis, materia aūt nō eſt organicum, &c. ergo ſubiectum animæ habet vnam forma, per quam eſt, aliā ab anima. ſi enim organicam ſit materia per accidens ipſam præparantia,

Non habētes terminū quē ſibi determinet etiā nota quō non differunt, calor artificialis, naturalis, & cæleſtis.

Quomodo diſtinguūtur genita ex ſemine a genitis p putrefactionem.

Forma vegetatiua eſt forma in complexione.

præparantia, tunc diffinitio prioris compoſito, ſcilicet animæ datur per poſteriora compoſito ſubſtantiali. ſ. per accidentia.

Quinto. recedente anima, quod remanet, mixtum eſt, ſicut prius. ergo anima adueniens relinquit ipſum mixtum ſicut ipſum inuenit. patet antecedens de animali moriente in cadēdo ex turri, occupans enim aër interficit animal ex altiſſimo ruens, iuxta Ariſt. in libro de proprietatibus elemētorū, quia idem numero eſt motus à principio eius vſq; in finē, quod nō eſſet, ſi variaretur ſubiectum, neq; etiam ſobita morte apparet materiam ſufficienter præparari pro determinata forma generanda. Tum 6. quantumcunq; varia ſit mors, idem cadauer relinquitur, ergo forma mixti præexiſtens ibi relinquitur. non enim varia agentia eundem effectum intendunt, vt ignis, aqua, interficies, à quibus omnibus ſequi poteſt mors probatur antecedens identitas eſt accidētium viui & mortui. dixit enim Ariſt. 2. de partibus animalium cap. a. At qui mortuus homo quanquam figura formam habet eandem, tamen homo non eſt. Tum quia per illam diſtinguūtor cadauera ab electoribus eorundem. Confirmatur. illud antecedens in eadem herba virente & ſicca eadem virtus reperitur. ergo eadem ſubſtantialis forma in earum vtraq; reperitur. Item mors & vita priuatiue opponuntur. ergo circa idem ſubiectum fieri habent. Rñſo ſubſtātialem formam remanere in generatione vegetantis dupliciter intelligitur. primo ſecundum materiam, & eſt elementa ſecūdum determinatū mixtionis gradum remanere in generato vegetante, ſecūdo modo ſecundum formam, & eſt ſubſtantialem formam mixti remanere. Tunc ſunt duo dicta. primum materia mixtionis remanet ſub anima vegetatiua. ſecundum forma, ſubſtantialis mixti, quæ præexiſtebat in materia, non remanet eadem. dū anima vegetatiua extraducitur de materia, quia duæ formæ pure materiales in eadem materia adæquate ſunt incompoſſibiles, niſi præexiſtens, dum fit mixtio. rumperetur, formā autem mixti non rumpi ob ſui perfectionem oportet, ſecundo quia tunc vegetans eſſet animatum & inanimatum, quia per mixtionem, id eſt formam mixti ſubſtantialem ipſum mixtum eſt inanimatum, & per vegetatiuam ipſum eſt animatum. Idem eſt argumentum de forma corporeitatis, & anima, ſimiliter de forma ſpermatis & anima primo phyſic. cōm. 6 a. nō ceſſant partes ſpermatis corrumpi, &c. Item ſperma eſt aliquo modo cōtrarium animali aut ſaltem diſperatū, ideo non ſe compatiuntur. Ex hoc eodem medio ſoluitur alia difficultas. Vtrum ſuccedenti ſenſitiue præexiſtentem vegetatiuam recedere oporteat. Et dicendum eſt q̄ ſic, aliter idem eſſet planta & animal, aut ſaltem ſenſibile & inſenſibile. principia enim quæ ſunt ſenſus & non ſenſus intus ſunt eiuſdem generis exiſtentia. Ad primum. ſuperaddita eſt vegetatiua forma complexioni, nō autem ſubſtātiali formæ mixti, * non tamen, eo quia complexio qua præparabatur materia pro forma mixti præexiſtēti remaneat in materia. immo illa corrumpitur mixtione, cui præparat corrupta, intelligo corrumpi complexionē ſufficienter præparantem materiam ad formam, nō autem de complexione diminutæ præparantæ, quia elementorum proportio variatur, ſed eo quia complexionem ſecundam requirit, vbi prior forma primam requirebat, vtranq; igitur iſtarum formarum ſpiritus, aut calor naturalis complexionando educit, & vtraque ſimul cum ſua complexione eſt, qua debilitata vtraque earum debilitatur, & roborata roboratur, vtraque enim earum forma eſt paſſibilis & corruptibilis. Ad ſecundum. nomen mixti miſcibilia refertur, ideo cum ex miſcibilibus elementis vegetans conſtet, ipſum eſt mixtum, quamuis ipſum mixti formā non habeat animæ via originis & imperfectionis præſuppoſitam. Secundo dico q̄ vegetans eſt mixtum, licet non per mixtionem, tamen per formam virtualiter continentem mixtionē mixtum eſt. ſ. per vegetationem. duplicitur igitur intelligitur aliter eſſe mixtum formaliter, vno modo mixtione, quæ eſt forma, quæ nō eſt anima, alio modo anima ex elementis educta, q̄ ſi has volueris duas mixti ſpecies, quibus animatū mixtum à non animato diſtinguatur: concedetur a te æque vegetans eſſe mixtum. ſed mixtione, quæ anima eſt, non autem mixtione, quæ non eſt anima. Ad tertium. negatur prima pars aſſumpti, quia cæli corpus eſt organicum, & ſimplex, & non mixtum. cælorum enim partes per virtutes diſtinguuntur. verūtamen ſi per organizationem heterogeneorū compoſitio intelligatur ex homogeneis aut heterogeneis componentibus, tūc eſt organizatio poſterior mixtione, ſed ipſa nō aliam arguit formam ſubſtantialem, ſed aliam dicit elementorum proportionem ad maiorem fractionem ruptorū. Ad quartum. corpus informabile per animam non eſt materia prima tanto, ſed ſecunda, loquendo de informabili propinquo, corpus. n. phyſicum animæ ſubiectum eſt ſubſtātiale formas habens elementorum, ratione quarum ipſum eſt materia ſecunda, & in animalibus ipſum eſt motum in actu, & intrinſecum animali, animæ reſiſtens. etiam contra operando, ita vt laſſitudinem in animalibus pariat, & ſic quamuis vegetatio ſit forma mixti, aut tam virtualiter, aut eminenter continens, non tamen propter hoc vegetatio eſt forma immediate formans materiam primam. Ad quintum. negatur antecedens, quia anima eſt forma mixti, ſic q̄ ipſa formare habet materiam ex elementis mixtam, quorum tamen elementorum proportio variata eſt, & variatur donec mixtum in elementa reſoluatur, & ideo idem eſt motus cadentis ex turre animalis & cadaueris eiuſdem, quia in ſubiecto inhæſionis nō facta eſt ſubſtantialis mutatio, qua ſubiectum motui deſinat eſſe, ſed bene in ſubiecto denominationis facta ē variatio. Ad confirmationem. poſt mortem ſubitā relinquuntur formæ ſubſtantiales elementorum, quæ ibi præfuere. Ad ſextum. negatur conſequentia, licet enim à varijs agentibus idem cadauer relinquatur, non tamen eadem mixti forma relinquitur. aliam tñ in elementis proportionē relinquit ignis, aliam aqua. aliam interficiens vulnere. Ad cōfirmationem. virtus proprie ſequens animam non remanet, ſed virtus ſequens miſcibilia ſub determinata ruptura remanere poteſt. Ad vltimum præſentiæ animæ & abſentiæ idem eſſe ſubiectum conceditur, & remotum, & propinquum, propinquum tamen in ſe aliquam variationem paſſum eſt. Verum autem in tranſitu ſubiecti non animati ad ſenſitiuam formam, oportet vegetatiuam formam generi. Reſponſio vegetatiua forma duo importat aut animam vegetatiuam, quæ eſt principium nutritionis, & iſtam oportet prius generi quàm ſenſum, aliud importat, ſcilicet formam plantarum, & hanc non concedimus præcedere ſenſitiuam, quia tunc animal in fieri aut embrio prius fuiſſet planta, deinde animal, quod nō conceditur. in nullo. n. prægnationis tempore communiter conceditur mulierem concepiſſe plantam. Contra. philoſophus 16. de animalibus, animal prius viuit vita plantæ. deinde animalis. ergo, &c. Reſponſio aliud eſt eſſe plantam, aliud eſt viuere vita plantæ. i. tali vita quali viuit planta. fœtus enim planta non eſt, ſed aliquando nutritur, vbi non ſentit, nō enim mixtio elementorum in fœtu eſt tolerans actuari per formam plantæ, ſed fœtus eſt animal incompletum ſeu in fieri, nomē accipies à termino vltimate intento ab agente ibi particulariter operante. non enim per nutritionem illam in fœtu fit lignum, aut herba, ſed caro, &c. Quod autem communiter dicitur animam ſenſitiuam à principio animationis fœtus formaſſe materiam, ſed non potuiſſe animam ſenſitiuam, tunc opera ſenſus exercere, propter materiæ indiſpoſitionem. habet Ariſt. contra ſe, ſecundo de generatione animalium dicentem. non ſimul animal & equus generatur. Item etiam Auer. ſecundo de anima commen. 59. dicentem. cum prima virtus fuerit facta ſcilicet anima ſenſitiua, ſtatim ſentiet, niſi aliquid impediat, aut ſenſibilia non ſunt præſentia. non enim dicendū naturam generantem animal ſibipſi appoſuiſſe impedimentum. Vtrum autem oporteat q̄ ſenſitiua generalis præcedat ſenſitiuam particularem. Reſpondeo. per formam generalem non intelligo communem per prædicationem, ſed ſingularem, indeterminatam tamen, & imperfectam. dico igitur q̄ ſic teſte philoſopho 16. de animalibus. quia non eadem generatione generatur animal & equus, non enim vbi naturalia agentia operantur recurrendum eſt ad rationes formales, quibus vtimur apud intellectum. Hoc voluit Auer. 8. metaph. commento 17. prius recipit formas vniuerſales, id eſt imperfectas & indeterminatas, ſingulares tamen. & mediantibus illis particulares recipit, ſcilicet determinatas & perfectas, ſed non eſt intelligendum duas eſſe animas ſenſitiuas in materia,

Et ideo ſi mixtum fuiſſet, ſed vegetatiua eſt ſuperaddita ſubſtātiali formæ mixti, ipſa fuiſſet falſa.

Quid per formam generalem.

ria, ſed adueniente ſpeciali forma, generalis recedit. ſi.n. forma generalis non recederet. ſequeretur q animal, non generaret animal neq; equus equum, neq; homo hominem. quod eſt contra experientiam & auctoritatem Ariſt. & communē hominum conceptionem. patet conſequentia. quia potentia generatiua ſequitur vegetatiuam virtutem, * ſed ea potentia ſolum producetur anima vegetatiua. non autem ſenſus. ſi.n. ibi eſt forma vegetatiua, eius eſt generare ſibi ſimile. animā autem quæ eſt ſolum vegetatiua impoſsibile eſt eſſe principiū generandi animam ſenſitiuam, quia tunc illa vegetatiua vltra gradum ſuum eſſentialem ageret, ſi autē ſenſitiua ſit quæ ſenſitiuam ſibi ſimilem generet, tunc ſenſitiua eſt vegetatioa. patet conſequentia à diffinitione vegetatiuæ, quæ eſt eſſe principium faciendi tale quale ipſum eſt ſecundo de anima tex. cōmen. 49. & ſic alia vegetatiua prior, quæ non eſt ſenſitiua, eſt ſuperflua. Tum quia forma virtualiter continente ibi exiſtente non oportet ab ea contentum ibi exiſtere, ſed ſenſitiua vegetatiuam virtualiter continet 2. de anima tex. cōm. 31. ſed minor eſt dubia, quia vegetatiuam producere non poteſt ſenſitiua. quemadmodum non producit ſenſitiua plantam, neq; plantæ operationem ſimiliter neq; ignem producit ſenſitiua, neq; ſummam caliditatem. ideo potios dicatur eminentialis continentia quàm virtualis, qua vegetatiuam ſenſitiua continet, quoniam animalis nutritiua lignum non generat, & plantæ nutritiua carnem aut os non generat. Dicendum eſt tamen q ſenſitiua comparari poteſt ad formas plantarum, & tunc iſtas virtualiter continet, non quia earum operationes faciat, ſed quia illis proportionales & perfectiores facit, quia nutritiua ſeruat plantam in planta, & in animali ſeruat animal, poteſt etiam ſenſitiua comparari ad illam vegetatiuam, quam prius generat ſenſitiua, antequam ſenſitiuam generet, & ſic illam vegetatiua virtualiter continet ſenſitiua, quia illā producere poteſt ſenſitiua in eſſe reali. Si autem large de vegetatiua intelligas, quæ eſt principium nutritionis, q illa virtualiter contineatur à ſenſitiua, non eſt verum, quia ſenſitiua eſt iſto modo vegetatiua. Cum.n. dixiſſet Ariſto. 2. de anima tex. commen. 31. q in ſenſitiuo eſt vegetatiuum in potentia: exponit Auer. ſi ſenſibile eſt, nutritiuum eſt, & non econtra. niſi forte ponas ſaluari virtualiter continentiam per ſolā formalem vnios cum altero diſtinctionē, quamuis realiter identificentur, non.n. generis nutribilis eſſet ſenſus per ſe differentia, niſi ſenſus eſſet quædam nutribilitas, reuertor ad principale. Item ſi ſimul eſſent vegetatiua & ſenſitiua, tunc in receſſu ſenſitiui vegetatiuum remaneret, & ſic poſt mortem animalis, ſcilicet poſtquam animal perdidiſſet ſenſum, adhuc corpus eius viueret anima vegetatiua, vltimum enim via generationis eſt primum via corroptionis. Idem eſt argumētum quòd generatio animali nō eſſet corruptio termini ſecundarij comitantis priuationem formæ animalis in materia, quia vegetatiua forma non recederet veniente ſenſitiua. Hanc ſententiam collige ab Auer. ſecundo colliget. cap. 7. cum loquitur de diuiſione virtutum animæ per vegetatiuam & ſenſitiuā, quia approbat dicentes animam numerari per relationem ad operationes, & reprobat Galenum volentem q anima vegetatiua ſit virtus propria in ſua eſſentia. ſ. differēs à ſenſitiua in animali diſtinctione ſecundum rem. Contra. Auer. ſecundo colliget cap. 11. anima nutritiua quæ eſt in embrione, eſt parata recipere animam ſenſibilem, vbi innuitur actum poſteriorem recipi in priori actu, & compoſsibilem eſſe ſimul illorum actuum exiſtentia. immo ibi videtur Auerro. innuere q iſti actus non ſunt vnū, neq; numero, neq; diffinitione. Reſpōſio. intelligit Auer. nutriuam præparaſſe ſubiectum vt recipiat animam ſenſibilem, quod confirmat hoc q vult ibi ſcilicet q actus illi nō ſunt vnum, neq; diffinitione, neq; re. ideo ipſum intelligo de nutritiua, quæ recedit adueniente ſenſitiua. Dici igitur non poteſt ſecundum Ariſt. fundamenta eandem animā. ſenſitiuam in materia imperfecta principiare ſenſum, non de articulando ad ſpecialem ſenſum: vbi in materia perfecta & qualitatiue & quantitatiue ſenſum particularem præbebit. ex variatione.n. materiæ magna, qualis eſt inter terminos, qui ſunt maximum & minimum temperamenti elementorum cōcluditur formæ variatio. Verum autē diſtinctio partium animalis diuerſas inferat formas, videtur q ſic. ex Ariſt. in fine 4. meteororum. quia earum aliud eſt nomen, alia diffinitio, alia complexio, alia operatio, alia denſitas, aut raritas, alia mollities, aut durities, alius color, alia figura, &c.

Nota de vegetatiua, & ſenſitiua anima.

Definitio vegetatiuæ.

Galeni opinio de anima vegetatiua, & ſenſitiua.

arguo igitur ſic. membra ſuis naturalibus proprietatibus differunt. igitur ſubſtantialibus formis. patet conſequentia ex Ariſt. in lib. de ſenſu & ſenſato attribuente oculum aquæ, aurem igni ex eorum proprietatibus naturalibus. Tum quia negata hac cōſequentia, clauditur via naturali philoſopho ad inueniendum natoras rerum ex operibus. Tum quia membra ſe alterant, patet ex cōtra operantia calidorum & frigidorū, ergo ſubſtantialiter differunt, patet conſequentia, quia aliter eadem forma ſubſtantialis eſſet principaliter agens ad ſui deſtructionem. Rño ſubſtantialiter differunt oſſa, nerui, caro, &c. Auer. 6. Phyſi. com. 59. & aliqualiter 12. Meta. com. 2. quia innuit membra animalis eſſe, ſicut ſpecies ſub genere. nō tamen in forma ſubſtantiali differunt, quoniam omnium illorum membrorum forma ſubſtantialis eſt vna, quoniam ſi eſſent iſtæ formæ partiales quia diſponitur materia pro anima per organizationem, aut expectāt iſtæ formæ animam, & ſic eſt generatio ſine corroptione, aut non, & ſic non eſt iſta formarum pluralitas in corpore animato, ſed differentia illarū in materia eſt, nō tamē in prima & remota, quia illa eſt vnius rationis in omnibus illis partibus, ſed in propinqua, quæ elementorum dicit certam mixtionem. vt ſæpe dictum eſt. vnde in oſsis mixtura terra dominatur, & non ignis: cōtra proportionem Empedoclis poſitam ab Ariſto. 1. de anima textu com. 77. in alijs vero aliud elementum, aut idem, ſed in alia proportione. nomine igitur carnis non materia prima abſolute importatur, neq; materia certa qualitate, aut quantitate diſpoſita, ſed certa elementorum mixtio importatur in hac re ſenſui ſubſtante. Si.n. eſſe carnem non eſſet ab anima; non poſſet virtute animæ aliquid conuerti in carnem, quia principium eſſendi eſt principium operandi. ſi igitur non anima eſt principium eſſendi carnis, eſſet etiam non anima illius principium operādi, quod eſt falſum & impoſsibile. Præterea. caro ſi aſsimilat carnem, & in carnem conuertit, & carnem auget, & terminus actionis eſt ſimilis principio, hæc autem ſunt opera nutritiuæ animæ, ergo forma carnis eſt anima nutritiua, & etiam eſt ſenſitiua vt patet. Præterea anima dat carni eſſe, & quia formæ, vt forma eſt, non eſt niſi formaliter cauſare, ideo anima dat formaliter carni eſſe carnem. ideo, &c.

Argumentum primum.

Secundum argumentum.

Item ſi caro alia forma eſſet caro, & alia viua, ipſa caro nō eſſet per naturam propriam viua, ſed nō viua, & ſic generās carnem generaret quid non viuum, & non quid viuum. Et quemadmodum de nutritiua dicēdum, ita de ſenſitiua. Si qua enim eſſet danda diuerſitas. Forte diceretur ſenſitiuam eſſe in corde tantum, ſed hoc non eſt dicendum iuxta Ariſto. primo de anima tex. cō. 72. ſed in omni quod ſentit corpore. Contra. eodem modo diſtinguuntur partes organicæ quo concludit ex earum diſtinctione trāſmutationes medias ad ipſas terminatas eſſe diuerſarum ſpecierum, ſed ſolum ex diuerſitate formæ ſpecificæ acquiſitæ concluditur diuerſitas tranſmutationis ſpecifica. Rño. ſpecifica eſt formarum accidentalium diſtinctio, quæ arguit alterationes ſpecie differre, & hoc exēplariter declarat Auerr. de conuerſione carnis in ſanguinem 6. Phy. com. 59. & prædixerat motum generationis compoſiti ex tranſmutatione in qualitate & tranſmutatione in ſubſtantia. Contra. Auer. ibi generatio à principio ad finem rei heterogeneæ eſt habens diuerſitatem in partibus ſpecificam, quamuis ipſa ſit vna. Rño. generatio eſt habens ſpecificam diſtinctionem accidentalem, ſed eſt vna ſubſtantialiter. Dixit enim Auer. 1. cæli, cōm. 39. non eſt pes, niſi per eius figuram. Auer. etiam ſecundo colliget. formæ membrorū cōſimilium non ſunt aliud niſi forma complexionales. capit tamen Auer. ibi complexionalem formam pro accidentali forma, quia ſubſtantialis forma membrorum non eſt complexionalis. ſic q immediate ex elementis reſultet. vt ſupra accipiebat Auerro.

Quòd ſi 1. de generatione dixit Auer. com. 37. videntur mortui minus habere manus & pedes quā carnes & oſſa, hoc eſt quia apertius eis deficit manuum aut pedum operatio quā carnis aut oſsis operatio, manus.n. æquiuoce eſt quæ ſui officio fungi nequit. 1. de partibus animalium. idē dicitur de oculo ab Ariſt. 2. de anima tex. com. 9. poteſt igitur nomine carnis

nis importari membrum officiale, quod eſt potens exire in operationes carnis.ſ.nutrire ſe, & ſic æquiuoce dicitur caro mortua à viua, quia differt mortuum à viuo per ſubſtantialis formæ, quæ eſt anima præſentiam & abſentiam, quæ vita eſt. vt a.de Generat.animalium. Dixit Ariſ.& 8.Meta.tex.cõ.14. & latitudinem habet quandam, quia motum aliquando perdit manus, & non ſenſuum operationem, & aliquando econtra, vel quia oppilari poteſt neruus motus, & nõ oppilari tũc neruum ſenſus, & econtra, aut ſi vnus & idem eſt neruus per quem ſpecitus qui eſt ſenſus & motus inſtrumẽtum, defertur ad membrum, deſtẽperabitur neruus pro vna operatione, & nõ pro alia, aut ſubtilis ſpiritus per anguſtos meatus penetrare poterit ad dandum diſpoſitionem requiſitam pro ſenſu, per quos groſsior ſpiritus penetrare non poterit ad dandum diſpoſitionem ad motum requiſitam. Alio modo capitur caro pro certa mixtione elementorum quæ eſt altera pars viuẽtis compoſiti, quam partem appellamus carnem, & hæc accidentaliter differt viua à non viua ſeu mortua quia viua quibuſdam formis & ſubſtantialibus & accidẽtalibus ſubiecta eſt, quibus non ſubijcitur mortua, & hoc modo poſt epſeſim vel opteſim. id eſt elixationem vel aſſationem carnes pullorum comedimus, & carnes & oſſa mortuorũ honoramus. Ad primum. negatur conſequentia. illorum.n.diuerſitas ex materiæ ſecundæ diuerſitate oritur. & non ex diuerſitate ſubſtãtialis formæ. ideo earum diſtinctio eſt numeralis, non autem ſpecifica eſſentialis, non intelligas numeralem partium diſtinctionem ſi q vna quæque pars ſit vnum numero actualiter diſtinctum ab alio. propter eorum continuationem in materia & in forma, ſed in potentia differunt, &c. Harum tamen partium diuerſitas operum ex potentiarum animæ diuerſitate aliquando eſt orta, vnde primo de anima. dixit Auerrois commento. 89. recitans opinionem Ariſt. de anima operante diuerſas actiones. anima non operatur vna virtute tantum, & vno membro tantũ, neq; vna virtute tantum, & mẽbris multis diuerſis, ſed operatur diuerſis virtutibus & membris vnicis principalibus, & diuerſis membris non principalibus. Ad Ariſtot. optime inuenit ipſe elementum dominans in mixtione, & non formam diuerſam, & ſic conſequentiam negatam nõ probat auctoritas inducta. immo extat textus Ariſtoteles 1. de anima, commenti 58. vbi Ariſt. contra opinionẽ tenentem animam eſſe harmoniam dixit, cum multæ ſint elementorum commixtiones in corpore vnius animalis, ſequeretur inconueniens ſcilicet q in eodem eſſent plures animæ, & ſic expreſſe vult q diuerſitas membrorum non arguit animarum diuerſitatem.

Qualitates principia ſunt alterationis.

Ad ſecundam negatur conſequentia, quia ad alterationem ſufficit diuerſitas qualitatum, quæ ſunt principium alterationis, ſed quia principium alterans propinquum non eſt anima, non adiuuatur vel impeditur ab anima alteratio, niſi forte per motum localem alteratio reguletur, quemadmodum tangit Auer. a. de anima com. 50. volens q anima eſt primum alterans non alteratum, ſcilicet regulans alterationem ad determinatum finem, non autem q ipſa ſubſtantialiter ſine inſtrumento aut qualitate informante eã fiat alteratio ab anima, ſed mouet anima localiter, quia exempli gratia nutrimẽtum in ſtomacho prima digeſtione digeſtum pellit ad inteſtina & meſeraicas & epar. vt ſecunda digeſtione digeſtum in ſanguinem conuertatur, &c. proportionabiliter, ſicut intelligentia ſolis ſolem à puncto verticali in cælo diſtantem vt in hyeme ad propinquitatem adducit vt in æſtate.

Quòd ſi intuleris ex iſtis quòd oſſa virtutem habeant ſenſitiuam aliter in corpore animalis eſſent plures animæ, ſcilicet, vegetatiua in oſsibus & ſenſitiua in carne. primũ conſequens eſt falſum, & contra Ariſt. 3. de anima. tex. commenti 66. dicẽtem propter hoc oſsibus & capillis & huiuſmodi partibus nõ ſenſitiuis, terreæ enim ſunt.

Oſſa aliqua ſentiunt.

Reſpondeo. aliqua oſſa ſentiũt. puta dentes, patet experientia. Quòd ſi dixeris verum eſſe in magnis doloribus, dicam q quomodocunq; ſit ſentiũt. ſecundo dico q etiam in paruis affectionibus ſentiunt. patet in contactu dentis à ferro frigido, q ſi dixeris q ratione radicis & nerui ibi exiſtentis ſentiunt. dicam q hoc eſt contra Ariſtotelem volentem q tactus in ſua immediata obiecto occurſione iudicet. occurrit autem ferrum exteriori parti & duræ & nõ interiori & molli. q ſi dixeris differentiam eſſe dentis ab alijs oſsibus. ideo licet dentes ſentiantiãt, non oportet alia oſſa ſentire. Dicam q etiã alia oſſa ſentiunt, & patet experientia, quia doloris aliquando oſsibus infiguntur, puta cum contingit ea apoſtemari. Cum.n.ſint viæ per quas tranſit nutrimentũ ad os, per illas poteſt nimis magna quantitas materiæ tranſire, quæ ibi imbibita apoſtemabit. Ad Ariſt. voluit ipſe q animal apponens ad tangendum non præbet oſſa, neq; capillos, ſed partem aliam, in qua magis viget ſenſus tactus, vt manũ, &c. Quòd ſi dixeris oſſe eſſe animam ſenſitiuam, ſed eam ſentire non poſſe, propter terreſtreitatem oſsis: dicam q non eſt ſic. quia ocioſe egiſſet natura in dando ſenſum oſsi, quod neq; in indiuiduo, neq; in ſpecie ſentire poteſt, & ſic abundaſſet in ſuperfluis, ſecundo defeciſſet natura in neceſſarijs, non dãdo organa ſenſus habenti animam ſenſitiuam, verũtamen nõ eſſet hic defectus vel abundantia in toto indiuiduo, ſed in parte indiuidui, non eſſet etiã ocioſitas in omni operatione, quia non in nutritiua, ſed in ſenſitiua tantum. Quod etiam allegatur os non ſentire propter terreſtreitatem, patet nõ valere, quia dentes conſiſtentium oſsibus infantium ſunt terreſtriores, & tamen ſentiunt dentes q ſi dixeris priuationem ſenſus prouenire ex elementorũ proportione in oſsibus exiſtente, ad quã ſequitur terreſtreitas, dicam q non, quia elementorum proportio etiam eſt in dente ad quam ſequitur terreſtreitas.

Quintus Articulus.

QVINTO principaliter conſiderandum de homine. an in ipſo animam intellectiuam expectet ſenſitiua. Hæc cõſideratio duo præſupponit. Vnum q intellectus ſit forma informans materiam dãs eſſe hominem: Aliud q prius tempore ſit anima ſenſitiua in materia quam intellictus poſsibilis. quorum primum in libro de intelligentijs declaraui, & etiam in lib. de orbibus. quæſtione de motu intellectus. Quibus addo q ambo illa aſſerũtur ab Ariſ. 2. de Generat. animalium dicente: Sed quamobrem talẽ animã prius haberi neceſſe ſit, ex his quæ de anima deſeruimus apertum eſt. Senſualem autem qua animal eſt, tempore procedente recipi, & rationalem qua homo certum eſt, vbi diligenter conſiderandum q huic dicto non repugnat dictum Ariſ. in lib. de motibus animalium. ſ. animam eſſe ſicut monarchum, &c. quia in corpore eſt vnum membrum principale & primum in quo generatur ſpiritus qui tranſfunditur per totum corpus ad opera vitæ omnia perficienda, ſic q vſq; ad intelligere cooperatur, ſed per accidens, quia ſpiritu vtitur ſenſus, quem notũ eſt cooperari ipſi intellectu. ideo teneo iuxta Auerroim 1. de anima com. 7 a. fuit neceſſarium, vt anima ſit in toto corpore. quia igitur corpus eſt ſenſibile in omnibus partibus ſuis, neceſſe eſt vt in omni parte eius ſit aliqua pars animæ, & vniuerſa anima ſit in vniuerſo corpore, vt ibi in textu dixit philoſophus. Corollarium capilli pili vngues humores adeps (humores intellige illos qui in vacuitatibus venarum continentur) nõ ſunt partes principales corporis animati, quia hæc non animata ſunt, quamuis eorum aliquod ſit animabile, vt ſanguis, quoniam ipſe eſt per virtutem nutritiuam in ſubſtantiam nutriti tranſmutabilis, perdita tamen ſanguinis forma, &c.

Humores non animati.

Item Ariſt. ſecũdo de anima tex. com. 9. comparat partem quantitatiuam corporis ad partem animæ quantitatiuam, & ſic vult q qualibet pars corporis quantitatiua ſit animata. Idem dixerat Ariſt. 1. de anima tex. com. 93. & Auer. ibi neceſſe eſt vt ſit anima in toto animali, vno in ſubiecto & plures ſecundum virtutem, &c. Item ſecundo de anima textu com. 14. vult propter augmentum eſſe in toto, ſimiliter etiam vegetatiuam animam, non enim eſſe animati eſt per non animam, ſed per animam eſt. Et vnitas animati non eſt per compoſitionem duarum formarum ſcilicet per animam formantem cor, & non animam formantem corporis reſiduum, neq; potentiæ animæ reperiri poſſunt ſine anima, neq; animæ operationes reperiri poſſunt vbi anima non eſt, niſi intelligas de operationibus ab anima in exteriorẽ materiam poſitis, vt ſagitta in termino fixa. Conſiderandum ſecundo q de cogitatiua non poteſt Ariſt. ibi intelligere. quoniam ibi ſubdit rationalem ſolam extrinſecus accedere, & ſeparabilem

Quomodo caro æquiuoce.

parabilem à corpore, quod de ſenſu ibi negat expreſſe, neque de intellectu agente intelligendus eſt ibi Ariſt. contra Alexandrum Afrodiſieum, quia ioquitur Ariſt. de intellectu quo homo eſt. hic autem non eſt intellectus agens apud Alexandrū.

Ex hac igitur auctoritate colligendus eſt primo formarū ordo temporaliter ſibi ſuccedentium nō. n. de potentijs, quas poſſet aliquis opinari eſſe alias ſubſtantia animæ, aut eius operationibus ioquitur, quia iſtis nullum animal eſt animal, neq; eis homo eſt, ſed per animam, quamuis potentiæ animæ & illius operationes non ſine anima ſint, neq; de ordine naturæ tantum loquitur, quia ibi ponit expreſſe tempore procedente recipi, & licet ly tempore in antiqua tranſlatione non ponatur, & etiam dictio illa apud multos græcorum codices nō reperiatur, quia vocabulom græcum tempus notans fortaſſis non examinanerat tranſlator. tamen in ea ponit philoſophus expreſſe non ſimul generatur animal & equus. generatio autem formam requirit incipientem eſſe in materia ſubiecta generationi, & etiam ponitur ibi creſcere fieri ante ſenſum, &c. quod tempus requirit Ariſt. etiam ibi finis poſtea cōtingit. ergo forma propria & ſpecifica eſt vltimate adueniēs.

Secundum corollarium. intellectu homo eſt. & ſic intellectus dat eſſe hominem. diffiniens. n philoſophus a. de anima. formam dixit eam eſſe, qua animal eſt hoc. Vbi Auer. com. a. forma eſt per quā indiuiduum fit hoc. intellectus autem eſt forma. Intendens. n. philoſophus animæ diffinitionem inuenire, dicit q anima eſt ſubſtantia quæ eſt forma, ergo intellectu indiuiduum eſt hoc, & non niſi Sortes vel Plato, &c. non enim fera aut planta eſt indiduum per intellectum. Clare etiā Auer. a. de anima com. 36. anima eſt cauſa corporis ſecūdum ſubſtantiam & formam, quæ eſt cauſa eſſe omnium. Eandem ſententiam habet Auer. 1. Metaphyſi. com. 11. reprehendens antiquos negantes cauſam formalem quia per illam ſubſtantiæ ſingulares ſunt ſubſtantiæ in actu, & ſunt exiſtētes per ſe.

Secundo. Auer. in eodem commento probat animam eſſe ſubſtantiam, quia ipſa eſt pars ſubſtantiæ aut igitur ex ratione non habetur intellectum eſſe ſubſtantiam, aut intellectus eſt pars ſubſtantiæ, & non niſi Sortis vel Platonis, &c. Et confirmatur ex com. 4 eiuſdem ſecundi. ex differentia prima inter ſubſtantialem formam & accidentalem ſcilicet eſſe partem huius ſubſtantiæ compoſitæ. Et ex ſecunda differentia. quia cum dixerunt Ariſt. & Auer. animam eſſe in ſubiectu, dixit Auer. ſubiectum formæ non eſt in actu ſecundum q ſubiectum, niſi per formam, & indiget forma vt ſit in actu. Et Auerrois 2. de anima. loquens de anima qua viuimus, & intelligimus. de qua loquitur Ariſt. ibi dixit, q corpus recipit eam vnde Aue. differentia nona prædicamentorum. rationale inuenitur in ſubiectu ſcilicet in homine ſicut pars eius. Tertio Auer. in eodem ſecundo commento probat forma eſt ſubſtantia, quia ipſa eſt pars qua ablata auſertur ſubſtantia. ergo ablato intellectu à Sorte, ipſe nō eſt amplius homo, quam ei remanere imaginaretur cogitatiua, niſi forte vtaris æquiuoce hoc nomine homo. vnde Auer. 2. de anima com. 82. intellectus eſt principium ſecundum formam & finem. Quarto. Auer. in eodē commento. forma eſt ſubſtātia, per quam perficitur hæc ſubſtantia, quæ eſt in potentia forma, cum igitor intellectus ſub forma comprehendatur, ipſe perficit materiam, quæ eſt in potentia forma, & ſic intellectus actuat materiam. Confirmatur. per tex. commenti 4. dicentem animam eſſe in corpore vt io ſubiecto, & Auer. ibi proprium eſt formæ vt ſit in ſubiecto. Et dixit Ariſt. ſe de anima communiſſime loqui 2. de anima tex. commenti primi. Auer. etiam 2. Phyſi tex. commenti 70. cum exponeret Ariſt. volentem hominem vniuoce generari dixit, forma generata eſt finis motus materiæ ab agente, & ſic iſta forma erit agens finis & forma. Imaginando autem formam extra aſsiſtere, vt communiter imaginantur, dicendum eſſet illam formam habere rationem agentis aut finis, non autem formæ, niſi alium modum formæ inueniant ab eis, quæ dedit Ariſt. & infra Auer. finis hominis in generatione eſt inuenire ſuam primam perfectionem, & finis eius ſecundum q eſt ens, ipſum eſſe in ſua perfectione vltima. non competeret autem homini generato felicitas ve finis, niſi ipſe eſſet intellectu. Iſtam ſententiam vult philoſophus 2. de anima tex. com. 32. dicens vltimum autem & minimum rationem & intellectum, dixit vltimum. i. maximom & perfectiſsimum corruptibilium. quia intellectus eſt. & dixit minimum, quia viliſsimum abſtractorum eſt, quia ipſe ratiocinatur, & diſcurrit, & non alij intellectus apud philoſophos. Sed apertius Auer. ibi in com. complementum animaliū, & finis eorum, qui intendebatur in generatione, quem cum natura potuit attingere, ſtetit, eſt modus animalium habens virtutem ſpeculatiuam cogitatiuam. i. intelligibilem. vbi habes intellectum à natura generatione attingi. Subſigitur etiam à philoſopho a. de anima tex. com. 5. inexiſtere anima ſomnus & vigilia eſt. i. actus primus & ſecundus ſunt anima inexiſtens, ſi igitur anima eſt inexiſtens, ipſa non eſt extra aſsiſtens. q ſi aliqua anima aſsiſtit, illa intus aſsiſtit, & non extra. Alius textus habet in eo quod exiſtit anima, ſomnus & vigilia eſt, tranſlatio arabica habet, quoniam apud ipſum ſupple animatum eſt eſſe animæ, prædictorū cōfirmatio eſt, quia anima eſt eſſe animati. iuxta philoſophum ſecundo de anima tex. commen. 8. & dicit etiam formā eſſe id quod erat eſſe quid. Tertio. corollarium intellectus non expectat annos diſcretionis, ab hoc vt materiæ adueniat. Ariſt. autem in lib. de regimine principium ponit ordinem virtutum ſequentium corporis complexionē, quæ non ſunt ſubſtantiæ animæ abſolutæ. ideo ex tempore virtutes tales eſſe in homine oſtendit. Quartū corollarium realis eſt differentia inter genericam formam & ſpecificam, non intelligas tamen in eodem ſoppoſito eſſe formam genericam, ſiue homine, ſiue non, realiter & eſſentialiter diſtinctam à ſpecifica, quia iſtud eſt impoſsibile, ſed intelligo genericam & ſpecificam formā eſſe in diuerſis ſuppoſitis, vt 7. phy. innuit Ariſ. tex. cō. 31. ſed vna ſuccedit alteri, vt generice ſpecifica, quia nō poteſt generica generare ſpecificam, quia generica eſt nimis vilis, neq; poteſt genericam ſpecificam generare, quia naturaliter poſterius & etiā tempore, nō cauſā efficiēs ſui naturaliter & tēpore prioris, neq; genericā generica, & ſpecificā ſpecifica, quia tūc Sortes eſſet plura corpora, aut vnum corpus eſſet pluribus formis, neq; intelligas aliquā iſtarum formarum eſſe vniuerſalem, quamuis ipſa generica vel ſpecifica appallata ſit, quoniam omnes in materia ſunt, ſunt ergo ſingulares. an autem intellectus ſit ſingularis in lib. de intelligentijs dixi. Eſt igitur ſeparatione intellectus ab iſto corpore vera illius mors, & vnione eidem vera illius generatio, declarans enim. Ariſto. 1. de anima an intellectus generetur dedit differentiam inter fieri & infieri, dicens intellectum nō fieri, quia generatione non incipit, ſed infieri, quia fit in re, quia intellectus incipit eſſe in iſta materia patet texto commēto 65. ad cuius confirmationem ſubdit ibi Ariſtoteles intellectum non corrumpi, quia non inceperat. & conſequenter quia intellectus inceperat eſſe in iſto, ita deſinit eſſe in iſto, poſuit igitur philoſophus duas, quæ virtute ſunt quatuor propoſitiones. Quod ſi dixeris intellectum eſſe formam aſsiſtentem, & non informantē, hoc eſt contra philoſophum a. de generatione animaliom vbi ſupra. proprium eſt finis cuiuſq; generationis. ergo intellectus qui eſt forma propria homini terminat generationem eius. Item philoſophus ibi. intellectus prius habetur in potentia. deinde in actu à materia. ergo intellectus poſt generationem actuat & perficit & complet materiam. Præterea. Auer. 1. Phyſi. com. 6 a. de forma hominis indiuiſibili dixit q eſt forma generata, ergo illa generationem terminat, ergo illa actoat materiam, & tertio Phyſi. tex. & com. 17. ex potētia homine facit homo hominem. Conſiderandum igitor q cum duo ſint intellectus quibus homo operatur agens & poſsibilis. duo ſunt intellectus homini aſsiſtentes, quia intellectus non eſt forma cauſata à materia. ideo abſtractus eſt à ſubiecto, & cum ipſe ſubiectum formet, ipſe aſſiſtit illi. Aſsiſtere autem intellectus agentes bene diſtinguitur contra formare materiam tactibilem, ſed aſsiſtere ipſius intellectus materialis nō diſtinguitur contra formare. Intellectus enim agens non dat eſſe homini, ſed bene dat illi operationē producendo ipſum intelligere in intellectu poſsibili, aut tranſferendo obiectum de eſſe materiali ad eſſe abſtractum vniuerſale, & hinc ortum eſt animam intellectiuam non dare eſſe homini, quia animæ intellectus poſsibilis dat eſſe. & eſt abſtractus & aſsiſtens. in ratione enim qua intellectus poſsibilis non educitur de potentia materiæ, intellectus poſsibilis eſt abſtractus,

Realis differētia inter formā genericā, & ſpecificam & per formā genericam intellige imperfectam.

Opus intellectus agentis.

ctus, ſed in ratione qua format, & non educitur. aſsiſtere dicitur & in ratione qua actuat materiã, dat eſſe, & materiæ, quæ eſt corpus humanum, & homini, & huius latentia fecit aliquẽ doctorem ſubtilem in quarto ſententiarum maledicere Aue. & obliqui de ipſo, & de ſequentibus ipſum. Quod ſi dixeris ꝙ adminus intellectus erit quantus per accidens ad quantitatem ſubiecti, cui intellectus aduenit. Rño negando conſequentiam, quia omnis forma quantificabilis per quantitatem ſubiectũ eſt cauſata à materia, quia nulli nõ cauſato à materia cõmunicatur paſsio materiæ, ſolũ.n. quibus dominatur materia, commonicat materia ſuas proprietates, non ſic autem eſt intellectus, & quamuis in iſta materia ſit prius quantitas quàm intellectus, hoc non eſt niſi ſecundum quid, & nõ ſimpliciter, quoniam ſimpliciter loquendo intellectus eſt cauſa materiæ, & non materia ipſius intellectus. ergo intellectus eſt ante materiam & quantitatem ſimpliciter, quantitas enim materiam ſequitur natura. apud tamen Auerro. hæc materia ab æterno habuit intellectum in ſe, ſicut formam, & hæc eadem materia ab æterno perdidit intellectum illum eundem numero, quem nunc receptura eſt, * & ſic patet differentia inter ab æterno habuiſſe, & ſemper habuiſſe. Intellectus igitur per ſe eſt naturaliter prior quantitati, ſed per accidens, ſcilicet ratione cogitatiuæ, ipſe eſt poſterior. Eſt igitur ſenſitiua duplex, vna imperfecta tempore præcedens intellectum, alia perfecta, quam diximus in eodem inſtanti extraduci, cum intellectus inducitur. Contra. diſponens ad aliquid non corrumpitur adueniente illo cui diſponit, quia nihil incompoſsibile ſibi aduenit adueniẽte eo cui diſponitur, nullus.n. motus in inſtanti infuſionis intellectus fit ſenſiui incompoſsibilis, neq; præſiebat. Similiter enim ratione probatur, qualitatem ſymbolam non recedere de materiam, dum transmutatio fit inter elementa ſymbolum habentia. Tum etiam diſponere videtur forma ad ſui corruptionẽ, & naturaliter, & ſemper, ſi ad ſibi incompoſsibile præparat, & diſponit. Reſponſio. motũ deſinentem in termino ad quem non dicimus præparare ad ſui corruptionem, ſed potius perfici. iuxta Auer. 5. Phy. com. 5 a. ſimiliter vegetatiua, licet deſinat eſſe in aduentu ſenſitiuæ perficitur, & ratio eſt, quia vegetatiuum eſt in potentia primitus & prima intentione vt ſit ſenſitiuum, iuxta ſententiam Auer. 4. Phyſic. com. 49. loquentem de aqua in comparatione ad aërem. Secundo. dicendum ꝙ in illo inſtanti fit generatio, quæ repugnat præexiſtenti formæ. dicendum igitur ꝙ natura intendens perfectiſsimum elemẽtorum mixtionem procedit contemperando, & elementorum proportionem ad medium deducendo, vſq; quo ad intellectum præparet, ad quem cum peruenit, ſtetit, vt 2. de anima tex. com. 3 a. paulo ante allegatum eſt, ideo primũ eſſe mixtionis perfectæ eſt primum non eſſe mixtionis imperfectæ, & ſic primũ eſſe animæ cogitatiuæ eſt primũ non eſſe ſenſitiuæ imperfectioris, quam genericam appellauimus, natura igitur non potuit attingere vltimũ in quo ſtare habebat, niſi per medias mixtiones, et ita formas imperfectas extrahit natura materiã actuantes, & mixtionis variationem tolerantes vſq; in finẽ, ſcilicet vſq; in mixtionem homini conuenientem. Quemadmodum etiam calor naturalis conſumendo humidum, quo conſeruatur, ſe debilitat, & materia naturaliter inclinatur in aliã formam, quamuis eadem adueniente corrumpatur forma, quæ eſt eſſe materiæ, ita poteſt vegetatiuũ præparare ad ſenſitiuum per ſe, & ad ſui corruptionem per accidens, & nõ per ſe. aduenit etiam intellectus poſsibilis incompoſsibilis primæ formæ ſenſitiuæ, quia melius diſpoſitam materiam & perfectiorem, formã requirit pro ſui eſſe & operari quã ſit illa prima ſenſitiua. & declarat Auer. 3. de anima cõ. 20. in fine, quia aliter non copularetur alio modo intellectus agens cum homine quàm cũ bruto. ideo per iſtam animã cogitatiuam. homo etiã differt à brutis vt tangit Auerro. 3. de anima. in fine cõmenti 20. qualitati antẽ ſymbolæ nihil incompoſsibile aduenit. Senſus autem qui colligatus eſt cum intellectu, educitur de materia. & nõ compatitur ibi aliam formã materialem, niſi ruptam, &c. Quod autem ſint duæ animæ in homine vltra textum philoſophi primi Ethicorum cap. 13. ponẽtem in homine animam irrationalem, participantem tamẽ aliqualiter ratione. probatur ex operationibus, non quia multis, quia

Quia hæc materia quæ nūc eſt ſub forma equi ante qđ cunq; tempus finitū habuit intellectū, & ſimiliter ab æterno perdidit illum, quia ante quodcunq; tẽpus finitū perdidit illum, & de materia prima dictum.

eadẽ forma in multas poteſt, ſed ex nõ reducibilitate eorũ in vnum principium, quamuis diuerſificatum, propter potentiarum diuerſitatẽ. Impoſsibile eſt intellectũ operatione ſingulari operari, qualis eſt ſenſatio, & impoſsibile eſt ſenſum operari operatione vniuerſali, qualis eſt intellectio. ratio præſupponit intellectionem & ſenſationem eſſe operationes in ea formaliter inexiſtentes, & tunc quia modi operandi naturaliter ſequuntur modos eſſendi, ſenſu vniuerſaliter operante ipſe eſſet abſtractus & inorganicus, & intellectu ſingulariter operãte operatione in eo formaliter exiſtente, ipſe eſſet ſingularis, organicus, eductus de potentia materiæ, quorum quodlibet eſt impoſsibile, &c. Tum quia ſi intellectus poſſet principiare ſenſationem, deus & aliæ intelligẽtiæ ipſam etiam poſſent principiare, & ſic oporteret naturam dediſſe organa ſenſus cælo, conſequentia tamen rationis huius difficulter probaretur, quia intellecta ſpeculatiua recipere poteſt intellectus poſsibilis, quæ intelligentia altior recipere non poteſt. Sed dicendum magis repugnare operationem ſingularem intellectui vel poſsibili, vel non, quam repugnet intellectus ſpeculatiuus eidem, quia eiuſdem generis, analogi, tamen eſt intellectus ſpeculatiuus cum intellectu, ſed diuerſi generis eſt quod ſingulare eſt. Duo igitur ſunt principia cognoſcendi in nobis reperta vnum vniuerſaliter, & intellectus, & eſt incorporeus, inorganicus, incorruptibilis. Aliud vero ſingulariter, & eſt ſenſus, & eſt virtus in corpore, & organica, & corruptibilis, & eſt anima cogitatiua. Tum quia homo eſt genitus, ſed intrinſece & formaliter generationem terminare nõ poteſt materia, neq; intellectus, ſed cogitatiua ſic, ſenſus enim ab intra extraducitur, intellectus autem ab extra inducitur, patet ex Ariſtot. ſecundo de generatione animalium vbi ſupra.

Contra. ſequitur ꝙ pluribus mutationibus fiet homo, quia vnam terminat intellectus, aliam vero ſenſus. Secũdo. quia potentiæ in materia nõ ſimul videntur actuabiles. Tertio. intellectus eſt anima nutritiua, ergo intellectus eſt anima ſenſitiua, patet conſequentia, ex maiori diſtantia inter vegetatiuam & intellectum quàm inter ſenſitiuam & intellectum. Si enim quæ ſunt diſtantiores naturæ vniũtur illa quæ ſunt propinquioris naturæ vniuntur, cuicunq; enim compoſsibile eſt extremum diſtans, eidem compoſsibile eſt medium inter illa, probatur autem antecedens, quia omnis anima eſt actus phyſici corporis potentia vitam habentis, ſed potentia vitam habens eſt habens principium nutrimenti. ergo intellectus eſt actus eius quod eſt nutrimentum in potentia. ergo intellectus eſt actus nutritiuus, patet conſequentia, quia aliter per accidens differentia poneretur in diffinitione, quia accidit intellectui potentia nutritionis, quia illa eſt in ſubiecto ipſius intellectus, quia intellectus præſupponit nutritiuam, quæ eſt proprius actus potentiæ ad nutritionem. Rño. negando cõſequentiam, quia generatione homo fit, & non alia mutatione quam generationẽ cogitatiua terminat intrinſece, intellectus vero extrinſece. diximus in libro de orbibus. Ad ſecundũ. hominis eſt illud priuilegium, quia aliter non poterant immaterialia cum materialibus coniungi aut ligari, neq; materialia in deum completa reditione redire, &c. Dico igitur ꝙ potentias materiales duas in materia ſimul actuari eſt impoſsibile, ſed vnam potentiam materialem actuari, & ſecum aliam potentiam non materialem, ſed ſubiectiuam, nõ impoſsibile eſt actuari. potentia igitur ſenſus eſt materialis. ideo actus ſenſus eſt cauſatus à materia, ſed potentia intellectus non eſt materialis, ſed ſubiectiua. ideo nõ oportet intellectũ eſſe cauſatũ à materia, immo oportet ꝙ ipſe non ſit cauſatus, actus.n. & potentia eiuſdem ſunt generis, &c. Ad tertium. dico ꝙ intellectus eſt nutritiũ aliquo modo. quia materiam per nutritiuam, quæ eſt ſenſus, appoſitã & diſpoſitam & vnitam & formatam ſenſu etiam intellectus format, vt in lib. de orbibus declaraui quæſtione an intellectus moueatur. Conſiderandum quoque ſi corrumperetur ſenſus ſiue cogitatiua intrante intellectu, ꝙ daretur corruptio ſine generatione, quod eſt impoſsibile, quia agentis non eſt per ſe corrumpere. quamuis agens illud venenum eſſet animali, &c. non enim generatione intellectus per ſe inducitur, neq; ſine termino generationis per ſe datur terminus per accidẽs, neq; cõpoſitũ, cuius nulla forma eſt per ſe terminus formalis generationis, per ſe generatur.

Præterea.ſi ſolum intellectus eſſet forma hominis,quia corruptio illius erit ſegregatio. generatio eiuſdē erit ſola congregatio,* quod eſt impoſsibile,&c. aut copulatio, quod idē eſt.

Quia erit ſegregatio à materia,& generatio eiuſdem erit congregatio,ſeu copulatio eius cum materia.

Arguunt autem aliqui ad pluralitatem formarum probandam multis vijs. & primo ratione affinitatis, puta filiationis contractæ ingenito à generante.non.n.ſufficit ad hoc vt Sortes ſit filius Platonis,ꝙ habeat Sortes accidētia à Platone,quia ſubſtantialem generationem non per ſe terminant accidentia. Tum quia accidentia habita ab aliquo ſubſtantiam ab eodem eſſe habitam præſupponunt,præſertim propria,aut plura, dummodo non per ſolam accidentalem mutationem fuerint acquiſita. Tum quia accidentia ſequentia formam nō poſſunt eſſe à generante,niſi etiam forma ſit à generante, neque ſufficit filium habere materiam à patre,quia ſecundum Philo. 2. de Generatione animalium . illa eſt à matre.ſperma.n.maris ad generationē actiue concurrit,& non paſsiue,neq; ſufficit tranſmutatio naturalis,qua filius in eſſe reponitur,quia illa generatio tranſit, & filiatio manet . ergo in filio videtur eſſe forma ſubſtantialis terminans generationē à patre,quæ ſit fundamentū filiationis. Rñ.licet paternitas reſtringeretur ad ſuppoſitum naturæ ſenſus,ſiue ad ſuppoſitum naturæ intellectus,ipſa non concludit pluralitatem formarū in genito: patet vltra id quod theologizādo dicitur de filio, qui eſt ſapiētia patris. non maiori vinculo alligatur filius patri quàm fructus vegetabili, aut bentum generāti, quemadmodum igitur ratione vinculi nō ponitur ſpecialis forma ſubſtantialis in plātis, ita non oportet eam ponere in homine.Sed quia argumētum petit modum quomodo Sortes ſit filius Platonis. dicam non curando , an relatio ſit quid reale realiter diſtinctum à fundamento, quia virtus ſpermatis deciſi à Platone extrahit de materia, quæ eſt pars eſſentialis Sortis , animam cogitatiuam eius, & vterq; illorum exiſtit. ideo Plato eſt pater Sortis, & Sortes eſt filius Platonis. Secundo arguunt alij ratione diſpoſitionis contractæ à patre in filio . puta hæreditarij morbi, quia leproſus leproſum generat, vt in pluribus. ergo non à caſu . ergo à determinato principio , non à materia , quia ipſa eſt interminata. non ab intellecto , neq; ab accidentibus ſequentibus eum, neq; ab influentia,quia ibi generatur ſanus.ergo in materia eſt forma faciēs pro lepræ generatione ; aut igitur intrante intellectu in materia , recedit de materia hæc diſpoſitio, aut non recedit. ſi recedit. tunc genitus nō eſt leproſus,quod eſt contra experientiam,& caſum. ſi autē non recedit dicta diſpoſitio , & tūc aut illa diſpoſitio ad lepram eſt ſubſtantialis forma, & tunc eſt intentum.ſ.pluralitas formarum ſubſtantialium ibi, aut accidentalis eſt illa diſpoſitio, ſed omnis accidentalis diſpoſitio præſupponit ſubſtantialem ſine qua non ſaluatur . ergo ibi eſt alia ſubſtantialis forma . Reſpondet remanſit virtus patris lepram facient . Contra arguunt. ibi nulla erat virtus patris,niſi virtus generatiua,quæ producto fœtu non amplius operatur. Item non remanet ibi de ſpermate patris , ergo neq; de virtute illius. Tū quia virtus illa patris non transfertur de ſubiecto in ſubiectum .

Item ſi remanet virtus patris, ſequitur contra eos,ꝙ non omnia in ſubſtantiali tranſmutatione corrumpuntur . Ad hæc tamen reſpondent ad primum per Ariſt. 16. de animalibus cap. 2. quia generato corde non recedit virtus formatiua, quia tunc abeſſet generans alia membra, ideoneq; generatis alijs membris recedit,& licet illa nō amplius diceretur generatiua,quia ipſa generare non poteſt,tamen diceretur,indiuidui geniti gubernatiua . Sed in hac reſponſione eſt falſitas, quia virtus geniti regitiua eſt geniti forma ſubſtantialis,ꝙ ſi illa à patre transfuſa eſſet,tunc non fuiſſet hic generatio, &c.& ſperma vel aliquid ſpermatis eſſet formaliter animatū , quod non eſt verū neq; ad mentem philoſophi . virtus igitur generatiua fœtus formato fœtu euaneſcit . Sed his omiſsis ad principalē dubitationem reuertor . quærit argumentū modū quo generatur leproſus, aut alius hæreditarius morbus contrahatur,quo habito euaneſcit difficultas pluralitatis formarum. Dico igitur ꝙ male complexionatū ſperma & ſpiritus deciſum à patre malā imprimit mēſtruo ſanguini impreſſionē, & ſic forma extracta aut inducta in materia ſanguinea malam habet complexionem pro inſtrumento ſuarum operationum,& ſic hæreditarijs morbis filium laborare contingit. Alij tertio arguunt ex vitæ longæuitate . ſi intellectus immediate format materiam , nō eſſet vnus homo longioris vitæ altero,quia non ratione materiæ neq; ipſius intellectus . quia illam non ſibi determinat,neq; poteſt ibi eſſe forma,quæ non terminet motum,& tunc ſi illa diſpoſitio pro longitudine vitæ eſt ſubſtantialis,eſt intentum de pluralitate formarū. ſi accidentalis,illa præſupponit ſubſtantialem,ratione cuius illa eſt accidentalis in materia. Rñ.longitudinē vitæ ex abūdantia calidi & humidi bene proportionatorum, vt in lib.de longitudine & breuitate vitæ determinant Ariſt.& Auer. & etiam ex bona complexione, & cōpoſitione, ex quibus bona membrorum vnitas conſurgit. Alij 4.arguunt ex cadaueritate à diuerſis agentibus relicta. Sola inciſione mortali recedit intellectus. ergo forma præexiſtens ibi remanet. patet cōſequentia,quia per ſolam inciſionem non generatur ſubſtantialis forma. Tum quia à tam varijs agentibus, qualia ſunt potentia hominē interficere eadem forma relinquitur,ſed nō cauſatur. Sed ſi huic rationi obediatur,probat vltra intellectum & cogitatiuam aliam formam in homine, &c.quia cogitatiua non remanet poſt intellectus diſceſsionem . Dico igitur ꝙ paucioris diſpoſitiones requirit forma cadaueris quàm intellectus,aut cogitatiua,& à quocūq; hominis diſpoſitiones rumpātur,ipſa extrahitur. an autem cadaueritas omnis corporis humani vnius ſit rationis. dico ꝙ non , propter varias morientium diſpoſitiones , quibus vnum elementum magis vigoratur quàm alterum,& ſic varia eſt elementorū proportio faciens pro alterius formæ imperfectæ præparatione .

Quinto. arguunt alij ex hominis corruptione,dato intellectu in materia prima immediate formante.tunc non poſſet corrūpi , quia eorum hominis principiorum intrinſecorum verunq; perpetuum eſt,quia forma eſt ſufficiens cauſa diſpoſitionum ipſius materiæ. Quòd ſi datur agens prohibens ꝙ nō reſtauretur æque bonum humidum radicale per virtutē nutritiuam , ſicut erat illud quod eſt reſolutum , vel illud à quo facta eſt reſolutio,aut detur agens reſoluens ipſum humidū .

Contra.aut illud eſt agens intrinſecū,aut extrinſecū.nō primū , quia non intellectus , neq; materia. ergo accidens.ergo inſtrumentū eſt ipſius intellectus. ergo fortius eſſet inſtrumētum quàm principale agens,quod inconuenit. Tum quia erit inſtrumentum contra intentionem principalis , quod non apparet . Si extrinſecum ſit agens . Contra. intellectus eſt eo vigorofior , cum ſit nobilior . Item intellectus immediate vnitus materiæ nunquam ſeparatur ab ea,ſicut neq; intelligentia ab orbe. Tertio.ſi ſic intime eſſet intellectus vnitus materiæ , ipſæ ſatiaret appetitum ipſius materiæ . Ad primum. habet intellectus contrarium per accidens,& intrinſecum corpori,& extrinſecum,& poteſt accidens corporis contra intentionem intellectus , & ſimiliter accidēs extrinſecum licet accidens vilius ſit intellectu , ipſum tamen poteſt eſſe potentius in deſtruendo quàm intellectus in conſeruando , quia non poteſt agens regulans operationem facere operationem ſuam,ſcilicet bene regulare, non operante alterante,aut non commenſurate operante . Ad ſecundum . negatur conſequentia,quia diſpoſitio eſt contingens . Ad tertium. negatur conſequentia . quia non ſatiatur appetitus materiæ cœli , quia non eſt in materia appetitus ad eam , niſi forte ponas appetitum complacentiæ , quia non eſt ibi deſiderium ſine carentia,&c.primo phyſi.commen.8 s.neq; ſatiatur materia aliquo appetitu,niſi actuetur forma appetita, quamuis materia habeat formam perfectiorem ea quàm deſiderat. Alij arguunt 6. Senſitiuum hominis cum ſenſitiuo bruti conuenit , & intellectiuum hominis differt à ſenſitiuo eiuſdem . Rñ. licet conſequens concedā, tamen aſſumit falſum.ſ.ſenſitiuum hominis cum ſenſitiuo bruti conuenire eſſentialiter vel realiter,niſi forte in genere intelligas ea conuenire, quia cogitatiua hominis ſpecie diſtinguitur à ſenſitiua bruti. Contra.ex identitate obiecti & operationes arguitur idēticas exēpli gratia viſus. Rñ.licet diſtinctio obiectorū primorū & adæquatorū inferat formalē potentiarū diſtinctionē,tamen identitas obiectorum identitatē ſpecificam non infert . aliter nō poſſet eſſe ꝙ duæ potentiæ eſſentialiter diſtinctæ vt primus & ſecundus intellectus intelligeret vnū primum obiectū,puta primū ens, quod eſt improbabile, videtur tamen Auerr. ſecundo de

Cogitatiuum hoīs ſpecie diſtingui à ſenſitiua bruti.

anima

anima aſsignare aliquod obiectum ſenſibile per ſe à ſenſu inquantum humanus eſt, quod tamen non eſt ſenſibile per ſe à ſenſu abſolute, & ſic faciliter negaretur eſſe identitatem obiectorum adæquatorum viſui hominis & bruti, quia aliquid cadit ſub obiecto vnius quod non cadit ſub obiecto alterius, quia formam ſubſtantialem ſenſus humani poſſunt comprehendere, quàm ſenſus brutorum comprehendere non poſſunt: ſed de hoc alias. Contra. Auerro. in libro de ſubſtantia orbis, capite primo, vnam formam habere pluſquam vnū ſubiectum eſt impoſsiſibile: tunc ſi huius dicti ſenſus eſt, non poteſt vna forma multa ſubiecta informare, hoc eſt contra Auerroim de intellectu poſsibili. Si autem ſenſus ſit auctoritatis, nō poteſt vnum ſubiectum informari à multis formis, tunc contra cunclouſionem principalem hic ſenſus eſt. Secundu. datis pluribus formis in eodem, ſequitur eandem rē eſſe in pluribus ſpeciebus, quia per vnamquanque formam res eſt in ſpecie, & ſic non eſſet homo vnū ens per ſe. Tertio. partes diffinitionis ſunt vnum, & non ſubiecto tantum, quia ſunt in eodem, ſed per formam à qua ſumuntur, quia aliter non eſſentialiter prædicarentur de diffinito, vt prædeclaraui: ſed huius oppoſitum ponitur, quia homo ſenſu eſt animal, & intellectu ipſe eſt rationale: tam igitur animal quā cogitatiuum diceret partem in homine, & non eſſentialiter prædicarentur, & ſic in Sorte plura ſuppoſita reperirentur. Si enim eſſet tantum vnum ſuppoſitum, ergu tantum vna natura eſt ibi per ſe, & ſi aliæ ſint, erunt ibi per accidens, & Sortes erit homo per ſe, & animal aut viuens per accidens, aut econtra. Quarto, non compatiuntur ſe plures formæ, niſi altera earum remittatur, ergo remittetur ſenſus, ſi compari habet intellectum: ſed non remittitor ſenſus, ergo ſenſus non eſt compoſsibilis com intellectu. Quinto. appetitui rationali alius rationalis appetitus contrariatur, & illi eidem rationali appetitui ſenſitiuus appetitus cōtrariatur, vt poſsibile eſt, ergo duo eidem contrariantur, conſequens eſt falſum, ergo & antecedens: & non niſi in ſuppoſito, ſcilicet appetitum ſenſitiuum diſtingui ab intellectiuo, vnde primo de anima Aoerrois commento ſeptimo, virtus intelligibilis eſt eadem ſubiecto cum concupiſcibili: ergo non datur aliquando quin vnum ſit alterum. aut alteri coniunctum.

Item Ariſtoteles 3. Metaphyſicor. tex. commen. 9. inopinabile eſt poſere immobilia in mobilibus. Intellectus autem immobilis, inferiora vt homines mobilia ſunt: ergo intellectus in hominibus non reperietur. Reſpondeo. voluiſſe Auerroe eſſe duas formas de potentia materiæ edoctas, quarum quælibet eandem materiam numero & adæquate informet, eſt impoſsibile: ſonant antem verba eius non poteſt eſſe q vna forma habeat doo ſubiecta, & quod dicitur de intellectu, nihil eſt, quia Sortes aut Sortis corpus non eſt ſubiectum intellectus, ſed quaſi ſubiectum, vt alias dixi, * etiam intellectus eſt quodammodo plura ſcilicet reſpectu diuerſarum materierum, licet eſſentia eius ſit vna in ſe. Sed in propoſito cogitatiua eſt educta, & intellectus non: ideo iſtæ ſunt formæ diuerſorum generum, quoniam cum abſtractis numerari poteſt intellectus, propter hoc q ipſe non cauſatur à materia, ſenſus autē non, quia cauſatur à materia, & ſic non repugnāt inuicem ſenſus & intellectus in formādo materiam, quia materia prima indiget forma educta de potentia illius: aliter ipſa non ſaluaretur in eſſe, & tale eſſe nullo modo dare poteſt intellectus, vt etiam ligentur ſenſibilia cum intelligibilibus indiget materia intellectu, & tale eſſe dare non poteſt ſenſus, neq; ſecundum totum, neque ſecundum partem, quia non ita nobile eſſe dare poteſt ſenſus, ſe igitur compatiūtur ſenſus & intellectus, vbi duæ formæ materiales materiā potērēt actuare non ſe compaterentur, quia vtraq; earum materia exiſteret ſimpliciter: educta igitur forma eductam non compatitur, niſi ruptam, ſed excludit, quia intus exiſtens prohibet extraneum, ſed non prohibet non eductam. Contra. capio animal quod diuiditur per differentiam, aut igitur ipſum diuiditur per cogitatiuam tantum, aut per intellectiuam tantum, aut per vtrunque: non primum, quia tunc non eſſet homo intellectiuus, ſcilicet vniuerſaliter: non ſecundum, quia tunc non eſſet homo ſenſitiuus, propria. n. differentia aduenient generi totam indiuidui eſſentiam comprehendit. Si tertium. tunc genus duabus vltimis differentiſs immediate diuideretur, & æque primo, & ex eodem latere, quod non eſt poſſibile. Tum ſecundo, quia tunc non eſſet homo vna ſpecies, ſed duæ, propter differentiarum formalium vltimarū multitudinem, & ſi ordinate diuidant vt cogitatiuum prius, tunc non conſtituet cogitatiuum ſpeciem, niſi forte incompletam. Tum tertio vnius rei erunt duæ quidditates: patet conſequētia, quia forma eſt quidditas, & duæ formæ duæ quidditates. Tum quarto quia vnius rei eſſent plura eſſe, cuius oppoſitū vult Philoſophus 6. Top. cap. 4. vniuſcuiuſq; eorū quæ ſunt, vnum eſt eſſe quod eſt, & per hoc probat rem nō habere plures diffinitiones, quia cum diffinitiones ſunt diuerſæ, tunc eſſe eiuſdem rei eſſent diuerſa: patet conſequentia, quia omnis forma in materia eſt eſſe materiæ, & ſic datis pluribus formis dātur plura eſſe. Tum quinto quia homo erit duo animalia, aut bis animal, patet conſequētia, quia vtraq; iſtarum formarum eſt apta dare eſſe animal, ſimiliter & viuens, & corpus, & ſubſtantiam, vnde ſi ſolum cogitatiua informaret materiam, adhuc cogitatiuum illod eſſet animal, viuens, corpus, & ſubſtantia, ſimiliter ſi ſolum intellectus formaret illud intellectiuum eſſet animal, corpus, & ſubſtantia. Reſponſio. animal æquiuoce dicitur de animali per intellectum, & de animali per ſenſum, ſub animali per intellectum comprehenduntur cæli, ſub animali per ſenſum animalia corruptibilia, non autem incorruptibilia. Dico igitur quòd ad hominem per cogitatiuā contrahitur animal per ſenſum: eſt enim cogitatio quidam tactus nomine accepto ab origine priori operatione, ſed animal per intellectum contrahitur ad hominem per intellectum poſsibilem, & ſic vtrunque iſtorum generum quorum quodlibet eſt animal æquiuoce, ſcilicet animal per ſenſum, & eſt ſubſtantia animata ſenſitiua, & animal per intellectum, & eſt ſubſtantia animata intellectiua, eſt genus ad hominem: ex hoc intelliges Auerroim primo poſteriorum, commento 43. volentem quòd oſtendatur, quòd homo eſt intelligibilis, per medium quod eſt animal, & per medium quod eſt rationale: certum enim eſt quòd animal quod eſt animal per ſenſum non eſt medium ad oſtendendum quòd homo eſt intelligibilis, ſed bene animal quod eſt animal per intellectum: & ſic quemadmodū homo habet duas formas, ita habet ipſe duas quidditates, & duo eſſe, & duo genera propinqua, & duas differentias vltimas, quæ ſunt cogitatiuum & intellectiuum diſcurſiue: quæ differentiæ formaliter differūt, licet ipſæ ſint eædem ſubiecto & inſeparabiles in eſſe quemadmodum formæ ſunt inſeparabiles. Si dicas hos eſſe errores, & non paruos. Reſponſio. verum eſſet aut in re ſimplici, aut ſi quidditates eſſent æque primæ, ſeu ordinem non habentes. Sed vna ordinatur in aliam, vt cogitatiua in intellectum: & etiā ſi genera & differētiæ differant per analogum & vniuocum. Item cogitatiua ſeparato intellecto ad imaginationem non daret homini exiſtentiam, ad minus intelligibilem, multiplicatio etiam quidditatum conuertibilium, & adæquatarū, vt diffinitionum eſſentialium & quiddnatiuarum ex terminis vniuocis conſtitutarum, eſt impoſsibilis, ſed non quidditatum non adæquatarum, neq; diffinitionum non quidditatiuarum aut eſſentialium, vnde vnius rei quatuor ſunt cauſæ, &c. diffinitio autem hominis per animal intellectiuum eſt per genus analogum, & non vniuocum, ſed diffinitio eius per animal ſenſitiuum eſt diffinitio per genus vniuocum, ſimiliter differentia, quæ eſt cogitatiuum, eſt vniuoca, ſed rationale ſumptū ab intellectu eſt differentia analoga: & ſi ſumitur rationale ab intellectu pure potētiali, cuiuſmodi eſt intellectus humanus tantum: tunc homini appropriatur, & licet vtriuſq; formæ. ſ. cogitatiuæ, & intellectus idem ſit materiale ſubiectum remotum. ſ. materia prima & ſecunda, ſcilicet elementa determinate rupta: veruntamen id eſt propriè ſubiectū cogitatiuæ, ſed ipſius intellectus ipſum eſt quaſi ſubiectum: vt in libro de intelligentijs dixi: quia tamen ex illo ſubiecto extracta eſt cogitatiua, & non intellectus: ideo non vniuocantor iſtæ formæ, & ſic diffinitio animæ vtriq; cōmunis dicta eſt ab Auerroe eſſe analoga 2. & 3 de anima: principium igitur hominis operatiuum eſt perfectius, dum homo generatur, quā ſit principium generatiuum brutorū: ergo ad perfectiorē terminū producit homo ſuā materiam in quam

Quia ſicut intellect⁹ eſt perpetuo durans, ita & ſui ſubiectū deberet eſſe perpetuo durans.

Nota.

agit: ſed bruta ad formam ſubſtantialem quæ eſt ſenſus deducuntur ſuam materiam, ergo non tantum ad formam accidẽtalem, neq; tantum ad vegetatiuam deduci homo: omnis.n. forma ſubſtantialis eſt perfectior in ſuo eſſe reali ea forma, quæ realiter eſt accidens: ſed intellectum non per ſe inducit homo in materiam, niſi forte paſsibilem, quem ſi concederes inductum, haberem intentum, ſed error eſt concedere intellectum paſsibilem * induci, quia quæ inducuntur ab extra [*Id eſt cogitatiuam.*] veniunt: quæ vero ab intra ſunt, extrahi dicuntur intellectus igitur paſsibilis extra ducibilis eſt, non autem inducibilis: ergo aliam formam ſubſtantialem educit homo ab intellectu, puta cogitatiuam: nulla enim alia datur forma perfectior formis brutorum: quæ infra intellectum poſsibilem ſit. Tum quia Ariſtoteles 2. de anima, ponit generatiuam eſſe perfectiorem augmentatiua, virtualiter tamen, ſcilicet ex ratione formali obiecti, puta nutrimenti, inquantum eſt ſubſtantia, & inquantum eſt quantum, tex.com.47. eo ꝙ generatiua eſt finis augmentatiue, tex.commẽ.49. Eſt autem apud multos inducens virtus augmentatiua animam ſecundũ partem: ergo generatiua totam animam educit aut inducit. Tũ etiam Ariſtoteles ſecundo de Generatione animalium voluit feminam prebere corpus genito, marem vero animam: ſed intellectum per ſe, & immediate non prebet homo, quia in vigore illius non per ſe continetur, cogitatiuam igitur præbebit. Ad ſecundam confirmationem conceditur ꝙ homo eſt ſpecies vniuoce contenta ſub animali ſenſibili in prædicamento ſubſtantiæ vniuoco in recta linea: ſecundo homo eſt ſpecies analoga contenta directe ſub animali intellectiuo contento in genere ſubſtantiæ analogo, ſed non in genere vniuoco, & ſic homo eſt duobus modis ſpecies, ſcilicet vniuoca & analoga: vlterius dicitur ꝙ ordo cadens inter cogitatiuum & intellectiuum poteſt dupliciter intelligi, vel ordo prædicamentalis, vel naturæ, ordinæ prædicamentali, neq; cogitatiuum eſt ante intellectiuum neq; poſt, quia ipſa non in eodem prædicamento vniuoco reperiuntur: ideo dici non poteſt cogitatiuum conſtituere ſpeciem incompletam complebilem per vlteriorem differentiam, quia vltra cogitatiuum in genere vniuoco nulla eſt alia vlterior differẽtia formalis. Alius eſt ordo naturæ, quo natura agendo procedit ad maximam perfectionem per generationem acquiſibilem, & iſto ordine cogitatiuum eſt prius origine, non tempore: quam intellectiuum, quia cogitatiuũ eſt vltima præparatio materiæ ad hoc vt formetur intellectu, vt dixit in libro de Intelligentijs, quo libero 3. & in hoc ordine cogitatiuum conſtituit ſpeciem in eſſe incompleto complebilem per vlteriorem formam, ſcilicet intellectum. Contra. materia formabilis intellectu eſt de genere vniuoco: ergo intellectus formatiuus eiuſdem eſt de eodem genere: patet conſequentia, quia actus & potentia ſunt eiuſdem generis. Reſponſio. quòd materia ſecundum ꝙ eſt potentia ad formam tranſmutabilem de potentia illius ad actum eſt de genere ſubſtantiæ vniuoco, ſed ipſa vt eſt potentia ſubiectiua eſt potentia de genere animalium intelligibilium, analogice tamen cum alijs materiebus comprehenſa.

Ad tertiam confirmationem res poteſt dici vna dupliciter ſecundum materiam. & ſecundum formam, tunc vbi res ſit vna formaliter, illius eſt vna quidditas: ſed vbi res ſit vna materialiter non oportet: homo autem habet quid, ſcilicet eſſe ſenſitiuum cogitando, & eſſe intellectiuum diſcurrendo, & conſequenter non eſt homo vnum formaliter reſpiciendo ad prædicata in quid: ſed bene eſt vnum formaliter reſpiciendo ad vltimam eius formam ſecundum naturam, quæ eſt intellectus. Corollarium. aliquid eſt vnum in natura, quod non eſt vnum ſecundum prædicata in quid de eo. Ad quartam confirmationem vnius rei eſſe plura eſſe dupliciter intelligitur, vltimata, non vltimata. Tunc vnius rei non ſunt plura eſſe vltima, ſed vnum, eo modo quo res eſt vna, ſed vnius rei eſſe plura non vltima non inconuenit: ſic eſt in homine, quia formæ elemẽtorum ordinantur in ſenſum, & ſenſus in intellectum, & non eſt vlterior proceſſus, ſed ſtatus ibi: vltra tamen eſſe naturale rei aliquando reperitur illius eſſe extraneum, aut ſpirituale, de quibus eſſe non loquitur Philoſophus in auctoritate in argumento allegata. Ex hoc ſequitur dici poſſe differentiam vltimam, in prædicamento, in diffinitione, conuertibilem cum ſpecie ſpecialiſsima, & non ordinatam in vlteriorem formam, prioribus modis cogitatiuum dici poteſt vltimum: ſed non vltimo modo. Ad quintam confirmationem negatur conſequentia, quia pluralitas animalium notat duo indiuidua: non eſt autem Sortes duo homines, ſed eſt vnus homo: ſi autem intelligitur hominẽ eſſe animal per duo principia, ſcilicet intellectu, & ſenſu, tunc conceditur ꝙ eſt animal duobus modis, non tamen animalia, quia terminus æquiuoce ſumptus in ſuppoſitis non numeratur, eſt autẽ animal æquiuoce dictum de animali ſenſitiuo, & de animali intellectiuo, & ſic ſi viuit homo intellectu & ſenſu, non eſt eadem vita intellectiua cum ſenſitiua, & intellectus dat eſſe viuens & intellectiuum, & non ſenſitiuum, & ſenſus dat eſſe viuens ſenſitiuum, non autem eſſe viuens intellectiuum. [*Nota argumentum.*] Sed dubitatur ſuppoſito ꝙ cogitatiua det eſſe homini & intellectus aſsiſtat eidem vel formãdo vel non formando: ſequitur ꝙ idem numero eſt vniuerſaliter intellectiuum, & non vniuerſaliter intellectiuum: & ſic contradictoria de numero eodem verificantur: patet conſequentia, quia quando aliquod principium formale cõſtitutiuum alicuius in eſſe ſpecifico eſt non rationalitas vniuerſali, tunc illud compoſitum eſt non ratiocinatiuum vniuerſaliter: patet, quia natura principij formalis proprij communicatur in concreto ſuppoſito conſtituto per illud principium, ſed non rationalitas vniuerſalis eſt principium intrinſecum hominis, &c. ſcilicet anima cogitatiua, quia ipſa non eſt principium vniuerſalis intellectionis: ergo homo iſte compoſitus ex cogitatiua & corpore, &c. non eſt vniuerſaliter ratiocinatiuus, & iſte idem homo eſt ratiocinatiuus vniuerſaliter denominatione ſumpta à principio aſſiſtente, vt patet experientia: ergo contradictoria de eodem, quorum vnum per ſe verificatur, & reliquum per accidens.

Reſpondeo eſſe intellectiuum vniuerſaliter diſcurſiue homini conuertibiliter conuenit, aut igitur ipſum eſt ſubſtantiale de eſſentia eius, aut illius eſſentiam conſequens, ſi ſubſtantiale de eſſentia, oportet intellectum dare eſſe homini, ſi ſubſtantiale ſequens eſſentiam, ergo ipſum eſt proprium hominis: & omne proprium alicuius ſubiecti compoſiti fluit à proprijs principijs intrinſecis eiuſdem ſubiecti: ergo intellectus eſt proprium principium homini, & non extrinſecum: ergo intrinſecum, non materia: ergo forma dans eſſe: ideo teneo intellectum poſsibilem dare eſſe homini: vt ſepiſsime dictum eſt. Ad argumentum negatur conſequentia, quia cum principiũ homini intrinſecum, quod eſt cogitatiua, ſit in genere limitatum: negatio inde accepta non debet eſſe tranſcendens, eo quia cogitatiua compatitur formam alterius generis, oportet negationem ſumptam à cogitatiuo non negare altius genus. Dico igitur quòd à cogitatiuo accipitur eſſe non intellectiuũ vniuerſaliter, quantum eſt ex aliquo principio de genere ſubſtantiæ vniuoco: ſed non oportet inferre negationem illam vniuerſalem. Ad ſecundum principale negatur conſequentia, quamuis in homine duæ ſpecies colligentur, ibi eſt tantum intellectus, qui eſt vltima forma, qua homo eſt homo: cogitatiua igitur forma non eſt vltima, ſed ordinatur in intellectum, non tamen eſt homo vnus per ſimplicem formã, ſed per compoſitiſsimam: nullum enim eſt mixtum homine compoſitius, habet igitur homo duo eſſe, vnum eſt eſſe materiale à cogitatiua: reliquum vero eſt eſſe diuinum ab intellectu poſsibili. Dixit enim Ariſtoteles quarto de partibus animalium. hominis natura atque ſubſtantia diuina eſt officium autem diuini eſt intelligere. Ad tertium. conceſſum eſt ab eodem principio ſumi ſpeciem & genus, non autem à diuerſis. Quòd ſi volueris ſumere animal à ſenſu & rationale ab intellectu: tunc dico quòd à diuerſis formis ſumuntur, ſed non ſunt ſe habentia, ſicut contradictiuum & contrahibile & ſicut actuatiuum & actuabile: * quamuis ipſi actus [*Cũ non ab eodem principio ſumantur.*] & potentiæ ſint ſimul: ideo non ſe habent ſecundum magis & minus commune per ſe, ſed ſolum materialiter, propter identitatem materialem cogitatiuæ cum intellectu: diuidẽdo igitur animal ſenſu per intellectum, aut per intellectiuum, aut diuidẽdo animal intellectu per ſenſum aut ſenſitiuum, eſt diuidere habens pedes per alatum & non alatum: nõ autem per fiſſos & non fiſſos: quod reprehenditur ab Ariſtotele 7. Metaphyſicor. tex. commen. 43. & 1. de partibus animalium: oportet

oportet enim ad hoc vt per ſe diuidatur animal ſenſu per intellectum, ꝙ intellectus eſſet quidam ſenſus ſimiliter diuidendo animal intellectu per ſenſum tanquam per differentiam eſſentialem, & per ſe: oportet ꝙ ſenſus eſſet quidam intellectus, quæ ſunt inconuenientia. Concedo igitur non inconuenire differentiam alterius generis eſſe ſumptam à diuerſa forma à qua ſumitur genus de alia coordinatione: ſed tamen hoc ſolum verum eſt in ſpecie ſubſtantiæ, quæ non eſt vna ſimpliciter: ſed eſt vna compoſite, & ſic intellectiuum eſt differentia animalis de prædicamento ſubſtantiæ, ſed non formalis, ſed materialis. Quòd ſi dixeris oppoſitum, tunc cum animal vniuocum ſit animal ſenſu: oportet quòd rationale eſſet eſſentialiter ſenſitiuum: ſic quòd principium ſentiendi in homine eſſet eſſentialiter principium intelligendi: quod eſt impoſſibile apud Auerroim. Et ſi quæras an homo vt intellectiuus eſt ſit in genere ſubſtantiæ vniuocatus cum brutis. Reſpondeo. homo eſt vniuocatus cum brutis: tum ratione principij paſsiui, ſcilicet ratione materiæ primæ, & etiam ratione materiæ ſecundæ: tum ratione principij formalis educti de potentia materiæ, ſcilicet cogitatiuæ virtutis: ſed homo vt intellectiuus eſt, non eſt vniuocatus cum brutis: quia licet formet intellectus eandem materiam, quam ſenſus, nõ tamen eodem formandi genere, quia aſsiſtenter format intellectus, ſenſus vero inherenter: intellectus igitur non eſt principium ſentiendi: ideo non vniuocat intellectus hominem cum brutis. Sed ſi quæras, an homo vt eſt cogitatiuus ſit de genere diuinorum. Reſpondeo quòd non, quia licet cogitatiuus homo ſit de genere diuinorum, non tamen per cogitatiuam, ſed per accidens ratione intellectus ipſum formantis.

Et ſi quæras an homo ſit eiuſdem generis vniuoci cum diuinis. Dico ꝙ non: quia animalia diuina in nullo vniuocantur, quia inter ſe non conueniunt in aliquo principio formali & quidditatiuo, neq; materiali, quod ſit eiuſdem rationis, niſi analogice: à quibus animalibus etiam homo differt, quia materiam in potentia includit quam nõ includit aliquod animal diuinum: eſt igitur homo inter ſpecies animalis diuini nona & infima ſecundum Philoſophum vbi ſtellatum eſt prima & ſuprema. Ad quartũ. formæ eiuſdẽ generis ſunt quæ ſunt incompoſsibiles, & quæ non ſe compatiuntur, niſi altera remittatur: non ſic oportet de formis diuerſorum generũ: nõ oportet igitur remitti materialem formam, niſi educatur alia forma quæ materiam actuet, quia igitur eiuſdem generis nõ eſt actuatio, quam dat intellectus cum actuatione cogitatiuæ, ea non remittitur cogitatiua: formæ n. ſubſtantiales perfectæ remiſsionem aut intenſionem nõ patiuntur nedum animæ: formæ enim mixtorum perfectorum alium & alium mixtionis gradum ſequuntur: non enim mixti inexiſtentem formam diſtinguimus per actum & potentiam, quemadmodũ elementorum formas diſtinguimus: & ſic ruptio accidentiũ in eis non rumpit formam, ſed abijcit eandem: ſed in elementaribus formis accidentium ruptione prius rumpitur forma ſimplex antequam ipſa totaliter abijciatur. Ad quintum appetitum ſenſitiuum & intellectiuum contrariari dicimus extrinſece, & quo ad effectus, quia aliquam operationem appetitus ſenſitiuus intendit quam ratio appetit non eſſe, aut appetitus eſt ad ſic: ratio autem ad non: ſed formaliter & intrinſece non contrariantur. Ad confirmationem: cognoſcitiua ſenſitiua cum appetitu ſenſitiuo ſunt idẽ ſubiecto: cognoſcitiua vero intellectiua eſt eadem cum appetitu intellectiuo: ſed ſenſus cum appetitu intellectiuo non ſunt idem, neq; intellectus cum appetitu ſenſitiuo. Ad aliam confirmationem nõ eſt intellectus ſimpliciter immobilis, quia generationẽ terminat; quamuis productionem non terminet apud Auerroem.

Vltimo argumenta quædam formarum pluralitatem probantia, & theologicas difficultates potentia inferamus. Et primo de peccati originalis contractione, quia non merito materiæ contrahitur quia lapides ipſum contraherent, neq; ipſius intellectus: quia ille non eſt à parentibus: * ergo contrahitur peccatum originale merito alicuius formæ ſubſtantialis vel accidentalis contractæ, quòd ſi ſubſtantialis ſit, eſt intentum, ſcilicet pluralitas formarum, ſi accidentalis, eſt etiam intentum: quia ſubſtantialem præſupponit. Reſponſio. pro ipſis & pro me: iuſtitia originalis eſt habitus, quo propter temperat anima paſsiones appetitus ſenſitiui: peccatum vero originale eſt carentia huius habitus, & ſic macula eſt priuatiua & non poſitiua: contrahitur vero peccatum originale, quia naſcente homine per tranſfuſionem ſeminis, Deus de communi lege animæ illius nõ infundit habitum iuſtitiæ, quia Adam peccando perdidit ipſum pro ſe & ſuis hæredibus: & ſic patet quòd non contrahit natus peccatum originale: quia materia inficiat formam, neq; quia aliqua ſubſtantialis forma vel accidentalis præexiſtens in ſemine remaneat in genito, & inclinat peccatum originale contra rationem habitualiter in pueris, & actualiter in adultis, non poſitiue, ſed negatiue, quia non habet intellectus habitum, quo reſiſtat appetitui ſenſitiuo contra rationem poſitiue inclinanti. An autem iſte habitus ſit intellectiuus aut ſenſitiuus: qui ponunt intellectum eſſe formam hominis: & nullam aliam formam ponunt in eo ſubſtantialem, habent ipſum ponere in ſubſtantia quæ eſt intellectus. Qui autem conſequenter ad principia Ariſtotelis loquuntur potius ponerent ipſum in appetitu ſenſitiuo quàm in intellectu quemadmodum Ariſtoteles virtutes morales ponit in ſenſitiuo appetitu: radix enim erroris eſt, quæ ſit virtus, quæ regula indigeat, & eſt virtus habens paſsiones appetitus. Secundo ponitur difficultas de tranſubſtantiatione panis in corpus Chriſti quia non ſit trãſubſtantiatio in Deum, quia ipſe eſt immunis à mutatione, non in animam, niſi comitanter, non in accidentia, quia non eſſet ibi tranſubſtantiatio, ſed tranſaccidentatio: ergo eſt ibi forma corporeitatis: patet conſequentia, quia ſi conſecraſſet beatus Petrus in triduo ſtatim poſt Chriſti benedicti expirationem in cruce: aut conſecratum ante mortem domini conſeruaſſet vſque poſt mortem eius ante tamen reſurrectionem eius, fuiſſet ibi ſub ſpeciebus panis, corpus, ſine anima: ſed non ſine forma ſubſtantiali extitiſſet, ergo vltra animam aliam formam habuiſſet corpus illud. Reſponſio. pro vtriſq; tranſubſtantiatur panis vigore ſacramenti in materiam primam, vel ſecundam ſub determinatis dimenſionibus, exiſtente nõ, dico in materiam & demenſiones: * & iſtam materiam præ dictum eſt dici poſſe corpus: & corporeum poteſt eſſe differentia ſumpta à materia diſtinguens habens eam à non habente: ſit igitur tranſubſtantiatio in materiam non abſolute, ſed quæ fuit vel eſt pars eſſentialis Chriſti benedicti: & ſic patet qualiter dominus noſter Ieſus Chriſtus, dum hoc altiſsimum ſacramentum inſtitueret, non dixit corpus, quod eſt ego, quia non de corpore quod eſt genus, ſed de parte ſui eſſentiali loquebatur, ſic enim intellectu corpus eſſet corpus, tunc vigore ſacramenti eſſet Chriſtus benedictus in Euchariſtia, & intellectus, & non comitanter, quòd à Sanctis negatur. Et licet de materia prima abſolute non dicatur hoc: tamen de materia ſecunda, aut prima ſub determinatis dimenſionibus exiſtẽs dicitur hoc, & corpus etiam proprie loquendo, & poſitum in cruce vel in ſepulchro, & formatum ex puriſsimis ſanguinibus virginis: ratione cuius formationis ex virginis ſanguinibus non concurrente ad formationem illã maſculo, neque ſemine à maſculo deciſo, ſed virtute altiſsimi obumbrante: nomine enim ſoli Chriſto benedicto appropriato, dicitur Chriſtus benedictus hominis filius: vbi alij hominum, cum filij ſunt, hominum filij ſunt, & non hominis: Chriſtus n. benedictus, licet Ioſeph habuerit pro patre, non tamen naturali, ſed adoptiuo: vbi alij hominum maſculum habuerunt ad eorum generationem naturaliter agentem, ſiue patrem illum appellaueris, ſiue non: Deo igitur agente ſpecialiter ad generationem illam Dei filius eſt dominus noſter. Et licet materia prima abſolute non ſit tua vel mea, quia ipſa eſt ſublunaribus omnibus corporibus communis: tamen tamen materia, quæ vel fuit ſub anima Chriſti benedicti, dicitur eſſe illius vel fuiſſe: & licet materia prima vel ſecunda abſolute non dicatur caro: ipſa tamen ſub determinata quantitate, & qualitate, & mixtione caro eſt, in quam panis trãſubſtantiatur per verba ſacramenti à ſacerdote prolata intendẽte actualiter vel habitualiter facere: quod ſancta mater Eccleſia intendit: & quæ fuit pars puri ſanguinis virginis ſaltem prima materia: & eſt ſub agilitate, poſtquam Chriſtus benedictus ſurrexit: & hac comparata ad animam ſaluatur vita & mors, * & ad ſuppoſitum diuinum numeralis identitas, & corporis, & acci-

Sed à ſerie vim.

Quia cum dimenſio ſit accidentalis nõ eſſet tranſubſtantiatio.

Quia per præſenſũ animæ

ſaluatur vita, & per abſentiam ſaluatur mors.

accidentium eius, quæ tamen cõceſsimus materiæ primæ inhærere. Sciendum etiam ſanguinem in corde cõtentum, nondum congelatum fluere poſſe, aperta ſibi via per ſolutionem continuitatis: ſimiliter & aquam in cordis capſula cõtentam, quod tamen nõ ſine magno myſterio proceſsit, & poteſt ſanguis dici viuus impropriè, quemadmodum aquæ fluentes reſpectu ſtantium: non.n. dicendum ſanguinem fuiſſe viuũ poſt expirationem, & ante ſurrectionem, etiam ſi quis ſanguinem dicat viuum impropriè loquitur, quia ipſe eſt nõ animatum.

Tertio. arguunt alij ex tranſubſtantiatione panis in corpus Chriſti benedicti, quia forma, qua caro eſt caro, non eſt accidentalis, quia tranſubſtantiatur panis in carnem: ſi autem eſſet illa forma carnis accidens, tunc tranſaccidentaretur panis in carnem, & non tranſubſtãtiaretur. Tum quia dixit lux, caro mea vere eſt cibus: non.n. accidens nutrit. Tum quia homo conſtat ex carne, & non ex accidente. Si autem ſubſtantialis ſit forma carnis, & ipſa non eſt intellectus, quia tunc homo eſſet caro, & non totum ad carnem, quod eſt falſum. Tum quia homo componitur ex intellectu & carne: ideo nõ eſt forma carnis forma humana. Tum quia panis tranſubſtantiatur in carnem, & non in animam niſi comitanter. Si dicat conuertitur panis in carnem, vt habet eſſe corporeum & carneum, non vt habet eſſe viuum. Contra. iſtæ diuerſitates per intellectum ſunt, mutatio vero eſt realis. Si autem forma carnis ſit ſubſtantialis & alia ab intellectu, aut agitur ipſa excedit intellectum, aut intellectus eam, aut eſt excedens & exceſſa, non primum, quia non vbicunq; eſt intellectus, ibi eſt forma carnis: quia non in oſſe aut neruo eſt forma carnis, ſed bene intellectus ineſt, non ſecundum, quia in brutis eſt caro, & non intellectus. Tum quia nõ omnis homo haberet carnem. Tum quia vltra ſpecificam formam non eſt deſcẽſus per formam. Tum quia intellectus eſt pura potentia in genere intelligibilium: infra autem puram potentiam non datur infra in illo genere. Si tertiũ quia eſt in brutis, & non in oſſe. Cõtra. quæ ſic ſe habent, accidentaliter coniunguntur, & non eſſentialiter. Tum datis duabus formis in eadẽ materia eſt ordo eſſentialis. Si autẽ eſſentialiter vniuntur, ipſæ erunt ſemper vnitæ. Rñſio nomine carnis importatur materia ſecunda accidẽtaliter ſic diſpoſita, & ſubſtantialiter ſecũdũ q animа hominis requirit, & ſic licet caro abſolute in alio ab homine reperiatur: non tamen reperitur in ea ruptura, qua eſt in homine, & eiſdem accidentibus: an autem ſi elemẽta manent in mixto, elementa panis tranſubſtantientur in elementa hominis: conſideret Theologus intentionem principalem. ſ. corpus Chriſti, & comitantem, &c. Quarto. petit alij difficultatem de indẽtitate corporis Chriſti in ſepulchro, in cruce, in vita ſuper terram, in Euchariſtia, & in cælo: quia per mortem non manet materia ſine forma: & ſic, ſic non eſſet idem corpus. Si noua forma ſit ibi actuans materiã, non eſt idem corpus, quia variata eſt eius pars eſſentialis. Tum quia etiam in veneratione committeretur idolatria aut quaſi.

Tum etiam ſequitur Deum dimiſiſſe aliquid in reſurrectione, quod aſſumpſit in morte, ſcilicet illam formam corporis:

Quia in natiuitate corpus humanum & in morte formam cadaueris.

Tum etiam ſequitur Deum bis aſſumpſiſſe, ſcilicet in natiuitate & in morte. Tum aſſumpſiſſe corpus non humanum, ſcilicet compoſitum ex iſta forma & materia. Si autẽ ſit corpus idem per intellectum: tunc non eſſet corpus mortuũ.

Reſponſio. pro reſpondentis & arguentis vtraque parte. Corpus ibi eſt materia: materiam enim ſubiectam corporeitati, quæ eſt quantitas, appellauit corpus Auerro. 1. Phyſico. com. 63. & eſt eadem, & accidentia eadem, & ſuppoſitũ diuinum idem: ſed corpus compoſitum eſt variatum variatione formæ: hoc fragilitati humanæ conformius eſt, an autẽ hoc Deus fecerit, ipſe nouit: & cui voluit ipſe reuelare: etiam autem illa forma fuerit alterius naturæ à cadauereitate: videtur q ſic, quia reſolutionem corporis in elementa prohibebat, quia iuxta Pſalmiſtam, Non dabis ſanctum tuum videre corruptionem. i. reſolutionem in elementa, quam cadauereitas nõ prohibet: ſed hoc reſpectu potentiæ diuinæ operantis nihil facit, ſatis enim ſibi eſt influxum ſuum generalem, ſine quo hic nihil fit, ſubtrahere, quemadmodum in camino ignis, &c. factũ eſt: aliud. etiam eſt cadauereitatem prohibere in elementa reſolutionem per paruum tempus, et magnum: per paruum.n. tempus cadauereitas eam prohibet, licet non per magnum, & pro paruo tempore prohibere reſolutionem fuit propoſito ſatis opportunum, cum tertia die ſurrexerit. Sed de veneratione alia debetur veneratio filio Dei, alia animæ Chriſti, alia huic formæ: ſi ibi alia ſit forma, alia materiæ: indoctus vero hæc non diſcernens in fide ſanctæ matris Eccleſiæ militantis ſaluatur. Et quemadmodum eodem miraculo antiquo, quo aſſumpſit carnem humanam, aſſumpſit quotidie cum non ieiunauit: materiam nutrimenti, & depoſuit quotidie materiã partium reſolutarũ, ita in propoſito nouam formam aſſumpſit & depoſuit: & tantum vnica fuit corporis & formæ aſſumptio, & hac ſolum humanum corpus fuit aſſumptum: ſed data illa alia forma ſit aſſumptio vnius partis & non alterius, quare non materiæ, quia iam erat aſſumpta: & ſic auctoritas Ambroſij. Idem corpus ſumptum de virgine eſt paſſum, ſepultum, reſurrexit, aſcendit in cælum, ſedet ad dextram patris, &c. Et infra, vera caro Chriſti quæ pependit in cruce, iacuit in ſepulchro: intelligitur igitur idem propter materiæ, ſuppoſiti, & accidentium, identitatem cum differentia viui & mortui: quæ requirunt diuerſitatem in forma ſubſtantiali, ſcilicet præſentia animæ, & abſentia: an autẽ alia requiratur forma: non eſt neceſſarium illud reſpectu diuinæ virtutis: & ſic cum omnia opere diffinita ſint primo politicorum, mortuũ & viuũ operibus diſtinguuntur: vnde recedente anima, oportet corpus variari: dixit enim Chriſtus, ſoluite tẽplum hoc, & in triduo reædificabo illud, ſolutione, non continuitatis, quia foramina Thomæ oſtendit, quæ non erant continuata: non incinerationis, vt prædixi, ergo mortis aduentu ſolutum eſt templum, non hominis tãtum, ſed corporis: iuxta Ioannem Euangeliſtam: corruptio igitur Chriſti fuit ſimpliciter, aliter illius generatio etiam fuiſſet generatio ſecundum quid: quoniam igitur Chriſtus habuit corpus mortale, quia eiuſdẽ ſpeciei cum corpore aliorum hominum, fuit corpus eius, & non præſeruatum à Deo, quia actio caloris naturalis in humidum mutabat ipſum ſecundum etates, & in violentia paſsionis illatæ à Iudeis fuit mortuus ſubſtantiali mutatione perditiua intellectus, quem reſurrectione acquiſiuit. Quia igitur opinio Ariſtotelis non habet in hoc quæſito de formarum pluralitate aliquid contra fidem, teneo ipſam, licet conſequenter reſpondendo oporteat dimittere Philoſophum. Contra. opinio Ariſtotelis non ſaluat reſurrectionem, quia nõ poteſt forma materialis redire eadẽ in numero, neq; motus terminus ad eam. Hæc enim præterita ſunt, &c. Secundo: ſequitur ex poſitione potuiſſe Chriſtum non vere reſurrexiſſe, nec vere mortuum fuiſſe, quia poterat ſenſus remanere, intellectu recedente ad inferos. Tertio. ſequitur quòd poſt reſurrectionem corruptibilia erunt corpora damnatorum: patet cõſequentia: propter corruptibilitatem ſenſus. Quarto. ſequitur poſsibile eſſe tranſhominationem, ſiue tranſubſtantiatione, tranſuitalitate, & tranſanimalitate: quia remanente forma qua eſt animal, poteſt forma, qua homo eſt, perdi. Ad primum. diſcordant Theologus & Philoſophus. Ad ſecundum. poſui illas formas apud Philoſophum naturaliter inſeparabiles, & à materia: amplior autem eſt Dei poteſtas in ſeparando intellectum à corpore: de communi tamen lege anima ſenſitiua deſinit eſſe, recedente intellectu. Ad tertium. conceditur conſequens: non corrumperetur tamen, nõ quia quieſcat cælum, quia tempore Ioſue quieſcente Sole pugnabatur in terra: non tamen inde habetur q omnes alij cæli quieuerint: immo non de Luna, ad quam oratio Ioſue ſe extendit: vt patet capite decimo. Quòd ſi omnes quieſcens cælũ, quemadmodum erit poſt vniuerſale iudicium: tunc non ſe corrumpẽt, nõ quin ſint actiua paſsiuis approximata, vt cor calidum cerebro frigido, aut cælum elementis, neq; ex dote impaſsibilitatis quia eã non habebunt damnati: ſed quia Deus ſubſtrahet influxum ad actionem deſtructiuam, eo ſeruato ad afflictiuam, & contrario alterarũ ad mortem poterit eſſe reſiſtentia ex contrario ad oppoſitum reducente. Ad quartũ. negatur conſequentia, quia homo eſt animal, viuens: & ſubſtãtia, &c. per intellectum: ſi intelligas de animali per ſenſum q ipſum remaneat, facta tranſhominatione per intellectum: dictum eſt naturam non poſſe, Deo aũt non repugnare. Sed dice quomodo ſtat opinio Ariſtotelis, cum fide: quia ſecundum

dum rationem naturalem, aut intellectus eſt vnus, vt intellexit Auerrois Ariſto. Aut intellectus eſt plurificatus incipiens eſſe: vt intellexit Aphrodiſieus Alexander, iſtarum autem nulla eſt conformis fidei. Reſponſio. hæc eſt circunſtantia, propter quam dixi oportere relinquere Philoſophum, & inter duas illas opiniones falſas probabiliorem eligendo: illa eſt opinio Auerrois, quāuis bene dixerit, dum tenet intellectum dare eſſe homini, terminet.n. generationem. Quod ſi contra Auerroim adduxeris Ariſtotelem. 2. Phy. tex. commenti 26 loquentem in plurali de forma hominis, ad quam ſtat conſideratio quidditatiua formarum. Reſponſio. textus Auer. in ſingulari eſt, ſecundo intellectus poſsibilis apud Auerroim eſt multa ratione materiæ: quia plores materiæ formantur per ipſum, quamuis ipſe ſit vnus in ſe. Si etiam Auer. ſuper Porphirio, capitulo de proprio, dixit rationale eſt vere proprium homini ſecundum primā fidem, non ſecundū actum. Intellexit ꝙ aptitudo hominis ad ratiocinādum eſt vere proprium hominis, dixerat enim Auer. in communicatibus rationale non prædicari ſecundum magis, niſi diceret rem accidentalem, & ſic patet ꝙ rationale poteſt importare ſubſtantiam & accidēs diuerſimode accipiēdo, ex quo ſequitur etiam intellectum eſſe principium intrinſecum, quia propria fluunt à principijs ſubiecti intrinſecis, ergo aptitudo ad rationādum cum ſit propria homini à principio intrinſeco hominis fluit, & ſic intellectus eſt principium intrinſecum non aſsiſtens extra, ſecundum primam fidem, intelligo aptitudinem exiſtentiæ: ſecundum actum autem actualem exiſtentiam: certum enim ꝙ naturaliter prius eſt aptitudo exiſtentiæ, quàm exiſtentia actualis: fides enim apud Auerroim compoſitionem veram dicit: diſcurſus igitur cum homine componitur prima compoſitione dicendo, homo eſt aptus diſcurrere, & ſecunda compoſitione, vt homo diſcurrit. Sed his poſthabitis, ad tertium librum accedentes ſecundum hic claudamus.

Intellectus plurificatus ſecundum Alexādrū Aphrodiſeum.

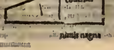
Nota auctoritatem Auer.

ALEXANDRI ACHILLINI BONONIENSIS,

LIBER TERTIVS.

INTER accidentia elementatorum quantitatem primum diximus cōſiderandum, ideo dubitatur primo. Vtrum detur minimum in naturalibus.

Reſpondeo, quæſtionē hanc eſſe amplioris ambitus, quàm noſtra requireret conſideratio. Sit igitur prima concluſio, cuiuslibet naturati eſt dare maximam & minimam magnitudinem, quam forma illius naturati ſibi determinat: intelligentiæ enim naturæ dicuntur quarum perfectio in indiuiſibili conſiſtit, non autem naturata: & ſi determinant intelligentiæ ſibi quantitatem. hoc non eſt in ſe, ſed in alio, puta in orbe ipſis ſubiecto, probatur ſub aliquanta magnitudine res naturalis per ſe exiſtere poteſt, & ſub aliquāta non: ergo datur terminus inter nimis paruum, & conuenienter paruum: & ſimiliter inter nimis magnum, & conuenienter magnum: cum enim à nō quāto imaginamur aliquid, puta materiam

creſcere vſquequo totam latitudinem quantitatis nimis paruæ reſpectu determinatæ naturæ pertranſiuerit, tunc aut dabilis eſt maxima quātitas ſub qua ſtare non poteſt naturatum cuius quantitas eſt mediocris: & cui illa eſt conueniens, aut dabilis eſt minima quantitas, ſub qua naturatum datum exiſtere poteſt; quia ſignato tempore per quod durat quantitas nimis parua: quæro de quantitate habita in inſtanti terminante illud tempus, aut eſt poſsibile naturatum exiſtere ſub illa aut non: ſi ſic, tunc illa eſt minima quantitas ſub qua datum naturatum exiſtere poteſt. Si autem non poteſt datum naturatum exiſtere ſub illa quantitate, tunc illa quantitas eſt maxima ſub qua datum naturatum exiſtere nō poteſt, quia ipſum ſub iſta quantitate exiſtere non poteſt, & ſub nulla minore quantitate etiam exiſtere poteſt, ſed bene ſub qualibet maiore citra certam datam. Similiter ad imaginationem tranſeunte aliquo à quantitate conuenienti verſus nimis magnam quantitatem, tunc detur inſtans terminans tempus aut eſſe inſtantis: quod apud Ariſtotelem tantum eſt vnum inſtans quod fuit & erit, ſed variatur ipſum ſecundum diuerſa eſſe, 4. Phy. tex. com. 103. & 104. communi autem modo loquendi vtimur: licet ſecundum iſtum ſenſum intelligamus, per quod durauit quantitas conueniens ipſi naturato: aut ſub quantitate data in hoc eſſe inſtantis poteſt datum naturatum exiſtere: aut non, ſi poteſt, illa eſt maxima quantitas ſub qua datum naturatum exiſtere poteſt, ſi autem ſub illa non poteſt, tunc illa eſt minima quantitas ſub qua illud naturatum exiſtere non poteſt: quia ſub illa exiſtere nō poteſt, ſub nulla etiam maiori exiſtere poteſt, ſed bene ſub qualibet minori, ſupra tamen aliud extremum: propter.n. nō euitabilem eſſe alteram partem contradictionis, non euitatur diuiſio, neq; congregabiles ſunt illi termini ſimul in eodem, ſcilicet maximum quod ſic cum minimo quod non, & maximum quod non cum minimo quod ſic, propter contradictionem quam claudunt.

Iſtam concluſionem voluit Philoſophus. 2. de Anima, tex. com. 41. omnium natura conſtantium poſitus eſt terminus magnitudinis & augmenti: non capitur augmentum proprie, quia non omne naturatum proprie augetur, quia nullum inanimatum proprie augetur: neq; eſt dictum vniuerſale, quamuis augmentum etiam improprie caperetur, ſcilicet pro rarefactione, niſi quo ad primam partem, quia cœlum non augetur neq; proprie, neq; improprie, ſed oportet ſupplere vltimæ parti, in augmentabilibus ſiue proprie, ſiue improprie, vt patet ex Auerroe. 6. Phy. com. 91. omne generabile naturale habet aliquam quantitatem naturaliter in initio generationis & in fine: & iſta quantitas habet extrema & medium. ver. gratia, quoniam quantitates embrionum ſunt terminatæ, ſcilicet minimi embrionis & maximi embrionis: & ſimiliter quantitates hominum ſunt terminatæ, ſcilicet maximi & minimi: vnde impoſsibile eſt augeri in infinitum aut diminui: nam ſi tranſiuerit quantitatem naturalem in diminutione & additione: ſtatim corrumpetur ens: actio.n. cuiuſlibet entis perficitur per quantitatem & qualitatem terminatam, ſicut eſt diſpoſitio in entibus artificialibus. Ex iſta concluſione ſequitur ꝙ termini magnitudinis & paruitatis ſunt propter formam, quæ eſt principium eſſendi naturatum naturatum.n. duo dicit materiam & formam, poſuit.n. Ariſt. 2. de Anima, tex. com. 41. natura conſtantium pro medio inhærentiæ prædicamenti ad ſubiectum: ſubdens quæ natura eſt hæc quæ terminum requirit dicens: hoc autem eſt animæ & rationis magis quàm materiæ: & ſic datur minimum ex principio intrinſeco & naturali, quod eſt forma: dixit.n. Auer. 3. Phyſi. com. 62. Res naturaliter habent magnitudines terminatas, minimus igitur homo eſt terminatus naturaliter, ſimiliter maximus. Si enim magnitudines rerum non eſſent terminatæ, tunc magnitudines non haberent perfectionē, quæ ſitam in natura per motum augmenti. Manifeſtum enim eſt per ſe, quemadmodum non qualibet actio fit per quamlibet qualitatem, ſcilicet per quamlibet formam, ita manifeſtum eſt eſſe impoſsibile vt qualibet actio entium ſit per qualibet magnitudinem, ſed vnaquæq; actio actionum propriarum cuilibet enti habet propriam qualitatem & propriam quantitatem, ſicut igitur actio hominis nō poteſt prouenire niſi à forma hominis, ita impoſsibile eſt vt actio eius proueniat niſi à

ſua

ſua magnitudine, magnitudo igitur hominis eſt terminata naturaliter: igitur & ſua forma, & ſimiliter vnaquæq; rerum naturalium: Et 1. cœ. com. 7 a. ſi natura alicuius formæ fuerit innata eſſe in corpore infinito, neceſſe eſt vt natura illius formæ ſit infinita, formæ. n. diuerſarum naturarum innatæ ſunt habere materias diuerſæ quantitatis, cum diuerſitas formarum ſit cauſa diuerſitatis quantitatum & magnitudinum recipientium formas. Accedit etiam Auer. 3. Meta. com. 17. dicens, minima. n. partium corporis ſenſibilis quæ non diuiditur ſecundum ꝙ eſt illud corpus eſt compoſita, verbi gratia, minima pars ignis eſt compoſita ex materia & forma, & ſic non eſt ſine generatione. Secunda concluſio. omne cœlum ſui maximo & minimo termino continetur, quia quantitas & extenſio eius variari non poteſt, ideo illa quam habet cœlum eſt maxima & minima, & ſic ſequitur ꝙ inter maximum & minimum alicuius rei non datur medium, veruntamen nullum cœlum eſt maximũ & minimum cœlum, quia ſphæra ſtellata eſt maximum, Lunæ vero cœlum eſt minimum, inter quæ ſex ſunt media iuxta Ariſt. in lib. de proprietatibus elementorum, & ſecundum hanc ſententiam intelligo Ariſt. de ſecretis ſecretorum ad Alexan. & cum dixit ibi ꝙ nouem ſunt ſphæræ, dixi in libro de intelligentijs in illo nouenario ſphæram actiuorum & paſſiuorum computari: Pythagoras autem vt teneret numerum denarium eſſe perfectum duas terras enumerabat, hanc quam habitamus, & antichthonam. i. contra latam, quæ non eſt ſenſibus noſtris manifeſta, vt dixit Ariſt. 1. Meta. Virtuti autem primi cœli, cum multiplex ſit: commoda eſt illius ampla magnitudo, quia in eo multæ ſtellæ reperiuntur, non autem tot & tantæ ſtellæ in paruo corpore apte diſponerentur. Seruit etiam ampla illa magnitudo, velocitati motus, quam in maximo orbium eſſe oportet. Alias etiam dixi perfectiorem intelligẽtiam alijs maiorem motum requirere quàm aliæ intelligentiæ, quæ minus perfectæ ſunt, requirant, & conſequenter altiorem locum, proportionantur autem conſequenter aliæ magnitudines alijs intelligentijs &c. Tertia concluſio. cuiuslibet indiuidui elementi maximum & minimum aſſignabile eſt, quia ipſum procedente rarefactione aliquando deſineret eſſe, aut ad maximam quantitatem eius deduceretur, ſimiliter ad minimam aut ad non eſſe procedente condenſatione, & per augumentum improprium verſus maximam dimẽſionem deducitur, & per compreſſionem verſus minimam. Iſti etiam termini in generatione comprehenduntur. 6. Phyſi. com. 3 a. primum in omni generatione & corruptione eſt minima pars quæ poteſt inueniri de generato, minimum. n. de omni generato eſt terminatæ quãtitatis, verbi gratia, minima pars ignis eſt terminata. [i.] minima quæ poteſt eſſe ignis. Vbi nota ꝙ ex quocunq; generetur ignis, illud eſt denſum, aut non eſt ita rarũ ſicut ignis: ideo in omni generatione ignis datur minimus ignis, ſed maximus ignis dari non poteſt in generatione, quia tunc oporteret ignem per condenſationem generari. Similiter in corruptione ignis continua tendit ignis verſus illam quantitatem quæ fuit minima ſub qua generabatur, quia per condenſationem ipſe corrumpitur, & ſic non datur maximus ignis etiam in corruptione, quia omne generabile corpus ex igne eſt minorum dimenſionum quàm ſit ignis. Si igitur ponatur ꝙ rariſsimo igni approximetur rarefaciens ipſum donec illum ignem corrumpat, caſus non eſt poſsibilis, quia ſummus ignis plus rarefieri non poteſt, neq; calefieri. Quod ſi Logicus ad imaginationem admittat, conſequenter concedat dari ſublunare corpus rarius igne, quod abhorret Philoſo. ſed omne aliud materiale corpus ab igne in maius ſe tranſmutari poteſt. Terra vero ex nullo corpore minorum dimenſionum quàm ipſa ſit generari poteſt, neq; in id corrumpi, imaginabile eſt tamen oppoſitum, puta vnam terram non multum denſam generari ex vno mixto habente denſiorem terrã quàm ſit illa quæ generatur, & conſequenter concedat logicus quòd ſub remiſsiore gradu exiſtere poteſt forma terræ quàm ſit gradus ſub quo ipſa mixto inexiſtit, quod difficultatem facit Philoſophus, ideo quandocunq; ipſa generatur, ipſa per condenſationem generatur, ideo in eius generatione datur maxima terra, ſed cum terra etiam corrũpitur, verſus ſuam quantitatem maximam deducitur: ad quam cum venerit, tunc primo non erit: * & ſic dari non poteſt minima terra in generatione illius aut corruptione, ſed igne aut terra in ſuis naturalibus diſpoſitionibus exiſtentibus, maximum eſt ignis, & minimum eſt terra: hoc voluit Auer. 1. de Anima, com. 97. maxima dimenſionum quàm materia recipit eſt dimenſio ignis, minima vero eſt dimenſio terræ. Ex his ſequitur ꝙ ſub maiori quãtitate poteſt ignis exiſtere quàm generari aut corrumpi, & proportionabiliter ecõtra eſt de terra, ita ꝙ ſub minori poteſt terra exiſtere quàm generari aut corrumpi, quia ea genita cum aliquibus raritatibus non ſibi totaliter naturaliter conuenientibus ab extrinſeco, puta ipſam generante minoratur, ignis vero cum denſitate quadam genitus ab extrinſeco maioratur, non tamen neceſſe eſt ignem quacunque generatur, ſub minima quantitate generari, patet, ſit paſſus aer à ſicco ſatis intenſe, & cum ſit calidus & ſiccus ſibi approximetur ignis conuertens aerem, & patet, quia ſub intenſo gradu ſunt qualitates ignis, quia ſub intenſo gradu generabitur ignis. Sed elementa media ſub maxima eorum quantitate generari poſſunt & corrumpi: * & ſimiliter ſub minima, ſub mediocribus autem quantitatibus communiter conſequantur: non intelligas tamen in eodem indiuiduo hæc omnia cõgregati, ſed in diuerſis indiuiduis & temporibus diuerſis. * Sciendum etiam ꝙ dato minimo ignis, illud non eſt cõuertibile in aerem, quia minimum aeris in decem minima ignis eſt conuertibile, vt ſupponitur ex communi conceptione, & ſic minimum ignis tantam materiam haberet, ꝙ ex ea generabilia eſſent decem minima ignis, quod implicat, quia tunc illud primum, quod dictum erat minimum, non eſſet minimum. Similiter neq; minimum vnum tantum ſuperioris elementi in inferius elementum eſt tranſmutabile, ſed ſi generatio debet eſſe in diminuta analogia, oportet multa minima ſuperioris elementi pati, exempli gratia, decem vel vltra, poſsibile eſt tamen minimum ignis conuerti in aerẽ, ſuppoſito ꝙ ante tranſubſtantiationem continuetur rei in quam conuertendum eſt, ſed ipſo per ſe ſeorſum remanente, non. Sciendum etiam ꝙ non datur maxima pars rei, neq; minima, quia quacunq; parte data, illa eſt minor toto, ergo eadem datur pars maior, puta quæ continet partem præaſſumptam & medietatem eius, quod remanebat de toto accepta priori parte, ſimiliter quacunq; parte data illa eſt quanta & extenſa, ergo illa partes habet, ſed pars eſt minor toto, in infinitum. n. diuiſibile eſt continuum, & proceſſus in infinitum eſt in potentia, & non in actu. 6. Phyſic. com. 59. patet dato quadrato, cuius diameter ex minimis, exempli gratia. 5. componitur, & per parallelas lineas ad coſtas terminatas diſtãtes in diametro præciſe per vnum minimum tantum, tunc in coſta comprehẽdunt parallelæ minus quàm minimum, aliter tot eſſent minima in coſta, quot eſſent in diametro, & ſic eſſet diameter æqualis coſtæ, quod eſt impoſsibile, ſimiliter datis duobus circulis ſe continentibus, trahantur lineæ ab extremitate minimi maioris circuli vſq; in centrum vtriuſq; quod idem punctum ſupponitur eſſe, tunc in minore circulo comprehẽſum inter lineas eſt minus minimo, aliter tot minima eſſent in paruo circulo ſicut in magno. Quod igitur dixit Auer. 7. Phyſic. com. 2. Corpora naturalia non diuiduntur in infinitum, in eo ꝙ naturalia, verbi gratia, primum motum in igne eſt pars minima, quæ poteſt eſſe ignis in actu. Similiter caloris eſt minima pars, quæ poteſt mouere animal. Intelligitur ꝙ non diuiduntur in aliquid ꝙ ſeorſum exiſtit, quia non in infinitum paruum ignem exiſtere tolerat natura ignis: neq; etiam contraria circunſtantia; vt dixit Ariſto. in lib. de ſenſu & ſenſato. Separatæ autem tantæ ſuperabundantiæ rationabiliter vtiq; reſoluuntur in continentia, vt minimus ſapor mari infuſus: ſed ſi diuidantur minima naturalia, erit propter quãtitatem, quæ mathematicæ accipi poteſt. Proportionalis concluſio de mixtis homogeneis tenenda eſt, vnde. 1. Phyſico. com. 37. Caro habet magnitudinem terminatæ quantitatis, ſcilicet ꝙ non inuenitur caro habens magnitudinẽ minorem illa. idem 6. Phyſi. com. 59. & 1. Phy. commen. 38. Manifeſtum eſt per ſe, ꝙ quantitas carnis eſt terminata in magnitudine & paruitate, & neceſſe eſt vt huiuſmodi corpus, à quo exeunt huiuſmodi corpora, perueniat ad minimam quantitatem illius ſpeciei corporis. Conſiderãdum quoque, quia materia, ex qua minimum

Quia aliter daretur vacuũ eſſe terræ.

Quia eſt ſin metria, poſsit & per rarefactionẽ, & per cõdenſationẽ generari.

Non. n. idem indiuiduũ poteſt corrumpi, deinde generari.

minimum generari habet, eſt quanta: & in infinitum diuiſibilis, ideo non datur prima pars magnitudinis à qua incipit generatio, ab extrinſeco agente, cum quo tamen ſtat, q̃ datur primum generatum in actu, ſententia eſt Auer. 6. Phyſi. com. 59. in fine.* Proportionalis concluſio. euidẽtior eſt in mixtis heterogeneis: dato enim minimo homogeneo, quia ex finitis ipſum componitur præciſe, oportet finitam quãtitatem eſſe heterogenei, ſimiliter econtra dato minimo heterogeneo vt ſenſitiua inductio oſtendit, dare oportet minima homogenea ipſum componentia, hanc ſententiam de mixtis perfectis quæ animalia ſunt, expreſsit Ariſto. 2. de Generatione animalium. Magnitudinis animalium meta. & terminus his deſcribitur, & 4. de Generat. animalium, ſed vt perficiendi cuiuſq; animalis certa eſt magnitudo, tũ ad maius, tum vero adminus, quẽ terminum non ſupra grediuntur, vt maiora vel minora euadant, ſed in medio magnitudinis ſpatio exceſſum defectũue inter ſe capiunt, atq; ita homo alius alio auctior eſt: & cæterorum quoduis animalium, ſic materia ſeminis, ex qua conſiſtunt, non indefinita eſt, nec in plus, nec in minus, vt ex quantalibet poſsit generari. Sciendum tamen quamuis multa mixta perfecta etiam animata ex multis minimis integrentur, non tamen animal multum perfectum, patet de plantis prima pars, à quibus ramuſculus extractus poteſt ſeorſum exiſtere & viuere, ſimiliter de animali annuloſo, animalia autem perfecta multum ſi diuidantur, licet vna pars poſsit exiſtere, tamen ambæ eorum partes exiſtere non poſſunt. Sed quia animalia perfectæ naturæ poſt ortum creſcunt in quantitate, & ſi naſcerentur ſub minimis eorum quantitatibus, tũc ad quadruplum aut quincuplum creſcunt, & ſic habẽt in quadruplo vel quincuplo, vel aliter plus de materia quàm prius, & tamen ad duo minima illius ſpeciei non attingunt, quia tũc illæ duæ partes, quæ eſſent duo minima illius animalis, poſſent ſeorſum exiſtere, quod eſt contra experientiam, veruntamen eſt q̃ aucta tantam habent quantitatem ſub quanta duo aut tria aut quatuor animalia poſſent exiſtere, habent tamen animata maximam quantitatẽ, quam acquirere poſſunt per augumentum cum illis circunſtantijs quas habent: (non enim ſic circunſtantionando datur minima quantitas, quam per augumentum acquirere non poſſunt) cum ad ſtatum peruenerint, quia tantum proceſsit calor naturalis exiccando humidum radicale, & ipſum impurum reddendo per mixtionem factam per virtutem nutritiuam deterius reſtaurantem, &c.

Ergo non dabit prima ſer meduſta de potẽtia ſiliue, huius ſolutionẽ habes non multum infra vbi ſoluit contradictionẽ in dictis Auer.

Finalem autem cauſam ponit Auer. 4. cœli, commen. 40. vniuerſaliter finitas non inuenitur in rebus, niſi propter formas earum, non propter quantitates, quia omni quantitate poſsibile eſt inuenire maiorem aut minorem quantum eſt ex ſe, non ſic autem hominem 1000. pedum damus, aut tantum ſicut granum milij aut ſinapis. Item. 4. cœli, commen. 24. finis conueniens augmentabili eſt menſura terminata in longitudine, latitudine & profunditate, verbi gratia, augumentum hominis non eſt, niſi ad menſuram naturalem humanitatis. Item 1. de Generatione, com. 3. in membro eſt cauſa extenſionis in omnes dimenſiones, quæ rarefacit humiditatem diuidendo illam ad minima foramina quæ creſcunt per intenſionem corporis, & iterum implentur humiditate, quæ tranſmutatur in partes carneas minimas, & applicabit ſe illis, & iterum contingent in illis partibus carnoſis nouis foramina minima, & cum membrum extenderetur rarefient illa foramina, & implebuntur per humiditatem cibalem, per virtutem attractiuam, & cum calor coagulauerit illam, reuertetur in carnem & os: deinde tertio rarefiet, & ſic erit crementum membri augumentatum, ergo non eſt augumentatio niſi ſecundum iſtam virtutem, ſecundum quam habet formam, & iſtam virtutem intendebat Ariſto. Alia concluſio. infinite magnam magnitudinem concedens Mathematicus Philoſopho naturali maximam quantitatẽ in natura concedenti non contradicit, quia veritas veritati non contradicit. 1. Ethico. & 3. de Anima. Auer. com. 5. dixit enim Commentator. 3. cœli, com. 6. mathematico non eſt inconueniens cõcedere corpus infinitum, quia conſiderat de eo inquantum eſt abſtractum à corpore naturali, ad bonum tamen intellectum referantur male ſonantia. ſ. quocunq; corpore finito imaginato imaginabile eſt maius, quia nullus imaginatur corpus infinitum, quia eo quod eſt corpus, ipſum ſuperficie aut ſuperficiebus clauditur, & ſic finitur. Naturalis autẽ diffinit hoc impoſsibile, quoniam inquantum eſt vltimum terminans corpus naturale eſt quaſi forma, formam autem inquantum eſt forma impoſsibile eſt augeri in infinitum, augumẽtatio. n. in infinitum eſt ex materia, non ex forma, vt declaratum eſt in phyſicis lib. 3. circa textum & com. 59. & 60. 8. autem phyſic. com. 23. minima partium magnitudinis factarum eſt terminata in intellectu in actu. Commento etiam 9. tertij cœli minima quantitas terræ eſt terminata, cum impoſsibile ſit q̃ quælibet pars habeat partem minorem ipſa. Conſimiliter eſt de omnibus alijs corporibus, quæ cum diuiderentur, corrumperentur, & non poſſent remanere. Similiter non videtur cur ſpongia compreſſa redeat ad ſuam priſtinam magnitudinem cum ſibi relinquitur, niſi quia maiorem quantitatem ſibi determinat q̃ illa ſit ad quam per compreſsionem anguſtabatur, quia tũc natura illa vacuitates non haberet ſufficientes continere nutrimentum pro illo animali &c. Sexta concluſio. datur minimum certo circonſtantionato continenti potens reſiſtere: patet de illo cuius virtus reſiſtitiua eſt æqualis virtuti continentis: à proportione autem æqualitatis non fit motus, veruntamen ſi ſtante agente debilitaretur paſſum: licet in præſenti inſtanti non ageret, tñ immediate poſt inſtans præſens ageret, ſimiliter dicendum, ſi ſtante reſiſtentia paſsi inciperet agentis virtus creſcere. Alia concluſio. à virtute ſatigabili datur minimum non portabile, & eſt põdus tantæ virtutis in reſiſtendo ſuſtinenti quantæ eſt agens in ſuſtinendo, quia hoc portari nõ poteſt, nullum maius portari poteſt, ſed quodlibet minus. Contra ſuper ponatur humeris illud quod dicis minimum reſpectu Sortis, & quæro an ſuſtinebitur à Sorte, & ſic erit portabile à Sorte, aut nõ ſuſtinebitur, & ſic ipſum vincet Sortem, & ſic non æquatur virtuti Sortis, cuius oppoſitum dicebas. Reſponſio. admiſſo caſu, dico q̃ virtus Sortis eſt debilitabilis, ideo nunc non deſcendit pondus illud, ſed immediate poſt hoc deſcendet, quia nunc non vincit Sortem, & immediate poſt hoc vincet: ideo per nullum tempus ſuſtinebitur pondus illud à Sorte, niſi adiuuetur aut creſcat in virtute, aut imaginetur fieri indebilitabilis virtutis, an autem in obuiatione huiuſmodi reſiſtentiæ à graui eo delato contingat interrumpi motum: eſt difficultas ad quam calculantes aduertere oportet. Alia concluſio. dabile eſt primum inſtans in quo non videbitur obiectum, cum videtur, & minorabitur obiectum verſus non quantum ſaluato oculo bene diſpoſito, & medio, & obiecti præſentia, aut cum ſaluato oculo & medio remouetur obiectum ab oculo, ab intra pariferiam viſus ad extra, quia in minoratione inſtãs continuans tempus in quo videbitur obiectum cum tempore in quo non videbitur obiectum, ſe tenet ex parte negationis, aliter daretur debiliſsima viſio, & habens vltimum eſſe, & minimus angulus ſub quo res videri poſſet, ſimiliter inſtans continuans tẽpus, per quod eſt obiectum intra pariferiam, cum tẽpore in quo obiectum eſt extra, ſe tenet ex parte negatiue, quia tunc non videtur, & immediate ante videbatur, aliter daretur vltimum inſtans eſſe viſionis. Et ſi Ariſto. in lib. de ſenſu & ſenſato, concedat nullum tempus quantuncunq; paruum eſt inſenſibile, ſed omne eſt ſenſibile. Hoc tamen declarat de ſenſatione continuata quo ad partes in exiſtentes, ſed non quo ad ſenſatum per ſe ſeorſum: * infinitæ enim parua eſt albedo aliqua viſu percepta in toto, quamuis non infinite parua albedo, & ſi per ſe exiſteret, ſic q̃ non in toto videretur, poteſt tamen aliter perdi viſio quã fuerit prætactum, puta ex luminis remiſsione, &c.

Et ſic vult, q̃ eſſe ſenſibile quãcunq; paruum poſsit videri ad viſionẽ totius, non autem per ſe ſeorſum.

Alia concluſio. datur minimum tempus menſurans minimum motum, intellige minimum in quantitate, non autem minimum in velocitate, dixit. n. Ariſt. 2. cœli, com. 39. motus cœli habet tempus terminatum, & impoſsibile eſt vt cœlum moueatur in tempore minori illo per tantum ſpacium, patet inductiue, quia ſicut ambulans habet tempus minimum in cuius minori non poteſt ambulare ſpacium terminatum, & muſicus habet tempus in cuius minori impoſsibile eſt tangere aliud, & ſimiliter in omni operatione. 6. etiam phyſi. com. 50. primum tempus eſt minimum in quo poteſt mobile tranſmutari. Contra. mobile tranſmutatur in tempore quod dicimus minimum, ergo in parte illius temporis, ſed pars eſt mi-

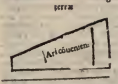
nor

nor toto: ergo totum tempus non eſt minimum. Reſponſio. in parte temporis ſit pars motus, non tamẽ totus motus.

Octaua concluſio. in motu ad qualitatem datur primum indiuiſibile per ſe, diuiſibile per accidens: * quia minimus color eſt terminatus per ſe, quemadmodum minima forma eſt terminata, ſcilicet q minimum eius quod poteſt eſſe coloratum in actu eſt terminatum, quemadmodum minimum eius quod poteſt eſſe aliquod demonſtratum, eſt terminatum, verbi gratia, quoniam minima aqua eſt terminata, & ſimiliter de alijs corporibus ſimplicibus, & compoſitis 6. Phyſico. tex. & com. 49. Auer. 5. Phyſi. com. 22, loquens de alteratione dixit. Si motus fuerit in qualitate, tunc inter. i. interclosum erit prima qualitas, ad quam tranſmutator tranſmotatum, & de motu locali de quo minus videtur, prius dixerat, ſi motus fuerit in loco, inter erit primus locus, ſcilicet primus locus ad quem motum mouetur 8. etiam phyſi. com. 23. prima pars quæ fit ex motu quodammodo eſt in actu, & quodammodo in potentia, quoniam ſecundum q illud quod exit in actu eſt determinatum ſecundum hunc modum eſt indiuiſibile, & ſecundum q motus eſt continuus eſt diuiſibilis, & non eſt in eo primum natoraliter in actu, niſi quieſceret motũ. 6. autem phy. Auer. com. 67. neq; in motu, neq; in tempore inuenitur primom natoraliter. ſ. primus motus, aut primus tempus, quoniam motus & tempus ſunt diuiſibilia, & com. 72. non eſt primum tempus in quo ceſſat, & tex. com. 71. neq; in ipſo moueri, neque ſtari eſt aliquid primum, ſtare. i. ire ad ſtandum: & Commentator quia tunc continuum componeretur ex indiuiſibilibus, & repetitur hæc ratio ibi à Philoſopho, tex. com. 73. & com. 72. Non datur primum quietis, quia in impartibili non poteſt quieſcere, quia in atomo non poteſt moueri. Et Auer. ibi iſta prioritas, ſcilicet dari primum eſt impoſsibile in iſtis rebus, propter continuationem, & com. 74. continuatio in motu locali eſt manifeſta per ſe, & quia impoſsibile eſt imaginari aliquam partem eius exiſtere ſubito, in cæteris autem eſt quæſtio non parua. Item. 8. Phyſic. com. 23. dicit Philoſo. noo eſſe continuitatem in augumento neq; in alteratione, intellige perpetuitatem, quia vtrinq; ſunt partes ad terminum communem copulatæ: immo aliqua eſt alteratio ſubita, vt tangitur. 1. Phyſi. com. 23. & 2. de Anima, com. 121. veruntamen Auerrois, ſermo eſt de intentionali alteratiooe, non autem de reali, ſed de reali loquitur Ariſto. Sciendum tamen q alterationem intenſionalem aliquando contingit eſſe ſucceſsiuam, ſed per accidens, vt quando requiritur aliquid ſucceſsiue motum vt in auditione motus aeris localis, & in odoratione fumalis euaporationis localis motus, aliter ſubita eſt, ſed de reali alteratione ipſam eſſe ſubitam non eſt intelligendum ipſam fieri in inſtanti, ſed æque cito ſubiectum paruum ab extrinſeco alterari poteſt ſecundum omnes partes quantitatiuas, non tameo intelligendum eſt q æque velociter ſecundum omnes partes alteretur, quia vniformi exiſtente paſſo: non habet agẽs extrinſecum æqualem proportionem ſupra extrinſecas partes paſsi, & intrinſecas, neq; intelligendum eſt aliquid eſſe ſubitum, quod ratione motus tollat, & ſic ſimul congelantur omnes partes aquæ, & ſubito, ſed maior eſt congelatio in vna parte quàm in alia, & ſubita congelatio eſſe videtor, quia aqua naturaliter eſt frigida, & in ſummo, ideo pro ea congelanda non requiritur vlterior infrigidatio, ſed requiritur conſtrictio quæ verſus naturam lapidis reducit, & ſic intellige Ariſtotelem in lib. de ſenſo & ſenſato de congelatione ſubita. Ex hoc ſoluitur dubitatio, an termini quibus clauditur quantitas rebus naturalibus conoeniens ſint affirmatiui aot negatiui, ſcilicet maximom quòd ſic, aut minimum quòd non, minimum quòd ſic, & maximum q oon. Reſponſio. ſunt affirmatiui, & negatiui, quia in Inceptione dato maximo aut minimo quòd affirmatiui ſiot intelligitor, quia datur primum inſtans naturati. * In definitione vero intelligitur q ſint negatiui, quia dator primum non eſſe eiuſdem. Et ſic ſoluitur contradictio inter Auer. in libro de Subſtantia orbis. cap. 1. dantem maximam quantitatem aeris conuertendi in ignem, & Ariſt. 8. Phyſi. tex. com. 69. & 6. Phyſi. tex. com. 41. & 43. dantem primom eſſe ignis generandi, data enim illa maxima quantitate aeris eſſet dicendum in inſtanti præſenti, ſub illa eſt aer, & non immediate poſt inſtans quod eſt præ-

Quia qualitates ſunt diuiſibiles per accidens.

Si. n. ex igne generet aer, datur primũ eſſe aeris pa- tet cum fuerit à termino quãtitatis ſibi cõuenientis, quia venit de quantitate nimis magna ad cõuenientẽ, quia de igne ad aerem, ergo tũc erit aer, & nõ immediate ante fuit. Similiter ſi ex terra aqua fieret, tunc eſſet de nimis parua ad conuenientem quantitatem. Et ſic in primo inſtanti eſſe ipſius aquæ, eſt quã titas aquæ minima, q a ſub illa eſt aqua, & ſub nulla minori. Similiter in definitione dicẽdum. ſ. q termini ſũt negatiui, vt ſi ignis corrũpatur, quia per condẽſationẽ corrumpitur.

ſens erit, & in inſtanti quod eſt præſens non eſt ignis, & immediate poſt inſtans quod eſt præſens erit, & ſi datur primum eſſe ignis in inſtãti qood eſt præſens eſt ignis, & non immediate ante inſtans, quod eſt præſens, fuit, & ſic in inſtãti, quod eſt præſens, non eſt aer: & immediate ante inſtans, quod eſt præſens, fuit, & ſic illa quantitas data non eſt quantitas aeris, neq; magna neq; parua: ſed eſt quantitas ipſius ignis. Solutio. q illa eſt maxima quantitas aeris, quia illa eſt maxima ſub qua potuit generari aer, ſed eſt minima ſub qua generari poteſt ignis: & eſt minima quantitas ſub qua non ſtat aer, dum tendit aer in non eſſe, & ſic ſtant ſimul dari primom eſſe ignis, & maximam quantitatem aeris ex qua ignis eſt generandus. Contra iſtam reſponſionem eſt Auer. 2. cœli, com. 95. concedens dari maximam raritatem ad quam cum ignis peruenerit, impoſsibile eſt ipſum rarefieri magis. Secundo arguitur q poſsit eſſe q non detur primom eſſe ignis: probatur, & pono paſſum continuari agenti cõoerſioo eius, tunc non oportet eſſe ſubitam generationem minimi, propter quantuncunq; parui ignis generationem, propter paſsi continuationem cum igne agente & præexiſtente. Tertio. arguitur dari vltimum eſſe corrumpendi, & vltimum non eſſe generandi, dato maximo aere primo generato ex igne, conſeruetur ſic per tempus, in cuius fine ſit ignis ſibi applicitus rarefaciens, tunc dabitur vltimum eſſe aeris, & vltimum non eſſe ignis, quia in inſtanti applicationis non eſt actio, ſed immediate poſt erit, ergo in illo inſtanti eſt aer, & non amplius. Similiter dato minimo aere generato vel ex aqua vel terra, & conſeruato per tempus, approximetur condenſans, & ſequitur idem ſ. dari vltimum eſſe aeris, & vltimum oon eſſe generandi, quæ habentur pro inconuenienti, & ſunt contra Philoſ. &c. Ad primum. concedo conſequens, neq; ipſum eſt contre dicta, quia rariſsimus ignis in nihil corrompi poteſt per rarefactionem, ſed ſi corruptibile eſt, per condenſationem eſt corruptibile. Ad ſecundum. concedo cooſequens. Contra. ſequitur q non eſt neceſſarium augumentationem fieri per minima, patet conſequentia, quia nutrimentum nutrito continuatur, antequam ipſom in ſobſtantiam nutriti tranſubſtantietur. Sed diſtinguẽdum nutritionem fieri per minima outriti; non oportet autem q per minima nutrimenti quia quælibet pars minima nutriti nutrimento indiget, ſed non cuilibet minimo appoſitum eſt minimum nutrimenti, neq; conuertibile eſt in minimum nutriti. Sed contra. ſit homo aut equus nutritum, tunc in eis noo ſunt minima, per dicta, ergo nõ fit in eis augumentatio per minima. Rñõ. fit per minima carnis aut oſsis, licet non per minima hominis aut equi: & ſic in eis ſunt minima homogeneorum, an autem nutrimentum ſparſom fit per membra, ſic q in partibus eius ipſum non habeat continuitatem, & dato q non: an minus minimo alteri continuatũ exiſtere poſsit, alias conſiderandum eſt. Ad tertium. in generatione potuit ſtare aer ſub tanta rarefactione, quia præſens eſt generans aerem, quod condenſat ipſum, ideo ſtatim non erit aer ſub tanta raritate, etiam propter præſentiam generantis aerem. * Sed in corruptione, licet deducatur ad raritatem tantam, tamen cum ſtatim eſt tanta raritas, aer primo non eſt, qui agens præſens paſſo eſt contrariũ aeri deſtruens ipſuon. Caſus igitur argumenti non eſt naturaliter poſsibilis, quia ſub minori diſpoſitione generari poteſt aer, quàm conſeruari, quia ab agente rarefaciente generari poteſt pota ex grauibus, & etiam ſub maiori quantitate generari poteſt aer, quàm conſeruari, quia ipſe ab agente condenſante generari puta dum agens aerẽ generãs in leue ſimpliciter agit. Quod ſi dixeris, dictum eſſe ſupra oppoſitum. ſ. ſub minori elementum cõſeruari poſſe quàm generari. Rñõ. dictum eſt elementum in mixtione ſub remiſsiore gradu ſaluari poſſe q̃ extra mixtionem, & hoc dictis non repugnat, an autem facilius ſit conſeruare quàm generare alias dicetur, ſed ad imaginationem

Et ideo vera Auer. illa maximam quantitatem aeris, q a illa eſt maxima ſub qua potuit generari aer, & non q illa ſit maxima aeris, imo eſt ignis, quia in inſtanti præſenti eſt ignis, & non immediate ante fuit.

Nam cum eſt continuatio, ſi non eſſet ſubita generatio minimi, vel ignis, minus ad minimo per ſe exiſtent.

Nõ tamẽ datur vltimũ eſſe ſiue, quia adhuc ſtatim poſt hoc erit, licet non ſub tanta raritate.

tem admiſſo caſu: conſequenter dicendum eſt ꝙ oppoſitum regularum ab Ariſtotele nobis traditarum. 8. Ph. de inceptione rei & deſitione eſt imaginabile, licet non ſit verum. Sciendum etiam ꝙ minimorũ ſimplicium materiæ non ſunt æqualis portionis, quia ex vno minimo elementi habente ſuperius elementum fiunt aut fieri poſſunt circa decem minima ſuperioris elemẽti, & ſic circa in decuplo minus de materia habet minimum vnum genitum quàm minimum ex quo fit generatio. An autem vnum minimum ſit æqualis quantitatis cum alio minimo. Dicendum eſt omne minimum mixti eſt maius minimo elementi componente ipſum, eo quia materia minimi mixti eſt totum quantitatiuum ad minimum elementi componens id mixtum. Sed quantitatem vnius minimi ſimplicis probabile eſt eſſe æquale quantitati alterius minimi elementi: * non.n. probabile eſt eſſe talem proportionem vnius minimi elementi ad aliud minimum alterius elementi, qualis eſt proportio ſphæræ vnius elementi ad ſphæram alterius elementi. Si.n. proportionem naturalium acceperis vt ignis ad terram, quæ ſit mille ad vnum illa eſt nimis magna proportio, & tanto magis, quia tunc oporteret inter illas datas ſphæras eſſe proportionem mille ad vnum duplicatam, quia numerus minimorum ignis eſt millecuplus numero minimorum elementi: * & vnumquodq; minimum ignis eſſet etiam millecuplum ad minimum elementi terræ. Si autem proportionem ſphærarum datam à mathematicis acciperet, adhuc illa eſt valde magna, vt dixi in principio ſecundi huius libri. Si igitur materia prima eſſet ſolum ſub elementaribus formis completis non ſeinuicem tranſmutantibus, tunc ipſa in quatuor portiones æquales in multitudine materiæ eſſet diuiſa: & ſic præciſe in ea proportione in qua minus de materiæ multitudine ſibi determinat vnum minimum, præciſe in eadem eſſent plura minima vnius elementi quàm alterius, & ſic maiorem locum occuparet ignis elementum: nunc autem elementa ſe alterant, & conuertunt vnum in naturam alterius, ipſa etiam in mixtionem veniunt, &c.

Quia licet plus ſit de materia in vno, ꝙ̃ in alio: tamen nõ plus occupat de loco vnũ quàm aliud.

Quia vnũ minimũ terræ facit mille ignis quia vnũ terræ facit decẽ aquæ, & vnũ aquæ facit decem aeris: & vnum terræ decem aeris, quale, &c.

Contra minima arguitur, & primo ex diffinitione quanti, quodlibet quantum eſt diuiſibile in partes potentes eſſe hoc aliquid. 5. Meta. tex. com. 18. ſed omne minimum eſt quantum &c. Secundo. minimum poteſt per ſe exiſtere, ergo pars eius per ſe exiſtere poteſt, patet conſequẽtia, quia totum & pars ſunt eiuſdem rationis eſſentialis, quia elementa ſunt homogenea, & etiam exiſtentia aut eſt idem eſſentiæ, aut conſequitur eſſentiam. Tertio. omne agens prius & velocius agit in partem paſſi ꝓpinquam quàm remotam, ergo prius inducit formam in parte minore quàm maiore. Quarto. ignis in infinitum eſt aptus creſcere per appoſitionem combuſtibilium. 2. de anima, tex. com. 41. ideo non eſt ignis principium augumenti. Quinto. dato minimo in medio inter calidum & frigidum, tunc minimum illud ex vna parte calefit, & ex alia frigefit. ergo datur minus minimo, patet conſequentia, quia pars minimi frigida eſt minus minimo. Sexto. ex primo phy. com. 64. Generatum eſt compoſitum ex tribus. ſ. ex priuatione, & forma & materia, ſic ꝙ priuatio eſt in parte materiæ, & forma in parte, ergo ibi non eſt minima materia, quæ ſubijcitur generationi, quoniam minor eſt materia ſubiecta priuationi tantum quàm ſubiecta priuationi, & formæ: non.n. illa priuatio & illa forma ſe compatiuntur in eodem ſubiecto adæquate, quia ſunt oppoſita & incõpoſſibilia. Ad primum. ratio quantitatis in ſe mathematica eſt, ideo ratione quantitatis quantum ad imaginationẽ poſſent partes in imaginatione eſſe ſeparatæ, ſed natura non tolerat diuiſionem illam, patet in cœlo, &c. nullam diuiſionem realem tolerante, ſed inferiora aliquam tolerant, ſed non omnem. Ad ſecundum. non ſaluat materia formam, niſi ſit materia qualitatiue & quantitatiue diſpoſita, cuiuſmodi non eſt in minore minimo: ideo negatur conſequentia. Et ad probationem negatur conſequentia, quia mas & femina ſunt eiuſdem rationis & tamen non poteſt maſculus in ſe concipere, ſed bene mulier: dixi alias ꝙ proprietates ſequentes ſpecifica principia abſolute cuilibet indiuiduo competebant, ſed ſequẽtia principia non abſolute, ſed ſub determinata materia, aut determinatis materiæ diſpoſitionibus non oportet eſſe omnibus indiuiduis ſpeciei communia, eſſe autem generatiuum in alio requirit organa ſeminis tranſfuſiua, & omne generatiuum in ſe requirit organa receptiua ſic ad propoſitum ſubſiſtentia, licet concedatur ꝙ ſubſiſtentia ſit forma: * non tamen ſubſiſtentia eſt materia: neq; compoſitum, quæ exiſtunt: & illa attribuitur denominatiue principaliter ſuppoſito, quod requirit determinatam quantitatem & qualitatem vltra illam, quàm principia: ſpecifica abſolute ſumpta requirunt, partes.n. minores minimo, licet exiſtant: non tamen ſubſiſtunt, quia non ſeorſum exiſtunt ſed in toto, poteſt tamen aliqua pars ſubſiſtere, quæ non ſubſiſtit, vt patet de magno ex pluribus minimis cõſtante cuius pars ſubſiſtere ſola poteſt. Corollarium ſubſiſtentia non eſt prædicatum de re eſſentialiter. * Corollarium, aliqualiter aliter eſt accipere ſubſiſtentiam quàm ſubſtantiam, quia ſubſtantia quidditatiue prædicatur de illo de quo prædicatur, ſed non ſubſiſtentia. Ad tertium. formæ ſubitam extraductionem per generationem præceſſit alteratio ſucceſſiua, & per partes, & hoc tam in ſubſtantiali tranſmutatione, quàm accidentali: ideo conceſſo antecedente, negatur conſequentia. * Ad quartum. exponitur in infinitum. i. in quantitatem multo maiorem quàm ſibi determinet animatum, quæ quantitas etiam non determinatæ figuræ eſt: non.n. determinatam figuram determinant ſibi elementa, qualem ſibi determinant animata: figura.n. terminus eſt quantitatis: ideo creſcẽs non ad figuram, ad infinitum creſcere dicitur. Ad quintum poteſt eſſe ꝙ illud minimũ diuidatur, cuius vna pars in ignẽ, alia in aquam conuertatur, & poteſt eſſe ꝙ ſolum à potentiore contrariorum patiatur illud medium. Ad ſextum. dicit Auer. eſt verum in generationibus in quibus maius minimo generatur, & dixit Auer. ſi non eſt ſucceſſio in forma, ꝙ ipſa eſt in accidentibus: de generatione hominis. 1. Phy. com. 62. loquẽs. Eſt autem difficultas an generatio fiat per minima. Ad hoc eſt Auer. 6. Phyſi. com. 59. motus generationis & corruptionis eſt compoſitus ex tranſmutatione in qualitate & tranſmutatione in ſubſtantia, tranſmutatio in ſubſtantia eſt in non tempore. ſ. prouentus formæ ſubſtantialis, & motus generationis totius eſt compoſitus ex motibus partium in generabilibus compoſitis ex membris diuerſis, & non eſt neceſſe vt tranſmutatum, quod præcedit, ſit de ſpecie tranſmutati poſterioris, ſed de alia ſpecie, licet trãſmutatio ſit eiuſdem ſpeciei: in corporibus ſimplicibus non accidit hoc, vt in generatione ignis & aquæ, ſed ſequitur neceſſario vt ante tranſmutationem poſita ſit alia tranſmutatio ſiue ſit diuiſibilis ſiue indiuiſibilis. ſ. finis tranſmutationis ſolummodo, licet non ſit dare primam partem magnitudinis, in qua eſt generatio, eſt tamen dare primum generatum. ſ. minimum in generato ex partibus diuerſis. Duplex igitur eſt mixtũ, homogeneum, heterogeneum: homogenei eſt primum, non ita per ſe ſicut heterogenei, quia homogenei partes ſunt eiuſdem rationis, quarum vna non præſupponit alteram. & ſic nulla eſt eſſentialiter prior altera, ſed heterogenei eſt dare partem vnam, à qua aliæ dependent, & ſi non in fieri, ſaltem in conſeruari, vt à corde aut ab ei proportionali, conceditur igitur dubij pars affirmatiua, non tamen neceſſe eſt facta primi minimi generatione ſecundum minimum ſubito generari, puta cum materia ſecundi minimi materiæ primi minimi continua eſt. Eſt alia difficultas vtrum detur minimum alteratum, aut minimus gradus formæ per alterationem inducendæ, probo ꝙ non, quia approximato naturali calido frigido in ſummo ſine impedimento in proportione maioritatis, aut immediate poſt hoc aget corrumpendo frigiditatem ſummam, aut non: non ſecundum, quia non ſtat agens naturale approximatum per tempus paſſo, cui agens dominatur, remoto impedimento, ſine actione, ſi agit, aut certam partem ſui contrarij agens incipit abijcere, aut non, non primum, quia infinite velociter ageret, ergo reſtat ꝙ infinite modicã incipit abijcere, & cum non abijciatur contrarium ſine contrarij inductione, ergo immediate poſt hoc erit caliditas in paſſo, & nulla certa caliditas immediate poſt hoc erit ibi, quia aliter infinite velox fuiſſet calefactio, quia aliquanta caliditatem certo tempore inducta, eſt aliquanta velox alteratio, & in duplo minori tempore ea inducta, eſt in duplo velocior alteratio, & ſic in infinitum minorando, ergo ſi certa caliditas immediate poſt hoc erit, ſubita erit alteratio, tunc vltra, ergo per partem ante partem

Quia eſt quo aliquod ſeorſum exiſtit.

Quia licet plus ſit de materia in vno, ꝙ̃ in alio, tamen non plus occupat de loco vnũ quàm aliud.

Hoc nõ repugnat octauæ concluſioni, quoniã hic loquitur de alteratione præcedente formã.

partem caliditas acquiretur, ergo non per minima. Rñ: dã tur minimum in formis qualitatiuis, vt in octaua concluſione dictum eſt: minimum qualitatis per generationem ſecundũ quid acquiritur, & per corruptionem ſm quid deſinit eſſe, & cum datur calidum approximatum frigidiſsimo, admitto caſum & concedo q̃ immediate poſt hoc erit remiſſa frigiditas, ſed non immediate poſt hoc generata erit caliditas, & ſic conceditur aliquanta vnius contrarij remiſsio ſine contrarij illius intenſione, ſed cum primo non erit certa quantitas vt vnius gradus frigiditatis ſecundum ſe totum & quãlibet partem eius, tunc primo erit caliditatis gradus minimus, ſed reſiduum caliditatis poſt alterationem ſucceſsiue acquiretur do nec durabit calefactio. Sed quare non ſic per generationem acquiritur ſecundum minimum, ſicut primum. Reſponſio ſubiectum patiens, aut aliquid habet qualitatis extrahendæ ab agente, & tunc continuatur motus ſine minimi generatione præcedente, & quia non datur prima qualitas in potentia, ſed ante quamlibet introductam qualitatẽ in potentia eſt alia qualitas prior: ideo ſaluatur continuatio in motu, ſed quia dator prima qualitas in actu quam introducet agens, ideo ſaluatur medium in quod primo mutãs venit. Si autem ſubiectum patiens nihil habeat de qualitate extrahenda ab agente, tunc dictum eſt. Cauſa autem ſucceſsionis introductionis dicta eſt ab Auerroe. 4. Phy. com. 71. ſcilicet reſiſtentia extrinſeca vel intrinſeca motori: & ſi continuetur motus vſq; in totalem frigiditatis remiſsionem, tunc cum deuentum erit ad minimam frigiditatem, exempli gratia, vt vnum, illa per corruptionem ſubito recedet, quia minus minimo exiſtere non poteſt. Contra. ſequitur generationem ſecundum quid priorem eſſe alteratione, conſequens eſt contra Philoſophum. 1. Phy. com. 62. patet conſequentia, quia antequam intendatur albedo aut caliditas, illa generatur. Reſponſio. licet quælibet qualitas intenſibilis prius generetur quàm intendatur, tamen nego conſequẽtiam in alteratione reali, quia illa eſt inter contraria, & præceſsit alteratio deſtructiua contrarij, licet non præceſſerit alteratio inductiua formæ, & ſic ſaluatur Philoſophus. 6. Phy. tex. com. 8. ante omne mutari fuit mutari prius.

Contra. tunc ſequitur argumentum Auer. contra Auicennam non concludere, quia illud ad quod deducit ratio Auer. non eſt inconueniens, ſcilicet q̃ poſsit forma elementi ſtare integra cum qualitate remiſſa, quia concedis q̃ forma elementi remanet remiſſa illius qualitate. Tum etiam vult Philoſophus in lib. de ſenſu & ſenſato, q̃ formæ ſint diuiſibiles in infinitum. Reſponſio. negando conſequentiam, quia cum qualitatis remiſsione rumpitur forma elementaris, cuius oppoſitũ dicebat Auicẽna. Frigiditas. n. eſt inſeparabilis ab aqua, quemadmodum caliditas ab igne 2. de anima. Auerrois com. 55. & ſic intellige inſeparabilitatem frigiditatis ab aqua, non q̃ quacunq; frigiditate data illi ſit aqueitas coniuncta: patet in terra aut in igne, aut aera alteratis ad corruptionem ab aqua vel terra, ſed quacunq; forma aquæ data, dum alteratur aqua per frigidi vel calidi contrarietatem, ipſa pariter intenditur frigidate intenſa, & remittitur frigiditate remiſſa, ſimiliter non intenſa neq; remiſſa frigiditate, ſed ſtante: non intenditur, neq; remittitur forma aquæ, ſed ſtat, niſi alteratio fiat ſecundum aliam contrarietatem, ſcilicet humidi & ſicci, & tunc quia terra aquam poteſt cõuertere per ſiccum: oporteat ſtante frigiditate remittit aquæ formam, propter humidi remiſsionem. Corollarium. corruptio incompleta eſt ſine generatione completa vel incompleta, aliter. n. non eſſent elementa immediate tranſmutabilia, ſed prius fieret mixtum, ſaltem imperfectum: non. n. cum ſtatim incipit alteratio acquiſita eſt forma ſimplicis generandi: * ideo ſi ibi eſſet tunc generatio, cum illa corruptione incõpleta quæ eſt ibi, tunc eſſet ibi mixti generatio, & ſic non eſſet elementi in elementum immediata tranſmutatio, non oportet igitur elementarium formarum ſubſtantialium vel qualitatum earum latitudines compleri.

Contra. Auic. (margin)

Quia ab igne corrũpi poteſt gradus vnus frigiditatis ſine generatione caliditatis. (margin)

Contra detur calidum, vt 7. cum dimidio, tunc per te nihil eſt ibi de frigiditate, quia tunc genita eſſet ibi qualitas ſub minore gradu, quàm ſit minimus gradus illius formæ, ſuppono enim gradum vt vnum eſſe minimum gradum frigiditatis, Tunc ſic huic remiſſe calido approximatum agens calefaciens, & ſequitur q̃ infinite velociter alterabit agẽs ipſum paſſum, quia ſubito medium gradum caloris inducet, quia calefacienti nihil reſiſtit: vt patet, & ſic latitudo qualitatis eſſet ſubito per alterationem inducibilis, quod eſt impoſsibile. Quod ſi dicas q̃ per generationem ſemigradus ille acquiritur. Contra. ſequitur q̃ poſsibile eſſet aliquam partem latitudinis ſucceſsiue perdere per alterationem, quam nõ eſſet poſsibile ſucceſsiue acquirere, quod non apparet, patet conſequentia, quia ſemigradus iſte ſucceſsiue perditur per te: & non poteſt iſte ſucceſsiue acquiri, quia generaretur minus minimo, ergo &c.

Rñ. illum ſemigradum nõ poſſe ſucceſsiue acquiri eſt per accidens, ſcilicet ratione quantitatis gradualis, quam ex natura formæ requirit: quantum. n. ex quantitate intẽſiua ibi imaginata non repugnaret in illo ſemigradu fluxum temporalem imaginari. Sic igitur ſaluatur primum eſſe generati: quemadmodum docuit Philoſo. 6. Phy. tex. com. 42. cum datur primus gradus formæ ſubſtãtialis per generationem ſimpliciter acquiſitus, & datur primus gradus formæ accidentalis per generationem ſecundum quid acquiſitus. Saluatur etiam primum non eſſe corrupti iuxta doctrinam Philoſophi. 6. Phy. tex. com. 43. primum. n. eſſe generati eſt primum non eſſe corrupti. Quod autem dixit Philoſo. 5. Phy. tex. com. 14. Eſſe oportet quod corrumpitur, non intelligitur q̃ detur vltimum eſſe corrupti, ſed intelligitur non eſſe poſsibile aliquid corrumpi, niſi ſit vel fuerit, non. n. poſsibilis eſt hæc copulatiua: hoc corrumpitur, & hoc nec eſt neq; fuit. Saluatur etiam primum in quo mutatur iuxta Philoſophum. 6. Phy. tex. com. 44. Saluatur etiam q̃ ante omne mutari fuit mutari 6. Phy. tex. com. 58. Saluatur primum per ſe in generatione & alteratione, ſed in augmento & loco primum per accidens. 6. Phyſi. com. 59. Eſt enim minimum duplex, per ſe, per accidens, in ſubſtãtia & qualitate eſt minimum per ſe, & diuiſio in infinitum per accidens, ſed in quantitate, & vbi eſt diuiſibilitas per ſe, & minimum per accidens 6. Phy. com. 49. & 61. * Sed videtur contradictio in dictis Auer. quoniam 6. Phyſi. com. 49. dixit tranſmutabilium ſunt quædam in quibus inuenitur primum per accidens, vt in qualitate, in eis autem quæ ſunt in vbi aut in quanto non inuenitur primum, neq; per ſe, neq; per accidens. Reſponſio. quantitates conſiderari poſſunt in eſſe abſtracto ſeu mathematico, & ſic ipſæ non habent primum, neq; per ſe, neq; per accidens, alio modo cõſiderari poſſunt in ſuo eſſe naturali, & ſic per ſe non habent primum, ſed bene per accidens. ſ. ratione formæ naturalis illam quantitatem ſibi determinantis. Idem de ſuperficie quæ eſt locus dicendum eſt, & ſic in dictis Auer non eſt contradictio. Ad ſecundum. concedo in formis diuiſibilitatem in infinitum in partes inexiſtentes, & concedo q̃ ratione qualitatis ibi eſt terminus, ſed ratione quantitatis non. * Sed dubitatur. quia videtur q̃ vltimus gradus formæ non ſubito perdi habeat, quia ipſe eſt aliquantæ virtutis reſiſtiuæ, ac q̃ ipſe poteſt per ſe exiſtere, & præciſe finitæ virtutis eſt agens, ergo præciſe finite velociter expelletur iſte gradus, ſi expelli habeat, ergo non infinite velociter, ergo non ſubito. Reſponſio. ſi illius gradus pars poſſet per ſe exiſtere, ipſe gradus non ſubito deſineret eſſe, ſed quia pars illius, non per ſe exiſtere poteſt, ideo totum ſubito deſinit eſſe, ꝓpter infinite modicæ partis eius deſitionem. Sciendum q̃ aliquanta exiſtente forma accidẽtali in aliquo ſubiecto, q̃ non quodcunq; agẽs in illud ſubiectum actiuum illius formæ vtitur generatione: quia aliquando forma illa iam genita eſt, & tunc alteratione tantum vtitur aliquod agens ad aſsimilandum ſibi paſſum. Similiter agens non corrumpit ſubito ſuum contrarium, niſi cum deduxerit contrarium vſq; ad maximum gradum ſub quo exiſtere non poteſt, id quod agenti contrariatur. Quidam aũt imaginãtes contraria non permiſceri debent durare contrarij abiectionem vſquequo nihil ſit ibi de contrario, & in fine illius corruptionis ſtatim per generationẽ induci ſummum gradum contrarij, quia materia iam eſt diſpoſita, &c.

Quia eſt minimum in quantitate per ſubſtantiam, vel qualitatem, & ſic per accidens. (margin)

Quia ratione quantitatis eſt diuiſio in infinitum, ſed nõ ratione qualitatis, quia ipſa ratione quantitatis eſt diuiſibilis. (margin)

Sed contra arguitur, primo quia Ariſt. & Auer. nedum volunt contraria in gradibus remiſsis in eodem ſubiecto, ſed etiam ea volunt in medio, &c. cum. n. vnum non totaliter dominatur ſuper alterum, ſed eſt ibi dominium cum ſubdominio, & ſic certum eſt tẽpus in quo poteſt mixtum datum durare, & ſic datur minimum tẽpus per quod datum mixtum durare

Ariſt. & Auer. contraria volunt eſſe in eodem ſubiecto, etiã in gradu medio. (margin)

durare non poteſt. Dico igitur q maius eſt iuuamentum ad reſiſtendum contrarijs extrinſecis huic elemento ex mixtione eius cum alijs, quàm ſit impedimentum ſibi adueniens ex ruptora ſubſtantiali & alteratione qualitatiua à cõtrario. Secundo. ſequitur q qualitas prima non eſſet terminus ad quem alterationis: patet conſequentia, quia ſola generatione acquiritur qualitas, conſequens autem eſt falſum, &c. Tertio. ſequitur q duo contraria non eſſent termini primi motus, intellige de contrarijs alterius rationis: * patet conſequentia, quia in alteratione eſſet ſucceſsiua perditio contrarij, quæ terminaretur per maiorem & minorem gradum eiuſdem qualitatis. Quod ſi dicatur q poſt contrarij abiectionem ſucceſſiua eſt alterius contrarij eductio. Contra. ſequitur q agens ſucceſsiue agit, quãdo nihil ſibi reſiſtit, quod eſt contra Philoſ. volentem motum agentis eſſe ex dominio agentis ſupra reſiſtentiam, vt Deo dante dicemus in quæſtione de comparatione motuum, patet conſequentia, quia quando calidum expulit frigiditatem de ſubiecto, tunc ipſum non habet quid reſiſtat calori &c. Sed oritur difficultas, quia conceſſum eſt in qualitatibus intenſibilibus vere per alterationem acquiſibilibus dari primam qualitatem. Contra. in illis qualitatibus veriſsime reperitur intenſio, ergo ante omnem gradum qualitatis acquiſitum eſt dare gradum remiſsiorem prius acquiſitum, aliter qualitas nõ acquireretur per alterationem, ſed per ſubitam mutationem. Item quia latitudo qualitatum terminatur ad non gradum illius qualitatis, ergo infinite remiſſa eſt aliqua qualitas illius ſpeciei. Secundo. arguitur non dari primum locum per motum localem acquiſitum, quia in alio & alio inſtantis eſſe mobile eſt in alio & alio loco, ergo cum detur vltimum non eſſe motus localis, non poteſt dari primus locus per motum acquiſitum. patet cõſequentia, quia dato primo loco in aliquo inſtantis eſſe mobile erit in illo. Si igitur non datur eſſe inſtantis alteri eſſe inſtantis immediatum, non dabitur primus locus in quem mobile mutatur. Ad primum. imaginatio de latitudine vniformiter difformi terminata ad non gradum, non infert q in illa qualitate non detur minima, quæ poteſt exiſtere ſola in ſubiecto, ſic q nõ ſit pars gradualis alterius qualitatis, & ſic illa pars latitudinis, quæ eſt infra minimum gradum potentem exiſtere abſq; hoc q ipſa ſit pars alterius, eſt imaginanda in alio ſeu inexiſtens. Ad confirmationem conceditur q infinite remiſſa eſt aliqua qualitas in aliquo eſſe eius ſecundum quod inexiſtit, & conceditur vt prædixi dari mutationem accidentalem, qua qualitas acquiritur, quæ eſt generatio ſecundum quid. Ad ſecundam difficultatem dico q locus eſt duplex, in actu, in potentia, locus in actu eſt locus æqualis locato, cum mobile eſt extra terminum à quo ſecundum ſe totum & quálibet ſui partem, & ſic conceditur dari primum locum. ſ. in actu, ſed loca media inter hæc data ſunt loca in potentia, & de iſtis conceditur non dari primum locum ſufficit igitur pro motus continuatione dari loca inter media in potẽtia, in quibus non datur primũ, ſed pro natura medij ſufficit dari primum locum in actu, in quem mutans primo venit. Eſt igitur locus in actu ille qui eſt totius mobilis, & dicitur locus in potẽtia ille qui eſt locus partis mobilis. Iſtud intellige in motibus localibus rectis, quia de circulari motu non eſt verum mobile deſerere locum ſuum vt acquirat alium in actu, neq; intelligas partem mobilis recti per ſe locari, quia id non eſt verum, neq; intelligas partẽ mobilis habere locum ſibi proprium, quia partes mobilis loco totius locantur, non autem loco ſibi proprio, ſed verius loquendo locus in potentia eſt pars loci totius. Corollarium. vnus locus in actu eſt maior alio, quia vnum mobile eſt maius alio.

Verum. autem cuilibet parti ſenſibili temporis correſpondeat pars magnitudinis ſenſibilis pertranſite iuxta Auerroim. tertio Phyſicorum, commmento. ſexto non eſt præſentis ſpeculationis.

Quia Ariſtot. primo Phyſic. 19. c. ſenſus in ſenſum, & remiſſũ eſt quodam modo cõtraria.

DVBITATVR Secundo circa motum. Verum aliquid moueat ſe. Rñõ. præmittendo q mouens ſe aut eſt materia, aut forma, aut cõpoſitum, & hoc aut ſimplex, aut mixtum, ſi ſimplex, aut graue, aut leue. Simpliciter vel ſecundum quid, aut neutrum, ſi mixtum, aut artificiale, aut naturale, ſi naturale, aut perfectum, aut imperfectum, ſi imperfectum, aut animatum aut non, ſi animatum, aut vegetatiua, aut ſenſitiua, aut intellectiua anima. Secundo. præmitto quòd mutatio eſt duplex, realis, ſpiritualis. Si primum, aut eſt ad eſſe, vt generatione, aut ad non eſſe, vt corruptione, aut ad maius, augumento, aut ad minus, decremento, aut ad qualitatem, alteratione, aut ad locum latione. & hoc motu extra naturam, aut violento, aut naturali. Tertio. præmitto quòd moueri à ſe intelligitur à principio motus effectiuo exiſtente in moto. ſiue illud ſit natura illius, ſiue ars, aut appetitus in illo, ſiue ſit forma violenter inhærens moto, * ſiue neutraliter, ſiue naturaliter, ſiue vna pars qualitatiua vel quãtitatiua moueat aliam, ſiue pars totum, ſiue aliud, ſiue totum moueat totum, vel aliud extra, ad cuius motum ſequatur motus mouentis. Prima concluſio. Omne naturatum habet principium intrinſecum actiuum ſui motus localis naturalis, eo modo quo localiter naturaliter moueri poteſt, vt terra per partem, planta augumento, animal petris affixum dilatatione aut conſtrictione. Naturatum eſt ex naturis conſtitutum, naturæ ſunt materia & forma, ſub forma comprehendo abſtract. s, & materiales. ſub materia, materiam in actu, in potentia. Hanc concluſionem ponit Auerro. primo cœli, commen. 5. In principio octaui Phyſico. declarauit philoſophus quòd omne motum localiter per ſe habet mouens in ſe patet cõcluſio. quia forma, per quam naturatum eſt, effectiua eſt naturalis lationis & variationis loci naturalis, quæ non eſt latio ſed augumentatio, aut diminutio, aut dilatatio, & conſtrictio, primum analogatum naturati eſt cœlum, & diuiditur in partem per ſe mouentem, & partem per ſe motam in acto. quarto Phyſicorum, commen. 72. &. 8. Phyſico. tex. & commen. 40. quia illius anima eſt intelligentia, & mouet ipſum localiter, non ad locum, ſed in loco. Orbis autem eſt pars per ſe mota in actu. Iſtam autem materiam in actu, cuius eſt moueri, dicimus nullam actiuitatem habere ſuper motum, quia ipſa non eſt actus, aliter daretur actus corporeus abſtractus à materia, quod implicat cõtradictionem, neq; eſt actum eſſentialiter includens, ſed eſt potentia habens actum à ſe inſeparabilem & ſibi proprium. Efficere igitur eſt operatio denominatiua, non ſubiecti actui operanti, ſed ſuppoſiti, aut principij operis, neque habet iſta materia cauſalitatem ſuper actuos ex ſe operantem, quia tunc eſſet intelligentia materialiter cauſata, & non abſtracta quod eſt implicatio, ideo neque cauſalitatem effectiuam habet materia data ſuper opus operantis. Intelligentia autem circulariter mouendo nullo vtitur inſtromento ſed in proprio ſubiecto eius naturalem illius intellectionem naturaliter ſequitur ille motus iuxta philoſophos. vt in libro de orbibus declaraui. Has autem cœleſtes animas declaraui in libro de orbibus non moueri à ſe, ſed earum dependentes ab alio circulariter mouentur, ſcilicet à Deo glorioſo, qui eſt earum ars vniuerſalis, per accidens tamen mouentur & valde improprie, quia ſcilicet eorum mobile mouetur à primo ente. Verum autem iſtud per accidens moueri intelligentiæ denominet orbem moueri per accidens, dixit Auerrois in libro de Subſtantia orbis cap. quarto primum motum ex ſe, & ex alio, eſt motum per accidens per naturam motoris ſui. Vbi intellige quòd primum motum tamen ex ſe eſt primum cœlum, quia ipſum à nullo ſibi extrinſeco mouetur, quia tantum à primo motore mouetur, qui iuxta Philoſophos eſt illi cœlo intrinſecus & naturalis, ſed primum motum ex ſe, & ab alio, eſt ſecundum cœlum, ſcilicet Saturni, quia ipſum mouetur à ſua intelligentia, & à primo, & quia intelligentia Saturni mouetur per accidens à primo, ideo animal cœleſte ſecundum dicitur moueri per accidens ab alio, & ſic moueri per accidens ad animatum transfertur ab anima. Verum autem cœlum poſitum extra ſuam naturalem inclinationem, aut in qualitate, aut in quantitate, aut ſitu, ſeipſum poſsit reducere ad ſuam naturalem diſpoſitionem, eſt ponere caſus quos nedum diceret Ariſt. impoſsibiles, ſed contradictionem implicantes. Non eſt autem in cœlo alia mutatio iuxta philoſophos realis neq; intentionalis, niſi illuminatio aut alia ſpecierum intentionalium translatio, & hanc Deus immediate effectiue facit. Error. n. perſpectiuorum in hoc eſt altioris ſcientiæ, q̃ ſit perſpectiua: ſ. ſimilitudines ab ea re cuius ſunt ſimilitudines in medio ꝓducuntur aut in ſenſu transfert. n. Deus lucem ſtellæ ad alia corpora diapha-

Vt qualitas a magnete in ferro & neutraliter, vt ars in artifice.

na, niſi interiacentis corporis non diaphani præſentia impediatur abſtractio, quid autem in hoc ſenſerit Ariſ. alias deo dante dicam. Vnamquanq; autem intellectualem lucem ſua propria lux ſenſibilis naturaliter conſequitur in ſuo proprio ſubiecto. vnde lumen abſtrahitur. Hæc igitur de ſpirituali corpore dicta ſufficiant. De elementis autem ſit primum dictum à cœlo effectiue & localiter mouetur elementum, efficiens autem duplex, vniuerſale, & particulare, cælum eſt agẽs vniuerſale, non autem particulare & proprium. non tñ agit cœlum attrahendo elementum aut expellẽdo, aut alia ſpecie violenti motus mouendo, quia tũc elementi leuis facilius attraheret cœlum medietatem q̃ totum, quia medietati magis dominaretur cœlum q̃ toti, conſequens eſt contra experientiam, ſimiliter velocius depelleret cœlum medietatẽ elementi grauis q̃ totum. Similiter cum attractio & expulſio ſint motus violenti. 7. Phy. tex. com. 10. non reperirentur motus naturales, ſed eis coiuncta eſſet violentia. Eiſdem rationibus probatur locum non attrahere aut expellere corpora in ipſum mota aut ab ipſo. Secundum dictum locus mouet elementum finaliter & formaliter aliquo modo, & effectiue, ſed non proprie effectiue, primam partem & ſecundam concluſionis vult Auer. 4. cœli, com. 25. cauſa finalis in motibus iſtorum elementorum ſunt loca conuenientia, & ſunt aliquo modo formæ, quum ſint perfectiua dicitur finis de loco, & forma æquiuoce. 4 phy. com. 14 & com. 30. declaratur, quia locus ſeparatur à locato, & in hoc differt à materia & forma, & in fine iſtius commenti locus facit translationem ita q̃ eſt cauſa finalis ei. Et in eodem. 4. tex. & com. 35. forma eſt finis corporis, & locus eſt finis continẽtis corpus, & 4. phy. com. 43. Cauſa motus eius quod mouetur in continẽte eſt extra naturam. & eſt rem motam eſſe extra ſuum vbi naturale. Diſtinguit autem moueri in continente mobilia cœleſtia à corruptibilibus quia non violente locabilia ſunt ſuperiora ſicut multa inferiora, & ſic patet q̃ quemadmodum eſſe in ſuo loco naturali elementi aut elementati eſt cauſa finalis quietis naturalis, ita eſſe extra ſuum locum naturalem eſt finalis cauſa motus naturalis. Et 4. cœli locus, quia continet, eſt forma. proportio. n. continentis eſt proportio formæ tex. com. 35. Sed q̃ improprie effectiue moueat locus probatur 5. n phy. & 4. tex. com 5. & 36. locus habet quandam potẽtiam, intellige actiuam, ſed non productiuam, ſed bene cõſeruatiuam, dixit. n. Auer. in eodem 4. com. 15. Quod locus non eſt agens manifeſtum eſt per ſe, ſed eſt tanquam finis extrinſeca in corporibus ſimplicibus, licet non ita poſit in compoſitis. Elementa. n. à ſuis locis naturalibus conſeruãtur. ideo in ipſa mouentur tanquam in fines ſuos. vnde 4. Phy. com. 48. Cauſa in motu naturali eſt cauſa in quiete naturali, & hæc eſt ſimilitudo continentis ad contentum. Omne. n. quod tranſmutatur in aliquid trãſmutatur in ſimile, ſed elementa in ſuis motibus naturalibus tranſmutantur in ſua loca, ergo loca ſunt elementis ſimilia. ratio eſt philoſophi. 4. cœli, tex. com. 25. Corollarium, ſuperficies aquæ eſt ſimilis terræ, & ſuperficies aeris aquæ, & ſuperficies ignis aeri, & inter hæc eſt ſimilitudo formalis ex. 4. cœli. com. 23. ſ. in qualitatibus primis, vt tangit Auer. 2. de anima, com. 115. omne. n. animal quod innatum eſt eſſe in aqua aut aere non ſentit aliquam qualitatem caliditatis aut frigiditatis in eis, ſi fuerint in ſimplicitate quam debent habere, quia eſt locus eius naturalis, & locus eſt ſimilis locato, ſed ſuperficies cœli eſt ſimilis ſuperficiei ignis virtualiter, vt colligitur 4. cœli. com. 22.

Contra elementa media deorſum mouentur, magis naturaliter q̃ moueantur ſurſum 4. cœli. com. 39. ergo magis locantur per ſuperficiem inferioris elementi contenti q̃ ſuperficiem elementi continentis. Secundo. maior eſt ſimilitudo ignis ad ignem q̃ ad cœlum, & aeris ad aerem q̃ ad ignem, ergo mouetur ignis ſurſum propter elementum ignis ſurſum exiſtens, cum quo conuenit conſequens eſt falſum, quia ſi non eſſet ignis in concauo lunæ, adhuc ignis ad ipſum moueretur. argumentum eſt philoſophi. 4. phyſi. tex. com. 22. Rño. ad primum magis naturaliter mouetur media deorſum. i. facilius recipiunt impetum ad deorſum, tamen naturalis inclinatio leuium ad ſurſum eſt. grauium vero ad deorſum. Ad ſecundum. ſimilitudo intelligitur loci non abſolute, ſed in tanta vel tanta diſtantia vel propinquitate ab orbe, quia ſic poſsibilis eſt conſeruatio elementi ibi, deſcendunt igitur grauia ad centrũ, quia ille eſt locus deorſum, non quia ibi ſit terra, aut quia ibi ſit finis aquæ, iuxta ſententiam Auer. 4. phy. cõmẽt. 42. Idem vult Auer. 4. cœli, cõmen. 23. elementa mouentur ad ſimile, quod eſt locus, non autem ad ſimile, quod eſt totum. Et q̃ non proprie effectiue moueat locus patet, quia mirabile eſſet centrum trahere glebam à concauo lunæ. Tum quia motus elementi eſſet violentus, quia à principio extrinſeco trahente. Tum quia æqualiter grauia æqualiter figurata, per æque rara media æqualiter diſtãtia à ſuis locis deberent æqualiter moueri, conſequens eſt falſum, patet vbi vnum citius inceperit moueri q̃ aliud, quia impetu adiuuatur id quod prius incepit moueri, & ſic ipſum velocius mouetur q̃ id quod tardius incepit moueri. Quod ſi dixeris nõ eſſe paritatem in cæteris propter impetus diuerſitatem, dicam inde patere & nõ tñ centrum eſt cauſa motus, vt patet. Item mouens & motum ſimul ſunt. ſ. immediatũ & ſine alteratione mouens, non autem corpus materiale motum in aliquem locum ſimul eſt cum loco in quẽ mouetur. Contra tũc periret ratio Ariſ. 1. cœli probãs non eſſe plures mundos, quia grauia vnius mundi cum grauibus alterius à centro trahuntur in eundem locum. Rño. demonſtratio Ariſt. ibi tex. com. 79. non fundatur ſuper attractione, ſed ſuper naturali mobilium inclinatione in idem centrum. Item ſi locus imprimeret virtutem locato ſecundum quam moueretur locabile vt magnes ferro, tunc omne propinquius loco velocius moueretur, quod non oportet, patet de graui à remotiori loco deſcendente diſtantiori à loco in quem tendit q̃ graue aliud à propinquo recedens alijs paribus. Quod ſi dicas q̃ non eſt aliorum paritas, puta ipſius impetus. Rño. non dicitur omnibus paribus, ſed alijs, ideo intelligenda eſt paritas in alijs excepta diuerſitate poſita in caſu & ſequẽte ad poſitum, ſed diuerſitas impetus ſequitur ex hoc q̃ vnum ex propinquo, reliquum à remotis incipit, ſed alia paria intelligentur, vt figura mobilium, quantitas eorum, denſitas ipſorum, medium cõſimile, &c. motum vel non, contra latum vel non, &c. Tertium dictum generans elemẽtum mouet ipſum mediate, ſed non immediate. 8. enim phy. com. 35. motor corporum naturalium in loco eſt in rei veritate ab eo quod generat ipſa, ſicut alia accidẽtia quæ inueniuntur generari in re per generationem ipſius. Potentia. n. ad motum dicitur duobus modis. ſ. eſſentialis, & accidentalis. 8. Phyſi. tex. com. 32. cum igitur elementum mobile non exiſtit, tunc elementum eſt in potentia eſſentiali, quia materia, ex qua generabile eſt elementum, eſt in potentia ad formam principiatiuam operis, & ſic indiget elementum aliquo generante ipſum de potentia ad actum eſſendi, & tunc de potentia eſſentiali reducitur elementũ ad actum motus. Secunda pars dicti patet, quia generans non eſt localiter mouẽs per ſe, neq; immediatum, ſed mediatum, & per accidens. Dixit. n. Auer. 3. cœli com. 28. quemadmodum cætera accidentia exiſtentia in re generata non exiſtunt in ea, niſi à generante, tamen mediante forma generati, quæ fit à generante, ita eſt de hoc motu. v. gr. genita prima parte ignis, inſunt omnia accidentia ignis inquantum eſt ignis, quorum vnus eſt motus ad ſuperius, & 8. phy. com. 32. generans eſt illud quod dat corpori generato formam ſuam, & omnia accidentia contingentia formæ, quorum vnum eſt motus in loco, & ideo cum forma fuerit completa in eo, complebitur vbi ſuum debitum, & alia accidẽtia, niſi aliquid impediat, & parum infra in. 3. cœ. com. 28. oſtendit motorem extrinſecum non eſſe motorem eſſentialem, dicens, iſte tñ motus non eſt primus, neq; eſſentialis à motore extrinſeco, ſed à forma moti. Et parum infra, neq;. n. nominatur lapis inter ea quæ mouentur ex extrinſeco, quia non mouetur hoc motu ab extrinſeco ſine medio quia inter cauſam extrinſecã & motum mediat alia cauſa. 4. etiam cœli Auer. com 25. potentia ad formã & vbi eſt in eodẽ ſubiecto. ſ. in corpore, ex quo eſt generatio. * intelligo tñ non immediate, ſed ordinate, quia motus, exempli gratia, ad ſuperius cauſatur à leuitate, vt parum ſupra ibi dixerat Auer. Contra. 4. cœli, com. 22. motor in eis eſſentialiter eſt generans, & motũ eſt generatum. * Rño. Auer. & Ariſt. 4. cœli com. 25. generans cauſa & agens eſt tota eſt cauſa motus ad loca eorũ, niſi aliquid impediat. Qđ ſi fuerit, tunc receſſus impedimẽti erit cauſa

Vt verbi gratia in ligno ex quo generatur ignis.

Quia vt dictũ eſt dãs formã dat accidẽtia ſequentia formã, ergo ſi generãs dat formam, dat etiã motum.

ſa

ſa motus eius per accidens, & tunc formæ iſtorum erunt mo uentes, etiam per accidens, & aſsimilabuntur eis quæ mouentur per ſe, dico igitur ꝙ generans eſt cauſa eſſentialis ipſius generationis, ſed ipſum eſt cauſa per accidẽs, motus localis, quia enim generans non mouet, niſi mediãte elemento, quod mouet aliquo modo per accidens non poteſt dici generãs mouere per ſe proprie. Contra. omne extrinſecum mouens maiorem habet proportionem ſupra partem q̃ ſupra totum. ergo velocius moueretur pars elementi q̃ totum, conſequens eſt contra philoſophum. 2. cœli, tex. com. 51. ponentem regulam proportionum. Secundo. ſequitur ꝙ mouens & motum non eſſent ſimul, quod eſt contra philoſophum. 7. Phy. tex. com. 10. Tertio. ſequitur ꝙ formæ naturales non haberent ꝓprias operationes, quia principium motus eſt extra.

Quarto. quia generans & remouẽs prohibens non magis mouent ſurſum q̃ deorſum. Quinto. ſequitur ꝙ non mouentur mixta ſecundum motum prædominantis elementi, quia elementum nullum motum ſibi determinat. Sexto ſequitur elemẽtum non habere in ſe principium motus localis actiuum. Septimo. generans mouet materiã grauis, & non graue, ergo non eſt generans cauſa motus. Ad primum. maior eſt vera de per ſe principali & immediato agẽte, cuiuſmodi non eſt generans, neq; remouens prohibens. Ad ſecundum. maior eſt vera de immediato agente, vt patet ex Auerroe. 7. phy. com. 13. cuiuſmodi non, non generãs, neq; remouens prohibens. Ad tertium. negatur conſequentia, quia principium propinquum eſt intra. Ad quartum. principalis mouentis eſt in determinatum locum inclinare, generans etiam, ſecundum ꝙ talis vel talis formæ eductiuum, mediate in talem vel talem locum inclinat. Ad quintũ. negatur conſequentia, ad probationẽ negatur aſſumptum. Ad ſextum. negatur conſequẽtia. Ad ſeptimum. dans formam, mouendo & transmutãdo ad formam materiam grauis dat accidentia grauis ſequentia formam. Contra. dato ꝙ æternum eſſet elementum, adhuc aſcenderet, aut deſcenderet, ergo generãs nihil facit. Secundo ſtat dum mouetur elemẽtum, non eſſe generans, neq; remouẽs prohibens, aut abeſſe & diſtare à moto, ergo ipſa non ſunt cauſa motus. Tertio. quia motus eſſet violentus, quia eſſet ab extra, quia generans & remouens prohibens extra ſunt. Ad primum. non eſt generãs neceſſarium in motu elementi, niſi ad educendum formam de potentia eſſentiali, ideo poſito ꝙ non educatur elementum, aut ꝙ ſit eductum ad actum, tunc non indiget elemẽtum ad hoc vt moueatur, generante. Ad ſecundum. initium motus requirit generans, aut remouens prohibens, non autem continuatio illius motus, ſed continuationem medium adiuuat.

Ad tertium. negatur conſequentia. quia licet ſit per accidẽs ab extra, eſt tamen aliquo modo per ſe ab intra. philoſophus etiam. 8. phy. tex. com. 27. cõceſsit aliquem motum ab extra eſſe naturalẽ. Quartum. dictum remouens prohibens mouet elementum per accidẽs, & non eſt neceſſe ꝙ aliquid faciat in effectu, quia ſi contingat elementum eſſe in potentia accidentali ad moueri, hoc eſt dupliciter, aut eſt in loco ſuo naturali, & tunc non mouetur naturaliter, neq; indiget motu ducente ipſum in ſuum locum, ſi autem ipſum eſt extra ſuum locum, tunc non mouetur, quia ſupponitur ꝙ ſit in potentia accidẽtali ad naturaliter moueri, ergo quieſcit, & cũ iſta quies ſit violenta ſibi, ipſum indiget remouente prohibens ipſum moueri, patet ex. 3. cœ. com. 21. & 28. & 8. phy. cõ. 32. Quidam per prohibens intelligunt medium, per quod fit motus, quia volunt elemẽtum per ſe mouere medium, amoto vero medio impediente, elementum mouet ſe per accidens, & reducitur per accidens in cauſam per ſe. ſ. in elementum mouẽs medium, & medium per ſe mouens elementum. Contra. Auer. 8. phy. com. 37. graue & leue remoto prohibente mouetur ex ſe, dixit. n. Ariſt. poſuiſſe illa non moueri ex ſe, quia non mouentur ex ſe. donec moueantur ex alijs, medium autem nunq̃ eſt remotum, ſed ſemper reſiſtit, & ſine illo non fieret motus, ergo per prohibens non intelligitur ipſum medium. Quod ſi intellexeris medium remoueri, ſic ꝙ cedat, ſic ꝙ fieri poſsit motus, & tñ adhuc reſiſtat. Cõtra. hoc non conſonat literæ Ariſ. 8 phy. eſt tex. com. 32. vbi exemplificat de euellente columnam. Intelligo igitur ꝓhibens illud quod prohibet vt motus inchoetur, vt graui deſcendere colũna ſuppoſita, & remouetur prohibens, ſi colũna remouetur, & ſi lapis trahitur extra colũnam. Similiter ſagitta ſur ſum proiecta cum deſinit aer ipſam ſurſum portare, remouetur aut remoueri incipit prohibens. Similiter lapide ſui grauitate rumpente chordam qua ſuſtinebatur lapis, lapis tunc remouet impediẽs, ſimiliter ſi aqua aut argentũ viuum ſupercalefacta aſcenderent per calorem, tunc remouens calorẽ remoueret impedimentũ, &c. dictum eſt cõditionale, aduerte igitur. Item ſi medium impediret, non daretur motus naturalis rectus, qui nõ eſſet impeditus, cuius oppoſitum vult Auer. 4. phy. cõ. 71.

Item ſi ſub appetitu elementi mouẽtis cadant mouere mouere mediũ & mouere ſe, intentum primum eſſet vt elementum naturaliter locaretur, & ſic intenderet elementũ. primo ſe mouere. Sed dicendũ ſub appetitu elemẽti cadit ſe mouere, non aũt mouere medium, ſtat. n. graui deſcendente, exempli gratia, ipſum graue non mouere mediũ, vt ſi medium ab alio motore deorſum impelleretur æque velociter ſicut graue deſcendit. Item remouens mediũ oportet moueri, ad hoc vt moueat medium, ergo neceſſario elementũ prius natura mouet ſe q̃ moueat mediũ, ergo non mouetur primo elemẽtum à medio. Quintum dictũ medium mouet adiuuãdo, non autẽ ſolitarie, ſi. n. ſolus ventus aliquid moueret, tunc motus ille non eſſet naturalis illi moto. Sciendum ꝙ Ari. 3. cœ. te. com. 28. vult aerem eſſe cãm motus naturalis & violẽti facti in eo. Et Auer. ibi. aer ſui grauitate iuuat grauia & leuia in deſcẽdendo, & ſui leuitate ea iuuat in aſcendẽdo, correſpondẽter igitur. quia leuis tñ, vt 4. cœ. tex. cõ. 29. & 32. licet iuuet in aſcenſu, non tñ in deſcenſu, niſi forte per accidens, &c. terra autẽ quia grauis tãtum, non iuua aſcenſum, niſi per accidens ſe mouendo infra leue. Eſt igitur aer adiuuans & deferens, non autem eſt principale efficiens, quia medium mouetur à re mobili, Auer. etiam 8 2. phyſi. com. 82. aer & aqua talem habẽt naturam, cum accipiant principium mouẽdi ab alio, per ſe mouentur. Idem. 4. phy. com. 68. Aer autem & aqua poſtq̃ impulſa ſunt, mouẽtur per ſe, dicit. n. poſtq̃ aer ſeparatur ab expellente, mouetur à ſua forma naturali, & ante ſeparationem mouetur ab vtroq;. ſ. ab expellente, & à ſua forma, quapropter motus eius eſt velocior neceſſario q̃ motus expulſi, & præſertim ſi expulſum violenter mouetur. Et 3. cœli com. 28. aer, quia principium motus accepit à motore extrinſeco, remanebit, poſtq̃ fuerit ſeparatus à re mota motus per ſe ꝑ principium naturale quod eſt in eo. ſ. grauitatẽ & leuitatem, & ſi hoc non eſſet, caderet lapis &c. Ex quo patet in motu naturali & violento medium moueri, & ſic in naturali motu medium adiuuat elementum, ſed in violento portatur mobile à medio. * ideo dixit Auer. 4. cœli, com. 22. ſi auferremus medium ab iſtis, ita ꝙ vacuum eſſet, non eſſet poſsibile in eis vt mouerentur, &c. & ſic bene reprehẽditur Auẽpace ab Auer. 4. phy. &c.

Vt ſagitta ab arcu.

Vbi nota ꝙ in proiectionibus in quibus impellẽs ab impulſo ſeparatur, tres eſſe opiniones, vnam Platonis volentis medium ſuccedens impellere mobile. Contra. hoc eſt experientia impulſorum, poſt quæ pendet filum aut palea, quæ aer facilius portaret q̃ ſagittam aut lapidem, aut facilius impelleret.

Secunda eſt opinio Pariſienſium. Quod impetus eſt qualitas infixa impulſo mouens ipſum, quæ tñ, quia violenta eſt, continue remittitur. Contra. demõſtratio Ariſ. petit oſtendentis 4. Phy. tex. com. 68. vacuum non eſſe, quia tunc impulſa moueri non poſſent, quia medium non moueret ea, quam conſequentiam, dato impulſu huiuſmodi, oportet non valere quia res impulſa habet reſiſtentiam intrinſecam & motorem intrinſecum, ergo non repugnaret illi impulſo, dato vacuo, ꝙ moueretur in eo, * & ſic quieſcente extrinſeco & primo principio, adhuc lapis continuat motum. Tertia. eſt Ari. & Auer. ꝙ medium impulſum mouetur à ſua forma, & portãt exempli gratia, lapidem, & ſic quieſcente exteriori, & primo principio, adhuc lapis mouetur, & ſic lapidis iſtius motus eſt aliquo modo naturali ſimilis, aliquo modo violentus, vt aer à ſe naturaliter motus portat lapidẽ, facit motũ lapidis aliquo modo naturali ſimilem, vt aũt motus eſt cõtra inclinationem lapidis, ſic eſt violentus, & dixit Auer. 3. cœ. cõ. 28. motus lapidis ſurſum aſsimilatur naturali, quia lapis mouetur, dũ extrinſecũ mouẽs q̃eſcit, motor igitur eſt cũ moto, & ſi hoc nõ eſſet

Si daretur vacuum cõcederet Ariſ. animal moueri in vacuo motu ꝓgreſsiuo ſuper terram, & ratio eſt, quia animal habet motorẽ intrinſecum & reſiſtentiã intrinſecam, ſed nõ cõcederet hoc de graui impulſo, quia licet habeat reſiſtentiã intrinſecam, non tamẽ habet motorem intrinſecum, quod tamen debẽt cõcedere iſti Pariſienſes, quia qualitas illa infixa eſt motor intrinſecus.

caderet lapis, quia non eſt in eo principium leuitatis. Sciendum tamen ꝙ quàm poteſt elementum extra recipere impulſionem, ſic, ꝙ cum impellitur, mouet ſe, tam poteſt elementum in mixtione exiſtens impulſionem recipere, ſic ꝙ poſtquam impellebatur, ex ſe mouetur, ideo Auer. reddens cauſam, quare ſibi relictus lapis caderet, dixit ꝙ in lapide nõ erat principium leuitatis, quod ex ſe moueri poſſet poſt impulſum. Sed in mixto eſt contrarium præſens elemento moto, ſed extra mixtionem non ſemper eſt cõtrarium præſens &c.

Contra. quia retardatur motus impulſi verſus finem motus, ergo non portat ipſum aer ex ſe motus. patet conſequentia, quia aer à ſe motus non habet vnde quieſcat. Item ſequitur ꝙ poſtquam incepit aer moueri, ꝙ mouebitur in æternũ, quia ex ſe mouebitur non habens in ſe cauſam quietis. Ad primum. ab aere impulſo impellitur alius aer quieſcens, & impellenti reſiſtit, & ſic retardat motum impellentis, & iſte aer ſecundo impulſus tardius incipit moueri quàm aer primo impulſus inceperit, quia aer impetuoſius impellebatur ab exteriori motore quàm ipſæ impellat & ſic motus aeris tandem impeditur. cum continue propter impedimẽtum medij quieſcentis aut contralati continue aeris motus remittatur. Contra. ſequitur medio cõtralato non fieri poſſe motum, quia aer non portat contra motum aeris. Rñ. infra eſt, concedendo conſequens. Ad ſecundum. negatur conſequentia, quia non in æternum durabit iſte aer. Tum quia reſiſtentiam habet extrinſecam, licet non intrinſecam. Verum autem aer ſit adiuuans motum naturalem, aut neceſſarius ſit, vt fiat motus naturalis in eo. Reſpondet Auer. 3. cœli. com. 28. primo eſt adiuuans, quia impulſo aere, ipſe mouet ſe, & adiouat motum naturalem in eo factum. ſecundo eſt neceſſarius ſaltem ſimplicibus, quia aliter mutarentur ſimplicia, non autem mouerentur, quia in vacuo non poteſt eſſe motus ſimplicis, niſi fieret reſiſtens vna pars alteri. vt in grauiſsimo ad centrum venienti pars vltra centrum parti citra centrum. Et infra aer, ſecundum ꝙ eſt corpus paſsiuum & continens, eſt neceſſarius in eſſe iſtius motus, & ſecũdum ꝙ eſt graue aut leue facit motum eſſe faciliorem & perfectiorem. nota ibi neceſſariam diuiſionem medij à mobili, non quia oporteat medium diuidi à moto in medio, quia poteſt eſſe ꝙ medium continens ſimul moueatur cum remota. vnde medij talis diuiſio eſt contradictio in eſſe motus, quia talis diuiſio ꝓhibet potius quàm adiuuet motum, * ſed diuiſio neceſſaria medij eſt quam facit mobile in medio propter ſui exiſtentiam in eo. de natura. n. quam ſi contenti eſt facere latera continentis diſtare. Quæritur tamen derelicto lapide ſuæ naturæ in aere, quid prius incipit moueri, an medium, an lapis, quia æque naturale eſt aeri eſſe ſupra lapidem, ſicut lapidi eſſe infra aerem. Item videtur medium potius impedire quàm mouere, quia non ita cito eſt mobile in loco in quem tendit per medium, ſicut ſine medio, neq; ita cito per medium, denſum, ſicut per rarum. Ad primum. duo ſe tenent ex parte moti, vnum eſt appetitus eſſe in ſuo loco, aliud eſt eſſe ſupra vel infra medium, ſed in medio eſt vnum tantum. ſ. eſſe ſupra vel infra mobile, quia medium vt in pluribus eſt in ſphæra propria, ſed appetit eſſe ſupra vel infra rem motam & ſic citius incipit res moueri ꝗ medium. * Idem contingit in motu violẽto. ſ. prius moueri rem motam vnde Auer. 3. cœli com. 28. expellitur. n. aer à lapide, & expellit ipſum, cum lapis habet duos motores. ſ. naturam & mouẽs extra. Item cum duo motus ſe comitantur, quorum vnus eſt naturalis, alter violentus, abſentibus alijs mouentibus præuenit naturalis violentum, & eſt naturalis cauſa potius violenti ꝗ contra quia ſimpliciter primum eſt naturale, & non violentum, motus igitur aeris ab altero præcedens motum ſui à ſe habet motorem extrinſecum, ſed motus grauis eſt naturalis, & motus aeris eſt violentus. pro quanto impellitur & diuiditur, ideo præuenit motus lapidis motũ aeris, eſt. n. elementum motum extra ſuum naturalem locum, in quo moueri habet, & medium forte eſt in propria ſphæra, in qua naturaliter habet quieſcere. Ad ſecundum. medium non impedit, quia ſi ſic, non daretur motus naturalis in iſtis inferioribus, niſi impeditus, ſic arguit Auer. 4 phy. com. 71. contra Auempace. dicẽdum eſt igitur ꝙ licet aer reſiſtat motui, non tamen aer impedit motum. Contra. aer & aqua cedunt naturaliter in loco rebus, quæ mouentur in eis. 4. phy. com. 62. ergo non reſiſtunt. Rñ. negando conſequentiam, immo orbis, qui naturaliter inclinatur in motum circularẽ per intelligentiam, adhuc reſiſtit intelligẽtiæ, vt dixit Auer. 4. phy. com. 71. Si. n. non reſiſteret orbis intelligẽtiæ, non moueret intelligentia orbem, ſimiliter ſi non reſiſteret medium, nullum corpus materiale ſimplex moueri poſſet violenter, neq; naturaliter, quia in omni motu requiritur dominium mouentis ſupra reſiſtentiam, nihil autem eſt reſiſtens elemento naturaliter moto, alijs abſentibus impedimẽtis, niſi medium, vt colligitur. 3. cœ. tex. & com 77. & 8. phy. com. 82. quia niſi medium eſſet, neq; lapis, neq; aliquod ſimplicium corporum moueretur, neq; naturalite, neq; ſecundum violentiam, ſi. n. auferetur medium ab iſtis, auferetur motus, econtra illis qui putant ꝙ velocius mouerentur, quia aſsimilantur per ſe motis eſſentialiter. 4. cœli. com. 22. ſubito. n. mouerentur. iuxta ſententiam Auer. 4. phy. com. 71. Ex. 4. igitur phy. cõ. 71. & 72. medium reſiſtit, quia ipſum eſt cauſa ſucceſsionis in motu, quia ſuper eo cadit dominium mouentis, ſed non impedit, quia motus impeditus non eſt naturalis, quamuis etiam ab extra impediatur. Tum quia medium adiuuat per ſuam naturã &c. non ergo impedit eodem modo, voluit. n. Auer. 8. phyſi. com. 82. ꝙ lapis motus in aere ſiue in aqua non eſt vere cõtinuus, cum tñ ſenſui videatur cõtinuus, quod eſt propter alium & alium aere, qui lapidem aſſociatur, hoc tñ principaliter intelligitur in motu violento. Quod autem dixit Auer. 3. cœ. com. 28. lapis non mouet eſſentialiter, niſi aerem in quo eſt, & mouet ſe, quia hoc quod mouet ſe, ſequitur motum aeris, eſt intelligendum ꝙ motus lapidis naturalis à ſe non eſt eſſentialis proprie, * ſed lapis eſſentialiter mouet aerem, cum ſic derelictus eſt ſuæ naturæ, non tñ ille motus eſt aeri naturalis, ſed non naturalis, & hoc pro prima clauſula, ſed pro ſecunda ſciendum eſt, ꝙ tardius incipit lapis moueri ꝗ poſtea moueatur, quia poſt adiuuatur lapis ab aere, ſed in principio nõ, quia expectat aer vt moueatur ab alio, anteꝗ ſe moueat, aut alterum, quia ipſe eſt in ſphæra ꝓpria, ſed lapide impellente aerem, incipit aer ſe mouere, & portare lapidem, & ſic impelli aerẽ præcedit, non motum lapidis abſolute, quia nõ motum lapidis mediũ impellẽtis, ſed motum lapis adiutum ab aere. Sed dubium eſt quõ rota reuolut circa axem velocius mouetur, poſtꝗ reuoluens eam ſuo ꝓprio motui rotam reliquerit ꝗ prius moueretur, non. n. videtur aliunde ꝗ ab impetu acquiſito non regulato à motore, qui prius regulabatur, neq; videtur aerẽ tunc mouere circulariter, præſertim oppoſito impedimẽto motui aeris circulari, vtputa ligno vel tela rotæ quaſi immediata. immo potius aerẽ reſilire & expelli à rota experientia oſtendit ꝗ ꝙ aer rotã circulet. Similiter quare velocius mouetur haſta certe longa ꝗ non ita longa. Similiter pluma non tñ proijcitur ſicut lapis. videtur. n. quia non tantum impetum acquirit ab impellente, propter paucam materiam quam habet. Rñ. motum rotæ eſſe compoſitum ex motu violento partium grauium, ſurſum ductarũ, & ex quaſi naturali grauium deorſum ductarum, & ſic aliquis eſt ibi motus ex ſe, & hoc continuabit motum, quamuis aer non adiuuet. ibi etiam eſt aliud adiuuans, quia pars grauia deſcendens impellit alias partes, & facit eas aſcendere, & ad hoc mobilis figura adiouat. Contra. quõ velocitatur motus, quia ita potẽtes ſunt partes aſcenſuræ reſiſtere, ſicut partes deſcenſuræ trahere à ſurſum & impellere deorſum. Item ſequitur nihil proijci poſſe omni aere quamuis leuiter contralato, quod eſt contra experientiam.

Reſponſio. manus applicata rotæ aliquando adiuuabat motum, vt tempore quo deorſum trahitur, ſed impediebat aliquo modo velocitatem tẽpore quo manus deductæ iterum eleuantur. Ad aliud contralatus leuiter motus, aut eſt vincibilis. ab impellente ad oppoſitum, & ſic mutabit motum aer aut non, & tunc conceditur tunc quòd aer impedit motum violentum verſus differentiam illam ſignatam poſitionis, à qua mouetur aer, aut aer ſecundum diuerſas partes in diuerſas poſitiones fertur propter diuerſas cauſas. Ad aliud. de haſta ad illam longiorem meliorem habet manus proportionem, & illa eſt etiam aptior diuidere aerem, & etiam portari. Ad aliud, de pluma aer, impulſus cito relinquit plumam, & non eſt in pluma virtus ſufficies pro diuidendo aerem

Quia in ratione diuiſi reſiſtit diuidenti, ſed in ratione depulſi adiuuat.

Contra, ergo aliquãdo erit verum dicere lapis mouet, & nõ aer, quod non videtur. Nec valet dicere lapidem prius moueri prioritate naturæ, & non prioritate temporis, cum hic dicat, citius incipit res moueri.

Quia medio indiget extrinſeco.

do aerem ipſum, aut impellendo. Ratio. autem quare homo non ita cito firmat curſum cum vult, eſt quia ſpiritus poſiti in forti motu & agitatione non ita cito obediunt voluntati. Sextum dictum. totum elemẽtum mouet ipſum elementum ſecundario, & non primo, intelligo totum cathegorematice, quia in elemento ſunt duæ partes eſſentiales. forma, materia, forma mouet, materia mouetur. 4. phy. com. 71. ideo totum per partem eſſentialem, quæ eſt ſua natura mouet. ſ. per formam. ſimiliter totum per partem ſui eſſentialem, quæ eſt natura eius, mouetur. ſ. per materiam. differunt tamen iſtæ naturæ, quia forma mouet ſe, & ſic mouetur. materia autem licet moueatur, non tamen mouet. Contra. materia non mouet, neq; mouetur. 8. phy. com. 4. Rñ. negatur aſſumptum. voluit autem Auer. ibi q materia ſecundum q intelligitur denudari à forma, non mouetur, quia quod mouetur eſt in actu. forma igitur dupliciter conſideratur. vno modo ſecundum q forma. alio modo ſecundum q in materia, primo modo mouet forma, & vulgatum eſt intelligentiam mouere. ſecũdo modo forma mouetur, ſi materialis ſit, & ſi etiam immaterialis, dum modo mobile eius cuius eſt forma moueatur ab altero ab ea. * ſed materialis forma mouetur ſecundum q eſt in materia mota à ſeipſa, vt patet. 4. phy. com. 22. ibi. n. grauitas in lapide eſt motor, ſecundum q eſt forma tantum & ipſa eſt mota inquantum eſt in prima materia. Et Aue. 3. cœ. com. 28. forma igitur eius. ſ. lapidis mouet inquantũ eſt forma, & mouetur ſecundum q eſt in materia. conceditur igitur totum tranſmutari à toto. vt. 4. cœli. com. 24. dixit Auer. graue autem & leue totum tranſmutatur à toto, &c. Septimum dictũ. grauitas aut leuitas mouent principaliter, & non inſtrumentaliter ipſa elemẽta, ſupponit dictum non dari grauitatem aut leuitatem, quæ ſint qualitates accidẽtales elementorum, ſed dari grauitatem & leuitatem, quæ ſint formæ ſubſtantiales eorundem. Dixit. n. Auer. 3. cœ. com. 17. in fine prima forma ſubſtantialis exiſtit in materia. ſ. grauitas & leuitas. idem in prologo. 4. cœli. & in com. 1. eiuſdẽ quarti. & ſic grauitas & leuitas dicuntur naturæ ab Auerroe. 4. cœ. com. 2. natura autem omnis ſubſtantia eſt. 2. phy. tex. com. 4. & 1. cœli. com. 17. grauitas eſt natura quæ eſt formã ex qua procedit deſcenſus. Item Auer. 2. de anima com. 108 graue & leue ſunt in prædicamentu ſubſtantiæ, & 4. cœ com. 20. in fine, impoſſibile eſt ponere grauitatem & leuitatem ſub accidente, ſic intelligendo q grauitas & leuitas ſunt res quæ eſt accidens. Ex quo patet quare ſecundum diuiſionem grauis & leuis elemẽta numerantur. quoniam grauitates ſpecie differunt. ſimiliter & leuitates, quod non eſt poſſibile, ſi grauitas & leuitas ſint accidentia, quia grauitas aquæ & terræ eſſet eiuſdem rationis. ſimiliter & leuitates. differrent. n. tunc per intenſum & remiſſum, & ſic inclinarent in loca eiuſdem rationis. Quod ſi dicas ſunt accidentia alterius rationis, ad minus ſequitur q non eſſentialiter & à priori elemẽta diſtinguuntur. & quia dixit Auer. 4. cœ. com. 27. in fine q graue & leue ſunt in prædicamento relationis, conceditur idem eſſe in diuerſis prædicamentis ſecundum diuerſa eſſe, puta graue ſecundum q naturaliter petit centrum graue eſt, ſecundum vero quòd velocius vel tardius petit altero, cõparatur, & quia. 4. cœ. com. 1. dixit Auer. qua de cauſa iſtæ proprietates grauitas & leuitas ſunt principia motuum contrariorum in his corporibus vocatis elementa, datur ſubſtantia propria, & accidens proprium. verum aliquando grauitas & leuitas ſumuntur pro grauitatione & leuitatione iuxta Auer. 4. cœli, com. 29 grauitas & leuitas quas habent elementa in ſuis locis, non eſt niſi velocitas motus ad ſuperius & ad inferius ab eo qui facit violẽtiam. eſt igitur grauitas & leuitas iſto modo operatio formæ ſubſtantialis aut etiam alterius. & ſic eſt motus quo mediante grauitas & leuitas mouent ſen ſum, aut quo mediante iuuantur motus naturales aut violẽti in medio, &c. ex quo patet quàm rationabiliter fit variatio in motu, facta variatione in graui & leui primo. n. cœli, com. 54. & 88. quãto magis fuerit graue aut leue, tanto magis erit velox. & ſi velocitas eſt infinita, grauitas eſt infinita, & 4. phy. tex. com. 71. ſtante medio eodem facta variatione in graui aut leui, variatur motus. fit. n. variatio in primo principio illius motus, ideo. 8. phy. tex. com. 32. & iam leue operabitur mox, niſi aliquid impediat. Item. 2. cœli. tex. com. 105. grauitas maior propellit minorem. Item grauitas eſt principium quieſcendi deorſum. ergo ipſa eſt principium mouendi deorſum, patet antecedens. quia grauitas eſt reſiſtens intendenti remouere graue ex loco eius naturali. Interroganti. n. quare hoc pondus eleuare non potes. Reſpondetur quia nimis graue. Contra. enumerans Ariſt. 5. Meta. tex. com. 18. accidentia quanti refert graue & leue. Vbi Auer. graue & leue numerantur in accidentibus quãtitatis ſecunda intentione, ſunt. n. qualitates naturales, ſed locantur ſub accidentibus quãtitatis, quia grauitas & leuitas diuiduntur eadem diuiſione qua diuiditur magnitudo. Secundo. non data grauitate aut leuitate accidentali, ſequitur ſubſtantiam ſuſcipere magis aut minus. Tertio. ſubſtantiæ non contrariantur. grauitas autem & leuitas contrariantur. Quarto. graue & leue ſequuntur contrarietates accidentales, non ſunt igitur ſubſtantiæ, quia ſubſtantiæ præcedunt accidentia, patet antecedens. 4. phyſi. com. 85. ex raro & denſo oriuntur duæ contrarietates. ſ. graue & leue. Quinto. elementa non manent in mixto, ſed grauitas & leuitas ſic. ſed quia negatum eſt antecedens ſupra, arguitur aliter ſic. formæ ſubſtantiales rumpuntur in mixto, grauitas autem aut leuitas non. quia datur mixtum grauius elemento, vt aurum aut plumbum. Sexto ſubſtãtia non eſt ſenſibilis per ſe, ſed grauitas & leuitas ſic. Septimo. Ariſt. 3. cœli. tex. com. 26. probat grauitatem aut leuitatem eſſe neceſſariam his naturalibus, quia aliter non graue & graue æque velociter deſcenderent, & leue & non leue æque velociter aſcenderent, patet conſequentia, poſito a, non graui deſcendente per c, ſpacium, tunc b, graue in eodem tempore mouetur per maius ſpacium quàm c, ergo pars b, in eadem proportione ſe habens ad b, quali ſe habet ſpacium c, ad ſpacium maius quàm c, per quod mouetur b, in dato tempore.

Item tex. com. 27. vanum eſt autem probare naturam eſſe neceſſariam rebus naturalibus. Item. 1. de generatione tex, com. 65. & in lib. de longitudine & breuitate vitæ. appellat grauitatem & leuitatem qualitates. Vltimo in euchariſtia datur grauitas ſine ſubſtantiali forma, & in naturalibus in vapore aqueo eſt leuitas, nedum quæ non eſt forma ſubſtãtialis eius, ſed eſt contraria formæ ſubſtantiali eius. Ad primum. graue & leue in ratione qua pondus vel ponderis abſentiam dicunt, quãlitates appellantur. Item formæ ſubſtãtiales etiam qualitates naturales dicuntur. Ad ſecundum. cõceſſit Auer. conſequens de formis elementorum. Ad tertium. contrariari ſubſtantias ratione ſuorum accidẽtium non inconuenit, & ſic eſt hic ratione motus ſurſum & deorſum. Ad quartum. certam ſubſtanciam ſequi origine accidentia eſt neceſſarium. Immo Ariſto. 2. de generatione. tex. com. 6. dat primo materiam primam. ſecundo contrarietates qualitatum primarum in materia. 3. ſubſtantias elementorum, licet perfectione & ſimpliciter ſubſtantia præcedat. accidẽtia. n. materiam præparantia pro receptione ſubſtantialis formæ tempore præcedunt illam. Ad quintum. negatur minor, ad probationem negatur conſequentia, quia dictum ſupra q compoſitum poteſt vincere certam partem ſimplicis in qualitate, quamuis perdat compoſitum comparatum ſimplici componenti. *

Ad ſextum. Auer. 2. de anima. commen. 108. graue & leue non ſentiuntur, niſi mediante motu, &. 12. Meta. com. 14. forma enim non comprehenditur ſecundum ſenſum, ſed ſecundum ſuam actionem. Reſpõdeo igitur ſubſtãtiam ſentiri per accidens & non per ſe. Auer. autem. 2. de anima. com. 65. dupliciter ſentitur aliquid per accidens. vno modo, quia accidentaliter coniungitur ſenſato. * alio modo quia ſentitur à ſenſu non inquantum ſenſus, ſed inquantum humanus eſt, * & hoc ſecundo modo licet ſubſtantia per accidens ſentiatur, tamen per naturam ſuam quæ eſt forma eius ſentitur, & ſic aliquo modo dici poteſt ſentiri per ſe, vt tangit Auer. primo cœli, com. 5. dicens eſſe corporis eſt ſenſibile per ſe. *. Hic tamen aduertat Theologus, ne oporteat ipſum concedere diſcretibilem ſenſu eſſe hoſtiam conſecratam à non conſecrata, quia vna imprimit ſenſui formam ſubſtantialem in eſſe intentionali, quam conſecrata hoſtia non imprimit. Ad ſeptimum per ſe notum eſt naturalia habere naturam, ſed non eſt per ſe notum, q ſubſtantia grauis ſiet ſine grauitatione, & hoc ſecundum oſtendit Philoſophus. Ad octauum. in euchariſtia

Vt in libro de orbibus declaratur de intelligentia.

Quod grauitas & leuitas ſint formæ ſubſtantiales.

Quia grauius eſt elementum terræ q̃ mixtum compoſitum ex terra.

Vt dulcedo in lacte.

Vt ſubſtantia quæ ſi a ſenſu in quantũ ſenſus ſentiretur, ab omni ſenſu ſentiretur & ſic bruta ſubſtantiam ſentirent.

Contra loquitur ibi cõm. 5. de corpore cœleſti.

Quia facilius deſcendere.

chariſsia grauitationem facit omnipotens.* non q̃ ſit ibi grauitas. In vapore autẽ ſi ipſum ſubſtãtialiter differt ab elemento, non contrariatur leuitatio formæ, quia vapor ex aere dominanti aquæ & ex aqua componitur, & ſic motus vaporis dominanti elemento in eo proportionatur. Sic igitur ſi non datur qualitas accidentalis, quæ ſit leuitas aut grauitas, ſed ſint leuitas & grauitas formæ ſubſtantiales, tunc earum erit principiare motum principaliter & non inſtrumentaliter, cuius ſunt principium. Octauum dictum elementa mouẽtur ex ſe per accidens, & non per ſe proprie. patet rationibus phy. 8. phy. tex. com. 27. 28. 29. primo omne principium per ſe motiuum eſt vitale, ſed forma elementi non. Secundu. omne materiale mouens ſe proprie poteſt ſe quietare, & conſequenter habet reſiſtentiam intrinſecam. dicitur in maiore materiale, quia cæleſtia ex ſe proprie mouentur, ſed non poſſunt ex ſe quieſcere, ſed elementum non poteſt ſe quietare. neq; etiam habet reſiſtentiam intrinſecam. vnde Auer. 5. phyſi. com. 18. Corpora ſimplicia quatuor extimãtur mouere ſe in loco, ſed non habent quieſcere ex ſe. Sciendum tñ cum elementa fuerint relicta à motoribus extrinſecis, & venerint in ſua loca naturalia, tũc poſſunt ſe quietare, ſed in ratione intelligitur quietatio antequam attingatur terminus motus vltimate intẽtus. lignum. n. quamuis ad ſuperficiem aquæ deſcenderit, adhuc intrat aquam, & non reuertitur ad ſuperficiem aquæ donec extrinſecum mouens non relinquit ipſum &c. Tertio. omne materiale mouens ſe proprie poteſt ſe ad omnem poſitionis differentiam mouere. elementa autem non vndequaq; ex ſe moueri poſſunt. Scias tamen ignem ad omnem locum cœli concaui moueri poſſe, & terram ex omni parte deſcendere ſed non eſt in poteſtate ignis deſcenſus, neq; terræ aſcenſus.

Quartu. omne per ſe mobile, ſiue materiale ſiue non, eſt diuiſibile in per ſe mouens & per ſe motũ, quæ ſunt partes, quæ diſtinguũtur, & ſunt in actu, ſed elemẽta non ſic diuiduntur.

Quia forma indiget generante, aut remouente prohibẽs, aut medio, nec materia eſt per ſe motum, cũ ſit pura potẽtia.

* ratio ab Auer. 3. cœ. com. 28. reperitur. Quod ſi ex homogeneitate elementorum probatur minor, tangit ratio partes quantitatiuas elementorũ, & non qualitatiuas, ſed. 4. phy. com. 71. tangitur diuiſio in partes qualitatiuas, quia in materiam & formam, & materia eſt in potentia, & non in actu, licet igitur forma ſit mouens in actu eſſendi, non tñ mouendi communiter, niſi excitetur.* non tamẽ materia eſt motum, quod ſit in actu, ſed eſt motum, quod eſt in potentia, ſentẽtia eſt Auer. 4. cœ. com. 22. Motor & motum in ſimplicibus non diſtinguuntur in actu ab inuicem, ſicut diſtinguuntur in animalibus, ſed motor & motum idem ſunt in ſubiecto, & differunt ſecundum modum. grauitas. n. in lapide eſt motor ſecundum q̃ eſt forma tantum. & ipſa eſt mota inquantũ eſt in prima materia. &. 8. phy. com. 31. Corpora ſimplicia carẽtia animabus non mouentur ex ſe, ſed ex extrinſeco, diſtinguit carentia animabus à cœlo, quod habet animam, & mouetur ex ſe. Idem ibi com. 32. Item Auer. 5. phy. com. 18. Corpora ſimplicia non mouent ſe in locu, niſi per accidens. Et. 4. cœli. com. 22. taliter igitur ignis & lapis mouebunt ſe accidentaliter, & eſt dicere q̃ aliquid mouet ſe accidẽtaliter, ideſt q̃ non mouet ſe, niſi propter ſuam motionem in medium, quod defert ipſum, vt gubernator nauis mouetur etiam quando ipſæ mouet nauem. Item. 3. cœli. com. 28. lapis non mouet (intelligo per lapidem glebam terræ aut graue ſimplex) eſſentialiter, niſi aerem in quo eſt, & mouet ſe, quia hoc q̃ mouet ſe ſequitur motum aeris, ſicut homo in naui per ſe motum nauem, ſed ſe mouet per accidens, quia mouet nauem, ad cuius motum ipſe mouetur. Sciendum tamen q̃ licet forma ſit mouens in actu, & ſit motum in actu, ipſa tamen, licet ſit mouens per ſe, non tamen eſt motum per ſe, ſed per accidens. vnde Auer. 3. cœli. com. 28. Si lapis fuerit motus eſſentialiter inquantum eſt grauis, & mouet eſſentialiter ſecundum q̃ grauis, ergo eſt motor & motum eſſentialiter eodẽ modo quod eſt impoſsibile. Dicendum eſt igitur q̃ elementa non ſic ex ſe mouentur, quod ſint domina ſuarum actionum, ſicut anima la gradientia, ſed etiam non ſunt ſic per. ſe mota, quin etiam moueatur ex extrinſeco. vnde Auer. 4. cœli. com. 25. vult determinare q̃ non mouentur elementa ex ſe in rei veritate, ſed ex extrinſeco. 8. etiam phy. com. 27. poſuit Ariſ. elementa moueri ex alijs, quia iſta non mouentur ex ſe donec moueantur ex alijs. Ex quibus verbis apparet, quare eſt cum elementum moueatur ab intra, & moueatur ab extra, poſuit potius Ariſt. ea moueri ab extra quàm ab intra, quia cauſæ extrinſecæ ſunt prius mouentes quàm intrinſece. Quare autem elementa dicantur mota per accidens declarat Auer. 4. cœ. com. 22. vbi diſtinguit inter animalia & elementa, quia mota in animalibus ſunt animalia in actu.* ſed mota in elementis non ſunt elementa in actu, ſed in potentia, & ſi contingat q̃ ſint in actu, tunc accidit potentia, ad ſuperius, exempli gratia, in eo q̃ eſt ignis in actu, & quia hæc potentia eſt accidens, cum remouetur impediens, motus ignis in loco erit accidens. taliter igitur lapis & ignis mouebãtur accidentaliter à ſeipſis. Item Aue. ibi. com. 23. Quod mouetur ad illa loca eſt graue aut leue in potentia, & non in actu, niſi accidẽtaliter, & com. 24. potentia præcedens hoc motum non eſt in moto, niſi violente, & eſt in ea re, ex qua fit res mota, ver. gr. potentia ad motum ignis in ligno ex quo fit ignis. Et com. 25. ibi potentia ad formam & ad vbi eſt in eodem ſubiecto. ſ. in corpore ex quo eſt generatio. ſubdit tamen poſsibile eſt ſeparationem inter motum & formam in his ſimplicibus, puta dato prohibente, ſed in motu, exempli gratia nutrimenti vt nutriat, non datur impediens ſanitatem ſequentem productionem formæ quin impediat formam, & ſi formam non impedit, neque ſanitatem impedit, intelligo hoc de principali membro. naſci. n. ægrum nunc experientia oſtendit. Auer. etiam 8. phy. com. 53. Corpora ſimplicia mouentur ex extrinſeco, & non mouentur ex ſe, niſi per accidens. Tum etiam. 5. phy. tex. com. 5. moueri per accidens eſt moueri per inexiſtẽtiam alteri moto. & eſt diffinitio Ariſt. 1. de Anima, tex. com. 57. & 8. phyſic. tex. commen. 27. ſed mouetur elementum, quia eſt in medio moto, ergo per accidens mouetur, & quia moueri per accidens duobus attribuitur. ſ. rei quæ per ſe moueri poteſt, vt æquitans in naui & rei quæ per ſe moueri non poteſt. vt diſtinguit Auer. 1. de Anima. com. 57. immo Ariſ. in tex. & 8. phy. com. 27. vt in quæſtione de motu intellectus exemplariter declaraui de materia & forma & accidente. tunc elementum mouetur per accidens primo modo, quia motus ei conueniens eſt elemento naturalis & accidentalis. Item. 3. cœli, com. 28. declaratum eſt de elementis q̃ non nominatur inter ea quæ mouentur per ſe, quum non moueantur à loco niſi à generante.*. & infra. lapis non eſt per ſe motus eſſentialiter, ſed aſsimilatur ei quod mouetur per ſe, ideo indiget in motu ſuo motore extrinſeco. Nonum dictum elementum mouetur à ſe per. ſe improprie, & non tantum per accidens ſtricte, quia omnis motus localis naturalis moto effectiue. principiatur à forma moti. Quod ſi extrinſecum efficiens occurrat, componitur motus aut quaſi componitur, & ſic acquiritur impetus. 3. cœli. com. 28. Secundo omne motum à ſua natura eſt per ſe motum à ſe. 3. cœli. com. 20. & 28. ſed elementum mouetur à ſua natura, quia à ſua forma ſubſtãtiali. vnde Aue. 2. Phy. com. 1. omnia naturalia habent in ſe principium motus. Exponit Auer. q̃ principium motus eſt actiuum, tam in corporibus ſimplicibus quàm mixtis. Et commen. 7. contra Auicennam. non dubitamus elementa moueri ex ſe, non ex motore extrinſeco. Item. 7. phyſi. com. 1. Apparet ſenſui aliquid moueri ex ſe, abſq; hoc q̃ diſtinguatur motor à moto ſenſu. vt in quatuor elementis. Et commen. 10. aer naturaliter mouetur ex ſe, cum mouetur ex alio. eſt tamen differentia inter extrinſecum requiſitum ab animali, & ab elemento. quia obiectum extrinſecum, quod requirit animal, eſt mouẽs metaphorice, ſed extrinſecum mouens requiſitum elemento realiter mouet. Item Auer. 4. cœli. commen. 25. motus aeris ad ſuperius cauſatur à ſua leuitate. Item. 3. cœli. com. 28. lapis non nominatur inter ea quæ mouentur ab extrinſeco, quia nõ mouetur hoc motu ab extrinſeco ſine medio. vbi intellige. medium inter mouens extrinſecum & motum eſt forma elementi, quæ eſt intrinſecum mouens. Item Auer. 4. phyſic. com. 64. ſecundum expoſitionem Alexandri quam Auer. non reprobat, ſi eſt natura cauſa tranſlationis effectiua elementorum, vacuum non eſt cauſa. Item. 8. phy. com. 28. in corporibus ſimplicibus grauibus vel leuibus non eſt alietas omnino inter motorem & motũ. Iſta. n. inueniuntur moueri ad ſua loca naturalia ex ſe, ſed ad loca oppoſita ſuis locis naturalibus

Quoniam elementum in ſuo loco naturali non mouetur, niſi excitetur.

Hoc eſt inter animalia q̃ mouentur eſt aĩal in actu.

Quia ignis non mouetur ſurſum niſi ſic extra ſuũ locum naturalẽ, & ita ratione violẽtiæ accidit potentia.

Quãdo fuerit in potẽtia eſſentiali, quia cũ eſt ſe actu requi iuũ pro habens.

bus ex aliјs. Item primo cæli com. 89. Corpora ſimplicia mouentur per ſe naturaliter.ſ.à principijs intrinſecis in eis, non ab extrinſecis. Terra.n. quanto eſt maior, tanto velocius deſcendit. ergo nõ ab extra deſcendit. Item omnis motus ab extra tardatur in fine, ſed elementorum motus non tardatur, &c. Item com. 81. primi cæli, cauſa diuerſitatis corporum mobilium eſt diuerſitas naturarum, & infra. approximatio & remotio non operantur niſi in motibus rerum, quarũ mouens eſt extrinſecum ſecundum appropinquationem aut remotionem à mouente, quapropter verificatur in hoc loco q᷑ motus elementorum non eſt ab extrinſeco: quãuis ſit manifeſtum per ſe. vnde non mouentur attractione, neq; expulſione, neq; vertuntur, aut vehuntur. intellige dum ipſa naturaliter mouentur. Item cauſa quietis terræ eſt natura ſua, ſcilicet ſua forma, non aliud extrinſecum 2. cæli com. 102. & 5. Phyſic. com. 64. quies eſt à natura, ſcilicet à cauſa exiſtente in re. Tunc ſic. cauſa quietis in loco eſt cauſa motus cum eſt extra locum 4. Phyſi. commento. 69. ſed quia Auer. hic loquitur de cauſa finali. ſ. ſimilitudine continentis ad contentum, diximus.n. locum finaliter mouere, &c. ideo induco Auerroim loquentem de cauſa effectiua 2. cæli com. 92. contra Themiſtium. Et 4. cæli cõmen. 80. Cauſa in quiete terræ non eſt niſi eius differentia, ſcilicet grauitas ſimpliciter. & hic intellectus tuus ſit vniuerſalis & applicatiuus, vniuerſalis intelligendo particulariter dictum vniuerſaliter in omni elemento. & applicatiuus motuum naturaliter cõuenientium ſuis mobilibus principijs. vnde 2. cæli com. 164. loquens Auer. de motu terræ ad centrum, motus qui eſt à ſua forma, &c. Item 1. cæli com. 17. Et intelligendum ex deſcriptione grauis & leuis naturam quæ innata eſt ad mouẽdum ad medium vel à medio. ſcilicet habitum & formam ex qua procedit hæc operatio, & ſi hoc nomen grauitas & leuitas non dicantur vulgariter, niſi de accidente. Item lapis mouet ſecundũ q᷑ eſt in actu grauis vt prææallegatum eſt, ſed per formam ſibi intrinſecam eſt actu grauis. Item forma grauis mouet ſecundum q᷑ eſt forma, &c. Item quarto Phyſi. com. 71. illa quæ mouentur ex ſe, quæ non diuiduntur in motorem & rem motam in actu, neceſſario indigent medio, & hæc ſunt corpora grauia & leuia. Item pro multis prædictis 4. cæli com. 40. Cauſa motus ad ſuperius eſt forma corporis. cauſa formæ eſt locus, tau ſa loci eſt corpus ſphæricum. Item cauſa in diuerſitate motuum eſt diuerſitas naturarum locorum, & naturarum rerũ motarum 4. Phyſic. com. 67. & 1. cæli com. 8. Cauſa motuum ſimplicium eſt eſſe corporum ſimplicium, eſſe autem intelligitur forma eorum. Item quarto cæli, cõmen. 24. Quædam tranſmutationis principium habẽt, quod mouet ea ex intrinſeco, & non ab extrinſeco, vt graue & leue, & ibi principium tranſmutationis in loco in graui & leui eſt in eis per ſe. quia principium motus aut maior pars motuum eſt ex ſe, & non ex extrinſecis. Item motus lapidis non eſt eſſentialis à motore extrinſeco, ſed à forma moti, &c. Contra. quod non eſt in potentia eſſentiali non indiget agente per ſe, ſed elementũ non eſt in potentia eſſentiali. Secundo. ſi elementa per ſe mouerentur, non indigerent medio ſed eo indigent. Tertio. ſi elementa ſe mouerent, idem eſſet actiuum & paſſiuum reſpectu eiuſdem. Quarto. periret demonſtratio Ariſ. probans dabilem eſſe motorem immobilem, quia ſufficit venire in primum motum ex ſe. Ad primum negatur maior, ab artifice.n. per ſe prouenit operatio ſecundum artem. Ad ſecundum. mota per ſe proprie non indigent medio, niſi per accidens, quia habent reſiſtentiam intrinſecam, quam non habẽt elementa. illud tamen per accidens eſt neceſſarium, quia non poteſt eſſe q᷑ moueatur aliquid in iſtis inferioribus, quod non mouetur per medium. Ad tertium. poteſt aliquid compoſitum eſſet actiuum & paſſiuum ſecundum diuerſas partes. ſ. materiam & formam. ſed in re ſimplici eſt inconueniens reſpectu eiuſdem, & eodem modo, dictum eſt enim ſupra q᷑ forma ſecundum q᷑ in actu eſt, mouet, ſecundum vero q᷑ in materia eſt, mouetur, & ad iſtum ſenſum habet Auer. in libro de ſubſtantia orbis cap. 1. pro inconuenienti idem eſſe mouẽs & motum. Ad quartum. duplex fit reſolutio, vna corporum mobilium vſq; in primum corpus mobile, & ſic in 7. Phyſic. philoſophus reſoluit vſq; ad primum motum ex ſe, & eſt cælum, & vltimate reſoluendo eſt primũ cælum. Alia quæ reſoluit primum motum ex ſe in partem per ſe mouentem & partem per ſe motam in actu, & iſta reducit in primum mouens immobile in 8. Phyſi. & illud eſt intelligentia, & vltimate reſoluendo eſt primum ens. ſcilicet deus glorioſus. Itẽ quarto Phyſi. cõmen. 68. ac habet in ſe principium motus. etiam com. 71. vbi diſtinguit mota ex ſe, quia aliqua diuiduntur in motorem & motum in actu, vt corpora animalium ſimplicia & compoſita. Aliqua vero ex ſe motorum diuiduntur in motorem & motum in potentia, vt grauia & leuia ſimplicia diuiduntur enim in formam, quæ mouet, & materiam quæ eſt potentia, quæ eſt motum. quia igitur formæ materialium ſunt immerſæ materiæ. & tales formæ mouentes mouentur. ideo Auer. 4. cæli commen. 22. motor & motum in ſimplicibus non diſtinguuntur in actu, ſed ſunt idem ſecundum ſubiectum, & diuerſa ſecundum modum. quia grauitas eſt motor inquantum eſt forma. & mouetur inquantum eſt in materia. Idem habetur tertio cæli com. 28. & ſic patet in ſimplicibus contentis à cælo lunæ ſunt duo mota, vnũ eſt materia in potentia, aliud eſt forma inquantum eſt in materia, & vnum illorum eſt motor. ſ. forma. & reliquum non eſt motor ſcilicet materia. Item 3. cæli com. 28. lapis nõ eſt per ſe motus, ſed eſt ſimilis per ſe moto & indiget motore extrinſeco, & non nominatur inter mota ex extrinſeco, quia non mouetur ex extrinſeco ſine medio id eſt immediate, ſed mediante forma, quæ intra eſt. Item datur mobile per ſe, ergo datur motiuum per ſe. Quod ſi negatur cõſequentia. quia cuilibet potentiæ paſſiue correſpondet actiua, non tamen apparet q᷑ reſpondeat per ſe talis. Sed cõtra quia probabile eſt naturã non deficientem in mẽbro viliori non deficere in nobiliori. Itẽ datur mobile localiter per ſe & naturaliter, ergo datur natura motiua, ſed non materia elementi. ergo forma, ſed de motu non locali. ſ. alterationis non valet conſequentia. Item motus de potentia eſſentiali indiget agente per ſe, ergo motus de potentia accidentali eo indiget, pro veritate tamen antecedentis recordari oportet eius quod eſt dictum ſupra, generans non eſt per ſe mouens localiter elementum, * licet ſit per ſe cauſa generationis. Fundamentum autem propter quid diuiſa in motorem & motum in potentia non ſint mota ex ſe proprie, & diuiſa in motorem & motum in actu ſint mota ex ſe, eſt quia in grauibus & leuibus illud quod mouetur eſt in potẽtia illud cui attribuitur motus, quia materia de proximo tranſmutanda in ignem. verbi gratia. aſcendit niſi impediatur, & eſt potentia ignis cui motus ſurſum eſt naturalis, ſed in diuiſis in motorem & materiam in actu illud quod mouetur eſt actu illud cui motus attribuitur, vt animal eſt actu animal, dum mouetur motu attributo animali, ſententia eſt Auer. 4. cæli com. 22. & 24. vt tactum eſt ſupra vltra medium octaui dicti. Decimum dictum. forma elementi mouet materiam. Contra. ſequitur motum ſimplicis poſſe eſſe in vacuo, quod eſt contra Ariſt. 4. Phyſi. tex. commen. 70. &c.

Rño. negando conſequentiam, quia materia nõ reſiſtit formæ, quia eſt pura potentia neq; reprehendit in hoc Auer. Auempace. ſed in hoc formæ ſibi determinat certam velocitatem, non ſupra minimam reſiſtentiam, ſed ex ſe, ſic q᷑ ſi ſibi non reſiſtitur. adhuc certam velocitatem facit, qua mouet. *

Contra. tunc infinite velociter moueret forma patet conſequentia. quia ſibi non reſiſtitur à materia, quæ eſt pura potentia. ſi.n. materia reſiſteret, tunc motus in vacuo fieri poſſet à ſimplici. Rño. negatur conſequẽtia, quia licet materia nõ reſiſtat, tamen medium reſiſtit. Contra infinite modice reſiſtit aliqua forma, & materia minus reſiſtit quàm forma, ergo minus quàm infinite modice materia reſiſtit. Rño. negatur maior. quia virtus reſiſtiua ex parte formæ finita eſt. Tum etiam non reſiſtit materia neq; parum, neq; multum. ideo negatur minor. Contra. ad minus intelligentia. infinite velociter mouebit orbem. quia ei non reſiſtit mediũ. Rño negatur conſequentia. quia materia cæli reſiſtit intelligentiæ, enim eſt ſic pura potentia ſicut materia elementorum. ſed eſt in actu. Contra eius actualitas eſt non poſſe recipere formã quam non habet. quomodo hæc actualitas proponet reſiſtẽtiam. Tum etiam quodlibet punctum materiæ cæli finite reſiſteret, ergo infinita puncta infinite reſiſterent. & ſic non

mouerretur

Quia principiũ alterationis eſt extrinſecum.

Vult Auempace, q᷑ ſi poneretur grauitas in vacuo, ipſa nõ infinite velociter moueretur, quia licet ibi non ſit reſiſtentia, iſta natura grauitatis eſt finita, non infinite velociter moueretur, & ita vult formã iſtam certã velocitatem ſibi determinare, ſed Auer. vult certam ſupra minimam reſiſtẽtiã determinare, Auempace vero vult q᷑ ex ſe, quõ ſi ibi nulla eſſet reſiſtentia moueretur, vt ſ. ver. gra. & ſi mediũ reſiſteret, vt vnum moueretur vt 7. & ſint duo mouerẽ vſq;

mouerentur cælum. Tertio. ſequitur intelligentia fatigari, quia ſibi reſiſtitur in agendo. Quarto. finitæ virtutis eſt forma, ergo finitum gradum ſibi forma determinata, quo non appetit forma velocius mouere aut moueri, ergo finite velociter mouet aut mouetur, quamuis eſſet in vacuo, aut infinite modice reſiſtenti medio. Ad primum. dixit Auer. reſiſtentiam eſſe, quia orbis eſt in potẽtia ad illum locum in quem intendit intelligentia eſſe ipſam orbis partem vt ſtellam 2. cæli com. 63. Contra: ſequitur materiam primam reſiſtere. patet conſequentia. quia ipſa eſt in potentia ad formam, vel ad locum in quam vel in quem intendit agens ipſum eſſe in actu.

Secundo. ſequitur ꝙ ſimplex in vacuo reſiſtentiam habet intrinſecam, quia eſt in potẽtia ad illum locum in quo forma eius intendit ipſum eſſe in actu. Reſpõſio ad primũ. actualis materiæ, quæ facit materiam cæli poſſe recipere motũ, nulla alia forma mediante in ſubiecto, facit eam poſſe reſiſtere, cũ fuerit potentia in loco, in quo naturaliter appetit eam motor eſſe in actu, ſed omnis actualitas à materia prima negatur.

Ad ſecundum. eius reſponſionem habes de orbibus lib. 4. verſus finem dubij tertij. Ad ſecundum non magis afficiũtur puncta cæli cæleſtibus diſpoſitionibus quàm inferiora inferioribus, ſed puncta inferiorum non habent grauitatẽ aut leuitatem, ſed corpora 3. cæli tex. com. 17. ſicut igitur puncta hic non reſiſtunt, ita neq; ibi.* Ad tertium. negatur conſequentia, quia fatigabilitas non ſequitur reſiſtentiam abſolute, ſed ſequitur reſiſtentiam inclinantem ad oppoſitum. ſed non reperitur in cælo hic ſecundus modus reſiſtendi. Ad quartum conceditur prima conſequentia. quia in motum naturaliter inclinatur forma, & non eſt impoſſibile eſſe infinitũ motum, & negatur vltima conſequentia. quia datur maxima ſubtilitas medij in natura, * licet non detur maxima ſubtilitas apud imaginationem 4. Phyſic. com. 72. ergo dato maximo agente, datur maxima proportio agentis ſupra reſiſtentiam, ergo maxima velocitas, in vacuo autem nulla eſt reſiſtentia, quia non medium, quia non eſt ibi medium, nõ materia, quia ipſa eſt pura potentia, nõ forma, quia nihil reſiſtit actioni, quã intendit principaliter & per ſe. Item dato ꝙ graue depelleretur, non tãtam velocitatem appeteret, quia ipſe ſibi nõ reſiſtit, neq; etiã appetit manere extra ſuum locũ. & ſic non determinatus eſt appetitus formæ ad determinatũ gradũ motus.

Cõtra ſiat argumentum de partibus, ſ. infinitæ partes infinitæ reſiſterent, &c.

Et hæc erit minima reſiſtentia.

Quod aũt ſolet dici voluntatem aut lumen in multiplicãdo lumẽ ſint infinita, & infinite velociter agentia. Rñ. negãdo ꝙ ſint agentia infinita, quia ſolum deus eſt, cui imaginabilis eſt infinitas conuenire. & ſit ſolum ipſe eſt. cuius eſt iſtas operationes efficere, quæ ſunt ſentire, intelligere, appetere. dicendũ tamen vltra quòd iſtæ ſunt actiones ſpirituales, quæ ſunt ſupra tempus. Et ſi contra determinata allegatur ſequi ꝙ generans aut aliud agens non poſſit velocius agere quamuis ſibi minus reſiſteretur. quia conceſſa eſt maxima velocitas poſſibilis prouenire ab agente. Reſpondeo. negatur conſequẽtia, quia non eſt maxima velocitas, niſi reſpectu minime reſiſtentiæ. & maximi agentis, quod ſi in alijs conceditur. tũc illa non eſt maxima abſoluta, ſed cum determinatis circũſtantijs.

Conſiderandum igitur ꝙ elementum, aut eſt in potentia eſſentiatiali ad motum, aut accidentali. ſi eſſentiali, tunc indiget elementum generante, quo ducatur in actum, primũ igitur mouens eſt generans, ſed ipſum eſt mouens remotũ. quia generando dat formam, quæ eſt principium immediatũ motus. Si autem ſit elementum in potentia accidentali ad motũ, tunc quod prius mouet eſt remouens prohibens, ſed ipſum eſt mouens per accidens, deinde mouet forma elementi, & hæc eſt immediatum, per ſe, & principale mouens, quod mouet ſe, materiam ſuam, & medium, medium vero vt aër eſt agens adiuuans, & ſic elementum mouet ſe, & adiuuatur. Ordo igitur mouentium eſt remouẽs prohibens, quod licet per accidens moueat elementum, per ſe tamen mouet impedimẽtum. deinde forma mouet materiam, & totum elementum, & medium, tertio totum elementum. categorematice capiendo totum, mouet ſe, ratione tamen partis eſſentialis, & etiam mouet medium, quarto medium adiuuat elementum in motu ſuo. Mota autem ſunt impedimentum à remouente prohibens, aut materia mota à generante, & à forma. deinde elemẽtum mouetur, & forma eius, à forma, & à generante, & à remouente prohibens. deinde medium mouetur ab elemento, & à ſemet, cum ipſum excitatum fuerit ab extrinſeco. prius igitur mouetur medium ab elemento, antequam mediũ moueat elementum. vnde Auer. 4. cæli commen. 22. dixit graue non ſe mouere, niſi propter motionem ſuam in mediũ, quod defert ipſum, intellige graue mouere medium, deinde mediũ portare ipſum graue. Contra. Auer. 4. cæli com. 28. verſus finem commenti. lapis non mouet eſſentialiter niſi aërem in quo eſt, & mouet ſe, quia hoc quod mouet ſe, ſequitur motũ aëris. Reſpondeo. mouet lapis duo ſe, medium, & mouet ſe accidentaliter. ergo ſi lapis mouet aliquid eſſentialiter, oportet vt illud motum ſit medium, & hoc quod mouet ſe ſequitur motum aëris, quia comitanter aëri mouetur, & ab aëre adiuuatur. Contra materia eſt potentia, cuius nõ eſt ex ſe moueri, immo 8. Phyſico. commen. 70. quod eſt in potentia non mouet, neq; mouetur. Secundo. illud eſt per ſe primo motum ad quod refertur potentia mouens tanquam ad ſuã propriam reſiſtentiam, quia non fit motus niſi eſt proportione motoris ad reſiſtentiam, in ſimplicibus autem reſiſtentia eſt medium, & non materia, ergo medium eſt per ſe motum, & non materia. Reſpondeo. materia nõ ex ſe mouetur, quia non immediate ſubijcitur motui, ſed mediante forma ſubſtãtialis, prius tamen natura ſaltem recepta in materia. Quòd ſi fuerit motus prius in materia quàm forma illa elemẽti, tũc illi motui præſupponebatur forma ſubſtãtialis contraria formæ elementi generandi in materia, tamen ex ſe mobilis eſt, quia de natura eius eſt moueri, & prius natura moueri quàm forma, quia forma non mouetur, niſi quia ipſa eſt in materia mota. Neq; intelligas materiam eſſe ex ſe mobilem. quia ipſa ſit actiuam habẽs virtutem, neq; quia ipſa ſit ſuppoſitũ, quod eſt quod primo nominatur moueri, quia neutrum eorum eſt verum. ſed quia ipſa eſt primum principium patiendi. materiale tamen. Quòd ſi in ea neceſſaria eſt forma vt ipſa ſubijciatur motui, hoc non eſt, quia forma ſit materiæ ratio recipiendi. ſed ipſa forma dat materiæ exiſtentiam, ſed qua materia poteſt moueri. Ex quo patet ꝙ elementum diuiditur in per ſe mouens & per ſe motum, licet tamen non diuidatur elementum in per ſe motum in actu & per ſe mouens. Cõtra Ariſt. 7. Phyſi. tex. commenti quinti forma eſt immobilis. & textu commenti tertij forma non mouet, neq; mouetur.

Reſponſio. Auerrois ibi intelligit de forma ſubſtantiali finiente, & accidentali terminante alterationem. cum quo ſtat formam quando non terminat generatiõnẽ moueri, aut poſſe moueri. Ex quo patet materiam aliquo modo per ſe moueri, & aliquo modo per accidens, quia inquantum ipſa eſt primum principium recipiẽdi motum dicitur aliquo modo per ſe moueri, ſed pro quanto ſubijci non poteſt materia motui, niſi ſubiecta ſit actui ſubſtantiali, dicitur ipſa moueri per accidens. Ad ſecundum. negatur maior. materiam. n. eſt primo motum in elemento, & elementum eſt ſecundo motum, & medium eſt tertio motum, ſed medium eſt reſiſtens, quod nõ eſt ibi prius reſiſtens, neq; forte poſterius. Motus autem naturalis mixto eſt à forma ſubſtantiali mixti, mouetur etiam motu elementi dominantis in mixtura. 1. cæli tex. commenti octaui ſed motus ille non eſt naturalis mixto. quia elementum non eſt principium primum in mixto, neque eſt natura formalis mixti. ſed forma ſubſtantialis mixti eſt prior dignitate & perfectione & principalitate, ſed naturalis eſt huiuſmodi motus materiæ ſecundæ ſubiectæ formæ mixti. verũ mixta imperfecta non videntur habere alium motum localem, niſi illum quem forma dominãtis elementi principiat, ideo dicuntur talia mixta naturaliter moueri ſecundum illum motum. Plantæ autem à principio intrinſeco augentur, puta ab anima, & à calore naturali. ſecundo de anima textu commenti 41. ideo mouentur localiter à ſe. & ſic habent principium generationis actiuum, intelligo coniunctæ generationis, non ſeiunctæ, nutritio. n. non eſt ſeiuncta generatio, ſed adiuncta. Ariſt. tamen ſecundo de anima textu commenti 16. & 15. vim motiuam negauit à plantis ſcilicet tranſlatiuã plantæ de loco ad locum, vt patet ab Ariſtotele in libro de plãtis. ſed hanc in plantis non conceſſimus, ſed illam dedimus, quæ ſequitur augmentum. dixit. n. Auer. 1. de Generat. cõmẽ. 25. quod augetur, mutat locum ſecũdum partes. Sed plantis extirpatis

De motu mixti.

ſtirpatis & ſuæ naturæ relictis earum motus localis à dominã te eſt elemento. Sed quære non à forma ſubſtantiali mixti?

Reſpondeo. non detegitur dominum formæ ſuper materiam, neq; apta eſt forma plantæ tale genus motus facere. Ne poſsibile eſt formam plantæ illum motum regulare, quia ipſa nimium eſt immerſa materiæ. Animalia lapidibus affixa à ſeipſis mouentur dilatatione, ad nutrimentum acquirẽdum, compreſsione vero nocumẽta eis concurrentia vitant quantum poſſunt, ſed ipſis auulſis, ipſiſmet derelicta motum habẽt prædominantis elementi, hoc conceſsit Ariſt. in lib. de partibus animalium. puta manu & pede mortuis. ſ. q in illis nõ remanent niſi opera elementorum 4. meteorum tex. com. 54. neq; poſsibile eſt formam eorum, quæ eſt ſenſus, illum motũ adiuuare, quia anima non eſt apta talem facere motum, neq; etiam illum regulare poteſt, propter magnum dominiũ materiei ſupra formam. Animalia perfecta per naturam ſuam mouentur, aut lapſu, aut greſſu, aut natando, aut volando. & per ſe mouens eſt anima, & corpus eſt per ſe motum in actu.

Contra. requiritur cognitio & appetitus, ad hoc vt ſenſus moueat, aut etiam intellectus, quæ ſunt accidentaliter in appetente. Rño. quia animalia mortalia erant fatigabilia, vt eorum anima poſſet & quietem & motũ principiare, oportuit eorum animam variari de non cognitione ad cognitionẽ, & de cognitione vna in aliam, & de vno appetitu ad alium: cũ igitur motum ſenſui attribuimus aut intellectui poſsibili, non negamus ab eis cognitionem & appetitum, quæ ſunt principia motus in animali 3. de anima tex. com. 50. ipſum tamẽ appetibile licet requiratur vt ſubiectum, non oportet q ipſum extrinſecum ſit ab animali appetente. patet de ſanitate habita promouente exercitium animalis, vt ipſa conſeruetur in eo.

Sed dices q corpus non eſt primum motum. quia 7. Phy. commẽ. 1. dixit Auer. q primum motum eſt calor naturalis.

Rño. per Auer. tertio cæli com. 28. In animalibus eſſentialiter diſtinguitur in eſſe motor à moto, quia motor eſt forma & motum eſt materia ſcilicet ſecunda voluit autem Auerrois 7. Phyſico. com. 1. q motum primum per ſe in animalibus eſt corpus, ſed iſtud corpus non mouetur ſecundum, quia pars iſtius corporis puta calor naturalis mouet ſe, & mouet totũ. ſed de iſto primo motore corporeo eſt difficultas, an ſit ſpiritus, aut muſculi ſint primum organũ motus in animali, ideo diſiunctè loquitur Auer. dicens, calor naturalis aut muſculorũ, ſpiritus igitur aut muſculus mouet ſe, & mouet alias partes animalis, in hoc igitur differt primum per ſe motũ in animali cæleſti à moto primo in animali mortali, quia motũ cæli eſt ſecundum ſe totum motum, & motum animalis mortalis eſt motum per partem mouentẽ alias partes, & quia eorũ forma per cognitionem & appetitum mutabilis eſt, & dominatur ſuæ materiæ, ipſa poſſunt initiare ſuum motum & firmare, & ad omnem poſitionis differentiam ſe flectere, & quia motus in iſtis ſequitur tempore generationem, nõ eſt iſte motus à generante. Et ſi dicitur quomodo eſt iſte motus naturalis? eo quia ipſe poteſt eſſe velocior aut tardior. Reſponſio. in cuius formæ poteſtate eſt motus, q ſit etiã gradus motus non eſt mirum. cauſam tamen huius ponit Auer. 2. cæli commen. 37. animal quando mouetur motu aliquo, & eſt in natura eius velocius moueri, tunc non mouet animal ſuum corpus, niſi per partem ſui inſtrumenti, per quod eſt mouere ſuum corpus. ſ. calorem naturalem. Sed dices. Auerrois 7. Phyſic. com. 1. voluit q illud motum ſecundum totum, quia pars eius mouet totum, eſt motum per accidens. ergo ſequitur q animal non eſt per ſe motum, patet conſequentia. quia corpus à quo dicis animal eſſe per ſe motũ, mouetur per partem ſui, vt dicis. Reſponſio in animali conſideratur totum animal. ſecundo totum corpus quod eſt pars eſſentialis animalis, tertio calor naturalis. Tunc calor naturalis eſt primũ motum, & eſt quo reſiduæ partes corporis animalis mouentur, & ſic aliæ partes animalis ſunt motum per accidens, quia mouentur ad motum extrinſeci ab eis. Totum corpus. quod eſt pars animalis, eſt motum per partem, quia calor naturalis eſt pars corporis, non. n. calor in prædicamentis dicit nobis accidens, ſed ſubſtantia. Totum autem animal eſt per ſe motum, quia motus animalis origo actiua & paſsiua eſt ab intra; & ſic patet q non ita per ſe motum eſt animal mortale ſicut cæleſte. quia cæleſte animal nullo modo per accidens motum dicitur ratione corporis, ſed animal mortale aliquo modo per accidẽs motum dicitur ratione corporis, quia per partem mouetur. hanc ſententiam habet Auerrois tertio cæli commento 20. dum dixit motum ignis non eſſe naturalem. quia ignis non mouetur illo motu à principio exiſtente in eo. & ſere illud idem dicimus in motu mẽbrorum animalis à primo motu quod eſt in eis, & eſt calor naturalis. Ex his ſequitur diſtinguendum eſſe inter primum corpus mouens animal. & inter primum mouens animal. quia calor naturalis eſt primũ corpus mouens animal. ſed calor naturalis non primum mouẽs animal. quia ante calorẽ naturalem eſt alius motor prior. quia anima mouet calorem naturalem. animam intelligo determinatam per cognitionem & appetitũ. quia de motu voluntario nunc loquimur, non autem de motu cordis animalis. Sed hæc particularibus philoſophiæ libris determinanda relinquantur. Secunda concluſio. principalis nullius alterius motus à localibus declaratis principium actiuum eſt natura mobilis, patet inductiue, quia motus corporis ignis circularis aut ſuperioris regionis aëris eſt à cælo. Motus elementorum aut mixtorum violentus eſt ab impellente aut trahente. in hos. n. alij præter naturam motus reducũtur, dato etiã q ad replendum vacuum motus iſti eſſet, violentus. n. eſt hic motus 4. cæli tex. com. 39. Sol calefaciens elementa frigida ſic q aſcendant, eſt trahens, & caliditas impreſſa eſt inſtrumẽtum. Magnes etiam trahit ferrum, & qualitas impreſſa ferro à magnete eſt inſtrumentum motus 7. Phyſic. commẽ. 10.

Similiter ambra calefacta paleam trahit mediante qualitate paleæ impreſſa. Contra. omne mouens in mouendo mouetur, præſertim ſi fuerit corpus localiter mouens. Rño. localiter mouentium quoddam alteratione mouet, & huiuſmodi mouens non oportet moueri aliud eſt localiter mouẽs non alterando, & huiuſmodi corpus in mouendo mouetur.

Medicina electiue humorem corporis euacuans, non autẽ leniendo, aut comprimendo, aut aperiẽdo orificia venarum, attrahit humorem, & qualitas impreſſa humori à medicina eſt inſtrumentum eius. Hæc tamen quatuor genera mobiliũ vltima dicuntur ex ſe moueri, quia in ſe habent qualitatem, quæ eſt inſtrumentũ attrahens, licet ab extrinſeco moueãtur ſcilicet attrahente. iſtis motibus additur nutrimentum membris apponẽdum, quia à membris attrahitur, qualitatem etiã illi imprimentibus, teſte Auer. in 7. Phy. com. 10. in plantis. n. nutrimentum aſcendit. vt patet. De motu autem generationis nihil generant ſe, ſiue ſimplex ſit, ſiue mixtum. Si tamẽ à virtute formatiua regeretur indiuiduum, tũc genitum haberet in ſe id, quod fuit principium generationis actiuum & paſsiuum. ſed antecedens huius conditionalis eſt impoſsibile, quia virtus formatiua eſt præſens materiæ ante illius animationem, &c. De motu autem corruptionis ſimplicia nõ habent in ſe principium corruptionis actiuum mixta autem ſic, quia ex contrarijs alterantibus componuntur, & ſic ab intra corrumpi poſſunt, & etiam ab extra. Sciendum tamen q licet concedatur alteratiuum eſſe intra mixtum, non tamẽ alteratiuum eſt in parte quæ primo alteratur, ſed eſt alterans extra partem alteratã 4. cæli Auer. com. 24. dixit. Manifeſtũ eſt per ſe, quia faciens motum alterationis in re alterabili eſt extra alterabile, & accidit vt putetur q alterabile alteratur per ſe, cum in eo fuerint duæ partes ſcilicet pars alteratiua & pars alterabilis, vt accidit infirmo ſananti per ſe, cor. n. in eo alterat membrum ægrotum ad ſanitatem, membrum autem infirmum eſt alterabile. Seminis etiam virtus eſt actiua, & pars actiua non eſt paſsiua eadem ratione, neq; facit ſe. Ariſt. & Auer. ſecundo de anima tex. & com. 47. Principium autem actiuum nutricationis & remotum eſt natura ſcilicet anima. ſed propinquum eſt calor naturalis. ſimiliter augmentationis, ſed requiritur nutrimentum. vnde Auer. 2. de anima commento 40. primum augmentabile eſt partes corporis, & primum alterabile eſt corpus deferẽs alterationem, * & propter hoc non eſt augmentatio habens mouens ex ſe, neq; alteratio. dictum eſt partes eſſe primum augmentabile, quia primo de Generatione tex. com. 35. & 37. duplices ſunt partes, ſecundum materiam, ſecundum formam, & ſecundum materiales non ſit augmentatio, ſed ſecundum formales. ſ. ſecundum

Hoc eſt corpus quod calefacit.

dum q figuram ſeruant. eadem. n. pars dupliciter conſiderari poteſt, & ſecundum formam, & ſecundum materiã. diſſolutionis autem & diminutionis naturalis, cauſa eſt calor diſſoluens, & non reſtaurans quantum eſt alternis vicibus diſſolutum, & ſic per accidens ſe conſumit calor intendens ſe conſeruare ex humidi ſubſtantifici in vaporem reſolutione. Alterationis autem elementorum ſub vniformi diſpoſitione exiſtentiom principium actiuum eſt extra elemẽtum alterabile. Eorum vero difformium vna pars aliam alterare poteſt, & ſic alterãs extra alteratum eſt. ſimiliter eſt in mixtis. Sed mixta quantumcunq; vniformia poſſunt ſe alterare. Hæc auctoritate Auerr. fulciuntur & declarantur quarto cæli commento. 14. Quædam ex extrinſeco habent principium quod mouet & non intrinſeco. vt ſanabile & augmentabile. In augmentabili autem motor propinquus, qui eſt cibus, venit ab extra, & motor remotus vt calor naturalis eſt ab intra, quia eſt in membro augmentabili. intellige calorem naturalem nõ moueri ab extra, ſed mouetur ab anima regulante per naturalẽ ipſi animæ ſubordinationem ipſius, & hic eſt corpus, qui ſi calor iſte à cibo repatiatur, præter intentionem eſt naturæ augmentantis. Hic autem pertinenter dubitatur à quo agente reducatur aqua calefacta ad ſuam naturalẽ frigiditatem, poſtquam ab ea remotum eſt ipſam calefaciens, & calorem ipſius conſeruans & proportionabiliter de alijs elementis præternaturaliter diſpoſitis intelligendum eſt. Reſpõſiones variæ adduci ſolent. Prima. licet forma ſubſtantialis non poſsit agere ſine inſtrumento in ſubiecto alieno, tamen in ſubiecto proprio agit inducendo qualitatem, non ſibi violentam, ſed naturalem, pro hac ſententia videtur Auer. 2. de anima com. 50. concedens animam eſſe primum alterans. Cui tamẽ auctoritati contradicere videtur Auer. in libro de ſubſtantia orbis, cap. 2. volens cælum eſſe primum alterãs, & non deũ. Sed huic contradictioni reſpondetur formam eſſe primum alterans, quia regulans alterationem. puta approximando aut remouendo alterans vel alteratum. non tamen primum alterans eſt forma, in qua ſit inſtrumentum alterationis. Dicendum igitur reſponſionem cõtotaliter datam eſſe falſam. quia ex ea ſequitur q qualitas non eſt primũ alterans, ſed ſubſtantia eſt primum. Secundo. ſequitur q alteratio non fieret ratione contrarietatis, patet quia ſubſtãtialis forma, quæ nulli per ſe contrariatur, alterat. Sequitur 3. q agente ſimili paſſo in actu adhuc fit alteratio. patet conſequentia, quia forma ſubſtantialis poteſt alterationem continuare per reſponſionem. Secunda reſponſio. ſubſtantialis forma non poteſt agere in ſubiectum proprium, neq; alienum ſine inſtrumẽto alterando, ſed qualitas duplex, actualis, virtualis, qualitas virtualis eſt inſeparabilis ab elementis, ſed actualis eſt ſeparabilis, aqua igitur calefacta qualitate virtuali vtitur, puta frigiditate ad faciendum ſe actualiter frigidam. Hæc reſponſio excellentes habuit fautores Auicẽnam & pluſquã Commentatorem.

A quo agente reducat aqua calefacta ad ſuam naturalem frigiditatem.

Contra res agunt per ſuas formas, & patiũtur per ſuas materias 7. Phyſi. com. 20. & 5. Metaph. cap. de quali naturalis potentia eſt priuatio quædam, &c. ideo nõ oportet ponere qualitates tales virtuales, quæ tamen ſi ponerentur, non poſſent in ſubiectum ſuum agere, vt patet de homine ſua manu aquã calefaciente, quia eius virtus ad calefaciendum, non eſt multa, & tamen iuxta reſponſionem oporteret formã ſubſtantialem aquæ cũ illo virtuali inſtrumẽto, & cum frigiditate actuali ſatis intenſa eſſe multum potentem reſiſtere ita debili calefacienti, vt manus hominis naturaliter diſpoſiti. Secundo. ſequitur q ante qualitates primas eſſent ponendæ aliæ qualitates priores. ſ. qualitates virtuales radicatæ originaliter in elementari corpore. Tertio. ſequitur q prima radix alterationis actiua non eſſet qualitas prima. Quarto. ſequitur q ad actionem non requiritur contrarietas, neq; diſsimilitudo actualis. Quinto. ſequitur in vino eſſe qualitatem virtualẽ calefactiuam & frigefactiuam, quia ipſum eſt virtualiter calidum, & tamen calefactum ad ſuam redit frigiditatem actualem, quam ſibi naturaliter determinat iuxta Ariſt. 4. meteororum tex. com. 52. Tertia reſponſio. forma non poteſt agere ſine inſtrumento, neq; in ſubiecto proprio, neq; alieno, ſed non dantur qualitates virtuales, ſed mediãtibus qualitatibus remiſsis actualibus ſeipſam reducit aqua ad frigiditatẽ intenſam, quamuis ipſa eſſet intenſi caloris. Contra qualitates illæ ſe compatiuntur in eodem ſubiecto, ergo vna eorum non agit in ſubiectum alterius corrumpendo ipſam, & de ſubiecto eam expellendo. Rño. negando conſequentia, patet de lumine in aqua & aquæ frigiditate. Contra non eſt hoc ſimile, quia virtualiter calefacit lumen & æquiuoce, & ſic inter lumen & frigiditatem contrarietas eſt vniuerſalis, & formalis non, ſed qualitates, quæ per ſe producunt effectum vniuocẽ, & non vltra gradum proprium, tunc ſic ſe cõpatiuntur, non ſe deſtruunt. Item frigiditas caliditatem cum qua extenditur non impedit ab agendo aliam caliditatem ſibi ſimilem in aliud ſubiectum. puta frigidum, ergo non repugnant caliditas & frigiditas illa inter ſe. Item ſequitur q à minori fieret actio. ſtante enim cæterorũ paritate, ſi gradus caloris non ſit actiuior, erit tamen æqualis actiuitatis cum gradu frigoris. ergo à fortiori gradu caloris exiſtente intenſiori quàm gradus frigoris vt ſupponitur gratia argumẽti, & in eodem ſubiecto adæquatæ ſunt, ergo agente frigiditate ad expulſionem caliditatis, & à debiliori contrariorum fit actio, & ſic à proportione minoris inæqualitatis. Quòd ſi addas frigiditati iuuamentum formæ ſubſtantialis, iam cadis in reprobatas opiniones. ſ. formã ſubſtantialem agere cum inſtrumento vel ſine alterando, &c. Item hi tres modi reſpondendi contra Auer. ſunt volentem q alterationis principium actiuum non ſit intra ſimplex alterabile, ſed volentem naturalem eſſe alterationem à principio paſsiuo, & in hoc differt alteratio à motu locali. Item ſpecialiter contra tertium modum reſpondendi eſt ſpecialis difficultas, quia concedit qualitates primas agere vltra gradum proprium. Et quoniam Auer. 12. Meta. com. 18. concedit formam, quæ eſt potentia anima producere formam quæ eſt actu anima. ſ. virtutẽ in ſemine, aut in materia proportionata ſemini. ergo in ſubſtãtiis concedit aliquã formam agere vltra gradum ſuum eſſentialem, quod multo difficilius eſt quam agere vltra gradum ſuum accidentalem. niſi dicatur ſpiritum eſſe inſtrumentum ad animam generandam, non autem agens principale, &c. Quarta rño. negat ſubſtantialem formã poſſe agere ſine inſtrumento, negat etiã qualitates virtuales, negat etiam dari aquam vniformiter calefactam, quoniam omne agens naturale velocius agit in partem ſibi propinquam quàm in remotam. Si tamen daretur aqua vniformis, ipſa non poſſet ex ſe ad ſuam naturalem diſpoſitionem redire, ſed ea difformiter alterata ipſa redire poſſet, quia vna pars agit in aliam, & non in ſe. Sed q plus poſsit remiſſe frigida pars vincere calidam intenſam, ex iuuamento formæ eſt. Sed contra luminoſa æquipotentia ſecundũ lumina ſibi obuiãtia in medio calefactibili poſſunt vniformiter calefacere medium, puta aquam. Si diſtinguas reſiſtentiam eſſentialem quæ par eſt per caſum, & reſiſtentiam accidentalẽ, quæ maior eſt in medio quàm in circunferentia, tunc ſupponam in caſu argumenti debilius eſſe medium ſecundum reſiſtentiam eſſentialem præciſæ ſecundum eandem proportionem ſecundum quam reſiſtentia accidentalis maior eſt in medio quàm in circunferentia. Secundo. contra eandem poſitionem concedentem qualitatem remiſſam agere vltra gradum proprium propter iuuamentum acceptum à ſubſtantiali forma, quia ſequitur actiuitatẽ formæ ſub determinato gradu non ſequi multitudinẽ formæ abſolute, quia oportet computare ex parte virtutis actiuæ iuuamentum datum à ſubſtãtiali forma. Secus autem faciunt Ariſt. & Auer. in comparandis grauibus & leuibus, quia formã eſſe vniuerſalem cauſam in alteratione intelligunt non comparandam, ſed in reſpõſione videtur q forma ſubſtantialis ponitur particularis cauſa alterationis effectiua, ſicut & in motu locali ipſa eſt cauſa particularis effectiua. Quinta reſponſio. frigeſit aqua à continẽte ſiue ſit aqua frigidior continente, ſiue non. Contra. medium alterare aquam dum ſit contrarium applicatum ſine totali impedimento & dominans nulli dubium. Sed ſtante ſimilitudine inter medium & aquam non eſt actio inter ea iuxta Ariſt. & Auer. 1. de Generatio. tex. com. 51. ponentem contrarietatem inter ſublunaria requiſitam ad actionem, aut ſaltem diſsimilitudinem. Secundo Ariſt. 2. de Generatio. tex. cõ. 55. habitibus præſentibus in materia ceſſat motus. Tertio. ſequitur aliquid agere vltra gradũ proprium, & hoc propter

Aliquid poſſe agere vltra gradum proprium.

pter diſpoſitionem materiæ, & ſic ſequitur paſsibilitatem materiæ facere ꝙ agens plus poſsit quàm poteſt. poteſt etiã medium eſſe alteratiuum aquæ ad calorem poſtquam medium eſt calidius aqua, neq; medio repugnat eſſe fortius ad calefaciẽdum quàm aqua certa ad reſiſtendum. immo etiam aqua ad alium frigiditatis gradum reducitur vno tempore. puta hyemali quam eſtiuo. Sexta rño. aqua frigeſit à ſe per accidens, quia ſe mouet ad locum ſibi naturalem, & reducit ſe ad condẽſationem ſibi conuenientem, & tantam condenſationem, ſequitur tanta frigiditas. Contra quia denſitas & raritas ſequuntur calidum & frigidum. & non econtra 4. Phyſi. textu com. 85. Tum etiam licet naturæ datum ſit eſſe principiũ ſufficiens pro motu locali, non tamen pro quocunq; motu locali, ſed pro puro alterationi non admixto, qualis non eſt rarefactio & condenſatio. Septima rño. aqua frigeſit per accidens ab eleuante vapores ab ea, qui conſeruabat caliditatem aquæ. Hæc poſitio ſi poneret in aqua fuiſſe frigiditatẽ actu, ſed latentem, propter vaporis calidi præſentiam, defendi poſſet in modo reducendi aquæ. Sed tamen ſuppoſitum eſt falſum, quia in aqua eſt nouus gradus frigoris qui eſt effectus poſitiuus requirens cauſam poſitiuã ipſum cauſantem.* Octaua rño. aqua calefieri non poteſt. iuxta Auer. 2. de anima commento 215. ſed ꝙ ſenſui appareat calida eſt, propter vaporũ calidorum occurſum tactui, quos effumare videmus. Contra. elementa ſunt mutuo adinuicem immediate transmutabilia. Secundo. elemẽta ſunt corruptibilia, ergo alterabilia.

Modo eleuãte vapores cauſa frigiditatẽ poſitiue.

Tertio. elementa communicãt in materia cum paſſo. ergo elementa inuicem approximata abſq; impedimento ſatis potentia repatiuntur. patet conſequentia, ex 1. de Generatione tex. com. 54. Quarto. aqua eſt aliquando calida in actu, aliquando in potentia, 3. Phyſi. Auer. com. 8. Reſpondeo. igitur pro mente Auer. ibi habenda non negatur ꝙ aqua calefieri poſsit corrumpi, repari in doctrina philoſo. & Auer. hæc. n. neceſſaria ſunt in iſtis, ſed negatur aquam calefieri, & nullum aliud corpus illi permiſceri. aqua. n. naturam habet vaporabilem. ſi igitur fiat conuerſio aqua ad caliditatem, ibi vapores permiſcentur. Contra. non poteſt nouum corpus eſſe permixtum aquæ, cum aquam nõ intra corpus ab extra niſi præceſſerit alteratio conuertens aquam in vaporem. ergo prius aqua calefiebat. Rño. notabili caliditate non calefit aqua antequam ſecundum partem conuertatur in vaporem, & ſic nõ bene fuerat applicitum Auer. fundamentum. Contra. frigiditas eſt inſeparabilis ab aqua. vt Auerro. ibi. & non virtualis, quia illam negas. ergo formalis. Reſpondeo. frigiditas eſt inſeparabilis ab aqua, ſic ꝙ nulla eſt aqua, quæ non habeat frigiditatem intenſam vel remiſſam. Si autem loquaris de frigiditate ſumma dico ꝙ illa non eſt inſeparabilis ab aqua, quia illa in terra reperiri poteſt. Ex quo patet ꝙ in alteratione nõ acquiritur impetus, ſicut acquiritur in motu locali, quia tunc vltra naturalem ſuam diſpoſitionẽ res ſeipſam duceret, quod non apparet, ſed bene apparet lignum cadẽs ſuper aquam deſcẽdere in ipſam, donec ligni grauitas adiuuetur ab extra. puta ab aëre deſcendere. Verum autem quemadmodũ in motu locali velocius mouetur magna pars elementi quàm parua motu naturali. ita velocius frigeſiat magna quam quantitas aquæ quàm parua. ꝙ ſic. quia in maiori quanto eſt maior virtus 8. Phyſi. com. 81. & quarto meteororum tex. & cõ. 13.

Reſpondeo ſi ab intrinſeco frigeſieret aqua, aliquid faceret argumentum. ſed non eſt ſic. tamen exiſtente aqua vniformi magna & parua, licet ſit plus de virtute in magna, non tamen proportionabiliter plus, quia in pluri aqua eſt etiam plus caloris extenſiue, ſed poſita vaſis peritate aquam continentis, vapores calidi tardius euaporant in aqua multa, quia magis diſtant à ſuperficie aquæ, ſed ſi vaſa ſint inequalia, ſic ꝙ aqua in eis ſit æque profunda tunc poteſt eſſe quòd multæ aquæ plus de aëre approximetur qui poteſt adiuuare ad frigidandum. computata tamen fortitudine vaporum accidentali, quia plures ſunt. Item poſſet eſſe ꝙ aër aliquante calidus oedum prohiberet reductionem paruæ quantitatis aquæ, immo illã calefaceret. Vbi aër quamuis multus eſſet in eodem gradu caloris, magnam aquæ quantitatem non calefaceret, neq; eã frigeſieri poſſet impedire, ſaltem vſq; ad certum gradũ frigiditatis. An autem vapores conſeruent caliditatem aquæ.

Quòd non, quia ipſi ſunt ſenſibiliter minus calidi quam aqua. Tum quia aqua calida citius cõgelatur 1. meteoro. ergo vapor nõ ſeruat caliditatem. Reſpõſio. facilius congelatur aqua calida propter raritatem eius reddentem eam poſsibiliorem. Contra. cum ad priſtinum gradum frigiditatis deducitur à congelante, ad priſtinum condenſationis gradum reducitur, ergo pro tunc aqua non eſt rarior. Item ex aqua remota ab igne exhalant vapores tot quot non eſt veriſimile eſſe genitos, ſed generari, ideo non ſunt calidiores aqua.

Item calefacienti vaporẽ reſiſtit vaporis frigiditas & aquæ, ſed calefacienti aquam non reſiſtit frigiditas vaporis, ſi vapor ſit calidior aqua. Ad primum. non ſemper ad eundem gradum denſitatis aqua deducitur ex æquali gradu frigiditatis, quia ſtat eam eſſe valde ſubtilem, & tunc ex pauco frigore inducto poteſt plus frigeſieri quàm acquirere de dẽſitate. Ad ſecundum. vapores ibi permixti ſunt calidiores aqua, & ex aqua alios & alios vapores generant: ideo negatur conſequẽtia inferens eos non eſſe calidiores aqua. Contra. aqua frigeſit, & congelatur, vt poſsibile eſt, ſaltem cõdẽſatur: ergo nõ in vaporem conuertitur. Secundo. manus vaporum caliditatem tolerat, & nõ aquæ caliditatem vt ſuppono; ergo maior eſt aquæ caliditas. Rño. alia eſt pars aquæ patiens ab aëre aut medio condenſationem aut cõgelationem, alia eſt quæ patitur à vapore & in vaporem conuertitur. Ad ſecundum, hoc eſt propter fortitudinem actionis denſi, nõ propter gradum aquæ intenſum. Ad tertium. cõceditur totum. Ex his patet ad quæſtionem principalem, ſcilicet an aliquid moueat ſe, quoniam motus eſt duplex, ſcilicet qui eſt actus perfecti, & qui eſt actus imperfecti. Tunc motus qui eſt actus perfectus dupliciter ſumitur, abſolutæ vt eſt modus conſequens eſſentiam: alio modo reſpectiue, cum comparatur ad perfectibile. Tũc de actu perfecto abſolute idem mouet ſe, quia Deus ſeipſum intelligit, ſed de actu perfecto reſpectiue, ſi actus & potentia requirant maiorem diſtinctionem quàm ex ratione formali, non idem mouet ſe, quia mouere eſt ipſius actus, ſed moueri eſt ipſius potentiæ. Intellectus. n. agens & poſsibilis ſunt duo, quorum vnum eſt principium agendi, reliquum vero patiendi. Sed de motu, qui eſt actus imperfectus, loquendo diſtinguitur res mota, aut ipſa eſt ſimplex, aut cõpoſita, ſi cõpoſita, poſsibile eſt idẽ mouere ſe, quia aliqũ ibi eſt diſtinctio partis eſſentialis per ſe mouentis à parte primo mota: mouẽtis. n. ſeipſum aliud quidẽ mouet, aliud vero mouetur 8. phy. De re autem ſimplici poſsibile eſt ꝙ idem ſit primo mouens & motum per accidens, quia formarum, quædam eſt cauſata à materia, & omnis talis, ſi mouet, mouetur per accidens, ſed nulla forma non cauſata à materia, quamuis moueat, mouet ſe, & quamuis ipſa moueatur, ipſa non mouetur à ſe, ſed ab alio. Sed ꝙ eadem res ſit primo mouens, & primo mota à ſe eſt impoſsibile: & hoc vult Philoſophus 7. phyſicorum. tex. com. 2. & Auer. ibi com. 10. nihil mouet ſe, quia demonſtratũ eſt à Philoſopho, in principio ſeptimi, ꝙ omne per ſe motũ, ſi quieſcet et eius pars, totum quieſceret ad quietem partis, & ſic non mouetur à ſe, quia motum à ſe nõ debet quieſcere ad quietem alterius. Quòd ſi non quieſceret totum ad quietem partis, iam illud eſſe motum per partem aliam quæ non quieſceret, cuius oppoſitum ſupponitur, quia accipitur motũ per ſe, ſcilicet non per accidens, neq; per partem. Conſiſtit hæc ratio in duabus conſequentis: prima, hoc mouetur à ſe primo, ergo ab hoc non aufertur moueri per ablationem motus à quocunq; quod non eſt ipſum: ſecunda cõſequentia eſt ab oppoſito conſequentis ad oppoſitum antecedentis. ſ. ab hoc aufertur moueri per ablationem motus ab aliquo, quod non eſt ipſum, ergo hoc non mouetur à ſe primo. & qui dicit nõ eſſe ſumptum oppoſitum conſequentis propter mutationem ſigni vniuerſalis in particulare, magis conſiderat verba propoſitionum quàm ſenſum earundem. Et videtur Sancto Thomæ, ꝙ demonſtratio ſit à priori, quia affirmatio eſt prior negatione: & in vtraq; conſequẽtia arguitur ab affirmatiua ad negatiuam. Auer. autem vult primam à priori, ſed non ſecundam, quia antecedens eſt cauſa adæquata conſequentis: & ſic negatio antecedentis eſt cauſa negationis conſequentis: & ſic arguendo à negatione conſequentis ad negationem antecedẽtis arguitur ab effectu: non enim omnis negatio ad quan-

cunq;

cunq; affirmationem comparata eſt poſterior affirmatione.

Contra. ſi aliquid mouet ſe, idem ſubipſi reſiſtit. Rño. præmitto tripliciter eſſe reſiſtentiam: intrinſece tantum, vt in animalibus ſimplicibus, & tunc animal cæleſte per vnam partem, non tamen quantitatiuam, ſed qualitatiuam, mouet, & per aliam reſiſtit motui, & ſic non inconuenit aliquid ſibi reſiſtere: aliquando reſiſtentia eſt extrinſeca tantum, vt in grauibus & leuibus ſimplicibus: & in iſtis cum naturaliter mouētur: nihil in eis ipſiſmet reſiſtit: ſed medium extra eſt quod reſiſtit motori non tamen impedit motum: ex 4 Phyſicorum com. 74. & etiam 71. aliquando vero reſiſtentiam intrinſecā & extrinſecam habet mobile ſibi reſiſtētem: vt in animalibus compoſitis: medium.n.extrinſece reſiſtit: & corpus animalis intrinſece, grauitate: exempli gratia, & in iſtis idem ſibi reſiſtit: vt in primis animalibus: : diſtinctio eſt Auer. 4. Phyſic. com. 71. Contra. inter mouens & motum eſt diſtinctio ſecūdum poſitionē 4. cæ. cō. 22. ergo nō idē mouet ſe: & 8. Phy. Auer. com. 28. Intelligēdum eſt hic per diſtinctionē, diſtinctionem in eſſe, non per diffinitionem. * Motorem.n.in animalibus eſſe diſtinctum à moto per diffinitionem eſt manifeſtū per ſe. Reſponſio eſt Auer. 4. cæli, com. 22. Et quia motor & motum eſſentialiter ſunt relatiua, neceſſe eſt vt ſint duo ſecundum poſitionem. Et quia motor & motum in lapide ſunt idem ſecundum poſitionem, et duo ſecundum modum, neceſſe eſt vt non ſint relatiua niſi accidentaliter. i. forma mouetur per accidens, & mouet per ſe vel per accidens. Et eſt ſciendum q Auer. 8. Phyſi. com. 30. dixit motor.n. debet eſſe diſtinctum à moto, aut ſecundum diffinitionem & eſſe inſimul, ſicut illa quæ mouentur ab extrinſeco, aut ſecundū diffinitionem tantum: ſicut eſt diſpoſitio in habentibus animas: anima.n. quæ eſt motor in eis diſtinguitur à corpore quod eſt motum ſecundum diffinitionem, licet non diſtinguatur ſecūdum eſſe, ſcilicet quia impoſsibile eſt animam eſſe ſine corpore, niſi æquiuoce: & quia corpora ſimplicia ſunt vna ſecūdum diffinitionem, & nullam eorum diuidi poteſt in motorem & motum, neceſſe eſt vt non ſint mota ex ſe, niſi eſſet poſsibile, vt motor eſſe ipſum motū. Si igitur aliquis dixerit q corpora ſimplicia ſunt compoſita ex materia & forma, quorum vtrunq; eſt diſtinctum ſecundum diffinitionē à reliquo. Dicemus q materia prima nō eſt exiſtens in actu: & illud quod mouetur ex ſe, debet diuidi in motorem & motum in actu, quoniam illud quod eſt in potentia non mouet, neq; mouetur, ſcilicet ex ſe 5. Phyſi. cō. 8. Si igitur lapis: verbi gratia, mouetur ex ſe: contingeret vt eſſet mouens & motum eodē modo ſecundum formam, quod eſt impoſsibile, ſed quia iſtud cōſequens eſt impoſsibile de per ſe mouēte, & per ſe moto: ideo Auer. 8. phyſi. com. 28. ſubiungebat poſtquam dixerat motorem in animalibus eſſe diſtinctum à moto per diffinitionem eſt manifeſtum per ſe, ſubiunxit: ſed eſt ignotum vtrum diſtinguatur, an non diſtinguatur, niſi per accidēs: non.n. euadi pōt quin forma materialis mouēs moueat ſe per accidēs, quia ipſa conſtituta eſt in eſſe per ſubiectum, &c. Contra omne quod mouetur ab alio mouetur 7. phyſi. tex. cōm. 2. ergo nō à ſe. Rño. non curando. an textu dicat ab alio vel ab aliquo, quia motum moueri ab aliquo eſt per ſe notū, ideo præmittitur vt principium. ſed motum moueri ab alio eſt occultum, ſed demonſtrandum ibi, quia aut mouetur res ab intra, aut ab extra, & quomodocūq; ſit, ipſum mobile mouetur ab alio. ſ. à principio motus effectiuo mobili intrinſeco vel extrinſeco ab eo. Et nullum principium mouens ſiue intrinſecum ſiue extra eſt ipſum motū per ſe primo. Si autē mobile mouetur ab intra, ſic ipſum mouetur à ſe, & ſic negatur conſequentia argumenti, et pro antecedente allegandum eſt tex. com. 2. Dicendum eſt igitur q nihil mouet ſe. ſic q motor ſit idem cum moto eodem modo 4. cæli com. 22. quia motor differt eſſentialiter à moto. exempli gratia. in motis ab extra. in quibus differt motor, a moto etiā poſitione vel diffinitione. exēpli gratia. in habentibus animas. in quibus non differt motor à moto per ſe poſitione, licet non differant ſubiecto. ſ. motor & motum per accidens. quia in elementis nihil intra eſt proprie per ſe motum, immo totum elementum: licet ſic corpus naturale & per ſe mobile: eſt tamen adhuc per accidens mobile, vt patet ſupra. Contra. 8. phyſi. tex. cōm. 34. & 40. nihil mouet ſe, & 3. cæli, com. 27. poſsibile eſt vt aliquid ſit mouens & motum eodem modo. Idem Auer. in lib. de ſubſtātia orbis ca. 1. in principio. Rño. intelligit de per ſe primo mouente: cum enim res eſt ſimplex non poteſt eſſe q ſit ipſa per ſe mouens & per ſe mota vno eodem motu, quia tunc ipſa eſſet actus & potentia, eodem modo: cum autem ipſa eſt compoſita tūc poteſt eſſe q diuidatur in partem qualitatiuam per ſe mouentem, & partem per ſe motam: & poteſt eſſe q non ſecundum diuerſitatem mobilium: dixit.n. Auer. 8. Phyſico. com. 30. res non mouet ſe niſi ſecundum q eſt non conſimilis. i. ſecundum q ipſa diuiditur in motorem & motū. Contra. intellectus mouet ſe. Reſpondeo. licet hæc ſit motio intentionalis & vniuerſalis: tamen intellectus agens eſt qui mouet intellectum poſsibilem. Cōtra. ad minus voluntas mouet ſe. Reſpondeo negando etiam. quia ipſa formaliter mouetur ab obiecto in eſſe intellecto conformi, aut diſconuenienti, ſed effectiue ipſa mouetur ab intellectu agente, qui tunc meretur dici volitionem agēs, neq; voluntatis perditur libertas propter hoc, quoniam intellectu ad oppoſita componente, ipſa in oppoſita poteſt, vt in libro de intelligentijs declaraui: vnde operante intellectu aut virtute alia illi ſubdita, poteſt propter conuenientiam conſiderationis aut diſcōuenientiam continuari operatio vel interrompi, niſi adueniat impedimentum. Contra mare motu reali à ſe fluit aut refluit.

Rño. corpora cæleſtia illum motum efficiunt, vt luna in ſuis quadratis diurnis: vt in libro de orbibus declaraui. Cōtra. ad minus animalia à ſe mouentur: vt 8. Phyſic. dixit Philoſophus, tex. com. 29. & ibi. com. 17. inanimata nō ex ſe mouentur, ſed animata. Reſponſio, motum ſecūdo, cuiuſmodi eſt animal, mouetur à ſe, & tamen mouetur ab alio: quia à principio intrinſeco ipſius: vnde Aue. 3. cæli, com. 28. motor eſſentialiter diſtinguitur in eſſe à moto: ſic in animalibus: motor.n. in eis eſt alius à motor, quia motor eſt anima & motū eſt corpus. In ſimplicibus autem corporibus idem ſecundum poſitionem eſt motor & motum, ſed differunt ſecundū modum: lapis enim mouet ſe inquantū eſt grauis in actu, & mouetur inquantū eſt potētia inferius. Cōtra. 8. phy. cō. 28. In iſtis. ſ. elementis, & inanimatis non apparet alietas motoris à moto, ſicut apparet in habentibus animas, immo in eis nō eſt alietas omnino. Rño. in elementis non eſt alietas inter motorem intrinſecum per ſe primum & motum per ſe primum in actu, quia nihil in elementis eſt per ſe motum primo in actu, ſed inter primum motorem & primum motum per accidens eſt ibi diſtinctio, ſiue illud primum motum ſit materia informata, ſiue ſit forma in materia: vnde Auerro. 3. cæli com. 28. ſequitur. Et cauſa in hoc, quia inuenit vno modo in actu, alio modo in potentia, quia componitur ex materia & forma. Forma igitur mouet inquantum eſt forma, & mouetur inquantum eſt in materia: non enim eſt in potentia ad inferius, niſi ſecundum q eſt in materia. Idē Auer. 4. cæli cō. 22.

Reſoluendo igitur dicendum q tripliciter eſt moueri, iuxta Ariſt. 5. Phyſic. tex. com. 1. per accidens, per partem, & per ſe. Cum igitur mobile recipit motum, aut recipit ipſum ſecundum naturam ſuam: natura autem eius duplex. materia, forma, ſecundum formam non recipit, ſed ſecundum materiā, & tunc mobile ſecundum ſe mouetur, quia natura ſua, quæ eſt eius materia, eſt prima radix recipiendi motum, & hoc eſt dupliciter: quia principium motus effectiuū, aut eſt ab extra: aut ab intra: ſi ab extra, tunc motus ille non eſt naturalis, ſi localis ſit, ſed non naturalis, vel cōtra naturā eſt, ſecundū q paſſum naturaliter inclinatur in contrariū illius motus, aut nō: exemplum de non naturali motu eſt motus circularis ignis in propria ſphæra: exemplum de motu contra naturam aſcēſus lapidis. Corollarium. aliquod mobile ſecundum ſe mouetur, & tamen non naturaliter mouetur, ſed vel violente, vel non naturaliter: ſi aūt motus ille eſt ab intra, tunc motus eſt naturalis, & huiuſmodi eſt motus cæli, & motus lapidis deſcēdentis: & ſic patet q cū aliquid ſecūdū ſe mouetur: q illius quælibet pars quantitatiua mouetur. Si autem mobile recipit motum non primo per naturam ſuam, ſed per partem quantitatiuam illius naturæ, tunc mouetur mobile per partē. Et hoc eſt dupliciter, aut ab intra, & ſic iſte motus eſt naturalis, exemplum eſt de animali, quod naturaliter progreſsiue mouetur

Realem, non rationalis.

mouetur cuius tamen animalis pars quãtitatiua eſt prima radix recipiens motum progreſsiuum, vt puta tibiæ, & ratione earum totum animal mouetur, aut ab extra eſt motus, & tũc ſi ſit contra naturalem paſsi inclinationem, violentus eſt: vt igne tumburente manum dati animalis, & non totũ animal, aut non naturalis, vt aliquo impellente manum hominis ad illius domeſticum. ſi autem prima radix receptiua motus nõ ſit natura mobilis, neq; pars quantitatiua illius mobilis, tunc mouetur illud mobile per accidens, ſiue moueatur ſecundũ totum, vt homo in naui, ſiue moueatur ſecundum partem: ſunt tamen adhuc alia mota per accidens. ſ. quæ per ſe motis accidunt, &c. Cum igitur quæritur vtrum aliquid moueat ſe, conſiderandum eſt ſuper principio actiuo & paſsiuo motus, an ſit idem, an in eodem, &c. Conſiderandum eſt ꝙ quamuis partes moueantur motu totius: non tamen dicuntur partes moueri per accidens: iuxta Auer. 6. Phyſic. com. 86. quia in motu per accidẽs, ea quæ mouentur per accidens propter vnum motum, æque velociter inter ſe mouentur: & cũ toto ad cuius motum mouentur: * ſed in motu partium non oportet ſic: patet in cælo vbi partes prope polum tarde mouẽtur reſpectu totius cæli, & in animali moto propter pedes velocius mouetur pes quam manus, & poteſt eſſe ꝙ velocius moueatur totum quàm pars: verba Auer. Et intendit quoniã ſi motus earum. ſ. partiũ eſſet per accidens à moto totius, non differrent in ſuo motu à toto, neq; à ſeipſis. Scias tamen non conuerti conſequentiam. ſ. æqualis eſt motus partium cũ toto, ergo partes mouentur per accidens. & hæc de hoc difficili quæſito dicta ſint.

* Vide in naui [illegible]

DVBITATVR tertio. Vtrum tantum quatuor ſint elementa. Rño. ꝙ ſic per Ariſt. 2. de Generatione, tex. commen. 16. 23. & 34. quia tantum quatuor ſunt qualitates primæ, ſcilicet caliditas, frigiditas, humiditas, & ſiccitas, quæ tantum ſex modis combinabiles ſunt, ipſis in ſua ſimplicitate remanentibus, quorum duo modi ſunt incõpoſsibile, ſcilicet calidum & frigidum, & humidum & ſiccum, propter eorum contrarietatem. calidum autem & ſiccũ ignis eſt, humidum autem & calidum aër: frigidum & humidum aqua: ſed ſiccum & frigidum terra: modum arguendi ponit Philoſophus ſecundo Topicorum, cap. 19. Cum autem permiſcentur qualitates, tunc in mixtis ſunt, ſiue vera mixtione, ſiue ad ſenſum miſcerentur, vel ſubſtãtiarum participatione, vel accidentium, non inconuenit tamen elementis violentiã paſsis in eis qualitatum remiſsionem, & cum cõtrario admixtionem reperiri. Secunda ratio. tantum quatuor ſunt motus ſimplices recti: ergo tantum quatuor ſunt corpora ſimplicia rectarum dimenſionem, patet conſequentia ex eſſentia motus ſuper natura mobilis: probatur antecedens: tantum quatuor ſunt loca per motus ſimplices acquiſibilia: patet conſequentia, quia ſpecificatur motus à termino ad quẽ. probatur antecedens, duo ſunt loca contraria maxime diſtantia & duo media, quia tantum quatuor ſunt naturæ ſimplices, quarum quælibet in proprium locum effectiue inclinat: leuitas enim ſimpliciter in locum ſimpliciter ſurſum inclinat, quod eſt lunæ concauum: & huiuſmodi leuitas eſt forma ſubſtantialis ignis; leuitas vero ſecundum quid ſurſum inclinat, ſed in locum ſecundum quid ſurſum, & eſt forma aëris ſubſtantialis huiuſmodi leuitas. Grauitas ſecundum quid in locum deorſum ſecundum quid inclinat, & ipſa eſt forma ſubſtantialis aquæ. Grauitas vero ſimpliciter in locũ ſimpliciter deorſum inclinat, quod eſt centrum mundi, & ipſa eſt ſubſtantialis terræ forma. Grauiſsimum enim omnibus ſuperfertur, leuiſsimum vero omnibus ſuperlatis ſuperfertur primo cæli, tex. commen. 17. ratio eſt Ariſtotelis, quarto cæli, tex. commen. 44. & 2. de Generatione, tex. com. 22. breuiter repetita.

Ex quo patet ꝙ non ſequitur numerus elementorum numerum motuum ſimplicium, ſed numerum motuum ſimplicium rectorum in ſpecie conſequitur. Ex quo patet ꝙ non dicitur aliquid graue ſimpliciter, quia omnibus alijs ſit grauius, quia maior eſt grauitas in magna portione terræ quàm in parua: & tamen vtraq; eſt ſimpliciter grauis, neq; reſpectu noſtri intelligitur aliquid leue, quia ſic paruam terræ portionem appellamus leuem, quia faciliter moueri aut portari poteſt, immo poteſt eſſe ꝙ ita parua eſſet terræ portio ꝙ nedum nataret in aqua, ſed in aëre ſuſtineretur, vt patet de puluere, quia potentior eſſet magni aëris reſiſtentia, quàm parui pulueris grauitas, & ſic poſſet eſſe, ꝙ quemadmodum lignum in aqua aquæ inundationem inſequitur: ita puluis datus aëris agitationem imitaretur: hinc elicuerunt aliqui modum nauigandi per aërem, vt dæmone gubernante, &c. Neq; dicendũ eſt ꝙ ſimpliciter eſt aliquid graue aut leue, quia ad vacuum replendum aſcendat vel deſcendat, quia violente res attrahitur: cum contra ſuam naturã propriam mouetur: vt, quamuis ad replendum vacuum moueretur ex quarto cæli, commento 39. præællegatum eſt. Neque etiam quia ſine conditione ſit tale, quia tunc aqua eſſet grauis ſimpliciter aër leuis. Ex quo patet quòd ſi grauitates elemẽtorum eſſent eiuſdem ſpeciei: ſimiliter & leuitates, quod ex numeris earum non haberetur numerus elementorum: leuitatis igitur ignis cauſa eſt caliditas primo, ſed leuitatis aëris cauſa eſt, non caliditas, ſed humiditas primo: grauitatis terræ cauſa eſt ſiccitas primo, & grauitatis aquæ cauſa eſt frigiditas primo. Contra. tertio cæli, commento 47. inter contraria poteſt eſſe vnũ medium tantum, & poteſt eſſe quòd ſint plura media: ergo poteſt eſſe quòd ſit tantum vnum elementum medium: argumentum eſt Ariſt. 4. cæli, com. 38. Rñ. Auerro. contrarietas eſt duplex: vna eſt quæ eſt circa idem ſubiectum, ſed diuerſum ſecundum formam, & de hac verum eſt quòd contingit tantum vnum medium intercludi. Alia eſt contrarietas ſecũdum formam & ſubiectum: & hæc requirit duo media, quorum vnum ſit vt forma reſpectu alterius: & hac contrarietate contrariantur elementa: ideo duo media ibi inueniuntur.

Ex hac determinatione quinq; corollaria eliciuntur, primum non eſt tantum vnum elementum, probatur à poſteriori, quia non tantum eſt vnus motus ſimplex rectus: ratio eſt Ariſt. 3. cæ. tex. cõ. 31. Eſſent. n. omnia aut leuia tãtum, aut grauia tantum, quod eſt contra ſenſum: & conſequenter, quia aliquod elementum eſt, ſequitur ꝙ plura ſunt elementa, quia plures ſunt motus ſimplices, & plura loca, correſpondent. n. motus ſimplex & corpus ſimplex: vt contra Ioannem Grãmaticum dixit Auer. 1. cæli, com. 8. Tum quia miſcibilia ſunt elementa, ergo in ipſa ſunt plura: patet conſequentia, quia nihil ſibimet miſcetur præſertim homogeneum vniformæ & ſimplex. Item ſtante vnitate elementi non eſſet pluralitas materierum ſecundarũ: neq; pluralitas materiæ primæ: ergo non eſſet pluralitas formarum ſubſtãtialium ſimpliciũ: ergo neque pluralitas mixtorum: ratio eſt Auerro. 1. canticorum, com. 17. Item mixta habent intra ſe principium alterationis & corruptionis: & non niſi propter principiorum contrarietatem in eis congregatorum. Ratio eſt Auer. 5. Canticorum, com. 9. illud impoſsibile, ſcilicet mixta non habent niſi vnum elementum ex quo conſtent: ergo nõ ſunt ab intrinſeco corruptibilia, &c. Secundum corollarium. nõ infinita ſunt elementa, quia nõ infinita ſunt naturalium mixtorum principia, quia tunc non ſcibilia eſſent mixta: proportionabiliter arguitur, ſicut arguit Philoſophus, tex. com. 35. & 8. Phyſi. tex. com. 75. tranſire infinitum eſt impoſsibile: finitas enim vbi poſsibilis melior eſt 8. Phyſic. tex. com. 48. & 52 Phyſic. tex. com. 41. ratio eſt Ariſt. 2. Poſterio. tex. com. 6. præſupponit ratio mixti ſpeciem aliquam ex omnibus elementalis eſſe compoſitam aut componibilem. Secundo. tunc infinita eſſent corpora ſublunaria: & ſic infinite magna capacitate oportet ipſa eſſe contenta: & ſequitur etiam hoc conſequens, ſi infinitæ magnitudinis extenſiue eſſet aliquod elemẽtum. Tertio. quia ſic oporteret eſſe infinita loca, infinitos motus, infinitas naturas, & infinitũ mundũ, quæ omnia aperte impoſsibilia ſunt: patet ratio 3. cæ. tex. cõ. 41. item elementi non eſſet diffinitio, quia ſi ſic ex infinitis eſſet, neq; eſſet elementi generatio, quia infinita vinci non poſſunt, neq; tranſiri 2. de Generatione Ariſt. tex. com. 26. Tum etiam infinitæ eſſent contrarietates, & ſic in eodem mixto, immo etiam ſimplici: infinitæ eſſent qualitates, ratio eſt Philoſophi 2. de Generatione, tex. com. 35. patet conſequentia, ex alteratione vnius in alterum, & contrarietate eorundem. Tertiũ. non tantum duo ſunt elementa, quia non tantum vna eſt prima cõtrarietas, neq; tantũ duo ſunt loca. Quòd ſi aliquis poneret ignem & terram eſſe ſimplicia, aquam vero & aërem eſ-

ſe compoſita: non poſſet dicere quare aqua eſſet grauior aëre, niſi altero trium modorum: primo quia aqua plus habet de terra, ſecundo quia ipſa minus habet de igne, tertio quia in aëre minorem habet proportionem terra ſuper ignem quàm habeat terra ſuper ignem in aqua. Sed contra primum modum, quia tunc magnus aër eſſet grauior parua aqua: patet conſequentia, quia plus haberet de terra in ſe magnus aër quã certa data parua aqua. Contra ſecundum modum dicendi, quia tunc paruus aër eſſet grauior magna aqua: patet conſequẽtia, quia paruus aër minus habet de igne quã multa aqua.

Contra tertium modum, quia tunc æqualiter grauis eſſet magna aqua ſicut parua. Tum etiam magnus aër eſſet æqualiter leuis, ſicut paruus aër, patet conſequentia, quia in vtroque æqualis eſſet proportio. Similiter non ſaluaretur quare aqua magna eſſet in aëre grauior paruo plumbo, & non ſic eſſet in aqua. Quartum corollarium. non tantum tria ſunt elementa, quia non inter tria extrema tantum ſaluari poſſunt duæ contrarietates primæ. Tum etiam non tantum tria ſunt loca elementis correſpondentia. Quintum corollariũ. quatuor ſunt elementa, huic ſententiæ ratio & ſenſus conformantur, quia terræ grauiſsime immediate circumponitur aqua: aquæ autem aër, ignem autem ſupra eſſe ratione cõuincitur. Sextum corollariũ non plura quàm quatuor ſunt elementa, quia hæc ſufficiunt pro ſimplici et compoſita natura conſeruanda: ideo ſi plura ponerentur, eſſet ocioſum & vanum. Contra. arguo & probo ꝙ plura quàm quatuor ſunt elementa, quia 8. ſunt: probatur datis corporibus naturaliter qualitates duas ſibi determinantibus: dabilia ſunt corpora ſibi tantũ vnam illarum determinantia: ergo dabuntur etiam elementa quatuor, quorum vnum erit calidum tantum, aliud frigidum tãtum, aliud humidum tantum, aliud ſiccum tantum, & ſic 8. erunt elementa. Confirmatur, quia alius eſt quaternarius elementorum numerus ab his quæ communiter ponuntur elementa, quia qualitatibus combinatis naturaliter prior eſt vna earũ, quia dualitatem naturaliter præcedit vnitas: ergo prima corpora, quæ ſunt elementa: non ſibi duas determinãt qualitates, ergo alia ſunt corpora. quæ ſunt elementa, ab his quæ ponuntur elementa. Confirmatur tertio, quia fumi in aëre aſcendentes ſimplices ſunt: ergo vltra elementa data ſunt alia. non enim maior apparet ſimplicitas in aqua quã in fumo. Confirmatur. quarto datur caliditas ligans ignẽ cum aëre datur humiditas ligans aërem cum aqua datur frigiditas ligans aquam cum terra: ergo datur ſiccitas ligans terram cum alio elemento, patet conſequentia, quia non maioris eſt virtutis vna qualitatum primarum in cõiungendo elementa ſymbola quàm alia: & etiam contraria qualitas vt humiditas non debet eſſe potentior ſua contraria ſiccitate. Secundo arguitur ꝙ duo tñ ſunt elemẽta, quia grauitate vel leuitate ſufficienter diuidũtur elementa, & ſic duo tãtum ſunt.

Confirmatur ſecundo, quòd tria tantum ſunt: quia tres motus ſimplices tantum ſunt. Tum quia tantum tria ſunt loca, ſcilicet ſurſum & deorſum & medium: & ſic tantum tria ſunt elementa, quæ in ea loca naturaliter inclinantur. Confirmatur tertio, quia vnum tantum eſt elementum, quia tantum vna eſt materia prima: ergo tantum vnum eſt primum corpus: patet conſequentia, quia præciſe numeraliter vno inuento principio intrinſeco, præciſe numeraliter vnum inuenibile eſt intrinſece principiatum ex illo. Tum quia accidentaliter tantum diſtinguitur vnum elementum ab altero, vt ignis ab aëre, vt per magis calidum & minus calidum, magis rarum & minus rarum, &c. ergo tantum vnum eſt elementum. Confirmatur. materiæ elementorum ſunt eiuſdem rationis, ergo & formæ: patet conſequentia, quia formæ alterius rationis requirunt potentias alterius rationis, quia potẽtia ſpecificatur per actum. Ad primũ oportet elementũ habere duas qualitates primas, aliter non in quodlibet aliud elementum tranſmutari poſſet, quia non ad quodcunq; aliud elementum contrarietatem haberet in qualitatibus, vt calidum tantum ad humidum tantũ: ſimiliter frigidum tantũ ad ſiccũ tantum. Secundo. quia tunc non inuicem miſcibilia eſſent omnia elementa: patet conſequentia, quia mixtio miſcibilium alterationẽ præſupponit, & requirit, & conſequenter nullum eſſet mixtum perfectum ex omnibus elementis æque primo ad mixtionem concurrentibus. Ad ſecundam confirmationem, licet valeat, binarius eſt, ergo vnitas eſt: non tamen valet a, corpus ſibi determinat duas qualitates primas, ergo dabile eſt corpus ſibi determinans vnam illarum tantum. Contra. corporum ſimplicium debent eſſe ſimplices qualitates, & ſic non combinatæ. Rño. ſimplicitati qualitates non opponitur cõbinatio, immo neq; remotio, ſed qualitatũ ſimplicitas tollitur per eſſe qualitatem ex qualitatũ primarũ refractione reſurgẽtem, qualis eſt complexionalis qualitas, quæ formam mixti naturaliter conſequitur. Ad tertiam confirmationẽ reſpondet Philoſophus 2. de Generatione, tex. cõ. 28. fumus ex terra & aëre eſt. Auer. autem ibi dixit, fumus eſt aër & terra. Contra. tunc non aſcenderet fumus in aëre, quia nihil compoſitum ex graui & leui eſt leuius leui cõponẽte ipſum, quia aliter nihil grauitatis poneret in eo elementum graue ipſum componens. Rño. ſtat leuius eſſe compoſitum ex leui & graui quàm ſit certa data res leuis eiuſdem rationis cum re leui componente ipſum, quamuis non poſsit eſſe ꝙ compoſitum ex graui & leui ſit leuius leui componente ipſum: & hoc eſt quia aër inferior non eſt multum leuis, propter multam illius alterationem ab aqua, aut terra, &c. ideo in inferiore aëris regione aliquid aſcẽdit, quod in ſuperiori regione deſcẽderet aut non aſcẽderet: & ſic eſt de fumo, dũmodo nõ igniatur, aut ad qualitates intẽſiores aëris qualitatibus deducatur.

Ad quartam confirmationem negatur vltima conſequentia, quia oportet eſſe ſtatum: aliter in infinitum iretur, colligatum autem terræ elemẽtum per ſiccitatem eſt ignis, quem natura ſurſum poſuit, & non deorſum, vt elementorum ordo finiretur: quemadmodum ante ignem non fuit aliud elementum igni colligatum ſicco: terram enim oportebat infra ponere, non autem ante ignem. Ad ſecundum. grauitas & leuitas ſufficienter diuidunt ſimplex reſpectum: non tamen in duo tantum, quia patiũtur leuitas & grauitas per ſimpliciter & ſecundum quid. Ad confirmationem motus circularis non oſtendit nobis elementum, niſi æquiuoce, quia cælum non eſt miſcibile: ſed elementorum principium, puta cælum: ſed motus rectus in quatuor diuiditur, & ſecundum illam diuiſionem eſt numerus elemẽtorum. Ad aliam confirmationem reſponſum eſt media eſſe duo. Ad aliam conceditur vnum primum corpus nobilitate & perfectione & cauſalitate & continentia: non tamen eſt compoſitum ex materia prima, ideo negatur conſequentia. Ad vltimum reſpõdet Philoſophus 2. de Generatione, tex. com. 51. Si elementa eſſent eiuſdem ſpeciei ſpecialiſsime: ſequitur ꝙ idem ſubſtãtialiter eſſet ignis & aqua. Secundo ſequitur ꝙ tranſmutatio vnius in alterum eſſet accidentalis, & non ſubſtantialis. Tertio ſequitur ꝙ idem eſſet naturaliter calidum, cum eſſet ignis, & naturaliter frigidum, cum eſſet aqua, & ſic duo cõtraria ſibi naturaliter determinaret. Sed dubitatur ꝙ quia ignis non videtur eſſe elementum, quia lucidum eſt: ſecundo quia impuritatem habet à frigidis influentijs: vt à polis, à ſaturno. Reſponſio ignis, qui apud nos eſt, lucens, & mixtũ imperfectum: eſt enim humidum feruens, & ſic lucet ignis elementum, cum miſcetur corpori diaphano: iuxta Auer. in libro de ſubſtantia orbis cap. 2. Sed ipſum elementum ſimplex manens tantam habet raritatem ꝙ actuare non poteſt diaphanum in potentia ipſum illuminando. Dubitatur ſecundo. quia aqua non eſt elementum, quia nutrit. Secũdo, quia ipſa eſt dulcis aut amara, eſt autẽ ſapor mixti paſsio. Rñ. negando aſſumptum, ſed aquoſitati vrinali animalium permixta exit, aut aliunde ſimiliter plantas terreo permixto nutrit. Ad ſecundũ. aqua maris propter ſiccitates terreſtres ipſam inficientes amara redditur: & ideo illud, quod aquam appellamus, nõ eſt aqua pura. Quòd ſi arguitur ſequi ꝙ æterno tempore ſtet aqua præternaturaliter diſpoſita. Rñ. negando conſequentiam, quia nulla aqua ſemper durat, & poſſibile eſt dari aquam cui amaritudo non ſit admixta: tum etiã cauſa vniuerſalis ſuo continuo motu illi miſcet aliquid, & ſic illud non eſt mixtum, ſed admixtum, puta ex terreo aqueo, & etiam aëreo: quemadmodum etiam aëri vapores & exhalationes permiſcentur: ſunt igitur ſimplicia elementa ex naturis ſimplicibus, quamuis eſſent impura ſubſtantialiter: per extraneæ ſubſtantiæ permixtionem, & per contrarij accidentis

dentis præſentiam & informationem. Idem dicendum eſt de terris, pota arenoſis, lutoſis, &c. & ſic patet q̃ ſecundũ nomerum planetarum non eſt numerus elementorum, neq; inconuenit de natura vnius elementi plures planetas reperiri.

DVBITATVR quarto. Vtrum primæ qualitates ſint formæ ſubſtantiales elementorũ. Rño, q̃ non, in hoc.n. Auer. Alexandrum reprehẽdit 8. Metaphyſicorum tommen. 5. quia caliditas eſt accidens in mixtis, ergo etiam in elemento: patet conſequentia, quia quod eſt accidens in vno, in nullo eſt ſubſtantia 1. Phyſico. tex. commen. 27. & eſt tex. Philoſophi arguentis tamen tertio Metaphyſicorum tex. commen. 17. horum. ſ. elementorum calores quidem & frigiditates, & ſimiles paſsiones non ſunt ſubſtantiæ. Confirmatur, quia ignis eſt ſubſtantia, aut igitur caliditate tantũ, aut ſiccitate tantum, aut vtraq; ſi primum, ſiccitas eſt in eo accidens; ſi ſecundum, caliditas: ſi tertium, non eſt ignis per ſe vnum ſimplex. Contra. ſcientia Dei in Deo eſt ſubſtantia, & in nobis citra felicitatem eſt accidens. Secundo. intellectus eſt intelligibilia tertio de anima, tex. commen. 37. quia eadem diuiſione diuiditur intellectus & obiectum, ſcilicet per actum & potentiam, & eadem potentia, quæ anima, eſt potens intelligere, eſt obiectum potens intelligi, & quo actu anima intelligit, obiectum intelligitur 3. de anima, tex. com. 38. ergo intellectus, qui in ſe eſt ſubſtantia, reſpectu accidentis intelligibilis eſt accidens, puta potentia qualitas, aut potentia quantitas. * Ad primum rño. eiuſdem obiecti ſunt iſtæ notitiæ, ſed non ſunt ipſæ idem, niſi æquiuoce, quia Dei cognitio per Dei eſſentiam eſt: noſtra vero ſcientia per intentiones eſt ad plurimum ſignificatiuas. Sed in naturali felicitate ſcientia noſtra eſt per Dei eſſentiam, ſed mediate cognitam, & obſcure, obſcuritate ſe tenente ex parte potentiæ cognitiuæ noſtræ, quæ debilis eſt, & nõ ex parte obiecti in ſe, ſed in Deo immediate & clara eſt huiuſmodi cognitio. Ad ſecundũ. ſi intellectio ſit qualitas aut intellectus poſsibilis ſui potentia: hoc eſt æquiuoce vel analogice cum alijs qualitatibus, & non vniuoce: ideo aliquid poteſt habere modum accidentis, quamuis non ſit accidens. Secundo. ſequitur in ſubſtantia intrinſece eſſe contrarietatem, quia caliditas frigiditati per ſe contrariatur: & ſic in ſubſtantia eſſet contrarietas ſecundum formã, ſed hoc conceſsit Aphrodiſieus Alexander. Tertio. ſequitor q̃ ad ſubſtantiam eſſet per motus: quod eſt contra Philoſophum 5. Phyſicorum tex. com. 10. patet conſequentia, quia ad caliditatem eſt per ſe motus. Quarto. ſequitur q̃ ſubſtãtia eſſet per ſe primo tangibilis à tactu inquantum tactus eſt: quod eſt contra Philoſophum 2. de anima tex. com. 65. patet conſequentia, quia caliditas eſt primum ſenſibile tactu, inquantum tactus eſt. Quòd ſi Auer. com. 5. primo cæli, conceſſit q̃ eſſe corporis ſit ſenſibile per ſe, verum eſt ſecundo, ſed non primo, quia ibi ſermo eſt de quanto extenſiuo, ſcire.n. an tale corpus ſit ſubſtantia, vel non quæſtio eſt metaphyſica, quæ ordine doctrinæ poſt naturalem ſcientiam acquirenda eſt: ſi tamen ſit ſenſibile elementum per ſuam formam ſubſtantialem, adhuc eſt ſenſibile ſecundo, & non primo, quẽadmodum colori comparatur ſenſibile in ſecundo modo dicendi per ſe, non autem in primo 2. de anima, tex. cõ. 66. Quinto. ſequitur q̃ ſubſtantia ſuſciperet magis & minus, ſed hoc ſupra conceſſum eſt. Sexto. ſequitor q̃ formæ ſubſtantiales inter ſe & per ſe agerent, & etiam ſe corrumperent, cuius oppoſitum habetor 1. de Generatione. vbi Auerro. com. 48. res agit in aliam rem inquantum eſt contraria. Septimo. ſequitor q̃ materia eſſet immediatom ſobiectum motus, &c. intelligo eo modo quo ſubſtantia eſſet ſubiectum qualitatom primarum. Contra. id quo primo ſobſtantia agit, eſt eius forma ſubſtantialis. materia enim non agit, forma autem non eſt ſuppoſitum operans: ideo forma eſt quo actio eſt, ſed qualitate elementum primo agit. eſt enim ea in actu, & ea generat elementum. Secũdo. id quo poſito ponitur elementũ, & quo remoto remouetur, eſt eios forma. Ariſtote. 2. de anima tex. com. 8. ſed qualitate poſita ponitur elementum, &c.

Reſpectu quã uis intelligibilis.

Tertio. omnia agentia per ſe ſunt contraria, ergo principium actionis eſt principium contrarietatis, ſolum autẽ qualitas contrarietatem facit. Quarto. omne principium eſſentialiter diſtinguendi eſt principium eſſendi, ſed primæ qualitates eſſentialiter diſtinguunt elementa, ergo, &c. Ad primum. quo eſt duplex, principale, inſtrumentale, principale eſt forma ſubſtantialis, ſed inſtrumentale eſt forma accidentalis: poteſt autem ignis, exempli gratia, ad duos effectus comparari ad ignem productum, & tunc ignis eſt principale, ſed ad caliditatem productam cõparando caliditas eſt principalis, quãuis ipſa non habeat eſſe per ſe, ſed in alio, licet enim natura poteſt motum localem immediate producere, non tamen ipſa poteſt qualitatem producere, * licet illam poſsit ſibi determinare. Si autem ignis ſolum caliditatem produceret, & non igneitatem, oporteret igneitatem ab extra venire, & ſic igneitas induceretur, & non educeretur de potẽtia materiæ, quod eſt in quo Ariſtotelem, Platonem, & Auerroim, Auicennam reprehendit, intellige q̃ præſente igne non generet ignis, aliquando enim igne abſente agens vniuerſale pro generatione ignis faciens non creat, ſed extraducit formam ignis de potẽtia materiæ. Tum etiam illo modo negaretur vniuoca elementi generatio, & conſequenter mixti. * Tum etiam forma generaretur, cuius oppoſitum patet ſeptimo Metaphyſicorum, com. 26. & 12. Metaphyſico. textu commento 12. patet conſequentia, quia forma inciperet eſſe, quæ non dependeret à materia. Contra. Ariſt. in libro de ſenſu & ſenſato, ignis non inquantum ignis agit, ergo ipſe non producit igneitatem, quia igneitas non poteſt vniuoce generari ex materia, niſi ab igne inquantum ignis eſt. Rño. antecedens verum eſt, quia agere dicit actũ qui cõtingenter, ſequitur ad ſubſtantiam corruptibilem. Tum quia ignis eſt prædicatum ſubſtantiale abſolutum. Sed agit eſt reſpectiuum. ſ. de prædicamẽto actionis. Tum quia non per materiam, ſed bene per formam, & qualitatem agit ignis. Contra. ſi forma ſubſtantialis eſt principium agendi, ſequitur q̃ non ſequatur fortitudo actionis multitudinem formæ in materia adhuc cæteris paribus: patet conſequentia, quia oportet ſecum computare iuuamentum formæ ſubſtãtialis, ſiue multum iuuaret forma ſubſtantialis accidentales qualitates in agendo, ſiue parũ. Rño. agentia vniuerſalia & remota non computantor, aliter oporteret cælom & Deum ſemper computare, & ſic niſi Deus reſiſteret non poſſet dari reſiſtentia æqualis agenti maior: patet conſequentia, quia ad actionem ſemper Deus agit. Eſt autem forma ſubſtantialis reſpecto calefactionis agens vniuerſale, licet reſpectu ignitionis ſit particulariter: ideo in calefactione particulariter agens eſt caliditas & principale, licet in ignitione caliditas ſit inſtrumentale. Ad ſecundum, negatur maior patet de proprijs paſsionibus. Ariſtoteles autem vtens conſimili probatione facit eam de primo, quo poſito ponitur compoſitum, & quo remoto remouetur: nõ autem de ſecundario, ſicut ipſa formatur in propoſito. Ad tertium. maior eſt vera, ſed qualitas, quæ eſt principium contrarietatis in eſſentia ſua, eſt principium contrarietatis in ſubſtantia per accidens. Ad quartum. elementa dupliciter conſiderantur, vno modo vt partes vniuerſi, & ſic naturis recte localiter motiuis diſtinguuntur, quæ ſunt differentiæ intrinſecæ & eſſentiales elemẽtis. Alio modo vt miſcibilia ſunt, & ſic qualitatibus primis diſtinguunt, quia illæ qualitates ſunt principia actionis & transmutationis: non autem grauitas & leuitas, niſi remote, diſtinctio eſt Auerrois tertio cæli, commento vltimo, & in procemio quarti cæli. Sciendum etiam duplicem eſſe diſtinctionem, eſſentialem, accidentalem, tunc diſtinctio elementorum per qualitates eſt per aliquid, quod eſt accidens, ſed non per aliquid, quod ſit ſubſtantia. Contra. omne id quo intrinſece conſtituitur ſpecies ſubſtantiæ eſt ſubſtantia, ſed per contrarietates primas intrinſece conſtituitur ſpecies ſobſtantiæ. patet per Ariſtotelem 2. de Gene. tex. cõ. 7. manifeſtum quòd non omnes contrarietates corporis ſpecies & principia faciunt, ſed ſolum quæ ſecundum tactum. cauſa enim effectiua, & finalis potius ad indiuidua comparantur quàm ad ſpecies, ſed huiuſmodi contrarietates ad ſpeciem comparantur; ideo rationem habent intrinſeci principij & non extrinſeci. Pro reſponſione ſcias elementa habere diffinitionem in qua intrat qualitas propria illi pro differẽtia: & ſic eſſentialiter aliquo modo diſtinguuntur elementa per qualitates, ſed tamen illa differentia eſt circunlocutiua, ſed minus habet illa qualitas de natura accidentis in elementis quàm in

Quia producere qualitatem eſt ab extrinſeco.

Quia ignis non generaret ignem, quia igneitas per ſe ab extra veniret.

mixtis, quia qualitas à forma mixtis ſeparabilis eſt ſecundum certos gradus, ſed à forma elementi non: ad hunc ſenſum ꝙ ſtāte vna qualitate ſumma non poteſt alia elemēti qualitas remitti, quin forma elementi cū qualitate illi remittatur. Eſt etiā principium elemēti qualitas, licet non intrinſecum, ſed extrinſecum: quia effectiuū conſeruando vel producendo inſtrumētaliter, &c. vt tangit Auer. 3. cæli. com. 67. & 4. cæli com. 40.

DVBITATVR quinto. Vtrum caliditas, frigiditas, ſiccitas & humiditas ſint qualitates primæ. Rño, ꝙ ſic per Ariſt. 2. de Generatione, tex. com. 8. quia ab eis aliæ originantur: non autem ipſæ ab alijs, patet inductiue, graue, leue, durum, molle, lubricum, aridum, aſperum, lene, groſſum, ſubtile. addit Auer. rarum & denſum, ſunt contrarietates, quæ circa ſenſibilia tactu apparent alia ab illis quæ prius enumerata ſunt: ideo videndum eſt an aliqua iſtarum ſit prima: & primo de graui & leui. Graue & leue ab aliquibus ponuntur qualitates primæ localiter motiue, & quia motus localis eſt ſimpliciter prior alijs motibus, & præſertim in elementis alios elementorum motus præcedit, quoniā ipſe tempore præcedit ſubſtantiam elementi, quia motus localis eſt in ſubiecto ente in potētia eſſentiali, vt aſcenſus eſt in eo quod eſt ignis in potētia: ideo apud eos ſunt qualitates motiuæ ſimpliciter priores alteratiuis. Contra. Ariſtot. 2. de partibus animalium, capite primo. Grauitas & leuitas ſunt poſteriora qualitatibus primis. Idem Auerrois 7. Phyſico. commen. 15.

Quòd ſi ſupra diximus ꝙ grauitas & leuitas ſunt formæ ſubſtantiales elementorum naturaliter priores qualitatibus primis. Rño. formas elementorum ſubſtantiales dupliciter conſiderari: vno modo ſecundū ꝙ ſubſtantiæ ſunt, quas conſequuntur qualitates: ſic ſunt formæ priores qualitatibus, conſecutio tamen qualitatum ad formas elementorum ſubſtantiales non eſſe intelligenda in genere cauſæ effectiuæ: ſed ordo ibi accipiendus eſt in genere cauſæ formalis, quia materia prima naturaliter prius reſpicit formam ſubſtantialem: ſecundo vero formam accidentalem: alio modo ſecundum ꝙ elementa inſtrumentaliter cauſata ſunt ab accidentibus, & ſic formæ elementorum aliquo modo ſecundum quid poſteriores ſunt accidentibus: poſitus enim ordo eſt ab Ariſtotele materia contrarietas, ignis. Secundo dico iuxta Auer. 2. de generatione, tex. com. 45. Grauitatem & leuitatem importare grauitationem & leuitationem. & iſta dicunt motus quoſdā deorſum vel ſurſum: & hæc poſteriora ſunt elementis ſuas propria qualitates habentibus. Dico tertio contrarietatem inter grauitationem & leuitationem cadentem non eſſe primam contrarietatem, quia à prima contrarietate poſteriores contrarietates fiunt, ſed à grauitatione & leuitatione nō fiunt poſteriores contrarietates, quia grauitatio & leuitatio non ſunt actiua: ſed hæc nomina ſignificantia ſunt contrarietatem ſecundum motum tantum ſine actione & paſsione, vt dixit Auer. 3. de Generatione, tex. com. 8. Contra Auer. primo de Generatione, com. 65. ſi calor & frigus ſunt in corporibus. igitur grauitas & leuitas ſunt in corporibus: & durities & mollities: probatur conſequentia, cum iſtæ qualitates appareant eſſe priores in eſſe in corporibus quàm illę. Reſponſio, conſequentia Ariſtot. ibi poſitis dupliciter probatur, ad hominem, & tunc probatio Ariſtoteles eſt ex conceſsis ab antiquis, aut ſecundo ex eo quod famoſum erat apud antiquos, & eſt probatio Auerrois, patet cum dicit, cum appareat, tertia eſt probatio demonſtratiua ex neceſſaria ſequela qualitatum aliarum ad primas; & ſic ratio eſt à priori ad poſterius. Secondo, de raro & denſo conſiderandum eſt. Rarum autem & denſum ab antiquis ponebantur eſſe principia dicentibus atomos 1. Phyſic. Contra quos Auerro. 7. Phyſic. com. 11. Qualitatum alterationi attributarum aliæ ſunt primæ, vt caliditas frigiditas, &c. aliæ ſecundæ, & ſunt illæ quæ fiunt ex iſtis. verbi gratias, denſum & rarum, color & ſapor. An autem ſonus ſit enumerandus inter qualitates ſecundas, hic indiſcuſſum relinquatur, dubitat enim Auer. 7. Phyſicor. com. 12. ad motus alterationis inter graue & acutum ſequatur variationem in qualitatibus, & videtur ad partem negatiuam quaſi declinare, allegans ſecundum de anima, in quo declaratur modus quo ſoni fiunt. ſ. ex percutiente & percuſſo. ſonus. n. in ſimplici elemēto reperitur vt in aëre, aptitudo tamen ad ſonum, quæ in corporibus, quæ ſonora appellantur, reperitur, vt in metallicis corporibus eorum complexionem ſequitur, & compoſitionem, Alias de ſenſibus & ſenſibilibus Deo dante fiet ſermo. Contra. 8. Phyſic. tex. com. 55. prima omniū principia ſunt raritas & denſitas. Rño, per Aue. ibi intendit Philoſophus motum localem eſſe priorem generatione, ſiue rarum denſum ſint principium trāſmutationis, vt antiqui dixerunt ponentēs atomos, ſiue calidum & frigidum, humidum & ſiccum, vt Ariſt. Tum etiam Auerrois 7. Phyſicor. commen. 15. denſitas & raritas ſunt qualitates ſequentes calidum & frigidum. Auer. etiam 2. de Generatione, com. 15. reddens rationem quare Ariſt. non numerauerat rarum & denſum inter cōtrarietates dixit, quia ſunt qualitates non actiuæ ſequentes calidum & frigus. Contra. ſi rarum & denſum ſequerentur calidum & frigidum: maxime eſſet, quia rarum ſequitur caliditatem, & denſum frigiditatem: ſed hoc non videtur, quia ſtat aliquid eſſe calidius & denſius, patet de corde reſpectu pulmonis, caro etiam viri ſolidior eſt & calidior carne femellæ. Dicendum ꝙ ſtando inter qualitates primas non commixtas caliditatem ſequitur raritas, & etiam humiditatem, & frigiditatem ſequitur denſitas, & etiam ſiccitatem: non tamen oportet ꝙ denſius ſit frigidius. terra enim denſior eſt quā aqua, & non frigidior, ſimiliter aliquando aër eſt æque calidus cum igne, & denſior eo eſt, hæc in naturali diſpoſitione ſunt, in præternaturali vero aqua calefactionem paſſa eſt calidior certo aëre, quo ipſa eſt denſior, ſed in mixtis non præciſe omne denſius eſt frigidius, quia poſſibile eſt materiam denſam pati à forti calore, & intenſiori quàm patiatur materia non ſic denſa. Eſt igitur in mixto denſo materia frigidorum & elementorum paſſa, tamen à fortiori calefaciente; vel forte per actionem fortem leuia euaporarunt, & grauia remanſerunt paſſa à calore. Tertio dicendum de duro & molli. Ariſt. 7. Phyſic. tex. commento. 14. prima contraria ſunt calidum & frigidum, humidum & ſiccum, contraria ſequentia iſta ſunt. verbi gratia, durities, mollities, & ſecundo de Generatione, tex. commen. 13. molle eſt humidi, durum vero ſicci, hoc intelligo ſuppoſita in eis actiuarum qualitatum æqualitate, aut in rebus eiuſdem ſpeciei. omne enim molle eſt humidum, & non econtra, quapropter mollities eſt ex humiditate, & durities ex ſiccitate, verba ſunt Aue. 2. de Generatione, commen. 13. Si autem durum & molle ad rarum & denſum compararentur: dixit Auer. 4. Phyſicorū, commen. 85. denſitatem ſequitur grauitas & duricies, eſt verum, vt in pluribus, quia aliquando grauius eſt magis rarum, quia plumbum eſt grauius ferro & rarius. Similiter ꝙ raritatem ſequitur molle & leue. In hoc enim reprehendit Auer. Alexandrum Afrodiſieum, quia non omne leue eſt rarum, patet in nube, neq; omne rarum eſt leue, patet in vitro. Et iuxta Auer. 3. cæli, com. 10. lapis precioſus diaphanus, vt ſaphirus, eſt grauis & rarus. Dicendum eſt igitur ꝙ præciſus eſt ordo iſtarum qualitatum contrariarum ad calidum, frigidū, humidum, & ſiccū, ſed vnius ad alterā ordo non eſt præciſus, ſed variari poteſt, vt patet in glacie, quæ dura eſt & humida, & in metallo quod eſt molle, & fluxibile in potentia, non in actu, & tamen ipſum eſt ſiccum, licet cōmuniter molle ſequatur humidū, & durum pendeat à ſicco, frigidum tamē etiam indurare poteſt, vt terra vincente ignem ſiccisſimum ſui frigiditate. Intelligenda eſt tamen differentia inter argumenta fieri in concretis terminis, & in abſtractis. ſi. n. ſic arguitur, hoc eſt durum. ergo à frigido vel ſicco, valet; ſi autē arguitur hoc eſt durum, ergo frigidum vel ſiccum, conſequentia non ſic valet, quia non oportet qualitatem vincentem vt induret in mixtione vincere. Quarto. de aſpero & leni Auerro. 2. de anima, com. 117. ex qualitatibus primis fiunt aſperum & durum. Et 2. de Generatione, com. 15. aſperitas eſt ſiccitatis, lene autem humitatis. Contra. ibi Auer. vitrum eſt lene, & non humidum. Rño. lenitas ex humiditate eſt in ſuperficiali extremitate corporis reperta, quæ humiditas nō poſtea vincit in mixto. lapidis enim in aqua geniti lenes ſunt & duri & ſicci, hoc patet de lapide fulgureo deſcendente. interiora enim illius & dura ſunt & ſicca, exteriora vero lenia, niſi forte in illius lapidis acutie, vbi eſt vt ferrat, vt pluries mihi experientia oſtendit. ideo Auerrois 2. de Generatione, com. 15.

aſperitas

aſperitas ſignificat ſiccitatem multam in ſuperficie: leuitas vero humiditatem in eius ſuperficie. Quinto de groſſo & ſubtili. Ariſt. 3. cæli, tex. commen. 43. ex raro & paruis partibus fit ſubtile: ex denſo autem & magnis partibus fit ſpiſſum: ſecundo autem de Generatione, commento 10. omne ſubtile eſt humidum. & non econtra. Contra. ignis eſt ſubtilis & ſiccus. Rño, de ſubtili fluido verum eſt: in elementis enim calidis conuerſio aëris in ignem à calore aërem ſubtiliat: exhalatio etiam, quæ mixtum imperfectum eſt, ſubtilis eſt ſicca.

Sexto, de lubrico & arido: ſecundo de Generatione Ariſtoteles textu commento decimo, ſubtile & groſſum, lubricum & aridum, durum & molle: & aliæ differentiæ tangibilium: quas numerauit ex his ſunt, ſcilicet calido, frigido, & humido, & ſicco. Et commento 11. ibi omne lubricum humidum, & non econtra. Ariditas vero ſiccum, textu commento 12. Dicendum igitur quod caliditas, frigiditas, humiditas, & ſiccitas ſunt qualitates tangibilium primæ: dixit enim Ariſtoteles 2. de partibus animalium, capite primo, humiditas enim & ſiccitas, caliditas & frigiditas materia ſunt corporum compoſitorum: cæteræ autem differentiæ eas ſequuntur, vt grauitas & leuitas, & reliquæ id genus affectiones: quia primum ſubiectum, ſcilicet materiam primã ſibi in quatuor partes diuidunt. Secundo, quia ipſæ ſunt differentiæ primorum corporum, quæ ſunt elementa. Tertio, quia ad illas aliæ ſenſibiles qualitates reducuntur. Quarto, quia illæ ſunt contrariæ actiuæ, nullum alterans vniuocum præſupponentes: licet. n. cælum ſit primum alterans, ipſum tamẽ eſt æquiuoce alterãs. Sed dubitatur primo, quia intellectio, ſenſatio, lumẽ, ſunt qualitates, quas neutra illarum quatuor præcedit. Rño. lux æquiuoce dicitur de cæleſti & inferiori, cæleſtis eſt ante qualitate primas ſequẽs intellectum, quemadmodum quantitas eius ſequitur eundem: ſi enim ipſe ſequeretur materiam cæli, iam eſſet indeterminata quantitas, & non determinata, quod eſt contra Auerroim in libro de ſubſtantia orbis, capite primo: cum igitur quantitas cæli terminata ſit, & non interminata, ipſa ſequitur formam cæli, & non materiam, quemadmodum motus ſequitur intellectum in materia quanta operãte. Sed de iſta luce non eſt ſermo apud nos: quia in differentia tangibilium loquimur, de quibus oſtendit ſe loqui Ariſtoteles ſecundo de Generatione, textu commen. 8. neq; lux eſt qualitas contrarium habens: neq; figura, lux autem inferior eſt qualitas ſecunda, poſterior qualitatibus primis. Si autem influentiã cæleſte poneres, illa eſſet excluſa, quia non eſſet tangibiliũ differẽtia. Secundo dubitatur, quia vnum ſubiectum tãtum vnam cõtrarietatẽ ſibi determinat.

Sed materia prima eſt vnum ſubiectum: ergo tantum vna prima eſt contrarietas. Iſta enim via incedit. Ariſtot. primo Phyſico. ad inueniendã tria eſſe rerum naturalium principia: vult enim textu cõmen. 59. quòd in vnoquoq; genere ſit vna prima contrarietas, ſubſtantia eſt primum genus. Rño, nõ tantum eſt vna contrarietas prima, quia tunc non eſſent niſi duo elementa: quod eſt contra ſenſum. Secundo dico duas eſſe contrarietates primas: vt inductione declaratum eſt. Tertio dico pro Philoſophi intentione habenda 1. phyſic. ſufficere duas primas contrarietates in vnam priuatiuam oppoſitionem reduci. ſ. qualitatem primam & priuationem eius, & hæc oppoſitio analogiam habet ad oppoſitionem priuatiuã in ſubſtantia, & ſic reſolutio terminatur ad formam ſubſtantialem ſimplicem & priuationem eius, quorum ſubiectũ primum & etiam immediatum eſt prima materia: ſubſtãtialibus autem formis non eſt intrinſece contrarium, ſed bene illis eſt priuatiue oppoſitum, niſi reſoluas reſolutione metaphyſica formas materiales ad immateriales, quia ea reſolutione facta priuatio perditur, quia ſubſtantiales formæ cæleſtes priuatiue oppoſitum non habent: ſub luna igitur priuatio ſubſtantialis manet, & tunc illa duo principia ſunt ſimpliciter prima. ſ. forma immaterialis, & materia ſubiecta illi, quæ ſemper manent etiam in identitate numerali apud Philoſo. Quòd ſi dixeris contrarietatem paſſiuarum qualitatũ poſteriorẽ eſſe contrarietate actiuarum. Rño qualitates primæ ad elementorum naturas comparari poſſunt, & ſic non dicuntur paſſiuæ, ſed actiuæ omnes, ſed cũ admixtorum naturam comparantur, duæ dictæ ſunt actiuæ, duæ vero paſſiuæ: ſiccum. n. difficilem facit paſſionem: humidum vero facilem, & ſic per pati difficiliter & faciliter ſoluuntur: & ſic paſſiuæ dictæ ſunt. Dicuntur igitur duæ contrarietates primæ negatiue, quia nulla eſt contrarietas prior eis: neq; vna earum eſt prior altera, neq; vna ab altera dependet, quemadmodũ etiã quatuor qualitates dictæ ſunt primæ: quãuis caliditas alijs earũ ſit perfectior. Dubitatur tertio, quia videtur ſiccitatem non eſſe ponendã qualitatem primã, quia omnem ſiccitatis effectum apta eſt caliditas facere, puta duritiem, aſperitatem. Rño. non omnem effectum ſiccitatis poteſt caliditas complere, quia ſiccum ex aqua terram generare poteſt, quod caliditas facere non poteſt: ſecundo dico q caliditas eſt exiccare per accidens, & non per ſe, puta cum caliditas facit humidum ſubtile mixti euaporare, groſſo remanente, ante autem agens per accidens ponimus agens per ſe.

DVBITATVR ſexto. Verũ ambæ qualitates quas vnum elementũ ſibi determinat, ſint ſummæ. Rño. quodlibet elementũ duas qualitates habet: quia aliter nõ quodlibet elementũ haberet ad quodlibet aliud elementũ contrarietatem, neq; eſſet cum quodlibet alio miſcibile: conſequens falſum, quoniam materiam habent eiuſdem rationis.

Secundo, dico q quodlibet elementum vnam qualitatum ſibi primo determinat: & ſummam, iuxta Ariſt. 2. de Generatione, tex. commẽ. 49. dicentem quòd mixtum ex terra & aqua eſt mixtum etiam ex aëre & igne: quia aliter illud mixtum eſſet frigidum in ſummo, ſed hoc non ſequitur: ſi elementum nullam qualitatem ſibi in ſummo determinaret. Tertio. dico q nullum elementũ duas ſibi primo determinat qualitates, quia tunc vnam naturam ſequerentur duo ſine ordine, & immediate. Tum quia non vnicuiq; elemento remaneret qualitas, quam ſibi primo determinaret. Quarto. dico q elementum quodlibet duas habet qualitates, quarũ vnam ſibi primo determinat, aliam vero ſecundo: quoniam impoſſibile eſt eandẽ qualitatẽ duobus ſubiectis alterius ſpeciei æque primo cõuenire: ideo cũ caliditas igni & aëri conueniat, vni primo, alteri vero ſecundo attribuetur: ſi autem aëri caliditas primo cõueniret, natura ipſum in concauo cæli locaſſet, quia ibi velocitate motus cæli caliditas aptiſſime cõſeruatur: ignis igitur eſt primo calidus, aër vero ſecũdo: proportionabiliter de alijs primis qualitatibus iudicandum, aër eſt primo humidus, aqua eſt primo frigida, & terra eſt primo ſicca: omne autẽ primo tale eſt maxima tale 2. meta. tex. cõ. 4. & ſi tale gradus habet, tunc primo tale eſt ſumme tale, & præſertim cũ ipſum eſt naturaliter diſpoſitũ: cum igitur quodlibet elementorũ ſit alterabile à ſua naturali diſpoſitione: poteſt eſſe q nulla qualitatum elemẽti ſit ſumma. Quinto. dico q qualitas quam ſibi ſecundo determinat elementum eſt ſumma, cũ ipſum eſt in ſua naturali diſpoſitione, quia ſi illa eſſet remiſſa, aut per cõtrarij admixtionẽ, aut ſine: ſi per contrarij admixtionẽ, tunc elementũ naturaliſſime diſpoſitũ trium eſſet qualitatum, quod eſt inconueniens, quia tunc eſſent omnia elementa ſymbola: tũ etiam ſimplici naturæ elementorum repugnat q qualitas, quã ſibi determinat in ſua naturali diſpoſitione ſit rupta per contrarium inexiſtens: hãc ſententia habet Auer. 3. cæ. cõ. 67. dicẽs ignis qualitates. ſ. caliditatem & ſiccitatẽ eſſe in ſummo. Si autem qualitas elementi ſit remiſſa ſine contrarij permixtione. ſequitur latitudinem qualitatis ſubito induci, patet cõſequentia, ſit ignis ſumme calidus, ſiccus vero in medio gradu latitudinis: tunc illi approximetur ſumme exiccatiuum: tũc iſte ignis ſubito fiet ſiccus, quia nihil iſtius ignis reſiſtit exiccanti: quòd ſi oportet eſſe ſucceſſiuam alterationem, oportet ibi eſſe humidum reſiſtens, & ſic remiſſionem eſſe cum cõtrarij permixtione. Confirmatur. ſit terra ſumme ſicca, ſed frigida: vt tertio cui applicetur ignis dominans, & ſequitur quòd inductis tribus gradibus caloris eſſent tres gradus frigoris expulſi, & ſic in fine huius alterationis fiet cõuerſio terræ in ignem, quia ignis tunc complete dominatur materiæ terræ, quia nihil habet ibi ſibi reſiſtẽs: & ſic generabitur ignis valde remiſſi calidi: * aut reſiduum caloris ſubito inducetur. Quòd ſi dixeris quòd gradus frigiditatis præexiſtentes in terra expectant ibi latitudinem caliditatis eſſe ſuper medium: tunc ſequitur idem, ſcilicet latitudinem ſubito induci, quia in approximatione ignis ad terram nõ habet terra, quo reſiſtat calori, quia frigiditate ipſa non reſiſtit, quia caliditas

* Quia illud nõ erit aliquod aliorum elementorum.

Ex quo fit vla q gradus frigiditatis expectet latitudinē caliditatis eſſe ſupra medium gradum latitudinis.

tas plurium graduū eſt compoſsibilis illi frigiditati terræ: * ideo frigiditas illi caliditati multæ non reſiſtit ne inducatur.

Confirmatur, ſi elementū ſibi determinet qualitatem vnā remiſſa ſine cōtrarij permixtione, ſit aqua ſumme frigida & humida in medio gradu latitudinis: terra autē ſit ſicca in ſummo & frigida, vt 4 & ſit terra potentior quàm aqua: * & ſequitur q non habebit terra inſtrumentum, quo ſibi aſsimilet aquam in frigiditate, niſi remiſſus gradus frigiditatis ſummū graduū frigiditatis expellat de ſubiecto, quod eſt inconueniēs.

Et eſt caſus poſsibilis, q terra agit in aquā per ſiccitatem & aqua non per frigiditatem, quia frigidita[illegible] ccta ſi non contrariatur, nec ſecundū humiditatem, quia a minori nō prouenit actio.

Sciendū eſt q æqualitatē graduū formarū non neceſſario ſequitur æqualitas virtutis actiuæ earū, niſi formæ fuerint eiuſdē rationis, &c. fuerint paria: puta multitudo formæ quæ ex materiæ multitudine variatur & iudicatur, * ſeu ſubiecti dēſitate vel raritate. Sexto, dico q elementū extra ſuā naturalem diſpoſitionem exiſtens non eſt ſummū: patet, quia quodlibet elementum eſt alterabile à contrario elemento, ſiue illi ſymbolo, ſiue non, & ſic cum elementum eſt paſſum violentiam aliquanto tempore, ipſum eſſe remiſſum. Dixit.n. Ariſt. 4. meteoro. & Auer. com. 10. magis.n. frigidum aqua quā aër calidus. Item Ariſt. 2. de Generatione, terra eſt magis ſicci quàm frigidi: vbi Auer. com. 23. terra eſt magis ſicca quā frigida. Item Auer. 4. cæli, com. 39. Omnes cōueniunt q humiditas in aëre eſt maior quàm caliditas. Item Ariſt. 2. de partibus animalium: aqua feruens calidior eſt quàm ignis exiguus. Item aër trahitur ad pulmonē animalis gratia euentandi cordis igniculum, vt contra Gale. in lib. de iuuamento anhelitus: dixit Ariſt. in lib. de reſpiratione: ergo aër eſt minus calidus calore cordis, patet conſequentia: quia aliter non euentaret aër cordis caliditatem, ſed conſeruaret eam, aut intenderet. Itē experientia. ignis non alterat ad calorem, & non aër conſideranda eſt tamen ignis mixti natura: quoniam denſior eſt quā aër, neq; eſt diaphanus: ſed aër ſic. Item aër æſtatis eſt nimis calidus reſpecto hominis, et aër veris conueniens eſt homini: ergo aë[illegible] ſit homini locus conueniens, non eſt aër calidus in ſummo. Quòd ſi dicas aërem inferiorem à terra, aqua, aut vaporibus: aut alio frigefieri, hoc eſt intentum. ſ. non omnē qualitatem elementi eſſe ſummam. Item miſcibilia ſunt elemēta: ergo ipſa in ſuis qualitatibus ſunt remiſcibilia, q ſi miſcentur, remittitur: dixit.n. Auer. 4. meteo. com. 10. ad hoc vt ad mixtionem veniant elementa, oportet potentias eorū non eſſe æquales, & ad hoc vt potentiæ eorum non ſint æquales: oportet vnam qualitatum eſſe ſummam, & alia non. Experiētia etiam patet: ignis.n. magis calefacit quā exiccet: patet coagente in aquam quamuis frigidiſsimam, non tamen humidiſſimam: eam.n. cito calefacit, ſed non cito exiccat, ergo in primo eſſe ignis ex aqua geniti ignis ſiccitas non eſt ſumma. Caliditatem igitur ignis ſibi primo determinat: & ſiccitatem ſecūdo. Aër humiditatem primo, caliditatem vero ſecundo: conſeruans caliditatem ignis eſt cælum ſuo motu velociſsimo rē calefactibilem conterente: intrinſecum vero conſeruans eſt forma ſubſtantialis ignis: remiſſa vero eſt aëris caliditas propter certam diſtantiam à velociſsimo motu: & humiditas eſt ſumma, cuius cauſa non eſt negatiua tantum, quia eam non conſumat caliditas, quia caliditas & humiditas ſe compatiuntur in ſimplici corpore: licet in mixto vnius partis caliditas humiditatem alterius partis aliquando facit euaporare frigiditatem vero ſibi primo aqua determinat: humiditatem vero ſecundo. Terra eſt primo ſicca, ſecundo vero frigida: & ſicca naturaliter eſt terra, non propter expreſsionem humidi factam ex partium terræ conculcatione, quamuis in mixtis terræ humiditatibus fiat grauitate & frigiditate humiditatis expreſsio, quæ expreſsio non ita velociter fit, quin certo tempore duret mixtum ex ſicco frigido cum humido. Dubitatur primo, ſic miſcibilitas elementorum ſequitur qualitatum illorum inæqualitate: tunc ſi naturaliter miſcibilia ſunt elemēta, ipſa naturaliter ſunt inæqualium qualitatum. Rñ. differt mixtio ab aptitudine ad mixtionem, mixtio.n. qualitatū rupturam præſopponit, ſed aptitudo ad mixtionem duplex eſt, propinqua, remota: propinqua eſt cum actuali qualitatū inæqualitate, ſed remota ſtat cum vtrioſq; qualitatis in ſummo æqualitate: ſtat tamen forte agens elemento, vndequaq; ſummo applicitum ipſum admixtionem cogere, neq; impoſſibile eſt elementum ſecundum duas qualitates æqualiter remiſſum venire ad mixtionem, &c.

Quia gutta vna aquæ ſūme frigida vincitur ab igne.

Secūdo dubitatur, quia qualitas mixti eſt intenſior qualitate elementi, ergo elementū non habet qualitates ſummas: probatur antecedens, quia grauitas mixti eſt maior grauitate elementi: ergo & qualitas, patet antecedens, quia plumbū eſt grauius q̄ terra, puta ſtāte paritate in quantitate. Aue. 3. cæ. cō. 9. & ſic intelligēdus eſt Aue. 4. cæ cō. 11. plumbi quantitas minor eſt maior quantitate maiori ferri: ſimiliter aurū eſt grauius terra: ſimiliter argentum viuum. Confirmatur, quia opiū & mandragora ſunt frigidiora aqua, quia tanta aquæ quātitas nō ſic infrigidat corpus humanum, quāta opij, immo opium magū imprimit effectū infrigidandi: vbi aqua frigida, nedum animalibus non nocet, ſed eis maxime confert. Rño. velociſsime deſcendere plūbo attribuitur, ſinn tñ comparato plumbo terræ, quæ ad plūbi mixtionem venit, quia impoſsibile eſt q mixtum eſt grauiſsimo & non grauiſsimo ſit grauius grauiſsimo ad mixtionem venienti, præſertim cum eorum par quantitas fuerit: plumbū igitur certam terrā, quæ eſt graue ſimpliciter vincit in grauitatione: puta illam, quæ formā terræ habet non ſummam, ſed remiſſam: ponere.n. duas grauitates ſiue ſubſtantiales, ſiue accidētales in eodem mixto, quarum vna eſt ſimplex: alia vero mixta ſuperfluum eſt in natura: eadē reſponſio eſt de auro & argento viuo. Similiter licet igni noſtro attribuatur feruere, & non elementari: & eidem attribuatur actiuitas maior ratione calcatæ caliditatis: tñ ſumma caliditas elemētari danda eſt. Ad confirmationem, in opio & mandragora eſt proprietas extinguendi calorem naturalē, puta ſpiritum: & frigefaciunt priuatiue deſtruendo calidum, quod vitam & caliditatem animalis conſeruat: vbi animalia vim habent fortem reſiſtendi qualitati, quam aqua eſt apta imprimere, &c.

Tertio dubitatur, quia per excellens frigus aqua conuertitur in niuem & grandinē: ergo ipſa non præfuit frigidiſsima. Quòd ſi conceditur terram in mixtione aut aquam eſſe compactiorem in natura ſua: ſequitur terram poſſe pati cōdenſationem præter naturam. Reſpōſio aqua patiens a forti frigido congelatur, non tamen frigeſit magis quam eſſet prius: dummodo non fuerit remiſſe frigida prius: ideo verſus naturam lapidis reducitur à ſicco: * dare autem denſius aqua nō inconuenit: quòd ſi ad tactum appareat glacies frigidior, eſt quia potentior eſt illa frigiditas imprimere in ſenſum quàm prius: propter ſoliditatem ſubiecto acquiſitam. Terra autem ſumma comprimi non poteſt: * & per omnē alterius corporis cum ea mixtionē terra redditur maiorē locum occupās.

Tanquā a cauſa diuerſi.

Ex quo humā habet ſiccitatem.

DVBITATVR ſeptimo. Vtrum figuram aliquā ſibi determinet elementum. Reſpondeo quòd non: quia homogeneum eſt elemētum, non autem eſt omnis figura diuiſibilis in figuras toti conſimiles: vt patet de circulari & pyramidali, de quibus magis videtur alteram earum igni conuenire: aliter.n. poſsibile eſſet diuidere elementum in partem quantitatiuam, quæ non eſſet elementum; neq; ex elemento: ratio eſt Philoſophi 3. cæli, tex. com. 65. Quælibet.n. pars ignis eſt ignis: nulla pars pyramidalis eſt pyramis, ergo ſibi non determinat ignis pyramidalem figuram 3. cæli, tex. com. 48. Contra. non quælibet pars cæli eſt ſphærica, & tamen cælum eſt homogeneum ſimplex ſibi determinans ſphæricam figuram. Rño. differentia eſt inter ſimplex curuarū dimenſionum & rectarum: quia per realem partium ſeparationem diuiſibile eſt corpus: quod eſt rectarum dimenſionū, ſed non id quod curuarum eſt: ſecundo quia partes in actu habet corpus rectarum dimenſionum: dummodo non fuerit ſub minima quantitate: certa.n. pars ignis poteſt ſubſiſtere: nulla autem cæli pars ſubſiſtere poteſt extra totum ſuum.

Quòd ſi pars elementi potens ſubſiſteret eſſet alterius rationis ab elemento: ipſa eſſet elementum elementi, & ſic ante elementum eſſet aliud elementum prius. Secundo, elementa figura continens figurari poſſunt: ergo ipſa non habent terminatas figuras: ſic quòd ſine figura data ſtare non poſſint: ratio eſt Philoſophi 3. cæli, tex. com. 68. Tertio, elementa ſunt materia omnium figurarum mixtis appropriatarum receptiua, ergo nullam earum ſibi determināt. Quòd ſi in infinitum variabiles ſunt figuræ, ſiue naturaliter, ſiue non mixtis conuenientes, maior eſt ambitus receptibilitatis figurarum, quàm formarum ſubſtantialium. Quarto, ſi elemēta ha-

ta haberent figuras proprias, non poſſet ex eis fieri mixtum: patet conſequentia, quia figuræ non admiſcentur adinoicē 3. cœli, tex.com.68. Forte dices figuras elementorum ſuſcipere magis & minus, quemadmodum elementorum formæ ſuſcipiunt. Huic ſe opponit Auer.3.cœli, com.67. conueniunt figuræ cum formis perfectis in hoc q conſiſtunt in indiuiſibili, ideo alterationem recipere non poſſunt, vt.7.Phy. Philoſo. & in prædicamentis. Quod ſi per ſphæricum corpus intelligere volueris corpus rātum vna ſuperficie contentum à centro illius corporis æqualiter diſtante, tunc nedum elementa ſphærica eſſent, ſed neq; cœli, quoniam concauam habent ſuperficiem, quemadmodum & tria elementa alia à terra: terra vero cauernoſitates habet, aut aqua, aut alio corpore repletas, cuius exterior ſuperficies montes & valles habet, eam non eſſe perfecte ſphæricam oſtendentes, & dato q ad perfectam ſphæricitatem exterior ſuperficies ignis accederet, quia cœli concauum eſt vere ſphæricum, cui ne detur vacuum, immediate habet ignis: non.n. facile aliorum corporum permixtionem tolerat ignis: non tamen inſeparabilis eſt hæc figura ab ipſo, vt ex partibus ignis varijs ibi aſcendentibus & deſcendentibus iudicari poteſt, quemadmodum.n. non neceſſarium eſt ignis concauum eſſe perfecte ſphæricum ſic non eſt neceſſarium aerem eſſe perfecte ſphæricum, aqua autem non vndequaq; terrā ambit, neq; centrum ſuum, ideo plus alijs elementis quantum ad hoc recedit à ſphæricitate.

Contra. figura, qua per motum naturalem figuratur aliquid, eſt ibi naturalis, ſed ſphærica eſt huiuſmodi, quia partes terræ naturaliter petunt centrum, & cum non ſit poſſibile q omnes ſint in centro, tunc motu earum à grauitate in circulum diſponuntur, vt cētro melius approximent, ſecundum q poſſunt. Hoc confirmat caſus grauium ſuper ſuperficiem terræ ad æquales angulos: derelictis.n. duabus terris in aere naturæ ſuæ, ipſæ ad angulos acutos tendentes, duas lineas rectas ſuis motibus deſcribent, eo fit vt motus hominis ſuper terram quodammodo ad ſphæricum declinet, quoniam linea capite deſcripta longior eſt q̄ linea pedibus deſcripta. Secundo, deciſio Lunæ ab vmbra terræ ſecundum gibboſam diſcretionem inter partes Lunæ illuminatas, & non illuminatas eſt, quod non eſſet niſi terra eſſet ſphærica. Tertio. ſucceſsiua ſtellarum apparitio, quæ prius latebant ambulantem ad determinatum polum, puta arcticum ſphæricitatē terræ oſtendit, vt tangit Philoſophus. 2. cœli ad finem. Confirmatur, defectus Lunæ in oriente circa tertiam noctis horam apparentes, circa primam horam noctis nobis apparent, quod ex gibboſitate terræ eſt, non permittente Solem, ita cito oriri nobis, ſicut orientalibus oritur. Idem iudicium eſt de ſtellis prope polos exiſtentibus, quæ aliquibus non occultantur, aliquibus vero ſic. Reſponſio. aliud eſt elemento figuram eſſe naturalem, & elementum determinare ſibi figuram, tunc naturalis eſt ſphærica figura elemento, quia naturaliter ſibi conuenit, vt ſanitas animali naturaliter conueniens eſt, ſine qua tamen viuit animal, ſed figuram non ſibi determinat elementum, quin ſine illa ipſum reperiri poſſit. Ad primum. terra ſuo motu ſphæricitati melius appropinquat iuxta poſſe, quia natura de poſſibilibus facit quod melius, ſed illam non attingit, ob multas cauſas: aquæ autem fluxibilitas ſuperficiem reddit à centro æqualiter diſtātem, niſi aliud impedierit. Ex quo ſequitur q idem vas in eleuatiori loco à cētro minus de aqua continet q̄ in loco propinquo centro, patet conſequētia, quia æqualis portio circuli parui plus recedit à linea recta q̄ æqualis portio circuli maioris, inde fit q ſphærica corpora magna in ſuperficie viſa quaſi plana apparere, & terram quaſi plane ſecare orientem ſolem apparere: ſed ſuperficies aquæ in vaſe prope terram eſt vt portio parui circuli, & in eodem vaſe alto eſt, vt æqualis portio circuli maioris, quia æqualiter vndequaq; diſtantem à centro ſuperficiem ſeruat aqua, quia ad concauitatem partes aquæ circunſtantes confluunt, & ab eminentiori defluunt. Sed forte aqua in vaſe violenter contenta non diſponitur ſecundum partes ſicuti extra vas ſecundum ſuam propriam naturam diſponeretur. Ad ſecundum. vmbra ab obiecto quamuis non ſphærico ad diſtantiam protenſa rotundatur, quemadmodum quadratum ad diſtantiam viſum apparet circulariter, & quemadmodum lumen per foramen quadratum tranſiens in diſtantiam rotundatur, ideo negatur conſequentia, vmbra terræ ſecundum portionem circuli diſcernit inter partes lunæ illuminatas & non illuminatas, ergo terra, cuius eſt vmbra, eſt ſphærica. Ad tertium ſufficit q terra verſus ſphæricum declinet. Et ſimiliter ad confirmationes. Argumentum autem quod probat ſphæricitatem aquæ, poſito ſigno in puppi ipſum apparet prope: & non diſtans: ergo aqua arcuatur, ſupponit q medium. i. aer nō ita ingroſſatur ab aqua prope aquam q viſionem impediat, vbi aer diſtantior ab aqua non ſic ingroſſari poteſt, & q non plus impedit viſionem paucus vapor quàm multus.

DVBITATVR octauo. Vtrum vnum elementum ſit locus naturalis alterius. R̄ſio. totalis non, ſed partialis ſic, prima pars patet, ignis.n. continet aerem & aquam, & terram, ergo ipſe nō eſt proprius adæquate aerem continens, aut vnum aliorum elementorum, & de iſto loco intelligit quæſtio: non autem de cōmuni, diſtinctio eſt Ariſt. 4. Phyſic.tex.com.34. aer autem terram, & aquam continet, aqua vero terram continet, ſed non vndequaque eam ambit, neq; etiam ſolum terram continet. Sed & mineralia, & alia quæ intra terram latent, ſecunda pars patet ex Ariſtotele. 4. cœli, tex.com.23. ignis.n. naturaliter locatur, ſed non ab elemento, ſed à cœlo ſecundum partem exteriorem, & licet inter locum & locatum ſimilitudo requiratur, vt tangit Auer. 4. Phy.tex.com.43. non tamen requiritur actualis in qualitate eiuſdem generis, ſed ſufficit virtualis & alterius, vel non eiuſdem generis vniuoci, vt tangit Auer. in lib. de Subſtantia orbis, capite 2. Quòd ſi dixeris lunam eſſe naturaliter frigidam, ergo non ignis conſeruatiuā, patet antecedens per aſtronomos ponētes ipſam eſſe frigidæ naturæ & humidæ: & per Philoſophos dicentes eam non eſſe intenſe calefactiuā. Dixi ignem conſeruari à cœlo cœli motu velociſsimo, non tamen melius cōſeruaretur ignis immediate ſub ſtellata ſphæra, quæ velocioris valde eſt motus q̄ ſphæra lunæ, quia nimis diſtaret ignis à centro terræ, ſeu mundi, & ab alijs elementis, neq; ipſe ſubeſſet alijs cœlis, lumina etiam ſtellarum à cōcauitate cœli reflexa multum ſunt calefactiua, licet.n. cœlum diaphanum ſit: reflexiuum tamen eſt luminum, propter ſuæ ſubſtantiæ ſoliditatem. Ex his patet q de tribus opinionibus quas tangit Auer. in lib. de Subſtantia orbis: quomodo cœlum calefaciat iſta inferiora: prima, cœlum non eſt calidum: ſecunda, cœlum eſt calidum æquiuoce. tertia, cœlum eſt calidum analogice: prima eſt Ariſtotelis tenentis cœlum calefacere motu, aut lumine, neq; agens aliquod accidens requirit in ſe accidens illius ſpeciei vel generis quo agat, ſecunda opinio eſt modernorum tempore Auerrois, quia cœlum mediante qualitate quadam quæ eſt caliditas virtualis calefacit, qua cœlum formatur, ideo cœlum eſt virtualiter calidum, & non formaliter tertia opinio eſt aſtronomorum concedentium cœlum eſſe calidum, vt Mars: aut frigidum, vt Saturnus. Quòd ſi contra hanc tertiam viam dixeris q qualitates paſſiuæ & qualitates non paſſiuæ non ſunt eiuſdē generis, ſed inferiorum qualitates ſunt paſſiuæ, & qualitates cœli non: ergo &c. Reſpondet Auer. ibi, maior eſt vera de genere vniuoco, non autem analogo. Quo autem principio cœlum frigefaciat dubium eſt: non.n. ſola diſtantia id efficit: quia licet abſentia calidi ſit cauſa q caliditas abſit, non tamen ipſa eſt cauſa q frigiditas adſit: eſt autem cœlum poſitiuæ frigefactiuum & elementorum frigidorum per ſe conſeruatiuum, ideo videtur oportere ponere influentiā. Reſponſio. aliud eſt eſſe frigefactiuum, & eſſe frigidorum conſeruatiuum: licet igitur cœlum non frigefaceret, frigida tamen conſeruat. Ignis autem aerem locat, inter quæ eſt ſimilitudo actualis in qualitate prima, ſcilicet in calido: iuxta Auerroim. 2. de Anima, com.115. quemadmodum igitur ignis naturaliter petit concauum cœli: ita aer concauum ignis: non tamen ſic q ſi ignis eſſet extra ſuum locum naturaliter moueretur aer ad ignis concauum, ſed oportet vt concauum ignis locet aerem, ipſum eſſe in certa determinata diſtantia a centro mundi, & determinata propinquitate ipſi cœlo. Hanc ſententiam voluit Auer. 4. phy. com.42. loquens de loco terræ: graue non quærit hunc finem, ſcilicet ſuperficiem aquæ niſi ſecundum q eſt medium totius, non ſecundum q eſt finis aquæ, & ſi non, tunc terra moueretur ad

Quia cœlum calefacit hæc inferiora.

Nota.

Quo cœlum frigefaciat.

aquam

aquam vbi eſſet finis eius, &c. & 4.cœli, tex. & com. 23. & 25.

Sed dubitatur primo, quia ex determinatis ſequi videtur locum totalem elementi ignis eſſe: non vnam ſuperficiem: ſed duas, ſcilicet cœli concauam ſuperficiem & aeris conuexam, ſed hoc eſt falſum, quia ex eo ſequitur locum non eſſe vnam quantitatẽ, & ſic non valet conſequentia, hoc eſt vnus locus, ergo hoc eſt vna quantitas. Secundo. ſequitur ꝙ poſſibile ſit ꝙ minorato loco creſcat locatum, quod eſt inconueniens, quia tunc locus & locatum non eſſent æqualia, probatur conſequentia, rarefiat ignis vel apponatur illi, ſic ꝙ plus diſtet ſuperficies concaua ignis à cœlo q̃ prius, & tunc patet locatum creſcere, quòd autem tunc locus decreſcat probatur quandocunq; eſt aliquod aggregatum ex duabus quantitatibus, quarum vna ſtat, altera decreſcit, illud aggregatum decreſcit, ſed locus ignis eſt aggregatum ex duabus ſuperficiebus. ſ. cœli concaua & aeris cõuexa parte, & vna earum ſtat. ſ. quantitas cœli: altera vero minoratur. ſ. conuexum aeris, quia ipſum efficitur propinquius centro quàm prius, ergo locus decreſcit. Rñ. conceditur conſequẽs, & negatur ſequi locum non eſſe vnam quãtitatem, quia licet illæ duæ ſuperficies non ſint vna ſuperficies, ſunt tamen vnus locus, & ſic ſunt vna quantitas. Ad ſecundum æqualitas inter locum & locatum eſt in continentia ſic ꝙ præciſe quantum continet locus, tantum eſt locatum, & quantum eſt locatum tãtum eſt locus continens: * non requiritur autem æqualitas in quantitate inter locum & locatum, diſtinctio cum dictis eſt Auer. 4. Phy. com. 43. ſcitum eſt. n. ꝙ maioris capacitatis & continentiæ eſt certus circulus aliquantulum exiſtẽs minor quadrato aut triangulo, quamuis aliquantulum ſua cornua extendente extra circunferentiam dati circuli, & hoc propter deperditionem in angulis factam, quam non contingit fieri in circulo. 2. cœli, cõmen. 29. Secundo dubitatur, quia licet dictum ſit vnum elemẽtum eſſe locum naturalem alterius, non tamen dictum eſt ꝙ vnum ſit locus duorum, quia non poteſt elemẽtum continens cum duobus ſibi immediate ſuccedentibus ſymbolam qualitatem habere, qua mediante locus naturalis conſeruet locatum, & conſequenter ſequi videtur violentam eſſe locationem terræ in aere, & ſic violentum perpetuari, & Deum contingenter agere ad extra, quia ipſe diſponit elementa ſecundum ſui voluntatem ad ſalutem animalium terreſtrium: non autem ſicut natura elementorum exigit diſponi. Reſpondeo, & concedo violenter locari terram in aere, ſimiliter violenter tangere aerem terram, & cum infertur violẽtum perpetuari, dico ꝙ violentia eſt ſecundum partem illorum elementorum, ſed non ſecundum totum eorum, ſecundo dico ꝙ nullus aer perpetue manet iuxta terram, neq; aliqua terra perpetue manet iuxta aerem, propter variationem in vtroque elementorum ſecundum partes eorum, & ſic illa non eſt ſimpliciter violentia, neq; ſimpliciter ſeruatur, ſed ſecundum quid, & cum infertur Deum contingenter agere ad extra: dixi in lib. de intelligentijs, ꝙ conſequens eſt verum, licet ipſum ſit contra Philoſophum: ideo negaret Philoſophus conſequentiam, quia Deus diſponit elementa ſecundum ꝙ naturaliter diſponibilia ſunt ſecundum partem, & ſecundum ꝙ requirunt mixta diſponit aliam partem. Tertio dubitatur, quia remota terra aqua deſcendit in locum terræ: ergo locus terræ eſt naturalis aquæ. Similiter aer cedẽte igne verſus concauum cœli aſcendit. Rñ. trahuntur hæc elementa ne detur vacuum, & ſic violentus eſt ille motus & non naturalis, hoc voluit Auer. 4. cœli, com. 39. dicens hoc fit violente. ſ. neceſſitate vacui & loquitur de aere intrante ſuperficiem aquæ.

Id eſt tantum eſt quod locus continet.

Contra. in locum terræ facilius trahibilis eſt aer q̃ aqua, ergo aer ibi trahi habet, & non aqua. Rñ. deorſum facilius trahitur aqua, & præſertim intra terræ ſphæram. Quarto dubitatur, quia ignis eſt contrarius aquæ duplici contrarietate, quare igitur eſt ꝙ locus ignis eſt ſimpliciter ſurſum, locus vero aquæ non eſt ſimpliciter deorſum: cõſimile eſt dubium de aere & terra. Rñ. melius ſaluantur contraria per diſtantiam mediata quàm immediata: * propter minorem contrarietatem medij ad extrema quàm extremorum inter ſe: extrema hic intelliguntur duplici contrarietate repugnantia: medium vero intelligitur vnam tantum habere contrarietatem: ſecundo dico ꝙ maxima diſtantia localis eſt propter naturas localiter motiuas, ſcilicet leuitas ſimpliciter & grauitas ſimpliciter: non autem per qualitates alteratiuas, & ſic maxime diſtant localiter ignis & terra.

Quia ſi loco aquæ, poneretur terra eſſet inter ipſam & ærem magna cõtrarietas.

DVBITATVR nono. Vtrum vnum elementum in alterum immediate tranſmutari poſſit. Rñ. ꝙ ſic, ex Ariſto. 2. de generatione. tex. com. 24. quia elementa habent adinuicem contrarietatem: ergo agere poſſunt vnum in alterum, ergo poſſibile eſt ꝙ fortius aſsimilet ſibi id quod eſt debilius, ergo poſſibile eſt debilius conuerti in naturam fortioris, & poſſibile eſt id quod vna vice fortius aliter circonſtantionari, vt alias ſit debilius. Secundo, quia ipſa habent materiam eiuſdem rationis, ergo in vicem tranſmutabilia. Tertio. quia ſi non: tũc eſſent generatio & corruptio impoſſibiles: vt ad longum declaratur 2. de generatione, vſque in tex. com. 30. Dicendum eſt igitur ſiue elemẽta fuerint ſymbola, ſiue non: cum vnum abſolute dominatur ſuper alterum: facta eorum approximatione, ſine extrinſeco impediente: tunc dominans in ſe conuertet alterum: intellige in ſe, in aliquid eiuſdem ſpeciei cum ipſo. Si autem vnum in vna qualitate dominatur, & reliquum in alia, tunc generatur tertium elementum ex eis. Si autem hæc elementa cum dominio non abſoluto agerent, tunc ex eis tertium fieret, mixtum ſcilicet, & ſic intelligit Ariſt. 2. de generatione, tex. com. 89. dicens. Quando autem potentijs adæquantur æqualiter, tunc tranſmutatur vtrunq; in dominans in ſui ipſius natura: non generatur. n. alterum, ſed medium: requiritur igitur adæquatio, non tamen tollens actionem, ſed tollens omnimodam vnius ſuper altero victoriam, relinquens aliquam victoriam vnius ſuper alterum, ideo proportionẽ ibi appellauimus dominium cum ſubdominio. Voluit tamen Philoſophus faciliorem eſſe inter ſymbola elementa tranſmutationem 2. de generatione, tex. com. 24. & etiam citiorem: ſupponendo tamen in huiuſmodi comparatione actiuitatis & reſiſtentiæ paritates, & applicationis agentis reſiſtentiæ, & remotionis impedimentorum: facilius. n. vincitur vnum quàm duo, &c.

Non intelligimus tamen in huiuſmodi tranſmutationibus fieri deordinationem in vniuerſo, ſic ꝙ vnum elementum totum in alterum conuertatur, ſed ſufficit partem, & ſatis paruam, elementi eſſe, quæ tranſmutationem patiatur. Neq; intelligimus fieri ſemper trãſmutationem vnius in alterum elementum, quin aliquando fiat ex elemẽtis mixtum, puta cum eſt dominium vnius ſuper altero cum ſubdominio. Contra, arguitur ex natura agentis, quia oportet ꝙ agens in primo inſtanti generationis exiſtat, quia aliter ſequeretur generari aliquid ſine generante. Huius tamen oppoſitum ſequitur admiſſo quòd ex duobus elementis generetur tertium, quia tunc in primo eſſe tertij geniti duo elementa corrupta ſunt, quæ generare dicuntur tertium elementum. Secundo, quia oportet agens generans non corrumpi in inſtanti generationis, quia prius naturaliter debinis agens poſſe agere in extrinſecum q̃ ſe defendere, quia maior requiritur virtus ad agendum in extrinſecum quàm ad reſiſtendum, ergo ſi in hoc inſtanti corruptum eſt hoc agens, immediate ante hoc perdita erat eius virtus immutandi extrinſecum. Huius tamen oppoſitum ſequitur, ex eo quòd duo elementa generant ex ſeipſis tertium. Tertio, quia agens corruptiuum non habet agere in ſuam propriam materiam per ſe, quia tunc ipſum ſeipſum per ſe corrumperet. Huius tamen oppoſitum ſequitur, quia quodlibet duorum elementorum conuertit ſeipſum in tertium. Quarto. quia agens non poteſt agere vltra ſuam propriam ſpeciem, quia tunc plus eſſet entitatis aut perfectionis in cauſato quàm in cauſa, & ſic non poſſemus ex nobilitate effectus ſuper cauſæ nobilitate cõcludere, videtur etiam pars perfectionis effectus ſecundum quam effectus ſuperat cauſam independens à cauſa effectiua. Huius tamen oppoſitum ſequitur, quia ex duobus minus perfectis elementis, tertium vtroque perfectius generari poſſet, vt ex aere & terra ignis, vincente caliditate aeris, & vincente ſiccitate terræ. Ad primũ, duplex, agens principale, & inſtrumentale, & principale duplex reſeruans ſibi virtutem qua agat, & alteri dans virtutem ad agendum: tunc non oportet inſtrumentum præparans remanere in inſtanti eductionis formæ. Exemplum in bello hoſtis miles aduerſarium deijcit, & haſtam frangit, & illa duo

elementa

elementa ad generandum tertium inſtrumenta ſunt, principale etiam dans virtutem alteri non oportet exiſtere, vt Sortem in generando filio dicimus dediſſe vim gignitiuam ſpermati, & ſic poteſt eſſe q Sortes non exiſtat in inſtanti generationis infantis, ſed principale, quod virtutem actiuam ſibi reſeruat, eſt id quod oportet eſſe, dũ incipit eſſe effectus, & iſtud eſt cœlum in caſu argumenti: poteſt igitur elementum dupliciter generari: vniuoce, & tunc ab alio eiuſdem ſpeciei generatur: quod eſt agens particulare & per ſe, licet non ſit eſſentialiter ordinatũ, & poteſt æquiuoce generari à cœlo, & tunc inſtrumentum eſt illa duo elementa quæ ad eius generationem concurrunt. Ad ſecundum, quia imaginamur agentia naturalia vſq; ad certum terminum extra ſe eſſe actiua, & circa ſe periferiam ſuæ actiuitatis habere, quam imaginamur ſucceſsiue perdi, & minorari per debilitationem virtutis, ideo concedimus imaginabile eſſe virtutẽ aliquando deſinere poſſe agere in extrinſecum, quando ſibi contrario adhuc aliquo modo reſiſtere poteſt, concedo q aſſumitur, & nego ſequi oppoſitum eius ex determinatis, quia argumentum ſupponit vim actiuam tertij elementi eſſe principaliter in duobus quæ corrumpuntur, quod eſt negatum. Ad tertium. negatur ſequi oppoſitum illius aſſumpti, quia vnum duorum elementorum alterat aliud, & nõ alterat ſe, ſed alteratur ab altero, ideo nullum illorum elemẽtorum conuertit ſe in tertium, ſed collum vtrunq; conuertit facta materiæ præparatione vnius ab altero. Ad quartum. duplex generatio, vniuoca, æquiuoca: in vniuoca generans agit intra ſuam ſpeciem, quia genitum eſt eiuſdem ſpeciei ſpecialiſsime cum generante, vbi autem generatio fuerit æquiuoca, tunc effectus eſt alterius ſpeciei vel rationis à generante, & tunc ſi eſt effectus minoris perfectionis eſſentialis quàm cauſa, tunc dicitur generans egiſſe infra ſpeciem ſuam. Si autem effectus eſſet maioris perfectionis eſſentialis q̃ cauſa efficiens ipſum, tunc diceretur agens egiſſe vltra ſuam ſpeciem, ideo cõcedo aſſumptum, nec illius oppoſitum ſequitur, quia inſtrumento nobilius eſſe genitum non inconuenit, ſed principali agente & totali illi conueniret, & duo elementa dicta ſunt eſſe inſtrumentum. Secundo arguitur ex proportione agentis ſupra paſſum, quia oportet ad hoc vt agens agat, q dominetur paſſo, quia proportio agentis ſupra paſſum, ſi eſt æqualitas, tunc agens ab actione eſt totaliter impeditum, ſimiliter ſi proportio illa ſit minoris ad maius, ergo ad actionem faciendam requiritur in agente maioritas, iuxta Auer. 12. Met. com. 41. Sed huius oppoſitum ſequitur approximatis duobus elementis non ſymbolis, ex quibus tertium generari habet, quia ſi vnum dominatur ſuper alterum, tunc conuertit alterum in ſui naturam, ſed vnum eorum non conuertit alterum in ſui naturam, per caſum, ergo vnum eorum non dominatur alteri, & agit vnum in alterum, ergo ſine dominio eſt actio. Secundo. approximatis duobus elementis, aut vnum eorum eſt æqualis virtutis cum altero, & ſic non fit actio: ſi autem inæqualis, tunc debilius perdet, & permutabitur, non autem maius & fortius. Rñ o. vnum elemẽtum, alteri dominari, poteſt eſſe, vel ratione ambarum qualitatum in eo repertarum, vel ratione vnius, tunc ſi dominatur elementum quo ad duas qualitates, tunc abſolute dominatur dominio quo poteſt alterum conuertere, aut cum ſubdominio quo cum altero in mixtionem venire poteſt. Si autem ratione vnius qualitatis tantum dominatur, & tunc altera exiſtente ſymbola, adhuc eſt totale dominium, altera vero non exiſtente ſymbola, tunc eſt partiale dominium, tunc in caſu argumenti: vtrunq; elementorum dominatur alteri ſecundum vnam qualitatem, & ſic vtrunq; elemẽtorum agit in alterum ſecundum proportionem maioris ad minus, quamuis non cõuertat alterum in ſe, quia neutrum alteri dominari dicitur ſecundum duas qualitates. Ad ſecundũ. ſtat eſſe dominium æquale vtriuſq; ſuper altero, ſecundum aliam & aliam qualitatem, & eſſe inæquale, neq; propter hoc conuertitur maius in minus. Tertio. arguitur ratione actionis, quia ſi ex igne & aqua generari poteſt terra, frigiditate aquæ vincente caliditatem ignis, & ſiccitate ignis vincente humiditatem aquæ: iuxta ſententiam Ariſtotelis. 2. de generatione, tex. com. 27. tunc ſequitur ignem agere in aquam, & non calefacere eam.

Secundo. agat ignis in aquam conuertendo eam in aerem, quod erit dominante caliditate ignis ſuper frigiditate aquæ & dominante humiditate aquæ ſuper ſiccitatem ignis: & tunc ſequitur ignem calefacere aquam, & non exiccare eam: generans. n. humidam rem in ſummo non exiccat. Tertio, ſi ignis eſt conuerſiuus aeris in ignẽ, ſit aer ſumme calidus, tunc ſequitur q ſiccitas rarefacit, patet conſequentia, quia aer rarefit, dum in ignem cõuertitur, & ſic non niſi à ſicco, conſequẽs eſt falſum, quia ſiccitas eſt in ſummo condenſatiua, ergo non rarefactiua: patet antecedens, ſit aqua frigida in ſummo quæ patiatur à terra conuerſionem in eam, tunc aqua condenſatur, & à ſicco patitur. Quarto. voluit Auer. 2. de generatione, com. 17. condenſationem fieri à frigido, ex quo ſequi videtur, q aqua non poſsit tranſmutari in terram: quia ſi ſic, tunc aqua ingroſſaretur, & nõ infrigidaretur, puta ſi ipſa aqua fuerit à principio ſumme frigida, & terra agens fuerit remiſſe frigida, & tunc aqua condenſaretur & illius frigus remitteretur. *Nota.*

Quinto. ſequitur q poſsibile ſit aliquid rarefieri & frigidari, quod videtur inconueniens: probatur tamen conſequentia, ſi terra remiſſe frigida, quæ ab aqua ſumme frigida patiatur conuerſione in aquam, tunc patet q terra rarefit, & infrigidatur. Sexto. ſequitur eſſe poſsibile q aliquid rarefiat, & non calefiat, quod videtur inconueniens: probatur cõſequentia, & ponatur q aer ſumme calidus vincatur ab igne ſumme calido, & ſumme ſicco, tunc patet aerem rarefieri & non calefieri. Rñ o. concedo primum conſequens, quia ignis ſecundum caliditatem perdit, cum aquæ in caſu illo, licet vincat aquam ſecundum ſiccitatem. Ad ſecundum conceditur conſequens, quia caliditatis ſiccitas eſt effectus per accidẽs non neceſſarius, licet aliquando fiat q in mixto caliditas ſubtilians humidum faciat euaporare ipſum, & ſic remanent in mixtione dominantes partes ſiccæ, quæ non dominabantur. Ad tertium, negatur conſequentia, quia condenſare & rarefacere non per ſe ſequuntur qualitates primas, licet ſequatur eas. Ex quo ſequitur q idem inſtrumentum à diuerſis agentibus in diuerſos effectus dirigitur, quia ſiccitate vtitur ignis ad igniendum, & ſiccitate vtitur terra ad terreſtrificandum. Ad quartum. dixit ibi Auer. facientia raritatem & denſitatem neceſſario faciunt caliditatem & frigiditatem, quod verum eſt, quia raritas & denſitas ſunt effectus naturaliter poſteriores qualitatibus primis, & cum reperiatur qualitas vnius contrarietatis primæ ſine qualitate alterius contrarietatis, oportet q faciens denſitatem aut raritatem de numero iſtorum inferiorum habeat ſecum caliditatem aut frigiditatem. Sed ſuperficialius intelligendo dictum Auer. eſt indefinitum, condenſatio. n. à frigido fieri poteſt, & ab humido & à ſicco. Ad quintum. conceditur conſequens. Alium tamen caſum ponunt alij ad probãdum aliquid frigefieri & rarefieri, & ponunt aquam calidam deſcendere per aerem flante borea, & cadere ſuper lapidem calidum, ita vt in vaporem ipſa conuertatur, & patet q aqua frigeſit à vento frigido, & ſubtiliatur in vaporẽ. Sed dicendum aqua dum deſcendit, frigeſit, ſed non in vaporem conuertitur, ſed in contactu lapidis calidi, tunc cum in vaporem conuertitur, calefit. Ad ſextum, conceditur conſequẽs. *Cõdenſare & rarefacere nõ per ſe ſequuntur qualitates primas.*

Quarto. arguitur ratione qualitatum primo, quia non datur ignis frigidus, dixit. n. Philoſo. 2. de partibus animalium, ignis quantuncunq; exiguus frigidus nunquam fit, & in poſt prædicamentis, non eſt poſsibile ignem frigidum eſſe, huius oppoſitum ſequitur data trãſmutatione ignis in aquam, quia non educitur forma ſubſtantialis aquæ, donec qualitas eius ſit remiſſa in medio gradu, vel infra medium, & ſic immediate ante conuerſationem ignis in aquam ignis eſt frigidus. Secundo. arguitur q non immediate tranſeat aqua in ignem, quia non æque cito corrumpitur humiditas ſicut frigiditas: ergo aliquando erit in hac materia caliditas cum humiditate ſatis intenſa, ergo tunc facta eſt aquæ in aerem conuerſio.

Tertio. ſequitur q vnum elementum, puta terra, eſſet duabus ſiccitatibus ſiccum, & duabus frigiditatibus frigidum, quod eſt inconueniens in natura, patet conſequentia, quia generetur terra ab igne & aqua, tũc terra eſt ſicca ſiccitate ignea & terrea, & ipſa erit frigida frigiditate aquea & terrea. Quarto. ſequitur q generari poterit ignis valde denſus, patet, quia patiatur terra conuerſionem in ignem aut igniatur ferrum, tunc in primo inſtanti ignis, aut ignis habet qualitatem con-

uenientem igni, & tunc quia immediate ante hos fuit forma terræ in materia, ergo erat forma in materia cum quantitate conuenïente igni aeri aut aquæ. non.n.eſt tranſitus à quantitate terræ conuenienti in quantitatem conuenientem igni immediatus. Si autem non eſt ignis nunc primo genitus ſub quantitate conueniente igni ſequitur ꝙ ſtabit forma in materia non quantitate diſpoſita pro illa forma. Ad primum. minimus gradus frigiditatis ſub quo generatur aqua eſt gradus medius, & tunc primum eſſe gradus vt quatuor frigiditatis in materia illa eſt primũ eſſe aquæ, nec ſequitur dari ignem frigidum. immo neq; non calidum, quia primum inſtans, in quo ignis non eſt calidus, eſt primum inſtans, in quo non eſt ignis. Ad ſecundum. actio ignis in aquam eſt duplex, paulatiua, & tunc conuertitur aqua in aerem, veloci autem ignis actione aduritur humiditas, & ſic conuertitur aqua in ignẽ.

Vi de guta in ignem magnum.

Ad tertium. negatur conſequentia, quia eiuſdem rationis eſt ſiccitas ſiue ignea ſit ſiue terrea, hæc.n. concreta ſubſtantialem formam cõnotant, quæ qualitati non intrinſeca eſt. Ad quartum. aliæ ſunt dimenſiones, cum quibus ſtare poteſt elementum, ab eis cum quibus ſtat in ſua naturali diſpoſitione, ipſis igitur elementis naturaliter diſpoſitis quantitates differentes ſecundum magnum & paruum reſpondent ordinate, ſicut in vniuerſo ordinantur, ſed non ſic differunt quantitates non naturales earum ignis igitur ex terra aut ferro genitus poteſt eſſe cum aliqua denſitate non ſibi naturali. verum caliditas ferrum remollit ſoluendo duritiem à frigore acquiſitam, & ſic redditur ferrum aptum recipere figuram artis, & etiam rarefacit ipſum vt ſenſus oſtendit, quia groſsius apparet inflammatum q̃ cum frigidatur, &c. Sed dubitatur an ex tribus elementis quartum generari poſsit, & videtur ꝙ ſic, quia applicentur ignis aer & aqua, vincẽte frigiditate aquæ caliditatem ignis & aeris, & ſiccitate ignis vincente humiditatem aquæ & aeris, & patet fieri elementum frigidum & ſiccum, & ſic terram. Rñ̃o. Auer. ꝙ non, ſed intelligitur quando illorum elementorum quodlibet dominatur in qualitate vna, modo in caſu noſtro aer vndequaq; perdit. Dubitatur ſecundo. an in iſtis permutationibus elementorum aliquando ſit infinite velox motus, & videtur ꝙ ſic, quia infinite modica erit aliquando reſiſtentia ipſi agenti, quia ad non gradum remitti habet qualitas reſiſtens, ergo infinite modica erit aliquando ante finem alterationis. Rñ̃o. ꝙ non, quia finite velox eſt motus cœli, & eſt cæteris motibus velocior. Ad argumentum negatur ꝙ infinite modica erit aliquando reſiſtentia, quia non fit remiſsio ad non gradum per ſucceſsiuam perditionem latitudinis, quia certus gradus ſecundum ſe totum corrumpitur, quia datur minimus gradus formæ quemadmodum in generatione qualitatis certus gradus ſubito eſt acquiſitus, ſed non per alterationem, niſi forte præcedentem, ſed per generationem &c.

DVBITATVR decimo. Vtrum qualitates ſymbolæ elementorum ſint eiuſdem ſpeciei. Rñ̃o. ꝙ ſic, quia propriiſsime comparantur illæ qualitates, ergo in ſpecie vniuocantur, patet conſequentia. ex. 7. Phy. &c. Secundo. data parte quæſtionis negatiua ſequitur, dum conuertitur aer in ignem, ꝙ ignis duplici caliditate eſſet calidus. ſ. ignea & aerea. Quod ſi caliditas præexiſtens vt aerea corrumpatur, tunc non eſt in habentibus ſymbolum facilior tranſitus per pauciorum corruptionem, quamuis imaginaretur facilitas tranſitus per qualitatum conformitatem, quod eſt contra philoſophum. 2. de generatione. tex. com. 24. Quod ſi ab igne & aere qualitates eiuſdem rationis inducantur, cum illæ ab vniuoco agente fiant, illæ qualitates ab vtriſq; horum factæ erunt eiuſdem rationis. Confirmatur, quia ſequitur ꝙ mixtũ erit duabus caliditatibus calidum, vt aerea & ignea, ſimiliter & frigidum duabus frigiditatibus, patet conſequentia, quia vtraque formarum illorum elementorum in mixto conſeruatur. ergo vtraq; earum caliditas etiam in mixto reſeruatur. Item ſequitur ꝙ octo erunt elementa, quia datis duabus caliditatibus oportet dari duo elemẽta, quorũ vnum ignem caliditatem ſibi determinet reliquum vero caliditatem illam ſibi primo determinet, quam aeream appellauimus. Item ſequitur ꝙ eſſent quatuor humores vnius qualitatis & non combinatæ qualitatis, qui eſſent alij à quatuor humoribus combinatas qualitates habentibus, qui ſunt cholera, ſanguis, flegma, & melancholia. Item ſequitur etiam non eſſe tantum quatuor qualitates primas, ſed octo eſſet. Item ſequitur ꝙ non eſſent tantum duæ cõtrarietates, frigiditati.n. aquæ caliditas ignea & aerea contrariarentur. Item ex duobus elementis tertium generari poteſt. 2. de generatione puta ex igne & aqua aer, ergo oportet caliditatem ignis vincere frigiditatem aquæ, & humiditatem aquæ vincere ſiccitatem ignis, ergo caliditas ignea & aerea ſunt vnum, & humiditas aerea & aquea vnum. Item terra ex aere aquam generare poteſt. 1. Meteoro. quia terra frigefacere poteſt aerem, ergo inter illa eſt contrarietas, & non per diuerſitatem inter caliditatem & caliditatẽ, ſed inter caliditatem & frigiditatẽ. Tum etiam ſequitur ꝙ elementum præternaturaliter diſpoſitum, puta terram in humido non poſſet ignis ad ſuam naturalem ſiccitatem reducere. Contra. ignea caliditas ſiccitati eſt compoſsibilis, & non aerea, ergo illæ caliditates ſpecie differunt, probatur antecedens. tranſubſtãtiata igna in aerem, caliditas remittitur, & non niſi ab humiditate. Secundo. humiditas aerea flammam conſeruat, aquea vero extinguit, ergo humiditates illæ diſtinguuntur. patet conſequẽtia, ab effectibus contrarijs cauſarum contrarietatẽ arguentibus. 4. Meteororum. Tertio. ſiccitas ignea cum maxima raritate, & caliditate ſtat, terra vero cum maxima dẽſitate & frigiditate, ergo differunt. Quarto. ſi caliditas ignis & aeris ſint eiuſdem ſpeciei, & ipſa eſt ſumma in igne, ergo ipſa eſt remiſſa in aere, & non niſi per contrarij admixtionẽ. ergo aer non eſt ſimplex. Quod ſi ipſa ſit ſimplex & ſumma, ergo alterius erit rationis à caliditate ignis. Quinto. quantum inducitur de vno contrario, tantum corrumpitur de alio, ſed tota latitudo frigiditatis inducitur à generante aquam ex aere. ergo tota latitudo caliditatis corrumpitur, & ſic aer conuertendus in aquam erat ſumma calidus. Sexto. ſi grauitas & leuitas elementorum ſpecie differunt. ergo & qualitates actiuæ etiam ſpecie differunt. Septimo. mixtorum calores differunt vt febrilis, & naturalis, calor.n. naturalis eſt animæ inſtrumentum ad nutritionem ſubordinatum, augmentationem, & generationem, & figuram. elementaris autem calor non. Octauo. ſubiecta eorum ſpecie differunt, ergo & eorum propria. Ad primum, negatur aſſumptum, neque oportet in generatione aeris ex igne remitti calorem. Ad ſecundum. ignis noſter mixtum eſt. flammæ igitur conſeruatio ab humido eſt aereæ ſubſtantiæ & vnctuoſo, quod faciliter in flammam cõuertitur, non autem merito qualitatis tantum. immoderata etiam olei multitudo, quamuis ipſum ſit flammæ valde conſeruatiuum, flammam ſoffocaret. Ad tertium. ſtat ſiccitas cum calidiſsimo. rariſsimo, & cum frigidiſsimo denſiſsimo. ideo negatur conſequentia. Ad quartum. elementorum ſimplicitas penes naturas ſimplices attenditur, non autem penes habere accidentia intenſa vel remiſſa, per contrarij admixtionem vel non. ideo negatur vltima conſequentia. verum elementorum purior eſt natura qualitatibus eorũ ſummis exiſtentibus quàm non ſummis. Ad quintum. minor eſt contingens, quia poteſt generari aqua ſub ſumma frigiditate & ſub remiſſa, cum.n. ipſa ex terra, quæ fuit ſumme frigida, generatur, non oportet ipſa generari in eſſe remiſſo frigiditatis ſed cum ex calidis generatur, ipſa in eſſe remiſſo frigiditatis generari poteſt. Ad ſextum. negatur conſequentia quia grauitas & leuitas ſunt formæ ſubſtantiales, quæ ſunt alterius rationis, ſed non ſic oportet de qualitatibus, ſcilicet ipſas eſſe alterius rationis in elementis alterius rationis. Ad ſeptimum non eſt differentia in illis qualitatibus per ſe, ſed differentia eſt in ſubſtantijs, quia ſpiritus bonus eſt naturalis calor, ſed fumus aut putrida fuligo eſt præter naturam. Ad octauum. non ſunt illæ qualitates propriũ quarto modo elementorum.

VNDECIMO dubitatur. Vtrum ignis ſit primo calidus, ꝙ non. quia ipſe non calefacit, quia nimis raræ ſubſtantiæ exiſtens alia vincere non poteſt. Secundo, quia ipſe naturaliter deſcendit ad mixtionem, ergo ipſe frigidus eſt & grauis. Tertio. quia ipſe non lucet. ergo ipſe non eſt calidus in ſummo, patet cõſequentia, à negatione proprij ad negationem ſubiecti. patet antecedens, quia ſi ſic, ipſe

prohiberet

prohiberet ſtellas de nocte videri. Quarto. ſi ſit, tunc ipſe corrumperet aerem, & mundum. Quinto. ſi ignis eſſet primo calidus, ipſe eſſet ſiccus in ſummo, quia caliditas omnem humiditatem conſumeret, q ſi ipſe non ſit ſiccus in ſummo. tunc poſſet ipſe magis exſiccari, & ſic ipſe poterit magis rare fieri, & certo igne dabitur aliquid rarius, & ſic certo igne erit aliquid calidius, ſiccitas.n.eſt lima caloris. Tum quia ſi aliquid humidi cum igne miſceretur, tunc non eſſet ignis purum elementum. Sexto. ignis deſcendit, ergo ipſe non eſt calidiſsimus, patet antecedens de ſtellis cadentibus. Septimo. ſi ignis eſſet primo calidus, tunc alia eſſent calida ratione ignis, quia primo tale eſt cauſa alijs q ſunt talia. conſequens eſt falſum, quia aer eſt calidus non primo, & tamen nõ ratione ignis eſt calidus. Octauo. ſi ignis eſſent ſumme calidus, tunc calidæ influentiæ ipſum non calefacerent, ſed ipſum calefaciunt, quia eſt actiuum approximatum paſsiuo, non impeditum. Reſponſio. ignis in ſua naturali diſpoſitione eſt calidus in ſummo, ſed poteſt eſſe q ipſe ſit calidus non in ſummo, cum extra naturalem diſpoſitionem eſt, ſed ratione motus cœli, & ipſiuſmet ignis, & ratione luminis ibi à concauo cœli reuerberati ad ſuam naturalem diſpoſitionẽ redit. Ad primum. negatur aſſumptum, quia conterminam ſibi aeris extremitatem ignis calefacit, licet aliter etiam patiatur, ſecundum q accidit eſſe fortitudinem maiorem ex parte vnius q̃ ex parte alterius. Ad ſecundum. cum aliqua violentia eſt motus ignis deorſum, quamuis ad mixtionem veniret, & motu cœli cogi poteſt magis calefaciente certam ignis partem, quæ leuior facta depellit præexiſtentem ibi ignem non ita leuem, aut cœli radio remiſsi caloris factiuo. Ad tertium. nõ eſt proprium ignis ſimplicis lucere. non enim prohibet ſtellas videri de nocte, neq; ipſe illuminat terram, ſed cum miſcetur aeri lucet, & cum miſcetur aquæ etiam, & efficitur flamma, & cum miſcetur terræ efficitur ab aliquo compoſitũ, quod carbo dicitur.

Ad quartum. negatur conſequentia, quia ipſe non corrumpit cœlum, quia cœlum non communicat ſecum in materia neq; aerem totaliter corrumpit, quia aer eſt potens illi reſiſtere, ſed quemadmodum aliquãdo corrumpit ignis partem aeris ita aliquando aer partem ignis. Ad quintum. negatur conſequentia, * ſed conceditur conſequens, neq; caliditas eſt humiditatem ſimplicem conſumere, & cõceditur certum ignem poſſe magis ſiccari magis, calefieri, magis rarefieri, & ſic certo igne aliquid eſt rarius aut calidius, conceditur tamen q ignis, propter fortem ſuam actiuitatem non tolerat extranei corporis cum eo permixtionem, quia cito illud conſumit ſiccitatem autem eſſe limam caloris eſt verum, non quia ſiccitas calorem intendat, ſed quia ipſum fortius actiuum reddit.

Quia ſtat oppoſiti, non tamen in ſua naturaliſsima diſpoſitione.

Quomodo dicitur lima caloris.

Ad ſextum. negatur antecedens. ad probationem ſtellæ cadentes non ſunt ignis, ſed mixtum, in quarum mixtione multa quantitas aeris includitur faciliter motum deorſum ſuſcipientis. Ad ſeptimum, negatur conſequentia, quia eſt ibi æquiuocatio de primo tali. Ad octauum. ſumme calido non addunt influentiæ calidæ calorem, tum quia ipſæ non ſunt intenſioris caloris productiuæ, neq; paſſum eſt intenſioris gradus caloris receptiuum.

DVBITATVR duodecimo. Vtrum elementa media æqualiter habeant de grauitate & leuitate, arguitur q ſic, quia æqualiter diſtant ab extremis, ſaltem vnumquodq; illorum à ſuo extremo, vel æqualiter immediantur illi. Oppoſitum autem arguitur, quia maior eſt ſphæra ignis, per quã diſtat aer à cœlo quàm ſphæra terræ, per quam diſtat aqua à centro. Secundo. ſi ſic, elementa ex contrarijs eſſent. Tertio. elementa media in ſua ſphæra naturaliter locantur, & naturaliter quieſcunt, ergo ipſa in ſuis ſphæris non grauitant, neq; leuitant. Rño. per Auer. 3. cœ. com. 39. grauitas mediorum elementorum in ſuis locis eſt maior leuitate eorum. patet à ſigno, & primo, quia in alto vociferans, aut ſonans diſtantius auditur q̃ in depreſſo ſonans, ideo in altis locis, vt turribus ſonantia extolluntur. verum etiam aer in loco altiori ſubtilior eſt, & minus habens vapores ſibi permixtos cæteris paribus quàm aer, qui depreſsior eſt, & hoc facit, vt ipſe æqualiter impulſus ad maiorem diſtantiam mobilis ſit quàm qui depreſsior eſt. Contra non habent elementa duas ſubſtantiales formas, propter eorum ſimplicitatem, aut igitur grauitas & leuitas non ſunt formæ ſubſtãtiales, aut non ſunt ibi ambæ. Rño. in eis eſt grauitas & leuitas ſecundum quid, & ſunt in capitulo relationis. 4. cœli, com. 27. forma igitur ſubſtantialis aeris eſt plus grauitas q̃ leuitas. Contra. ſequitur formam ſubſtantialẽ aeris inclinare in locum deorſum ſecundum quid, in quem aqua inclinat. Rño. aereitas aqueitati comparari poteſt, & ſic eſt leuitas & non grauitas, & in locum ſecundum quid ſurſum inclinat, & talis naturæ eſt etiam aer, cum abſq; comparatione accipitur. Alio modo poteſt aereitas comparari ſibimet, dum ipſa alteram duarum paſſa eſt impreſsionum. ſ. vnam ad ſupra, reliquam vero ad infra, & in hac comparatione aereitas eſt plus grauitas ſecũdum quid. quàm leuitas, eo quia pari impulſu illato aeri, ad ſurſum. ſ. & deorſum, aer facilius mouet ſe deorſum quàm ſurſum. 4. cœ. com. 29. & 39. Corollarium primum Auer. ibi motus aeris impulſi ad ſurſum propinquior eſt motui violento, quàm motus aeris impulſi deorſum. Contra. ſequitur q motui naturali aeris propinquior erit certus datus deſcenſus quàm aſcenſus, quod videtur falſum, quia aſcenſus eſt naturalis aeri.

Secundo. habentia grauitatem in aliquo loco, ibi violenter quieſcunt, ergo aer violente quieſceret in regione ſua. Ad primum. reſponſio. ſimilitudo deſcenſus ad motum naturalem aeri eſt intelligenda facilitate, & ſic licet magis conueniat aſcenſus aſcenſui in ratione motus, non tamen magis conuenit in hoc, quod eſt faciliter fieri. Ad ſecundum. habentia grauitatem in vno loco, & ibi grauitantia, ſunt quæ violenter ibi quieſcunt, * ſed habentia grauitatem, & non grauitantia, non violenter ibi locantur, cum quo tamen ſtat q faciliter ſunt impulſionem recipientia ad deorſum, & ſic eſt de aere. Elementa igitur media in ſuis regionibus habent formã ſubſtantialem, per quam in igne vel in ignis regione deſcenderent, ſi ibi eſſent, & in terræ regione exiſtentia aſcenderent, ſi non eſſent impedita &c. Hæc autem elementa non in ſuis regionibus grauitãtia ſunt, non.n. animal ſentit grauitationem à ſphæra aeris, neq; à ſphæra aquæ, quamuis ſub valde profunda aqua exiſteret animal, non enim eſſet poſsibilis natatio in aqua, &c. ſi etiam aqua in propria regione grauitaret, ipſa lignum ſub ea exiſtens aſcendere non permitteret, quoniam poſſet tanta aquæ quantitas ligno ſuperponi q ipſa ſua virtute reſiſtitiua vinceret ligni vim aſcenſiuam. Contra. argumento Ariſto. vter aere plenus plus ponderat quàm vacuus. ſimiliter veſica. Secundo. plumbum duarum librarum tardius deſcendit in aere quàm lignum centum librarum, & hoc non eſt, niſi propter aerem in ligni compoſitione intrantem, ergo aer in propria ſphæra grauitat, ſimiliter in aqua plumbum deſcendit, & non lignum, quia aqueitati & terreitati aer ceſsit dominans in ligno, & ſic aqua nititur deorſum trahere in ſphæra propria. aſſumpta ſunt Ariſto. & Auerr. 4. cœli.

Vt terra in aere.

Rño. Themiſtij & Simplicij, non percepi differentiam in experientia, & ſi ibi eſt differentia, ipſa eſt ibi propter aeris conculcationem, qui grauior ſit aere exteriore. Contra rei leuis. conculcatio potius leuitat quàm grauitet, quia velocius aſcendit plus de aere q̃ minus de eo cæteris paribus. Dicendum q aer vndecunq; deprimatur, ex ſe deſcendit, à ſuperiori aut veſicæ deprimitur. ideo deſcenderet illæ aer, niſi impediretur. ideo veſica plena eſt grauior. Sed Auer. 4. cœli. com. 30. dixit vtrem Ariſt. eſſe tenuiorem & ſicciorem quàm vtrem Themiſtij, aut forte aerem in vtre Ariſtote. fuiſſe humidum groſſum, ſed in vtre Themiſtij ſiccum & ſubtilem. Corollarium ſecundum. ſpiritus in animali non exeūt ab eo, aut euaporant aſcendendo quia eorum maior eſt grauitas quàm leuitas, ſic q maiorem eſt aeris quantitas in illorum mixtione q̃ ſit pars ignis in eadem, vnde parti ignis, quæ eſt in ſpiritu cum ſit leuis ſimpliciter, non accidit grauitas, niſi propter partem aeris ſibi admixtam. ideo cum iſtæ duæ partes ſegregabũtur, morietur animal. Ex hoc patet quàm propinquum veritati eſt ſpiritum in corpore noſtro aere nutriri, & præſertim quia per motum cordis ſanguini permiſcetur aer ex quo ſpiritus generantur, ſed quia ſpiritus inanimatum eſt, ideo non nutritur. Quod ſi hic dixeris eſſe in ſpiritu humiditatem ipſum deprimentem, dicam in ipſo eſſe caliditatem ſubleuantem. Ad ſecundum. Themiſtius dixit hoc eſſe, quia terreitas & aqueitas in arbore vincunt terreitatem & aqueitatem plumbi.

Quomodo ſpiritum ex aere nutriri.

plumbi. & aer arboris grauibus in aere non reſiſtit. Auer. vero voluit hanc eſſe cauſam accidentalem, quia ſtat q; terreitas & aquitas ſint paria in plumbo & ligno ſed tunc lignum velocius deſcendet in aere, propter aerem detrahentem, & hanc dixit eſſe cauſam eſſentialem ignotam, quam non comprehendit Themiſtius. diſtrahitur tamen aer à terra & aqua, & excitatus ſe mouet deorſum. Secundum ſignum eſt de fulmine & aſſub. quæ ſunt mixta imperfecta ex duobus elementis, ſcilicet aere & igne, quæ incenſa deſcẽdunt, quod eſſe non poſſet, ſi aer tantam haberet leuitatem ſicut grauitatem, vt ſi ex vna parte ignis & mille aeris fiat mixtum, impoſsibile eſſet vt illud deſcenderet ſine extrinſeco impellente. Contra non ne requiritur impellens? Rño. poſsibile eſt q; non, vt ſi aer in compoſitione eſſet ſatis dẽſus.* Tertium ſignum, quia calor eſt cauſa leuitatis aeris, & humiditas eſt cauſa grauitatis eius, modo apud omnes humiditas aeris maior eſt ſua caliditate, ſaltem vt plurimum, quia aer eſt in humiditate primum in caliditate vero ſecundum. Contra. ſi grauitas & leuitas ſunt ſubſtantiæ, quomodo cauſantur & ex qualitatibus primis. Reſponſio. forma, ſubſtantialis elementi ex qualitatibus primis cauſalitatem habet. 4. cœli, commen. 40. immo etiam locus eſt cauſa elementorum. Corollarium differentiæ ſubſtantiarum ſunt accidentia, neq; inconuenit, quia elementa ſunt diminuti eſſe, ſed accidentia in formis animalium potius cauſata ſunt quàm cauſa. Iſtas tamen accidentales differentias aliæ ſubſtantiales differentiæ præcedunt ſumptæ ab earum formis ſubſtantialibus, vt leuitas &c. Contra. aqua facilius aſcendit quàm aer deſcendat, ergo non ſic facilis eſt aeri deſcenſus vt poſitum eſt. probatur antecedens, de vaſe aut fiala calefacto, & reuoluto ſuper ſuperficiem aquæ, tunc aqua intrat fialam, & aſcendit, & aer fialæ incluſus non deſcendit. Argumentum eſt Auer. 4. cœli. commen. 29. Rño. Alexandri Afrodiſiei. aer calefactus propter contactum aquæ frigidæ frigeſit, & ſic aer condenſatur, & ſic ipſe minorem locum occupat, & ſic aqua ipſum inſequitur ad prohibendum vacuum. Hanc dicit Auer. eſſe ſecundam cauſam. prima autem eſt, quia aer calefactus naturaliter aſcendit, quia ignitur, & ſic loca aquæ propinqua relinquit, & ſic aqua aſcendentem aerem inſequitur. Tertia cauſa eſt Alexandri, quia plus mouetur de aqua q̃ ſit neceſſarium pro repletione vaſis, & ſic aer calcatur ſeu comprimitur, aqua enim poſtquam vigore vacui principium motus accepit, tunc ex ſe mouetur. Contra. aqua attrahitur ab aere, & aqua impellit aerem, ergo illud quod attrahitur impellit, aut quod impellitur attrahit. Reſponſio. concedendo conſequens, quia attractum in principio motus in fine eius expellit, & attrahens in principio impellitur in fine. Ad argumentum in oppoſitum, ſi media eſſent ex extremis componibilia, quæ ab extremis æqualiter diſtarent, illa eſſent ex extremis æqualiter compoſita, ſed media in propoſito ſunt ſimplicia, & non ex extremis compoſita, neque componibilia, ſed quia diſtantior eſt aer à cœlo quàm ſit aqua à cẽtro, ſufficit propoſito aerem facilius depelli quàm ipſum ſurſum pelli. Ad ſecundum. habent elementa media adiuuare mobilia in ſuis motibus naturalibus & violentis, ſiue grauia ſint, ſiue leuia, ſiue aſcendant, ſiue deſcendant, ergo ipſa grauitate & leuitate inexiſtente indigent. Ad argumentum. negatur conſequentia, ſed illius confirmationem ponit Auer. 4. cœli. com. 6. differentia inter graue & leue ſimpliciter & ſecundum quid non eſt niſi ſecundum magis & minus, propter illud quod admiſcetur cum eis ex altero contrario, &. 5. Phyſi. tex. commen. 45. Hic autem minus ſemper commixtio contrarij eſt. Rño. per Auer. 4. cœli, commen. 26. Non eſt intelligendum quòd duæ potentiæ. ſ. grauitatis & leuitatis exiſtant inſimul in his medijs, quemadmodum contraria exiſtunt in medio, quia ſi ita eſſet, tunc aqua & aer componerentur ex terra & igne, ſed intelligendum q; duæ exiſtunt in eis ſecundum comparationem, * ex quo non ſequitur vt ſint compoſita, & ſic Auer. ſimul ſeipſum exponit & Ariſto. Ad tertium. non grauitant aut leuitant elementa media, niſi poſtquam impulſionem paſſa ſunt, aut attractionem, & hoc ſi in loco ſuo naturali exiſtant, vt terra in centro, & ignis in concauo lunæ. Contra. ſupra dictum eſt quòd partes terræ grauiores depellunt minus graues. Reſpondeo. non eſt contradictio, quia non eſt debitus ordo grauiora ſuperponi, quoniam grauiorum eſt ſupponi, & conſequenter cum grauiora ſubſunt, tunc non eſt grauitatio.

Vt in propria ſphæra deſcẽdens ad partes denſiores.

Nota.

Quia ſi in aere dicitur q; ſit grauitas dicitur in cõparatione ad ignẽ.

DVBITATVR tertiodecimo. Verum aer ſit frigidus, quòd non arguitur, quia ipſe natura ſurſum fertur. Secundo. violenta eſt aeri frigiditas, & naturalis eſt caliditas. Oppoſitum aer per leuem infrigidationem mutatur in aquam, ergo ipſe non eſt calidus. Secundo. aer nullam caliditatem ſibi determinat, ergo ipſe non eſt calidus, patet antecedens, quia aer eſt indifferens ad calidum & frigidum, vnumquodque illorum celeriter recipiens. Rño. aeris regio in tres diuiditur partes, ſuperiorem igni conterminam, mediam, inferiorem. ſuperiorem intelligunt illam per quam vis ignis calefactiua poteſt. Inferiorem vero illam in qua fortis eſt radiorum reuerberatio calefacere potens. mediam vero inter has duas interſeruerunt. Tunc dicendum q; ſuperior aeris regio calida eſt, tum ex ignis propinquitate, tum etiam ex propinquitate aliquanta ad motum cœli velociſsimum, tum ab effectu, quia ignitæ impreſsiones ibi generantur. Aeris etiam regio inferior calida eſt, ſcilicet ex radiorum reflectione. Sed hæ rationes potius ab exterioribus caliditatem oſtendunt quàm naturalem & inſertam, reflectio etiam licet non ſit cauſa calefactionis, eſt tamen quo melius fit calor à radiante luce. magis igitur accedentes ad perpendicularem reflexiones ſunt fortiores, ſtellis igitur magis accidentibus ad punctum vertici directe correſpondens in cœlo, quod zenith appellant, fortior fit impreſsio, & cum ſub horizonte ſtellarum exiſtẽtium radij, aut non directe reflexi ſint ad ſuperficiem terræ, aut nimium à remotis veniant, debilis eſt eorum impreſsio reſpectu ipſius radij non ſub horizonte exiſtentis. Habet etiam aeris regio hæc inferior humiditatem ſibi aduentitiam, quam vapores ab aqua eleuati communicant aeri, cum ipſi permiſcentur. Media autem aeris regio apud communiter opinantes frigida ponitur. Et Petrus Aponenſis poſuit differentia. 14. quòd effectus poſitiui. ſ. datæ frigiditatis cauſam eſſe priuatiuam, ſcilicet à fonte caloris diſtantiam, & ſic nullam dedit frigiditati mediæ regionis aeris cauſam poſitiuam, quod extra naturam eſt. licet enim diſtantia à calido ſit cauſa quòd calidum non imprimat, non tamen diſtantia illa eſt cauſa quòd frigidum inſit, immo illa diſtantia non eſt cauſa quòd calidum non inſit, licet illa diſtantia ſit cauſa q; calor non inſit huic ab illo agente à quo diſtat conceſsit etiam quòd aliquod violentum erat perpetuum, quia hæc frigiditas violenta eſt aeri, & perpetuo ineſt, ſed hoc conſequens eſt aperte contra philoſophum per totum librum de cœlo, neque dicendum eſt aliquam partem aeris perpetuari, neque aliquam partem aeris frigidam perpetuo ſtare frigidam, & conſequenter non perpetuatur violentum, quamuis concederetur mediam regionem aeris eſſe ſemper frigidam, quia ſæpe adueniunt partibus aeris corrumpentia, & aliquando impellentia vel ad ſurſum vel ad deorſum, & ſic contingit aerem, qui prius erat frigidus, calefieri, cum igitur aeri naturaliter inſit caliditas, ſi nulla cauſa violentans ipſum, ipſum alterat, ipſe eſt calidus. Alij doctores communes cauſam frigiditati aeris poſitiuam inuenerunt, ſcilicet impreſsionum frigidarum generatio, quia communiter conceditur aquam ibi generari, ſed hanc cauſam videmus aliquando adeſſe, aliquando abeſſe, etiam ad illam portari, aut aſcendere poteſt res calida, ſicut frigida, & à calidis facilius patietur aer ille quàm a frigidis, propter ſimilem proportionalem & conuenientem aeri eſſe paſsionem illam, diſsimilem vero & improportionalem & disconuenientem eſſe frigiditatem, feruntur autem per illam regionem exhalationes calidæ, quæ vſque in tertiam aeris regionem aſcendere habent. Verum non tanto tempore morantur ibi calida, ſicut frigida, quæ ſubleuata amplius aſcendere non poſſunt, neq; deſcendere, niſi grauia fiant, aut depellantur. Contrariorum etiam contra operantium appoſuerunt, quam antiperiſtaſim appellarunt, per quam cõtrarium alterius iuxta ſe poſiti fortificatiuum eſt, ſed per accidens, ad quod accidit poſsibilem eſſe mixti imperfecti alterationem ab intrinſeco, ſic quòd pars partem aliam alteret, & ſic pars remiſſe frigida ad actualitatem deducitur, & intenſionem, Influxum etiam cœleſtem appoſuerunt aliquãdo ibi frigus operantem,

tantem, aut calorem remiſſum, Sed dicendum eſt quòd hæc omnia ab aere extrinſeca ſunt, & ſi illi frigiditatem imprimant, illa eſt non naturalis & aduenticia aeri, & ſic ſi ipſe ſuæ naturæ relinqueretur, calidus eſſet, ideo dico quòd non ſemper eſt media aeris regio frigida poſitiue. Argumenta ante oppoſitum admittuntur, quia oſtendunt caliditatem aeri naturaliter conuenire. Sed ad argumenta poſt oppoſitum reſpondetur. Ad primum. aer ſubſtantiæ ſubtilis eſt. ideo paucæ eſt reſiſtentiæ tam reſpectu calidorum quàm frigidorum agentium, ideo negatur conſequentia. quoniam facilem paſſionem a frigido facit aliquando frigiditas rei naturalis, aliquando vero alia cauſa, vt raritas poroſitatum corporis, aut ſubtilitas ſubſtantiæ, & ſic eſt in propoſito, quamuis calefactio ſit aeri naturalis, frigefactio vero contra naturam. Ad ſecundum. aeris indifferetoria ſumi poteſt ab eo quod ſibi naturaliter determinat aer, & tunc negatur aſſumptum, quia caliditatem ſibi determinat. poteſt autem ſumi indifferentia à modo ſubſtantiæ facile poſsibili, & tunc conceſſo antecedente negatur conſequentia.

DVBITATVR quartodecimo. An aer ſit primo humidus. Reſpondeo. quòd ſic, quia vnicuiq; elemento vna qualitatum primarum attribuenda eſt, quæ illi primo inſit, vt caliditas igni frigiditas aquæ, ſiccitas terræ, &c. dixit etiam Auerru. ſecundo colliget. capi. ſecundo aer eſt humidior aqua ſicut declaratum eſt in naturali philoſophia, humiditas tamen aeris eſt duplex, qualitatiua in ſubſtantia aeris radicata, & hæc eſt aeri naturalis, alia eſt humiditas ſubſtantialis aeri permixta. vt vapor aeri permixtus, & hæc humiditas ab aqua eleuata per aerem diſſeminatur, aut a ſupra deſtillans eſt &c. Contra. per Auerroim. quarto Meteorum. ſicci quidem terræ, humidi autem aquæ. Secundo per Galenum primo farmacorum, aqua eſt magis humida quàm omnis res, dixit enim ſummæ humidum aliud cõfiteri quàm aquam videtur valde vanum. Tertio. per Galenum in libro de complexionibus, non poteſt dari animal ſummæ humidum ſicut aqua. Quarto. quia hyems eſt humidior vere, & proportionatur hyems aquæ, ver autem aeri, ergo aqua eſt humidior aere. Quinto. experientia, quia magis humefacit aqua quàm aer, immo potius exſiccat aer quàm humectet. patet de corpore noſtro, cuius cutis ab aere tacta riget, & exaſperatur, patet etiam de pannis humidis in aere extenſis, exſiccantur enim nedum quòd humectentur. Reſpondeo. aqua ratione denſitatis ſuæ ſubſtantiæ, quam habet reſpectu aeris, fortius operatur humectando quàm aer, licet ipſa ſit remiſsioris gradus humiditatis quàm aer, aquam enim calidam magis experimur lædere manum quàm flammam, & tamen nulli dubium eſt aquam eſſe minus calidam quàm flamma. Ad ſecundum. reſpondet Auerro. ſecundo de Anima. commen. 105. non graduantur apud medicos res ſecundum ſuas complexiones in ſe, ſed ſecundum comparationem earum ad corpus humanum. ideo negat Auerrois conſequentiam hanc, talem effectum facit hoc in corpore humano, ergo ipſum talis naturæ eſſe dicendum eſt. Ad tertium. ex ſecundo reſpondendum, quòd ſummum eſſe aquæ in humiditate accipitur a Galeno a forti effectu in humectendo, quem facit aqua in corpore humano, non autem accipitur ab intenſo gradu, de cuius gradus intenſione nunc, cum in philoſophia ſimus, loqui oportet. Hanc ſententiam habet Auerrois primo canticorum. comment. 15. Qui comparans aerem aquæ dixit aerem eſſe humidiorem aqua, & q aqua ſit nihilominus potentior in humectatione corporum, quibus obuiat, quàm ſit aer. Ad quartum. negatur aſſumptum quamuis enim humiditas hyemis poſſet intelligi eſſe extenſiua, quia pluries communiter pluit. non tamen humiditas hyemis eſt intenſiue maior humiditate veris, neque in aqua in hyeme depluta apparet maior humiditas quàm in aqua in vere cadenti. Ad quintum in aere ſtellarum virtus reperitur exſiccans corpus noſtrum, ideo diſpoſitionem aeris non aliunde a ſua naturali diſpoſitione alteratam difficile eſt experiri. Sed dubitatur vnde eſt, quòd cum aer humiditatem ſibi primo determinet, & non aqua, humiditas ab aere ſeparabilis eſt, ab aqua vero inſeparabilis. Reſpondeo. hoc eſt ex forti humiditatis reſiſtentia præſertim in ſubiecto denſo exiſtentis, & debili actiuitate ſiccitatis in corpus humidum. Secundo dubitatur, an ſit conuenienter dictum humidum aeris eſſe formale, aquæ vero materiale; aut humidum aeris eſſe ſubtile, aquæ vero groſſum. Reſpondeo. ſi intelligitur inter illas humiditates accidentalis diſtinctio, ſcilicet ex parte ſubiectorum, aut modo ſubſtantiæ illorum elementorum, bene dictum eſt. Si autem intelligitur diſtinctio eſſentialis inter illas qualites, male dictum eſt. Tertio dubitatur. an humiditas ſit ſecundum eſſentiam in aere, ſecundum vero apparentiam ipſa ſit in aqua. Reſpondeo. hic ſenſus verus, ſenſui euidétior eſt aquæ humiditas quàm ipſius aeris. Quarto dubitatur. an humiditas aeris ſit ſubſtantifica, aquæ vero madefactiua. Reſpondeo. hic ſenſus verus eſt in mixtis perfectis puta animalibus. humiditas aerea eſt conuenientius pabulum caloris naturalis quàm humiditas aquea.

DVBITATVR quintodecimo. Verum terra ſit frigidior aqua. Reſpondeo. per Auerroim primo canticorum. comment. quintodecimo aqua eſt frigidior quàm terra, ſed propter textum philoſo. primo Phyſic. commen. 54. differentiæ aquæ ſunt minus ſenſibiles differentijs terræ. voluerunt aliqui aquam eſſe minus frigidam terra.

Sed contra. omne elementum ſibi primo determinans qualitatem aliquam habet eam intenſiorem, vel ſaltem non remiſsiorem, cum ipſum eſt in ſua puritate exiſtens, quàm illud quod non ſibi primo determinat illam, quod enim eſt primo tale eſt maxime tale. ſecundo Metaphy. tex. commento. quarto ſed aqua eſt primo frigida. Ad auctoritatem. non ſi aliquid eſt magis ſenſibile. illud eſt intenſius, quia ſtat maioritatem ſenſibilitatis ſequi fortitudinem qualitatis ad agendum, Nota. ſequitur autem fortitudo qualitatis ad agendum multitudinem formæ alijs paribus, non enim oportet magis calcatum formam alterius ſpeciei eſſe fortiorem minus calcata, ſed ſuppoſito quòd forma ſit eiuſdem rationis, ſtat multam eſſe formam ſub remiſſo gradu, & paucam ſub intenſo. ſecundum autem quòd materia eſt multa aut pauca, forma eſt multa vel pauca. de formis enim quæ de potentia materiæ educuntur loquimur. Si enim conſiderauerit aliquis terram ſub radijs ſolaribus, & aerem terræ contiguum, inueniet aerem magis paſsiuum a calore quàm terram, quia calor eſt aeri naturalis, & terræ violentus, & ſubtilis ſubſtantiæ eſt aer, & ſic parum reſiſtentis, terra vero groſsior, & ſic multæ reſiſtentiæ, & tamen ad tactum ſentitur calor terræ impreſſus, & non aeri. Contra. ſecundo de partibus animalium Ariſtoteles diffinit calidius, id quod ampliorem inuehit ſenſum, cum tangitur, & ſic maioris caloris iudicanda erit terra quàm aer illi contiguus. Reſponſio. intelligenda eſt Ariſtotelis ſententia ſuppoſita cæterorum paritate, erat autem in propoſito diſparitas, ſcilicet terra denſa, & aer rarus. Secundo per ampliorem intelligo intenſiorem qualitatem, non autem fortiorem. Eſt igitur aqua primo frigida, neque ſunt duo elementa primo frigida, neque primo tale eſt remiſsius tale, vnde aqua eſt intenſius frigidum quàm terra, calidiſsimo enim frigidiſsimum opponitur, vt igni aqua. Contra. terra eſt diſtantior a fonte caloris quàm aqua, ergo terra eſt frigidior quàm aqua. Secundo. ſi aqua ſit primo frigida, & aer primo humidus, ergo aqua in comparatione ad aerem eſt actiua, conſequens eſt falſum, quia tunc ſuperius & actualius eſſet paſsiuum. Tertio. ſi non eſt terra frigida in ſummo, tunc poſsibile eſſet aliquid rareſieri, quod non caleſieret. immo frigeſieret. patet de tranſitu terræ remiſſe frigidæ in aquam, ſummæ frigidam. Quarto. ſequitur poſsibile eſſe aliquid condenſari, & eius frigiditatem remitti. patet dato tranſitu aquæ ſummæ frigidæ in terram remiſſe frigidam. Confirmatur. quia ſequitur ſtante æquali frigiditate poſsibile eſſe variationem in raro, & denſo, patet conſequentia, ex conuerſione terræ ſumme frigidæ in aquam ſumme frigidam, aut contra. conſequentia videntur eſſe contra Auerro. ſeptimo Phyſicorum, commento. vndecimo. Similiter illud, quod rareſit, neceſſe eſt vt tangatur à rareſaciente, ſecundum quòd eſt caleſaciens. Vltimo aliquid eſt frigidius quàm aqua. ergo aqua non eſt primo frigida. patet conſequentia,

& antecedens probatur per Ariſtotelem ſecundo de generatione. textu comment. 21. attribuentem glaciei frigiditatem oppoſitam igni. Ad primum. dixit Albertus magnus ex Auicenna aqua eſt frigidior, ideſt magis frigida quàm humida, non autem quia aqua ſit frigidior quàm terra. immo econtra terra eſt frigidior quàm aqua. Contra. Ariſtote. primo Meteoro. in medio, & circa medium ſunt frigidiſsimum & grauiſsimum. vbi non eſſe hæc idem, ſcilicet medium & circa medium conſiderandum eſt, ſed medium eſt mundi centrum, ſcilicet terra. & circa medium eſt circa centrum, ſcilicet circa terram, neque idem eſt grauiſsimum & frigidiſsimum, ſed terra eſt grauiſsimum & eſt in medio, quia ipſa eſt centrum cœli, & circa terram, quæ eſt medium, eſt aqua, quæ eſt frigidiſsimum. Secundo. data hac opinione ſequitur, quòd conſequentia Ariſtotelis non valeret. aqua eſt magis frigida quàm humida, ergo aqua eſt primo frigida, quia cum hoc, quod eſt eſſe intenſius tale, ſtat eſſe non primo tale. Egidius Romanus diſtinguit, duplex calor. cœleſtis, elementaris, patet diſtinctio. ſeptimo Metaphyſi. tex. commen. 31. & duodecimo Metaphyſi. commen. 18. & 16. de animalibus. Cœleſtis eſt menſuratus, generans, informans figura propria

De caliditate cœleſti & elementari.

elementaris vero eſt corruptiuus, non proprie figuratiuus figura conuenienti, neque eſt hæc caliditas menſurata, ſed excedens & adurens. proportionabiliter duplex eſt frigiditas, ſcilicet cœleſtis, elementaris, frigiditate cœleſti terra eſt frigidior quàm aqua, quia terra eſt diſtantior à cœlo, & ſic radij cœleſtes & motus cœli minus ad ipſam perueniunt. Elementari vero frigiditate aqua eſt frigidior, quia frigiditatem primo ſibi determinat aqua. Sed quia principaliter quæritur hic de qualitatibus elemento proprijs, non autem de extrinſecis qualitatibus, aut aduenticijs, ideo abſolute & ſine diſtinctione ſupra reſponſum eſt. Tum etiam dato quòd duo calores in mixtis reperiantur, non tamen duo in elementis calores exiſtunt. Addo tamen quòd remotio à motu dat quietem grauitatem & frigiditatem. ſecundo cœli comment. 94. & licet maxima ſit grauitas in terra & maxima quies localis, non tamen ibi maxima eſt frigiditas, vicinitas autem motui cœleſti dat ſiccitatem, caliditatem, & motum, quia in igne non eſt maximus motus, ſed maximi motus imitatio, ſunt tamen hæc à cœlo tanquam cauſa vniuerſali, cui cauſæ particulares correſpondent, proprietates autem figurantis, & menſurati ſunt, quæ circa mixtorum generationem conſiderantur, qualitas enim in ſuo eſſe intenſiſsimo proportionatur elemento, ſed diſproportionatur mixto. præcindendo igitur à naturis mixtorum ſtando in ſimplicibus, eadem res ſunt caliditas cœleſtis & elementaris, ſimiliter etiam frigiditas cœleſtis & elementaris, non enim ignis duabus caliditatibus, ſiue numero, ſiue ſpecie differentibus, calidus eſt, neque aqua duabus frigiditatibus frigida eſt. Quòd ſi etiam mixto comparaueris iſtas, eaſdem eſſe elementares naturales & cœleſtes aſſero. Quòd ſi dixeris calorem animalem nutrire, elementarem autem non. Nego minorem, quia ſecundo de Anima, calor ignis eſt cõcauſa nutritionis. Quod ſi dixeris calorem viui præſeruare à putredine, mortui autem calorem præparare ad putredinem. Reſponſio. calor viui regulat humidũ, & eſt naturalis caliditas, ſed calor mortui a medio eſt faciens euaporare calorem naturalem, & conſequenter dominari ibi humidum, & conſequenter fit putredo, quamuis illi calores ſint eiuſdem rationis. Quòd ſi dixeris animalem calorem eſſe naturalem, & ſuauem, elementarem vero eſſe præter naturam & pungitiuum: Rño. iſtas diuerſitates facere poteſt diuerſitas caloris per intenſum, & remiſſum, per coniunctum ſicco, & non coniunctum. vnde Auicenna prima primi. cap. de elementis, igni attribuit proprietates quæ cœleſti caliditati attribuuntur, vt maturare ſubtiliare, permiſcere, rumpere frigiditatem, vt ipſa de elementaria proprietate ad complexionalitatem redeant, cum igitur eadem ſpecie ſit mixti caliditas elementari caliditati, & elementaris caliditas idem ſit cœleſti, tunc cœleſtis & mixti caliditas in identitatem ſuppoſiti cadunt. Quod ſi adduxeris Ariſtotelem decimoſexto de animalibus dicentem calorem cœleſtem non eſſe ignem, neque originem ducere ab igne: Intelligo vaporem calidum mixtionem facientem, ſimiliter

Cõtra Egidiũ Romanum.

Nota.

Calor elementaris nutrit.

Nota.

& ſpiritum in animalibus regulari in operando a cœlo, quod non eſt elementum, neque ab elementis originem ducit.

Alij imaginati ſunt. quòd licet aqua frigiditate elementari frigidior ſit quàm terra, non tamen combinando frigiditatem eſſentialem aquæ cum accidentali frigiditate ex cœlo ex diſtantia ab ipſo cauſata, & fonte caloris, terra eſt frigidior quàm aqua. Sed huic obſtat quies terræ ſub radijs ſtellarum, & motibus, ſed quibus aqua non quieſcit, fortius etiam ſtellarum radios terra reuerberat quàm aqua, neque multo altius a centro terra recedit quàm aqua, aut econtra. Ad ſecundum. licet aqua quantum eſt merito qualitatis, quam ſibi primo determinat, ipſa ſit actiua, tamen merito modi ſubſtantiæ & leuitatis plus eſt materialis. Ad alia reſponſum eſt concedendo conſequens. Ad vltimum igni noſtro fortius actiuo quàm igni in ſphæra opponitur glacies fortius actiua quàm aqua cum quo ſtat intenſiorem eſſe caliditatis gradum in igne elementari, ſimiliter intenſiorem eſſe frigiditatis gradum in aqua quàm in glacie.

DVBITATVR ſextodecimo. Verum terra ſit centrum mundi. & videtur quòd non, quia ſi ſic, tunc ipſa eſſet cooperta aquis. Reſponſio. concedo quæſtionem. quia tam quo ad magnitudinem ipſa centrum eſt quàm quo ad grauitatem, & non dico quòd ipſa ſit prope centrum, * quia ipſa eſt circa quam reuoluitur cœlum, ergo terra cœli eſt centrum, & conſequenter mundi. Ad rationem negatur conſequentia, quia ſecundum Ariſtotelem primo Meteorum. quantitas terræ & quãtitas aquæ ſe parum excedunt ſic quòd aqua eſt parum amplior, ſic communiter allegatur, ſed hoc non eſt ibi explicatum, neque per conſequentiam deducibile. verum eſt tamen, quia cum centrum ſit corpus quantitate ſatis amplum, ſi vndequaque ambiri haberet, oporteret quòd a corpore multotiens maiore quàm ſit centrum circundaretur. Contra. quia locus medius eſt nobilior. patet de corde in animalibus, ergo locus medius viliſsimo elemento, cuiuſmodi eſt terra, non conuenit. Secundo. nulla pars terræ in centro eſt, ergo neque tota terra. patet conſequentia, quia totum eſt ſuæ partes. probatur antecedens, quia a centro ſupra medietas non eſt in centro, neque a centro vltra alia medietas. Tertio. de natura centri eſt quieſcere, terra non quieſcit quia a ſole continue leuefit. Quarto cœlum eſt maioris virtutis in mouendo terram quàm ipſa ſit in quieſcendo. ergo terra aliquando mouebitur vel mota eſt, patet antecedens, quia ſi non, tunc virtus materialis, vt terræ, eſſet tantæ virtutis aut maioris quàm virtus abſtracta a magnitudine, quod non eſt poſsibile. Ad primum. dixi in libro de orbibus. aliter diſponi magnum animal quàm paruum. centrum igitur eſt locus vilis &c. Ad ſecundum. terra eſt naturaliter ſituata, & partes eius etiam, & cuiuslibet partis ſecundum certam diuiſionem, * centrum eſt centrum mundi, ſed non eſt poſſibile quòd ſecundum quamlibet diuiſionem terræ, quòd cuiuslibet partis terræ centrum ſit centrum mundi, per centrum intelligo mathematicum, & eſt punctum a quo in cœlum omnes lineæ ductæ ſunt æquales. Ad tertium. non eſt terra in centro mathematico ſicut in æquilibri, ſic quòd parum addito vel ſubtracto variaretur terra, ſed ipſa centrum eſt naturale, mouenti ipſam multum reſiſtens, vel mouere tentanti. ideo non quælibet leuefactio ipſam mouet, ſol tamen circa eam girans in die agit circumquaque. ideo flumina deferentia terram mouent ſecundum partem. Contra, ex reſponſione ſequitur terram non habere punctum mathematicum medium cœli pro medio grauitatis terræ, patet conſequentia, quia ex terrarum tranſpoſitionibus, & magnis ædificijs, ipſa non mouetur, & tamen grauitas eius ad vnam partem ſit maior quàm eſſet prius. Reſpondeo. & concedo quòd conſequens eſt poſsibile. Sed dubitatur, quia aqua terræ ſuperfuſa eſt fluens ad mare, ergo mare eſt locus inferior quàm terra. aliter enim aſcenderet aqua in illo motu, ergo arcus ſuperficiei terræ eſt maior arcu ſuperficiei aquæ. Secundo, aqua in ſuperficie terræ deberet quieſcere quia ipſa eſt naturaliter locata ibi circa centrum, aut ſi aqua fluit, ipſa non magis ad vnam partem terræ fluere habet quàm ad aliam.

Reſponſio. ſuperficies terræ non bene plana eſt, & aqua fluxibilis eſt, ideo ipſa termino proprio nõ terminatur, ſed fluit.

Quia tunc lineæ protractæ a circunferentia terræ ad concauum cœli eſſent æquales, ſed æquales ſunt protractæ a cẽtro mathematico terræ, & ideo nõ proprie eſt centrum.

Vt circulo tenet.

immo

immo aliquando aqua ab altitudine montis deſcendens impetum acquirit vt ſuper plano fluat.

DVBITATVR decimoſeptimo. Vtrum terra reſpectu cœli ſit vt punctum. Reſpondeo. quod terra eſt maior quàm luna, quia vmbra terræ in acutum protenſa occulit lunam. Sed in illo dicto terra comparatur ſtellatæ ſphæræ. non quia terra ſit indiuiſibilis, nõ quia ipſa non habeat finitam proportionem ad ſtellatum cœlum, ſed quia oculum exiſtere in ſuperficie terræ non facit diuerſitatem ſenſibilem in percipiendo medietatem cœli ſtellarum fixarum, quam medietatem videret oculus, ſi terræ medietas citra centrum eſſet ablata, & oculus ibi in centro cœli locaretur. Contra etiam. abſente impedimento foramen oculi eſt ita paruum, quòd cœli medietatem recipere non poſſet.

Rño. circungirari oculum præſupponitur. Aliter tamen terræ inſenſibilitas reſpectu ſtellarum fixarum perpenditur, quia ſol eſt quaſi. 166. vicibus maior terra, & multum luminoſus, & apparet ſolummodo pedalis quantitatis. ergo terra ibi exiſtens, ſi appareret, non appareret maior quàm vna de. 166. partibus pedalis quantitatis. ergo reſpectu ſtellarum fixarum, quæ valde plus diſtant à ſole quàm ſol à terra non eſſet terra ſola exiſtens ſenſibilis magnitudinis à nobis.

DVBITATVR decimooctauo. Vtrum terra ſi eſſet lucida, & exiſteret in cœlo videretur à nobis. Reſpondeo. ſupponendo quod terra non participet minus de lumine quàm luna, aut quàm Mercurius. aut ſaltem quàm luna, dum eſt eclipſata, & tunc dicendum quòd terra tantum diſtans à centro cœli mathematico quantum luna aut Mercurius diſtant, videretur. patet quia illæ duæ ſtellæ errantes videntur ad diſtantiam dictam, & ſunt minores quàm terra.

Sed dubitatur. an ſi terra in ſtellato cœlo exiſteret, vel penetrando ipſum, vel non, non curo. dum ipſa eſſet luminoſa, vt prius dictum eſt, ipſa à nobis ad centrum cœli exiſtentibus videretur, abiectis impedimentis tam ex parte medij quàm ex parte videntis, dubium eſt, an aliqua ſtella fixa tanta vel minor ſicut eſt terra, à nobis videri poſsit, licet communiter dicatur quòd non. ponderatur tamen dictum, quælibet ſtellarum fixarum viſu notabilium eſt maior terra, ly viſu notabilium, quia oſtenditur quòd oculo appareant magnæ ad hoc vt terra maiores dicantur.

DVBITATVR Decimonono. Vtrum terra ſit vbique habitabilis. Reſpõdeo. communis terra in quinque zonas diuiditur per quatuor circulos parallelos idest æqualiter diſtantes ſecundum partes ſuas, licet maior ſit diſtantia tropici à coluro quàm æquinoctialis à tropico, habentes centrum in linea à polo ad polum tranſeunte. harum zonarum extremæ polis reſpondentes ſunt frigore inhabitabiles, diximus tamen alias quòd frigiditas illarum extremitatum eſt propter planetarum abſentiam, & licet pars ſeptentrionalis ſit frigida, ſunt tamen ibi multæ ſtellæ, ſed paruæ. verſus tamen meridionalem polum ſunt ſtellæ fixæ magnæ quantitatis valde, & licet ſtellæ motus velocitate, quæ ibi tarda eſt, ibi non calefaciant, tamen ſtellæ luminis multitudine & longa quiete vel manſione ſuper regiones illas calefaciunt illa loca. De regione autem media voluit Auicenna, & qui ſequutus eſt ipſum Conciliator, temperatiſsimam eſſe, & propter hoc optime habitabilem. Alij autem communiter eam torridam appellauerunt, & ideo calore inhabitabilem, quibus aſſentire videtur philoſophus ſecundo Meteorum. Sol enim ſuper illis locis bis in anno radios perpendiculares, qui vrentes ſunt, ibi diffundit, cui ſæpe alij planetarum coniunguntur. Sed Auicenna dixit ſolis moram eſſe breuem, quia ſol cito tranſit regionem illam. vnde plus operatur ſol calore per longitudinem moræ ſupra terram quàm per radiorum rectitudinem, quantum enim ad moram diurnam ſol ibi medio modo moratur, quia in die naturali tãtum ſtat ſol ſub terra quantum ſupra terram, quia ſole ibi exiſtente ſuper terram, eſt æquinoctium vniuerſale, quãtum autem ad moram plurium dierum ſol ibi non recurrit, ſicut facit in reuerſionibus tropicorum. plus autem operari ſolem per moram quàm per radiorum reflexionem cognoſcitur à nobis Bononiæ natis & habitantibus, eo quia in æſtate apud nos maior eſt caloris feruor circa decimam octauam horam diei, quàm circa. 15. aut 16. horam, & tamen tunc eſt ſol ad zenith capitum magis accedens, verum tamen cum ſol ad occidentem deducitur, minus operatur per longiorem moram quàm per radiorum reflexionem a perpendiculari recedentem. ideo oportet proportiones in ea conſiderare, ſole enim occidente, aer refrigeratur. Secundo cognoſcitur ex menſe, quia circa initium Iulij accedit ſol in cancro ad zenith. & minus calefacit quàm verſus principium auguſti. Contra tamen Auicennam eſt Ariſtote. primo Meteorum & Auerro. ſecundo colliget capi. vltimo. ſub lance diei nõ eſt tempus temperatum. dixit enim Ariſtot. in libro de proprietatibus elementorum loca propinqua lineæ æqualitatis ſunt calida valde, & hoc eſt inuentum ſenſu. Ratio eſt Ariſto. quia ille locus eſt medius inter duas arſiones, quia ſol ſub tropicis vſtiuus eſt, & illæ locus inter duos tropicos medians eſt. Quòd autem in auguſto ſit feruor maior, eſt, quia ſol eſt in ſigno calido, vbi prius fuit in frigido. ſecundo ſol eſt in domo ſua. tertio quia adiutorem habet caniculam cui coniungitur quarto ſiccitatem aeris, & ſic inflammabilitatem eius, ex his qui præceſſerunt caloribus. Aliæ duæ zonæ inter æquinoctialem & polum, quarum vna eſt meridionalis, alia vero ſeptentrionalis. habitabiles ſunt, niſi terreſtre aut ſurte aquaticum adueniat impedimentum. ſub terreſtri & terra & ſtans ſuper terram comprehenſum eſt. Contra. ibi ſunt loca tropicis correſpondentia, quæ vrentia ſunt. Reſpondeo. non negatur in aliquibus locis fortis calor, non ita bene habitabilem reddens locum. Sed de plaga ſeptentrionali experientia oſtendit ipſam habitari, non ſic de meridionali. Ratio autem Auicennæ non conuincit, quia licet ſol plus calefaciat per moram quàm per radiorum rectitudinem, inde tamen non ſequitur ſolem temperate calefacere, ſed ſequitur quòd ſol ibi non ardentiſsime calefacit. Quòd autem ſub æquinoctiali continue habeantur ficus, aut quòd aer ſit ibi temperatiſsimæ diſpoſitionis, aut quòd animalia ibi habitantia temperatam habeant complexionem, aut quòd paradiſus terreſtris ibi ſit: ſunt res quas experientia naturalis nobis non oſtendit. Quòd autem dicitur quòd in plaga meridionali ſol eſt in oppoſito augis, ideo adurens, reprobauimus in libro de orbibus. oſtendentes ſolem non eſſe terræ magis propinquum vice vna quàm alia, cum declarauimus Auerroim in illo ſibi non contradixiſſe.

Corollarium. datur zona frigore inhabitata, & etiam calore, ſed non æqualiter, quia frigiditas eam totaliter quaſi inhabitabilem reddit, propter infertilitatem loci, ſed caliditas etiam immoderata vitam plantarum minuit. ſed intelligentia ſtellas calidas ſuper regione vna non ſic tenet, quòd eam totaliter vrat. caliditas etiam eſt naturæ animalium conuenientior, remiſſa tamen, quia caliditas ſumma facilius interficit quàm ſumma frigiditas, quia caliditas ſibi viam penetrandi aperit, & interiora patefacit, ſed frigiditas viam ſibi obſtruit comprimendo, non ita difficulter etiam ad vitam reuocatur animal, aut membrum congelatum ſicut combuſtum. Auicen. tamen ſentire videtur frigiditatem ſummam eſſe magnam mortiferam. Quod ſi ſeptem climata, in quæ diuiſa eſt terra habitabilis, tantum quartam ſeptentrionalem occupent, ſeptem alia climata meridionali plage erunt aſsignanda, & correſpondenter alijs duabus quartis quibus tota terra complectitur. Et facienda eſt differentia inter habitari locum, & bene habitari ſeu commode, & eſſe habitabilem regionem, & eſſe habitabilem regionem, ex parte influxus cœli vel aliarum cauſarum, &c. quia pro maiori parte veritas illarum ex hiſtoria quia eſt dante, petendã eſt, ideo hæc hiſtoriographis relinquantur. & præſertim de Marco Veneto aut Dominico Indiano loquentibus. Sint deo optimo ac maximo, Laus, Gloria, & Honor,

DE ELEMENTIS FINIS.

ALEXANDRI ACHILLINI BONONIENSIS,

QVAESTIO DE SVBIECTO PHYSIO NOMIAE ET CHIROMANTIAE.

QVAERITVR vtrum phyſio
nomiæ aut chiromantiæ ſubie-
ctum ſit homo. Rño. præmit
tendo q̃ ſubiectum primum &
adæquatum ſcientiæ, eſt primo
in ſcientia conſideratum. Ex pri
mo.n.poſteriorum. text.com-
menti.24. Tria ſunt in ſcientia
principaliter conſiderata ſubie-
ctum paſsio, principium.ſ.com
plexom . non.n.concluſiones, cum de ſe euidentes non ſint,
fieri poſſunt euidentes, niſi per principia complexa illuſtren-
tur, & ſic ſi qua ſit ſcientia de ſubiecto incauſato, vt metaphy-
ſica, quæ de ente, in eo quod ens conſiderat, habet principia ſu
biecti. Horum trium ſubiectum eſt primo conſideratum, paſ-
ſiones autem & principia ſecundario contemplantur. Si ao-
tem ſubiectum eſſet intrinſece conſtitutum, tonc principia ſu
biecti intrinſeca in ſcientia conſiderantur, ſiue eſſentiales par
tes fuerint, ſiue integrales, vt materia & forma io philoſo-
phia naturali, quæ ſunt partes naturati eſſentiales, aut in ſub-
alternante. homo.n.medicæ conſiderationi ſubiectum eſt, *
& illius principia intrinſeca in philoſophia naturali medici-
nam ſibi ſubalternante conſiderantur. idem de partibus diffi-
nitionis dicendum eſt, partes ſubiectiuæ ad ſcientiam illius ſu
biecti ſpectant, ad minus ſecundom q̃ ſub ſubiecto compre-
henduntor. Metaphyſicus.n.omne ens conſiderai in eo quod
ens eſt. Principia autem complexa duplicia ſunt cognitio-
nis tantum, & cognitionis & eſſe. principium cognitionis tan
tum, eſt propoſitio per ſe nota compoſita ex ſigno aut cauſa
to, vt motus eſt, in philoſophia naturali. principium cognitio
nis & eſſe eſt propoſitio per ſe oota compoſita ex cauſa ſeu
principio. vt natura eſt, in naturali. diſtinctio eſt Auer. 1. Phy.
commento octauo, neq; datur tertium membrum.ſ. princi-
piom eſſendi & non cognoſcendi, quia materia, de qua magis
videtor, eſt principium diſtincte cognoſcendi, & primom in
ſuo genere, licet ipſa nõ ſit primum ſimpliciter, quia per aliud
ipſa cognoſcitur, vt in lib. de elementis declaraui. Iſte tamen,
materia eſt, forma eſt, ſunt cõcloſiones in naturalibus, & non
principium, niſi forte reſpectu aliquarum concluſionum, ſed
non ſic accipitor principium hic. Ad propoſitum principijs
cognitionis tantum vtitur ſcientia, à poſteriori demonſtrans,
vt natoralis. ſed principijs cognitionis & eſſe vtitur ſcientia
à priori demonſtrans, vt mathematicæ. Sciendum etiam q̃
licet principale, cuius proprietates quæruntur eſt ſubiectum,
tamen aliquando quæruntur proprietates paſsionum, vt mo
tus quæritur vnitas, contrarietas, diuiſibilitas, comparatio,
æternitas, vt patet in quatuor vltimis libris Phyſicorom, ſi
enim paſsionis vt paſsio eſt, eſſet paſsio, iretur in infinitum in
paſsionibus, habent igitur paſsiones rationem ſubiecti, cum
earum paſsiones inquiruntur principiorom, etiam incomple
xorum proprietates quæruntur, vt in naturalibus, materia
inclinatur in formam, quia ea perficitur, & terminatur prin-
cipiorum etiam cõplexorum quærit metaphyſicus proprie-
tates, q̃ coommuniſsima ſint, quia ex terminis cõmoniſsimis
componũtor firmiſsima, quia illis non poteſt intellectus non
adhærere indemonſtrabilia, quia eis nihil eſt ootios in verita
te, neq; prius, neque poſterius, reſpectu cognitionis noſtræ,
deus.n.in ſe notior eſt. Sciendum etiã q̃ omnia alia ab iſtis
tribus in ſcientia conſiderata non principaliter conſiderãtur,
ſed propter ſubiectum & ad ipſum attributionem habent.

Nõ ve homo, ſed vt arte ſanabilis.

Principium duplex.

Nota.

Quid ſubiectum ad quantum.

Subiecto autem attribuibilia ſunt ſubiecti generatio, cor-
roptio, negatio, priuatio, contrarium, licet hæc non omni ſu-
biecto ſint attribuenda, colligitur ſententia. 4. Meta. tex. com.
ſecundi. Ex his ſequitur Ariſtotelem inter attributa non nu
merare, principia, neq; partes ſubiectiuas, neq; proprietates.
iſta.n.de his, quæ principaliter conſiderantor, ſunt quamuis
iſta, vt ſubiecti noticia perfecta compleator, indigentur, alio
tamen attributionis genere per ſe conſideratorum vnum al-
teri inſra attribuetur. Sciendum etiam q̃ ſubiectum metas
ſcientiæ non tranſcendit, aliter non eſſet illi ſcientiæ adæqua-
tom, quia igitur vna natura intrat duas artes. 2. Phyſicorum,
commen. 71. oportet inuenire rationem formalem conſide-
randi vni arti ſubiectom appropriantem, homo.n.inquan-
tum ens. aut ſubſtantia, à metaphyſico conſideratur, ſed in-
quãtum homo, animal aut corpus, à naturali, & etiam inquã-
tum ſanabile eſt, patet à philoſopho in lib. de ſenſo & ſenſato.
inquantum vero homo eſt arte ſanabile, à medico conſidera-
tur. Scias q̃ cum ſubiecto oihil plus attribuitur, quàm eſſe
principaliter cõſideratum, nihil habetur ſapientiæ diuinæ aut
intelligentiarum repugnas, ſed cum principia aut proprieta-
tes conſiderantur, aut demonſtratione ſcientia acquiritor, iux
ta diffinitionem ſcire habitam. 1. Poſterior. tex. com. 5. aot. 6.
Ethicorum, capite quarto, tonc à ſapientia recedimus, quo-
niam illa incomplexa eſt per intelligenniarum eſſentias, ne-
dum cum ab intelligentia habetur, ſed etiam cum ab homine
poſsidetur, cum homo ad altum ſuæ nobilitatis gradũ aſcen-
dit, vt. 3. de Anima, commen. 36. colligitur, ſed de his in libro
de intelligentijs & de vniuerſalibus ſatis dixi. Ex quo patet
quanta ſit ſapientiæ æquiuocatio, cum ipſa per metaphyſica-
les acquiritur demonſtrationes. Et cum per ſimplicium intel-
ligentiarum aſsiſtentiam intellectui completor. * His igitur
ſic logicaliter pertractatis ad particularia contrahẽdo redeo.
Hoc ſubſtratum homo eſt phyſionomiæ & chiromantiæ ſu-
biectum, quia in illis eſt primo conſideratum, huius ſubiecti
partes eſſentiales & quidditatiuæ præſupponuntur in meta-
phyſica, & naturali conſideratæ. partium etiam integralium
notitia ex naturali animalium diſſectione duce Ariſtotele pe-
tenda eſt. Quod ſi dixeris bruta etiam phyſionomia iudica
ri poſſe, & ſic ampliore ſubiecto quàm homo ſit, opus eſſe.

Homo inquantum ſanabile a naturali cõſideratur.

Vt in felicitate.

Reſpondeo animalium notitia chiromantiæ & phyſiono-
miæ præſupponitur, ideo ex apparentibus in brutis proprie
tatibus ex determinatis cauſis ad proportionabilia proprieta
tes & cauſas & ſigna ſe transferre poteſt naturalis ad particu
lares iſtas ſcientias condeſcendens. vt. 2. Prior. cap. vlt. tangit
Ariſto. Quod ſi aliorum animalium iodicia quis afferre vo-
luerit, ad capeſcẽdas alias artes ſe conuertat. quemadmodum
neq; medicina, qoa homo regitur, æqui aut boues ab eorum
ægritudinibus curãtur. In iſtis autem ſcientijs, regiones, mon
tes, valles, artes, per accidens conſiderantur, prout iſtis varia-
bilia ſont ſigna, è quibus homo iudicandus ſe offerebat. aut ſe
cundum quod iſtis hominum mores variantur, aut comple-
xiones. Ratio aotem formalis cõſiderandi ſcientijs iſtis ap-
propriata eſt, ſecũdum q̃ natura bonus. Ex qua elicitur diuer
ſitas conſiderationis partium hominem integralium inter na
turalẽ, metaphyſicum, & phyſionomũ. quia philoſ. naturalis
eas ſm̃ q̃ partes hominis conſiderat, medicus vero ſecun-
dum q̃ partes hominis arte ſanabilis ſunt, vt ex Auerroe. 2.
collig. capi. 1. colligi poteſt, ſed phyſionomus aut chiroman
ticus hanc cõſiderationem homini attribuit ſecundum quod
boous eſt natura. Inter mẽbra enĩ phyſionomus & chiroman
ticus diſcernunt, quia exterioribus interiora iudicant, & ſic
exteriora vt ſigna, interiora vero vt ſignata, comprehendun
tur. Iſtorum etiam membrorum cõplexiones compoſitio
nes & vnitates conſiderant phyſionomus & chiromanticus,
ſecundum quod ex iſtis iudicandus eſt homo ſm̃ quod bonus
vbi medicus ad hominem ſecundum quod arte ſanabile eſt re
fert cõſiderationem, ſubiectum.n. in quod agit ars medicinæ
eſt corpus hominis ſecundum quod eſt homo. * Auer. 2. phy.
com. 3. Attributum autem ſubiecto eſt contrarium rationi
formali ſubiecti.ſ. malitia ex naturali cõplexione aut compo
ſitione orta. hominis aũt gñatio & corroptio in altiore ſcien-

Homo ſecundum q̃ natura bonus phyſionomiæ ſubiectum.

Et hoc eſt reale, quia eſt id circa qd' operat medicus.

tia

ſta conſiderata ſunt, vt. 2. de generatione animalium comprehenditur. Ex his colligitur ꝙ ſubiecti proprietatem non ponimus virtualem de ipſo veritatum continentiam, & ſupponamus termini ſignificationem b, virtualiter contineri ab a, eſt b, poſſe produci in eſſe reali vel cognitio ab a, tunc neque principia ſubiecti naturalia, vt materia & forma, neq; metaphyſicalia, vt actus & potentia, neq; logicalia, vt genus & differentia, illo modo continent diffinitum, aut paſsionem diffiniti, quia non producunt aliquod eorum, neq; in eſſe reali, neq; cognito, ſed intrinſece ſubiectum conſtituunt vel diffinitionem ſubiecti, & ſunt ratio propter quam paſsio eſt in ſubiecto. Quod ſi diffinitio declarat diffinitum. 7. Metaphyſicæ, aut primo, aut. 6. Topico. hoc non eſt effectiue prodocendo, niſi ponas diſcurſum in ſimplici intellectus formatione, quo vnam ſimplicē notitiam aliam parere cōcedas. Nullius etiam ſcientiæ naturaliter innoente aſsignatur ſubiectum non commone per prædicationem, neq; aliquod tale eſt ſpecies ſpecialiſsima, niſi forte in determinata ſcientiæ parte, aut in ſubalternata ſcientia, alia igitur ſubiecta ſunt genera vniuoca aut analoga, & quomodocunq; ſit, neq; iuxta fundamēta noſtra, neque opinionis oppoſitæ. ſ. Scoti ſunt huiuſmodi genera virtualiter continentia omnes veritates ſcibiles, quia apud me ſubiectum non eſt cauſa effectiua ſciētiæ, quæ de eo eſt, vt dixi in lib. de vniuerſalibus, quia quidditas relucens in fantaſmatibus nondum eſt vniuerſalis in actu, quia ipſa nondum per intellectum agentem eſt abſtracta, quia abſtractio fit per tranſlationem intētionis à ſenſo ad intellectum, ideo omnis effectus ab ea procedens eſſet acto ſingulare, ergo nullum effectum ab ea recipere poteſt intellectus, quia tunc intellectus eſſet ſingulare, & non abſtractum. eo quia ſingulariter reciperet intellectus. concurrit igitur obiectum ad cauſandum ſuam notitiam apud intellectum, ſicut transferibile ab intellecto agente ad intellectum materialem, & ſic quodammodo vt materia concurrit obiectum, ſed notitia terminorū cum intellecto agente eſt ſoffíciens cauſa intellectui materiali pro euidentia propoſitionum per ſe notarum, quam euidentiam ſolet Auerro. naturalem appellare, quia ipſa habetur à nobis, & non per demonſtrationem, vt primo Poſterio. capite nono, & in fine ſecundi Poſteriorum & 6. Ethico. capitulo. 4. habetur, dixit enim philoſophus primo Topicorum, capitu. 1. Sunt autem vera quidem & prima, quæ non per alia, ſed per ſe ipſa fidem habent, &c. & tunc principiorum propriorum demonſtrationis notitia cum intellectu agente ſofficienter continent virtualiter notitiam cōcluſionis, quam ſolet Auer. voluntariam nominare propter diſcurſum, quem ſequitur huiuſmodi notitia, quo vti poſſumus ad vtranque contradictionis partem concludendam, & ſic ſubiectum ſcientiæ non virtualiter continet illam notitiam. Secundo etiam apud eos, licet proprie paſsiones ſobiecto ab intrinſecis principijs ſubiecti conſtituti fluant, non tamen paſsiones proprie minus communium, directe contentorum ſub ſubiectis, in communioribus illis virtualiter continentur, non enim potētialiter continere eſt virtualiter continere, natura. n. generis actuabilis eſt per determinatam differentiam ad determinatam ſpeciem, & tunc proprium fluit à differentia & genere ſimul, non autem à genere tantum, ſi enim proprium ſpeciei naturam generis tātum ſequeretur, tunc proprium illud non eſſet proprium ſpeciei, ſed commune illi, & alijs eiuſdem generis ſpeciebus. Si tamen proprium ſpeciei tantum vnum ſpeciei principium ſequeretur, potius differentiam quàm genus ſequeretur, quia vltima differentia cum ſpecie conuertitur, non autem genus, & quia in conſtitutione ſpeciei genus materialiter, differentia vero formaliter concurrit, ideo fluxus proprij ſpeciei à genere, potius ad genus cauſæ materialis redducendus eſt, quàm effectiue, & ſic non eſt virtualis continentia, & proportionabiliter ſicut de genere vniuoco dictum eſt, de analogo eſt intelligendum, ipſum enim habet analogas ſpecies ad quas comparatur, ſicut vniuocum vniuocas. Comparādo etiam proprium ad ſpeciem cuius eſt proprium, quamuis eſſet proprietas virtualiter incluſa in ſubiecto, & veritas propoſitionis eſſet identitas extremorum, adhuc obiectum apud eos non eſt cauſa totalis effectus notitiæ, ſed partialis, & non principalis, ſed ſecundaria. Reuertamur non fluunt proprietates à differentia aut genere ſecundum ꝙ apud intellectum ſunt, ſed ſecundum quòd extra intellectum ſunt in ſingularibus, & ſic rerum proprietates principia in re conſequuntur. Optime enim diſtinguens Auer. conſtitutia ſuper Porphyrio. cap. 4. dixit aggregatum generis & differentiæ eſt ipſa ſubſtantia rei ſecundum ꝙ in intellectu eſt, ſicut ſubſtantia ipſius ſecundum ꝙ eſt extra intellectum eſt materia & forma, hoc nota propter quæſtionem de toto & partibus, ad propoſitum conſtitutorum proprietates ſecundum ꝙ extra intellectum ſunt, materiam & formam ſequuntur, ſed proprietates in eſſe cognito non ſic neceſſario genus & differentiam conſequuntur, quamuis cognita, quin aliunde proprietatum cognitio haberi poſſit, quia tunc demōſtrationi quia demeretur locus, in ea n. notum eſt antecedens, puta proprietas, vbi conſequens eſt ignotum, ſcilicet proprietatis principium, & ſic ꝓprietatis cognitio aliunde, quàm ex generis & differentiæ cognitione haberi poteſt, vt ex ſenſu, quamuis cognitio ſenſus non diſtinctam det nobis cognitionem. Dicendum eſt igitur. dato ꝙ deum ponerent ſubiectum in aliqua ſcientia, aut aliquam ſpeciem ſpecialiſsimam, & ꝙ ab iſtis non negaretur virtualis continentia, adhuc non eſſet ponenda virtualis continentia in diffinitione ſubiecti abſolute, quia ipſa aliquibus ſubiectis repugnat, ſubiectis. ſ. per prædicationem communioribus quàm ſit ſpecialiſsimum, niſi dicerent alia non eſſe vere ſubiecta, ſed hæc dicta doctrinæ philoſophi valde aduerſantia eſſe comperimus, Metaphyſica. n. & naturalis ſubiecta habent prædicatione communia, neq; Ariſtotelicum eſt ponere deum aut ſpeciem ſpecialiſsimam vnius totalis ſcientiæ eſſe ſubiectū, quia nulla ſpecies eſt quæ principio careat ſibi & alijs communi. vltra enim principia propria & proprietates proprias principia communia & proprietates cōmunes in ſpeciebus reperiuntur, quemadmodum neq; Ariſtotelicum eſt ponere ꝙ in aliqua ſpeciali ſcientia ſubijciatur genus vniuocum & quod ad illam ſcientiam non pertineat illius generis ſpecies, erroneum. n. eſſet arithmeticum de numero determinētem de binario nihil dicere. qui omni alteri numero in actu præſuppoſitus eſt Auer. 12. Met. com. 2. & de numeris, & de figuris. Et dato ꝙ ſpecies ſub genere contentæ dependentiæ ordinem non haberent, vt animalis ſpecies, niſi forte quædam, vt mulus ab equo & aſino, adhuc palam vituperandus eſſet determinans de animali, qui omnem animalis ſpeciem prætermitteret. Similiter & de plantis. Quamuis autem metaphyſicus. generaliſsima conſideret & quidditatiue, & eorum ſpecies quidditatiue non conſideret, niſi in vniuerſali, ſcilicet in eo quod etiam aut ſubſtantiæ. Non autem conſiderat metaphyſicus generaliſsima ſecundum ꝙ genera ſunt, ſed ſecundum ꝙ partes entis ſunt.

Contra Scotū de ſubiecti cōtinentia.

Etiam de hoc in principio de phyſico auditu.

Proprium fluit à differētia & genere ſimul.

Neq; philoſophus. 5. Meta. diuiſionem generaliſsimorum enumerans ordinat prædicamēta, dixit. n. Auer. ibi com. 19. Non intendit hic philoſophus de ſpeciebus quātitatis aut qualitatis ſecundum ꝙ ſunt prædicamenta, ſed ſolum modo intendit enumerare intentiones, quas ſignificant hæ dictiones quantitas & qualitas. Spectant igitur principaliter ad logicum prædicamenta, non autem ad phyſicum aut metaphyſicum. & ſic non ponēda ſunt tria prædicamētorum genera. ſ. logicalia, naturalia, metaphyſicalia. logicalia. n. ſofficientiſsima ſunt. Dico etiam ꝙ licet paſsiones à ſubiecti principijs effluerent, & principia ſubiecti eſſent formaliter clauſa in ſubiecto, non tamen ſemper facit proprietas cum principijs ſubiecti propoſitionem per ſe notam, neq; ſubiectum cum ſuis principijs. aliquando. n. paſsio nota eſt, & id quod eſt eius cauſa, & tamen propoſitio eſt ignota. vt videns eclipſim lunæ, & terræ interpoſitionem inter ſolem & lunam, nō cognoſcens lunam lumen ſuum habere à ſole, non videt veritatem hāc, ſi eſt diametralis terræ interpoſitio ſoli & lunæ, eſt lunæ eclipſis. Immo dato ꝙ ſciretur lunam habere lumen ſuum a ſole, ſtaret ipſum credere vmbrā terræ vſq; in cœlū attingere non poſſe. Iſte etiam propoſitiones, ignis eſt ex materia, ignis eſt ex forma, ſunt propōnes primi modi dicendi per ſe, & tñ in naturali ſcientia per ſe ſubiectum earum conſiderante, non ſunt per ſe notæ. ſed concluſiones à poſteriori tñ demonſtratæ. ſ. per viam trāſmutationis, vt ſæpiſsime dixit Auer. contra Auicē. & in phyſicis & in metaphy. principia. n. ſubiecti, quis à priori probari non poſsint, a poſteriori tñ probari poſſunt. 2. Phy.

Non ſunt ponenda prædicamenta naturalia, & metaphyſicalia.

Aliquādo paſſio eſt nota, & id qđ eſt eius cauſa, & tamen propoſitio eſt ignota, & quomodo Nota.

Quomodo ſubiectum eſſe per ſe notum in ſciẽtia Nota.

Auerrois commento. 22. & 12. Meta. cõmen. 5. Scias prætere a. ſubiectum eſſe per ſe notum in ſcientia, dupliciter intelligi poſſe. primo q; ſubiectum ante ſcientiam ſit perfecte cognitum aot diſtincte, & hoc eſt falſum, quia tunc fruſtra elaborandum eſſet in ſcientiæ de ſubiecto illo adeptione, quia ante laborem in ſcientia, ſubiectum eſſet perfectum cognitum.

Quod ſi adhuc ſubiecto præcognito elaborãdo eſſet, tunc alius error adeſt. ſ. ſciẽtiam ſubiecti eſſe exornatiuam notitiæ ſubiecti, quia. ſ. paſsiones ſunt notitiam ſubiecti exornantes. Sed hoc totam Ariſtotelis doctrinam poneret in ruinam. voluit. n. Ariſto. in demonſtratione ſcire ſimpliciter faciente, q;

In demonſtratione ſimpliciter, paſsio de ſubiecto concludatur.

concludatur paſsio de ſubiecto, vt patet. 1. Poſteriorum. Ad ſcientiam igitor de ſubiecto aliquo diffinibili pertinet diffinitionem illius eſſentialem. ſi ignota ſit, & proprietates de ſubiecto demonſtrare, & principia ſubiecti, ſi ea habeat ſubiectum, & ignota, declarare, aut in priori ſcientia declarata præſupponere, ſic igitur poſt ſcientiam de ſubiecto habetur perfecta ſubiecti cognitio, non autem ante ſcientiæ illius adeptionem. Secundo modo intelligi poteſt q; ante ſcientiæ acquiſitionem ſubiectum ſit imperfecte cognitum, puta quantum ad ſuum quid nominis, & quãtum ad ſuum eſſe, ſic verũ eſt, & eſt ſentẽtia philoſophi. 1. Poſterio. cap. 1. & cap. 9. Si autem eſſe ſubiecti fuerit per ſe notum, bene eſt. Si autem non, oportet ipſum eſſe inuentum in ſcientia alia ordine doctrinæ præſuppoſita illi ſcientiæ, in qua datum ſubiectum ſubijcitur, vt. c. Poſteriorum dixit Philoſophus textu commenti. 24. philoſophia. n. naturalis ſuum ſubiectum præſupponit tãquam manifeſtum, ſcilicet corpus ſecundum quod ex ſe mouetur, cum. n. dixit Commentator ibi caliditatem & frigiditatem eſſe ſubiectom, intelligit corpus calidum aut frigidum, ſed metaphyſica, quia in ea ſubijcitur genus intelligentiarum, quod oon eſt per ſe notum eſſe, præſupponit ſubiectum ſuum inuentom ab alio artifice. ſ. à philoſopho natorali, ipſum. o. per viam motus inuenitur, & ſic philoſophia naturalis ordine doctrinæ metaphyſicam præcedit licet perfectione poſtponatur. Vt dixit Auer. 6. Metaphy. com. 3. & ſic non eſt naturalis ſcientia ſimpliciter prior q̃ metaphyſica, neq; eam ſibi ſubalternat naturalis, quia philoſophia naturalis, licet probet ſubſtantiam abſtractam eſſe, non tamen à priori probat, ſed a poſteriori ſ.

Nota contra Auicennam.

per motum. Quemadmodum etiam metaphyſica ſuas veritates ad principia per ſe nota reſoluit, ita etiam naturalis, cuius etiam principia ſubiecti ſunt irreſolubilia. ſ. prima materia, & primum mouens, eis nihil prius eſt in ſuis generibus cauſarũ. Et hæc non ſunt ſcientiarum ſubalternatarum conditiones. vt patet. 1. Poſteriorum. tex. cõmenti. 30. Eſt igitur ens præſoppoſitum de ſubiecto, non autem conditio ſubiecti, notitia igitur ſubiecti notitiæ principiorum complexorum ſcientiæ propriorum præſuppoſito eſt confuſa, & non diſtincta, præſertim ſi ſubiectum illud ſit confuſe cognoſcibile, ideo notitia ſubiecti diſtincta, cum ipſum diffinibile fuerit, per eſſentialem eius diffinitioonem venari poteſt. quamuis quid nomine ſubiecti importatur. præſupponatur, vt. c. Poſterio. dixit philoſo. tex. com. 2. & capite. 9. ideo aliquãdo diffinitum eſt per ſe notum eſſe, & diffinitio non, vt de motu, loco, & tempore contingit. 3. & 4. Phyſi. Hæc determinatio, quæ eſt contra volentes demõſtrare ſubiectum eſſe, ſaltem a poſteriori, dicitur primo Poſteriorum ab Ariſtotele & Auer. tex. & com. 24. &. 2. Phyſi. com. 26. &. 12. Metam. com. 5. Noto etiam q; æquiuocatio abijciens à pñco eſt latior quàm æquiuocatio excludens ab hoc, vt de aliquo ſit ſciẽtia, quia omne dicibile de multis ſecundum diuerſas rationes eius eſt extra prædicamẽtum. Sed dicibilium ſecundum diuerſas rationes, quædam rationum habent ad rationem alteram attributionem, vel illa quorum eſt ratio vna attribuuntur ad illa, quorum eſt ratio altera, & talia ſcibilia ſunt, & propter hoc dixit Auer. 2. Phyſico. commen. 2. q; nemo poteſt facere melius quàm Ariſt. in diffiniendis analogis, cuiuſmodi erat natura, de qua tunc loquebatur Aoer. ponens in diffinitione eius terminos analogos, vt principium analogice dictum de materiali, & formali, & formale, de abſtracto, & materiali, & materiale principium, de materia, in actu & in potentia, & materia io potẽtia de prima, & ſecunda. Si. n. quis melius faceret quàm Ariſto. tunc analogorum diffinitiones per terminos vniuocos explicaret, ſed ſic facere non eſt poſsibile, quia tunc diffinitio non conuerteretor cum diffinito, niſi tanti ambitus eſſet terminus vniuocus cum analogo. quod non eſt poſsibile, quia tunc illa analogata per diffinitionem vniuocam eſſent ſub diffinito vniuocata, & oon analogata, & ſic diffinitum eſſet vniuocum, & non analogum. Et ſic patet q; aliquid eſt analogũ quod rationem habet analogam, & aliquod eſt analogum, quod rationem nõ habet analogam, ſed multas habet rationes, quarom vna ad alteram attribuitur. Ens. n. propter ſui tranſcendentiã diffiniri nequit, neq; deſcribi, ſed ſubſtantia & accidens proprias deſcriptiones habent, quarum ratio accidentis ſubſtantiæ attribuitur. natura autem non ſic, Sed æquiuoca quorum rationes ordinem non habent, ad vnam ſcientiam non pertinent. Quarto metaphyſicæ, commen. 2. ideo æquiuocatio de qua in prædicamentis Ariſto. cum vniuocatione medium non habet, quia inter habere vnam rationem, & non habere, mediare eſſet inter contradictoria mediare, habentia. n. vnam rationem, ſecundum quam de ſignificatis ſuis dicantur, ſunt in prædicamento, & non habentia eam, non ſunt io prædicamento, intellige vniuoco, & ſub non habentibus rationem vnam analogam rationem habentia comprehenduntur. Et vniuocationis vnitas ab elementi vnitate originem ſumit. Sed æquiuocatio in metaphyſica cum vniuocatione prædicamentali medium habet. ſ. analogiam. Eſt. n. æquiuocatio in metaphyſica, pluralitas rationum nominis ordinem adinuicem nõ habentium, & talis æquiuocatio excludit à ſcientia, tale. n. æquiuocum non eſt ſcibile per vnam ſcientiam tanquam ſubiectum, ſcientiæ, vt dixi. 4. Meta. com. 2. non. n. a tali ſubiecto ſcientia vnitatem trahere poſſet. Subiectum igitur ſcieotiæ debet eſſe, vnum vnitate analogiæ vel vniuocationis. Sciendum. tamen q; non omne primum analogatum eſt ſubiectum primom attributione in ſcientia de analogo, non. n. ſufficit attributio ſecundi membri analogiæ ad primum, vt primũ membrum analogatum ſit ſubiectum primum io ſcientia. Corpus enim ex ſe mobile eſt analogom ad ſpirituale & materiale, vt in lib. de orbibus plene declaraui, & tameo in naturali philoſophia, cuius ſubiectum primum & adæquatum eſt corpus, ſecundum quod ex ſe mouetur, nõ eſt ſubiectum primum per attributionem corpus ſpirituale, puta cœlum, ſed ipſum eſt ſubiectum ſecundum cootentum ſub primo ſicut minus commune, & ſic ipſum eſt ſubiectum particulare, ſed non adæquatum ſcientiæ, ſed exceſſum à ſcientia, & hoc eſt, quia non dicuntur ſubluoaria corpora mobilia, eo quia ſit cælum corpus mobile vt patet infra. Sed ens, quod eſt ſubiectum in metaphyſica, analogum eſt ad ſubſtantiam & accidens, eſt enim primum communitate, & quia accidens conſtituitur in eſſe per ſubſtantiam, ideo ſubſtantia in metaphyſica eſt ſubiectum attributione primum, vt dixit Auer. 4. Met. com. 2. non aũt ſubſtantia eſt ſubiectum primom attributione, quia ipſa ſit agens aut finis accidentium, ſed quia vniuerſaliter accidentia non ſont entia, niſi quia ſunt entis. vt. 7. Meta. tex. com. 2. &. ca. Meta. tex. cõmenti tertij dixit philoſophus. Similiter ſi ſcientia eſſet de ſano, animal ſanum eſſet primum attributione, quia nõ dicuntur alia ſana, niſi propter animalis ſanitatem. ſ. quam efficiunt, conſeruant, aut ſignificant, aut aliud huiuſmodi. Vltimo quãtum ad hæc generalia addo, cum ſubiectum diffinitur, ex parte diffiniti duæ conditiones poountur. ſ. primum & adæquatum, ſunt igitur in ſcientia ſubiecta prima, & ſecunda, vt in ſcientia de genere vniuoco, ſubiectum ſecundum ſunt ſpecies ſub illo graue contentæ, vt arithmeticæ ſubiectum primum eſt oumerus in actu vel in potentia, ſecundum vero numerorum ſpecies. ſubiectum autem in ſcientia primom triplicem habere poteſt primitatem, communitatis, vt ens in metaphyſica, attributionis, vt ſubſtantia in eadem, principalitatis vt genus ſubſtantiarum abſtractarum etiam in eadem. primitas communitatis requirit io ſcientia adæquationem ſic q; de quibuſcunq; eſſentialiter prædicatur ſubiectum, illa in ſcientia & per ſe conſiderantor in eadem vt ſubiecta, & econtra. ſ. q; omnia in ſcientia conſiderata vt ſubiecta, eſſentialem illius generis recipiant prædicationem, quod ponitur ſubiectom primum cõmunitate. Ex hoc patet quare philoſophi ad conceptum animæ cõem per prædicationẽ non aduertentes, neq; aduertere debentes, ſubiecta ſuarũ ſcientiarum in

Quid ſubiectum attributione primum.

Subſtantia in metaphyſica quare eſt per attributione ſubiectum.

Nota de deſcriptione ſubiecti.

plurali

plurali nominant, & particularia ſubiecta nominant. vt Aue. in procemiu primi Phyſic. ſ. res ſenſibiles, quæ naturali ſubijciuntur. Et primo Metaph. cum. 19. ſubiectum Aſtrononuæ, & in 1. Phyſi. com. vltimo, ſubſtancias abſtractas, quæ metaphyſico ſubijciuntur. Et hoc maxime fieri poteſt, cum huiuſmodi ſubiecta non ſunt eadem ſecundum naturam, ſed eadẽ ſint ſermone vniuerſali, iuxta modum loquendi Auerru. 12. meraph. cum. 27. Ex his etiam ſequitur q̄ non eſt ponendum iubiectum commune in ſciẽtia, quod prædicetur de ſubiectu, principijs, & paſsionibus, quemadmodum dicunt aliqui q̄ res naturalis ſubijcitur naturali, tanquam ſubiectum commune per prædicationem, de naturato, de natura, & de accidentibus ſecundum naturam, quia ſubiectum commune prædicari debet de ſubiectis particularibus, non autem de principijs ſubiecti aut paſsionibus, quia intrinſece conſtituẽtibus & conſtitutu non eſt aliquid commune vniuocum, quia alterius rationis ſunt prima ſimplicia & conſtituta, elementa. n. mixtorum nõ ſunt principia prima, & vniuocatur licet diuerſum eſſe habeant extra mixtionem & in mixtione. Adæquatio autem ſubiecti attributionis non requirit communitatẽ prædicationis de omnibus ſubiectis ibi. ſed ſufficit illud ibi ſubijci, & primu recipere prædicationem ſubiecti per communitatẽ, & aliud quod in eadem ſcientia ſubijcitur, recipit prædicationem ſubiecti primi cõmunitate per attributionem ad illud, quod ponitur primum attributiune, ſubſtancia. n. in metaphyſica, in qua de umni ſubſtantia conſideratur, eſt primũ recipiens entis prædicatiunem, & accidẽs ibi conſideratum tanquam ſobiectum ſecundarium alteri attribuibile recipit entis prædicatiunem, quia ipſum eſt entis. ſ. ſubſtantiæ affectio, non quia ſubſtancia de accidẽte eſſentialiter prædicetur, niſi ad diffinitiones datas per addicamentum eſſentialem extendas prædicatiunem. Ex quo patet quomudo primitas ſubiecti per communitatem cum primitate ſubiecti per attributionẽ non coincidunt, ſed ſecundum magis & minus cõmune ſe habent.

Subiectũ commune non debet prædicari de principijs ſubiecti, & q̄re Nota.

Quid requiritur ad hoc, vt ſubiectum ſit adæquatum.

Sequitur etiam q̄ licet corpus ſpirituale ſit cauſa efficiens pruducens vel conſeruans, & aliquo modu finis corporũ materialium, non tamen dicitur ſubiectum primum attributione in naturalibus, quia non recipit curpus materiale prædicatiunem curporis ex ſe mobilis, quia ad ſpirituale curpus attributionem habeat, ſed per propriam naturam, & ſic patet q̄ nun omnis attributio ſubiecti vnius ad alterum in ſcientia ſufficit ad hoc vt vnum ſubiectum ſit primum per attributionẽ in ea. Ex hoc patet quomodo in ſubiectis per ſe in ſciencia cunſideratis vnius ad alterum poteſt eſſe attributio, & tunc ſi principia & pruprietates ſubiecto attribuentur, erit omniũ in ſciencia attributio ad ſubiectum datum, ſed alterius rationis punenda eſſet principiurum aut paſsionum attributio ad ſubiectum quàm quæ dicta eſt. Sed pru primitate principalitatis ſciendum q̄ ad hoc vt aliquid ſit ſubiectum primũ principalitate, nun ſufficit ipſum perfectius inter alia, quæ in ſcientia ſubijciuntur, ſed requiritur dependentia aliorum ſubiectorum ab illo, quod ponitur primum principalitate. vnde ab intelligentiarum genere alia entia omnia in metaphyſica conſiderata vt ſubiecta dependent, ideo bene ponitur genus intelligentiarum in metaphyſica ſubiectum principalitate primũ. Similiter in ſcientia naturali curpus ſpirituale, ſcilicet cælum, eſt principalitate ſubiectum primum. quia ab eu omnia alia in naturali ſubiecta dependens, intelligentiæ. n. quamuis à cælo nun dependeant, hoc nun impediunt, quia ipſe nõ ſunt ſubiectum in naturali, ſed ſunt principia ſubiecti. Tunc etiam cælum, quod eſt particulare ſubiectum in naturali, nun eſt urbis tantum, ſed ipſum eſt animal cæleſte. & ſic ipſam intelligentiã nun excludit, quam tamen eſſe incluſam metaphyſicus habet declarare, cum declarat primum motorem à naturali inuentum eſſe primam formam. Ex quo ſequitur q̄ ſcientiæ habentis genus vniuocum pro ſubiecto, nõ oportet illius generis perfectiorem ſpeciem ſubijci in ſcientia illius generis, tanquam ſubiectum principalitate primum niſi ab ea ſpecie aliæ ſpecies generis illius dependerent, vt numeri à binariu, aut figuræ à circulo, aut rectilineæ figuræ, à triangulo. Et ſic ſequitur q̄ in ſcientia de animalibus homu non eſt principale ſubiectum, licet aliquo modo ponatur homo finis aliarũ ſpecierum animalis ſenſibilis, immo quorumcunq; ſublunarium

Nota, & eſt pulcrum.

Quid requiritur ad hoc, vt ſubiectum ſit primũ primitate principalitatis.

2. Phyſi. tex. cum. 24. materialia. n. ſolum in homine, cũ deo gluriuſu cuniungi poſſunt, quia in mente illius deum poſſunt inueniſſe, &c. quia homine nun indigent aliæ ſpecies in ſuu eſſe aut cunſeruari, ſaltem reali. Sic etiam libri Poſteriurum nun eſt ſubiectum principale demonſtratiu prupter quid, aut ſimpliciter, & conſequenter neque in tuta lugica, quamuis iſta ſint perfectiura ſub ſyllogiſmu aut demonſtratione contẽta, quia ab eis aliæ demonſtrationes non depẽdent. Quòd ſi adeſſe principaliter intentum ſolum modu aduertis, tunc multa ſubiecta pones in vna ſciẽtia principalia, vt inter demõſtratiunes, demonſtrationem prupter quid, inter demunſtrationes propter quid demunſtrationem ſimpliciter. quemadmodum inter vegetabilia animalia ſunt meliora, & animaliũ rationale. Quòd ſi dixeris quomodo ſtat primitas prædicatiunis cum analugia, quia annolgis nõ reſpondet quidditas eſſentialiter participata à ſuppoſitis. Rñu. licet analogũ nõ haberet vnum ſignificatum extra, ſed multa, adhuc eſſentia prædicabile eſt, teſte Auerroe. 4. Meta. cõ. 2. dicente, & diſpoſitio in hoc modu generis eſt ſicut diſpoſitio in genere quod dicitur vniuoce, quia prædicabilia eſſentialia inueniũtur in hoc genere, quod dicitur multipliciter, ſicut inueniũtur in genere quod dicitur vniuoce, ſed hoc nõ inuenitur in genere quod dicitur æquiuoce, &c. diuerſitatem inter huiuſmodi eſſentiales prædicatiunes in libru de elementis declaraui dum de pluralitate furmarum in compoſitu diſputare, dictum etiam eſt ſupra terminos analogos aliquando eſſe diffinitum, & conſequenter terminus diffinitionis eſſe etiam analugus, inter diffinitum autem & diffinitiunem eſſentialis cadit prædicatiu.

Alia eſt adæquatio in ratiune formali, vt ratiu formalis cõſiderandi reſtringat ſubiectũ ad certam ſcientiam aliarũ ſcientiarum conſiderationẽ de eudẽ excludendo, & iſtã adæquationẽ intelligimus, cum dicimus ſubiectũ non tranſcẽdere metas ſcientiæ. Cum igitur in his particularibus ſciẽtijs luquimur, dicentes q̄ homo eſt ſubiectum, intelligimus primum primitate cummunitatis & etiam attributionis, cum autẽ dicimus ſecundum q̄ natura bonus, explicamus rationem formalem cunſiderãdi, ratiune cuius appropriatur homu iſtis ſcientijs, & ab alijs hominem cunſiderantibus remuuetur, ſed iſtæ ſciẽtiæ ſubiectum non habent principalitate primum quia nun dependent homines, vnus ab alteru ineſſe & conſeruari, niſi per accidens. Ideu nõ ponitur temperatiſsimus homu ſubiectum hic, neq; in medicina, neq; communitate, neq; attributione, neq; principalitate, quemadmodum iuſtiſsimus, ea quã matrem virtutum appellamus, ponitur in moralibus ſciẽtijs ſubiectum. Ex his ſequitur q̄ aliquod eſt ſubiectum primũ prædicatione, quod non eſt primum attributiune, vt in metaphyſica ens. Et aliquod eſt primum prædicatiune & attributione, vt philoſophia naturali, curpus ex ſe mobile, intelligendu attributionẽ non vnius particularis ſubiecti ad alterũ, ſed aliurum à principaliter cõſideratis vt quieſcibile, &c.

Secundo aliquod eſt ſubiectum primum attributione, & nun prædicatione, vt in metaphyſica ſubſtantia, non. n. prædicatur ſubſtantia de accidẽtibus, neq; de principijs complexis.

Quòd ſi ſubſtantia conſtituens in eſſe accidentia eſſet ſubiectum Metaphy. quemadmodum docet Auer. tunc aſſerẽdum eſt, q̄ aliquod ſubiectum primũ primitate principalitatis non eſſet contentum ſub ſubiecto primo primitate attributionis, ſub ſubſtantia. n. conſtituente accidentia in eſſe non continetur genus intelligentiarum apud Auerroim, niſi poneres q̄ conſtituere accidentia conueniret ſubiectu per attributionẽ non primu ſed ratione inferiorum ſub eu contentorũ. Ad particularia igitur magis accidentes præmittamus, q̄ triplex eſt bunitas 1. Ethic. cap. 10. animi, corporis fortunæ. Omnia hæc bona ſub ratiune formali ſubiecti iſtarum ſcientiarũ comprehenduntur, & ſic ratio formalis ſubiecti eſt analuga, per prius dicta de bunis animæ, ſecũdo corporis, tertio fortunæ, bonum animi duplex intelligitur, cognitio, virtus, inter cognitiones, ſenſitiua, & intellectiua. comprehenduntur, virtus autem eſt bonum appetitus, & apud Ariſtotelẽ & Auerroim, non intellectiui non enim in deo aut angelis virtutes apud eos inueniuntur. vt patet decimo Ethic. cap. 10. ſed ſenſitiui, quia ſenſitiuus eſt ille cuius ſunt paſsiunes à rectitudine diuertentes, vt ira, odium, &c. ideo illis frenum eſt iniungendum: nun

Quid bonum animi.

autem

autem rationi. recte.n.ſemper deprecatur ratio ad optima, primo Ethi.cap. 18.ſed quia iſta ſunt de his quæ accidentaliter acquiruntur, de his non eſt iudicandum niſi ſecundum ꝙ conformiter ad corporis inclinationem haberi poſſunt. Ad hoc propoſitum cum ſecunda thecnis Galenus de naturali cordis complexioni loqueretur per ſigna ex moribus iudicanda dixit ſe non loqui de moribus per philoſophia exercitatorum. Sed principaliter ſermo eſt de moribus in quos homo ex naturali ſua complexione aut compoſitione inclinatur, & etiam ad fortunæ bona præparatur. huic ſententiæ atteſtatur Philoſophus in lib. de ſecretis ſecretorum, cum faciem hypocraticā dixit oſtendere morum maliciā. cum tamen ipſe eſſet bonus. vnde homo etiam ex accidentali triſtitia non eſt melancholicus iudicandus, Timentes.n.aliquando fortibus ſimiles in colore inſpicimus exangui remanente facie, ob ſanguinis & ſpirituum reuocationem factam ab anima affectionem in corde percipiente. Mores autem in quos ex naturali complexione homo inclinatur, ex ſanguinis natura magna ex parte accepti ſunt. dixit enim Philoſophus ſecundo de partibus animalium. profecto naturā ſanguinis cauſam eſſe cur per multa animalibus veniant, tū per mores, tū etiā per ſenſum, ratio eſt, materia.n.totius corporis eſt quippe cum alimentū materia ſit, ſanguis autem vltimum alimentum habeatur. facit igitur vt plurimum differētiæ exiſtat, ſi calidus, aut frigidus ſit, ſi tenuis, aut craſſus, ſi turbidus, aut nitidus. Ex his ſequitur ꝙ per rationem formalem ſubiecti nō intelligimus diffinitionem illius eſſentialem. eſt.n.aliqua ſcientia cuius ſubiectū nullo modo declarari poteſt. ſ. Metaphyſica. ſ. ens hominis etiam diffinitio eſſentialis ad naturalem ſpectat, non autem ad medicum, neq; moralē, neq; phyſionomiſtam, immo in ſubalternatis ſcientijs additur ſubiecto differentia accidentalis, vt arte ſanabile, quod eſt ratio formalis hominem in medicina, homini ſuperaddit quod non ſibi eſſentiale, ſimiliter bonitas facit. vnde ſanitas quæ bonū eſt corporis, bonam dicit complexionem, bonam corporis compoſitionem, & bonam partiū vnitatem: in quibus accidentalia inſeruntur. Eſt igitur ratio formalis in propoſito ratio ſub qua aliquid in ſcientia conſideratur, & vbi eſſe aliquid quidditatiue proprie conſiderandum, replicandum eſſet nomen ſubiecti, vt homo inquantum homo, non autem diffinitio, vt homo inquantum animal rationale: nobis etiam notius eſt nomen diffiniti quam diffinitio 1. Phyſic. tex. com. 5. & præſuppoſitum eſt aliquando nomē diffiniti, vbi diffinitio eſt inveſtiganda. Ex hoc patet quàm alienum eſt à veritate velle ꝙ omnis propoſitio compoſita ex diffinitio & diffinitione ſit per ſe nota: quod apud ſcotizātes notiſſimum reputatur. Sciendum etiam ꝙ plus poteſt chiromanticus aut phyſionomiſta ſuper accidentali iudicāda corporis bonitate aut fortunæ, quàm ſuper animi bonitate: propter eſſe minus directe ſuppoſitam cæli fluxibus animam quàm corpus, aut quàm bona exteriora: hoc voluit Philoſophus in phyſionomia maiore volens non eſſe diſcretibile per exterius apparentia: ſi Sortes grammaticus ſit, an rethor, vocis.n.proprium eſt hoc iudicare: accidentia.n.animæ ſecundū quæ ſimul tranſmutantur anima & corpus iudicari poſſunt: vt dixit Ariſto. 2. Priorum: vbi Auerrois, notum eſt ꝙ accidētia non naturalia non faciunt veſtigium niſi in anima, ſicut ſi quis ſcit artem muſicam: habet veſtigium in anima, ſed non habet veſtigium in corpore ex ea. Sciendum eſt etiam ꝙ malitia quamuis contraria ſit bonitati: non tamen ipſo cadit in ratione formali conſiderandi ſubiectum in his ſcientijs: ſed bonitas ſola, malitia autem eſt de attributis ſubiecto, & eſt de his quæ per ſe, ſed ſecundo, conſiderantur, aut per accidens, iuxta modum loquendi. Ariſt. 9. Metaphyſico. tex. commen. tertio. nō enim quieſcere cadit in ratione formali ſubiecti philoſophiæ naturalis, quamuis moueri ſit ratio formalis conſiderandi corpus in naturalibus. Similiter ſanitas eſt finis medicinæ, ideo ab ea ratio formalis cōſiderandi ſumitur, ſcilicet ſanabilitas per artem ideo ægrotabile in ratione formali ſubiecti medicinæ cadere non poteſt: * de hoc dixi in quæſtione de ſubiecto medicinæ. Ex his dico primo ꝙ philoſophia & chyromantia ſunt ſcientiæ: habent enim ſubiectum quod eſt homo: ſecundum ꝙ natura bonus, principia autem ſunt, talis complexio, tales bonitates vel malitias oſtendit: vt ſanguinea liberalitatem, cholerica iracundiam, melancholica timiditatem flegmatica pigritiam, aut ſomnolentiam, &c. Iſtis enim phyſicalibus principia propria iſtarum ſcientiarum confirmantur: ſunt igitur hæc principia communia. Sed propria ſunt, talis vel talis mons, tali vel tali influxui cæli correſpondet, vt mōs digiti medij Saturno, annularis Soli, indicis Ioui.

Quid ratio formalis ſubiecti.

Nota contra Scotum.

Cōtra Iacob. Forliuienſem, & Vgo. Senēſem.

Quòd ſi in aliquo monte ſit diſcordia, cui planetæ mons ille reſpondeat, tunc ad inductionem ex ſenſatis recurrendum eſt, ex quibus alia ſcientiarum principia, quæ ex proprijs terminis euidentiam non habent, accepta ſunt: vt dixit Philoſophus 6. Ethicorum, cap. 4. paſsiones autem homini attributæ ſunt ſpeciales bonitates aut affectiones, poſitiue per boni præſentiam, aut negatiue, vel priuatiue per boni abſentiam: vel contrarie, per mali præſentiam: malitia n. paſsio eſt, & poteſt de ſubiecto particulari concludi, quamuis nō ſub ratione formali conſiderandi contenta ſit: ſufficit.n. ꝙ ad eam habeat attributionem. Cū igitur habeat phyſionomiſtata, ſubiectum, medium, & paſsionem, poteſt ipſe demōſtrationem erigere: & diſciplinam in diſcipulo generare. Quòd ſi dixeris ſubiectum eſſe corruptibile: ergo non ſcibile, patet conſequentia ex 1. Poſter. & 6. Ethi. Reſpondeo, negando conſequentiā. quia corruptibilia duplicem partem habent, materiam, & ſecundum hanc corruptibilia ſunt, & non permanent, aliā partem habent, ſcilicet formam, & tunc ſecundum formam permanent, & ſcibilia ſunt, licet forma habeat duplex eſſe ſingulare, & ſecundum hoc eſſe non ſcitur indiuiduum: vniuerſale, ſecundum hoc eſſe ſcitur indiuiduum. dixit.n. Auer. 1. Metaphyſicorum com. 6. ſenſibilia quædā ſunt non tranſmutabilia eſſentialiter, ſed permanētia. ſ. forma, quædā ſunt trāſmutabilia ſemper. ſ. materia: ideo de eis vniuerſales ſunt propoſitiones neceſſariæ, & ſic voluit Philoſophus 2. Poſter. tex. com. 7. 15. 57. ſcientiam eſſe neceſſariorum, & non corruptibilium. Iſtarum autem neceſſariarum per ſe notæ ſunt principia, ſed non per ſe notæ ſunt ſcibiles. Quòd ſi dixeris infinitas lineas non reduci ad artem. Reſpōdeo, quemadmodū Aſtronomus principalium aſtrorum cognitionem habens ſatis loquitur de futuris, quamuis innumerabiles ſint aliæ ſtellæ ab Aſtrologo, quarum nulla habet perfectam cognitionem, ita chiromanticus per principales lineas iudicium fert, multarū aliarum non principalium notitiam non habens: facilius tamen ſuperabilis eſt defectus iſtarum ſcientiarum quàm aſtronomi. Quòd ſi dixeris, ꝙ de lineis proprietatem indiuidui ſequentibus iudicari non poteſt, & ita chiromanticus non bene iudicat, quia tales lineas non cognoſcit. Reſpondeo medicus complexionem ſecundum formam cognoſcens, & non complexionem ſecundum materiam, vt in pluribus, bene iudicat, & tamen in ſuo iudicio certitudinem non habet mathematicam, ita neq; chiromanticus in ſuo iudicio per acribologiam mathematicam regulatur: ipſa enim non in omnibus expetenda eſt ſecundo Metaphyſicorum textu commen. 16. & diſciplinati eſt in tantum certitudinem inquirere ſecūdum vnumquodq; genus inquantum natura rei recipit 1. Ethicor. cap. 2. & in eodem primo, cap. 10. meminiſſe autem & prædictorum oportet, & certitudinem non in omnibus ſimiliter exquirere: ſed in ſingulis ſecundū ſubiectam materiam: & intantum inquantum eſt proprium doctrinæ; hæc autem naturalia multæ materiæ immerſa ſunt: vnde variabilia ſunt, immo de iſtis proprietatibus occultis loquens Auer. 1. Cantico. com. 51. dixit impoſsibile eſt cognoſcere ꝓprietates per modum ſyllogiſticum, niſi ſciremus præciſe quantitates elementorum in quolibet entium, & niſi etiam ſciremus operationē egredientem à qualibet proportione generata in quolibet: ſecundum quantitates elementorum in eis exiſtentium: hoc autem nobis eſt ignotum, neq; poſsibile eſt inueniri ab homine, cum ſit infinitum, & fine carens. Quòd ſi dicas propoſitionem iudicatam à chiromante eſſe contingentē & non ſcibilem, ſcilicet iſta iraſcitur: ergo chiromanticus non eſt ſciens:

Nota.

Nota.

Nota.

Reſpondeo, non valet conſequentia, quia vniuerſali neceſſaria iudicant, quam intellectu concipiunt, puta omnis ſic lineatus naturaliter faciliter iraſcitur: cuius vniuerſalis b, minore ſenſu accepta, infert ſingularem concluſionem: ſic iſte eſt ſic lineatus, ergo naturaliter faciliter iſte iraſcitur, demonſtrata igitur concluſio eſt vniuerſalis, ſed concluſio iudicata

de dn-

de ſingulari extra ſingularis eſt: demonſtratio igitur eſt, omnis cholericus eſt iracundus, omnis ſic lineatus eſt cholericus, ergo omnis ſic lineatus eſt iracundus: maior eſt ſuppoſita ex philoſophia naturali, & minor eſt in chiromantia ex experiētia collecta.

Chiromantia, & phyſionomia naturali ſubalternata.

Corollarium ſecundum, chiromantia & phyſionomia naturali philoſophiæ ſubalternantur, patet, quia earum ſubiectum eſt homo, qui eſt ſecundarium ſubiectum in philoſophia naturali, & ſic accipiunt ſubiectum ab ea: ſecundo eidem ſubiectu ipſæ addunt accidentalem differentiam, puta bonitatem. Tertio, iſtæ ſua principa capiunt à naturale.

Quòd ſi dixeris eas mathematice ſubalternari, quia de lineis conſiderāt, & ſic illis ſubiectum prebet geometria, & nō philoſophia. Reſpondeo, negando conſequentiā, quia ſcientiæ iſtæ lineas conſiderant, vt ſigna per quæ iudicant, non autem vt ſubiecta, neq; lineæ in eis mathematicam habēt abſtractionem, neq; mediam inter naturalem & mathematicā, ſed contractæ, & in materia naturali conſiderantur lineæ: vt. ſ. in manu vel facie, &c. Tum quia conſideratur linea vt coniuncta quantitati ſenſibili, puta qualitati primæ, vt caliditati, & ſecundæ, vt colori, quod mathematicæ repugnans eſt conſiderationi, & mediæ inter mathematicā & naturalem, vt a. Phyſicorum tex. com. 18. colligitur. & 20. Tum etiam linea mathematicu ſubiecta latitudine carens eſt & profunditate, quia mathematicorum linea in conceptu eſt. Iſtarum autem ſcientiarum linea non eſt carens latitudine, immo ſecundum ꝙ lata vel exilis conſideratur, & ſecundum ꝙ profunda vel eminens, & ſecundum ꝙ longa vel breuis, & ſecundum varias illius diſpoſitiones varie ſignans eſt, & varia iudicantur: ideo potius lineamenta hæc quàm lineas appellare conſueui: ſecundum etiam ꝙ in materia naturali ſunt huiuſmodi lineæ conſiderantur. ſ. ſecundum ꝙ ſunt in facie naſo oculis, & ſic naturalem habent conſiderationem: & quemadmodū in iſtis ſciētijs ſubiectum non eſt mathematicum, ita neq; ratio formalis ſubiecti mathematicam ſapit abſtractionem: non igitur mathematicis ſubalternantur iſtæ ſcientiæ: principia autem quæ à naturali Philoſopho accipiūtur, ſunt, homo ex materia & forma componitur. ſ. intellectu & corpore debite organizato, & ꝙ in materia aliter & aliter diſpoſita, aliter & aliter apta eſt forma operari: patet facta ſola variatione de ſano ad ægrū, aut econtra, aut ad ebrietatem, quamuis corpus eſſet ſanum, aut ex corporis cita & ſtricta circungiratione: & tunc patens eſt in operationibus notabilis variatio: materia. n. formam de illius potentia eductam naturalibus afficit diſpoſitionibus.

Alia etiam propinquiora recipit. Complexionem ſiccam eſſe cauſam aſperitatis cutis: humidam autem mollitiei, & ſic de alijs, puta temperatam craſim hæc ſigna comitantur: diſtēperatam autem aliam, & ꝙ octo ſunt diſtemperatæ complexiones, ad quas corpus humanum labi poteſt, & ſecūdum naturam & accidentaliter ſeu præter naturam, vel melius quatuor: ſecundum ꝙ dixit Auer. 2. coll. cap. 1. non enim datur in natura ſimplex corpus calidum tātum: neq; humidum tantum, &c. Et 3. coll. cap. 1. difficile eſt imaginari ægritudinē materialem eſſe ſimplicem. Sed clarius 1. Canticorum, com. 264.

Contra Gal. de numero cō plexionum.

Principijs etiam mathematicis iſtæ ſciētiæ adiouantur, puta aſtronomicis, puta cælum in tali poſitione ſecundū ſtellas fixas & erraticas talem vel talem effectum imprimit in habente talem vel talē cæli partē in ortu vel in alio dominanti loco.

Expertum eſt autem bonā montis indicis diſpoſitionem in rebus Iouis bonā indicare diſpoſitionem, & malam malam: proportionaliter de monte Saturni, & ſic de alijs dicendum. Et tunc chiromanticus ſuam ſcientiam compleat iſtorum expertorum cauſas inueniendo. Scientias autem ſeinuicē adiouare & mixtim tradi: manifeſtū eſt in pluribus ſcientijs practicanti, pro qua mixtione facienda aduocati nunc ſumus ad ſcribendum. Elicio tertiu modū arguendi quo iſtæ ſciētiæ vti poſſunt demonſtratiune enim, quia * & à ſigno procedēte vti poſſunt, puta linea ſolaris ſecundum longitudinem, latitudinem, & profunditatem bene diſpoſita, & ſecundum colorem & bene ſita, & non impedita ibi, neq; alibi eſt contra operantia: ergo talis cum dominis & principibus gratiam habere aptus eſt: vel ſi ipſam concluſionem vt in pluribus contingētem volueris: ergo talis cum principibus & dominis gratiam habet: ſimiliter à ſigno comitante argui poteſt econtra, ſi cui contingat notum eſſe conſequens experientia, & antecedens ignotum.

Dtuis ſeu modo arguēdi in has ſcientia.

Vbi ſciendum ꝙ à virtute formatiua fœtus operante ſecundum determinatam complexionem indeterminatam materiam cadunt iſtæ lineæ manus aut frōtis, &c. ſunt. n. caſus complexionis, & quædam ſunt lineæ compoſitionis, quia forma compoſitiu eſt quæ lineis clauditur: à virtute etiam mediante complexione fiunt operationes & aptitudines ad operandum, procedere igitur à lineis ad operationes, aut operationem aptitudines, eſt procedere à ſigno comitante. Sed iſtæ proceſſus in duos reſoluitur, quorum primus eſt à poſteriori: ſecundus vero à priori, primus habetur data linea puta ſolaris, &c. ergo complexio habetur ſolaribus viris conueniens: argumentum eſt à caſibus complexionis ad cōplexionem à qua cadunt, ſecundus à priori. Complexio habetur ſolaribus viris conueniens: ergo habens complexionem illam illis placere aptus eſt, aut placet. complexio. n. eſt cauſa immediata huiuſmodi aptitudinum.

Nota.

Intulimus etiam concluſionem vt in pluribus verā propter cauſas naturales, quæ impediri poſſunt, licet eas impedire raro contingat, vt in fine quarti de generatione animalium dixit Ariſt. & ſic non cogitur libertas, neq; cauſis naturales à ſuis effectibus naturalibus fruſtrantur. Aſtronomorum. n. quidam. cum aſſumunt cælum neceſsitate homines in ſuis operibus: ſtatuunt ſibi principium falſum: cuius oppoſitum in naturali philoſophia demōſtratiue concluſum eſt, per naturam materiæ habentis formā cui contrarium eſt, vel per ſe, vel per accidens: materia. n. origo eſt cōtingentiæ, vt in libro de orbibus dixi. Ariſtoteles etiam 1. Periherminias, vt à rebus contingentibus futuris neceſsitatem auferet, in eis dixi non eſſe determinatam veritatem, & in hoc parcat mihi Grego. Ariminenſis. aliud. n. eſt datis contradictorijs in ſingularibus contingentibus futuris nō eſſe veritatem, & non eſſe determinatam veritatem: conceditur enim in illis veritas, cum diſiunctiue contradictoria coniunguntur, vt teſtatur Philoſophus ibi. Cum quo ſtat in illis non eſſe veritatem determinatam, quia non eſt in aliqua propoſitione determinata veritas, cum illius poſsibilis eſt cauſarum oppoſitum operantium applicatio, ſic autem eſt in talibus: licet. n. hæc ſit vera Antichriſtus erit, non tamen determinate, quoniam eius poſsibilis eſt falſitas, neq; præuidentia diuina eam neceſsitat quemadmodum neq; viſio mea, quamuis eſſet infallibilis, te neceſsitaret ad ſedendum, neque non ſedendum, dum te ſedentem vel non inſpicerem. Et hanc ſententiā habet Auer. in commen dicens, ſed in materia contingenti in rebus futuris, & ipſæ diuidunt verum à falſo, quia oportet vt inueniatur vna duarum contradictoriarum in eo futurum, ſed non determinate in ſe. Verum ſecundum ꝙ ſunt natura ipſarū ex priuatione determinationis, ſic ſunt ipſæ apud nos, & propter hoc non eſt poſsibile vt determinetur in hoc genere ſcientia, cum ipſa ſit res ignota, &c. diſtinguendum igitur eſt inter præteritum & præſens ex vno latere, & futurum ex alio, quia licet veritas præſens etiam ſit poſsibilis eſſe falſam pro præſenti, eſt tamen ſic determinata ad veritatem, ꝙ ipſa iam agentium mutantium variabilitatem effugit, & veritas præterita etiam magis, ſed futura adhuc inſtabilitatem habere videntur, quia agentia cauſas impedientia poſſunt aduenire, & futurum alias à ſui futuritione diuertere: taceant igitur qui de Philoſopho in hoc obloquuntur, quoniam ipſum aut intelligunt, aut intelligere ipſum nolunt, futurorum tamen quamuis non exiſtentium, aliquando ineuitabilis eſt à natura euētus, vt eclipſes, per eclipſabilitatem. n. aſtronomus non iudicat, ſed per eclipſim: non. n. per eclipſabilitas effectū parit in inferioribus, ſed eclipſis: propter igitur tales effectus ineuitabiliter euenientes, ſed non ſemper exiſtentes: dixit Philoſophus 1. Poſteriorum, tex. com. 43. ſcientiam eſſe eorum quæ ſunt ſemper vel frequenter: tales enim effectus cum ad cauſam ſuam comparantur, neceſſarij ſunt, & ſemper exiſtentes, ſic. ſ. quando eorum cauſa exiſtit: ſed cum ad tempus comparantur, non ſemper, & cum iſtæ cauſæ ad inferiora comparantur licet eſſent naturales & in eſſendo neceſſarie: non tamen inuincibiles ſunt, ſed ingenio humano inferiorum cauſas aliter diſponente variabiles ſunt. Quod autē impediantur cum difficultate fit, & raro: ideo iudicium aſtronomicum veritatem habet artificialem: homo igitur in ſuis operibus non

Cōtra Gregorium Ariminenſis.

Nota.

Nota.

agitur,

agitur, ſed agit: dato.n.oppoſito, nó oporteret negociari, neque cōſiliari, vt rectè inquit Philoſophus in fine primi perihermeni. & 9. Metaphyſicæ confirmat, vnde Auerro. in fine commenti 6. qui negant primam materiam & omnes motus & generationem & corruptionem, & omnes artes quæ agunt per cogitationem, & voluntatem ad expellendum nocumentum, & ducendum iuuamentum: homo igitur, cum per prudentiam regulatur, futura mala poterit minuere, & bona augere, cum præuiderit ea, vt ad longum declarat Philoſophus in libro de regimine principum. Iſta igitur concloſio ſit phyſionomatos, aut ſic manum habens deſignatam eſt iraſcibilis, eſt neceſſaria, intellige neceſsitate non abſoluta, propter ſubiecti contingentiā iuxta Auer. 1. perihermenias ſed iſta ſic phyſionomatus, aut ſic manū habēs deſignatam ex leui cauſa iraſcitur, eſt artificialis, & vera vt in pluribus, & dicitur ſcibilis ampla ſignificatione huius nominis ſcientia vtendo, ſed melius loquendo opinabilis dicenda eſt. Elicio quarto q phyſionomia & chiromantia ſpeculatiuæ ſcientiæ ſunt & nó practicæ, quia in ſciētijs altero duorum modorum inuenitur practicum: vel ex obiecto incomplexio, cuius ratio formalis eſt reddens ſubiectum operabile à nobis: hoc voluit Aue. 2. Ethicorum, cap. 2. dicens q ſcientia practica docet conſtituere ſuū ſubiectum, & tunc ſi theologiæ ſubiectum ſit Deus inquātum Deus, theorica eſt theologia. Si autē theologiæ ſubiectum ſit Deus inquantum amabilis à nobis: practica eſſet ſimiliter eſt ſubiectum ſit homo in medicina ſecundum q artem ſanabilis eſt, tunc medicina eſt tota practica, non autem logica, quæ de modo ſciendi eſt: ſecundum q noſtri regulatiuo, & non ſecūdum q à nobis operabili: & hoc modo practici habitus, patet has ſcientias nihil practici in ſe continere, quia nulla harum ſcientiarū habet ſubiectum operabile à nobis. Alio modo accipitur practicum ex obiecto cōplexo demonſtratione concluſo, vt ex eo quod concluſio dictat ſic faciendum, vel non, & ſic medicina eſt partim theorica, & partim practica: ſimiliter & theologia, ſimiliter & logica, quia aliquæ concluſiones dictant quid faciendum ſit, vt diuidēdum eſt genus in ſpecies per differentias eſſentiales, & non per accidentales: demonſtrandū eſt ex propoſitionibus per ſe, & non ex his quæ ſunt per accidens: ſyllogizandum eſt in prima figura ex combinatione affirmatiuarum, & non negatiuarum, &c. eſſe.n. operationes de genere earum, quæ reales appellentur & extra animam, vel non: naturam praxis nó variat, quæ diffinitur per operationem ſecundum electionem humanam, non determinando ad operationem immanentem vel tranſeuntem, quia moralis circa operationes immanentes eſt, quia iram virtus aliquando excitat, aliquando vero frenat. Tertio.n. Ethicorū cap. 10. aliquando virtus eſt immitenda furori, aliquando etiā virtutem fororem erigere oportet, & tamen practica eſt: neque curando an operationes, quæ regulentur, ſint intellectus operationes, vel non: immo ne logica philoſophicam inquiſitionem de anima, & animæ operationibus præſupponeret. Ariſtoteles in nomine & verbo diffiniendis 1. Perihermenias ad voces ſe contulit quas regulæ logicales dirigerent. Intellectus etiam extenſione fit practicus, non dico extra ſe tendendo, ſed conſiderando obiectum incomplexum, inquātum eſt à nobis operabile, aut obiectū complexum dictans de opere, cui conformiter elicienda eſt recti appetitus operatio: practici enim intellectus veritas eſt confeſſe ſe habens appetitui recto 6. Ethicorum, cap. 3. & tunc praxes ſolum ab homine ſunt, non autem à Deo, aut ab alia intelligentia, neq; à brutis, neq; infantibus, &c. hic aduertat theologus. Nó igitur omnes operationes ab homine factæ praxes ſunt, quia non quæ naturaliter ſine cognitione fiunt, neq; quæ violenter fiunt, ſed quæ liberæ, & non quæcunq; libere, ſed quæ cum electione fiunt, electio autem eſt eorum quæ ad finem ſunt, vbi voluntas eſt ipſius finis 3. Ethic. Philoſophus cap. 5. fricatio.n. barbæ quamuis libera ſit, cum inaduertenter fit, non eſt praxis: electio etiā cum ratione & intellectu eſt: vt in eodem tertio in fine eiuſdē capituli teſtatur Philoſophus. Tunc ad punctum phyſionomia & chiromantia non ſunt practicæ, quia quamuis iſtarum ſcientiarum concluſio eſſet de opere: vt iſte furabitur, non tamen dictat illa concluſio aut ſententiat ſic eſſe faciendū, vel ſic, vel non ſic faciendum. Dicendum tamen q adiuuante chiromantia aut phyſionomia concluſio practica elici poteſt: vt inuento per artes iſtas q iſte temperatus eſt in complexione & moribus, tunc elicitur q bona eſt illius conuerſatio, ſed inuento illo proditore, aut maniaco, mala. Sed iſtæ concluſiones morales ſunt, & per prudentiam eliciuntur: non autem per phyſionomiam aut chiromantiam, quamuis antecedens ad concluſiones illas ſcitum fuerit per chiromantiam aut phyſionomiam: prudentia.n. præceptiua eſt 6. Ethic. cap. 11. Iſtæ autē ſunt iudicatiuæ. Huic ſentētiæ proportionabile eſt dictū Aue. 2. Cant. com. 55. Quod hæc cóncluſio, non eſt nauigandū per mare tēpore hyemis: non eſt medicinalis, ſed conſiliaria. Et hoc modo aſtronomiam etiam pono Theoricam, quāuis de humanis operibus determinaret. Elicio quinto differentiam inter chiromātiam & phyſionomiam, quoniam phyſionomia altero duorū modorum diffiniri poteſt, vno modo, quia ipſa ſit ſcientia hominis ſecūdum q bonus eſt natura: ex apparentibus ſignis in corpore, vndequaq; appareant huiuſmodi ſigna: & ſic eſt phyſionomia totum integrale ad ſcientiam chiromantiæ. Si autem reſtringatur phyſionomia principaliter ad ſigna faciei, ſic ipſa differt à chiromantia, non ex ſubiecto, non ex ratione formali cōſiderandi ſubiectū, ſed ex medijs per quæ iudicatur, quia phyſionomiſta principaliter accipit ſigna ex facie, aut ſi ex alijs corporis partibus, non tamen ex manuum lineamentis chiromātiæ autem ex manuū lineamentis oritur, vt ex ſignis: & iſta ſtricte locutus eſt Philoſophus de phyſionomia cum de ſignis manus nullam adhibuit cōſiderationem, neq; in phyſionomia metaphorica, neq; in phyſionomia breui ad Alex. illum magnū Macedo. Quod inaduertenter contigiſſe minime de tanto Philoſo. ſuſpicandum eſt, & præſertim cum primo de hiſtorijs animalium, lineamentorum chiromantiæ meminerit, dicēs, vola inciſoris vitæ indicibus diſtincta eſt. Idem trigeſimaquinta problematum problemate decimo: quod & decima problematum problemate 49. Quòd ſi quis diligentiore vtens conſideratione & pedimantiam, & vmbilimantiā ſecernere voluerit, quoniam in illis etiam propriæ diuerſitates propria habētes ſignificata inueniuntur: Dicēdum eſt illas eſſe phyſionomiæ partes. philoſophus.n. in phyſionomia ad Alexan. à capite vſq; ad pedes phyſionomica ſigna comprehēdit, exceptis manuū lineaturis, vt prædixi: q ſi etiam illa tua ſigna pedis, aut vmbilici, aut partis alterius excipere volueris, non tecum ad nomen contendam. Elicio ſexto diuerſitatem cadētem inter philoſophiam moralem cōſiderantem hominem ſecundum q moraliter bonificabilis eſt: & has particulares ſcientias hominem ſecundum q natura bonus eſt conſiderantes: quoniā moralis conſiderat hominem ſecundū q bonificabilis eſt prudentia, & iſta ratio formalis conſiderandi hominem practica eſt: vt patet, quoniam reddit ſubiectum ens operabile à nobis: licet ſubiecti materiale non fiat ab homine per electionem: licet fiat ab eo per naturam: non nego tamen quin in concurſu ad mulierem concurrat electio: vt 8. phyſiorum cōmen 47. colligitur ab Auerroe: non.n. conſideratur materiale ſubiecti principaliter ad habendum eſſe practicum vel ſpeculatiuum, ſed formale, quia intentio Philoſophi moralis eſt, vt boni fiamus. teſte Ariſtotele 2. Ethico. cap. 2. & 1. Ethico. cap. 3. Amplius autem paſsionum ſequutor exiſtens inaniter audiet, & inutiliter, quia finis eſt, non cognitio, ſed actus. Sed phyſionomici aut chiromantici aut aſtronomi non eſt hæc cura, neque eſt hic finis: ſufficit enim ipſis præſentem bonitatem cognoſcere, vel abſentem, & etiā præteritam aut futuram: ideo moralis practicus eſt: hi vero theorici ſunt artifices. Ex quo ſequitur q eidem ſcientiæ ſubalternari poſſunt ſcientia practica & ſpeculatiua, quia philoſophiæ naturali ſubijcitur, & moralis, & etiam medicina, quarum vtraq; practica eſt, & etiā phyſionomia & chiromantia, quarū vtraq; ſpeculatiua eſt, & iſtarum omnium homo ſubiectum eſt: non dico animam ſubijci morali, neq; corpus, quod eſt altera pars cōpoſiti, medico, ſed homo omnibus ſubijcitur, licet ſecundum aliam & aliam rationem formalē: non igitur moralis philoſophia inter tres philoſophiæ partes diuiſa ab Ariſtotele 6. Metaphy. tex cō. 2. neglecta relinquebatur, ſed comprehenſa ſub naturali philoſophia ipſam ſub eſſe continente & ſubalterante clarirabat. Errant igitur qui diuiſam & ſufficientem ſcientiam ab Ariſto. in

Practicū altero duorū modorum.

Quomodo theologia practica.

Logica de modo ſciendi.

Quomodo logica ſit partim practica.

Quomodo intellectus ſit practicus.

Quæ operationes praxis dicunt.

Eidem ſ. ſcie ſubalternantur ſcientia practica, & ſpeculatiua. Sed dubiū eſt de medicina reſpectu naturalis philoſophiæ, cū ipſa ſit ars p̄prie vt Gal. voluit in de conſtitut. artis medica.

...e hoc dixi
...pra in de
...hyſico au...
...ſtu.

tres primas partes, ad ſpeculatiuam reſtringunt, quaſi practicæ ſcientiæ non extitiſſent comprehendendæ. Elicio ſeptimo differentiam inter concluſiones artificiales, & ſcientificas pertinentes ad has duas ſcientias, quoniam ſecundũ Ariſt. 6. Ethic. cap. 4. allegãtem ſe 1. Poſter. tex. com. 7. ſcientia eſt neceſſariorum: cum autem eſt propoſitio vt in pluribus vera: ad opinionem ſpectat, & tunc artificialem eam appellamus, nõ quia ſit de numero cõcluſionum, quarum habitus eſt ars: quoniam ars, quamuis ſit poſsibilium aliter ſe habere: non tamen ipſa eſt quorumcunq; contingentium, etiam vt in pluribus, ſed eorum quorum principium eſt in faciente, & non in facto ſecundum terminationem Philoſophi 6. Ethicor. cap. 5. cuiuſmodi non ſunt, quæ per chiromantem aut phyſionomũ iudicantur, non intelligo tamen ſolum ea eſſe factibilia, quæ operatione noſtra ponuntur in eſſe, quoniam vltra artem ſic operatiuam, quam perfectiuam appellamus: dantur etiam artes duæ, ſcilicet operatiua, qua nihil remanet poſt operationẽ, vt ars cantandi aut ſaltandi: & ſic de alijs multis de quibus mẽtionem fecit Auer. 2. Phyſic. com. 3. Non igitur dicendum eſt omne agibile eſſe per prudentiam regulabile: dixit. n. Philoſophus 1. magnorum moraliũ. Cythariſta actor eſt & artifex. Quia non prudentia regitur cythara, ſed arte. Sed prudentia eſt circa agibile eligibile ad commodum iuxta Philoſ. ibidem. Alia autem eſt poſſeſsiua, vt venatoria, aut piſcatoria ars: hæ quidem rerum cõmunium particulares nos faciunt eſſe poſſeſſores: ſed artificialem concluſionem intelligimus, quia rationali coniectura elicitam: concluſiones igitur in his ſcientijs concluſæ ſunt neceſſariæ: artificiales autem ſunt, vt in pluribus vere, & vniuerſales ex ſubiecto: non dico ex vniuerſali clauſura, id eſt modo diſtribuente ſubiectum iuxta Auer. 1. Perihermenias, ſed iudicia prolata, vt in pluribus vera ſunt, & ſingularia, quoniam ſenſus ſingularia iudicat, quamuis iudiciũ apud intellectum ex terminis vniuerſalibus componatur, ſiue diſtributis ſiue non: experientia autem apud interiorem ſenſum reperitur, & eſt copulatiua cõpoſita ex ſingularibus propoſitionibus conſimilibus ſenſatis, quarũ memorialis habitus conſeruatur, & ſic ſequitur cogitatiuam virtutem componere cũ hoc verbo, eſt, ſubiectum cum prædicato: inter tamen terminos ſingulares in eſſendo, quemadmodum cogitatiua eſt virtus ſingularis in eſſendo, quia ipſe eſt virtus educta de potentia materiæ, ꝙ ſi inter vniuerſales terminos componit, illi vniuerſales ſunt ſolummodo in ſignificando, non autẽ in eſſendo: vt talis habens tale ſignum ſuper police fuit ſuſpenſus, & talis, &c. operationes autem exteriores circa ſingularia ſunt 2. Ethic. cap. 7. & 3. Ethic. cap. 1. & etiam ſingulariũ vt procemio Metaphyſicæ colligitur. Addo etiam his quæ dicta ſunt, octauum corollarium, licet ab homine multæ fiant operationes, quædam. n. ab inexiſtenti natura elementi fiunt, vt deſcendere, quando homo in aëre ſuæ naturæ relinquitur, aut in aqua, poſtquam aër aut ſpiritus in interiorum vacuitatibus præcontentus euanuit, quædam fiunt ab anima, ſecundũ ꝙ vegetatiua eſt, vt nutrire corpus, augere ipſum, & generare tale quale ipſum eſt, in non orbatis, neq; imperfectis, neque in generationem ſpontaneam habentibus: iuxta Ariſtot. 2. de anima, tex. com. 34. ſponte fieri ea intelligo, cũ non extrinſecũ particulare agens concurrit ad generationem, quale eſt illud à quo deciditur ſemen, in his quæ ex ſemine generantur: ex putrefactione. n. genita multa non generant, ꝙ ſi ſic, generant, non tale quale ipſa ſunt: ſed effectus eſt alterius rationi à generante, vt apertiſsime dixit Ariſt. 1. de generatione animalium. Potuit librorum penuria facere ꝙ locum hunc doctor ſubtilis Scotus non viderit concedens genita per putrefactionem cum genitis per propagationem eiuſdem eſſe rationis: materiæ. n. ſecundæ ſunt alterius rationis, & agentia propinqua, ergo formæ. Sed conſequentiam hanc oportet Theologum negare de materia ex qua. ſ. limo & ſanguine menſtruo: non immanẽte, quia adde materia & filijs eius diuerſa extitit & agens propinquum, qui tamen eiuſdem rationis fuerunt: cum autem non ſit procedere in infinitum in talibus ſpeciebus, quia infinitum abhorret natura, data vltima ſpecie genita, ipſa non prolifica eſt, quædam autem fiunt ab anima ſecũdum ꝙ cognoſcitiua eſt, vt audire, videre, &c. quædam fiunt ab eius anima ſecundum ꝙ cognoſcente & appetente, vt motiones locales. Iſtarum tamen operationum quanquam natura hominem ſtatuerit vti finem artificialium, & huius inferioris mundi dominum & præſertim ſuarummet operationũ: ipſæ tñ quarũdam excellentius dominatur ꝙ̃ aliarũ: hominis igitur appetitui directe ſubijcitur motus localis illi᷑ progreſsiuus: intra tñ terminos ſuæ velocitatis, maximũ. ſ. & minimũ non. n. infinite velociter moueri poteſt homo, remotis etiam impedimentis, tam ſe tenẽtibus ex parte animalis, tam intrinſecis animali, vt ægritudo, membri amputatio, quàm extrinſecis, vt ligatura, compedes: tam tenentibus ſe ex parte medij, non enim infinite reſiſtens medium ab animali diuidi poteſt, neq; aqua hominis reſpirationi eſt conueniens medium, quamuis ſit diuiſibile medium ab hominis virtute, tam ſe tenentibus ex parte ſpacij ſuper quo ſuſtineri debet animal, &c. indirecte aut homini aliæ ſunt operationes ſubijciuntur, quæ ante cognitionẽ ſunt: ei tñ minime ſubijcitur operatio elemẽtaris, inde fit vt reſolutionem humidi ſubſtantifici à calido illius naturali ſe ipſum conſeruante prohibere homo non poſſit, neq; proceſſum ætatum: aliter perpetuabilis eſſet homo exiſtens adhuc corruptibilis à natura. Quamuis Theologus eos qui ſurrexerunt vocare habeat corruptibiles homines, cũ ſint eiuſdem ſpecie: immo idem numero poſt reſurrectionẽ qui fuerunt ante, non tamen ſtante diuina voluntate poteſt natura eos corrumpere: ideo theologi eos appellant immortales: Deus tamen illorum ſuæ naturæ poſſet relinquere: & tunc lapſus temporis iterum corrũperentur. Sed de his alias. Communem tamẽ ſtomachi digeſtiuam, & adiuuare poteſt, & impedire, & prohibere, pro quanto motus localis ſibi ſubijcitur, prærequiritur enim in ſtomachi operatione, nutrimenti ad hos approximatio, aut maſticatio, aut tranſglutitio. Tum etiam cibi ac potus boni & mali poſsibilis eſt famelico præſentatio: ſimiliter ex medicæ artis regulis poſsibile eſt ſtomachum in digerendo adiuuare: aut ex regularum oppoſitis ipſum impedire. Iſtarum igitur operationum, quædam naturaliter præcedunt intellectum, & iſte non proprie illius dominio ſubijciuntur, quædam vero naturaliter ſequuntur intellectum, vt motionis locales totius vel partium, quæ mẽbra exteriora ſunt, nõ. n. motus cordis in poteſtate hominis poſitus eſt directe. In iſtis etiam operationibus intellectum præuenientibus, quædã ſunt quarum ſimiles poſſunt eſſe imperatæ ab appetitu, vt viſio, quædam enim viſio naturaliter præcedit intellectum: notitiam enim hominis intellectiuam omnem naturaliter præcedit ſenſitiua eiuſdem, & appetitiuã cognoſcitiua: & in iſtis operationibus præcedentibus vt præcedunt intellectum non reperitur bonitas moralis vel malitia, de iſtis enim dictum eſt ab Auguſtino, primi motus non ſunt in poteſtate noſtra. Aliquas tamẽ viſiuas operationes appetitus imperat: & in iſtis bonitas eſt moralis vel malitia: dixit. n. Philoſophus 2. Ethicorum cap. 5. Adhuc iraſcimur quidem & timemus non ſponte: ſed huiuſmodi operationes ſecundum ꝙ intellectu poſteriores dicuntur; liberæ ſunt, pro quanto rationis imperio ſubſunt: ideo participatione rationales appellantur ab Ariſ. Verum autem omnium iſtarum operationum phyſionomus aut chiromanticus æque faciliter iudicet bonitatem aut malitiam, cõſiderandum eſt: & primo altioribus dicẽdum, quòd rationis & voluntatis operationes non certe iudicantur. ſunt. n. rationales, vt 9. Metaph. tex. com. 3. & 2. perihermenias: & conſequenter poſsibilitas eſt oppoſita: & huiuſmodi etiam ſunt paſsiones animæ non notabiliter corpus alterantes, vt diximus de grammatico iudicãdo, an grammaticus eſſet, aut rethor. Dicendum tamen quòd appetitus ſenſitiuus diſpoſitionem corporis conſequitur: anima enim imaginatiua ſequitur complexionem corporis iuxta Auer. 1. Canticorum, com. 350. hic autem animæ appetitus, non alterum eſt, ſed eſſe aliud: vt 3. de anima, tex. com. 29. dixit Philoſophus, & hic appetitus vt in pluribus trahit intellectiuum. virtus. n. animæ noſtræ non organica, propter colligantiam, quã habet cum virtutibus ſenſitiuis, vt in pluribus diſpoſitionibus conuenit cum organica: ſunt enim organa animæ inſtrumenta 1. de anima. Auer. com. 53. vnde Ariſto. 1. de partibus animalium, cap. vltimo. Quapropter corpus etiam totum animæ gratia cõditum eſt: & membra officiorum gratia cõſtant, & munerũ, ad quæ ſingula accõmodãtur.

Nota.

...rudentia cir
...a quas

...uid expe-
...ntia.

...ogitatiuam
...rtutem com
...nere.

...ex his
...ex putre-
...ione ſunt
...erius ratio-
...a generan
...contra Sco
...tum.

Nota.

Si

Si igitur inter eos accidat diſcordia, vt dixit Ariſtoteles 3. de anima, tex. 53. tunc ratione dominante appetitus ſenſitiuus intellectiuo ſuccumbit: econtra vero ſenſu dominante, appetitus ſenſitiuus trahit intellectiuum, ſecundum q dixit Philo. 3. de anima, tex. com. 57. & 1. Ethic. cap. 18. Ariſtote. & Auer. & in libro magnorum moralium Philoſophus. Dicendum eſt igitur q chiromanticus aut phyſionomus iſtos ſic ſecundum naturam complexionis operantes iudicat, & bene iudicat. Sed tamē eorum iudicium tale ſcilicet iſte ſic operabitur, contingens eſt. Sed eorum iudicium tale. ſ. iſte ſecundum complexionem ſuam naturaliter ſic inclinatur ad operandū, non ſic contingens eſt, quia inclinationes complexionum, nō libere, neq; contingenter ſequuntur complexiones, quarum ſunt inclinationes, ſed mere naturaliter. Quod autem ſenſitiuus appetitus ſequatur corporis diſpoſitiones: dixit aperte Ariſt. in principio ſuæ phyſionomiæ, & patet, nam anima indiget certa & determinata organorum corporalium diſpoſitione, qua ſtante operari poteſt, qua non ſtante non operari poteſt, qua bona bene, qua non bona, non bene. Et iſta via venatur bonos canes ad venandum cognoſcit, ſimiliter eſt de alijs animalibus, vt iumentarijs, aut ad alia ſeruitia vtilibus: artifices proprij propria ferunt iudicia, vtile ab inutili diſcernentes: anima igitur organica ſuæ naturæ derelicta, ſecundū aliam & aliam organi diſpoſitionem, aliter et aliter operatur, patet in freneticis, maniacis, apoplecticis & cætera: in quibus manifeſtiſſime læduntur operationes, ablatæ, diminutæ, aut corruptæ, nimis intenſam, ſub corrupta comprehendo iuxta Galenum 4. de accidenti, cap. 7. ſimiliter & in gaudijs, & in triſtitijs Tum etiam ex climatum diuerſitate varias videmus fieri operationes, ergo à fortiori ex varia corporis diſpoſitione: immo etiam in eodem climate ſecundum variam temporis diſpoſitionē, aliter et aliter homo operatur. appetitus. n. ad coitum in mulierib' creſcit in æſtate: in viris vero in hyeme. Ariſ. 4. problematū problemate 28. 52. Si. n. nihil poſſent corporis diſpoſitiones pro eſſe formæ, tunc poſſet forma quodlibet corpus indifferenter formare, quod eſt impoſſibile, quod ſi admittatur, omnes naturales tranſmutationes, tam ſubſtantiales, quàm accidentales confunduntur, & ſic tota ruit naturalis philoſophia, vnde ab Ariſtotele 1. Poſteriorum, tex. cōmen. 43. & 44. & 1. de partibus animalium: & 2. Phyſico. determinatæ materiæ determinata eſt forma, tex. com. 26. & 2. de anima, tex. com. 26. vniuſquiſque actus in propria materia eſt: ſi. n. diſpoſitiones non facerent pro eſſe formæ, aut operari: tunc non poſſet aliqua forma expelli de materia, agente quantumcunq; forti, aut contrario applicato, quia formæ ſubſtantiales contrarium non habent, niſi ratione ſuarum diſpoſitionum accidentalium, quibus ſaluatis ſaluantur: & eductis educuntur, abiectis abijciuntur, diminutis debilitantur, vigoratis vigorantur: & 3. de anima, tex. com. 51. illudit Philoſopho Pythagoram ponentem animas migrare de corpore in corpus, ponens vnumquodq; corpus ſpeciem habet propriā. apud enim Pythagoram forma qualibet cuilibet corpori eſſet communis: & Auer. ibi. non differunt membra cerui à membris leonis, niſi propter diuerſitatem animæ, idem tangitur 2. de anima, com. 60. ab Auerroe, diuerſitas enim formæ eſt cauſa diuerſitatis materiæ, magis quàm econtra, patet etiam cōtra ex corporis affectibus animam mutari, vt amore, timore, triſtitia, delectatione, in iudicandis etiam corporibus ſaluandæ ſunt ætatum diuerſitates, vt in iuuene, & ſene eadem appetente. poteſt. n. complexio certam furiam facere, vt in iuuene & non in ſene, vt aduſtio humorum complexionalis in iuuene fortiſſimos motus promouet, non ſic in ſene, ſiue ex virtutum ſenis debilitate, ſiue flegmatum contra operantia contingat, exercitia etiam ſolertia conſideranda ſunt, nutrimenta, loca, &c. ſtudio. n. literarum melancholicum aliquando fieri videmus, ex conſuetudine etiam aliquando mēbra aut membrorum ſigna rubicunda ſunt, & aliquando aliquod membrum groſſius, vt in ludentibus ad graue pilam, dextra groſſior. Quod ſi dixeris hominis beſtialitatem iudicari non poſſe, cum ipſa ſpiritualis ſit, cum ſit ſenſus interioris operatio corrupta. Reſpondeo, ſi ex conſuetudine tantum fuerit homo beſtialis, ab ignorante conſuetudinem non iudicabitur, præſertim cum non operetur ſic beſtialis: ſimiliter in naturalibus paſſionibus, vt iracundo, timido, cōtinēti, & ſic de alijs paſſionibus, vt phyſionomia maiore ſcribit Philoſophus, vnde 2. Ethic. Ariſto. cap. 1. hi quidem. n. temperati & mites fiūt, hi autem intemperati, & iracundi: hi quidem in eis ex ſic conuerſari, hi autem ex ſic: nihil enim adeo bonum eſt, ſicut bonorum virorum conſeruatio crebra 6. enim Ethi. cap. 14. Quare oportet attendere expertorum & ſeniorum, vel prudentium in demonſtrationibus, enunciationibus, & opinionibus, non minus demonſtrationum, propter. n. habere experientia iuſtum: vident principia. Si vero ex natura beſtialitas fuerit, tunc iudicatur, eſſe talis, aut ex membris, aut colore, aut figura, aut lineis, ſed maxime ex ſitu oculi, & vt bonitatis potius ſigna referamus quā oppoſiti, dixit Ariſt. 1. de hiſtorijs animalium, mediocris tamen ſitus nota morū ex optimorum, motu etiam oculi. dixit. n. Philoſophus 1. de hiſtorijs animalium. Notam morum laudabilium habent, qui mediocriter conniuent, reliquorum alteri impudentiæ, alteri inconſtantiæ indices ſunt: ſimiliter ex oculor colore, pupilla enimum capeina optimorum eſt morum. Ariſt. 1. de hiſtorijs animalium, ſimiliter colligitur ab Ariſt. Iſtis. n. cerebri complexio aut cōpoſitio iudicatur, quæ enim mala extiterit, morbos, deliria, mortes affert. 2. de partibus animalium Ariſt. nō tamen propter hoc ponimus cerebum eſſe primam ſenſus radicem, ſed cor ipſum, vt dixit Ariſt. 3. de partibus animaliū & ſæpe, ad experientias. n. Geleni 4. de accidenti & morbo cōtra Ariſt. non difficile eſt reſpondere vt ſecundo colliget cap. 20. ab Auerroe colligi poteſt, & inter cætera dixit Philoſophus. Quæ enim ſenſu hebeti ſunt, cor habent durum & ſpiſſum, quæ autem ſenſu valent, mollius, pauida cor grandius, audentiora minus vel mediocre. Caute tamen attēdendum eſt, quoniam facilis poteſt bona naturalis complexio ex conſuetudine deprauari, quàm mala reintegrari. Ariſt. decima problematum problemate 45. facile eſt fieri prauum à principio, & trāſmutari in ſe, & ratio confirma, alterabilius eſt medium ab oppoſito contrario quàm aliud extremum, vnde Philoſophus in poſtprædicamentis oſtendit longum labi tempus, antequā malus per bonorum conuerſationem fiat bonus, vbi patet q bonus ſtatim fieri poſt malus. Quod ſi dixeris, quod naturale eſt non aliter aſſueſcit 2. Ethic. cap. 1. ergo mores naturales non permutantur. Reſpondeo, operationes merē naturales. ſ. quæ rationis imperio non ſubſunt non mutantur derelinquentes ſua ſubiecta, non. n. lapis per iteratam quantuncunq; volueris ſurſum proiectionem aſcendere aſſueſcit, ſed quæ rationis imperio ſubſunt, aliquam recipiunt variationē, licet quædam maiorem, quædam minorem ab inuicem variationem ſuſcipere aptæ ſunt. Ex his ſequitur q licet magis alterabilis ſit anima ſenſitiua, quàm intellectiua, tamen etiam per accidens alterabilis eſt ſenſitiua, quia ipſa non eſt paſſum alterationi ſubiectum, ſed corpus cæleſtibus influxibus ſubijcitur, ex cuius corporis varia diſpoſitione anima ſenſitiua aliter & aliter operatur, omnibus. n. videtur ſingulos morum exiſtere natura. aliqualiter. n. iuſti & temperati & fortes, & alia confeſtim habemus à natiuitate, 6. Ethico. cap. 17. & 10. Ethicor. Ariſt. cap. 11. fieri autem bonos exiſtimant: hi natu rali conſuetudine, hi autem doctrina. Intellectiua autem anima, eo quia colligata eſt cū imaginibus ſenſibilibus variatur, vt dixit Auer. 3. de anima, com. 30. Quód ſi dixeris q appetitus ſenſitiuus non videtur poſſe contra rationem, quia illius ſubiectum eſt bonum, ergo in malum non poteſt appetitus ſenſitiuus, ergo non datur appetitus naturaliter malus: Reſpōdeo, appetitus eſt duplex, naturalis & cognoſcitiuus; tunc appetitus naturalis obiectum eſt bonum; ſed appetitus cognoſcitiui obiectum eſt bonum, vel apparens bonum, iuxta Auerroe. 2. Phyſi. com. 31. & ſic negatur minor. Item dicitur q agens naturale in ſua operatione in multis habet impedimentum. ſi enim produceret agens temperatam complexionem, faceret appetitum, qui ſequens corporis complexionem eſſet rectus, ſed agenti naturali ſæpe occurrit impedimētum, ex mala complexione, aut mala compoſitione, aut mala membrorum vnitate, & ſic à rectiſſima ſui operatione naturaliter agens per impotentiam diuertit, & in vanum aut caſum ipſum exire cōtingit. Iterum de bonitate diſtinguendū, morali, & naturali: bonitati naturalis eſt forma cui opponitur

Cor primo ſenſus radix ſecūdū Ariſt.

priuatio,

priuatio: quæ eſt malum. Et bonitas moris eſt mos bene ordi
natus ad iuſtitiam, tunc primam bonitatem natura appetit,
ſed nõ oportet q̃ ſecundam, niſi ratione dirigente. alius.n.eſt
finis generationis à fine rei generatæ, 2.Phyſi.com.70.quam
uis etiam in ſcire ſit naturalis inclinatio, 1.Metaphyſicorũ.&
maximam ſcientiam maxime deſideramus ex 1.Poſte.cap.8,
& etiam in bonos mores etiam neturaliter tendimus, quia na
turalis inclinatio dicit aptitudinem aut potẽtiam, nos autem
nunc loquimur de actu: phyſionomus igitur aut chiromanti
cus diuerſitates impedimentorũ conſiderat: & iudicat in quid
inclinatur ille de quo iudicium fertur. Ferociſsimus autem
& lupinorum morum cum ſubditis: com ſubditis ſenſitiuum
ſequebatur appetitum: idem cum extraneis affabilis, curialis
& iuſtus, ſequebatur intellectiuum. De his etiam operatio-
nibus, quæ indirecte rationi ſubijciuntur, iudicat phyſiono-
mus aut chiromanticus, ſecundum q̃ ipſa complexionem ſe-
quuntur: non autem ratione, quamuis eſſent, bona corporis,
ſuper quibus dominatur cæleſtis influxus, in iudicando igitur
de iſtis & de bonis fortunæ, ſignis ſequentibus cæleſtes influ-
xus vtitur, quaſi demonſtratio à poſteriori ſeu à ſigno proce
dens in doas demonſtrationes reſoluatur. Primam à poſte-
riori, talis mons manus, vel talis linea, vel punctum: pun-
ctis.n.non tamen mathematicis, ſed vt paruis foueis, etiam
vtimur ad iudicandum oculorum coulſiones, aut vulnera: ſe
cundum q̃ in linea vitæ, vel menſali reperiuntur, eſt bonum
vel malum: ergo influxos cæli ad hoc comparatus eſt bonus
vel malus. Effectus.n.ſuæ cauſæ veſtigium eſt. Secunda de-
monſtratio & à priori, cæleſtis inſlnxus ad hæc compar atus
eſt bonus vel malus: ergo bonum vel malum eſt aptum iſtud
indiuiduum conſequi, quamuis talia ab extra fiant, & non ab
intra, vt excæcato aut vulnus. Sed dices, quomodo fortunæ
bona, cum extrinſeca ſint, dici poſſunt eſſe comprehenſa ſub
bono naturæ, quod poſitum eſt ratio formalis conſiderandi
ſubiectum in his ſcientijs: bona .n.corporis ex natura homi-
nem producente ſunt, & animæ bona, ab eadem pro quan-
to in ſuis operibus corporis diſpoſitiones prævalent. Cum.n.
fantaſmata intellectui neceſſario præſententur ad hoc vt in-
tellectus intelligat: confuſo exiſtente ſpeculo in quo imagi-
nes relucent, aut turbido aut diſtorto: quomodo clare præ-
ſentantur imagines intellectui? & ſic ſi operationes intellectus
variantur, à fortiori aliæ. Sed exteriora bona non naturæ,
ſed fortunæ aſcribuntur. Reſpondeo, naturæ agenti pro
Sortis generatione, exempli gratia, cooperatur cælum, &
& tunc ſecundum cælorum influxus agenti naturæ cooperã
tes, ſunt bona fortunæ, aut oppoſita materiæ attributa, &
ſub ratione formali ſubiecti comprehenſa: & propter hanc
cauſam de iſtis bonis vere iudicant, phyſionomus, chiroman
ticus, & aſtronomus. Inter ſigna autem quibus phyſiono-
mus in iudicando vti poteſt, quæ ab Ariſtotele in phyſiono-
mia enumerantur, figura eſt de potioribus ea ſigno exiſten-
te corporis complexionem & compoſitionẽ intime effigian-
te: vnde in canibus magnis quid lupinum apparet, in alijs qui
buſdam non magnis, quid vulpinum oſtenditur. Genus etiã
apum optimũ Ariſt. 5.de animaliũ hiſtorijs iudicat ex figura,
Nota. quæ breues varie, & in rotunditatem compactiles ſunt: hæ.n.
ſolertiam & agilitatem oſtendunt. Natura.n.figuras formis
aptat in operatione adiuuantes: & volatilia rapacia paruis cõ
ſtant capitibus, vt impetuoſe volando facilius aërem valeant
diuidere: hic tamen finis ſecundarius eſt, & non prima inten
tione. Figura etiam cæleſtibus principijs variatur, dixit Pto
lemæus centiloquij verbo 53. Cum non fuerit ſignificatori-
bus aſcẽdentis latitudo, natus erit macilentus: ſi vero multa,
pinguis, ſi vero meridiana, cum carnoſitate motus erit leuis.
Si ſeptentrionalis, ponderoſis in motu. Similiter cum fuerit
Significator ad retrogradationem, vel directionem, vel ad
ſtationes: operabitur idem. Ariſtoteles etiam in lib. de regũ
regimine ad Alexandrum Macedonem, dixit q̃ Alexander
multas Solis habuit proprietates, quia Sole ex horizonte aſcẽ
dente, & domum propriam peregrante ex matris ventre pri
mum efferebatur in lucem. Cor.n.leonis influxit. In qui-
buſdam etiam ſuſpenſorum effigies aduertentem ſenſibus ſe
offert iudicanda, quos mala morte intercipi, vt in pluribus
notat experientia. Vnde Raſis ſecundo Almanſoris, de effi-
gie & forma capitulum appoſuit. Non tamen ex figura tan-
tum communiter iudicandum eſt, ſicut neq; ex aliquo vno ſi
gno, vt in phyſionomia ad Alexandrum teſtatur Ariſtoteles.
Mortuus.n homo quanquam figuræ formam habeat eandẽ:
tamen homo non eſt. Ariſtoteles. 1.de partibus animalium.
In hominibus etiam figuræ varietas multum operatur: dixit
enim Ariſtoteles, 4.de partibus animalium, bruta hominibus
dementiora: inter homines pueri viris, inter viros pomilio
nes mente deficiunt, quanquam alijs viribus forte valeant. Si
mia etiam eſt homini multum propinqua, & tamen operatio
nibus multum diſtinguitur, ſed tamen caput, pars valde prin
cipalis, bene diſpoſitum in homine, non ſic in ea diſponitur,
pectus quoq;: in homine.n.à lato ad anguſtum deſcendit, &
in ſimia ab auguſto ad latum deſcendi: & iterum à lato in an
guſtum redigitur. Pigmei etiam genus hominum puſillũ
ex Ariſtotele 8.de hiſtorijs animalium, aut ex 7. cap. 7. iuxta
tranſlationem antiquam, opere ab alijs huminibus deficiunt.
non.n.ciuitates colunt. ſed cauernas: vnde troglodyte dicti
ſunt. Sed quia Conciliator ſuper decima problematum pro- Nota.
blemate 12. ſe iſtorum aliquem vidiſſe & tetigiſſe, aſſerẽs eos
non eſſe homines contra Ariſtotelem, dixit, nihil vniuerſale
iudicantes, & loquelam, & ſermonem imperfectum habẽtes,
ideo per Ariſt. Rño ipſum non bene potuiſſe mentis eius
conceptum indicare an vniuerſalis eſſet, an ſingularis, ob ſer
monis imperfectionem, & forte ob ſignorum ſignificationẽ
ipſi non bene cognitam: manum.n.habent, quæ ſignum eſt
magnæ prudentiæ, iuxta Ariſt.4.de partibus animalium: vn-
de ſubdit, natura igitur ei qui artes plurimas recipere poteſt,
manum reddidit, quæ ad plura inſtrumenta vtilis eſt. Tum
etiam quia ter in anno exeunt cauernas, & caſtrametãtur ad
oua gruum diſsipanda, quaſi nõ aliter earum multitudini &
uigori ab eis faciliter reſiſti poſsit, quin ipſi ab eis per aëra por
tentur, & interficiantur, & ſic eorum cogitatio comprehendi
tur ſuper futuris ex præteritorum memoria, dixit autẽ Ari.
1.de hiſtorijs animalium, homo vnus ex numero animaliũ
omnium vim obtine cogitandi & aliqua ciuilitas ad bonũ pu
blicum peragendum, & aliqua ſuaſio ad alios excitandom, &
aliqua ars qua iuuentur in pugna offerendo, aut defendendo:
aut mercantia in eis iudicatur & perpenditur. Ex his patet
q̃ multa negantur quæ ab Alberto magno a 1.de animalibus
aſſumuntur cap. 2. Hunc.n.puto à Cõciliatore imitatũ fuiſſe.
Tum etiam oportuiſſe Ariſt. eos appellaſſe homines ex eo
rum figura, & non ex eorum forma ſubſtãtiali, & ſic antiquo
rum opinionem ab eo reprobatam, & in eo modem libro in
cidiſſe, vt patet primo de partibus animalium. Tum etiam er
raſſet Philoſophus cum reprehenderet eos, qui aſſerunt homi
nem deterrime omnium animalium conſtare, cum nudũ atq;
informem referant hominem generari, dicens: cætera.n.
animalia vnum auxilium habent, quia Pigmei nullum auxi-
lium habent, immo deterius homine Pigmeos natura muni
uiſſet: cũ non ingenio aut viribus reſpectu aliorum, quos ho-
mines appellat polleant, ſed multum à nobis deficiant, & lon
go diſcrimine ſuperentur. Redeamus, ſi iſti homines non
eſſent, cum figura humana figurẽtur, & opere deſtent, adhuc
concluditur, q̃ non ex figura tantum eſt iudicandum. Co-
loris autem iudicium fallax, aliquando enim humores in in-
terioribus corporis latentes ſunt. Aliquando etiam ex ſtirpe
color contrahitur: vnde Ariſtoteles, primo de Generatio-
ne animalium: mulier e Elidæ ex Aethiope albam genuit,
& alba filia ex albo vero Aethiopem: licet tamen fallax ſit
iudicium ex colore acceptum ad iudicãdum ſuper patre, aut
filio nigro, aut de regione Aethiopiæ: non tamen fallit ſic ſu-
per complexione illius cuius eſt color, quia eam ſaltem in ex-
terioribus membris calidam eſſe oſtendit. Quòd ſi ineun-
te autumno ficedula ſit auis quædam & ab autumno proti-
nus atricapilla, ob coloris & vocis diſcrimen, quam tamẽ eſſe
auem eandem conſtet, iuxta Ariſt. 9.de hiſtorijs animalium:
nulli tamen dubium eſt eam complexione variari. Sed de
his hactenus dicta ſufficiant. Sunt igitur chiromantia & phy-
ſionomia ſciẽtiæ naturali philoſophiæ ſubalternatæ, quarum
ſubiectum eſt homo ſecundum q̃ bonus eſt nautra, demon-
ſtratione quia vtentes & ſpeculatiue, & de humanis operibus
recte iudicantes.

ALEXANDRI ACHILLINI BONONIENSIS,

DE PRIMA POTESTATE SYLLOGISMI.

VTRVM poſſe plura concludere ſit poteſtat ſyllogiſmi. Soluendo erũt tres articuli. In primo quædam fundamenta ſubijciam. In ſecundo reſpondebo ad quæſitum. In tertio dubia quædam ſoluam. Quantum ad primum, præmitto q ad aliquam concluſionem inferendã aliquando vna propoſitio ſumitur, vt in multis non ſyllogiſticis conſequentijs faciliter inuenitur, vt ab inferiori ad ſuperius, &c. aliquando duæ, vt in ſyllogiſmo, aliquando plures, vt in inductione multorum ſingularium, duæ propoſito noſtro requiruntur & ſufficiunt. Hæ autem poſſunt eſſe categoricæ, hypoteticæ, & mixtæ: de categorico diſcurſu nunc loquendum: poſſunt autem huiuſmodi categoricæ medium habere vniens maius extremum minori, & poſſunt non habere, de medium habentibus intelligimus, quoniam hæ vere combinatæ dicuntur, quia duæ ſunt & coniunctæ, ſiue earum copula fuerit affirmatiua ſiue negatiua, ſiue inter eas ponatur coniunctio ſiue non. Combinationum autem quædam vtilis eſt ad concluſionem inferendam, quædam non: inutiles relinquo. Vtilem intelligo nunc, illam quæ in omni propoſitionis materia concluſionem infert: patet ex Auerroe 1. prio. cap. 7. & obiter 5. phyſic. commen. 25. In omni materia cõcludit combinatio, quæ in terminis ignotæ ſignificationis vim ſeruat illatiuam: nulli enim dubium eſt tunc illationem tenere merito combinationis extremorum in medio & non ratione terminorum qui cõbinantur. Corollarium: conuerſio in oppoſitam qualitatem non eſt formalis conſequentia, neq; probans eam eſſe formalem, & conſequenter de ea in poteſtate ſyllogiſmi nõ curamus. Medium autem quo fit combinatio poteſt eſſe terminus communis, diſcretus, nunc ſyllogiſmum reſolutorium relinquimus, accipientes termini communis medij combinationes: ex his autem ſic combinatis propoſitionibus elicere poſſumus determinatum conſequens, ſuper quo noſtra cogitatio naturaliter conſequentis elicitiua cadit, & tunc talẽ modum arguendi naturalẽ vocamus, quales ſunt quatuor priores modi primæ figuræ, quatuor ſecundæ, & ſex tertiæ, aut non determinatum conſequens elicimus, & tunc talem modum arguẽdi artificialem vocamus, iuxta Auer. 1. Prio. cap. 7. artificiales etiam vocauit Auer. modos tribus figuris communes. ſ. fapeſmo & friſeſom 1. Prio. cap. 52. & quartam figuram Gal. dixit & deduxit non eſſe naturalem 5. Prio. cap. 5. Modi aũt naturales per perfectum & imperfectum diuidũtur, &c.* An autẽ ſit ſyllogiſmus artificialis perfectus? videtur q ſic: patet de barbari: euidẽs.n. eſt particularis conſequẽtis ex vniuerſalibus præmiſſis ſequela. Secundũ fundamentum concluſio non eſt de eſſentia ſyllogiſmi. Ad quod declarandũ aſſumo, q differentia eſt inter diffinitionẽ vt deſcriptionẽ, qm̃ diffinitio per principia rei intrinſeca cõponitur: ſi quid.n. non cõſtitutũ eſt, ipſum nõ diffiniri, ſed deſcribi habet, ſed deſcriptio, ex genere, & paſſione, aut modu eſſendi diffinito proprio dari habet, an aũt oratio per correlatiuũ explicans quid ſit res, ſit diffinitio vel deſcriptio appellãda, præſentis nõ eſt ſpeculationis. Cũ igit deſcribendũ eſt aliquid per propriam paſſionẽ non debet paſſio illa conuenire deſcripto per alterũ, ſed per ipſum. Sed paſſiones toti attributæ ratione ptis eius integralis non toti per ſe attribuuntur: in hoc.n. partes eſſentiales ab integralibus diſtinguuntur, qm̃ partes eſſentiales paſſionum toti per ſe conuenientiũ ſunt cã, quia propriæ paſſiones à proprijs ſubiecti principijs, effluunt, ſed non ſic eſt de proprietatibus toti attributis ratione partis integralis, in principio.n. 5. phy. dixit Philoſo. motũ attributũ toti ratione partis integralis, non illi toti mobili per ſe attribui. Cũ aũt demonſtratio deſcribatur per facere ſcire 1. Poſt. tex. cõ. 5. ideo hæc virtus non eſt demõſtrationi attribuenda ratione partis integralis, ſed per ſe illi attribuenda eſt, aliter diffinitio Ari. non eſſet bona: ideo demõſtratio eſt duæ præmiſſæ, quæ conclõnem inferunt, & notificant, & conſequenter conclõ non eſt de eſſentia demonſtrationis: ſic q demõſtrationẽ componat tanq̃ pars. Idem argumentũ eſt de diffinitione ſcire. ſ. per demonſtrationẽ intelligere: ſi n. concluſio eſſet de eſſentia demonſtrationis, tũc ſcire eſſet per partẽ demonſtrationis intelligere. Quòd ſi ſcire eſſet per demonſtrationem intelligere, hoc eſſet ratione alterius. ſ. partis demõſtrationis integralis. ſ. antecedentis. Idem eſt argumentum de diffinitione ſcire poſita 6. Ethi. cap. 4. ſ. habitus demonſtratiuus ſeu demonſtratione acquiſitus. Idẽ eſt argumentum de diffinitione ſyllogiſmi, quoniam ipſum ſyllogiſmũ diffinit Ariſt. per eſſe cõcluſionis illatiuum: ideo per ſeipſum ſyllogiſmus eſt concluſionis illatiuus: non aũt per partem ſui, & hoc voluit Philoſophus 1. Prio. cap. 1. & 2. Prio. cap. 1. & 1. Top. cap. 5. Satis.n. errando deuiaret Ariſt. à ſuis regulis vniuerſalibus 1. Poſter. traditis cum proprietatem ſyllogiſmo conuenientem per alterum, ſcilicet ratione partis, & repugnantem toti per ſe, toti attribueret, & præſertim cum nunquã diſtinxiſſet ſcilicet ſyllogiſmum aliquando capi pro duabus, aliquãdo vero pro tribus propoſitionibus. Quòd autem illius tribus propoſitionibus repugnet eſſe illatiuum concluſionis: patet quia ſyllogiſmus commune eſt, & demonſtrationi, & dialectico ſyllogiſmo, quorum eſt facere conſequens euidens, cõtra quos eſt fallacia petitionis principij: peteretur enim principium ſi aſſumeretur concluſio ad ipſam inferendam vt patet. Idem eſt argumentũ de diffinitione argumẽtationis, quæ eſt ratio rei dubiæ faciens fidẽ: nullus.n. rationem dicti reddẽs dictum aſſumit, cuius fidem facit, ſed aliunde inquirit euidentiam. Iſtam ſententiam habet Auer. 1. Prio. cap. 1. dicens omnis ſyllogiſmus componitur ex duabus propoſitionibus, & non pluribus, neq; paucioribus: & 1. Prio. cap. 20. dixit conſequentiam concluſionis eſſe ex ſyllogiſmo. Idem Aue. 2. Prio. cap. 4. dum oſtẽderet in tertia figura, ex falſis ſequi uerum dixit non ſequitur quando aufertur ſyllogiſmus, vt auferatur concluſio, & exponit, ſcilicet cum ſunt falſæ propoſitiones: oportet igitur intelligere ſyllogiſmus. i. antecedens: Philoſo. etiam 1. Prior. cap. 29. docet demere aut addere in propoſitionibus, donec veniat ad duas propoſitionibus: vbi paulum ſupra dixerat: primum oportet tẽtare duas propoſitiones accipere ſyllogiſmi. Idem cap. 30. ſed primũ ſumendum eſt duas propoſitiones, & cap. 22. Quare manifeſtũ quoniam omnis demonſtratio, & omnis ſyllogiſmus erit per tres terminos tãtũ: hoc autem manifeſtũ palam, qm̃ ex duabus propoſitionibus, & non pluribus: & parũ infra, manifeſtum igitur eſt qm̃ in qua oratione nõ partes ſunt propoſitiones, per quas concluſio fit principalis: hæc oratio non ſyllogiſtica eſt, & parũ infra erit omnis ſyllogiſmus ex propoſitionibus quidem perfectis ex terminis autem abundantibus. Et primo Poſte. Auerrois com. 34. quoniam ſyllogiſmus qui eſt ex duabus propoſitionibus probabilibus qui eſt ſyllogiſmus topicus non conditionatus in propoſitionibus, niſi vt ſint famoſe tantũ, &c. & 5. Poſterio. Philoſophus cap. 3. ex duabus autem propoſitionibus primis & minimis contingit ſic quidem ſyllogizare, idem Auerrois ibi, commen. 6. De illo igitur eodem ſyllogiſmo de quo Philoſophus 1. Priorum, dixerat eſſe illatiuum cõcluſionis, ad concluſionem naturalem aduertendo, dicit ſecundo Priorum eſſe illatiuum plurium concluſionum, indifferenter conſiderando conſequentia naturalia & artificialia. Dico igitur q barbara comparatum ad ra eſt ſyllogiſmus naturalis, ſed comparatum ad ſubalternatam illi eſt artificialis: & nominatur barbari, & quantu magis tum comparatur ad conuertentem ſubalternatæ, & nominatur barbaris, ſed

Quomodo autem quarta figura ſit poſſibilis dixi in qõne de mixta ſyllogiſmi generatione.

ſed cõmuniter dicitur baralip. quod ſi volueris per accidens conuertendã eſſe particulare in vniuerſalẽ error eſt, quia vniuerſalis cõcluſio de barbara eſt, quæ per accidẽs conuertenda eſt in particularẽ vel diffinitam, conſequentiæ.n.malæ pro regulandis ſyllogiſmis nihil ſunt, ſed ab vniuerſali ad particularem ſubalternante, à particulari ad conuertentem eius ſimpliciter conſequentia valet: non aũt à particulari ad vniuerſalẽ valet. Primam igitur cõcluſionem modus ille immediate, & naturaliter infert: alias vero duas mediate & artificialiter, & ſic tres concluſiones infert barba, non tamẽ, barbara, quia nõ ſunt tres propoſitiones illatiuum ſyllogiſticũ, vt in principio petebamus, neq; tres propoſitiones dici poſſunt combinatio, ſed contrinatio, &c. Celar aũt concludit quatoor cõcluſiones vniuerſelem negatiuã naturaliter, & dicitur celarent, artificialiter vero ſubalternatã illi, & dicitur celaront, & conuertentẽ ſimpliciter vniuerſalis negatiue, & dicitur celãtes, & ſubalternatã conuertentis, & dicitor celantos: dari aũt duas infert, primã natoraliter, & dicitur darij. Secundã vero.ſ.conuertentẽ artificialiter, & dicitor dabitis, ſed ferio vnam tñ.ſ.particularem negatiuã, & dicitur ferio, quia particularis negatiua non eſt conuertibilis, neq; aliã habet in ſe incluſam, niſi cõuerſionibus vtamur de incõſueto modo loquendi, ſed de Ariſtotelicis conuerſionibus cõtentamur, in conuerſione.n.per contrapoſitionẽ non ſaluantur termini. Ex quo patet ꝙ plures modos arguendi & bonos cognouit Ariſt. quàm illi auctores qui Ariſt. tñ quatuor naturales modos primæ figuræ enumerãti, quinq; alios indirecte cõcludentes addere voluerunt.ſ.baralip, celantes, dabitis, & alios duos omnibus tribus figuris communes, immo ꝙ̃ illi qui vndecim adiunxeront, quia naturalibus tantum recitatis 1. Priorum: vniuerſalizaint Ariſt. intellectum in 2. Prio. ad concluſiones tam naturales, quàm artificiales: vt ſe non fuiſſe inſufficientem in enumerandis vtilibus combinationibus, ſed prudentiſsimũ electurẽ oſtẽderet: quia concluſiones poſt primã ſunt mediate ſeqoentes, & quaſi per accidens: vt 2. Prio. cap. 1. dixit Auer. Ex his patet vtiles combinationes primæ figuræ eſſe decem, quibus additis duabus quas Ariſt. dixit eſſe cõmunes tribus figuris.ſ.fapeſmo & friſeſom, duodecim erunt cõbinationes vtiles, quibus viſis ad enumerandas combinationes vtiles aliarum figurarũ facilior patebit aditus: ideo ab earũ enumeratione ſuperſedemus. Quòd ſi de inconſueto modo loquẽdi cõuerſione vti volueris: quinque alios arguendi modos vtiles prædictis adiunges. Quia cõcluſio ferio, fapeſmo, & friſeſom illo modo conuerti poteſt, ſimiliter concluſio celaront & celantos. Tertio accipiendum ꝙ poteſtates ſyllogiſmi ſunt ſex, duæ quibus 2. Prio. Ariſ. quarũ prima eſt poſſe concludere plura: de alijs poteſtatibus non loquimur in præſenti. Plora aũt concludere tripliciter fieri poteſt, primo per conuerſionẽ concluſionis, vel ſumendo ſobalternatam concluſioni, non curãdo an illa ſit particularis vel indefinita cõprehendendo, quia non diffinitur indefinita per habere ſubiectũ cõe, ſed per propoſitionẽ de ſobiectu non determinato, ſigno vniuerſali, vel particulari. Secundo ſumẽdo in latus, puta cum ſub medio diſtributo plures minores extremitates accipiuntur. Tertio in poſt aſſumẽdo: & hoc fit capiendo plures minores extremitates ſub minori extremitate diſtributa. Ex quo ſequitur ꝙ vbi cõcluſio conuerti nõ poteſt, & vbi mediũ nõ diſtribuitur, neq; minor extremitas, non contingit plura ſyllogizare. Sed quia parũ ante diximus ꝙ ferio tñ vnam cõcluſionem infert, & tñ in ipſo medium diſtribuitur. Dicendum ꝙ primo plura cõcludendo manet vnus ſyllogiſmus re, licet ratione varietur, quia vtraq; præmiſſarum manet, quæ realiter ſunt ſyllogiſmus, ſed cõcluſio ad quam comparatur ſyllogiſmus variatur, ideo ratione ſyllogiſmus variatur.ſ.de naturali ad artificialẽ, immo ſi ad cõcluſionem nõ inde ſequentẽ cõpararetur, de bono in malũ variaretur, ſed nõ deberet dici abſolute malus, ſed reſpectu illius cõcluſionis, quia ſyllogiſmus ille, concluſionem illam non cõcludit, ſed aliam, nõ eſſet igitur bonus ſyllogiſmus ad illã concluſionem, licet eſſet bonus. Ex quo ſequitor ꝙ iſtæ differẽtiæ ſyllogiſmi.ſ.artificiale, & naturale ſunt extrinſece ſyllo, & nõ intrinſece, ſumptæ.ſ.penes cõcluſionẽ ad ꝙ̃ ſyllogiſmus cõparatur, ꝙ̃ eſt extrinſeca ſyllogiſmo. Patet ſecũdo, quare in enumerandis iſtis modis bene nominantur tres literæ, vt barbara, quia de iſtis ſyllogiſmis loquimur, vt naturales ſunt: ideo oportet eorum concluſionẽ ſpecificare, quia illa eſt reſpectu cuius ꝑmiſſe dicũtur naturalis ſylls, aut nõ naturalis: ideo nõ enumerãtur tres vocales, vt tres ꝓpõnes, quibus illæ tres vocales correſpõdent ſine eſſentia ſyllogiſmi, ſed tertia eſt reſpecto cuius ſylls eſt naturalis. Secũdo aũt mõ plura cõcludẽdo manet maior tñ. Sed tertio mõ manet cõcluſio tñ aſſumẽda ꝓ maiori in ſecũdo ſyllo: ideo intelligimus minorẽ extremitatẽ diſtribui in cõcluſione: & ſic præſuppoſitur ipſam fuiſſe diſtributã in minori ꝓpõne: ideo dixit Cõmẽta. 2. Prio. ca. 1. ꝙ his doobus vltimis modis vnus & idẽ ſylls.ſ.ſecũdum cõputationem, & nõ ſecundũ veritatẽ plura cõclodit, quia in rei veritate eſt alius & alius ſylls, quia facta eſt variatio in his quæ de eſſentia ſyllogiſmi ſunt.ſ.in præmiſſa. Iſtarũ mõ variationũ tertia eſt maior ꝙ̃ ſecũda, vt patet. Quantũ ad ſecũdũ articulũ ſit concluſio reſponſiua quæſtionis: aliquis ſylls vnus & idẽ manens põt plura concludere: patet de modis vniuerſalibus primæ figuræ qui cõcludunt.ſ.vniuerſaliter particulariter, directe, & indirecte: patet ẽt aliter, quia cõuerſio, in latus ſumptio, & poſt ſumptio, ſunt plurium concluſionũ cauſæ. Eſt autẽ conuerſio vel ſimplex vel per accidens, & in latus ſumptio eſt acceptio duarũ minorũ extremitatũ ſub medio diſtributo, vt ſub animali hõ, & equ⁹. Et poſt ſumptio eſt acceptio alteri⁹ minoris extremi cõtenti ſub primo minori extremo, vt ſub homine fortes. Corollarũ primũ, non omnis ſylls põt plora concludere cõuerſiue, quia non oĩs concluſio eſt cõuertibilis. Corollariũ ſecundũ, non omnis ſylls poteſt plura cõcludere, ſumẽdo in latus, quia nõ ſemper mediũ diſtribuitor. Corollariũ tertiũ, non oĩs ſyllogiſmus põt plura cõcludere in poſt aſſumendo, quia nõ ſemper minor extremitas diſtribuitur in cõcluſione. Quantũ ad tertiũ articulũ, dubitatũ põt vnus ſylls plura cõcludere, cũ concluſio ſit de eſſentia ſylli, quia ipſa ingreditur diffinitionẽ eius. Rño. conclõnem eſſe de eſſentia ſylli dupliciter intelligitur, primo, quia concluſio ſit pars ſyllogiſmi, aut cã, aut principiũ eius, & in hoc ſenſu negatũ eſt conclõnem eſſe de eſſentia ſylli. Alio modo intelligitur, ꝙ cõclõ ſit pars diffinitionis ſylli: & in hoc ſenſu verũ eſt conclonẽ eſſe de eſſentia ſylli: ſylls.n. eſt illatiuũ conclõnis, & conclõ eſt inferibilis per ſyllm: vnũ aũt correlatiuũ diffiniri per alterũ voluit Ari. 6. top. c. 5. Secundũ dubiũ quia videtur ꝙ diuiſio ſyllogiſmi per naturale, & artificiale ſit eſſentialis, quia nã & ars eſſentialiter diſtinguũtor. Rño negãdo cõſequentiã: nos.n. ſyllos omnes facimus ſaltem apud Philo. ſed eos appellamos nãles cũ concludũt illã conclõnem, quam aĩa noſtra ex natura ſua eſt apta elicere: cũ vero conclũdũt aliã, illos vocamus artificiales, quia conclodũt concluſionẽ quã aĩa noſtra non eſt per naturã apta elicere, ſed elicit illã aliquo diſcurſo adiota, vt à cõuerſa ad conuertentẽ, aut à ſubalternãte ad ſubalternatã, &c. dicendũ igitur quẽadmodũ cõcluſio aliquo modo eſt de eſſentia ſylli, ita eſt diuiſio illa aliquo modo eſſentialis, ſed diuiſio per affirmatiuũ & negatiuũ ipſius ſylli eſſentialis eſt proprie, quia per naturã præmiſſarũ eſt. ſi.n. ambæ affirmatiuæ ſunt, ſyllogiſm⁹ eſt affirmatiuus, ſi autem altera earũ ſit negatiua, negatiuus. Sed diuiſio ſyllogiſmi per vniuerſale & ꝑticulare accñtalis eſt, ſeo extrinſeca, quia ſumitur ex natura conclõnis ſequẽtis, quã ſi cõtingat eſſe particularẽ, particularis eſt ſylls: ſi aũt vlem vlis, non aũt ex natura præmiſſarũ accipienda eſt hæc diuiſio, quia ſtat vtraq; præmiſſarũ exñte vniuerſali particularẽ eſſe ſyllogiſmũ, vt darapti inter nãles, & baralip. & felapton inter artificiales. Ex hoc patet ꝙ penes aliud dicenda eſt vniuerſalis demõſtratio, ꝙ̃ ſylls vlis, quã cũ tres termini demonſtrationis cõuertontur: eã vlem appellant, cũ vero non particularẽ, & ſic ſtat ſyllm vlem eſſe demõſtrationem particularem, & demonſtrationẽ vlem eſſe ſyllo particularem, quẽadmodũ ſtat aliquã demõſtrationẽ vlem eſſe etiam ſyllm vlem, & aliquã demõſtrationẽ particularẽ eſſe ſyllm particularẽ. Tertiũ dubiũ, quia non videt ſyllm poſſe plura concludere, quia ipſe eſſet diſcurrunt. Rño negãdo conſequentiam, quia potentia ſylli eſt ſylls ipſe, qui eſt diſcurſus, ſed non diſcurrens: ſed animæ, aut hominis eſt opus diſcurrere. Quartũ dubiũ, eadẽ ratione quã ſylls ẽ antecedẽs, conſequentia erit añs, & copulatiua erit vna pars copulatiuæ, ſilr & diſiunctiua erit vna pars eius, quæ inconuenietia ſunt,

Quæ ſyllogiſmi diuiſiones ſunt eſſentiales.

Nota.

Rñō, admiſſo communi modo loquendi, ꝙ conſequentia ſit propoſitio rationali compoſita ex antecedẽte & cõſequente, tunc nego ꝙ ſyllogiſmus ſit conſequentia, ſed certa conſequentia eſt totum ad ſyllogiſmũ, & ſyllogiſmus eſt pars conſequentiæ, totum intelligo non vniuerſale, ſed integrale. ſimiliter admiſſo cõmuni modo loquẽdi de copulatiua & diſiunctiua, ꝙ ipſe ſint ꝓpoſitiones cõpoſitæ ex categoricis coniunctis per notã copulationis vel diſiũctionis: negatur cõſequẽtia argumenti: patet aũt ꝙ cõmunis vſus loquendi non accipit ſyllogiſmũ niſi pro oratione apta inferre, ſed hoc intelligimus de antecedente, non autem de propoſitione cõpoſita ex antecedente & cõſequente, & ſic cõceditur, ꝙ antedẽs eſt ſuperius ad ſyllogiſmum: verũ ſi intelligatur conſequentia pro oratione ad q̃ alterũ confertur, tunc ſuperius eſt conſequentia ad ſyllogiſmum, & cõuertitur conſequentia cũ antecedente. Et tũc ſequitur aliquã categoricam eſſe conſequentiam, non tamẽ ipſam abſolute accipiendo, ſed reſpectu conſequentis quod ipſa eſt apta ipferre. Sed hæc pro nunc ſint ſatis.

ALEXANDRI ACHILLINI BONONIENSIS,

QVAESTIO DE SVBIECTO MEDICINAE.

VTRVM homo ſecundum ꝙ arte ſanabilis eſt, & ſubiectum medicinæ. Reſpõdendo erũt tres articuli. In primo ſoluetur quæſtio. In ſecũdo notabuntur quædam propoſito vtilia. Tertio dubitationes aliquæ ſoluentur.

Quantum igitur ad primum, pars quæſtionis affirmatiua conceditur, quia ipſe eſt in illa ſciẽtia primo conſideratum: patet conſequentia ex diffinitione ſubiecti quã dedi in quæſtione de ſubiecto phyſionomiæ, & probatur antedens ex proprietatibus ad ſubiectum conſequentibus, qm̃ homo partes habet integrales arte medica regulabiles. ideo illæ & earũ paſſiones in medicina cõſiderãtur, & omnia alia quæ in medicina contẽplantur, homini attribuuntur, quia propter ipſum ſpeculantur, neq; ſubiectũ hoc medicinæ metas trãſcẽdit. Quòd ſi Gal. prima aphoriſmorũ, aphoriſ. 1. aut Auicen. prima primi, cap. de diffinitione medecinæ: aut Auer. 1. colliget, cap 1. Aut a. phy. com. 3. aut Haliab. 1. theoricæ: aut Alexandrius Cõmentator libri ſectarũ, dixerunt corpus humanũ eſſe ſubiectũ: intelligatur, homo. Quòd ſi Galenum induxeris in libro de ſubſtantia virtutum naturalium nolentem hominẽ ſubijci, propter animam intellectiuam, cuius ſubſtantiam medicus non cognoſcit, aut propter hominis virtutes, quæ ad ſcientiam moralẽ pertinent, non autem ad medicũ. Reſpondeo, licet ibi dixerit Gal. Aptiſsime. n. oportet eſſe corpus ſuſcepturum animam, non tamẽ propter hoc voluit corpus, quod eſt altera pars hominis eſſe ſubiectũ medicinæ: licet. n. illod ſit ratio principalis propter quam homo ſubijcitur medici operationi, non tamẽ eſt id circa quod principaliter verſatur medici contẽplatio, quia intendit medicus hominem cõſeruare aut ſanare, vt ſibi ſolitas poſſit operationes producere: tum etiã naturali philoſophiæ medicina non ſubalternaretur, quia ſubiectum philoſophiæ eſt corpus ex ſe mobile,* & hoc eſt naturatũ, & non natura, quia nulla natura eſt per ſe mobilis; ideo nulla natura ſub eo comprehẽſa eſt: eſt autem corpus hominis materia ſecunda. ideo natura eſt illius, & ideo ſub corpore mobili, quod ſubiectum eſt Philoſophiæ naturali: non continetur. Ad rationes intellectus præſupponitur in philoſophia naturali cõſideratus: ideo medico non eſt neceſſarium ſubſtantiã animæ quid ſit cognoſcere: vt recte teſtatur Gale. in lib. de ſubſtantia virtutum naturalium: non. n. ratio formalis cõſiderandi hominem in medicina replicata, ſecundũ ꝙ homo eſt, ſed ſecũdum ꝙ arte ſanabile eſt. Virtutes aũt morales, aut vitia à medico per accidẽs cõſiderãtur, prout ad cõſeruandã ſanitatẽ, aut variãdã faciũt: dixit. n. Galen. 1. de regimine ſanitatis, ꝙ mores animi corrũpuntur à malis conſuetudinibus, & cibis, & potibus, & gymnaſijs, & inſpectionibus, & auditionibus, & mala muſica. Quod oportet medicũ, qui debet cuſtodire, ſanitatem ſtudere, ne mores animi corrumpantur: non vt Philoſophus, vt conſeruet ipſius animæ ſanitatem, ſed vt non facile in ægritudinem deueniat corpus. Et ſecunda primi Auicennam cap. 14. voluit imaginationes mutare complexionem. Quòd ſi rectificãda ſit ſenſus aut intellectus operatio, ſufficit organum temperare, aut inſtrumentum: dixit. n. Gal. primo de ingenio ſanitatis: ſi quis animã curare voluerit, oportet, vt antea curet corpus.

Vel melius corpus, vt ex ſe mouetur.

Quòd ſi Chriſtoforus de honeſtis dixit, corpus humanũ excedit à medicina, propter multa alia quæ in medicina conſiderantur. Patet ipſum dubitaſſe diſcernere inter ſubiectum, & ſubiecto attributum: non enim oportet omnia in ſcientia cõſiderata ſub ſubiecto cõtineri, quemadmodũ, neq; principia conſiderata ſub ſunt, neq; paſsiones. Quantum ad ſecundũ articolum, primo noto differentiam inter ſubiectum operis medici, & ſubiectum medicinæ, quia medicina eſt ſciẽtia & habitus intellectus. Ideo ſubiectum eius eſt vniuerſale, quod eſt in anima, ſed operi medici ſubijcitor ſingulare, & non vniuerſale. Differunt igitur ſubiectum medicinæ, & medici, ſicut reale, & intentionale: & conueniunt, ſicut ſuperius, & inferius, quia ſubiectum ſcientiæ eſt prædicabile de indiuiduo ſubiecto operi, vel de ꝓnomine demonſtrante ipſum. Quòd ſi Ariſt. a. Phyſico. tex. commen. 25. transfert opus circa inferius ad ſuperius: patet quòd accipitur ſuperius non ſecundum eius eſſe intẽtionale, ſed ſecundũ illius eſſe reale. Sciendum ſecundo ꝙ cõſideratum in ſcientia eſt triplex, per ſe primo, per ſe ſecundo, & per accidens: per accidens conſiderata in medicina ſunt montes, valles, ſitus, &c. ſecundum ꝙ apta ſont diſpoſitionem hominis ſecundum ꝙ arte ſanabile eſt cõſeruare, aut variare, vel medici operationem, ægrotabile autem ægritudine magna vel parua, eſt quod ſecundo, vel per accidens conſideratur. Galenus etiam prima technis intentioni medici circa cauſas ſanas poſtpoſuit intentionem circa caoſas ægras & neutras. Sed principia, ſubiectum, & proprietates eorum principaliter conſiderantur: proprietates autem ſunt dictabile, chirurgicabile, & medicinabile, ita dixerim. Intentioni enim nomina ſubijciuntur, & non econtra: principia autem, quia ſcientia eſt docens operari ſunt duplicia, ſcilicet ſubiecti, & operis, complexa & incomplexa: principia ſubiecti incomplexa formalia & finalia naturali relinquuntur: ſimiliter & efficiens remotum. Sed efficiens propinquum conſideratur: oportet. n. virtutem fœtus formatiuam medicum aliquando adiuuare, &c. materialia etiam diuiduntur per propinquum & remotum: remotum vt materia prima naturali Philoſopho relinquitur contemplãdum: elementa etiam Philoſophi ſunt, iuxta ſententiam Galeni, in lib. de ſubſtantia virtutum naturalium dicentis. Siue autem corporalibus ſubſtantijs totis per eas inuicem exiſtentibus, ſiue qualitatibus ſolis complexiones fiant, neq; neceſſarium animo cognoſcere, neq; aſſero: patet autem quòd elementis nõ formaliter in mixto remanentibus non oportet medicũ elementa conſiderare. Auicenna autem de elementis determinans prima primi maluit ex philoſophia libro ſuo aliquid inſcribere, quàm medicinã incomplete comprehendere: ideo Gal. in lib. de elementis loquens Philoſophus eſt. Humores aũt membra, & ſpiritus medico ſubſternuntur. Operandi aũt principia quæ in ſpeculatiuis non quæruntur, ſunt medicinæ ſimplices, vel compoſitæ, aut res non naturales, quæ ad inducendam ſanitatem vel conſeruandã, ſaltem inſtrumentaliter operãtur: Cognitionis aũt principia incõplexa ſunt ſigna, per quæ uenãda eſt corporis diſpõ naturalis, aut aduẽtitia: uulgatiſsima aũt ſunt principia cõplexa. Contraria contrarijs curantur, & ſimilibus conſeruantur. Ex his patet quã longe à

noſtra

noſtra ſententiã diſſet Tadeus ponens canonem pro ſubiecto prædicationis io medicina. non.n.ſubiectum quærimus cōplexum, ſed incomplexum, nō de omnibus prædicabile, ſed particularibus ſubiectis, &c. cum.n.canon de homine non prædicetur, nō ſubijceretur homo medicinæ, &c. Sciendũ tertio ꝙ ratio formalis cōſiderandi hominē in medicina, ſcilicet ſecũdum ꝙ arte ſanabile, diſtinguens eſt medicinalē hominis conſiderationem, ab ea quam habet metaphyſicus, ipſum conſiderans inquantum eſt ens vel ſubſtantia, & ab ea quã habet naturalis conſiderans hominem ſecundũ ꝙ eſt corpus mobile, & inquantũ ipſe homo eſt: facit igitur ratio formalis cōſiderãdi ſubiectom, ꝙ ipſum nō tranſcendit metas ſcientiæ, cui ſubſternitur diſtinctionē medici & naturalis Philoſophi collige à Galeno in lib. de partibus artis mediçatiox, cap. 4. Sciēdum quarto ꝙ finis intentus à medico eſt vnus, ſcilicet ſanitas: vt dixiſſe Teſſilum, dixit Gale. primo de ingenio ſanitatis cap. a. & in lib. de optima hereſi, & io introductorio medicorum: à fine igitur ratio formalis ſubiecti ſumpta eſt, & licet dupliciter conſiderabilis ſit ſanitas, vno modo ſecundum quòd acquiſibilis homini, alio modo ſecundum quòd conſeruabilis eſt in homine, tamen non ſunt duo fines in medicina, ſed vnius tantom, ſcilicet ſanitas: ſunt tamen duo modi attingendi finem, ſcilicet inducendo & conſeruando. Quòd ſi adducas Auerro. primo colliget, capitulo primo, finis iſtius artis non eſt ad ſanandum omnino, ſed ad faciendum quod poteſt fieri. Reſpondo, intelligit quòd medicus non ſemper inducit ſanitatem, quamuis circa ægrum corpus operetur. Aut ex mala ægritudinis diſpoſitione, aut ægri, aut alterius circũſtantiæ: ſed iſtud non tollit quin ſanitas ſit finis medicinæ, & etiam medici: non.n.tollitur naturæ intentio in procreando maſculo, quamuis feminam, aut monſtrum aliquando vix valeat attingere, immo natura aliquando vane operatur, nullum attingendo finem. Quòd ſi iterum adducas Auerroim, ibi finis præintenti ſunt duæ ſpecies, ſcilicet conſeruare ſanitatem, & remouere ægritudinem: & idem confirmes ex diffinitione medicinæ habita prima primi ab Auicenna. Reſpondeo, intelligit duobus modis attingibilem eſſe ſanitatem, ſcilicet conſeruando, educēdo: non enim aliud eſt ſanitatis eductio, quàm ægritudinis remotio: ſunt enim ſanitas & ægritudo contraria immediata: vt Aoerrois ibi. & generatio vnius eſt alterius corruptio. Sciendum quinto, ꝙ ſanitas habet duplex eſſe, intentionale, & reale: ſanitas in eſſe intentiooali eſt regulans medicum in operaodo, ſed ſanitas in eſſe reali eſt quam optant infirmi, & quam debet medicus producere aut conſeruare in corpore, cum eſt ei poſſibile & conueniens. Ex quo ſequitur ꝙ ſanabile quod eſt ratio formalis conſiderandi hominem in medicina dicit duo ſub diſtĩctione, ſed ſub ſanitate conſeruabile, vel ad ſanitatem ducibile, & recte dico ſanabile, & non ſanatum quia ſanatum eſt finis operis medici conſeruantis ſanitatem, aot eam producentis, non autem ſubiectum. Quòd ſi dicas medicum operari circa hæcticum tertiæ ſpeciei cōfirmatum qui non eſt ſanabile, niſi forte aptitudine logica, de qua non eſt ſermo ad propoſitũ. Reſpondeo, illud corpus eſt de reducibilibus ad ſubiectum medicinæ: ſed non eſt ſubiectum in ea, neq; vniuerſale, neq; particulare, quemadmodum etiam corpus hominis mortui eſt de reducibilibus ad ſubiectum medicinæ, pro quanto medicus intendit aliquando mundare ipſom à fecibus, & conſeruare ipſum à putredine. Non tamē ita per accidens conſideratur à medico ethicus, ſicut corpus mortuum, quoniam medicus hecticum regere habet taliter, vt non tam cito ipſum mori contingat, ſicut fieret ſi non regularetur, & hoc appellat Auicenna à decima tertij viuificabile. Corollarium aliquid infra ſpeciem ſpecialiſſimam ſcientiæ ſubiectum primum eſſe poteſt: conceſſi enim hominem ſecundum ꝙ arte ſanabile eſt, non comprehendere ſub ſe hecticum tertiæ ſpeciei. Quòd ſi Galenus prima technis, aut pluſqua Commentator ibi. commento 13. intelligit medicinam eſſe omnium ſanorum, ægrorum, vel neutrorũ, quia ars eſt de omnibus vniuerſaliter. Intelligo medicinam eſſe omnium hominum arte ſanabilium, noo eſt autem omnium hominum abſolute, neque eorum qui immortales facti ſunt. Quòd ſi pluſquam Commentator infra ſpeciem ſpecialiſſimam deſcendit: reſtringens ſanum per eſſe à natura, patet quòd plus reſtringit quàm nos, quia etiam ſanum per artem factum eſt arte regulabile & ſubiectum medico: voluit enim prima technis, commento 15. & tertia technis commento 21. ſana per artem facta non eſſe medico ſubiecta, ſed ea eſſe terminos artis. Quòd ſi formaliter intelligatur, veritatem ſapere deregetur. Ex hoc patet quàm longe abſumus ab opinione Vgonis Senenſis ponentis viuificabile in ratione formali ſubiecti medicinæ. Quòd ſi dicas quòd ſaoum eſt ratio formalis ſubiecti huius ſcientiæ: iuxta pluſquam Commentatorem prima technis, commento oono. Reſpondeo quòd non, quia medicinam eſt ſcientia practica, & noo ſpeculatiua: eſt autem ſaoum ratio formalis ſpeculatiua, eo quia noo dicit operabilitatem à nobis, ſed ſanabile bene dicit operabile à nobis. Nō ſubijciuntur igitur operi medici, ægrum vel neutrum: niſi vt ſanabilia ſunt, in quibus educeoda eſt ſanitas in ægro, ægritudinem remouendo: & in neutro lapſum vlteriorem ad ægrum prohibeodo, & ad ſanitatem ipſum reuocando. Similiter ſanom non ſubijcitur operi medici niſi in ſanitate cõſeruabile: ideo proportionabiliter dicendom eſt de ſubiecti ſcientiæ ratione, ſcilicet quòd ipſa ſit ſanabile, & non ſanum.

Quòd ſi ex pluſquam Cōmentatore ibidē dicas quòd ſubiectũ medicinæ eſt ſanum magis quàm corpus, vel homo. Reſpondeo quòd non, quia nulla diſpoſitio quam intendit artifex producere in ſubiecto, vel conſeruare in eo, eſt ſubiectum operi artificis, ſed ſanitas eſt diſpoſitio quam intendit medicus cauſare in ſubiecto homine vel conſeruare, ideo ipſa non ſe tenet ex parte ſubiecti operi, & conſequenter ſe tenet ex parte ſubiecti ſcientiæ practicæ. Sciendum ſexto, quòd ſanabile eſt duobus modis, arte, natura, tunc homo: vt ſanabile natura tantum, conſideratur à Philoſopho naturali: vnde Philoſophos in libro de ſenſu & ſenſato: Philoſophi eſt de ſanitate & infirmitate prima inuenire principia, ſed homo vt ſanabilis à natura adiuta per artem à medico conſideratur.

Ex hoc patet diminute aſſignatum eſſe ſubiectum medicinæ à Conciliatore differentia ſexta, & à Iacobo Forliuienſi, quia addiderunt ſubiecto per artem. Colligitur ſententia ab Auerrois primo colliget, capitulo primo in fine. Sciendum ſeptimo quòd neutrabile, ægrotabile non cadunt in ratione formali ſubiecti, quia noo operatur medicus circa hominem, vt in ipſum inducat ægritudinem, vel neutralitatem, neque vt conſeruet harum aliquam diſpoſitionem.

Quòd ſi dixeris, conſiderantur iſtæ diſpoſitiones vt abijciantur. Licet reſponſio vera ſit: non tamen ſufficit propoſito, quia nullus terminus à quo in tranſmutatione habet rationem finis illius tranſmutationis: ſed illud quod per tranſmutationem eſt abijciendum, eſt terminus à quo, vel per ſe, vel per accidens, non curo: ideo illud non habet rationem finis, ergo ab illo non eſt ratio formalis ſubiecti ſumenda, ſed à fine, puta à ſanitate. Ex hoc apparet ſuperfluitas Iacobi Forliuienſis & Vgonis Senenſis, & multorum aliorum, qui pooont in ratione formali ſubiecti medicinæ ægrotabile, & ſub neutra diſpoſitione ponibile. Iſtæ enim diſpoſitiones, quia aliquam contrarietatem habent ad ſubiectom, ad ipſum attribouotur. Ex his habetur, poſſibile eſſe: immo neceſſarium paſſionem alicuius ſubiecti eſſe rationem formalem cōſiderandi illud, & præſertim cum ſcientia ſubalternator alteri ſcientiæ ſubiectum illud quidditatiue conſideranti. Sic autem eſt de medicina cui ſubijcitur homo, quem Philoſophus naturalis quidditatioe conſiderat, & philoſophia naturalis medicinam ſibi ſubalternat: vt recte dixit pluſquam commētator, prima technis, com. 20. Quòd ſi dixeris illud eſt ſubiectum ſcientiæ quod pro differentia intrãt diffinitionem ſciētiæ, ſed medicinæ diffinitionem intrãt ſanom ægrum, & neutrum: vt patet ex Galeno, prima technis, & ex Auicēna, prima primi. Reſpondeo, circunſcribunt nobis illæ particolæ hominem ipſum, vt arte ſanabilem, ipſum.n. oportet eſſe, aut ſanum, aut ægrum, aut neutrum: ſi neutrum ponendum cēſueris, & quia materialia hæc ſunt in ſubiecto: ideo diffinitio Auicennæ ſuperaddens rationem eorom formalem conſiderandi, lautior eſt & totior. De ſubiectis autem librorum, vt techni, aut Afforiſmorũ, aut primi Auicēnæ, non multũ curamus, quia in poteſtate ſcribētis eſt de quib' voluerit diſputare,

ſed ſcientiæ ipſæ ex ſui natura ſubiectum exigunt eis determinatum. Quantum ad tertium articulum dubia quędā fulcanda ſunt: primū eſt quæſtio quam mouet Galenus in lib. de conſtitutione artis medicatiuæ, an medicina ſit ſpeculatiua.

Ad quam ipſe reſpondendo artes diſtinguit, quoniam quædam eſt ſolum ſpeculatiua, vt Arithmetica & Aſtrologia, & Philoſophia: quædam vero eſt practica tantum, quia oſtendit opus: non tamen cum ceſſat ab opere, vt coriaria, quædam econuerſo oſtendunt opus, vt ædificatiua: quædam autem nihil faciunt, ſed acquirere faciunt, vt venatoria. Tunc dicit medicinam eſſe de genere factiuarum, oſtendentium tamen opus, cum non operantur, hæc ex ſecundo capitulo primi libri. Ex tertio vero capitulo, dicit eam potius factorum correctiuam quàm factiuam, vt reſarcinatiua, quia naturæ eſt ſanitatem facere, artis vero reparare: ex capitulo 11. & etiam capitulo vltimo. Aliquando autem artifex ſibi exemplum plaſmat vt pictoria, aliquando vero non, medicina de ſecundis eſt, quia per anatomiam certitudinaliter videt ipſum: differt autem à dictis artibus, in eo ꝙ plurima natura operante, ipſa famulatur ſpeculationem, tam vniuerſam ex qua procedens medicus ſpeculatiuus & miniſtratiuus eſt, capitulo vltimo. His autem præſuppoſitis reſoluendo dicamus, eſſe practicum, vel ſumitur à ratione formali ſubiecti, & ſic medicina eſt practica, quia arte ſanabile eſt à nobis operabile. Alio modo ſumitur ab obiecto complexo dictante de opere, ſcilicet ſic eſſe faciendum vel non, & ſic medicina diuiditur per practicum & ſpeculatiuum, quia cōcluſionum medicinalium, alia dictans eſt de opere, alia non. dictantes de opere, parte medicinæ practica comprehenduntur, vt flebotomandum eſt, calefaciendum, frigefaciendum, &c. non dictantes vero, ſpeculatiue, vt genera febrium, ſunt tria, complexiones ſunt nono vel quinto febris eſt calor extraneus, &c. tunc quia habituum aggregatio integram dat ſcientiam: tunc patet quomodo practicum & ſpeculatiuum ſunt partes medicinæ integrales, & non ſubiectiuæ: ſed practicum & ſpeculatiuum, vt ab obiecto ſcientiæ incomplexo originem trahunt, ſunt differentiæ diuidentes ſciētiam in partes ſubiectiuas. An autem ſint differentiæ eſſentiales vel accidentales non curo nunc.

An autem ſubiectum partis medicinæ, quæ theorica eſt à ſubiecto partis medicinæ, quæ practica eſt, diſtinguatur: Dicendum ꝙ incomplexum ſubiectum nō diſtinguitur, ſed idē eſt in vtraq; & ſecundum materiam, & ſecundum formam, ſcilicet homo ſecundum ꝙ arte ſanabile: medicina enim vna eſt ſcientia extrinſece ab vnitate ſubiecti ſui. Niſi forte diceres, ꝙ homo arte ſanabile, ſecundum ꝙ de ipſo formabiles ſunt propoſitiones de opere dictantes ſubijcitur practicæ, ipſe vero ſecundum ꝙ de ipſo formabiles ſunt propoſitiones non dictantes de opere, ſubijciatur theoricæ, ſed patet hanc eſſe diſtinctionem, quam anima noſtra fabricat, quæ à ſcientijs realibus abijcienda eſt. Obiecta vero theorica complexa ab obiectis complexis practicis diſtinguuntur. ſunt.n. concluſiones differentes. Ex his autem concludamus alterius dubij ſolutionem, an ſcilicet medicina ſit ars. Et dicamus quòd capiendo artem, vt dicit collectionem plurium præceptorum ad vnum finem tendentium: ſic medicina eſt ars, neq; ars ſic accepta contra diſtinguitur ſcientiæ, ſed quid communius eſt ea. Sed vtendo hoc nomine ars ſecundum ꝙ eo vtitur Philoſophus 6. Ethicorum, medicina non eſt ars.* Error enim fuit Iacobi Forliuienſis nolenti ſub ſcientia 6. Ethicorum diffinita practicā cōpræhendi, quia ipſa eſt habitus demonſtratione acquiſitus: patet ibi cap. 4. Alius error fuit eiuſdem putantis ſcientiam practicam ſub arte 6. Ethicorum diffinita, eſſe comprehenſam, cuius oppoſitum voluit Philoſophus ibi, cap. 6. dicens artem eſſe circa contingentia: ſcientiam vero eſſe impoſsibilium aliter ſe habere, &c. Auerrois autem primo colliget, & ſexto, & ſeptimo: & primo canticorum, voluit medicinam eſſe artem. Non vt ipſum exponit Vgo Senenſis, ſcilicet large artem accipiendo: iuxta quem ſenſum intelligendi ſunt Galenus & Hippocrates, quia ipſam voluit Auerrois eſſe mechanicam artem, & non ſcientiam: dixit enim ipſe primo de anima, commento decimo ſeptimo, medicum eſſe artificem mechanicum, quemadmodum eleganter dixit pluſquam commentator, prima technis commento ſeptimo.

Sed I hoc loco mihi non placent ꝑceptor, immo eam eſſe artem proprie ſecūdum Gal. ſententiā oſtendi in noſtra de ſubiecto medicinæ.

ALEXANDRI ACHILLINI BONONIENSIS,

DE DISTINCTIONIBVS.

Caput primum de entis ſignificationibus.

ENS TRES habet ſignificationes ordinatas. Prima eſt qua exiſtentia ſignificantur. Hic aduerte Scoti fundamentum. Quatuor ſigna ordinem habent. Primum eſt rei quidditas. vt Sortes eſt homo, animal, rationale. licet enim animal ſit abſolute prius quā homo, quia ab animali non conuertitur eſſendi conſequentia, Sorti tamen immediatior eſt homo quàm animal, quia inter genus & indiuiduum mediat ſpecies, & medium eſt extremo propinquius quàm aliud extremum. Secundum ſignū eſt rei proprietas, vt Sortes eſt riſibilis, diſciplinabilis. Tertium eſt modus eſſendi, vt Sortes exiſtit. Quartum eſt accidens abſolutū vel reſpectiuum, vt Sortes eſt quantus, qualis, ad aliquid, &c. ad minus malum intellectum deducit hic modus loquendi. Hoc eſt hoc ſignum ꝙ hoc eſt in tali ſigno, ſed nunc nō curo. Ex hoc ordine aperte intelligitur opinio Auicēnæ ponētis ꝙ ens eſt conſequens ſubſtantiam. rerum quia inter ſubſtātiam rei, & eſſe eiuſdem mediant proprietates, quæ ſunt poſt ſubiectum ſuum. & ſic eſſe nedum poſterius eſt quidditate, ſed etiā mediatum eſt ab eadem. Contra hanc opinionem dixit Auerrois deſtructione deſtructionum diſputatione ſeptima dubio primo erronea eſt. ratione ſubiunxit deſtruc. deſtruct. diſputatione octaua dubio 1. quia tunc eſſe non eſſet prima quæſtio immo ſequeretur quæſtionem quid eſt. Quod eſt contra philoſophum. ſecundo Poſteriorum tex. com. primi anteponentem quæſtionē an eſt, quæſtioni quid eſt. Et Auerrois. 4. phyſi. com. 50. anteponit quæſtionem quid nominis, ſecundo quæſtionem an ſit, tertio quæſtionem quid ſit. Aliam addo rationem. ſi quantitas eſt propria paſsio materiæ impoſsibile eſt quantitatem mere per accidens conuenire alicui materiam eſſentialiter includenti, quia cui per ſe primo modo conuenit ſubiectum, ei per ſe ſecundo modo conuenire debet propria paſsio illius ſubiecti. & ſic de Sorte non poterit quantitas mere per accidens prædicari, quum de Sorte quidditatiue dicatur materia. in obliquo tamen vt Sortes eſt ex prima materia, & etiam ex ſecunda, vt ex carnibus & oſsibus, &c. to autem cōſequenter conſiderat quomodo qualitates primæ ſunt elemētis ſubſtantiales, & quomodo mixti eſſentialiter elementa includentibus elementorum qualitates attribuantur. aduerte etiam ꝙ non omnis modus eſt poſt paſsiones in ſubiecto patebit infra. Voluit igitur Auērrois ꝙ eſſe eſt genus ſubſtantiæ. analogum tamen. habet.n. pro inconuenienti Ariſt. 7. phyſi. tex. com. 29. omnia eſſe vnum, vt primo Phyſ. probatum eſt. vbi dicit Auerrois vniuoca in prædicato propoſitionis illius. & dicit ibi beatus Thomas illam fuiſſe Platonis opinionē Scotus igitur tenens entis vniuocationem ſequitur Auicennā relinquentem Ariſt. vt Platonem immitteretur. & ſumitur ens in deſcriptione ſubſtantiæ eo modo quo genera in diffinitionibus ponuntur. Corollarium primum exiſtentia quidditatiue dicitur de ijs quæ ſunt. vt primo de elementis declaraui quæſtione 23. Dixit enim Auerrois primo Phyſi. com. 17. Dicere enim aliquid eſſe non eſt prædicatio per accidens. Corollariū ſecundum, ſum, & exiſto, ſunt duo verba ſubſtantiua ſynonyme idem ſignificātia. Corollarium tertium primæ duæ quæſtiones.

ſtiones.quæ 2.Poſteriorum.tex.com.primi ſimplices appellantur, aut binariæ ab Auer.2. perihermenias capite.1.quia de ſecundo adiacente ſunt ad quidditatem pertinent.prima.ſ. ſi eſt, ad vniuerſalem rei quidditatem, & dicitur prima, quia vniuerſalia ſunt nobis notiora, & particularis cognitio vniuerſalem præſupponit, cum ſcientifica fuerit, aut diſtincta ex primo Phy.tex.com.4.& ideo particularis cognitio ſecunda dicitur.Secunda vero quæſtio.ſ.quæſtio quid eſt ad particularem rei cognitionem pertinet. ideo per proprium rei genus & per propriam differentiam huic ſatisfit, vt dixit Auerro.7. Meta.com.43.& Ariſto.6. Topi.cap.1.illis duabus vijs docet diffinitioni opponere. Ex hoc intelliges Auerroim.5.Meta. com.14.ponẽtem expoſitorum diuerſitatem in quæſito ſimplici.ſ.verum aliquid eſt. an.ſ.collocetur hæc quæſtio in quæſtionibus accidentis, & eſt opinio Auicen.quam ſequitur Scotus.aut in quæſtionibus generis, & eſt opinio Ariſt.quam ſequitur Auer.quia intelligunt Ariſt.& Auer.per ens quid commune.10.prædicamentis.Intellige analogice.Deus.n.non eſt in genere vniuoco, ſed bene eſt in genere analogo vt dixit Auer.in deſtru.deſtruct. diſputat.7.dubio primo. Contra Auer.3.Meta.com.10. Impoſsibile eſt vt aliquid prædicetur prædicatione generis de rebus habentibus formas diuerſas, quæ nõ communicant in vna forma numero, ergo neq; ens, neq; corpus quidditatiue dicitur de quatuor elementis, niſi conueniant in vna forma. Exempli gratia corporeitatis. Sed hoc conſequens eſt impoſsibile, vt ſecundo lib.de elementis declaraui. ergo ens non quiditatiue dicitur de eis. Secundo ſequitor philoſophum naturalem demonſtrantem de primo motore ꝙ eſt abſtractum, quia demonſtrat ꝙ abſtractum eſt, ꝙ materia eſt, ꝙ forma eſt, conſiderare iſta inquantum entia ſunt. patet conſequentia quia prædicatum eſt ratio ſub qua ſubiectum conſideratur, conſequens eſt falſum.quia ens inquantum ens eſt ſubiectum meta.4. Meta.tex.com.1.ergo omnis artifex conſiderans ens inquantum eſt ens eſt metaphyſicus. aliter idem ſub eadem ratione formali acceptũ ad duas ſcientias pertineret. quod eſt ſcientiarum diſtinctiones confundere. Tertio.ſequitur naturalem philoſophum ſubſtãtias abſtractas quidditatiue conſiderare, patet conſequentia quia conſiderat de eis ꝙ ſunt quod eſt prædicatum quidditatiuum per te.conſequens autem falſum eſt.vt ex Auerroe patet in multis locis. Reſpondeo.ad primum loquitur ibi Ariſt.de genere vniuoco dicente formam vnam numero, ſaltem in eſſe intentionali. licet illa non ſit vna numero in multis ſingularibus eius in eſſe eius naturali, & ſic elementa vniuocantur, ſed non ſub nomine entis. Et cum iis ſtat genus eſſe analogum quiditatiue dictum, & non dicere vnam formam.etiam apud animam, niſi forte ſimilitudinem vocis aut termini ſcripti.

Argumentum notandum.

Ad ſecundum quidditates proprias abſtractorum ſimpliciter conſiderare habet metaphyſicus, & non naturalis, ſed aliquod prædicatum analogum communiſsimum poteſt naturalis philoſophus inuenire, & cum dicitur ens inquantum ens eſt ſubiectum metaphyſici.ergo omnis artifex, &c.concedo ſi verſatur circa ens tanquam ſubiectum, & illius ſubiecti ratio formalis conſiderãdi ſit ens.non autem ſi ens ſit prædicatum inuentum de ſubiecto. Ad tertium. negatur conſequentia, quia ſenſus eſt naturalem philoſophum proprias quidditates abſtractorum ſimpliciter conſiderare, quod non eſt verum. Si tamen intelligas ꝙ de motore primo prædicatum aliquod inuenit de illo quidditatiue dictum, conceditur conſequẽs, quia iſtius propoſitionis abſtractum eſt, prædicatum quidditatiue dicitur de ſubiecto, & concluditur concluſio illa à naturali, & prædicatum & ſubiectum de primo motore verificantur. Corollarium quartum exiſtentia non eſt modus intrinſecus rei ex natura rei differens à re, immo eſt ipſamet res & non realiter tantum, immo formaliter, ſic ꝙ quidditatiue prædicatur de re illa, cuius eſt exiſtentia. Quodcunq; igitur fuerit, illud nomine entis importatur, ſiue materia, ſiue forma, ſiue compoſitum, ſiue ſubſtantia, ſiue accidens ſit quemadmodum & nomine exiſtentis. Ex iis clare intelliges Auerroim.1.de Anima, com.77. Anima eſt per quam illud ens eſt quod eſt. Et intelliges Auerroim.2.Phyſi.com.71.dicentem metaphyſicam eſſe de exiſtẽtibus ſecundum ꝙ exiſtunt, quia non differt clauſula Auer.à clauſula Ariſtotelis.4.Meta.tex.com.1. Eſt autem ſcientia quæ ſpeculatur ens inquantum ens, niſi nomine, & intelliges Auerroim.3.de Anima, com.23.di. Quod enim accidit alicui per accidens, neceſſe eſt vt non ſit ei ſecundum ꝙ eſt. volẽs ꝙ ſecundum naturam propriam rei non attribuuntur ea quæ per accidens rei attribuuntur, quoniam per naturam ꝓpriam attributa ſunt per ſe rebus attributa. Hinc aperte videbis errorem Scoti volentem ſcientiam præſcindere ab exiſtentia rerum. neceſſaria.n.ab exiſtẽtia in actu euadere non poſſunt, contingentia vero ab exiſtentia in actu vel in potentia, & neutrũ eorum à prædicato primo dicto in primo modo dicendi per ſe præſcindi poteſt. Et licet aliquod contingens puta Cæſar ab actuali vel potentiali exiſtentia fugiat, ipſum non eſt proprie ſcibile, ſed vniuerſale ad ipſum ſcibile eſt, & ab vniuerſali ad ipſum non fugit exiſtentia in acto vel in potentia, conceditur tamen aliquid eſſe ſcibile, & illud non actu exiſtit, quia aliqua ſpecies rerum ſecundum nullum eius indiuiduum exiſtit in a, tempore. exiſtet tamen aliquando apud philoſophum.loquor. quia Theologus ſpecies concedit multas apud deum conceptas, quarum nullum indiuiduum aliquando exiſtet, neq; fuit, aut eſt. Et tamen ſi non præſentetur aliquod indiuiduum eius ſenſui, nequaquã intellectus noſter de illo vniuerſali ſciẽtiam habebit, vt teſtatur philoſophus.2. de Anima.tex.com.60. Et Auer.ibi clare exponit dicens. Et cauſa in eſſe iſtius diſpoſitionis in nobis in ſcientia ſenſibilium eſt eadem cauſa in eſſe iſtorum in ipſis ſenſibilibus.i.cauſa faciens requiri præſentia ſenſibilia ad hoc vt ſentiantur. facit requiri ſenſibilia ſenſibus præſentia vt ſciantur, quia naturales ſenſibilium ſimilitudines, quas oportet eſſe in intellectu, vt intellectus ſenſibilia cognoſcat, non aliunde haberi poſſunt ꝙ via ſenſus, & hoc voluit Ariſto.1.Poſteriorum capi.17.deficiente ſenſu neceſſe eſt nobis ſcientiam illius ſenſus deficere, & Auer.ibi com.33. & ſimiliter.2. Poſterio. tex.com.vltimi & proœmio metaphyſicæ. Et dixit Ariſt.in lib.de ſenſu & ſenſato.non enim intelligit intellectus quæ exterius non cum ſenſo.in hoc enim differunt non per ſe intelligibilia à per ſe intelligibilibus. quia non per ſe intelligibilia per ſpeciem alterius intelliguntur, ſed per ſe intelligibilia non per ſpeciem alterius intelliguntur. ideo cæcus à natiuitate, quia deficiunt ei naturales rerum viſibilium ſimilitudines, de coloribus ſcientiam habere non poteſt, neq; ſimilitudines terminorum ad placitum colores ſignificãtium per auditum ad intellectum peruenientes cæco ſufficiunt pro ſcientia colorum, ſed de hoc ſatis. Non etiam rationabile eſt ꝙ eſſe ſit quidditatiue dictum de deo & non de entibus alijs. quemadmodum neq; rationabile eſt, ꝙ eſſe ſit extra quidditatem dependentium, & non extra quidditatem dei, quia non magis intimum eſt, aut extraneum ipſum eſſe vni quàm alteri, quamuis per dependens & independens differant, & ſatis eſt independentia eſſe ipſius, vt qui eſt, ſit nomen dei conuenientiſsimum. Hinc etiam apparet opinionem Alberti magni & ſancti Thomæ realiter diſtinguentem eſſe ab eſſentia, eſſe à veritate diſtantiorem quàm ſit opinio Scoti in hoc tenens oppoſitum. Patet etiam harum propoſitionum inuicem repugnantia, quas quidam Scotiſtæ concedunt. prima ens ſignificat ſolum ea de quibus quidditatiue dicitur. Secunda ens habet paſsiones ſibi realiter identificatas, de quibus dicitur non quidditatiue, quia capio paſsionẽ, quam dicunt entis, exempli gratia veritatem aut ipſa eſt ens, aut non. non eſt euadere à contradictione. Si veritas eſt ens, falſa eſt propoſitio prima, quia non verificatur terminus de re quã non ſignificat. licet terminus ſignificare poſsit aliquid de quo non verificatur, vt viuens animam apud Auerroim.2.de anima com.8. Si non eſt veritas ens falſa eſt propoſitio ſecunda. quia ſequitor ꝙ paſsio non eſt eadem res ꝙ ſubiectum. Diſtinguant igitur entis ſignificationes, &c. Huic autem primæ ſignificationi entis non ſubſunt negationes aut priuationes, ſed circunſtare intelliguntur, & reduci ad illam. dixit enim Auer.4.Meta.com.16.non ens.n.non intelligitur, niſi ſecundum comparationem ad ens.non enim cæcus eſt oculus, quia cæcitas ſit aliquid in oculo, ſed quia oculus caret forma, per quam oculus videre poteſt, & ſic cæcus eſt nomen denominatiuum, non acceptum a præſentia rei quæ ſit priuatio, ſed priuatiuum eſt, & accipitur a formæ abſentia, quæ viſus eſt, & in hac ſignificatione prima negaui in lib.de elemetis. quæſtione

Scoti error.

De eſſe an ab eſſentia diſtinguatur ſecundum S. Thomam, Scoti.

ſtione ſecunda Sortem eſſe ens. poſtquam mortuus eſt, dixit enim Auer. 4. Meta. com. 15. quod non eſt in actu, non eſt ens ſubſtare autem entis ſignificationi ſubſtantia intelligitur, & accidentia, quæ ſubſtantiæ attribuuntur, ſiue abſoluta fuerint, ſiue reſpectiua. Siue primo intelligibilia fuerint, ſiue ſecundo intelligibilia. vt logicalia genus ſpecies, &c. attribuebant autem Ariſt. & Auer. 4. Meta. tex. com. 2. hæc enti. ſ. ſubſtantiæ.

Secunda entis ſignificatio.

Secunda entis ſignificatio eſt qua non exiſtentia ſignificantur. poſsibilia tamen exiſtere, quia igitur hæc non exiſtunt, non ſunt entia, ſed quia poſsibilia ſunt exiſtere, appellantur poſsibilia. Sortes igitur antequam naſcatur, eſt ens in potentia. dixit enim Auer. 9. Meta. com. 6. manifeſtum eſt q potentia eſt aliud ab actu, & eſt ante actum, & cum exiſtit, eſt ens in actu. cum vero eſt mortuus, non eſt ens in actu, neq; in potentia, quia materia non amplius eſt in potentia ad formam Sortis. cogitatiuam intellige, neq; agens naturale poteſt amplius facere Sortem. ſed ipſe inter poſsibilia nominatur, quum ſibi non repugnet q ſit, immo aliquando ipſe fuit. Iſtum tamen modum loquendi de rigore ſermonis verũ non ſaluat tranſlator Auer. 1. cœli com. 122. ſed dixit cum aliquid fuerit completum in generatione impoſsibile eſt generari. oportet igitur intelligi impoſsibile. i. non poteſt, dixit enim Auer. 1. cœli com. 138. potentia. n. non intelligitur, niſi in reſpectu futuri. & com. 130. nihil poteſt in reſpectu præteriti, quoniam actio quæ fuit in præterito, iam præteriꝫ, & eſt propoſitio Ariſtotelis. 6. Ethico. cap. 3. ſolo. n. ipſo & deus priuatur ingenita facere quæcunq; ſont facta, & eſt ſenſus de tribus temporibus potentia diuina reſpicit præſens & futurum, non autem præteritum. Et tunc Ariſtotelem intelliges & Auerroim. 5. Meta. tex. & com. 14. diuidentem ens in potentia contra ens, quod eſt extra animam. Et nono Meta. com. 7. Hoc nomen non dicitur ſimpliciter apud vulgus de eo, quod eſt in potentia, & ſi ſit in anima in actu. Et hæc eſt potentia, quã ſolent aliqui obiectiuam appellare, quia quod eſt in potentia, eſt obiectum producibile ab agente. Sed dicendum q Sortes non habet hanc potentiam in ſe, ſed Sortes antequam naſcatur, eſt in potentia, quia datur materia, ex qua Sortes fieri poteſt. & ſic eadem eſt potentia materiæ, quæ reſpectu materiæ ſubiectiua dici poteſt, quia per eam materia eſt potẽs tranſmutari, ſed reſpectu Sortis obiectiua dici poteſt, quia per eam Sortes eſt potẽs exiſtere, & per eam poteſt agens naturale facere q Sortes ſit. Hic tamen Theologus aduertat, propter creationem, quæ materiam non requirit ſibi ſubiectam, & ſic dat Theologus potentiam obiectiuam, quæ non eſt ſubiectiua. & in hoc diſcordat Theologus à philoſopho. Sed quia conceſſum eſt, quum Sortes non eſt, q ipſe non eſt ens. quamuis ipſe eſſet ens poſsibile vel in potentia. Contra hæc ordine naturali ſe ſequuntur, quid cognoſcibile, cognitum, ergo vltimum præſupponit ſecundum, & ſecundum præſupponit primum, ſed cum Sortes non eſt, ſed poteſt eſſe, ipſe cognitus eſt, vt poſsibile eſt ergo cognoſcibilis eſt, ergo ipſe eſt habẽs eſſe quidditatiuum.

Verũ eſt Sor. non eſt ipſe ſit ens.

Secundo. hic eſt ordo naturæ, quid producibile, productũ. ergo nunc primo productum prius fuit producibile, ergo prius habuit eſſe quidditatiuum, ſed in primo inſtanti, in quo Sortes eſt, ipſe tunc primo eſt productus, ergo ante illud fuit producibile, & ante illud habuit eſſe quidditatiuum. Tertio iſtius propoſitionis Sortes eſt homo, extrema ſunt conformia, quamuis Sortes non exiſtat. ergo Sortes aliquod eſſe habet, ergo quidditatiuum habet. patet conſequentia, quia illud eſt primum eſſe, quod res habere poteſt. Et præſuppoſitum eſt cuilibet alteri eſſe, ante. n. conformitatem eſt conformabilitas, & ante cõformabilitatem eſt quidditas, quia ante actum eſt aptitudo, & ante aptitudinem eſt quidditas, ad quam ſequitur aptitudo. Quarto. ens diuiditur per actum & potentiam, ergo ante potentiam eſt natura entis, patet conſequentia, quia diuiſum eſt natura prius membro diuidente. Quinto. niſi rei factibili præſupponatur eſſe quidditatiuum, tunc res eſſet ex nihilo. conſequens eſt contra omnes antiquos philoſophos ex nihilo nihil fit, teſte Ariſtotele. 1. Phyſi. tex. com. 34. & 12. Meta. text. com. 34. inducit tanquam impoſsibile, tunc ex nocte erunt ſimul omnia ex non ente. Et. 12. Meta. text. vltimo enumerat opinionem. alij quidem ex non ente faciunt entia, iuxtaponens illam ſuæ opinioni tanquam irrationalem. Reſpondeo. ad primum concedo q actus præſupponit aptitudinem & aptitudo quidditatem, & cum dicitur, ipſe, cum non eſt, cognitus eſt. reſpondeo naturales rerum ſimilitudines & propriæ non habentur niſi ex rerũ præſentia. ideo ſi Sortes non fuit, & non eſt, non habentur eius naturales ſimilitudines, quibus cognoſcatur. Quod ſi futurum cognoſcitur hoc erit per plures intentiones congregatas, vt dixit Auer. 3. de Anima com. 33. Et apud intellectum erit hoc per ſimilitudines rerum vniuerſales, ſe inuicem reſtringentes, quæ ab alijs exiſtentibus acceptæ ſunt, vt homo talis quantitatis figuræ, talium operum, &c. Et ſtat q cauſæ effectus cauſatiuæ ſint, & cognoſcendo cauſas aliquid de effectibus iudicetur, vt terræmotum iudicantes ex trium ſuperiorum planetarum coniunctione, vt ſub cancro. ſicut Bononiæ euenit annis. 1504. & 1505 Quod ſi fuerit cõiunctio ex duobus vt ex Saturno & Marte, qui de ſuperioribus ſunt, debiliorꝫ iudicet, ſicut euenit Bononiæ in principio anni. 1509. Et tunc propoſitiones de verbis ampliatiuis non requirunt rem, pro qua ſubiectum ſupponit, exiſtere, & hoc voluerunt aut potuerunt velle dicere dicentes vniuerſalia præſcindere ab exiſtentia, ſed explicare non potuerunt, non diſtincte rem intelligẽtes. Item actuum, quidam ſunt naturales in re, & iſti præſupponunt aptitudines, ſi materiales fuerint, ſed actus in alio & extrinſeci, non. quemadmodum aſcendere grauis non præſupponit aptitudinem ad aſcendendum, quia violentum eſt aſcendere graui, ſed cognitio eſt operatio cognoſcẽtis non cogniti, niſi tãquam obiecti extrinſece denominati, & ſic non requiritur rem eſſe, quæ cognoſcitur, niſi cognitio eſſet intuitiua: vt ſi vides Sortem, Sortes eſt. Et cum infertur Sortem habere eſſe quidditatiuum, cõceditur in caſu illo de Sorte nondum nato q habet eſſe quidditatiuum in actu vel in potentia ex quo nõ ſequitur Sortem eſſe, neq; Sortem habere aliquod eſſe, ſed habere vel poſsibile eſt q habeat eſſe, ſequitur. licet non ſequatur q Sortes poſsit habere eſſe, ſtat enim Sortem fuiſſe cognitum. & ſeruatam fuiſſe ſenſitiuam interiorem eius cognitionem vſq; poſt mortem illius. non valet igitur. Sortes eſt cognitus, ergo ipſe habere poteſt eſſe quidditatiuum, quemadmodum ſi quid cognitum eſt per intentionẽ fictam, non valet cognitum eſt, ergo poſsibile eſt ipſum habere eſſe quidditatiuum. bene igitur diſtinguas amplitudinem poſsibilis eſſe maiorem q̃ amplitudo huius verbi poteſt, quia poſsibile ad tria tempora ſe extendit. præſens, præteritum & futurum, ſed poteſt duo tantum comprehendit. præſens & præteritum, & attribue Sorti mortuo eſſe poſsibile, quod negatur à chimera. & attribue antichriſto futuro poſſe eſſe, quod negas à Sorte mortuo apud philoſophum, non tamen apud Theologum, qui concedit Sortem, quamuis mortuum eſſe ſurrecturum. per potentiã tamen diuinam. Ad ſecundum. inter productum & producibile datur differentia, quia ex producto ſequitur eſſe vel fuiſſe, ſed ex producibili non ſequitur eſſe, neq; poſſe eſſe, ſed ſequitur poſsibile produci. ergo quid quod præſupponitur à producibili non eſt quid præſens, aut actualiter exiſtẽs, ſed q poſsibile eſt eſſe quid, & cum arguitur eſt productum, ergo prius fuit producibile, ſi intelligitur de priori tempore, tunc data illa conſequentia, negandum eſſet eſſe aliquid ꝑducibile ab æterno. quia æterno tempore præterito non poteſt eſſe tempus prius. Negata igitur conſequentia, conceditur conſequens, & cum tertio infertur, ergo prius habuit eſſe quidditatiuum negatur conſequentia, quia arguitur à magis amplo ad minus amplum, ſed ſolum ſequitur poſsibile eſt ipſum habere eſſe quidditatiuum, & tunc conceditur conſequens. Ad tertium. extrema habere conformitatem intelligi poteſt q præſupponant aliquod eſſe extra animam. hoc non oportet, alio modo intelligitur, ſi Sortes eſſet extra animam, ſibi conueniret eſſe hominem & hoc eſt verum, ſed nõ ſequitur Sortem eſſe aliquid in re. quia conditionalis communiter nihil ponit. Ad quartum diuiſiones per animam noſtram fiunt. ideo vt diuidat intellectus noſter aliquid, præſupponitur q ipſe cõceperit illud, ſed ſi eſt aliquid in potentia ens, ipſum non præſupponit eſſe in actu ſui met, ſed bene præſupponit actum motiui, & q actu eſt mobile ipſum, ſed præſupponit q poſsibile eſt vt ipſum ſit. Similiter de propoſitionibus demonſtrationis & diffinitionibus, dicendum

dum eſt, ſuper quibus ipſi maxime fundantur ad ſtabiliendas rerum quidditates. Ad quintum quod præſupponitur actioni prohibens creationem, eſt materia, ex qua factibile eſt aliquid. non autem quidditas. immo mirandum eſt de formantibus argumentum vt de Amonio Andreæ in tractatu de tribus principijs qui fideles ſe eſſe confitentur, & creationẽ concedunt, nedum in theologia, ſed etiam apud philoſophum, & ſtabiliunt ſibi fundamenta, ex quibus creationem negare habent. Et tunc via qua incedo difficultatem non habet. an quidditas generationem terminet. forma vel compoſitum corruptibile, non curo nunc, & patet q̃ ſic. dicere. n. q̃ exiſtentia non ſit ſubſtantia rei, aut nun niſi materialiter, & q̃ ſola exiſtentia incipiat eſſe, eſt dicere generationem non eſſe ſubſtantialem, ſed modalem potius, quia ſubſtantia apud eos non incipit eſſe ſubſtantia, licet ſubſtantia incipiat exiſtere, quæ præfuit ſubſtantia, hoc autem nedum contra Ariſtotelem eſt, ſed contra terminorum ſignificationes. ſ. generationis ſubſtantialis & corruptionis, generatione igitur ſubſtantia Sortis incipit eſſe, & incipit eſſe ſubſtantia. vt lib. 1. de elementis dixi &c. Similiter hoc eſt facere q̃ res corruptibilis non ſit ſimpliciter corruptibilis, quia Sor. nunquam incipit aut deſinit eſſe Sortes. ſimiliter de futuro. licet Sortes incipiat exiſtere, aut deſinat quod nedum contra Ariſtotelem eſt, ſed etiam contra experientiam & ſenſum.

Tertia entis ſignificatio.

Tertia entis ſignificatio eſt, qua quæ non ſunt, neq; exiſtere poſsibilia ſunt, dũmodo concipi poſſint ſignificantur, & huiuſmodi non ſunt actu entia, neque in potentia, immo neq; poſsibilia, ſed imaginabilia ſunt & ficta. dixi imaginabilia, quia apud Ariſtotelem nullus intellectus in actu ficta componit, ſed intellectus poſsibilis eſt, qui ea apud ſe habet, non tamen ratione intellectus eſt ipſius defectus origo. ſed ratione imaginationis rerum imagines male componentis, malam intellige compoſitionem, tam verbaliter incomplexam, quia quemadmodum in virga ſemiuiridi, anima & forma, quæ non eſt anima, materialiter continuantur. ita componit imaginatiua partem formæ ouis cum parte leonis aut ſerpentis, dum chimeram componit, & ſic ex compoſitione naturali trãſitus eſt ad præternaturalem & impoſsibilem, quàm complexam, vt homo eſt lapis, quia neceſſarijs propoſitionibus opponit intellectus ꝓpoſitiones impoſsibiles. Iſta autem ſunt in genere entis diminuti teſte Auerroe. 6. Meta. com. vlti. Has autem tres entis ſignificationes aliquo modo ex Ariſtotele. 5. Meta. tex. com. 14. potes elicere. An autem ens ſit vniuocum. Rñ. ſi hæc tria ſignificata nomine entis importari volueris pure æquiuocum eſt ens. Quod ſi entia ſecũdæ ſignificationis cum entibus primæ ſignificationis coniunxeris, non eſt vniuocatio. Et errorem Scotizantium hic aduerte, quia Ariſtotelem dicentem primo de ſomno & vigilia, cuius eſt potentia eius eſt actus, intelligunt de re, quæ eſt in potentia obiectiua alicuius agentis, q̃ illa eſt actu poſt productionem, & ſic volunt q̃ eiuſdem rationis eſt res ante productionem & poſt. Sed illud non eſt mens philoſophi ibi, quia loquitur de potentia ſubiectiua, quia ibi reperitur potentia ad aliquam formam. ibi reperiri habet actus, quia actus eſt potentiæ perfectiuus. Neq; eadem eſt diffinitio rei in potẽtia ad exiſtendum & in actu exiſtentis, quia differentia eſt aliquid eſſe animal rationale exempli gratia, & poſſe eſſe animal rationale, & ſic inter actum & potentiam permutatio eſt ab vna entis ſignificatione in aliam exitus. Volunt etiam non eſſe verum q̃ actus & potentia ſubiectiua ſint eiuſdem prædicamenti, vt accidens quod recipitur in ſubſtantia. Sed contra ipſos eſt textus Ariſt. 1. Phy. com. 50. & 56. in vnoquoq; genere eſt vna prima contrarietas, & 12. Meta. tex. com. 22. Species priuatio & materia, ſed horum vnumquodq; alterum circa genus vnumquodq;. Idem vult Auer. 5. phyſi. com. 9. potentia ad aliquam rem eſt de genere illius rei. Et. 4. cœli. com. 25. hæc diſpoſitio. ſ. compoſitio ex materia & forma ita exiſtit in prædicamento vbi ſicut in alijs prædicamentis. Et. 2. de Anima, com. 6. actus & potentia ſunt differẽtiæ quæ contingunt omnibus prædicamentis, & ad exemplum illorum de accidentibus receptis in ſubſtantia, dicendum q̃ oportet ipſos tunc dicere mutationem eſſe poſsibilem ex ſubſtantia vt materia ad accidens vt forma, cuius oppoſitum vult Ariſ. & Scotus met, ideo dicendum q̃ ſubſtantia quæ ſubijcitur accidenti habet rationem accidentalem, & non ſubſtãtialem reſpectu illius. ideo ſi accidens ſit qualitas, materia eſt potencia qualitas, & non eſt de prædicamento ſubſtantiæ, ſed ipſa vt potentia de genere ſubſtantiæ eſt, non comparatur niſi ad formam ſubſtãtialem, non autem ad accidentalem. Reuertamur igitur & dicamus q̃ ens commune ad duas primas ſignificationes entis non eſt vniuocum, immo ens in prima ſignificatione acceptum non eſt vniuocum, ſed analogum. vt dixi in libro. 2. de elementis, quia prius dicitur de ſubſtantia ſecundo de accidente. Nequaquam. n. deus eſt ſecũdum ens, ſed ſemper primum. Si autem ens vniuoce diceretur de deo, deus eſſet conſtitutum. diſtingue conſtitutionem à compoſitione quantum vis. conſequẽs eſt impoſsibile. & contra Ariſt. 12. Meta. tex. com. 37. & contra naturam primi principij. primum eſt quo nihil eſt prius. Et dato q̃ diceretur ens de deo vt prædicatum vniuocum, ſed denominatiue & non vniuoce, vt dixit Franciſcus ſequẽs Thomam Anglicum, adhuc deus eſſet reſolubile, non autem irreſolubile. conſequens eſt inconueniens, quia omni dualitate vnitas eſt prior, deo autem nihil eſt prius, ergo deus non eſt dualitas, non loquor nunc de trinitate ſuppoſitorum theologica, ſed mere naturaliter & quidditatiue concipio diuinitatem, non ſuppoſita, eſſet autem deus dualitas, ſi reſolueretur, quia ipſe eſſet illa duo, in quæ reſolueretur, & præſertim quia reſolutio eſſet ſecundum intellectum, nõ autem per motum, neq; ſecundum rem, in qua nedum partes ſunt ſimul totum, ſed quælibet pars dicitur de reſoluto. neq; infinitas, qua reſolubilia identificantur iuxta theologum. rationem tollit formalem terminorum. Eſt igitur deus vnitas. Præterea commune vniuoce prædicatum eſt naturaliter prius ſubiecto, deo autem nihil eſt prius etiam ſecundum intellectum, quia ſimpliciter primo intellecto nihil eſt prius ſecũdum intellectum, ſed deus eſt ſimpliciter primo intellectum, quia deus eſt primum obiectum primi intellectus, ergo deus eſt ſimpliciter primo intellectum, quia deus eſt primum obiectum primi intellectus, ergo deus eſt ſimpliciter primo intellectum, & licet nos materialia prius intelligamus q̃ immaterialia. & ens prius quàm deum cognoſcamus. non tamen valet conſequentia, ens eſt prius nobis notum q̃ deus, ergo deus non eſt ſimpliciter primo notum, & hoc eſt, quia noſter intellectus non eſt primus intellectus, ſed infimus eſt & hoc in lib. de intelligentijs tetigi quolibeto. 5. Quod etiam ens analogum ſit, confirmat Auer. 8. Meta. tex. com. 16. volens genera altiſsima eſſe ſimplicia. ſ. abſtracta, quum non habeant genera. & quamuis habeant ens, ens non eſt genus, niſi forte analogum, ſimplicitatem generaliſsimorum tangit Auer. 5. Meta. com. 4. & ſubiungit generaliſsima non habent genus, niſi dictum multipliciter. Contra ſequitur ex hoc q̃ ens non prædicatur quidditatiue de abſtractis. Rñ. ſi intelligitur vniuoce. concedo conſequens. ideo dixi ens non vniuocum eſſe, ſed analogum. Differentiam autem inter genus vniuocum & analogum ponit Auer. 10. Meta. com. 8. quia vniuoco reſpondet vnum ſignificatum commune multis ſpeciebus, ſed analogo non, ſed multa, ordinem tamen habentia. Sed dices, ſiue ens ſit analogum, ſiue vniuocum, videtur q̃ illud ſit prius deo. quia illud eſt prius à quo non conuertitur ſubſiſtendi conſequentia, ſed ab ente ad deum non conuertitur. quia non valet conſequentia, ens eſt, ergo deus eſt. licet valeat, deus eſt, ergo ens eſt.

Reſpondeo. prima euaſio Tiberi negatur minor. ad probationem negatur aſſumptum, immo valet ens eſt, ergo deus eſt. patet deducendo ſic ens eſt, ergo cauſatum vel non cauſatum eſt patet conſequentia ex ſufficienti diuiſione. quia per contradictoria eſt. Tunc non cauſatum eſt, ergo deus eſt, patet conſequentia à conuertibili. vbi aduerte licet antecedens ſit negatiuum, & conſequens affirmatiuum. tamen ſuppoſito primo antecedente habetur affirmatio. ſ. ens eſt, & non cauſatum. Si cauſatum eſt, deus eſt. patet conſequentia à naturaliter poſteriori eſſentialiter dependente ad prius. tunc conſequens ex vtraq; parte diſiunctiue ſequitur ex tota diſiunctiua. ergo deum eſſe ſequitur illam diſiunctiuam ſequentem ens eſſe.

Secunda euaſio eſt Franciſci. q̃ non omne à quo non conuertitur ſubſiſtendi conſequentia ſit prius, ſed limitat, ſi ſit eſſentialiter incluſum. licet enim coloratum ſit communius homine, non tamen coloratum eſt prius homine, quia accidens

in re

in re vt albedo non eſt nobilior homine neq; prior. Tertia euaſio. ſi prioritas à quo non conuertitur ſubſiſtendi conſequentia ſit apud intellectum noſtrum, & non ex parte rei ſequatur ordinem rerum, illa à deo reijcienda non eſt, quia ſignificationem termini amplam ſignificat, quæ nullam deo vilitatem affert, ſi autem ordinem rerum ſequeretur, illa reſpectu dei non admitteretur. Ideo videmus Ariſtotelem quæſtionem propoſitam. 3. Meta. tex. com. 16. Vtrum vnum & ens ſubſtãtiæ rerum ſint. ſoluere negatiue. 12. Met. tex. com. 21. quia de principijs in eſſendo loquitur, & ex parte rei, non autẽ de principijs ex parte intellectus, & in prædicando. pars enim rei eſſentialis non prædicatur de toto genus autem de ſpecie quidditatiue dicitur. Et dixit Ariſto. 3. Meta. tex. com. 10. Non eſt poſsibile genus entium eſſe vnum, neq; ens. Nam neceſſe differẽtias cuiuslibet generis eſſe, & vnam eſſe quamlibet, impoſsibile autem prædicari aut ſpecies generis de proprijs differẽtijs, aut genus ſine ſuis ſpeciebus, quia ſi eſt vnum genus, aut ens. nulla differẽtia, neq; vnum, neq; ens erit. Dixit autem Ariſto. impoſsibile eſt prædicari ſpecies generis de proprijs differentijs, quia ſpecies reſpectu differentiæ poſterius eſt aut conſtitutum, prædicatum autem quidditatiuum rationem habet prioris reſpectu ſubiecti. Et dixit genus ſine ſpeciebus non prædicari, quia de quocunq; quidditatiue dicitur genus, de eodem quidditatiue dicitur aliqua eius ſpecies, quia genus nihil eſt præter generis ſpecies iuxta Ariſto. 7. Meta. tex. com. 43. & tunc eſt ratio ſi nulla ſpecies quidditatiue dicitur de differentia, neq; genus quidditatiue dicitur de ea, ergo cum ens & vnum quidditatiue dicantur de differentijs, & ſpecies non quidditatiue dicantur de differentijs, neq; vnum, neque ens erit genus. Ens igitur licet ſignificatione ſit magni ambitus in re tamen eſt nomen ſignificans deum, non autem aliquid eſſentialiter incluſum in deo eſt igitur magna differentia inter rem & nomen, quia ens eſt nomen concretum vel participium, non diſtinguo nunc. deus autem res eſt abſtractiſsima, & ens eſt participium à verbo deriuatum, deus vero independentiſsimum eſt, ſi dici poteſt, longe igitur diſtat ſententia dicta ab admittentibus vniuocationem tranſcendentis, quam illimitatam appellant. Longius etiam diſtat ab admittentibus entitatem eſſe quidditatem ex natura rei à diuinitatem diſtinctam repertam in primo principio & alijs, quia ſic ſequitur materiam primam non eſſe primum materiale principium, ſed entitas in materia prima prius natura ſubijcitur quàm materia ſimiliter forma non eſt principium primum in genere cauſæ formalis, quia ipſa eſt conſtituta ex quo & quod &c. & patet hãc eſſe radicum philoſophiæ abſciſionem.

Quod ſi vniuocationem entis probaueris. Quæcunq; eodem numero principio principiantur, illa vniuocantur, quia ab illo vno principio rationem habere poſſunt, ſed omnia eodem principio principiantur, quia omnia in eundem finem ordinantur. Secundo quia ab eodem principio effectiuo affluunt. Tertio. quia eandem numero formam habent. quia deus omnium aliorum à ſe forma eſt. Rño. principia intrinſeca ſunt à quibus rerum vniuocatio capi poteſt. non autem ab extrinſecis, ſunt autem finis & efficiens extrinſeca. forma vero ſi eſt principium, quo res eſt, intrinſecum & ſubſtantiale, tunc ab illa vniuocatio ſumenda eſt. Si autem forma non ſit ſubſtantialis & intrinſeca, non ab ea ſumitur vniuocatio, forma enim ſubſtantialis reſpecto accidentium, materiam ei præparantium, vt forma eſt, & tamen quantitas, & qualitas non vniuocãtur, ſic in propoſito eſt de deo reſpectu aliorum ſubſtimando igitur naturalem philoſophiam concedentem deum eſſe primum efficiens, & metaphyſicam concedentem ipſum eſſe primum finem & primam formam. & conſequenter ſimpliciter primum principium & antecedenter primum intelligens. primum amans primam intellectionem, primum amorem, primum intellectum & primum amatum. Dicendum eſt q hæc prædicata ſm magis & minus commune vel non cõe ordinata. ſ. ens, ſubſtantia, ſpiritus, deus. non inferunt in deo compoſitionem neq; conſtitutionẽ, quia in perfectam identitatem vnius in alterum tranſeunt. quamuis etiam iuxta Ariſt. abeſſet infinitas, & ſic ratio infinitatis non eſt ratio identitatis illorum. Quod ſi dixeris deum diffiniri per actum purum, & ſic deum eſſe conſtitutum ex aliquo ſe habente per modum generis, & aliquo ſe habente per modum differẽtiæ.

Rño. vt dixi in lib. 2. de elementis & de orbibus, deſcribentia deum inferunt compoſitionem in intellectu noſtro deum intelligente, non autem in deo. vt optime declarat Auer. 12. Meta. com. 39. An autem perſonæ diuinæ ſint conſtitutum, an non, an per abſolutum, aut reſpectiuum conſtituãtur. quæſtiones ſunt mere theologicæ, & per diuinam reuelationem terminandæ. Satis. n. philoſopho eſt, cum duo nomina vnit intellectus, ſi ex parte rei tantum vna res ſimplex ſit q non eſt ibi compoſitio, neq; conſtitutio in re. Diuiditur autem ab aliquibus ens per ſimplex & compoſitum, ab Ariſt. autem per actum & potentiam & congregatum. Sed tunc differentia inter theologum & philoſophum obſeruanda eſt, quia Theologus admittit ſimplex, quod non eſt compoſitum, neque componibile, & aliquid eſt, quod ſumme ſimplex appellat. Philoſophus autem vult deum eſſe primam cauſam, quæ eſt finis cum prima forma coincidentem & formantem primum orbem. Et à fortiori aliæ intelligentiæ alios orbes formant, & intellectus humanus aliquem hominem vel aliquam & ſic vbi admittit Theologus componibile, nõ compoſitum tamen. hoc non admittit philoſophus, quia cauſæ intrinſecæ apud philoſophum neceſſario referuntur, ſiue mutuo, ſiue non. ideo non dat philoſophus formam ſine materia, ſiue abſtracta forma ſit, ſiue non. Diuiditur etiam ens per ſubſtantiam & accidens. tunc ſi per ſubſtantiam intelligitur aliquid ſub accidentibus ſtans, tunc datur medium inter ſubſtantiam & accidens. ſ. deus, medium intellige per extremorum abnegationem. ſ. non ſtans ſub accidentibus, & non inhærens. Si autem intelligitur ſubſtãs quaſi ſupra ſe ſtans, ſic q alteri non inhæret, ſic deus ſubſtantia eſt. Accidentia autem ſi intelliguntur in eſſe quieto, vt quietum dicit oppoſitum fluxus ſucceſſiui & mutari eſſe ſic inter ſubſtantiam & accidens datur medium teſte Auerroe. 1. cœ. com. 1. quia accidentia fluentia mediant. ideo vt ſufficiat diuiſio omnia inhærentia aut inhærere apta ſubiecto ſub accidente comprehenduntur, non. n. dicendum eſt ſi deus faceret albedinem exiſtere quæ nõ inhæreret ſubiecto q ipſam feciſſet eſſe ſubſtantiam. quamuis in cauſa hoc concederet philoſophus. Omnia vero non inhærentia ſub ſubſtantia, intellige formam ſubſtantialem non inhærere materiæ, eo modo quo accidentia inhærent materiæ &c. quia accidentia conſtituuntur in eſſe per ſubiectum, & forma conſtituit in eſſe vt. 2. de Anima declarat Auer. com. 4. Auerrois etiam. 7. Phy. com. 15. ſubiectum non exit à ſua ſubſtantia exiſtente accidente ſicut ſubiectum recipiens formam exit à ſua ſubſtantia exiſtente forma, & hæc eſt differẽtia inter formam & accidens. Diuiditur etiam ab aliquibus ens per finitum & infinitum. Tunc ſi per finitum finitam virtutem intellexeris. tũc diuiſio apud philoſophum non admittitur, apud theologum autem ſubdiuiſio dicẽda eſt, quia diuiſionem priorem præſupponit. ſ. diuiſionem per quantum & non quantum, ſub non quanto reſpectus intelliguntur, & tunc quãtum diuiditur per finitum & infinitum. Sed apud philoſophum finitum quantitatem dicit, & tunc quantum mathematice acceptum diuiditur per finitum & infinitum, quia infinite magnam quantitatem mathematicus imaginari poteſt. Sed naturaliter diuiſo quanto, datur infinitum in potentia, ſed infinitum in acto non, & tunc infinitum eſt continuum, quia in infinitum diuiſibile eſt continuum, quodcunq; fuerit, ſaltem per deſignationem. Sed non eſt ſic de diſcreto. quia licet in infinitum multiplicabilis ſit numerus, quẽadmodum in infinitum diuiſibile eſt continuum, tamen nullus numerus eſt infinitus, quia nec binarius, neq; trinarius, &c. 3. Phy. tex. commen. 41.

Entis diuiſio

Diuiditur etiam ens per vnum & multa, abſolutum & reſpectiuum, cum ordine & ſine ordine, ordinatum per prius & poſterius &c. & prius ſecundum formam & ſecundum materiam iuxta Auerroim. 2. de generatione cõmen. 7. regulam vnam ordinis habes. 4. Meta. com. 14. Quod eſt eſſentialiter, prius eſt eo, quod eſt per accidens. Et confirmatur ex. 1. cœli, com. 14. & 2. cœli, com. 17. Naturale eſt prius accidentali. Et confirmatur ex. 1. de Anima. com. 40. motus violentus non intelligitur niſi reſpectu naturalis. Et. 2. Phy. tex. com. 66. Neque per accidens cauſa prius eſt ea quæ eſt per ſe, & cum non ſint ſimul cauſa per ſe & cauſa per accidens, erit cauſa per ſe

prior

prior quam cauſa per accidens. Agens autem ante patientem eſt. 3. de Anima com. 19. & 2. de Anima com. 59. Et. 4. Phyſi. com. 67. habitus eſt prior priuatione, & recto obliquum iudicatur. 1. de Anima com. 85. & priuatio poſitiuo. 3. de Anima, tex. com. 25. &c. Prioritatem autem ſubſtantiæ ad accidentia quam ponit philoſophus. 7. Meta. tex. com. 4. relinquo nunc. Non ens autem tot modis oppoſitis dicitur ſicut & ens, ſignificationes etiam non entis in primo de elementis poſui. ideo hæc ſint ſatis pro nunc.

Caput ſecundum de vno.

VTRVM vnum dicat diuiſionem à quocunq; alio. dicunt aliqui ꝙ ſic, quia vnum dicit indiuiſionem in ſe, & diuiſionem à quocunq; alio. Contra ipſos dico ꝙ non, quia dato primo ſimplici, ipſum cõceptibile eſt non concepto alio. diuiſio autem à quocunq; alio non eſt conceptibilis, niſi aliud ab eo concipiatur. Non. n. negare habet Auerro. deum cognoſcere dei vnitatem, quamuis negaret ipſum cognoſcere aliud à deo. Secundo abſolutum prius in ſe concipitur quàm ad alterum comparetur, diuiſum autem à quocunq; alio dicit comparationem, nedum ad vnum. immo ad multa ſub diſtributione ibi comprehenſa. Tertio vnitas eſt multitudinis principium, ergo vnitati non repugnat ꝙ multitudini præconcipiatur. patet antecedẽs. 5. Met. tex. com. 12.

Vtrum vnum dicat indiuiſionem à ſe. Rñō ꝙ non. quia indiuiſio à ſe ſequitur identitatem ſibi ipſi, quia negatio eſt poſt affirmationem, cauſa. n. ꝙ non differt aliquid à ſe, eſt quia ipſum eſt idem ſibi, & identitas ad ſe eſt poſt vnitatem, quia reſpectus ſequitur vnitatem rei, quia vnitas eſt illius reſpectus fundamentum, ſic intelligo Ariſt. 5. Meta tex. com. 16. Identitas quædam vnitas eſt, quia identitas eſt vnitas comparata. relatio. n. fundamentum eſt, vt patet infra. Secundo quia indiuiſioni diuiſio opponitur, vnitati autem pluralitas, ergo cum pluralitas & diuiſio differant, quædam enim pluralitas eſt diuiſionis terminus, differunt. vnitas & indiuiſio. Et ſi diuiſio dicat realem partis quantitatiuæ à parte ſeparationem, tunc multitudo partium quãtitatiuarum in actu eſt poſt multitudinem earum in potẽtia, quia diuiſionem naturaliter præcedit diuiſibilitas, & partium multitudo potentialis ſeparabilium. poſt vnitatem eſt continuantem. quia ante continuum ſunt principia continuitatis vt punctum. punctum autẽ quædam vnitas eſt, & continuitatis vnitas eſt poſt formam, quæ vnitatem requirit. Quemadmodum ante multitudinem partium non ſeparabilium, cuius modi ſunt partes cœli, eſt vnitas continuans, & ante vnitatem continuantem eſt vnitas intelligentiæ, quæ vnitatis continuitatis cauſa eſt, vt dixit Aue. 10. Meta. com. 1. Cauſa ꝙ indiuiduum ſit continuum eſt forma eius, ergo forma dignius dicitur vnum quàm cõtinuatio. quum forma ſit cauſa continuationis. Et dixit Auer. 1. cœli, com. 72. diuerſitas formarum eſt cauſa diuerſitatis quantitatum. tunc infero quia cauſa adæquata eſt. ergo vnitas vnitatis cauſa eſt &c. Auer. etiam. 3. cœli com. 57. Cauſa ꝙ ſuperficies eſt in materia eſt, quia forma ſubſtantialis eſt, in ea. Auer. 2. de Anima, com. 90. omne. n. ꝙ eſt vnum & continuum, non per ſuam materiam, ſed per ſuam formã, eſt vnum & continuum &. 2. de Anima, com. 7. compoſitum non eſt vnum, niſi quia ſua forma eſt vna. inter intelligentiarum autem vnitates prima eſt vnitas dei glorioſi. proportionabiliter igitur ſicut ante diſtinctionem eſt multitudo, quia ante relationem eſt fundamentum illius, ſic ante identitatem eſt vnitas & conſequenter ante indiuiſionem eſt vnitas. Contra Ariſt. 5. Meta. tex. com. 12. vniuerſaliter. n. quæcunque non habent diuiſionem inquantum non habent diuiſionem, ſic vnum dicuntur. Secundo. quia Ariſt. 3. Meta. tex. com. 11. Vnum indiuiſibile eſt.

Rñō. reduplicat textus rationem formalem deſcriptiuam vnitatis per nouationem ſequentem eam. cum quo ſtat ante deſcriptiuam rationem eſſe ſubſtantialem rationem deſcriptibilem. Ad ſecundum conceditur ꝙ vnum eſt indiuiſibile. non tamen formaliter niſi deſcriptiue, ſed conſequutiue. Alia autem eſt indiuiſio in ſe, & dicit non habere diuerſitatem in ſe, & ante negationem eſt affirmatio. ſ. vnitas, & diuerſitas quæ negatur eſt indifferens ad diuerſitatem in re & diuerſitatem in ratione ſeu intellectu, vt tangit Auer. 10. Meta. cõ. 1.

Vtrum vnum dicat rem diſtinctã ab ente, ꝙ ſic, per Auerroim. 10. Meta. com. 6. dicentem hoc nomen ens dicitur de pluribus eis de quibus dicitur hoc nomen vnum, vt cum dicitur de ſignificato veri. Rñō. ꝙ non per Ariſtotelem. 4. Met. tex. com. 3. Si igitur ens & vnum idem & eadem natura ſunt. eſt eo ꝙ ſe inuicem conſequuntur. vt principium & cauſa ſunt. ſe conſequuntur. Aduerte quia litera dicit ſe conſequuntur, & non dicit conuertibiliter. dicunt quidã vt Tho. ꝙ principium eſt communius quàm cauſa, quia omnis cauſa eſt principium, ſed non omne principium eſt cauſa, quia punctum eſt principium lineæ, & non cauſa ſimiliter priuatio eſt principium rerum naturalium, & non cauſa, ſed hoc de cauſa proprie accepta præſertim formali intelligendum eſt, ideo ſi cauſa formalis ſe extendit ad mathematica. tunc quæcunq; ad diffinitionem pertinent, ad cauſam formalem pertinent, & tunc punctum eſt de diffinitione lineæ. ideo lineæ eſt cauſa formalis. priuatio autem mutationem naturalem diffinit. ideo mutationis eſt principium formale, & conſequenter naturalium vt mutabilia ſunt, & ſic procedit communis intellectus. ſ. ſe conuertibiliter conſequuntur principium & cauſa. reuertor vnde digreſſus ſum, dicit. n. Auer. ibi vnum & ens aut ſignificant idẽ omnibus modis. ſ. diffinitione & ſubiecto, aut vtrunque conuertitur vnum ſuper alterum, & conſequitur illum, quia ſignificant eandem naturam ſubiecto & duas diffinitiones, & dixit Ariſto. 10. Met. tex. com. 7. dicuntur autem æqualiter ens & vnum. Et Auer. 5. Phy. com. 34. Illud quod ſignificat hoc nomen vnum eſſentia & quidditas eſt idem & in hoc Auic. tenentem partem quæſtionis affirmatiuam reprehendit Auer. 4. Met. com. 3. quia proceſſus eſt in infinitum in vnitatibus, quibus aliquid ſit vnum aut dãdum eſt aliquid vnum non per vnitatem diſtinctam à ſe, quia ſi ens eſt vnum vnitate, & vnitas eſt vnum vnitate, rationem repetit Auerro. 10. Meta. com. 8. ꝙ ſi abſcindendus eſt proceſſus in infinitum, in primo abſcindendus eſt. ſ. in ente quod ſit vnum ſe ipſo, non autem in ſecundo ſcilicet ꝙ vnitas ſit vna ſe ipſa, re differente tamen vnitate ab entitate. Neq; negari poteſt vnitatem eſſe vnum, licet ſubiectum ſit abſtractũ, & prædicatum ſit concretum, quia vnitas eſt ens, ergo vnitas eſt vna. patet conſequentia quia vnum & ens cõuertuntur, & propter hoc dixit Boetius in lib. de vnitate & vno, tam diu eſt, quicquid id quod, quàm diu in ſe vnitas eſt. dixit. n. ens eſt vnitas in abſtracto, non autem dixit vnum in concreto, & dixit Auer. in deſtru. deſtruct. diſput. 3. dubio. 14. primus opinantium hunc errorem. ſ. diſtinctionem vnitatis ab ente fuit Auicenna. Addit etiam Ariſt. loco allegato ſcilicet. 4. Metaphy. tex. com. 3. neq; in particulari differunt ens homo, vnus homo, neq; differunt generatione aut corruptione, quia generato vno alterum generatur ſimiliter & corrupto. neq; in loquutione, neq; in operæ naturæ apparet eorum diſtinctio. Dicendum eſt igitur ꝙ ſubſtantia eſt vna per ſe, non autem per accidens. Et quot modis ſpecificatur ens. i. diuiditur, puta per ſubſtantiam & accidens tot modis etiam vnum diuiditur, non autem intelligitur ꝙ entis ſint ſpecies, declarauit. n. vnius analogiam. 4. Met. com. 6. vnum non eſt huiuſmodi. ſ. ꝙ ſignificet vnam intentionem in omnibus rebus, neq; eſt etiam intentio diuerſa in omnibus rebus. Et Ariſt. etiam. 1. Phyſi. tex. com. 16. amplius quoniam & ipſum vnum multipliciter dicitur, quemadmodum & quod eſt. Ad rationem ante oppoſitũ vnum, quod eſt principium numeri, eſt quod non dicitur de multis, ſed vnum quod cum ente conuertitur. proportionabiliter dicitur de multis, quẽadmodum. n. multa ſunt entia, ita ſunt vna & vt oſtenderet Auer. amplitudinem ſignificationis entis dixit ꝙ dicitur de ſignificato veri. quod eſt ens ſub ratione quæ extra animam eſt, & non eſt ſic de vno, quoniam mathematicæ eſt conſiderationis, ideo licet vnum quod eſt extra animam ſignificet nõ oportet ꝙ ſub ratione qua extra animam eſt, ſignificet illud. Vtrum vnum ſit ſynonymum enti ꝙ ſic per Auerroim. 10. Met. com. 8. hoc nomen vnum & ens ſunt ſynonyma. Rñō. per ſynonymum intelligẽdo vbi nomen multiplicatur & non ſignificatum ꝙ non. quia ratione differunt dicere. homo eſt ens homo eſt vnum, neq; nugatio eſt dicendo Sortes eſt vnum ens, quemadmodum eſt dicendo ta

tica eſt

nica eſt veſtis indumentum, quia important diſpoſitiones diuerſitas. vt dicit Auerro. 4. Meta. com. 3. Ad Auerroim ſemet gluſat ipſe. 10 Meta com. 8. non intendit ſo. Ariſto. ꝙ iſta nomina vnum & ens, ſunt idem omnibus modis, ſed intendit ꝙ ſignificant idem ſecundum ſubiectum. i. re vel materialiter, & diuerſa ſecundum modum. i. ratione vel formaliter. Si autem intelligit aliquid vnum, id quod cum alio numerum facit, tũc ad poſteriora vnitate intellectus ſe transfert. numerus. n. vnitate poſterius eſt. Eſt. n. numerus vnitatum collectio, & vnitas eſt principium numeri. 5. Meta. tex. com. 12. Numerus enim vnitates ſu. eſt. 3. Meta. tex. commen. 16. vbi Auer. numerus eſt coaceruatio vnitatum. Idem dixit. 3. Phyſi. commen. 68.

Verum ratio, ſecundum quam vnum ab ente diſtinguitur ſit priuatiua. Rño. Auer. tenet ꝙ ſic. dixit. n. 4. Meta. com. 3. vnum ſignificat negationem, & illa eſt priuatio diuiſibilitatis. ſecundo Auer. 4. Met. com. 4. vnum aut ſignificat negationem multitudines, aut priuationem eius. ſ. priuationem abſolutam non priuationem quæ eſt alicuius in aliqua hora, & non in alia, & in aliquo ſubiecto, & non in alio. 3. Auer. 10. Metaphy. com. 9. indiuiſibilitas eſt priuatio diuiſibilitatis, & diuiſibilitas eſt quaſi habitus. Et in fine illius commenti dicit Auer. & hoc dicit ſcilicet Ariſt. ne aliquis dicat ꝙ multum eſt priuatio vnitatis. 4. Auer. deſtruc. deſtruct. dipuτa. 3. dubio. 14. non debet intelligi de vnitate entis niſi ſignificatio priuatiua. ſ. diuiſionis priuatio, & ſubiungit ſimiliter neceſſarium eſt denominatio priuatiua. ſ. ꝙ ſuum eſſe non eſt ab alio, & ex hoc nota. quum inter viuentes noſtri temporis ſcilicet Ioannem Picum Mirandulanum, & Antonium Fauẽtinum cecidit diſputatio, an diuiſio, malum, falſum &c. ſint negationes, quemadmodum & nihil, ꝙ opinio quæ tenuit ꝙ ſic contra Auer. eſt, ex hoc etiam intelliges Auer. 6. Phyſi. com. 25. dicentem ſcire inſtans eſſe vnum & eſſe indiuiſibile, eſt in eodem ordine, quia vnitas non aliud formaliter eſt quàm indiuiſio ipſa. ideo non prius neq; poſterius concipitur vnum quàm alterum. Ego autem licet lib. primo de elemẽtis dubiu. 26. dimiſerim textum Ariſtotelis. 4. Meta. com. 4. ſub dictione aduerſatiua correre ſecundum ꝙ Auer. ipſum exponebat. ſ. ꝙ vnum dicat negationem, tamen teneo opinionem, quam Auer. relinquit. i. vnum eſt poſitiuum, & dicit quẽdam modum eſſendi, qui non apertius mihi ſignificatur per aliud nomen ab ipſo vno quàm per indiuiſibilitatem, ſed illa priuatio non eſt ille modus eſſendi, ſed illa ſequitur illum. quemadmodum non irrationale ſequens hominem non eſt formaliter ipſum rationale. immo videtur vnitatem eſſe perfectionem ſimpliciter quia melior eſt ipſa quàm non ipſa in quocunq; fuerit, quod de negatione nõ conceditur, quia ſua affirmatione illi oppoſita melior non eſt, quum igitur primo de elementis dubio. 7. non admiſi ꝙ vnitas ſit poſt ens, contradixi Auicennæ ponenti vnum dicere rem additam enti & ꝙ intelligibile eſt ens quando id quod eſt vnitas, non intelligitur, materiale igitur vnitatis eſt entitas, formale vero eſt ille modus eſſendi, ad quem ſequitur negatio. ſ. non habere diuerſitatem in ſe. Hoc colligo ex Auerroe. 3. Phy. com. 68. Cum dixiſſet Ariſt. vnum eſt indiuiſibile reddit cauſam Auer. quia omnis res eſt vna per ſuam formam, & forma eſt indiuiſibilis per ſe, & patet formam eſſe poſitiuum, ad quod ſequitur negatio. Et dixit Auer. 3. Meta. cõmen. 16. Quod eſt cauſa vnitatis eſt vnum eſſentialiter & primo non intelligas concretum eſſe cauſam abſtracti, ſed vnitatis poſterioris cauſa eſt vnitas eſſentialis & prima. Confirmatur qualem proportionem habet numerus de prædicamento quantitatis ad vnum continuum talem habet multitudo ad vnum ens quantum. ſ. ad eſſe poſitiuum vel priuatiuum. vtrobiq;. n. comparatur vnum ad multitudinem congregatam ex ipſo: Sed Ariſt. 2. de anima tex. com. 133. dicit numerum negatione continui, ſentiri, ergo & multitudo ratione vnitatis intelligitur. Et dixit Auer. ibi. Continuum comprehenditur eſſentialiter, ergo & ſua priuatio comprehenditur eſſentialiter, & patet ꝙ per priuationem continui intelligit numerum, intelligitur autem per affirmationem, quod negatio eſt, & non econtra, ſimiliter per habitum priuatio. Dixit. n. Ariſto. punctum autem, & omnis diuiſio, & ſicut indiuiſibile, mõſtratur ſicut priuatio. Et vult punctum intelligi ſicut priuatio, quia puncti duplex eſſe eſt, vnum ſecundum ꝙ continuat, & ſic poſitiuum eſt, aliud ſecundum ꝙ diuidit partem à parte. & ſic habet rationem priuatiuam, ideo textus dixit & omnis diuiſio. i. omne quo aliquid diuiditur, vt inſtãs quo diuiditur tempus & mutatum eſſe quo diuiditur motus, tunc omnia hæc ſub ratione priuationis intelliguntur, & ideo ſubdit textus & indiuiſibile ſic. i. certo modo ſub ratione priuationis intelligitur, addit tamen Auer. vnitatem in commento quaſi velit etiam illam ſub ratione priuationis intelligi, ſed iſtud ex textu non apparet vnde ſit, ideo non acceptatur adiunctũ Auerrois, eſt enim in indiuiſibili conſiderare naturam, quæ eſt materiale, & priuationem quaſi formale, ꝙ ſi Ariſtoteles. 4. Metaphyſicæ tex. com. 4. dixit negationem & priuationem vnius eſt ſpeculari, non intelligitur intrãſitiue ſcilicet priuationem & negationem quæ eſt ipſum vnum, aut ipſa vnitas, ſed tranſitiue intelligitur ſcilicet priuationem & negationem, quæ negat aut priuat vnitatem, quæ negatio reperitur in multo. conſecutiue tamen, oportet metaphyſicum ſpeculari. Dico igitur ꝙ duplex eſt prioritas, vna in ſenſu & eſt qua multa ſunt melius cognita, vt dixit Ariſtoteles. 10. Metaphyſi. tex. 9. Alia eſt prioritas apud intellectum, & iſta vnitas præcedit multitudinem, cum enim vltimate reſoluitur vnitas, ad primam vnitatem quæ deus eſt, ſtat reſolutio, vt dixit Auer. 10. Metaphyſi. com. 7. Error autem Auerrois circa neceſſarij ſignificationem eſt apertior ſcilicet neceſſarium eſſe negatiuũ, quia idem eſt vt dixit ipſe, ꝙ non habens cauſam, hoc repetit Auerrois deſtructione deſtructionum diſputatione ſeptima, dubio. 4. & diſputatione. 9. dubio primo. probatur quia incauſatum & neceſſarium ratione differunt, quia per neceſſarium intelligitur non potens non eſſe, per incauſatum autem intelligitur non eſſe ab alio. Confirmatur Ariſtoteles neceſſarium deſcripſit ſcilicet ꝙ non eſt poſſibile aliter ſe habere. 5. Metaphyſicæ textu commen. 6. capite de neceſſario, &. 12. Metaphyſi. tex. com. 38. & licet circunſcribatur per negationem, apud tamen omnes in relatiuo quod intelligitur affirmatio, & ſic neceſſarium non eſt negatio, ſed dicit modum eſſendi ſtabilem, qui per illam negationem circunſcribitur ſcilicet non poſſe aliter ſe habere, eſſe igitur neceſſarij eſt ita firmum & ſtabile ꝙ à nullo agente permutari poteſt ad non eſſe, bene igitur in hoc dixit Auicenna ſecundo ſuæ metaphyſicæ dicens neceſſarium ſignificat vehementiam eſſendi, quòd ſi dixeris etiam Auicennam voluiſſe neceſſarium eſſe idem quod non cauſatum: Dico quòd addidit Auicenna dictionem, qua ſe ſaluat à ratione, quæ contra Auerroim eſt, quia dixit neceſſarium ex ſe, & tunc certum eſt quòd omne cauſatum, quamuis eſſet neceſſarium, non eſt ex ſe, ſed eſt per cauſam ſuam, & tunc neceſſarium ex ſe & incauſatum ſunt idem materialiter, & differunt formaliter. Confirmatur quia Ariſtoteles. 8. Phyſico. tex. commen. 15. conceſſit aliquod eſſe neceſſarium & cauſatum, & Auerrois illum locum exponens ſimiliter concedit, ſimiliter etiam conceſſerat. 5. Metaphyſi. commen. 6. Pro Auerroe reſpondetur quòd primum ſignificatum neceſſarij eſt id quod eſt neceſſarium per ſe ſine cauſa, & ſic ſolum deus eſt neceſſarium, ſecundum ſignificatum neceſſarij eſt neceſſarium quod eſt incauſatum ab agente, & ſic cum apud ipſum intelligentiæ dependentes, cœlum, materia prima, intellectus humanus, non habeant cauſam agentem, producentem in eſſe, neceſſaria dici poſſunt. Si autem dentur neceſſaria complexa, illa non ſunt proprie neceſſaria reſponſionem colligẽ ex Auerroe. 5. Metaphyſicæ commentu. 6. Contra iuxta primam ſignificationem neceſſarij intelligentiæ mediæ eſſe contingentes, conſequens falſum, & ex ſecunda ſignificatione neceſſarij, motus cœli eſſet contingens apud philoſophum, conſequens eſt falſum licet enim concedat Auerrois motum cœli quantum eſt de ſe eſſe contingentem, non tamen concedit illum eſſe contingentem.

Error Auerrois de neceſſario.

Verum vnum ſit paſsio entis. Rño. quòd non, dicit enim Ariſtote. 4. Metaphyſicæ textu commen. 5. vnius inquantum vnum, & entis inquantum ens eſt, ſunt eædem paſsiones, ergo cum vnum eſſet paſsio entis, vnũ eſſet vnius paſsio, quod eſt inconueniens, quòd ſi idem non ſit paſsio ſui, vnum non eſt paſsio vnius, ergo neq; entis eſt paſsio, quòd ſi vnum eſt entis paſsio, non autem vnius aliquid eſt paſsio entis, quod non eſt paſsio vnius, voluit igitur philoſophus omnem paſ-

ſionem

ſionem alicui enti attributam eſſe vni enti attributam. Vnitas igitur non eſt entis paſsio, neq; ipſa ante ens eſt, ſed ipſa eſt modus entis. Sed quia communis ſcotiſtarum opinio tenet vnum eſſe entis paſsionem, ideo ex eorum fundamentis contra ipſos arguo. Aliqui eorum aſſerunt negationes eſſe in limine primi modi dicendi per ſe, ante ſecundum modum dicendi per ſe. Alij vero eorum tres gradus ponunt in primo modo. primus eſt prædicatorum quidditatiuorum vt homo eſt animal, homo eſt rationalis. ſecundus gradus eſt continẽs prædicata negatiua vt homo eſt non equus, tertius eſt continens modos intrinſecos, vt homo eſt finitus. Contra ſi vnitas apud ipſos dicit non multitudinem, & ſic negationem oppoſiti aut diſperati, quemadmodum etiam tenet Auer. ergo in limine primi modi dicendi per ſe reſpectu entis poni debet vnitas iuxta primum fundamentum, aut apud alios, vnitas dicitur de ente in primo modo dicendi per ſe, quia dicit modum eſſendi entis. Si autẽ vnum eſſet paſsio entis ipſum prædicari habet in ſecundo modo, non autem in primo, neq; in limine primi modi. Dicendum igitur q huic nomini ens non reſpondet in re quidditas communis, ad quam ſequatur paſsio. Verum vnum quidditatiue prædicetur de rebus.

Reſpondeo. tenentes q vnum eſt paſsio entis, conſequenter dicere habent q non, quia paſsio non eſt de quidditate ſubiecti. Tenentes autem q vnum dicat negationem, aut dicant negationem quidditatiue includi in affirmatione, aut dicant vnum nõ quidditatiue dici de ente. Ego autem dixi rationem vnius eſſe ante negationes & ſic præſcindendo quidditatem à modo, vnum non eſt de quidditate entis. Sed accipiendo determinationem quidditatis cum quidditate, ſic vnum eſt de quidditate. colligitur rño ex Auerroe. 10. Meta. com. 8. diſtinguente inter vnum quod eſt principium numeri, & quod eſt ſynonymum enti, quia principium numeri eſt accidens, quia dicit continuum. non autem vnum enti ſynonymum. Intellige q vnum eſt cõmune ſubſtantiæ & accidenti, ideo ipſum non eſt accidens, ſed dicitur de prædicamentis principaliter & ſecundario. ſicut dicitur hoc nomen ens cum quo tamen ſtat vnum eſſe poſt ens & præſertim quia dicit modum entis, q ſi ſubtiliter loquutus ſit Boetius in lib de ente & vno. dicẽs quicquid eſt, ideo eſt, quod vnum eſt oportet ipſum dicere q poſterius ſit ratio eſſendi priori, aut q vnitas non ſit poſterior entitate, immo q ratio vnitatis ſit ratio entitatis quia nõ eſt euadere à contradictione, an vnum eſt poſterius, ente, aut non, & conceſſa prima parte diſiunctiue. ſ. vnum eſſe poſterius ente habetur prima pars diſiunctiue. ſ. poſterius eſſe rationem eſſendi priori. Ex ſecunda vero ſecunda quia eadem eſt ſecunda pars vtriuſq; diſiunctiue. ſ. vnum non eſſe poſterius ente. Contra determinationem ſequitùr reſolutionem in conceptibus eſſe ad duo quidditatiue dicta. ſ. ens & vnum, conſequens eſt falſum, quia reſolutio ſtat ad vnum primum, non autem ad duo. Secundo. dictum eſt vnum dicere modum entis, aut igitur dicit modum entis cõſtitutiuum & hoc non, quia tunc ens eſſet reſolubile, ergo nõ eſt vnum de quidditate entis, aut modum dicit determinatũ entis, & ſic vnum eſt poſt ens. Rño. aut reſolutio eſt naturalis, & in genere formæ, & tunc mixtum reſoluit ad quatuor formas elementorum, aut reſolutio eſt apud intellectum in conceptibus naturaliter ſignificatiuis, & ſtat ad vnum primum in vno genere, ſed huiuſmodi nõ ſunt ens & vnum, quia ipſa ad placitum ſignificant entia aut vna, ideo non inconuenit ad pluralitatem ire, vltimo dico q reſolutio ſtat ad ens, quia præſcindere eſt quidditatem à modo eius, & ſic ad ſecundum dictum ſit. Intellige præſciſionem non concipiendo vnitatem, non autem concipiendo quòd ens non ſit vnum, quia illud non eſt poſsibile, q ſi dixeris q ens tunc eſt vnum fundamentaliter, & non formaliter, dico quòd hoc eſt inconueniens quia duplicem ponis vnitatem, vbi ſatis eſt vna, q ſi volueris vnam eſſe vnitatem præſupponentem qoidditatem, cuius ipſa vnitas eſt modus tunc admittitur intellectus hic.

Verum vnum & multa opponantur, quæſtio eſt Ariſtotelis. 10. Meta. tex. commen. 9. Rño per. 6. dicta primum non contradictorie quia vni non vnum contradicit, & enti non ens, non autem non ens vni, neq; non vnum enti, non contradicunt autem duo vni, quod eſſet, ſi multa contradicerent enti, cui non ens contradicit. Contra dicit Auer. 10. Meta. com. 10. vnum quod eſt ſynonymum cum ente, non opponitur ei quod eſt non vnum. Rño. materialiter intelligitur illa negatio. ſ. pro re denominata non vnum, ſi. n. formaliter acciperetur certum eſt q contradiceret. Secundo vnũ contradictorium non conſtituit alterum, ſed vnum eſt pars multorum. Tertio. quia vtrunq; poſitiuum eſt, vt præ determinatum eſt, non ſunt aũt duorum contradictoriorum vtrunque poſitiuum. Secundum dictum non priuatiue, quia ſi vnum ſit priuatiuum, & conſtituit intrinſece plura, ergo plura eſt priuatiuum, duorum autem priuatiue oppoſitorũ non vtrunq; eſt priuatiuum, aut ſi plura ſit poſitiuum, & ex vnitate conſtituitur, ergo habitus ex priuatione componeretur, & ſi vnitas ſit priuatiuum & eſt pars pluralitatis, ergo priuatio eſt ante habitum, quod eſt inconueniens. Tertium dictum non contrarie, quia duorum cõtrariorum vnum non conſtituit alterum. Secundo ſi ſic, deſtructio vnius contrarij eſſet deſtructio alterius, conſequens eſt inconueniens, patet cõſequentia, quia pluralitas deſtrui nõ poteſt, quin certa vnitas deſtruatur. Tertio quia contrariorum. idem eſt ſubiectum, ſed vnius & multorum non idem eſt ſubiectum. Quartum dictum non relatiue, quia non dicitur multitudo vnitatis multitudo, neq; vnitas multitudinis vnitas. Secundo duorum correlatiuorum, ſi vnum eſt, & reliquum, quia ad conuertẽtiam dicuntur, ſed non eſt ſic de vno & multis, quia non ſi vnum eſt, multa ſunt intellige conſequentiam non formaliter valere, neque ſi non ſunt multa, non eſt vnum. Quintum dictum oppoſitio relatiua vnitatẽ ſequitur & multitudinem, quia vnitatem ſequitur eſſe multitudinis menſuram, & multitudinem ſequitur eſſe menſuratum vnitate, & ſic vnum & multa extrinſece opponuntur, relatiue. quia ad illa ſequitur relatiua oppoſitio. ſ. menſura & menſuratum. 10. Met. tex. com. 12. non autem intrinſece. Sextum dictum vnitatem & multitudinem priuatiua vel relatiua oppoſitio conſequitur. Dixit. n. Ariſt. 4. Met. tex. com. 9. diuiſibile & indiuiſibile ſequuntur vnum & multa & ſic vnum & multa extrinſece opponuntur priuatiue. pondera dictum. ſ. indiuiſibilitas ſequitur vnitatem contra Auerroim & ſecundum tenorem dicti quinti intellige Ariſtotelem 12. Met. tex. com. 57. dicentẽ vnum metrum ſignificat. Quod ſi vnitas ſignificaret menſuram. contra Auerroim eſſet, quia non eſſet vnum nomen pure priuatiuum, & contra nos, quia eſſet nomen reſpectiuũ, & ſic diceret vnitas aliquid poſterius ente, quia reſpectum ad mẽſuratum, non tamen propter hoc ſequeretur vnitatem eſſe minus commune q̃ ens, quia quodlibet ens cum alio numerabile eſt, & ſic numeri ſaltem tranſcendentis principium eſſe poteſt, & ſic mẽſuratiuum. eſt. Entium pluralitatem intellige ſiue diuiſibilia ſint, ſiue indiuiſibilia ſiue abſtracta, ſiue non. In vnitatibus autem eſt dare gradus ſecundum magis amplũ & minus amplum, vt vnitas tranſcendẽs, generica, ſpecifica, indiuidualis. prima eſt cõmuniſsima, & ab Ariſtotele proportionis appellatur, propter tranſcẽdentium analogiam. Eſt igitur conuenientia in tranſcendẽte. vnitas autem generica duplex generaliſsima & ſubalterna, & dixit Ariſtoteles. 5. Metaphy. capite. 11. & 2. Topicorum capite. 5. maior vnitas minorem infert affirmatiue, et contra vero negatiue generica eſt minor quàm ſpecifica, & ſpecifica minor eſt indiuiduali. Alij etiam vnitatum ordines aperiuntur, quorum multa membra tangit Ariſt. 10. Meta. tex. commenti. 2. Gradus primus aggregationis vt patriæ, moris, conſenſus, aceruí. Secundus gradus ordinis, vt conuiuij, ciuilitatis, exercitus. Tertius coniunctionis, vt ligaturæ, condautionis, conglutinationis. Quartus continuitatis ſiue mathematica fuerit vt per puncta ſiue naturalis vt inſertio, quẽadmodum arte agriculturæ fit ſurculis ramo ſciſſo inſertis conglutinatis à natura ſiue adnaſcentia, vt flos folium, fructus arboribus adnaſcuntur aut gũmi aut tubera. pili autem quorundam animalium cuti & conceptus matri ad naſcitur & innaſcitur vt colligitur ex Auerroe. 5. Metaphyſicæ commen. 5. Quintus gradus eſt informationis, vt ex ſubiecto & accidente, ex materia & forma aut ex actu & potentia vnum fit. huius gradus ordines in libro. 3. de orbibus declaraui quæſtione prima. Sextus gradus vnitas ſimplicitatis, vt alterum extremorũ informationis. Alij ſeptimum addunt, quia vni-

tatem formalem ſimplicitati anteponunt. Ego autem cum in ſimplicitatem diuinam reſoluendo aſcendero, nequaquam vlterius procedam, quoniam finem reſolutiſſimum iam adeptus ero, & præſertim quia formalem vnitatem eſſe apud intellectum noſtrum vult Auer. 12. Metaphy. com. 59. non autem ex parte rei. In iſto autem ordine non oportet eſſe prædicationẽ minoris vnitatis de maiori. maxima enim iſtarum vnitatum eſt ſimplicitas, minima vero aggregationis, & vna non eſt altera, vt patet. Aliqua tamen inter mediorum ordinantur ab Auerroe quinto phyſicorum commento. 28. ſcilicet conſequens. Contangens. Continuum adunatum. Communius eſt conſequens, minus commune autem eſt adunatum. Conſequentia intelliguntur ea inter quæ nihil mediat eiuſdem rationis, & eſt dupliciter, aut ſe tangunt, aut non ſi ſe tangunt, eſt dupliciter, aut continuantur, aut non continuantur. Si continuantur, eſt dupliciter, aut adnata ſunt, aut non, valet igitur adnata, ergo continua, ergo tangentia, ergo conſequentia, & non econtra, & ideo. 6. Phy. com. 1. Continuum antequam continuetur, neceſſe eſt, vt contiguetur.

Caput tertium de vero.

VERITAS ſecundum communem ſcribentium opinionem eſt adæquatio rei & intellectus, res autem ſimpliciter abſtractæ ſuis proprijs intellectibus adæquantur, non ſuis autem non adæquantur, ſed inferiorem intellectum ſuperant, & ideo ipſæ intellectui humano cõparatæ diminute intelliguntur ab eo. ideo reſpectu intellectus noſtri res illæ immateriales ſuam propriam veritatem non habent. Res autem materiales à deo glorioſo maxime ſuperantur, ſed intellectui diuino vt veræ ſunt, non comparantur apud Auerroim, tenentem materialia ab immaterialibus non intelligi. Adæquatio autem duplex eſt, in actu. vbi obiectum ſit actu intellectum, in potentia vero vbi obiectum non ſit actu intellectum, poſsibile tamen intelligi. vt entia intellectui humano comparata æquabilia dicuntur quẽadmodum intellectus noſter poſsibilis intelligere dicitur, non autem actu intellectus. Eſt autem differentia inter relatiuum eſſe, quod habet intellectus noſter ad rem, & relatiuum eſſe quod habet res ad intellectum. dixit. n. Auer. 5. Metaphy. com. 20. Intellectus, intellige ſpeculatiuus, eſt in ſua ſubſtantia relatiuus & intellecto accidit q; fuit relatiuum. idem vult Auer. 10. Metaphyſi. com. 21. Scitum dicitur relatiuum, non quia eſt relatiuum per ſe, ſed quia aliud comparatur per ſe ad ipſum. ſ. ſcientia ad ſcitum, & hoc eſt, quia relatio inter hæc mutua non eſt. relatio. n. eſt duobus modis ſcilicet aut relatio in ſubſtantia vtriuſque relatiui, aut relatio in ſubſtantia alterius tantum, & in altero propter iſtud Auer. 5. Metaph. com. 20. eſt autem inter intelligibile & intellectum reſpectus ex parte intellectus, & ideo 10. Meta. tex. commen. 5. licet ſcientia & ſenſu menſuremus res, tamen melius menſuratur ſcientia noſtra à ſcibili quàm econtra. quia entia non ſequuntur id, quod eſt in anima, dixit. n. Auer. 12. Meta. com. 51. Sciencia diuina cauſat res, noſtra autem cauſatur à rebus ſcilicet materialiter ab obiecto, effectiue principaliter, & finaliter ab intellectu agente, inſtrumentaliter autem ab intellectis ſpeculatiuis antecedẽtis, vt. 3. de anima com. 36. dixit Auerrois, intellectus autem poſsibilis recipit propoſitiones, & componit, diſcurrit, & aſſentit &c.

An relatio cadẽs inter obiectum intelligibile & intellectum comprehendatur ab intellectu abſtracto. Non vult Auer. apud quem abſtracta abſolute intelligunt, non autem reſpectiue, ſolum autem intellectus humanus apud ipſum reſpectiue intelligit, quemadmodum ſolus ipſe, non excludendo tamen hominem, eſt qui intelligit in potentia. Sed dicat. Auerrois quæſo. Vnde eſt q; aliquis intellectus cognoſcens duo extrema non poteſt naturalem eorum ſimilitudinẽ videre aut diſſimilitudinẽ. Superiores. n. intellectus inferiori ſunt qualitas ſpiritualis, qua inferior intelligit aut amat ſuperiorem, ergo ſimilitudo quædam ibi eſt, aut diſsimilitudo, & quia ſuperior inferiorem actuat, ibi eſt reſpectus actus ad potẽtiam, & econtra inferior eſt potentia, quæ actuatur à ſuperiore.

Secundo differentia obiectorum ab intellectu vtrunq; extremum cognoſcente comprehendi poteſt, eſt enim intelligibile quoddam quemadmodum differẽtia ſenſibilium eſt quid ſenſibile. 2. de anima tex. & com. 145. & eſt ratio quam poſuit Auer. 3. de anima com. 22. ad probandum intellectum materialem qui diſtinguit, componere, immo ponit ibi hanc ꝓpoſitionem, oportet vt virtus cognoſcens ſimplicia & compoſita ſit eadem. quam oportet ipſum limitare, ſi illam limitate intelligere vult. Quod ſi dicat ex cognitione reſpectus arguitur intellectus potentialitas.

Dicã q; apud ipſum ſecundus intellectus potentialis eſt reſpectu primi, & tertius reſpectu ſecundi intellectus, & primi, & ſic gradatim deſcendendo. Quod ſi dicat ex cognitione reſpectus argui potentiam de nouo receptiuam ideo non cognoſcitur reſpectus ab intelligentijs. Dicam q; reſpectus eterni & impermutabiles, quales concedit ipſe eſſe inter intelligencias, non arguunt nouitatem, immo quod plus eſt, reſpectus quãuis aduenticij, nihil nouum dicunt in re præter fundamentum eorum vt dicam infra & teſtatur ipſe. 9. Metaph. com. 12. actus & potentia ſunt relatiua contraria. i. relatiue oppoſita & vnum relatiuorum accipitur in diffinitione alterius. Tertio diſtinctiſsime cognito obiecto naturaliter ordinato in finem, & in fine illo, in quem naturaliter inclinatur. cognoſcitur cauſalitas inter illa, aliter non ſunt diſtinctiſsime cognita, ſed ſecunda intelligentia eſt diſtincte cognita à ſe & naturaliter inclinata in deum tanquam in finem, qui etiam naturaliter & diſtincte cognitus eſt à ſecundo, ergo ſcit ſecunda intelligentia ſe eſſe à prima, ideo relicta opinione Auer. dico q; intelligentiæ abſolute & reſpectiue cognoſcunt ſeipſas, & ſic ſuam veritatem cognoſcunt. Et videntur verba Auer. 12. Metaphy. com. 51. hoc ſonare, primum ſcit ſe tantum ſcientia in eſſe, quod eſt cauſa rorum eſſe, quia non plus requiritur ad cognitionem cauſæ reſpectiuam quàm cognoſcere cauſam in illo eſſe, quod eſt cauſa, immo appellatio formæ ibi aperitur. Et ſic veritas inuito pectore fluxit. Quid autem intelligendum ſit per æquari intellectum rei, declarat Auerrois deſtructione deſtructionum diſputatione prima dubio. 22. omnia intelligibilia vera exigunt ſine dubio ens reale extra animam, veritas nanq; eſt æquare rem ad intellectum. ſ. q; reperiatur in anima, ſicut eſt extra animam, ſic intellige q; ſicut intelligitur, ſic eſt, fuit, vel erit. vel ſecundum aliam verbi differentiam, aliæ autem verborum differentiæ ſunt poſſe, non poſſe, imaginari &c. Ego autem communi opinione poſt habita dico q; licet dicatur intellectus verus, quia rei conformatur, tamen dicitur res vera, quia ſic eſt poteſt tamẽ eſſe conformitas complexa & incomplexa, & poteſt eſſe comparatio eorum, quæ apud intellectum ſunt, quorum veritas non requirit eſſe extra animam, vt cognitio intellectus intellectionis &c. Sed de hoc Auer. non loquitur, quia intelligibile verum intelligit vt diſtinguitur contra intentionale in anima, ideo potuit Auer. vniuerſalius loqui quàm fecerit & potuit altius aſcendere quàm fecerit quia ſic eſſe eſt modus eſſendi entis præſcindens à reſpectu ad intellectum, vel intellectus ad rem, à quo modo eſſendi veritas intellectus ortum habet.

An autem veritas ſit poſterior vnitate. Reſpondeo q; ſic, quia reſpectiuum eſt naturaliter poſterius abſoluto eiuſdem. Dicit autem vnitas abſolutum quid ex determinatis, præſcindendo tamen quia non eſt vnitas formaliter reſpectus aut reſpectiuum, licet in reſpectiuis etiam reperiatur. Sed veritas eſt reſpectiuum ad intellectum, ens autẽ prius eſt in ſe quàm comparetur ad alterum ſecundum noſtrum modum intelligendi, aut ſi res comparabilis fuerit independens concederet etiam Auer. indiuiſibilitatem entis eſſe priorem comparatione eius ad extra. Inter entitatem autem & veritatem diſtinguit Auerrois. 5. Metaphy. com. 14. debes ſcire q; hoc nomen ens, quod ſignificat eſſentiam rei, eſt aliud ab ente, quod ſignificat verum. ideo expoſitores diuerſificantur in quæſito ſimplici. ſ. dicere. Verum aliquid eſt, in ſecundo Topic. vel verum locetur in quæſtionibus accidentis aut generis, qui enim intelligit de ente illud quod eſt commune decem prædicamentis, dicit quòd locatur in quæſtionibus generis. Qui autem intelligit de ente illud quod intelligitur de vero, dicit q; collocatur in quæſtionibus accidentis. Idem dicit Auerrois decimo metaphyſicæ commento octauo.

Contra veritas eſt vera, ergo veritati veritas non accidit,

aut

aut itur in infinitum. Reſpondeo. negatur conſequentia, quia aliud eſt prædicationem eſſe denominatiuam, & prædicatum importare rem inhærentem rei importatæ per ſubiectum primum eſt verum, non ſecundum, in ſenſu ſecundo procedit argumentum non in primo. Ego autem veritatem expreſſi per ſic ens. & ſic vnitati comparata non præſcinditur vnum ab altero. ideo ſimul naturali intellectu dicantur ſic quòd ordo intelligendi non ponitur inter illa.

An veritas rei ſit intelligibilitas eius, aut intellectio. Reſponſio communis eſt quod ſic, quia quemadmodum intellectus intellectione æquatur obiecto, ita intelligibilitate ipſe æquabilis eſt. Eodem igitur nomine. ſ. veritas importantur actus veritatis, qui eſt æquatio, & potentia veritatis vel aptitudo, quæ eſt æquabilitas. Ego autem illa ratione diſtinguo, quia oppoſita habent fieri circa idem. Eſt autem falſitas propria imaginationi 4. Metaphy. com. 24. ergo veritas circa ipſam fieri habet, non autem intelligibilitas. ſecundo falſum intelligitur. aliter primus proceſſus demõſtrationis ad impoſſibile non intelligeretur à nobis. ergo non intelligibilitas & falſitas non ſunt idem ratione, ergo neq; veritas & intelligibilitas. non. n. intellectus æquatur falſo, & intelligit, ergo aliqua intellectio non eſt æquatio. verum in hoc deficit intellectus noſter à diuino, quia neutræ nobis propoſitiones non ſunt neutræ deo. Et licet intellectione æquabilia eſſent intellectus & res tamen nomen proportionis ex parte intellectus eſt intellectiuitas, & ex parte rei eſt intelligibilitas, & ſic res materiales ſunt extrinſece nominabiles intelligibiles. vbi denominantur vere intrinſece pro proprium modum eſſendi quo ſunt. Quod ſi dixeris rem extrinſece nominari intellectam, intrinſece autem intelligibilem: Bene diſtinguis actum ab aptitudine, ſed non oſtendis veritatem eſſe intelligibilitatem, ſed modum quem eſſendi ſequitur intelligibilitas. Veritatem autem intellectus practici & ſpeculatiui diſtinguit philoſophus. 3. de anima commento. 24. Veritas in intellectu ſpeculatiuo eſt bonum abſolute, & falſitas eſt malum ſimpliciter. In operatiuo autem intellectu veritas eſt bonum in reſpectu, & falſitas eſt malum in reſpectu finis inueniendi.

Eſt autem maxime verum maxime intelligibile, & econuerſo. ideo deo exiſtente maxime intelligibili. ipſe erit maxime verum, ordinando enim intelligibilia ſecundum eorum actualitatem deus eſt primum, & ordinando intellectus ſecundum eorum intellectiuitatem, deus eſt maxime intellectiuus, & ordinando intellectiones ſecundum earum claritates, intellectio diuina eſt prima, quia igitur nõ eſt naturalis correſpondentia inter maxime intellectiuum & non maximam intelligibilitatem, & non maximam intellectionalem, remanebit quod maxime intellectiuum maxima intellectione intelligit maximum intelligibile, quoniam aliter ordinando eſt præternaturalitas. Et cum non poſsit deus aliunde perfici, neq; alio indigeat, perfectiſsimum. n. eſt, & potentiſsimum Ariſt. 12. Meta. tex. commenti. 51. ipſe erit maxime intellectiuum maxima intellectio & maximum intelligibile, & hoc vult Ariſt. 12. Metaphy. com. 39. & exponit Auer. quum intellectus eſt viuus, & quum actio eius eſt vita. Illud igitur quod eſt intelligens, quia intelligit ſe, non quia intelligit aliud. Illud eſt viuum, quod habet vitam in fine nobilitatis, & ideo vita & ſcientia proprie dicuntur de eo, & ibi arguit Ariſto. quia intelligere in nobis eſt perfectiſsimum & delectabiliſsimum, & præſertim circa delectabile præſens, ideo intelligere in eo delectabiliſsimum & perfectiſsimum eſt, & ex eo quòd ipſum habet rationem finis reſpectu omniũ, oportet ipſum eſſe omnibus alijs altius, & melius. & intellectiuum & intelligens & intellectio & intelligibile & intellectum.

An reſpectu ſenſus æquatio obiecti ſit veritas. Dicunt quod non. quia tunc veritas non eſſet intelligibilitas. Contra Ariſtote. 2. de anima textu commenti. 52. ſenſus propriorum ſemper verus eſt. Intelligere autem contingit & falſo. Veritatem etiam in operæ intellectus incomplexo tangit Philoſophus tertio de anima textu. 26. ergo in adæquatione obiecti ad ſenſum veritas eſt, cõfirmatur quia vult Auer. 2. de anima com. 65. ſenſum componere & iudicare. ergo in ſenſu eſt veritas. dixit etiam Auer. 3. de anima commen. 26. ſentire autem album eſſe Socratẽ, aut Platonem nõ ſemper eſt verum.

Dicendum igitur primam veritatem eſſe æquationem intellectus & intelligibilis. ſecundum vero ſenſus & ſenſibilis, ſed hæc particularis eſt veritas, quia non omnia ſunt ſenſibilia præcedit tamen origine in nobis hæc ſecunda veritas, quia nihil intelligimus quin præſenſerimus. accidentibus. n. annis diſcretionis incipimus intelligere. vbi à principio naſcimur ſentiebamus. nobilitate tamen excedit intellectus. & veritas intellectus incomplexa complexam præcedit, & ſimpliciter & in nobis, quamuis non omnem incomplexam veritatem ſequatur compoſitio aut diuiſio, vt patet in intellectu diuino.

An deo tanquam principio ꝓductiuo aut ideali adæquanda ſit res veritate. Ideale intellige exemplar. ad cuius ſimilitudinem deus producens agit. Reſpondeo verum aliquando opponitur ſophiſtico. & ſic verum aurum eſt cum principijs auri æquatur, quia ex propria materia, & forma auri conſtat, ſed iſtam ſuis principijs intrinſecis æquationem habet conſtitutum ab efficiente primo vel ab efficientibus primo & ſecundis & propter finem. dixit. n. Auer. 2. Meta. com 4 omnia. n. entia non acquirunt eſſe & veritatem niſi ab iſta cauſa. ſ. deo. Eſt igitur deus ens per ſe & verum per ſe, & omnia alia ſunt entia, & vera ſecundũ eſſe, & veritatem eius, & ſubiungit magis perfectum in eſſe eſt magis perfectum in eſſendo verum, & ſic æquabilitas ſuis proprijs principijs ratione differt ab æquabilitate ad deum, eſt. n. idem quod ad duo refertur. Et variatis terminis, variatur relatio. quoniam ordo eſt ad principia intrinſeca & extrinſeca. Non eſt tamen veritas hæc vniuerſalis. quoniam res ſimplex iſta veritate vera eſſe non poteſt. quia intrinſeca principia non habet, quibus conformetur ſed reſpectus ad deum in omni dependente eſt.

Falſitas autem veritati opponitur. Eſt autẽ falſitas in compoſitionem intellectus noſtri. vt. 3. de anima tex com. 21. dixit philoſophus, & de hac veritate infra erit ſermo, quia datur conformitas ſigni ad ſignatum. Dixit. n. Ariſto. in prædicamentis ex eo quod res eſt, vel non eſt oratio dicitur vera vel falſa. Et dixit Auer. 3. de anima com. 21. ſi igitur compoſuerit ſcilicet intellectus poſsibilis ſecundum ens, eſt verum, ſi non falſum ſo. eſt, eſt igitur in vero duo conſiderare quod conformatur & eſt materiale, & eſt ſic entitas. ad quam ſequitur reſpectus quo conformatur, & eſt formale, & relatio quæ ſequitur eſt conformitas. Eſt autem conformitas multiplex vel inter rem, & intellectum cognoſcẽtem, vel cognoſcitiuum, vel ideam, quæ eſt cognitio, vel efficiens ſi ipſum habet, ſiue adæquetur productum productiuo, ſiue imitetur ipſum, & deficiat à perfectione producentis. vel ad principia intrinſeca, ſi intrinſece cauſatum ſit. ideo hæc conformitas non eſt vniuerſalis, ſed adæquatio intellectus & intelligibilis vniuerſalis eſt, ſic quod cuilibet enti conuenit. Conformitas autem ad ſenſum & conformitas ſigni & ſignati in propoſitione & conformitas prædicati ad ſubiectum ſpeciales ſunt conformitates. Specialior autem eſt Chriſtus benedictus. quam ipſe diuina veritate fa... oente de ſe ipſo teſtatur. Ego ſum via veritas & vita. Eſt. n. conformitas inter deum & hominem, &c. Alia etiam veritatem habet deus ſecundum quod ipſe eſt intellectus agens dans euidentiam primis principijs, & mediantibus illis quæſtionibus, &c. Ideo ipſe eſt omnium verorum examen, &c. oppoſitis modis falſum intellige.

Caput quartum de bono.

MATHEMATICE bonitatem concipiendo. Concipitur entitas aliquãte diſtans à non ente, & ſic quæuis materia diceretur immediata non enti, adhuc aliquante diſtans à non ente eſt, & aliquante ſecum permittit horum alterum, finite vel non, & tunc bonitatis quantitas penes diſtantiã à non gradu entis menſuranda eſt. Et dixit Aue. 2. de Genera. com. 59. comparationem abuſiuam. Ens melius quàm non ens. Ens verũ melius quam non verum. Et ens verum ſm indiuiduum quàm ſecũdum ſpeciem. Et impoſsibile eſt in iſtis inferioribus eſſe ſimpliciter nobile. ꝓpter diſtantiam à. s. ideo Aue. 12. Met. cõ. 28. dixit de particulari ipſum tñ eſt ens in rei veritate. Et neceſſariũ eſt comparatione abuſiua vti propter materierum cõparationẽ inter ſe, & ad actum, & ad compoſitum, & actuũ inter ſe, & cõpoſitorum inter ſe. Sed de hac

menſuratione dixi in lib. de intelligentijs quolibeto. 5. Naturaliter autem bonitatem concipiendo apprehenditur entitas, quæ eſt finis vel ad finem, & ſic reſpectiua eſt cognitio, qua alterum ad ipſum ordinatur, & ſic finis eſt, vel qua ipſum comparatur & ordinatur io aliud, & ſic eſt ad finem. ideo Ariſto. primo Metaph. tex. commenti. 8. qui faciunt cauſas infinitas, ſunt auferentes boni naturam, poſſet tamen iſte modus tantum abſtrahi ꝗ metaphyſicalis eſſet. metaphyſicæ autem concipiendo intelligitur actuale ipſum, eſt autem actuale, actus, vel in actu. in actu eſt dupliciter eſſentialiter vt compoſitum, vel denominatiue, vt materia. In bono igitur duo conſiderantur, materiale & formale. materiale eſt entitas, formale eſt actuale ad quod conſequitur reſpectus formalis vel aptitudinalis, ad voluntatem aptam appetere. ideo bonum à poſteriori declaratur per eſſe appetibile. Dixit enim Ariſto. 1. Ethicorum capi. 1. bonum eſt quod omnia appetunt. Appetitus aotem eſt duplex naturalis & ſequens cognitionem, & licet in nobis appetitus naturalis præcedat origine cognoſcitium appetitum, ſiue intellectu ſiue ſenſu, non tamen ſimpliciter præcedit, quia deus cognoſcens eſt & amans ideo cum ipſe ſit finis entium, eius appetitus eſt ſimpliciter primus, & quamuis ſecundum noſtrum modom intelligendi natura in deo præcedat ratione intellectum, quia communior eſt natura quàm intellectus, non tamen ſic eſt in re, quia ordo noſter concipiendi nullam dignitatem afferre aut auferre poteſt omnipotenti. ordinando igitor appetẽtia eſt inuenire primom appetens, & ordinando appetibilia, eſt inuenire primum appetibile & ordinãdo appetitus eſt inuenire primam appetitionem, non bene autem aſcribitor prima appetitio ſecundo appetenti aut appetibili, neq; primo appetenti ſecunda appetitio aut ſecundum appetibile. ideo ſecundum naturam ordinando io primo appetente erit primus appetitus reſpecto primi appetibilis, ideo deo exiſtente maxime bono, ipſe erit maxime appetens maximo appetitu maximum appetibile, proportionatur igitur appetitos intellectui, ideo deo exiſtente maxime intellectiuo, erit etiam ipſe maxime appetitiuus. Dixit. n. Auer. 12. Meta. com. 36. Neceſſe, eſt vt illud quod eſt magis bonum, ſit magis deſideratum, & intendebat ſu. Ariſtoteles. Quod ſi motor corporum cœleſtium eſt magis bonus omnibus, neceſſe eſt vt ſit deſideratus magis bonus omnibus. Et ſubiungit in fine commẽti. Et cum illa. ſ. corpora cœleſtia ſunt nobiliſſima corpora ſenſibilium, & meliora, neceſſe eſt ꝗ illud bonum, quod appetunt, ſit nobiliſsimum entium. Et maxime quod appetit totum cœlum in motu diurno. Idem habet Ariſtoteles. 12. Meta. tex. commenti. 38. Et exponebat Auerrois. Illud quod diligitur propter ſe, & deſideratur inter hæc principia abſtracta, quorum vnumquodq; eſt aliquod vnum ſimplex & elementum corporis, quod mouet, eſt id quod eſt ex eis in fine nobilitatis & ſimplicitatis & vnitatis. Et eſt concluſio Ariſt. 12. Meta. tex. com. 39. Non decet aotem deum amare ſe pluſquam ipſe ſit amabilis, quia error eſſet in deo & peccatum in amando ſe, quem ſuperfluom amorem quidam, vt Scotus, luxuriam appellarunt. Admittẽtes primum angelum luciferum primo peccato peccaſſe per luxuriam. Sed dicendum ꝗ duos ſtatus præſentauit altiſsimus lucibello ſeipſum cui ſemper ſubeſſe oportebat, & denominatiuum ſtatum à deo ſeiunctum, non præſupponentem maiorem cui ſeruiendum eſſet in ſtatu illo, niſi coacte. Et tunc errauit lucibellus in eligendo, quia vbi debuit humilitate repleri, & dicere ſeruiam deo in æternum, ſuperbia elatus nolens maiorem recognoſcere, dixit ponam ſedem meam ad Aquilonem, & ſecundo vaneglotiatus eſt in electione. & ſubiunxit. Et ero ſimilis altiſsimo, an autem ſuperbia ex nimio ſui amore intellectum obtenebrante orta ſit, non eſt impoſsibile, & ꝗ tanto tempore detinuerit ipſum in obtinendis alijs angelis ei ſeruituris, donec tranſiuerit morula recognoſcendi creatorem ſuum, & honorandi ipſum, aut morulam lucibellus ſibi abbreuiauerit peoximum opprimendo &c. Neque decet deum ſe minus amare quàm ipſe ſit amabilis, quia in eo eſſet defectus, remanet igitur deum ſe tantum amare quantum amabilis eſt, & ſic ſi ipſe eſt ſommum amabile, ipſe ic ipſum ſumme amat & ſumme delectatur, delectatione maxima maximum amorem conſequente. Dixit. n. Ariſto. 7. Ethicorum capite vltimo. Quare ſi huius natura ſimplex ſit, ſemper eadem actio delectabiliſsima erit propter quod deus ſemper vna & ſioplici gaudet delectatione. Deſcendendo autem ad intellectum noſtrum & ſenſum diſtinguit. Ariſto. 3. de anima tex. commenti. 29. vnum ab altero. Dicens diſpoſitio intellectus circa bonom in quærere aut fugere eſt ſecundom ꝗ bonum eſt bonum, & malum eſt malum. Diſpoſirio vero ſenſus eſt ſecundum ꝗ bonum eſt præſens in actu, non autem ſecundum ꝗ bonum eſt. Sunt igitur ipſius ſenſus excitamenta in motum delectans aut triſtãs actu præſens. bonum autem & malum intellectus practici, ſed intellectus ſpeculatiuus circa verum vel falſum eſt &c. tertio de anima tex. commenti. 34.

An bonum cum ente conuertatur. Dixit Philoſopho. 1. Ethicor. cap. 5. bonum æqualiter enti dicitur.

An bonum & ens ſint ſynonyma. Dixit Auer. 1. Ethic. ca. 7. Quum igitur nomen boni ſynonyme dicatur nomini entis, dicetur ambigue de decem prædicamentis. Intellige ſynonymum, eo modo quo declarauit Auer. ſynonymitatẽ vnius cum ente. ſ. ſignificat idem, ſed diuerſimode.

An bonitas ſit appetibilitas. Rño. appetibilitas bonitatem ſequitur, bonitas. n. cauſa eſt ꝗ res ſit appetibilis, ſed appetibilitas non eſt cauſa ꝗ res ſit booa. Quod tamen eſſet, ſi appetibilitas eſſet bonitas ipſa, quia nihil eſt quo aliquid ſit bonum niſi bonitate, patet minor. Dixit. n. Auer. 12. Meta. com. 36. Deſiderium. n. eſt propter exiſtimationem eius quod eſt aliquid eſſe bonom, & non extimamus aliquid eſſe bonum, propter quod deſideramus ipſum. Et dixit Auer. 3. phy. com. vlt. imaginatio ſequitur ens, non ens imaginationem. Et 1. de anima, com. 47. diſpoſitio in intellectu ſequitur diſpoſitionem in intellecto. Et Auer. 4 Meta. com. 15. Extimatio. n. hominis ſequitur ens. Ens autem non ſequitur extimationem, niſi entia non haberent eſſe niſi in anima, & tangit Philoſophus 9. Met. tex. com. 21. Et 5. Meta. Auer. com. 3. Complementum. n. & bonum & largitas non inueniuntur in rebus niſi per caoſam finalem. Vnde autem ſit bonitas, dixit Auer. 2. Meta. com. 8. nihil dicitur bonum, niſi per caoſas finales. Et 3. Meta. com. 3. debes ſcire ꝗ illud quod diſponitur per bonom, eſt cauſa finalis, bonum. n. eſt deſiderabile, & cauſa finalis eſt deſiderabilis. Et eſt implicita Ariſt. ſententia 1. Ethico. cap. 1. Et dixit Auer. 2. Phyſi. com. 74. nobilitas non accidit formis, niſi ſecundum ꝗ ſunt finis, patet quia mathematica ſunt formæ, & non nobiles, quia non ſunt finis. Erit igitur duplex bonitas finis vel ordinati in finem, & ex hac naſcitur appetibilitas: dehioc amor vel electio hoc dictum ſit naturaliter bonitatem concipiẽdo, vt ſupra dictum eſt, ſi autem mathematicæ bonitatem conceperis, præſcindit bonitas ab abſoluto & reſpectiuo, reperibilis tamen eſt in vtroque, quia dicit perfectionem rei eſſentialem, & ſic quantitatem virtutis, & ſic dicit modum eſſendi. Aduertat tamen hic Theologus concedẽs rerum contingentiom voluntatem diuinam eſſe primam regulam: ideo ꝗ vult Deus contingentium, illud bonum eſt ꝗ ſit. Quod vero non vult, non eſt bonum vt ſit, ideo bonitas iſta non videtur rebus in eſſe à peincipio catum intrinſeco vel ex ſe, ſed à principio extrinſeco & effectiuo.

An bonum ſit poſt verum. Rño Scoti & Thomæ ꝗ ſic, quia qualis eſt habitudo intellectus & appetitus inter ſe, talis eſt appetibilis ipſius ordo & intelligibilis. Eſt autem appetitus naturaliter poſterior intellectu, ſaltem ſecundum rationem, dixit. n. Ariſt. 12. Meta. tex. com. 37. intellectus ab intelligibili mouetur, & hoc eſt quia amans intellectus tendit in intelligibile amatum tanquam in finem: ideo erit appetibile naturaliter poſterius intelligibili. Eſt autem verum intelligibile ipſum bonum autem amabile ipſum, ideo bonitas poſt veritatẽ eſt.

Contra appetibile habet ratiooem finis, ergo nequaquam poſterius eſt intelligibili, patet conſequentia, quia ſimpliciter primum nullo modo poſterius eſt, ipſum autem ſimpliciter primum ſequitur eſſe finem, ſiue intellexeris peimũ negatiue quo nihil eſt prius, ſioe affirmatioe quod omnibus alijs prius eſt. Secundo. omne oon reſpectiuum in ſe prius eſt tale antequam cõparetur ad extrinſecũ, ergo res prius eſt in ſe formaliter bona anteq̃ comparetur ad voluntatem appetẽtem, aut intellectũ cognoſcentem aut appetitiuum vel cognoſcitiuũ, & ideo quãuis appetibilitas eſſet poſt intelligibilitatem, nõ oportet

ter bonitatem eſſe poſt intelligibilitatẽ, quia bonitas ante appetibilitatem eſt. Quod ſi quis adnſteret ꝙ veritatem immediate ſequitur intelligibilitas, & bonitatẽ appetibilitas. Adhuc argueretur quòd poſt veritatem eſt bonitas à poſteriori: quia ſi intelligibilitas eſt prior ſecundum rationem quàm appetibilitas, tunc veritas ad quam immediate ſequitur intelligibilitas erit prior ſecundum rationem bonitate ad quam immediate ſequitur appetibilitas. Dixit enim Auer. 2. cœli, commen. 22. prius ſecundum ſubſtantiam debet eſſe prius ſecundum accidentia eſſentialia propria. Sed dicendum ꝙ prima bonitas ſecundum quam aliquid eſt diſtans à non gradu entis, eſt rebus intrinſeca, ſicut modus tamen eſt quiddditati. Secunda vero, quæ eſt ſecundum quam aliquid eſt finis, vel ordinatum in finem, eſt poſt rem, & reſpectiua, & reſpectus ad finem prior eſt quàm reſpectus ad cognoſcens aut appetens, quia ad principium eſt reſpectus ad finem, ſine quo res eſſe non poteſt, ideo tertia bonitas eſt ſecundum quam res eſt aliquid appetibile: & hoc dupliciter eſt, ſecundum quòd duplex eſt appetitus. ſ. naturalis vel animalis: eſt etiam appetitus intelligentiarum. Alia autem eſt bonitas moralis de qua in propoſito non eſt ſermo. Alij bonum diſtinguunt in bonum delectabile, vtile, & honeſtum.

An bonitas vnitate poſterior ſit. Reſpondeo, ſunt duo modi eſſendi circa entitatem qui abinuicẽ præſcindi non poſſunt. vnitas igitur veritas, & bonitas: licet entitati comparata rationem habeant poſterioris. ſ. circunſtantiæ, tamen cum inter ſe comparantur, non ab inuicem præſcinduntur. Oppoſito modo malum intellige.

Caput quintum de quo.

QVID tripliciter eſt, aut forma, quæ eſt ipſa quidditas, vt dixi. 1. libro de elementis, aut ſubiectum formæ, aut congregatum ex ſubiecto & quidditate, forma autem indifferens eſt ad ſubſtantialem & accidentalem: ſubiectum ſimiliter indifferens eſt ad ſubiectum formæ ſubſtantiali & formæ accidentali. Similiter congregatum ad congregatum ex actu & potentia, quæ ſunt ſubſtãtia, aut ex actu & potentia de genere accidentium, & diuiditur in compoſita nouem generum accidentium. Tripliciter igitur ens eſt quid: primo quia eſt quidditas, ſecundo quia denominatum eſt à quidditate: tertio vero quia conſtitutum eſt per quidditatem. iſtorum trium quid, forma eſt nobilior, vt dixi in lib. de intelligentijs. Quod ſi adduxeris Auerroim. 7. Metaph. commen. 21. dicentem quidditas hominis eſt forma eius, & non eſt homo congregatus ex materia & forma. Dico ꝙ loquitur Auer. de eo quod maxime quidditas eſt & ea locutione vtor: me autem nunc oportet alias termini ſignificationes comprehendere: inter formas autem abſtractæ materialibus anteponuntur: inter abſtractas autem Deus eſt primum, quia abſtractiſsimus eſt, & nullam mixtionem habens cum potentia: vt dixi in libro de orbibus: ipſe enim ad quodcunq; comparentur, rationem habet actus: vt in libro de vniuerſalibus dixi, & nihil ad ipſum actus eſt, ſed omne potentia eſt, ideo ipſe eſt primum quid, & prima quidditas. Cum autem quidditatiuum ad intellectum & prædicationes redducitur, tũc quidditatiuum dici poteſt omne in quid prædicabile de altero, & ſic indiuiduum non eſt quidditatiuum, quia de nullo prædicatur: iuxta Ariſt. & Auer. 7. Met. tex. & commen. 7. cum enim aliquid de ſemetipſo prædicare voluerit, non erit illa prædicatio naturalis, vt tangit Auer. contra Porphyrium in prædicabilibus cap. de ſpecie: à prima enim ſubſtantia nulla eſt prædicatio. Ariſto. in prædicamentis, cap. de ſubſtantia. Sed indiuiduum eſt de quo alia prædicantur in quid. Secundo quidditatiuum dici poteſt, ſubijcibile in prædicatione quidditatiua & ſic indiuiduum eſt quidditatiuum. Tertio indicatiue: vt diffinitio, quæ indicat quidditatem rei: dixit enim Auerru. 7. Meta. commen. 21. Verbi gratia, quoniam homo & ſua quidditas, quæ eſt animal rationale, ſunt idem non ſeparabiles, & 7. Meta. commen. 22. ſubſtantia rei eſt illud quod ſignificat ſermo, qui dat eſſentiam rei, quæ eſt diffinitio, ideo ſubiungit ꝙ diffinitio eſt idem cum ſubſtantia rei: dixit etiam Auerro. 7. Meta. commen. 20. ſubſtantia quæ eſt quidditas eſt ſubſtantia ſingularis. Verbi gratia, Sortes eſt animal rationale: Sortes enim nihil aliud eſt quàm animalitas & rationalitas, quæ ſunt quidditates eius, neq; animalitas & rationalitas ſunt quidditates, niſi Sortis & Platonis, & ſic intellige nihil aliud. ſ. quidditatiue. Quarto repreſentatiue, vt ſpecies intelligibilis, aut actus intelligendi quidditatem. Intellecta. n. rerum notificant ſubſtantias rerum, & non ſunt ſubſtantiæ rerum. 1. Metaphy. com. 47. Quinto ſpecificatiue, vt differentia ſpecifica, quæ determinat genus quod prædicatur in quid, aut differentia indiuidualis, quæ determinat ſpeciem: dixit n. Auer. 7. Metaph. com. 12. rationalitas eſt quidditas animalis, vt dixit Auer. 1. Meta. com. 44. determinans & determinatum ſunt idem numero cum ſpecie. Sexto conſecutiue, vt paſsio quidditatis: dixit enim Auer. 7. Meta. com. 12. ſermones compoſiti ex accidentibus eſſentialibus ſignificant, hoc quod eſt quidditas ſubſtantiarum ſenſibilium. Quid autem & aliquid ſynonyma ſunt, vt dixi 1. de elementis, quæſtione 23. opponitur autem aliquando ipſum quid ipſi nihil, aliquando vero ipſi modo, & aliquando ita extenditur ꝙ dicitur de non ente: dixit enim Auerro. 5. Phy. com. 7. hoc nomen aliquid dicitur ſimpliciter de eſſe, & nõ eſſe, aut de affirmatione & negatione, aliter non eſſet verum omnem tranſmutationem eſſe de aliquo in aliquid, quæ tamen eſt propoſitio ab Ariſt. ibi in litera poſita, eſt enim generatio à non eſſe in eſſe progreſsiu. Corruptio vero de eſſe in non eſſe: vt 1. de elementis dixi.

Ens tripliciter quid.

Quidditatiuum dici poteſt omne prædicabile in qd de altero. Et nota de quibus alijs dici poſsit.

Quid & aliquid Synonyma.

Caput ſextum de re.

RES CONTRA ſignum diſtinguitur, & intentio quoddam ſignum eſt: & vt exprimeret Auer. rem ſic accipi 2. de anima, com. 62. dixit alterationis, quæ eſt ſubiectum rerum verarum, res n. corruptibiles ad hoc vt ſint alterationem præſupponunt, quamuis non recipiantur in alteratione tanquam in ſubiecto, intentiones autem non, ſub ſigno comprehenduntur ad placitum ſignificantia, vt nomina quæ voces ſunt, & conſequenter ſcripta multis etiam alijs ſignificationes, &c. Signa autem naturaliter ſunt comitantia, aut effectus oſtendentes, aut apti, vt intellectus ex eis aliquid cognoſcat. Quod ſi cauſa ſuper cauſato etiã ſignificet, ſignum erit, ideo ſigni deſcriptio eſt quo apprehenſo ducimur in cognitionem alicuius, ſiue aliquid, ſiue aliqualiter ſignificet, naturaliter ſignificãtia ſunt naturales rerum ſimilitudines, ſiue in medio ſint, vt ſenſibilium ſimilitudines, ſiue in ſenſibus fuerint, exteris aut interis, ſiue in intellectu, non tamen oportet ꝙ non in idem coincidant ſignum & intentio cum re: quia intelligentiæ ſunt intentiones & res, quia intellectiones ſunt & intellecta: ſub ratione autem qua intellectiones ſunt, ſunt naturales rerum ſimilitudines, prout autem ſunt intellectæ, ipſæ ad intellectum referuntur, & ſic eſt res ſubiecta comparationi, aliquibus tamen rebus accidit intelligi, vt materialibus, quæ per aliud ſunt actu intellectæ, ſed per naturam ſui non ſunt intellectæ, ſed intelligontur in genere cauſæ efficientis per efficiens faciens res ipſas eſſe intellectas, ſic conſueuit Aue. vti hoc nomine res, cum 2. de anima ſæpius, & alibi diuidit eſſe in eſſe intentionale & reale, dixit enim 2. de anima, com. 54. Hæc duo genera eſſendi ſunt diuerſa. ſ. intentionale, & reale, & eſſe vnius generis. ſ. reale, cum fuerit motus, eſt actio non perfecta, & eſſe alterius generis. ſ. intentionale eſt actio perfecta, & Ariſt. ibi, tex. com. 57. diſtinguit inter motum intentionalem & realem, & pluries alibi, vt 3. de anima, tex. 28. tranſſumitur tamen aliquando vt dicamus rem, quæ eſt intentio. Quod ſi per hæc verba intelligitur id cuius eſt intentio, tunc ſtat ꝙ proprie accepta eſſet, intentio. Si autem intelligatur intentio ipſa, cum citra intellectus fuerit conſideratio, patet ꝙ tranſſumptiua eſt locutio, qua etiam vtitur Auer. cum intentiones vocat res velocis trãſmutationis, vt patet 3. de anima, com. 39. &c. ratione aũt diſtinguimus inter intellectionẽ Dei, & Deum intellectum, quẽadmodum inter obiectũ & operationẽ circa illud, Deo igitur exiſtẽte prima re intellecta. tũc huius nominis res ipſe eſt primum ſignificatum Eſt igitur Deus glorioſus prima res, ſic intelligo Auerro. ponentem rem eſſe genus analogum: deſtructione deſtructionum, diſputatione 7. dubio 2. Ens aut res, aut ſubſtantia ſunt genera analogice di-

Ens aut ſubſtãtia genera analogice dicta de Deo.

cta de Deo. Auicenna autem 2. meta. declarãs ſignificationem rei per id de quo aliquid eſt enunciabile, poſtquam negauit eam eſſe declarationem, quia re nihil eſt notius: dixit illam datam eſſe aliquam deſignationem: & patet q̃ à poſteriori eſt, quia rebus accidit enunciabilitas quemadmodum reſpectus ad intellectum noſtrum, ſiue in actu ſit reſpectus, ſiue in aptitudine rebus eſt accidentalis, & patet in verbis illis Auicennæ multiplicitas quoniam de chimera enunciatur figmentum de vacuo q̃ non eſt, de Cæſare q̃ fuit, de antichriſto q̃ poteſt eſſe, & de deo q̃ eſt. relinquo falſas enunciationes, & ſimiliter cum ſubiungit q̃ vnaquæq; res certitudinẽ habet propriam, quæ eſt eius quidditas. tunc quærendum eſt quid de negationibus & quid de priuationibus, quid de modis quidditatum. Aliqua autem entia in anima declarat Auer. 9. Meta. com. 7. Intelligibilia & voluntabilia non dicuntur eſſe ſimpliciter, ſed in anima eſſe, & in cognitione aut appetitu, ſed non dicuntur eſſe eſſentia, ſicut res mobiles: & 10. Metaphyſi. commen. 6. impoſsibile eſt vt aliquid commune pluribus ſit ſubſtãtia, niſi ſecundum quòd eſt in anima tantum: ſubſtantia igitur materialis in ſuo eſſe reali non eſt vniuerſalis, ſed ſi debet eſſe vniuerſalis, oportet ipſam eſſe in intellectu, & de iſtis eſſe vniuerſalibus ſatis dixi in libro de vniuerſalibus: & 2. & 3. de Anima ſæpe ab Ariſto. & Auer. Ariſtoteles autem 6. Metaph. tex. commen. 8. dixit compoſitionem & diuiſionem eſſe in mente, & non in rebus. Et Auerro. ibi diuidit ens per eſſe in intellectu, & eſſe extra intellectum, & aliquando diuidit per eſſe in anima, & eſſe extra animam. Hæc autem differunt per magis amplum, eſſe in intellectu per compoſitionem, eſſe in intellectu, eſſe in anima, eſſe intentionem, & conſequenter iſtis contradictoriæ oppoſita ſe inuicem excedunt, quia intentio incomplexa eſt in intellectu, & non per compoſitionem, ſenſationes ſunt in anima, & non in intellectu: ſimilitudines ſenſibiliũ in medio ſunt intentiones, ſed non ſunt in anima. Quod autem dixit Auer. 2. de anima, com. 121. quòd extra animam non ſunt comprehenſiones, neq; intentiones, ſed res materiales, quæ non ſunt comprehenſæ omnino: Intelligendum eſt quia aliqua intentio eſt, quæ eſt cognitio, aliqua non, q̃ non eſt intentio extra animam, quæ ſit cognitio, cum quo ſtat extra animam eſſe intentionem, quæ non eſt cognitio. Scias etiam q̃ licet diuiſum ſit ens per in anima & extra animam; per in anima intelligit omnia quæ formant animã, ſiue complexa, ſiue incomplexa, ſiue ficta, ſiue non: & per oppoſitum entia, quæ non formant animam, extra animam dici poſſunt & ſic anima extra animam dici debet, tamen dantur aliqua, quæ aliquo modo ſunt in anima, & aliquo modo extra, vt tempus: habet. n. ſuum eſſe in potentia extra animam: ſuum vero eſſe in actu in anima: patet 4. Phyſi. commen. 88. & de motu & tempore ponit Auer. 4. Phyſic. commen. 109. extra mentem non eſt niſi motum, motus & tempus non fiunt niſi quando mens diuidit motum in prius & poſterius, & 4. phy. commen. 131. tempus in actu non erit, niſi anima ſit, in potentia vero erit, licet anima non ſit, intellige de anima noſtra, non autem de anima cœli. Et dixit Auer. 4. phyſi. commen. 5. aliqua ſunt in reſpectu quo ad nos, abſque eo quòd habent eſſe extra animam in ſe: de differentijs poſitionis loquitor. De numero autem dixit Auer. 4. Phy. commẽ. 131. manifeſtum ſi anima non fuerit, non erit numerus, & quia eſſe numeri in anima non eſt omnibus modis eſſe in anima, quoniam ſi ita eſſet, eſſet fictũ & falſum: vt chimera, ſed eſſe eius extra mentem eſt in potentia propter ſubiectum proprium, & eſſe eius in anima eſt in actu. ſ. quando anima egerit illam actionem in ſubiecto præparato ad recipiendum actionem, quæ dicitur numerus. Quod autem dicunt Scotiſtæ derelictum in obiecto cognito per opus intellectus, aut volito per opus voluntatis, quod appellant relationem rationis, non pono, quia obiectum nominatur volitum aut cognitum denominatione extrinſeca accepta ab intentione in anima, aut volitione, non autem denominatione intrinſeca à reſpectu exiſtente in obiecto: non. n. intellectus noſter eſt vis emiſsiua operando in eo quòd intellectus eſt, ſine alio inſtrumẽto. Tum quia quamuis eſſet comparatio intellectus ad rem, non tamen eſt comparatio rei ad intellectum, vt allegatum eſt ex Ariſto. in 5. Meta. & ex Ariſt. in prædicamentis dictum eſt, q̃ ſcibile non refertur ad intellectum, aliter relatio ibi eſſet mutua, quod eſt contra Ariſto. ibi & alibi, faciunt etiam Scotiſtæ differentiam inter eſſe reale, & eſſe extra animam, quia volunt quidditates in potentia obiectiua eſſe entia extra animam, quia non ſunt entia rationis, quia non ſunt derelicta per opus intellectus comparantis, &c. quidditatem in potentia obiectiua intelligunt certam ſpeciem entis, quam Deus non produxit: poteſt tamen producere: aut ſi eam produxit: tranſiuit tamen in præteritum, ſic quòd nullum illius indiuiduum eſt, & tamen nõ ſunt reales, licet cum exiſtant: ſint reales, & patet q̃ deberent dicere q̃ poſſunt eſſe res: licet non ſunt res, quòd etiam dicunt decem prædicamenta eſſe eſſentia realia: eis non admitto, quia prædicamenta pertinent ad ens rationis, non autem ad ens reale, dixit enim Auer. 6. Metaphy. com. 8. Iſta. ſ. prædicamenta exiſtimantur ſic q̃ niſi anima eſſet, non eſſent, ideo prædicamenta potius ſunt ſigna rerum quàm res, & ſic non dantur prædicamenta naturalia, neque metaphyſicalia, ſed prædicamenta ſolum ad logicum ſpectant: vt alias dixi. Ad id quod volunt Ariſtote. in 5. meta. de prædicamentis eſſe loquutum. Dixit Auer. commen. vltimo illius: hic non intẽdit niſi exponere tantum nomina idem dixerat in eodem 5. commen. 19. ponant igitur tot prædicamenta quot dictionum ſignificationes exprimuntur ibi, aut nullam dictionem pro prædicamento accipiant, par enim modus eſt Ariſto. procedendi, & Auer. in omnibus illis. Ponunt etiam Scotiſtæ diſtinctionem inter hominem metaphyſicum, & hominem naturalem volentes metaphyſicum hominem ex animalitate & rationalitate eſſe conſtitutum: naturalem vero hominem ex intellectiua anima, & eius corpore eſſe compoſitum. Sed dicendum q̃ differentia metaphyſici à naturali Philoſopho in hoc, non eſt ex parte ſubiecti vtrobiq; conſiderati, ſed ex parte rationis conſiderantis, quia hominem conſiderat metaphyſicus inquantum ens, aut ſubſtantia, aut compoſitum ex actu & potentia, naturalis vero inquantum eſt corpus mobile, animatum, animal, homo: & quia Scotiſtæ realiter diſtinguunt totum eſſentiale à partibus ſimul ſumptis, ſequitur apud eos hominem naturalem & metaphyſicum eſſe tota, quorum partes realiter differũt, quia animalitas ab anima & corpore differt apud eos, ſicut totum eſſentiale à partibus, & tamen tota non differunt: ſed quemadmodum totum quãtitatiuum duobus modis diuiſibile, primo per medietates, ſecundo per tertias, tunc partes realiter differunt, ad hunc ſenſum quòd vna pars non eſt altera: non tamen tota realiter differunt, ita partes hominis metaphyſice conſiderati, & partes hominis naturaliter conſiderati: differunt ſicut totum & pars, & conſequenter non valet conſequentia iſtorum totorum partes realiter differunt, ergo tota ex illis partibus conſtituta realiter differũt. Inter cætera autem entia maxime diſtans ab eſſe intentionali eſt materia, quia eſt pura potentia, nullo modo potens formare animam, quòd ſi Auer. 12. Meta. commen. 14. dicit illam habere eſſe in anima: intellige per intentionem ad placitum materiam ſignificãtem, & ipſam eſſe extra animam ſecundum eſſe eius reale, diſtinguit etiam Auer. ibi formam artificis in anima ab ea quæ eſt extra animam; ordinatur. n. forma animæ ad opus aliquando, vt 12. Metaphy. commen. 23. dixerat Auerrois.

Nota ſecundũ Scotiſtas diſtinctionem de homine metaphyſico & naturali.

Caput ſeptimum de eodem ſubiecto.

De diſtinctionibus quibus vſi ſunt Ariſt. & Auerroes.

DE diſtinctionibus, quibus Ariſt. & Auerro. vſi ſunt: determinando incipiam ab identitate ſecundum ſubiectum & diſtinctione, & declaratione quaſi inductiua procedam, tangendo eorum loca: quamuis de diuerſis rebus loquantur: prius tamen terminorum ſignificationes aperiã ſubiectum proprie capitur pro ſtante ſub altero, ſiue ſtãs ſubſit materia, forma, vel compoſitum: ſiue alterum cui ſubſtatur, ſit forma ſubſtãtialis, ſiue accidentalis, ſiue abſoluta, ſiue reſpectiua, ſiue modus eſſendi: & vt modo loquẽdi vtar. Auer. 12. Metaph. com. 39. differunt ſicut deferens à delato. Cũ igitur vnum intelligitur ſtans ſub ſemet, vt ens inquantum ens, ibi intelligitur identitas vtriuſq;. Si autem intelligitur vnum ſtare ſub alio, tunc vnum eſt ſubiectũ, & vnum in forma. Si autem vnum intelligitur ſtare ſub duobus, tunc concipitur

vnitas

vnitas ſubiecti, & pluralitas formarum, aut diſpoſitionum. Sed cum duo ſubiecta concipiuntur, & quodlibet illorum ſub ſua forma, tunc eſt pluralitas ſubiecti & formæ: & cum concipitur vna forma in pluribus ſubiectis, tunc eſt ibi vnitas ſecũdum formam, & pluralitas ſecundum materiam: & iſto modo concipit Auer. intellectum humanum. Ex his patet Auer. a Phyſico, com. 60. loquens de eo quod generatur in actu.i. de eo quod eſt in generari: dixit.n. ipſum eſſe vnum ſubiecto, ſed apparent in eo duo.ſ.terminus à quo generationis, & terminus ad quem ſecundũ diuerſas tamen partes ſubiecti quantitatiuas: & in eodem commento exponit Auer. idem numero.i.idem ſubiecto: exemplo Auer. a. phyſico. com. 6a. declarare potes. Non ceſſant partes ſpermatis, &c. Vbi autem ſubiectum ad formas accidentales comparatur: exemplum habetur ex Auerro. 2. de anima, commen. 147. Pomum eſt indiuiſibile ſubiecto.i.ſubiecto vnum, & diuiſibile ſecũdum eſſentiã diuerſam in eo, ſecundum ꝙ colorem, odorem, & ſaporem eſſentia intellige eam qua aliquid eſt, ſiue forma ſubſtantialis fuerit, ſiue accidentalis. Auer. etiam 1. Phyſic. com. 21. Album & muſicum ſunt idem ſubiecto, puta homo, & diuerſa ſecundũ eſſe.i. diffinitione: & ſubiunxit Auer. vnum ſecundum ſubiectum: plura vero per accidens: & com. 85. 6. Phyſi. homo.n. & muſicus ſunt idem ſecundum ſubiectum, & ſubiungit naturam identitatis ſecundum ſubiectum dicens: & quod eſt idem ſecundum ſubiectum eſt idem per accidens, & ſubiungit, quæ ſunt illa, quæ ſunt idem per ſe, dicens. Idem.n. in rei veritate eſt idem ſecundum formam: quia identitas ſecundum materiam eſt quaſi accidẽtalis formis, aut quaſi extrinſeca, ſed identitas ſecundum formam, aut ſecundum rationem eſt, quæ eſt vera identitas. Auer. etiam 4. cæli com. 24. ponit exemplum vbi ſubiectum eſt idem, & comparatio diuerſa dicens centrũ terræ, & totius.ſ. mundi eſt idem ſubiecto: & differt diffinitione, quia punctum medium terræ dicitur centrum terræ, quia ab eo ad ſuperficiem terræ lineæ ſunt æquales, vel ſaltem aliquo modo ad æqualitatem tendentes, non curo nunc, ſed idẽ punctum eſt mundi centrum, quia ab eo ad ſuperficiem mundi exteriorem lineæ ductæ ſunt æquales: & hoc modo etiam idem punctum eſt medium & centrum 4. cæli, com. 34. ſed in ratione medij reſpicit extrema, ſiue ſphærica, ſiue non: ſed in ratione centri reſpicit circulum aut ſphæricam figuram. Declaratio autem exemplaris, vbi modi plurificantur circa rẽ: colligitur ex Auer. 4. cæli, com. 22. in elemẽtis motor & motum ſunt idem ſubiecto: & differunt ſecundum modum. Grauitas.n. in lapide eſt motor ſecundum ꝙ eſt forma tantum, & ipſa eſt mota inquantum ipſa eſt in prima materia 3. cæli, commen. 28. ad idem Auer. 2. cæli, com. 17. dicẽs modus ex quo fit.ſ. motus in eis.ſ. inferioribus eſt aliud à modo, ex quo fit.ſ. motus: quamuis duo modi ſunt vnum ſubiecto. Intendit.n. ꝙ idem eſt motũ cæli fieri à motore. & ipſum fieri propter hæc inferiora, & quia motus comparatus motori, comparatur efficienti, aut fini primario: comparatus autẽ inferioribus comparatur fini ſecundario, ideo diuerſitas eſt in modis. Auerrois etiam 1. de Generatione, com. 41. Cibum cõparat virtuti nutritiuæ, & augmẽtatiuæ: & vult quód cibus eſt idem ſubiecto augmentatiuo, & differt in modo, quia ſub ratione qua ſubſtantia eſt, cibus eſt, intellige ſub ratione qua ſubſtantia apta pati à calore naturali corporis animati, & tranſubſtantiari ad animam: ſub ratione autem qua ſubſtantiam quantam facit, augmentatiuum eſt. Intellige quantum eſt de ſe: non.n. augeret cibus ille ſenem, aut conſiſtentem. Et Auer. 2. de anima, cõmento 48. Iſtæ actiones.ſ. nutritio augmẽtatio & generatio, ſunt diuerſæ ſecũdum diuerſitatem ſuorum finium: licet ſubiectum ſit idem.ſ. nutrimentum, intellige ſubiectum, patiens ipſum: loquens etiam Auer. primo efficiente prima forma, & primo fine 12. Metaph. com. 6. dixit ꝙ ſunt vnum ſubiecto, quia illæ tres cauſæ ſunt Deus glorioſus: ideo ſubiungit Auer. non ſunt tria numero, ſed ſunt vnum in ſubiecto, & tria ratione: & ſic tantum extenditur nomen ſubiecti, ꝙ ipſum non repugnat Deo, quia Deus eſt aliquid, circa quod ſpeculatur intellectus rationes diuerſas: dixit etiam Auer. 1. de anima, com. 7. virtutem intelligibilem, concupiſcibilem, & nutritiuam eſſe eaſdem ſubiecto, & plures ſecundum virtutem: ꝙ ſi de virtute ſingulariter intelligibili intelligat, quæ eſt virtus cogitatiua, ſunt illæ tres virtutes vna anima, ſed vtrus differt ex operibus diuerſis declaranda: ꝙ ſi de intellectu vniuerſaliter iudicante intelligit, tunc illæ virtutes, licet ſint duæ animæ, ſunt tamen in eodem ſubiecto, quia eandem materiam formant: & dixerat Auer. 1. de anima, com. 92. & 93. anima eſt vna ſubiecto, & plures ſecundum virtutem, intellige in eodem ſuppoſito: ſecundo etiam de anima, commẽ. 19 dixit Auer. Iſtæ virtutes.ſ. quæ ſunt pars animæ in quibuſdam animalibus ſunt eadem ſubiecto, & alia diffinitione: dixit etiam Auer. animã facere opera diuerſa per virtute diuerſas, & mẽbra vnica.ſ. principalia, & membra diuerſa.ſ. particularia, vt oculo, viſio, &c. 1. de anima, com. 89. Contra Auerro. 2. de anima, com. 152. dicit ꝙ intellectus & ſenſus ſunt ſubiecto diuerſæ virtutes: ergo neceſſe eſt vt ſint diuerſæ in eſſe: quæ.n. differunt in ſubiecto, differunt in eſſe. Reſpondeo differre ſubiecto eſt dupliciter adæquato, non adæquato: tunc intellectus & ſenſus differũt ſubiecto adæquato: quia omnis mortalis animalis corpus eſt formabile ſenſu, ſed non omnis mortalis animalis corpus eſt formabile intellectu humano: ſed idẽ eſt ſubiectum non adæquatum amborum, quia omnis hominis corpus eſt formabile ſenſu & intellectu. Et tũc patet ſolutio quæſtionis motæ, tertio de anima, tex. & com. 1. Sed non ſoluta ab Ariſ. neq; ab Auer. ibi: quia patebat ſolutio ex fine 2. de anima.ſ. an intellectus & ſenſus differunt ſubiecto, ſicut differunt intentione.i. ratione: poſſunt tamen ſenſus & intellectus dici differre ſubiecto in doctrina Auer. quia ſunt duæ formæ, quãuis eandem materiam informent: loquens etiam Auer. 2. de anima, commen. 147. 148. 149. de ſenſu communi dixit iudicans contraria diuerſa ſecũdum eſſentiam eſt diuiſibile, ſed ſecundum ſubiectum & materiam eſt indiuiſibile, quia diuerſis formis formatur eadem virtus: vult tamen Ariſt. meliorem eſſe ſententiam dicentem ſenſum communem vnum formaliter, quia vnius eſt operis.ſ. iudicij, & multa materialiter ex multitudine formarum ex iudicatarum, quia iudicatum eſt materia circa quam verſatur iudicium Auer. etiam 3. de anima, com. 29. loquens de vnitate virtutis appetitiuæ cum intellectu, aut ſenſu: dixit ꝙ ibi eſt vnitas ſubiecti: ſed eſt diuerſitas in opere, quia eiuſdem virtutis eſt fugam & proſecutionem facere & ſentire: ſed opera ſunt diuerſa; & ſic identitas ſubiecti eſt ibi, quia vna eſt ſubſtantia animæ. Tum quia idem eſt ſuſceptibile animæ, quæ eſt virtus, operum autem diſtinctio patet: de forma etiam loquitur 3. Phyſic. Ariſt. neque color idem & viſibile. Et Auer. ibi, com. 10. de colore & viſibili, ꝙ non eſt idem, & ſi ſubiectum eſt idem. Et 3. Phyſic. com. 18. actio agentis, & patientis eſt vna in ſubiecto, & duo in diffinitione. Similiter de motore & moto, & vniuerſaliter in omnibus relatiuis oppoſitis: quemadmodum.n. idem ſpatium à ſurſum in deorſum, &c. quia illa forma quam educit agens de materia, eſt actio vt ab agente eſt: vt vero eſt in paſſo, ipſa eſt paſsio. Infert etiam Ariſt. 4. Phyſicor. contra aliquos, text u cum. 50. locus eſt vacuum, & eſſe illis non eſt idem. Auer. vero contingit iſtis ꝙ vacuum & plenum erunt eadem ſubiecto, & diuerſa diffinitione, quia apud eos locus cõprehendens locatum eſt plenum, & locus non comprehendens locatum eſt vacuum. Et 5. Phyſicorum commen. 30. loquens Auerro. de eſſe ſimul & tangere: dixit ꝙ ſunt idem ſecundum ſubiectum, ſunt tamen duo ſecundum diffinitionem, cum diffinitio tangẽtium ſit habere extrema ſimul & diffinitio eorum, quæ ſunt ſimul: eſt habere extrema in eodem loco, & ipſi ſimul opponitur eſſe ſolum, & tangere non opponitur ipſi eſſe ſolum, ſed ipſi eſſe ſeparato: ꝙ ſi dicas, ſimul intrat diffinitionẽ tãgere, ergo intrante loco diffinitionẽ ſimul, ipſum intrat diffinitionem tangere. Rñ. verum eſt implicite, ſed Auer. dixit, apparet quod notat eſſe explicitum. Et 5. Phyſi. Ariſt. motus à ſanitate in ægritudinem idem & vnus eſt: eſſe autẽ non idem ipſis. Auer. autem ibi, com. 47. videtur permiſcere locutionem de motu & moto: ſegregentur igitur motus à ſanitate & motus ad ægritudinem eſt idem ſecundum ſubiectum, ſed ratione differunt, quia idem motus comparatur ad terminum à quo, & ad terminum ad quem. Et motum etiam formaliter acceptum de vno in alterum eſt idem. Et ſubiungit Auer. proprietatum eorum, quæ ſunt idem ſubiecto, & diuerſa ſecundum diffinitionem, ꝙ non contrariantur: patet, quia

Nota de ſenſu cõmuni, quid Auerrois, & Ariſtot.

tunc

tunc ſi eſſent contraria cum ſint idem ſubiecto, contraria eſſent ſimul. Et 6. Phyſico. Auer. commen. 70. videtur ꝙ ceſſans ſit idem cum moto omnino, ſed non eſt verum, ſed ceſſans & motum ſont idem ſecundum ſubiectum, & duo ſecundũ modum: ceſſans intelligitur declinans à motu, ſeu tẽdens ad quietem. dixit.n. Auer. 5. Phyſico. com. 61. Intelligo per ceſſationem ire ad ceſſandum. Et Ariſt. loco de ly ceſſans habet ſtans. Et 8. Phyſ. com. 35. duas propoſitiones dixit eaſdem ſecundũ ſubiectum, ſed diuerſas ſecundum modũ. ſ. omnis motor aut mouet ſine inſtrumento, aut cum inſtrumento, & omnis motor, aut eſt primus, aut eſt medius inter primum motorem & motum vltimum. Capitur inſtrumentũ large pro omni moto ab alio mouente, tamen motum vltimum iuxta expoſitio Auer. ibi. De multitudine autem ſubiecti loquitur Auer. 3. de anima, commen. 5. ad finem commenti dicens. Quum igitur poſuerimus rem intelligibilem. ſ. ſpeciem intelligibilem, quam appellat Auer. intellectum ſpeculatiuum, & intellectionem, quæ eſt apud me, & apud te multa in ſubiecto, ſecundũ ꝙ eſt vera. ſ. formam imaginationis, quia fantaſma ſunt quaſi materia intellectus ſpeculatiui, quia circa illa verſatur intellectus, & ſunt multa: dixit.n. intellectus ſpeculatiuus eſt multa ſubiecto ſecundum ꝙ eſt verus. ſ. ſecundum formam imaginationis: reſpecto cuius intentio intellectus eſt vera intentio, quia illi reſpondet aliquid extra intellectum cui conformatur intellectus: ſequitur Aue. vnũ in ſubiecto. ſ. intellectu poſsibili ſecundũ ꝙ ſubiectũ eſt vna. ſ. intentio: per quod. ſ. ſubiectũ eſt intellectus ens. ſ. ſpeculatiuus, & eſt. ſ. ſubiectum illud intellectus materialis diſſoluentur iſtæ quæſtiones perfectæ. ſ. an intellectus ſit vnus. ſolutio.n. eſt intellectus ſpeculatiuus eſt vnus per intellectum poſsibilem in quo recipitur, & eſt multa per fantaſmata, quorum eſt naturalis ſimilitudo: & ſic intellectui ſpeculatiuo duo reſpondent ſubiecta: ſolutio.n. dicere intellectus agens eſt vnum & intellecta ſpeculatiua multiplicãtur eſt ſophiſtica, quia non verificat vnum & multa de eodem, ſed de diuerſis. Et Ariſt. 2. de anima, tex. commento 141. Dixit vnus eſt actus ſenſitiui & ſenſibilis, eſſe autem eſt alterum. Et Auer. habitus eſt vnus in eſſentia & forma, & differũt ſubiecto, quia aliud ſubiectũ habet forma ſenſibilis in ſuo eſſe naturali. ſ. materiam; & aliud in ſuo eſſe intentionali. ſ. ſenſum. Eandem ſententiam habent Ariſto. & Auer. 2. de anima, tex. & com. 138. 139. 140. Item Auer. 4. cæli, com. 25. manifeſtum eſt ꝙ potẽtia in iſtis. ſ. ſimplicibus ad formam, & vbi eſt in eodem ſubiecto. ſ. in corpore à quo vel ex quo eſt generatio. Sed dubitatur, quia à principio capitis conceditur, ꝙ entium, quædam conueniunt in ſe & in ſubiecto: quædam vero diuerſa ſunt ſecundum ſubiectum tantum: & conueniunt in ſe: quædam vero differunt in vtroq;. ſ. in forma & ſubiecto: ſ. corpus cæleſte & corpus inferius. Et Auer. etiam 7. Phyſic. com. 31. conceſsit diuerſa in ſubiecto & forma. Sed huius oppoſitum dicit Aue. 7. Phyſi. com. 28. dixit.n. tale non eſt. ſ. diuerſum in ſubiecto rationis & ratione. Rñ o diuerſitas ſubiecti & rationis dupliciter intelligitur aut ꝙ ſic differant diuerſa ꝙ non conueniant in aliquo, & ſic nulla ſunt talia, quia corpus cæli, & ſublunare conueniunt in prædicatis tranſcendentibus, & analogis, quia quolibet illorum eſt ens, ſubſtantia, corpus: & in hoc ſenſu ſe declarat Auer. ibi, aut quòd differentia in ratione ſubiecti & in ſe, ſit ſpecialis: ſit quòd licet in aliquo conueniãt, puta in genere analogo: differunt tamen genere vniuoco, & ſic intelligit argumentum dubij, vel quòd differant ſpecie, & conueniant genere, quamuis vniuoco: & ſic conceditur ab Auerroẽ 7. Phyſic. com. 35. dari multa talia: vt plãtæ cum animalibus: quartum membrũ diſtinctionis ſatis eſt ſupra declaratum. ſ. aliqua eſſe idem ſubiecto, & differre in forma. De inſtanti exẽplum habes infra in hoc libro, cap. 22. ꝙ indiuiſibile eſt ſubiecto, & diuiſibile ratione. Similiter de priori & poſteriori, & de materia non reſpectu formæ, ſed priuationis ponitur exẽplum cap. 52. etiam infra.

Quomodo fantaſmata ſunt intellectus ſpeculatiui materia, & multa.

Caput octauum de eodem ſecũdum formam.

IDEM ſecundum formam intelligitur, ſiue formã ſit in re vna, & tunc intelligentia comparata multis partibus eiuſdem orbis eſt vere vna. Intellectus autem poſsibilis comparatus diuerſis hominibus eſt diuerſus ſecundum eſſe. Siue igitur forma ſubſtantialis ſit, ſiue accidentalis, ſiue eadem in gradu, ſiue non: vt 10. metaph. com. 15. tangitur, ſiue ratio formalis ſit vna: dixit.n. Auer. 8. Metaph. com. 50. vnum quod ſignificat diffinitio, vna eſt vnum per ſubſtantiam, quæ eſt forma. ſ. per vltimam formam, & vltimam differentiam: vbi nota duplicem vnitatem prætactam. ſ. vnam in eſſe reali; & eſt per vltimam formam rei. Alia eſt vnitas in eſſe intentionali. & illa eſt per vltimam differentiam. Auerro. autem 1. cæli, com. 19. loquens de homogeneis dixit pars & totum ſunt idem diffinitione, & quemadmodum ſunt idem diffinitione, ſunt idem in forma, & quæcunq; ſunt idem in forma, ſunt idẽ actione proueniente à forma illa: ex hoc collige duos modos arguendi idem in forma vnum à priori ſunt idem diffinitione, ergo idem in forma. Aliud à poſteriori. ſ. ſunt idem in opere proueniente à forma: ergo ſunt idem in forma. Sed hæc ſecunda conſequentia vt valeat, ſupponit operationem conuerti cum forma, ſic quòd ſit operatio adæquata formæ, quia ſol & ignis calefacere poſſunt: ideo non valet conſequentia: hoc calefacit: ergo ignis eſt vel igneum. Iſta ratione vtitur Ariſt. 2. de anima, texto com. 147. ad probandum ſenſum communem eſſe formaliter vnũ quia vna eſt eius operatio. ſ. iudiciũ, quia vna operatio vnam requirit virtutẽ, qua ſit, & dixit ibi Auer. iſta virtus. ſ. ſenſus communis inquantum eſt diuiſibilis id eſt multa, comprehẽdit res numeratas diuiſibiles. ſ. multas formas & inquantum eſt eadem, iudicat ea vnico iudicio. Eandem ſententiam habet Auerr. 3. de anima, com. 31. declarans quomodo iudicans diuerſa eſt vnum dicens in imaginibus diuerſis eſt vna intentio, quæ facit vt iudicans eas ſit vnum intellige operationem, qua iudicium eſt eſſe formam, qua iudicans arguitur eſſe vnum. Sed negatiue, videlicet, non ſunt idẽ in opere: ergo neq; in forma. Quòd ſi arguas contra Auerroim, materia & pars materiæ ſunt idem diffinitione, & non forma, neque opere. Rñ o operatio materiæ eſt pati & non agere. ideo materia & pars eius eiuſdem ſunt operis: licet nõ actiue: ſunt tamen eiuſdem operis, quia vtrunq; patitur, & licet non ſint materia & pars eius idem in forma formãte materiam, ſunt tñ idẽ in forma declarante quid eſt res. ſ. diffinitione, ꝙ ſi vis antecedens primæ conſequentiæ differre à conſequente plus quàm ratione: concedo quòd eadem forma, qua formatur tota materia, formatur & pars materiæ, & eadem operatio, quæ cauſatur à forma totius materiæ, cauſatur à forma partis materiæ, niſi forte forma eſſet heterogenea conſequentiam oppoſitam ponit Auerrois, nono Metaphyſicorum commento ſeptimo. Entia non habẽt actionem propriã naturaliter: ergo non habent eſſentiam propriam, quia actiones non diuerſantur niſi per eſſentias diuerſas, vtrunq; etiam medium arguendi. ſ. à priori, & à poſteriori tangit Auerrois 8. Metaph. com. 10. Illud quod eſt demonſtratum, eſt vnum per actionem vnam exiſtentem in eo, & vnam naturam, quia eſt vnum ſecundum formam. Dixit etiam Auer. 5. Phyſicor. commẽ. 38. cum actio ſcilicet motus fuerit eadem, ſequitur vt formæ ſubiectæ illius actionis ſint eædem, & ſimiliter forma agens illam, & cum forma fuerit eadem, non ſequitur vt motus ſit idem. Primo aut phyſic. Ariſt. tex. com. 60. Et hoc. ſ. de quo dicitur generari. ſ. ſubiectum & oppoſitum, ſi numero eſt vnum, ſpecie non vnum eſt: ſpecie.n. dico & ratione idem. Idem dixit Philoſophus 1. phy. tex. com. 68. Eſt autem ſubiectum numero quidem vnum, ſpecie vero duo, & exponit ibi Auer. com. 60: vnum numero. ſ. ſubiecto, vnum ratione. ſ. diffinitione. Et Ariſt. 1. de generatione, tex com. 35. qualemcunq; igitur partem augumentari, & adueniente aliquo, ſecundum quidem ſpeciem eſt cõtingens, ſecundum materiam vero non eſt. Et dixit Auer. quod augumentatur debet eſſe fixum & materia eſt in continuo fluxu: forma autem eſt permanens, & illud quod augumentatur, neceſſario permanet.

Contra, non ne etiam pars formæ fluit, & ſi non pars intellectus, fluit tamen pars cogitatiuæ. Reſpondeo pars formæ fluit ſecundum ꝙ eſt eſſe materiæ fluẽtis, non ſecundum ꝙ ea ſeruatur membri compoſitio, conſimilem.n. compoſitionem habent manus cibata & non cibata: licet differat penes reſtauratum & non reſtauratum 1 de Generatione, com. 38. Auer. Et quia prædicata reſpectu ſubiectorum ſunt for-

næ: prædicatum autem eſt duplex, vniuocum & analogum. Vniuocum duplex, generale, & ſpeciale: ideo Auer. 12. Metaphyſi. com. 27. tangit identitatem in forma generali & ſpecia li: propter prædicata vniuoca generalia & ſpecialia, & identitatem in ſermone vniuerſali propter prædicata analoga. Vniuoca igitur conueniunt in conceptu naturali apud animam, analoga vero in cõcepto ad placitum ſignificatiuo: ideo dixit Auer. vnitatem analogorum eſſe vnitatem in ſermone vniuerſali. Et vult quæ ſolum analogis conueniunt non ſunt eadem ſecundum naturam, quia in nulla intentione naturaliter repræſentatiua conueniunt. Et dixit Auer. 5. Metaphyſic. commen. 30. forma ſecundum q́ eſt genus, differt à formis ſecundum q́ formæ ſunt: illas.n. eſſe genus aut differentia eſt accidens, quod accidit eis. Vbi notat quód forma eſt genus, & q́ prædicatum illius propoſitionis accidit ſubiecto. Identitatem ſecundum formam tangit etiam Auer. 2. Phyſ. com. 70. dicẽs, generans & generatum ſunt vnum ſecundum formam: & tunc patet q́ generans & generatum differunt numero, quia ſi formæ generabilium eſſent eadem forma numero.ſ. generans & generata, nõ eſſet hic aliquod factum omnino, & ſunt eiuſdem ſpeciei, cum generatio fuerit vniuoca: ſed Auerr. ad nomen logicum nolens deſcendere, dixit generata generatione actuali, & generatione non ceſſabili, ceſſare poſſunt ad tempus ex putri materia ortorum generationes. Hoc dixit Aue. 7. Metaphyſi. com. 28. generans & genitum ſunt duo numero, & vnum intentione vniuerſali, quia eiuſdem ſpeciei ſpecialiſsimæ ſunt. Et in fine commenti generans & genitum ſunt duo in numero, & vnum in forma: in eſſe tamen intentionali accepta.ſ. ſecundum q́ ſpecies eſt. Idem 7. Metaph. com. 31. & 9. Metaphy. com. 13. Et dixi in 2. de orbibus, animal cæleſte & Intelligentia ſunt idem ſecundum formam, intellige in numero, comparando compoſitum ad ſuam formam: ſic intelligo etiam Ariſt. 12. Metaphy. tex. com. 39. dicentem, Deus eſt animal ſempiternum optimum. Dixit etiam Aue. 4. Metaph. com. 3. Ens & vnum ſignificant eandem intentionem in forma, licet diuerſentur ſecundum modum, quia important diſpoſitiones diuerſas. Contra debes dicere in materia. Reſpondeo in intellectu non cadit materia: ideo dixit forma, quæ tamen vt materia eſt reſpectu modorum. Ariſtot. etiam 1. cæli, tex. com. 3. omne, totum, & perfectum, non differunt ſecundum ſpeciem, ſed in materia. Et Auer. iſta nomina ſignificant idem. & nõ diuerſantur ſecundũ formã ſed ſecundum materiã formale: importatũ eſt integritas, materiale vero diuerſum eſt, quia omne diſcretorum eſt: tranſomitur tamen aliquando ad continuũ, vt omnis aqua reni parui cõtra frangigenas fluctuat. Totum continuis applicatur, licet tranſomãtur aliquando ad diſcreta: vt omnis populus Bononienſis eſt in armis: perfectum autẽ formæ applicatur, vt virtuti Auer. 4. cæli, com. 38. contraria, quæ ſunt in alijs prædicamentis.ſ. à loco, ſunt duo in forma, & non duo in ſubiecto, & contraria, quæ ſunt in loco, ſunt duo in forma & duo in ſubiecto: ideo medium contrariorum ſecundum formas fuit in eis vnũ ſubiecto, & duo ſecundum formam: medium autem quod eſt in loco: quod eſt impoſsibile, vt ſit vnum in ſubiecto: fuit etiam impoſsibile vt eſſet vnum. Aue. etiam 12. Metaphy. com. 36. balneum duplicem habet formam, in anima, & extra animã in anima eſt agens extra animam eſt finis. Eſſe igitur idem in forma quatuor gradus habet: maximus vbi vtrorumq; ratio eſt adæquate eadem, vt in ſynonymis tunica & indumentum, aut cum vnum eſt alterius diffinitio, vt homini animal rationale. Secundus gradus eſt cum aliqua plura eadem numero forma participant: vt plures homines intellecto apud Auer. dixit.n. Auer. in deſtructione deſtructionũ, diſputatione 1. dubio 8. anima Petri & Gulielmi ſunt idem in forma, & differunt in ſubiecto: poſſet tamen intelligi ſunt idem in forma.i. diffinitione. Et apud ueritatem fidei à qua Auer. non recedit in hoc plures partes eiuſdem hominis quantitatiue eadẽ forma indiuiduali & indiuiſibili ſunt. In formis autem extenſis pars quantitatiua à parte differt. Tertius gradus erit in indiuiduorum eiuſdem ſpeciei: quia eorum eadem eſt diffinitio vt Sortes & Plato: quamuis eorum intellectus non ſit numero minus, & conſequẽter eſt vnitas generis vniuoci & analogi. Quartus gradus eſt vbi forma ſit variata ſecundum eſſe vna: tamen ſecundum eſſentiam, vt obiectum ſenſibile & ſenſus ſunt idem in forma 3. de anima, com. 4. & 5. ſimiliter obiectum intellectus & intellectus, anima.n. quodam modo omnia eſt. Intelligibilia per intellectum, & ſenſibilia per ſenſum 3. de anima Ariſt. tex. com. 37. & tunc patet Ariſt. 10. Metaphy. tex. com. 21. accidit autem quidem ſcientiam omnem ſcibile eſſe, quia eadem eſt forma intellectus & obiecti, licet differant ſecundum eſſe, & ſtat q́ prædicamento differant: ſcientia.n. eſt in qualitate, ſcitum vero in ſubſtantia 10. Metaphyſi. com. 22. Appetitum autẽ et appetibile dixit Philoſophus eſſe idẽ in forma 3. de anima, tex. cõ. 54. ſpecie igitur vnũ erit mouens appetibile aut appetitiuũ. Et 12. Meta. cõ. 51. forma artificialis quæ eſt in materia, & quæ eſt in anima artificis eſt eadẽ, quanto magis in rebus intelligẽtibus. Proportionaliter de diuerſitate ſecundum formam dicendũ eſt homo & animal minime formaliter differunt. Sortes & Plato medie, Sortes & lapis extreme, hic tamen tertius gradus latitudinem habet, differentiam genericam, analogicam, &c. Similiter alij gradus latitudinem quãdam habent. De diuerſitate autem ſecundũ formam loquitur Auer. 6. Phyſicorũ, com. 85. Circulus trãſfertur ſecundum totum de loco in locum diuerſum ſecundũ formam: licet non ſit diuerſus locus ſecundum materiam: loquitur de corpore cæleſti circulato. Idẽ dicit Auerrois, 1. cæli, com. 31. Cælum non mutat totaliter ſuum locum numero, quamuis mutet eum ſecundum formam, reuoluitur.n. circulariter, & manet æqualiter diſtans à centro ambiens aut ambitum, vt prius. De diuerſitatem ſecundum materiam & ſecũdum formam loquitur Auerrois 10. Metaphyſi. com. 25. homo albus, & equus niger differunt in materia & forma diſtinctionem in materia, intellige, non quia ſubiecta differant, quia iſta eſſet æquiuocatio, ſed diſtinctionem accidentalem, intellige, ſcilicet quia hoc album & hoc nigrum, & tangit ibi differẽtiam ſubſtantialem materiæ, & non formæ, ſcilicet maſculinitatem & femininitatem. Diſtinctionem autem in forma, intellige eſſentialẽ, quia hoc eſt rationale, hoc vero inibile, patet ex Ariſtotele & Auerroe ibi in textu & commento. Diuerſitatẽ etiam ſecundum materiam & formam tangit Auerrois primo de anima com. 53. membra leonis non differunt à membris cerui, niſi propter diuerſitatẽ animæ cerui ab anima leonis, & ſi eſſet poſsibile vt anima leonis exiſteret in corpore cerui, tunc natura ocioſa ageret in faciendo corporum illorũ diuerſitatem. Vltimo aduertendum q́ Auerrois, 10. Metaphyſicæ commento vltimo. Comparat diuerſitatem ſecundũ genus ad diuerſitatem ſecundum formam, dicens, Diſtinctio ſecundum genus eſt maior, quia differentia genere in nullo conueniunt: vniuoce intellige & genere generaliſsimo. Sed differẽtia ſecundum formam poſſunt conuenire, vt duæ ſpecies ſub genere: verum diſtingui poteſt differentia ſpecierum ſecũdum genus ſcilicet generaliſsimum & ſubalternum. Tria alia exempla duo de ſenſu communi, & vnum de pomo allegata ſunt ſupra capite ſeptimo.

Quatuor gradus eſſe in forma.

Caput nonum de eodem ſecundum materiã.

HAEC identitas eſt materia in ſua propria ſignificatione accipitur, ſcilicet ex qua ſit aliquid, &c. eſt pars identitatis ſecundum ſubiectum, ſed ſi materia ample capitur pro ſtante ſub. Illæ identitates numero idem ſunt, nomẽ differentes, eadem ſecundum materiam dicuntur, quæ eandẽ habent materiam. Hoc autem eſſe poteſt ſucceſsiue, vt genitum & corruptum, ex quo generabatur, & ſimul, & hoc dupliciter, quia in eodẽ ſubiecto plures poſſunt eſſe formæ etiã ſubſtantiales, vt dixi de elementis libro ſecundo, cogitatiua enim & intellectus ſunt idem materialiter: Et intellectus eſt multa materialiter, vel reſpectu diuerſorum indiuiduorũ iuxta Auer. aut reſpecto diuerſarum partium eiuſdem indiuidui iuxta fidem & Auer. Accidẽtales autem multæ in eodem ſubiecto ſunt, & ſic materialiter idem dicuntur, Sortes, quantum, quale, & alia accidentium genera quæ ſecundum aliquod indiuiduorum eorum in Sorte exiſtunt: tertio modo quando aliqua ſunt idẽ re: & ſi aliquo modo variata fuerint, ratione differre dici poterunt, quemadmodũ Sortes hic & ibi: coruſcus enim hic & ibi alterum eſt: ex Ariſt. 4. Phyſi. tex. cõ. 104. hæc

Cogitatiua & intellectus idẽ materialiter.

enian diſtinctio, quæ ſecundo eſſe eſt ſi intelligitur rationis diſtinctio: modus loquendi ſophiſtarum eſt, iuxta Ariſtotelem ibi in textu, quia diſtinctio rationis quæ ſubſtantiale dicit principaliter, multũ extenditur, ſi ſignificat omne differentiam accidẽtalem. Si autem intellexeris materiam aliquorum eſſe eiuſdem rationis, quæ eſt pars eſſentialis eorum, elicienda erit inde identitas generis vniuoci eorum: genus enim ſumitur à materia, ſicut ꝙ quorumcunq; materia eiuſdem rationis eſt intrinſecum principium, illa ſunt eiuſdem generis uniuoci: ut dixi in de elementis libro 2. Similiter ſi aliqua ſint, quorũ materia ſit principium intrinſecum, & nõ vnius rationis ſit: neq; propinqua materia, neq; remota: illa non ſunt eiuſdem generis vniuoci proportionabiliter de diuerſitate ſecundum materiam dantur gradus. Contra materiæ non eſt diſtinguere, ſed formæ 7. Metaphyſicæ, tex. com. 43. Rñ negatur antecedens ad auctoritatem, negatur conſequentia, prima .n. diſtinctio ex forma eſt, ſecunda vero ex materia eſſe poteſt: cæleſtia enim, & ſublunaria ſunt alterius formæ & materia, &c. Auer. 6. Phyſic. commen. 85. Differunt materia cæleſte corpus, & ſublunare: vt de orbibus li. 1. declaraui, quia materia cæli aliam ab ea forma quam habet recipere non poteſt, ſed materia inferior ſic, & ſimul, & ſucceſsiue, & diuiſione ſeparari non poſſunt partes materiæ eiuſdẽ cæli, ſed partes materiæ inferiororis ſeparari poſſunt, & multa ſunt faciliter ſeparabilia, & multa ſunt actu ſeparata. Differunt materiæ elementorum à materia propinqua mixtorum, quia ſimplicem habent elementa materiam, mixta vero compoſitam, & differunt mixta ex humoribus à nõ mixtis ex eis: nõ tamen humores ſunt materia immanens, quẽadmodum elementa: tranſeunt .n. humores & elementa manẽt 5. Metaph. com. 4. excluditur elementum quod tranſmutatur, cum aliquid generatur ex eo, ſicut cum caro generatur ex ſanguine, tunc ſanguis non remanebit pars carnis, ſed quia alia eſt elementorum proportio, cum naturam humorum ſubierũt, ab eorum proportione, cum non ſubſiunt formæ humorum, & differunt conſtituta ex carnibus, oſsibus, & neruis à non conſtitutis ex illis: diuerſitati .n. formarum proportionalis eſt materierum diſtinctio propriarum: vnuſquiſq; .n. actus in potentia exiſtẽtis in propria materia natus eſt fieri 2. de anima tex. com. 26. de diſtinctione ſecundum materiam, exemplum de omni, toto, & perfecto habuiſti capite 8. & de loco non diuerſo ſecundum materiam.

Caput decimum, de eodem ſecundum modum.

VNIVERSALITER intellecto per formam, omni eo cui ſubſtatur identitas modi eſt quædam identitas ſecundum formam. Modus autem eſt adiacens rei determinatio, vt albo clarum & obſcurum, caloris intenſum & remiſſum, & generaliter vt termini ſignificantes in rem ſignificatam nos adducant, adiectiua ſunt ſubſtantiuorum determinationes, & aduerbia verborum. Hanc modi diuerſitatem intelligit Auerrois tertio de anima, commen. 9. declarans alietatem cadentem in intellectu dum iudicatur ſingulare diuerſum ab vniuerſali. Dixit .n. ꝙ comprehẽdit alietatem inter duo, neceſſe eſt vt ſit vnũ vno modo, & multa alio modo, quia ibi eſt vnitas iudicij, & pluralitas iudicatorum. Eandẽ diuerſitatem intelligit Auer. 3. de anima, com. 22. dicens intellectum poſſe habere diuerſitatem in iudicando à ſenſu, & poteſt non habere diuerſitatem ab eo, puta cum circa abſtracta conſiderat, quia intellectu materialia conſiderante, ſenſus ea cognoſcet, ſed ſingulariter, intellectus vero vniuerſaliter, & ſic diuerſitas eſt in modo. Sed intellectu abſtracta cognoſcente, non habet intellectus diuerſitatem ab eo, quia ſenſus abſtracta non cognoſcit: eſt igitur ibi differentia inter cognoſcere, non autem inter modos cognoſcendi, & Auer. 12. Metaphy. com. 6. principia vtriuſq; ſcientiæ, ſcilicet naturalis & Metaphyſicæ ſunt diuerſa in modo tantum, non in eſſe: ſunt principia in complexa prima forma, primus finis, & primus motor, differentia vero in modo eſt rationis: differentia vero in eſſe intelligitur ſeparabilitas, & ſatis eſſet vnum non eſſe alterum. Auer. autem 4. cæli, com. 22. nihil mouet ſe: ita ꝙ motor ſit idem cum moto eodem modo, quamuis .n. forma materialis mouendo, materiam ſibi ſubiectam ſemet mouent, alia tamen ratione moueret, vt puta ſecundum ꝙ actu eſt, & alia ratione moueretur, puta ſecundum ꝙ materialis eſt, dixit enim Auer. 4. cæli, com. 24. mouent & motum in corporibus ſimplicibus ſunt eadem res, quia mouens eſt forma, & motum eſt forma: differunt autem ſecũdum modum, quia forma vt forma eſt, mouet, vt vero in materia eſt, mouetur. Idem 3. cæli, com. 28. lapis mouet ſe inquantum eſt grauis in actu, & mouetur inquantum eſt potentia inferius, intellige de ſimplicibus ſublunaribus, non autẽ cæleſtibus. Auer autem 4. cæli, cõ. 24. Iſta mota i. loco .ſ. elementa differunt à motis per ſe .ſ. animalibus, quia motores in iſtis .ſ. elementis non differunt à moto niſi in modo, & ſunt idẽ ſubiecto, & putatur ꝙ motor & motum in eis ſunt idem, & ꝙ mouent ſe, in illis autem .ſ. animalibus motor differt à moto eſſe & diffinitione, nõ intellige differentiam in eſſe ſeparabilitatem, quia materia & forma non ſunt ſeparabilia niſi forte altero deſinente: vel tertio, puta cogitatiua dũ ſeparatur hic intellectus ab iſta materia, ſed intelligo ꝙ motor non eſt motum, quia motor eſt forma, & motũ eſt materia: ſecunda tamen quæ in actu eſt per format elemẽtorum, ruptas tamen. Dixit etiam Auer. 1. cæli com. 112. poſſibile eſt generabile & non generabile ex eis dici de vna intentione, ſed diuerſis modis: vnam intentionem intellige vnum ſignificatum quæ eſt res, vna modos diuerſos, intellige diuerſas ſignificationes huius nominis generabile. Et Auer. 2. cæli, cõ. 57. modus cauſarum, de quibus cõſiderat Aſtrologia, quia Aſtrologus conſiderat de cauſis abſtractis ſecũdum rationem à materia, naturalis vero de immerſis, vt cælum ſphæricum dixit naturalis, quia neutrum corpus eſt. Aſtrologus vero, quia lineæ exeuntes à centro in circunferẽtiam ſunt æquales. Dixit etiam Auer. 10. Metaphy. com. 7. dicitur vnum modis æqualibus eis, quibus dicitur hoc nomen ens, ſed differunt ſecundum modum. Dixit etiam Auer. 7. Metaph. com. 23. Sanitas dicitur duobus modis: dicitur .n. de forma quæ eſt in anima, & de habitu, quæ eſt in corpore, & ambo ſunt idem: ſed ſanitas ſecundo modo inuenitur ab ea quæ eſt ſecundum primũ modum, quia ſanitas quam concepit medicus, regulat medicũ in extrahendo ſanitatem de corpore ægrotãtis in actum. Dixit etiam Auer. in prædicamẽto relationis, non eſt longinquũ ꝙ ſit aliquid vnum numeratum in duobus prædicamentis ſecundum duos modos, non ſecundum vnum, quia illud eſt impoſsibile. Aliud exemplum, cibus vt repoſitiuus ſubſtantiæ eſt obiectum nutritiuæ: vt vero repoſitiuus eſt ſubſtantiæ quantæ, eſt obiectum augmentatiuæ virtutis. Et dixit Ariſt. ſecundo de anima, tex. commẽ. 47. eſſe autem alterum alimento & augmento eſſe. Aliud exemplum & incepit, ſcilicet Ariſt. declarare ea ſcilicet ens & vnum ſignificare eãdem naturam in forma, licet diuerſentur ſecundum modum 4. Metaphyſico. com. 3. & 10. Metaphyſi. commen. 8. hæc nomina ens & vnũ ſignificant vnam eſſentiam, ſed differunt ſecundum modum. Aliud 4. Phyſicorum cõmen. 61. vacuum & plenum quidam exiſtimauerunt eſſe vnum ſecundum ſubiectum, & duo ſecũdum modum. Aliud Auerrois in libro de memoria & reminiſcentia, memoria eſt cõſeruatio abſciſa, ſeruatio vero eſt memoratio continua. Iſta igitur virtus eſt vna ſubiecto, & duæ ſecundum modum. Eandem ſententiam infra ponit dicens virtus conſeruationis & rememorationis eſt idem in ſubiecto, & duo ſecundum modum. Auerrois etiam quinto Phyſicorum commento 44. tangit diuiſionem generis & ſpeciei in modos & accidentia: & Auer. duodecimo Metaphyſicor. commento 39. ſic intelligendum eſt cum dicimus ipſum, ſcilicet Deum eſt vnum, & habentem vitam ſcilicet idem in ſubiecto, & duo ſecundum modum, modum intellige concipiendi intellectus noſtri, & ratio eſt, quia vnitati primi principis rerum: & pluralitas repugnat, & plurium generum bonitates ab ipſo vel ex vberrimo fonte liberaliter effunduntur. Tria alia exempla primum de duabus propoſitionibus modo differentibus ſecundum de ceſſante & moto, quòd ſunt duo ſecundum modum, tertium quòd ſunt duo modi idem ſubiecti: habes ſupra capite ſeptimo, non repeto. Dantur igitur modi eſſendi, intelligendi, ſignificandi, prædicandi, & cætera.

Caput

Caput 11. de eodem ſecundum eſſe.

QVIA ipſum eſſe eſt cui ſubſtatur: ideo identitas ſecū dum eſſe eſt quædam identitas ſecundum formam. Similiter diuerſitas ſecundum eſſe eſt quædam diuerſitas ſecundum formam: præſuppoſitum.n. eſt vt per formam intelligatur. Omne illud cui ſubſtatur. Eadem ſecundū eſſe ſunt, quæcunq; eodem eſſe ſunt, vt materia, forma, & compoſitum. Forma.n. eſt quo forma eſt, quo materia eſt, & quo cōpoſitum eſt: & ſic hæc tria, eodem eſſe ſunt, accidentia etiā ipſo eſſe ſubiecti ſunt, quamuis certum accidens non ſit ſubſtantia: accidens.n. non poteſt iuxta philoſophū exiſtere ſua propria exiſtentia, niſi per ſubſtantiam ſuſtineatur. Diuerſa autem ſecundum eſſe intelliguntur illa quæ ſeparabilia ſunt, & hæc eſt maxima diſtinctio ſecundum eſſe, quæ tamen comprehendit ea quæ ſunt ad inuicem ſeparata, & etiā ea quæ coniuncta ſunt, potentia tamen ſeorſum exiſtere. Alius autem gradus diſtinctionis ſecundum eſſe eſt, quando modi eſſendi differunt, aut diffinitiones, & ſic aliquo modo coincidit alietas ſecundum eſſe cum alietate diffinitionis. Et ideo vnum ſecūdum eſſe dupliciter intelligitur, vno modo præter opus intellectus, & tunc illa ſunt vnum ſecundum eſſe, quæ eodem eſſe ſunt: alio modo intelligitur apud animā, & tunc illa ſunt vnū ſecundum eſſe quorū eadem eſt ratio concipiendi, vt diffinitio eadē. Auer. igitur 8. Phyſic. com. 50 dixit ꝙ motor differt à moto diffinitione & eſſe, & voluit ꝙ differunt eſſe, quando motum eſt motum ab extra, aut diffinitione tātum, vt in animatis. Anima.n. à corpore diffinitione differt, non autem ſecundum eſſe ſic ꝙ ſeparabilia ſint, poſſunt tamen dici differre ſecundum eſſe, ſi intelligeretur vnum eorum non eſſe alterū. Et licet Theologus ponat intellectum poſſe eſſe ſine corpore. Ariſt. tñ 1. de anima, tex. com. 12. & 2. de anima, tex. com. 26. hoc habet pro impoſsibili, vbi reprobat Pythagoram. Auer. etiam 9. Metaph. com. vltimo: duo eſſe attribuit intellectui humano: primo & vltimo: primo ante felicitatem, vltimo vero in felicitate intellige de felicitate in indiuiduo certo, non autē ſimpliciter: vnum medium ponit Auer. 2. de anima, cō. 152. ad concludendum diſtinctionem ſecundū eſſe. Dicit.n. quæ differunt ſubiecto, differunt ſecundū eſſe. Aduertendū tamen ꝙ Auer. 9. Phyſi. com. 28. diſtinguit diſtinctionem ſecundum eſſe à diſtinctionem ſecundum diffinitionem dicens intelligo per diſtinctionem, diſtinctionem in eſſe, non diſtinctionem ſecundum diffinitionem, quia motorem in animalibus eſſe diſtinctum ratione à moto eſt manifeſtum per ſe, ſed ignotum eſt: vtrum diſtinguatur per accidens, id eſt differant motor & motum ſecundum eſſe in alio caſu quàm cum animal mouetur per accidens, quia mouetur ab extrinſeco. Ariſt. autem 4. Phyſi. tex. com. 84. non ſeparata quidem eſt materia: eſſe autem alterum eſt, & vna eſt numero. Et Auer. ibi dixit materiā non ſeparari à contrarijs ſecundum eſſe, & intelligit ꝙ materia nunquam eſt ſine altero contrariorum, neq; aliquod contrariorū exiſtere poteſt ſine materia, ſed eſſe materiæ eſt alterum, quia ipſa eſt diuerſa ratione à contrarijs, puta diffinitione, & ibi dixit Auer. quidditas materiæ eſt aliud à quidditate contrariorum, quidditatem intellige materiæ, nō forma, ſed potentia formam. Auer. etiam 2. Phyſic. exponit com. 12. quid eſt formam ſeparari à materia ſecūdum eſſe, id eſt ꝙ poſſit eſſe ſine materia, ſed eſt ſeparata à materia ſecundum diffinitionem tantum, hoc idem habet Auer. vt 1. lib. de orbibus dixi 1. Phyſi. com. 65. loquens de diſtinctione materiæ, & formæ. Dixit.n. diſtinguuntur ſecundum diffinitionem, non ſecundum eſſe: non.n. ſeparantur à ſe inuicem in eſſe, ſed ſeparātur ratione, ſubſtantiam etiam habere duplex eſſe in intellectu, & extra, ponit Auer. in prædicabilibus. Et Auer. 3. de anima, com. vltimo, ſecūdum diuerſa eſſe diuerſa prædicata rei attribuuntur, vt corpus viuum eſt nutribile & graue, ſed eſt nutribile ſecundum ꝙ viuum, & graue aut leue ſecundum ꝙ corpus materiale, & Ariſt. 5. Phyſi. com. 1. vt muſicus currit; non.n. currit ſecundum ꝙ muſicus, ſed ſecundum ꝙ eſt animal ambulans, cui accidit, vt ſit muſicus. Et Ariſt. de iuſtitia & virtute loquens 5. Ethic. cap. 4. Eſt quidem.n. eadem, eſſe autē non idem. Et dixit Auer. ibi hæc. ſ. iuſtitia & virtus ſimpliciter idem ſunt ſubiecto: eſſe autem non idem, quia hæc in ad alterum, virtus autem ſecundū ꝙ habitus animæ talis. Formas etiam in duplici eſſe conſiderari, vt quantitatem dixit Philoſophus, & Aue. etiam 2. Phy. tex. & com. 18. eſſe in materia pertinet ad naturalem, eſſe vero abſtractum ad mathematicum. Et Auer. 1. de Generatione, com. 44. abſtractum dupliciter ſermone & eſſe, & ſermone tantum, intellige ſermone diffinitione. De hanc diſtinctione loquitur Auer. 4. Phyſic. com. 103. & 104. dicens inſtans; quod eſt agens tempus, eſt idem in omni motu, ſed eſſe eius diuerſatur, ſcilicet per prioritatem & poſterioritatem, intellige agere mathematicum eo modo quo punctum fluens cauſat lineam, non autem agere naturaliter, quia fluxus puncti imaginarius eſt: fluere tamen inſtantis nō per imaginationem eſt præciſe, expoſitio eſt Aue. ibi cō. 106. Auer. etiam 2. de anima, com. 148. dixit de ſenſu communi ꝙ vnus eſt intellectu, id eſt diffinitione, & in eſſe in actu & plura ſecundū inſtrumenta, quia ipſe eſt vna virtus, cuius eſt vna operatio. ſ. iudicare de ſenſibilibus & ſenſationibus exteriorū ſenſuum, ſed ad ipſum terminantur multa organa diuerſorū ſenſuum: ratione quorum in ſe dicitur multa. Et dixit Ariſto, 2. de anima, tex. com. 147. ſecundum eſſe quidem diuiſibile; loco autem & numero indiuiſibile, loquens de ſenſu communi, & ſubdit ibi com. 148. potentia.n. idem & indiuiſibile contraria ſecundum eſſe autem nō. Et paulo ante tex. com. 142. ſenſitiuum primum eſt quidem igitur idem, ſed eſſe alterum eſt, & Ariſt. 3. de anima tex. com. 31 de ſenſu cōmuni loquēs, ſed vltimum vnum, & vna medietas. Eſſe autem ipſi plura, & loquens Ariſt. de intellectu 3. de anima, tex. com. 32. dixit. Idē quidem, eſſe autem non idem, & illud ſimiliter. Ariſt. etiam in lib. de ſenſu & ſenſato dixit in fine, vnum numero ſenſitiuū omnium, ſecundum eſſe alterum, puta ſecundum quòd diuerſis ſenſationibus formatur. Ariſ. etiā 2. de anima, tex. cō. 138. Senſibilis actus & ſenſus idem eſt et vnus, eſſe autem ipſorum non idem. Et paulo infra. Vnus eſt quidem actus, ſenſibilis, & ſenſitiui, eſſe autem alterum eſt, ibi tex. com. 141. quia eadem eſt forma, quæ eſt in re extra, in eſſe eius naturali, & in ſenſu, ſed in eſſe intentionali, & hoc voluit Auer. ibi dicens, modus ſenſibilis extra animam differt à modo ſui eſſe in ſentiente, & hoc eſt, quia vnum eſt eſſe reale, aliud vero ſpirituale. Et habetur idem 2. de anima, com. 62. & 76. Color habet duplex eſſe, ſimiliter odor, naturale & extraneum, naturale eſt reale. Intētionale vero eſt extraneum. Idem dixit Ariſt. in libro de memoria & reminiſcentia, animal imago vnum eſt, eſſe tamen non eſt idem amborum, quoniam animalis verū eſt eſſe, ſed vere imaginis eſſe eſt eſſe repreſentatiuū eiuſdem. Tertio autem de anima tex. com. 9. Dixit Ariſt. aliud eſt magnitudo, & magnitudinis eſſe, intellige eſſe magnitudinis quidditatē magnitudinis, intrāſitiue intellige genitiuum cōſtrui. Et 3. de anima, tex. com. 29. Nō alterum appetitiuum & fugitiuum, neq; abinuicem, neq; à ſenſitiuo, ſed eſſe aliud eſt. Et tertio de anima, com. 49. Neceſſe eſt vt intellectus ſit mouens ſecundum quòd eſt deſiderans, non ſecundum quòd eſt comprehendēs, neq; ſecundum quòd deſiderium eſt alia virtus ab intellectu, ex quo nota intellectum appetere cōtra Scotum & Thomā; et à fortiori virtus intellectiua eſt appetitiua, nota etiam appetitiuam cognoſcere ex 3. de anima, com. 52. virtus animæ quæ comprehendit rem, & deſiderat ipſam, eſt virtus mouēs animal, et eſt quæ dicitur appetitiua, & Ariſt. in libro de ſomno & vigilia, eſt idem ſenſitiuo fantaſticum. Eſſe autem ſenſitiuo et fantaſtico alterum. Et Ariſtoteles, tertio de anima, textu commento 41. Adhuc autem & fantaſtica, quæ per eſſe quidē ab omnibus altera eſt, de hoc aliquid dixi in libro de principijs phyſionomiæ. Dixi etiam libro ſecundo de elementis, intimius eſt eſſe formæ quàm paſsio ſubiecto, quia non imaginabilis eſt forma ſine eſſe, et imaginabile eſt ſubiectū ſine paſſione, id eſt non imaginata paſſione. Diuerſitatem etiam ſecūdum eſſe, immo ſecundum eſſentiam tangit Auerrois 4. cæli, com. 8. loquens de natura grauium & leuium, dixit enim iſtæ duæ naturæ ſunt diuerſæ in diffinitione & eſſentia, naturas intellige formas ſubſtantiales.

Intellectū appetere, & appetitiuam cognoſcere.

Verum diſtinctio ſecundum modum differt à diſtinctione ſecundum eſſe. Reſpondeo per Auerroim duodecimo Metaphyſicorum, com. 6. quòd eſſe Dixit enim principia naturalis ſcientiæ & Metaphyſicæ ſunt diuerſa in modo tantum, nō

autem

autem ſunt diuerſa in eſſe: prima enim forma & primus finis ſunt Metaphyſicæ principia, & ſunt principiũ naturale, quod eſt primus motor. Alia tamen ratio eſt cauſalitatis finis à forma & efficiente. Dico igitur quod non ſimpliciter differunt, ſed ſecundum determinatam acceptionem: diſtinctio.n. ſecundum eſſe aliquando intelligitur diſtinctio ſecundum eſſentiã, ſeu ſecundum modum eſſendi, ſeu ſecundum diffinitionem. Aliquando vero dicit ſeparabilitatem eorum quæ ſic differunt. Et hoc ſecundo modo intelligit Auer. in auctoritate allegata diſtinctionem ſecundũ eſſe: non.n. ſeparabile eſt eſſe primam formã à primo efficiẽte, neq; à primo fine neq; ecõtra.

Verum diſtinctio ſecundum eſſe ſit ſufficiens ad hoc, vt cõtradictoria verificẽtur de aliquo. Et videtur quod ſic per Auer. 3. cæli com. 3. dicentem corpus inquantum continet in ſe lineam, dicitur continuum, non diſcretum: inquantum vero continet in ſe ſuperficiem dicitur diſcretum: ſecundo de eſſentia lapidis in eſſe naturali dicitur ſubſtantia: de eadẽ vero in eſſe intentionali dicitur qualitas: tertio de linea dicitur eſſe finitum & infinitum 8. Phyſico. commen. 68. quia linea ſecundũ quod vna eſt finita, quia duobus punctis terminatur: ſecundum vero quod eſt multa, & infinitum in potentia.

Oppoſitum primum principium eſt contradictoria non verificantur de eodem ſimul.

Rño ſi ſunt aliqua diſtincta ſecundum eſſe, ſic quod ſeparabilia ſint, de illis verificari poſſunt contradictoria. Si autem ſecundum eſſe diſtinctio ſit rationis tantum, non oportet verificare contradictoria, quorum alterum ſit reale.

Ad primum ad contradictionem reperitur quod ſit ſecũdum idem, ſed in propoſito eſt ſecundum diuerſa, quia non diſcretum per lineam, & diſcretum per ſuperficiem non contradicunt: diſcretio.n. ibi eſt diuiſibilitas ſecundum plures dimenſiones, & tunc corpus per lineam non eſt diuiſibile in plures dimẽſiones, ſed per ſuperficiem ſit. Verunq; autem eorum.ſ. lineã, & ſuperficiem includit corpus, quia corporis terminus eſt ſuperficies & terminus ſuperficiei eſt linea.

Ad ſecundum eſſentia præſcindente à modis eſſendi, ipſa nondum eſt in prædicamento, neq; ſubſtantiæ, neq; accidentis. Sed ipſa accepta in determinato eſſe, puta forma lapidis in materia, ipſa ſubſtantia eſt, ſed ipſa accepta, vt in intellectu eſt, ipſa eſt qualitas, non tamen propter hoc verificantur contradictoria de eodem ſecundum idem, ſed ſecũdum diuerſa eſſe, puta ſecundum eſſe extraneum, & eſſe naturale, & ſic quæ verificantur non ſunt contradictoria.

Ad tertium, non repugnat idem eſſe actu finitum, & potentia infinitum.

Duæ aliæ auctoritates de ſenſu & ſenſibili.
Et aliud exemplum de muſico & albo poſita ſunt cap. 7.

Caput 12. de eodem diffinitione.

SATIS apertum eſt, quæ idem diffinitione dicantur, puta cum eadem ſit duorum diffinitio, aut vnũ ſit alterius diffinitio, ſiue æqualiter ſit amborum diffinitio ſſla vt in ſynonymis, aut non æqualiter, vt indiuiduo ſpeciei comparato: vt Sortes & homo, aut vno indiuiduo alteri comparato, vt Sortes Platoni. Et licet diffinitio generis verificetur de ſpecie, tamen genus & ſpecies ratione differunt, quia alia eſt generis diffinitio à diffinitione ſpeciei, & ſic maior eſt diſtinctio ſecundum diffinitionem inter genus & ſpeciem quàm ſit inter ſpeciem & indiuiduum: tamen ſi indiuiduo aſsignaretur diffinitio proportionali paſſu incederent indiuiduum reſpectu ſpeciei, & ſpecies reſpectu generis. Identitatem autem diffinitionis cum diffinito declarat Auer. 7. Metaph com. 40. diffinitio eſt vnum cum diffinito ſecundum prædicationem, non quia ipſa diffinitio, quæ eſt forma, eſt ipſum diffinitum: quod eſt habens formam, niſi forte eo modo quo quidditas hominis eſt homo vno modo.ſ. ſecundum formam, non autem ſecundum congregatum, vt 7. Metaph. com. 21. dixit Auerro: Sed adhuc eſt differentia inter intentionem & rem, cuius eſt intentio. Dixit.n. Auer. 1. Metaph. com. 36. diffinitio hominis non eſt homo, & com. 45. eiuſdem intellecta rerum non ſunt ſubſtantiæ rerũ. Et quia diffinitio duarũ partium eſt, puta generis & differentiæ. Vnitatem diffinitionis declarat Aue. 8. Metap. com. 10. Vnum quod ſignificat diffinitio vna eſt vnũ per ſubiectum, quod eſt forma.ſ. per vltimã formam & vltimam differentiã. Differentiam aũt formæ à materia & cõpoſito declarat Aue. 8. Metaph. com. 8. dicens: formæ cũ diſtinguuntur ab intellectu à materijs, inuenit eas aliud à ſubiecto & à compoſito: cum aũt intellige aggregatũ ex eis.ſ. ſenſatũ, inuenit eas idẽ diffinitione, non aũt diuerſa, & ſubdit diffinitũ omne cũ ſuis partibus apparet quod ſunt idẽ quodãmodo, & nõ idem alio modo. Vnitatem ſubiecti & diffinitionum pluralitatem tangit Auer. 1. Phyſi. com. 21. hoc nomen ens dicitur de pluribus ſecundum diffinitionem & vno ſecundum ſubiectum, vt homo eſt albus muſicus, &c. Et Ariſt. 1. de Generat. tex. com. 29 materia eſt eadẽ & vna numero, ratione autem non vna. Et 2. Phyſi. com. 70. forma & finis ſunt vnum ſecundum ſubiectum, & plures ſecundũ diffinitionem. Et 5. Ethico. Auer. cap. 6. Erunt comproportionalia quatuor ratione, & ſi non ſubiecto, quia idem terminus aliquando bis computatus rationẽ habet duorũ terminorũ proportionis, vt 1. 2. 4 Duo enim comparatur ad vnum quibus quatuor comparãtur. Et 5. Ethic. cap. 3. dixerat. Eſt ergo ipſa.ſ. iuſtitia & virtus vnum ſubiecto, & diuerſum ratione. Et de identitate diffinitionis generis. Dixit Auer. 5. Metaph. com. 12. hoc modo ſunt res diuerſæ ſecundum diffinitionem, & vnum ſecundum ſubiectũ, vt augmẽtabile, & diminuibile. Et dixit Auer. in lib. de memoria, & reminiſcentia. Et Ariſt. declarat quod iſta virtus rememoratiua eſt alia à virtute imaginatiua, & quod ſunt duæ diffinitione & ſubiecto. Et exponendo iuxta expoſitionẽ Auer. 2. colliget, cap. 20. imaginatiua in primo ventriculo cerebri manifeſtatur: rememoratiua autem in medio. Idem dixit Auer. in Canticorũ com. 85. perficiuntur ſpecies in ipſius ventriculis: Et cerebrum eſt vnum inſtrumentorũ complentiũ hãc actionem ſecundum temperamentũ exiſtens in eo. Auer. in lib. de ſomno & vigilia. Ego autem ab Auer. hic parum diſſentio, & teneo manifeſtari opera cerebri in rete mirabili in cerebro exiſtenti vel ſub eo: nerui.n. ad cerebrum terminantur in parte illa vbi aperte eſt recte mirabile, & locus ille directiorem & apertiorem viam habet & cõmunicationẽ cum corde. Dixit etiam Ariſt. 3. de anima, tex. com. 42. Adhuc autẽ appetitiua, & quæ ratione & potentia altera videtur eſſe ab omnibus, & intelligit ratione.ſ. diffinitione, & potentia, id eſt vigore, quoniam appetitiua mouere poteſt, &c. Ariſt. autem 1. Phy. tex. com. 66. dixit materiam & priuationem eſſe duo ſecundum rationem, licet ſint vnum ſecundum ſubiectum: eſt.n. ens & priuatio, quia materia nominatur priuata, licet alterius rationis ſit materia.ſ. eſſe ex quo ſit aliquid & priuatio.ſ. carẽtia formæ in ſubiecto apto. Et dixit Auer. 4. Phyſi. cõ. 121. vnus punctus per ſe eſt duo ſecũdum rationem, & ſecundum quod eſt duo, diuidit lineam. Et ſecundũ quod eſt vnum, copulat eã, & ſubiungit diuiſio & adunatio ſunt vnius eſſentiæ: ſecũdum vero eſſentiam & diffinitionem differunt, diuiſio igitur puncti eſt relatiua non in ſubſtantia eius. Et Auer. 6. phyſic. com. 24. inſtãs quod dicitur finis præteriti, & principium futuri, eſt vnũ indiuiſibile ſecundũ ſubiectum, ſed eſt diuiſibile ſecundum rationem, ſcilicet vltimũ præteriti non eſt aliud ſubiecto à principio futuri, quia inſtãs in rei veritate dicitur de illo quod nõ diuiditur omnino. Et 4. Phyſic. com. 104. natura inſtantis eſt in diuerſitate, quoniã ſecũdum quod numeratũ in quo eſt.ſ. in tempore, ratione eſt numeratum. Et ſecundũ ſubiectum eſt idẽ. Et ſubiungit inſtans eſt vnum in ſubiecto, & duo ratione: Et Auer. etiam 6. Phyſic. com. 26. inſtans, quod eſt finiſ præteriti & principium fuerit, eſt vnum indiuiſibile, niſi ſecundum diffinitionem tantum, quia alia eſt ratio terminantis præteritum à ratione terminantis futurum. Et dixit Ariſt. 8. Phyſic. tex. com. 69. Signum vtriq; commune & priori & poſteriori, & idem & vnum numero, ratione autem non idem, per ſignum intellige inſtans. Et 8. Phyſic. com. 73. diſtinguit Auer. principium & finem in motu nõ circulari & in circulari, quia in non circulari ſunt duo ratione et ſubiecto, ſed in circulari ſunt vnũ ſubiecto, et duo ratione, quia motus naturales ſimplices nõ circulares ſunt inter ſurſum et deorſum: circulares vero ab oriente in oriẽns. Et dixit Auer. 3. Phyſico. com. 18. propertio eſt eadem, vt inter quatuor et duo, et illa duo, quæ ſunt ſubſtantia proportionis, ſunt diuerſa ſecundum diffinitionem;

Memoratiuã in medio ventriculo cerebri manifeſtati.

tionem: ſecundum.n.q inter duo eſt, eſt idem: ſecundum vero q à quatuor eſt dupla: ſecundum vero q à duobus eſt medietas. Idem intelligit Auer. ibi com. 20. Ariſt. etiam 3. Phyſic. tex. com. 18. Idem eſt actus motiui & mobilis: ratio autẽ non vna, quia forma in paſſo producta eſt actio, vt ab agente eſt. Eſt autẽ paſsio vt ipſa eſt in paſſo: declaratio eſt Auer. ibi commen. 20. Eſſe autem ab hoc non eſt idem ratione, cum eſſe in hoc: ideo dicitur ibi cum. 21. actio & paſsio ſunt idem ſecundum ſubiectum & duo, ſecundum diffinitionem: ſubiectū igitur actionis & paſsionis eſt vnum, & etiã forma, quæ eſt actio & paſsio, eſt vna: tamen diffinitio actionis non eſt diffinitio paſsionis. Auer. etiam 4. Phyſic. com. 99. prius & poſterius, cū fuerint accepta ſecundum q ſunt in ſubiecto, tunc erunt partes motus: cum aūt fuerint accepta conſiderata ſecundum diffinitionem quidditatem: tunc prius & poſterius erit aliud à motu, quoniam motus eſt in quantitate, & prius & poſterius ſunt in numero. Intellige motum in quantitate. ſ. eſſe continuum, & prius & poſterius eſſe in numero. i. eſſe in tempore, quod eſt numerus ipſius motus, & concludit Auer. 4. Phyſic. com. 102. Et per hoc diſtinguitur natura temporis à natura motus ſecundum diffinitionẽ. Habet aūt Auer. pro inconuenienti deſtruct. deſtructio. diſputat. 3. dubio 14. ſecundam intelligentiam eſſe vnam formam in ſubiecto, & multa in diffinitione. Quod intelligendum eſt ſecundū idem eſſe, quia ſecūda intelligentia reſpectu primæ eſt potẽtia, & reſpectu tertiæ eſt actus, ſed ipſa in ſe abſolute accepta non eſt niſi vna res, & vnius modi eſſendi proprij & eſſentialis, & conſequenter diffinitionis vnius: multi tamen modi circunſtant, cum ſui orbis triplex ſit cauſa, &c. Verum eſſe quidditatiue idem alicui ſit eſſe idẽ diffinitione illi. Reſpõdeo q ſic, dixit.n. Auer. 3. Phyſi. com. 22. mouere & moueri non ſunt idem ſecūdum quidditatem, quia diffinitio eorum eſt diuerſa: mouere.n. eſt actio motoris in rem motam: moueri autem eſt paſsio moti à motore. Scias tamen materiam & formam eſſe prædicata primi modi dicendi per ſe, cum in obliquo prædicantur de compoſito: vt homo eſt ex materia & forma, & tamen eorū alia eſt diffinitio: particulariter igitur idẽ ſunt eſſe quidditatiue idẽ & diffinitione. Sed vniuerſaliter non: ſuperius.n. & inferius ſunt aliquo modo quidditatiue idem, & diuerſarū ſunt diffinitionum: tamẽ diffinitio vnius verificatur de altero: nõ repugnat etiam aliquid eſſe quidditatiue idem alicui: quod tamen diffinitionem non habet, vt ens, &c. Et dixit Aue. 3. phy. com. 21. non omne, de quo dicitur hoc nomen vnum dicitur de eo ſecundum q quidditas ſit idem: non intelligas q aliquid ſit, de quo vnum non dicitur quidditatiue, ſed quod non omnia quæ ſunt vnum, ſunt vnum quidditatiue.

Quomodo intelligẽtia vna eſt forma in ſubiecto.

Verum eſſe diffinitione idem ſit eſſe idem ſecundum eſſe. Et videtur q ſic, quia Auer. 5. Phyſi. com. 47. cum dixit motum à ſanitate, & motum ad ægritudinem eſſe idem ſecundū ſubiectum, ſed ratione differt: dixit Ariſt. eſſe non idem, & ſic non eſſe idem ratione, & ſecundū eſſe idem ſunt. Et dixit Ari. 2. de anima, tex. com. 22. de partibus animæ loquens: ratione autem q alteræ manifeſtum, & probat: ſenſitiuo enim eſſe & opinatiuo alterum, et ſic diuerſitas diffinitionis probatur ab Ariſt. per diuerſitatem ipſius eſſe.

Rño q non vniuerſaliter. Dixit.n. Auer. 2. Phyſi. com. 19. quicquid ſeparatur ab eſſe, ſeparatur ratione, & non conuertitur, quia duo indiuidua eiuſdem ſpeciei ſpecialiſsimæ ſunt idẽ diffinitione, licet non adæquate ſit eorum diffinitio: quæ tamen differunt ſecundū eſſe: quia forte ſeparata exiſtũt, vt Sortes & Plato. Dixit.n. Auer. 8. Phyſi. com. 28. intelligendū per diſtinctionem, diſtinctionẽ in eſſe, nõ per diffinitionẽ: diſtincta in eſſe intelliguntur ſeparabilia. Et 8. Phyſi. com. 30. quædam diſtinguuntur ſecundum diffinitionẽ & eſſe, ſicut quæ mouẽtur ab extrinſeco: quædã vero diſtinguuntur ſecundum diffinitionem tm̃ vt anima à corpore. Contra Ariſt. 7. Metaph. oportet vnū eſſe quæcũq; in diffinitione, vbi Aue. cõ. 42. oportet quæ ſunt vnū per diffinitionem, ſunt vnū numero. Rño verum eſt, ſi ſint vnius rationis adæquatæ. Aequiuoce igitur accipitur eſſe idem ſecundū eſſe. ſ. propter inſeparabilitatẽ & propter eundẽ modum eſſendi. Dixit.n. Aue. 1. Mata. com. 4. prius ſecundum diffinitionem non debet eſſe prius natura ſecūdum eſſe: patet de mathematicis, quorẽ diffinitio præcedit diffinitionem ſenſibilium, ſed ſecundum naturã in eſſe non: et Auer. 8. Phy. cõ. 42. pars mouens debet diſtingui à parte mota ſecundū eſſe, aut ſecundū diffinitionẽ. Et dixit Aue. 2. Phyſi. cõ. 12. forma non ſeparatur à matera in eſſe. ita q poſsit eſſe ſine materia, ſed eſt ſeparata à materia ſecundum diffinitionẽ tm̃. Idem dixit Auer. 1. Phy. com. 65. Et dixit Aue. 2. phyſic. cõ. 68. Intendit per res immobiles ea quæ nõ ſunt in materia, aut ſecundum eſſe, aut ſecundū diffinitionẽ. Mathematica. n. ſunt in materia ſecundū eſſe, non aūt ſecundū diffinitionem. Verū diſtinctio per diffinitionem ſit diſtinctio per ſolū opus intellectus. Rño per Ariſt. & Auer. vniuerſalia ſolum in anima ſunt, vt declaraui in lib. de vniuerſalibus: ideo diffinitio ab anima eſt, conuenit tm̃ rebus, & inuenitur in motibus naturalibus diſtinctio eorū, quæ rõne differre dicuntur. Dixerūt. n. Ariſt. & Auer. 2. cæ. tex. & cõ. 99. & 100. licet mediū terra & mediū mundi ſint idẽ: tm̃ grauia mouentur ad mediū ſecundū q eſt mediū totius, non ſecundū q eſt mediū terræ, quia tunc leuia vt ignis aſcenderent ad circunferentiam terræ, non aūt ad circunferentiam totius: cuius oppoſitum patet experientia: etiã ſi terra eſſet extra locum ſuum, tunc ad terræ centrū non mouerentur grauia, neq; terra, neq; alia. Et tm̃ de iſtis centris dictum eſt 4. cæli, com. 33. q ſunt idem ſubiecto, & differunt diffinitione Et dixit Auer. 4. Phyſi. com. 42. Graue non quærit hunc finem niſi ſecundum q eſt mediū, totius non ſecundum q eſt finis aquæ: & ſi non, tunc terra moueretur ad aquam vbi eſſet finis eius: ſicut ferrū mouetur ad magnetẽ, vbicunq; fuerit, & hoc non ſentitur in aqua. ſ. trahere ipſam terram. Plura alia exempla huic capiti pertinentia inuenies, cap. 7. vt de virtutibus animæ, de primis cauſis, de vacuo.

Caput 13. de eodem habilitate.

HABILITAS dicit aptitudinem ſiue ſit potentia ſecum, ſiue non: cæcum.n. aptum eſt videre ſed non potens: graue aut potentiam habet patiẽdi aſcenſum, ſed aptitudinem ſeu naturalem inclinationem nõ habet in illum motum, quia violentum graui eſt aſcendere. Nunc autem habilitas potentia dicit, & non quancunq;, quia non violentiã, ſed naturalem: & tunc idẽ habilitate eſt idem ſecundum potẽtiam, quẽadmodum diuerſum habilitate eſt diuerſum in potentia. De iſta loquitur Auer. 4. cæli, com. 15. manifeſtum eſt, q potentia in iſtis ad formam & vbi: eſt in eodem ſubiecto. ſ. in corpore, à quo eſt generatio. i. in corpore ſubiecto trãſmutationi, quia recipiẽs formam & motum eius eſt duo & vnū, duo ſecundum præparationem, & vnum ſecundum locum, quia materia prima eſt ſubiectum recipiens formam elemẽti & ipſam es recipit motum: congregatum.n. ex materia & forma non recipit niſi ratione materiæ, & nihil eſt principium recipiendi niſi materia: ideo motus elementi, quamuis ſit naturaturalis toti, & proprium totius, & non materiæ, tamen non recipitur niſi ratione materiæ: ſed eſt ibi ordo potentiarum, quemadmodum & actuum, quia potentia ſubſtantialis eſt prior, & potentia accidentalis poſterior, & ſunt potentiæ diſtinctæ, quia potentia ſubſtantialis eſt de prædicamento ſubſtantiæ, quia actus & potentia ſunt eiuſdem generis, aliter cõpoſitum non eſſet per ſe vnū, & potentia ad motū nõ eſt ſubſtantia, quemadmodū neq; motus eſt ſubſtãtia: ideo duæ ſunt habilitates in materia, ſed locus & ſub actum non eſt niſi vnū. Auer. etiam 40. cæli, com. 35. materiam, quam dixit eſſe vnã ſubiecto, dixit eſſe plura habilitate, quia vna exiſtens ſecundū eſſentiam multas habet materia potentias, quibus varias formas recipit, aut recipere poteſt: poteſt.n. materia ſimul multas formas habere, ſecundum diuerſas tamen ſui partes quãtitatiuas, & etiam ſucceſsiue ſecūdum partem eandẽ. Eandẽ ſententiam habet Auer. 12. Meta. com. 11. dicens materia prima eſt vna ſecundū ſubiectū, & plura ſecundum habilitatem: primo.n. habet habilitates ad recipiendū primas contrarietate. ſ. ſubſtantiales formas quatuor elementorū, ad quas prima contrarietas, quæ eſt in qualitatibus primis, naturaliter conſequitur: ſimiliter & cõtrarietas motus localis recte. ſ. aſcẽſus & deſcẽſus, & cõſequẽter, cõtrarietas locorū, in quos naturaliter inclinãt cõtrarij motus. ſecũdo habet materia potẽtias formarū mixtorū cõſimiliū partium mediãtibus formis quatuor ele-

Potentia ſubſtãtialis de prædicamẽto ſubſtantiæ.

mentorum, & mediantibus ſimilatium mixtorum formis in formas corporum heterogeneorum inclinatur. Auerr. etiam 1. de Generatio. com. 22. Eſt. n. ſ. materia vna ſecundum ſubiectum, & multæ ſecundũ potentias, & habilitates ad recipiendum formas contrarias: dixit tamẽ Philoſophus ibi. Ens ſubijcitur idem, eſſe aũt non idem. intelligo in dicto Auer. habilitatem in ſignificatione vera. ideo ſciendum ꝙ perdita a, forma, remanet materia habilis ad a, formam: & tamen non habet materia potentiam naturalẽ ad a, formam: ideo ſupra ex poſitum eſt hic habilitatem non eſſe accipiendã ſecondũ proprium ſignificatum, ſed per potentia natorali. Aduertat tamẽ Theologus hic propter reſurrectionem. Diſtinguit etiam Auer. 4 cæli, com. 25. materiam à corpore animalis, quia idẽ corpus, licet recipiat vtranq;, non tamen æqualiter: ſanitatem enim recipere videtur eſſentialiter. Aegritudinem autem accidentaliter: materia vero eſſentialiter recipit contraria.

Quòd ſi dicas materiam etiam naturaliter inclinari in formam. Rño ſermo de contrarijs, quorum vtrunq; poſitiuũ eſt: ſcitum enim eſt ꝙ licet materia priuatione afficiatur, in illam tamen non habet naturalem inclinationem, quia illa ratio eſt bonum.

Caput 14. de eodem in re demonſtrata.

EADEM re demonſtrata intelligo, quando ea de quibus ſermo eſt, non ſunt duo, ſed vnum: & ex oppoſito non eſt identitas in re demonſtrata, cũ illa de quibus ſermo eſt, non ſunt vna res, ſic ꝙ vnum eorum non eſt alterum, ſiue ſint illa vnum tertium ſiue non. De hac loquitur Auerro. 3. phyſicor. commen. 9. & habet pro inconuenienti ꝙ actus ſit potentia: & tamen actus & potentiæ ſubiectũ eſt idem, ſucceſsiue tamen. Et dixit ibi 3. Phyſico. com. 20. actus cum potentia in re demonſtrata non eſt idem: & ſi ſubiectum ſit idem: verom eſt tamen ꝙ quando res eſt potentia, ipſa nõ eſt actu, & qoãdo actu eſt, ipſa nõ eſt potentia, niſi forte æquiuoce, aut ſucceſsiue; vt dixit ibi Auer. 3. Phyſi. com. 8. Auerr. etiam 2. de anima, com. 122. primum ſentiens recipit intentionem abſtractam, & efficitur idem, ſed differũt in numero. Intelligo ꝙ efficiũtur idem: non ꝙ vnũ ſit alterũ, ſed per formalem vnionem vnius ad alterum: differunt autem numero, quia nonquam actus eſt potẽtia eiuſdem, ſed horum vnũ eſt actus: reliquum vero potentia: intelligo differentiam numeralem, non in actu, ſed in potentia, vt patet infra: & hoc intelligebam de intelligentijs dubio ſecundo anima & corpus ſunt duæ res. ſ. in potentia: licet ſint vnum in actu, quia ſont ipſum compoſitum, quia totum eſt ſuæ partes: ſimiliter vere demonſtrantur, quæ actu ſunt: quæ autem non ſunt actu nõ proprie demonſtratur. Dixit. n. Auerro. 8. Metaph. com. 16. anima eſt perfectio corporis, neq; ſunt duo diuerſa, quia nedom ſunt ſimul, ſed eodem eſſe ipſa ſunt. Dicendum igitur ꝙ forma eſt id per quod ſubſtantia eſt demonſtrata in acto 2. Phyſic. com. 69. Et 2. Phyſic. commen. 30. materia non poteſt eſſe in acto demonſtrata niſi per formam. Et dixit Auerroe 7. Metaphyſi. cõmen. 5. ſubſtantia demonſtratata non eſt vna niſi per hanc ſubſtantiam: & per hanc naturam, quæ dicitur forma. Idem ſecundo de anima, tex. com. 2. forma eſt id quo aliquid eſt hoc. Et 7. Metaph. com. 27. quoddam eſt forma, & eſt illud quod demonſtratur per hoc pronomen hoc. Et Aue. 8 Metaphy. com. 10. illud quod eſt demonſtratum, eſt vnum per actionem unam exiſtentem in eo, & unam naturam, quia eſt vnum ſecundum formam.

Caput 15. de eodem ſecundum poſitionem.

IDENTITATE poſitionis raro vtitor Aoer. & minus Ariſt. & eſt conuenientia in aliqua ſed differentiarũ poſitionis, quæ ſunt ſurſom, deorſum quæ longitudinem terminant dextruoı & ſiniſtrum, quæ latitudinem terminant, ante & retro, quæ profunditatem terminant. Diſtinguit autem Aoer. quinto Metaphyſi. commen. 24. inter poſitionem, quæ eſt prædicamentum, & poſitionem, quæ eſt differentia quanti, quia ordo partium in loco eſt ſuus. ſ. prædicamentum, ſed ordo partium rei adinuicem eſt differentia quanti. An autem punctum poſitionem habeat; iuxta Aue. 5. Metaphyſic. com. 12. Et Ariſtotelem ibi textu 12. Et Auer. 5. Phyſic. com. 9. difficile videtur, propter eius indiuiſibilitatẽ. quoniam vtraq; poſitio, tam quæ eſt quanti differẽtia, quam quæ eſt prædicamentum, ſupponit quantitatem. Reſpõdet tauien Auerrois, quomodo à puncto præſupponatur quantitas, & quomodo poſitionem habeat quamuis non ſit inſe quantum, dicens quia eſt in aliquo loco demõſtrato lineæ aut in medio aut in extremo, locum non intellige naturalem.

Differẽtia inter poſitionem quæ eſt prædicamentum, & poſitionẽ quæ eſt differentia quanti.

Dixit autem Auerrois 4. cæli com. 22. motor & motum in lapide ſunt idem ſecundum poſitionem, & differunt ſecundum modum, volens ꝙ motor & motum in illo non ſunt eſſentialiter relatiua, ſed accidentaliter, quia motor & motum, quæ eſſentialiter relatiua ſunt poſitione differunt. Corollarium oportet corpus corpori comparari, vt mouens & motum, vt in motis ab extra.

Caput 16. de eodem eſſentialiter.

IDENTITATEM eſſentialem intelligo eſſe inter aliqua, quando vnũ eſt de eſſentia alterius aut cõuertibiliter, vt diffinitio cum diffinito, aut non adæquate: vt pars eſſentialis eſt de eſſentia totius & ſuperius eſt de eſſentia inferioris. Non tamen dicendum ſi aliqua ſint de eſſentia vnius tertij: quòd illa ſint de eſſentia inuicem: vt materia & forma ſunt de eſſentia compoſiti: ſed vnum non eſſe de eſſentia alterius. dixit enim Auerrois primo cæli com. 92. ſubſtantia formæ eſt alia ab eſſentia materiæ. Si tamen ſe mutuo cauſant materia & forma: etiam ſe mutuo diffiniunt. Secundo quia oportet concedere quòd inferius ſit de eſſentia ſuperioris quod eſt expreſſe falſum, quia ſuperius ſecundum eius diffinitionem concipi poteſt: non concepto eius inferiori, patet tamen conſequentia, quia ſoperius vt genus & inferius vt ſpecies ſunt de eſſentia indiuidui. Clauduntur enim in intellectu eius vel ſiat ratio de genere generaliſsimo & genere ſubalterno, quæ clauduntur in intellectu ſpeciei. Similiter oportet genus eſſe de eſſentia ſuæ diffinitionis: quia vtronq; tam genus quàm eius diffinitio ſunt de eſſentia ſpeciei. Differentiam autem ſecundum ſubſtantiam appellat Ariſtoteles decimo Metaphyſicæ textu commen. 12. differentiam ſpecificam aut genericam. De hac identitate loquitur Auerrois ſeptimo Metaphyſi. commen. 42. homo albus non ſignificat vnum: quoniam alterum non eſt reliquum eſſentialiter: & ideo homo & albedo non ſunt idem, niſi per accidens. Dixit enim Ariſtot. 7. Metaphy. textu commen. 4. Sortes & muſicum: hæc enim eadem ſecundum accidens, vt 5. Metaphyſi. textu commento 7. dixit Ariſtot. Et ſubdit Auerrois 7. Metaphy. commen. 42. ꝙ differentiæ non ſunt vnum accidentaliter: quia ſint in vno, ſed eſſentialiter, quia differentia eſt de eſſentia eius cuius eſt differẽtia, quia ſi conceſſerimus ꝙ omnia: quæ ſunt in vno, ſed vnũ eſſentialiter: contingeret ꝙ totus mundus eſſet vnum eſſentialiter: omnia. n. ſunt in cælo, qood eſt vnum. Sciendum tamen ꝙ differentia dicitur eſſentialis generi: quamuis ipſa non ſit de eſſentia generis. Dixit. n. Aue. 9. Metaphy. commen. 1. Ens ſecundum ꝙ ens diuiditor eſſentialiter in potentiam & actũ, Sed diffinitiones & partes earum ſunt: quæ ſunt diffinitis idẽ eſſentialiter 7. Metaphy. commen. 25. Et 7. Metaph. com. 40. Res diffinita eſt vna eſſentialiter, & ſubiũgit diffinitio eſt vnũ cum diffinito ſecundum prædicationem: non quia ipſa diffinitio, quæ eſt forma eſt ipſom diffinitum, quod eſt habens formam. De hac etiam identitate loquitur Auerrois quinto Metaphy. commẽ. 13. dicens, homo eſſentialiter diſtat ab animali vno modo, & ſunt idem eſſentialiter alio modo: quia ſuperius eſt de eſſentia inferioris, ſed inferius non eſt de eſſentia ſuperioris. Et 5. Metaphyſi. commento 7. homo vniuerſalis & homo particularis ſunt vnum eſſentialiter. Et ibi ſi eſſent differentiæ eſſentiales eius de quo prædicantur: tunc congregatum ex eis eſſet vnum eſſentialiter. Diſtinctio autem eſſentialis poteſt eſſe, quia vna forma quidditatiue differt ab altera, & eſſentialiter, vt forma hominis, & forma equi: compoſita etiam eſſentialiter differunt, rũ principia eorum eſſentialiter differũt: dixi. n. in 2. lib. de orbib. quæſtione 2. nõ differre ſtellã ab orbe ſuo eſſentialiter, quia nõ materia, neq; forma eorũ

eſſentialiter

eſſentialiter differunt, ſed unus orbis ab altero eſſentialiter differt, & proportionabiliter orbis ab orbe. Cũ hæc tamẽ ſtat ꝙ duo orbes ſunt eiuſdem ſpeciei analogr, vt r. de orbibus declaraui. Datur tamen modus diſtinctionis eſſentialis improprius, aut identitatis vt ſecundũ intelligẽtiam dixi eſſe forma tertiæ, & primã ſecundæ, & eſſe finem eius proprium: & ſic quodam modo eſſe prima idẽ eſſentialiter ſecundæ, ſed ſecunda non clauditur in eſſentia primæ, quia ſecũda nõ eſt de eſſentia primæ, quamuis ſit ſecunda virtualiter aut eminenter contenta in prima. Alia eſt eſſentialis identitas aliquorũ, quando eadẽ eſt eſſentia vtriuſq;, vt obiectum, ſenſibile, medium, ſenſus, fantaſia, & poſsibilis intellectus. Dixit.n. Auer. 2. de anima habitus ſentiẽtis & habitus ſenſibilis eſt idem in eſſentia & forma: licet differat in ſubiecto. Vbi Ariſt tex.com. 141. Vnus eſt actus ſenſibilis & ſenſitiui, eſſe autem alterum. Idem dixerat, tex.com. 1 [illegible] & particulariter declarauerat, tex.com. 139 & 144 probatur 3. de anima com. 38. quia res quarum differentiæ ſunt eædem, eo modo ſecundum quem habent eaſdẽ differentias. Eodem.n. actu quo ſenſibile eſt actu ſenſatum, ſenſus eſt actu ſentiens. ſimiliter eadem forma, qua obiectum materiale eſt actu intellectum, intellectus eſt actu intelligens. Intellectus igitur eſt ipſum intellectum & ſenſus eſt ipſum ſenſatũ, Et diuerſitatem eſſentialem tangit cum vnitate ſubiecti Auer. 2. de anima commẽ. 147. patet exemplo de pomo reſpectu ſaporis & coloris.

Verum ex eo ꝙ eſſentialiter dicitur aliquid de aliquo, dicatur vniuerſaliter de eodem & ſemper. Rño. prædicata primi modi dicendi per ſe ſunt, quæ ſemper & vniuerſaliter prædicantur de illis, quorum ſunt prædicata. ſimiliter paſsio conuertibilis cum ſubiecto de ſubiecto, præſertim ſi æternum fuerit ſubiectum. Si autem ſubiectum fuerit non æternum. tunc verificantur ſubiecto ſupponente pro aliquo quod exiſtat. Sed Auer. 4. cæli, com. 35. vult elementa eſſe eſſentialiter in loco. ſ. naturali: & patet ꝙ non ſemper neq; neceſſario ſunt elementa in eorum loco naturali, & præſertim de partibus elementorum. quia poſſunt per violentiam de loco naturali extrudi, aut extra locum naturalem generate poſſunt violẽter detineri. facienda eſt tamen quædam differentia inter totum elementum & partem elementi. quia extrodi poteſt pars elementi non totum. generari poteſt pars elementi extra ſuum locum naturalem, non aũt totum elementum, & licet ſemper erit ignis in concauo cæli, nullus tamen ignis erit ſemper in concauo cæli. Et ſubiungit Auer. Animal recipit ſanitatẽ eſſentialiter, & tamen patet ꝙ quodcunq; animal eſt ſanum, ipſum violenter tranſmutabile eſt ad ægritudinem. Intelligitur igitur hic ſanum eſſentialiter. i. naturaliter inclinatum in ſanitatem, & excluſis cauſis præter naturam, de facto animal ſanũ eſt. Similiter elementum naturalem habet inclinationem in ſuum locum naturalem, ſimiliter & pars à quo non exit niſi per violentiam, neq; extra ipſum retinetur, niſi violentia.

Caput 17. de eodem auctu vel potentia.

DIVIDITVR ens per actum & potentiam, id eſt per materiam & formam, & per ens in actu & ens in potentia, id eſt per exiſtens & potens exiſtere, & de his hic non eſt ſermo. Diuiduntur autem diſtincta per actu diſtincta & in potentia diſtincta, id eſt diſtinctorum quædam ſeorſum exiſtunt, quædam non, & de hoc hic intelligitur. In actu igitur diſtinctio eſt ſeparatorum. quia illa ſunt actu entia. Diſtinctio in potentia eſt duplex. quia exiſtentia in toto, quædã ſunt ſeparabilia vt partes quantitatiue in eo quod eſt in duplo maius quàm minimum. aut plus quàm in duplo maius, vt cyathum aquæ à fluuio poſsibile eſt ſeparare. Dixit enim Auerrois quinto Metaphyſi. commento 24. partes non ſunt diſtinctæ, niſi in potentia in rebus conſimilibus. & diſtinctio iſtorum licet non ſit ſeparatorum, eſt tamen ſeparabilium. Alia eſt diſtinctio eorum, quæ ſunt in toto, ſed ſeparari non poſſunt. & iſta eſt diſtinctio rationis vt materiæ & formæ. Iſta diſtinctio partium totius colligitur ex ſecundo phyſicorum, commento 31. & primo Phyſicorum, commento 36. neque contradictio eſt partes ſeparabiles dicere in potentia, & in actu æquiuoce in actu prout ſeparabiles ſunt, in potentia vero prout ſunt in toto. De hac diſtinctione loquitur Aoerrois ſeptimo Metaphy. commen. 21. quid & ſua quidditas ſunt idem, & non ſunt idem per accidẽs vbi ſupra. quoniã homo & ſua quidditas quæ eſt animal rationale, ſunt idem non ſeparabiles, & ſimiliter animalitas & rationalitas, quæ ſunt in eo. ſ. homine ſunt idem in actu, & duo in potentia. Et hoc probauit Auer. 8. Metaph. com. vltimo. Si eſſent duo in actu, contingit quærere quæ ſit cauſa ligamenti eorũ. Dixit etiam Auerro. 7. Metaphy. com. 33. diffinitio & diffinitum ſunt idem in actu. & ꝙ multitudo in ſuis partibus eſt in potentia. Et dixit Aoer. 7. Metaph com. 17. congregatum ex genere & differentia eſt vnum in actu. Et dixit Auer. 7. Meta. com. 12. ſi homo albus habet diffinitionem, oportet ꝙ congregatum ex homine & albo ſit vnum in actu & duo in potentia. quia diffinitum debet eſſe vnum ſimplex in actu. Diſtinguit etiam Auer. 7. com. 42. inter differentiam vltimã datam in diffinitionibus & nõ vltimã, quia vltima eſt differentia, quæ cõtinet formam, per quam ens eſt in actu vnũ, & ens in actu, differentiæ autem quæ ſunt ante ultimam differentiã, ſunt exiſtentes in diffinito in potentia. Hæc de partibus, ſecũdum rationem. De diſtinctione autem aliarum partiũ loquẽs Auer. 8. Metaph. com. 8. formæ cum diſtinguuntur ab intellectu à materijs inuenit eas aliud à ſubiecto. & aliud à compoſito ex eis & ſubiecto. Et dixit Ariſt. 7. Meta tex. com 49. Totũ eſt vnum in actu, & duo in potentia, non intelligas tamẽ hoc de toto aggregatione. dixit.n. Auerrois 7. Metaph. com. 60. in aceruo partes non aggregantur in vnum in actu. vt dixit etiam Auer. 7. phyſic. com. 37. cum pars eſt in continuo, nihil eſt in actu. ſed eſt in potentia in toto & ibi prius dixerat. vna pars non operatur in actu, ſed in potentia. Sed de partibus eſſentialibus loquens Aoer. 7. Metaph. com. 27. dixit neceſſe eſt vt omne generatum ſit diuiſibile in duas partes ratione, non actu. in materiam ſcilicet & formã. Et dixit 7 Meta. com. 31. ſubiectum & ſua forma eſſent duo in actu quod eſt impoſsibile. quia ſubiectum formæ non habet eſſe niſi per formam. Dixit enim Auer. 8. Metaph. com. 16. per formas.n. fiunt compoſita ex materia & forma vnum & aliquod ens. & per hoc declarat Auer. 8. Metaph. com. 15. ꝙ agens trãſferens de potẽtia ad actũ non largitur multitudinem, ſed perfectionẽ in eſſe & in toto. hoc eſt vnum in actu. Et dixit Auer. 4. phyſi. cõ. 49. forma & materia non ſunt in actu vtraq; per ſe. Et dixit 3. cæli, com. 31. quum compoſitum diuiditur, non exiſtũt in actu, forma n. corrumpitur, & materia induit aliã formã. Et Auer. 4. Phyſic. com. 17. declarans diuerſitatem materiæ à forma reſpectu loci dixit. materia & forma non numerantur in actu, ſed ratione, & declarat quid eſt numerari in actu. dicens. Forma. n. non ſeparatur à materia per ſe. ſic ꝙ mutetur de vna materia in aliam, quemadmodum corpora mutantur de loco in locum. intellige mutari in actu illud quod per ſe exiſtere poteſt. intellige perſeitate tertij modi dicendi per ſe, & numerari cum aliquo eſt ꝙ ipſum exiſtere poſsit ſine illo. Et formam numerari in actu eſt cum ipſa exiſtere poteſt ſine materia, aut ipſa mutaretur de vna materia in aliam. & ſic forma non haberet materiam ſibi propriam. licet hoc dictũ difficultatem habeat in via Auerrois, quia concedit ipſum eſſe in Sorte, deinde in Platone, &c. licet facilis poſſet eſſe euaſio, propter ſimilitudinem, quam ſubiunxit Auerr. quia illa mutatio, quæ accidit intellectui, diuerſas materias ſucceſsiue vel ſimul formanti, nõ eſt mutatio talis, qualis eſt loci mutatio à corpore. Tamen nõ euadit reſponſio hæc aliud. ſ. forma debet eſſe propria materiæ. Diceret tamen Auer. intellectũ ſecundũ eſſe aliquod appropriari huic materiæ, ſecũdũ vero eſſentiã ipſe eſt cõmunis cuilibet materiæ formatæ per animam cogitatiuã. Intellectus igitur ſecundum eſſe quod habet in Sorte, non habet eſſe in Platone. licet eſſentia intellectus humani apud Aue. eſſet vna. Sed hæc Aoerroiſtica reſponſio doctrinam Ariſto- Cõtra Auer.
telis ponit in ruinam de formis particularibus principiantibus indiuiduũ. quia aperit vitam tenentibus omnia eſſe deo glorioſo formaliter. dicendo deum ſecundum eſſe determinatum eſſe in hoc. & deſinit eſſe in iſto ſecundũ determinatũ eſſe hoc. quando iſta res deſinit eſſe, licet duas non ſimpliciter deſinat eſſe, & ſic incipiẽte eſſe lapide hoc, deus in iſta materia accipit hoc eſſe, quo prius non erat. Neq; videtur Parmenidis

opinio melius reducere omnia in unum, quã hæc opinio quæ concedit omnia eſſe vnum formaliter ſecundum eſſentiam, licet differant ſecũdum eſſe. Aperit etiam viam ideis, quæ ſunt formæ abſtractæ, q̃ poſsint formare materiam ſecundum determinata eſſe. Sed hæc miſſa nunc facio. Et contra prius determinata. Allegatur Auer. 8. Phyſico. com. vigeſimo octauo animal componitur ex motore & moto, quorum vtrũq; diſtinguitur à reliquo naturaliter, non ita q̃ motor & motũ ſint in eodem idem in actu. Secundo, quia Auer. 2. de anima cõ. t 22. dixit. Materia & forma differũt numero. Rñõ. loquitur Auer. ſecundum illam opinionem, quæ dicit de animali diuerſitatem motoris à moto, ſicut eſt in naui. quia gubernator non differt à naui ſecundum eſſe, puta in eſſe quo gubernatur actu eſt, & non ſunt idem in actu. quia ſunt duo diſtinctionem naturalem intellige. quia ſunt duæ naturæ. quarum vna eſt actiua, reliqua vero paſsiua. Ad ſecundũ Auerrois intelligit differentiam numeralem in potentia, non autẽ in actu. Auerrois etiam tertio cæli, commento 29. dixit differentia inter eſſe in potentia & non eſſe, eſt, quia non eſſe nõ eſt ens in actu, neque in aliquo in actu, non diſtinctum ab eo. Sed eſſe in potentia non eſt ens in actu. ſed eſt ens in ente in actu, quia eſt pars eius, non diſtinctum tamen ab eo, ſic q̃ exiſtere non poteſt ſine eo, niſi mutet eſſe, & ſic Antichriſtus ens non ens, quamuis poſsit eſſe, & materia eſt potentia, & pars potentis exiſtere, q̃ ſi ipſa poſſet ſeorſom exiſtere, ipſa eſſet ens, non autem non ens. Auerrois etiam ſecundo de anima cõmẽ. 7. diſtinctio in potentia cadit inter materiam & formam, quæ ſunt in toto in potentia. Hanc diſtinctionẽ tangit Auerrois 8. Phyſic. com. 23. Auerrois etiam 6. phy. cõ. 32. licet hoc quiddam non diſtinguatur in actu. ſed in potentia & intelligit partes mobilis. ſ. illa quæ eſt in termino à quo, & illa quæ eſt in termino ad quem, non diſtinguuntur in actu, ſed in potentia. dixerat. n. Auerrois primo de anima cõmẽ. 43. eſſe enim motus eſt eſſe tranſmutabile. & eſt compoſitum ex eſſe in potentia, & ex eſſe in actu. Et Auer. 7. Metaph. com. 27. neceſſe eſt vt omne generatum ſit diuiſibile in duas partes ratione, non in actu, in materiam & formam. Et Auer. 3. de anima com. 20. loquens de intellectu poſsibili & agẽte. dixit duæ ſubſtantiæ ſunt duo vno modo, & vnum alio modo. Intellige ſunt vnum. quia ad vnam operationem concurrunt. licet in diuerſis generibus cauſarum. quia agens effectiue transferendo. & poſsibilis recipiẽdo. Et etiam, quia materialis perficitur per agẽtem, & intelligit ipſum. & ſic felicitatur poſsibilis, &c. ſed ſunt diuerſa. quia duabus operationibus operantur. ſ. ipſo agere & pati. quamuis tamen eadem ſit actio paſsioni. quia intelligere eſt actio vt ab agente eſt, & eſt pati vt in paſſo eſt, &c. & in felicitate ſubſtantia intellectus agentis eſt intellectio illorum duorum intellectuum, ſed ante felicitatem abſtrahere eſt operatio agentis intellectus. intelligere vero id quod abſtractum fuit ab agente, eſt operatio intellectus materialis q̃ dicunt aliqui iſta duo ſunt vnum in actu, & duo in potentia. non videtur verum. quia ſeparabilis eſt intellectus agens à poſsibili. & ſic vtrunq; eorum ſeorſum exiſtere poteſt, præſertim vt in a, indiuiduo accipiuntur, & ſic ſeparabilia ſunt, & ſic ſunt in actu. apud tamen Auerroim non ſimpliciter ſeparantur. quia vult continuam eſſe felicitatem hominis vt dixi libro de intelligentijs quolibeto 4. Sed reſpectu a, indiuidui quamuis eruditi poteſt per ægritudinem vel per vulnus perdi fantaſma ſine diſpoſitione vt redeat. & ſic in illo viuente remanebit intellectus poſsibilis & agens non illi continuatus in actu. neq; in potentia. Et dixit Auer. 1. de Gene. cõ. 74. Cauſa q̃ contraria ſunt diuerſæ naturæ eſt quia ſubiectũ corũ eſt duo in potentia inquantũ eſt compoſitũ. i. multa. Et ſi eſſet ſcilicet ſimplex & vnum numero in potentia, cõtraria eſſent in eadẽ diſpoſitione natura. ſ. idẽ formaliter & materialiter.

Nota de intellectu poſsibili, & agente.

Quõ autem elementa ſint in mixto in eſſe in potentia vt 2. de Gene. tangit Aue. cõ. vlt. ſatis dixi in lib. de elementis, aduerte tamen ad id quod dixit Auer. 10. Metaph. com. 22. partes enim ſunt in compoſito in potentia, non in actu, & loquitur Auer. de elementis in mixto remanentibus. & concedit dominans elementum eſſe ibi in actu, & eſſe quo mixtum ſit in actu. Quomodo autem colores ſint in medio in potentia, vt 5. Phyſic. ponit Auer. com. 6. alias forte deo dante dicam.

Nota de eſſe elementi in mixto.

Quomodo autem obiectum ſenſibile cum medio, cum ſenſu, cum fantaſia, cum intellectu poſsibili, aut appetito ſit idem in actu ſeu forma ſupra dictum eſt cap. 16.

Caput 18. de eodem ſecundum diſpoſitionẽ.

DISTINCTIONE ſecundum diſpoſitionem vtitur Auerrois duodecimo Metaphy. commen. 39. dicens intellectus intellectum & intelligens reducuntur in vnum, & non differunt niſi ſecundum reſpectum diſpoſitionum. quia apud ipſum illa tria ſunt eadem res præciſe, diuerſis tamen diffinitionibus declaranda, ſecundum q̃ eſt operans operatio aut obiectum circa quod eſt opus. Et Auerrois in libro de ſubſtantia orbis capite primo agens forma & finis non differunt niſi diſpoſitione. diſpoſitio autem intelligitur modus quidam circa rem. diſtinctio igitur diſpoſitionis intelligenda eſt modalis quædam diſtinctio. diuerſitas modorum intelligenda eſt, à qua diuerſa cauſarum genera accipiuntur. vt eſſe gratia cuius alia ſunt. & ſic finis eſt, eſſe vnde originatur motus, & ſic efficiens eſt, eſſe id quo aliquid eſt, puta orbis primus maximus & ſic forma eſt. Et Auerro. 3. de anima com. 10. loquens de iudicio intellectus multitudinem inuenit ſcilicet diſpoſitiones diuerſas, id eſt diſpoſitionem ſimilem lineæ rectæ & diſpoſitionem ſimilem lineæ ſphærali. recta eſt. cum tendit intellectus in obiectum extra intellectum relucens in fantaſmate. ſphæralis vero cum tendit in quidditatẽ quidditatis obiecti reſoluendo id quod primo apprehenſum eſt vſque in quidditatem ſimplicem. vt carnem vſque in generaliſsimum ſubſtantiæ vniuocum aut in formam ſimplicis elementi, prima eſt reſolutio logica, ſecunda autem eſt reſolutio phyſica. Et Auerrois primo cæli com. 92. In omni ſubiecto eſt aliquid, cuius diſpoſitio abſtracta apud intellectum eſt alia à ſua diſpoſitione extra intellectum. ſ. in eſſe vt rotunditas in anima & rotunditas in materia. Vnitate etiam in prædicatione & diuerſitate in intẽtione vtitur Auer. in com. 39. 12. Metaph. Idem intellige de quo eſt prædicatio. & diuerſitatem in conſideratione. Et ſubiungit multitudo in deo. nõ eſt niſi in intellectu differentia, non in eſſe. Ex hoc nota contra Scotum ponẽtem in deo diſtinctionẽ ex natura rei, quæ præter intellectum eſt apud ipſum. Et dicit Auer. 4. Meta. com. 3. Eadem natura intelligitur, cum dicimus vnus homo ens homo. quia iſtæ dictiones iterantur, licet importent diſpoſitiones diuerſas. Iſta identitate ſecundum rem & diuerſitate ſecundum diſpoſitionem vtitur Auerr. 3. de anima com. 20. Vbi loquens de opinione Themiſtij dixit. ſecundum igitur hanc opinionẽ agens & patiẽs & factum erunt idem. & eſt dictum ab iſtis tribus diſpoſitionibus per diuerſitatem quæ accidit ei. apud. n. Themiſtium anima noſtra eſt intellectus agens, & ipſa eſt intellectus poſsibilis, & ipſa eſt intellectus ſpeculatiuus diuerſis tamen modi. quia per animam noſtram abſtrahimus & ſic ipſa eſt agens per ipſam intelligimus. & ſic ipſa eſt intellectus poſsibilis, & ipſa eſt intellectio qua intelligimus. & ſic anima noſtra eſt intellectus ſpeculatiuus. Quæritur autẽ quæ ſit maxima identitas. Rñõ. Auerro. 1. Phyſi. com. 25. declarans quid requiritur ad eſſe vnum ſimpliciter, dixit vnũ ſimpliciter debere habere duas diſpoſitiones. ſ. eſſe vnum numero & eſſe vnum diffinitione, Auer. etiam 4. Metaph. cõ. 3. cum declararet quid intelligitur per vnum omnibus modis. expoſuit ſcilicet diffinitione & ſubiecto. Et 10. Metaph. textu com. 10. Dixit Ariſt. vno quidem modo ſecundum numerũ ſi ratione & numero vnum ſunt, vt tu tibi ipſi & ſpecie & materia vnum. Corollarium primum ſubiectum & propria paſsio non ſunt ſimpliciter idẽ. Corollariũ ſecũdum ſuperius & inferius non ſunt ſimpliciter idẽ, patent cõſequentiæ ex diuerſitate diffinitionis eorũ. Reducẽdo aũt datas diſtinctiones ad duas principales dicendũ q̃ reducuntur in diuerſitatẽ ſecũdum materiam, vel formam, quemadmodum identitates in identitatem ſecundum materiam & ſecundum formam. Sed quia forma proprie accipi poteſt, generalior acceptio eſt idẽtitas ſubiecti vel diuerſitas & identitas diſpoſitionis vel diuerſitas. omnis igitur identitas materiæ eſt identitas ſubiecti, & omnis diuerſitas formæ eſt diuerſitas diſpoſitionis. & non econtra. ſub diſpoſitione igitur comprehenduntur modi

Cõtra Scot.

Nota de ſubiecto & propria paſsione.

diffinitiones

diffinitiones habilitates formæ. Vſitatiſsima autem diſtinctionum apud Ariſtotelem eſt diſtinctiu ſecundum eſſe. ideu Ariſtotelem dicentem in libro de memoria & reminiſcentia. fantaſma inquantum ipſum ſpeculamur, inquantum autẽ alterius memoramur. Intelligo de diſtinctione ſecundum eſſe.

Caput 19. de diſtinctione rationis.

DE diſtinctionibus modernorum & præſertim Scotiſtarum nunc loquendum eſt: & primu diſtinctiune rationis. Ratio hic eſt intellectus diſcurrere aptus & ille eſt potentialis, & quamuis apud Scotum alij intellectus abſtracti diſcurrere poſsint. nun tamen ſermo eſt de diſtinctione rationis, quam intellectus diuinus aut angelicus cauſare habeat. Satis enim mihi eſt nunc loqui de eo quod in nobis experimur. Conceptum intelligu quemadmodum puer in ventre matris conceptus eſt, ita hic intelligu id quud in anima eſt comprehenſum. nunsines id ſpeciem intelligibilem, actum intelligendi, aut aliud, non curo. Identitas igitur rationis eſt vnitas conceptus, & cunſequenter indiſtinctio.

Diſtinctio autem rationis eſt alietas conceptus, ſiue per rationem ſit comparentem, ſiue per voluntatem affectantem, Hæc diſtinctio à philuſophis conceditur. & in eurum diſtinctionibus comprehenſa eſt. lapis enim conceptus comparati poteſt ab intellectu ad ea de quibus prædicatur, & dicitur prædicatum vel prædicabile non curo nunc vel ſuperius, vel conuertibile, & ad ea comparari poteſt quibus ſubijcitur. & dicitur ſubiectum aut ſubijcibile aut inferius. & ad ea cum quibus nun conuenit. & dicitur extraneum. & tunc ratio ſubiecti & prædicati & extranei in intellectu ſunt idem materialiter vel ſubiecto, & differunt formaliter vel ratione. ſimiliter generis & ſpeciei diſtinctio eſt diſtinctio in intellectu ſecundum magis commune vel minus commune. quæ ſubiecto non differunt. niſi ſecundum partem ambitus. ſed diffinitione vel ratione differunt. ſunt igitur diſtinctiones datæ à philoſophis communes entibus in intellectu & extra intellectum. Identitas in conceptu intelligi poteſt adæquata, vt in ſynonymis, nun adæquata vt ſpecies ſub genere, ſubalterna ſub generaliſsimo. generaliſsima ſub tranſcendente. quemadmodum dictum eſt dum de identitate ſecundum diffinitionem ſermo eſſet. Mathematica etiam cum eſſe conceptibile habeant, rationis diſtinctionem habent. Iſtam diſtinctionem intelligere videtur Auerro. 12. Metaphyſi. commento 39. dicens differentium quædam differunt in eſſe & intellectu, quædam vero differunt intellectu tantum. Idem voluerat ſupra in eodem commento cum diſtinxit concreta habentium formã in materia, à concretis dicentium formam tantum. dicens in eis, quæ ſunt forma non in materia diſpoſitio & diſpoſitum reducuntur ad vnum in eſſe, & duo in conſideratione. & in abſtractis intelligens intellectus & intellectum viuens & vita. Et ſubiſigit diſpoſitio & diſpoſitum vnum erit in prædicatiune. & duo in intentione. expoſitum eſt ſupra.

Nota ſecundũ ſcotiſtas.

Voluerunt Scotiſtæ intellectum noſtrum comparantẽ relinquere quoſdam reſpectus in obiectis comparatis, quos relationes rationis appellant. vt genereitatem ſpecicitatem, &c.

Ideo dubitatur. an relationes, quas derelinquãt intellectus aut voluntas in obiectis cognitis aut appetitis, ſint ponendæ.

Dicendum vt ſupra dictum eſt cap. 6. præponendu doctrinam Egidij Romani in hoc Scotu. Cõceptus comparati ſunt ponendi, qui ſunt genus ſpecies & alia huiuſmodi, & ſunt qualitates ſpirituales, quibus intellectus poſsibilis nominatur formaliter intelligens. & ubiectum extrinſece nominatur intellectum. in hoc autem diſcordu à communi opinione aſſerente q̃ cõceptus eſſentialiter differant ab ubiecto extra. quia licet differant ſpecies & genere, vt poſsibile eſt, non tamen eſſentia diſtãt. quia dictum eſt eandem eſſentiam habere duplex eſſe, naturale & in materia, & extraneum abſtractum. puta in intellectu. Si autem in obiecto cognitiu intelligatur quendã reſpectum derelinqui, quo intrinſece denominetur obiectum comparatum cognitum vel appetitum, negantur relationes rationis. quia multiplicantur entia ſine neceſsitate. ſic q̃ ratiu eas non concludit, neq; experiẽtia illas uſtendit. Et melius eſt tales reſpectus non ponere quàm ponere. neq; hoc grammaticam deſtruit aut logicã. quoniam nõ negantur nomina reſpectiua neque reſpectus. puta ex parte intellectus ad obiectum, licet negentur reſpectus ex parte obiecti ad intellectũ, dictum enim alias q̃ nun mutuu refertur res ad intellectum iuxta Ariſtotelem in prædicamentis, & 5. Metap. & negatur eſſe diſtincti à fundamentis eorum, intelligo de diſtinctione, quorum vnum non eſt alterum.

Vtrum actus intellectus poſsibilis collatiuus ſit in prima operatiune intellectus. Reſpõdeo ex Ariſtotele 3. de anima tex. com. 21. duplex eſt intellectus poſsibilis operatio, prima formatiu & eſt qua intellectus poſsibilis formatur: quia intentione recipit. ſecũda eſt fides. & eſt qua intellectus cumponit.

Corullariũ fides diſcurſum comprehendit. quia dupliciter eſt veritatem propoſitionis videre. vel ex luce propria terminorum propoſitiones integrantium. vel ex illuſtratiune aliunde habita. videntur autem veritates ex diſcurſu per antecedentiũ euidentiam. Tũc collatio interuenire poteſt intellectu incomplexe concipiente. quia intellectus per intentiunẽ lapidis poteſt exẽpli gratia lapidem abſolute intelligere, & reſpectiue ad alterum comparando. excludit. n Ariſt. à prædicamentis cõpuſitionem & diuiſionem, quorum vnũ eſt ad aliquid. cullatio igitur, quæ comparationem dicit, nun excluditur à prima intellectus operatione, ſed bene collatio, qua aſſeritur ab intellectu hoc eſſe hoc, vel non eſſe hoc, multa tamẽ prædicata reſpectiua per cõplexionẽ verbalẽ explicantur, vt pater eſt, qui genuit filiũ. ſed quia reſpectus non dicunt rẽ ſupra fundamentum. ideo abſoluti receptiu ab intellectu formatio eſt. reſpectiua igitur cognitio formatiunẽ præſupponit, quamuis igitur cõparatiue incipiat intellectus intelligere, non oportet nouam formationem intellectui aduenire. quia dictum eſt eãdem cognitiunem, quæ prius erat abſuluta, eſſe reſpectiuam. differunt. n. abſulutum & reſpectiuum ſecundum eſſe aut ratiune, non oportet autem q̃ re.

Verum ex comparatione intellectus poſsibilis fiant reſpectus, qui ſunt genus aut ſpecies, &c. Reſpondeo inueniuntur eſſe, non autem fiunt ab eo, quia ex collatione intellectus poſsibilis inuenit conceptum eſſe genericum vel ſpecificum ſed intellectus agens abſtrahens eſt, qui cauſat conceptus, qui generici ſunt vel ſpecifici. vel ſimpliciter cauſet, vel in iſto, non curo nunc, quemedmodum nõ curu, an vere cauſet, aut de ordine in urdinem transferat intellectus. Sunt tamen aliqui reſpectus intentiu nales, qui ratione operis intellectus poſſibilis incipiunt de formatiunibus rerũ verificari vt ſubiectũ, prædicatum, medium. Intellectus. n. poſsibilis eſt qui componit aut diuidit. vt omnis humu eſt homo intellectus vna intentione bis vtitur: ſemel vt ſubiectu; ſecundo vt prædicatu: licet non prupria ſit huiuſmodi prædicatiu. non. n. ſpecies intelligibiles aut intellectiones multiplicantur in numero, ſaltem in eodem intellectu, poſsibile eſt igitur propoſitionem eſſe de tertio adiacente ex vna intẽtione ſolum. & poſsibile eſt affirmatiua propoſitionem appellare diuiſionẽ ratione actus copulæ cadentis inter ſubiectũ & prædicatũ. & tunc intelliges Auerroim 3. de anima com. 22. poſſumus dicere negationẽ & affirmationem eſſe cumpoſitionem, quia vtrobiq; vnitur prædicatum ſubiecto. licet in vna negatiue, in alia affirmatiue ſicut poſſumus dicere vtrunq; diuiſionem. vt dixi.

Nota quemodo intellectus vna intentione bis vtitur.

Vtrum ſit aliquis conceptus fictus. Rñu ſimplex nõ, neq; compoſitus ex poſsibilibus componi, vt ex actu & potentia, ſed cõpoſitus ex non poſsibilibus componi per naturam iam fictus eſt, vt chimeræ cumpoſitiu ex ſimilitudine capitis leonis ventris capræ & caudæ ſerpentis, compoſitiune intellige indiſtantem. ſ. ſine copula eſt mediãte inter ea quæ intellectus habet compoſita, intellectum igitur male compoſuiſſe intellige aut ex fantaſia male componente abſtraxiſſe. quia partes illæ ita diſtantem habent naturam, vt non cõcordent, vt aliquu modo bene dixit Empedocles, &c. iuxta allegationẽ Ariſtotelis 3. de anima tex. com. 20. poteſt etiam intelligi fictio ex poſsibilibus componi. non tamen cumpoſitis ſicut eſt in re. ſed tunc fictio cum falſitate coincidet, &c.

Verũ ſecluſa operatione intellectus poſsibilis res rõne differant. Rño. diſtinctio & diſtinguibilitas differũt ſicut actus & aptitudo. ſimiliter ex parte intellectus concipiens & conceptiuum, tunc ſecluſu actu intellectus, ſecluditur diſtinctio

rationis, non autem excluditur intellectiuitas ex parte intellectus conceptiui neq; diſtinguibilitas ex parte obiecti intelligibilis, ſed ſecluſo intellectu tam concip ente quàm conceptioo, remouetur diſtinctio rationis & diſtinguibilitas rationis, q ſi intellectum diuinum excluſeris, nihil remaneret, ſed de intellectu diuino aut angelico non eſt ſermo noſter, ſed de humano vt prædixi formante corpus.

Vtrom conceptus à rebus, quarum ſunt conceptus ſint ratione diſtincti. Rño. q ſi: dixi.n.in lib. de vniuerſalibus natura & intentio non re differũt, quia de eadem eſſentia vtrunque vere & affirmatiue prædicatur, vt forma lapis in materia

Quia vniuerſale.

eſt natura, & forma lapidis in intellectu eſt intentio. * neque vtrunq; illorum eſt res proprie, licet.n. forma lapidis in materia ſit res, tamen forma lapidis in intellectu non dicitur res, ſed rei intentio, niſi intelligas rem tranſcendenter vt cum en

Nota.

te conuerteretur, ſed formaliter differunt ſeu ratione: tamen niſi vtrũq; extremum fuerit ab intellecto cognitum, eorum diſtinctionem non ſciet intellectos.

Vtrum quilibet conceptus ab alio conceptu ſolum ratione diſtinguatur. Rño. conceptus intrinſece differont ratione. & non plus ſed extrinſece & denominatiue: eo quia à rebus re diuerſis aut diſtinctis accipiontor aut accipi poſſunt, dici poſſunt pluſquam ratione differre: vt conceptus leonis & equi. & tunc patet latitudinem eſſe in diſtinctione rationis ſatis magnam, quia duorum conceptuum ſic ſeparatorum vt in exemplo accipitur, poſsibile eſt vnum ſine altero exiſtere. neutrum.n. ab altero dependet, &c. ſunt & alij quorum vnus ſine altero exiſtere poteſt, & non econtra, vt cõceptus ſpeciei & generis: vt hominis & animalis. licet.n. non ſit poſsibile, cõceptu hominis exiſtente, non eſſe conceptum animalis: tamen poſsibile eſt conceptũ animalis eſſe, non exiſtente cõceptu hominis, aut ad minus certi dati alterius animalis, nõ.n. apparet ab homine hominis cõceptum euadere, ſed bene poſsibile eſt certi dati alterius animalis conceptum quantuis ſpecifici latere hominum, & hæc tamen de ſe inuicem vere affirmatiue prædicantur. Erunt etiam alij conceptus quorum vnum ab altero ſeparari non poterit, & tamen de ſe inuicem non prædicabuntur affirmatiue niſi, forte in obliquo, vt in correlatiuis patet, vt cauſa & cauſatum, &c.

Vtrum omnia ratione diſtincta poſsint in idẽ coincidere. Rño. quæ apud intellectum ſunt, coincidunt in ſubiecto. ſ. intellectum poſsibili & iſtud eſt eſſe materialiter idem. An autem inter ſe coincidant. Dico q non. dixit.n. Auer. 12. Metaph. com. 54. nõ eſt poſsibile vt eſſentiæ motoris ſit eſſentia materiæ, id eſt hoc ſit illud. eſſentiæ.n. motoris non attribuitor eſſentia materiæ. quia impoſsibile eſt, quamuis ratione differant, vt idem ſit cauſa eiuſdẽ vtroq; modo. intelligo de primis cauſis, quia tunc reſolutio motoris ſtat ad actum, materia vero ad potentiam. ratione autem differre eſt formaliter differre: & tunc conſequenter tene q faciens intellectionẽ aut volitionem aut ſenſationem nequaquam in eandem rem coincidunt cum recipiente, vt dixit Auer. 3. de anima com. 5. & 20. artificium.n. differt ab artificiato, &c. Quibus autem vijs rationis diſtinctio inueſtigetur. Dico q ex diuerſis prædicatis ad rationem pertinentibus. quorũ vnum verificatur affirmatiue de vno, reliquum vero vere negatur. prædicata autem ad rationem pertinentia ſunt modi grammaticales, vt rectus obliquus. abſtractum concretum: ſubſtantiuum adiectiuum, &c. modi logicales appellatio ampliatio ſuppoſitio ſubiectom prædicatum. maior extremitas, maior, mediom, genus, ſpecies, &c.

Quomodo genus & differẽtia diſtinguantur ratione, & non re. Intellectus, & volũtas idẽ re.

Hac diſtinctione vſus ſum in 2. lib. de elementis. genus & differentia ratione diſtinguuntur, & non re, quia de ſe inuicẽ vere & affirmatiue prædicantur. & ratio vnius eorum nõ eſt ratio alterius. Et in lib. de intelligentijs quolibe. 3. Intellectus & volontas ſunt idem re, licet ſecundum eſſe vel ratione differant. Intellige ly vel expoſitiue. non.n. potentiæ animæ ſic diſtinguuntur ab anima q potentia vere negatiue prædicetur de anima, aut econtra. Dixit.n. Auer. deſtructione deſtructionum diſputatione 5. dobio 3. Cum dicitur anima prudens anima volẽs, de natura talium denominationum eſt q ipſarum ſubiectum non multiplicatur in actu. immo tantum illo modo quo multiplicatur diffinitum ex partibus diffinitionis. videlicet q multiplicatio eſt mentalis, non realis ſeu actualis. & Ariſt. 2. de anima potentia organi anima, & pluries alibi, &c. Similiter cum dixi ſpeciem intelligibilem actum intelligendi, & habitum intellectus eſſe idem, ſed rationes eorum differũt

Quomodo ſpecies intelligibilis actus intelligendi, & habitus intellectus ſunt idem.

quia ſpecies eſt forma intelligibilis. & etiam ſpecies illa eſt quo intellectus intelligit, dum fantaſia intellectui ſeruit in opere, ceſſante autem fantaſia, remanente fantaſmate ſeruato, remanet ſpecies intelligibilis intellectus, & eſt habitus. Similiter in libro eodem quolibeto 4. Deus & felicitas ratione differont. quia ipſa vt actus purus eſt, Deus eſt, vt vero ipſa eſt quo aliquis felix eſt, felicitas eſt. Similiter dixi q eſſe non differt ab eſſentia, niſi ratione. Et deſtructione deſtructionũ diſputatio. 5. dobio 3. reprehendit Auerrois Auicennam q eſſe ſit accidens quidditati. eſſe.n. & eſſentia grammaticaliter differunt, & nõ plus. In quæſtione autem de poteſtate ſyllogiſmi cõceſsi vnũ ſyllogiſmum re, variatum ratione per naturalem & non naturalem. intellige re, rationis tamen. quia ſyllogiſmis non eſt extra animam, niſi intelligatur ſyllogiſmus in voce aut in ſcripto. ſecundum.n. q præmiſſe vt primi modi primæ figuræ comparantur ad concluſionem eiuſdem modi, appellantur ſyllogiſmus naturalis. quia cogitatio & intellectus noſter naturaliter inclinatur in extractione conſequentis illius de illo antecedente. vt autem dictæ præmiſſæ primi modi primæ figuræ comparantur ad concluſionem per conuerſionem per accidens extrahibilem de illis præmiſsis, appellantur artificialis. quia intellectus ex ſoa naturali inclinatione non fertur in illud conſequens. ſed ſolom conſequens illod elicit intellectus, cum regulatur per artem conuerſiuam propoſitionis vniuerſalis affirmatiue in particularem affirmatiuam, &c. In 2. etiã libro de elementis conceſsi q non oportet diſtinctionem caloris in naturalem & artificialem eſſe realem. ſed ſufficit q ibi ſit diſtinctio rationis, patet de igne Fabri cui[9] calor vt ab igne eſt, res eſt naturalis. ſed vt arte regulatur. artificialis eſt, non quia factus per artem ſit. Diſtinctionis autem rationis pars eſt diſtinctio ſecundum diffinitionem. quia diffinitio eſt prædicatum intentionale: ideo habentia diuerſas diffinitiones, vt ſic ratione diſtingoontur: non oportet autem q omne ratione diſtinctũ diffinitione differat, quia ſtat q ipſum non habet diffinitionem, vt cum ens comparatur ad vnum. Dixi etiam in 2. lib. de elementis materia & forma diſtinguuntur ratione, non autem ſecundum eſſe ex Auerroe 4. Phyſic. com. 17. quia vnum ſit alterum ſed quia eodem eſſe ſunt, & 7. Metaph. commen. 27. quia alia eſt materiæ diffinitio à diffinitione formæ, & tamen materia, & forma non ſeparabilia ſunt ſecundum eſſe. quamuis.n. compoſitum corrumpatur & forma illius deſinat eſſe, & materia maneat, non tamen manet materia ſecundum idem eſſe, licet ſecundum eius eſſentiam materia remaneat. ſimiliter quamuis intellectus remaneat qui fuit Sortes. non tamen remanet ſecundum illud eſſe ſecundum quod fuit illius. neq; ex hoc ſequitur eſſe & eſſentiam pluſquam ratione differre. & ſic non capitor hic diſtinctio ſecundum eſſe pro diſtinctione rationis. Et dixit in lib. 2. de orbibus diſtinctio diffinitionem non eſt diſtinctio ex natura rei, quia diſtinctio diffinitionum eſt apud intellectum. vbi diſtinctio ex natura rei eſt diſtinctio aliquorum præter opus intellectus. & de iſta diſtinctione formali intelligit Auerro. cum dixit illam non eſſe præter opus intellectus, vt ſupra allegatum eſt.

Quomodo Deus felicitas.

De diſtinctione caloris naturalis ab artificiali.

Materiam & formã non diſtingui ſecundum eſſe quomodo intelligitur.

Caput 20. de diſtinctione ex natura rei.

ILLA ex natura rei diſtinguuntur quæcunque præter opus intellectus magnam vel paruam habent diſtinctionem. Et per oppoſitum quæcũq; ſunt, & nullam præter opus intellectus diſtinctionẽ habent. Illa ſunt idem ex natura rei. Quatuor autem medijs diſtinctio hæc inueſtigatur ſcilicet quatuor generibus oppoſitionum. ſ. cõtradictoria priuatiua, contraria, & relatiua, quia verificare oppoſita de ſimpliciter eodem non eſt poſsibile, alias limitationes ab Ariſtotele poſitas primo elenchorum ſubintellige. cum ergo duo oppoſita verificantur illa de quibus verificantur, non ſunt omnino idẽ ex natura rei. Intellige de oppoſitis quorum alterum eſt reale quia diuerſa prædicata rationis cum idẽtitate rei ſtant. quia in prima figura medium ſubijcitur in maiore propoſitionẽ, & præ-

& prædicatur in minori. non intelligas propter hoc duo contradictoria de eodem verificari.ſ.ſubijci non ſubijci,prædicari. non prædicari vnum.n.verificatur, & non alterum. non enim valet conſequētia ſubijcitur,ergo nō prædicatur. quemadmodum non valet, hoc prædicatur, ergo non ſubijcitur.

Exemplum huius diſtinctionis eſt totum & vna eius medietas,quia totum componitur ex altera medietate. Et de toto eſſentiali, dixit Auer. 8. Meta.com. 8. apparet ꝙ anima hominis & homo ſunt idem quodammodo, & non idem alio modo,quia ſunt idem ſecundum formam,non autem ſecundum cōgregatum ex materia & forma. Similiter brutum ex corpore componitur & ſenſus eius nō brutum ex ſenſu componitur & corpus eius non. Et. 6. Topic.capite. 21. dixit Ariſ. cum partes ſunt,ſtat totum non eſſe. Intellige de toto & parte materialiter acceptis.ſ.pro rebus,quæ denominantur. non autem formaliter & reſpectiue quare non idem partes toti,& hæc eſt quæſtio, quam dixit Ariſt. 1. Phy.tex.com. 17. eſſe pulchram in ſe,moderni autem ſequuti Auerroim aliam quæſtionem addiderunt.ſ. an totum à partibus ſimul ſumptis diſtinguatur,ſed de hac dixi ſatis in lib.primo de elementis.

Diſtinctionem ex natura rei quidam inueſtigant quia medium demonſtrationis differt ab extremis. Secundo quia differt propoſitio per ſe nota à propoſitionem non per ſe nota. Tertio quia diffinitio & diffinitum differunt. Sed dicendum eſt hæc media diſtinctionem rationis concludere, non autem diſtinctionem ex natura rei, quia illa ſunt intentionalia prædicata, non autem realia.

Vtrum diſtinctio ex natora rei ſit accepta ab Ariſtotele.

Quòd ſic, quia Ariſto. 1. Poſteriorum & 7. Meta de particularibus non eſt ſcientia, ſed de vniuerſalibus, & procemio primi metaphyſicæ Callias per ſe ſanatur, non autem homo. ergo apud Ariſtotelem eſt differentia inter ſingulare & vniuerſale, non autem alia niſi ex natura rei, ſimiliter ſingularia non ſunt diffinibilia, ſed vniuerſalia ſic. Singularia inferiora ſunt corruptibilia, & non vniuerſalia. Secundo quidditas & id cuius eſt quidditas in materialibus differunt, ergo ſpecies ab indiuiduo, patet antecedens ex 3. de anima tex.com. 9. & 7. Met.tex.com. 41. Tertio in diffinitione hominis intrant carnes & oſſa, non autem hæ carnes, aut hæc oſſa, ergo vniuerſale & particulare differunt,dixi.n.in libro de vniuerſalibus, vniuerſale & ſingulare ſunt duæ naturæ ex Auerroe. 3. Meta.cō. 10. quia hoc intellectū eſt,puta vniuerſale,hoc vero ſenſibile.ſ.ſingulare. Quarto genus eſt vt materia,differentia vero vt forma, patet ex Porphyrio & ex Ariſtotele & Auer. 7. Meta.com. 43. ergo animal & rationale ex natura rei differunt. Quinto magnitudo & magnitudinis eſſe differunt,ergo ſpecies & indiuiduū ex natura rei differunt. Sexto ens eſt commune 10. prædicamentis, & ſubſtantia non,ergo ſubſtantia & ens ex natura rei differunt. Septimo deus & creatura conueniunt in ente, & differunt non eodem præciſe, quia nihil idem præciſe eſt principium conuenientiæ & differentiæ aliquorum,ergo aliquo modo differunt ex natura rei. Rñō. diſtinctio illa ſub hoc nomine ex natura rei non accipitur ab Ariſtotele. & ſecundum rem quantum ad multa quæ dicunt, non ponitur, ſed quantum ad aliqua conceditur illa diſtinctio,vt patebit ſoluendo rationes in oppoſitum.

Ad primum illa diſtinguunt inter eſſe intentionale & eſſe reale,non autem cōcludunt diſtinctionem ex natura rei,quia in eſſe vniuerſali res ſcibiles & diffinibiles ſunt,& materiale indiuiduum eſt generabile & corruptibile & alterabile,non autem intentio vniuerſalis,niſi valde æquiuocādo iuxta ea quæ dixit Auerr. 3. de anima com. 5. de intellectis ſpeculatiuis reſpectu fantaſmatum corruptibilibus,non autem reſpectu intellectus poſsibilis.

Ad ſecundum negatur conſequentia,quia intellectus antecedentis eſt, forma differt à compoſito. Secundo conceditur conſequens.ſ.intentionale eſſe differt à reali, non tamen realiter,quia non vtrunque extremum eſt res, & de eadem forma verificantur.

Ad tertium diffinitio & diffinitum apud intellectum ſunt, ideo quæcunq; diffinitionem intrant,apud intellectum ſunt, ſed indiuiduum reale non eſt in intellectu,ideo ipſum diffinitionem realis rei intrare non poteſt,tum quia oportet diffinitionem multis indiuiduis conuenire, quod non eſt poſsibile, ſi ſignatum indiuiduum diffinitionem intraret, dixit enim Auerrois. 5. Metaphyſi.commen. 12. vnum enim in ſpecie ad minus dicitur vere de duobus in numero,dixit vere, quia accidit vt vnum in ſpecie ſit vnum in numero,quando de ſpecie non inuenitur niſi vnum indiuiduum.

Ad confirmationem vniuerſale & indiuiduum differunt ſecundum eſſe, & in eſſe reali præſentatur indiuiduum ſenſui, & in eſſe intentionali præſentatur intellectui.

Ad quartum negatur conſequentia,quia licet proportionalem habeant modum ſe habendi genus & differentia ſicut materia & forma, vt dixit Ariſto. 8. Meta.tex.com. 9. non tamen tanta eſt diſtinctio inter genus & differentiam, ſicut eſt inter materiam & formam,quia genus & differentia de ſe inuicem vere affirmatiue prædicantur, non autem de materia & forma aut econtra,niſi forte in concreto & denominatiue,apud igitur intellectum diſtinctiuum & diſtinguibile vt materiale & formale ſe habere poſſunt.

Ad quintum negatur conſequentia, vult autē philoſophus ibi diſtinctionem inter obiectum intellectus & ſenſus, non curando,an ſit præter opus intellectus diſtinctio illa, nec ne.

Ad ſextum ſimiliter, quia non habetur inde niſi ꝙ termini illi non ſunt paris ambitus in ſignificando. Hoc autem nihil ponit ex parte rei. Ad ſeptimum non eſt aliud conuenientia in ente quàm quodlibet illorum eſt ens, & differētia quàm ꝙ vnum non eſt alterum, & concedo quòd non eſt idem medium concludendi aliqua differre cum medio concludendo quòd ſint idem,non quòd conuenientia ſit in aliquo reali præter opus intellectus.

Dubitatur ꝓpter Scotum. Vtrum diffinitio & diffinitum ex natura rei diſtinguantur, videtur ꝙ ſic, quia de eis prædicata contradictoria verificantur, quorum alterum eſt reale, quia diffinitum eſt conſtitutū ex partibus diffinitionis & non conſtitutiuum earum diffinitio vero eſt,conſtitutiua diffiniti, & non conſtituta ex diffinito. ſecundo quia diffinitum dicit vnam conceptibilitatem,diffinitio vero duas. Rñō. diffinitio & diffinitum formaliter accepta non ſunt extra intellectum,ſed in intellectu ſunt,& quāuis extra ſint homo & animal rationale, non tamen ſunt diffinitio & diffinitum, niſi cum in eſſe intentionali accipiuntur, & ſic ſunt in intellectu. Et tunc inter illa cadit diſtinctio rationis, & ſic diffinitionem declarare,& non declarari, diffinitum vero declarari, & non declarare,non arguunt niſi diſtinctionem rationis. Sed loquendo de denominatis eſſe diffinitiones aut diffinita rerum, quæ ſunt extra animam,dico ꝙ ſolum ratione differunt. non autem ex natura rei, non.n.valet animal eſt equus, ergo homo non eſt animal. Quod allegatur genus & differentia conſtituunt ſpeciem,dico exempli gratia animal rationale eſt homo, non autem componit hominem, ſed apud intellectum conceditur conſtitutio illa, patet apud Auerroim. 1. Phyſico. com. 5. dum loquitur de compoſitione apud imaginationem non enim capit intellectus quod homo ſit animal, & ꝙ animal ſit pars componens hominem extra intellectum, neque capit intellectus ꝙ animal ſit pars componens hominem, & ꝙ animal vere affirmatiue & eſſentialiter prædicetur de homine,vt dixi in ſecundo libro de elementis.

Nota contra Scotum.

Ad argumentum prædicata contradictoria, quorum alterum eſt reale, concludunt diſtinctionem ex natura rei, non autem prædicata contradictoria intētionalia, qualia ſunt diffinitum,non diffinitum. diffinitio,non diffinitio,demonſtratum non demonſtratum conſtitutum apud intellectum,non conſtitutum. Sed cum ſint prædicata cōtradictoria quæ apud rationem ſunt,illa diſtinctionem rationis inferunt,ex hoc patet ratio quare limitabatur à principio capituli ad concludendum diſtinctionem ex natura rei,ꝙ oportebat accipere contradictoria,quorum alterum eſt reale.

Vtrum intellectus agens & poſsibilis diſtinguantur ex natura rei,non realiter, quòd ſic, quia ſunt mouens & motum.

Rñō. apud Auerroim ſunt duæ res.ſ. primus intellectus & infimus, & hoc concludit ratio, quia reſolutio mouentis & moti, cū ad prima principia deuenerit, de neceſsitate ad duo ſtat, quorum vnum non eſt alterum.

Dubitatur quid velit Auer. 7. Meta.com. 20. dicens Sortes

nihil

nihil aliud eſt quàm animalitas & rationalitas, quia rationalitas eſt anima intellectiua, & animalitas eſt anima ſenſitiua. hæc autem falſa eſt. Sortes eſt anima ſenſitiua & intellectiua, quia Sortes includit corpus, quod non includunt formæ eius. Secundo Auer. 8. Meta. com. 8. neq; homo eſt ipſa animalitas & multitudo pedum, ſed eſt animal quod diſponitur per animalitatem & per pedum multitudinem. Reſpondent intelligit Auer. per abſtracta, concreta. ſ. Sortes nihil aliud eſt quàm animal rationale. Sed iſte ſenſus, quamuis ſit verus, non eſt ille quem Auer. ibi intelligit, quia eſſet hoc facere ſermonem eſſe inartificialem. intelligit igitur Auerro. per abſtracta, abſtracta ipſa non concreta. ſ. Sortes non eſt aliud quidditatiue ſeu ſecundum formam quàm animalitas & rationalitas, patet iſte ſenſus per verba eius. ſ. quæ ſunt quidditates eius, neq; animalitas, & rationalitas ſunt quidditates, niſi Sortis & Platonis, concretis autem non conuenit eſſe quidditatem, ſed ea eſſe quorum eſt quidditas, ꝙ ſi vltra humanitatem aut animalitatem ponantur in Sorte formæ elementorum. Rñ. ſunt ibi in potẽtia, & non in actu, quidditas autem actum dicit, & quia formæ elementorum ſunt præſuppoſitæ animalitati, ideo dictio excluſiua illas non ſimpliciter excludit. An communicabile & prædicabile differant, ſic ꝙ communicabile reperiatur ex parte rei, prædicabile autem ex parte intellectus. iuxta ea quæ dicunt Scotiſtæ. Dico ꝙ non, ſed non differunt niſi nomine, ideo quemadmodum prædicabile non eſt extra intellectum, ita neq; communicabile, quia communicatio vniuerſalium non eſt niſi per prædicationem, ꝙ ſi aſſumpſeris, communicabile eſt extra intellectum, ergo & prædicabile, nego aſſumptum. Si probas quia ſecluſo opere intellectus homo eſt in multis. Rñ. mala eſt locutio, ſed ſi bene intelligatur, ſenſus eſt, multi ſunt homines ex qua nõ ſequitur homo eſt in multis, quia nulla eſt res quæ ſit in multis, niſi forte de intellectu poſsibili apud Auerroim, non. n. bene dicitur homo eſt in Sorte. ſed bene dicitur Sortes eſt homo, diſtinctiones igitur generis ſpeciei & indiuidui, habitudines totius vniuerſalis & partis ſubiectiue, apud intellectum ſunt, non autem extra intellectum quẽadmodum ordines prædicamentorum apud intellectum ſunt, non autem extra animam.

Caput. 22. de diſtinctione modali.

MODVM intrinſecum quidam diffiniunt qui additus non variat rationem formalem rei. vt gradus albedini, ſimiliter neq; remotus ab ea, quia modus in ſe nullam dicit formalitatem. Erit igitur differentia inter modum contrahere diuiſum, & diuiſi aut cõſtitui rationem formalem variare, poteſt. n. modus diuidere, quemadmodum & differentia, licet alterius rationis ſit diuiſio, ſed differentia conſtitutiua eſt, & actuatiua, non oportet autem ꝙ modus conſtituat. Sed an Scotus in hoc bene, aut conſequenter dicat: videndum eſt, quia vult finitum & infinitum eſſe modos intrinſecos, ſimiliter neceſsitatem & contingentiam, exiſtentiam, actum & potentiam, intenſionem & remiſsionem, differentiam indiuidualem, realitatem. Quia igitur infinitas prædicatur in primo modo dicẽdi per ſe de deo apud ipſum: Quæro an remoto modo, puta infinitate, per intellectum intellige, remanet diuinitas, & ſic remoto prædicato primi modi remanet res apud intellectum, quod eſt impoſsibile, aut non remanet diuinitas, & ſic remotio modi remouet formalitatem. cuius eſt modus. Similiter exiſtentia apud ipſum prædicatur in primo modo dicendi per ſe deo, & tunc fiat argumentum de exiſtentia, ſicut argutum eſt de infinitate. Tertio quia finitas aut exiſtentia apud ipſum non quidditatiue includitur in creatura, ergo neq; infinitas in deo, neq; exiſtentia. patet conſequentia, quia non intimior eſt infinitas rationi formali rei, quæ eſt indepẽdens quàm finitas rationi formali rei, quæ dependet. Et vadit argumentum contra modernos dicentes modum diuiſiuum non eſſe de quidditate diuiſi, vt infinitas reſpectu entis, ſed bene de quidditate conſtituti, vt infinitas reſpectu dei. Contra quos ſequitur deum differre à creaturis modaliter tãtum, conſequens eſt incõueniens etiam apud ipſos, quia deus & creatura ſunt duæ quidditates formaliter & quidditatiue diſtinctæ, & ſic non modaliter tantum. patet conſequẽtia quia ens infinitum ab ente finito non differt, niſi infinitate, ꝙ ſi deus à creatura pluſquam infinitate differt tunc diuinitas aliud dicit quàm ens infinitũ, & ſequitur quidditatem eſſe conſtitutam in eſſe quidditatis per modum, quod abhominabile eſt apud intellectum, quia diuinitas in eſſe diuinitatis per infinitatem conſtituitur apud eos. Dicunt diſtinctionem dei à creatura formaliter eſſe per modum, quia formalitatem tantum extendunt ꝙ modum comprehendit, ſed fundamentaliter non. Contra hoc eſt quod quæro, quia dempta infinitate per intellectũ noſtrum, aut remanet quidditas entis præciſe, & ſic non eſt diſtinctio in fundamento inter deum & cauſata, aut remanet alia quidditas. & ſic deus alio differt à cauſato quàm modo & ſic non præciſe per illum modum contrahebatur ens ad deum vel cauſatum, ſed per aliquid aliud. Conceditur igitur eis certum modum non eſſe conceptibilem ſine eo cuius eſt modus, vt intenſio albedinis ſine albedine, non tamen conceditur deum eſſe conſtitutum aut reſolubilem, & licet in intellectu noſtro eſſet conſtitutio aut reſolutio, non tamen ponenda eſt propter hoc ex parte rei, vt. 12. Meta. declarat Auer. com. 39. Dicere autem ꝙ infinitas de deo ſit perfectiſsimus conceptus, quem habere poſſumus de deo qui circunloquatur nobis diuinitatem, habet aliquid conſiderationis, ſed tranſeat nunc & conceditur eis quòd comparatur modus illi cuius eſt modus vt indepẽdentia deo. aut vnus alteri ſimili, vt dependentia hominis dependentiæ leonis, aut vnus ſuo oppoſito, vt dependentiæ independentia, aut vnus diſperato, vt independentia neceſsitati. Sed non, conceditur ꝙ exiſtentia eſt modus, ſed quidditatiue dicitur de entibus quemadmodum & ens, vt in principio huius operis dictum eſt, & in primo libro de elementis. Quod ſi dicitur exiſtentia non variat rationem formalem entis, quia idem Sortes eſt Sortes, ſiue exiſtat, ſiue non: Reſponſio negando aſſumptum, quia ſi Sortes eſt, Sortes eſt animal rationale, & ſi Sortes non eſt, ipſe non eſt animal rationale, ꝙ ſi cauſæ ſunt Sortem producere potentes, tunc Sortes poteſt eſſe animal rationale, ꝙ ſi non ſunt cauſæ Sortem producere potentes, vt quia Sortes tranſiuerit in præteritum, tunc imaginabile eſt ꝙ Sortes ſit animal rationale non tamen poteſt eſſe tunc ꝙ Sortes eſſe animal rationale apud philoſo. Theologo autem patet via per reſurrectionem. Veritas autem quam intendit arguens exprimere, eſt ꝙ cogitatiua de eodem conceptus Sortis facit aliquando propoſitionem veram Sor. eſt animal rationale, Sortes poteſt eſſe animal rationale. Similiter intellectus. Sed non valet, eſt idem conceptus Sortis vtrobique, ergo idem eſt Sortes, quia arguitur ab eſſe intentionali ad eſſe reale, quemadmodum non valet, eſt idem ſubiectum. ſ. Sortes illarum propoſitionum verarum, ergo idem eſt Sortes in re. Differentia autem indiuidualis in compoſitis ex materia & forma, eſt ipſa forma, vt dixi in primo lib. de elementis, & ſic differẽtia indiuidualis non eſt modus rei, vt modus contra rem diſtinguitur. Realitas autem, vt dicit eſſe reale contra diſtinctum ipſi eſſe intentionali, dicit modum eſſentiæ. loquendo autem de modo vt ſupra loquuntur philoſophi, non repugnat aliquid eſſe modum vnius, & eſſe de quidditate alterius, animatum. n. & inanimatum ſunt ſubſtantiæ materialis modi, quia adiectiua ſunt & tamen quidditatẽ conſtituunt, vt animatum eſt conſtitutiuum viuentis apud intellectum, quemadmodum in re anima eſt, quo animatum eſt; res igitur quidditatiue dicitur de forma ignis in materia, & intentio dicitur de forma ignis in ſenſu, aut intellectu, & ſic diſtinctio prædicamentalis non de neceſsitate concludit diſtinctionem in eſſentia aut forma, ſed bene concludit diſtinctionem rationum aut formalem, & ſic conceditur ꝙ aliqui modi variant rationem formalem vt reale & intentionale, ſæpe etiam dictum eſt ꝙ eſſe ab hoc & eſſe in hoc ſunt modi diſtinguentes actionem à paſsione, & ſic aliqui modi prædicamentaliter diſtinguunt &c. Actus autem & potentia, ſi dicunt materiam & formam, nõ ſunt modi, ſed res vna vel plures, non curo nũc. Si autem dicunt rem, quæ poſsit eſſe, aut ſit, potius dicunt diuerſas entis ſignificationes quàm modos, quamuis etiam modi appellari poſsint, cum in obliquo accipiantur, vt materia aliquando eſt in actu reſpectu determinatæ formæ, aliquando vero eſt in potentia, ſimiliter forma a, aliquando

Forma differentia eſt indiuiduus in compoſitis ex materia & forma.

poteſt

poteſt eſſe in materia, aliquando non. Vtor ſæpe iſta determinatione a, vel b, vt ſit reſtrictio termini communis ad diſcretum, ne cõfuſio termini communis falſificet propoſitionem, ſed hoc ex logica notum eſſe debet. Aduerte igitur ꝙ Scotiſtæ ita ſtricte loquuntur de modo quàm nolunt album & nigrum eſſe modos, quia variant rationem formalem, primam vel non primam, licet.n.circa hominem non varient rationem formalem primam & ſubſtantialem, variant tamen ſecundam & accidentalem. Sed dicendum eſt ꝙ album eſt modus ſubſtantiæ.quia adiectiuum eſt &c. Sed reſpectu colorati ſpecies eſt, & ſic colorati variat rationem formalem reſtringendo ad determinatum colorem. Si aũt ſubſtantiuare ipſum volueris, quia neutrum eſt, non erit modus, ſed ſpẽs colorati.

Caput.22. de diſtinctione formali.

FORMAM totius intelligunt naturam abſtractiue acceptam, vt humanitatem quæ nõ format, ſed eſt ipſum totum, intranſitiue. igitur dicitur forma totius. Ego autem in primo lib. de elementis declaraui ꝙ totum non dicit tertiam entitatem à partibus realiter diſtinctam, ſic ꝙ totum vere negatiue dicatur de partibus ſimul acceptis, immo affirmatiue de illis prædicatur, neq; humanitas eſt compoſitum, neq; eius nomen eſt concretum, ſed abſtractum. Et vt modo loquendi Auer. vtar. 12. Meta.com. 39. non eſt ſumptum, ſed principale, differentia eſt in modo loquendi, non in re. ſumptum.n.concretum dicitur, principale vero abſtractum, licet grammaticus deriuet nomina abſtractorum à cõcretis. quia dictiones grammaticus aduertit. vbi philoſophus ad res, & ſic rerum naturas ponderat, ideo humanitas formam dicit, qua homo eſt, neq; materiam dicit proportionabiliter loquor in alijs locis per igneitatem intelligens formam, q a ignis eſt, quæ eſt leuitas ſimpliciter, & ſic de alijs cœlitas forma eſt, qua cœlum eſt &c. dixit.n. Auer. 5. Meta.com. 24. Cauſa qua homo exiſtit vere, eſt humanitas, ꝙ ſi dixeris dari formam, quæ non format, vt intelligentiam. Iſtud dictum theologicum eſt. Sed Ariſtoteli & Auerroi repugnans, eſſe.n. formatiuum naturam formæ ſequitur, immo actu formare ſequitur, quod plus eſt, ſupernaturale.n.eſt animam intellectiuam ſine corpore eſſe, vt patet ex intẽtione Ariſtotelis. 1. de anima tex. commenti. 12. & 2. de anima textu commenti. 26. demonſtrantis impoſſibile eſſe animam ſine corpore eſſe, quamuis ipſa eſſet intellectus, quemadmodum.n. ſupernaturale eſt albedinem ſine ſubiecto eſſe. Et tunc patet, quia apud Ariſtotelem & Auer. deus format orbem. ideo apud ipſos, nõ dicit totum tertiam entitatem diſtinctam à partibus ſimul, neq; aliquid nobilitatis habet forma in toto, quam non habeat extra, quia tunc deus perficeretur, aut deo eſſet aliquid perfectius, verum eſt tamen ꝙ melius eſt deum actuare materiam, quàm non quia actuando ipſe iuſtus eſt & liberalis communicando bonitatem illis, quæ apta ſunt illam bonitatem participare.

Igneitas leuitas eſt ſimpliciter, & forma ignis ſubſtantialis.

Diffiniunt aliqui diſtinctionem extremorum formalem per eſſe diſtinctionem quorum vnum non includit alterum in primo modo dicendi per ſe. Sed hæc determinatio non bene intelligitur, quoniam genus & ſpecies eius vt animal & homo, ſic ſe habent ꝙ vnum de altero prædicatur in primo modo dicendi per ſe, & tamen formaliter diſtinguuntur. quomodocunq; etiam dicas, vel hominem ab animali formaliter diſtingui vel ecõtra animal ab homine, quia diuerſarum ſunt diffinitionum. Niſi dicatur ꝙ homo & animal ſunt formalitates diſtinctæ, quæ tamen non formaliter diſtinguũtur. Quod non bene ſonat, facere enim duas res non realiter diſtingui, aut duas formalitates non formaliter diſtingui, non eſt rationabile, etiam apud Scotum. Quidam regulam dant. Quæcunque diſtinguuntur per priora, illa formaliter diſtinguuntur. Et per oppoſitum quæcunq; diſtinguuntur ſolis differentijs diuiſiuis, illa non diſtinguuntur formaliter, quia per poſteriora diſtinctio, non per priora, ſed contra & vtor prima regula. Sed animal ab homine diſtinguitur per priora, quia animal ſenſu eſt animal, & homo non ſenſu eſt homo, ſed intellectu, ergo formaliter diſtinguuntur. conſequens eſt inconueniens, & non niſi ratione regulæ aſſumptæ. Rño. animal aliquo modo formaliter diſtinguitur ab homine prout animalis alia eſt ratio quàm hominis, & animal aliquo modo non formaliter diſtinguitur ab homine, puta pro quanto includitur in diffinitione hominis, & ſic animal homini non eſt ſimpliciter idem formaliter, neq; ſimpliciter formaliter diſtinctum, ſed aliquo modo non idem, & aliquo modo. Diffiniunt alij diſtinctionem formalem per eſſe alietatẽ quidditatum non ſe quidditatiue includentium. hi nimis ſtricte loquuntur, quia modi oppoſiti, vt finitum & infinitum, formaliter differũt, & non ſunt quidditates proprie, ſimiliter ſuperius & inferius formaliter differunt, ſaltem non mutue, quorum vnum quidditatiue includit alterum. Intelligo igitur diſtinctionem modalem eſſe partem diſtinctionis formalis. Eſſe igitur formaliter aliquid eſt dupliciter aliquando eſt eſſe illud per formam ſubſtantialem vt homo eſt formaliter, homo, animal, viuens, corpus, ſubſtantia, ens. Aliquando vero per formam accidentalem intrinſece denominantem, vt homo formaliter eſt albus, cum albedinem in ſe habuerit potentem ipſum denominare denominatione data. Aliquando autem forma in eſſe intentionali, vt Sor. formaliter eſt videns, quia viſione formatur, ſimiliter formaliter eſt intelligens quia intellectione formatur in actu vel in habitu non curo nunc. Et aliquando forma extrinſece denominante, vt agens formaliter eſt actione agens, quamuis actio ſit in paſſo, & conſequenter differentia per formam formaliter differunt, & iuxta iſtum modum loquendi dixi in primo lib. de elemẽtis dubio. 22. nihil eſt idem formaliter & proprie, niſi prædicatum ſit ſumptum à forma. Alio modo dicitur formaliter aliquid cum eſt illud per eius formalitatem, propria autem rei formalitas altero duorum modorum accipienda eſt, primo modo accipienda eſt per proprium abſtractum, vt materia materialitas, forma formalitas homo humanitas, infinitum infinitas, exiſtens exiſtentia, modus modalitas, quid quidditas, & ſic formalitas eſt communis materiæ formæ & compoſito, quidditati & modo ſubſtantiæ & accidenti, quamuis etiam nomen fictum eſſet, vt chimera, ſiue nomen ſit poſitiuum, ſiue priuatiuum, & ſic priuatio propriam formalitatem habebit, & ſic Ariſto. 1. Phyſi. tex. commenti. 67. epilogando de numero principiorum dixit, ſunt quodam modo duo, & quodã modo tria, quia duo ſunt principia per ſe rerum naturalium. ſ. materia & forma. Si autem diſtinguitur priuatio quæ eſt principium per accidens, à materia, ſic ſunt tria. priuatio igitur formaliter differt à materia. Corollarium licet entitas eſſet omnium quidditas, ſiue ſint modi, ſiue paſſiones, ſiue vltimæ differentiæ, non tamen entitas eſſet propria formalitas omnium, quia non omnium ipſa eſt proprium abſtractum, ſed entis tantum, & hoc modo quæcunq; proprijs abſtractis differunt, illa formaliter differunt proprie. Secundo modo per propriam rei diffinitionem, diffinitio.n. conuertitur cum diffinito. ideo propria ei dicitur, & hoc modo proprijs diffinitionibus differentia proprie formaliter differunt, ad diffinitionem autem deſcriptio reduci poteſt. Formalitas autem rei non propria accipienda eſt pro omni diſpoſitiuo rei, ſiue ſubſtantiali, ſiue accidentali ſiue poſitiuo, ſiue priuatiuo, &c. ratione autem iſtorum duorum ſ. diſponentis & diſpoſiti duplices dantur prædicationes formales, & identice formales vere ſunt propter identitatem diſpoſitionis. Identice vero propter idẽtitatem diſpoſiti. dicit Franciſcus tertium modum. ſ. per cõcomitantiam. vt generatio vnius eſt corruptio alterius concomitãter, ſed iſtud non conceditur. immo generatio eſt corruptio diuerſimode, quia generatio termini ad quem eſt corruptio termini à quo, & ſic illa eſt identice vera, non autem concomitanter, non.n. propter hoc ꝙ generationem comitaretur corruptio, concedendum eſſet generationem eſſet corruptionem. Iſtud enim eſſet concedere omnia accidentia, eſſe ſubſtantiam, quia illam concomitantur accidentia. formales duplices, eſſentiales, denominatiue, eſſentiales ſunt tripliciter ſecundum ꝙ prædicatum dicit quid, vel quale, vel aggregatum cum vt diffinitio de diffinito, vel partium eius, denominatiue ſunt quadrupliciter. primo cum prædicatur differẽtia vel modus de contrahibili vt animal eſt rationale. ens eſt finitum. ſecundo cum prædicatur paſſio de ſubiecto vt riſibile de homine. tertio cum prædicatur cauſatum de cauſa formali, exemplificant hic. homo eſt nigredine niger. homo calore calefacit. Sed dicendum eſt

ꝙ ille

ꝙ ille ablatiuus eſt ratio inhærentiæ prædicati ad ſubiectum, non autem ſubiectum eſt, ſed ſubiectum ibi eſt quod diſponitur per cauſam, vt inde oriatur cauſatum, bene igitur loquantur, & dicant prædicatur cauſatum de ſubiecto diſpoſito per cauſam. quarto cum prædicatur accidens, de ſubiecto, & ſic nouem modis ſecundum ꝙ nouem ſunt genera accidentium. Sed recorderis aliquod accidētium. aliquando eſt prædicatum per ſe de certa ſubſtantia vt prædixi. Recorderis etiam heterogeneitatis denominationum relationum, quia quædam nominat fundamentum ſubiectum & ſuppoſitum vt ſimilitudo, quia albedo eſt ſimilis, corpus ſimile, Sortes ſimilis. Quædam nominat fundamentum, non autem ſubiectum neq; ſuppoſitum, vt inhærentia, quia accidens inhæret non autem corpus neq; Sortes. Quædam nominat fundamētum, ſubiectum non ſuppoſitum, vt theologizando creatio paſsiua animæ Chriſti benedicti, quia anima creata, & homo ſaltem. ſecundum intellectum, ſed non ſuppoſitum, quia illud eſt diuinum. Quædam vero nominat ſuppoſitum præciſe, vt paternitas. quia Sortes eſt pater. non autem anima, neque potentia generatiua pater eſt.

Non te prætereat etiam certam prædicationem ſecūdum curſum naturæ eſſe accidentium de ſubſtantia, & non econtra. attributio autem accidentis ad accidens non eſt eſſentialis. iuxta Ariſtotelem & Auerroim. 4. Meta. tex. com. 14. Identicam autem propoſitionem diffiniunt eſſe, quando vnum extremum propoſitionis propter infinitatem eſt idem alteri, non autem quia vnum extremum de altero formaliter dicatur. Infinitatem autem duobus modis eſſe dicit Theologus poſitiuam. ſ. & permiſsiuam propter poſitiuam infinitatem verificatur hæc deus eſt bonitas. propter vero permiſsiuam verificantur iſte, vt ens eſt bonitas, & humanitas & entitas, tranſcendētia. n. licet non actualiter ſint infinita, permittunt tamen infinitatem ſecum, eſt tamen differentia in prædicando abſtracta de abſtractis, aut concreta de concretis, & abſtracta de concretis, aut concreta de abſtractis. Theologi. n. concedunt diuinitatem eſſe generationem, ſed non generare. Et dant regulam. Quando ſubiectum eſt vltimate abſtractum, nihil prædicatur de eo, niſi formaliter vel identice ratione infinitatis, qua infinitate remota prædicatio non eſt vera, niſi ipſa ſit primi modi dicendi per ſe. Sed hic multa conſideranda ſunt. primo quia diffinitum, ſcilicet prædicatio identica à philoſophis conceditur, à quibus infinitas negatur. ergo declaratio non ſufficiens. Confirmatur quando ſunt aliquæ propoſitiones veræ etiam remota aliqua cauſa veritatis earum, illa cauſa veritatis non eſt propria & adæquata cauſa illius, & ſic non eſt diffinitio, quia diffinitio adæquata & cōuertibilis eſt, ſed philoſophi propoſitiones in litera enumeratas concedunt eſſe veras identice, & tamen vtranq; infinitatem negant, & poſitiuā, qua ſit aliquid actu infinitum, & permiſsiuam qua aliquid infinitatem in actu ſecum permittat, quemadmodum magis commune permittit ſecum minus commune, ſiue ſit modus, ſiue differentia, ſiue ſpeciale, &c. per philoſophos Ariſtotelem & Auerroim intelligo. Auicenna enim quamuis conceſſerit deum eſſe infinitum. non tamen philoſophus eſt, ſed medius eſt inter peripateticus, & loquentes ſecundum legem Maumetti. iſtæ igitur propoſitiones, deus eſt bonitas, ens eſt bonitas, humanitas eſt entitas non debent dici vere ꝑpter infinitatem, quia adhuc remota infinitate, tam permiſsiua quàm poſitiua, adhuc conceduntur. Confirmatur etiam apud Theologos conceditur hæc eſſe identice vera paternitas eſt filiatio, quia vtrunq; extremum eſt idem deo, aut eſſentiæ diuinæ. licet formaliter non ſit vera, & tamen neutrum extremorum illius propoſitionis eſt infinitum formaliter, neq; permiſsiue, ſed bene identice & ratione fundamenti. Dixi tamen infra ꝙ medium ligans extrema non eſt hoc aliquid incommunicabile. Identica igitur apud philoſophos intelligenda eſt propoſitio vera ex identitate diſpoſiti, non diſpoſitionis, vt prædixi, de falſis. n. ꝑpoſitionibus non eſt cura. neq; de illis, quas identicas vocant ex ſigno, vt homo eſt idem currenti. Sed tranſcendētia, propter ambitum ſuum à quibus nihil fugit, ſunt aliquas propoſitiones reddentia veras, vt humanitas eſt ens, non autem ex infinitate permiſsiua. reſpectu autem dei, quamuis infiniti, non magis habemus identicas propoſitiones quàm reſpectu aliorum quæ non infinita ſunt, vt domus eſt lapides & ligna, quia hæc eſt illa, non tamen quomodocunq; diſpoſita, ſed ſub certo ordine & certa compoſitione, neq; curanda eſt finitas aut infinitas, non. n. hæ veræ ſunt, chimera eſt ens, deus eſt lapis, & tamen vnius extremum dicit permiſsiue infinitum, alterius vero poſitiue. dicerent tamen ꝙ veritas propoſitionis præſupponitur, dehinc quæritur. an propoſitio ſit vera formaliter vel identice, &c. pro regula autem quam dant aduertenda eſt hæc, humanitas eſt deitas quæ videtur falſa, non obſtante extremi poſitiua infinitate. Aduerte etiam ꝙ vltimate abſtractum intelligo, quando eſt abſtractio, qua non eſt dabilis vlterior abſtractio, & quia ſtante tali abſtractione, non eſt via verificandi illam propoſitionem, niſi ex incluſione quidditatiua vnius in altero. ideo &c. fit autem abſtractio in ſubſtantia à ſuppoſito, vt ſpeciei ab indiuiduo, generis à ſpecie & datur abſtractio ſuperioris ab inferiori, & ſic magis communis à minus cōmuni, ſimiliter diuiſi à diuidente, quia ſuperiora concernuntur ab inferioribus. Et eſt abſtractio, ſubiecti ab accidente. Non poteſt autem abſtrahi inferius à ſuperiori, quia implicatur contradictio ponere inferius, & non ponere ſuperius. Sed contra ſit abſtractio, quia non oportet poſito magis communi ponere minus commune, quia ſuperiora non actu continent inferiora, ſed poteſtate, ſpecies differentiam concernit. ideo differentiam à ſpecie abſcindere poſſumus, non autem ſpeciem à differentia, & quamuis confuſe concipiatur ſpecies non concepta differentia, non tamen præſcinditur ſpecies à differentia, quia implicite comprehenſa eſt differentia in ſpecie. In accidentibus autem abſolutis fit abſtractio à ſubiecto, vt albedo, & aliquando à ſuppoſito, vt eſſentia albedinis ab hac albedine. In reſpectiuis autem, à ſuppoſito, à ſubiecto, & à fundamento fieri poteſt abſtractio, quia accidens concernitur in ſubiecto, & reſpectus in fundamento, paternitas. n. abſtrahit à ſubiecto puta ab homine, ſed non à ſuppoſito, puta ab hac paternitate, ratio autē paternitatis abſtrahit à ſubiecto & à ſuppoſito. Cauſans. n. eſt ignis calefaciens potentia cauſandi non eſt ignis, ſed calor. Cauſalitas autem non eſt ignis, neque calor formaliter, licet identice cauſalitas hic eſſet calor, loquor de igne vt calefacit, non autem vt ignit. Et aduerte aliquam eſſe abſtractionem mutuam, ſic ꝙ quemadmodum vnum extremum abſtrahitur, ab altero. ita econtra aliud abſtrahitur, vt abſtractio accidentis à ſubiecto, quia ſubiectum ab accidente etiam abſtrahi poteſt, reſpectus à fundamento abſtrahitur & fundamentum à reſpectu. Aliquam vero eſſe abſtractionem non mutuam, vt abſtractio relationis à ſuppoſito eius. ſuppoſitum. n. à relatione præſcindi non poteſt, etiam punctum à linea præſcindi poteſt, quia principium à principiato præſcinditur. Lineam autem à punctis præſcindere non eſt poſsibile contra Scotiſtas, quia poneretur principiatum ſine ſuo principio intrinſeco, præſcindit tamen mathematicus punctum à linea quamuis hoc in natura eſſe nō poſsit. ideo Auer. 6. phy. cōmen. a. non poteſt punctum eſſe ſine linea. Et ideo diſtinxit Auer. 3. Meta. com. 8. contactum mathematicum à naturali dicens geometer demonſtrat ꝙ linea recta non tangit circulum in puncto, ſed linea ſenſibilis non tangit circulum ſenſibilem niſi in linea. Et ſimiliter ſphæra tangit ſuperficiem in puncto, ſed ſphæra ſenſibilis non tangit ſuperficiem ſenſibilem niſi in ſuperficie. non abſtrahibilia autem ab inuicem ſunt vt correllatiua. licet enim vnum non ſit de propria quidditate alterius. Eſt tamen de eius diffinitione vt dixit philoſophus ſexto Topicorum capite. 5. Et ea eſſe ſimul natura dixit philoſophus in prædicamentis.

Verum prædicatio ſpeciei de genere ſit per ſe. Quod ſic videtur, quia reducitur ad primum modum dicendi per ſe conuertendo eam. Secundo quia prædicatum eſt idem formaliter ſubiecto. probatur per Scotum voco idem formaliter alicui, quando quod eſt ſic idem, includit illud cui eſt idem in ſua ratione formali, & ſic inferius eſt idem formaliter ſuperiori, & non econtra, ſic ꝙ ſuperius non eſt idem formaliter inferiori, neq; differentia ſpeciei. Tertio quia illa eſt in materia naturali. Rñ. tales propoſitiones non ſunt per ſe, quia propoſitio per ſe non conuertitur. Ariſto. 1. Poſteriorum. vt homo eſt animal, & non intelligitur illam nō eſſe ſimpliciter conuertibilem,

conuertibilem, ſed intelligitur ꝙ conuerſa exiſtente primi modi dicendi. * per ſe conuertens illam non eſt primi modi.

Sed dubiũ eſt de iſta, homo eſt animal rationale, quæ eſt primi modi, & hęc ſimiliter, animal rationale eſt homo, nam poſte riorũ pri. c. 8. circa quartũ decimũ c̄clu ſionẽ d. Linco nien. ꝙ quã do deffinitio di citur de deffini to & econuer ſo, eſt prædica tio de primo, & ſecundũ ꝙ ipſum.

Secundo quia per ſe primi modi propoſitiones ſunt de omni. primo Poſteriorum, qualis non eſt illa. Tertio quia illa non eſt prædicatio ſecundum naturam. 1. Poſterio. & colligi poteſt ex Auerroe. 6. phy. com. 15. motum eſt velocius mobile per ſe, ſed per accidens eſt impoſsibile, puta motum cœleſtæ, non intellige ꝙ per ſe attributum ſuperiori per accidẽs attribuatur inferiori. Sed ꝙ non repugnans rationi formali communioris rationi formali minus communis repugnat.

Ad primum dictum eſt propoſitiones conuerti, ſed non in propoſitiones per ſe, neq; reductiones ad primum modum dicendi per ſe à Paulo Veneto poſitæ admittuntur.

Ad ſecundum debet litera dicere, quando id cui eſt idem includit illud in ſua ratione formali, & ſic diffinitio eſt idem formaliter diffinito, & non econtra ſuperius eſt idem formaliter inferiori, & non econtra. Differentia eſt idem formaliter ſpeciei, & non econtra. ratio. n. animalis non includit hominem, ſed ratio hominis includit animal. Nullum autem ſubiectum eſt idem formaliter accidenti. licet accidẽs includat ſubiectum in ſua diffinitione data per additamentũ, & ea quæ ex iſtis inferioribus collecta ſunt & dimiſſa imperfectione deo attributa, inter ſe & ab eſſentia formaliter differunt. Contra omnis homo formaliter eſt animal, omnis homo formaliter eſt rationalis, ergo rationale formaliter eſt animal, conſequens falſum, dixit. n. Ariſt. 6. Topico. cap. 8. Si ſecundum vnamquãq; differẽtiam animal prædicatur, multa animalia de ſpecie prædicantur. nam differentiæ de ſpecie prædicantur. Rño. conſequentia non valet. Similiter non valet nulla diuinitas formaliter differt à diuinitate. paternitas eſt diuinitas, ergo paternitas non formaliter differt à diuinitate, quòd ſi intelligitur maior de omni vel de nullo ſcilicet nihil quod eſt diuinitas formaliter, &c. tunc negatur maior.

An deo attributa propriam habeant infinitatem. Rño, quæſtio apud philoſophos præſupponit quæ negant. ſ. infinitatem dei, infinitatem attributorum. vt dixi in libro de intelligentijs. Sed apud Theologos ſuppoſita præſupponuntur, & negatiue ſoluitur quæſtio, quia tantum eſt vnum pelagus, quo omnia quæ ſunt in eo, infinita ſunt.

An iſta ſit per ſe, homo albus eſt homo albus. Rño. quòd non, quia de ratione in ſe falſa nihil prædicatur. vt de homine irrationali. 5. Meta com. 34. capite de falſo, ſtat autem illam rationem eſſe in ſe falſam, quia ſtat non in eſſe albedinem homini. non intelligo in ſe falſum, ꝙ non ſit verificabile, ſed quod falſitatem includit connexione terminorum incomplexorum. Secundo de ente per accidens nihil per ſe prædicatur. Tertio de contingenti nihil neceſſario prædicatur, ſed illa eſt contingens, quoniam ſequitur homo albus eſt homo albus, ergo homo eſt albus, à toto ad partem, vel à parte ad totum. non curo. ſi enim dictionum aggregationem conſideras, eſt à toto ad partem. Si vero terminorum communitatem, eſt à minus communi ad magis commune, tunc conſequens eſt contingens, ergo antecedens non eſt neceſſarium, neq; per ſe. Quod ſi arguitur prædicatur idem de ſe, ergo vera, ergo neceſſaria. Negatur vtraq; conſequentia, concedo tamen ꝙ in intellectu hominis albi includitur album, & includitur homo, iuxta Ariſtotelem. 5. Meta. tex. commen. 16.

Quot autem modis diſtinctio formalis inueſtigatur. Rño. quinque modis vel ſex. primo vnum non eſt de conceptu alterius, vt homo & equus, vt vnum prædicamentum reſpectu alterius prædicamenti differentia reſpectu diuiſi, differentiæ diuidentes inter ſe, paſsiones reſpectu ſubiecti. non. n. ſe quidditatiue includunt vna alteram neq; paſsio ſubiectum, neque econtra. Si enim diffinitur paſsio per ſubiectum, tunc diffinitio eſt per additamentum. Secundus modus, quia diuerſarum ſunt diffinitionum. Contra ſequitur ſuperius non eſſe idem formaliter inferiori, neq; econtra, quia eorum diuerſæ ſunt diffinitiones poſſet dici ꝙ diffinitiones non ſic diuerſæ ſunt quin vna includat alteram, quemadmodum diffinita ſe includunt ſic ꝙ ſuperius clauditur in inferiori, concedó igitur vt prædixi ſuperius eſſe aliquo modo idem formaliter inferiori, quia includitur in diffinitione eius, & eſſe aliquo modo non idem formaliter illi, quia diuerſæ eſt diffinitionis ab eo.

Tertius modus quia diuerſarum ſunt deſcriptionum. Satis faciliter reduceretur tertius ad ſecundum modum. Quartus modus quia aliquid eſt demonſtrabile de vno, & non de altero. Quintus modus, quia reduplicabile eſt aliquid de vno, & non de altero. Sextus modus. quia ſub oppoſitis diuidentibus cadunt, vt homo & lapis, quorum vnum ſub animato: reliquum ſub inanimato continetur. Corollarie ſequitur ꝙ diſtinctio formalis non eſt totaliter ex natura rei diſtinctorum, quia ratio demonſtrationis, diffinitionis, reduplicationis eſt eorum quæ apud intellectum ſunt, diſtinctio, & licet Scotus hoc negare poſſet de diffinitione, non tamen de demonſtratione, aut reduplicatione.

Vtrum concretum & abſtractum formaliter differant.

Rño. Scoti ꝙ non, ſed ſolum ratione, ꝙ ſi homo non eſt humanitas, non eſt quia extrema differant, ſed propter modos ſignificandi concreti & abſtracti repugnantes. Rño. autem Auer. eſt ꝙ ſic, quia humanitas eſt intellectus hominis, intellectus autem non eſt homo, niſi quodam modo, & differunt ſicut totum & pars, & ſic ex natura rei differunt. Secundo quia homo currit humanitas non currit, ergo humanitas non eſt homo proportionabiliter ſicut de priuatione & priuati loquitur Ariſto. in poſtprædicamentis. Ariſto. etiam. 10. Meta. tex. com. 4. videtur diſtinguere inter concretum & abſtractum dicens vnitatem non menſurare, ſed vnum. Theologi tamen datam conſequentiam negant, eſſentia diuina non generat, deus vel pater generat, ergo diuina eſſentia non eſt deus vel pater, quia maior de nullo negatur. ſ. nihil quod eſt eſſentia generat, ꝙ ſi philoſophus neget conſequentiam, quia ex particularibus nihil ſequitur, faciliter reducetur conſequentia ad terminos ſingulares, & erit ſyllogiſmus reſolutorius. Sed tunc oportet aduertere ad denominata per oppoſ an ſuppoſitum an forma an vtrunq; &c.

Vtrum humanitas ſit animalitas. Quod ſic, quia illa prædicatio eſt in materia naturali. Secundo quia homo eſt animal, ergo humanitas eſt animalitas, patet conſequentia à concretis ad abſtracta. vbi eſt prædicatio primi modi dicendi per ſe. Rño Scoti & ſancti Thomæ eſt ꝙ non, quia natura animalis non eſt natura hominis, & tũc patet error eorum, quia licet natura hominis non ſit natura cuiuſcunq; animalis eſt tamen natura alicuius animalis, & ſic humanitas eſt animalitas quædam, & præſertim apud eos, quia concedunt ꝙ intellectu homo eſt homo & homo eſt animal etiã intellectu, ergo forma & natura hominis eſt forma & natura certi dati animalis, etiam loquendo de quidditate conſtituta, quia cum principia intrinſece conſtitutiua ſunt eadem, etiam conſtitutũ eſt idem.

Scotus & S. Thomas.

Rño. autem Auer. eſt ꝙ ſic, quia humanitas eſt forma, qua homo eſt homo, & animalitas eſt forma, qua animal eſt animal, & eodem principio quo aliquid reponitur in ſpecie, reponitur in genere. Contra intellectus non eſt principium ſentiendi, ergo intellectus non eſt quo animal eſt animal, intellectus poſsibilis autem eſt principium intelligendi hominis, & eſſendi eius, ergo non eodẽ principio homo eſt homo & animal, & vnum accipitur à ſenſu, reliquum non. Rño. animal æquiuocum eſt ad animal intellectu & ſenſu. & ſic ab eodem principio ſumitur genus & ſpẽs, vt li. 2. de elemẽtis declaraui.

Quid animalitas, & quid humanitas.

Animal æquiuocum ad animal intellectũ & ſenſu.

Iſta diſtinctione formali vſus ſum in gloſis marginis in lib. de intelligentijs quolibeto. 3. Intellectus eſt vnus, formabilia vero multa. i. apta intellectu formari. quia ibi eſt vnum formaliter. ſ. vna forma, & multa materialiter. i. multa corpora formabilia intellectu. Dixi etiam in lib. de vniuerſalibus. diuerſarum potentiarum obiecta formaliter diſtinguuntur contra Scotiſtas concedentes intellectum noſtrum habere idem obiectum materialiter & formaliter cum voluntate puta ens, hoc autem Ariſtoteli non conſonat ponenti actum pro obiecto intellectus, & bonum pro obiecto voluntatis ſeu appetitus. vt 2. Phy. & 3. de anima colligi poteſt, & 1. Ethicorum &c.

Nota.

Caput. 23. de diſtinctione reali.

DISTINGVVNT rem eſſentiæ & rem exiſtentiæ ſed non oportet, quia non differunt niſi nomine. ſed ſubſiſtentia eſt minus communis ꝙ eſſentia vel exiſtentia, quia ſolum ſubſtantia ſubſiſtit, & tamen accidẽtia exiſtunt,

& non

& non ſubſiſtunt, ponunt regulam. Eadem realiter ſunt quæ abinuicem ſeparari non poſſunt diſtincta vero realiter quorum vnum ſine altero exiſtere poteſt, etiam per potentiam diuinam, vt efficiens & effectum, quia nihil efficit ſe, & producens & productum, quia nihil producit ſe, generans & genitum, quia nihil generat ſe, & patet ꝙ deductio eſt incompleta. quia debent probare ſeparabilitatem effecti ab efficiente, geniti & generantis, producti & producentis, &c. neq; ſufficit dicere ꝙ vnum non eſt alterum. Diſtinctio igitur realis eſt rerum diſtinctio. Illa ſunt res quorum vnum ſine altero exiſtere poteſt. Corrollarium differt non identitas à diſtinctione. ideo non identitas realis differt à diſtinctione reali, quia tu & chimera non eſtis idem realiter, & tamen non differtis realiter, quia chimera non eſt res, dixit. n. Ariſ. 7. Phy. tex. com. 3 1. aut omnino non idem. Intelligens non identitatem eſſe ampliorem alteritate. ideo neq; tu differes re ab homine generando, & conſequēter duo indiuidua paſsibilia exiſtere, quæ non exiſtunt, non differunt re. Tertium corrollarium. ſubiectum & propria paſsio ſunt idem realiter, & conſequenter cœlum & eius quantitas, lumen, motus, figura ſunt idem realiter. apud philoſophum. licet non apud Theologū. Corollarium quartum. omnes differentiæ eſſentiales ſont idem realiter illis quorum ſunt differentiæ. Similiter modi intrinſeci, ſimiliter ſuperius & inferius. Sed hoc apud philoſophum non conceditur, dicentem formas rerum eſſe differentias. Sed Scotus intelligit differentias concreta genus formaliter diuidentia vt animatum &c. Corollariom quintum. negationes inter ſe, & priuationes inter ſe, & negationes à priuationibus, aut econtra, non realiter diſtingouutur. Vbi recordare diuerſitatis Theologorum à philoſophis concedētium accidentia ſine ſubiectis exiſtere poſſe, & ſic inter illa cadit realis diſtinctio. Dicit autem philoſophus. nullum accidens à ſubſtantia ei ſubiecta realiter diſtinguitur, nō. n. ſeparari poſſunt, vt dixit Ariſ. 1. phy. tex. com. 14. Et Aue. 4. phy. com. 3 2. & ſubdit iſta diſpoſitio. ſ. non poſſe ſeparari eſt omnium formarum, quæ exiſtunt in ſubiecto. Recordare ſecundo diuerſitatis inter Thomam & Scotum. quia vult Scotus materiam exiſtere poſſe per potentiam diuinam ſine forma, & ſic materia & forma realiter diſtinguuntur. Vult autem S. Thomas oppoſitum. Auer. autem opinio in hoc eſt opinio ſancti Thomæ. Nota tertio ꝙ cum cōpoſitum corrumpitur, & forma eius deſinit eſſe, non eſt ſeparatio de qua eſt ſermo nunc, quia in ſeparatione proprie oportet vtrunq; eſſe, arguit. n. Auer. 4. phy. com. 18. corrumpitur locus, ergo non ſeparatur à locato. vbi Scotus non ſic ſtringeret, faciat. n. deus de forma quicquid vult, aut facere poſsit, remanente materia prima non formata, habetur realis diſtinctio materiæ à forma, cum vtrunque eſt, ex eorum ſeparabilitate vel ſeparatione, & non identitas eorum, cum vnum illorum non eſt.

Accidens non diſtīgui à ſubſtantia ei ſubiecta.

Materiam formam realiter diſtingui ſecūdum Scotū, & Thomas vult oppoſitum.

Iſte modus declarandi realem diſtinctionem aliqua declaratione indiget quid. ſ. per ſeparabilitatem intelligat, quia corruptio non ſatis ampla eſt. ideo arguo contra ipſum, primo quia duo correlatiua ſeparari in eſſe non poſſunt, quia vnum ſine altero eſſe non poteſt, & tamen realiter diſtingountur.

Secundo Theologus ponit relationes in diuinis realiter diſtinctas, ſimiliter & perſonas, & tamen eas ab inuicem ponit eſſe inſeparabiles. ꝙ ſi dicas, medium eſt hoc aliquid. cui extrema ſunt idem. ſ. diuinitas, ergo neceſſe eſt extrema. ſ. perſonas inter ſe, & relationes inter ſe coniungi. patet conſequentia ex regula Ariſtotelis. 1. Priorum. Rñō. licet diuinitas ſit ſingulare, non ſatis eſt, ſed oportet ꝙ medium ſit incommunicabile, ad hoc vt proprie ſit aliquid hoc, & ſic Theologus diuinitatem multis perſonis communicabilem ponit, quod nō ponit philoſophus. Verum Theologus diſtinguere pōt. Duplex realitas. ſ. exiſtentiæ & ſubſiſtentiæ, & tunc diuinæ perſonæ non realiter diſtinguuntur realitate exiſtentiæ, ſed bene ſubſiſtentiæ. Rñō. ſi coexiſtentia relatiuorum eſſet cauſa inſeparabilitatis eorum, etiam antecedentia vt cauſæ intrinſece, aut abſolute ipſius cauſæ, erit cauſa inſeparabilitatis cauſati à cauſa eſſentiali, & ſic totum nō realiter differt à parte, neq; apud philoſophos aliquod inferiorum realiter differet à cœlo, neq; aliquod accidens realiter differet à ſubſtantia. Similiter ſubſequentia naturalis, vt luminis ad lucem eſſet ſufficiens cauſa vt lumen luci eſſet idem realiter, videtur igitur ſeparationem vnioni eſſe oppoſitam, & ſic licet deus & cauſata ſic ſe habeāt ꝙ cauſata eſſe non poſsint ſine deo, tamen aliqua cauſata non ſunt deo vnita, & ſic realiter diſtincta eſſe poſſunt ab eo. ideo alius modus dicendi apertius ſeparabilitatem declarat per veram negationem vnius de altero, quoniam ſi deus eſt immenſus, non bene patet ſeparatio cauſati à deo & ſeparatio ſecundum locum nimis eſt anguſta, quia non omnia locabilia ſunt, neq; ſeparatio in exiſtentia. ſ. vnum ſit, & non alterum, quia neque omnia ſunt contingentia.

Aliquantulum latior eſt alius modus diſtinctionis realis, & eſt vbi vnum de altero vere negatiue prædicatur, non curando de ſeparabilitate aut inſeparabilitate, & tunc conſequenter materia & forma realiter differunt, ſubiectum & aliqua propria paſsio, vt quantitas, lumen, ab animali cœleſti cuius ſunt. Iſto modo loquendi vſus ſum. in 1. lib. de elementis dum conceſsi inter partes eſſentiales compoſiti eſſe diſtinctionē in re, quæ tamen ſunt multa in potentia, & non ſunt multa in actu. Et dum conceſsi ꝙ quantitas realiter differt à ſubſtantia. Et in lib. de intelligentijs com. 1. Et in primo de elementis quæſtione. 10. dicens, tunc duabus cognitionibus realiter diſtinctis ſecunda ſe cognoſceret, & ſic prima intelligentia & ſecunda realiter differunt, quæ tamen ſeparabiles non ſunt apud philoſophum ſed non ſic apud Theologum, quia lucifer deum non videt intuitiue, quem alias vidit. Iſtam diſtinctionem intelligunt Ariſto. & Auer. inueniri ab intellectu. 8. Met. tex. & commen. 8. cum habet pro inconuenienti ꝙ aoima ſit homo.

Alius modus realis diſtinctionis.

Quot autem modis diſtinctio realis venari poteſt. Dicunt ꝙ quatuor. Primus vnum generatur altero non generato, Iſtam regulam non ſeruo, quia Sortes incipit eſſe pater. quando ipſe non incipit eſſe, ſimiliter Sor. incipit eſſe quando ipſe non incipit eſſe pater, & tamē hic pater & Sortes ſunt eadem res, quia de ſe inuicem vere & affirmatiue prædicantur. ſ. Sortes eſt pater. vt ſuppono. Aduerte ꝙ licet concedam Sortem eſſe patrem, non tamen Sortem eſſe paternitatem concedo. Sed minus malus modus arguendi eſſet, diuerſis generationibus generantur, ergo differunt re, & tunc aduertēda eſt differentia compoſiti à materia & forma, quia compoſitum vere corrumpitur aut generatur, ſed materia aut forma non ego autem hanc conſequentiam nego proportionabiliter ad præexiſtentem, ſimiliter aduertēdum an de generatione ſimpliciter aut ſecondum quid ſit ſermo. Oppoſitum tamen modum arguendi concedo. ſ. ſunt ſimpliciter eadem, ergo cum generabilia fuerint, generationes eorū & corruptiones ſunt eædem. Dixit. n. Ariſt. 7. Topico. capite. 1. Quæcunq; ſimpliciter eadem, & generationes & corruptiones eædem, & effectio & corruptio. ſimiliter autem eadem ſunt quæcunq; ſubiecto & ratione ſunt eadem vt dixi ſupra capi. 18. determinate tamen textus Ariſtotelis intelligēdus. ſ. de generabilibus, non enim valet abſolute, ſunt ſimpliciter eadem, ergo & generationes, quia de æternis verificabile eſt antecedens, & non conſequens. Tertius modus. Vnum originatur ab altero, ergo vnum re differt ab altero, hanc conſequentiam nego, quia aliqua paſsio eſt idem re ꝙ ſubiectum eius, & tamen originatur à ſubiecto. patet antecedens de paſsionibus, quæ ſunt aptitudines, niſi diſtinguas inter originari ab altero, & fluere ab altero. Quod ſatis vanum eſt, aut voluntarium. Quartus modus. vnum ſeparatur ab altero, ergo re differunt. Iſte validus eſt ad diſtinctionem realem primo modo acceptam concludendum, ſed reſpectu ſecundi modi diſtinctionis realis concludit maiorem diſtinctionem quā ſit realis diſtinctio, ſecūdo modo, quia vltra hoc ꝙ vnum non ſit alterum concludit diſtinctionem ſecundum eſſe, quia ſeparata diuerſis eſſe ſunt. ſed medium aptiſsimum eſt de ſe inuicem vere negatiue prædicantur, & vtrunq; illorum eſt, ergo realiter differunt, & quia non omnia exiſtentia dicuntur res, quia aliqua ſunt intentio certior minor eſt, & vtrunq; illorū eſt res, & recordare de negationibus aut priuationibus an de illis cōcedas ꝙ ſint, nec ne.

De modis diſtinctionis realis.

Nota & conſidera.

Caput. 24. de diſtinctione eſſentiali.

IDENTITAS eſſentialis dupliciter intelligitur, vno modo quando aliqua vni eſſentiæ ſingulari identificantur & ſic inter eſſentialem & realem identitatem, iuxta Scotiſtas non

ſtas non eſt differẽtia niſi in diuinis, quia perſonæ diuinæ realiter differunt, & ſont idem eſſentialiter. Extra autem eſſentiam diuinam omnia eſſentialiter diſtincta realiter differunt, & quæcunque realiter differentia diſtinguuntur eſſeotialiter.

Sed apud Auerroim non conceditur aliquod illorum, de diuinis patet, quia non concedit, diſtinctionem perſonarum, ex parte rei, extra autem diuina ſimilitudo coloris & ſimilitudo ſoni eſſentialiter differunt, & non realiter quia non ſunt res, ſed intẽtiones. Eſſentialem igitur diſtinctionem diffiniunt per diſtinctionem ſeparabilium. Sed contra quia materia & forma materialis non ſunt ſeparabilia, licet enim intellectus, qui non cauſatur à materia, ſeparari poſsit, non tamen forma educta de potentia materiæ, quia ſi ſepararetur. iam non eſſet educta, quia deus cauſalitatem materialem non ſupplet, & tamen eſſentialiter diſtinguũtur, quia ratione differunt, & non coincidunt in vnam eſſentiam ſingularem, & etiam vnum ab altero dependet. Corollarium non valet hæc conſequẽtia, eadem generatione hæc generantur, & eadem corruptione corrumpuntor, & nõ ſunt ſeparabilia, ergo eſſentialiter ſunt idem, quia de materia & forma materiali verificatur antecedens, & conſequens eſt falſum. Eſſentialiter autem diſtincta dupliciter intelliguntur. ſ. eſſentialiter ordinata, & non eſſentialiter ordinata. Diuiditur autem eſſentialis ordo in ordinem eminentiæ, & eſt vbi vna eſſentia eſt maioris nobilitatis quàm altera, vel diſtantior à non gradu entis quàm altera, & iſte ordo non requirit cauſalitatem vnius ad alterum. Alius eſt ordo dependentiæ & apud Scotum diſtinguitur in dependentiam cauſalitati, & eſt quando poſterius dependet à priori in aliquo genere cauſæ, & eſt quadruplex ſecundum ꝙ quattuor ſunt genera cauſarum, & independentiam cauſatorum, & eſt quando poſterius cauſatum à prius cauſato ab eadem cauſa dependet. Sed hic oportet intelligere de cauſa per ſe, non autem de cauſa per accidens, quia cauſatum per accidens non habet eſſentialem ordinem ad ſuam cauſam. ſecundo oportet aduertere, quia admittit Scotus in tractatu de primo principio, dependẽtiam poſterioris à priori ſine cauſalitate eorum vt paſsiones ab eodem ſubiecto eſſentialiter ordinate fluont. & prima paſsio non eſt cauſa ſecundæ, & quod non teneo eſt ꝙ ſecunda paſsio dependeat à prima, ſimiliter in cauſatis ordinate ſe habentibus non oportet. ſecundum aut poſterios dependere à priori. Tertium aduertendum ꝙ efficientium cauſarum quædam vniuoce agentes ſunt, quædam vero æquiuoce, & non apparet inter ea, quæ eiuſdem ſpeciei ſpecialiſsimæ ſunt, cadere ordinem eſſentialem, vt inter ignem generãtem & ignem genitum, videtor igitur ordinem dependentiæ eſſe diuidendum inter ordinem aliquorum in tertio vt inter ſe vt cauſæ & cauſati, & ordinem aliquorum in tertio vt inter effectus ordinate ſequentes eandem cauſam. Quartum aduertendum ꝙ etiam dantur cauſæ eſſentialiter ordinatæ, quæ ſunt alterius rationis, & nõ poteſt poſterior cauſare ſine priore, &c. diuiditur igitur eſſentialiter ordinatum per prius & poſterius &c. Aduertendum etiam ꝙ licet res cauſatæ ſint eſſentialiter dependentes à deo, poteſt tamen deus aliter facere, non tamen faciendo ꝙ cauſata ſint, & non dependeant ſed faciendo ꝙ non ſint alia ab ipſo. puta faciendo quòd non ſint.

Quot autem modis diſtinctio eſſentialis inueſtigetur, dicunt ꝙ quatuor. Primo quia diuerſis generationibus generantur. Secundo quia diuerſis corruptionibus corrumpuntur. Tertio quia inuicem ſunt ſeparabilia. Quarto quia vnum dependet ab altero. Corollarium duo indiuiduo eiuſdem ſpeciei ſpecialiſsime eſſentialiter diſtinguuntur, vt Sortes & Plato, ſiue vnum ſit cauſa alterius, vt pater filij, ſiue non, ſiue illorum indiuiduorum vna eſſet forma vt de hominibus concedit Auer. ſiue non. Corollarium ſecundum duæ aquæ continuatæ, quarum quælibet eſt minima aut maior, minima eſſentialiter diſtinguuntur, quia licet conſtituant vnam aquam quæ eſt, totum: tamen ſeparabiles ſunt abinuicem, & ſeorſum exiſtere poſſunt. Alius modos eſſentialiter diſtinctorum eſt, ꝙ ſint alterius rationis, & tunc indiuidua eiuſdem ſpeciei ſpecialiſsimæ non eſſentialiter diſtinguuntur, ſiue vnum ſit cauſa alterius, ſiue non, ſiue illa indiuidua ſint actu diſcontinuata, ſiue non. Quot autem modis hæc eſſentialis diſtinctio inoeſtigatur. Dicendum ꝙ quatuor, primo quia diuerſorũ ſunt prædicamentorum, ſecundo quia diuerſorum ſunt generum ſubalternorũ, tertio quia in diuerſis ſunt ſpeciebus ſpecialiſsimis, quarto quia vnum eſt cauſa, reliquũ vero effectus. Sed iſte quartus modus non eſt generalis ad omnes cauſas, quia pater eſt cauſa filij efficiens & vniuoca, & ſic effectus ſunt eiuſdem rationis cum cauſa, & ſic non eſſentialiter diſtinguuntur hoc ſecundo modo diſtinctionis eſſentialis, licet primo modo eſſentialiter diſtinguantur, quia pater & filius in iſtis inferioribus non identificantur vni eſſentiæ ſingulari. Corollarium quemadmodum Scotus concedens paſsionem, & ſubiectum eſſe idem eſſentialiter primo modo, quia ſunt idem vni eſſentiæ ſingulari: cõcedit ꝙ illa eſſentialiter ſecundo modo diſtinguuntur, quia ſunt alterius rationis, ita Auer. concedit intentionem cum eo cuius eſt intẽtio eſſe idem eſſentialiter primo modo, quia in vnam eſſentiam coincidunt, & cõcedit illa differre eſſentialiter ſecundo modo, quia alterius rationis ſunt, vt viſio albedinis cum albedine, & intellectio rei cum re, cuius eſt intellectio, dixit. n. Auer. 3. de anima, com. 29. intentio intellecta eadem eſt cum re, quam ſenſus comprehẽdit in ſenſato. Differunt tamen, quia Scotus concedit ꝙ ſubiectum & paſsio ſunt idem realiter, ſed non concedit Auer. ꝙ intentio & res cuius eſt intentio ſint eadem res, quia non differunt aliqua realiter niſi vtrunq; ſit res, ſi autem albedo ſit res, & viſio eius ſit intentio, tunc viſio non eſt res proprie, & ſic non proprie realiter differt. Sed in alio exemplo erit declaratio, quia ſtat eandem rem eſſe in diuerſis prædicamentis: ſecundum tamen diuerſa eſſe vt caliditas extracta de ligno ab igne, eſt qualitas, eſt ſimilitudo vel diſsimilitudo, eſt actio, eſt paſsio, & motus, vt ea quales nominamur, qualitas eſt vt ea ſimiles vel diſſimiles dicimur, relatio eſt, puta ſimilitudo vel diſsimilitudo, illa vero vt ab agente eſt, actio eſt, illa vero vt in paſſo eſt, paſſio eſt. illa vero vt intẽditur vel remittitur, motus eſt 3. Phyſicor. &c. Corollarium aliud ſtat aliqua eſſe diuerſa eſſentialiter primo modo & ſecundo modo, & tamen conſtituere vnam rem, & eſſe de eſſentia illius, vt materia & forma non coincidunt in vnam eſſentiam ſingularem, neque ſunt eiuſdem rationis, quamuis materia per formam, & forma per materiam diffiniantur, quoniam correlatiua ſunt, & tamen componunt compoſitum, & ſunt de eſſentia illius, & compoſitum reſpectu materiæ identificantur ſecundum materiam, & reſpectu formæ identificatur ſecundum formam, & ſic coincidere in idem cum aliquo poteſt eſſe totaliter & partialiter, non autem totaliter.

Caput vigeſimum quintum de diſtinctione ſe totis ſubiectiue.

EADEM ſe totis ſubiectiue ſunt, quæ conueniunt in aliquo potẽtiali differunt, aut ſe totis ſubiectiue, quæ non conueniunt in aliquo potentiali. Dupliciter autem intelligi poteſt conuenientia in potentiali ſecundum quòd dupliciter intelligi poteſt potentiale vno modo diuiſibile per differentias aut modos, & de potentiali quidditatiue prædicabili intelligitur, & tunc quæcunque habent aliquod potentiale quidditatiue prædicabile de ſe illa ſunt idem ſe totis ſubiectiue: quæcunque autem non habent aliquod potentiale de ſe quidditatiue prædicabile, illa differunt ſe totis ſubiectiue.

Et Scotiſtæ faciunt differentiam inter aliquid eſſe vniuoce prædicatum, & eſſe potentiale vniuoce prædicatum, voluit enim ens eſſe vniuocum dictum de Deo & creatura, ſiue vniuoce dictum ſit de illis, ſiue denominatiue, ſed non eſt potentiale, ideo non eſt genus ens. Sed alia vniuoce prædicabilia actuabilia per differentias potentialia ſunt: & ſic genus generaliſsimum vel ſubalternum dicunt: conceptum potentialem, & propter hanc potentialitatem, incluſam nullum genus Deum ſub ſe continet, quia Deo potentialitas illa repugnat. Similiter ſcienda eſt differentia comparationis: generis ad ſpeciem, quæ eſſentialiter genus includit: & comparationis generis ad differentias diuiſiuas eius: quia differentiæ non eſſentialiter genus includunt: ideo prædicatum generis eſt quidditatiue dictum de ſpeciebus, non autem de differentijs, & ſic ſpecies generis dicuntor eædem ſe totis ſubiectiue, ſed differentiæ non dicuntur eædem ſe totis ſubie-

ctiue ſimiliter decem prædicamenta, dependens & independens perſonæ diuinæ, non curando quòd illud potentiale ſit extra animam: ſecundum quòd ponunt quidditates vniuerſales de ſe, in potentia tamen eſſe extra animam, quia ens dictum de eis, licet eſſet quidditatiue dictum, non tamen eſt potentiale. Alio modo intelligitur ſubiectum quod ſubijcibile eſt. Et tunc diſtinctio ſe totis ſubiectiue eſt diſtinctio realitatum in exiſtentia ſeparatorum. Differt igitur hæc diſtinctio à diſtinctione reali, quia vbi ſatis eſt pro reali diſtinctione ſeparabilitas extremorum, hic requiritur actualis ſeparatio, & ex oppoſito identitas ſe totis ſubiectiue eſt identitas realitatis in exiſtentia, & tunc diſtinctio ſe totis ſubiectiue eſt alietas non vnibilium in eodem indiuiduo ſubiecto aut ſuppoſito. Corollarium accidentia à ſubſtantia non ſe totis ſubiectiue differunt, quia vniuntur cum ſubſtantia, quia recipiuntur in ea in ſubiecto. Corollarium ſecundum natura diuina & humana non ſe totis ſubiectiue differunt, quia vniuntur in eodem ſuppoſito, vt in filio Dei æterno, hoc ſecundum mere theologicum eſt. Corollarium tertium materia & forma non ſunt ſe totis ſubiectiue differunt, quia in eodem indiuiduo vniuntur. Dicunt aliqui. Corollarium quartum dantur aliqua quæ non ſe totis ſubiectiue ſunt idem, neque ſe totis ſubiectiue differunt, quia homo & equus ſunt idem in ſubiecto remoto. ſ. in materia prima, & differunt in materia ſecunda. Sed hoc non eſt bene dictum, quia licet materia prima eorum ſit eiuſdem rationis: non tamen eſt vna numero, quia diuerſis formis diuiſa eſt, quòd ſi ſucceſſiue & multis tranſmutationibus inuenias hominis & equi materiam primam eandem numero, tunc illud non eſt cum vtriuſque extremi exiſtentia, ſed vno corrupto & altero generato, & ſic non ſubiectiue identificantur. Vbi conſideranda eſt vnibilitas in eodem, aut per identitatem vnius cum altero, aut per informationem vnius cum altero, aut per aſſumptionem. Et tunc ſtando in via Philoſophorum facienda eſt differentia in intelligentijs, cum quæritur an illæ cum formis materialibus dici debeant ſe totis ſubiectiue diſtingui, quærendum enim eſt an ſit ſermo de intelligentijs in eorum eſſe reali acceptis, aut in eſſe earum intentionali; ſi enim in eſſe reali accipiãtur, non vniuntur cum formis materialibus in aliquo ſubiecto, & ſic ſe totis ſubiectiue differunt ab eis. Si autem in eſſe earum intentionali ſit ſermo, quia in earum eſſe intellecto in intellectu poſſibili cum formis materialibus vniuntur, cum intellectus poſſibilis felix eſt: ergo idem cum eis ſunt ſubiectiue. Sed tunc dubitatur apud Theologum, an tria ſuppoſita diuina ſint ſe totis ſubiectiue diſtincta, & videtur quòd ſic, quia prædicata dicta de eis non ſunt potentialia, vt ens aut deus: ergo non ſunt idem ſe totis ſubiectiue primo modo, neque ſecundo modo, quia in nullo potentiali ſubiecto concurrunt: licet enim eadem ſint in diuinitate: illa tamen non eſt potentiale, neque ſubiectum. Hic aliqui fugiunt dicentes extrema huius diſtinctionis debere eſſe indiuidua, & nõ ſuppoſita, ſunt autem perſonæ diuinæ ſuppoſita, non autem indiuidua. Et tunc omnia diuina ſuppoſita inter ſe comparata dicuntur ſe totis ſubiectiue diſtincta. Sed contra in eodem indiuiduo conueniunt, quia in Deo, ſimiliter dicunt oppoſita diſtinguuntur ſe totis ſubiectiue contra relatiue oppoſita in diuinis ſunt idem eſſentiæ, determinentur igitur ſignificationes terminorum iuxta communem modum loquendi auctorum, &c. & conſequenter tunc dicatur &c. ſimiliter differentiæ diuidentes oppoſitæ aliquod genus, vnitas enim generis prædicabilis, licet concluderet idẽtitatem ſe totis ſubiectiue primo modo, non tamen ſecundo modo, tum quia differentiæ oppoſitæ, licet dicantur diuidere idem genus: illud tamen non eſt quidditatiue dictum de illis. Similiter genus ſubiectum circa quod oppoſita fieri habent: non ſimul habet oppoſita ſaltem ſecundum eandem partem, licet poſſit eſſe quòd ea habeat ſucceſſiue, & ſic oppoſita dicuntur idem ſubiectiue. Contra quia ex determinatis ſequitur quòd anima & corpus, & vniuerſaliter materia, & forma ſunt idem ſubiectiue, ſimiliter homo & albedo, ſimiliter intellectus & ſcientia, immo hoc conceſſum eſt: contra illa differunt realiter & eſſentialiter, ergo in exiſtentia, patet conſequentia, quia exiſtentia eſt idem eſſentiæ. Reſponſio aliud eſt vnam exiſtentiam non eſſe aliam, & vnam exiſtentiam non eſſe ſeparatam ab alia, tunc concedo quòd accidentis & ſubſtantiæ exiſtentiæ ſunt diſtinctæ, ſed non ſunt ſeparatæ, & apud Philoſophum animæ & corporis non ſunt duæ exiſtentiæ proprie, ſed vna, quia eadem exiſtentia, qua forma exiſtit, materia exiſtit, & compoſitum exiſtit: ꝙ ſi duabus exiſtentijs concedatur illa exiſtere, quarum vna eſt in actu, & eſt exiſtentia formæ, alia vero in potentia, & eſt exiſtentia materiæ. Adhuc dicit Philoſophus illa non ſeparatim exiſtere poſſe: quòd ſi Deus animam à corpore ſeparat, dat aliam formam materiæ, qua exiſtat in actu, & ſic non propria exiſtentia tantum materia exiſtit, & ſic non dicuntur illa proprie eſſe ſeparata &c.

Caput vigeſimum ſextum, de diſtinctione ſe totis obiectiue.

EADEM ſe totis obiectiue dicuntur, de quibus aliquid quidditatiue prædicatur. Intellige idem de vtroq; extremorum huius diſtinctionis quidditatiue prædicari. Differunt autem ſe totis obiectiue ea, de quibus nihil quidditatiue dicitur de vtroque: ideo diffiniunt. Diſtinctio ſe totis obiectiue eſt diſtinctio extremorum in nullo conceptu reali quidditatiue conuenientium. Sed circa huiuſmodi dicta conſiderandum, quia ſequitur aliqua, neque ſe totis obiectiue dici diſtincta, neque idem, quia capio ens, & hoc ens, & certum eſt vnum de altero quidditatiue prædicari: & certum eſt ꝙ iſtis, nihil eſt commune vniuocem, ideo non poſſunt dici ſe totis idem obiectiue, neque ſe totis obiectiue diſtincta. Secundo conſiderandũ eſt, quia ſequitur, ꝙ Deus & creatura ſunt idem ſe totis obiectiue. Similiter & decem prædicamenta. Contra quod eſt Philoſo. 5. Metaphy. cap. de eodem, & 10. Meta. com. 12. vbi appellat prædicamẽta primo diuerſa, talia. n. quæ non genere conueniunt diuerſa appellantur, differentia enim in aliquo conueniunt, & etiam differunt. Sed diuerſa non dicuntur differre, differentia igitur differentijs differunt, diuerſa vero ſeipſis differunt. Similiter & differentiæ ſe ipſis differunt: aliter in principijs diſtinguentibus iretur in infinitum: ideo niſi ratio oſtenderent dari compoſita ex principijs, vt generatio, corruptio, & motus oſtendunt, concederetur omnia ſe ipſis differre, aut abſcinderetur proceſſus in infinitum, in primo & non in ſecundo.

An autem diuerſitas & differentia coincidant in idem. Dicit Franciſcus ꝙ ſic, quia eadem diſtinctione, quia formæ diuerſæ ſunt, ſpecies per illas formas differunt. Ego autem dico ꝙ comparata differunt, ergo & comparationes. Tertio conſiderandum an ſubiectum & paſſio ſe totis obiectiue differant. Similiter modus & quidditas, ſimiliter paſſiones entis, ſimiliter ens an prædicetur de omnibus. Quarto quia videtur negata hæc diſtinctio ab Auer. 7. phyſi.

Ad primum dico ꝙ ens, & hoc ens ſunt idem ſe totis obiectiue, & ſi ens prædicatur quidditatiue de hoc ente, ipſum prædicatur quidditatiue de vtroque illorum extremorum, hæc. n. aliquo modo quidditatiua eſt prædicatio ens eſt ens, quamuis non ſit proprie primi modi.

Ad ſecũdum alias dixi ens prædicari quidditatiue, ſed non vniuoce, ſed analogice, & prædicatum hoc non eſſe niſi nomen ad placitum ſignificans omnia, quamuis in intellectu eſſet talis terminus, ideo Ariſ. vult prædicamenta eſſe primo diuerſa, quia illis non eſt vniuocum prædicatum ſed analogum quod non naturaliter ſignificat omnia, ſed ad placitum.

Ad tertium conceditur ꝙ ſubiectum & paſſio non ſunt idem ſe totis obiectiue, ſed diſtinguuntur illo modo. Similiter quomodo modus eſt quidditati idem, dictum eſt ſupra ca. de vno. Similiter an ens quidditatiue prædicetur de omnibus. An autem ens habeat paſſiones, ſi ſubiectum perſonaliter accipitur, conceditur, ſed ſi ſimpliciter accipiatur, eſt difficile concedere, ideo oportet aduertere ad ea quæ Philoſo. 4. Meta. tex. com. 5. dicit ſimiliter, & Auer. commen. 1. ibi. Sed de his ſuperſedeo ad præſens.

Ad quartum aliud eſt non conuenire in aliquo, & non conuenire in aliquo quidditatiue dicto. Negatur primum, & conceditur ſecundum, ſiue quidditatiuum ſit naturaliter dictum, ſiue non.

Tertius articulus.

VTRVM inter diſtinctiones datas à Scotiſtis ſit ordo, ſic ꝙ minima diſtinctio ſit diſtinctio rationis, & maxima diſtinctio ſit diſtinctio ſe totis obiectiue. Similiter maxima identitas ſit identitas rationis, & minima identitas ſit identitas obiectiua. Inter medie autem ſecundum iſtum ordinem ordinetur, prima identitas rationis: ſecunda ex natura rei, tertia formalis, quarta realis, quinta eſſentialis, ſexta ſe totis ſubiectiue, ſeptima ſe totis obiectiue. Et per oppoſitum maxima diſtinctio ſit diſtinctio ſe totis obiectiue. ſecunda ſit diſtinctio ſe totis ſubiectiue, tertia eſſẽtialis, quarta realis, quinta formalis, ſexta ex natura rei, ſeptima rationis. Et ſecũdum iſtos ordines ſe habeant ſecundum inferens & illatum: ſic ꝙ maior identitas vel diſtinctio minorem identitatem, vel diſtinctionem inferat per conſequentiam bonam proportionaliter. ſ. diſtinctio diſtinctionem, & identitas idẽtitatem. Rño facienda eſt differentia inter vnam diſtinctionem eſſe maiorem alia, & eſſe communiorem, quia cõmunitas requirit prædicationem vnius de altera, quod non requirit maiorem eſſe; quantum igitur ad communiorem, dico ꝙ non, quia inter illas non eſt ordo ſecundum magis commune, & minus commune, nedum ꝙ ibi ſit ordo qualis in linea prædicamẽtali aſſignari ſolet, quantum vero ad maximam, dico ꝙ facere ens diminutum eſſe maximam indentitatem non conuenit. Omne autem ens diminutum eſt rationis. Pro huius reſponſionis declaratione dubia. 6. ordinate ſoluenda ſunt.

Primum dubium. Vtrum omnis diſtinctio ex natura rei ſit diſtinctio rationis. Rño quòd non, quia nulla diſtinctio per opus intellectus eſt diſtinctio, præter opus intellectus, neque econtra, in abſtracto. n. propoſita eſt quæſtio, cui proportionalis eſt, an omnis identitas rationis ſit identitas ex natura rei. Et proportionalis reſponſio eſt ꝙ non, quia nulla identitas per opus intellectus eſt identitas, præter opus intellectus quia ens rationis non eſt ens reale, neque econtra, quia capiuntur vt oppoſitæ, diuidunt ens in reale & rationis. Si autem in concreto quæſtio proponatur, ſcilicet vtrum omnia ex natura rei differentia ratione diſtinguantur: Reſpõdeo quòd non oportet, ideo non valet conſequentia, diſtinguuntur ex natura rei, ergo ratione diſtinguuntur, quia ſtat intellectum noſtrum non conſiderare diſtinctionem ex natura rei diſtinctorum, ſequitur tamen hæc ex natura rei differũt, ergo hæc apta ſunt ratione diſtingui, quia vbi eſt diſtinctio præter opus intellectus, intellectus noſter aduertens ad illam, aut videt illam, aut aptus eſt illam videre, neq; propter hoc ſequitur illas diſtinctiones ſecundum ſuperius & inferius ſe habere, quia de natura inferioris eſt actualiter continere ſuperius vel communius, & potentialiter contineri, & de natura ſuperioris actualiter contineri, & potentialiter continere ipſum inferius cuiuſmodi non eſt in his diſtinctionibus, conceditur tamen non valere conſequentiam, hæc ratione differunt. ergo hæc ex natura rei differunt, quia intellectus noſter natus eſt diſtinguere adunata in eſſe in ea ex quibus componuntur, quamuis non diuidãtur in eſſe, ſicut diuidit intellectus materiam à forma. Auer. 12. Metaphyſico. com. 39. & etiam eadem intentione poteſt intellectus noſter bis vti, ſemel vt ſubiecto, ſemel vero vt prædicato, vt in ſyllogiſmis aut conuerſionibus, ſubiectum autem & prædicatum aliquando ratione tantum differunt, vt homo eſt homo. Præterea ſtat aliqua eſſe entia rationis, quæ nullum eſſe præter animam habent, & ſic nulla diſtinctione præter opus intellectus diſtinguuntur, vt chimera & hircoceruus, proportionalis huic quæſtio eſt, an ſi aliqua ſint idem ratione, illa ſint idem ex natura rei. Reſpondeo ꝙ non, quia ſtat aliqua eſſe entia rationis tantum, & nõ ex natura rei, vt chimera chimeræ comparata, quancunq; identitatem ibi concipiat intellectus, nulla identitas ex natura rei ibi reſpondebit. Concedo tamen quòd ſi eſſent aliquæ res, quas intellectus noſter diſtinguere non poſſet ab inuicem, quòd illæ eſſent idem ex natura rei, ſed in antecedente videtur implicatio, quia eo quia ſupponuntur eſſe duæ res: iam videtur ibi eſſe realis diſtinctio, poſſem tamen multiplicare nomina, vt prius homo & homo, quamuis non multiplicaretur res.

Secundum dubium. Vtrum omnia formaliter diſtincta ex natura rei differant. Reſpondeo quòd non, quia amplior eſt formalis diſtinctio quàm diſtinctio ex natura rei, quia multæ intentiones apud animam formaliter differunt vt ſubiectum & prædicatum, maior extremitas & minor extremitas, &c. quia diuerſarum ſunt diffinitionum, & non ex natura rei diſtinguuntur, quia non habent eſſe præter opus intellectus ſimiliter aduerte ſuper priuationes & negationes, omnia autem ex natura rei differentia, formaliter differunt, & tunc modi oppoſiti ſunt formaliter diſtincti, ita ample enim capitur diſtinctio formalis vt modorum diſtinctionem comprehendat: non. n. in ordine diſtinctionum aut identitatum ipſam modalem nominauimus. Quòd ſi dicatur ꝙ aliqua, vt ſuperius & inferius ſunt diſtincta ex natura rei & non formaliter, & præſertim iſta duo. ſ. ens & hoc ens: vidẽtur enim ex natura rei differre, non autem formaliter, quia vnum eſt communicabile, reliquum vero incommonicabile, & omne quod rationem formalem dicit, in vno eſt, omne quod dicit rationem formalem, in altero. Contra, ſuperius & inferius, diffinitio & diffinitum, totum & partes ſic ſe habent, quòd vnum totum non includit alterum in ſua ratione formali, ergo aliquam formalem diſtinctionem habent, licet enim ſuperius claudatur actu in inferiori, non tamen inferius in ſuperiori: & licet diffinitio eſſentialiter prædicetur de diffinito: non tamen diffinitum eſt de ratione formali diffinitionis, & licet totum includat partem: non tamen pars eſſentialiter includit totum, humanitas autem & rationalitas, quamuis conuertibiliter ſe haberent, tamen humanitas rationalitatem includit: non autem econtra, apud Scotum, ſed apud Auerro. non eſt ibi niſi nominis diſtinctio. Secundo, quæcunq; duas rationes formales dicunt, illa formaliter diſtinguuntur, quia non eſt poſsibile eſſe duas res ſine reali diſtinctione, neq; duas formalitates ſine formali diſtinctione, ſed ſuperius & inferius dicunt duas rationes formales, quia non eſt poſsibile vnam & eandem rationem formalem eſſe cõmunicabilem, & incommunicabilem, quemadmodum reperitur in ſpecie & indiuiduo: licet enim eadem forma apud Auerroim ſit vniuerſalis, ſcilicet in intellectu, particularis autem extra, tamen ſub diuerſis eſſe eſt, ſecundum quæ diuerſas habet rationes formales. Similiter non eſt poſsibile eandem rationem formalem eſſe totum & partes, quia eſſet conſtituta & non conſtituta. Similiter ratio diffiniti eſt ratio totius, ratio vero diffinitionis eſt ratio partium. Tertio, quæcunque dicunt aliam quidditatem, vel alium modum intrinſecum, formaliter differunt. Sed omnia ex natura rei diſtincta dicunt aliam quidditatem, vel modum intrinſecum: quòd ſi dicas quòd concretum & abſtractum vt homo & humanitas ex natura rei differunt, & non formaliter, de hoc dictum eſt ſupra, quòd Auerro. negat ſecundum partem, quia licet eadem eſſet forma, qua totum cognoſcitur, & quàm forma cognoſcitur: tamen ſub alio eſſe, forma eſt quo forma cognoſcitur, & quo totum cognoſcitur, forma enim reſpectu ſui eſt quod eſt, ſed reſpectu compoſiti, ipſa eſt quo compoſitum eſt. Et Scotus negat primam. Nota

Quarto, illa quæ duobus actibus concipiendi concipiuntur, quibus duo oppoſita formalia concipiuntur, formaliter differunt, quia diſtincta ex natura rei conſequitur verificatio contradictoriorum de eis, quorum alterum eſt reale, quoniam ſi idem ſit obiectum formale cõceptum alio & alio modo, tunc non ſequuntur contradictoria ibi, puta communicabilitas vnum, & incommunicabilitas alterum. Si autem Auerrois dicit formam aliter, & aliter conceptam eſſe vniuerſalem vel non, hoc non eſt ex in intellectu tantum, ſed ex obiecto abſtrahibili: dixit enim Ariſto. tertio de anima, tex. commen. 11. omnino ergo ſicut res ſeparabilis à materia ſic, & quæ circa intellectum ſunt: & ibi Auerrois idem. Si igitur ſunt duæ realitates ex natura rei diſtinctæ, illæ formaliter differunt: & videtur Philoſophum hoc voluiſſe. primo Poſteriorum, capite quinto animalis eſſe prædicatur de hominis eſſe, ſicut & dicimus omnem hominem eſſe animal, ſed non ſic ſicut vnum eſt eſſe. Tunc ad rationẽ ante oppoſitum de ente, & hoc ente, tunc ſi differentia indiuidualis dicit modum ipſa facit formalem diſtinctionẽ, ſi non dicit modũ, ſed aliud, à fortiori facit formalem diſtinctionẽ, proportionali tamen Nota.

quæſtioni. An omnia, quæ ſont idem ex natura rei, ſunt idem formaliter. Reſpondeo quòd ſic, intelligendo de diſtinctione aut identitate præter opus intellectus, ſed abſoluta reſpondendo: dico quòd non, quia homo, & homo ſunt idem ex natura rei, quæ tamen poſſont formaliter ratione differre, puta quia vnum erit in ſobiecto propoſitiones, reliquum vero in prædicato: proportionali autem quæſtioni. An omnia quæ ſunt idem formaliter ſunt idem ex natura rei.

Dictum eſt ꝙ non, quia ſtat aliqua idem formaliter exiſtenſtia apud animam non habere eſſe extra animam, vt de fictis dictum eſt, & de negationibus aut priuationibus.

Tertium dubium. Vtrum ſi aliqua realiter differãt, illa formaliter differant. Rño ꝙ non, quia Sortes & Plato realiter differunt, & non formaliter, quia eorum eadem eſt diffinitio, non tamen ad æquate, quia propriam diffinitionem non habent. Quòd ſi dicas proprijs formis diſtinguuntur, quia licet intellectus eſſet idem in eis ſuis tamen proprijs cogitatiuis differunt, ergo formaliter differunt. Rño, concedo ꝙ proprijs formis differunt, & ſic aliquo modo formaliter differũt. Ariſto. tamen indiuiduorum differentias vocauit materiales.

Secundo ſuppoſita diuina realiter differunt, ſed formaliter, non in diuinitate, ſed relatione aliquo modo formaliter differunt. Tertio, duæ partes materiæ primæ ita magnæ ꝙ ſeparabiles ſint, realiter differunt, patet ex earum ſeparabilitate, & tamen non formaliter differunt, quia eiuſdem ſunt rationis, neq; formas habent proprias, verum eſt tamen ꝙ ſi illæ exiſtunt: forma vnius partis non eſt forma alterius, niſi forma eſſet indiuiſibilis, vt intellectus, ſi enim extenſa ſit forma, certum quòd forma partis vnius materiæ, non eſt forma alterius partis, niſi forte illa duæ partes materiæ eſſent continuæ, & eadem forma quælibet illarum eſſet formata, tunc forma potius eſſet forma partium ſecundum partem, non autem abſolute.

An omnia formaliter diſtincta realiter differant. Dico ꝙ non, quia actio & paſſio ſunt formaliter diſtincta, non tamen realiter differunt. Tum quia intentiones formaliter differre poſſunt, & non realiter, quia non ſunt res. Tum etiam priuationes & negationes poſſunt formaliter differre, ſed non realiter. Contra formalitas eſt res, ergo duæ formalitates ſunt duæ res, ſi. n. ſint vna res, tunc non ſunt duo. Secundo omnia quidditatiue diſtincta realiter differunt, ſed omnia formaliter diſtincta ſont quidditatiue diſtincta. Tertio omnia per formam diſtincta realiter differunt, ſed omnia formaliter diſtincta differunt per formam. Formalitas. n. ſubſtantiæ non videtur eſſe aliud quàm forma.

Ad primum negatur prima conſequentia; ad probationẽ, ſi ſunt vna res non ſunt duæ res concedo, cum quo ſtat ꝙ ſint duæ formalitates, ſeu duæ rationes formales.

Ad ſecundum negatur maior, patet de ſpeciebus ex putri materia exiſtentibus, quas ſtat eſſe in potentia ad exiſtimandum, ſunt igitur in potentia.

Ad tertium formalitas eſt latius quàm forma: vnde in ſubſtantia ſtat eſſe plures formalitates: vbi tamen eſt vna res tantum, vt in igne, quod eſt corpus ſimplex, eſt ratio ignis & ratio ſubſtantiæ, & tamen in eo eſt tantum vna forma ſubſtantialis, aliter ipſum non eſſet corpus ſimplex, & ſic negatur minor rationis.

An omnia, quæ ſont idem formaliter, alicui, ſunt idem realiter illi. Reſpondeo ꝙ non, quia materia & forma, & particulariter anima & corpus compoſito ſeu homini ſunt idem formaliter, quia clauduntur in eius diffinitione, & tamen non ſunt idem realiter homini, quia pars non eſt totum: veruntamen alio modo diſtinctionis realis, quæ dicit ſeparabilitatem non diſtinguũtur realiter, quia non ſunt ſeparabilia, quia non ſtat homo aut compoſitum, quin ex materia ſit & ex forma, & econtra etiam apud Philoſophum non ſtat forma, quin compoſitum ſit: licet Theologus oppoſitum concedat.

An omnia quæ ſunt idem realiter alcui ſint illi formaliter idem.

Dico ꝙ non, vt ſubiectũ & paſſio, duæ paſſiones eiuſdem ſubiecti, diuerſa prædicamenta, vt actio & paſſio.

Dubitatur quarto. Verum ſi aliqua eſſentialiter differunt, realiter differant. Dico ꝙ non, quia Sortes & album eſſentialiter differunt, quia Sortes eſt de prædicamẽto ſubſtantiæ: album vero eſt de prædicamento qualitatis, & tamen non realiter differunt, immo de ſe inuicẽ vere & affirmatiue prædicantur, vt Sortes eſt album vt ſoppono. Secundo homo & equus in potentia differunt eſſentialiter, & tamen non realiter differunt: non enim ſunt ſeparabilia cum non exiſtunt, ſed cum exiſtunt, formaliter, realiter, & eſſentialiter differunt, etiam poſſibile eſt eſſentialiter diſtinctorum vnum eſſe rem, aliud non, ſed intentionem, vt albedo & intentio eius, & tunc non eſt illi realis diſtinctio, ſimiliter ſi vtrunq; eſſet intentio; vt ſimilitudo albi, & ſimilitudo ſoni.

An ſi aliqua realiter differunt, illa eſſentialiter differunt. Forma & materia idem reali.

Dico ꝙ non: patet de duobus indiuiduis eiuſdem ſpeciei ſpecialiſsime, vt Sorte & Platone, de quibus tamen non negatur diſtinctio aliqua eſſentialis, quia dicunt duas formas numero diſtinctas. Sed à perſonis diuinis omnis eſſentialis diſtinctio negatur, & tamen diſtinctio realis conceditur.

An ſi aliqua ſint idem realiter, illa ſint idem eſſentialiter.

Dico ꝙ non, dictum. n. eſt ꝙ Sortes & album ſunt idem realiter, quæ non ſunt idem eſſentialiter, quia identitas, quam habent, eſt accidentalis, eo modo quo accidens & ſubiectum identificãtur, & apud Auerroim materia & forma ſunt idem realiter, quia non ſeparabilia ſunt, quæ tamen differunt eſſentialiter, quia differunt ratione, & non coincidunt in vnum, niſi per compoſitionem vnius cum altero. Sed aſſumptum non concedit Scotus, quia apud ipſum de ſe inuicem negatiue prædicantur, & ſeparabilia ſunt.

An ſi aliqua ſint idem eſſentialiter, illa ſint idem realiter.

Dico quòd non, quia eſſentialiter idẽtificari poſſunt aliqua quæ non ſunt res, ꝙ ſi ſint res, ſtat ꝙ nõ ſint vna res, ſed duæ.

Dubium quintum. Vtrum ſi aliqua ſe totis ſubiectiue differant, illa eſſentialiter differant. Dico quòd non, quia duo indiuidua de prædicamento ſubſtantiæ non ſubiectiue idem ſunt, quia in nullo ſubiecto conuenire poſſunt quæ tamen eſſentialiter ſunt idem, quia eiuſdem ſunt ſpeciei ſpecialiſsimæ: & tamen illa aliquo modo ſubiectiue ſunt idem, quia generaliſsimum ſubſtantiæ prædicatur de illis vniuoce, & aliquo modo eſſentialiter differunt, quia differentium numero ſunt formarum.

An ſi aliqua eſſentialiter differãt, illa ſe totis ſubiectiue differant. Dico quòd non, quia accidens & ſubſtantia eſſentialiter differunt, & non ſe totis ſubiectiue, quia ſubiectum quod eſt ſubſtantia, eſt illud in quo eſt accidens: veruntamen de iſtis duobus non prædicatur quidditatiue idem potentiale, & ſic aliquo modo ſubiectiue differunt.

An ſi aliqua ſint idem ſe totis ſubiectiue, illa ſint eſſentialiter idem.

Dico quòd ſubiectum & paſſio ſunt idem ſe totis ſubiectiue, & non ſunt eſſentialiter idem. ſ. diffinitione, ſunt tamen eſſentialiter idem, quia in eandem eſſentiam coincidunt.

An ſi aliqua ſint eſſentialiter idem: illa ſint ſe totis ſubiectiue idem.

Dico ꝙ indiuidua eiuſdem ſpeciei ſunt eſſentialiter idem, & non ſunt ſe totis ſubiectiue idem, non ſunt tamen duo indiuidua idem vni eſſentiæ ſinguiari, & ſic non ſunt idem eſſentialiter illo modo

Dubium ſextum. An ſi aliqua ſe totis obiectiue differunt, illa ſe totis ſubiectiue differant. Dico quòd non, quia ſubiectum & paſſio ſe totis obiectiue differunt, quia nihil quidditatiue prædicatur de vtroque, ſaltem vniuoce, & tamen non ſubiectiue differunt, quia vnum eſt in altero tanquam in ſubiecto. Secundo, quia differentia generis diuiſiua cum genere obiectiue differunt, quia quidditatiue vniuoce nihil prædicatur de vtroque, & tamen ſubiectiue non differunt, quia in eodem indiuiduo ſunt. Idem eſt argumentum de differentia indiuiduali cum ſpecie. Similiter de quidditate & modo illius. Tertio paſsiones eiuſdem ſubiecti, vt riſibile, & flebile ſe totis obiectiue differunt, quia nihil de eis quidditatiue vniuoce prædicatur, & tamen ſubiectiue conueniunt. Quarto ſi vis argumentum de paſsionibus entis. Quinto argumentum de differentia ſpecifica albedinis, & differentia indiuiduali huius albedinis, quia in nullo quidditatiue conueniunt & tamen ſubiectiue in eodem ſuppoſito coniunguntur.

An

An ſi aliqua ſe totis ſubiectiue differant, illa ſe totis obiectiue differant. Dico ꝙ non, quia homo & brutum ſe totis ſubiectiue differunt, & non tamen differunt ſe totis obiectiue: immo animal de vtroq; quidditatiue prædicatur. ſi intellectus vniuerſalis intelligens de omnibus ſpeciebus eiuſdem generis non coincidentibus in eodem ſubiecto.

An ſi aliqua ſint idem ſe totis ſubiectiue illa ſint idem ſe totis obiectiue. Dico ꝙ non, quia non oportet coincidentia in ſubiecto conuenire quidditatiue: conuenientia tamen in aliquo potentiali quidditatiue dicto, & ſic illo modo idem ſe totis obiectiue, quia quidditatiue in potentiali cõuenientia, quidditatiue conueniunt.

An ſi aliqua ſint ſe totis obiectiue idẽ, illa ſint ſe totis obiectiue idem. Dico quòd non, quia non oportet quòd quidditatiue conuenientia conueniant in aliquo potentiali, neque in aliquo ſubiecto.

Certum autem eſt quod ſi idem ſe totis ſubiectiue importet conuenientiam in aliquo potentiali quidditatiue dicto, & idem ſe totis obiectiue importet conueniẽtiam in aliquo quidditatiue dicto ſiue potentiali ſiue non, ꝙ ſe habent identitas ſe totis ſubiectiue, & ſe totis obiectiue ſecundum magis commune & minus commune: ſimiliter non conuenire in aliquo quidditatiue dicto, & non conuenire in aliquo potentiali quidditatiue dicto, quia à communiori negatiue conſequentia, valet ad minus commune.

Quæſtiones alias ſolerti relinquo, quæ comparationẽ iſtarum diſtinctionum interſcalarem requirunt.

Vtrum omnis diſtinctio ſit realis aut rationis. Quòd ſic, quia omne ens, aut eſt reale, aut rationis: ergo omnis diſtinctio: patet conſequentia à minori affirmatiue, quia differẽtiæ ſufficienter diuidentes, quod eſt magis commune, cum diuidunt minus commune, ipſum ſufficienter diuidunt. Secundo, ſi res conuertitur cum ente, tunc diſtinctio realis conuertitur cum diſtinctione rerum. Tertio, omne non idem alteri, aut re, aut ratione eſt non idem, ergo omne diſtinctum aut re aut ratione diſtinguitur, patet conſequentia, quia omnis diſtinctio eſt non identitas. Quarto omne differens, aut per opus intellectus differt, & ſic ratione differt, aut præter opus intellectus differt, & ſic re. Quinto, datur identitas, quæ non eſt rationis, quia ipſa non eſt per opus intellectus, neq; realis, quia, non habet extrema diſtincta, ergo datur diuerſitas quæ non eſt realis, neq; rationis: patet conſequẽtia, quia quod modis dicitur vnum oppoſitorũ tot modis dicitur & reliquum.

Oppoſitum, diffinitio diffinitum, quidditas & eſſentia, genus, ſpécies differunt, non ratione tantum, neq; re, ergo oportet dare alias diſtinctiones. Reſponſio Ariſtotelis 10. Meta. tex. com. 12. omne ens ad quodcunq; comparetur, aut idem eſt, aut diuerſum. Et ſubiungit Auer. 5. Metaphyſi. com. 2. aut ſimile aut diſſimile, aut contrarium, aut non contrarium: diuerſitas autem eſt genere diſtinctorum, vel non, genere autem eadem, diſtincta tamen differẽtia dicuntur. Contrarietas autem differentium ſpecies eſt, omnis igitur contrarietas eſt differentia, & non econtra, omnis differentia eſt diuerſitas, & non econtra. Hæc autem omnia præſupponunt ens diuiſum per vnum & multa, quoniam omnis diuerſitas eſt multitudo, poſſunt autem reale & rationis ſic capi ꝙ omne diſtinctionem comprehendunt, & in hoc ſenſu procedit quartum argumentum ante oppoſitum, & poſſunt ſic capi ꝙ diſtinctio rationis eſt per opus intellectus, & realis intelligitur diſtinctio eorum, quæ ſunt res ſeorſum exiſtentes, & ſic datur aliqua differentia præter opus intellectus non habentia tantam diſtinctionem, ꝙ ſeparari poſſint.

Ad primum diuiſio entis per reale & rationis nõ bene ſufficit omnes entis ſignificationes comprehendere, quia entia, quæ non ſunt, ſed poſſunt eſſe, non ſunt rationis, neq; realia, ſed admiſſa ea diuiſione pro ſufficienti, admittitur diuiſio diſtinctionis per illa membra.

Ad ſecundum aliter capitur reale, cum ſufficienter diuidit ens per ipſum quàm cum determinat diſtinctionem, vt patet ex diſtinctionis realis diffinitione.

Ad tertium omne non idẽ aut re aut ratione eſt non idem admittitur large ſumpta re, & ſic conceditur ad quod deducit argumentum.

Ad quartum patet ſolutio ex corpore quæſtionis.

Ad quintum idẽtitas eſt diſtinctio præter opus intellectus, & cum arguitur, non habet extrema diſtincta, ergo non eſt præter opus intellectus negatur conſequentia.

Vtrum diſtinctio ſit aliquid poſitiuum. Quòd non, quia tunc nulli adueniret, neq; ab aliquo recederet ſine mutatione ſed relatio aduenit vel recedit ſine mutatione. 5. Phyſico. tex. com. 10. & 70. Phy. tex. com. 20.

Secundo ſi diſtinctio eſt, aut finitum eſt, & ſic non eſt in Deo aut infinitum eſt, & ſic ipſa non eſt in creatura, & ſi ipſa non eſt finita neq; infinita, ipſa nedum non eſt poſitiuum, ſed ipſa non eſt.

Tertio, diſtinctio non eſt ſubſtantia, quia non ſubſiſtit, neq; eſt accidens, quia tunc plura accidentia numero diſtincta eſſent in eodem.

Reſpõdeo, poſitiuum eſt, immo relatiu aliqua ſenſibilis eſt, quia ſenſus rerum ſenſibilium differentias cognoſcit, & ordines earum, & diuerſitates, immo apud perſpectiuos diſtantia inter ſenſibilia per ſe ſecundo tamen numeratur.

Ad primum conceditur maior, & negatur minor. Ad Ariſt. & Auerroim volunt ꝙ non eſt neceſſe ꝙ vtrunq; extremorum mutetur, & hoc cõceditur, & hoc ſufficit Philoſopho ad probandum, ꝙ relatio non per ſe terminat motum, cum quo ſtat relationem non aduenire ſine mutatione vel facta in illo cui relatio acquiritur, vel in alio, vt dixit Ariſ. 8. phy. tex. com. 9. Si autem intelligat arguens omne id mutari cui relatio aduenit, vel à quo relatio recedit, tũc hoc negatur, & præſertim quia relatio non realiter differt à fundamento.

Ad ſecundum relatio eſt finita vel infinita ratione fundamenti, & ſic deo aſcribi poteſt, & dependenti philoſophus tamen relationem intra diuinitatem non ponit, ſed theologus.

Ad tertium aliqua ſunt idem ſubiecto, quia formaliter differunt, vt in lacte album & dulce. Quòd ſi dicas non identitas nõ eſt poſitiuum, & ipſa eſt idem ꝙ diſtinctio: Reſpondeo negatur minor. Idem. n. & non differens differunt ſicut poſitiuum à negatiuo, & non differẽs, & non diſtinctum differunt ſicut magis commune & minus cõmune, quia omne differens eſt diſtinctum, & non ecõtra, ergo omne non diſtinctum non eſt differens, & non econtra. ſimiliter identitas & non identitas contradicunt, ſed diſtinctio & idẽtitas non contradicunt, ſed magis accedunt ad naturam contrariorum.

Sed quia conceditur ꝙ omne differens eſt diſtinctum, contra albedo & nigredo differunt, & non ſunt diſtincta, probatur, quia tunc idẽ eſſet per ſe primo bis relatum, quod eſt impoſſibile, vt. 5. Meta. tex. cõ. 20. vult Ariſt. patet conſequentia quia inter albedinẽ & nigredinẽ cadit diſſimilitudo, ergo non diſtinctio, & ſi diſtinctio, ergo non diſſimilitudo, patet conſequentia quia ſi vtraq; relatio eſt ibi, idẽ eſt primo bis relatum.

Reſpondeo cadunt inter illa diſſimilitudo & diſtinctio, ergo idem primo bis relatum, negatur conſequentia, quia ſub diuerſis rationibus cadũt ibi. quia in eo ꝙ entia ſunt, quorum vnum non eſt alterum, ſunt diſtincta, & in eo ꝙ ſpecies ſub genere, differunt, & in eo ꝙ qualitates alterius rationis ſunt, diſſimiles ſunt, ſed non eſt ibi fundamentum idem, & terminus diuerſarum relationum, niſi materialiter, neq; propter hoc diſtinctio eſt diſſimilitudo, quemadmodum neq; identitas eſt ſimilitudo, ſed identitatis primum fundamentum eſt vnum in ſubſtantia. ſecundo autem fundamentum eſt vnum in alijs generibus, æqualitatis autem vnum in quantitate. Similitudinis autem vnum in quali 5. Meta. com. 20. Aliæ relationes ſuper pluralitate fundãtur, vt diuerſitas inæqualitas & diſſimilitudo, ſub inæqualitate maioritas & minoritas continentur. Et ſub iſtis. ſ. maioritate, & minoritate proportiones rõnales & irrationales, ſub rationalibus quinq; ſpecies ꝓportionum cõmuniter numeratæ. multiplex, ſuperparticularis, ſuperpartiens, multiplex ſuper particularis, & multiplex ſuperpartiens, ſub modo potentiæ continentur intrinſecus aduenientes, vt producentis cauſantis, & extrinſecus aduenientes, vt actiui & motiui, ſub modo vero menſuræ vt ſcientia ſcibile, ſenſus & ſenſibile, &c. & quẽadmodum ſub modo numeri intelliguntur relationes fundatæ tam ſuper vno quàm ſuper numero, ita ſub modo potentiæ intelliguntur relationes dicentes actum & relationes dicentes potentiam.

Diſtinguuntur autem relationes aliquãdo ex terminis, vt cum binarius quaternario comparatur, cuius eſt medietas, & vnitati, cuius eſt medietas, & vnitati, cuius eſt duplum. Fundamentum.n. vnum eſt. ſ. dualitas, termini vero plures. ſ. quatuor & vnum, & relationes duæ ſcilicet medietas & duplum.

Aliquando ex fundamentis vt cum tria & duo comparantur ad vnum, ibi eſt tripla & dupla proportio, terminus eſt vnus. ſcilicet vnitas. Fundamenta vero ſunt duo, ſcilicet tria & duo. Alia eſt diſtinctio ex fundamentis & terminis, vt quatuor ad tria, & duorum ad vnum.

Theologus ponit diſtinctionem ex extremis, vt in diuinis pater & filius diſtinguunt paternitatem & filiationem. Fundamentum.n. idem. ſ. eſſentia & terminus idem. ſ. eſſentia.

Vtrum diſtinctio ſit reſpectiuum. Quòd non: quia diſtinctio eſt idẽtitas, quia diſtincta in aliquo conueniunt, patet conſequentia à concretis ad abſtracta. Secundo quia tunc diſtinctio diſtingueretur, & ſic quo eſſet quod. & formæ eſſet forma in infinitũ, quod eſt impoſsibile. Tertio quia in eodem eſſent infiniti reſpectus ſecundum ꝙ ad infinita compararetur. Infinitæ.n. ſunt partes continui, & omni parte maius eſt totum, & ſic ad infinitas partes totum comparatur. Reſpondeo diſtinctio eſt ad aliud ſecundum ſe, ideo reſpectiuum eſt, patet conſequẽtia ex diffinitione. ſecundo idem & diſtinctum ſunt in eodem reſpectu diuerſorum, ergo reſpectiua ſunt proportionalem rationem facit Ariſto. in prædicamentis: tertio quia Ariſt. 5. Meta. vult diſtinctionem fundatam eſſe ſuper pluralitate textu ante. 16. ſecunda conſequentia diſtinctio eſt relatio diſquiperãtiæ, quia requirit extrema eſſe alterius rationis.

Ad primum differens eſt quod requirit conuenientiam, dummodo vtamur modo loquendi Ariſtotelis; ſed aliquando abutimur: non autem diſtinctum aut diuerſum. Eſt autem differens minus commune, quàm diuerſum vel diſtinctum. Ad rationem negatur conſequentia diſtincta conueniunt, ergo diſtinctio eſt identitas, neq; à concretis ad abſtracta valet conſequentia, vbi non eſt prædicatio per ſe.

Ad ſecundum conceditur conſequens primũ, & ſecundum diuerſimode tamen, ſed tertium inconueniens negatur, quia non eſt ſuper addere formam formæ in infinitum, iuxta Ariſtote. a. Metaphyſi. tex. commen. 10. & ſic negatur conſequentia tertij ex a.

Ad tertium ſi relatio differret à fundamento, ſic ꝙ relatio eſſet aliquid quod non eſſet ipſum fundamentum, tunc procederetur in infinitum, ſed non eſt ſic, ideo non conceditur eſſe infinita entia ſic ſuperaddita, vt communiter conceditur de relationibus dum dicunt non eſt magnum pondus infinitas relationes portare, niſi in potentia, quemadmodum.n. partes in continuo ſunt in potentia, ita relationes in potentia ſunt, & quẽadmodum non eſt numerus infinitus poſsibilis in actu, ſic neque relationum numerus poſsibilis eſt, antecedens eſt Ariſt. 5. Phy. tex com. 41. & 1. cœli.

Vtrum omnis diſtinctio ſit de genere relationis. Quòd non, nullum tranſcendens eſt de genere relationis, quia nullum reſtrictũ ad genus eſt tranſcendens, ſed diſtinctio eſt tranſcendens &c. Secundo nullus reſpectus extrinſecus adueniens eſt de genere relationis, quia relatio ſtatim inſurgit, & de neceſsitate naturæ, vel diuina, poſitis in eſſe, his quæ apta ſunt referri, ſed non ſic reſpectus extrinſecus adueniens, quia non dicuntur extrinſecus aduenire, niſi quia aliud requirunt præter ꝙ extrema in eſſe poſsit, aut actio dato actiuo, & paſsio dato paſsiuo requirit approximationẽ eorum & impedimenti remotionem, & vniuerſalem influxum, ſed diſtinctio rationis eſt reſpectus extrinſecus adueniens, quia requirit intellectum comparantem, quemadmodum diuiſio etiam requirit, dixi vniuerſalem influxum propter tres pueros in camino ignis & cætera.

Reſpondeo oppoſitum vult Philoſo. 5. Meta tex. com. 20.

Ad primum diſtinctio dicitur de prædicamentis denominatiue, non quidditatiue, neq; dicitur de vno niſi capiatur vt diſtinguibile, quia diſtinctio ad alterum eſt, eſt autem tantum vnum eſſe acceptum abſq; cõparatione eius ad alterum, conſequitur tamen vnum diſtinctio vel identitas, vt dictum eſt.

Ad ſecundum voluit Scotus ſolum relationes intrinſecus aduenientes eſſe de prædicamento relationis, & admitto ei ſuum modum loquendi, vt tangit argumentum, & nego primam ꝓpoſitionem aſſumptam, vt patebit quæſtione ſequẽti.

Contra diſtinctio conuenit enti antequam deſcendat in decem prædicamenta. Secundo diſtinctio circuit omne genus. Tertio diſtinctio conuenit Deo, ergo ipſa eſt tranſcendens.

Ad primum conuenire enti antequam deſcendat in decem prædicamenta poteſt bonum ſenſum habere. ſ. quia prædicamentorum quoddam eſt abſolutum, quoddam vero reſpectiuum, & hoc conceditur. Si autem intelligitur aliquid præter opus intellectus eſſe diuiſibile, aut prædicamenta non immediate, & ſufficienter diuidere ens, negatur imaginatio illa.

Ad ſecundum, circuire omne genus intelligi poteſt, ꝙ relatio quidditatiue ſit in pluribus generibus, & hoc negatur, alio modo ꝙ denominet omne ens cuiuſcunq; generis fuerit, ſiue intrinſece nominet illud, ſiue extrinſece, & ſic conceditur.

Ad tertium negatur conſequentia, genus.n. relationis analogum eſſe conceditur, quemadmodum multa aliorum generum analoga ſunt vt ſubſtantia, quãtitas, qualitas, actio, paſsio, qñ, vbi, ſitus: apud Philoſophum autem habitus cœlum non aſcendit: Theologus autem hoc nõ negaret, & ſic ſub genere relationis Deo attributæ, facillime contineri poſſunt.

Vtrum prædicamenta realiter differant: realiter differre, hic intelligitur vnum vere negatiue de alio prædicari, vt ſubſtantia non eſt quantitas. Rñõ ex Ariſtotele. 3. Phy. ꝙ non, vt patet de actione & paſsione. Scotus Ariſtotelem gloſat de actione pro re acta, & illa non eſt prædicamentum apud ipſum. Sed ipſe ſibi fingit reſpectum paſsi tranſmutati ad agens tranſmutans eſſe prædicamẽtum paſsionis, quem reſpectum Ariſt. in nullo prædicamento ponit niſi relationis, ſub modo potentiæ, & actus enumerans potentialia, vt calefactiuum, & calefactibile, & actualia, vt calefaciens & calefactum.

Contra in prædicamentis nominat Ariſtoteles calefieri eſſe in prædicamento paſsionis.

Rñõ calefieri dicit caliditatem fluentem, & illa eſt paſsi, reſpectus autem conſequuntur, & de prædicamento relationis ſunt, vt patet ab Auerroe 3. Phyſi. com. 3. enumerante reſpectum agentis & patientis in prædicamẽto relationis diuidendo relatiua ſub potentia & actu, & in prædicamento agere & pati: ideo figmentum Scoti eſt ad diſtinguendum relationes de ad aliquid, à reſpectibus ſex principiorum, per eſſe extrinſecus aduenientes, vbi alij reſpectus ſex principiorum ſunt extrinſecus aduenientes. Intentio enim Philoſophi fuit idem in duobus prædicamentis eſſe ponendum, vt qualitas impreſſa paſſo eſt de prædicamento actionis & paſsionis &c.

De figura autem dubitauit Scotus an differat à ſuperficie, & ſic non eſt clarum apud ipſum prædicamenta vndequaque realiter differre. Sed de figura dubitandum non erit, vbi Ariſ. determinauerat ꝙ non: dixerat.n. 2. de anima, tex. com. 133. magnitudo.n. quædam & figura eſt, & Auer. ibi. figura.n. eſt quãtitas cum aliqua qualitate, & hoc tenet etiam Albertus magnus. Materiam dixi in lib. de elementis, vt potentia ſubſtantiam pertinere ad prædicamẽtum ſubſtantiæ, ipſa vero vt potentia quantitas eſt de prædicamento qualitatis & cætera.

An autem relatio differat à fundamento videtur ꝙ non, ideo non differunt prædicamẽta realiter, ſed formaliter, quia non quidditatiue de ſe inuicem prædicantur. Tantam tamen habent prædicamenta diſtinctionẽ ꝙ inuicem non ſunt trãſmutabilia, vt dixit Auer. 10. Metaphy. com. 12. Corollarium materia ſubiecta formæ ſubſtantiali & accidentali non eſt eadem formaliter, quia tunc inter ſubſtantiam & accidens poſſet eſſe tranſmutatio, quod eſt impoſsibile, quia terminus à quo, & terminus ad quem ſunt alterius generis, omnis autem tranſmutatio eſt ex oppoſitis contrarijs, aut priuatiuis, & omnia iſta ſunt eiuſdem generis. ſ. duo contraria, & duo priuatiue oppoſita, & ſubiectum eis.

Contra Auer. 12. Metaphyſi. com. 25. materia eſt materia omnis materiæ prædicamentorum, ergo idem ſub ratione qua potentia eſt in diuerſis prædicamentis.

Reſpondeo negando conſequentiam, quia alia ratione materia eſt ſubiecta ſubſtantiali tranſmutationi, & alia ratione accidẽtali. Ex his patet ꝙ eadẽ res poteſt eſſe in duobus prædicamentis, & Auer. 2. de anima, cõ. 125. & 126. ponit ſenſum in prædicamẽto qualitatis, actionis, paſsionis, relationis: per ſenſum

Quomodo ſit ſex prædicamẽto qualitatis, actionis, paſsionis, & relationis.

ſum animal eſt naturaliter potẽs ſentire, ideo ſenſus eſt qualitas de ſecunda ſpecie qualitatis: quia eſt potẽtia ſenſitiua, actus tamen eſt de prima eius ſpecie: aduerte magnam æquiuocationem qualitatis; quoniam in vna ſpecie eius eſt actus, in alia vero potentia: vt autem ſenſus refertur ad ſenſibile, ipſe eſt relatio, ſenſus autem vt actiuus aut paſsiuus ad genus actionis uel paſsionis pertinet. Identitatem relationis & qualitatis explicat Aue. 2. de anima. com. 143. proportiones in eo q proportiones non ſunt agentes, ſed in eo q qualitates: & facit auctoritas hæc pro quæſtione ſequenti, cum dicit eandem rem eſſe qualitatem quæ eſt fundamentum, & proportionem, quæ eſt relatio eius. Dixit etiam Auer. 2. Metaphyſi. com. 7. ſenſus eſt in capitulo relationis. Et 1. de anima com. 68. actio animæ videtur eſſe in capitulo qualis, non quanti. Dicit etiam Auer. 5. Ethic. cap. 3. loquẽs de iuſtitia, ipſa cum accepta fuerit per modum, quo eſt virtus, eſt in capitulo qualitatis, & dicitur abſolute non ad aliquid: & quando accepta fuerit ſecundum q iuſtitia, eſt in cap. relationis: & ad aliquid, quia iuſtitiæ eſt vnicuiq; quod ſuum eſt tribuere.

Verum relatio diſtinguatur à fundamento. Quòd ſic, quia nihil cauſat ſe, ſed fundamentũ eſt cauſa relationis. Secundo, diuerſis productionibus producuntur, quia ſtat fieri albedinem quando non eſt ſimilitudo, deinde ſimilitudo ipſa incipit eſſe, puta incipiat eſſe à, albedo: poſtquam nulla albedo præfuit, & poſt per tempus incipiat eſſe b, albedo, tunc a, incipiente, non incipit ſimilitudo eſſe, ſed incipiente eſſe b. Tertio quando ſunt aliquam ſeparabilia, illa re differunt, ſed fundamentum & relatio ſunt ſeparabilia, quia corrupto vno ex extremorum ſimilitudinis, remanet albedo, ſed non remanet ſimilitudo. Quarto, omne accidens differt à ſubiecto, ſed relatio eſt accidens.

Rñ o relatio & fundamentum eius ſunt vnum eius, ſiue intentionale, ſiue reale: formaliter tamen differunt: patet ex diffinitionibus quarundam relationum. Similitudo eſt duorũ eadem qualitas. Aequalitas eſt duorum eadem quantitas. Eſt autem fundamẽtum ſimilitudinis qualitas: æqualitatis autem quantitas: dixit. n. Philoſo. 5. Meta. tex. com. 20. ſimilia quorũ qualitas vna, æqualia quorum quantitas vna. Tum etiã extra rationem eſt q agens vel rem aliquam, quantumcunq; debile, in rem valde diſtantem imprimat reſpectum, aut actiui ad paſsiuum, aut diſtantis ab eo quod diſtat. Tum quia impoſsibile eſt quod ſub cælo eſt, in cælum imprimere aliquid quod non eſt intentio, immo neq; intentionem, & dicit Ocham in 2000. mundis poneretur ſimilitudo facta albedine a, in a, mũdo: & ſic actione quamuis Metaphyſica appellata, ſi infiniti eſſent mundi, infinitæ res producerentur, &c. Tum quia impoſſibile eſt hominem ponere ſine dependentia ab anima, à corpore, à deo, &c. Tum quia ſi ſubſtantia eſt prior reſpectum, & differat relatio ab eo cuius eſt relatio, itur in infinitum, quia quacunq; prioritate ſubſtantia eſt prior, & ſic ante prioritatẽ eſt prioritas. Similiter ſubſtantia differt à diſtinctione per diſtinctionem, & ſic in infinitum. Et quia Scotus hoc concedit, contra quia iſte proceſſus eſt in cauſis eſſentialiter ordinatis. ſ. in cauſa formali, quia diſtinctum diſtinctione formaliter eſt diſtinctum, & prius prioritate formaliter eſt prius. Tũ etiam ſi diſtinguitur relatio: tunc aliquam compoſitionem faceret in illo in quo eſſet, cuius oppoſitum vult Auer. deſtruct. deſtruc. diſput. 3. dubio 14. propter autem diſtinctionem formalem relationis à fundamento, dixit Philoſ. 1. Metaph. tex. com. 4. Fortaſſe duplo & dualitati non idem eſt eſſe. & dicunt aliqui diſtinctionem formalem eſſe ibi, quia duplum in alijs reperiri poteſt quàm in duobus, vt in quatuor, aut in quadrupla proportione ad duplam comparata. Sed dicendum q nõ eſt ibi dupla niſi ratione dualitatis, quia quatuor eſt duo binarij, & vna quadrupla eſt duæ duplæ. Et dixit Philoſo. 3. Phyſi. tex. com. 29. ſi motio eſſet in motore mouens moueretur, aut habens motum non mouebitur: & ſequitur q Deus haberet in ſe reſpectum, &c. & cum fundamentum ſit prius reſpectu, cauſatum erit prius cauſatione, & cauſatio eſt ſimul natura cum cauſa, ergo cauſatum erit prius quàm cauſa formaliter, ſed de hoc non eſt cura, quia eſt quæſtio communis rei, & rationi formali, quemadmodum eſt de hac alia creatura ſine Deo intelligitur, & relatio ſine fundamento nõ intelligitur, ergo maior eſſet dependentia relationis à fundamento quàm creaturæ à Deo, conſequens impoſsibile.

Ad primum in nullo genere cauſæ concurrit fundamentũ ad relationem, niſi forte materialiter, ſed hoc nõ, quia accidẽs non habet materiam propriam, q ſi materiam habet, ſubiectum eius habet, fundamentum autem & ſubiectum differũt, paries. n. albedinis eſt ſubiectum: & albedo eſt fundamentum relationis ſimilitudinis: aliud vero albũ dicitur terminus relationis, q ſi volueris reſpectibus inuenire aliam materiam vltra ſubiectum, concedam q fundamentum eſt diſpoſitio vt ſubiectum ſubijciatur, ideo fundamentum ſe tenenet ex parte materiæ, ſed non eſt tanta diſtinctio inter hanc materiam, & id cuius eſt hæc materia q realiter differant, quemadmodum concedit Scotus ſubiectum paſsioni ſuæ, realiter tamen identificatum paſsioni. Et Theolo. relationis in diuinis dicit idem eſſentiæ: & ibi non eſſe materiam neq; cauſam, more latinorum loquendo.

Ad ſecundum ſtat albedinem eſſe, quando ipſa non eſt ſimilitudo illius, quia illud non eſt, quia albedo incipit eſſe per generationem ſecundum quid, relatio autem non per ſe terminat motum, & hoc oſtendit formalem inter illa diſtinctionẽ. Vbi nota q ſi relatio diſtingueretur re à fundamẽto, ipſa ſua propria generatione ſecũdũ quid inciperet eſſe, & ſic ipſa terminaret motum per ſe, immo quòd plus eſt, Sortes exiſtente albo, vt quatuor Platone albefacto vt quatuor, ibi eſſet ſimilitudo acquiſita, & ſic oportet dare motũ aſsimilationis, & præter hoc concedere vt Scotiſtæ concedunt, eſt à doctrina Philoſophi recedere, immo dato albiori quàm quatuor, eo remiſſo in albedine, ibi eſſet duplex motus, vnus remiſſo albedinis, alter intenſiuus ſeu intenſio ſimilitudinis. Dicendum eſt igitur ibi eſſe vnum motum tantum, puta in qualitate. quicunq; reſpectus conſequantur, non eſt cura pro motu, quia facta variatione in fundamẽtis, aliud eſt eſſe ad alterum quàm prius, abſque alio motu: quæ enim facere poteſt natura vno motu tantum, duobus non facit.

Non dari motum aſsimilationis contra Scotum.

Ad tertiũ licet albedo deſineret eſſe ſimilitudo huius, quia hoc deſineret eſſe: non tamen dicuntur ſeparari, quia remanẽtia non eſt in vtroq; extremorum diuiſorum: ſeparatio autẽ deſinendo eſſe ſub vno eſſe, diſtinctionem non arguit in re.

Ad quartum, relatio non eſt accidens in fundamento, ſed in ſubiecto, quia in propoſito albedo non eſt Sortes, neq; ſimilitudo eſt Sortes, & ſic accidens differt re à ſubiecto, quando relatio non differt re à fundamento, non negatur tñ aliquando relationem denominatioe prædicari de fundamento, &c.

Verum propria paſsio differat re à ſubiecto. Quòd ſic, quia nihil cauſat ſe, ſed ſubiectum eſt cauſa paſsionis, paſsio. n. fluit à ſubiecto. Secundo, ſubiectum ſubſternitur paſsioni, cui paſsio non ſubſternitur. Tertio, ſubiectum eſt vnum, paſsiones vero multæ. Quarto potentiæ animæ differunt ab anima, ergo paſsio à ſubiecto: patet conſequentia vel ex ſimili proportione, vel à maiori, quia intimior videtur paſsio, aut quia potentiæ ſunt paſsiones animæ. Quinto, ſi paſsio ſit ſubiectum, illa non eſt demonſtrabilis de ſubiecto: patet cõſequentia quia medium eſt cauſa in eſſendo, & in inferendo q paſsio inhæreat ſubiecto: patet 1. Poſterio. Sexto qualitas differt à ſubſtãtia, ſed aliqua paſsio eſt qualitas, puta naturalis potentia ad ridendum: homo vero eſt ſubſtantia. Septio accidẽs differt à ſubiecto, paſsio vero eſt accidens. Rñ o, intelligo diuerſum re, quod vere negatiue prædicatur de altero. Et paſſionem propriam intelligo illam, quæ cõuertibiliter ſequitur ſubiectũ. Tunc dico primo, ſi ens habet paſsiones, illæ ſunt eædem ſubiecto, aliter daretur aliquid non eſſet ens, puta paſſio entis. Secundo, ſi Deus habet paſsiones, illæ ſunt eædem ſubiecto, patet conſequentia, quia aliter in Deo eſſet aliquid, quod non eſſet Deus, quod repugnat naturæ primi principij: Philoſo. tamen diceret paſsiones naturaliter ſequentes Deum eſſe in cælo, non in Deo: ideo differre poſſunt à Deo, quamuis nihil ſit in Deo aliud ab ipſo. Tertio nullum ſubiectum eſt ſeparabile à paſsione, ergo ſunt idem re identitate reali oppoſita ſeparabilitati: patet conſequentia ex ratione terminorum, patet antecedens, quia aliter falſificarentur propoſitiones ſecundi modi dicendi per ſe, puta illæ in quibus prædicatur propria paſsio de ſubiecto, & conſequenter falſificarentur

propoſi-

propoſitiones primi modi dicendi per ſe, ex quibus demonſtratur illa paſſio: patet conſequentia, quia bona exiſtente cõſequētia, ſi conſequēs eſt falſum, antecedēs eſt falſum. Quarto, aptitudinis ſunt eadem ſubiecto: ſunt.n.reſpectus quidam fundamentales, vt albedo eſt apta eſſe ſimilis. Quinto cauſato ſubiecto: non põt Deus nõ cauſare paſſionē: ſi.n. Deus faceret cælū non eſſe mobile, ipſe faceret ſe non eſſe motum cæli, & ſic deſtrueret ipſe potentiā ſuam, & conſequenter ſe ipſum.

Sexto, paſſio & ſubiectum eadem exiſtentia exiſtunt: & ſi ſubiectum generabile ſit eadem generatione generātur, & eadem corruptione corrumpūtur, cõuertuntur.n. Septimo, aliquæ ſunt paſſiones re differentes à ſuis ſubiectis, vt motus primi mobilis, aut quantitas primi cæli, aut figura eius, ꝙ ſi cū nominali aliquo hæc concedis eſſe eadem ſubiecto: non tamē concederes lucem eſſe ipſum cælum: hæc autem omnia propria ſunt ipſi cælo, quia omni ſoli & ſemper inſunt: referendo tamen primum motum primam figuram, primam quantitatem, primam lucem, primo cælo, ſecundam ſecundo, tertiam tertio, &c. verum Theolo. poneret hic ſeparabilitatem vnius ab altero, ſaltē deſinente vno ſeparatorū, vt poſt diem iudicij erunt cæli, quieſcentes tamen. Octauo, paſſio nõ eſt omnino idē ſubiecto, quia ipſa nõ eſt de eſſentia ſubiecti, & ſic ipſa non prædicatur in primo modo dicendi per ſe de ſubiecto: ſed in ſecundo, & ſic ipſa poſt ſubiectum eſt ordine naturæ: hæc vult particulariter Ariſt. 11. Meta. quemadmodū neque color idem & viſibile, & 2. de anima, tex. cõ. 66. Ad primum paſſio nõ cauſatur à ſubiecto effectiue, quia naturale efficiens eſt principium vnde motus oritur, nõ autem fluit paſſio à ſubiecto per motum: ſed ſi paſſio & ſubiectum corruptibilia ſunt, generans ſubiectum generat paſſionem, quia dans formam dat accidentia ſequentia formam 8. Phyſic. com. 32. & 3. cæli, com. 28. accidentia in re generata non exiſtunt niſi à generante: mediante tamen forma generati, quæ fit à generante: ſecundo differentia eſt inter fluere paſſionē à ſubiecto, & fluere à principijs ſubiecti: principia.n. intrinſece componentia ſubiectum ſunt illa, quæ ſunt cauſa paſſionis: vt materia & forma reſpecto paſſionis cõſtituti ex materia & forma, ſed paſſiones ſimplicium ſubiectorum non cauſari poſſunt à principijs ſubiecti, quia ſubiectum principia non habet ipſum intrinſece componentia. ꝙ ſi vadis ad genus & differentiam illa ſunt in intellecto à quibus non emanat paſſio extra intellectum: ſolutio autem Thomiſtarum dicens, ꝙ actione Metaphyſica fluit paſſio à ſubiecto, ideo ſine motu eſt, theologicū quid habet in ſe, ſed principijs Ariſto. eſt repugnans: patet ex diffinitione potētiæ actiuæ, & ipſius agentis, &c. Si quæris de homine mere quidditatiue accepto, an ſit riſibilis, ꝙ non, quia riſibile non eſt de quidditate eius. Reſpõdeo ꝙ ſic, ſed non quidditatiue, ſed denominatiue. Errant.n. admittentes quòd non eſt riſibilis, ſed aptus eſt priuatiue ad riſibilitatem. quia ſtatim ſequitur ꝙ non ſit homo: patet conſequentia à cõuertibili negatiue. Contra ſubiectum eſt prius paſſione ergo ad minus homo in primo modo dicendi per ſe non eſt riſibilis. Reſpondeo aliud eſt hominem acceptum in primo modo non eſſe riſibilem & hominem nõ eſſe riſibilem in primo modo. prima.n. falſa eſt, ſignificans ad homine aliquando non verificari riſibile: non curo ſiue per ly aliquãdo notetur tempus, vel non ſecunda eſt vera ſignificans quòd non prædicatur quidditatiue riſibile de homine: neq; valet conſequentia homo non eſt riſibilis quidditatiue, ergo homo non eſt riſibilis. Sortes.n. nunquam eſt quidditatiue albus, & tamen ipſe aliquando eſt albus: vt ſuppono. Quod hic particulariter diſputatum eſt de homine, de omni ſubiecto & paſſione vniuerſaliter intelligendum eſt.

Ad ſecundum inter ſubiectum & paſſionem eſt diſtinctio. dixerunt.n. Ariſt. & Auer. 3. Phyſi. tex. & com. 10. neq; color idem & viſibile. & hanc appellant Scotiſtæ diſtinctionem ex natura rei. Ego autem diſtinctionem rationes. quia alia eſt diffinitio paſſionis quàm ſubiecti.

Ad tertium licet paſſiones ſint multæ, & quælibet illarū ſit res, ipſæ tamen non ſunt multæ res, ſed vna: niſi forte capias paſſiones ſubiectorum re diſtinctorum, vt riſibile & hinnibile: & tunc multitudo eſt ratione ſubiectorum.

Ad quartum potentiæ differunt, ſed non re, dummodo nõ intelligas organum aut complexionem quæ ſunt inſtrumēta potentiæ, & non potentia, potentia.n. oculi viſus. Ariſt. 2. de anima textu commen. 10.

Ad quintum negatur antecedens: quod eſt conditionalis: quia demonſtrare dicit actum intellectus: & ſatis eſt ibi eſſe diſtinctionem formalem, quæ ſatis eſt pro habendis terminis demonſtrationis. Tū etiam aliud eſt medium eſſe cauſam notitiæ conſequentis: & eſſe cauſam paſſionis: & licet Ariſt. dicat medium eſſe cauſam. * Dicendum ꝙ eſſe cauſam apud Græcos non arguit realem diſtinctionem inter cauſam & cauſatū: & in hoc ſtrictius loquuntur latini.n. concederent latini inter, perſonas diuinas cauſam & cauſatum, quam tamen concedūt Græci, vt patet in vnione eccleſiæ Orientalis ſub Occidentali in concilio tempore Eugenij papæ quarti celebrato Florentiæ anno 1439. pridie nonis Iunij inditione 2. cuius bulla in camera actuū Bononiæ reperitur: latinis literis à dextris ſcripta per ſummum Põtificem ſigillata plumbo cum ſubſcriptione, 8. cardinalium à ſiniſtris vero literis Græcis exarata à Ioanne Paleologo Romanorum Imperatore in auro ſigillata. Et Ariſ. 2. de anima tex. com. 66. loquens de colore dixit quoniā in ſe ipſo habet cauſam eſſendi viſibile. Et Auerro. 2. de anima com. 67. ſubiectum eſt cauſa prædicati in his propoſitionibus. ſcilicet homo eſt riſibilis, color eſt viſibilis.

Vt ſic arguit definitio ſubiecti realiter diſtinguitur a paſſione ſubiecti. Quoniā cum ipſa ſit mediū in demonſtratione cauſa eſt in eſſendo paſſionis.

Ad ſextum non quodcunq; vnius prædicamētis re differt ab alio alterius prædicamenti.

Ad ſeptimum accidens proprium eſt paſſio, ſed non commune neq; apparet vnde accidens commune ſit re differens à ſubiecto: communiter tamen conceditur ridere differt ab homine: licet aptitudo ad ridendum non tantum differat ab homine. ſicut differt ridere.

Vtrum veritas differat à propoſitione vera. Quòd ſic; quia eſſe & eſſentia differunt: ergo eſſentia propoſitionis ab eius eſſe vero diſtinguitur. Secundo abſolutū & reſpectiuū diſtinguuntur. ſed eſſentia propoſitionis poteſt eſſe abſolutū. quia poteſt eſſe ſubſtantia vel ſubſtantiæ: qualitas aut qualitates: veritas autem eſt reſpectiuū. Tertio ſubſtantia & accidens differunt, ſed propoſitio poteſt eſſe ſubſtantia, & veritas eius accidens. Quarto relatio & fundamentum differunt, ſed veritas eſt relatio fundamentum differunt, ſed veritas eſt relatio fundata ſuper propoſitione. Quinto ſubiectum & paſſio differunt, ſed veritas eſt paſſio propoſitionis. Sexto cauſa & effectus differunt, ſed veritas eſſe effectus propoſitionis ad minus in genere cauſæ materialis. Septimo quandocunq; vno producto alterum non producitur, illa differunt, ſed veritas propoſitionis non producitur, cū propoſitio producitur, quia ſtat illam, cum ſit, eſſe falſam, ſed poſt poteſt incipere eſſe vera. Octauo quandocunq; vno corrupto, alterū non corrumpitur, illa differunt, ſed veritas propoſitionis aliquando corrumpitur, quãdo propoſitio manet, vt cum propoſitio incipit eſſe falſa. Nono non eſt tranſitus de contradictorio in contradictorium ſine mutatione, ergo tranſeunte propoſitione à vero in falſum, mutatur propoſitio & non niſi recipiendo falſitatem, & perdendo veritatem, ergo illa propoſitio non eſt ſua veritas. Decimo non identificantur cõtraria vni, ſed verum & falſum ſunt cõtraria, ergo, &c. Vndecimo quandocunq; aliquid opponitur uni, quod non opponitur alteri: illa differunt: ſed vero falſum opponitur, & non propoſitioni, ergo, &c. Duodecimo tota diſiunctiua differt à propoſitione vera, ſit diſiunctiua ex duobus cõtradictorijs compoſita, ſed pars eius eſt veritas diſiunctiuæ: ergo veritas diſiunctiuæ à diſiunctiua differt. Decimotertio ſi ſic eſſet verum ex falſis, & neceſſarium ex impoſſibilibus componeretur, vt ſi homo eſt leo, homo eſt irrationalis. Decimoquarto ſi ſic eſſet, neceſſarium ex contingentibus componeretur, vt tu es vel tu non es. Decimoquinto ſi ſic eſſet, falſum & impoſſibile ex veris cõponeretur: vt ſi Deus eſt, tu es. Decimoſexto ſi ſic, verū eſt falſum, vt tu es homo, vel tu ſedes, & tu non ſedes, quia ſi nota diſiunctionis eſt nota principalis illius propoſitionis, illa propoſitio eſt veritas: & ſi copulationis nota eſt principalis, illa eſt falſa, & falſitas ſuppono.n. ꝙ ſedeas: ſi.n. non ſedes, copulatiua eſt vera: eſt autē totū ſuæ partes. Decimoſeptimo ſi ſic, maxime eſſet illa cuius primariū & adæquatum ſignificatū eſt vero, ſed non eſt ſic: quia nul-

lam

ſam chimeram eſſe nihil eſt. Decimooctauo inſolubilis propoſitio non eſt ſua veritas.

Ad oppoſitum propoſitio incipit eſſe vera ſine mutatione ſui: ergo ipſa eſt ſua veritas, patet conſequentia, quia ſi veritas non ſit propoſitio vera, tunc mutaretur propoſitio, adueniente veritate, conſequens eſt falſum: quia tūc non ſolum ſubſtantia ſui mutatione recipere contraria, quod eſt contra Ariſtotelem in prædicamentis.

Reſpondeo præmittendo aliquid eſſe complexum dupliciter entitatiue: quia eſt complexum, intelligo verbale habens partes, ſecundo ſignificatiue: quia ipſum eſt ſignum cōplexi. Altero duo modorū intelligi poteſt in præſenti, vt homo eſt riſibilis, & econuerſo. ſecunda pars copulatiue eſt complexū ſignificatiue, quamuis non habeat verbum ſuis partibus aſſertum, aut inſertum. Et quamuis mentalis, cui dictio illa, ecōuerſo ſubordinatur, verbum haberet expreſſum, non tamē propter hoc dictio illa complexum eſt: ſed incomplexū: complexum tamen ſignificans: poſſet igitur quæſtio formari an propoſitio mentalis, ſicut eſt complexum ſignificatiue, ita etiam ſit complexum entitatiue, &c.

Prima concluſio propoſitio mentalis eſt cōplexum formās intellectū: quia non identificantur cuiuſq; propōnis extrema vt cōtraria fuerint, aut diſparata vt homo non eſt æquus, aut calor nō eſt frigus, ergo neq; tota propō erit vnū ſimplex: patet conſequētia, quia totū ſine partibus non eſt, ergo nō redactis ad vnū ſimplex partibus, neq; totū in vnum ſimplex erit reductum, formabit autem intellectum: vt mentalis dicenda ſit. An autem ſenſum formare poſſit aliqua propoſitio, tenent perſpectiui, & cum eis Aue. q́ ſic tam interiorem quam exteriorem. dixit.n. Philoſophus in libro de memoria & reminiſcentia reminiſci eſt vt ſyllogiſmus quidam: niſi dicas q́ ſyllogiſmo aſsimilatur Sed dicit Philoſophus ibi ſyllogizat reminiſcens, igitur intelligo ſyllogiſmo ſingulari: quia cogitatiuam appellauit Auerrois rationem particularē vltra id, quod dixerat Auerrois 3. de anima, com. 20. auctoritate Themiſtij appellantis cogitatiuam rationalem, quia obedit rationi, iuxta Ariſt. 1. Ethic. cap. 18. ſcilicet quia particulariter diſcurrit. Auerrois autem 2. de anima. comm. 65. dixerat q́ iudicare q́ illud album eſt Sortes eſt ſentire accidentaliter. Et dixit Auer. 3. de anima, com. 26. ponit Ariſt. ſimilitudinem inter ſenſum & intellectum in habendo falſitatem: ſentire.n. albū eſſe Sortem, non ſemper eſt verum. Sed alterius naturæ eſt propoſitio, quam habet ſenſus à propoſitione, quā habet intellectus, quia ex vniuerſalibus propoſitio intellectus componitur ex ſingularibus vero propoſitio ſenſus conſtituitur: videmus tamen propoſitiones vniuerſales, & audimus, ſed illæ ex terminis componuntur, qui ſunt res ſingulares, quamuis vniuerſaliter ſignificent. Contra omne illud quod eſt in prædicamēto qualitatis eſt incomplexum, ſed propoſitio mentalis eſt in prædicamēto qualitatis: patet quia ſciētia ars, &c. ſunt habitus intellectus, & ſunt de prædicamento qualitatis, & ſic incōplexum eſt, licet non ſignificatiue, entitatiue tamē, & intrinſece: euidentior eſt ratio apud eos qui tenent notitiam propoſitionis à propoſitione non differre. Rōo habituum intellectus incomplexi ſunt in prædicamento, complexi autem non.

An propoſitio ſit in ſenſu.

Cogitatiua ratio particularis.

Nota.

Corollarium ex termino naturaliter ſignificante ſingulari & termino naturaliter ſignificante vniuerſali non eſt poſsibile facere propoſitionem. quia illa non eſſet vocalis vel ſcripta, quia termini non ad placitum ſignificant, ſed naturaliter neq; ſenſus eſſe poteſt, propter terminum vniuerſalem, neq; intellectus propter terminum ſingularem: & ſic aliquid eſt naturaliter commune ad aliquid, quod nō eſt prædicabile de illo: ſatis.n. eſt q́ de demonſtrante illud prædicabile ſit.

Concluſio. 2.

Secunda concluſio. Nulla eſt propoſitio in intellectu, quæ non ſit aliquo modo cognitio, ſaltem ſecundum aliquam ſui partem, quia non eſt poſsibile eſſe in intellectu aliquid, quod non ſit cognitio, vel ſaltem ex cognitionibus vel cognitione conſtitutum: patet quia propoſitio dubia ex incomplexo aliquo termino eſt, & illa neceſſario eſt cognitio, quia nihil non intellectionem recipere poteſt intellectus, immo ſi volitionē recipit, illa eſt intellectio quædam, dixit.n. Auer. 3. de anima, com. 52. talis virtus virtutum animæ, quæ comprehendit rē, & deſiderat ipſam eſt virtus mouens animal, & eſt quæ dicitur appetitiua, & ſic virtus comprehendens eſt appetens, & ſic appetitus eſt comprehenſio quædam, quamuis tota propoſitio non eſſet intellectus, quia propoſitio non eſſet cognita, quia forte eſt impoſsibilis, tamen ſubiectum exempli gratia erit cognitio, quia ipſum eſt naturalis ſimilitudo alicuius, quia quicunq; terminus intellectu fuerit, naturalem habet ſignificationem, ſiue annexam illi habeat ſignificationem ad placitū ſiue non, & dato q́ conceptus eſſet fictus vt chimeræ, quia adhuc eſt ibi compoſitio indiſtans ex partiū notitijs ab intellectu compoſitis. omne.n. formatiuum intellectus eſt actus in genere intelligibilium: ideo intellectio eſt, non.n. apud Ariſtotelem aut Auerroim teneri poteſt dari ſpeciem intelligibilem & in intellectu, quæ intellectio non ſit, & preſuppoſita ſit cognitioni. ipſa.n. eſt intellectum ſpeculatiuū apud Auerroim: & illud eſt intellectio. loquens.n. Auerrois de ſenſu reſpectu obiecti dixit 2. de anima, com. 60. nō mouetur niſi motu, qui eſt comprehenſio, quod tamen oporteret, ſi daretur à cognitione ſpecies diſtincta, & pari paſſu in hoc incedunt ſenſus & intellectus noſter, neq; termini illi qui ſincategoremata appellantur; ſunt in intellectu differentes à categorematicis, ſed in voce aut in ſcripto exprimunt nobis modum concipiendi intellectus, aut aliquid proportionale. dato etiam q́ res naturales eſſent per accidens intellectæ, adhuc intellectu ſpeculatiuo intelliguntur eleuato ab intellectu agente, de potentia intellecto actu intellectum faciente.

Species intelligibilis intellectus ſpeculatiuus.

Tertia concluſio veritate propoſitio mentalis vocalis aut ſcripta eſt ad aliquid, intellige de vera. quoniam falſa falſitate refertur, non autem veritate. Id autem, ad quod refertur, eſt primariæ et adæquate ſignificabile per ipſam, et de hoc loquēs Ariſtoteles in poſtprædicamentis dixit. horum quæ ſub affirmatione & negatione ſunt nulla eſt oratio. ſub eſſe ſignificatum ſigno intellige. quādo ſit res cauſa vt oratio ſit vera, &c. propoſitionis.n. triplex eſt ſignificatum. primarium non adæquatum. vt huius homo eſt animal, hominē eſſe, quia ex compoſitione terminorum reſultat, ſed non ex totali. Aliud eſt ſignificatum adæquatum ſed non primarium: vt hominem eſſe ſenſitiuum quia conuertitur cum priori, ſed nō reſultat ex compoſitione terminorum: & iſtud ſignificatum, animal eſſe hominem, conuertitur cum primo & adæquato ſignificato huius propoſitionis homo eſt animal, vt patet ex conuerſione ſimplici propoſitionum illa ſignificantium, non tñ eſt primum ſignificatum eius, ſed conuertentis illam ſignificatū eſt, quia nō ordinem illum in componibilibus ſeruat ſignificatū, quem ſeruat ſignificans, & licet in intellectu non ſit ſitus, quia ipſe eſt indiuiſibilis, eſt tamen ibi ordo, quia id quod dicitur de altero præſupponit illud de quo dicitur. Aliud eſt ſignificatū primarium & adæquatum & eſt adæquate reſultans ex terminorum ordinata compoſitione. * Iuxta igitur primi & adæquati ſignificati veritatem propoſitionis veritas attenditur, ſimiliter falſitas penes dicti ſignificati falſitatem. Eſt igitur veritas propoſitionis cōformitas eius ſignificato illius vero primo & adæquato. falſitas autem difformitas eſt, &c. dixit enim Auer. 2. de anima, cō. 126. ad prædicamentum relationis pertinet actio intentionalis: dum de ſono dixit q́ eſt intentionalis: dum de ſono dixit q́ eſt intentio & quaſi eſt in capitulo ad aliquid, non in qualitate. dictio diſtractiua ibi ponitur ad denotandum, quòd ſecundum principale eius eſſe in relatione eſt, ſecundum vero acceſſorium eſſe qualitas eſt.

Concluſio. 3.

In intellectu ordo.

Etiam datur ſignificatum aliud, ſcilicet ſecundarium, vt hominem eſſe ſubſtātia. Quid veritas, & quid falſitas propoſitionis.

Quarta concluſio veritas eſt idem quòd propoſitio vera, patet ex quæſtione præmiſſa. ſcilicet relatio eſt idē quòd fundamentum eius: dixit enim Ariſt. in prædicamento ſubſtantiæ. nam in eo quòd res eſt vel non eſt, oratio vera aut falſa dicitur: non in eo quòd ipſa ſit captibilis contrariorum, & Auerrois ibi, non quòd veritas ſit aliquid renouatum in oratione per ſe, & falſitas aliud in tempore alio, ſicut renouatur albedo in Sorte, ſed veritas & falſitas in oratione ſunt relatio quædam & proportio, ſequentes immutationem rei, in qua eſt oratio.

Veritas idem quod propoſitio vera.

Ad primum eſſe & eſſentia grammaticaliter differunt, quia vnum eſt verbum, reliquum eſt nomen. aliter non, & Algazelem dicentem quòd homo habet quidditatem ante eſſe ſimiliter & triangulus, & quòd eius eſſe non eſt ſubſtantia quidditatis. quia poteſt apprehēdi intellectu. & adhuc ignoratur an ha-

Eſſe & eſſentia quomodo differunt.

an habeat eſſe reale, & ſi eſſe conſtitueret quidditatem, nulla quidditas apprhêderetur intellectu, antequam habeat eſſe. Reprehendit Auer. in deſtru. deſtruct. diſputatione 5. dubio 3. & ad argumentum Algazelis reſpondet, eſſe commune ad animam & extra animã eſt quod præſupponitur quidditati particulariter acceptæ: nõ autem quidditati ſimpliciter, immo eſt ipſa quidditas. & probat: quia tunc ſequitur quod ens diceret accidens commune. 10. prædicamentis, & quia iſtud eſſet accidens, iretur in infinitum: quia ipſi eſſe accideret eſſe: & ſatis euident eſt quòd commune enti in anima & enti extra animam non niſi nomen eſt.

Ad ſecundum abſolutum & reſpectiuum differũt ratione, non oportet quòd re.

Ad tertium ſubſtantia & accident differunt formaliter, ex prædicamentorum diſtinctione, ſed non oportet quòd realiter differant, licet ſtet aliquod accidens etiam re diſtingui à ſubſtantia, & patet apud Theologum in ſacramento altaris, & licet ſubſtantia panis per datur: poſsibile eſt tamen apud Deum quòd non perderetur, & remaneret accidens, vt albedo, non illi inhærens, ſed iſtos caſus, neq; Ariſtoteles, neq; Auerroir admitterent.

Ad quartum fundamentum & relatio differunt ſecundum eſſe, non oportet quòd ſecundum materiam.

Ad quintum aliquod ſubiectum à certa paſsione differt modo, non autem ſubiecto.

Ad ſextum, cauſa & effectus non ſunt relatio & fundamentum, ſubiectum.n. non proprie materia eſt.

Ad ſeptimum ſatis eſt rationis diſtinctio.

Ad octauum ſimiliter.

Ad nonum, mutatio propoſitionis eſt à mutatione in alio: non autem quod propoſitioni acquiratur aliquid aut perdatur. Sed quia ſic erat in re, vbi non plus eſt, vel nõ ſic erat vbi, nũc ſic eſt: ſimiliter de futuro, &c. tempus.n. colligitur & componitur iuxta Ariſt. 3. de anima, tex. commen. 2 2.

Ad decimum, non identificantur contraria eidẽ ſimul, ſed ſtat quod aliqua contraria ſucceſsiue de eodem dicantur.

Ad vndecimũ pro oppoſitione illa ſatis eſt rõnis diſtinctio.

Ad duodecimum de categoricis principaliter ſermo eſt, de hypothetica autẽ ſtat partem nominata totam diſiunctiuam veram, vt diſiunctio inter contradictoria: probabiliter tamẽ conſequenter diceretur quod veritas diſiunctiue eſt ipſa diſiunctiua, & dicitur diſiunctiua vera ab eius primario & adæquato vero ſignificato, ſed primum puto verum, quia ſignificati veritas eſt propter partem.

Ad decimumtertium ſtat impoſsibilia inuicem vinciri & ligari per notam rationis, vt ex illis conditionalis vera cõponatur: vt dixit Auer. 7. Phyſi. com. 2.

Ad decimumquartũ ſtat diſiunctiue neceſsitatem eſſe ex repugnãtia partium, quãuis quælibet earum ſit contingẽs, quia non eſt poſsibile euadere ab altero contradictoriorum.

Ad decimumquintũ vera poſſunt male cõponi: vt cum vnũ non ſequitur ex alio, & tamen ligantur per notam rationis.

Ad decimumſextum, illarum propoſitionum identitas eſt materialis, non autem formalis, copulatiua enim & diſiunctiua ſunt alterius rationis.

Ad decimumſeptimum iſtius, nulla chimera eſt, primariũ & adæquatum ſignificatum, eſt ſignificatum verum, quamuis nihil ſit, quia vere nulla chimera eſt, quemadmodum Cæſar fuit, & Cæſar non eſt aliquid, differunt tamen, quia aliquando Cæſar fuit aliquid poſitiuum, non tamen chimera, neque poteſt eſſe quod ipſa fuerit aliquid, neque valet ſignificatum eſt ſignificatum verum, ergo ſignificatum eſt propter ampliationem in prædicato antecedentis exiſtentem: immo non ſequitur, ergo ſignificatum eſt verum, & ſi communiter conceditur conſequens: ad iſtum intellectum intelligitur ſignificatum eſt ſignificatum verum, iſte enim terminus ſignificatum eſt ampliatiuum, ſed verum eſſe ampliatiuum, licet aliqui concedant, non apparet.

Ad decimumoctauum negatur aſſumptum, & quamuis cõſequenter reſpondendo cõcederetur certum ſignificatum da quo extra caſum fuiſſet, conceſſum eſſe primum adæquatum, quod non eſt primum & adæquatum: illud tamen falſum eſt, ſed conceditur, quia ſequens, neq; propter hoc negatur quod veritas propoſitionis attendatur penes veritatem primi ſignificati, & adæquati, quod eſt intentum præſens, ſed conceditur, ſed conſequenter reſpondendo conceditur non eſſe ſignandũ ſignificatum inſolubilis primum & adæquatum, &c. melius enim dixit Entiber non dando illud, quia non eſt maior ratio de vno, quàm de altero, quàm Paulus Venetus, qui voluit ſignare illud, quia licet poſſet eſſe à redargutione defendere, illud tamen voluntarie ſignauit & oportet ipſum concedere penes aliud ſignificatum attẽdit propoſitionis veritatẽ, quàm poſsibilitatem.

An autem intellectus diuinus, aut intellectus alius in actu, cuiuſmodi eſt intellectus aliarum intelligentiarum ſupra poſſibilem propoſitiones habere poſsit, certũ eſt quod Deus nequaquam formari poteſt, quia deus nullo modo potentialis eſt, ſed eſt actus puriſsimus. Aliæ autem intelligentiæ licet aliquo modo receptiuæ ſint in doctrina Auer. non tamen complexa componere poſſunt, quia tunc intellectus earum eſſet intellectiuus in potentia, non autem in actu, quia extrema affirmatiue vnibilia, ſunt etiam negatiue componibilia. Et vere vnibilia, etiam falſe componi poſſunt: dixit.n. Ariſto. 3. de anima, tex. com. 21. in quibus autem & falſum, tam & verum eſt, & ſic intellectus quamuis abſtractus, propoſitiones falſas habere poſſet, ſiue illis aſſentiret, ſiue nõ. Niſi dicas intelligentias, propter naturam earum extra materiam & nobilem, ſolum veram compoſitionem facere poſſe, licet ex natura extremorũ vnibilium non eſſet repugnantia, ſed male componi poſſent. Et videtur Auer. 3. de anima com. 26. hoc velle dicit.n. iſta eſt diſpoſitio intellectuum, quorum intellectum eſt abſtractum à materia, in hoc quod ſemper veridicat, cum non inueniatur eis actio, quæ eſt per accidens: actio per accidens eſt actio non intenta, vt compoſitio falſa in intellectu, quoniam naturaliter inclinatur in verum: & com. 27. tertij de anima dixit veritas in eo. ſ. abſtracto intellectu nunquam admiſcetur cum falſitate. Sed hoc in doctrina Ariſt. & Auer. non admittitur, quia illæ per earum eſſentiam intelligunt, ent per eſſentiam incomplexã formantẽ illas, quæ omnia ſunt intellectiones in actu, non autem intellectiones in potentia, & quia compoſitionũ quædam eſſent euidentes, quædam non, tunc intelligentijs nõ repugnare diſcurſus: oſtẽdens eis veritates non euidenter ex euidentibus principijs: conſequens eſt contra Auer. 3. de anima, com. 27. dicentem comprehenſio intellectuum abſtractorum eſt formatio tantum, & per hanc clauſulam patet quòd reſponſio extorquebat ab Aue. aliquid quod eſt cõtra ipſum, eſſet etiam natura actus connectentis extrema conſideranda, quæ natura eſſet, &c. quemadmodum conſiderãdum eſſet cur eſt quòd intellectum habens extrema vnibilia illa vere vnire non poſsit, vt hoc eſt ab hoc, ſecundũ eſt propter primũ, aut vnde eſt quod virtus diſtincte cognoſcens aliqua obiecta non iudicet eorũ diuerſitatẽ, aut conuenientiã, vt ſupra tangebatur,

An autem Deus glorioſus, aut aliarum aliqua intelligentia rum ſimpliciter abſtractarum aliquam veritatem videat per eſſentiam ſuam, quam intellectus noſter videt per propoſitionem complexam, eſt res in qua Auer. & Theolo. diſſentiunt, quia Auer. vult Deum ſuam eſſentiam intelligere, & nõ aliud immo incomplexe & abſolute eam intelligit: iuxta ſententiã Auer. 12. Metaphyſico. commen. 51. dicentis. Si aliud intelligeret, Deus vileſceret. Eſt autem Theologus ad oppoſitum: & vt in libro de intelligentijs determinaui quolibeto 1. apud igitur Auerroim ſolus intellectus humanus propoſitiones habere poteſt, non autem Deus, neq; alia intelligentiarum. Contra autem Auerroim ſit hæc concluſio Deus, vltra hoc quòd cognoſcit ſeipſum, qui eſt quodammodo omnia, cognoſcit alia à ſe. Corollarium non ita eſt reſtringenda propoſitio Ariſtotelis 12. Metaphyſicorum textu cõmẽ. 51. vt eam ſtringit Auerrois, ſcilicet melius eſt non videre quædam quàm videre. ſ. vſiliora intellectu vidente, quia non eſt ens ita vile, quin Deus cognoſcat ipſum, & ſimiliter aliæ intelligentiæ mediæ probatur tripliciter. Et primo ex natura cognoſcentis via ad declarandum hominem in felicitate exiſtentem, cognoſcere omnia per Deum, vt dixit Auer. 3. de anima tex. com. 36. dicens, tunc intelligimus per ipſum omnia quæ intelligimus, eſt quia Deus eſt omnium eſſe & forma: & licet eſſet Deus finis & efficiens, hæc tamen ſunt rebus extrinſeca magis quàm,

Quid Auer. & quid Theologus de intellectione Dei.

Solus intellectus poſsibilis propoſitiones habet.

Melius eſt non videre quædam quàm videre. Quomodo intelligamus.

ſit

ſit forma: quamuis forma eſſet idealis aut exẽplaris, ſi igitur Deo exiſtente omnium cognitione, qua homo felix eſt omnia cognoſcens, aut poteſt omnia cognoſcere à fortiori, Deus omnia cognoſcet: ſit igitur ratio, homo Deo omnia cognoſcit: ergo Deus Deo omnia cognoſcit. patet cõſequentia à minori affirmatiue. Et confirmatur ex proportione intellectionis ad intelligentem, quia melius proportionatur intellectio, quæ Deus eſt, intellectui diuino quã humano: ergo ſi humanus intellectus illa intellectione aliquid videt: ſequitur Deũ eadem intellectione illud obiectum videre. Cõfirmatur & eſt fundamentum quo inceſsit Albertus magnus 12. Metaph. quia artifex cognoſcit artificium, quod facere intendit, vt patet experientia, & tamen artifex non habet in mente ſua niſi formam artificij. Et Auer. dixit 7. Metaph. com. 30. ꝙ non eſt in anima artificis ex generato, niſi forma tãtum, quæ eſt pars generati: & ideo artificium non eſt niſi forma generati, non congregatum congregatione materiæ & formæ: declarauit autem Auer. conuenientiam & differentiam Dei ad artificiũ, 12. Metaphyſico. com. 44. & dixit Auer. in lib. de ſomno & vigilia. Et cũ iſta indiuidua habeant determinatũ eſſe, neceſſe eſt vt natura eorũ ſit intellecta apud formam abſtractam, cuius proportio ad illam eſt ſicut proportio formæ artificij ad artificiatũ. Secundo ex natura formæ ſeu cognitionis. Omnis forma eſt cognitio materiæ Deus eſt forma omnium aliorũ à ſe: ergo Deus omnium aliorum à ſe cognitio eſt, probatur maior, quia de tribus. ſ. materia forma & compoſito tenuit Auer. ſolum formam recipi in intellectu noſtro, & ea mediante alia cognoſci. ſ. materiam & compoſitum, quia forma eſt quo compoſitum eſt, & forma eſt quo materia eſt ergo forma eſt quo materia & compoſitum cognoſcuntur, dixerunt. n. Ariſ. & Auer. 4. metaphyſicæ, tex. & commen. 22. ſecundum ſpeciẽ omnia cognoſcimus. Et 3. de anima, tex. commen. 38. lapis nõ eſt in anima, ſed ſpecies lapidis. Et ſuper illo texto Auer. Et impoſsibile eſt vt ipſum ens ſit intellectum aut ſenſatum per ſuã formam, & ſuam materiam, quia quando lapidem intelligeret, anima eſſet lapis, & ſi lignum, lignum: remanet igitur vt illud, quod exiſtit in anima de entibus ſit forma tantum, non materia: patet autem cõſequentia Auerrois, quia quando forma habetur in ſua materia: ipſa habetur in ſuo eſſe reali, ſed anima per te habet formam lapidis in ſua materia, ergo eam habet in ſuo eſſe reali: apud. n. Auerroim, vbicunque materia eſt, ipſa ibi realiter eſt, quia ipſa non habet duplex eſſe, &c. & apud eundem quandocunq; eſt forma præſens materiæ formabili informat eam. Minor autẽ rationis principalis patet, ſcilicet Deus omnium aliorum à ſe forma eſt, quia quorũcunque entium Deus eſt finis, Deus eſt forma: eſt. n. Deus primus finis & prima forma, immo primam ſphæram concedũt Philoſophi eſſe formam inferiorum ſphærarum; vltra hanc generalem comparationem quæ eſt continere, quia formarũ inſertione connectuntur corpora cæleſtia. & ſic ſpirituali complantatione vnum alteri eſt inſertũ. Et ſic ad vnitatem reducuntur. Et Auer. expreſſe concedit intelligẽtiam ſuperiorem eſſe formam inferioris. Hæc ex libro de intelligentijs. & de orbibus ibi ſiunt apertiſsima, declarauit autem Auerro. 3. de anima, com. 36. intellectum ſpeculatiuum eſſe materialem reſpectu intellectus agentis, & eſſe diſponẽtem intellectum poſſibilem ad Deum recipiendum, & cum duæ formæ in eodem formabili ſunt, quarũ vna eſt nobilior altera, nobilior eſt forma minus nobilis. Intellectu igitur formante poſsibilem, & ſpeculatiuo intellectu formante eundem, & intellectu agente exiſtente nobiliori quàm ſpeculatiuus intellectus, erit ſpeculatiuus intellectus vt materia, & præſertim quia diſpoſitiones materiam præparantes ad recipiendum ſe tenẽt ex per ſe cauſæ materialis: diſponit autem intellectus ſpeculatiuus poſsibilem vt recipiat agentem, &c. Et confirmatur eſt Auerroe 3. de anima, com. 36. & 3. de anima, com. 24. omnis actio attributa alicui propter aliqua duo exiſtentia in eo, neceſſe eſt vt vnum ſit materia reliquum vero vt forma, ſed agens intellectus & ſpeculatiuus notitiam demonſtrabilium concluſionũ aggenerant: ideo agens eſt forma ſpeculatiui: non. n. poſsibile eſt cõtra eſſe, ratio hæc præſupponit quod declaratum eſt in libro de intelligentijs, quolibeto 4. ſcilicet Deum eſſe intellectum agentem, quod patet ex 3. de anima, commen. 36. quia voluit intellectum agentem eſſe vltimam formam in nobis quia certum eſt, ſi ponatur intellectus agens infima intelligentiarum ſimpliciter abſtractarum, vt poſuit Auicenna: ꝙ vltra intellectum agentem eſt forma vlterior: ſimiliter ponitur ibi intellectum agentem eſſe primo cauſam: nihil autem eſt primo cauſa, niſi intellectus primus, reſpectu cuius omnis alia cauſa eſt ſecunda. Et vult Auer. in eodem 36. ſciẽtiam, qua cognoſcitur intellectus agens, eſſe ſcientiam, qua cognoſcitur Deus, & quod homo, felix per intellectum agentem intelligens operatur operatione Deo propria, &c. Operatio autẽ Deo propria eſt Deum per eſſentiam Dei intelligere, quæ licet cõmunicetur homini, non tamẽ deſinit eſſe propria quarto modo reſpectu Dei, quia alio modo cognoſcitur Deus ab homine, quàm ipſe à ſe ipſo cognoſcatur, quia licet aſcendat homo per huiuſmodi intellectionem ad gradum ſui altiſsimum, nõ tamen æquatur Deo, ſed ab eo valde diminutus ei aſsimilatur.

Confirmatur quia eadem ſunt principia cognoſcendi & eſſendi: Deo igitur exiſtente quo omnia alia ab ipſo ſunt: Deus eſt quo omnia alia cognoſcuntur, & præſertim apud Deum, qui principia diſtinctiſsime cognoſcit, ſcilicet primam formã, primum finem, & primum efficiens: omnium igitur Deus eſt cognitio. Confirmatur ſi iuxta Auerroim intellectus diuinus aliquid repræſentet inferiori intellectui, puta ſuum orbẽ intellectui humano, quem nõ repræſentet intellectui diuino: ſequitur illam intellectionem non eſſe diuino intellectui adæquatam, patet conſequentia quia illa intellectio eſt naturaliter repræſentatiua alicuius obiecti, quod non eſt cognoſcibile à Deo, quod eſt impoſsibile, & ſic excedit intellectio illa intellectum illa intellectione cognoſcentem, & ſequitur vlterius ꝙ debilior intellectus aliqua certa data intellectione intelliget aliquid, quod nobilis intellectus non videt per illam intellectionem, quod eſt impoſsibile, quia maioris luminis & cognitionis eſt maior intellectus quàm vilior, & ſic ſtante eadem intellectione melius habet intelligere Deus materiam illius intellectus quàm intellectus humanus ſiue ſpiritualis fuerit materia, ſiue non. Confirmatur via Ariſtotelis 3. de anima tex. commen. 8. ad oſtendendum intellectum poſsibilem cognoſcere ſe ipſum per alia, non eſt niſi quia alia formant ipſum, & forma oſtendit materiam, quam formant; ideo Deo exiſtente forma omnium ipſe eſt cognitio omnium, ideo ipſo ſemet cognoſcente, ipſe cognoſcit omnia, quia ipſe eſt intellectus, qui omnium apud ſe cognitionem habet. Reſpondi alias pro Auerroe. Forma eſt cognitio materiæ in intellectu apto cognoſcere aliud, & potẽtiali colligitur ſolutio ex Ariſtotele 3. de anima, textu commenti 25. loquente de intellectu cognoſcente priuationem ex habitu. dicente oportet ipſum eſſe potentia cognoſcens. deus autem non eſt potentia cognoſcens. & patet reſponſionem hanc ex rationibus prætactis reprobari. puta intellectionem excedere ipſum intellectum cognoſcentem & aliquid videre debilem intellectum per aliquam intellectionem quod nobilis intellectus per eandem intellectionem videre non poteſt, &c. & Auctoritas Ariſtotelis ponebatur de intellectu noſtro ſcilicet eſſe potentia cognoſcens, non autem de intellectibus aliarum intelligentiarum. Confirmatur quia diffinitio declarat diffinitum. vt ex ratione diffinitionis colligitur primo. & 6. Topicorum capitibus quartis, & quodlibet ſingulare ſub diffinito comprehenſum eſt cognitũ, quamuis ipſum eſſet ex materia & forma compoſitum, & tamen diffinitum & qualibet pars diffinitionis, niſi ex materia ſit diffinitio compoſita, eſt intentio vniuerſalis, & forma vniuerſalis. & proprie intelligendo formam, & non congregatũ ex materia & forma. vt dixit Auerrois 7. Metaphy. com. 37. Quoniam diffinitio eſt intentionis vniuerſalis. & formæ vniuerſalis, & proprie non congregati ex materia & forma. Et commen. 40. quia diffinitio eſt vnum cum diffinito ſecũdum prædicationem, non quia ipſa diffinitio quæ eſt forma, eſt ipſum diffinitum, quod eſt habens formam. Tertio ex natura obiecti intelligibilis, quia Deus eſt obiectum ſuo intellectui adæquatum. ergo quicquid eſt Deus, ad eius intellectu cognoſcitur. & quicquid eſt ex parte dei cognoſcibile, ab eius intellectu intelligibile eſt. Sed eſſe principium & cauſam omnium eſt Deus, & eſt intelligibile ex parte Dei, ergo à deo eſt hoc intelligibile. Quod eſſe non poteſt, niſi deus cauſata cognoſcat.

Reſpõſio pro Auerroe.

Dicebat

Dicebat autem Auerrois deum cognoſcere ſe abſolute, nõ autem reſpectiue. Contra quia defectus eſt cognoſcentis reſpectu cogniti, cũ non comprehẽdit cognoſcens omne eſſe ipſius obiecti. duo autem ſunt eſſe ipſius obiecti.ſ.abſolutum & reſpectiuum. ergo à perfecte intelligente obiectum. hæc intelligibilia ſunt. aliter obiectum excederet operationem. Stãdo igitur in puris naturalibus iuxta ponantur hæc. Deus cognoſcit intelligentias, Deus non cognoſcit eas. Deus cognoſcit orbes cælorum, Deus non cognoſcit eos, Deus cognoſcit inferiora, Deus non cognoſcit ea, Deus cognoſcit mundum, Deus non cognoſcit eum. & apparebit manifeſte conuenientius eſſe perfectioni diuinæ cognoſcere hæc quàm non cognoſcere hæc. immo cognoſcere hæc illa conuenit, non cognoſcere autem hæc illi diſconuenit. & tunc ſi tenuiſſet Ariſtotelis id quod Auerrois tenuit, iuxta eſſet reprehenſio Ariſtotelis quam facit Gregorius Ariminenſis primo ſen. diſt. 35. ſed nõ apparet Ariſtotelem ſic tenuiſſe. cadat igitur reprehenſio ſuper Auerroe. & dicamus nedum eum in puris naturalibus errasse, immo ſua propria fundamẽta non ſeruaſſe, à quibus nõ exiuimus in arguendo, & meliorem fuiſſe in hoc opinionem Themiſtij quàm Auerrois, quia primum agens per cognitionem deducere rem, quam facit, in determinatũ finem. & prudentiſsimæ agere, & non cognoſcere quid facit, neq; quomodo facit, neq; amare illud quod facit. abſurdiſsima ſunt, & intellectum præternaturaliter diſpoſitum requirentia, vt illis aſſentiat. dare.n. bonitatem quam maximus amor & maxima bonitas non amet, præter naturam eſt, ſimiliter dare entitatem, quam maximus intellectus non intelligat, eſt Deum præter naturaliter diſponere. & ipſum imperfectum ponere. Similiter dicere q̃ diuina percipiunt inſtans, & non percipiunt tempus. vt tangit Auer. 4. Phyſi. com. 100. Caueamus igitur ne ipſum irritando, potentia illius contra nos prouocemus.

Nota.

Themiſtij opinio de cognitione dei.

Ad exemplum autem datum pro Auerroe de arbore fructus eius regente, & ad debitum finem deducente, & opus ſuũ non cognoſcente. verificatum eſt in natura ex diminutione arboris, quæ tamen à non errante intelligentia dirigitur in determinatum finem, cognitionem non admittentis ob eius imperfectionem. Deus igitur cauſa ordinis eſt in vniuerſo faciens ab eodẽ agente ex eadem materia fieri a, effectũ ante b.

Ad aliud exemplum de homine, quamuis intelligente. nõ cognoſcente primum motum, quem facit.ſ. cordis motũ ex diminutione hominis ortum eſt, à poſteriori cognoſcere incipientis, & non ad tot aduertentis, ſicut ipſum aduertere poſſibile eſt aut oportet, aut ad exteriora intenti. in Deo autẽ nulla eſt imperfectio, neq; diminutio aliqua, neq; in eſſe, neque in ordine cognoſcendi, vnde oriãtur hæc.ſ. cauſare, producere, regere, ſollicitari conſeruare, & non cognoſcere, quod cauſatur producitur, regitur vel gubernatur aut conſeruatur. Et quia dicit Auerrois opinionem Themiſtij non ſeruare rationes Ariſtotelis, oſtendamus q̃ ſeruantur. & rationes Auerro. ſoluuntur. Ad fundamentum autem Auer. 12. Metaphyſi. com. 51. q̃ forma materialis intelligi non poſsit, niſi recipiatur, eſt dicẽdum q̃ diminutum eſt, quia ſtat formam materialem comparari ad intellectum reſpectu cuius illa ſe habet vt materia, & non vt forma. & ideo non intelligitur ab eo reſpectu, cuius ipſa ſe habet vt materia, quia formet ipſum, immo intelligitur. quia formatur per formam, quæ eſt cognitio. nõ igitur informat forma materialis intellectum diuinum. ſed intelligitur à Deo. quia formatur illa res per Deum glorioſum. Similiter dicendum eſt de alijs intelligentijs, cum.n. ad inferiora comparentur, cum ipſæ ſint actus inferiorum, ſi intelligere habent inferiora, intelligunt illa per ſuas ſubſtantias. ſed ſi intelliguntur ab illis intelligentiæ formare habẽt illa & hoc erit maxime cum intellectu inferiore recipientur. Sed ſi intelligentiæ mediæ ad ſuperiores intellectus comparentur, illæ ſuperiorum intellectuum vt materia ſunt, & nõ vt forma. ideo ab altioribus intelligentijs intelligi habent vt materiæ & potentia, non aũt vt formæ, neq; vt actus formantes intelligentias ipſas. ideo intellectus nobiliores intelligũt ea quæ ſunt minus nobilia & formantur à ſuperioribus inferiora, eo modo quo forma repræſentat materiam, cuius eſt forma, vt à principio aſſumptũ eſt. format autẽ Aue. vniuerſaliter propoſitionem hãc. Quandocunq; intellectus intelligit aliud, perficitur.

Sed contra intelligitur materia ab intellectu noſtro, & nõ perficit materia ipſum. Similiter etiam priuatio intelligitur, & tamen non perficit. potentia enim perficere non poteſt, & quod non eſt, perficere non poteſt. Reſponſio Auerrois aſſumptum eſt verum de per ſe intellectis cuiuſmodi non ſunt priuatio, neq; materia. quia priuatio per habitum intelligitur, & materia per formam intelligitur. Sed contra eadẽ reſpõſio eſt ad Auerroim. quia viſa à Deo non per ſe intelligũtur, ſed per aliud ab eis. puta per Deũ. & ſic non oportet q̃ intellectum diuinum perficiant. potentia enim per aliud intelligitur. actus autem per ſe 12. Metaphyſicæ, Auerrois com. 37. omnia autem alia reſpectu Dei potentia ſunt, vt prædictum eſt. Similiter dicendum de imperfectioribus reſpectu intelligentiarum dependentium.

Ad fundamentum etiam Auerrois q̃ res materiales non ſunt in ſe intellectæ, ſed vt fiant intellectæ, indigent intellectu agente abſtrahente formas materialium, & reponente eas in intellectu. dicendum q̃ verum eſt de illis ad intellectum comparatis, cuius ſunt obiectum primum. qui eſt intellectus poſsibilis. quemadmodum enim obiecta de natura ſua ſunt potentia intellecta, & non actu. ita comparari habent ad intellectũ potentia cognoſcentem, non autem actu cognoſcentem, vt eorum abſtrahibilitas ſeruetur. non autem comparando illas ad intelligentias in actu, quarum ſunt obiectum ſecũdarium. Differunt.n. in natura ij intellectus quoniam qui in actu eſt, apud ſe habet, quo hæc intelligat, ſed intellectus poſsibilis hoc non habet, ſed perfectionem. qua poſsibilis intellectus intelligit, ipſe expectat ab alio, puta ab intellectu agente. Optime igitur dictum eſt à Theologis de deo q̃ cognoſcendo ſe cuncta diſcernitur. Volunt tamen Theologi Ariſtotelem ad ſuã ſententiam reducere. Et gloſant ipſum dicentẽ melius eſt non videre quædam quàm videre, de modo videndi. non autem de obiecto viſo. videre intellige, non oculo corporali ſed intellectus acumine, dicunt.n. omne obiectum eſt à Deo viſum, non autem omni modo intelligendi, quo obiectum intelligitur, Deus ipſum intelligit. quia non modo vili, & recipiendo, ſed nobili & declaraui ego actuando obiectum, non autẽ patiendo ab obiecto. & dicebat Auer. deſtructione deſtructionũ diſputatione 10. dubio tertio, Deus ſit vniuerſalia & particularia, & neſcit. ſcit modo, quo nõ imperficitur, & non ſcit modo, quo imperficitur: Contra gloſa textũ deſtruit, quia mutat dictionem importantem obiectum in dictionem importantem modum intelligendi obiectum. Quod ad fallaciam figuræ dictionis pertinet. ſ. intelligo igitur philoſophum voluiſſe aliqua eſſe, quæ à Deo non cognita ſunt. hæc autem ſunt caſualia, aut fortuita, aut mala, quæ ex neceſsitate materiæ contingunt, vt mors & corruptio. Iſtud colligo ex textu 51. 12. Metaphyſicæ dum Ariſtoteles quærit. Vtrum differt aliquid aut nihil, intelligere bonum aut contingens. aut inconueniẽs meditari de quibuſdã. quia contingens diſiunctiue lectum cũ bono facit concipi mala euenientia. non tamen ex intentione agentis quia malum non intenditur, ſed ex neceſsitate materiæ vt mors, &c. aut caſu, &c. Quemadmodum.n. concedunt Ariſtoteles & Auerrois ſollicitudinem diuinam ad proprietates indiuiduorum producendas ſe extendere. in quibus communicant indiuidua, non autem ad eas proprietates, in quibus indiuidua inuicem non communicant. communicant autem indiuidua vt exemplariter loquar de homine in habere vnum caput, vnum cor, duas manus, duos pedes, &c. nõ communicant autem in gibbo claudo, &c. quæ caſualia ſunt, vt ex Auerroe 12. Metaphyſicæ colligitur commento 37. & 52. ita concedet Philoſophus cognitionem diuinam vſq; ad hæc venire, quorum eſt ſolicitudo. & non vltra. vt communis doctorum ſchola confitetur. & ſic error Ariſtotelis à veritate fideĩ parum diſtat. ſed in philoſophia naturali non apparet error. immo hinc declaratur quomodo caſus & fortuna ſunt cauſæ per accidens reſpectu cæli & dei, & nõ tantum reſpectu inferiorum cauſarum. dicere enim Deum intendere & cognoſcere quæ fortuita & caſualia ponuntur, eſt dicere repugnantia. quia eo quia intenduntur non ſunt caſualia. eo vero q̃ caſualia ſunt non intenduntur. hinc apparet error Auicẽnæ ponentis fortuita reſpectu cauſarum particularium, non autem vniuerſalium. Sed Auerrois error eſt grauis. niſi reſtringeretur ad

Quõ Theologi gloſant melius eſt nõ videre quędã q̃ videre.

tur ad hoc q opinio eius eſſet deum perfecte cognoſcere ſe & abſolute & reſpectiue. ſed q acumen eius intellectus nullo modo terminaretur ad res dependentes, ſed ſolum ad eſſentiam diuinam. & ſic dependentia melius eſſe habent in deo q̃ in ſe ipſis. ideo ad perfectionem diuinam ſpectat cognoſcere dependentia in eſſe alto apud deum, non autem in eſſe vili. & ſic nõ ſic erronea eſſet hæc poſitio ſicut prior Auerr. aſcripta. Sed hæc opinio potius eſt Themiſtij reprobati ab Auerroe quàm Auerrois reprobantis ipſum. inducunt aliqui logicum argumentum pro Aoerroi. Dixit.n. Ariſt. in prædicamentis q poteſt eſſe ſcibile abſq; ſcientia. Sed hoc nequaquam poſsibile eſt, ſi deus res materiales intelligat. quia nulla res eſt, quæ poſsit eſſe ſine deo. patet.n. eſſe fallaciam conſequentis, ſcibile poteſt eſſe ſine ſcientia Sortis, ergo ſcibile poteſt eſſe ſine ſcientia. quia diſtribuitur ſcientia ad humanam angelicã & diuinam. Dicendum tamen non eſſe intentionem philoſophi tam æquiuocam eſſe ſcientiæ acceptionem. quia dixit ſublato animali, ſcientia aufertur. vt dixit ibi Ariſtoteles. niſi forte per animal intelligas commune ad cæleſtia corpora, ſed hoc non tolerat literat litera Aoerrois. dicit.n. etiam homo cum tollitur, tollitur ſcientia. verum ſubdit Ariſtotelem loqui ſecundum q famoſum eſt. quod autem dicitur ab aliquibus deum cognoſcere ſpeciem, & non indiuidua. contra Auerroim eſt dicentem ſollicitari deum circa indiuidua. Tum quia eſſe ſpecificum eſt intentionale eſſe, non intentũ à deo ſecundum q primus motor eſt. licet ab eo intenderetur ſecundum q intellectus agens eſt. Præterea intendere maſculum eſt infra ſpeciem quamuis ſpecialiſsimam deſcendere, &c. concedunt autem philoſophi maſculum eſſe intentum. Præterea Auer. reſponſionem datã reprehendit 12. Metaph. com. 51. quia ſcientia vniuerſalis eſt ſcientia in potentia. Quid igitur ſenſerit Ariſt. in hoc quæſito. dicendum q voluit deum cognoſcere hæc inferiora. neque voluit Ariſt. in 12. Meta. tex. com. 51. concluſionem hanc. deus nihil aliud intelligit præter ſe ipſum. & patebit Auerroim extorquere Ariſtotelis auctoritates vt eas ſaluet. Ad id autem quod dicebam in libro de intelligentijs naturam agere propter finem, antecedit ad ſollicitudinem, & non ad cognitionem, ideo non valere conſequentiam. deus ſollicitatur circa hæc, ergo deus cognoſcit hæc. dexit enim Aoer. 2. Phy. commen. 75. Si Metaphyſicus non concedit naturam agere propter finem, non poterit probare, q deus habeat ſolicitudinem circa, ea quæ ſunt hic. Dicendum q verum eſt quòd conſequentia illa non valet de forma, ſed ratione materiæ cui appropriatur, valet, quia ſapientis eſt cognoſcere omnia vt contingit. proœmio Metaphyſicæ. & gloſa communis de iy vt contingit, eſt vt poteſt, & ſubiungit, hic enim ſcilicet ſapiens nouit omnia aliqualiter ſubiecta. ſi.n. exponatur vt contingit id eſt in vniuerſali. nedum expoſitio non eſt literæ cõformis, quia contingit non dicit vniuerſale. Sed ſententia reprobata eſt à me parum ſupra. & ab Auerroe dicente 12. Metaphyſi. com. 51. ſcientiam Dei non eſſe in potentia, neq; in acto vniuerſali, neq; in particulari. ſed in actu. quòd ſi forte reſtringis ſapientem, ſic quòd deum à ſapiente excludas. huic reſtrictioni contradicit textus Ariſtotelis ibi dicens. quam. ſ. ſapientiam deus maxime habet, &c. Præterea cognoſcitiuum, quod à ſapiente excluditur. ſub inſipiente cõprehenditur dicere autem deum eſſe inſipientẽ, erroneum eſt. Gloſa autẽ Aoer. quæ adducitur. deus ſcit omnia. ſ. non dico omnia, ſed aliquid quod eſt quodammodo omnia, deſtruit textum dicentem omnia, non autem dicentem aliquid quod eſt quodammodo omnia.

Voluit Ariſt. deum cognoſcere hæc inferiora.

Nota contra Auerroem.

Alia etiam auctoritas Ariſtotelis libri de bona fortuna dicebat. deo per ſe hoc, & bene videre futurum & præſens. gloſabator deo conuenit dirigere fortunatum & patet gloſam nõ valere ſcilicet bene videre. i. non videre futurum, &c. ſed dirigere fortunatum. bene igitur poteſt deus dare prophetiam, cuius eſt rem cognoſcere, & facere rem eſſe. & ſic patet Auerroim Ariſtotelis auctoritatibus cõuinci, quia eas cogitur violentare, & ideo bene habuit Ariſtoteles pro inconuenienti 3. Metaphyſi. textu com. 15. feliciſsimum deum minus prudẽtem eſſe alijs. ideo dicendum eſt quòd mentẽ Ariſtotelis non bene habuit Auerrois in hoc quæſito. Ad id quod dicit Auerrois quòd per iſtam opinionem concedentem deum cognoſcere. deſtruuntur demonſtrationes Ariſtotelis hoc negatur. vt patet eas conſiderãti. Illa enim quæ reducitur intellectum ad vnitatem intelligentis optima eſt, cum primum intellectũ ponit eſſe vnũ & idem cum primo intelligente. Velle autẽ negare obiectũ ſecundo intellectũ. quia ipſum non ſis idem primo obiecto, dei naturam indignam facit. dixit.n. Ariſt. 6. ethi. cap. 8. oportet ergo ſapiantẽ, non ſolũ quæ ex principijs ſcire, ſed & circa principia verũ dicere. quare erit vtique ſapientia intellectus & ſcientia. ergo nequaquam Ariſtoteli aſcribendũ eſt deum ſolum ſcire principium & unum, ſed & ſequentia ex principijs. dixiſſet.n. tunc ſapientiam eſſe intellectum & non ſcientiam, ſaltem in ſuo primo eſſe quo deo aſcribitur.

Ratio autem illa 12. Metaphyſicæ rexto commẽ. 51. Quare intellectus diuini viliſsima eſt actio actionum. nõ concludit deum non cognoſcere hæc inferiora. ſed cõcludit quòd intelligere dei glorioſi non differt ab eius intellectu, aliarum.n. virtutum actiones perficiunt id, cuius ſunt actiones. diuina autem actio. quæ eſt intelligere, eſt vilis. ſi differt à deo. quia ipſum imperficit. ſic quòd arguit ipſum imperfectum. quia potentialem actionis receptiuum.

Ad id quod dicitur. quòd ſi deus intelligeret alia, deus indigeret alio, negatur conſequentia, quia indigentia notat defectum illius quod indiget. ſed obiectum ſecundo viſum ab intellectu, quamuis non intelligeret deus illud obiectum ſecundum, vel illud obiectum intelligeretur à deo, nullam ponit aut arguit diminutionem reſpecto intelligentis. quod tamen volebat Auerrois. quia volebat ſequi, deum cauſari, deum formari, deum recipere.

Sed contra determinationem hanc eſt ratio tacta in lib. de intelligentijs quolibeto 2. Et lib. de elementis quæſtione decima. Si prima intelligentia ſit cognitio, quia prima intelligẽtia cognoſcit ſecundã, tunc ſecunda intelligentia cognoſceret ſe ipſam per primam. & ſic perfectius deo cognoſcente ſecundã quàm ſecunda ſe cognoſcat, ſecunda intelligentia perfectus ſe cognoſceret cognoſcendo deum quàm ſecunda intelligentia cognoſceret ſeipſam per ſeipſam.

Ad hoc conceditur conſequens, quia cognitio cauſati ſine cauſa non eſt ita perfecta ſicut cognitio cauſati per cauſam, quia cognitio propter quid eſt melior quàm cognitio quia eſt eiuſdem, ſic autem eſt quòd cognitio ſecundæ per ſecundam intelligentiam eſt cognitio cauſati, non per cauſam, & cognitio ſecundæ intelligentiæ per primam eſt cognitio cauſati per cauſam.

Contra duo ſcibilia arguunt duas proprias ſcientias. ſunt autem duo ſcibilia. ſ. primum ens, & entia, quæ dependent. ergo deo vtraq; cognoſcente, erunt plures ſcientiæ illorum obiectorum apud deum.

Secundo cognitio relatiuorum non eſt vna cognitio, ſed plores quia illa eſt cognitio duorum extremorũ & relationis inter ea, ergo deo ſe cognoſcente relatiue, apud ipſum erunt tres ſcientiæ ſcilicet duorum extremorum & relationis.

Tertio ſciens aliquid ſcit ſe ſcire illud, & ſcientia quia aliquis ſcit ſe ſcire, differt à ſcientia qua aliquis ſcit. & ſic duæ ſcientiæ erunt apud deum.

Quarto ſequitur quòd ſcientia non erit ipſum ſcitum. quia ſcientia eſt deus, & ſcitum eſt non deus, puta omnia quæ depẽdent, & eſt argumentum Auer. 12. Meteph. com. 51.

Quinto ſequitur deũ infinita cognoſcere. patet conſequentia quia indiuidua cognoſcit, hæc autem ſunt infinita, &c. argumentum eſt Auer. 12. Maraph. com. 51. probantis cognitionem diuinam non verſari circa particularia. quia relinquenda ſunt ab arte, quia infinita ſunt.

Rño Auerrois in deſtructione deſtructionum diſputatione ſexta dubio 5. aſſumpta ſunt vera de noſtro ſcire, non autẽ de ſcire diuino. differentia igitur eſt inter ſcire noſtrum & diuinum. quia ſcientia diuina eſt cauſa rerum, noſtra vero cauſator à rebus 12 Metaphyſicæ com. 51. & dixit Auerro. in deſtructione deſtructionum diſputatione 3. dubio 18. de ſcientia dei, non quòd ipſe intelligit entia abſolute. ſ. inquantũ ſunt cauſæ quòd ipſæ intelligit ea. & in deſtructione deſtructionũ diſputatione 6. dubio 3. impoſsibile eſt quòd intellectus diuinus perficiatur ab intelligibili cauſato ab eodem intellectu. Si enim intelligeret eo modo quo nos, eſſet eius intellectus cauſatus ab intelligibili.

Ad primũ ſtat duo ſcibilia ad vnã ſcientiã pertinere. in propoſito Deus eſt primũ ſcitũ. alia vero ſecundo ſcita & reducibilia ſunt ſecundo ſcita in primum ſicut cauſatom. in cauſam.

Ad ſecundum ſtat duo correlatiua vna cognitione cognoſci, vt actus & potentia cognoſcuntur per actum, & materia & forma cognoſcuntur per formam.

Ad tertiũ eadem euidentia in nobis. quæ facit nos ſcire, facit ſcire ꝙ ſcimus. ſi aduerterimus, à fortiori erit hoc Deo, in quo error aut ignorantia cadere non poſſunt. quemadmodũ igitur ipſe ſe ipſo ſcit, ita ipſe ſe ipſo ſcit ſe ſcire, & non alio.

Ad quartum ſcientia eſt ipſum ſcitum primum, non oportet autem ꝙ ſcientia ſcit ſcitũ ſecundo. niſi forte eminẽter aut virtualiter. in nobis. n. per ſoemam rei ſcimus ſoemam & cõpoſitum & materiam. & patet ꝙ ſcientia eſt ſcitom primum, puta ipſa forma, noo autem ipſum ſcitum ſecundo, puta compoſitum neque eſt ipſum ſcitum per accidens. puta ipſa materia. An autem ſufficiat deum eminenter & virtualiter continere res, ad hoc vt eas intellectui eius valeat præſentare, inquirat Theologus, &c.

Per formam rei ſcimus formam & compoſitũ & materiam.

Ad quintũ infinitũ in actu non eſt cognoſcibile apod philoſophũ, ſed bene infinitum in potentia. Indiuidua autem ponũtur infinita in potẽtia, non autem in actu. & patet Auerroim oportere hoc concedere de intellecto noſtro. dixit. n. 3. de anima com. 19. ꝙ iudicamus infinita in propoſitione vniuerſali.

An aũt Deus cognoſcat chimerã, aut aliud fictũ. Rñο ꝙ non. Contra Deus ſcit, ꝙ chimera non eſt, Deus ſcit, ꝙ chimera non poteſt eſſe. Secundo chimerã non eſſe eſt verum & neceſſariũ. ergo à Deo ſcitum. Tertio ſequitur ꝙ Deus aliquid non ſciret, quod homo ſcit. puta chimeram non eſſe, vel non poſſe eſſe. conſeqoẽs eſt euidenter impoſsibile. & quãuis homo ſciat ſe poſſe peccare, & non ſciat Deus ſe poſſe peccare, aot maiorem alioqui, nõ tamen ſcit aliquid homo, quod Deus nõ ſciat. quia Deus ſcit hominem poſſe peccare & poſſe venerari maiorem quàm ſit homo, & ſcit homo Deom peccare non poſſe, neq; maiorem attendere.

Nota argumentum.

Rñο. ſatis ſit nobis filij hominum errare, abſq; hoc ꝙ Deũ noſtrum errare admittamus. conceptus. n. chimeræ, eo quia com errore ſignificans eſt, Deo ſignificatum eius repræſentatum eſſe non admittitor. neq; propter hoc aliquid perfectionis à Deo remouetur. eſſentiæ n. diuinæ nobilitas eſt repræſentando exiſtentia aut poſsibilia exiſtere non autem impoſſibilia exiſtere. quemadmodum etiam impoſsibilia non ſont poſsibilia à Deo dependere.

Ad primom nego, ꝙ Deus ſciat chimerã non eſſe. chimerã enim nõ eſſe nihil eſt. fuit, aut erit, neq; poſsibile eſt eſſe, & quãuis habeat eſſe imaginabile ab homine, nõ tamen poſsibile eſt ꝙ habeat illud eſſe, quin interueniat error.

Ad ſecundum negatur antecedens. ſ. ꝙ chimeram non eſſe ſcit verum & neceſſarium. conceſsi tamen ſupra ꝙ illud erat ſignificatum verum. & nunc concedo ꝙ illud ſignificatum eſt ſignificatum neceſſarium. duplices enim ſunt propoſitiones quædam ex naturaliter ſignificantibus terminis componuntur, quædam vero ex terminis ad placitum ſignificantibus. terminorum autem natoraliter ſignificantium, quidam ſunt ſimplices, quidam autem cõpoſiti ex ploribus partialibus notitijs, ſine acto verbali intelligo. tunc chimeram non eſſe ſignificabile per propoſitionem veram ex terminis ad placitum ſignificantibus, * & ex terminis naturalibus, male tamen compoſitis, non autem ſimplicibus, neq; compoſitis modo compoſibili ex parte ſignificatorum.

Vt ex terminis in voce, vel in ſcripto.

Ad tertium non ſcit homo aliquid, quod Deus non ſciat. quia quod veritatis ibi continetur, ſcitum eſt à Deo, ſed bene, & ſine errore. quamuis ſcitum ſit ab homine cũ errore. quia ſcit Deos partes illorum animalium nõ eſſe vnibiles propter earum inuicem repugnãtiam, & ſi per hanc propoſitionem. illorum animalium partes nõ ſont vnibiles, homo hoc ſciret, ſine errore hoc ſciret, & ſcit Deus ꝙ appellatum ab homine chimera, & conteptum ab homine conceptu compoſito, & cum errore, neq; eſt, neque poteſt eſſe. Quicquid igitur ſcitur ab homine ſcitor à Deo, ſed non eodem modo. quia errorem admittit intellectus humanus, quem diuinus intellectus nõ admittit. qoemadmodum receptionem cõceptibilium admittit intellectus humanus ſed diuinus non.

Contra ſequitur hominem ſcire hanc propoſitionem chimera non eſt, quam Deus non ſcit. ſimiliter hanc chimera nõ poteſt eſſe, quia ſubiectum intelligitur ab homine, & conſequenter tota compoſitio, ſed non intelligitur ſubiectũ à deo, & conſequenter neq; tota compoſitio.

Rñο. propoſitiones ſunt ſigna homini aut angelo ſi admittitur ipſum poſſe componere, non autem deo, ſed ſi præſentãtur deo. in ratione ſignati præſentantur, eſt aũt eſſentia diuina ſignũ ſignificans immediate ſe. & mediate alia. ideo obiectũ terminans intellectionem diuinã primum eſt eſſentia diuina & ſecundom eſt aliud. ſcit tamen deus ſigna illa eſſe ſignificantia homini. & ſcit quid ſignificent ipſi homini, & ſic non ſequitur aliquid eſſe ſcitum ab homine. quod non ſit ſcitũ à deo, & ſic negandũ eſt ꝙ omne obiectum intellectus cauſet actum intelligendi. ſimiliter negandũ eſt ꝙ omne obiectum menſuret actũ intelligendi. licet concedatur ꝙ omoe obiectum terminat actum intelligendi vel primo vel ſecũdo. In hoc igitur quæſito, an rẽs materiales habeant eſſe cognitum à deo & ab æterno. differunt Theologus Ariſt. & Auer. Dicit Theologus ꝙ ſic. quia vult Deum eſſe omnia cognoſcẽtem, an autem modo iotelligendi, quẽ expreſsimus pro Ariſtotele, an alio Deus ſcit. Ariſtot. autem ꝙ non, ſed aliqua cognita ſunt, aliqua vero non. Auerrois vero dicit ꝙ non. quia vult deum non cognoſcere aliquod horum. Differt etiam Aoe. à Theologo. quia volt Auerrois ab æterno fuiſſe hominem materialia cognoſcentem ſimiliter & Ariſt. ſed hoc Theologus negat. dicit etiam Auerro. vnum eſſe intellectum numero, qui ab æterno intellexit. Sed Theologus multiplicatos eſſe intellectus dicit. & ponit ꝙ quælibet intellectus humanus aliquando non intellexit. Quomodo autem vnus ſit actus intelligendi affirmatiuus & negatiuus ſcilicet reſpecto neceſſariorum affirmatiuorum & negatiuorum. Similiter reſpecto neceſſariorum & contingentium. Similiter idem ſit actus volẽdi & nolendi. Et quomodo ſit idem actus ſapientialis & ſcientialis, Theologo relinquimus, &c. Sed quia in libro de intelligentijs de his ſatis dixi, Hæc dicta ſint ad magnificentia Dei omnipotentis. Cuius Trinitati ſemper ſit laus gloria & honor. Amẽ.

Nota.

ALEXANDRI ACHILLINI BONONIENSIS,

DE PROPORTIONIBVS MOTVVM QVAESTIO.

SIT nomen domini benedictum. An recentiores Mathematici Ariſtotelem in errore deprehẽderint proportionum regulas docentẽ, quibus motus inuicem cõparantur. diſputandum. Præſens opus in quatuor ſecatur partes. Primo fundamenta quædam ſubijciam. Secundo regulas quaſdam aſſeram. Tertio concluſiones aliquas probabo. Quarto ad obiecta reſpondebo. Hic Deus lumen infundat.

VTRVM proportio velocitatum in motibus ſit æqualis proportioni proportionum mouentium ad ſuas reſiſtentias. Hic præmitto ꝙ proportio eſt qoantitatum eiuſdem generis ad inuicem certa habitudo quinto elementorum Euclidis diffinitione tertia, & in ſuppoſitionibus ſecundi Arithmaticæ Iordani: Quòd ſi in potentijs, ponderibus, aut ſonis proportio reperitur. Hoc eſt ſecundum ꝙ quantitate participant

Quid proportio.

cipant, hæ autem res quantitate participare cognoſcuntur, quia harum vna eſt maior æqualitas vel minor altera. Extendo maioritatem ad plus multitudinis, & minoritatem ad minus eiuſdem, quia in quantitatibus diſcretis etiam proportio reperitur. In alijs vero quantitate carentibus proportio reperitur ſecundũ q̃ ea per modum quantitatis imaginatur. Cum enim intelligentiarum vnam eſſe altera nobiliorem intelligimus, illas per modum quantitatis intelligimus. Similiter cũ in formis gradus imaginantur, ideo primo comparatum eſt quantitas. Quod autem quantum non eſt, non eſt primo cõparatum. Et hoc voluit Auerro. 8. Phyſicorum commen. 29. dicens, proportio eſt ſolius magnitudinis. Ad hanc intentionem Philoſophus 7. Phyſic. tex. commen. 35. comparaturus inter velocitates motuum dixit quantum aliquid erit quod motum eſt, & in quanto ſcilicet tempore. Et ſic qua primo comparata ſunt quãta dixit Auer. motor extrinſecus, qui eſt corpus, non ille qui eſt virtus in corpore. & hoc manifeſtum eſt ex hoc quod dicit: ſemper. n. mouet & mouetur. motor enim qui quando mouet mouetur ſu. per ſe eſt corpus neceſſario. Secundo igitur comparatum erit forma corporea. Tertio vero erit forma incorporea, & tunc dimidianda erit intelligentia accipiendo motorem habentem virtutis illius medietatem. quemadmodum dimidiatur cælum accepta reſiſtentia in duplo minori ſaluata tamen cæterorum paritate quantum eſt poſsibile. Ideo Auerrois 7. Phyſico. commen. 35. in fine dixit. Et Ariſtoteles non loquitur niſi de motoribus materialibus. quoniam iſta perſcrutatio eſt vtilis in diſpoſitione motorum non materialium vt poſt declarabitur, quæ enim manifeſta ſunt in generalibus aliquando trãsferuntur ad æterna. Auerrois 2. cæli, com. 104. Quantitatem autem vnam ſibimet comparare poſsibile eſt, & alteri. Si ſibi: idẽtitate comparatur, non proportione, niſi vna quantitate, vt duabus vtaris. Ideo numerus quantitatum pluralis in proportionis diffinitione continetur. Quòd ſi Auerrois cæleſtium intelligentiarum ad motum proportionem eſſe indiuiſibilem dixit, nõ intelligit eam vt punctum, ſed intelligit eam non poſſe creſcere neq; minui, neq; poſſe eſſe maiorem vel minorem, quàm ſit. q̃ ſi Auerrois in eodem loco dixit nõ eſſe proportionem inter potentias motiuas & mobiles, non negat quod ſtatim conceſſerat, ſed intelligit intelligentias nunquam eſſe mouentes in potentiam, ſed ſemper ſunt actu mouentes. & cælum nunquam eſt potentia mobile. quia ſemper eſt actu motum apud philoſophũ. quod ſi ab eſſe ad poſſe logicus arguit. æquiuocatione ſoluitur. quia poſſe apud logicum actũ nõ excludit. ſed potentia naturalis actum nõ compatitur, de qua loquitur ibi Auerrois. Quantitates autem eſſe eiuſdem generis intelligo, non logici. quia longitudinem latitudini non eſt comparare, neq; profunditatem alicui earum, aut econtra. niſi latitudine vtendo in eo q̃ longitudo eſt, aut longa. ſimiliter de profunditate. Vnitas etiam numero comparanda eſt. & licet vnitas in genere quantitatis reductiue, vt illius principium, reponatur, non tamen vt ſpecies, & ſic non omnia eiuſdem generis logici comparantur, ſiue propinquum genus fuerit, ſiue remotum. neque etiam omnia comparata ſub eodem genere logico ſunt. niſi materialiter, prout vnitas quædam quantitas eſt. De genere igitur mathematico intelligo. Mathematicorũ autem genera quatuor eſſe proponitur, longitudo, latitudo, profunditas, & numerus. ideo longitudinem longitudini, latitudinem latitudini, & profunditatẽ profunditati, & numerum numero comparare oportet. ideo ſi ſuperficiem aut corpus lineæ comparas latitudinem aut profunditatem in eo q̃ longitudines aut longa ſunt accipis. vt tangit Campanus ſuper quinto elementorum Euclidis propoſitio 20. longitudinem intelligo indifferentem permanenti & ſucceſsiue. ideo tempus ſub longitudine comprehenditur, ſimiliter & motus, quoniam vtrunque eorum longum aut breue dicitur & locus ſub latitudine continetur. quoniam ipſe eſt ſuperficies. ſi enim relicta ſuperficie pro loco, reſpectum ſuperficiei ad corpus locatum aut econtra, acceperis, relinquis Ariſtotelem 4. Phyſic. tex. commen. 45. quia reſpectus non eſt corporis terminus, locus autem eſt continentis terminus, &c. neque conſeruatiuum locati reſpectus eſt, &c. Numerum autem intelligo ſiue in actu. vt duo, aut tria, ſiue in potentia, vt vnum, potentia. n. vnitatis eſt quemcunq; numerum aliquoties ſumpta reddat. Non intelligo replicatione vnitatis redditum eſſe numerum in re, quia mathematicus à re naturali abſtrahit. Tum quia ſiue ſemel, ſiue pluries ſumatur vnum. ipſum nunquam eſt niſi vnum. in imaginatione igitur numerus eſt. vt in lib. de diſtinctionibus tetigi. Ex hoc patet æquiuocatio potẽtiæ qua continuum eſt numerus & qua vnitas eſt numerus. continuum enim eſt multa poſtquam facta eſt continui diuiſio, ſed ante diuiſionem continuum eſt vnum, poſsibile tamẽ diuidi, ſed vnitatis potentia eſt quia coacervari poteſt in numerum. Ex his ſequitur vbi alijs viſum eſt infinitam eſſe proportionem inter longitudinem & punctum nullam inter eã eſſe proportionem iuxta Auerroim 6. Phyſ. com. 29. quia nõ eſt proportio inter lineam & punctum. hanc intentionem habet philoſophus 7. phyſi. tex. com. 24. quia æquiuoca ſunt, nõ comparantur. Corollarium aliquam habet conuenientiã vnitatis cum numero quem principiat, quam non habet punctum cũ magnitudine quã principiat. quia vnitas eſt numeri pars. punctũ vero magnitudinis non eſt pars. vt demõſtrauit Ariſ. 6. Phyſi. quum igitur vnitatem de puncto prædicat Ariſt. dicẽs, punctum eſt vnitas poſitionem habẽs ex Platone refert, vt Metaphorice accipiatur, quomodo autem punctum poſitionem habeat declaraui in lib. diſtinctionum cap. 15. Et ſi numerum vnitati comparas totum parti comparas. aut parti æquale, non autem cum lineam puncto comparas, cum etiam finitum infinito comparaueris aut econtra, non habebis proportionem. quia inter ea non eſt certa habitudo. primo cæli textu commen. 52. & 64. & 8. Phyſi. commen. 55. & 3. Phyſi. tex. & com. 43. intellige igitur certam habitudinem in diffinitione proportionis. ſ. determinatam non dico notam, quia licet communicantium quantitatum proportio ſit nota ratione numeri eam numerantis & rationalis dicatur. quia minor quantitas pars eſt aut partes maioris. intellige aliquota vel aliquote, iuxta primam diffinitionem quinti geo. Euclidis. Pars autem eſt quantitas quantitatis minor maioris. quum minor maiorem numeret. Incommenſurabilium autem quantitatũ proportio quamuis nota eſſet in potentia non tamen eam ita nobis notam eſſe oportet q̃ immediate à numero ipſam nominare poſsimus, vt proportio diametri ad coſtã quadrati à numero immediate numerari non poteſt quia radix duorum non eſt numerata, ſed potentia illius radicis eſt nota. quia ſcio q̃ radix illa in ſe met reducta dat duo. hoc modo declarat Campanus potẽtiam lineæ 2 geometriæ Euclidis propoſitione 12. q̃ ſi Auerrois in procemio primi Phyſicorũ dicit proportio ſuæ vitæ ad tempus ſempiternum eſt ſicut puncti ad lineam, vel ſicut finiti ad infinitũ. & 6. Phyſic. com. 21. minus quàm infinitũ eſt finitum neceſſario, proportione abutitur. quæ potius relatio aut comparatio dici debet quàm proportio. quia non quantum quanto comparatur. aut finitum infinito, inter quorum nulla proportio proprie cadit. Ex hoc ſequitur aliud eſt eſſe alicui improportionale, & non incõmenſurabile. quia diameter vere quadrati proportionatur coſtæ. proportione tñ irrationali. & tamẽ eidem coſtæ diameter eſt incõmẽſurabilis vt primo Poſteriorum exemplificat Philoſophus. & primo priorũ ponit inconueniens quod ſequitur ad oppoſitũ. ſ. numerum imparẽ eſſe æqualem numero pari. & aduerte ad deductionẽ conſequentiæ quam ponit Cãpanus ſuper ſeptima propoſitione decimi elementorũ Euclidis. Sunt aũt quantitates cõmenſurabiles quas vna cõmunis menſura metitur 10. elemen. Eucli. neq; ex hoc dicendũ q̃ omnis motus omni motui ſit cõmenſurabilis. eo quia omnis motus tempore menſuretur quia nõ omnia tẽpora ſunt cõmenſurabilia immo dantur tẽpora ſe excedẽtia in proportione quia diameter excedit coſtã quadrati. Si. n. motus localis penes ſpatiũ extrinſece menſuratur. datis ſpatijs incõmenſurabilibus etiam motus erunt incõmenſurabiles, ſpatium intellige verũ. quod enim dicunt moderni primam ſphæram tranſire ſpatiũ imaginarium repugna Auerroi 2. cæli cõmen. 46. quia eſt magnitudo ipſius cæli. quod ſi aliquando Auerro. infinitum infinito cõparat, hoc eſt improprie ſecũdum q̃ improprie ſunt æqualia quia negatiue æquantur. ſ. q̃ vnũ non excedit alterum neque exceditur. dixit. n. primo cæli cõmen. 33. potẽtia infiniti maxima eſt potentiarum omnium corporis. Et dixerat pri-

mo cæli commen. 48. potentia infiniti maior potentia finiti duplicibus infinitis, id eſt pluſquam bis & pluſquam ter, &c. ex hoc intellige Auerro. 2. cæli commen. 38. cum dixit tempus infinitum dicitur alio modo eſſe æquale infinito cum infinitum non ſit maius infinito. Et primo cæli commen. 38. proportio enim infiniti ad totam magnitudinem quam ſecat

Proportionis diuiſio. & ad minimam partem eius eſt eadem proportio. Tripartitur autem proportio per maioritatem, minoritatem, æqualitatem. maioritas eſt maioris ad minus, minoritas eſt minoris ad maius. æqualitas eſt vnius æqualis ad æquale ſibi proportio. neque ſunt hæc membra prima genera ſub relatione poſita, ſed ſunt ſpecies illorum generum. æquiparãtia enim ſub ſe continet ſimilitudinem, quæ non eſt æqualitas, & qualitatem, &c. proportionabiliter de ſuperabundantia, & maioritate, & ſuppoſitione & minoritate. Omnis enim minoritas eſt ſuppoſitio, & non econtra. vt ſeruitus. Maioritas & minoritas bipartitur rationali & irrationali proportione. Irrationalis eſt quantitatum incommenſurabilium proportio. In commenſurabiles quantitates ſunt ſolum continuæ, ſed non omnes, ſed illæ, quarum vna eſt alteri non æqualis, & minor non eſt pars neq; partes, ſcilicet aliquote alterius neque æqualis eſt ei vel eis. totum enim ſuæ parti comparatum eandem habet proportionem quam habet ad aliam quantitatem quæ nõ eſt pars eius, dummodo illa ſit æqualis illi parti totius. Sed rationalis proportio eſt quantitatum commenſurabiliũ proportio. & quinq; tenet ſpecies, tres ſimplices, ſcilicet multiplicem, ſuper particularem, & ſuperpartientem, & duas compoſitas ſ. multiplicem ſuperparticularem, & multiplicem ſuper partientem. ab vnitate.n. recedendo primus numerus multiplicem cauſat ſcilicet duplam ternarius vero reſpectu ſecundo ſuperparticularem facit 5. autem ad 3. ſuperpartientem. & prima multiplicium ſuperparticularium eſt inter 5. & 2. & prima multiplicium ſuperpartientium eſt inter 8. & 3. & ſic ordo ſpecierum eſt ex exitu earum priori vel poſteriori ab vnitate aut numeris comparando ſimplices ſpecies inter ſe. & compoſitas inter ſe, non autem quamlibet compoſitarum cuilibet ſimplici, vt multiplicem ſuperparticularem quæ primo eſt inter 5. & 2. quæ prior eſt ſuperpartienti quæ primo eſt inter 5. & 3. Et minoritas quinq; habet ſpecies quinq; ſpeciebus maioritatum correlatiuas. vt ex principio 9. arithmeticæ colligitur ſpecies minoritatũ nominant communes addendo nominibus maioritatum. ſub. vt ſubdupla & colligitur ab Euclide 14. elementorum: proportione 16. & 17. ſed Ariſtoteles non ſic. Sed quia de rationali vt plurimum loquemur. æqualitatẽ ſignamus per 1. minoritatẽ vero fractione aut fractionibus vnius, & ſic generaliter à dextro in ſiniſtrũ protracta linea ſupra illã ponitur vnitas uel numerus numerans partes, & numerator appellatur. infra vero lineã illã, ponitur numerus denominans partem vel partes, & denominator appellatur, & ſic differentia eſt inter denominatorem proportionis, & eſt totus numerus ibi exiſtens: & denominatorem fractionis, & eſt numerus infra lineam datam. Et tunc quanto numerus fractionis denominator eſt maior tanto fractio eſt pars minor. & ſic vnum quintum eſt minus quã vnũ quartum vt ex 2. petitione primi arithmeticæ Iordani colligitur. omnis pars minor eſt quæ maiorem habet denominationem. ſtat tamen propter numerantis diſparitatem q̃ fractio maioris numeris ſit maior, vt tria quinta maius ſunt, quàm medium, & ſic patet quam habent proportionem minoritates adinuicem, generaliter tamen. Maioritatem vero ſignamus per plus quã 1. Et hoc dupliciter. aut minus pluries continetur, aut ſemel tantum ſi ſemel tantum eſt dupliciter. aut ſuper addit maior numerus minori fractionem. aut fractiones vt ſeſquitertia per vnum & vnum tertium vt 3. ad 3. & ſuperbitertia per vnum & duas tertias. vt 5. ad 3. ſi autem minus pluries continetur, aut pluries præciſe, & ſic numero ſignatur maioritas vt dupla per 2. vt 2. ad 1. tripla per 3. vt 3. ad 1. Si minus continetur non præciſe à maiore aut ſuperaddit maius minori partem. aut partes minoris. & ſic cum numero ſignatur fractio aut fractiones vt dupla ſeſquitertia per 2. per duo tertia, vt ſeptem ad 3. & dupla ſuperbiter per 2. & duas tertias vt 8 ad 3. Si autem maius adderet minori aliquid quod non eſſet pars aut partes intellige aliquote: tunc ibi eſſet proportio irrationalis vt diameter ſuper coſta vere quadrati. Et tunc aduerte quia Euclides in principio 7. elemẽ totum dixit maioris ad minorem eſſe proportionem ſecundum q̃ maius continet minus & minoris parte vel partes. quod verum eſt in proportione certa maiori quàm dupla. ſed in dupla totum continet minus & æquale minori, non autem partem neque partes minoris, niſi in potentia, &c. ſimiliter in certa proportione magiſquam dupla, quæ tamen rationalis ſit. Proportio igitur duplex. arithmetica & geometrica denominatio ſumitur à ſcientijs proportiones habentibus pro obiecto. Arithmetica eſt proportio exceſſuum vt 4. excedunt 2. per 2. Geometrica eſt quantitatum proportio ſecundum quam vna continet, continetur, aut æquat alteram. Non ex his terminorum deſcriptionibus accipiendum eſt q̃ geometra non vtatur proportione exceſſum. quia hoc falſum eſt. patet ex 10. elementorum Euclidis propoſitione 73. Si fuerint quatuor quantitates differentia primæ quarum ad ſecundam ſit ſicut tertiæ ad quartam erit permutatim differẽtiæ primæ ad tertiam ſicut tertiæ ad quartam, & arithmeticus muſicus proportione vtitur vt diapaſon. quæ eſt dupla in ſonis, &c. Proportio etiam duplex eſt. Continua, incontinua, Continua eſt cum vnus terminus habet duorum rationem ſine interruptione iuxta diffinitionem quintam quinti elementorum Euclidis. vt 4. ad 2. & 2. ad 1. Diſcontinua eſt vbi interuenit interruptio vt 16. ad 8. & 2. ad 1. Proportionalitas autem eſt proportionum ſimilitudinum ſimilitudo iuxta diffinitionem quartam quinti elementorum Euclidis. ergo ad minus in quatuor terminis conſiſtit. patet conſequentia quia omnis proportio requirit duos terminos, q̃ ſi in tribus terminis proportionalitas conſiſtit iuxta diffinitionem nonam quinti elementorum Euclidis. hoc eſt quia vnus terminus duorum terminorum officio fungitur. Proportionalitas iuxta Campanum quinto elementorum Euclidis ſuper diffinitione 16. ſex habet ſpecies.

Prima. Cõtraria. & eſt, ſi vna ſit proportio primi antecedentis ad primũ conſequens ſicut ſecundi antecedentis ad ſecundum conſequens, tunc qualis eſt proportio conſequentis primi ad antecedens primum, talis eſt proportio conſequentis ſecundi ad antecedens ſecundum. ſit primum antecedens 8. ſit primum conſequens 4. ſit ſecundum antecedens 2. ſit ſecundum conſequens 1. tunc ſi 4. eſt medietas 8. etiam 1. eſt medietas duorum. patet ex 22. quinti elementorum Euclidis.

Secunda. Permutata eſt. ſi vna ſit proportio primi antecedentis ad primum conſequens. ſicut ſecundi antecedentis ad ſecundum conſequens. tunc qualis eſt proportio antecedentis primi ad ſecundum antecedens. talis eſt proportio conſequentis primi ad conſequens ſecundi. patet ex diffinitione 12. quinti elementorum Euclidis, & in 7. eiuſdem propoſitione 14. Similiter qualis eſt proportio 1. antecedẽtis ad 1. antecedens, talis eſt proportio ſecundi conſequentis ad ſecundum antecedens. Sit primum antecedens 8. primum cõſequens 4. ſit 2. antecedens 2. ſit ſecundum conſequens 1. tũc permutando ſi 8. eſt quadruplum ad 2. 4. quadruplum ad 1.

Tertia. Coniuncta ſi vna ſit proportio primi antecedentis ad 1. cõſequens ſicut ſecundi antecedentis ad 1. cõſequens, tunc qualis eſt proportio primi antecedentis & primi conſequentis ad 1. conſequens, talis eſt proportio ſecundi antecedentis & 2. conſequentis ad 2. conſequens. ſit 1. antecedens 8. primum cõſequens 4 ſit ſecundum, antecedens 2. ſit 2. conſequens 1. tũc ſi aggregatum ex 8. & 4. eſt triplum ad 4. etiam 2. & 2. eſt triplum ad 1. patet ex diffinitione 13. quinti elemẽtorum Euclidis & ex propoſitione 15. ſeptimi.

Quarta. Diſiuncta eſt ſi vna fuerit proportio primi antecedentis & primi conſequentis ad 1. conſequens ſicut ſecundi antecedenti & ſecundi conſequentis ad 2. conſequens, tunc ſi qualis eſt proportio primi antecedentis ad 1. conſequens, talis eſt proportio 2. antecedentis ad 2. conſequens ſit primum antecedens 8. ſit 1. conſequens 4. ſit 2. antecedens 2. ſit 2. conſequens 1. tunc ſi 8. & 4. eſt triplum ad 4. & 2. & 1. triplum ad 1. tunc talis eſt proportio 8. ad 4. ſicut 2. ad 1. patet ex diffinitione 14. quinti & ex propoſitione 15. ſeptimi.

Quinta. Euerſa eſt ſi vna fuerit proportio. 1. antecedentis & 1. conſequentis ad 1. conſequẽs ſicut ſecũdi antecedẽtis & ſecũdi conſequentis ad 2. conſequens. tũc qualis eſt proportio primi antecedẽtis & primi cõſequẽtis ad 1. antecedẽs, talis

talis eſt proportio ſecũdi antecedẽtis & ſecũdi cõſequentis ad a.antecedẽs, ſit primũ antecedẽs 8. ſit 1. cõſequens 4. ſit 2. antecedens 2. ſit a. conſequens r. Tunc ſi aggregati ex 8. & 4. ad 8. eſt ſeſquialtera etiam aggregati ex a. & 1 eſt ſeſquialtera ad a. patet conſequẽtia ex 15. quinti elementorũ Euclidis. & pro

Sexta.

poſitione 15. ſeptimi eiuſdem. Aequa proportionalitas eſt datis duobus ordinibus quantitatum qualis fuerit proportio a. ad a. r. ordinis. talis ſit proportio 1. ad a. 2. ordinis ſimiliter qualis eſt oroportio a. ad 3. r. ordinis. talis eſt a. ad 3. a. ordinis, tunc qualis eſt proportio r. ad 3. 1. ordinis, talis eſt proportio 1. ad 3. a. ordinis, ſit 1. ordo 8. 4. a. ſit a. ordo 12. 6. 3. tũc ſi eſt ſimilitudo pruportionũ 1. & a. r. ordinis, ſicut eſt r. & a. ſecũdi ordinis, ſimiliter ſit ſimilitudo a. & 3. 1. ordinis ſicut eſt r. & 3. a. ordinis, ſimiliter ſit ſimilitudo proportionũ primi & 2. primi ordinis ſicut eſt primi & 3. a. ordinis, tũc inter illa eſt æqua proportionalitas patet 7. elementorum Eucl. propoſitiones 15. & diffinitione 16. 5. Et ſi moderni alia addant aut aliis nominibus vtantur, non mihi eſt curæ.

Regulæ tres proportionũ ſecũdũ Ariſt.

His præmiſſis Ariſtotelicum et Aueroiſticũ fundamentũ in comparandis proportionibus tribus regulis comprehẽditur. Prima eſt qualis eſt proportio denominationum à quibus proportio nomen accipit, talis eſt proportio proportionum. probatur quia nullam quãtitatem ſibi intimiorem habet proportio quàm illam à qua proportio nõ accipit quia quantitas fundamenti non eſt ei ita intima, quoniam ad varios terminos comparari poteſt quantitas fundamenti ad quos in alia & alia proportione, ſe habet. Neq; quantitas termini eſt illi ita intima. quia varia ſunt quæ illi termino cõparari poſſunt, quantitas autem denominationis proportionis vtrunq; comprehendit. fundamentum. ſ. & terminum. Irrationabilium autẽ proportionum denominationum notam nõ habentium nõ erit nota proportio vt ex Campano ſuper decimaſexta diffinitione quinti geometriæ Euclidis colligitur, niſi eam in potẽtiam notam dixeris. vt proportionis diametri vere quadrati ad coſtam eius denominatur eſt radix a. vt prædictũ eſt. Scias quod quamuis libros Euclidis geometriæ appellem, nõ intelligo omnes eſſe geometriæ. quia ſeptimus, octouus & nonus arithmetice ſunt, ſed à maiori parte denominatio accipitur, primi enim ſex libri & vltimi geometriæ ſunt.

Qui libri geometriæ Euclidis.

Secunda.

Secunda regula, qualis eſt proportio denominationũ proportionum, talis eſt proportio diuerſarum potẽtiarum cum ad eandem reſiſtentiam comparantur, patet primo in maioritatibus. Sint a, & b, duæ potentiæ a, vt 8. b, vt 6. & comparẽtur ad reſiſtentias vt r. tunc pruportio 8. ad 1. eſt octopla 6. ad r. eſt ſextupla. octuplæ ad ſextuplam eſt proportio ſeſquitertia quæ eſt proportio 8. ad 6. & reſoluendo ad primos numeros eſt proportio 4. ad 3. Secundo. ſit a, potentia vt 8. b, potentia vt 6. c, reſiſtentia ſit vt 4. tunc proportio 8. ad 4. eſt dupla, & 6. ad 4. eſt, ſeſquialtera, tunc dupli ad ſeſquialterã proportio eſt ſeſquialtera qualis eſt proportio 8. ad 6. patet reducendo illos numeros ad eandem fractionem puta in mediũ; erit. n. proportio quatuor mediorum ad tria media quæ eſt proportio 4. ad 3. Secundo miſcendo maioritatem cũ minoritate, ſit a, potentia vt 8. b, potẽtia vt 2. c, reſiſtentia vt 4. tũc proportio 8. ad 4. eſt dupla & 2. ad 4: eſt ſubdupla & proportio a. ad mediũ eſt quadrupla qualis eſt proportio 8. ad 2. Tertio in minoritatibus, ſit a, potentia vt 8. b, vero potẽtia vt 4. c, vero reſiſtentia vt 16. tunc proportio 8. ad 16. eſt ſubdupla & proportio 4. ad 16. eſt ſubquadrupla proportio vero ſubduplæ ad ſubquadruplã eſt dupla proportio, qualis eſt 8. ad 4. Quarto miſcendo æqualitatẽ cum minoritate, ſit a, potentia vt 8. b, vero potentia vt 4. & c, reſiſtentia vt 8. tunc 8. ad 8. eſt a. & 4. ad 8. eſt ſubduplum & proportio r. ad ſubduplum eſt dupla, qualis eſt proportio 8. ad 4. Quinto miſcendo maioritatem cum æqualitate, ſit a, potentia vt 8. b, potentia vt 4. c, reſiſtentia ſit vt 4. tunc 8. ad 4. eſt dupla proportio & 4. ad 4. eſt 2. tunc a. ad 1. eſt dupla proportio qualis eſt 8. ad 4. ſic. n. vniuerſales regulæ ſunt, non autem particulares, &c.

Tertia.

Tertia regula. qualis eſt proportio denominationum proportionum talis eſt diuerſarũ reſiſtentiarum cũ ad eandẽ potentiã comparantur. patet in maioritatibus ſit a, potentia vt 8. reſiſtentia b, ſicut 4. & reſiſtentia c, ſit vt 2. tunc proportio 8. ad 4. eſt dupla, & proportio 8. ad 2. eſt quadrupla, tunc quadruplæ ad duplam eſt dupla proportio qualis eſt inter 4. & 2. Secundo miſcendo æqualitatem cum maioritate, ſit a potentia vt 8. & reſiſtentia b, vt 8. & c, reſiſtentia ſit vt 4. tunc proportio 8. ad 8. eſt 1. & 8. ad 4. eſt dupla tunc 2. ad r. eſt dupla proportio qualir eſt inter 8. & 4. Secundo, ſit a, potentia vt 8. & b, reſiſtẽtia ſit vt 4, c, vero reſiſtẽtia ſit, vt 4. tunc a, ad b, eſt dupla, & ſimiliter a, ad c, & ſicut duplæ ad duplam eſt r. ita b, ad c, eſt 1. Tertio in minoritatibus, ſit a, potentia vt r. & reſiſtentia b, ſit vt 8. & c, reſiſtentia ſit vt 4. tunc 1. ad 8. eſt ſuboctupla & vnum ad 4 eſt ſubquadrupla, tunc ſubquadruplæ ad octuplam eſt dupla proportio qualis eſt reſiſtentiarum b, & c. Aduerte ad variationem ſecundæ regulæ & tertiæ quia ſuperior ad inferiorem reſiſtentiam habet proportionẽ quæſitam, ſed in 3. regula eſt oppoſitum. ſ. c, ad b, eſt proportio quæſita, ſed accidentalis eſt differentia. quia aliter poterant ſignari termini, vt patet. pone enim minores numeros ſupra, & maiores infra, & erit intentum, & talem indifferẽtiam terminorum & proportionum mathematica exigit abſtractio, & præſertim quia naturali inuerſioni non repugnat.

Octupla dupla quadruplæ quare.

Corollarium 1. octupla eſt dupla quadruplæ quia proportio denominationum earum proportionũ eſt dupla, quia octupla ab 8. denominatẽ & quadrupla à quatuor, ſimiliter nonupla eſt tripla triplæ, quia denominator nonoplæ eſt triplur ad denominatorẽ triplæ. ſ. 9. ad 3. hæ regulæ modernis ferè omnib⁹ quos legerim de proportione proportionũ loquẽtibus cõtrariæ ſunt. ideo aduertendæ, vt Thomæ Baduardino & conſequenter Suiſet Calculatori, Nicolao Orẽ. &c. Conformes autem antiquis ſunt, vt Ariſtoteli vſq; ad Auer. quod ſi adduxeris mathematicorum compoſitionem proportionum per reductionum numeri denominantis in alium denominatorẽ quã duplicationem appellant ſic quod duæ quadruplæ decimamſextuplam reddant quia quater quatuor dant 16. & duæ triplæ dant nonuplam quia ter 3. dant 9.

Productio proportiõis vni⁹ ex altera non eſt compoſitio neque duplicatio.

Dicendum hanc reductionem proportionum eſſe productionem vnius proportionis ex altera, non autem compoſitionem, neq; duplicationẽ. Hoc ſentiebat Campanus cũ ſuper diffinitione 10. quinti geo. Euc. expoſuit duplicata hoc eſt in ſemet multiplicata, & diffinitione 11. exponit triplicata hoc eſt in ſe poſtea in productũ multiplicata. Quod autem hæc productio non ſit compoſitio, aut maioratio, probo, & ſuppono quod duplicare eſt maiorare, quia duplum eſt ſpecies multiplicis, & multiplex eſt ſpecies maioritatis, ſed producere proportiones non ſemper eſt maius, ſed aliquando æquale inuenire. & aliquando minus inuenire, quia reducendo æqualitatem in æqualitatem inuenitur æquale. quia vnum reductum in vnum dat r. dicere autẽ quod æqualitas non eſt proportio, eſt principia mathematicorum negare, ſcilicet diffinitionem proportionis, &c. Minoritas autem in ſe reducta dat minus quam ipſa ſit quia medium reductum in medium dat ſubquadruplum quod eſt minus quàm medium. verum ſi duplam reduxeris in duplam, habebis præciſe duplum ad illam, quia a. reducta in a. dant. 4. ſed maior quàm dupla proportio in ſe reducta dat pluſquam duplum illi. quadrupla enim per quadruplam multiplicata dat decimãſextuplam. quæ eſt pluſquam duæ quadruplæ. vt patet ex cõgregatione denominationum illarum proportionum. Secũdo ſuppono principium Arithmeticæ & geometriæ, commune, omne totum eſt maius ſua parte, de quantitatiuis toto & partibus intellige, patet ex ſeptimo elementorum Euclidis, communis animi conceptio eſt omnis pars eſt minor ſuo toto. Sed huius oppoſitum concedunt recentiores mathematici concedentes quòd omni æqualitate datur æqualitas dupla tripla, &c. & Campanus concedit. quia vnam æqualitatem componunt ex alia & vnam concedunt eſſe æqualem alteri, ergo concedunt totum eſſe æquali parti. Item oportet ipſos concedere partem eſſe maiorem toto, & minoritatem eſſe partem maioritatis patet producendo nonuplam ex decimaoctupla & medietate quia medium dictum in 18. dat 9. quod & ſi concedunt minoritatem non eſſe maioritati comparandam. Contra. tunc totius quanti ad certam partem quamuis finitum ſit vtrunq;, nulla erit proportio, quod eſt impoſſibile. ſignantur. n. maioritates per fractiones notantes partẽ vel partes vnius & æqualitas ſignatur per vnum, & certum eſt cuiuſlibet numeri partem eſſe vnitatẽ, & non eſt alia quã-

titas proportionũ ab ea quæ ex denominatoribus trahitur, quàm magis intima ſit proportioni. Item oportet ipſos concedere æqualitatem cóponi ex maioritate & minoritate, quia multiplicatum 4. per vnum quartũ dat 1. Si enim 4. inter 1. & 1. interponatur, erit æqualitas cópoſita ex proportione 1. ad 4. quàm eſt ſubquadrupla & ex proportione 4. ad 1. quæ eſt quadrupla. Similiter etiã componetur minoritas ex maioritate, & minoritate, patet multiplicãdo vnũ quartum per 2. dant vnũ quartũ quàm ſunt medium patet ſcribendo inte 1. & 2.4. pro medio. Et quẽadmodũ inter æqualitatis terminos interpoſitũ eſt mediũ maius extremis interponi põt mediũ minus extremis, & ſic ex maioritate & minoritate etiam cõponitur æqualitas. hæc autem in numerorum productionibus nullom afferunt inconueniens, dummodo non dicãt productionem proportionum eſſe earundem duplicationũ, niſi forte per accidens. ſ. in certo dato indiuiduo, neq; dicant productionem proportionũ eſſe maiorationem earom, ꝙ ſi hæc media ſignare voluerint. ſ. maiora maiori extremo vel minora minori extremo: tunc mathematicas abſtractiones ad certam materiam nimis reſtringunt. ſ. per interſectum extremis intelligunt maius minore & minos maiore. & quod vniuerſaliter verum eſt particulariter concipiunt. More igitur Ariſt. mathematicorũ excellentiſſimi proportiones cõponãt per denominantium numerorum coaceruationem ſi eas vero cõponere intendunt & maiotare.

Maior eſt proportio, quæ maiorem habet denominationem.

Omnes igitur proportiones quarum denominationes ſunt æquales ſunt æquales. & maior eſt proportio quæ maiorem habet denominationem, & minor quæ minorem vt 7. geo. Euclidis colligitur in principio, & in principio 2. arithmeticæ Iordani. Et qualis eſt denominationum proportio talis eſt proportio proportionũ, vt ſeſquialtera eſt medietas triplæ & triplæ ad eam eſt dupla eſt proportio. Hanc autem proportionum compoſitione naturales experientiæ conuincunt, & non priorem. patet moueatur à quadrupla propor. lapis ſuper naue mota à propor. quadrupla ad eandem poſitionis differentiam, tunc duplũ ſpacium pertranſibit lapis ex duarum cauſarum congregatione ad id quod pertranſiret lapis ab vna illarum cauſarum tantũ. ex quibus tamen congregatis caoſis non fit ſuper lapide proportio decima ſextupla, vnde à quacunq; proportione agant quatuor homines circa quodlibet artificiale, non eſt inuẽtum alios quàm homines 8. facere duplam velocitatem illi quæ à quatuor prioribus prouenit. ſtante tamẽ temporis paritate, vigoris hominum, & iuuamẽti vnius ad alterũ, iuoamentum enim accidentale poſſet interuenire, &c. Similiter exiſtẽte ſimplici eodem puta graui in aëre aut alio medio cui ſimplex datum dominetur: patet experiẽtia ꝙ qualis eſt proportio medij ad medium in ſpiſſitudine aut raritate talis eſt proportio velocitatis ad velocitatem ſequẽtem motores in illis medijs. dato etiam ꝙ Ari. illam regulã nũquã dixiſſet, quam tñ dixit, &c. Confirmatur quia Auer. vult ſi potentia vt 2. exẽ. gra. in medio reſiſtente vt 1, tranſit pedale in hora, ꝙ potentia, vt 3. trãſit pedale cũ dimidio quia qualis eſt proportio potentiarũ talis eſt proportio ſpatiorum. ergo potentia vt 6. trãſibit tres pedes: patet ex eadẽ regula. quia duplũ eſt 6. ad 3. & duplum eſt 3. ad vnũ cum dimidio & ſic ſextupla eſt dupla triplæ. ꝙ ſi Alkindus li. de proportionibus diffinitione 3. dixerit proportionem produci aut componi ex proportionibus eſt denominationem proportionis produci ex denominationibus proportionum altera in alteram ductis, ſic ꝙ per produci & componi idem intelligat: tunc ab eo accipe verum intellectum. ſ. proportionum productionem, à me autem accipe ꝙ illa non eſt proportionum vera cõpoſitio ſed metaphorica eſt. ſimiliter de alijs mathematicorum auctoritatibus intelligẽdũ eſt. ſ. ꝙ compoſitio. i. productio intelligatur vt particulariter de aliquibus ſuperficiebus tangit propoſitio 24. ſexti elementorũ Euclidis volentis proportionem illarũ ſuperficierum eſſe ex productione proportionum laterũ, &c. Sed quia modernorũ aliqui negant proportionem eſſe inter maioritatẽ æqualitatẽ & minoritatem, & aliqui dicunt ꝙ inter illas infinite magna eſt proportio, adducuntur contra illos mathematicorũ regulæ. Et primo probo ꝙ maioritas eſt maior æqualitate vtendo 27. propoſitione 5. geo. Euclidis. Si fuerit quatuor quantitatũ maior proportio primæ ad duplam quàm 3. ad 4. erit permutatim maior proportio primæ ad 3. quã 2. ad 4. Sint quatuor termini 6.3.4.3. tunc maior eſt proportio primi ad 2. quã 3. ad 4. ergo maior eſt proportio 1. ad 3. quàm 2. ad 4. ꝙ ſi termini ſint 6.3.6.5. ſequitur æqualitatem eſſe maiorem minoritate; ꝙ ſi termini ſint 6.3.4.3. ſequitur maioritatem eſſe maiorem æqualitate.

Quod proportio ſit finita inter æqualitatem, maioritatem, & minoritatem.

Secundo. vtendo propoſitione. 29 quinti geo. Euclidis ſi fuerint quatuor quantitates quarum 1. & 2. ad 2. ſit maior proportio quàm tertiæ & quartæ ad 4. erit quoque diſiunctim proportio primæ ad 2. maior quam tertiæ ad 4. Probatur. maioritatem eſſe maiorem æqualitate. Sint quatuor termini 6.2.3.3. tũc primi & 2. ad 2. eſt maior proportio quàm tertij & 4. ad 4. ergo proportio primi ad 2. eſt maior proportione 3. ad 4. ꝙ ſi termini ſint 6.2.2.3. ſequitur maioritatẽ eſſe maiorem minoritate.

Tertio. vtendo propoſitione 31. quinti geo. Euclidis. Si fuerint tres quantitates in vno ordine, itemque tres in alio, fuerit que primæ priorum ad 2. maior proportio quam primæ Poſteriorum ad 2. Itemque. ſecundæ Priorum ad 3. maior quàm ſecondæ Poſte. ad 3. erit quoq; primæ Priorũ ad 3. maior proportio quã primæ Poſteriorũ ad 3. Sit primus ordo 9.3.6. ſecũdus ordo 7.3.7. tũc maior eſt proportio primi primi ordinis ad 2.1. ordinis quàm 1.2. ordinis ad 2. ſecundi. & maior eſt proportio 2.1. ordinis ad 3. eiuſdẽ quam 2.2. ordinis ad 3. eiuſdẽ, ergo maior eſt proportio primi ad 3. in 1. ordine quã primi ad 3. in 2. ordine, ergo maioritas eſt maior æqualitate. ꝙ ſi primus ordo ſit 9.3.6. Et ſecundus ſit 6.3.7. ſequitur maioritatem eſſe maiorem minoritate.

Quarto. vtẽdo propoſitione 32. quinti geometriæ Euclid. ſi fuerint tres quantitates in vno ordine, itemq; tres in alio, fueritq; proportio ſecundæ priorũ ad 3. maior quàm primæ Poſteriorũ ad 2. itemq; primæ priorum ad 2. maior quàm ſecundo poſteriorom ad 3. erit maior proportio primæ priorum ad 3. quàm primæ poſterio. ad 3. probatur. maioritatem eſſe maiorem æqualitate. Sit primus ordo 9.3.6. ſit 2. ordo 3.7.3. ꝙ ſi ordines ſint 9.3.6. & 3.7.4. ſequitur maioritatẽ eſſe maiorem minoritate.

Quinto. vtendo propoſitione 27. ſecũdi arithmeticæ Iordani. Si proportio primi ad 2. eſt maior quàm 3. ad 4. qui ex 1. in 4. producitur eſt maior producto ex 2. in 3. ꝙ ſi productus numerus ex 1. in 4. maior fuerit numero ꝓducto ex 2. in 3. etiã proportio primi ad 2. maior erit quàm proportio 3. ad 4. tunc ſi ſint termini 6.2.2.2. ſequitur maioritatem eſſe maiorem æqualitate. quòd ſi ſint termini 6. 2. 1. 2. ſequitur maioritatem eſſe maiorem minoritate.

Sexto. vtendo 19. propoſitione ſecundi arithmeticæ Iordani. Si primus terminus fuerit maior 3. compoſitusq; ex primo & 2. æqualis cõpoſito ex 3. & 4. maior erit proportio 1. ad 2. quã 3. ad 4. Si ſint termini ſint 6. 2.4.4. ſequitur ꝙ maioritas eſt maior æqualitate. ꝙ ſi termini ſint 6.2.3.5. ſequitur ꝙ maioritas eſt maior minoritate.

Septimo. vtendo diffinitione 8. quinti geo. Euclidis. Cũ fuerint primæ & tertiæ æque multiplices. Itẽ 2. & quartæ æque multiplices addetq; multiplex primæ ſuper multiplicem ſecũdæ. Non addet autem multiplex 3. ſuper multiplicem 4. dicetur prima maioris propoſitionis ad 2. quàm 3. ad 4. Sint termini 8.4.4.4. tunc duplũ ad 1. ſ. 16. eſt maius doplo ad 3. ſ. quàm 8. & triplum ad 2. non eſt maius quàm triplum ad 4. ſ. 12. quo maius eſt duplũ ad 1. ſ. 16. ergo proportio primi ad 2. qoæ eſt maioritas eſt maior proportione 3. ad 4. qoàm eſt æqualitas. Item ſumatur duplum ad 1. & ad 3. & quadruplũ ad 2. & ad 4. tũc maior eſt proportio multiplicis primi ad multiplex 2. quàm multiplicis 3. ad 4. ergo maior eſt proportio 1. ad 2. quam 3. ad 4. Item probatur maioritatem eſſe maiorẽ minoritate. Sint termini 8.4.3.4. tunc duplũ ad 16.6. eſt duplum 3. & 8. eſt duplum 2. & 4. tunc æque multiplex 1. eſt maius quàm ſit æque multiplex 2. ſ. 16. eſt maius quàm 8. & multiplex 3. ſ. 6. non eſt maius multiplici ad 4. ergo maior eſt proportio 1. ad 2. quam 3. ad 4.

Octauo. reſpondeo propoſitione 33. quinti geo. Euclidis. probatur. ꝙ maioritas eſt maior æqualitate. Sint quatuor termini 8.8.1.2. & ſint 1. duo tota. Alij duo ſint abſciſſa ab eis 3. 2.3. & 4.2.2. tunc proportio totorum eſt maior proportione abſciſſorum

abſciſſorum quia æqualitas eſt minor maioritate, ergo reſidui ad reſiduum eſt maior proportio quàm totius ad totum, ſed totorum fuit æqualitas. reſiduorum vero maioritas, ergo maioritas eſt maior æqualitate, ꝙ ſi dicitur ꝙ petitur minoritatem eſſe minorem æqualitate, dicendum ꝙ non aliter ſignari poteſt minor proportio æqualitate, ꝙ ſi tota ſint. 4. 8. abſciſſa vero. 1. 5. tunc maior eſt proportio totorum q̃ abſciſſorum, quia plus eſt eſſe medium q̃ quintum, ergo proportio reſiduorum eſt maior proportione totorum, ſed proportio reſiduorum eſt æqualitas. ſ. 5. ad. 3. ergo æqualitas eſt maior minoritate quæ fuit inter. 4. & 8.

Nono. vtendo propoſitione. 26. quinti geometriæ Euclidis probatur æqualitatem eſſe maiorem minoritate. Sint termini. 2. 1. 2. 2. tunc maior eſt ꝓportio primi ad ſecundum q̃ tertij ad quartum, ergo proportio ſecũdi ad primum eſt minor quàm quarti ad tertium. Sed proportio ſecundi ad primum eſt minoritas & proportio quarti ad tertium eſt æqualitas, ergo æqualitas eſt maior minoritate. Si dicitur ꝙ petitur principium tunc probatur antecedens, quia ad eandem quantitatem. ſ. 1. comparantur duæ quantitates. ſ. 2. & 1. ergo cum. 2. ſint maius quàm. 1. Maiorem habent. 2. proportionem ad. 1. q̃ habeat. 1. ad. 1. & patet probatio ex 8. propoſitione quinti geo. Euclidis ſi autem ſint termini. 2. 1. 1. 3. probatur maioritatem eſſe maiorem æqualitate, quia proportio primi ad ſecundum eſt maior q̃ tertij ad quartum, ergo proportio ſecundi ad primum eſt minor quàm quarti ad tertium, ſed proportio ſecundi ad primum eſt æqualitas, & proportio quarti ad tertium eſt maioritas, ergo æqualitas eſt minor maioritate. Similiter ſi propoſitione. 12. quinti elementorum Euclidis vtamur. ſ. ſi fuerit proportio primi ad ſecundum ſicut tertij ad quartum. tertij vero ad quartum. maior quàm quinti ad. 6. erit ꝓportio primi ad. 2. maior quàm. 5. ad. 6. Si termini ſint. 1. 1. 1. 2. 1. 2. tunc petitur æqualitatem eſſe maiorem minoritate. Si autem ſint termini. 2. 1. 2. 1. 1. 1. tunc petitur maioritatem eſſe maiorem æqualitate. Contra hanc determinationem concedentem maioritatem eſſe maiorem æqualitate, & æqualitatem eſſe maiorem minoritate arguitur, quia ſequitur propoſitionem. 34 quinti geo. Euclidis eſſe falſam. Si quotlibet quantitates ad totidem alias comparentur fueritq́; cuiuslibet præcedentis ad ſuam relatiuam maior proportio quàm alicuius ſubſequentis ad ſuam erit omnium harum pariter acceptarum ad omnes illas pariter acceptas maior ꝓportio quàm alicuius ſubſequentium ad ſuam comparem, aut etiam quàm omnium pariter acceptarum ad omnes pariter acceptas, minor autem quàm primæ ad primam, patet conſequentia, ſignando duos ordines quantitatum primus ſit. 9. 9. 9. ſecundus ordo ſit. 8. 9. 10. tunc cuiuslibet præcedentis ad ſuum relatiuum eſt proportio maior, quàm alicuius ſubſequentium ad ſuum, quia primi ad primum eſt maioritas, & ſecundi ad ſecundum eſt æqualitas & tertij ad tertium eſt minoritas, & tamen non omnium primi ordinis pariter acceptorum ad omnia ſecũdi ordinis pariter accepta maior eſt proportio quàm alicuius ſubſequentium ad ſuum compar. quia. 27. ad. 27. eſt æqualitas quæ non eſt maior proportio quàm proportio ſubſequentium in ſecundo loco, quia duorum eſt æqualitas. verum eſt tamẽ ꝙ illa proportio eſt minor maioritate quæ fuit proportio primorum, & eſt maior minoritate quæ eſt proportio quantitatum in. 3. loco. ſ. 9. ad 10. Rñõ. 1. dicto ex argumento intentum. ſ. maioritatem eſſe maiorem æqualitate & æqualitatem eſſe maiorem minoritate, quod eſt principale intentum. 2. dico ꝙ falſitas concluſionis illatæ non naſcitur ex comparatione maioritatis ad æqualitatem vel minoritatem, neq; ex comparatione æqualitatis ad minoritatem, ſed ex malo intellectu propoſitionis Euclidis. Et probo, ſit primus ordo 9. 9. 9. ſit ſecundus ordo. 4. 5. 6. tunc omnes proportiones ibi ſunt maioritates vt patet & tamen primi primi ordinis ad primom ſecũdi ordinis eſt maior proportio quàm ſecundi ad ſecundum. Et ſecundi ad ſecũdum maior eſt quàm tertij ad tertiũ, quia dupla quarti eſt maior ſuperquadriquinta, & quàm ſeſquialtera & proportio ſecundorum eſt maior proportione tertiorum, quia ſuperquadriquinta eſt maior proportio quàm ſeſquitertia, & tamen omnium pariter acceptorum proportio non eſt maior quàm proportio ſecundorum ſubſequentium, quia. 27. ad. 15. eſt proportio ſuperquadriquinta qualis eſt proportio inter. 9. & 5. verum eſt tamen ꝙ proportio omnium illorum pariter acceptorum eſt minor quàm proportio primi ad primũ & proportio omnium pariter acceptorum eſt maior quàm proportio q̃ eſt proportio ſubſequentium pariter acceptorum. Secundo, ſint termini prioris ordinis. 6. 5. 4. Sint termini ſecundi ordinis. 3. 3. 3. tunc maior eſt proportio primi ad primum quàm ſecundi ad ſecundum, & maior eſt proportio ſecundi ad ſecũdum quàm tertij ad tertium, quia eidem vel æquali comparantur primo maius. 2. medium. 3. minus, & ſunt omnes maioritates. & tamen proportio omnium pariter acceptorum eſt proportio ſecundorum non autem maior proportione ſecundorum. ſ. 15. ad. 9. eſt proportio ſeſquitertia qualis eſt proportio. 5. ad 3. verum proportio illa omnium pariter acceptorum eſt minor ꝓportione primorum quæ eſt dupla, & eſt maior proportione tertiorum quæ eſt ſeſquitertia, & eſt maior proportione ſubſequentium pariter acceptorum, quæ eſt proportio ſeſquitertiæ. ſ. 6. ad. 6. Tertio ſit primus ordo. 6. 5. 4. ſit ſecundus ordo. 1. 2. 3. tunc maior eſt proportio primi ad primum quàm ſecundi ad ſecundum. Et ſimiliter maior eſt proportio ſecundi ad ſecundum quàm tertij ad tertium. Et tamen proportio omnium pariter acceptorum eſt. 2. ſuperbitertia. ſ. inter. 25. & 6. quæ eſt proportio ſecundorum, non autem maior eſt proportione ſecundorum, verum proportio iſta omnium pariter acceptorum, eſt minor quàm ſextupla quæ cadit inter primos terminos, & eſt maior, quàm ſeſquialtera, quæ cadit inter tertios terminos, & eſt maior proportione ſuperquatriquinta quæ eſt proportio omniũ ſubſequentium pariter acceptorum. ſ. inter. 9. & 6. & tamen hic nulla æqualitas permixta fuit neq; aliqua minoritas. Quarto ſit primus ordo. 10. 8. 4. ſit ſecundus ordo. 1. 2. 2. tunc maior eſt proportio primorum quàm ſecundorom, & ſecundorum quàm tertiorum, & tamen poportio ſecundorum eſt quadrupla & eſt maior proportione aggregatorum. ſ. 22. ad. 6. quæ eſt tripla ſuperbitertia & tripla ſuperbitertia eſt maior proportione ſequentiũ pariter acceptorum quæ eſt dupla ſuperbiquinta. ſ. inter. 12. & 5. Quinto, ſi primus ordo fuerit. 10. 9. 8. 4. Secundus ordo fuerit. 1. 2. 1. 3. tunc proportio omnium pariter acceptorum eſt. 5. & vnum ſextum. ſ. inter. 31. & 6. quæ nedum eſt minor proportione ſecundorum quæ eſt nonnupla, ſed eſt minor proportione tertiorũ quæ eſt octupla, ſed bene eſt maior quadruplaſeſquiquinta quę eſt ꝓportio omniũ ſubſeqentium pariter acceptorum quæ eſt inter. 21. & 5. & eſt maior proportione ſeſquialtera quæ eſt proportio quartorũ. Pro Euclide reſpondeo cum dicitur proportio omnium pariter acceptorum eſt maior q̃ proportio alicuius ſubſequẽtium non accipitur ly alicuius ſubſequentium diſtributiue vt rigor ſermonis notat, ſed accipitur determinate & verificatur pro proportione vltima ſubſequẽtium quæ eſt minima inter illas proportio nes vt poſſibile eſt, neq; huic ſententiæ contradicunt inſtantiæ inductæ quia de media proportione inſtabatur quam ſtat eſſe maiorem proportione aggregatorum & minorem & æqualem vt patet in rationibus & ratio regulæ eſt, quia aggregatum ex magno & paruo non eſt ita magnum ſicut maius eorum neq; ita paruum ſicut minus eorum, & tũc manifeſte tibi apparebit Campani defectus in expoſitione, quia hoc non declarat, neq; laudo nouos Euclidis translatores vt Theõ. qui hanc. 34. regulam quæ ſatis pulchra eſt neglexerunt ponentes loco eius eam quam Euclidis ſecundam propoſitionem in ſuo lib. aſſeruerat, quamuis illam regulam in aliquibus libris Euclidis ſcriptam non inueniſſent, eſt. n. ad veritatis augmentum ſcientiarum. Idem eſt iudicium de multis alijs regulis quamuis poſt habuerunt.

Corollarium. 2. dupla eſt dupla æqualitati & medietati eſt quadrupla. & ſic proportio maioris inæqualitatis quam maioritatem appello, æqualitati & minoritati comparari poteſt. probo. quia ab aliqua proportione actiuæ potentiæ ſup. reſiſtentiam motus poteſt prouenire & ab aliqua nõ poteſt, neq; ab aliqua illi æquali ergo datur maxima proportio à qua motus prouenire non poteſt, aut minima à qua ſic, diuiſio enim ſufficientem, ſed quia negatiua verificatur pro minori, datur maxima proportio, à qua motus prouenire non poteſt, &

eſt

eſt æqualitas qua ab ea non, & à nulla minori ſed à qualibet maiori poteſt motus prouenire. quantum eſt ex parte dominij agentis ſupra reſiſtentiam. Forte. n. impedimentum aliunde prouenire poteſt. Tum quia maior eſt proportio. 4 ad. 2. quàm. 2. ad. 2. & q̃. 1. ad. 2. probatur ex. 8. propoſitione quinti geometriæ Euclidis, & ſecundo arithmetice Iordani propoſitione. 9. Si duæ quantitates inæquales ad vnam quantitatem proportionantur, maior maiorem & minor minorem obtinet proportionem. Illius vero ad ambas ad maiorẽ quidem minorem ad minorem, vero maiorem obtinet proportionem. Tum quia denominatio maioritatis eſt maior denominatione æqualitatis aut minoritatis, ergo maioritas eſt maior æqualitate & minoritate, ergo proportiones denominationum comparantur. Contra maioritas in infinitum excedit minoritatem, ergo non proportionantur. probatur antecedens, quia ex infinitis proportionibus, quarum quælibet eſt maior æqualitate maioritas data componitur, & hoc propter continui diuiſionem non habentem finem. Secundo ſequitur medietatem duplæ eſſe æqualitatẽ aut illi æqualem. patet conſequentia, quia dupla eſt dupla æqualitati & medietati duplæ. conſequens eſt falſum, quia diametri quadrati ad coſtam eius eſt medietas duplæ, & non æqualitas, quia diameter eſt maior coſta, aſſumptum patet ex. 18. ſexti geometriæ Euclidis. Qualis eſt proportio quadratorum, talis eſt coſtarum duplicata proportio, ſed aliquorum quadratorum proportio eſt dupla ex. 46. ꝓpoſitione primi geometriæ Euclidis, & ſic coſtarum eorundem erit medietas duplæ. Reſpondeo. peccat ratio ad hominem, quia aſſumit quod negat arguens. ſ. maioritatem eſſe maiorem æqualitate. Thomas Baduardinus dixit non eſſe proportionem inter maioritatem & minoritatem, Nicolaus autem Orem dixit infinite magnam ibi eſſe proportionem, Ego autem aſſumptum conceſsi. Secundo ſi ratio valet. probat bipedale eſſe infinite maius pedali. quia ex infinitis partibus quarum quælibet eſt maior pedali componitur bipedale. Ad argumentum. partes maioris quantitatis duplices ſunt communicantes in aliqua quantitate quæ ſit pars vtriuſq; aliquota vel non, & non communicantes, tunc ſi ex infinitis partibus non cõmunicantibus componitur aliquid, quarum quælibet, non reduplicando tamen, ſyncategorema illud. ſ. infinitum quia prius tenebatur ſyncategorematice, replicatum autem categorematice teneretur, eſt maior certa data, tunc totum eſt infinitum. Non ſic eſt. eſto ꝙ partes ſint communicantes aut non æquales vni certe datæ. ad propoſitum partes proportionis datæ communicantes ſunt, quoniam quælibet earum æqualitatem includit, aliter non infinite eſſent partes certe maioritatis maiores æqualitate. Ad ſecundum conceditur conſequens. illa autem proportio, quam mathematici medietatem duplæ nominantur, & ego cum eis in lib. de intelligentijs quolibeto. 5. nomine communi vtens, in quantitate maiori q̃ ſit medietas duplæ vel duorũ fundatur, quia vnum in ſe reductum non dat. 2. ſed minus, & ſic duplæ ad illam eſt minus q̃ dupla ꝓportio, & illa eſt plus quàm medietas duplæ ſed ab aliquibus mathematicis medietas duplæ nominatur, quia illa in ſe met reducta dat duplam, ſed ego proportiones non ſic duplico, ad improbationem conſequentis dicitur ꝙ proportio quadratorum eſt proportio coſtarum duplicata. i. per reductionem ꝓportionis coſtarum in ſe met ipſam producta, non ꝙ ſit vere dupla ad illam, niſi forte aliquando puta cum vnum quadratum eſt quadruplum ad aliud quadratum. Tum quia datis tribus terminis æqualiter ſe excedentibus minor eſt proportio maioris ad medium q̃ medij ad tertium ex. 1. 10. Iordani. & æqualis exceſſus additus minori & maiori maiorem proportionem facit in minori q̃ in maiori. Immo neq; conſequentia illa valet apud communem mathematicorum modum diuidendi proportiones. Cum. n. aggregata per medium diuiduntur dant medium arithmeticum, non autem geometricum, ſed dant maius medio geometrico quo apud ipſos diuiditur proportio.

Corollarium quartum. Vbi apud mathematicos componitur æqualitas ex æquali duplicata, vel triplicata vel quoties ſumpta vt patet à Campano. 6. geometriæ Euclidis ſuper propoſitione. 17. & 11. geometriæ ſuper propoſitione. 36. quia in. 1. vnius reductio non variat proportionem. Apud Ariſt. duæ qualitates compoſitæ duplam conſtituunt. patet prima pars corollarij in triangulis, vbi proportio triangulorum eſt proportio coſtarum duplicata. Similiter in quadratis æqualibus proportio quadratorum & proportio coſtarum duplicata. Similiter in ſphæris æqualibus in quibus proportio ſphærarum eſt proportio diametrorum triplicata iuxta vltimam 12. geometriæ Euclidis propoſitionem. Similiter ſi duo ſolida æquidiſtantium ſuperficierum fuerint ſimilia erit vtriuſq; ad alterum tanquam cuiuslibet ſui lateris ad ſuum relatiuum latus alterius proportio triplicata iuxta ꝓportionem. 36. 11. elementorum Euclidis. Ad idem adduci poſſent. 8. 10. 14. 12. ſed tranſeo vt vniuerſaliter de omni ſuperficie multiangula dixit Euclidis. 6. elementorum propoſitione. 18. Et de pyramidibus ſimilibus triãgulæ baſis eſſe proportionem laterum triplicatam dixit Euclides elementorum. 12. propoſitione. 8. patet ſecunda pars corollarij quia duæ vnitates congregatæ dant dualitatem quæ eſt denominatur duplæ proportionis.

Corollarium quintum. Vbi apud mathematicos non omnis producta proportio eſt maior ea ex qua producitur, quia ex decimaoctupla multiplicata per ſubduplam, q̃ appello medietatem, & ſigno per medium producitur nonupla, & ſic in hoc genere totius non omne totum eſt maius ſua parte, quia apud eos decimaoctupla, & ſubdupla ſunt partes nonuplam componentes, & decimaoctupla eſt maior nonupla & ſubdupla non eſt minor nonupla ꝙ ſi infinite ſit minor & ſubdupla eſt aliquantum finitum & nonupla eſt finitum, ſequitur ꝙ finiti ad finitum infinite magna erit proportio, quod eſt impoſsibile. Item ſubnonupla ex proportione ſupertriplæ in ſubtriplam reducta reſurgit æqui tertium per tertium multiplicatum dat vnum nonum & patet ſubtripla quæ tertium dici debet eſſe maiorem ſubnonupla quia. 9. dici debet, quia. 1. ad 3. maiorem habet proportionem q̃ ad. 9. Non ſic apud Ariſt. eſt quia apud ipſum mathematicorum principia integre ſeruantur, omne totum eſt maius parte, omnis pars eſt minor toto, quia quoſcunq; numeros aggregaueris ſemper quolibet aggregatorum numerus aggregatus eſt maior. ideo congregatum duorum tertiorum eſt duplum ad medium. Et etiam mathematicorum concluſiones ſaluantur. Oportet etiam mathematicos diſtinguere compoſitionem à productione probatur, quia ſi non, falſificaretur propoſitio prima ſecundi geometriæ Euclidis. ſ. ſi fuerint duæ lineæ, quarum vna in quotlibet partes diuidatur illud quod ex ductu alterius in alteram fiet equum erit his quæ ex ductu lineæ indiuiſe in vnam quãque partem lineæ particulatim diuiſæ rectangula producentur. Tunc ſit a, b, linea, cuius diuiſio ſit in duas partes in puncto c, quarum. quælibet ſit. 1. tunc ex ducto vnius in alteram habetur. 1. quia. 1. per. 1. multiplicatum dat. 1. & tunc ex ductu lineæ indiuiſæ quæ eſt. 2. in vnamquãq; partem lineæ particulatim diuiſe habetur. 4. quia pro prima parte. 1. multiplicatum in. 2. dat. 2. & . 1. multiplicatum in. 2. pro. 2. parte lineæ dat. 2. quæ congregata ſunt. 4. eodem modo falſificatur propoſitio. 3. ſecundi geometriæ Euclidis. Si fuerit linea in duas partes diuiſa. illud quod fiet ex ductu totius in alterutrã partem æquum erit his qua ex ductu eiuſdem partis in ſe ipſam, & alterius in alteram. Sit caſus præſcriptus de linea a, b, diuiſa in duas partes in puncto c, cuius medietas eſt vt. 1. quia productum ex ductu totius in alterutram partium eſt. 4 & productum ex ductu partis vnius eſt. 1. & alterius in ſe eſt. 1. & . 1. multiplicatum per. 1. eſt. 1. Similiter falſificatur, quarta propoſitio ſecundi geometriæ Euclidis, ſi fuerit linea in duas partes diuiſa illud quod ex ductu totius in ſe ipſam fit æquum eſt ijs quæ ex ductu vtriuſq; partis in ſe ipſam & alterius in alteram bis. ſit caſus prior de linea bipartita cuius medietas ſit. 1. tunc productũ ex ductu totius in ſe dat. 4. quia. 2. per. 2. multiplicãtur & partes multiplicatæ vel bis vel ter non tamen non dat. 4. Et iſta inconuenientia volens Campanus euitare poſuit in commento primæ propoſitionis ſecundi, lineam in aliam ducere eſt ſuper terminos vnius earum duas lineas orthogonaliter alij æquales erigere, & ſuperficiem æquidiſtantium laterum rectangulam complere quæ ſub illis duabus lineis dicitur cõtineri, videbat. n. multiplicationem per numeros non ſemper ſatisfacere quia oportet partes congregare ad totius æquationem, quod in multiplicando fieri non eſt neceſſe. Corollarium

rollarium ſextum duæ medietates aggregatæ integrum conſtituunt. ideo duæ ſubduplæ vnam æqualitatem componunt. patet conſequentia, quia ſubdupla non eſt aliud q̃ medietas, & duplæ medietas eſt æqualitas, & ſic duplæ ad ſubduplam eſt proportio quadrupla, ex eiſdem.n.res componitur in quas diuiditur, de diuiſione autem dicebat ſupra Corollarium tertium. Corollarium ſeptimum proportionem extremi ad extremum ex proportionibus medijs mathematicus componit vt in principio ſeptimi elementorum ponit Euclides. Et ſecundo Arithmeticæ ſupponit Iordanus non curando q medium ſit maius vel minus extremo vel extremis in quod proportio qualitatis ex dupla & ſubdupla componatur. Patet à Campano.6. Euclidis propoſitione.17. quia inter duo &.2. ponitur.1. medio, & ſic ſubnonuplam ex duabus ſubtriplis componit. & ſic qualibet pars totius eſt maior toto, maior.n. eſt proportio.1.ad.3. quam.1.ad.9. & hoc eſt quia dant ipſi totum productiue compoſitum. Et in hoc vide modernos Paulum Venetum, Albertutium, Thomam Baduardinum, &c. errant ab antiquis mathematicis, quia nolunt extremis exempli gratia.8.&.1. interponere aliud medium niſi minus maiore & maius minore, cuius oppoſitum antiqui mathematici faciunt. Ego autem mathematicis concedo proportionum productionem, vt ſi denominator in denominatorem producatur, componetur ꝓportio productæ denominationis ex proportionibus denominatorum producentium hac impropria compoſitione, & eam ad multa eſſe vtilem concedo, vt in inuenienda figurarum continentia, ſed nego q producentes proportiones productam generaliter componant eo modo quo partes quantitatiue totum integrant. ideo concedendum eſt proportionem extremi ad extremum ex proportione extremi ad medium, & mediorum inuicem ſi plura ſint media & extremi ad extremum eſſe productam, non curando an inter poſitum ſit maius maiore extremo vel minus, & ſimiliter an medium ſit minus minore extremo vel non. Sed principijs mathematicis & naturalibus repugnat illam productionem nominare compoſitionem qua vnione partium facta excreſcit totum ex partibus congregatum, & ſic nego q nonupla ſit præciſe ad deus triplam triple ſed plus addit.ſ. ſextuplam, & ſic non præciſe ex duabus triplis nonupla componitur ſed ex tribus, quemadmodum.9. ex tribus ternarijs eſt, non.n. ſumendæ ſunt triple continuate adinuicem & ordinate vt.27.9.3.1. ſed diſcontinuate, ſed quamlibet nedum triplam ſed multiplicem eſſe terminatam ad.1. tanquam ad primum terminum inter multiplicis ſecundos terminos, & ſuper.3. tanquam ſuper primo termino inter terminos primos quia.3. triplicis eſt radix. & ſic creſcens à pedali ad tripedale non integre triplam acquirit, quia æqualitatem habuit quæ eſt pars triplæ & ſic non componimus tertiam totius ex medietate totius eiuſdem vt ex numerorum compoſitione apparet. Corollarium octauum ponentibus mathematicis regulam ſi fuerit proportio primi ad ſecundum ſicut ſecundi ad tertium & tertij ad quartum erit ꝓportio primi ad tertium dupla ad proportionem primi ad ſecundum & ſecundi ad tertium, & proportio primi ad quartum erit tripla ad proportionem primi ad ſecundum vt.10. diffinitione quinti geometriæ Euclidis ponitur. &.11. & ſupponitur ſecundo arithmeticæ Iordani. Et ponentibus propoſitionem hanc. Si fuerint ambo numeri quadrati, erit proportio vnius ad alterum tanquam ſui lateris ad latus illius duplicata. Si vero ambo fuerint cubi erit proportio alterius ad alterum tãquam ſui lateris ad latus alterius proportio triplicata vt patet.8. Euclidis propoſitione.11. Et ſimiliter dicendum eſt de ꝓpoſitione.16.&.18. octaui Euclidis. Duplicata. intellige ſuo modo producendo iuxta propoſitionem quintam octaui Euclidis omnium duorum numerorum compoſitorum proportio vnius ad alterom eſt ex laterum ſuorum producta proportionibus. Non autem meo modo conſtituẽdo, vt ex potentiarum operibus faciliter perpendi poteſt. Pono igitur exempli gratia, q inter duo potentiæ vt.4. æqualiter calida & æqualis virtutis mediet frigidum exempli gratia reſiſtentiæ vt.1. ita diſtans q à quolibet eorũ ſeorſum calefieret à proportione quadrupla exempli gratia acquirendo gradum vt.1. in hora, tunc à duobus illis acquirit in hora duos gradus, ergo octupla eſt dupla quadruplæ. ſemoto tamen iuuamento accidentali potente vni aduenire ab altero. idẽ in motu locali in terra ſimplici triangulari exempli gratia vacua, libræ.1. ſic q in ea capi poſſit libra terræ potente deſcendere in hoc aere à proportione quadrupla, tunc in duplo plus pertranſibit de aere exempli gratia terra repleta quam non, tamen non tantum creſcit proportio q decimamſextuplam attingat, licet.n. aer terræ datæ incluſus reſiſtentiam promoueret, in aqua vt patet in exiccatis cucurbitis quæ ob aerem incluſum non faciliter ſubmergi poſſunt, non tamen in aere aer reſiſteret, ſed quia aer licet in aere non reſiſtat, tamen impulſus facile depelletor. ideo aer ſic incluſus in deſcendẽte in aere trahit deorſum. ideo neceſſe eſt imaginari in huiuſmodi caſibus vacuum ibi incluſum, deinde repletum, &c. Si dicas ex combinatione cauſarum cauſas creſcere, quia ſe inuicem iuuant. Contra capiantur potentiæ minores, aut reſiſtentiæ maiores, quouſq; non tantum creſcere poſſunt iuuamenta ex cauſarum combinationibus quantum creſcunt proportionum productiones. Secundo, quia quærimus per ſe cauſas velocitatis motus, non autem per accidens, qualis eſt iuuamentum ex cauſarom combinatione. Scias q per primum termini in tabula ſcriptum intelligo illum qui eſt ad dextrum tabulæ. per ſecundum vero illum qui eſt ad ſiniſtrum tabulæ, noſtra.n. ſcriptura licet à ſiniſtro ſcribentis incipiat, & ad dextrum tabulæ terminetur, tamen à dextro tabulæ vel chartæ incipit aut incipere debet, & in ſiniſtrum eius terminatur, quia tabula viſui cõtra poſita eſt, ideo dextrum habet ſiniſtro ſcribentis contrapoſitum non tamen propter hoc dextrum iudicatur eſſe ſiniſtrum, ideo non extollant. Hæbrei ſuum modum ſcribendi ſupra noſtrum ratione huius poſitionis differentiarum, & tunc ſi maioritatem ſignare vis, maiorem terminum prius ſigna, & à dextris tabulæ, ſecundo minorem terminum & à ſiniſtris vt.2.1. ſignant duplam, econtra vero ſi maioritatis terminos vtroſq; ſignaueris vt.1.2. ſignificat ſubduplam quæ tamen ſignatur terminis iunctis non ſeorſum niſi quantum linea vna ſeparat illa vt per medium. Scias etiam ex noti tria extremorum proportionis de nominatorem eius inuenire, quia in maioritate diuide maius extremum per minus & quod prouenit eſt proportionis denominator, ſi.n. extrema ſint.8.&.2. diuiſo.8. per.2. remanẽt.4. quod eſt denominator proportionis illius. Quòd ſi extremitas minor ſit.1. tunc pro denominatore totum extremum maius eſt accipiendum. In minoritate autem diuide minus per maius, diuiditor autem minus extremum per maius extremum cum minus ſupra virgula ponitur & maius infra lineam vt.2.ad.12. quæ in vnum ſextum redeunt quod eſt denominator proportionis inter datos terminos. Scias etiam ex notitia denominatoris maioritatis & minoris extremi maius extremum inuenire, quoniam ſi denominatorem maioritatis duxeris in ſecundum extremum eiuſdem producces primum extremum eius vnde.9. ad.3. eſt tripla proportio & denominator proportionis eſt.3. tunc ſi.3. quod eſt minus extremum proportionis ſeu ſecundus terminus ducator in.3. quod eſt denominator ſurget.9. quod eſt primus terminus proportionis huius. Similiter ex notitia denominatoris & maioris extremi maioritatis minus extremum inuenire. Si denominatore primum extremum diuiſeris maioritatis, habebis ſecundum. In æqualitatibus autem noto vno extremo notum eſt aliud, quia ſcitum eſt q ſunt æqualia. In minoritatibus autem vtrumq; terminum proportionis habet in ſe denominator. primum ſupra lineam à dextro in ſiniſtrum tractam. ſecundum vero ſub data linea, de irrationalibus autem non eſt ſermo, quia numeris ſignari non poſſunt.

Corollarium nonum. Vbi apud mathematicos nullam ſuperparticularem proportionem poſſibile eſt per æqualia diuidere intelligo per numeros æquales, ne inter duos numeros ſola vnitate diſtantes, numerum medium cadere oporteat. ideo tonum in ſeſquioctaua proportione conſiſtentem in duo vere ſemitonia non eſt diuidere apud eos, ſed in ſemitonium maius & ſemitonium minus vt inter.18.&.16. interponere.17. vt ex cõmento octaux propoſitionis octaui colligitur à Campano. Apud Ariſ. omnem denominatorem poſſibile eſt dimidiare.

His ſtantibus quaſdam regulas apponam. Secundo concluſiones.

1. Regula. ſiones. Trrtio obijciam & ſoloam. Prima regula. Si augetur maioritas per augmētum termini maioris, ſtante minori extremo, decreſcit minoritas, quia extremum minus comparatum ad maius ante illius crementum maiorem habet proportionem quam habeat ad maius extremum poſt quam creuit, poſſunt.n. prædicata reſpectiua variari per ſolam in altero extremo factam variationem. 5. Phyſic. tex. com. 10. cum enim idem fuerit duorum pars.ſ. maioris & minoris ipſum eſt maior par minoris quam maioris, hæc autem maioritas reſpectiua eſt, non autem abſoluta, quia quantitas ad quodcunque comparetur aliquanta eſt, & non maior aot minor, ſed maiori fractione ſignatur reſpectu minoris quantitatis, & reſpectu maioris minore.

2. Regula. Secunda regula. Si augetur maioritat per minorationem termini minoris ſtante maiori extremo decreſcit minoritas, quia eidem quantitati comparatum maius, & minus, maius maiorem habet proportionem quàm minus ex nona ſecundi arithmeticæ Iordani, & ex propoſitione. 8. quinti geometriæ Euclidis, ſic autem eſt in propoſito, quia extremum proportionis maius ſtat, & illi comparantur duo.ſ. extremum minus ante decrementum, & extremum minus poſt eius decrementum.

3. Regula. Trrtia regula. Si vtrunq; extremorum proportionis creſceret, ſed velocius maior terminus minore in ea proportione in qua maior eſt maior, tunc ſaluatur proporrio eadem, quia antiquis terminis in aliqua proportione ſe habentibus, adduntur noua in eadem proportione ſe habentia.ſ. maius maiori additur, & minus minori, non autem dando maius minori.

4. Regula. Quarta regula. Si tardius creſcit maior terminus, minore maioritas decreſcit, proportio.n. poſt decrementum eſt minor quam prius fuerit, vt patet, continuato.o. illo cremento minus aliquando attinget maius, & aliquando ſuperabit.

5. Regula. Quinta regula. Si velocius creſcit maior terminus minore pluſquam in ea proportione in qua eſt maior, creſcit maioritas, quia proportio extremorum eſt maior quā prius fuerit &c.

6. Regula. Sexta regula. Si velocius creſcit maior terminus minore, non in ea proportione in quo eſt maior, neq; in maiori proportione, tunc decreſcit maioritas.

7. Regula. Septima regula. Si multiplicatur antecedens per antecedēs, & conſequens per conſequens, habetur aliquando proportio pluſquam dupla ad præexiſtentem, aliquando præciſe dupla præexiſtenti, aliquādo minus quam dupla illi, quoniam ſi maioritas fuerit maior q̄ dupla, tunc habebitur pluſquam dupla ad præexiſtentem proportionem ex multiplicatione, vt quadrupla per quadruplam multiplicata dat decimamſextuplam quæ eſt pluſquam dupla ad quadruplam, quia decimaſextupla eſt maior quam octupla, & octopla eſt dupla quadruplæ. Si autem præciſe dupla fuerit proportio, cuius extrema multiplicantur, tunc duplabitur proportio, quia. 2. per. 2. multiplicatam dat. 4. & quadrupla eſt præciſe dupla ad duplam. Si autem proportio fuerit minus quam dupla, & fuerit maioritas tunc proportio inter prædicta per multiplicationem erit maior quam dupla ad præexiſtentem multiplicationi proportionem. Si autem æqualitas multiplicatur, ſemper habebitur præexiſtens proportio, quia nonquam habebitur niſi æqualitas, quemadmodum. 1. per. 1. multiplicatum non dat niſi. 1. Si autem minoritatis termini producantur, habebitur proportio minor præexiſtēte, quia fractionum proportiones in minus veniunt, quia medietas medietatis eſt quarta, & tertia pars tertij, eſt nona pars integri: & per has multiplicationes remanet præacceptum potius diuiſum quam multiplicatum. Mathematicus igitur per multiplicationem antecedentis per antecedens & conſequentis per conſequens duplicat. 1. productum per multiplicationem inuenit, ſiue fuerit duplum præexiſtenti, ſiue non. Hæc expoſitio eſt Campani. 5. geometriæ Euclidis, diffinitione. 10. exponentis duplicata, hoc eſt in ſe multiplicata, per antecedens intelligo primum extremum proportionis, per conſequens vero ſecundum extremum. Expoſitio eſt Campani ſuper. 5. geometriæ Euclidis, diffinitione. 12. vera igitur proportionum duplicatio eſt denominationum proportionis duplicatio, quia relationum quātitas eſt fundamenti earum quantitas, non tamen materialiter accepti, ſed ſubdeterminato eſſe ſub quo eſt fundamentum proportionis datæ. Si.n. tripla multiplicata per. 2. daret nonuplam, & tripla multiplicata per triplam, daret nonuplam, duo & tripla æquarentur, patet conſequentia, quia idem eſt prodoctum ex vtriſq;. Similiter duobus æquaretur quadrupla, ſi quadrupla multiplicata per duo daret decimam ſextuplam, & quadrupla multiplicata per quadruplā daret decimamſextuplam, quia apud eos duæ quadruplæ ſunt vna decimaſextupla. Et conſequenter quadrupla & tripla æquarentur, patet conſequentia, quia vtraq; illarum proportionum duabus æquatur. Et quæcunq; ſunt æqualia vni tertio, ſunt æqualia inter ſe primo Euclidis conceptio prima communis. Item ſi tripla triplam multiplicando producitur nonupla, quia nonopla eſt duæ triplæ apud eos, & tripla nonuplam multiplicando producitur vigeſimaſeptupla, quia denominator triplæ eſt. 3. & denominator nonuplæ eſt. 9. & reductum. 3. in 9. dat. 27. quod eſt denominator vigeſimæ ſeptuplæ, ergo vigeſimaſeptupla eſt dupla ad nonoplam, patet conſeqoentia, quia cum aliquid ductum in ſe duplicat, tunc reductio primi in productum duplicat productum, quia cum aliquis numerus multiplicat duo, qualis eſt proportio multiplicatorum talis eſt proportio per multiplicationem productorum, hæc eſt ſeptima propoſitio ſecundi arithmetice Iordani, & octaua, & eſt. 18. & . 19. propoſitio ſeptimi geometriæ Euclidis, conſequens eſt contra mathematicos communes, quoniam decimaoctopla eſt quæ præciſe ex duabus nonuplis componitur apud eos, quia. 9. reductum in 9. dat. 18. Item nihil per ſemet multiplicatum reddit ſibi duplum præciſe niſi. 2. & ſic ſi tripla & quadrupla, &c. per ſeipſa multiplicata dant duplum ad illa, ergo æquali quantitate, nedum ambæ, ſed omnes maioritates participabunt, quod eſt euidenter inconueniens.

Octaua regula. Vbi apud Methematicos ſubduplantur proportiones per medij geometricæ proportionalis inuentionem, vt inter quatuor & vnum duo inuenire, quæ eandem proportionem habent ad minus extremum quam habet maius ad ipſa, & ſubtriplatur duobus medijs proportionalibus inuentis vt inter octo & vnam inuenire. 4. & . 2. Inuenitur autem medium proportionale geometricum, multiplicato vno extremo in alterum, & tunc numeri producti radix eſt medium proportionale, radicem intellige alicuius quæ ducta in ſemet dat illud cuius dicitur radix, vt ductio. 1. in. 4. dat 4. radix. 4. eſt. 2. quia. 2. ductum in ſe dat. 4. & eſt medium proportionale inter vnum & quatuor q̃ ſi lineæ eſſent, & præſertim non numeratæ, quarum medium proportionale quæris, tūc iunge vnam in directo alterius, & ſuper illis ſemicirculum erige, cuius corda ſint datæ lineæ, tunc à puncto coniunctionis earum erigitur perpendicularis vſq; in circunferentiam circuli, tunc linea erecta ibi eſt medium proportionale inter lineas illas coniunctas. 8. Regula.

Nona regula. Vbi Mathematici extrahunt proportionem vnam de altera poſitis numeris proportionum vno ſuper altero.ſ. maiori termino ſupra maiorem, & minori ſupra minorem tracta cruce à primo in quartum, & à ſecundo in tertium, tunc multiplicato ſecundo in tertium, & primo in quartum, venit reſiduum proportionis remanēs ex extracta vna proportione de altera, vt. 2. 1. reducitur. 1. in. 3. & habetur. 3. reducitur. 1. in. 2. & habetur. 2. tunc ſubdupla eſt reſiduum remanet extracta dupla de tripla, remanſerunt.n. duo & tria, apud autem Ariſt. quia proportio numeros habet ſuos denominatores, demere vnam proportionem ex altera eſt demere denominatorem, & ſic ex tripla extracta dupla remanet æqualitas. Si autem vnam proportionem alteri comparare volueris inter multiplices inuenies minimam, & eſt dupla, ſed non maximam, quia in infinitum aſcendunt. Inter ſuperparticulares inuenies maximā, & eſt ſeſquialtera, quia nulla pars aliquota totius eſt maior medietate, ſed non inuenies minimam, quia in infinitum diuiſio procedit mathematice imaginando, ſed naturaliter diuidendo eſt inuenire minimum, &c. Inter ſuperpartientes non inuenies minimam propter diuiſionem in infinitum, niſi ſecūdum naturam, neq; maximam, quia non eſt dare maximam partem, aut partes totius, neque omni ſuperpartiēte datur ſuperparticularis maior, quia multæ ſunt ſuperpartientes maiores ſeſquialtera, quarum nulla 9. Regula.

maiorem

maiorem habet ſuperparticularem, &c. Conceſſum etiam ſupra eſt ꝙ omnis ſuperparticularis, & omnis ſuperpartiens eſt minor dupla De compoſitis autem ſpeciebus proportionum conſideret diligens inquiſitor componendo proprietates ſimplicium in compoſitionem venientium &c.

Quantum ad ſecundum præmitto ꝙ de motibus intentionalibus non eſt ſermo, vt ſenſatio intellectio, volutio, quia hæ in inſtanti fiunt, vt dixit Auer. 2. de anima, com. 115. & agentibus ea non reſiſtitur, ſed de rationalibus, ſimiliter neq; de generationibus aut corruptionibus, quamuis realis fuerint, quoniam ſubitæ ſunt, quoniam reſiſtentia per præexiſtẽtem motum iam victa eſt ſiue ſubſtantiales fuerint, ſiue accidentales, niſi pro quanto ſucceſsione quadam participare aptæ ſunt, de cõparatione igitur ſucceſsiuorum motuum qui eiuſdem ſunt rationis ſermo eſt, qui in tribus ſunt prædicamentis.

otus ſequi‑ r domini um gentis ſupra ſiſtentiam.

Prima concluſio, motus ſequitur dominium agentis ſupra reſiſtentiam, ſic ꝙ ſi actiui ſupra paſsiuum ſit æqualitas aut minoritas, non inde fit motus, neque cum illa circunſtantia fieri poteſt. Si autem ſit naturaliter actiuum & dominans paſsiuo, ſufficienter applicitum ſine impedimento fit actio. Impedimentum ꝙ remouetur hic non intelligitur reſiſtentia mobilis ad motorem, neq; reactio, ſed intelligitur illud, ꝙ ſi adeſſet adiouando mobile non ſuperaret agens reſiſtentiam mobilis. Cum n. omnis actio de qua ſermo eſt, ſit temporalis oportet paſſum reſiſtere agenti: eſt. n. reſiſtentia cauſa ſucceſsionis operis, quemadmodum dominium agentis eſt cauſa operis ſucceſsiui. Similiter ſi agens fuerit voluntarium determinatum per appetitum etiam fit actio ſuppoſito ꝙ alionde non proueniat defectus, puta ſi in agendo requiratur inſtructum non deficiat ex eo, vt nauta, intendente regere nauem fracto temone aut remo &c. Tunc quantitati dominij correſpõdet quantitas velocitatis: ſic ꝙ ſi magnum eſt dominium, magna eſt velocitas. Si paruum parua, ſi mediocre mediocris. Et ſi nullum, nulla. Et ſi infinitum, infinita: & ſi infinite paruum eſſet dominium, infinite parua eſſet velocitas, niſi forte natura rei prohiberet. Et ſi vnum dominium eſt duplum vel triplum, vel in alia proportione ſe habens ad alterũ dominium, etiam velocitas vna eſt dupla tripla, vel in alia proportione ſe habẽs ad velocitatem prouenientem ab altero agente, alterum dominium habente. Et ſi æqualia ſint dominia, æquales ſunt velocitates. Intelligo ꝙ actus actui comparetur, & potentia potentiæ: ſic ꝙ ſi agens agit, velocitas eſt, ſi poteſt agens agere, poteſt velocitas eſſe. Hanc ſententiam ponit Auer. 4. phyſico. com. 75. Cauſa diuerſitatis & æqualitatis motuum eſt diuerſitas & æqualitas proportionis motoris ad rem motam, intelligo diuerſitatem, inæqualitatem. Et. 7. phy. com. 36. velocitas & tarditas motus quã habebat totum motum ad totum motorem eſt ſecundum proportionem exceſſus potentiæ motoris ad potentiam moti. Intelligo proportionem exceſſus potentiæ motoris proportionem, potentiæ motoris excedentis rem motam. Et dixit Auer. 8. phy. com. 79. quanto maior fuerit motor, tanto motio eius erit velocior, intellige cæteris paribus. Corollarium, ſi æquales reſiſtentiæ æque velociter mouentur illæ ab æqualibus potentijs mouentur. Et ſi æquales reſiſtentiæ inæqualiter mouentur, ab inæqualibus potentijs mouentur. Et reſiſtentia duarum æqualium velocius mota, à maiore potentia mouetur. Et tardius mota reſiſtentia, à minori potentia mouetur. Ariſ. autem & Auer. 1. cœli, tex. & com. 64. dixerunt agentia æqualia in patientibus æqualibus agũt in omnibus partibus temporis in tempore æquali, & in proportione æqua. Maius autem agens in patientia æqualia in eodem tempore magis agit quam minus agens. Patiens autem maius ab æqualibus agentibus minus patitur. Et paſſum minus magis patitur. Ab agentibus autem diuerſis in diuerſa paſſa, ſi proportio agentium ad agentia ſit ſicut proportio patientium ad patientia, æque velox actio peruenit. Conuerſa autem eſt. Si actio æqualis eſt, & inæqualia agentia, & paſſa illa proportionalia ſunt. ſ. magnum agens, & magnum paſſum paruum agens & paruum paſſum. Vbi autem agentia ſint diuerſa, & in idem paſſum agunt eadem actione, ergo in temporibus diuerſis. Et vt ſit proportio agentis ad agens, ſicut proportio temporis ad tempus, & repetitur hæc propoſitio ibi tex. com. 66. vbi nota, quia forte animal poteſt æque velociter mouere, ſicut debile æqualem reſiſtentiã, ideo cum æquatur in motu ſuper æqualibus reſiſtentijs, æqualis eſt calor eorum naturalis mouens, ſed in debili animali paruum reſtat caloris naturalis mouere potẽtis, vel nihil, ſed in forti multum de calore remanet, ꝙ non mouet, ſed mouere poteſt. calorem naturalem intellige ſpiritum animalem, cui datũ eſt officium localiter mouendi animal, vt tangit Auer. 8. phyſico. com. 37. Sciendum potentiam reſpectu reſiſtentiæ tripliciter ſe habere poſſe. ſ. ſuperando, æquando, & deficiendo. Tunc ſi potentia æquatur reſiſtentiæ non curo æquationem in quantitate aut gradibus, ſed in virtute actiua, & reſiſtentia, computatis omnibus adiuuantibus cum potentia, & omnibus reſiſtentibus cum reſiſtentia quantum adiuuant, & quantum reſiſtunt, tunc non ſequitur velocitas neq; motus, & à fortiori ſi potentia ſit debilior quam reſiſtentia, & hoc eſt, quia potentia eſt totaliter impedita, vt in bilance ſuperpoſitis hincinde paribus ponderibus æqualiter eleuatarq; ſi fieret motus, non eſſet potentia totaliter impedita, vt bilance inæqualiter eleuata. Hanc ſententiam voluit Auer. 12. Met. com. 41. motor non mouet niſi quia potentia eius eſt maior potentia moti, & quanto fuerit maior potentia, tanto erit maior motus. Et cum potentia non ſuperabundauerit mouebit tardius, intellige vſq; quo natura tolleret paruitatem. Et. 4. phyſi. com. 71. per hanc regulam motor non mouet, niſi quia potentia eius excedit potentiam rei motæ, &. 1. cœ. tex. com. 32. & 3. cœ. com. 27. velocitas motus eſt ex augumẽto potentiæ motoris ſupra potentiam moti. Et. 4. cœ. tex. com. vlt. Si virtus grauitatis excedit reſiſtentiam medij tranſibit deorſum velocius. Si autem debilior ſit, ſupernatabit. Et Auer. 8. phyſi. com. 78. Potentiam. n. motoris eſt ſuperare potentiam mobilis, in quam eſt. Et eſt ſententia Auer. 2. cœ. com. 93. de cauſa chorda, aut filo, æqualiter vndiq; diſtracta & vniformi, quoniam cum virtus diſtrahentis erit fortior virtute continente continuitatem, fiet ſolutio, quando non, non. Neq; ſequitur dum rumpitur, ꝙ ad indiuiſibilia rumpatur, ſed in medio, quia alibi à medio partes ſeſe conſequuntur: & in medio ſine conſequutione diſtrahuntur. Idem eſt argumentum de ſphæra adamantea, ferrum in medio ſui continente. 2. cœli, com. 9. Et de igne poſito in centro. 2. cœli, tex. com. 94. ꝙ ſi dixeris ignem rarefieri, deinde aſcendere, vt Philoſophus ibi, tex. com. 95. Tunc ponatur minimum ignis rariſsimum, & tunc ſequitur ꝙ corrumpetur in continens, ponere autem ipſi igni, circunſtare vacuum eſt impoſsibile naturale. Eandem ſententiam habet Auer. 4. Meteo. com. 10. Si potentiæ eſſent æquales, non operaretur vna in aliam ſibi comparem, propter hoc Auer. 2. de generatione, com. 48. loquens de æquali elementorum concurſu ad generationem dixit: Si æquales fuerint potentiæ, non fiet altera forma. Hanc concluſionem ſupponit Ariſto. 2. de anima, tex. com. 123. loquens de obiecto corruptiue agente in ſenſum, dicens: ſi fortior ſenſitiuo eſt motus, ſoluitur ratio. i. proportio vel menſura. Et Ariſto. 1. cœli, tex. com. 88. Si infinitum eſſet ſu. elementum, infinita vtiq; & velocitas. Si autem velocitas ſup. eſſet infinita, & grauitas & leuitas ſup. eſſet infinita. Et Auer. ibi monſtrauit ſecundum hunc ſermonem, cauſam propter quam ſi velocitas fuerit infinita, ꝙ grauitas ſit infinita, & eſt, quia ſi cauſa rerum diuerſitatis in velocitate eſt diuerſitas eorum in declinatione. i. in grauitate & leuitate, ſequitur quòd quanto magis fuerit graue aut leue, tanto magis erit velox, & manifeſtum eſt quòd hoc conuertitur. ſ. quòd quanto magis fuerit velox, tanto magis erit graue & leue: & cum ita ſit, & fuerit velocitas infinita, neceſſario erit grauitas & leuitas infinita.

Aduertendum autem eſt. Si ponatur potẽtia, exempli gratia, vt 8. in medio vniformiter difformi, à non gradu reſiſtentiæ ad gradum potentiæ terminato. ſ. ad. 8. an data potentia à non gradu reſiſtentiæ, incipiente moueri in tempore finito pertranſibit illud medium, & ſupponitur ꝙ remoueãtur adiuuantia & impedientia, &c. & ſupponatur ꝙ medium ſit pedalis quantitatis, exempli gratia, & pro faciliori proportionum calculatione ſit potentia ſimplex, exempli gratia, graue aut leue, ne oporteat calculare reſiſtentiam intrinſecam cum extrinſeca medij.

Reſpondeo: Si potentia debilitatur in mouendo, ipſa non

tranſibit

tranſibit medium illud, quia non vincet extremam reſiſtentiæ partem, & ſecundum q plus vel minus debilitabitur, plus vel minus accedet ad finem medij dati. Si vero non debilitetur potentia, etiam quieſcet citrametam, non propter impotentiam eius, ſed ne infinite paruus motus aliquãdo ſeorſum exiſtat, puta cum infinite paruum erit, aliquando domininm ſuper reſiſtentia. Si autem ad imaginationem admittatur infinite paruum motum ſeorſum exiſtere poſſe, Dico q data potentia pertranſibit illud medium, & ad punctum vbi eſt reſiſtentia, vt octo, quieſcet, quia ad omne punctum medij intrinſecum motor habet dominium.

Et ſic non ſequitur concluſio, quam ponunt aliqui a, & b, ſunt duo media æqualiter denſa, & c, graue, vt. 8. in tempore finito tranſibit a, & non b, ſit a, medium denſum, vt 4. vniforme: b, vero medium ſit difforme à non gradu vſq; ad 8. & ſupponunt latitudinem reſiſtentiæ correſpondere gradui medio: tunc c, ſuper a, finite dominatur, ſed ſupra b, non quia infinito tempore moueretur c, in b, & nunquam pertranſiret: & patet negatam eſſe hanc vltimam partem: quòd ſi probatur, ſit b, diuiſum in partes proportionales, proportione dupla minoribus terminatis ad 8. & c, diuidat ab extremo remiſſiori, tendens ad intenſius: tunc aliquantum tempus opponitur ad pertranſeundum primam partem, & maius apponitur ad pertranſeundum ſecundam & ſic generaliter de omni alia parte, ergo nunquam finietur ſpatium à potentia data.

Reſpondeo: Negatur q omni parte proportionali medij maius tempus ponat potẽtia data ad pertranſeundum illam, quàm priorem partem, & ſuppoſitum de latitudine reſiſtentia correſpondente gradui medio, quamuis ſit abſolute falſum: gratia argumenti admittatur, & ſignetur tempus primæ partis proportionalis, & ſit hora: conceditur quòd plus quàm hora requiritur ad pertrãſeundum ſecundam partem proportionalem, quia ſi ſecunda pars ſicut eſt in duplo minor prima, ita præciſe in duplo plus reſiſteret quàm prima, tunc tantum tempus requireretur pro ſecunda parte tranſeunda, ſicut prima, ſed nunc plus requiritur temporis, quia reſiſtentiæ gradus medius primæ partis eſt. 2. quia eius latitudo eſt à non gradu ad gradum, vt. 4. vniformiter deformis, & reſiſtentiæ medius gradus ſecundæ partis proportionalis eſt. 5. quia ſecunda pars eſt vniformiter difformis à 4. ad 6. & ſic plusquam in duplo, plus reſiſtit ſecunda pars proportionalis quàm prima, ſed tertia pars proportionalis eſt in duplo minor ſecunda, & non in duplo plus reſiſtit quàm ſecunda, quia tertia reſiſtit vt. 6. ſeſquitertiæ: & ſic tertiæ ad ſecundam eſt proportio 13. ad 10. ergo non tantum tempus requirit potentia pro pertranſeunda tertia parte, ſicut requirit pro tranſeunda ſecunda parte proportionali, immo neq; tantum tempus requirit potentia pro pertranſeunda tertia parte proportionali ſicut requirit pro pertranſeunda prima parte, quia ſi tertia pars, ſicut eſt in quadruplo minor prima parte, ita reſiſteret in quadruplo pluſquam prima, tantum tempus requireret pro ſui pertrãſitione quàm prima, ſed nunc non in quadruplo plus reſiſtit quàm prima, quia primæ reſiſtentia eſt, vt 2. reſiſtentia vero tertiæ eſt. 6. ſeſquitertia inter quæ eſt proportio tripla medij quæ eſt minor quadrupla, & ſic tempus conſumetur pertranſitionis partium proportionalium. Si autem latitudo reſiſtentiæ correſponderet gradui intenſo, tunc ſecunda pars proportionalis minus tempus requireret pro ſui pertranſitione à data potentia quàm prima, quia reſiſtentia primæ partis eſt. 4. reſiſtentia vero ſecundæ partis eſt. 6. & ſic ſeſquitertia eſt proportio inter reſiſtẽtias, & dupla eſt proportio inter quantitates. Primæ concluſioni annectuntur regulæ. 5 a.

Regula. Prima. Si aliqua potentia mouet aliquam reſiſtentiam: medietas motoris mouebit medietatem mobilis præciſe æque velociter, regula eſt Philoſophi 7. Phyſico. tex. com. 36. quia æqualis eſt proportio totius motoris ſupra totum mobile, & medietatis motoris ſupra medietatem mobilis, ampliatur regula ad tertium motoris ſuper tertio mobilis, & quarti ſupra quartam. Et mathematice imaginando, & ſic in infinitum, vel naturæ imaginationem conformando, vſq; minimum naturæ, & aduerte q illorum prius deducatur ad minimum, an mobile, an motus &c. probatur per regulã permutatim proportionalium ex 12. diffinitione quinti geometriæ Euclidis, qualis eſt proportio totius motoris ad ſuam medietatem, talis eſt proportio totius mobilis ad ſuam medietatẽ, ergo permutando. Qualis eſt proportio totius motoris ad totum mobile, talis proportio medietatis motoris ad medietatem mobilis. Sciendum eſt q mouentium quoddam eſt indiuiſibile, vt intellectus: & tunc intellige per medietatem motoris virtutem præciſe in duplo minus perfectam, quia ſi datur, illa eſt præciſe habens medietatem virtutis prioris motoris, quia ad mathematicas imaginationes diſputatur, ducta eſt, aut duci poteſt, propter mathematicos eſſe illos, qui Ariſtoteli contrariantur. Quoddam vero mouentium eſt diuiſibile: cuius virtus ad diuiſionem ſubiecti diuiſibilis eſt. Hoc autem dupliciter eſt, quia ſi virtus motoris eſſet difformis in ſubiecto, tũc quantitatiua motoris diuiſio per medietatem, non diuideret virtutem per medium, & ad hoc aduertebat Ariſtote. 1. cœli, tex. com. 50. licet illa pars textus pertineret ad textum 49. De virtute igitur vniformiter extenſa intelligẽdum eſt hoc primo. Sed Auer. Ariſtotelem reſtringebat 7. Phy. com. 35. ad corpora quæ extrinſecus mouent. Sed oportet Auerroim vti etiam reſtrictione data. ſ. virtutem corporis eſſe vniformiter extenſam, aliter diuiſio corporis per medietatem eius non diuideret virtutem ad mouendum præciſe per medium.

Mouentium etiam quædam virtutem habent in actu, ſic q diuiſo corpore virtus diuiditur, vt grauitas plumbi in plumbo: aliquando vero non, vt Sorte & Platone mouentibus nauem, quam neuter illorum mouere poteſt ſine alterius adiutorio, de motore primo modo intelligitur iuxta Auerroim. 7. Phy. com. 33. ſcilicet de motore in actu, non autem de motore in potentia: diuiſionem autem motoris ſpecificat Auer. 7. Phy. com. 35. dicens diuiſo motu. i. dimidiato: contingit neceſſario vt proportio potentiæ motoris ad motum ſit dupla illius proportionis, & ſic velocitas erit dupla ad velocitatem, q ſi contra hoc dixeris. Sit a, potentia mouẽs à proportione dupla, & faciat c, motum: tunc medietas motus c, ſit à medietate ꝓportionis motoris ad motum, ſed ab æqualitate non fit motus, ergo æqualitas non eſt medietas duplæ proportionis.

Reſpondeo: Primo dictum Auer. ſupponit dimidiatum eſſe motum, & argumentum non præſupponit hoc, ſed inquirit: ideo reſpondeo q motus à proportione maiori q̃ dupla dimidiari poteſt, ſed motus à dupla proportione, aut minori quàm dupla non poteſt dimidiari, quia ad tam paruam proportionem res ducta eſt, q medietas illius proportionis mouere non poteſt, & ſic aſſumptum argumenti negatur.

Secundo, dico q Auerrois ex dimidiato motu concludit dimidiatam eſſe proportionem, quæ conſequentia valet, quia effectus præſupponit cauſam. Sed arguens ex dimidiata proportione arguit: non valet autem conſequentia, dimidiata eſt proportio, ergo dimidiatus eſt motus, licet aliquando valeat gratia terminorum, in quibus arguit. ſ. vt in proportionibus magnis, pota maioribus dupla.

Tertio, dico q medietas motus intelligi poteſt quantitatiua, & illa prouenit ab eodem motore, quia facit totum motum, ſed in medietate temporis, dummodo motor non fatigetur: & ſit paritas ex parte reſiſtentiæ, & aliorum, & de hac intelligit Ariſto. 6. phyſi. com. 73. Continuatio in iſtis primo inuenitur in magnitudine, & propter magnitudinem inuenitur in motu, & propter motum in tempore. Dupliciter enim diuiſerat motum Ariſto. 6. phyſi. tex. com. 33. ſcilicet diuiſione temporis, & diuiſione mobilis. Alia autem eſt pars motus intenſiua, & iſtam nõ habet motus à magnitudine, quam ſtat eſſe ita paruam, q ipſa ſeorſum exiſtere non poteſt, quoniam pars eſt in potentia, non autem in actu, & ſecundum iſtam diuiſionem motus intelligitur diuidi proportionem ſecundum quantitatem ſuæ denominationis: non tamen ſic q infinite paruus motus ab infinite parua proportione naſcatur, neque oppoſitum ſupra dictum eſt, quia natura tantam diminutionem non tolerat, quia nulla minoritas mouere poteſt, neque vlla æqualitas. i. potentia habens ad reſiſtẽtiam minoritatem vel æqualitatem mouere non poteſt cum datis circunſtantijs ſed ſolum potentia habens ſuper reſiſtentiam proportionem maioris inæqualitatis: non. n. diſtinguo proportionem à re

cuius eſt proportio, niſi forte ratione, vt dixi in libro diſtinctionem. Sed ſi infinite paruus motus ſit à proportione maiori peruenit quàm ſit æqualitas.

Nota q hoc inter has duas ſtellas iterum ſupradictum eſt, ſed ſic reperſum eſt in originali.

● Prima regula. Si aliqua potentia mouet aliquam reſiſtentiam, medietas motoris mouebit medietatem mobilis, præciſe eam velociter, regula eſt philoſophi 7.phyſic.tex.com.36. quia æqualis eſt proportio totius motoris ſupra totum mobile, & imedietatis motoris ſupra medietatē moti, & tertij motoris ſupra tertiam moti, & quarti ſupra quartam. Et mathematice imaginãdo, & ſic in infinitum, vel naturæ imaginationem confirmãdo, vſq; ad minimum naturæ, & aduerte quod eorum prius dedicatur per diuiſionem ad minimum, an motor, an mobile, an motus &c. probatur per regulam permutatim proportionabilium ex 12. diffinitione quinti geometriæ Euclidis. Qualis eſt proportio totius motoris ad ſuam medietatem, talis eſt proportio totius mobilis ad ſuam medietatem ergo permutando. Qualis eſt proportio totius motoris ad totum mobile, talis eſt proportio medietatis motoris ad medietatem mobilis. Sciendum q motorum quoddam eſt indiuiſibile, vt intellectus, & tunc intellige per medietatem motoris, virtutem in duplo minus perfectam, vt prædictum eſt, quia illa eſſet præciſe habens virtutem in duplo minorem quàm prior motor, quia ad mathematicas imaginatione diſputatio ducta eſt propter Mathematicos eus eſſe, qui Ariſtoteli contrariantur.

● Contra regulam arguitur per Philoſophum 7.phy.tex. commenti 37. Si ab aliqua potentia prouenit aliquis effectus velocitatis, non oportet q pars illius effectus à parte motoris proueniat, vt patet de corbe milij cadente, quæ ſonat, & granum milij cadens nullum ſonum facit, quia granum non habet potentiam velociter percutiendi medium, & præueniendi aerem in motu eius, & de gutta lapidem cauante, vt dixit Ariſtoteles 8.phyſi.tex.commen.23.

Reſpondeo: Duplex eſt genus potentiarum agentium, quoddam per diuiſionem corrumpitur, & iſtis regula non applicatur, quia non aſſumitur medietas motoris, quia medietas tei, quæ eſt motor, nihil habet de virtute ad mouendũ. Quoddam autem eſt genus potentiæ non corrumpitur per diuiſionem, ſed medietas virtutis immediate motoris conſeruatur, & de iſto genere potentiarum intelligitur regula: modo potentia ſonandi non diuiditur cum diuiditur totum, ſed corrumpitur. Ad confirmationem de guttis cadentibus, priores guttæ præparant vltimæ, ita vt vltima gutta lapidem ſcindere poiſit, & ſic totus effectus ab vltima gutta ſit: inueniente tamen materiam diſpoſitam per præcedentes guttas, vt declarat Auer.8.phyſi.com.23. Hic correlarie additur regula 7. phyſi.tex.com.36. Si aliqua potentia mouet aliquod mobile, per aliquod ſpatium, in aliquo tempore, ipſa mouet illud mobile in medietate temporis per medietatem ſpatij. Sermo hic intelligitur de potẽtia non variante proportionem ſuam ad motum, & ſic potentia non debilitatur, neq; fortificatur, neq; adiuuatur magis quàm prius, neq; creſcit, aut decreſcit reſiſtentia ex parte medij, mobilis, aut impedimenti, patet permutãdo, quia qualis eſt proportio totius temporis motus ad medietatem eius, talis eſt proportio totius motus ad medietatem motus: ergo ſicut in toto tempore totus motus completur, ita in medietate temporis medietas motus expeditur.

Secunda. Secunda regula. Si aliqua potentia mouet aliquod mobile, ipſa mouet reſiſtentiam in duplo minorem præciſe in duplo velocius, & hoc ſiue moueat à proportione dupla, ſiue à maiori quàm dupla, ſiue à minori q̃ dupla, quia in duplo maius eſt dominium totius ſupra medietatem mobilis quàm ſupra totum mobile. Iſtam voluit Ariſto.7.phyſi.tex.com.35. Aduerte tamen accidens potens regulam impedire, vt ſi medietas reſiſtentiæ ſeorſom exiſtere non poſſit. Contra exceſſus potẽtiæ ſupra medietatem eſt plus quàm duplus ad exceſſum potentiæ ſupra totum, ergo velocitas ſupra medietatem eſt plus quàm dupla ad velocitatem ſupra totum, data.n. proportione ſeſquialtera, præciſe duplus eſt exceſſus ſuper medietatẽ ad exceſſum ſuper toto, vt 3. excedunt duo per vnum, & 3. excedunt vnum per duo. Data autem proportione minori quàm ſit ſeſquialtera, quæ ſit maioritas, tunc exceſſus potentiæ ſupra reſiſtentiam eſt minus quàm medietas exceſſus potentiæ ſupra medietatem reſiſtẽtiæ, vt quatuor excedunt tria per vnum, & excedunt vnum medium per duo media. Sed data proportione maiori quam ſeſquialtera exceſſus potentiæ ſupra medietatem eſt minus quàm duplus ad exceſſum potentiæ ſupra reſiſtentiam, vt 2. excedunt 1. per 1. & 2. excedunt medietatem vnius per ſeſquialteram.

Secundo ſtat proportionem motoris ſupra medietatem reſiſtentiæ eſſe minus quàm duplam ad proportionem motoris ſupra reſiſtentiam, vt ſit motor, vt 8. ſit totum mobile, vt 2. ſit medietas mobilis, vt vnum, tũc octupla eſt minus quàm dupla ad quadruplam, quia præciſe eſt ſeſquialtera illi, quia octupla eſt tres duplæ, quia 8.4.2.1. tantum tres duplas claudunt, & quadrupla eſt duæ duplæ.

Tertio ſequitur Sortem proijcientem ad certã diſtantiam, mediocrem lapidem totis viribus proijcere medietatem illius ad duplam diſtantiam, quod eſt contra experientiam.

Ad primum: negatur conſequentia, quia non ſequitur proportio velocitatum proportionem exceſſum, ſed proportionem geometricam dominiorum agẽtium ſupra reſiſtentias.

Ad ſecundum negatur aſſumptum, immo octupla eſt quatuor duplæ quia 2. eſt denominator duplæ, & 2. quater clauditur in 8. quæ ſunt denominator octuplæ.

Ad tertium negatur conſequentia, quia ex parte agentis accipi habent omnia quæ iuuant, & quantum iuuant agens, & ex parte reſiſtẽtiæ, omnia quæ impediunt aut reſiſtunt, à proximatione.n. augetur proportio 4.cœli, com.44. & 45. Imaginatur.n. periferia virtutis agentis, & in parti diſtãtiore virtus eſt minus potens, & in propinquiore magis poteſt. Et in centro periferiæ virtus eſt potentior. In circunferentia vero ad nõ gradum, exempli gratia terminatur. Eſt autem Sortes mediatum mouens poſt ſeparationem lapidis à manu, quia mouit, non quia moueat, in initio.n. motus mouet Sortes medium & lapidem, & ſi aer ſit medium, aer impulſus mouetur à ſe, & portat lapidem, vt 3. de elementis dixi: neq; oportet lapidem in duplo minorẽ eſſe, ita bene proportionatum virtuti impellẽti, ſicut erat lapis in duplo maior. Tum etiam melius vincitur reſiſtentia medij à lapide maiori q̃ minori, plus enim de grauitate ſecum affert maior quantitas ſtante æquali denſitate, & non multum variata figura quàm minor, ergo plus habet de virtute ad medium diuidendum maior quantitas quàm minor. Tum etiam ſtat non ita bene applicari manum paruo lapidi, ſicut applicatur lapidi aliquantulum maiori. Addunt aliqui circulos in aere aut aqua faciendos &c. & vide Auerroim 8 phyſico.commen.82.

Tertia regula. Si aliqua potentia mouet aliquod mobile, *Tertia.* dupla potentia mouebit illud mobile in duplo velocius, quia duplum ad potentiam, habet ſupra mobile proportionẽ præciſe in duplo maiorem. Iſtam voluit Ariſ.7.phy.tex.com.39. Siue mouet potentia à proportione dupla, ſiue à maiori proportione quàm dupla, ſiue à minori.

Corollarium, mouens pluſquam duplum ad potẽtiam mouentem, pluſquam in duplo velocius mouet.

Corollarium ſecundum, mouens pluſqoam duplum ad potentiam mouentem, mouet medietatem reſiſtẽtiæ pluſquam in duplo velocius: partem huius regulæ ponit Auer.8.phyſi. com.80. Si maior magnitudo fuerit dupla minoris, erit tempus motionis illius, huius medietas.

Contra ſequitur q quocunq; dato habente adminus ſe maioritatem, quæcũq; fuerit maioritas, ad idem habebit duplum proportionem præciſe in duplo maiorem.

Secundo, quocunq; mouente à proportione dupla, dabile eſt duplo tardius mouens ex 6. phyſic.tex.com.15. immo in quadruplo, & ſic in infinitum, infinite.n. paruum ſpacium pertranſiens in certo tempore, imaginatur aliquid quod localiter mouetur: & tamen, non in infinitum maius eſt à dupla proportione mouens, ergo non æqualis eſt proportio mouentium in medio, talis eſt proportio motuum.

Tertio diminuatur potentia vſq; ad æqualitatem reſiſtentiæ, tunc infinite paruus aliquando erit motus, & nunquam infinite paruus erit motor, ergo non qualis eſt ꝓportio motorum, talis eſt proportio motuum.

Ad primum, conceditur conſequens, ad quodcunq; n. quatuor comparentur in aliqua proportione ſe habentia, ad illud in duplo maiorem proportionem habent 8. quam 4. vt patet conſideranti proportiones denominationum 4. ad 1. ſunt quadruplum. 8. vero octuplum 4. ad 2. ſunt doplum 8. vero quadruplum. 4. ad 3. ſunt ſeſquitertia. 8. vero ſunt dupla ſuperbitertia 4. ad 4. ſunt æquale 8. vero ad 4. ſunt duæ æqualitates: dictum enim eſt, ꝙ quemadmodum 2. eſt duplum ad 1. ita dupla eſt æqualitati dupla. Idem patet in minoritatibus, quia 4. ad 6. ſunt duæ tertiæ 8. vero ſunt quatuor tertiæ.

Ad ſecundum negatur aſſumptum. Ad probationem non dixit Ariſt. in duplo vel triplo tardius, ideo conceſſo dicto Ariſtotelis negatur aſſumptum argumenti, conceditur tamen ꝙ imaginabile eſt illud, quia naturæ continuorũ non repugnat.

Ad tertium negatur aſſumptum. ſ. infinite paruus aliquando erit motus, quia dantur minima in natura. Sed conceditur ꝙ non infinite paruus erit motor, ſed tamẽ infinite paruum erit dominium, reſpectu huius reſiſtentiæ, ſed non ſimiliter: & licet dominium & motor ſint idem, ratione tamen differunt, & ſic ſtat infinite minorari vnum & non alterum. Sciendum tamen ꝙ quantitas motoris abſolute accipi poteſt, & reſpectu determinatæ reſiſtentiæ, ſit exempli gratia motor, vt 8. reſiſtentia vero vt 4. & alio numero ſignatur motor, puta vt 8. & proportionis denominator, vt puta 2. & neuter iſtorum numerorum deducitur ad non quantum, ſed numerus virtutis motoris deducit ad non excedere reſiſtentiã datam.

Quarta. Quarta regula. Si aliqua potentia mouet ſuũ mobile æque velociter cum alia, tunc illæ potentiæ congregatæ mouerent mobilia congregata æque velociter ſicut prius mouebat vna illarum ſuum mobile, quia ab eadem proportione mouent ambæ ſicut vna earum, quia æque ꝓportionalia coniunguntur, iuxta decimamtertiam propoſitionem quinti geometriæ Euclidis, & etiam iuxta primam propoſitionẽ eiuſdem quinti, propoſitio decimatertia quinti, ſi fuerit quotlibet quantitatum ad totidem alias proportio vna, erit quoq; quæ proportio vnius ad vnam eadem proportio omnium pariter acceptarum ad alias pariter acceptas. Iſtam vult Philoſophus 7. Phyſi. tex. com. 38. Contra. Sit a, graue in aere velociter deſcendens, vt 4. b, vero ſit leue æquæ velociter aſcendens, & complicentur, tunc vtriuſq; motus erit impeditus, ergo non æque velociter mouebuntur vt prius.

Secundo, ſint a, & b, duo ignes aſcendentes in aere, & congregentur, tunc probatur ꝙ velocius mouebuntur q̃ prius, quia velocius aſcendit maior ignis minore, quemadmodum velocius deſcendit maior lapis minore: ſententia eſt Ariſtotelis 1. cœli, tex. com 47. & 4 cœli, tex. com. 9.

Tertio, dato a, pedali quadrato, tunc b, pedale latum & pedale profundum, ſed bipedale longum eſt duplum ad a. Et c, bipedale lõgum, bipedale latum, & pedale profundum eſt duplum ad b. Et d, bipedale longum, bipedale latum, & bipedale profundum, eſt duplum ad c. Et tamen cõgregatis iſtis duplis, vt in d, tunc ad a, octupla eſt proportio, & non dupla tãtum. Octies enim intrat a, in d, vt patet.

Ad primum, intelligitur de potentijs non ſe iuuantibus, neq; ſe impedientibus, qualiter eſt de complicatione eorum, quæ in contraria feruntur: ꝙ ſi difficilis eſt imaginatio modi quo conglutinentur, exempli gratia, ignis & terra, imaginentur ambiri vitro: crementum autem motus aut decrementum ratione iuuantis aut impedientis eſt per accidens.

Ad ſecundum, cæteris paribus velocius mouetur maius elementum minore, ſed in propoſito non eſt. ſ. c, quia medium duobus reſiſtens, maiorem facit reſiſtentiam q̃ vnicorum tm̃.

Contra ſit aer medium, tunc præciſe in duplo plus occurrit de aere aggregato ex duobus, q̃ vni eorum, ergo quãtum reſiſtit aer duobus diuiſis, tantum reſiſtit duobus cõgregatis.

Reſpondeo: Poſſibile eſt ꝙ non, vt ſi primus ignis fuerit pyramidalis, & ſecundus ignis addatur ſub baſi prioris ignis, non excundo à terminis longitudinis prioris baſis.

Ad tertium reſpondet Calculator in tractatu de motu augumentationis, ſe iuuant quantitates illæ, ſed hoc non eſt verum: non enim apparet via qua vna quantitas aliam adiuuet in ꝓportionibus inter eas habendis, ſed hoc eſt, quia non complicantur omnes termini ad quem proportionum, quemadmodum omnes termini à quo cõputati ſunt, quia medij termini computari debent, quibus acceptis habetur proportio. 14. pedum ad 7. pedes: quæ dupla eſt ſicut prius fuit. Sed limitatio, qua regula indiget, eſt quam ponit Auerrois. 7. phyſico. com. 38. ſ. æqualitas ſpatij, & temporis &c.

Quinta. Quinta regula. Si duæ potentiæ inæqualiter mouent ſuas reſiſtentias, tunc congregatæ potentiæ mouebunt reſiſtentias congregatas non ita velociter ſicut velocior earum, neque ita tarde ſicut tardior earum, quia proportio congregatorum non eſt ita magna ſicut ſimplicis maioris, neque ita parua ſicut ſimplicis minoris. Iſtam vult Philoſophus, ſed implicite 7. phy. textu commenti 38. Exemplum: Mouent 2. 1. & 3. 1. proportio congregatorum eſt 5. ad 2. quæ non eſt ita magna ſicut tripla, neq; ita parua ſicut dupla.

Contra: Sit a, potentiæ, vt 6. ad deſcendendum in aere, & reſiſtentiæ, vt 2. ſit b, potentiæ, vt 6. & reſiſtentiæ, vt 3. ſit medium aer reſiſtentiæ, vt 1. tunc a, mouet à proportione dupla, & b, à proportione ſeſquialtera: & tamen a, & b, congregata mouebunt ita velociter ſicut velocius eorum. ſ. a, quia à proportione dupla, quia potentia a, & b, congregatorum eſt, vt 12. reſiſtentia a, eſt, vt 2. reſiſtentia b, eſt, vt 3. medij vero reſiſtentia eſt, vt 1. & ſic 6. reſiſtunt: & 12. mouent ergo à dupla proportione eſt motus, ſicut erat prius: quòd ſi concedicor concluſio.

Contra: ſequitur quòd tantæ velociter mouet agens, cui parum reſiſtitur, ſicut agens, cui multum reſiſtitur, patet de a, quod per ſe mouetur a, dupla, & coniunctum ſimiliter, & ipſi a, coniunctioe reſiſtit b, quia eſt b, tardius mobile quàm a, ergo b, reſiſtit ei: patet conſequentia, quia ſuppono quòd a, ſit ſuperpoſitum ipſi b.

Reſpondeo: Non eſt omnis reſiſtentia congregata, quia medium duobus reſiſtens reſiſtit, vt a. ſeparatum: ſed illis coniunctis ipſum non reſiſtit, niſi vt 1.

Sexta. Sexta regula. Non ſi aliqua potentia mouet aliquod mobile: medietas potentiæ mouebit illud in duplo tardius, quia poteſt eſſe ꝙ ꝓportio medietatis motoris ad mobile ſit æqualitas vel minoritas. Hanc voluit Ariſtoteles 7. Phycor. tex. com. 37. Eſto enim quòd 100. moueant nauem per 50. leucas in die, non oportet 50. eam mouere per 25. leucas, immo ſtat ꝙ neq; per vnam, puta cum reſiſtentia nauis erit 50. vel plus. Sed quia illa potentia poſita eſt motor in potentia, quia non diuiditur virtus diuiſione motoris, ideo ponatur ꝙ reſiſtentia ſit, vt 4. & potentia ſit vt 6. &c. Si tamen fuerit maioritas medietatis motoris ſupra mobile, tunc poteſt medietas motoris mouere mobile in tempore æquali per medietatem illius ſpatij: vt dictum eſt, vt 10. ad 4. habent duplam ſeſquialteram 5. vero ad 4. habent ſeſquiquartam, patet autem ꝙ duæ ſeſquiquartæ, congregatæ dant duplam ſeſquitertiam.

Septima. Septima regula. Non ſi aliqua potentia mouet mobile, illa mouet mobile in duplo plus reſiſtens, quia poteſt eſſe quòd data potentia habeat ad reſiſtẽtiam duplam priori reſiſtentiæ æqualitatem, vt ſi à dupla proportione eſſet motus, aut minoritatem, vt ſi à proportione minori quàm dupla eſſet motus. Hanc voluit Philoſophus 7. phy. tex. com. 37. ꝙ ſi maioritatem habeat data potentia ſupra id mobile in duplo maius, ipſa mouet illud in duplo tardius. Vnde quancunq; maioritatem habeat medietas potentiæ ſuper aliquid, ſupra id habebit potentia duas tales. Et quancunq; proportionem habuerit potentia ſupra aliquid, habebit medietas potentiæ medietatem eius ſupra idem. Similiter quancunq; proportionem habeat potentia ſuper aliquid, habet medietatem eius ſupra reſiſtentiam in duplo maiorem, vnde quatuor ad quatuor eſt æqualitas, & 4. ad octo eſt medietas. Similiter 6. ad 8. eſt tres quartæ: & 6. ad 16. eſt tres quartæ. Naturalis tamen Philoſophus in comparandis motibus proportiones illas conſiderat, ad quas motus conſequatur: cuiuſmodi non ſunt æqualitas, neq; minoritas: maioritatem enim motus ſequitur, ſeu dominium: ꝙ ſi aliquod eſt dominium, ad quod motus non ſequatur, hoc eſt per accidens, puta quia tantam grauitatem non tolerat natura, ſit. n. vnus gradus motus qui ſit minimus potens per ſe ſeorſum exiſtere, & ſequatur duplã proportionẽ, tunc à nulla ſuperparticulari proportione motus fieri poſſet, non quia eſſet ibi maioritas, ſed quia tanta paruitas ſeorſum exiſtere non

non poſſet, ſimiliter a nulla proportione ſuperpartiente, patet conſequentia, quia omnis iuperparticularis, & omnis ſuperpartiens eſt minor dupla.

Octaua. Octaua regula. Vniformiter creſcente potentia mouente, ſtante reſiſtentia, difformiter creſcit motus, quia difformiter creſcit dominium agentis ſupra reſiſtentiam, intellige creſcere quãdo creſcit in virtute ſecundum quam mouet. Similiter decreſcẽte vniformiter mouẽte, difformiter decreſcit motus, vſq; ad primum inſtans æqualitatis virtutis cum reſiſtentia, quod eſt primum non eſſe ipſius motus, quemadmodum ad imaginationẽ loquendo, aut vſq; ad inſtãs, in quo eſſet motus ſub minimo gradu eius, ſecũdum naturã loquendo, exẽplum ſit virtus, vt 3. quæ vniformiter creſcat in virtute, exempli gratia in 5. horis ad 8. tunc in prima hora aliquantus motus acquiritur, quãtus acquiritur in quatuor horis poſt, ergo difformiter creſcit motus. patet antecedens ex regulis de dupla potentia. Potentia igitur intendens motum excremẽto eius, tardius & tardius intendit. Et potentia remittens ex eius remiſsione velocius & velocius remittit, quia æqualis exceſſus in minori maiorem facit proportionem q̃ in maiori, addẽdo ſi additur, & minuendo ſi minuitur, ſupponitur cæterorum paritas vt in applicatione agentis ad paſſum, in aduentu impedimenti, aut receſſu &c. 18. & 19. Calculatoris de motu locali ergo vniformiter creſcẽs tardius proportionaliter creſcit in ſecunda parte temporis quàm in prima illi æquali, ergo motu ſequente proportionem tardius & tardius continue creſcit motus, &c. econtra autem eſt de decreſcente.

Nona. Nona regula. Vbi duæ potentiæ inæquales cum reſiſtentia æquali moueant, eis æque velociter creſcentibus: non æque velociter creſcit motus, ſed velocius creſcit cum potentia minor: & tardius cum potentia maiori, quia maiori & minori æqualiter creſcentibus, minus in ea proportione, quæ minus eſt, velocius proportionabiliter creſcit, quia in ea proportione qua minus eſt, minus diſtat à ſuo proportionali, vt duplo, triplo &c. quàm maius, vt 2. à 4. diſtant per 2. & 4. ab 8. diſtãt per 4. ſexta. Calculatoris de motu locali.

Decima. Decima regula. Vbi reſiſtentia minor q̃ potentia creſcat ad æqualitatem potentiæ vniformiter, tunc difformiter remittitur motus. ſ. tardius & tardius ſit potentia, vt 4. reſiſtentia vero vt vnum, cum creſcit reſiſtentia ad duo, iam perditur medietas motus, cum vero creſcit ad tria, minoratur motus per quantum ſeſquitertia eſt minor quàm dupla, & ſic minus decreſcit motus quàm prius vigeſima. Calculatoris de motu locali, & ſimiliter vigeſimaprima, de reſiſtentia decreſcente q̃ velocius & velocius creſcit motus potentiæ non variatæ.

Vndecima Vndecima regula. Motis inæqualibus vniformiter & æqualiter creſcentibus aut decreſcentibus reſpectu potentiarum æqualium ſtãtium, difformiter intenditur, aut remittitur motus, & inæqualiter, quia cum minore reſiſtentia plus acquiritur, vel perditur, quàm cum maiore, quia æquale maiorem facit proportionem cum minori quàm cum maiori, vt dictum eſt iam, & dicendum eſſet ad verificandum ſequẽtem partem concluſionis, & plus in prima parte temporis, quàm in ſecunda, cum creſcit reſiſtentia. Plus vero in ſecunda parte temporis, cum decreſcit reſiſtentia, ex nona Calculatoris. Et ſi dicas, quomodo poſsibile eſt q̃ regulas Calculatoris admittas, cum modum eius proportionandi non admittas.

Reſpondeo, aliquæ regulæ illius ſunt ſibi & mihi communes, licet ſit aliqua differentia in alijs proportionibus à dupla, quia apud vtrunq; vniformiter creſcens potentia tardius, & tardius intendit, velocius & velocius decreſcens remittit. Sed differentia eſt, quia maior eſt proportio tarditatis vel velocitatis apud vnum quàm alterum, quia ſi 3. ad 1. ſit proportio ad hoc vt dupletur proportio, apud me in duplo citius duplabitur quàm apud ipſum, quia apud me ſatis eſt vt creſcat ad 6. & apud ipſum oportet vt creſcat ad 9. ſi autem ſit quadrupla, vt 4. ad 1. in triplo citius duplabitur apud me, quia ſatis eſt vt creſcat ad 8. vbi apud ipſum oportet creſcere ad 16. &c. proportionabiliter de decrementis &c.

Duodecima. Duodecima regula. Datis duabus potentijs æqualibus, ſint vt quatuor: mouentibus reſiſtentias æquales ſint, vt vnum remittentibus motus ſuos a, per remiſsionem potentiæ ad vnum, b, vero per intenſionem reſiſtentiæ ad quatuor, tunc difformiter perditur motus, & non æque velociter, ſed bene æque cito, quia a, velocius & velocius remittit b, vero tardius & tardius, & vtrunq; exempli gratia in hora perdit motum, in quo tempore fit æquatio potentiæ actiuæ cum reſiſtẽtia, & ad non quantum minoratur motus, quia ad non quantum minoratur maioritas reſpectu huius ſeruãdo mathematicam imaginationem, ſed naturalem veritatem imitando: minoratur motus ad minimum gradum ad quem gradum citius attingit quod velocius remittit: non tamen in infinitum minoratur, neq; ad non quantum minoratur ꝓportio, quia à principio aliquanta fuit proportio, vt quadrupla, & in fine, quãdo nulla eſt maioritas reſpectu huius, quia tanta eſt potentia actiua, quanta reſiſtentia, aliquanta eſt proportio, quia æqualitas. Aliquas iſtarum regularum dixit Auer. 1. cœli, com. 64. & 4. phyſi. com. 71. eſſe per ſe notas, quemadmodum eſt illa quam ponit Auer. 8. phy. com. 78. ſ. omnis proportio compoſita ex duabus proportionibus finitis eſt finita neceſſario.

Secunda concluſio. Si aliqua eſt proportio inter potentias mouẽtes, non dico motiuas, non. n. à motiuo habetur motus ſi non mouet, talis eſt proportio inter velocitates prouenientes ab eis ſuper æquali reſiſtentia, ſtat. n. maiorem potẽtiarum certam reſiſtentiam mouere poſſe, quam minor potentia mouere non poteſt, & ſtat ſuper diuerſis reſiſtentijs diuerſas potentias æqualem habere proportionem, & inæqualem etiam, ſuper alijs reſiſtentijs diuerſis. Hanc voluit Philoſo. 1. cœ. tex. com. 51. 52. 53. oportet ſecundum excellentias moueri, ſup. reſiſtentias moueri ſecundum excellentias potentiarum inter ſe ſupra reſiſtentiam. Vbi Auer proportio grauis ad graue eſt ſicut proportio tarditatis ad velocitatem, tarditas. n. à potentia minore fit, velocitas vero a maiore. Et Auer. 2. cœli, com. 38. Et quia cauſa in terminatione proportionum quæ ſunt inter potentias motorum & rerum motarum ab eis, eſt diuerſitas formarum, contingit vt hæc finitas ſup. proportionis ſit cõmunis formis, quæ ſunt in materia, & formis quæ nõ ſunt in materia. Item 4. phyſi. com. 71. & 74. Omnis diuerſitas motuum in velocitate & tarditate eſt ſecundum proportionem, quæ eſt inter duas potentias. Volunt tamen Ariſt. & Auer. ſaluari cœterorum paritatem, vt in figura & magnitudine, vnde 2. cœ. tex. com. 10. Quanto magis aer fuerit maior, tanto citius mouebitur ad ſuperius. Et dixit Ariſ. 4. cœli tex. com. 9. quanto plus eſt, tanto eſt leuius. Item in 4. cœli, tex. com. 26. & alibi. Et 4. cœli, tex. com. 42. Figura nõ eſt cauſa motus, ſed bene eſt cauſa velocioris & tardioris, quia facit occurrere maiori vel minori parti medij reſiſtentis, vel paſsi, & ſic agenti plus vel minus reſiſtitur rõne figuræ. Idem Auer. ibi com. 44. Ad idem Philoſophus 8. phy. tex. com. 80 potentia in duplo maior, idem mobile mouebit in medietate temporis. Et dixit ibi Auer. maior motor idem mouet mobile in minori tempore, & tẽporis ad tempus eſt, ſicut proportio motoris ad motorem. Ad idem eſt Ariſ. 4 cœli, tex. vltimo, dixit. n. ibi Auer. Cum imaginati fuerimus duo corpora grauia diuidẽtia idem corpus, tunc proportio velocitatis diuiſionis ab altero eorum ad velocitatem diuiſionis à ſecundo eſt ſicut proportio grauitatis ad grauitatem, patet autem q̃ grauitatis ſunt motrices, & ſic ꝓportio grauitatum eſt ꝓportio mouẽtium &c.

Qualis eſt ꝓportio potentiarum inter ſe ſuper idem mobilẽ, talis eſt proportio velocitatum.

Contra mouẽat 4. 2. tunc poſſunt 2. moueri in duplo tardius quàm 4. moueant 2. vt 4. phyſi. tex. com. 96. & 6. phyſic. tex. com. 15. aut igitur a duobus, & tunc æquale mouebit æquale, quod eſt impoſsibile, aut a minori quàm 2. & tunc maius mouebitur a minori, quod eſt impoſsibile, aut a maiori quàm 2. mouebuntur, & in duplo tardius quàm a 4. & tunc dupla eſt proportio velocitatum per caſum & non potentiarum, vt ſequitur concluſio, ergo falſa.

Secundo poſſunt 4. in duplo tardius moueri ab aliquo q̃ moueantur à ſex, aut illud motiuum eſt 3. aut minus quàm 3. & ſic minus mouebit maius, aut maius quàm 3. & ſic non eadem eſt proportio potẽtiarum, qualis eſt velocitatum, quia velocitatum proportio eſt dupla, & potentiarum eſt, nedum minusquam dupla, immo minus quàm ſeſquialtera.

Tertio, remittatur potẽtia mouens a dupla ꝓportione ad æqualitatem reſiſtẽtiæ: tunc in infinitũ tardatur motus, quia in infinitũ minoratur maioritas, ergo aliq̃n ante finẽ erit motus in duplo tardior q̃ eſſet prius, & non erit tunc potẽtia in

duplo minore, ergo non ſequitur velocitas proportionem potentiarum. Idem eſt argumentum de cremēto reſiſtentiæ ad gradum æqualem potentiæ.

Quarto: dato mobili localiter, quod in certo tempore certum ſpatium tranſit à proportione dupla: dabile eſt aliud mobile, quod in eodem tempore medietatem illius ſpatij tranſit, & ſic datur motus in duplo minor eo, qui prouenit à dupla proportione, & non prouenit ille motus à proportione in duplo minori, neq; proportio illarum potentiarum eſt dupla, quãuis proportio motuum ſit dupla. Idem eſt argumentum de augumentatione aut alteratione, quibus quãtitas aut qualitas eſt à dupla proportione acquiſita.

Ad primum: nulla potentia mouente à proportione dupla, aut à minori quàm dupla, dari poteſt præciſe in duplo tardius mouens illam reſiſtentiam, quam mouet potentia à proportione dupla, quia nulla potentia in duplo minor data mouere poteſt illam reſiſtentiam: & à fortiori nulla potētia plus quàm in duplo minor potentia à dupla proportione mouente mouere poterit illam reſiſtētiam, quam virtus à dupla proportione mouet. Ad Philoſophum respondet Auer. ꝙ motu inquãtum motus non repugnat habere minus, aut ad imaginationem, ſed inquantum iſte motus eſt reſpectu iſtius reſiſtentiæ ab iſto motore ſibi repugnat habere in duplo minus, aut pluſquam in duplo minus, naturalia.n.terminata ſunt.

Ad ſecundum, ſicut ad primum. Contra, imaginabile eſt dari in duplo tardiorem motum, ergo imaginabile eſt ab æqualitate fieri motum. Reſpondeo, negatur conſequētia, quia mathematica diuiſio continui non reſpicit agens naturale, neque dominium agentis ſupra reſiſtentiam.

Ad tertium, non in infinitum moratur motus, ſed vſq; ad certum gradum motus, quo minor ſeorſum exiſtere non poteſt, & ſic nego ꝙ aliquando in duplo tardior erit motus, nedum ꝙ infinite tardus aliquando erit iſte motus, ſed quemadmodum à certo gradu motus incipit aliquando, ita in certo gradu deſinit, & cum dicitur infinite parua, aliquãdo erit maioritas. Reſpondeo, licet in infinitum decreſceret maioritas reſpectu huius reſiſtentiæ, non tamen in infinitum decreſcit proportio, quia adhuc æqualitas manet, quæ aliquanta eſt proportio, & eſt præciſe medietas duplæ. Contra, non ſequitur motus proportionem abſolute, ſed maioritatem, & ſic ſequitur dominiorum proportiones, non in eo ꝙ proportiones, ſed in eo ꝙ dominia ſunt, & tūc diſcerne inter virtutem quæ eſt dominium & reſpectum qui ſuperpoſitio, qui reſpectus præſupponit virtutis quantitatem ꝙ ſuperet reſiſtentiam, ergo infinite paruo exiſtēte dominio ante finem horæ huius agentis ſupra hanc reſiſtentiam, infinite paruus aliquando erit motus ante finem horæ, ab hoc agente cum hac reſiſtentia. Reſpondeo, dominium in eo ꝙ dominium non excludit æqualitatem, immo eam includit tanquam partem ſuam, neq; infinite paruum eſt aliquando dominium, quia denominator dominij nunquam eſt infinite parua quantitas, licet in infinitum minorabitur iſte exceſſus, quo hoc excedit illud, neq; valet, hoc deſinit eſſe dominium reſpectu huius, ergo hoc deſinit eſſe dominium, quoniam ſtat ꝙ reſpectu alterius remaneat dominium, ad formam argumenti negatur conſequentia: dictum enim eſt cum primo eſſet deductus motus ad ſui minimum gradum, tunc primo non eſt.

Ad quartum, dabilis eſt motus in duplo tardior, patet in motu cœli, quia infinite tarde mouetur illius aliqua pars, ſed non ſeorſum exiſtens, ſed continuatus cum toto & inexiſtēs: an tamen oporteat eſſe aliam & aliam proportionem, intelligere ſupra totum cœli, & ſuper partem aduerte. Contra ſequitur ꝙ ſtabit agens præſens paſſo dominans illi, ſufficienter approximatum, & naturale, & non aget, quod eſt cōtra principium naturæ. Reſpondeo. Primo dico quòd illud non eſt agens, ſed actiuum. Secundo, dico ꝙ illud non eſt contra principium naturæ, quia requiritur, vt contra illud ſit ꝙ actiuum ſit in diſpoſitione, in qua re agere poſſit cum datis circunſtantijs quæ præſentes ſunt, quod non eſt verum in propoſito, quia tam paruum eſt dominium reſpectu huius reſiſtentiæ, ꝙ motus, qui inde eſſet aptus prouenire, ſeorſum exiſtere non poteſt ex natura ſui intrinſeca, & hoc ſub limitatione primæ cōcluſionis intelligitur, cum dicitur ſuppoſito ꝙ aliunde non proueniat defectus. Contra ſequitur ꝙ non quodcunq; dominium eſſe ſufficiens inchoare motum. Reſpondeo quãtum eſt ex ſe ſufficit, ſed natura inchoabilis illud non tolerat.

Tertia concluſio. Si aliqua eſt proportio inter reſiſtentias, talis eſt proportio inter velocitates prouenientes ab æqualibus motoribus cum illis reſiſtentijs, obſeruando ſemper ꝙ reſiſtentia æquali aut maiore quàm potētia, non inde ſit motus, ideo concluſio loquitur de motoribus, aut de potentibus mouere cum determinatis circunſtãtijs præſentibus, quia potentia æqualis reſiſtentiæ, aut minor ea, non ſub motore cum ea comprehenditur: non.n infinite magnam reſiſtentiam poteſt a, potentia mouere. Quod contingeret ſi aliquante velociter moueret a, potentia aliquantam reſiſtentiam & in duplo maiorem moueret in duplo tardius, & in quadruplo maiorem, in quadruplo tardius, & ſic in infinitum. Hanc ſententiam habent Ariſto. & Auer. 4. phy. textu commenti 71. Dato motore ſimplici in medijs in quibus moueri poteſt, tunc qualis eſt proportio medij ad medium in raritate & denſitate, talis eſt proportio velocitatum ab illo motore in datis medijs. Qualis eſt proportio reſiſtentiarum motorum ab eadē potentia, talis eſt velocitatum motuum.

Exemplum philoſophi: ſi aer ſit in duplo ſubtilior aqua, tunc mobile in aqua in tempore duplo pertranſibit tantum ſpatium, quantum eſt pertranſitum per aerem, potentia igitur ſimplex naturaliter mota aliquãte velociter in aliquo medio, in medio in duplo minus reſiſtenti, in duplo velocius mouetur cæteris paribus. Et Auer. ibi: cauſa velocitatis & tarditatis in his duobus motibus eſt diuerſitas mediorum in tenuitate & ſpiſſitudine, ſequitur vt proportio temporis ad tempus ſit ſicut ꝓportio ſpiſſitudinis in vno medio ad illam quæ eſt in alio medio. Et ſimiliter proportio motus ad motum. Et infra dixit. Si qualitas medij in tenuitate & ſpiſſitudine alijs paribus eſt cauſa æqualitatis motus, ergo diuerſitas eius ſecundum magis & minus eſt cauſa diuerſitatis motus in velocitate & tarditate, intēdo de velocitate, quæ eſſentialiter ſequitur diuerſitatem medij. Vide Auerrois. 3. cœli, commen. 27. proportio ſpatij ad ſpatium, eſt ſicut proportio potentiæ rei motæ, ad potentiam rei motæ, ſcilicet vi potentiæ impedientis motorem, per impedire intellige reſiſtere. Idem cōmen. 72.

Item regula eſt Philoſophi. 7. phyſic. tex. commenti 35. Si aliqua potentia mouet aliquod reſiſtēns, illa moueret medietatem reſiſtentiæ in eodem tēpore per ſpatium duplum præciſe. Item Auerrois 3. cœli commen. 27. Cum aliquis motor mouerit aliquod corpus in aliquo tempore, mouebit minus illo moto in eodem tempore per maius ſpatium. Item. 3. cœ. commen. 26. Quando fuerint duo mota, quorum proportio grauitatis ad alterum eſt, ſicut proportio ſpatij ad ſpatium, neceſſe eſt vt pertranſeat ſpatium in eodem tempore, & videtur ſententia Philoſophi, ibi textu commenti 27. Item ſecundo textu commenti 46. & Auerrois com. 44. Qualis eſt proportio velocitatum, talis eſt proportio magnitudinum, ſunt.n. ꝓportionales magnitudinibus velocitates corporum cœleſtium, ſunt aūt magnitudines in cœlo reſiſtētiæ in motu.

Contra mouente potentia reſiſtentiam à proportione dupla, illa potentia poteſt mouere aliam reſiſtentiam in duplo tardius, & ſi fuerit reſiſtentia in duplo tardius mota, in duplo maior priore reſiſtētia, tunc ab æqualitate fieret motus. Idem fiat argumentum de mouente à proportione ſuperparticulari, quia à minoritate fieret motus. Reſpondeo proportionis duplæ medietas eſt maxima proportio à qua motus prouenire non poteſt, ideo nulla potentia mouens à proportione dupla, aut minori q̄ dupla poteſt in duplo tardius mouere, quia proportio dupla eſt maxima proportio; cuius medietas mouere nō poteſt, & velocitas proueniens à proportione dupla eſt maxima velocitas non potens habere velocitatē in duplo minorem hoc quãtum ad mathematicam diuiſionem dictum aliter non. Contra à maioritate inquantum maioritas eſt, prouenit motus, ergo à medietate maioritatis medietas motus prouenit.

Secundo, ſphæra circunducta ſit, tunc infinite tarde mouetur aliqs punctus, quia infinite ꝓpinquus eſt aliquis pūctus polo puncto, ergo infinite tardus motus datur. Quod ſi dicit punctum illud nō eſt ſeorſum exiſtēs. Contra, quocūq; puncto dato rotæ circunductæ dabile eſt æq; velociter motū ſicut illud. Idē eſt argumentū de ſphæra mota, aut rota ſuper axe in iſtis

inferioribus,

inferioribus, quia quantum tardum volueris motum puncti, tantum cauabo rotam, vt punctum cõcauitatis ſit illud quod quæſitum motum habet, ꝙ ſi dixeris illum motũ adhuc motui maiori inexiſtere, capiam punctum conuexi abſciſſi à rota quæ cauabatur. Ad primum reſpondet Philoſo. 8. phyſi. textu commenti 23. negando conſequentiam, & dat inſtantiam de guttis lapidem cauantibus, & de hominibus numero determinatis, nauem mouentibus, quam nullus illorum mouere poteſt. Idem dixit Auerrois 7. phyſic. commen. 37. de granis millij cadentibus, quæ ſonant, & tamen nullum granum ſonat. Sed neq; antecedens eſt verum, quia proportio in eo ꝙ proportio non eſt actiua, ſed ſi actiua ſit: hoc eſt in eo quòd certa qualitas eſt ſubſtantialis, vel accidentalis. Auerrois, ſecundo de anima, commen. 143.

Ad ſecundum, conceditur ꝙ in potentia dari poteſt minor motus quàm ſit ille, quia à dupla proportione prouenit, ſed in exiſtẽs eſt ille motus, & non ſeorſum exiſtens, exemplum, eleuata virga ex vno extremo, altero quieſcente.

Ad confirmationem, negatur ꝙ cuilibet inexiſtenti reſpondere poſſit motus ſeorſum exiſtens.

Ad confirmationem de ſphæra artificiali, patet quòd totus ille motus ab vna proportione tantum prouenit, propter figuram mobilis non autem ex natura motoris potentis per ſe facere ita remiſſam velocitatem, neque infinite paruam ſectionem fieri tolerant natura motus, neq; mobilis, fundamentum reſpõſionis capitur ex Auerroe. 1. de generatione cõ. 8. Communis gloſa, quæ datur Ariſt. in 4. Phy. tex. com. 71. ponitur à Thoma Bauduardino, quem moderni ſequuntur per aerem in duplo ſubtiliorem intelligit aerẽ in duplo nimium reſiſtentem, ſiue inter ſubtilitates ſit proportio dupla, ſiue non. Similiter per medietatem mobilis intelligunt illam partem, ad quam motor habet proportionem in duplo maiorem quàm ſupra totum, ſiue illa pars ſit medietas, ſiue non. Expoſitio extorquet verum textum in falſam opinionem, & valde alienum eſt à mathematico intelligere per medietatem totius partem quæ non eſt medietas eius. Sed eo dato oportet concedere has concluſiones. Prima. Si aliqua potentia mouet aliquod mobile aliqua velocitate in aliquo tempore, medietas potentiæ mouebit idem mobile in duplo tardius, quia per medietatem potentiæ per te intelligitur illa pars motoris, quæ habet ſupra totam reſiſtentiam medietatem proportionis totius tuo modo proportionem dimidiando. Secunda. Si aliqua potentia mouet aliquod mobile per aliquod medium in aliquo tempore, illa potentia mouebit duplum ad illud per illud medium in duplo maiori tempore, quia per reſiſtentiam duplam intelligitur illa reſiſtentia, ad quam potentia habet in duplo minorem proportionem. Tertio oportet concedere, ꝙ non ſi aliqua potentia mouet aliquod mobile, aliqua velocitate, in aliquo tempore, per aliquod ſpatium, potentia duplicata mouebit idem mobile per æquale ſpatium in duplo minori tempore, conſequens eſt contra Philoſophum, quarto phyſicorum, textu commenti 74. & 7. phyſico. textu commenti 35. & 36. patet conſequentia, vtẽdo modo loquendi reſponſionis, intelligendo potentiam duplicatam, potentiam in duplo maiorem proportionem habentem, duplicando proportiones more expoſitorum, quia plus quàm in duplo velocius moueret potentia illo modo duplicata, vt ex experientia conijci poteſt. Cum igitur iſtarum trium regularum oppoſita concedat Philoſophus, ſeptimo phyſicorum, non erit menti Ariſtotelis conſonus ille modus loquendi.

Proportio velocitatum motuũ non ſequitur proportionem exceſſuũ potentiarũ ſupra reſiſtentias.

Quarta concluſio. Non ſi æqualis eſt exceſſus potẽtiarum motiuarum ſupra reſiſtentias, æqualis eſt velocitas proueniẽs ab eis, vel apta eſt ab eis ſic circunſtantionatis prouenire, probatur per regulam Ariſtotelis, ſeptimo phyſicorum, tex. commenti 36. Si aliqua potentia mouet aliquod mobile, dimidiata potentia mouet dimidiatum mobile æqueuelociter, vbi patet exceſſuum inæqualitas.

Item experientia, ſi centum mouent nauem, ſuperueniente vno, parum intenditur motus. Sed vno mouente paruam nauem, alius ſuperueniens ad mouendum eandem multum intendit velocitatem motus. Item per regulam Ariſtotelis, ſeptimo phyſicorum, textu commenti 38. Si aliquæ potentiæ mouent ſua mobilia ab æqualibus proportionibus, illæ potentiæ congregatæ, mouebunt reſiſtẽtias ſuas congregatas æque velociter, & patet ꝙ in duplo plus excedunt potentiæ congregatæ reſiſtentias congregatas, quàm vna illarum ſuam excedat reſiſtentiam, dummodo quælibet illarum potentiarum de ſe tantum excedat ſuam reſiſtentiam, ſicut alia potentia excedit ſuam reſiſtentiam. Item dato oppoſito concluſionis, ſequitur ꝙ ab æqualibus geometricis proportionibus potentiarum motiuarũ ſupra reſiſtẽtias earum, non ſequeretur æqualis velocitas, quia cum æqualitate proportionum, ſtat inæqualitas exceſſuum. Arguunt aliqui ad quartam concluſionem, quia dato oppoſito ſequitur ꝙ dabilis eſſet motus æque velox in vacuo, motui in pleno, quia imaginabile eſſet mixtum excedere ſuam reſiſtentiam tanto exceſſu quanto ſimplex excedit medium. Sed hæc cõcluſio non eſt contra imaginationem neq; eſt magis cõtra opinionem de exceſſu arithmetico quàm opinionem de geometrica proportione. Poſſet tamen appropriate formari. Sit graue ſimplex vt duo in vacuo. Et ſit graue ſimplex vt quatuor in medio reſiſtente, vt 8. tunc vtrobique exceſſus eſt æqualis, ergo æqualis velocitas, immo ſimplex graue, vt octo in medio reſiſtenti vt duo velocius moueretur quàm graue, vt duo in vacuo, immo ſequitur ꝙ vnus motus in vacuo eſſet velocior alio, quia maior potentia velocius moueret quæ autem ſequuntur, incõuenientia ſunt. Item arguunt, ſit potẽtia vt quatuor in medio reſiſtenti vt vnum, tunc imaginemur æqualiter minorari potentiam & reſiſtentiam, & ſequitur expoſitione ꝙ continue æque velox erit motus vſque ad annihilationem reſiſtere, quod eſt falſum. Confirmatur graue ſimplex in vacuo finite excedit vacuum, quia præciſe per quantum ipſum eſt, ergo finite velociter mouetur graue ſimplex in vacuo: conſequens eſt contra Philoſophum quarto phyſicorum, & eſſet opinio Auempace, contra quam arguit Auerrois ibi.

Contra. Auerrois 4. phyſicorum, commento 71. dicit cauſam diuerſitatis in motu eſſe ſecundum diuerſitatem proportionis exceſſus potentiæ motoris ſupra rem motam ad exceſſum potentiæ ſecundi motoris ſupra rem motam. Secundo, ſeptimo phyſi. commen. 36. Velocitas motus, quam habet totum motum ad totum motorem, eſt ſecundum proportionem exceſſus potentiæ motoris ſupra potentiam moti. Tertio 7. phyſic. commen. 35. Velocitas propria vniuſcuiuſq; motus ſequitur exceſſum potentiæ motoris ſupra potentiam moti, & 4. phyſicorum, tex. commenti 39. ſecundum exceſſum potentiæ alterantis ſupra potentiam alterati erit velocitas motus alterationis. Quarto, quarto cœli, tex. & com. vltimo, motus diuiſionis ſequitur quantitatem exceſſus potentiæ grauitatis ſupra potentiam continuationis corporis expulſi, ita ꝙ cum imaginati fuerimus corpora duo diuidentia idem corpus, tunc proportio velocitatis diuiſionis ab altero eorum ad velocitatem diuiſionis à ſecundo, erit ſicut proportio grauitatis ad grauitatem. Quinto, primo cœli, tex. commenti 51. Qualis eſt proportio exceſſuum potentiarum motiuarum ſupra reſiſtentias, talis eſt proportio motuum. Sexto. 3. cœli, com. 27. Velocitas motus fit ex augumento potentiæ motoris ſupra potentiam moti, propter has auctoritates concedunt aliqui ꝙ velocitas motus, licet non ſequatur exceſſum potentiæ ſupra reſiſtentiam, ſequitur tamen proportionem exceſſus potentiæ ſupra reſiſtentiam, patet ex Ioanne Marliano in ſua quæſtione ſubtili de proportionibus. Reſpondeo, æqualis exceſſus plus facit in paruo quàm in magno, ideo non ſequitur velocitas exceſſum abſolute. Tum etiam. 4. phy. com. 72. in infinitum ſubtiliato medio, in infinitum augetur motus, ſed non in infinitum augetur exceſſus potentiæ ſimplicis ſupra reſiſtentiam, quia exempli gratia octo, omne minus quàm quatuor, excedit per minus q̃ ſunt octo, ergo &c.

Tum etiam ſi aliqua potentia mouet aliquod mobile, potentia duplicata mouet præciſe in duplo velocius ex determinatis, ſed exceſſus duplicatæ potentiæ, ſeu ad quam per duplicationem attingitur, eſt plus quàm duplus ad ceſſum potentiæ, quæ duplicatur: ergo proportionem exceſſuum non ſequitur velocitas. Intelligebat igitur Auerrois aperire, cum exprimeret: exceſſum potentiæ ſupra reſiſtentiam, proportionem, quam habere debet agens ſupra mobile: ad hoc vt moueat ipſum. Illam enim oportet eſſe maioritatem,

Et iſtum ſenſum habet auctoritas de proportione grauium.

Contra: ſit a, certa potencia manens, & in infinitum minoretur reſiſtentia, tunc in infinitum creſcit proportio, ergo in infinitum creſcit velocitas, ergo in infinitum creſcit exceſſus potentiæ ſupra reſiſtentias.1: conſequens eſt falſum, ergo & antecedens.

Reſpondeo negando vltimam conſequentiam, & caſus eſt imaginarius, & non eſt poſsibilis per naturam. Eaſdem regulas voluit Ariſto. 7. phyſi. tex. com. 39. in motu augumentationis & alterationis.

Contra: aſsimilet ſibi agens paſſum, quæ ſint extreme contraria, tunc infinite velociter aget aliquando, quia ad non gradum deducitor qualitas reſiſtens, & tamen non infinitam qualitatem inducet. Secundo inducat agens totam latitudinem caliditatis in hora: tunc doplum agens in hora non inducet in duplo maiorem latitudinem. Tertio ſit agens affectum minima qualitate, tunc medietas motoris non mouebit medietatem mobilis in tempore daro. Quarto ſit a, vt 8. alterans reſiſtentiam vt 4. b. vt 6. alterans reſiſtentiam vt 3. tunc in tempore æquali aſsimilabunt paſſa, quia æqualiter dominãtor eorum, & tamen a. 4. gradus inducit in tempore in quo b. 3. gradus inducit in paſſo eius: & ſic aliquando proportiones ſunt æquales, quando alterationes non ſunt æquales.

Ad primum, negatur conſequentia, ad probationem deducitur qualitas reſiſtens ad non gradum ſuccedente alterationi corruptione, quæ generatio eſt, & ſic per nullum tempus, immo neq; inſtans, infinite velox erit actio, & ſic non erit motus alterationis velocior locali & cœleſti.

Ad ſecundum per accidens eſt, ratione qualitatis doplum non admittentis, quia latitudines qualitatom ad certum gradum terminantur, & ſatis eſt q forte eandem latitudinẽ aget in duplo minori tempore. Dixit. n. Auer. 1. cœli, cõmen. 64. Quando agentia diuerſa agunt in idem patiens eadem actione, contingit vt ſit in temporibus diuerſis, & vt ſit proportio agentis ad agens ſicut temporis ad tempus.

Ad tertium per accidens eſt ratione qualitatis diuiſionem non admittentis, quoniã terminata eſt qualitas ad minimum, vt dixi in 3. libro de elementis.

Ad quartum æqualiter alterabunt a, & b, ſed non æqualiter aſsimilabont, quia citius ſibi aſsimilabit paruum agens quàm magnum, quia minus illi ſufficit pro aſsimilatione: ſimilitudo autem non eſt primo acquiſitum per alterationem, ſed per accidens.

Contra regulas de augumentatione. Digitali quantitate acquiſita vni paruæ herbæ, & vni magnæ arbori, ſenſibile eſt augumẽtum herbæ, & non arboris, ergo non æquale augumentum hic & ibi. Secundo ſequitur poſsibile non eſſe aliquid vniformiter augeri quoad partes ſobiecti, quia certa quantitate acquiſita toti, & infinite parua eſt aliqua pars eius, & ſic infinite velociter creuiſſet pars, vbi totum finite creuiſſet. Tertio, quantitas acquiri non poteſt, quia ipſa inſeparabilis eſt à materia. Quarto, ſi pedale acquiritur à maggo & paruo, magnam facit proportionem io paruo, & paruam in magno: ergo nõ æquale aogumentum eſt hic & ibi.

Ad primum negatur conſequentia, ſecundo negatur antecedens, quia ſtante æquali approximatione ſenſus, vt viſus, & tactus vtriq; augumentabili, ſi ſentiretur vnius eorum augumentatio, etiam alterius augumentatio ſentiretur, reſponſio contra Tiſberom eſt. Ad ſecundum proportio eſt per accidens acquiſitum, quantitas vero per ſe, ideo ſiue infinite magna proportio ſit acquiſita, ſiue finita, non eſt cura, ideo negatur conſequentia argumenti. Ad tertium, negatur conſequentia, ad probationem negatur conſequentia, quia adueniat materia vel recedat, dum ſit augumentatio aut diminutio, non eſt cura. Ad quartum, negatur conſequentia, patet ex rño ad ſecundum. Primum dubium, quia videtur q aliquid moueat, & nulla ſit proportio agentis ſupra reſiſtentiam, quia cœlum non reſiſtit intelligentiæ, aliter in cœlo eſſet fatigatio, irregularitas, contrarietas, &c. Secundo, actiuum & paſsiuom, ſeu reſiſtitiuum comparari non poſſont, quia diuerſarum ſunt rationum, patet conſequentia ex 7. phy. tex. com. 24. in æquiuocis non eſt comparatio. Tertio, quia omne excellens diuiditur in id quod exceditur, & quo exceditur. 4. phyſi. tex. com. 71. ergo actiuum per paſsiuum diuideretur quod incõuenit.

Quarto quia non quãtum & quantum cõparari non poſſunt, ſed intelligentia eſt non quantum. orbis autem quãtum.

Ad primum negatur antecedens, quia cœlum reſiſtit intelligentiæ. vt dixi in lib. de orbibus, &. 3. libr. de elementis. q. 2. ex Auer. 2. cœli commen. 63. & 38. Et dixit Auer. 7. phyſico. commen. 35. regulæ ſeptimi ſunt vere de motoribus materialibus, & deſeruiunt ad diſpoſitionem motorum immaterialium, prædixi ſupra. 2. Auer. 2. cœli commen. 38. & 4. phyſic. com. 71. ſucceſsio in motibus cœli eſt ex reſiſtentia mobilis ad motorem, & ſi non, tunc eſſet motus in inſtanti. Item tunc quilibet motor cœli quemcunq; orbem poſſet indifferenter mouere, aot quantũcunq; velociter mouere a, orbem, quantum eſſet ex dominio ſupra eo quod non reſiſteret. 3. Auer. 7. phyſi. com. 35. proportio eſt inter motorem & motum in orbibus cœleſtibus, quamuis non ſit ibi proportio, qua medietas motoris poſsit mouere per duplũ illius ſpatij in illo tempore, quia totum & pars infinito tempore mouentur. Tum quia corpus motum ab intelligentia non poteſt intelligentia relinquere, vt alteri corpori approprietur.

Quarto, hæc propoctio eſt indiuiſibilis, non quia motor indiuiſibiliter excedat mobile, neq; potentia imaginatur vt punctum. Sed quia non poteſt eſſe maior proportio, neq; minor, reſpecto determinati orbis. Eſt. n. certæ nobilis intelligentia, & certæ naturæ eſt corpus mobile ab ea, & qoodlibet eorum eſt inuariabile in natura, neq; poteſt intelligentia tardius aut velocius mouere quàm moueat, neq; cælum velocius aut tardius moueri poteſt per naturam. Non. n. eſt ibi gradus potentiæ actiue aut paſsiue in otio. Aeterna. n. faciunt, aot mouentur quantum poſſunt apud Philoſophum. Si enim plus poſſent, ſtaret addita ſtella cœlo, non aoferri aut remitti motum cœli, quia in remiſsione vſquequo tantum poſſunt, ſicut faciunt non variatur motus, cuius oppoſitum dixerunt Ariſtoteles & Auer. 2. cœli, tex. commenti 71. Et Auer. in lib. de ſubſtantia orbis, capite 4. Et 12. Metaphy. commen. 41.

Contra Auerrois 7. phyſicorum, commen. 35: motus corporom cœleſtiom eſt in tempore, licet non ſit proportio inter potentias motiuas & mobiles. Reſpondeo, vt dixi ſupra motiuum & mobile, quæ dicunt reſpectus potentiales non reperiuntur in cœlo, ſed ſolum actuales, vt mouens & motom. Si autem intelligeres motiuum, id eſt aptum mouere, ſiue moueat, ſiue non: concederetur motiuum in cœlo. Aſſerentibus autem q proportio ſolum in magnitudinibus reperitur, & q intelligentiæ non ſunt magnæ, neq; finite, neq; infinitæ, vt alias dixit Auerrois. Supra dixi q transfertur proportio ad ea, quæ per modum quantitatis imaginantur, & huiuſmodi ſunt intelligentiæ, cum vna ſit nobilior alia. Et cum ad mobilia comparantur, apparent dominia eorum & proportiones, & velocitates, & hoc voloit Auerrois 7. phyſicorum, commento 35. dicens: vnaquæque intelligentia habet proportionem propriam ad motum, & 2. cœli, commento 46. velocitas maioris orbis eſt ſecundum ſuam proportionem ad orbes, quibus continetur, negatur igitur vltima conſequentia argumenti, eſt ibi reſiſtentia, ergo fatigatio, aut irregularitas, vt tangit Auerrois in libro de ſubſtantia orbis, capite. 2.

Hæc enim oriuntur ex inclinatione mobilis contrarie oppoſita inclinationi motoris, vt patet in animalibus hic, quorum corpus deorſum trahit, anima ſurſum mouente, aut in latus, ſed hoc in cœlo non reperitur, non enim conceditur motus ab occidente in cœlo, neque inclinatio in ipſum motum, vt dixi in 1. de orbibus. Rño contra Aſtrologos eſt. Dixit tamen Auerrois 8. phyſicorum, commento 83. Cauſa fatigationis nihil aliod eſt quàm hoc quòd motor mouetur: quãdo mouet, intellige quòd moueri proueniat ex hoc quòd motor ſit cauſatus à materia, ſcilicet edictus de materia vel conſtitutus ex materia. Sed huic generali fatigationi, quæ omni materiali formæ communis eſt. addit mixtum, principium intrinſecum: poſitiue inclinans in oppoſitum, & ſpecialiter addit animal mortale ſpirituum reſolutionum. Et ad id quod vltimo infertur q in cœlo eſſet contrarietas paſsi ad agens, quia reſiſtentia arguit contrarietatem. Reſpondetur negando conſequentiam, quia in cœlo relatiua oppoſitio actus ad potentiam ſatis eſt pro reſiſtentia.

Ad ſecundum, complexe comparantur, non incōplexe: in motu n fortior eſt agentis virtus ad ponendum motum in eſſe quàm ſic fortis ad reſiſtentia ad reſiſtendum.

Ad tertium: imaginabile eſt virtutē agentis diuidi in partē, quæ æquatur reſiſtentiæ, & in partē ſecundum aquam excedit eam, & hoc ſufficit hic.

Ad quartum, non comparatur intelligentia intelligentiæ, inquantum quantitate caret: ſed vt per modū quāti imaginatur. ſ. ſecundum q plus habet intelligentia de virtute ad mouendum, quàm cælum ad reſiſtendū, aut quàm vna alia intelligentia admouendum.

Secundo, principaliter dubitatur, quia videtur q à minoritate motus fieri poſſit, quia datur reactio, non intelligo reſiſtiua tantum ſed poſitiua, & nō tantū ſecundum diuerſas contrarietates, ſed ſecundum eandem, probatur. Sit calidum vniformæ: vt octo applicitum frigido vniformi, vt 8. etiam ſupponendo qualitatem eſſe tantum actiuam, quantum eſt reſiſtitiua, & applicetur calido ſommo calidum: vt ſex, & frigido ſummo frigidum, vt ſex: tunc potentia caliditatis eſt: vt 14. et reſiſtentia frigiditatis eſt, vt octo: quia frigidum vt ſex, nō iuuat reſiſtentiam contra agens, deducens paſſum ad ſimilitudinem ſuam: aliter ipſum reſiſteret effectui, quem primo, & immediate intendit. Similiter potentia frigidatis eſt, vt 14. & reſiſtentia eſt vt octo, ergo inter illa fiet actio & reactio. Alias rationes ad hoc ſoluit Calculator, &c.

Reſpoſio. negatur antecedens: ad probationem concedo antecedens: dixit. n. Ariſt. 4 de Generatione animalium, ca. 3. interdum ita fit, vt quod agit, magis patiatur quam agat: & refrigeretur quod calefacit, & caleſcat quod frigefacit: ſed negatur conſequētia: & argumentum declarat reactione fieri poſſe, abſq; q à minoritate motus fiat, & eſt modus proportionalis communi dicenti virtutem actiuam qualitatis eſſe fortiorem quàm reſiſtitiua eius, licet. n. formæ ſit agere: materiæ vero pati: materia tamen non reſiſtit niſi ratione cōtrarij in ſe: neq; Calculator hanc reactionem negaret, quamuis conceſſerit in vna opinione, q inter vnum agens vniforme, & ſuum contrarium non poteſt fieri reactio: de hoc dixi amplius in libro de mixtis.

Tertio, principaliter dubitatur, quia videtur quòd à minoritate fiat motus velocior, quàm à maioritate: probatur, leue fiat per vnū gradum pars terræ citra centrum in horo, & nō creſcat, neq; decreſcat, reſiſtentia motui terræ, & in ſecūda hora leue fiat per duos gradus, tunc à minori proportione fit motus velocior, quia terra minus dominatur aquæ & aëri ſibi reſiſtētibus, quia ipſa eſt minus grauis in ſecunda hora quā in prima. Dicitur quòd terra infinitis mutationibus mutatur, ſed non mouetur in attingendo centrum. Contra, finita eſt proportio agentis ſupra reſiſtentiā, & infinite velox eſt motus, aut non eſt motus: ergo non ſequitur velocitas motus proportionem agentis ſupra reſiſtentiam.

Secundo, videtur q à minori proportione fiat æque velox motus: ſicut à maiori proportione, quia potētiæ inæquales in eodem medio æqualiter mouent, quāuis minoretur minor, & maioretur maior, & ſuppono quòd motum in hora à tripla proportione pertranſit pedale. Sit medium 100. pedū, cuius medietas ſuperior ſit vniformiter difformis ab vno gradu ad duo: gradu vt a. deorſum exiſtente, & medietas inferior difformis ab octo ad duodecim: gradu vt octo ſurſum terminato ad gradū, vt a. & fluat deorſum gradus contactus: vbi ponatur a, graue ſimplex. vt 17. figuræ pyramidalis leuis & politæ, & cuſpis ſit ſurſum: & ſit b, præciſe ſimilis figuræ ibi: non tamen quòd ſe iuuant aut impediāt potētiæ, vt 16. & ſiat a, potentiæ, vt 18. & b, potentiæ, vt 55. in hora. Tunc a, & b, æque velociter mouentur cum gradu, vt duo: non. n. intrare poſſunt magnam reſiſtentiam, quæ infra eſt ad gradum, vt duo: neq; remanere in reſiſtentia ita parua, ſicut ſupra gradū, vt duo reperitur: patet prima pars, quia tunc mouerentur à proportione, minus quàm tripla cum illa reſiſtētia, & ſic gradus contactus motus à proportione tripla ea attingeret & ſuperaret: patet ſecunda pars, quia in reſiſtentia minori, tunc maiorem haberent proportionem quàm triplam. ergo citius mouerētur quàm gradus contactus, ergo ipſum præcederēt. & ſic intrarent reſiſtētiam magnā quod nō conuenit, quia nimis parua eſt proportio motorū ſuper eā, eſt. n. minor quàm tripla proportio, aqua tripla mouetur gradus contactus.

Tertio videtur quòd à proportione in duplo maiori non prouenit in duplo maior motus, probatur. diuidat a, potētia vt 9. reſiſtentiā b, medij vniformiter difformē à non gradu ad 8. in hora. ſit potentia c, æqualis priori, diuidens d, mediū vniformiter difforme a, 4. ad 8. ſit b, bipedale & d, pedale, tūc ſic, proportio a, ſupra b, eſt dupla ad proportionem c, ſupra d, quia b, reſiſtit vt 4. & d, vt 6. quia tales ſunt gradis medij illarum reſiſtentiarū, ſed 9. ad 4. habet proportionem duplā ſeſquiquartam. quæ eſt dupla ad ſeſquialteram cadentē inter 9. & 6. & tamen velocitas proueniens ab a, in b, nō eſt dupla ad velocitatem c, in d, quia a, diuidit b, in hora, oportet quòd c, diuideret d, in duobus huris, quod eſt falſum, quia ſi d, eſſet æque magnum ſic b, cū præciſe in duplo plus reſiſtat quàm b, c, diuideretur præciſe in duplo maiori tempore, ſed nunc c, eſt in duplo minus quàm tunc. ergo nunc in hora diuiditur. ſi concedis concluſionem.

Contra diuidant potentiæ reſiſtentiam ex extremo magis reſiſtenti, tunc æqualis eſt proportio ſupra medietatem b, magis reſiſtentem proportioni c, ſupra d, quia vtrumq; eorum eſt æque manum, & æqualiter reſiſtens ab 8. vſq; ad 4. & illæ potentiæ ſunt æquales, & tamen velocitates non ſunt æquales, quia in minori tempore diuidit a, medietatem b, quàm c, diuidat d, quia æque cito diuidit a, ipſum b, ſicut c, ipſum d, ſed prius diuidit medietatem quàm totum, ergo, &c.

Ad primum. negatur antecedens. ad argumentum tota terra ad imaginationem deſcendēte, poſſibile eſt partē toti reſiſtere, hoc vult Aue. 2. cæ. cō. 104. Et Ariſ. pars terræ maior cōſtringit minorē, & infra pars maior vincit minorē, in habēdo centrum. ideo Ariſt. & Auer. tex. & cō. 105. partes terræ omnes quærunt centrum, & pars maxima expellit paruam. Et ſuperior inferiorem. Idem volunt tex. & com. 107. ponentes vnum hæmiſphærium grauius alio ſcilicet quòd terra quærit centrum, & ſic maior pars in grauitate expellit minorem & ſecundum proportionem dominij grauioris ſuper minus graue alijs circunſcriptis eſt proportio velocitatis motus.

Contra. ſequitur quòd ſimplex dato vacuo poſſet moueri, patet conſequentia, quia ipſum haberet reſiſtentiam intrinſecam. quia vna pars reſiſteret alteri. præſertim dato vacuo circa centrum, & graui ſimplici deſcendenti ad centrum. Itē motus ſimplex ab vno tantum principio cauſatur, cōpoſitus vero à pluribus. vno principio vt declarat Auer. 1. cæli com. 7. & 8. Vnde Auer. 3. cæli cō. 28. Si lapis deorſum pellitur, ibi eſt motus compoſitus, aut quaſi compoſitus ſcilicet ex potentia extrinſecus mouente. Similiter cum immobili eſt reſiſtentia intrinſeca inclinans ad oppoſitus, ibi motus componitur. Ad propoſitum grauis deſcendentis ad centrum motus componitur & cum incipit aliqua pars terræ tangere centrum, incipit motus, & incipit eſſe compoſitum. quòd ſi conceditur totum. Contra ſequitur. quòd omnis motus cæleſtis planetarū erit compoſitus, quia ad ipſum iuxta determinata in libro de orbibus, effectiue concurrunt duo motores, vnus naturalis & intrinſecus orbi. alius vero extrinſecus, & eſt motor primi orbis. Reſpondeo oportet motorem reddentem motum eſſe compoſitum, eſſe particularem, & particulariter concurrentem ad motum illum, qui merito illius agentis dicitur motus compoſitus. modo deus ad motum planetarum vniuerſaliter concurrit, & non partialiter neq; particulariter, non tamen putandum eſt motus inferiorum cælorum eſſe ita vndequaq; ſimplices, ſicut eſt motus primi cæli. Naturæ. n. cælorū contentorum formales ſunt aliquo modo compoſitæ, vt in libro de intelligentijs & de orbibus declaraui. ideo proportionaliter ſunt motus aliquo modo cōpoſiti. Contra. id quòd pars toti reſiſtat adducitur auctoritas ex libro de Orbibus quæſtione vltima cum ratione ibi poſita. quia tunc terra deſcendente, in infinitum tardaretur motus, quia in infinitū minoraretur proportio partis deſcendentis ſupra partem illi reſiſtentem. Reſpondeo. vt ibi conſequentia non valet, quia impetus acquiritur, quòd ſi excluditur impetus, aut extrinſecum adiuuans, aut ſubita motus corruptio, ſequitur quod dictum eſt ibi. Terram autem eſſe in centro ſicut in æquilibri: ſic vt undequaq; ſibi appoſitum aliquid, faciat terram moueri

aut

aut mutari, ſomnium eſt imaginarium, quoniam terræ partes ſphæricæ circũiacentes, quarum centrum eſt centrum mũdi, ſunt ita fortis reſiſtentiæ q dixerat Ariſt. & Auerro. etiam in libro de ſubſtantia orbis cap. 5. non poſſunt omnes dij mouere totam terram, per deos omnes intellige omnia animalia cæleſtia, q tamen dicebatur q motus ſimplicis grauis eſt compoſitus, negatur, quia ſemper à natura ſimplici, nunquam autem à natura compoſita. Ad Auerroim de lapide conceditur q ille motus eſt quaſi compoſitus. quia cõcurrunt ibi duo motores particulares bene ponitur ibi dictio diſtractiua, quia nõ oportet propter hoc q fiat ille motus à natura cõpoſita. ideo non propter hoc motus ille eſt vere compoſitus. ſed non ſequitur, incipit motor habere reſiſtentiam intrinſecam. ergo motus incipit eſſe compoſitus, quia nõ propter hoc motor incipit eſſe natura cõpoſita, neq; propter hoc incipiunt eſſe duo motores facientes illum motum, neque caſus ibi poſitus eſt poſsibilis ſcilicet remanere centrum & fieri vacuum circa ipſum, quia eo q centrum eſt non eſt vacuum ibi, & ex eo q vacuum eſt, non eſt centrum.

Ad ſecundum. negatur q iſtæ potentiæ in caſu ab æquali proportione moueantur, ſicut gradus reſiſtentiæ progreditur, quia gradus reſiſtẽtiæ vniformiter à proportione tripla mouetur vt ſequitur ex caſo ſed non eſt vniformis illorum mobilium motus, neq; æque velox eſt motus a, ſicut b, ſed tardior. quaſi igitur ſaltando fiunt illi motus, quia ab illis mobilibus incipit recedere reſiſtentia, & incipiunt illa mobilia accedere ad gradum reſiſtentiæ, & vtrunq; eſt per remotionem de præſenti. ideo conceditur q a, immediate poſt hoc mouebitur verſus gradum reſiſtentiæ vt 8. & immediate poſt hoc poſt recedet gradus vt 8. ab a, &c. Computandus eſt tamẽ impetus, quia forte tantum auget quòd maiorẽ haberẽt proportionem quã triplam ſuper reſiſtentia magna, & tunc inæqualiter præcederent potentiæ gradum contactus. Si autem impetus addit, ſed remanet proportio minor q̃ tripla ſuper reſiſtẽtia magna, tunc potẽtiæ non præcederent gradũ cõtactus.

Ad tertium multas difficultates petit argumentum, ſupponit. n. communem modum comparãdi proportiones, quem nego auctoritate Ariſt. & Commentatoris. ſupponit ſecundo reſiſtentiarum latitudinem vniformiter difformẽ, vel difformiter difformẽ, cuius vtraq; medietas eſt vniformis gradui medio eiuſdem æquiualenter correſpondere. quod abſolute non eſt verum, quia dabilis eſt potentia ſuperans reſiſtẽtiam medij gradus, quæ non ſuperat reſiſtentiam maioris gradus terminantis latitudinem datã. Supponit tertio in medio difformi qualis eſt proportio medij ad medium in quantitate, talis ſit proportio temporis ad tempus, quod non eſt verũ, niſi cætara fuerit paria reſpectu virtutis potentis ſuper medio & infatigabilis, &c. Reſpondeo igitur quantum erit tempus per quod durabit a, ad diuidendum partem reſiſtentiæ à non gradu ad 4. tãtum excedet tempus motus a, tempus motus b. Et erit exempli gratia, tertia pars temporis totius motus.

Quarto principaliter. videtur quòd à maiori proportione tardior fiat motus quàm à minori. probatur de aqua frigefaciente ſe, & ponatur piper, cui aqua plus dominetur quàm ſibi, tunc ſi nõ agit aqua in piper, eſt agens applicitum paſſo, & non agit, &c. Si agit aut tardius in piper, aut æque velociter, & ſic à proportione maiori prouenit minor motus aut æqualis. Si velocius, tunc velocius alterabitur non habens inclinationem in terminum alterationis quàm habens eam. Secundo. arguitur, quòd ab inæqualibus proportionibus prouenit æque velox motus. Sit a, calidum vt 6. approximatum b, frigido, & a proportione quadrupla ipſum ſibi aſsimilauerit. Sit calidum c, vt 8. approximatum a calido, prohibitum agere in paſſum b, ab a, calido, agente tamẽ a proportione dupla in a, calidum. Tunc aut a, agit in b, aut non. Si non, ergo approximatũ agens diſsimile, & dominans & naturale nõ agit, &c. Si agit, aut velocius quàm patiatur, & ſic vltra gradum proprium agit, aut æque velociter ſicut patitur, & ſic ab inæqualibus proportionibus prouenit æque velox motus. Si tardius, tunc à minori proportione velocior motus prouenit quàm à maiori. quæ omnia inconuenientia ſunt, &c.

Tertio ſit a, calidum vniformiter difforme a, 4. ad 8. & cõpleatur latitudo contraria, tunc infinite modice reſiſtẽtiæ eſt aliqua pars terminata ad caliditatem vt 8. & finite potentiæ eſt medietas terminata ad 4. ad infrigidandum. ergo frigefit aliqua pars. Si dicas quòd immediate poſt hoc erit aliqua vniformis in frigido. ecõtra ſibi propinquior eſt vna pars quàm alia, ergo non potentius reſiſtens. ergo ſtatim erit difformis, ergo paſſum difforme ab intrinſeco non patitur. quia tũc erit controuerſia continua inter partes. Et eadem ratione qua calefieret pars, etiam infrigidabitur. Ad primum, elementa non alterant ſe, ſingula ſingulis referas, ſed cum alterantur, ab extra alterantur, præſertim cum fuerint vniformia, & ſi ſint difformia, etiam agens eſt extra paſſum. vt patet ab Auerroe in quarto cæli commento 24.

Contra. ſtat argumentum de mixto, in quo ſit complexio aut qualitas virtualis, qua ſe reducit.

Reſpondeo. neq; mixta principium habent alterationis intrinſecum, niſi modo quem declaraui in libro de elementis. ſ. motor & motum licet non ſint idem ſunt tamen in eodem indiuiduo, licet poſsibile ſit quòd extrinſecum agens concurrat. Alij non eſt poſsibile aquam eſſe vniformiter calefactam. contra ſic ſit per diuinam potentiam, aut ad imaginem. Alij cum incipit aqua reduci, ipſa incipit eſſe difformis, aqua. n. nõ poteſt vti frigiditate ad agendum in piper, quin prius eam in ſe habeat, & quin prius habeat maiorem gradum frigiditatis quàm habeat piper, quid pati habet, ideo infinitis alterationibus piper alterabitur. ideo in quolibet inſtãti eſt verum quòd piper quieſcit & alterabitur. Cõtra. finita eſt proportio aquæ ſupra piper, & infinite velox eſt motus, ergo motus in velocitate non ſequitur quantitatẽ proportionis. Alij non eſt motus quo piper mutatur, ſed mutatio eſt, Cõtra finitum eſt dominium agentis ſupra reſiſtentiam, & non finitus eſt motus, ergo non ſequitur velocitas motus proportionem, &c.

Ad ſecundum. dicunt aliqui requiritur tempus in acquiſiti inſtrumenti applicatione ipſi paſſo. contra multiplicatio ſpecierum ſenſibilium eſt ſubita, & non requirens tempus, vt dixit Auer. 2. de anima, com. 115. argumentum eſt ad hominẽ. Sed dicendum qualitates primas agere, & non per ſpecies intentionales in his realibus alterationibus, quia eſſe intentionale nõ eſt medium eſſentialiter ordinatum inter qualitatem in eſſe reali & conſimilem in eſſe reali, quia vniuoca productio eſt qualitatum primarũ, non autem æquiuoca, & oportet eas prius agere in medium quàm in extremum, ideo nõ oportet quòd ſi immediate poſt hoc erit a, forma in b, quòd immediate poſt hoc b, tranſmutabit paſſum mediate diſtãs a, b. Sed tardius patietur id paſſum a, b, quàm agat a. Et iſtud non eſt à maiori proportione tardiorem motum prouenit, quia talis forma in acquiri non habet tantam proportionem ſupra paſſum ſicut ſi ipſa eſſet in eſſe quieto, & impreſsiſſet in medium in quo paſſum continetur.

Ad tertium principium alterationis poteſt eſſe intrinſecũ alterato ſecundum partem, & ſic eſt in mixtis, pars tamen alterans eſt extra partem alteratam.

Contra ſtat argumentum. dico igitur quòd gradus præſuppoſiti ſunt eſſe compoſsibiles quo ſtante dico quòd nõ eſt grauitas totius aut partis, & ſic non eſt ibi actio, quòd ſi ſupponatur vnam partem eſſe ita potentem quòd ipſa poſsit alterare aliam, tunc permutabitur, &c.

Quinto principaliter arguitur. & primo Sortes cum magno nixu mouet manum, tarde tamen, & alias velociter mouebit Sortes manum cum nixu paruo. tunc maior potentia tardius mouet. quòd autem hæc ſit maior potẽtia patet, quia maior potentia requiritur ad prohibendum motum manus tarde motæ quàm ad prohibẽdum motum manus velociter motæ. muſca. n. quamuis velociter moueatur, faciliter tamen impeditur, & rota currus circa axem, quãuis ſit tarde mota, tamen difficulter impeditur.

Secundo feſtuca horologij tanta velocitate deſcendit, ſicut põdus horologij, quamuis illi feſtucæ reſiſtat aliquid pluſquã reſiſtat ponderi horologij. vt aẽr, quia feſtuca pendet extra pondus horologij ſecundum partem. vt ſecundum medietatem. vt ſupponitur in caſu.

Tertio ſint duæ pilæ æque graues poſitæ iuxta duas ſuperficies. quarum pilarum vna ſituetur iuxta ſuperficiem tabulæ cauſantis cum terra angulum rectum, ſuppono planam eſſe terræ

terræ ſoperficiem ſupes qua perpēdiculariter cadit pila. Alia vero pila ſituata eſt iuxta aliam tabulam planam cauſantem cum terra angolum acutum.

Quarto. pondus in æquilibri propinquū æquali terde mouetur diſtans vero ab æquali velociter mouetus, aſcendendo. vel deſcendendo ſecundum q magis graue eſt vel minus.

Quinto. tabula plana cadēs ſuper plano à finita proportione, adhuc infinite velociter mouetur aliquis aēr expulſus à tabula. puta à centro vel medio tabulæ ad extrrmitatem illius. ſignatum.n.ſpacium, ſi aliquante velociter pertranſitur pota in aliquanto tempore, aliquante velox eſt motus ſi in duplo minori tēpore.tunc in duplo velox eſt motus,& ſi ſubito vel infinite modico tempore, infinite velociter mouetur.

Ad primum per accidens eſt, propter concurſum caloris multi qui ſpiritus eſt, ad figendum manum, licet paucus ſpiritus pro faciendo illo motu pro requireretur.

Ad ſecundum. ſola feſtucæ grauitas aēris reſiſtentiam vincerrt, ideo ſuperpoſita ponderi velocitat motum ponderis, cum tamen ipſa non impediat propter aērem ſibi occurrentem, motum ponderis.quia ſupesāte aēre feſtucam, aēr illam eleuaret à pondese horologij.

Ad tertium.tabola recta iuxta quam deſcenderet recte pila non impedit deſcenſum,quæ autem tabula non recte ſita eſt, impedit & facit pilam rotari.& tunc nō tabula quæ magis accedit ad perpendicolarem ſitū minus impedit motum,tabula igitur cauſante angulum propinquiorem non,illa minus impedit motom pilæ,ſed illam rotare facit, & velocius quàm faceret tabula quæ angulum cauſaret diſtanciorem à recto.

Ad quartū in magna ponderum inæqualitate non poſſunt pondera ſe ad iuſtū reducere vel æquale, paruos.n.lapſas naſuram poiſsibile eſt aliquando aliquo modo corrigere,non ſic autem cū magni ſunt. cum.n.motus ſequatur dominiū agentis ſupsa reſiſtentia, tunc pondus in bilancie ex oppoſito reſiſtēs eſt.ideo paruo exiſtēte exceſſus vnius ſupes alterū paruus fit motus,eo autē exiſtente ſuperfluo,magnus fit motus. nō q velocitas ſequatur exceſſum vt ſic,ſed ſequitur ipſum vt eo eſt proportio geometrica maior vel minor dominantis.

Ad quintum.negant aliqui q infinite vrlociter mourbitur aliquis aēs.quia omnis motus menſuratur temporr,ſrd contra,nō valet cōſequentia.quia ſi infinite velociter mouebitur aēr, in infinite modico tempore mouebitur, cum quo ſtat q omnis motus eſt tertus, & certo tēpore menſuratus & patet de parte cæli,quia infinite tarde mouebitur aliquis, quia infinite paruum ſpatium pertranſibit in certo tēpore. pota in 24. horis.Alij,duo corpora dura ſe tangere nō poſſunt iuxta Ariſtotelem 2.de anima tex.com.113.Sed dicendum q Ariſt.nō negat q corpora dura ſe tangese poſsint. ſit.n.ventoſa plena igne & ſuperponatur marmori.& patet q ventoſa frāgitur, quod nequaquam eſſet ſi poſſet tranſire aēr inter latera ventoſæ & marmora.ratio eſt Auer.4.cæ.com.39. Dicunt aliqui aērem minimum eſſe inter orificium ventoſæ & corpus terreſtre eſſe ita cōpseſſum q neq; ipſe intrare poteſt ventoſam neq; aērem exteriorem ſinit intrase & ſic non ſe tangunt illa corpora,contra iretur in infinitum in corporibus,niſi ventoſa tangat aērem, q ſi tangit ipſum, duo corpora ſe tangunt etiam dusat quia aēris ſuperficies non cædit in psofundum quēadmodum neq; ſuperficies aquæ,ideo aēr eſt corpus durū quamuis facilites ſit diuiſibile. ſed de duobus exempli gratia lapidibus in aqua exiſtētibus, dicit niſi ſicca fuesint extrema, non ſe tangunt, quia poſſunt duo lapides plani tantum iuxta poſiti in aēre ſtetiſſe q aērem medium lapidiſſent.& tunc iuxta poſiti ſic in aqua intrantes ſicca haberēt extrema,quia aqua inter illos intra non poſſet,& extracti de aqua & aperti in aēre,aquā mediam non haberent neq; madefacta eſſent extrema. ſimiliter duobus lapidibus ſatis planis exiſtentibus iuxta poſitis in aēre. quamuis mediaset aēr aliquis,ſi tamen ſic ſtricti ponantur in aqua,adhuc nō mediabit aqua inter illos,quia locus aquæ amplior eſt quàm locus aēris,ergo ſtat ita anguſtatum eſſe locum medium lapidū q aēr ibi ſtare poſsit, & aqua intrare nequeat.Et in hoc ſenſu ibi intelligo Auerroim commen.114.mollia vero copora poſſunt ſe tangere, quia ſucceſſiue aērem aut aquam expellere poſſunt,aut illam ſuggere.& tunc imbibita aqua,ipſa non mediabit inter extrema illa.ſimiliter vnum durum & vnum molle ſe poſſont tangere. patet de ventoſa carni ſuperpoſita,quæ carnem trahit, aut ſanguinem ſub cute ad ſe, quod nequaquam fieret, ſi aēr inter ventoſam & carnem eſſet. attraheretur.n.ipſe,&c. ratio eſt Aue. 4.cæli com.9.Dico igitur per caſum vnius ſuper alterum rerum pesfecte planarum in aēre aut aqua, non poteſt fieri infinite velox motus neq; contactus niſi ruptura interueniat alterius eorum,aut alterr habeat corpus intrr mediom.Planorum.n.occurſus potius eſt medij corporis cōpreſsiuus & concalcatiuus quàm expulſiuus. ideo mrdium durabit eis interclauſum,donec permutetor & in naturam continentis conuerſatus. ædificia enim magna relinquuntur aliquantulum reſidere,vt aērea corpora aut aqora intercluſa,aut cedāt,aut vincantus. Concedo igitur q dura corpora & perfecte plana ſe tangere poſſunt in aēre. patet quia vnū corū alteri lateraliter ſuperduci poteſt,neq; inconuenirns aliquod conſequitur. vt vacuum aut motus ſubitur & tunc eis ſic ſe tangentibus, nō eſt poſsibile vnum ab altero eleuare, niſi lateraliter trahēdo, eo modo ſicut coniungebantur, aut fractione aut plicatione aut alio modo fiat vt corpus medium interueniat,aliter eleuatio non eſt poſsibilis naturæ aut arti, niſi vtrunq; eorū ſimul eleuaset. ſic non datur in iſtis inferioribus motus localis velocior motu cæli. Aliqui admittunr æqualrm illorum lapidum eleuationem non eſſe poſsibilem ſed bene in æqualem, vt ab vno latera tantum. ſed reſponſio non valet,quia facta eleuatione corporis ex vno latere fit eleuatio pes totum, licet minor ex alio latere. quia continui corporis motus eſt vnus ſic q non flectitur,alites non eſſet durum,ſed molle & flexibile. Non repugnat tamen imaginationi aduenire mollificās aut generans corpus inter medium,quemadmodum imaginabile eſt corpore ſoper cadente diuidese aērē, donec tolerat aēr diuiſionem,& cum non amplius tolerat q ſubito deſinat eſſe, & non impediat contactum, neque ſit maioris reſiſtentiæ ille paucus aēr quàm fuerat totus,neq; cælum adiuuat ad reſiſtendum partem maiori iuuamine quàm iuuaret totum, &c. & tunc aduerte an in lapidem conuerti habeat aēr ille,quum lapis rationem habet continentis.

Sexto principaliter arguitur.ſi opinio de ꝓportione motoris ſuper reſiſtentia ſit vera. ſequitur q non ſi in infinitum ſubtiliatur medium reſpectu ſimplicis grauis,in infinitum velocitatur motus.patet cōſequentia,quia non naturaliter appetit mobile infinite velociter moueri conſequens eſt cōtra Ariſtotelem 4.Phyſi.tex.commentl 71.& 72.neq; eſt ibi violentans graue vt ita velociter moueatur.

Secundo. infinite velociter mouetus graue ſimplex tā maius quàm minus graue in vacuo, ergo infinitam latitudinem velocitatis ab vtroq; graui aufert mediū finite reſiſtens exēpli gratia vt 4.ergo a,mediū æqualiter impedit illa,quod non apparet rationabile,quia a,cauſa finita infinite magnum quid fieret,& tantum reſpectu parui & magni fiat ab eodem finito.

Tertio dato vacuo in concauo cæli, & tersa iuxta cælum exiſtente,& igne in centro, tunc immediate poſt hoc ignis & terra ſe tāgent, & immediate poſt hoc diſtabunt ad minus tantum quāta eſt vacui mediatas, immo immediate poſt hoc terra erit in centro & ignis in concauo cæli, ſuppono q per eandem lineam rectam aſcendet ignis,per quam tersa deſcendet. & tamen finita erit proportio agentis ſupra reſiſtentiam, puta inter ignem & terram.

Quarto ſit ignis ſummus applicitus aēri ſummo, in quem agat à proportione finita. tunc ignis ſupra medium erit ibi ſubito. quia immediate poſt hoc in aēris præexiſtentis materia erit ſiccitas,& ibi erit ſumma caliditas,quia remanſit caliditas, quia ſymbola eſt qualitas, neq; illius ſubiectū inhæſionis, quod eſt materia,corruptum eſt.ſic q deſierit eſſe,ergo aggregatum ex caliditate & ſiccitate erit ſupra medium.tunc ſi tantus gradus in certo tempore inducitur,certe velociter inducitur. Si immediate tēporis,in duplo,ſi in quarta in quadruplo, & ſic in infinitum. ergo ſi ſubito inducitur tantus gradus,infinite velociter inducitur.& tamen a propoſitione finite. Cōfirmatur argumentum de omni generante.

Ad primum conceditur conditionalis illa, cuius contradictoria eſt ibi propoſita, ſed illius antecedens eſt imaginabile. Ideo eo vtitor Ariſt.tāquam poſsibili ad imaginationem, ſed

non

non eſt naturaliter poſsibile. ideo ſub appetitom naturæ infinite velox motus non cadit.

Ad ſecunduo negatur cōſequentia quia neutrom impedir medium. licet vtriq; æqualiter reſiſtat, vt dixit Auer. 4. Phy. com. 71. cōtra Auempace, licet minus proportionabiliter reſiſtat medium reſpectu grauioris, negatur etiam antecedens rationis. ſ. infinite velociter moouetur graue ſimplex in vacuo, quia illud nō eſt, ſed imaginabile eſt eſſe, aut mutatio potius dicenda ſit quā motus. q ſi dixeris: infinitam latitudinē motus aofert medium à ſimplici, & finitā à mixto, quia iofinite velociter mobile eſt ſimplex & finite velociter mobile eſt mixtū.

Reſpondeo. negatur antecedēs. quia nihil aofert ab aliquo id quod non habet neq; habere poteſt.

Ad tertium admiſſo caſu ad imaginationem, conceditor q immediate poſt hoc ſe tangent ignis & terra, & conceditur q nunc diſtant tantum quanta eſt ſemidiameter concaui lunæ aut quaſi tantum propter corpulentiam extremorum, ſed negatur q immediate poſt hoc diſtabunt, & poſsibile eſt q in occurſo ignis ſe habeat vt medium, per quod terra deſcendat, & ſit imaginatur q ibi motus fiat. & in occurſu illo rationabile eſt ignem cedere, propter facilem eſſe illi ceſsionem, quæ terræ d fficilis eſt. q ſi non interueniret motus ex occurſu iſtorū corporum, datur vltimum inſtans in quo non eſt mutatū in vacuo aliquod iſtorum. q ſi admiſeris dari primum inſtās in quo mutata ſunt, negandum eſt dari vltimum noo eſſe mutatum. quia illa non ſe compeiunt. ſ. ſignare vltimum non eſſe mutatom, & primum eſſe mutatom, quia ſi idem inſtans ſit, eſt implicatio contradictionis. ſ. eſſe mutatum, & noo eſſe motatom. ſi aliud eſt inſtans, tonc inter illa inſtātia, neq; erit mutatio, neq; non erit. quod eſt negare duo contradictoria. non erit mutatio, quia ante primum mutatum eſſe non eſt mutatio prior, quia primo non eſt prius, neq; nō erit mutatio, quia poſt vltimum non eſſe motationis oon eſt non eſſe eiuſdem, quia vltimo non eſt alterius.

Ad quartum Calculator reſpōdet elementi denominatio à duabus qualitatibus medio proportionali inter illas qualitates, non aūt medio per æquidiſtantiā extremarum qualitatom. & ſic infinite paruus incipit eſſe aër, & oon ſupra mediū totius latitudinis. Ego autem dixi in lib. de elementis q à duabus qualitatibus duæ denominationes accipiendæ erant, non autē vna, niſi aggregatione, quia denominationes illæ diuerſarum ſunt rationum, ergo in eodem ſubiecto, licet ex eis fieret vnum materialiter, non tamen formaliter.

Ad confirmationem ſucceſsio eſt in accidentibus aut in ſubſtantia, vt dixit Auer. a. Phyſi. com. 6 a. differentia eſt inter generans & alterans, quia de natura generantis eſt ſubito inducere formam, aut educere, quia in materia diſpoſita & non reſiſtente agit. ſed de natura alternantis eſt, dum modo realiter alteret, ſucceſsiue agere. quia alterans habet in materia in quā agit, contrarium expellendum. & reſiſtens, ne abiciatur, quantum poteſt. verum acquiſibilium per alterationem, quædam ſunt per ſe primo acquiſibilia, & ſunt quæ intrinſece terminant alterationem, vt qualitas de tertia ſpecie qualitatis, quædam vero ſunt ſecundo acquiſita, vt forma ſubſtantialis, quæ extrinſece terminat alterationem, qoædam vero eſt acquiſitum per accidens vt relatio. Tonc quod ſucceſsiue acquiritur eſt primos terminus alterationis, poteſt tamē eſſe q ſecundus terminus ſit ſubito. Forma. n. ſubſtantialis ſubito acquiritur. ſimiliter cōplexio: ſimiliter & tertio acquiſitum vt relatio. ſeptimo principaliter argoitur. Chorda ſonora ſit diſtracta per pondus exempli gratia vnius libræ. ad hoc vt creſcat eius ſonus ſecundum proportionem diapaſon, oportet ipſam diſtrahi per pondus, vt 4. & non per pondus vt a. Similiter ſi voluero vt creſcat ſonos vſque ad diateſſeron, quēadmodum oportet vt addam duas duplas in pondere ad duplandum ſonum, ita oportet vt addā duas ſeſquitertias ad hoc vt creſcat ſonus ad ſeſquitertiā proportionabiliter ſequi uidetur, ad hoc vt creſcat motus ſecundū duplom addere oportere duplū ex proportione ad id ſecundum quod creſcere intendit motus.

Secundo a, & b, æque velociter mooeatur per c, mediū, & per medium d, a, tardius quàm b, & per medium e, a, velocius quàm b, nulla facta variatione potentiarum. probatur ſit a, graue ſimplex vt b, mixtum graue vt 8. & leue vt a. Sit c, mediū reſiſtētiæ vt a. & d, mediū reſiſtēs vt 3. Et e, ſit mediū reſiſtētiæ vt 1. Tūc a, in c, à ꝓportione dupla mouetur. Similiter b, ſed a, in d, a, ſeſquitertia ꝓportione b, vero à ꝓportione ſupertriquinta. Sed a, in e, a quadrupla b, vero a, ſuperbitertia.

Tertio a, & b, ſunt duo mobilia, quæcunq; potentia ſufficit vnum eorum mouere deorſum, & alterū ſufficit mouere. Et nulla potentia mundi pōt ita velociter mouere deorſum vnū eorū ſicut alterū probator ſit à, mixtu graue, vt 8. leue vt 7. ſit b, mixtum leue vt a. & graue vt 3. Et mediū ſit reſiſtentiæ vt 1. & patet concluſio. quia quicunq; numerus potentiæ motoris ſit, aliam habet proportionē ſuper vno quā ſuper altero.

Quarto a & b, ſunt duo mobilia, quæ æque velociter ſurſum moueri poſſunt à Sorte a, & b, a Platone. Et ſi vtriuſque mororis virtus dupláretor. Sortes velocius mouere quā Plato. Si vero creſceret reſiſtentia mobiliū exē. gra. vt a. Sortes non poſſet mouere, ſed Plato poſſet. probatur. Sint Sortes & Plato potentiæ vt 6. in medio. reſiſtētiæ vt a. Sit a, graoe ſimplex vt a, ſit b, mixtum graoe vt 4. leue vt 3. Tūc vtrunq; à proportione ſeſquialtera mouet. quia Sortes à proportione 6. ſupra 4. Plato vero à proportione 9. ſupra 6. Tunc duplentur potētiæ. Sortes mouet à tripla proportione. ſ. a, 12. ad 4, Plato vero à dopla ſeſquitertia. ſ. a, 15. ad 6. tunc creſcat reſiſtentia per a. tunt Sortes mouere non poteſt, quia virtus eius eſt vt 6. Et reſiſtentia eſt vt 6 Æt Plato poteſt. quia virtus eius eſt 9. reſiſtentia vero eſt vt 8.

Ad primum effectus per ſe grauiom eſt deſcendere, & iſti à duplis cauſis dupli ſunt, ſed ſonus eſt effectus eorum per accidens, qoia à percutiente & percuſſo & medio fit a. de anima, tex. com. 78. ideo non oportet ex duplis cauſis ſonum duplari. qoia antem diſtractio chordæ violenta eſt, & quanto maior eſt diſtractio, tanto violentior eſt ipſi chordæ. quia fractioni chordæ præparat, quæ eſt chordæ corruptio: ideo chorda fortius reſiſtit, &c.

Ad ſecundū, tertiū, & quartum conceduntur concluſiones tanquam imaginabilis. Sint Deo laus gloria & honor.

F I N I S.

SERIES CARTHARVM.

* ABCDEFGHIKLMNOPQRSTVXYZ, AA BB CC DD EE.

Omnes ſunt Terniones, præter * duernionem.

VENETIIS,

APVD. HIERONYMVM SCOTVM.

M D LXVIII.

Digitized by Google